СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број I. У НОВОМ САДУ 7. ЈАНУАРА 1891. **Год. I.**

БОЖИЋНА ПОСЛАНИЦА

Њ. СВ. СРПСКОГ ПАТРИЈАРХА ГЕОРГИЈА БРАНКОВИЋА.

ГЕОРГИЈЕ

по божијој милости и вољи народа, православни Архиепископ Карловачки, Митрополит и Патријарх српски, Његовог Цар. и Ап. краљ. Величанства ФРАНЦА ЈОСИФА I. прави тајни саветник, као и краљевско-српског ордена св. Саве првога Степена велико-крстник и т. д.

Пречасном свештенству обојега реда и побожном народу богохранимих епархија: сремско-карловачке, темишварске и горњо-карловачке, прељубезној пастви својој у духу апостолскоме, шаље сердачни поздрав и патријаршески благослов.

Мир божији! Христос се роди!

Бог је створио човека по образу и подобију своме: чиста, незлобива, блага, разумна, света и праведна. Овим прекрасним и божанственим својствима снабдевена, учинио га владаоцем и господарем над свима другим створењима на земљи. Па да га учини савршено блажена и срећна, окружио га је са свима потребама, са свима наслађама, које премудрост божија, по свемогућству своме створити можаше. — У рају, у месту сваког изобиља, у месту радости и задовољства, ништа првоме човеку није оскудевало, свега је изобиљно, све је красно и добро било, да је потпуно срећан и блажен бити могао. За толику мноштину благости божије, за толико блаженство, ништа друго Бог од њега није захтевао, него да га хвали и слави, и да не једе само од једнога запрећенога плода. Па да би Бог још већма човека утврдио, да не окуси од тога запрећенога плода, дао му је познати сва она следства, која ће преступом ове заповести божије на себе навући.

Ко би рекао, и ко би и помислити могао, да би праотац наш Адам, толике милости божије заборавио, толика добра, толике сладости и красоте, оном горком и смртоносном плоду запоставио, и себе свега онога пређашњега блаженства и среће лишио?

Али тако је, прељубезни моји! Ђаво,

враг, непријатељ и пакосник злобни и завидљиви толикој срећи Адамовој, није хтео мировати, но преварн Еву, слабији пол рода човеческог, а ова опет не даде мира Адаму, него га преварн и наведе, да окуси од запрећеног плода и тако преступише божију заповест и изазваше противу себе правду божију, те бише не само изгнани из раја истерани него и на вечиту пропаст осуђени, и то не само они, него и деца њихова, унучад и праунучад, па и све потомство њихово.

Да, тако је, а није могло друкчије ни бити, јер какво је семе, така је и билка, какво је стабло, такав је и плод! На пошто је само Адама и Еву Бог створио од којих су сви народи на земљи произишли; то је и сав род човечији, сви људи на земљи праотачком греху и вечној смрти подложни били. У таком грешном и жалосном стању налажаше се сав род човечији више хиљада година, па што се даље од корена удаљаваше, то све дубље и дубље падаше у разна безакоња, све то већма и већма ум затупљиваше, а безбожије и многобожије растјаше, и сви други гнусни и вредовити пороци земљом, или боље рећи људима овладаше. Нити их можаше страшни окиј васпонски потоп, нити пропаст Содоме и Гоморе у чувство привести и од пута безакоња одвратити. У таком страшном и очајања пуном стању налажаше се род човечији у време владавине Августа цара римског, нити му когод можаше помоћи, осим једнога свемогућега Бога и његовог милосрђа.

И заиста, Бог се смиловао на толику несрећу и толику пропаст човечију! те је послао свога јединца, да у телу човечијем, изведе људе из толике заблуде на пут правде и истинитог богопознања да им покаже опет прави пут, који води у бесмртије и вечни живот, и да за доста учини правди божијој за Адамов преступ и толика безакоња, која почињише људи, приносећи сам себе на заклање и бесчасну смрт крсну, и чинећи људе од робова, синовима и насљедницима славе божије.

Ето пређубезни моји, до чега нас је довсо био преступ божије заповести прагоцем нашим Адамом учињени. Ето, како преступом његовим пређе осуда на све људе, а како напротив милосрђем божијим, праведна осуда ова, рођењем и смрћу сина божија уништена, заглађена и оправдана би, и како њиме једним оправдање живота у све људе и све потомство уђе.

„*Не бојте се! јер гле, јављам Вам радост велику, која ће бити свему народу. Јер Вам се данас роди Спас, који је Христос Господ у граду Давидову.*“ (Лука II. 10—11.) рекао је Анђео божији збуњеним и уплашеним пастирима витлејемским. — О! благо Вама пастирима витлејемским, који сте очима својима видели славу божију, видели рођеног јединца, сина божијег! Заиста је радост Ваша неописана бити морала!

Но и ми, пређубезни моји, и ми не мањи узрок имамо радовати се рођењу Христовом, јер „*и биће радости ова свему народу*“, рекао је Анђео божији пастирима витлејемским. И заиста. Куда ћемо веће радости, него кад нам на смрт осуђенима дође избавитељ, који скида с нас Адамове окове, који нас од робова прави синовима божијим и насљедницима царства небеснога. О да неисказана милосрђа божија! О да превелике наше радости! О да превелика за нас данас празника и свечаности! Рођењем Христовим измири се Бог са свима људма, измири се Створитељ са створењем својим, измири се Господ са робом, и не само да се измири с њиме, него га је још и посинио и учинио насљедником свеколике славе своје.

Лик Анђеоски видећи чудно рођење сина Божија и избавитеља рода човечијег са непрекиднутом радошћу неваше: „*Слава на висини Богу, и на земљи мир, међу људма добра воља*“. (Лука II. 14.) Ходите благословени Христјани и духовна деца моја, да и ми одамо славу свевишњему Богу, и да се духовно радујемо данас! Он пребласи хоће, да буде мир на земљи, да буде добра воља, да буде благослов међу нами, т. ј. хоће да прогнамо од нас и између нас, сваку злобу, сваку увреду и злу вољу; хоће да један другом опростимо све увреде као што је и он нама

свима опростио. — Нека нам није, пека нам не буде никаква жртва тако велика и скупа, да ју не би могли на олтар мира и међусобног благоволења принети, као што је он највеће и најмилије своје, јединца свога за нас на жртву принео. —

Следујмо усрдно ономе Анђеоском гласу: „*Слава на висини Богу и на земљи мир, међу људма добра воља*“. Обновимо онај красан, на овој Анђеоској песми основани хришћански и наших праотаца обичај, љубимо друг другa, где се састанемо и сустигнемо говорећи: „*Мир божији, Христос се роди!*“ Ти увређени пријатељу, иди к ономе који те је увредио, загрли га и реци му: „*Мир божији. Христос се роди!*“ Ти вредитељу, похитај увређеноме брату и пријатељу, реци му: „*Мир божији, Христос се роди!*“ Опрости ми брате, Бога ради, рођенога данас Христа ради! Дај мира и спокојства души мојој, дај ми радости бодноме срцу, дај да се радујемо данас рођењу Спаситела нашег, да се радујемо општем рода човечијег спасењу!

Ви старешине, Ви поглавари свеског и духовни, Ви очеви и матере, претходате потчињенима Вашима, домаћима и дечици Вашој добрим и лепим овим хришћанским примером; иштите од свакога мира и благоволења, да буде данас радост ваша општа и савршена! Не будите више робови: злобе, зависти, пакости и увреде. Будите слободни, будите синови божији и наследници божији! Јер само тако ћемо достојно празновати рођење Спаса нашег Исуса Христа! Само тако ћемо прославити Бога, и само тако биће радост наша савршена и Богу угодна, а душама нашима од праве и велике користи!

Мир дакле божији нека буде старима и младима, малима и великима, мир родитељима и деци, мир Господарима и слугама, мир поглаварима и потчињенима, мир здравима и болеснима, мир и благослов божији нека буде са свима вама. Амин!

У *Карловцима*, 1890. године од рођења Христова, а патријаршествовања нашег прве.

Горе именуши смирени Патријарх

ГЕОРГИЈЕ БРАНКОВИЋ.

СВЕТИ ЈОВАН КРСТИТЕЉ.

Из писама преосвећеног **Јеремије**, *бившег епископа Нижегородског.*

С РУСКОГ ПРЕВЕО:

Лука Поповић, парох панчевачки.

ПИСМО I.

О томе, какви су празници установљени св. црквом у част св. Јована претече и Крститеља Христова.

Послије двапаест великих господских празника свете православне цркве, посветимо неколико речи ономе на земљи рођеноме, који после Господа нашег Исуса Христа после пресвете Матере Његове, Госпође Богородице прво место заузима, од кога нема бољег и поштовања достојнијег међу свима земнородним, по речима самог Господа а који је, као што га сама света црква назива „и анђео, и апостол, и мученик, и пророк, и свештеник и друг Христов, и печат пророка, и посредник старе и нове благодати, и међу рођенима најпречаснији, и светли Слова глас,“ т. ј. светоме, великоме Јовану претечи Христову.

Ваистину је велики у цркви божијој Јован, јер ни о коме осим Господа Исуса Христа и Његове преблагословене Матере, није предсказано за неколико векова до рођења, као о њему. Пророк Исаија овако говораше: **утѣшайте, утѣшайте людіи моя... Гласъ копіющагw въ пустыни: уготовайте путь Господеви, правы соткорите стези Бога нашегw** (40, 1). Тај је глас, свети Јован Претеча (Мат, 3 3.). Пророк Малахија навештава од лица Господа Бога: **се азъ посылаю Ангела Моего, и призритъ на путь предъ лицемъ Моимъ** (3, 1). Анђео је тај свети Јован претеча Христов (Мат. 11, 10).

Ваистину је велики Јован. Осим Гос-

*

пода Исуса Христа и Преблагословене Матере Његове, ни чије се више зачеће и рођење не светкује, само Јованово. Зачеће св. Јована светкује сва црква 23. септембра, и ево како му поје: Весели́тся тва́рь ѩ̀ зача́тїи твоє́мъ пр҃о́че и пр҃тє́че, бр҃тителю Їѡа́нне: Бе́стественое твоє́ рожде́нїе предзнаменѣ́тъ на́мъ Вла́дчае рѣ́чь. Благоостро́енный свѣти́льниче пр҃освѣща́гъ свѣ́та. Же́нихъ дрѣ́гъ, сл҃нца сла́вы вели́кїй свѣтоно́сецъ, живы́й гла́съ Бо́га Сло́ва, пр҃тє́чь пришествїа Гдна, Ѧ҃гґла́скимъ пригласи́тєлемъ нинѣ́ зачина́ѥтсѧ. Весели́тся свѣ́тлъ Заха́рїа вели́кїй со сла́кною Є҃лїсаве́тою сопрѧ́жницею, досто́йно зачина́ющїе Їѡа́нна Пр҃тє́чь, ѥгѡ́же Ѧ҃ргґгґе́лъ бл҃гов҃ѣ́стїи ра́дѹѧсѧ, ѝ человѣ́цы досто́долѣ́жно почти́мъ, ѩ҃кѡ таи́нника бл҃гти.

Рођење св. Јована претече Христова, светкује света црква 24-ог јуна и ево како му поје: Дне́сь гла́съ Сло́ва, гла́съ за нево́бр҃ѣ держи́мый, разрѣша́ѥтъ о҃тъ́чь, ѝ Цр҃кви ѩ҃вла́ѥтъ бл҃гочаді́ѥ, сѡ́зы нелѣ́достїа разрѣша́ѧ ма́тєрни: свѣти́льниче свѣ́та предгра́дѣтъ, зарѧ́ сл҃нца пра́вды возвѣща́ѥтъ пришє́ствїе, въ созда́нїе всѣ́хъ ѝ сі҃и́хъ дне́сь на́шихъ. Бо́гѹ Сло́вѹ Хота́вшѹ ѿ Дв҃ы роди́тиса, Ѧ҃ггла ѿ ста́рческихъ чре́сълъ происхо́дитъ, вели́кїй въ рожде́нныхъ жена́ми и пр҃о́кѡвъ превы́шшїй. Ны́нѣ дне́сь вели́кїй Пр҃тє́чь ѿ непло́дныхъ ложе́снъ Є҃лїсаве́ти произиде́ бо́лїй всѣ́хъ пр҃о́кѡвъ пр҃о́къ. Поклани́тє бо́жїи всѣ́хъ пр҃о́кѡвъ, пр҃тє́че и проповѣ́дниче. Ты бо є҃ди́нъ проповѣда́лъ є́си, гла́ѧ: покаи́тєсѧ: Цр҃тво Н҃бно приближи́сѧ.

И исток и запад славе и светкују рођење светог Јована претече. И ево како западни учитељ, блажени Августин, беседоваше на дан празника рођења Јованова: „Данас светкујемо ми, вазљубљена браћо, рођење светог Јована. Така се част не указује ни једноме од светитеља... О величини Јахановој, засведочио је сам Спаситељ наш... Он превасходи све, над свима има првенство; сваки, који је од жене рођен, нижи је од Јована.“

„Каже ли ко год, ако је Јован виши од свију који су од жене рођени то је ли он виши и од Спаситеља? Да не буде тако! Јован је син жене: Христос Син Дјеве. Рођење Господа само се с тога упоређује с рођењем Јахановим, да би се Господ у упоређењу с човеком јавно не страним природи човечијој... Јован је човек, а Христос Бог. Да се понизи човек, Јован се родио када дани постају краћи; да се узвелича Бог, Христос се родио, када дани стадоше растети. Ето велике тајне: за то и светкујемо рођење Јахановo, као и рођење Ис. Христово, јер је једно и друго рођење тајна: једно тајна — понижења, друго — тајна узвишења наше. И тако умањимо се у човеку, да би се увеличали у Богу: понизимо се у себи самим, да се у њему узвисимо. Нека се умири и стиша човечија гордост, нека се узвелича божије милосрђе.

Ономе ваљало да расте, нама да се *понижујемо*. Та се тајна открила и у страдању ободице. Да би се понизио човек, одсекоше Јовану главу, да би се узвеличао Бог — приковаше Исуса на дрво“...

„И тако, наставља блажени Августин, ако желимо овај свети дан светковати, не само у телесној већ и у духовној радости, приправљајмо се колико год можемо, да срца наша отворимо милостињи и да очувамо мира са свима. Само тако ћемо добити и измолити од Јована оно, што га будемо молили, ако увиди, да му празновање обављамо у миру, уздржању и непорочности.“

Да нам поклони ово Господ Исус Христос, који живи с Оцем и Светим Духом и који царује у векове!

ПИСМО II.

Осим празника зачећа и рођења светог Јована Крститеља, светкује света православна црква 7.-ог јануара, *Сабор Јована Крститеља*; 29.-ог августа, *Усековање главе Јахановe*; 24.-ог фебруара *I. и II. обрештење главе Јов. Кр.* Ни један од светитеља божијих не светкује се толико, као св. Јован. Да проговоримо о овим празницима.

1.) На дан Сабора св. Јована Крститеља, света црква парочито поје крштење Господа нашег Исуса Христа од Јована, по том и Крститеља. Во пла́ти свѣ́тлиниче, Пр҃тє́че Сѡ́сѡвъ, продавѣ́нїе непло́дныя дрѧ́же сѹ́щагъ ѿ Дв҃ы, Є҃мѹ́же ѩ҃зыгра́нки ко ѻ҃тр҃бо́ѥ поклони́лася є́си и крести́лъ є́си къ ко́дахъ Їорда́нскихъ: Сего́ мо́ли, мо́лимсѧ, пр҃о́че, вѣ́дѧщихъ ѩ҃зве́жа-

ти трекленїй. Бѣ҃ Слова, їжѥ҆сѧ пл҃тїю ро҃дѣ҆ человѣ҆ческомѣ҆, стоа҃ше крⷭ҇титисѧ во Їорда҃нѣ҆ и глаго҃ла҃ше ѥ҆мꙋ Пр҃тёча: ѥ҆ѩ҆ко прострⷭ҇ рⷭ҇кѣ҆ и прикоснꙋсѧ керⷭ҇ꙋ держа҆щагѡ вса҆ческаѧ; Ѳ҆ще и Ѳ҆ Мр҃їи, но вѣ҆мъ Тѧ҆ Бѣ҃ превѣ҆чнаго, по земли ѵ҆одꙗщи пѣ҆ѣ҆мыи Ѳ҆ серафі҃мѣ҆, и ра҃въ Вл҃кѣ҆ крепа҃ти не нⷭ҇ꙋщꙋ҆ѧ: ннюстижи҃мѣ҆ Гд҃и, слава Твоѥ҆.

Вѣ҆и҃мъ гла҆сомъ ѥ҆ⷣ пⷭ҇тꙑнїи копіётъ Пр҃тёча: Хр҃тⷭ҇ оу҃тотова҆йте пⷭ҇ти и стезѝ Бг҃ⷭ҇ нашимⷭ҇ пра҃вы содѣ҆лайте. Отезѝ предⷭ҇гото҃вивыѧ Гд҃ни, шⷭ҇ствовалъ ѥ҆сѝ предъ лицемъ Бг҃ѡ҃, пр҃рочє, їжѥ҆ сѧ҆тѝлникъ во вс҃ѣ҆мъ ѵ҆ѩ҆ла҃ти слⷭ҇ѣ҆ ѿче сі҃ꙗ҆ѣ, їжѥ҆лишесѧ пл҃тїю нⷭ҇а҃ѧ ра҃ди, показа҃лсѧ ѥ҆сѝ всѣ҆ѥ҆ѣ҆ѧ҆щаѥ҆мꙑй. Возсіа҃лъ ѥ҆сѝ їжѥ҆ оу҃тро, пра҃вды слнце возкꙗ҆ѧ҆ла сꙑ҆ѧ҆мъ ко тмѣ҆, всѣ҆ѥ҆ѣ҆ѧ҆ во сп҃ⷭ҇тѣа҃ ты ѥ҆сѝ ꙑ҆лыхъ ѥ҆сѝ проповѣ҆дни҃къ и пр҃тёча, и всѣ҆мъ глаго҃ла҃лъ ѥ҆сѝ: ко Хр҃тⷭ҇ пристꙋпи҃тє кѣ҆рою и спсётесѧ.

2.) Страшне и одвратне су околности усечења главе светог Јована претече Христова: „Свето Евангеліје, вели свети Јован Златоусти, прича нам о злу делу Иродову, о беспилу жене, о безумном весељу мужа, о безбожничком пиру, о безаконом дару, а преступном грешном делу и о погребу часног тела. Страх ме хвата, ваљубљени моји, кад представим и замислим себи извршено дело Иродово... Стидно је и говорити, а стидно и не говорити о извршеном убиству.“

Света црква, прокињући Ирода слави Јована: Рождествѣ҆ сотворѧ҆емъ вездⷭ҇тꙋющагѡ Ирода, скверныа ѩ҆ласа҆вицы ѵ҆спомина҆ѥ҆ша сложе҃ніе клѧ҆твы: Пр҃тёчева бо глава҆ ѿсѣ҆кошися, їжѥ҆ сѣ҆дъ пошла҆ѥ҆ша на влады҆ѣ҆ возлежа҃щымъ. О҆ мі҃рⷭ҇ мр҃зкій, непреподо҃бна дѣ҆ꙗ҆ѣ҆ и оу҃вѣ҆йства ѵ҆спо҃ливъ! Но мы Кр҃тйтєла, їжѥ҆ въ рожденныхъ женами вольша, достоі҃нѣ҆йшіе оу҃ѩ҆лажа҆емъ. Пр҃рче Бж҃ій и Пр҃тёче вапти! Ѳ҆ѿчеменѣ҆й вышшей твоеі҃ глаѣ҆ землю ѡ҆ѩ҆ищи҃лъ ѥ҆сѝ и беззаконіа҃ потребилъ ѥ҆сѝ, їжѥ҆ предстоа҃ прⷭ҇тоⷭ҇ Нѣ҆ѩ҆агѡ Пр҃ѧ҆ Хр҃та҆, Того моли помилова҆ти дꙋшы наша҆.

3.) Чудно обретење главе Јована Крститела светкује света црква (прво и друго) 24-ог фебруара и (треће) 25.-ог маја, појући: О҆ земли возсіа҃вшіи Пр҃тёчева глава҆, а҆ѵ҆ѡ҆ѵ҆ѣ҆ѧ҆ѥ҆тъ нетлѣ҆нїа ѥ҆ѩ҆рыкымъ нецѣ҆лені҃й: сѣ҆мъ собира҆ѥ҆тъ мно҃жество А҆ггѣ҆ль, дома҆ же созыка҆ѥ҆тъ человѣ҆ческій ро҃дъ, ѥ҆диногла҆сно҃ю возсыла҆ти слⷭ҇ѣ҆ Хр҃тⷭ҇ Бг҃ⷭ҇. Пр҃рче Бж҃ій и Пр҃тёче вапти, главѣ҆ твою, їжѥ҆ шипокъ сі҃ѣ҆ѥ҆ѣ҆йшій Ѳ҆ земли ѡ҆ѩ҆рѣ҆тше ѝсѣ҆ѣ҆ле҃нїа всегда҆ прі҃ѣ҆млемъ: ѝво па҆ки, їжѥ҆же пре҆жде ѥ҆ѩ҆ѣ҆ мі҃рѣ҆ проповѣ҆дѣ҆ши покаа҃ніе. (Фебр 24.) Вѣ҆ѩ҆ѣ҆ вѣ҆тхенно сокро҃вище, сокровѣ҆нное ѿ земли Хр҃тⷭ҇ѣ҆ѡ҆ѣ҆ѕ҆ѣ҆ главѣ҆ твою нѣ҆мъ, Пр҃рче Пр҃тёче: кси оу҃ѵ҆о сожѣ҆дѣ҆ша ѥ҆ѩ҆ѣ҆ ѣ҆ѡ҆ѣ҆ѕ҆ѣ҆ѣ҆ пѣ҆, пѣ҆сньми Бг҃оглаго҃ливыми Спа҃са коспо҃имъ, спа҃ю҆ща҆ѧ҆ нⷭ҇ѣ҆ Ѳ҆ та҆ѩ҆ніа҆ ма҆тѣ҆ра҆ми твоі҃ми. (25. маја.)

(Свршиће се.)

ОПРОШТАЛНА РЕЧ

коју је говорио у Старом Футогу 25. нов. 1890 парох Старо-Футошки Милош М. Пашић,

полазећи у Жабаљ, где је за прошту ѕвабран.

Шест година и пет месеца протекло је већ, како ја овде свештеничке дужности обављам. И за то време имао сам прилике и ја упознати *вас*, а и *ви* мене, јер шест година нису шест дана.

Сад је пак дошло време, да се ја од вас растајем, јер вољом Божјом и вољом народа и свештенства општине и протопопијата Жабаљског враћам се ја у оно место, одакле сам дошао; враћам се тамо, да заузмем протопрезитерско звање, које ми је поверење народа и свештенства подарило, а власт, одобравајући вољу њихову, прогласила ме достојним тога. И за то, пре него што бих се растао од вас и овога места, где сам пуних шест година и пет месеца као свештеник провео, сматрам за дужност своју, са неколико речи бар, да се опростим од вас, захваљујући се на ономе добру, које сте ми за то време учинили.

Видите! Пре шест година и пет месеца ја дођох из Жабља непознат амо, дођох одавде, камо ћу се сада опет вратити, дођох послан од ваше духовне власти своје, да администрирам досадашњу парохију моју — и после неколико

месеца ја, као непознат пре тога у овоме месту, задобих у толико љубав, пријатељство и поверење ваше, да ме изабрасте за пароха свога. Тако у први мах; а пре две године и осам месеца изабрасте ме и за председника ове црквене општине. Две дакле највише власти у црквеној општини, духовну и административну, вољом и поверењем вашим задобио сам ја. И дочим сам прву сам тражио, другу ми ви понудисте. И та два звања обављајући, наравно, да сам се некоме и замерити морао. Али — и ако се то по некад десило, будите уверени, да нисам никад исто злонамерно чинио, у тој цели, да кога вређам, или му криво чиним, не, то је била само последица дужности моје, на можда је вршење исте доносило са собом и то. И за то мислим, да ће исти у том погледу у толико бар увиђавни бити, да на ме ради тога жалити неће. Иначе, ако сам коме у незнању учинио оно, што заслужио није, тога молим, да ми опрости, јер то дело моје није хотимично било, у тој намери, да коме шкодим, него је потицало можда отуд, што довољно о'авештен не бејах. Истина, и у том случају ја сам грех учинио, али у незнању, а теме греху сваки смртни мање а више подложан бити мора, јер грешити је човечје, и нико осим Бога јединога без греха не може бити.

Може бити, да сам ја било као пароx, или као председник што и завео у овој општини, што ће бити од користи по цркву и општину ову — а може бити, да сам и противно што томе учинио. У том случају дакле прво задржите, а друго заборавите — јер што је добро ваља да примите, а што је зло, ваља да одбаците, па ма од кога исто долазило.

Некога сам пак можда и за то увредио, што сам као пароx своје исказо; али — ко олтару служи, ваља од олтара и да се храни. Другога опет одбио сам од себе може бити за то, што сам као председник, вршећи закључке црквеног одбора или скупштине, нисао за тим, да се не оштети добро црквене општине. Но на прво имао сам право, а на друго позивала ме је дужност, и према томе није до мене кривица, ако се шта од кога искало, што његово није било.

У осталом, како у обављању дужности, тако и у друштвеном животу, ја сам свагда тежио за оним, што је добро, што је корисно по цркву, по народ, по општину нашу. А ако нисам могао свагда све и извести онако, како би најбоље по нас било, то знајте, да томе није сметала моја добра воља, но моја слаба снага. Међу тим ја сам овде задовољно провео шест година и пет месеца, и стекао за то време таких пријатеља, са којима сам радо и пријатно у лепој речи проводио дане своје.

Ја сам се дакле добро осећао овде, а у колико сте ви пак задовољни били са мном и са мојим свештеничким и председничким радом, то ћете тек после, кад моје место други заузео буде, слободније моћи суд свој о томе донети.

А сада пак, кад ми се ваља од вас растати, допустите, да вам као досадањи свештеник и пријатељ ваш према позиву своме жаљем ово:

Да цркву своју свагда истински љубите, е тим уверењем, да ћете у тој љубави и одржање своје као Срби наћи; да крсно име, ако вам стање допусти и друге околности на путу не стоје, сваке године славите, јер то је обележје Србина православног; да патрона цркве ваше никада неславом омаловажите, јер што једна кућа не може, могу више њих, може општина једна — и на поклетку, да као познати вредни земљоделци и даље у поштеноме раду своме мушки истрајете, не остављајући лако ову земљу, коју су вам дедови ваши тако мучно заслужили.

У осталом ви као Срби у овом месту на добру сте гласу са своје народне свести, на настојте за тим, да ту свест и на даље одржите, свест таку, којом ћете и углед цркве своје дићи. А то да учините можете, нужни су вам добри свештеници "и учитељи, свештеници и учитељи савесни, свештеници и учитељи такви, који ће са правом љубави према својој цркви и према своме народу загрејани, свагда у споразуму и заједничкоме раду чинити оно само, што се на корист цркве и народа нашег клонило буде.

А сада опраштајући се с вама који сте овде, молим вас, да кажете моје „збогом“ и онима, који су код куће остали, да кажете свима: били они старији или млађи ваши — с тим уверењем, да ће ми ваша ствар свагда на срцу лежати, сећајући се пријатно онога времена, које сам с вама заједно овде као свештеник провео, и да никад захвалност у мојим грудима угинути неће према ономе месту, које ме је својом вољом за свога пароха некад изабрало.

А сада збогом! Останите ми срећни и здрави; останите ми слични и сложни; и будите са оним; што вам је Бог дао, задовољни, па дуго на корист своју и народа свога делајући, живили

МИСЛИ И ЧУВСТВА ХРИШЋАНИНА ПРИ НАСТУПАЊУ НОВЕ ГОДИНЕ.

Ништа се на земљи не свршује без воље Божије; Бог свим управља, о свему води бригу, о свему промишљава. Он пушта дажду на земљу, Он заповеда сунцу да сија над добрима и над злима, он храни птице небесне, без Његове воље не спада с главе човекове ни једна влас; на поселетку без Његове свете воље и ми сада не ступамо у нову годину живота, као што у то време и многи ближњи наши не прекорачише границе минуле године него одоше са свога земаљскога попришта Но на што је Господу богоугодно било једног човека оставити да живи а другога одазвати одавде? То је тајна Његове премудрости, непостижна разуму људском. Нико не зна путеве Божије воље. Ми само знамо и заједно са св. православном црквом тврдо верујемо, да све, што с нама бива, служи на благо наше, јер бива по вољи Божијој, а Бог је благ те не може желети зла свом створовима. Ако је Он преблаги оставио да живи један човек и дао му да угледа ново лето, то може бити с тога, што он не жели смрти грешнику, но даје му времена да се покаје, а може бити и ради тога, да би семе добродетељи, засејано у души тога човека, пустило жиле, дало клице, загушило трње порока и донело свој плод. Но и у првом и у другом случају ваља човеку да се побрине о делима спасења свога и да узалуд не трати Богом милостиво дарованје му нове године живота.

Као што нам је непзвесно зашто је Богу благоугодно било продужити нам живот, тако исто непзвесно нам је и то, какво је Он време одредио за границу нашег живота, коју нико од нас прећи не може: а та непзвесност побуђује човека да се све већом и већом бодрошћу и постојанством брине о делу спасења свога. Свака истекла година, свако ново лето, напомиње човеку, да се и његов рок растанка са земаљским животом приближује, да је и њему све ближи и ближи нов живот, који није палик на пређашњи. Но да би се човек могао учинити способним да ступи у тај нови живот, неопходно је за раније припремити себе за њ', док нам Бог даје за то времена. На дан новог лета и поучава нас црква речма св. Апостола Павла, како се ваља приправљати за будући живот Она упућује: „да одбацимо први начин живота старога човека, који се распада у жељама преварљивима, да се обновимо духом ума и обучемо у новог човека, који је саздан по Богу у правди и светињи истине.“ (Еф 4 22. 24.)

Онај који се одазива позиву њеном и који поступа сагласно њему, приправљa себе за нови живот, о приближивању којега напомиње му све већом и већом силом свако ново лето, и не трати узалуд драгоценога по својој краткоћи времена земаљског живота.

Није без воље Божије било у прошлој години и то, да су неки од нас у свим својим делима или бар у већој части истих имали успеха и користили се сваком срећом, а други претрпили свакојрсне недостатке и невоље. На на поселетку и у овој наступајућој години Бог ће једне подићи и прославити, а друге поразити и бацити у невољу. Но зашто је Богу благоугодно с једнима тако поступати, а иначе с другима, — људи не знају. Православна наша вера говори нам само, да је Бог благ и свет да нас каткада у љубави Својој кара за преступе, а каткада по неограниченој благости Својој милује и као милостиви Отац вазда, и награђујући срећом и одузимајући ју и подижући и поражавајући, руководи се једним само нашим благом, желећи нам да се спасемо. Он нам даје што нам је корисно, и то лико колико сваки од нас примити може, но никада не искушава човека више, него што он поднети може.

Имајући таквога свемоћнога и благога покровитеља, заштитника и Оца, хришћанин може ступити у ново лето, не бојећи се ничега и не бринући се ни у колико

пред извесношћу будућега. Тврда вера у промисао Божији, који свим и свачим управља и све обраћа на благо човека, измењује ту бојазан у тиху, спокојну радост о Богу, Творцу и Промислитељу, и испуњује срце човеково благодарношћу за ново даровано лето живота, као за време, у ком ће се боље моћи приправити за нови живот.

(„Русскій Паломникъ.“) *Л. Б.*

У ОЧИ РАСПРАВНОГ ЦРКВЕНО-НАРОДНОГ САБОРА

(Мисли о уређењу свештеничке дотације.)

Још пре 1848. године покренула се расправа међу свештенством о уређењу стања и положаја свештеничког, и једва се о том поче расправљати у црквено-народном сабору 1865. године.

Хвала буди врлим родољубима, бившим посланицима од год. 1865. те тај тежак задатак високим решкриптом од 1868. год. уредише и положише и основ, на којем је сад поред добре и искрене воље и марљивости много лакше стање свештеничко правоваљано уредити, пошто је томе пут прокрчен и начин показан, јер је заиста био тежак задатак, изнаћи начин, да се српско православ. свештенство у обиму српске карловачке патријаршије сходно своме положају, уложеном на науку капиталу и труду снабде, а народ не оптерети.

Свака новост, па ма она и најбоља била, у изведењу наилази на тешкоће и препреке; на тако је код народа решкриптуална свештеничка дотација првих година на препреке наилазила; али кад се уведе, тада се без тешкоће и врши.

На тако по немару ни решкрипт. свешт. дотација по Банату није свуда уведена; многих општина, па на жалост и варошки има, где се свештенство по старом начину напаћује. Но томе није народ крив, него у првом реду криви су црквени представници, а у другом сами свештеници. Први су криви, што се нису својски заузимали и озбиљно настојавали, да се решкриптуална плата свуда уведе; а други су криви, што су се решкриптуалном платом нашли украћени, и то: где је сам бир осим школе подмиривао решкрипт плату, па су непријатне чинили и чине при извршењу духовне дужности, особито при венчању и осталом по решкрипту плаћеном свештенству.

Да је настојавано и озбиљне воље било, данас би свуда решкриптуална плата, као што је у архидијецези и другим дијецезама, уведена била.

Ни данас не би имали свештеници у архидијецези свога пензионог фонда, да се није блажене успомене митрополит и српски патријарх Јосиф Рајачић очински заузео и у својој епархији са свештенством поравно, да тај фонд оснује, те је многим свештеничким удовицама сузе убрисао, и бреме очајања скинуо, док се у осталим епархијама ништа озбиљно није радило, него се и данас чује ваљај.

Засведочава то и ова околност: свуд где се за свештеничке ставове (парох. домове) заузимало, тамо су од вајкада подигнути, а где је немар владао и влада, тамо их ни данас нема и т. д.

С тога ако од позваних не буде озбиљне воље било, ма да се најбоље и најцелисходније стање свештеничко уреди, остаће на хартији као и многе уредбе; биће много параграфа и говора, а мало остареног твора.

При разрезу парохијала треба предходно у виду имати, начин набавке уживања и стање народа у појединим епархијама; јер друкчије је у равним а друкчије у планинским пределима.

Па као што ни сви чиновници, који су једнаки капитал на науку уложили и по школама равно време пробавили, немају једнаку плату, тако ни свештеници ни по околностима места ни по стању народа не могу једнаку плату, односно приходе имати; као што их и осталих непосведочености свештеници немају. С тога по привреди и заслузи сваком своје. Као што неки веће капитале на науку улажу а мање способности имају, а други сиромашнији са мањим капиталом веће способности набављају, тако при заузећу парохије способнији, примернији треба да заузму боље, а слабији лошије парохије.

Да би се то постигло, треба учитељи богословије поред надзора ректорског при издавању сведоџба савесно по способности и владању богослова и класу парохије да оцене, коју би конзисторија имала у вид узети и богослове по оцени сведоџбе избору препоштати; при малим класама парохије боље оцењеним пређество дати.

Свештенике на нижим класама по добу службовања, ако се заслужним покажу за парохе веће класе постављати, док не постигну пуну платежну касу.

Што је пак најнужније, то је изостављено и није у вид узето.

По дефи у 4 класе парохија, свуда је по један парох а ретко по два намешења, јер ретка је општина, која 3000 душа има; па кад се који разболи, ко ће га у парохији заменити, кад је скучен број свештенства? У Срему је лако, тамо су манастири, али у Бачкој и Банату нема болесног свештеника ко заменити.

Па како да се том неудесу помогне?

Као што је у свакој бранши, тако и код свештенства треба да је.

Сваки који богословију сврши, мора претходно четири године код старих и слабомоћних свештеника за умерену, саборном наређену плату служити (ту се и ђакони подразумевају), једно да се поучи обредима службе и обичајима, а друго да се упозна са околностима и увеџба за самосталног пароха; а пре четвртодишње праксе да не може за самосталног пароха кандидован бити. Тим би се избегла оскудица у свешт. помоћницима и сваки би извежбан био кад самостадан парох постане и не би из капута чекао и тражио прву класу парохије, да га неизвежбаног у свештенослужењима дужностима упућује учитељ и црквењак. — Друго, с тим би своју способност показао, коју класу парохије према богословској сведоџби заслужује.

На навод г. Даниловца у 7. §-у нацрта за уређбу свештеничке дотације: „Чим једна парохија на 3200 душа порасте, има се иста у две парохије II. разреда поделити“ — примећујем, да није сходно код једне цркве два дејствителна пароха имати. Као што је у једној епархији један епископ а не два; у жупанији један жупан а други поџупан; у срезу једна надсолгабирон а друга солгабиров и т. д., тако и код једне цркве имао би само један дејствителни парох постојати а не два; јер иначе би завладао стари неред, кад би се два управитеља код једне цркве поставила. С тога по рукоположењу старији век је дјејствителан парох и управитељ а друга млађи, супарох или парохов заступник.

У решкрипту од 1868. год. определене су парохијске класе у свима општинама, али што је најважније, није сталан кључ за прирез парохијала донесен; него је остављено општинама, да ове саме са обзиром на сиротињу у уреде, и тим је сваке године при разрезу парохијала отворен пут распрама, свађи, саблазни, тужбама; а тако исто није стално наређен ни еквивалент за обиталиште пароха, но остављено је да се парох са општаном погађа. О том ћу своје немеродавно мњење други пут навести, него да прећем на примедбе г. Даниловца где између осталог о свештеничкој дотацији вели (види брошуру: „*Срему свештених*“): „Наше свештенство не може бити незадовољно са количином својих берива, по којој је најмања награда 750 фор., која кад се упореди са берином чиновника код котарских области, то се види, да су пароси на парохијама најниже класе *онако исто као и боље дотирани него поменути чиновници.*“

Ово је погрешно упоређење Котарски или судски чиновник, који је права свршио или толико исто по скамијама провео као и свршени богослов није дотиран са 750 фор., но надсолгабиров, солгабиров, срески судац и подсудац поред плате са приходом излази до 1600—2000 фор.; нижи пак чиновници са четири или шест гимназијалних, реалних или грађанских разреда, не могу се са квалификацијом свршених богослова сравнити. — Друго, православни свештеник је уједно породицом оптерећен као супруг и родитељ, па нити може нити приличи да своју породицу због оскудице пренебрегне. Кад би свештеник усамљен био, или као и сваки јеромонах, игуман, бесплатну послугу, извоз, спремљену богату трпезу, огрев и сва потребна имао, тада би се задовољно и доста би му било 4—500 фор. годишње; али са 750 фор. не даје се са породицом живити, а још мање децу васпитати.

Свештеник треба да је као светило, молитвеник и учитељ народни најмање са 1000 фор. дотиран, као што су и остали вероисповести пароси дотирани; јер празан стомак гони у просјачину.

Не би умесно било ни парохијске сесије под аренду давати и новац у архидијецезалну касу уносити, да се плате свештеничке у један склад доведу; јер би то велике трошкове за надзорнике, рачуновође, канцеларије и друге чиновнике проузроковало, а не би од велике користи било. Парохијске сесије поред надзора пароха као доживотног уживатеља, непрестаним, без одмора земље (т. ј. без угара) усевима, неђубрењем изнурене су, а шта би од њих било, да се под аренду страним издају! Највеће користи би вукли чиновници постављени око манипулације тих парохијских сесија.

Парохијске су сесије својина оних месних парохија, којима су при дедби земље у приномоћ дате, да их месни пароси доживотно уживају; па одузимати приходе од тих помесних парохијских сесија и пренашати их у планинске пределе, било би неправедно; као што би неправедно било, оду имати од појединих црк. општина фондове и пренашати их на сиромашније црк. општине. Зар су парох. општине криве, што се и друге општине при дедби земљишта нису постарале набавити парохијске сесије?

По рескриптуалном опредељењу, плата свештеничка народ не оптерећава, јер ако мање не плаћа него што је по старом плаћао, више не плаћа.

Да видимо у колико је народ оптерећен парохијском рескриптуалном дотацијом

I. У Архидијецези.

Архидијецеза по шематизму од 1878-е године*) броји 137.181 правосл. душа — 28.670 брачних пари — 24.041 кућа и 137 парохија; и тако: рачунајући по 50 кр. по души, износи од 137.181 душе 68.590 ф. 50 кр; подељено на 137 парохија, износи на сваког пароха 500 ф. $67^1/_2$ нов.

Да видимо износ од брачних пари по 2 ф. од пара. Брачних пари: 28.670 X 2=57.340 фор., и тако до 68.590 фор. не достају 11.250 фор., које би се прирезом на земљу имало надокнадити, да сваки парох у 137 парохија добије 500 фор или 4-те класе плату.

Да видимо сумарни износ од 68.590 фор. колико би спадао на поједине куће, да се сваки парох у 137 парохија са 500 фор. подмири.

У Архидијецези има правосл. кућа 24.041: 68 590=2 фор. $64^1/_2$ нов., спадало би на сваку кућу.

Да л' је *народ* тим оптерећен? —

II. Епархија Бачка.

Епархија Бачка броји 120.882 правосл. душе; — 25.688 брачних пари; — 20.740 кућа, 94 парохије.

На 120.882 душе по 50 нов. износи: 60.441 фор: 94=642 фор. $99^3/_4$ нов. на сваког *пароха*.

На 94 парохије по 500 фор износи 47 000 фор., и тако по 50 нов. од душе, од 60.441 фор. преостаје 13.441 фор.

По брачним паровима 25.688 у 2=51.376 фор За 94 пароха по 500 фор. =47.209 фор.; од брачних парова преостаје 4.167 фор.

Од 20.740 кућа на сваку кућу би спадало, да се постигне сума од 47.000 фор. = 2 ф. $26^3/_4$ н.

III. Епархија Будимска.

Епархија Будимска броји: 19.720 душа — 4036 брачних пари — 3040 кућа — 47 парохија.

По 500 фор за сваког пароха, потребно је 23.500 фор. — а од 19.729 душа износи тек 9864 фор. 50 н., подељено на 47 парохија износи 209 фор. $87^1/_2$ нов., не достаје $13.635^1/_2$ фор.

По брачним паровима од 4036 по 2 фор. =8072 фор, не достаје 15.428 фор. Да се подмири сума од 23.500 фор., на сваку би кућу дошло = 3040: 2350 = 7 ф. $42^3/_4$ нов.

То је много, али према броју душа сувишне су парохије; при том пак у Будимској дијецези плата многих свештеника фондовима се месним подмирује.

IV. Епархија Вршачка.

Броји: 129.582 душе — 29053 брачних пари — 20.648 кућа и 102 парохије.

По 50 нов. по души од 129 582 душе износи 64.79: фор.

За 102 парохије по 500 фор за сваку, износи 51.000 ф., и тако од целокупне своте душа преостаје — 13.791 фор

По брачним паровима 29.053 X 2=58.106 ф. и тако од 51.000 фор., преостаје 7.106 фор.

На сваку кућу би дошло од 20 648 кућа =2 фор. $42^1/_{10}$ нов.

*) Год. 1878. издао је *„Шематизам источно-православне митрополије у Аустро-Угарској“* вредни бивши Неузински свештеник г. *Симеон Болманац*, који је сада парох у Србији.

V. Епархија Темишварска.

Броји: 150.776 душа — 31 420 брачних пари — 25.319 кућа, 121 парохију.

Да се подмири сума од 500 фор. на 121 парохију, потребно је 60 500 фор.

По 50 нов. по души, од 150776 душа добија се 75 388 фор. и тако по одбитку 60.500 фор., преостаје 14.888 фор.

По 2 фор. од брачног пара 31.420 X 2 = 62 840 фор, преостаје 2340 фор.

На сваку кућу спадало би 2 фор. 41⅓ нов.

VI. Епархија Горњо-карловачка.

Броји: 253.471 душу — 46136 брачних пари — 21.782 куће и 137 парохија.

За 137 парохија по 500 фор. треба: 68 500 ф.

По 50 нов на душу од 253471 душе износи 146.735 фор. 50 нов., и тако од 68 500 фор. преостаје 58.235 фор. 50 нов.

По брачним паровима од 46.136 брачних пари по 2 ф. = 82.272 фор., преостаје 13 772 ф. —

На сваку би кућу дошло 3 фор.

VII. Епархија Пакрачка.

Броји: 100.098 душа — 103 парохије, по 50 нов. по души = фор. 50.049.

Трошак за 103 парохије по 500 фор. = 51 500, не достаје 1.451 фор, које би се још са 2½ нов., и то са 52½ нов по души парохијал подмирио.

Па да л' је народ оптерећен? —

И тако по сумарном прегледу, у обиму српске патријаршије има:

	ДУША	За парохију IV. или најмање класе по 50 кр. од душе	Број парохија	По 500 ф за сваког пароха износи	Преостаје од 50 н. по души	Недостаје	ПРИМЕДБА
У Архидијецези	137.181	68 590 ф. 50 н.	137	68.500 ф.	90 ф. 50 н.	—	—
У Епарх. Бачкој	120.882	60.441 ф. — н	94	47.000 ф.	13.441 ф.	—	—
У Еп. Будимској	19 729	9.864 ф. 50 н.	47	23 500 ф.	—	13.655 ф. 50 н	Тамо постоје многи фондови
У еп. Вршачкој	129 582	64.791 ф. — н	102	51 000 ф.	13.791 ф.	—	—
У еп. Темишварској	150.776	75.388 ф. — н	121	60 500 ф	14.888 ф.	—	—
У еп. Г. Карловачкој	253.471	126 735 ф. 50 н.	137	68 500 ф	58 235 ф.	—	—
У еп. Пакрачкој	100.098	50.049 ф. — н.	103	51.500 ф	—	1.451 ф. — н.	—
Целокупна спета у карловачкој српској патријаршији	911.719	455.859 ф. 50 н.	741	370.500 ф.	—	—	види ниже

Из чега се јасно види, да у српској патријаршији односно у седам дијецеза од 911 719 душа по 50 нов. по души износи приход 455 859 фор. 50 нов.

Рачунајући 741 парохију по 500 фор. сваком пароху, износи расход 370.500 фор.

По обитку расхода од прихода преостаје 85.359 фор.

А том би се сумом од 85.359 фор. могли са 500 фор. још 170 пароха подмирити.

Да л' је народ оптерећен, да му се јаштуци испод главе морају продавати?!

И тако од сваке 1000 душа долази парох са 500 фор. — Кад се пак узме, да постоје парохије од 1200 душа са IV. платежном класом од 500 фор., то преостаје од 50 нов. по души 100 фор — По количини душа има се и плата определити не прелазећи више од 50 н. од душе. —

По моме мњењу имале би се парохије на овај начин поделити:

На парохије I. класе са 1000 фор., где је број душа преко 2000. Од сваке даље 1000 душа придодати пароху супароха и узети за мерило супарохове плате количину душа; н. пр. на 4000 душа 1 парох и 1 супарох сваки са 1000 фор. плате; на 3000 душа 1 парох са 1000 фор. и супарох са 500 фор.

На парохије II. класе са 800 фор., где општина броји 1600 душа; од 3200 имале би се две парохије са II. кл. поставити; у општини од 3500 1 парох I кл. и супарох III. кл. 700 фор. —

Парохије III. класе састојале би се из 1400 душа са 700 фор.

А од 1000 до 1300 душа имала би бити парохија IV. класе са 500 фор.

Општине испод 1000 душа, ако жеље засебног пароха имати, морале би из своје сопствености терет уплате парохијала до 500 фор. на себе узети, иначе имале би се другој најближој општини прикључити, које ни најмање не би православљу шкодило. Кад може у Бесуту и Рачи у Срему поред две цркве један парох бити, и у Грабовци и Витојевци, што се не би Бајша и Рибица у Бачкој, Тир, Товадија, Теш, Мали Гај, Шурјан, и т. д. у Темишварској дијецези другој парохији придружила? Не унапређује православље многобројно свештенство, које се са оскудицом и невољом бори, но угледно и вазано свештенство; а мање општине боље ће похађати цркву кад им пожелани свештеник дође, јер се не моли Богу звонима и паљењем свећа, а празном без народа црквом.

У осталом, како по свештенство тако би и по народ права благодет била, кад би се из свију седам дијецеза, по околностима места, било половина по душама половина по имању, или по брачном пару и имању, или по кућама и имању порезани парохијал, политичком влашћу купљени у једну дијецезалну касу уз надзор црк. председништва уносио, и из касе све свештенство сваког месеца или три месеца наплаћивало.

По свештенство би било права благодет, јер свештеник не би због своје плате са црк. председништвом у додир и непријатељ долазио, тужакао се и за скут се полит. властима хватао, те молећи, да му парохијал истерају; а од конзисторије помоћи чекати, то врло дуго траје. По црк. општину би благодет била: што би свога свештеника испод утицаја и притиска избавила те би независног свештеника, слободног и правог саветника у свакој околности имала. На у место што би се приход од надатих под најам парохијских сесија у једну касу стицао и поделио, много је пробитачније и лакше, кад би се по предложеном рачуну парохијски доходак од 85 359 фор. на спроманије парохије поделио.

Свако признање и хвала г. Даниловцу, што је броширом „*Српски свештеник*“ многе неуредности и зла, тако рећи: право стање наше цркве предочио у родољубивој намери, да се наше свештенство правовално уреди и свако зло од народа одклони.

Једино поуздање имамо у пријатеље наше српске цркве, једине светиње и спас тешке српског народа, да ће се по родољубљу бесприкрано на црк. народном сабору својски заузети, да се један пут чуварима српске светиње, српским свештеницима стање по потреби и позиву уреди, од непријатеља обезбеди и туђег уплива и потчињености избави, како ће и на пољу црквено-народном независно одрешеним рукама радити моћи.

1890. $^1/_2$ $^1/_2$ **нђ.**

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

(**Сабороски одбор**) држао је 21. и 22. децембра 1890 под председништвом св. патријарха Георгија своје седнице, у којима су свршени само најпреимућнији предмети. Седнице сабороског одбора продужиће се у другој половини овога месеца. Сабороски одбор решио је у овај мах између осталога ово: Узет је на знање извештај, да је рачунарски саветник Сеге прегледао све фондовске књиге и да их је у реду нашао Министарство је тај преглед наредило према праву највишега надзора, које државној власти припада — Хрватска земаљска влада тражила је, да јој се одобри свота од 38.974 фор. 34 н. ради допуне дотације парохијског свештенства за горњо-карловачку епархију, пошто

се тај остатак парохијала за год. 1882—1888. није могао сакупити. Одлучено је, да се ово препоручи сабору, а врх зем. влада да се умоли, да строго истерује парохијал. — Стављена је у течај плата новим професорима богословије. — Одобрен је трећи квинквенал професору горњо-карловачке препарандије Петру Радуловићу и катихети Манојлу Грбићу. — Извештаји административних одбора бачке и вршачке епархије узети су на знање. — Ради о правке резиденције епископске у Пакрацу изашиље се члан саборског одбора Павле пл. Јеремић, да изврши потребне оправке и да према томе прорачун састави. — Молба административног архидијецезалног одбора, да се установи место протоколисте, који ће уједно бити и архивар — поднеће се сабору на решење. — Узет је на знање извештај члана дра Тодора Недељковића о предаји фундуса инструктуса архиепископије карловачке У погледу непокретнина спровешће се поправке у новој грунтовници. — Узет је на знање извештај, да су увеђени у звање нови благајник Јован Симеоновић Чокић и први књиговођа Владимир Јовановић За привременог помоћника књиговодства пар. фондова изабран је Јован Токалић из Сентомаша, а задржан је такође привремено на годину дана досадањи одржавник тог звања Стеван Павловић. — Узет је на знање и извештај темишварске епарх. консисторије, да су у име откупа регалног права добили: темишварска епархија 20.000 фор., манастир Бездин 20.000 фор. и ман. Сент-Ђурађ 18.000 фор. — Подељене су стипендије богословске од годишњих 120 ф. Добило је стипендију 50-торица богослова. — Издано је око 30.000 фор. зајмова. — Пошто је сабор за буџет дао индемнитет до 1. маја 1891., то је одређено, да за годину 1891. има важити установљени буџет од године 1890.

(О светој Гори Атонској) држао је не давно др. Р. Хавше предавање у угарском географском друштву. Света Гора је полуострво, 45 километара дугачко а 7 широко. На крају полуострва диже се брдо Атос, које је 1935 метара високо. Полуострво атонско пуно је манастира и калуђера, по томе се и зове Света Гора и сачињава као неку врсту манастирске републике. Ко хоће опширно да сазна стање, повест и знаменитости Свете Горе, нека набави и чита књигу: „*Света Гора Атонска*. Израдио АЕ Митрополит *Михаил*. Издање и штампа А. Пајевића у Н Саду, 1886. Цена 60 новчића.“ Из предавања дра Хавша саопштавамо за сада само неке податке. На Св Гори има 21 манастир и силних пустињачких ћелија и скитова, у којима је до 7000 калуђера и 2000 световњака т. ј. занатлија и слугу. Св. Гора има свој данашњи устав, који се строго одржава; а тако исто и своју самосталну управу. Турска влада не меша се у калуђерску управу, него се задовољава тиме, што јој се плаћа годишње неприлична свота пореза. Калуђери су сви православне вероисповести. На Св. Гори Атонској са свим је искључен женски пол, чак више и код самих животиња. Манастири имају богате књижнице, у којима је преко 5000 разних рукописних листина, које представљају знамениту књижевно-историјску вредност. У манастирима влада особити ред, чистота, напредна вредноћа и безусловна послушност према старешинама.

(Митрополит сарајевски г. Ђорђе Николајевић) издао је, поводом неких нападаја *због штампања црквене књиге*, у званичном духовном листу „*Добро-босанском Источнику*“ ову *изјаву*: „Неки необавештени дописници, а ваљда и моји противници, настоје да пискарењем по новинама оцрне мој карактер, моју нарав и моју радњу. Ја се не осврћем на те новинарске нападаје, моја је савјест чиста; мој је досадањи рад признаят и награђен не само од царева руских, и од епископа далматинских, и од народа колико православног, толико и од католичког, који није фанатичким духом задахнут. Ја држим, да је *боље клањи црквене књиге* штампане ма и владиним трошком него ли цркве држати затворене без црквених књига. И прије су се штампале црквене књиге и у Бечу, и у Будиму, па нико томе раду никаква приговора учинио није; а сад се подиже граја противу црквених књига, које се штампају у Сарајеву, по неизмењеном руском типу, а са знањем цариградске патријаршије и св. синода, и под највећрожнијим надзором мојим и мојега одбора, у коме су сваки дан четири свештеника присутна Презвруши неумјесне прекоре у погледу оних новинама српским, руским и србијанским, пригрлио сам циљ, који ће нашем православљу већу корист донијети и њега од пропасти сачувати. Настану ли пак тешка времена, будите увјерени сви ви букачи, да ћу за обрану своје православне *вјере*, своје српске народности и православне цркве знати и своје

достојанство жртвовати. — У *Сарајеву* 11. новембра 1890. Добро босански митрополит: *Ђ. Николајевић*, с. р.“

(Колико речи и слова има у библији) Један ревносни читалац слова божја потрудио се да израчуна колико има стихова, речи и слова у библији, и постигао је овај резултат: У библији има 31.173 стиха, 773.692 речи и 3,566.480 слова (т. ј. писмена). Реч „Јехова“ (Бог) долази у библији 6.855 пута, реч „и“ 46.277, а реч „Господ“ 1855 пута.

(За мандатара горњо-карловачке епархије) именовао је св. патријарх протосинђела г. *Платона Телечког*, који је 29. децембра 1890 отишао у *Плашки*, да тамо прими управу над поменутом дијецезом

(Дар српског краља Александра манастиру Раваници.) Јављају нам из фрушко-горског манастира Раванице, да је тамо дошао 12. децембра о. г. архимандрит и професор богословије *Фирмилијан*. те је донео у спомен 500-годишњице видовданске манастиру Раваници, где почивају свете мошти српског цара Лазара, *лепдар од српског краља Александра*, а то је богато украшен *златан крст*, који представља вредност од 250 дуката т. ј. око 1500 фор. Нека је хвала и слава младом и узвишеном владаоцу српском, што је тако богато обдарио ову нашу српску задужбину!

(Избор протиног капелана у Н. Саду) 3. јануара о. г. бирала је српска црквена општина новосадска протопресвитерског капелана. Избору су приступила три кандидата: Мих Мишић, свештеник, и свршени богослови: Петар Костић и Ст. Кодић. Мишић је добио 68 гласова, а Костић 53 гласа. Пошто ни један кандидат није добио две трећине гласова, то ће конзисторија о овом избору решити.

(Духовни часопис „Хришћански Весник“) који у Београду већ 12 година излази, опет је у опасности са својим опстанком. Уредник истога листа, г. прота Алекса *Илић* у XI. и XII. свесци од год. 1890 изјављује, да ће због немара претплатника и многе дужне претплате од нове године бити најпосле принуђен да издаје лист на свој рачун на пола табака месечно. Међу тим, „ако дужници измире што имају давати, настављање и уређивање листа по досадањем. У противном случају мораће од нове године прихватити се оног правца и начина, који буде могућан да се лист одржи.“

(Манастири и калуђери у Русији.) По извештају главног прокуратора руског св. синода, има у Русији до 673 манастира, међу којима је 469 за мушке, а у том броју 60 архијерејских домова, 4 лавре, 230 државних и 175 самоуправних манастира. Међу државним мушким манастирима је 7 ставропигијалних (ставропигија је манастир, који је под непосредном управом св. синода), 45 прве класе, 62 друге и 115 треће класе. Женских манастира има 202. — Монашких лица има 6.950 мушкараца и 6.289 женских; послушника 4.711, а послушница 16.865. Укупни број свију, који припадају монашком чину и који се спремају за исти, износи 1.661 мушких, 22.974 женских, свега 34.635.

(„Katolički List“) Др. Анте *Бауер*, који је више година уређивао црквени лист „Katolički List“, одступио је од уредништва, а за новог уредника именован је др Јосип *Воловић*. Поменути лист излази у *Загребу* већ 41 годину.

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

(Молимо поштоване писце, уредништва српских листова и издаваче књига, да нам своја издања *на приказ* достављају. Молимо тако исто славна уредништва, да нам своје листове *у замену* шаљу.)

Пароχіальникъ, сирѣчь Требникъ на всѣкую пароχійскую потребу од *Архимандрита фирмилијана*. Може се добити код издавача Витомира Марковића и Павловића трг. или у књижари Валожића у Београду. Ова књига има 34 табака, повезана је у кожи и по формату веома је згодна за употребу у парохији. У њој ће свештеник наћи „чин“ за сваку потребу. — Цена је 12 динара или 6 фор. а. вр. — Такву књигу издао је пре неколико година и честити *парох иришки*, г. *Васа Николајевић*, а под насловом: „**Чинъ вѣнчанія**“ и т. д.

ПОШТОВАНОЈ ГОСПОДИ СУРАДНИЦИМА „СРПСКОГ СИОНА.“

Умољавамо поштовану господу *писце и сураднике* овога листа, да нам своје умне производе и у опште *све рукописе* шаљу *чисто, читко, разговетно и само на једној страни хартије написане.* Нечитки, збијени и на обе стране хартије писани рукописи задају велике муке и уреднику и слагачима, те често, поред све пажње, не могу да се избегну погрешке. С тога се надамо, да ће господа писци ради свог рођеног интереса нашу молбу испунити.

Уредништво „Српског Сиона“.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ

НА ДУХОВНИ ЧАСОПИС

„СРПСКИ СИОН“

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

Одавна се у нас осећала прека потреба једног духовног часописа који би служио као званичан орган за црквену књижевност и народно-автономне ствари у нашој српској митрополији карловачкој. Такав лист био би јака полуга за развитак и унапређење наше сиромашне духовне књижевности, као и за учвршћење народно-автономног живота наше цркве и школе.

Чинили су се истина још од пре двадесет година на све до сада, разни покушаји, да се тој потреби задовоље, те је у то име поникло некодико црквено-просветних листова, кто „**Беседа**“, „**Истина**“, „**Глас Истине**“ и т. д. Но сви ти покушаји нису могли постићи жељене циљ нити показати довољна успеха, јер сва та књижевна подузећа због слабе материјалне потпоре нису могла дуго опстати, него морадоше угинути. Сви ти листови вршили су своју дужност, неки краће неки дуже време, али подлегоше најпосле у борби са немаром наше читалачке публике. Тако је морао престати крајем прошле године и потоњи такав лист, „Глас Истине,“ који је седам година истрајао у непрекидној борби за свој опстанак. Но на мутном небу наше црквене књижевности почели су се разилазити облаци, те се зачe ведрити.

Водећи озбиљну бригу о нашим црквено народним потребама наш највиши духовни форум — **Свети Синод** решио је не давно, да се за нашу **овостране српску Митрополију** оснује један угледнији **недељни црквено-просветни орган**, и оставио је Његовој Светости патријарху српском **Георгију**, да ту велеважну одлуку по свом најбољем увиђењу изведе и оствари.

Његова Светост, **патријарх српски Георгије Бранковић** извршио је поверену му од светог Синода задаћу, те је одлучио, да се установи и створи **нов духовни часопис** под именом **„Српски Сион,“** који ће недељно излазити од нове године 1891-ве и који ће бити званичан орган српске православне Митрополије Карловачке за црквено-просветне и автономне потребе наше.

Његова Светост, **патријарх Георгије** као власник „**Српског Сиона**“ поверио је уређивање тога новог листа дојакошњем уреднику „Гласа Истине“ **Сави Петровићу** у Н. Саду, а накладу и штампу листа предао је досадањој власници „Гласа Истине,“ издавалачкој **штампарији А. Пајевића** у Н. Саду.

„Српски Сион“ саопштаваће званичне **наредбе и окружницо** од општег и важнијег значаја, **огласе, стечајеве** и т. д. свих наших нижих и виших **автономних народно-црквених власти**, као и **извештаје о раду** тих автономних власти, а расправљаће и питања, која се тичу нашег црквено просветног и народно-автономног живота. Осим тога биће задатак „**Српског Сиона**,“ да доноси **чланке, расправе и вести**, које спадају у црквену књижевност; а наћи ће вазда у њему места и одабране **црквене проповеди и беседе, хришћанска поука, животописи** знаменитих људи, који су стекли заслуге за цркву и школу, а уз то и **историјске старине и листине** и т. д.

С благословом **светог Синода** а под моћним окриљем и заштитом Његове Светости **Патријарха Георгија** покрећемо ево у име Божије овај нови духовни лист и излазимо пред српски свет с позивом и молбом, да вољно прихвати и претплатом потпомогне ово корисно подузеће. Нарочито позивамо наше српске православне **црквене општине и свештенство**, да се обилато одазову претплатом, јер је њима и њиховим потребама највише и намењен овај црквено-народни орган.

Опробане наше **књижевне снаге** и све, који осећају у себи позива књижевничког, молимо, да нам својим умним радовима притеку у помоћ да бисмо лист овај могли подићи на ону висину, на коју ваља да се попне према данашњем савременом стању просвете. Надамо се, да ће сви наши учени свештеници својски прионути, да се та циљ постигне.

Ваља нам исповедити, да ћемо достојанство и узвишеност овог народно-црквеног гласила свагда искрено и савесно чувати. У свему ће нас руководити хришћанска љубав, озбиљност и објективност, а чуваћемо лист од заједљиве полемике и страсне препирке.

Цена је листу: за Аустро Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 ф., на по године 2 ф., а на четврт године 1 ф. За **стране земље** на годину 5 ф., а на по године 2 ф. 50 н. Из **Србије** прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Претплата и огласи шаљу се накладној **штампарији А. Пајевића у Н. Сад** (у Дунавској улици).

Рукописе и све што се уредништва тиче, ваља слати **уреднику Сави Петровићу**, актуару „Матице Српске“ у Новоме Саду.

У Новоме Саду 3. јануара 1891.

УРЕДНИШТВО И ИЗДАВАТЕЉСТВО „**СРПСКОГ СИОНА.**“

Овај први број „СРПСКОГ СИОНА“ штампан је у 2500 егз. и разаслат је на углед свима српским православним црквеним општинама и парохијским звањима како у Архиепископији карловачкој, тако и у свих осталих шест дијецеза. Даље је послат свима који су до јако икад држали „Глас Истине“, народним посланицима на црквено-народном сабору нашем и многим одличним члановима народа нашег. Други број слаће се само онима од којих предплата стигне, или који се пријаве да желе држати овај лист. ИЗДАВАТЕЉСТВО „СРПСКОГ СИОНА“.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на великом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За стране земље на годину 5 фор. На Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединa бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се накладној штампарији А. Пајевића у дунавској улици, а рукописи уреднику Сави Петровићу у Новом Саду.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч. Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМ САДУ.

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 2. У ЂОВОМ САДУ 14. ЈАНУАРА 1891. **Год. I.**

Службени део.

М. 10. — ех 1891.

НАРЕДБА

ЊЕГОВЕ СВЕТОСТИ Г. ПАТРИЈАРХА СРПСКОГ ГЕОРГИЈА,

ИЗДАНА

САБОРСКОМ ОДБОРУ, МЦ. САВЕТУ, НЦ. ШК. САВЕТУ, ПРЕОСВЕШТЕНОЈ ГГ. ЕПИСКОПИМА И ЕПАРХИЈСКИМ ВЛАСТИМА И ПАТРОНАТИМА СРП. ПРАВ. ВЕЛИКИХ ГИМНАЗИЈА

У КАРЛОВЦИМА и Н. САДУ

У ПРЕДМЕТУ ОСНИВАЊА ПЕРИОДИЧНОГ ЛИСТА

„СРПСКОГ СИОНА“

КАО ЗВАНИЧНОГ ОРГАНА КАРЛОВАЧКЕ СРПСКЕ МИТРОПОЛИЈЕ.

Закључком својим од 23. Октобра 1890. М. 425. — Син. 12. изрекао је *св. архијерејски синод* карловачке српске православне митрополије, да је за ову митрополију неопходно нуждан један званичан лист, у којем би се службене публикације, окружнице, едикти и т. д. обзањивали, а и расправе по црквеним питањима на јавност издавале, и који би се претплатом и увртном пристојбом за огласе народно-црквених власти издржавати могао.

С тога је св. архијерејски синод овластио мене, да сходним путем и начином покушам основати и увести званичан лист за карловачку српску митрополију, и да такови свима помепутим властима, народно-црквеним заводима и црквеним општинама препоручим.

Усљед тако добивеног овлаштења нисам пропустио учинити нужне кораке, како би се званични лист за карловачку српску митрополију установио, и како би се истом периодично излажење и материјални опстанак по могућности осигурао.

Ово моје настојавање имало је успеха, те ће од нове године 1891. почети излазити *у мојем власништву* а под уредништвом г. *Саве Петровића*, бившег уредника „Гласа Истине“, и у наклади и штампарији г. *Лрсе Пајевића у Н. Саду* нов духовни часопис под именом **„Српски Сион“**, који ће бити *званичан орган* српске православне митрополије карловачке.

Лист тај излазиће *недељно*, а цена му је за Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину 4 фор., а за стране земље 5 фор. на годину.

Извештавајући о овоме (долази наслов) част ми је умолити, да свима себи подређеним властима и својим подручним органима и заводима, црквеним општинама, свештенству и учитељству тај лист препоручити, и све своје званичне наредбе, огласе, едикте и друге публикације свагда томе листу ради увртења достављати изволи.

Нарочито нека изволи (наслов) учинити нужно расположење, да се све подручне црквене општине и школе, свештенство и учитељство на тај лист претплате, и да црквене општине своје огласе у тај лист шаљу.

На тај конац шаљем (наслов) у прилогу под */ довољан број штампаног позива на претплату, изданог од стране уредништва и издавательства „*Српског Сиона*“, из којега ће програм листа боље увидети моћи, и молим да тај позив властима, органима, односно цркв. општинама разаслати изволи.

У *Карловцима* 8. (20.) Јануара 1891.

Георгије с. р.
Патријарх.

= „*Бранник*“ у бр. 4. од ове године донео је на првом месту уводни чланак под насловом „Припреме за рад нашег народно-црквеног сабора“, с потписом „Др. И. В.“ У чланку томе признаје се, да су закључци саборског одбора од 23. Јуна (5. Јула) 1890. бр. 555 ех 1890 и 13. (25.) Октобра 1890. бр. $\frac{\text{С. О. } 2185}{755}$ ех 1890. са свим коректни, али се у даљем течају чланка вели „да још није учињено све оно, што би нужно било, па да се може припремити све за успешан рад нашег сабора, а и иначе да се отклоне препреке поспешном деловању наших автономних органа.“ Специјално наводи чланкописац, да је требало, да саборски одбор пожури решење представке српског нар. црква. сабора од год. 1885, поднесене кр. угар. министарству ради исхођења дозволе, да се место надзорника нар. црква. добара попунити може, и друго, требао је саб. одбор пожурити и решење претставке сабора од год. 1885., којом је молио за превишњу потврду „уредбе о избору српског митрополита патријарха.“ Као што из поуздана извора дознајемо, саборски одбор није чекао на опомену, да учини оно, што му дужност његова налаже, него је још у седници својој држаној 23. Јуна (5. Јула) 1880 под бр. 519 закључио, замолити Његову Преузвишеност г. кр уг. министра-председника да изволи уклонити препоне, које стоје на путу попуњењу упражњеног места надзорника нар. црква. добара; односна претставка отправљена је још пре 5 месеци вишеузвишеном месту, али није још решена Исто тако је саборски одбор нарадно, да му се поврати — с решењем или без решења — и уредба о избору митрополита патријарха, како би саб. одбор и у погледу те уредбе могао нужну одлуку донети, и можемо г. чланкописца Др. И. В. уверити, да ће се та уредба скорим саборском одбору вратити.

Неслужбени део.

БОЖИЋНА ПОСЛАНИЦА

Њ. ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНСТВА НЕКТАРИЈА ДИМИТРИЈЕВИЋА,

епископа вршачког.

НЕКТАРИЈЕ

по божијој милости православни Епископ вршачки, панчевачки, белоцрквански и т. д.

Свему пречасном свештенству и васколиком богочастивом народу епархије вршачке благодат, милост и мир од Господа Бога и Спаса нашег Исуса Христа, а од Нас Архијерејски поздрав и благослов!

„Приде чајање језиков, прашед спасе от работа пражја.“
(Стихира празд.)

Цео православни свет данас се весели и ликује, јер је данас сишао на земљу јединородни Син Божији, онај пророцима претсказани и вековима очекивани Месија, који ће божанственом својом науком цео род човечији из таме у светлост, из ропства у слободу, из заблуде на пут спасења да изведе.

У оно доба, кад ће Спаситељ да се појави на земљи, тако су били збуњени верски појмови, тако је било ослабило побожно чувство, да нико управо није знао, шта исповеда? у шта верује? него је сваки, из разних јазичничких веровања, која тада у горостасном римском царству постојаше, бирао што се коме свиделo из једног једно, а из другог друго, те је изишла збрка и хаос, у ком се нико разабрати није могао, а још мање је могао загрејати душу поуздањем, да постоји вечна истина и правда, коју нико обманути не може.

По све је природно, да је при тако збуњеним верским појмовима, и при тако ослабелом побожном чувству, и морал на тако исто низак степен спасти морао, јер морал је овалоћена вера, па где је вера помућена, ту и морал поколебан бити мора.

Неизбежна последица тог жалостног стања била је, да је веза, која друштво одржава: страх Божији и љубав према ближњем раскинула се, те су сви они зли нагони, који су човеку урођени, све то више маха узимали, док нису све народе онога доба до огорчења, па на послетку до очајања довели.

Храмова је било, али светиње у њима није било; судова је било, али правде у њима није било; беде и невоље сваке врсте је било, али милости и љубави није било: човечанство је потпало работи пражјој!

Ту баш где је зло до врхунца дошло, силази Христос Господ на земљу и проповедајући љубав к Богу и ближњем за основу друштва човечијег, показује нам пут и пружа нам средства, да окове пражије са себе стресемо.

То је значај данашњег светог празника, и то је узрок, зашто се данас цео православни свет радује и ликује.

Благословени верни! Од времена свесписавајућег васкрсења Господа нашег Исуса Христа, прохујаше векови и у њима се божанствена наука његова на све стране раширила и темељ данашњем нашем друштву положила, које је према предхришћанском друштву у сваком по-

*

гледу у несравњивој мери развијеније и напредније.

Но поред свега тога, неки и неки знаци показују, да је данашње стање наше у многоме налик на оно, кад је Спаситељ на земљу сишао, и свету веру своју основао и утврдио.

Нарочито видимо, да је побожно чувство у великој мери ослабило, и да је у истој мери и морал се поколебао; а последице тога исте су код нас, које су и у римском царству биле: растројство, општа узрујаност, опште незадовољство и општа беда.

Силно је римско царство на томе пропало и пропасти морало; чувајмо и назимо за времена сви, да и нас подобна судба не постигне!

Ми сви знамо и признајемо, да је код нас вера и народност једно и исто, као што то сви и знамо и признајемо, да нас је света вера наша православна у многим тешким, судбоносним приликама од највеће невоље, од саме пропасти сачувала, па ипак видимо, да су многи и многи на жалост баш изображенији, према тој вери својој равнодушни постали, те их ретко и у цркви а скоро никада при светој трапези не видимо, и што је још жалосније, неки међу њима јавно омаловажавају веру, цркву, њене установе и служитеље, па се тиме још и поносе!

Главни узрок томе као да је оно у туђинском свету понікло криво мишљење, да вера може бити сметња науци и знању, дакле и култури и цивидизацији, те већина оних, који хоће да важе пред светом за изображене, чисто се стиде, да покажу да имају вере и побожног чувства.

Таквих има на жалост данас много у нас, а од њих се опет трују нижи слојеви, и зато на њих пада највећи део одговорности, што морал, који је на вери основан, све то више опада и губи се, а цео народ све то више пати и страда.

Чудна је то појава, да се код нас од толико већ година у свима листовима, у свима и јавним и приватним круговима, непрестано претреса питање о уређењу наших црквених односаја, и то с таком жестином и ватром, да туђинац помислити мора, да нема на свету народа, који се за своју цркву тако живо заузима и брине као ми; а овамо су баш наше цркве најпразније, и баш у нас даје се најмање приметати јавно израженог побожног чувства и црквене свести!

На коме је кривица? Признати морамо, да смо сви листом — мање више криви, али најкривљи је баш изображенији део народа.

Маса народа, ако је игда схватила замашај и последице великих општих питања, схватила их је само инстинктивно, по неком природном осећању, а обично њу воде и предводе поједини или неколицина, која има за то нужног знања, искуства и друге спреме, дакле оно, што ми интелигенцијом зовемо.

Она је природни вођ народа, и ако је она права, истинита интелигенција, којој опште добро на срцу лежи а при том поред добре спреме има довољно одважности и самопрегоревања да за општу ствар своје време, своје знање и своју снагу жртвује, онда је она срећа и благослов за тај народ; а ако је она само надри-интелигенција, која се без сваке спреме и позива, народу за вођа намеће, а при том само својој сујети или другом ма каквом личном интересу служи, онда је она каламитет, несрећа за тај народ.

У нас као да је на жалост последња прву далеко надмашила, и то је наше највеће зло.

Крајње је време, да права наша интелигенција мушки на поприште изађе, и

непозване сузбије на место, које њима припада.

Велики је дакле и узвишени задатак интелигенције, али је за то и дужност и одговорност њена велика, голема.

Она треба да је пример целоме народу у свима врлинама и моралним и друштвеним; она не сме никада да малакше или да преза од труда и напора, него ваља сваком речи, сваким делом да посведочи, да заиста љуби свој народ и да му заиста добра жели.

Права интелигенција у првом реду треба и мора да зна, да света вера наша не само није противна знању и науци, него баш на против, она иште, да сваки разум свој, којим га је Бог обдарио, у својој и општу корист све више усавршава; та сам божанствени установитељ вере наше осуђује оног, који дани му талант закопа и запусти, место да га плодоносно улаже! Коме, који је само завирио у књигу, није познато, да је цела данашња наука, култура и цивилизација, на христијанском темељу поникла?

Вера, а напме наша, почитује и штити свако знање и науку, али она уједно учи, и то је њена по човечанство најблагодетнија страна: да једини разум није довољан, да све потребе и жудње душе човечије намири.

Наука не може да утре сузе невино страдајућег и патећег; не може да утеши на смртној постељи лежећег болника на деждом будућег живота: не може да у блажи бол савести очајавајућег грешника изгледом на непомерину милост Божију, и не може да изглади онај процеп у друштву, где често вредан и поштен сиротује и гладује, а зликовац се размеће и благује, а људска га правда не стизава!

Зато вера иште, да човек не само разум усаврши знањем и науком, него да уједно и срце облагороди љубављу к Богу и ближњему, и вером у вечну Божију правду.

Знање без вере води суровости, а вера без знања води фанатизму.

Хармонија између вере и науке, то је једина права култура, једина права цивилизација.

Ово нека је сваком разборитом човеку свагда пред очима, а у првом реду нашој интелигенцији, на коју се наш народ тако радо и тако вољно угледа, па ћемо помоћу Божијом и ми боље дане угледати.

Зато и данас, где је Син Божији на земљу сишао, да нас спасе од работе вражије, на ту интелигенцију нашу обраћам се, позивајући и молећи је, да распростире светињу вере у народу, да поштује цркву, њене установе и служитеље, и да шири где и кад год може, христијански морал, без ког нам напретка и будућности нема; а цео народ молим, да не слуша оне, који га од вере и цркве одвраћају, јер то су надри-књиге, то је надри-интелигенција, која и себи и другом пропаст спрема.

Поздрављајући свима Вама, у Господу љубљеним чедима, данашњи спасителни празник, усрдно желим и Богу се молим, да нас Господ све, благодатију светога духа просвети и укрепи, да стресемо са себе окове вражије, те да као слободни синови Оца небесног Рођење Христово, ново лето и свето Богојављење свагда у братској љубави и слози радосно прослављамо! Амин.

У *Вршцу* на Рождество Христово 1890.

Гореспоменути смирени Епископ

Нектарије с. р.

ПРВО ПАСТИРСКО ПИСМО
ПРЕОСВЕЋЕНОГ ЕПИСКОПА ДАЛМАТИНСКО-ИСТРИЈСКОГ НИКОДИМА МИЛАША

Пречасноме клиру и свему православноме народу епархије своје.

НИКОДИМ,

по божјој милости православни епископ далматинско-истријски, пречасноме клиру и свему православном народу епархије своје, мир и благослов од свемогућега и благога Бога.

Настојањем позваних чиниоца, доброта и милост Његовог Величанства нашег витешког Господара, Цара и Краља, поставила ме за поглавицу православне далматинско-истријске епархије, а свети синод буковинско-далматинске митрополије саопћио ми је благодат архијерејства, и тијем ми повјерио врховну духовну управу овом епархијом, да пречасни клир руководим у вршењу свештеничке његове службе и да вјерни народ управљам на пут спасења и да га учим свему, што је добро и поштено.

Велика је и тешка архијерејска служба; велика је и страшна одговорност са њом скопчана. Као многогодишњи учитељ у задарској богословији, ја сам имао прилике, да дубоко и свестрано проучим ту службу, да схватим узвишеност и тежину њезину, а уједно и одговорност, која лежи пред Богом и пред људима на ономе, који прима на себе ту службу. Кад се почело говорити о могућности, да се мени повјери та служба у овој епархији, ја сам стрепио размишљајући, да ли би ја кадар био достојно засјести на архијерејски пријесто, да ли има у мени довољно снаге, да бих могао савјесно одговорити свима дужностима, што су са том службом скопчане, да ли имам ја толико знања и вјештине, колико треба, да се потпуно постигне епископски позив. Воља Царева, надахнута божјим промислом, ријеши моју судбу; и ја, покоравајући се тој вољи, казах пред олтарем Бога живога, а пред светим архијерејским збором, који је призвао на мене небеску благодат, да се примам службе, која ми се повјерава. Казах да је се примам, али одмах јавно исповједих своју слабост и зебњу, да ћу кадар бити под нијети терет, што ми се налаже, и покорно замолих великодушну помоћ преосвештеног збора.

Ово исто исповиједам сада пред вама љубазни клире ове епархије, драга моја у Христу браћо и помоћници моји по служби; исповиједам ово и пред вама, Богом дарована ми мила паство моја дични православни српски народе горњег Приморја. Исповиједам своју слабост, исповиједам своју немоћ. Много се од мене данас тражи: тражи се, да будем врховни учитељ вјере и морала у повјереној ми епархији; да будем првосвештеник, те да ја и све подручно ми свештенство достојну жртву Богу приносимо за спасење свију; да будем архипастир, који има да мудро води клир и паству, и да у свему право управља; тражи се од мене, да будем свјетлост свима, да будем свима огледало свију хришћанских врлина Стрепим и сада, кад је благодат Духа светога на мене сишла, при мисли о страшним и великим дужностима, које сам, као епископ, на себе примио. Али тјеши ме вјера у божји промисао, који, изабравши мене слаба и немоћна за оруђе своје, упоравиће стопе моје по премудрости својој и ојачаће малу снагу моју на славу цркве свете. Тјеши ме даље то, што ми високопреосвештени архијереји наше митрополије, моја старија у Христу браћа, обећаше великодушно своју помоћ у свему, што се тиче добре управе и духовнога напретка ове епархије. Тјеши ме за тијем поуздање, што га имам у свијест пречасногa клира ове епархије, који проникнут узвишеношћу своје службе и потребом, да се својски и озбиљно ради на њиви Господњој, како би она најбогатији плод донијела, знаће и хтјеће доћи ми на сусрет и уредно

ми помагати, да најбоље одговорим опћем нашем свештеничком позиву. Тјешн ме најпослије потпуно увереље што имам у свенсходљивост вјернога народа према мени и мојој немоћи. На први глас мог именовања за епископа, потекоше ми са свију крајева простране ове епархије стотине брзојавних писмених честитака од свега свештенства, од манастира, од парохијских црквених старатељстава од одбора, који управљају добротворним закладама од угледнијих грађана свију наших главних мјеста; дичне црквене опћине Задра мог одсадашњег сталног мјеста борављења, и Шибеника, мог родног мјеста такмиче се међу собом, која ће ми свечаније искатати радост своју; високоштована господа начелници свију наших опћина у име своје и подручног им православног народа одушевљено поздравиште моје именовање и најавиште ми своју љубав и повереље. Овијем ја сам се осјетно охрабрен, осјетно сам нову снагу за добро дјело; пробудила се у мени чврста нада, да ћу, уз милост промисла, при помоћи епископата, при судјеловању клира и при љубави вјерног народа моћи нпак у довољној мјери надопунити оно, што ми лично, као слабомоћном човјеку, не достаје. Сретан сам уз све ово, што добро познајем високи позив једног епископа, и што сам свијестан дужности, које сам на себе примио; па проникнут том свијешћу, ако и не будем кадар био достигнути савршенства у испуњавању свију тих дужности, свакако ће ми оне свагда пред очима бити, и знаћу бар тежити, да им чим боље и чим потпуније одговорим. С вама ми је, браћо свештеници и љубазна паство моја, вијек вјековати, с вама дијелити добро и зло, радости и жалости; па ово повјереље, које ми исказасте први дан мог именовања за епископа, будите уљерени, да као што сам га уважио први час, кад ми је очитовано било и на које вам овдје сада јавно моју дубоку захвалност изричем, — да ћу то повјереље кроз сав мој живот знати цијенити и све силе моје улагати, да га и дјелом оправдам. Готов ћу бити, по примјеру вјечнога Доброга Пастира, све да претрпим за добро свију и свакога у повјереној ми епархији и спремам ћу свагда бити, да за то и душу своју положим. Обраћајте се за то к мени увијек са опакном искреношћу и поуздањем као што то данас чините, и искреношћу ћу вам се свагда одазивати и све учинити, што се буде тицало опћега добра и напретка цркве наше; чућете од мене свагда добру реч, која ће ми, проникпута жарком љубављу, из чистога срца потицати.

Прву такву ријеч да кажем данас, на овај свечани дан, кад је благодат Духа светога на мене сишла, и кад врховном Државном вођом и молитвама светог архијерејскога збора ступам први пут, као законити ваш епископ, у вашу средину.

Вјечни Архипастир, Господ наш Исус Христос, за вријеме земаљског свога живота, напућујући апостоле своје, како се имају владати, кад ступе у збор, наређује им, да прије свега назову мир, и тада да отпочну рад свој.[1] Настојећи да слиједим у свему примјеру Доброга Пастира и апостола његових, називљем и ја вама данас, љубазни моји мир. Називљем га свима у опће и спакоме посебице, без разлике сталежа, доба и пола; називљем вам га од свега срца и свом душом. Мир је основа среће земаљске; мир уплађује пут к небеској срећи. Једна од највећих и најпеопходнијих хришћанских врлина јесте љубљење мира и настојање, да се свагда, свугдје и међу свима мир очува. Исус Христос у своме светоме закону на срце нам полаже старање, да будемо једнодушни и у миру међу собом; а животом својим показао нам је, да је сам он књаз мира и да је дошао на земљу, да оспује царство мира. Долазак његов међу људе он је хтио да буде баш онда, кад је под царем Августом сав свијет у миру био. Рођење његово прате анђели са пјесмом мира: Слава въ вышнихъ Богу, и на земли миръ, во человѣцѣхъ благоволеніе.[2] Цркву своју он оснива као царство мира, и препоручује шљедбеницима својима, да непрестано његују мир и љубав међу собом, по чему ће их имати свијет да позна, да су уче-

[1] Лук. 10, 6.

[2] Лук. 2, 14.

ници његови.[1]) Од ученика својих он ништа толико није желио, колико да у љубави и миру буду свагда међу собом;[2]) а на крају земаљског живота свога истим ученицима његовим заједно са свима, који ће у будућа времена исповиједати име његово, он предаје у наслеђство онај мир, који је он крвљу својом учврстио на крсту међу Богом и људима.[3]) Вјерни тумач заповиједи Господње, велики апостол народа, Павао, поучавајући Ефеске хришћане, а кроз њих и све нас, каже: Молю вас азъ узникъ о Господѣ, достойно ходити званія, въ неже звани бысте, со всякимъ смиреномудріемъ и кротостію, съ долготерпѣніемъ, терпяще другъ друга любовію: тщащеся блюсти єдиненіе духа въ союзѣ мира[4]) — Слиједећи заповиједи овој наше вјере, његујмо, љубазни моји, свим срцем и свима силама нашима међусобни мир; снисходимо у свему један другоме; праштајмо великодушно и хришћански увриједе, што нам неко нанесе, и живимо свагда у међусобној љубави, те ћемо тијем достојни бити имена хришћанског, којим се дичимо, и благослов ће божји бдити над нама и над сваким нашим подузећем.

У свези са међусобним миром и у тијесној зависности од њега стоји друга хришћанска врлина — слога. Колико је узвишена и колико је Богу угодна ова врлина, и како никада није доста препоручивати је свагда и свугдје, а поглавито међу нама, при вјерском и народном положају нашем у овој покрајини, — о овоме ја мислим да би чак сувишно било и споминьати. Међусобну слогу ми морамо да чувамо, колико с тога, што нам вјера наша то налаже, толико исто, што ћемо кроз слогу постати јаки, те уједињеним силама лакше постигнути оно, што нам по закону и правици припада, а што би нам иначе, разједињенима, тешко било добити. Сложној браћи обећава Бог свој благослов овога и онога вијека: Се что добро, или что красно, но еже жити братіи вкупѣ; всѣмъ бо Господь обѣща животъ вѣчный.[1]) Исус Христос не престаје кроз сав свој земаљски живот препоручивати ученицима својима слогу и међусобну љубав, јер, каже им: о семъ разумѣютъ вси, яко мои ученицы сте, аще любовь имате между собою.[2]) Високо уздижући ову хришћанску врлину и приказујући зло, које од несложе потиче, споменути апостол пише Коринтским хришћанима: Молю вы, братіе, именемъ нашего Іисуса Христа да тожде глаголете вси, и да не будутъ въ васъ распри, да будете же утверждени въ томже разумѣніи и въ тойже мысли.[3]) Први хришћани, којима је само заједничком љубављу и слогом могуће било одржати се између сваковрсних непријатеља хришћанских, који су свима средствима настојали, да сатру и само име хришћанско, ти први хришћани главно што су настојали при таквом положају своме било је, да чувају једнодушност и слогу међу собом.[4]) Слога чини браћу јаком и чврстом противу сваког спољног насртаја. И мала снага, кад је уједињена и учвршћена унутрашњим споразумом појединаца, те кад су сви сложни међу собом, и мала снага, велим постаје моћном да савлада и највеће тешкоће. Погледајте непријатеља шта ради, кад хоће да сатре неку снагу. Он се стара најприје да разједини сложну браћу, да посије раздор међу њима; и кад је то постигао, он је тада сигуран за успјех. Па треба ли још, послије овога, да размишљамо о потреби слоге међу нама, поглавито пак кад се сјетимо свију оних жалосних посљедица, које је неслога повела за собом у неколико историјских прилика нашега народа?

[1]) Јов. 13, 35.
[2]) Ев. 2, 17.
[3]) Ев. 2, 14.
[4]) Ев. 4, 1—3.

[1]) Пс. 132.
[2]) Јов. 13, 35.
[3]) I. Кор. 1, 10.
[4]) Дјел. ап. 2, 46; 4, 32.

(Наставиће се.)

СВЕТИ ЈОВАН КРСТИТЕЉ.

Из писама преосвећеног Јеремије, бившег епископа Нижегородског.

С РУСКОГ ПРЕВЕО:
Лука Поповић, парох панчевачки.

(Свршетак.)

ПИСМО III.

Кратко изјашњење евангелија на дан празника рођења св. Јована Претече и усечења главе његове.

Евангеліе на дан рођења светог Јована Претече је ово (Лука 1, 5—25): **Бысть во дни Ирода царя Іудейска, іерей нѣкій именемъ Захарія и жена его отъ дщерей Ааронових.** Значајно беше порекло Јованових родитеља — од Арона првосвештеника, који је самим Богом на службу позван био; али су част свога порекла узвишали они својим врлинама. **Бѣста же оба праведна . . .** не само у очима људи, који гледе и погледају на лице, но и у очима самог Бога, који гледа на срце човеково и тајне његове познаје. Они су чистом савешћу и верно испуњавали не само свих десет заповести божијих, већ и све спољне обреде израиљске цркве, који Богом установљени беху. Ето нам свима лепа примера! **И не бѣ има чада . . .** Бог их без сумње љубљаше, али по особитом строју промисла свога не поклони им дете све до њихове старости, да би их по том већма обрадовао, а на име, да би зачеће Јованово било не толико породом телесним, колико плодом молитвеним. **Бысть же служащу ему въ чину чреды своея предъ Богомъ . . . явися ему Ангелъ Господень.** Тако Бог посећује својим милосрђем верне Му слуге и то највише у оним тренутцима, када се налазе у духу молитве. Анђео се јавља *с десне* стране олтара кадионог, као весник радости, весник Искупитеља људи. Кађење тамјаном, које је и данас у употреби, знак је унутарње молитве, као мномир, који се Богу узноси. — **И смѣтися Захарія . . .** Необична појава и величанствени лик небеског становника, природно је, да сваког смртног може застрашити. **Рече къ нему Ангелъ: не бойся, Захаріе: зане услышана бысть молитва твоя: и жена твоя Елисавета родитъ сына тебѣ.** Чему се у то доба мољаше Захарија? Израиљћани, стењући под јармом туђе власти — римске, усрдно се молитвама својим обраћаше Богу, да би им послао, очевима њиховим обећаног Избавитеља. Верујући у обећање божије а учествујући у тешком и грком положају својих саотачаственика, побожни свештеник, стојећи пред олтаром Господњим, заједно с мномиром кадионим, мољаше се из свега срца Богу да би послао Избавитеља Израиљу, — и гле, ту је молитву Бог саслушао сад. **И мнозіи о рождествѣ его радость, и мнози . . . возрадуются.** Ти ћеш се зарадовати о њему, као сину, рођеном у старости твојој, а сви, који очекују утехе у Израиљу, зарадоваће се веснику радости и спасења. **Будетъ во великій . . .** У чему је та величина? То показује Анђео: **вина виноградного и сикера** — пића из свију других плодова, које опија, **не имать пити,** као проповедник покајања не само речима, но и делом и примером строга и уздржљива живота. **И Духа Святаго исполнится еще изъ чрева матере.** Нико од светитеља не беше Духом Светим испуњен у утроби матере своје; једини претеча имађаше те благодати. **И многихъ сыновъ того Духа обратитъ ко Господу Богу ихъ,** т. ј. Исусу Христу. **И той предидетъ предъ Нимъ духомъ и силою Иліиною,** т. ј. Јован ће се појавити пре Месије, и пре Њега почеће проповедати покајање оним духом ревности и силе, каквим проповеђаше пророк Илија. **Обратити сердца отцемъ на чада,** т. ј. цео Јованове проповеди састојаће се у томе, да Јудеје, који су се уклонили од вере и побожности Аврама, Исака и Јакова, поврати врлинама ових очева и осталих патријараха и том духовном свезом сједини срца предака са срцима потомака. **И противныя къ мудрости праведныхъ,** т. ј. да Јудеје, који се противе проповеди еванђелској, обрати вери у Ис. Христа, која заставља истиниту премудрост праведних. **Уготовати Господеви люди совершены,** т. ј. да их на

тај начин приготови доласку Господа Исуса Христа, и да их оспособи да приме Еванђелије. **И рече Заха̀рїа: по чесомꙋ разꙁна́кю сїѣ . . . и отвѣщавъ А̑нгелъ: А̑зъ е́смь Гаврїи́лъ предстоа́й предъ Бо́гомъ и посланъ е́смь.** Да би Захарију уверио о истинитости својих речи, Анђео му казује своје име: **Гаврїи́лъ**, што значи *крепост Бога*, којој ништа немогуће није: казује му своју службу: Стојим пред Богом и дошао сам не по својој, но по вољи Божијој Но како нисе поверовао речи моїој већ тражиш знака, то сво ти и знака и укора: онемећеш све до оног времена, докле се не испуне речи моје И од тог часа онемео је Захарија, докле му се о рођењу Јованову не отворише уста. **Но сицѣ́ дне́ѣ зачатъ Є́лисаветъ.** Но пуних пет месеца не казиваше она никоме о овом дару божијем, и с побожношћу очекиваше време, када је самом Богу по вољи било открити га.

Каква поука из овог евангелија? Ова: Свима вама, родитељи, који желите имати деце, да вас она радују и весеље да буду утеха цркви и весеље отачаству, свима вам ваља подражавати побожности и врлинама родитеља Јованових. Врлине ваше, које засадите у млађана срца дечија, уродиће светим наклоностима к делима добрим! Поред ваших молитава, послаће Отац небесни анђеле своје, који ће њихову пепекусну младост сачувати од завођења света овог и од штетног задахнућа духа злобљивога.

ПИСМО IV.

Еванђелије на дан усечења главе светог Јована Претече (Мат. 14, 1—13): **Въ то̀ вре́мя ꙋслы́шахъ Ирѡ́дъ четверто́властникъ сла́ꙋхъ Іи̑сꙋсовъ и рече и́строгомъ свои́мъ: Сей е́сть Іѡа́ннъ Крести́тель, его́ же а́зъ ꙋсѣкнꙋ́хъ** (Лука 9, 9). **Той воскресе**. . . Тим начином, Ирод је сам свестан убиства, кога не може сакрити, као и о томе, да је убијени пророк и праведан муж. Јер да не беше свега тога свестан неби рекао, да је васкрсао и да с тога **силы дѣ́ютсѧ w нем**ъ. За што је Ирод убио пророка? За то, што је пророк био проповедник истине и што је посретством обличења сметао безбожничком делу његовоме, убио је он мужа праведног, од кога нишет не беше између свију од жена рођених **Ирѡ́дъ е́мъ, сказа́ е́го . .** Јован карајући, хтеде разрешити душу Иродову, свезану грехом, а Ирод свеза онога, кога хтеде разрешити. Но Јован и свезан не преста говорити, и бачен у тамницу настави карање и обличавање, испуњујући речено: **глаго́лахъ предъ ца́ри и не ꙋстыдѣ́хсѧ.** Јован се не бојаше смрти, али се бојаше неговорити истину. У које време уби Ирод Јована? стидно је и рећи. Ево: **дню бы́вшꙋ рождества̀ Ирѡ́дова, пи́ршества дни Ирѡ́дїадина посредѣ́ и уго́ди . .** О покварени дане рођења! На овај дан требало би да се постарао и сетно удовица, указао учешћа сиротнима, да би учешћем многих молитава сачувао и обезбедио свој живот. Али место тога, Ирод пирује с неуздржљивим људима и бесчасним женама, опивши се вином и преварен лукавом женом, убија претечу, зору дана, Јована, и тим убиством гаси жарки светилник вере, светлост целог света. Но и ако пролазни сасуд Јованов би на земљу бачен, ипак увек светао светилник духа његова засветли јарком светлошћу вере на све оне, који се налазише у аду. **Пла́сѧ дни Ирѡ́дїадина.** Забава достојна таког пировања! Јер где су женска уживања и раскош, где пијанство и друге забаве, тамо нема ничег постојаног, све је бурно и пролазно. Чујте ви, који волите гледати игранке, и очима својим посматрати разноврсна кретања ногу лакомислене младости, те тиме кварите и штетите срца ваша њиховим разњежењем и поквареним телима. Чујте, каквим је плодом уродило вештачко играње — убиством. **Она же нака́жденна матерїю свое́ю, да́ждь ми, рече, зде́ на блю́дѣ главꙋ̀ Іѡа́ннꙋ Крести́теля.** О, породе свирепе лавице! Не иште и не моли злата, сребра или драгоцена камења, већ главу Јованову. **И печа́лень бы́стъ ца́рь**, чувши ово, не с тога, што се иште убиство пророка, већ што се бојаше народа. Душа Иродова у то доба личила је лађи, по сред бурног мора, коју таласи бацају то на ову, то на ону страну. Да изврши убиство, бојаше се народа, да га не изврши,

огрешио би се о задату реч и заклетву, коју је друштву задао. **И послаx уєкшу Іоанна вx темницѣ**, — Јована, пред ким ћуташе зверови у пустињи, дрхташе лавови, страшније се звије, ког по светости живота његова, храниште дивље пчеле. За држим, да спекулатор, ког је Ирод послао, пијан беше и, имајући мач у руками, не имађаше очију. На тај начин беше глава Јованова одсечена и на тањир метнута; па и у то доба проговараше: **не достоитx ти имѣти жены брата твоегw**. Тако је праведник живео и по смрти, и по усечењу главе његове глас му није умукао. О, безбожни Ироде! Не беше ли то зар доста, што ти је претходник твој поубијао ону силну децу у Витлејему, те рањо и озледио силна срца очева и матера!

Клатвы ради не косуотѣ отрениса. Оне речи дају повода рећи нешто о заклетви, коју многи ни подањо не држе и не штују! Не тако не мислите да је заклетва сама по себи дело маловажно; лажна је заклетва врло велики грех; за то, да би је избегли, Господ учи **не клатисѧ вскако** (Мат. 5, 33—37).

Тешко се опростити укорењеног обичаја ако је неко у њему обикао, али страх Господњи, нека постави тврду ограду устима и срцу нашем да никад не нарушимо истину, не оптеретимо савест и не огрешимо се о најсветију вољу Божију.

РАЗЪНОУѢТЕНИЕ НѢКОТОРЪІХЪ ЄѢСТЪ КЪ СЛОВѢНЬСКЪІХЪ ЄВАНГЕЛІЙХЪ *)

I

"Πλεὼς σοι, κέχρις. Мат. XVI. 22.

У црквенословенском јеванђелију од год. 1755. преведено је то место овако: **И поємь его Петръ. начатъ прѣтѣцати емѹ глаголѧ: мл҃рдъ ты господи, не имать быти тебѣ сіѣ.** Тако је исто напштампано и у црк. слов. јеванђелију од год. 1864 и од год. 1875. Па тако ће бити и у свима изданима црквенословенским. У старом словенском споменику Evangelium S. Matthaei palaeoslovenice e codicibus edidit Fr. Miklosich стоји: **И поимъ и Петръ начатъ прѣтѣкати кѹпѣ глаголѧ: милосрѣдъ ти, господи: не имать тебѣ быти сѣ.** Овај је стари словенски превод коректнији од црквенословенског кад се испореди са матицом. *"Πλεὼς σοι, κέχρις* одговара превод стари словенски **милосрѣдъ ти, господи.** Ово ти јесте датив, као што је и у грчком *σοι*, а у црквенословенском стоји номинатив **ты**, и кад би се држали црквенословенскога превода, онда не можемо добити онога смисла, који је у матици. *'Πλεὼς σοι, κέχρις* а старо словенско **милосрѣдъ ти, господи** значи „милосрдан буди себи“ т. ј милостив буди сирам себе или пријатељ буди себи господе, то неће бити од тебе. То би се могло издаље казати „не слути, то не ће бити од тебе“ или као што је Вук превео: Боже сачувај!, а Лутер: Herr, schone deiner, или у руском преводу: Сохрани Богъ, этого не будетъ съ Тобою. А црквенословенски превод: **мл҃рдъ ты господи** могао би навести на погрешно разумевање тога израза. И заиста црквенословенски: **мл҃рдъ ты господи, не имать быти тебѣ сіѣ** превео би човек овако: милосрдан ти си, милост и ти си, пријатељ ти си, то не ће бити од тебе. А *'Πλεὼς σοι, κύριε* не значи то, него оно што смо мало час казали. Ваља дакле у црк. слов. тексту да стоји **ти** место **ты**, па би онда праз споменути потпуно одговарао матици.

Ђирловци. *Јован Живановић.*

*) Оваких чланака дошло је наше у прећашњим годинама у „Гласу Истине“, а из пера поштованога г. писца. Весма смо захвални г. Јовану Живановићу, што је и у овоме листу продужио тај рад, који ће бити од велике користи по нашу црквену књижевност.

Уредн.

ПОГРЕБНИ ОБРЕДИ У НЕКОЛИХ НАРОДА.

С РУСКОГ ПРЕВЕО:

Ђ. Бота свештеник у Панчеву.

Код свију народа обичај је, да се укоп умрлих на разне начине обавља, т. ј. постоје разни обреди, који су више или мање компликирани. Но и ако су ти обреди врло различити, ипак имају нешто оне, на име: сви ти обреди изражавају веру у загробан живот — наравно сваки народ то схваћа по своме начину.

Православни хришћани расути по разним крајевима света, а под утицајем климата, околине и других услова, изменише постепено обреде оне, који се обављају при растављању душе од тела и при погребу. Тако у неколиких једноверних народа поникоше обреди, каквих у нас нема. Таквих обреда има на пр. на гори Атонској, на Синају, у Јаса и Цариграду.

На гори Атонској, пошто окупају тело умрлога и обуку у пристојно монашко одело, доносе га монаси у цркву без сандука (саркофага) и одмах отпочну читати псалтир, све докле год не сахране умрлога. Пре но што ће га сахранити, чита игуман над њим опроштајну молитву („разрешителну“) и после тога целивају га последњи пут. Тело носе на гробље и полажу га у раку. С једне и друге стране главе, да би остала у целости, међу две камените плоче, над којима дође још једна трећа плоча. За тим један од сабраће, по налогу игумана, поклони се неколико пута молећи се за покој душе умрлога. После три године исконају се кости, омивају се црквеним вином и полажу у оњу костурницу. На лобањи се испише име умрлога. Ако је после три године тело умрлога остало целокупно т. ј. није иструхлило, онда се сва братија морају молити за опроштење грехова умрлога. За тим духовник чита над њим „разрешителну“ молитву и догађа се, да се већ после неколико дана нађе на гомили прах од расутих костију.

На Синају тела умрлих сахрањују се као и на Атосу без сандука, а други дан после смрти, да би се ускорио процес распадања често се преливају телеса водом. После извесног времена кости се исконају, очисте од земље (која се нахватала) и преносе у нарочиту зграду, одређену за чување костију — појући при том надгробне стихире. Зграда, у којој се чувају кости умрлих, има неколико одељења, у којима су остатци умрлих распоређени по положају, који заузимаху умрли за живота свога. Такав обичај постоји и код капуцина, који ваде кости умрлога после две или три године и добро очуване скелете облаче у капуцинско одело и чувају у нарочитој згради на то одређеној.

Код Јаса, пре погреба зготове три хлеба, и три кољива (кутья т. ј. пшеница помешан са медом и ситним грожђем) те метну на носила када тело понесу на гробље. У речени дан свештенство се искупи у дому умрлога са црквеним барјацима и фењерима, раздају свима воштанице и при појању трисвете песме и звонењу уносе тело умрлога у цркву, где се обавља обично опело и погреб.

У Цариграду родбина умрлога иде за сандуком при појању трисвете песме, а Хришћанке излазе из домова те кроне сандук водом од руже. Напред иду (све двоје) девица обучена у мрко-плавим одеждама опасана широким белим појасем. При парастосу деле по једну циповчицу, чашицу црног доброг вина и једну кашику кољива.

Али врло су интересантни погребни обреди у *Индијанаца*.

Индијанца, који је на самрти, износе на двориште, те га полажу на једно место за то припремљено, које је посуто травом и застрто новим платном. Овде се обавља над њим а у присуству блиских рођака, церемонија очишћења (сарва трајашата).

На име: доносе два метална суда, на једном се налазе различити поврћи а на другом „акшалта“ (истучени пиринач обојадисан шафраном и цинобером) „сандал“ и пентамагавија (смеса слатког и киселог млека, истопљеног масла и т. д.). Жрец

кане неколико капи пентамагавије у уста ономе који умире. За тим доводе теле са кравом, која је покривена платном; врат јој обвију венцем а на рогове натакну јој неколико колача. Издишући је ухвати за реп, слушајући молитву жреца. Индијанац вели, да је то неопходно с тога, да би душа издишућег лакше могла и безопасније пребродити огњену реку, која води у живот Јаме. Путевођа кроз ту реку јесте бесмртна крава тога бога. По свршетку тога обреда, крава припада жрецу. У последњем часу издишућег покривају лишћем и загњурују га у реку Ганг — ако је можно — у воду, која је као што је познато света вода за Индијанца.

Кад умре, онда му обрију сву косу осим нешто мало косе на средини главе — перчин — (кудуми); за тим га облаче у самртно одело свезавши пре тога велике прсте (палце) на рукама и ногама заједно. После тога тело застрто разним бељем и цвећем носе на носилима из куће; напред иде наследник умрлога са запаљеном ватром у суду (од иловаче) а за њим рођаци покривени белим велима у знак жалости. Цео спровод заустављају се у три маха на средини пута, при чему се испитује, да ли је донета дотични умрло. На гробљу крпе приготовљену могилу св. водом и поставе тело без одела самртног на гломачу, која је утврђена на могили. Наследник се пратња са умрлим и меће му у уста новац — а родбина кухани и пекухани пиринач. За тим наследник обилази у три пут гломачу са судом пуним воде, разбије га над главом умрлога и запали гломачу са четири стране. Непогорсле остатке закопавају или бацају у воду — у реку. Кад се обави погребна церемонија, наследник уноси у кућу суд са водом и пиринцом. Из тога суда протегнута је једна жица до таванице с тога, што по веровању Индијанаца душа покојникова после 10 дана спушта се по тој жици у кућу и храни се са приготовљеном за њу храном, а после тога одлази на суд Јами.

Монголо-бурјати облаче умрлога у најлепше одело и обвијају га кожом или зашивају у џак. За тим лама (свештеник њихов) испитује, да ли је један те исти дан рођења са даном смрти покојника и одређује — да ли да се обеси тело покојниково на дрво или да се остави на површини земље, где ће на брзо постати плен дивљих зверова. Што пре зверови растргну труп, у толико се за сретнијег држи покојник, а то значи, да се душа његова већ преселила у блажене обитељи небесних становника. Телеса покојника, који се сматраху као светиња за живота, мећу се у слану воду, да се тиме отклони трулеж. За тим у седећивом облику мећу тело у особити сандук и носе га у шуму. Ако за годину дана остане тело недодирнуто т. ј. у целости, онда га сажижу на гломачи са извесним церемонијама, — пенео пак скупе у један суд и остављају у „дацан“ (бурјатски манастир) ради поклоњења. Ако пак тело покојниково у шуми додирну људи или зверови, то онда значи, да дотични покојник за живота имађаше непријатеља — значи, да не беше свет. Детиња телеса бацају не далеко од (номадских) својих шатора, да их пси растргају. На седам дана после погреба лама чита молитву умрломе. Ламе сажижу ка гломачи.

(Свршиће се.)

ЛИСТАК.

ЕЛЕШКЕ.

(Високопросвећени г. Нектарије Димитријевић) *енеском архиепископ*, уписао се не давно за члана „Матице Срп.“ и положио је у име чланарине своту од 100 ф., дакле двоструку пристојбу за чланство.

(Освећење цркве.) Као што „*Глас Црногорца*“ јавља, освећена је у недељу пред Божић, 23. децембра 1890, нова православна црква у *Оџиљу* (Улцињу) у приморју црногорском. Црква је посвећена св. оцу Николају, а наме-

њена је помену јунака, који су погинули при ослобођењу Оџиља. Освећење је извршио високопреосвећени митрополит Хаџи-Сава Косановић.

(**Административни одбор бачке епархије**) у седници својој од 8. јан. о. г. *уништио* је избор г. Божидара Поповића, свештеника новосадског, за подпредседника општинског, и то с тога, што се по кр. рескрипту од г. 1868. свештеник бира за председника једногласно и што се не слаже са угледом свештеника, да буде као подпредседник подређен председнику световног реда.

(**Конзисторија епархије бачке**) имала је 10. о. м. своју седницу, у којој је између осталога једногласно именован за новосадског протопресвитерског капелана г. Петар *Костић*, свршени богослов из Н. Сада.

(† **Др. Лаза К. Лазаревић**) *српски књижевник*, санитетски потпуковник и лечник српског краља Александра преминуо је 29. децембра 1890. у Београду. Родио се у Шапцу 1850 године, где је научио основне школе и дању гимназију. За тим је свршио гимназију у Београду, где је учио и права. Као одличан ђак добио је државну стипендију и отишао је у Берлин. Тамо је свршио медицинске науке и постао је 1876. год. доктор медицине. Покојник је био врло добар и савестан лекар, али и још бољи новелиста. Он је истина написао мало приповедака и новела, једва десетак у свему, али су то прави уметнички створови. Својим књижевним радом стекао је једно од првих места у нашој приповедачкој књижевности. Његове новеле преведене су и на више страних језика, а то је најбољи знак, да су изврсне. Покојник је последњих година непрестано боловао, те је најпосле подлегао тешкој болести — сушици. Грдна штета по нашу књижевност, што је тај књижевни великан у најбољим годинама морао отићи са овога света! Погреб му је био особито свечан. На опелу му говорио је др. Владан Ђорђевић уредник „Отаџбине“, а на гробу алотекар Јован Ђукић. Нека је слава знаменитом књижевнику Лази Лазаревићу!

(† **Моја Гавриловић**,) *државни саветник* у миру, умрло је у Београду 3 јануара о. г. у 93-ој години живота свога. Покојник је родом из Срем. Карловаца, али је још год 1830. прешао у Србију, где је играо врло знатну улогу. Био је љубимац кнеза Милоша. На опелу му служио је митрополит Михаило са многим свештенством. Погреб беше величанствен, и на њему заступљени сви сталежи и виши достојанственици. Као изасланици св. патријарха Георгија били су на погребу: прота Стеван Чобанић и управитељ срп. велике гимназије карловачке Стеван Лазић. Покојник је оставио по 500 динара: Српској карловачкој гимназији, „Друштву св. Саве“, „Колу јахача“, „Београдској стрељачкој дружини“ и „Дому за напуштену децу.“ Осим тога завештао је и стипендију за изучавање једног Србина из Старе Србије. Нека је вечна успомена честитом Гавриловићу!

ЧИТУЉА.*)

(† **Макса Нешковић**) *парох у Самошу*, преминуо је 10. децембра 1890 после кратког боловања. Покојник је служио као свештеник 30 година у Самошу, где му је и отац био парох. Покој му души!

(† **Стеван Светозар Давидовић**) *парох у Сентешу*, преставио се 18. децембра 1890 после дужег боловања у 71-ој години живота свога. У младости својој служио је покојник 16 година као капелан свога оца у Х. М. Вашархељу, а после је био парохом у Сентешу 33 године. Покојник има и брата Косту, који је парох у Вашархељу. Био је од свога народа љубљен и поштован. Вечна му успомена!

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

(Молимо поштоване писце, уреднштва српских листова и издаваче књига, да нам своја издања *на приказ* достављају. Молимо тако исто славна уреднштва, да нам своје листове *у замену* шаљу.)

„**Преодница**“. *Лист за књижевност и уметност*. Власник је листу песник *Војислав Ј. Илић*, а *уредник* је књижевник српски *Бранислав Ђ. Нушић*. Овај белетристични лист излази од нове године *три пута месечно*, а цена му је за Аустро-Угарску 6 фор. на годину. Препоручујемо га нашем читалачком свету.

Ursprung und Einwanderung der Ser-

*) Да бисмо могли у овој рубрици достојно испратити на онај свет сваког преминулог свештеника, молимо лепо пријатеље овога листа, да нам саопште смртне случајеве, који се догоде, и да нашему по коју реч из живота дотичног покојника. Уредн.

ben und Bulgarn, *und die ersten Anfänge ihres staatlichen und socialen Serbens.* Vortrag, gehalten im *Wissenschaftlichen Club in Wien* am 20. November 1890. von *Theodor Ritter von Stefanović — Vilovsky.* — Wien, Druck und Verlag von Adolf Holzhausen 1890. — 8-на, стр. 15. — Ово занимљиво предавање о пореклу и особи Срба и Бугара и о првим почетцима њиховог државног и друштвеног живота држао је *Тодор вит. Стефановић-Виловски* у „ученом клубу“ у Бечу. Како новине јављају, немачка публика примила је ово предавање са задовољством.

ПОШТОВАНОЈ ГОСПОДИ СУРАДНИЦИМА „СРПСКОГ СИОНА.“

Умољавамо поштовану господу *писце и сураднике* овога листа, да нам своје умне производе и у опште *све рукописе* шаљу *чисто, читко, разговетно и само на једној страни хартије написане.* Нечитки, збијени и на обе стране хартије писани рукописи задају велике муке и уреднику и слагачима, те често, поред све пажње, не могу да се избегну погрешке. С тога се надамо, да ће господа писци ради свог рођеног интереса нашу молбу испунити.

Уредништво „Српског Сиона“.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ

НА ДУХОВНИ ЧАСОПИС

„СРПСКИ СИОН“

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

Одавна се у нас осећала прека потреба једног духовног часописа, који би служио као званичан орган за црквену књижевност и народно-автономне ствари у нашој српској митрополији карловачкој. Такав лист био би јака полуга за развитак и унапређење наше сиромашне духовне књижевности, као и за учвршћење народно-автономног живота наше цркве и школе.

Чинили су се истина још од пре двадесет година на све до сада, разни покушаји, да се тој потреби задовољи, те је у то име поникло неколико црквено-просветних листова, као „**Беседа**“, „**Истина**“, „**Глас Истине**“ и т. д. Но сви ти покушаји нису могли постићи жељене циљи нити показати довољна успеха, јер сва та књижевна подузећа због слабе материјалне потпоре нису могла дуго опстати, него морадоше угинути. Сви ти листови вршили су своју дужност, неки краће неки дуже време, али подлегоше најпосле у борби са немаром наше читалачке публике. Тако је морао престати крајем прошле године и потоњи такав лист, „Глас Истине,“ који је седам година истрајао у непрекидној борби за свој опстанак. Но на мутном небу наше црквене књижевности почели су се разлазити облаци, те се зраке ведрити.

Водећи озбиљну бригу о нашим црквено народним потребама наш највиши духовни форум — **Свети Синод** решио је не давно, да се за **нашу овостране срп-**

ску **Митрополију** основје један угледнији **недељни црквено-просветни орган**, и оставно је Његовој Светости патријарху српском **Георгију**, да ту веледажну одлуку по свом најбољем увиђењу изведе и оствари

Његова Светост, патријарх српски Георгије Бранковић извршно је повереву му од светог Синода задаћу, те је одлучио, да се установи и створи **нов духовни часопис** под именом **„Српски Сион“**, који ће недељно излазити од нове године 1891-ве и који ће бити званичан орган српске православне **Митрополије Карловачке за црквено просветне и автономне потребе наше**

Његова Светост, **патријарх Георгије** као власник „**Српског Сиона**“ поверио је уређивање тога новог листа дојакошњем уреднику „Гласа Истине“ **Сави Петровићу** у Н. Саду, а **накладу и штампу** листа предао је досадањој власници „Гласа Истине,“ издавалачкој **штампарији А. Пајевића** у Н. Саду.

„**Српски Сион**“ саопштаваће званичне **наредбе и окружнице** од општег и важнијег значаја, **огласе, стечајеве** и т. д. свих наших нижих и виших **автономних народно црквених власти**, као и **извештаје о раду** тих автономних власти, а расправљаће и питања, која се тичу нашег црквено просветног и народно-автономног живота. Осим тога биће задатак „**Српског Сиона**,“ да доноси **чланке, расправе и вести**, које спадају у црквену књижевност; а наћи ће назда у њему места и одабране **црквене проповеди и беседе, хришћанска поука, животописи** знаменитих људи, који су стекли заслуге за цркву и школу, а уз то и **историјске старине и листине** и т. д.

С благословом **светог Синода** а под моћним окриљем и заштитом Његове Светости **Патријарха Георгија** покрећемо ево у име Божије овај нови духовни лист и излазимо пред српски свет с позивом и молбом, да вољно прихвати и претплатом потпомогне ово корисно подузеће. Нарочито позивамо наше српске православне **црквене општине и свештенство**, да се обилато одазову претплатом, јер је њима и њиховим потребама највише и намењен овај црквено-народни орган.

Опробане наше **књижевне снаге** и све, који осећају у себи позива књижевничког, **молимо**, да нам својим умним радовима притеку у помоћ да бисмо лист овај могли подићи на ону висину, на коју ваља да се попне према данашњем суврменом стању просвете. Надамо се, да ће сви наши учени свештеници својски прионути, да се та цел постигне.

Ваља нам исповедити, да ћемо достојанство и узвишеност овог народно-црквеног гласила свагда искрено и савесно чувати. У свему ће нас руководити хришћанска љубав, озбиљност и објективност, а чуваћемо лист од заједљиве полемике и страсне препирке.

Цена је листу: за Аустро Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 ф., на по године 2 ф., а на четврт године 1 ф. За **стране земље** на годину 5 ф., а на по године 2 ф. 50 н. Из **Србије** прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Претплата и огласи шаљу се **накладној штампарији А. Пајевића у Н. Сад** (у Дунавској улици).

Рукописе и све што се уредништва тиче, ваља слати **уреднику Сави Петровићу**, актуару „Матице Српске“ у Новоме Саду.

У Новоме Саду 3. јануара 1891.

УРЕДНИШТВО И ИЗДАВАТЕЉСТВО **„СРПСКОГ СИОНА.“**

„Српски Сион“ излази сваке недеље на великом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За *стране земље* на годину 5 фор. На Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се накладној *штампарији А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи* уреднику *Сави Петровићу* у *Новом Саду*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч. Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ.

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 3. У НОВОМ САДУ 21. ЈАНУАРА 1891. **Год. I.**

Василијан Петровић,

православни Епископ Бачке епархије.

И опет се православна српска црква зави у црно. Једва је прошло два месеца дана, од како из ненада изгубисмо незаборављеног епископа горњо-карловачког Теофана Живковића, а ево сад нам неумитна смрт из небуха ограби и високопреосвећеног владику бачког **Василијана Петровића!**

Епископ Василијан преминуо је ноћу између 17. и 18. јануара о. г. напрасном смрћу, капљом ударен, у своме владичанском двору у Новоме Саду, у 71-ој години живота свога. Нађен је из јутра 18. јануара мртав поред кревета, те се мисли, да га је по свој прилици у вече при легању капља ударила и смрт му задала.

Губитак је то велики по нашу цркву у ово доба, кад су нам упражњене три дијецезе и кад су нам тако проређени редови вишега монашког клира.

Епископ Василијан Петровић родио се у Темишвару лицем на нову годину 1820, на дан св. Василија, те је с тога и добио име Василије, које је после у монашком чину промењено у Василијан. Гимназију

је учио у Темишвару, а две године филозофије и права свршио је у Пешти. Као извртан ђак уживао је текелијину стипендију. Године 1842. ступио је у богословију, коју је изучио у Карловцима. После свршене богословије ступио је у монашки чин под тадашњим епископом Пантелејмоном Живковићем, те је дуго година провео у Темишвару као придворни калуђер и конзисторијални бележник. Био је дуже времена протосинђел, а год. 1866. постао је архимандритом и предана му је управа манастира Хопова. После неколико година премештен је као архимандрит у манастир Беочин. Почетком године 1882. постао је администратор бачке епархије, а за тим о Петрову-дне исте године епископ исте епархије. После смрти патријарха Германа именован је год. 1888. за администратора српске митрополије и вршио је ту дужност све до избора садашњег патријарха Георгија Бранковића.

Блажено-покојни владика Василијан био је класично образован и интелигентан човек. Био је поштен човек, ванредно благе и добре нарави, милостива срца и штедре руке. Имао је пуно добре воље, да што више користи својој цркви. Православље је љубио свим срцем и душом.

Српски краљ Милан одликовао га је командерским орденом св. Саве.

Кад је дошао у Нови Сад, године 1882, уписао се владика Василијан за члана „Матице Српске“, положивши своту од 100 фор а. вр.

Нека је слава и вечна успомена епископу Василијану!

ПРВО ПАСТИРСКО ПИСМО
ПРЕОСВЕЋЕНОГ ЕПИСКОПА ДАЛМАТИНСКО-ИСТРИЈСКОГ НИКОДИМА МИЛАША

Пречасноме клиру и свему православноме народу епархије своје.

НИКОДИМ,

по божјој милости православни епископ далматинско-истријски, пречасноме клиру и свему православном народу епархије своје, мир и благослов од свемогућега и благога Бога.

(Наставак.)

Истакнуте сада двије хришћанске врлине — мир и слога, имају један извор, из кога потичу, на име — љубав. Љубав је прва и главна заповијед хришћанске вјере. Возљуби Господа Бога твоега всѣмъ сердцемъ твоимъ, и всею душею твоею, и всею мыслію твоею. Сія есть первая и большая заповѣдь. Вторая же подобна ей: возлюби искренняго твоего яко самъ себе, — заповиједа оснивателъ цркве. Господ наш Исус Христос;[1]) а поучавајући ученике своје каже им: заповѣдь новую даю вамъ да любите другъ друга: якоже возлюбихъ вы, да и вы любите себе.[1]) Љубав к Богу условљена је љубављу к ближњима нашима. Без ове посљедње није могуће угодити Богу јер каже апостол: Аще кто речетъ, яко люблю Бога, а брата своего ненавидитъ, ложь есть: ибо не любяй брата своего, егоже видѣ, Бога, егоже не видѣ, како можетъ любити?[2]) Па каква треба да је љубав, коју ми морамо гојити према ближњима нашим, а да угодимо Богу и да достојни будемо имена хришћанског? Љубы, одговара апостол Павао, долготерпитъ, милосердствуетъ: любы не завидитъ: любы

[1]) Мат. 22. 37—39.

[1]) Јов. 13, 34.

[2]) I. Јов. 4, 20.

не превозноси се, не гордит се, не безчинствује, не ищет своих си, не раздражает се, не мисли зла, не радује се о неправди, радује се же о истини: вся любит, всему вѣру емлет, вся уповает, вся терпит, — а то српски значи: „Љубав дуго трпи, има милосрђе према свему; љубав не завиди; љубав се не велича, не горди се, не чини што не ваља, не тражи своје, не срди се, не мисли о злу, не радује се неправди, а радује се истини; све љуби, све вјерује, свему се нада, све трпи.“[1])

Потпуно је жива ова слика, коју нам апостол даје о каквоћама хришћанске љубави, — и ја не бих знао каквим бих је другим ријечима могао јасније приказати. Оићи је извод тај, да љубав мора бити права и истинита, а да буде соузъ совершенства.[2]) Бива пак таквом љубав, ако је она света у основи својој и света у посљедицама. Она је света у основи, кад ми љубимо човјека искрено и од срца, јер је он божје створење, јер је створен по обличију божјему, јер је искупљен крвљу Спасителя свијета и јер у свакоме човјеку ми морамо да видимо равнога себи, коме не смијемо да учинимо ништа таквога, чега не би желели да други нама учини. Не ће према томе бити света у основи она љубав, коју ми показујемо наспрам неких ради земаљских каквих разлога, што нам је можда неко учинио какво добро, или рачунамо да ће нам учинити; кад љубимо некога, док је на власти и богатству, а сутра му окренемо леђа, јер није више на власти, или је оспромашио, или је пао у какву невољу. Биће света по посљедицама својима љубав, кад са исказима љубави у ријечи буду скопчана и дјела. Чадца моя, каже апостостол Јован, не любимъ словомъ ниже языкомъ, но дѣломъ и истиною: и о семъ разумѣемъ, яко отъ истины есмы.[3]) У помагању сиротиња, у похађању болесника, у жртвовању на корист сиротне и напуштене дјеце, у старању о њиховом добром васпитању, у прилагању на добротворне сврхе и у сличним побожним дјелима показује се права хришћанска љубав к ближњему, јер је плодотворна и света по посљедицама. Оваку љубав ми смо дужни као хришћани да гајимо и да свагда показујемо. Овакву ћу вам љубав, љубазни моји, ја непрестано проповиједати, а настојаћу свима средствима и да дјелом оправдам моју проповијед о љубави и да вам, колико више узмогнем, будем примјер у томе.

Читајући и хранећи узајамну, искрену и братску љубав, ми смо тијем добили чврству основу за међусобни наш мир, добили смо јемство, да ће и слога међу нама владати и трајном бити. Па колико нам треба да гајимо ове врлине као хришћани и ради оне наше добробити, толико исто ми се морамо старати, да их чувамо и да се у њима учвршћујемо и ради особности наше вјерске и народне.

Ми исповиједамо вјеру православну, — а то је она вјера, коју апостоли Христови проповиједаше, којој нас учи символ никео-цариградски, коју утврдише седам светих васељенских сабора и која је данас онако исто чиста и исповиједјена, као што је била у прве дане хришћанства. Она је онај свети аманет, који је сам Христос предао апостолима, а ови својим насљедницима и до данашњега дана. Као такву ми смо дужни ту свету вјеру чувати као нашу највишу светињу, дужни смо је непрестано његовати у срцима нашима и наших синова, тврдо убјеђени, да ће нас она, уз добра дјела наша, повести к вјечноме спасењу. — Чуварем те свете вјере јест православна црква, која је „једина, святая, соборная и апостолская.“[1]) Она је она света невјеста Христова, с којом је он обећао, да ће бити до краја вијекова. Она је онај стуб истине, који не може никада клонути. Она је оно царство благодати, које паклена врата не ће никада надвладати. Љубимо, љубазни моји, свим срцем нашим нашу свету православну цркву; будимо јој свом душом одани; будимо готови за њу положити и живот свој, — на вјерујући у божанску установу њену, у њену непогрјешивост, надајмо се са пуним поуздањем, да ћемо се удостојити божјега благослова, како у овоме, тако и у будућем вијеку.

[1]) I. Кор. 13, 4—7.

[2]) Кол. 3, 14.

[3]) I. Јов. 3, 18. 19.

[1]) 9. чл. Символа вјере.

Поред цркве православне, које имамо срећу бити синови, чувајмо, љубазни моји, и оно што састављa наше обиљежје међу другим народима, што састављa наш народни значај, — чувајмо нашу српску народност. Народност је наша славна по историји својој, славна је по данашњем њеном значају у свијету, а славна је и као чувар и носилац најплеменитијих грађанских врлина. Историја вам је њена позната — па из примјера прошлости научимо се љубити своју народност, бити јој свим бићем нашим привржени и бити готови све да претпримо на свијету радије, него ли да јој изневјеримо.

Ако ми будемо чували и његовали као што треба нашу српску народност, ми ћемо тијем заједно сачувати и привржености нашу и нашу љубав к православној цркви. Српска је народност везана тијесном везом са православном црквом. Са православљем почиње хришћански значај наших славних предака; православна им је црква била ослон, кад су највећа и најславнија дјела чинили; она им је народност сачувала у оним тешким часовима наше прошлости, кад је варвар хтио да нас уништи, кад је изгледало, да Србина не ће више бити на свету. Наши стари ово су добро разумијевали, те од туда оно настојање њихово, да се свагда старају о једној ради друге, о цркви ради народности и о народности ради цркве. Благодарећи српскоме свештенству народност се наша могла очувати; благодарећи њему ми можемо данас да се дичимо нашим именом, нашом историјом, нашим народним особинама. Примјера нам доста наша историја пружа о страдањима српскога свештеника за свој народ, а није мање примјера о борби, коју су наши славни претци у разним тешким приликама са највећим самопрегорењем издржали са душманима ради очувања своје вјере и своје народности. Данас, буди Богу хвала, таквих прилика већ нема, нити се ми имамо да боримо за очување наше вјере и наше народности са онаквим противничким силама, с каквим су наши стари имали да се боре. Под закриљем основних државних закона у нашој монархији, ми можемо јавно и слободно његовати наше вјерске и народне особине, и имамо право на државну заштиту противу свакога насиља, које би се ма с које стране јавило. При таквом нашем данашњем положају, на нама лежи двострука дужност, да будемо одани нашој цркви и народности нашој, и да удвојеном снагом од наших отаца радимо и настојимо о напретку онога, што састављa наш понос и наш значај пред другима. Ову нашу оданост према цркви нашој показаћемо данас тијем, ако будемо усрдно похађали свете храмове, ако се будемо старали о украсима црквеним, ако будемо настојали, да нам сим сјајније буде богослужење и чим боље обезбјеђено свештенство. Показаћемо љубав нашу према нашој народности, ако будемо настојали, да се народни обичаји свугдје чувају, да се српска књига свугдје шири, да се српски језик свугдје његује; ако будемо оснивали закладе за васпитање српских младића у средњим и вишим школама; ако се будемо старали о издржавању и напредовању закладних српских школа за дјецу нашу; ако будемо пружали помоћ младићима, који ће бити учитељи у српским мјестима, — једном ријечју, ако будемо дјелом заснједочавали ону љубав, коју ријечима исказујемо, да гајимо према својој народности. Овијем ћемо не само одати достојну пошту нашим славним претцима, учврстићемо пред свијетом наш значај у садашњости и зајамчићемо сретнију будућност нашим питомцима, него ћемо узбудити према себи и поштовање других, који, видећи нашу оданост к вјерским и народним особинама нашим, мораће нас више оцијенити и уважавати, те се односити к нама, као народу од значаја.

(Свршиће се.)

РЕЧ НА СВ. САВУ.

Говорио у Сентомашу **Ђура Страјић**, *парох.*

Тако је спасоносна мувја, кад засија на мутноме небу и сјајем својим разагна помрчину земаљску, те покаже заблуделом путнику стазе и богазе — одврати га од провалије и на прави га пут изведе!

Тако је пре седам векова син узорите лозе Немањића засветлио племену српском и разагнао густу маглу друштвених и верских одношаја народа свога.

Краљ Стеван Немања уједињујући земље српске и правећи реда у држави својој на земљи, приуготовио је земаљиште апостолу неба и прокрчио пута најмлађем сину своме Сави Немањићу.

Али мезимац његов није огрнуо краљевскога плашта, није припасао мача пламенога, те да коњем и огњем унапреди и уљуди род свој, него је у скромној монашкој одори — као испосник горе атонске — са граничном мира и љубави дошао, да народу српском помогне.

Што је маленн Растко слутио, што је монах и Архимандрит Сава наумио, то је и извршио као први Архиепископ самосталне српске цркве.

Слаби брод цркве своје, који је нагињао час истоку, час западу, час Риму а час Цариграду, спасао је св Сава и довео га са бурнога незнабожачкога и јеретичког мора у мирно пристаниште сигурне будућности његове.

Велике су и неоцењиве заслуге његове за народ српски. Црква и књига народна, све религијозне и просветне нам тековине познијега доба потичу из врела делатности и рада његова.

Много је стварао и учио, — а „**иже сотворитъ и научитъ, сей великій наречется въ царствіи небесѣмъ,**“ вели св. писмо.

И за то га је црква наша за светитеља прогласила, за то га славе данас на све стране аманети његови. Храмови наши православни, који су као бели лабудови окитили питоме крајеве српске; манастири наши, ти осве̏ћени градови божији на земљи; школе народне, расадинце знања и умља; вера и наука, јеванђеље и буквар — сви ти рукосади његови славе и ликују загрљени на данашњи дан!

За то идемо данас из св. храма у школу, јер се црква и школа данас грле и целују као мајка с милим чедом својим; за то свако, па и најмање Српче — где год га имаде — пође данас одушевљено: „Усклинимо с љубављу светитељу Сави“...

И сваки Србин, слободни и потиштени, неуки и образовани, мали и велики, кога је св. Сава први упутио, да се књигом научи доброме а у добру молит' богу своме — сваки Србин у овај мах диже к небу своје сузне очи: не би ли тамо угледао светитеља свога и измолио од њега заштите и благослова у данашње тешке дане борбе и искушења.

Али не видимо и не можемо видети благо лице његово. Па и кад би га видели, чини ми се, да би му лице било превучено облаком туге и жалости. Гласа његова не чујемо, али и кад би га чули, морао би одјекнути прекором и бодом!

Па и шта би нам могао рећи? Шта би *морао* да нам довикне први наш светитељ са подножја престола божијег?! Ево шта би морао рећи:

„Ви пијте и славите мене — а да л' ме и разумете? Ја жртвовах престо̀ и себе за цркву и народ — да ли и ви чините тако? Ја оставих краљевску палату са њезиним сјајем и одох у манастир — а ви се кланьате сребру и злату; ја оста вих скиптар и круну — а ви се отимате о силу и власт; ја измирих браћу завађену — а ви се делите у таборе непријатељске; ја дечих незнаоштво и богумилство — а код вас се шири јерес назаренска!. . Или је зар сагорела свест народа мога, као оно моћи моје на Врачару? — Ви пијте и славите мене, а да л' ме и разумете? Зар се тако заливају моји рукосади?!“ . .

Ето тако би нам морао довикнути просветитељ српски и ми би морали поникнути ни̏ком.

Ми га уздижемо а узносимо, видимо и чујемо јасне доказе славе његове, али

споменици светитељима и великанима народним не подижу се само у ушима и очима, него у дубини срца захвалнога.

Темељ његова рада, подзидан толиким костима наших прадедова и заливен потоцима српске крви, не стоји више чврсто као некада. У цркви се не тражи науке, у науци не пази се вера, у народу морал малаксава — а поврх свега раздор разрива груди Србинове!

Да бар можемо чути данас укупни глас свијух звона по крајевима српским, како нас топло зову на молитву и на покајање и да нас складни звуци њихови сложи поуче!

Али што не могосмо учинити ми, то треба да учине и изведу други, бољи наранџаји. Деца наша, наша задаћина, треба да створи сретније прилике, те да на високо дигне и понесе поколебане светиње наше прошлости. — Где ми застадосмо, они нек отпочну; што се порушило, нек они дограде — то треба да им буде прва и најсветија задаћа будућег им рада.

А да узмогну деца наша одговорити тим големим очекивањима, ми смо позвани и дужни приуготовити и спремити их за то. Васпитање деце наше, особито васпитање домаће не смемо ни за часак губити из вида. Сви ми без разлике положаја и звања утичемо на васпитање нашег подмлатка животом и радом својим, јер то је деци књига отворена, из које они тако радо читају и тиме добивају прве утиске и појмове, који их после наводе или на добро или на зло. . . Па како је велика одговорност наша у томе погледу не само пред савести нашом и пред страним светом, него и пред господарем неба и земље! Како је та одговорност велика и страшна, види се из јеванђеља Матејева: „А који саблазни једнога од ових малих, који верују у мене, боље би му било, да се обеси камен воденички о врату његову и да потоне у дубину морску.“ (Мат. 18,6.)

На кад је тако, онда пазимо на васпитање деце наше као на зеницу свога очњег вида! Учимо и васпитајмо их на челичном темељу свете вере наше и здравог морала јер без те основе, ма како да се изоштре умови, срца остају празна — а где су срца празна, ту нема и не може бити праве честитости, која је главни услов за све лепе и племените смерове.

Учимо децу нашу добру и честитости; учимо их љубави, тој ћери небеској; учимо их хришћанским и грађанским врлинама; сваком приликом јачајмо срца њихова светлим карактерима хришћанске и народне повеснице наше — те да им замирише душе мномиром св. православља и лепог нам имена, да им замирише срца поносом момачким и стидом девојачким, те да се светла образа покажу пред народима другим.

И на тај ћемо начин стећи крилате соколове, који ће бити достојна духовна чеда св. Саве. И то би био уједно најлепши спомен-венац нашем светитељу, јер би био оплетен из толико хиљада честитих срдаца младежи српске.

А ми у колико се погубисмо и раздвојисмо, опет би се нашли и срели у најмилијем, што имамо на овоме свету — нашли би се у прекаљеној деци нашој. И у то име, мила браћо моја, у име те лепе наде, заборавимо бар за часак на невоље наше; приступимо један другоме ближе, пружимо братски један другоме руку и запевајмо сложно и громогласно деци славопојку данашњу: „Ускликнимо с љубављу светитељу Сави. .“ Амин.

РАЗЪНОУЂЕНИЕ НѢКОТОРЫХЪ МѢСТЪ КЪ СЛОВѢНЬСКЫХЪ ЕВАНГЕЛИЯХЪ

II.

МАТ. XXI. 33.

У црквенословенском јеванђелију од год. 1864, а и од год. 1875. гласи у 21 глави од Матеја стих 33, 34 и 35 овако: Ина притчу слышите. Человѣкъ нѣкій бѣ домовитъ, иже насади винограда, и ѡплотомъ ѡгради его, и ископа въ немъ точило, и созда столпъ, и кдаде и дѣлателемъ, и ѿиде. Егда же приближися крема плодомъ, посла

рабы своя къ дѣлателемъ. пріяти плоды его: и емше дѣлателе рабыкъ его, оваго убиша, оваго же убиша, оваго же каменіемъ побиша. Пре него што покажемо разьноутьтение црквенословенско у последньем стиху, споменућемо шта значи точило. Покојни владика Никанор Грујић замерао је у свом „Примѣтвама“ на превод новога завета од Вука много што шта што није имао право, а где би могао учинити какву малу примедбицу, ту је превидео. Тако је у овом стиху превео Вук „и ископа къ немъ точило“: „и ископа у њему *нивницу*“. У грчкој матици гласи то место καὶ ὤρυξεν ἐν αὐτῷ ληνόν. Ληνός гласи латински torcular, а Лутер немачки каже die Kelter. У чешком преводу стоји: a vkopal v ni *pres* у словеначком по Кизмићу гласи то место: i szkopao je v nyih *preso*, а у руском: устроилъ въ немъ *точило* (die Presse). Из свих ових превода, а особито из матице види се, да словенско точило значи die Presse, тесак. Да богме да тај тесак није изгледао као што је данас Раушенбахов тесак (Weinpresse), јер поред њега данас се и код нас још гази у кесама у кади, на таквом је теску морао бити налик и тај тесак који се спомиње у споменутом стиху у глави 21. од Матеја. А Вук је *точило* превео речју *нивница*, што значи der Keller (im Weinberge selbst). (Види Вук речн.) Што се пак тиче разьноутьтения, имамо приметити, да је у 35. стиху и емше дѣлателе рабыкъ его ово рабыкъ велики русизам. У руском језику акузатив плурала имају супстантиви, који значе нешто живо, увек једнак генетиву плурала. Али у старом словенском а и у црквенословенском нма акузатив плурала у споменутом случају свој самосталан облик као што је то уопше познато. Зато није требе наводити примера из старога словенскога језика, него ћемо само навести пример из црквенословенскога језика. То споменуто место гласи у црквенословенском јеванђелију штампаном у Москви год. 1755: и емше дѣлателе рабы его. Из тога се види, да су наше црквене књиге старијих издања штампане у Русији правилније по језику од доцнијих издања, која су пуна правих русизама. За потврду споменућу још једно место. У црквенослов. јеванђелију од год 1864 и год. 1875 гласи у I. глави од Јована 19. стих овако: И сіе есть свидѣтелство Іωанново, егда послаша жидове ѿ Іерѳсалима ѣереѳкъ и Левѣтъкъ да вопросятъ его. То место гласи у црквенословенском јеванђелију од год. 1755 овако: И сіе есть свидѣтелство Іωанново: егда послаша жидове ѿ Іерѳсалима ѣреи и левѣты, да вопросятъ его. И овај је пример исте природе као и пређашњи.

Јован Живановић.

КЊИЖЕВНОСТ.

Пространи Катихизис православне цркве: I део: **о вери;** II. део: **о надежди и љубави.** Написао *Н. Ђ. Вукићевић*, за више разреде народних и за ниже разреде средњих школа по препознатим најодабранијим у духовној књижевности правосл. цркве делима. Панчево. Наклада књижарнице Браће Јовановића. Цена првом делу 30 новч., другом 30 новч. —

Изјашњење св. литургије од *Н. Ђ. Вукићевића*. Панчево. Наклада књижарнице Браће Јовановића. Цена 50 нов.

—

Српском свештенику осим *цркве*, у којој он по светом и узвишеном позиву своме, силом живе речи учи и тумачи божанствени наук Спасителев, отворено је још једно широко поље спасоносног и племенитог рада — у *школи*. Васколика омладина у данашњим вероисповедним и

државним средњим завођима, а нарочито на основним комуналним школама, које нису од користи ни с верског ни с народног гледишта — а с тим ће бити на чисто сваки који устројство тих школа познаје — поверена је данас *свештенику-катихети*, који је главни провођач религиозне наставе.

Религиозна настава имала је од увек и има ће свог високог значаја у школи, у којој ваља и иначе да је васколика настава и дисциплина проникнута страхом божјим, као почетком сваке мудрости.

Развитак религиозног, верског и црквеног чувства важна је и, можемо рећи, врло битна потреба народна. Тешко ли си школи, народу и држави, која ову страну образованости не развија као што треба, или је запоставља, или је на последње место ставља. *„Den Religionsunterricht lässig betreiben, heisst mit schleunigem Verfall und grausiger Finsterniss alle Wissenschaften bedrohen. Der reisst die Sonne vom Himmel, der nimmt dem Jahre den Frühling, welcher den Religionsunterricht aus der Schule verbannen oder ihm eine untergeordnete Stellung anweisen wollte.“* — Ове речи умног *Трошендорфа* истините су, биће и остаће истините у свако доба.

Па кад добро уочимо прилике и појаве данашњег духа времена, који инфлуира државу и њезино законодавство; кад добро проучимо правац, тежњу и смер данашње модерне науке (а наиме безконфесионалне педагогије), која се огледа то у мртвом слову, то у живој речи, онда, ако нисмо код рођених очију слепи, мора нам и сувише јасно бити, каквим очима треба црква да прати науку свог божанственог оснивача? Колико треба да је будна и опрезна? Колико јој снаге ваља заложити, колико јој се ваља борити према свему ономе, што хоће темеље њезине да подрије? Колико јој треба водити озбиљна рачуна и жива надзора о ономе, што се пише, учи, прича и приповеда у име њезино? Колико треба да су јој слуге њезине спремне и оружане и каквим жаром одушевљена ваља учитељи вере да полазе на свој племенити и узвишени посао, који је заиста голем, тежак и с тешком одговорношћу скопчан.

Прилике у којима се данас црква налази и црквени живот креће, иште велика надзора, пажње и опрезности.

Али није наше овом приликом расправљати ову иначе благодарну тему, јер би нас то и сувише далеко одвело. Писано је то у нас довољно и доста лепо. Ко хоће да загледа у невоље и стање религиозне наставе у нашим основним школама, нека прочита красни чланак г. М. у некадањој задарској „Истини“. („Истина“ бр. 4 и 5 1885 г.) Пред нашим очима друго је нешто, што је такође од великог интереса.

Да религиозна настава буде од успеха, које треба тражити не само између четири школска зида, већ у доцнијем животу, треба сем чврсте воље и оданости учитељеве, згодан и добро удешен учебник, који се даје у руке ученицима, а ког они и после у кућама чувају на онда онда и прегледају, те по нешто што им се допада и траже.

На пољу наше црквено-школске књижевности а на име катихетеке, опажамо у потоње доба више живости и виша интереса, да се катихизис литерарно и у практичкој настави колико је год могуће, боље обрађује и обради. Катихизиси се пишу, прерађују и удешавају, што је знак, да се и код нас долази до уверења: е је било дубоких оскудица, ваља дакле тражити нечег не само новијег, већ јачег, бољег и усавршенијег.

Ми смо Срби на овом пољу доста доцкан почели. Свима нам је, држим, довољно позната, система некадање, стародавне религиозне наставе и голема кубура са незгодних и старих учебника, како по материји и излагању саме материје, тако и са правописне и језикословне стране. Како се на овом пољу радило, кад, како и какви поникоше катихизиси, и како се обрађиваху, у опште кратку историју катихизиса, лепо је образложио мој поштовани брат г. Дим. Руварац, парох земунски, у чланку своме: *„Катихизиси за правосл. Србе у XVIII веку“*. (Види „Хришћ. Весник“ бр. IV- 1890 г.) Част и хвала свима трудбеницима на овоме пољу.

Но држим, да ћу сметн рећи, да је у нас у новије доба на пољу катихетике, пробио и прокрчио пута, одлични педагог, честити управитељ сомборске препарандије г. *Никола Т. Вукићевић*. Таленат, велика љубав и оданост према учитељском позиву, увиђавност, педагошко знање, добро развијена вештина дидактичка и методичка, с једне стране, а добро познавање догматичке науке, историје, цркве, њезиних обреда, верзија у св. писму, с друге стране, јесу врлине, које красе овог вредног и марљивог васпитача и наставника, које стоје у ње-

га у хармонији, те га начинише, да је заиста у пуном смислу речи — *ἀνὴρ διδακτικός*.

У то доба, када се г. Вукићевић лаћа потежа посла, да нам свима помогне по своме најбољему знању и умењу, задахнут големом љубави према св. вери и цркви, прожман особитом побожношћу, у то се доба дижу на њ прекори усмени и писмени. Замераху му, што се као *световњак* хвата посла, о коме је ето говор, и што у својим књигама поред црквено-словенског текста, приводи српски. Јест, г. Вукићевић је *световњак*, али сви они који му чињаху замерке не могаху наћи ничега „еже бы главизнамъ православнаго вѣроисповѣданія противно был.“ Да се најблажије изразимо, доста је зло, кад се не нађе пре њега нико из вишег клира, који би засукао рукаве и учинио на овоме пољу оно лико, колико је учинио Вукићевић. А што се тиче превода текстова св. писма на *српски*, тај је неопходно нуждан, особито данас, кад је на грдну штету цркве, црквено-словенски језик из српских основних школа особито комуналних истиснут. Коме се то у своје доба није допадало, или се може бити и данас неће допасти, нека свом силом свога ауторитета, на њеству где треба поради на томе, да се црквено-словенском језику поврати његово земљиште, те ће му и црква и народ бити вечито обвезан.

Овом приликом не обзирем се на Вукићевићеве катихизисе за ниже разреде основних школа, који су такође добри, и по којима се даје лепо радити, као што је сваки ко се њима служио и служи, искусити могао. На око узимам најјачу работу његову, а то су, горе обележене књиге, намењене вишим разредима основних, виших девојачких и средњих школа.

Пространи катихизис I. део: **о вери.** У уводу његову налазимо појам *о православномъ катихизису*. За тим је речено о: *Божијем откривењу*, шта је, како се оно међу људима чува и распростире. Напоменути су и лепо изведени извори за катихетичку науку. Протумачено је св. писмо и св предање; подела св. писма, и побројане најзнатније књиге старог и новог завета, и у кратко речено шта у себи садрже.

Основа, по којој је изложена наука вере, *символ* исписан је црквенословенски и протумачен код сваког појединог члана српским језиком. Цела материја овог дела катихизиса базира се на симболу и св. писму. Како догма, која се у поједином члану символа вере садржи, тако и историја догме те, јасно је и лепо изведена; аргументи су бирани, снажни и према предмету добро распоређени и удешени.

Учитељу се пружа лепа прилика, да код сваког члана може са ученицима својим проречитирати опширније библичне повести нов. завета, и том приликом опробати ученике колико су запамтили из прошлих разреда, на што је може бити заборављено, надокнадити кратко и језгровито. Лепо и опширно, брижљиво и разумљиво обрађен је 10. члан символа вере — *о тајнама*. Нарочито је пространије описана и изведена тајна *св. Евхаристије*, припрема за њу, и њено обављање. Ова је партија тако подесна и згодна за ученике, да је вала сваком приликом у очи св. причести с ученицима добро проћи, на неке ствари и на памет научити, особито ону лепу и дивну молитву, пре нег што причесник приступи св. чаши. Једино што остаје учитељу самом, да у овом делу катихизиса сам обрађује и катихуменима образложи, то су разлике у символу вере, између наше и римо-католичке цркве, које свакако ученици, и ако у кратко, треба да знају и познају.

Није лак посао катихетички материјал свести у добру систему, обрадити га онако као што сама светиња и важност и узвишеност предмета иште и захтева, приказити на суптилност догматичку, не учинити је одвећ дугом и сухопарном, и по памтење тешком. Ја држим да њу смети рећи, да је г. Вукићевић све ово разумео, лепо удесно и разложио, питања добро формулирао и одговорима прецизно суштину изложио.

(Свршиће се.)

† НИКАНОР

архиепископ херсонски и одески.

РОЂЕН ГОД. 1827. ПРЕМИНУО 27. ДЕЦЕМБРА 1890.

Цео свијет познаје необичног и чудноватог *Л. Толстога*. И код нас Срба пријањена му је вожтаница, и ми смо се пожурили, да му код наше куће подигнемо храм, у коме ћемо се клањати њему, Толстому и толстовштини!

А имамо ли *Никанора*, имамо ли вјерног и

будног стражара, који би нас громовитим гласом својим на вријеме будио и очи нам отварао, да се онако дријемовни не дамо завести предалеко мутним вртлогом Толстове ријечи?! Имамо ли *Никанора*, да нам муњевитим блијеском свог великог духа освјетли и расвјетли магловите, тамне и скривене Толстове мисли и смјер им страшни?! Ко ће нама онако вјешто и онако разговјетно знати доказати, да толстовштина значи: пропаст народности, расуло државе, трованье друштва, убијање породице, напуштање вјере, разорење цркве?! Ко ће код нас онако стројним и вјештим гласом, онаким ватреним осјећајем, одазвати се против замамљивих звука Толстове „Крајцерове сонате“, као што се у Русији *Никанор* одазвао?! . . .

Ради Толстога упознао сам се са *Никанором*, за то сам са Толстим и почео ову жалованку, коју намјењујем читаоцима „Српског Сиона.“

Један од најпросвјећенијих архијереја, у цијелој православној цркви, био је херсонски и одески архијепископ *Никанор*. Велик богослов, велик философ, велик говорник. За ово троје имамо много свједока. Навешћемо само три. *Никаноров* име носи књига „Разборъ римскаго ученія о видимомъ главенствѣ въ церкви.“ *Никаноров* име носи књига „Позитивная философія и сверхчувственное бытіе.“ По трећи пут излазе са *Никановим* именом на свијет „Бесѣде и поученія.“ На коректури четврте књиге тих бесједа у трећем издању, затече бесмртног *Никанора* посљедњи час његова живота.

„Вјерујте човјеку, који се завлачи под корјен људских мисли,“ — тако је говорио *Никанор* својим слушаоцима, у једној својој бесједи. А како да му не вјерујеш, кад те поражава својим знањем и својом вјештином! Не можеш се доста надивити, кад читаш његове књиге, кад слушаш његове бесједе. У чуду се питаш: кад је доспио да научи све то?! Поражава те она сигурност, опширност и детаљност његова знања о свему и свачему. Он зна за историју свију народа. Као да је специјалиста историк, говори ти он о историји и старих и садањих народа; једнаком сигурношћу говори он о просвјећењима народима и о животу дивљих народа. Као да друго ништа не ради, већ се вјечито са статистиком бави, тако ти говори о разним државама, њиховом устројству и управи. А кад ти стане тумачити коју неразумљивију ријеч, мислиш да је пред тобом најозбиљнији неки филолог, који и дан и ноћ превриће литературне споменике и старе граматике. За час опет учиниће ти се, да слушаш великог природњака, који је увардао тајне немуштег језика мајке природе. И онда ти се опет приказује философ, велики и умни, да се онесвјестиш гледајући га на оној висини. А о чему ти говорио да говорио, гледао га као философа, или природњака, филолога, статистичара или историка, вазда видиш и богослова, васпитана на богооткривеним истинама, под којих свјетлост ставља све о чему говори и свјетлошћу којих осјетљава прежирјелу већ прошлост, садашњост мутну и неизвесну будућност. У искушењу си да помислиш: овај човјек учио је свето писмо на намет. А кад те наведе на море свето-отачаске литературе, помислиш: овај није досипио ни јести ни спавати, док је све то научио. Тако је учен, тако је вјешт, тако је окретан богослов-философ-говорник *Никанор*.

„Или је данас епископ мање одговоран пред Богом и пред свијетом? И кад би склопио очи и заспао, зар га не би пробудила бура, која њему више но икоме опасности пријети? Мир у свијету моралном, чини нам се да је сталан, али он је само привидан. Не треба гледати у далеку Француску, — наша Русија шира је и за буру пространија,“ — тако је 1871. године говорио *Никанор*, кад је као архимандрит и ректор казанске духовне академије наречен за епископа. И није у вјетар говорио. Епископ *Никанор* није никад задрјемао. Над цијелом великом Русијом лебдио је будни дух његов. Сваку болест, сваку рану на том великом тијелу опазио је, њешту дијагнозу ставио, свакој мелема тражио. Бесједе су његове историја сувременог живота православне Русије, историја, у којој се без околишења указује на сметње и препоне, које спрјечавају правилни и здрави кретоок у том великом дијелу хришћанскога свијета. Али, *Никанор* ипак није ексклузивни Рус. Он топло осјећа за своју браћу по крви и роду. Ено његово „Воззваніе къ братьямъ Славянамъ“ — преведено и на српски у задарском „Српском Гласу“ — на које су, когод и у злој намјери, у свој Јевропи пажњу обратили. А неприсиљене молитве одеских иновјерача за здравље и живот његов, свједоче очито, да је *Никанор* био човјек, у најплеменитијем смислу.

Прошлих ферија говорио сам о *Никаноровим* бесједама, са једним српским архијерејем. „Читам сад Никанорове бесједе. Мислио сам да ћу се њима моћи на брзо користити, али њих треба студирати. Опширан је, дубок је,“ — тако је говорио српски епископ. И право је рекао. *Никанор* је необичан говорник. Пребогат мислима, бујан у осјећајима. Он се занесе ватром убјеђења, љубављу спрам дјела свога, па говори, говори толико, да би чисто помислити могао, е је и заборавио да говори. Ово, а уз ово још и његово преобилно знање, створи готово од сваке његове бесједе опширну расправу о дотичном предмету, расправу, коју збиља треба студирати. Па за то, полазећи на читање његових бесједа, не смијеш ни помишљати на омилитичка правила, нити можеш његове бесједе о та правила мјерити. *Никанор* се не да спутати у окове омилитичких закона, он се не да стјерати у границе, које су проповједнику прописане, он је слободан у композицији, слободан у изразу. Да, другоме би се то морало уписати у погрјешку, — код њега је то врлина. Али тај други не би био *Никанор*. *Никанор* је своје врсте *Златоусти*. Један Рус, рецензенат Никанорових бесједа, с правом вели, да је Никанор *сијач*. Покољења ће имати посла док се бесједе његове изуче, корисно употријебе и плод свој донесу.

Велик богослов, велик философ, велик говорник, прави научењак, али и реван епископ био је *Никанор*. Имао сам прилике видити у одеском епархијалном гласнику нпан за његово путовање по епархији. Путује, служи, учи, исправља, утврђује. Његове резолуције на предлоге одеске конзисторије, које сам у истом листу читао, са коликом ли су збиљом и промишљености састављене! Он је водио свештенство у борби са штундизмом. У свему му је давао примјер. Парохијалне школе у њему су имале јаког помоћника, женске школе моћног заговорника. „Мати, ако је добро хришћански васпитана, најбоље ће утврдити у нашим породицама дух светога православља,“ — говораше *Никанор*. На ако се ни од куд не може да намакне средстава за издржавање школе, нек их црква даде, заповједао је епископ *Никанор*.

Сврх свега што га је красило, стајала је његова нелицемјерна побожност и бесприкорни његов живот. Потреба душе његове била је, да се Богу моли и славу му поје. На његовој молитви и пјесми загријавала су се срца многих. Тај велеум долазио је на састанке кора својих појача, па их је и учио како ће појати. А тек његов морални живот! Као што се лако може мислити, тај искрени и беобзирни говорник стекао је много непријатеља Ал' нема никог да му пребаци и најмању цјегу на животу његовом. Живи темпераменат, лијеп, млад, даровит, био је *Александар Бровковић*, кад је 1850. год. ступио у калуђерство. Пријатељи су се бојали за њега, савјетовали му да не нагли. А *Александар* им је одвратио: „Не бојте се, цијелог себе Богу ћу посветити.“ Што је *Александар* обећао, *Никанор* је дословно извршио. И могао је без зазора заповиједати: слушајте ме, угледајте се на ме!

Као што је истинито хришћански живио, тако је исто дивно хришћански скончао.

Спремајући се за вјечни покој, *Никанор* је дао стаду своме живи примјер, како треба хришћански и умријети. Октобра 25. обављена му је по жељи његовој, тајна св. јелеосвећења. Пуна три сахата издржао је бодри владика, док је св. тајна свршена. А по свршетку, метнувши митру на главу, онако болан приступио је к присутнима, опростио се с њима и благословио их, изрекавши им при том неколико ријечи искрених и лијепих, да су сви заплакали. Новембра 23. бдни владика причестио се. А сваки дан су држана молебствија у његовој соби. Са тужним и спокојним божићним поздравом, који су на Божић донијели све одеске новине, опростио се Никанор са својим стадом и сугрђанима својим. Други дан Божића занапо је: „Ах, Боже мој, скорђй, скорђй!“, и онда опет: „Ничтоже земное въ себѣ да помышляетъ.“ А *свето-стевинско* јутро затекло је одеско свештенство у владичанском двору, гдје уз пјесму „Дѣва днесь,“ јецајући, облачи у архијерејско одијело мртво тијело једнога између највећих архипастира православне цркве, *Никанора*, архијепископа херсонског и одеског.

— —

Никанор је умрьо. Толстовштина и друге невоље живе и шире се. Боже, подигни цркви својој новог *Никанора!*

— —

„Српски Сион“ нек буде сретан, да у напредак говори о живим Никанорима!

Прота **Јован Вучковић**.

У Задру 11. јануара 1891.

ПОГРЕБНИ ОБРЕДИ У НЕКОЛИХ НАРОДА.

С РУСКОГ ПРЕВЕО:

Ђ. Бота, свештеник у Панчеву.

(Свршетак.)

Будиста номада није обичај да оми-вају покојника, већ обукавши га у нарочито одело, окрену га на десну страну тако, да му једна рука дође под главу, а друга на бедра. За тим пале пред кипом Буде свеће и читају молитве за умрлога. У одређени дан погреба после опела родбина и пријатељи умрлога из својих (номадских) шатора узјахају коње, а покојника метну на велика воловска кола или саонице. На гробљу простру по земљи белу кожу један хват у дужину, а по угловима исте забоду четири штапа; на кожи поставе све што је за жртву потребно, као и судове са семењем и млеком. Жреци обишав један за другим у три пут кожу певајући погребне песме, начине у земљи бразду, за тим семење разбацају а млеко просипају на све стране, а по угловима коже укопавају судове с новцима и разним ситним незнатним стварима. За тим праве могилу, при чему жречеви певају; на могилу прво међу повац а за тим тело умрлога окренуто лицем на запад. Када се поврате у своје шаторе, сви који беху при укопу омивају руке топлом водом над усијаним камењем и три пута се каде над паром том и са особитом пажњом слушају „очи ститељу“ молитву. У помен умрлога приносе жртве у трећи, седми и четрдесетдеветн дан.

У старих *Персијанаца* беше обичај, као и у других азијатских народа, да су телеса умрлих бацали дивљим зверовима, јер су трухлење сматрали недостојно за човека. Но данас не чине више тако. Када осети Персијанац да му се приближује час смрти, онда домаћи дозову мулу, који чита коран над умирућим и опомиње га, да се треба показати пред Богом. Кад умре, онда тело омивају нарочити људи, који се само тим баве и од тога живе; завију га у платно, на којем се често налазе изреке из корана и међу га у сандук састављен из три даске без заклопца. За тим родбина изнесе тело на гробље вичући час по: Алах Алах! и међу тело лицем окренуто према Меки у издубљење, које је исконано са једне стране раке; отвор тај запушавају циглама а раку засипају земљом. Блиски рођаци покојникови посте девет дана од дана смрти и 40 дана жале.

Турци пеју стихове из корана, када износе тело из куће а жене оплакују покојника.

У раци се тело умрлога ставља према западу на десну страну тако, да је лице (покојниково) окренуто према Меци. Мула се моли за покојника, говори му надгробно слово и први баца у раку пуну шаку земље. Помени се држи у трећи, седми и четрдесети дан. По веровању њихову, анђели одмах после укопа питају умрлога: ко је твој Бог, која је твоја вера, и ко је пророк твој? Ако је покојник добро живео, онда он смело одговара: „Бог је мој прави Бог, вера је моја права вера, пророк је мој Мухамед.“ После тога анђели предочавају души добра дела њезина, којима ће се наслађавати до дана страшнога суда, а за тим одлази у рај. Но ако је покојни рђаво живео, онда не може смело одговорити на питања анђела и нечисти дуси предочавају му зла дела његова у најгорој слици, која ће га мучити и гристи савест његову све до дана страшнога суда, а после тога одлази у рај.

У Јевреја имаде врло много обреда при погребу. Када се Јевреј опасно разболи, домаћи дозову рабина који му чита следећу молитву: „Верујем и исповедам Господа Бога мога, и Бога отаца мојих, верујем, да ти свемогући Боже, одржаваш у животу свако живо створење, верујем, да је живот и смрт у твојој десници. Молим ти се, поврати ми пређашње здравље, сети ме се и чуј ме, као што си услушао болнога Језекиља. Ако ми је час смрти већ близу, ако треба да умрем, а ти дозволи, да ме смрт моја примири са тобом и да ме очисти од греха, које по-

чиних од колевке па до онога часа, било у знању или незнању. Још ти се молим Господе, да наследим рај и блаженство, које је уготовано праведницима, удостој ме твога пресветлог лица. Нека је благословен Господ Бог, који сниходи немоћима нашим и чује молитве наше.“ Богослужење понавља ове речи молитвене за равномерним ударајући се при свакој речи у прса. За тим чита одмах за равномерним другим молитве, исповеда грехе своје, благосиља децу и сам прима благослов од родитеља својих (ако су живи). У часу разлучења душе од тела три оженьена човека са упаљеним свећама у рукама читају молитве у постељи умирућег. Чим умре одмах се свеће погасе и мећу умрлога на сламу поред постеље. Чело главе запале кандила, мећу крчаг с водом и обесе убрус, а то чине с тога, да би анђео смрти могао омити и убрисати свој мач, или по тумачењу других равина, да се душа може омити — опрати. Сва остала вода, која се до тада налазаше у кући, баца се на улицу, да не би анђео смрти у њој омивао свога мача и да ју не би тиме отровао. Рођаци умрлога кидају један део свога одела у знак жалости, и оплакују покојног набрајајући његове заслуге. За тим га људи извесни омивају топлом водом, облаче у погребно одело, покривају поврх свега неким плаштом и полажу у сандук. За тим покривају сандук кад се износи напоље црним покровом, који има две беле траке на крајевима, на којима је написано неколико текстова из библије. Обичај је, кад се понесе тело на гробље, да се износи из куће један лонац за знак, да се са телом износи уједно и сва жалост. Том приликом поју: „милостиња спасава душу од смрти.“ Сваки Јевреј када се сукоби са спроводом, сматра за дужност, да баци ма какав новац у корист оних, који погреб обављају. На гробљу мећу под главу умрломе џак напуњен земљом из раке и покривају сандук заклопцем, за тим сви они, који омише и обукоше покојника, ударе по ексер у заклопац од сандука а остали бацају на сандук по три лопате земље. Жене у знак жалости, одеру парче од својег одела, а мужеви бацају прах говорећи: „Ти си из прашине створен, у прах ћеш се и вратити.“ За тим омивају руке и читају молитве пуне наде. Погребна церемонија свршује се тиме, да мужеви стану један према другоме те читају: „Господ ће вас утешити“ и т. д. а синови покојника пролазе између њих, докле они то читају. То исто чине и жене са ћерима покојника. После погреба враћају се дома, поседају на место, где је лежао покојник, и моле се. За тим сваки добије по два јајета, бела хлеба и чашицу вина. Супротиња у току седам дана моли се за умрлога, покрив главе белим плаштом, тако званим „талес“ ом.

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

(Архидијецезална Конзисторија) држала је своју редовну седницу дне 9. (21.) јануара о. г. у Карловцима под председништвом Његове Светости Господина Патријарха Георгија у присутности г. г чланова: проте Карловачког Стевана Чобанића, Василија Константиновића, пароха Карловачког, Павла Бошковића, пароха Попиначког, Јована Јеремића, пароха Бачиначког, Стевана Лазића, директора гимназије Карловачке, Дра Петра Станковића адвоката, Павла Новића фискала конзисторијалног, и Германа Опачића патр. протођакона као референта и бележника конзисторијалног. — Пред почетак самога решавања предмета заклети су присутни нови чланови конзисторијални: Бошковић, Јеремић и Станковић. — Од важнијих предмета, који су у тој првој овогодишњој конзисторијалној седници решени, бележимо овде следеће: Услед отписа Његове Светости од 8. јан. о. г. М. 10., којим је свима епарх. конзисторијама саопштено установљење новог духовног а уједно и званичног листа: *„Српског Сиона“* — *препоручено је свом подручном свештенству и учитељству, да*

се на тај лист претплатили, и да настоје око умножења претплатника. — Узет је на знање извештај Његове Светости о произведењу пароха Митровачког Стефана *Анђелића* на степен *протојерејства*, и о одликовању истога са надбедреником. — Усљед позива св. синода, а ради установљења једнообразности у вођењу матрикула, имају се сви обрасци, по којима је овоподручно свештенство матрикуларне записнике до сада водило, св. синоду поднети. — М. Ц. Савет потврђује конзис. пресуду, којом је брак између Ђоке Грујића из Бошњака и одсутне му супруге му разведен. — Новорукоположени свештеник Петар Поповић из Борова опредељује се за администратора парохије у *Лединци*. — Администрација парохије у *Кленку* поверава се Добривоју Моловићу, досадањем личном помоћнику оца његовог Стефана Моловића, пароха Иришког. — Јеромонах Герман Стајић одређен је за личног помоћника пароху Сурчинском Георгију Месаровићу. — Администрација парохије у *Руми* поверава се Душану Писаревићу, досадањем личном помоћнику пароха Митровачког, протојереја Стефана Анђелића. — Узет је на знање извештај проте Карловачког Стефана Чобанића о смрти администратора парохије у *Визићу*, Јеромонаха Прокопија Маџаревића, и о расположењу, учињеном у погледу администрације парохије визићке. — Молбенице свештеника Петра Поповића, Павла Зековића и свршт. богослова Димитрија Зековића, којима моле за полагање стечајног испита, доставиће се испитној комисији ради одређења испитног термина. — Има се издати подручном свештенству налог, да брачна огласења у засебни протокол уводити имају. — Разведен је брак између Гавре Бабајића из Марадика и одсутне му супруге Еве.

(**Архидијецезални Административни одбор**) држао је своју прву овогодишњу седницу дне 10. (22.) јануара о. г. у Карловцима под председништвом Његове Светости Господина Патријарха Георгија; у присутности г. г. чланова: Стефана Чобанића, проте Карловачког, Лазара Обреновића, Николе Поповића, Саве Пушића, ШандораРадовановића, Павла Новића, конзистор. фискала и протођакона Германа Опачића као референта и бележника. — Важнији закључци јесу ови: *Позване су све подручне црквене општине, да се имају* на трошак црквених благајна *претплатити на лист „Српски Сион,“ и да имају у напредак своје огласе у том листу публиковати.* — Узет је на знање извештај референтов, по коме је склопљени уговор између мађарско-француског осигуравајућег друштва у Будим-Пешти и Његове Светости као заступника Архидијецезе Карловачке према пређашњем закључку адм. одбора исправљен и потписан. — Пошто је адм. одбор извештен, да је вис. кр. зем. влада у Загребу дозволила из земаљске дотације за год. 1890. потпору појединим црквеним општинама и лицима у Архидијецези Карловачкој у целокупном износу од 4500 фор., — то се имају дотичне општине и лица о том обавестити, а потпора, која ће се овамо послати, разделити. — Рекурс пароха Даљског Милоша Рајачића против одлуке саборског одбора зем. влади у Загребу поднесени враћа се рекуренту натраг уз сходну поуку. — Усљед овамо поднесене пријаве кр. котарске области у Земуну против председника црквене општине у Добановци Јована Владисављевића због неуредног руковања са црквеним имеском подељује се истом председнику строги укор. — Узето је на знање припоштење кр. финанцијалног равнатељства у Осеку, да су на замолбу адм. одбора упућени порезни органи, да свом строгошћу поступају према немарним дужницима пореза на парохијесију. — Уговор између манастира *Бечмена* и подузетника цементног мајдана тамошњег, склопљен *у предмету продаје манастирске земље од 28. јутара по цену од 100.000 фор.*, уз неке мање измене одобрен је, те је под једним Његова Светост овлашћена, да уговор тај, пошто исправљен буде, високославном саборском одбору односно Његовом Величанству на потврду поднесе. — Ниџифор Поповић, парох Бановачки упућује се са молбом својом ради повишења тамошње парохије у виши плаћевни разред административном одбору поднешеном на надлежну Конзисторију. — Поводом главног годишњег извештаја рачуноревизора Љубомира Марина о прегледању манастирских, и суперревизији црк. општинских рачуна за год. 1890. поднесеног, налаже се свима оним црквеним општинама, које су са поднашањем рачуна у заостатку, да имају под претњом разрешења до конца марта 1891. заостале рачуне на суперревизију поднети. — Поднесак пароха Бачиначког, Јована Јеремића, којим подастире нацрт уредбе о узајамном обезбеђењу у опсегу Митрополије Карловачке, поднеће се саборском одбору на надлежно решење.

(**Прослава св. Саве.**) Народни празник св. Саве прослављен је свечано на све стране Српства у цркви, школи и друштву. Осим тога даване су по многим местима беседе и забаве на школске, просветне и добротворне цели — а све је то чињено у славу народном светитељу и просветитељу. У *Новоме Саду* прослављен је овај народни празник врло свечаним начином. У саборној цркви служио је св. литургију прота М. *Ђурић* са још два свештеника. После тога било је освећење воде у гимназијској дворани. Том приликом говорио је професор А. *Сандић* у славу и спомен првом оснивачу срп. велике гимназије новосадске, *Сави Вуковићу од Беретова*, и у спомен и славу *Марији Петровићки*, која је заједно са својим братом Луком Милановићем основала стипендијску закладу. У говору свом изнео је г. Сандић живот и заслуге тих народних добротвора, па су онда њихове *нове слике откривене* и стављене у дворану гимназијску ради вечног спомена и угледа. За тим је професор Јован *Грчић* прочитао имена оснивача и приложника гимназијских. После тога говорио је још гимназиста VIII разреда, Ђорђе *Лешић*, о животу и делима св. Саве. — У 4 сахата после подне држало је *књижевно одељење „Матице српске“*, по уведеном обичају, своју *свечану седницу*, коју је лепим говором отворио потпредседник др. Ђорђе *Дера*. Дворана матична била је препуна чланова и публике. У тој свечаној седници држана су три говора. Први је говор био дра Милана *Савића* у спомен и славу *Миши Димитријевићу*. Пошто је говорник био спречен доћи у седницу, прочитао је тај говор секретар А. Хаџић. Други је говор држао А. *Сандић* у спомен и славу *Огњеславу Ујешеновићу-Остружинском*, а трећи Милан А. *Јовановић* у спомен и славу *Владимиру Красићу*. Сва три покојника, којима је у спомен и славу говорено, били су чланови књижевног одељења матичног. Присутни су с пажњом и одобравањем саслушали сва три говора. — У вече одржана је *гимназијска бачка беседа*, која је ванредно јако била посећена. Ученици гимназијски представљали су на беседи музикалну драму „Тат“ од Моцарта, коју је прерадио Ј. Грчић. Певање и свирање испало је врло лепо и прецизно. Беседа је ова приређена у корист сиромашних ученика гимназијских, те је на ту цел пало преко 1500 фор. чиста прихода.

(**Патронат срп. велике гимназије новосадске**) имао је 12. (24.) о. м. своју седницу, која је нарочито сазвана била ради избора гимназијског *катихете* на место г. Милутина Јакшића, који је изабран за професора богословије у Карловцима. Привремено је, по одласку г. Јакшића, предавао катихизис у гимназији г. Милан Ћирић, прота новосадски. За катихету се пријавило њих петорица молилаца, но између њих је г. Милутин Гавриловић, свршени богослов и изабрани парох сомборски, пред избор повукао молбу натраг. Про есорска колегија предложила је патронату за избор г. Младена *Миловановића*, свршеног богослова, као најбоље квалификованог. Пошто је било мало присутних чланова, остављено је председнику патронатском, да он привремено именује катихету, а после да се на ново распише стечај, у толико више, што је рок првом стечају био врло кратак. Председник је за тим именовао за привр катихету М. Миљановића као најспособнијег. — Узет је на знање допис Његове Светости г. патријарха *о фонду* некадашње *грчке школе* у Н. Саду, који се као фонд гимназије предаје на руковање патронату. За тај фонд зготовиће се основно писмо. — Неким професорима одобрени су квинквенали. — Професорима др Ђорђу *Дери* и Благоју *Бранчићу* одређена је *прилошак од 500 ф.* за *други део „Речника“* њихова, и то за *српско-мађарски део*, који сада треба да се штампа. Ланс је изишао први део (мађарско-српски) од тога извесног речника.

ИЗЈАВА.*)

Врло ме је непријатно изненадила појава г. Алагићеве критике, коју је у 23. броју „Гласа Истине“ од год. 1890 увртно, и не дочекав моје *обећано продужење*. Непријатно велим, јер ми подвалује интенцију, да сам ја тај мој чланак у 21. бр. „Гласа Истине“ од г. 1890 написао као *критику на нат ред-кцини рад у црквеним књигама и као да сам смијерао, да овај одбор сиази тужим пред оптинством*.

Ја сво јавно, по души мојој исповиједам, да никако нијесам смијерао на одборски рад, нити бих био индискретан, па и сад нећу, ма ме колико изазивао г. А. на то, но ја сам те биљешке моје „*Неке погрешке*“ од преко 10 го-

*) Ону војаку пуштамо у лист као објашњење и обрану г. Бољарића, за коју он одговара А нека нам опрости, што смо ми ње испустили неке оштрије изразе и све оно, што не спада на стилр. Уреди.

дина овамо прикупљао, дакле прије него се и дошло на ту мисао, да се наш одбор конститујише, готово то имао, које се види и из истог мог чланка, гдје наводим Службеник, а на њему још нијесмо радили. Па и она моја опомена, „да се ова погрешка не сме преносити у нова издања евангелска, кад се *буду прештампавала* — на то нека пазе *дотични*“, јасно показује, да нијесам циљао на наш редакциони одбор, који је већ с евангељем готов, но имао сам на уму *ширу публику*, гдје *ће се догађати* да се црквене књиге прештампавају, — дакле је изражена *будућност*, то су они „дотични“ а не наш одбор. А уврстих мој чланак *сада*, јер се сада повела ријеч у „Гласу Истине“ о нашим црквеним књигама, као што и рекох у почетку мога чланка.

Јест, али г. А. неће тога да разумје, па би боље приличило *њему* оно, што мени присподабља „безакони Јуда не восхотје разумјети.“ Он све другима приписује, што њему приличи. Што се пред мој започети рад истрчао; што ми подмеће намјере, да сам чланком мојим на наш одбор смјерао; што ми на „савјест“ апелује; предбацује ми „безаконог Јуду;“ што тобоже пријатељски започиње свој чланак, а кашње све већма удара у сарказам и заједање: морам разјаснити публици, да г. А. није према мени добро расположен. Ево и сада не могаше дочекати ни првог мог продужења. Ал у самој ствари ништа ме не поби, но још потврди оно што рекох, па опак ме уједе, а смјер ми оцрни.

Ја држим, да никога нијесам увриједио оним мојим чланком, па сто шта добих.

Да је више објективности и искрености у г. Алагића, ја бих му се позивању одазвао, овако нек не чека.

У Сарајеву, по божићу 1890

Гавр. Бољарић.

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

„Невен“. *Чика-Змајовић лист.* Од нове године излазиће тај ваљани лист за децу у *Београду*, куда му се власник и уредник др. Јован *Јовановић* „Змај“ преселио. Но жалост је, што је и тај лист подгрижен претплатним немаром, те ће од сада у место сваких 15, излазити сваких 18 дана по један број, дакле на годину 20, на по године 10 бројева. Буде ли јача одзива, уредник ће додацима накнадити, да и ова година донесе 24 табака или близу толико. Цена је „Невену“ за годину 1891.: За Србију 6 динара; за Аустро-Угарску, Црну Гору, Босну, Херцеговину и друге земље 3 фор. — Нека је и на даље препоручен овај корисни дечији лист нашој публици.

ИСПРАВАК.

У прошлом (2.) броју овога листа покрале су се неке погрешке, које овим исправљамо, и то: на стр. 30, на другом стушцу, у 7-ом реду од озго, *треба да стоји: 5000 дин.* у место 500 дин.; а на стр. 31., на првом стушцу, у 2-ом реду озго, *треба да стоји*: *Lebens* у место *Serbens.*

Из Администрације „Српског Сиона“.

Српској црквеној општини, Ердевик. Примили смо од Вас 4 фор. као предплату за „Српски Сион“ на целу 1891. годину.

Српској правосл. црк. општини, Почитељ. И од Вас смо примили 4 фор. као предплату за „Српски Сион“ на целу 1891. годину.

ОГЛАСИ.

ЕДИКТ.

Ева Јолић из Карловаца поднела је конзисторији овој бракоразводну молбу своју против супруга јој Живана Јолића из Карловаца, кога је пре три године изненадно нестало, без да се до данас о њему икаква гласа и трага сазнати могло.

Усљед тога, а у смислу данашњег конзисторијалног закључка позива се овим поменути Живан, да у року од 3 месеца дана, рачунајући од првог уврштења овог едикта у новине, конзисторији овој или сам лично предстане, или место свога пребивања означи, пошто ће у противном случају уништна бракоразводна парница и без њега окончати се.

Из седнице конзисторијалне у *Карловцима* 18. (30.) Децембра 1890. године.

1—3 1 **Архидијецезална Конзисторија.**

„Српски Сион“ излази сваке недеље на великом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За *страме земље* на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се наклалнику *штампарије А. Пајевића* у дунавској улици, а рукописи уреднику *Сави Петровићу* у *Нови Сад.*

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ.

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 4. У НОВОМ САДУ 28. ЈАНУАРА 1891. **Год. I.**

Службени део.

С. О. 2166 ех 1890.
756

НАРЕДБА

саборског одбора издана свима епархијским административним одборима у предмету прикупљања заостатака саборских трошкова и верозаконског приноса.

Његова Преузвишеност г. кр. уг. министар-председник гроф Јулије Сапари изволео је високим отписом својим од 20. Октобра 1890. бр. 3198. овај саборски одбор позвати, да учини расположење, да се заостали саборски трошкови и верозаконски принос, које дуговине су на штету нар. црква. неприкосновеног и клирикалног-школског фонда у огромној мери порасле, на начин одређени у наредбама високог кр. уг. министарства богочасти и јавне наставе бр 27.786. ех 1873. и 21.311 ех 1883. у случају потребе путем политичне оврхе прикупе и у благајну срп. нар. црква. фондова унесу, и да му саборски одбор концем сваке године исцрпљив извештај о успеху предузетих мера подноси; а уједно је изволео хваљени г. министар-председник саб. одбору саопштити, да је истовремено позвао политичне власти, да на реквизицију српских црквених власти горе поменуте дуговине с највећом енергијом путем оврхе утерају.

Када се ово славном епархијском административном одбору саопштава, позива се славно-исти уједно, да у смислу наредбе саборског одбора од 19. (31.) Марта 1884. $\frac{\text{С. О. } 20.}{5.}$ ех 1884., издане усљед наредбе високог кр уг. министарства богочасти и јавне наставе од 4. Јануара 1884. бр. 21.311. ех 1583. најенергичније настојава, да се заостали до године 1885. саборски трошкови као и заостали до конца године 1889. верозаконски принос од стране дугујућих црквених општина без одлагања уплате, а ако то учиниле не би, да замоли политичне власти, да те дуговине путем оврхе истерају; у осталом, нека епарх. админ. одбор уједно позове подручне му црквене општине, да — ако

нису у стању поменуте дуговине исплатити — себе закључком обвежу, да ће и дотле, докле тај свој дуг не исплате, на свуколику своту дуга 6% камату плаћати и да те закључке своје преко епарх. адм. одбора саборском одбору приношњу.

Из седнице саборског одбора, држане у Карловцима 13. (25.) Октобра 1890.

Георгије с. р.
Патријарх.

ПРИВРЕМЕНО УПУТСТВО

ЗА БЛАГАЈНУ И КЊИГОВОДСТВО СРПСКИХ НАРОДНО-ЦРКВЕНИХ ФОНДОВА И ЗАКЛАДА,

које је закључком саборског одбора —
на темељу одобрења високог кр. уг. министарства богочасти и јавне наставе од 24. јула 1890. бр. 28849 — издано и наредбом Његове Светости г. Патријарха српског од 20. јануара (1. фебруара) 1891. бр. С. О. 1562 ex 1890 извршењу приведено.

1. Благајна српских народно-црквених фондова и закладa стоји под управом митрополита-патријарха српског.

Њему (патријарху) су за рад пристављени фондовски први и други књиговођа, и фондовски благајник.

2. За благајну постоје три кључа, од којих је један у митрополита-патријарха, други у благајника, а трећи у I. књиговође.

За сигурност благајне у опште, као и за истинитост по дневнику исказане готовине, тако и државних и приватних обвезница, друштвених акција и књижица, купона и других папира од вредности одговарају и јемче иста лица, којима су кључеви благајне поверени, солидарно.

3. У отсутности патријарха прима управу благајне и кључ касе његов заменик у председништву саборског одбора.

На место отсутног благајника, или I. књиговође, или кад би једно или друго место истих упражњено остало, поставља патријарх привремене заменике.

Предаја кључа и благајне истим заменицима бива по закљученим рачунима и сконтровању благајне; они одговарају и јемче за свој рад онако исто, као и прави чиновници.

4. За рад (манипулацију) у благајни нужна су сва три лица у којих су кључеви од касе.

5. Новце и папире од вредности приславне путем поште, као и оне, који се управо каси доносе, прима митрополит-патријарх са благајником.

Поднеске односно протупризнанице упућују се књиговођи, да их у главни дневник уведе.

Признанице потписује патријарх и благајник, и ако је с истима и пријава за брисање отплаћених капитала скопчана, и I. књиговођа.

Ако се тиче брисања таковних свота, које су у парници биле, има се предходно преслушати и фондовски фискал.

6. Присутним примачима издају се новци у каси.

Новци, који се путем поште на страну шаљу, предају се, пошто се уведу у уручбени записник, и благајник исти потпише, њему на експедицију; он је одговоран за исту, и предаје дотичне предатнице поштанског уреда каси, где се с уручбеним записником чувају.

Своте, које превазилазе 200 фор., предају се поштп пребројене.

7. О примању и издавању новаца и папира од вредности (5. и 6.) води благајник главни дневник за све фондове, а осим тога дневнике посебице за сваки фонд.

У главни дневник уводи позиције у оном истом реду, како је примање и издавање ишло.

Сваки дан после манипулисања с касом закључује благајник главни дневник и исказује стање благајне.

Закључак исти потписују сва три лица, у којих су ључеви од касе.

Благајник уводи из главног дневника, у оне за сваки фонд посебне дневнике, све примање и издавање и предаје дневнике с прилозима књиговођи, да их кроз рачунске књиге спроведе.

Од речених прилога остају обвезнице и папири у опште, који новце представљају, у каси, а у дневник долазе преписи истих.

Засебне фондовске дневнике закључује благајник на крају сваког месеца.

Благајник држи обвезнице државне и приватне, друштвене акције, књижице и купоне и све папире од важности, који су у благајни смештени, у реду; он води по фондовима одељене списке тих папира и њихових прилога тако удешене, да се лако наћи могу.

8. Сваком примању и издавању благајне мора предходити испитање (ликвидација) истих чрез књиговођу, и на то упутнице на касу за примање и издавање са потписом књиговође на дотичном документу.

Изузети су само они издатци, које патријарх као управитељ благајне истој на извршење упућује. (9)

Благајна не сме без упутнице књиговође ни примати новце ни издавати.

Књиговођа испитује примања по рачунским књигама, и упућује каси.

Ако се дотични поднесци с књигама не слажу, дужан је књиговођа одмах ако је новаца мало послано, исте дописом потражити и утерати; ако је погрешка каква у поднесцима, која се на формалност односи, исту поправити.

Књиговођа испитује издавања редовна, као дотације, плате, пристојбе, припомоћи, мировине, разне сталне паушале, трошкове администрације, и т. д. по одобреном предрачуну; за издавања ванредна, која нису у предрачуну, мора одобрење сабора односно саборског одбора постојати.

За истинитост испита на реченом темељу одговоран је књиговођа.

9. За издавање непредвиђених мањих трошкова, који одлагања не трпе, а у предрачун узети нису, нужно је упутство патријарха, управитеља благајне.

Књиговођа је дужан, да исте трошкове у евиденцији држи, и првој седници саборског одбора на одобрење поднесе.

10. Књиговођа води:

1., главни дневник за све фондове, који је контрола дневнику у благајника;

2., књиге капитала на камату, у коју улазе издани капитали, плата, уплаћена камата, и камата на камату;

3., књиге за сва друга примања и издавања, подељена на рубрике опе, које су у предрачуну.

Све ове књиге воде се посебице за сваки фонд.

Из посебних дневника (7.) уводи књиговођа примање и издавање у поменуте рачунске књиге.

Књиговођа склапа годишње главне рачуне са главном биланцијом свију фондова etc. и предаје све то за осам недеља по свршетку године саборском одбору;

Он изготовљава предрачун о трошковима за управу, који на све фондове спадају, и предрачун засебни за сваки фонд, и подноси исте за седницу саборског одбора у месецу Марту за годину што долази саборском одбору;

Он прописује пристојбу камате, води евиденцију о року, у ком се исплаћују интереси и дивиденде на државне обвезнице и друштвене акције и приправљa за примање новаца нужне списе и признанице;

Он испитује све рачуне, које сабор, односно саборски одбор финализује, и предаје последњем своје примедбе, као што је и дужан рачунске примедбе државног књиговодства разјаснити и у ред довести;

Он пази на резултат жребања државних обвезница и срећака и чини предлог архиепископу патријарху о том: да се оваки папири од вредности, који се налазе у властитости фондова и фундација, ако се евентуално изжребају, у своје време искупе;

Он прави на основу финализаних манастирских рачуна биланцију, показује годишњи чисти приход и подноси саборском одбору предлог о том, да се приход овај према §. 6. одс. V. А.

рескрипта од 10. августа 1868. у дотичне фондове уноси;

Он води цело дописивање у финанцијалним и рачунским предметима;

Он је предзвеститељ саборског одбора у струци финансијалној или рачунској.

11. Други књиговођа ради своје, од првог књиговође поверене му послове, по упутству од овога добивеном.

Из седнице саборског одбора, држане у Карловцима 17. (29.) Септембра 1890.

Георгије с. р.
Патријарх.

Неслужбени део.

ПРВО ПАСТИРСКО ПИСМО
ПРЕОСВЕЋЕНОГ ЕПИСКОПА ДАЛМАТИНСКО-ИСТРИЈСКОГ НИКОДИМА МИЛАША

Пречасноме клиру и свему православному народу епархије своје.

НИКОДИМ,

по божјој милости православни епископ далматинско-истријски, пречасноме клиру и свему православном народу епархије своје, мир и благослов од свемогућега и благога Бога.

(Наставак.)

Истакнувши вјерски и народни значај наш, ја сам тијем већ истакао и прве дужности, које према томе значају имамо да извршујемо; дужности свете и непромјењиве, које су на нас Богом и природом наложене, и које кад не би извршивали, грјешили би противу самога Бога и противу природе. Поред тих дужности, вјера нам наша полаже и друге разне дужности јавнога значаја од којих двије ја хоћу да данас напоменем, кад први пут ступам у заједнички духовни живот с вама.

Између тих дужности прва је она, која нас везује према држави. Држава је наша једна од најнапреднијих, јер се у њој његује све оно, што се у опће тиче грађанске добробити свију, и јер поданици њени уживају све оне благодети, које слобода може да даде грађанима. Већ као таквој, ми смо дужни вјерно одани бити нашој држави и свима силама нашима настојати о добру и срећи њезиној; али као православни, ми имамо и посебан разлог гајити искрену љубав према њој. Не чинећи упоређења, како стоји православна црква у другим државама, ми имамо задовољство, што можемо казати да у нашој држави ми уживамо онакву слободу у исповиједању наше вјере и онакву равноправност упоредо са другим вјероисповиједима, о каквој су наши претци тек жељу могли да имају. Чињеница, да у нашој држави нема „владајуће вјере,“ има велики значај за нас православне, кад се сјетимо, какав је некада био положај наше цркве у овим предјелима. Ова чињеница тијем већи за нас значај има, кад нам је основним државним законом загарантовано право, „да јавно и заједнички можемо исповиједати своју вјеру, самостално уређивати и управљати своје унутрашње послове, посједовати и уживати своје заводе, закладе, имовину и све, што је намјењено богослужењу, настави и доброчинству.“[1]) При томе, при сиромашном имовинском стању наше цркве у овој епархији, о државном се трошку у њој издржава средишња епархијска управа, издржава се завод за васпитање свештеничког нараштаја, подижу се цркве, дају се куће за парохијско свештенство и потпомаже се свештенство за душепастирску службу своју. Ако уз ово узмемо

[1]) 15. чл. основн. државн. закона 21. дек. 1867.

још у обзир, да подлежи казни по закону свака увриједа, коју неко нанесе православној цркви, ми ћемо лако разумјети, каквом привржености и колико љубављу морамо бити одани нашој држави.

Са таквим односајем нашим к држави неразлучно је везана љубав и поданичка вјерност наша према освећеној особи Његовог Величанства, нашег најмилостивијега Цара и Краља Франца Јосифа I Заповиједи је наше свете вјере, да будемо покорни владаоцу и да га поштујемо. Бога бойтеся, царя чтите, яко тако єсть воля божія, каже нам новозавјетно св. писмо.[1] Али да и нема те тако пзричне заповиједи, ми православни би дужни били штовати и љубити данашњега нашега Цара и Господара због његовог брижнога старања о добру и напрстку наше цркве До времена, кад ће ступити на пријесто наш данашњи Цар, црква је наша у овим крајевима била тек само трпљена. Прве године његове владавине већ јој се признаје у основи слобода и равноправност са другим вјероисповиједима у држави;[2] и та слобода и равноправност њена све се више и више проширује, док најпослије она не достизава данашњи свој положај потпуне слободе и једнакости са свима осталима, признатима у држави вјероисповиједима. Ово је установљено и утврђено данас основним државним законом Али и осим тога, ми имамо разлога бити обвезани захвалношћу према нашем свијетлом Владаоцу, што он и лично у свакој прилици чинима показује своју наклоност према православној цркви и према служитељима њеним.

Ове двије дужности наше према држави и према владаоцу ја сам сматрао за дужност своју да напоменем данас, кад сам постао духовним поглавицом ове епархије. Хоћу још да споменем о једној прилици, која је од великог значаја за наш јавни живот. У нашој Далмацији ми православни налазимо се у непрестаном саобраћају са иновјерним нашим сугрђанима, с којима нас везује мноштво разних заједничких интереса. Па какав мора да је односај наш према њима? Као што је тачна и опредјељена у свему наука наше цркве, тако је она опредјељена и у одговору на ово питање. Ја сам већ споменуо, а сада опет понављам, да између темељних хришћанских врлина прва је љубав, коју нам јеванђеље заповиједа, да гајимо како према Богу, тако и према свима ближњима нашима. Хришћанска наука не чини разлике између тих ближњих наших, као да би неке ми имали да љубимо више, а неке мање. Сви су људи равни пред Богом, свима је он оћи отац, те сви су дакле браћа међу собом. На кад нас јеванђеље тако учи, било би с наше стране хтјети поступати противу јеванђеља, кад би ми неке љубили с тога што једнако мисле и вјерују као ми, а друге пак мрзили с разлога, што друкчије мисле и вјерују од нас. Плод је хришћанске љубави и вјерска сношљивост, па као што смо дужни љубити све људе без обзира на њихов друштвени положај, тако смо исто дужни бити сношљиви према свима и у вјерском одношају. Исповиједајмо ми нашу православну вјеру јавно и отворено, будимо јој свом душом и свим срцем нашим одани, казујмо истину наше вјере свакоме, ко хоће да је чује, али силом и недопуштеним средствима не намећимо је никоме, него будимо према иновјерцима онако сношљиви, као што то желимо и имамо права тражити, да буду они сношљиви према нама. Љубав праштa, па тако и сношљивост. Несношљивост с једне стране изазива несношљивост с друге, изазива међусобну мржњу, а на штету хришћанства, на зло човјечанства. Избегујући вјерску сношљивост, ми смо се тиме сачували и од онога зла, које руши у основи друштвени мир, сачували смо се од прозелитизма вјерског, који је осудио у своје вријеме велики апостол народâ, и који већ с тога, што не разбира средства, којима ће до своје циљеви доћи, противан је јеванђељу. Клонимо се браћо свега тога, па чврсти и непомични у пашој светој вјери, имајмо поуздања у божји промисао, који ће управити свима људима према вјечноме на срећу своме.

И овијем, љубазни моји, ја хоћу да завршим прву моју ову ријеч с вама.

[1] I. Петр. 2, 15. 17.

[2] Царски патенат 4. марта 1849.

Много имам још да вам говорим,[1]) те ћу вам за то често управљати моју ријеч, јер је заповијед Господња веома широка,[2]) — а сада, приномињући оно, што сам у почетку овог мог говора казао, обраћам се свима и свакоме са топлом молбом за усрдну и братску помоћ у предстојећем мом трудном архипастирском раду. Обраћам се најприје са таквом молбом пречасноме клиру ове епархије. Ја сам признао своју немоћ и своју слабост, а признајем је ево и исповиједам још један пут. Будите ми, браћо свештеници, једног и другог чина, искрени и добри другови; пот помажите ме својим добрим савјетима, својим искуством, а по највише својим радом. Ма колико постојао ја сам и трудио се о доброј управи, ипак би мало могао успјети без вас, без ваше дјелатне помоћи; а ту ћете ми помоћ ви најбоље пружити, ако будете ревносно вршили дужности, које сте на себе примили, ако будете настојали, да чим боље и чим потпуније одговорите светом позиву своме, те дакле сав живот свој будете посветили црквеној служби и народној просвјети, и клонили се у оне учествовања у политичким питањима, а у приликама, кад по грађанској дужности будете морали утицати на јавни живот, да настојите утишавати страсти, и да мир и братску љубав проповиједате, једном ријечју, ако се будете старали, да радом и животом својим послужите за примјер и углед вјерноме народу. Тијем ћете ми највећу помоћ пружити и највише олакшати труд мој тешки у управи ове епархије, у којој много и много има да се ради. Без договора с вама и не чувши ваше мишљење, ја не ћу хтети никакав важнији посао да предузимам, нити шта одлучнијега да изводим. Можда ћу кадгођ приморан бити да употребим архијерејску власт и каноничку строгост, да се каквом злу на пут стане и да се нешто на боље упорави; па и то ћу гледати, с вама у договору да чиним и пошто чујем од вас, да се у дапоме случају мора строгост закона да употреби. Често ћу к вама долазити, а често ћу вас и к себи дозивати, да чујем вашу братску ријеч, да заједнички вијећамо о црквеним потребама, те да договорно утврђујемо, шта нам треба радити за оне добро и напредак цркве. Узајамним повјерењем и сложним нашим радом све ће се се на добро управити и благослов ће божји, увјерен сам, бдити над овом епархијом.

(Свршиће се.)

[1]) Јов. 16, 12.

[2]) Пс. 118.

БЕСЕДА

коју је на дан св. Саве 1889 у арадској срп. школи говорио

Јеромонах Сергије Шаврак-Нинић.

Љубазни Хришћани
и поштовани слушаоци!

Ако се за икога може казати, да је разумео мисао св. Саве, да је ходио стопама првог српског просветитеља, учитеља и добротвора — то онда у том погледу на једном од првих и највиднијих места стоји велики добротвор и пријатељ народни, славни *Сава Текелија*, који, као да се баш за то родио и живео, да животом и радом, делима и заслугама својим најочигледније покаже: какав треба да је Србин, ако жели, да се нарече достојним последником св. Саве.

Посмотримо, поштовани слушаоци, наједно та два великана српска, уочимо им светле врлине, огрејмо при жаркој топлини родољубивих им душа српска срца наша, подичимо се данас као Срби славом њиховом, славом нашом, славом српском! Поклонимо се пред два величанствена стуба два чврста темељ-камена српскога опстанка — заваћимо Богу, да нам даде још таквих синова, који ће српско име прославити, српском роду користити, српски образ осветлати, српску врлину развијати, српску цркву љубити, српску народност миловати, српском мишљу се одушевљавати, српској ствари верно послужити — као што све то у обилној мери чињаше,

две славе српске, два дична и светла имена српска: велики просветитељ народни св. Сава и велики добротвор народни Сава Текелија.

И један и други били су велики, али су се за живота учинили малима, да послуже свима и свакоме. Обојица су разумели реч Господњу, која вели: ако хоћете да вам служе људи, послужите их ви најпре — па су обојица верно послужили народној ствари, заложили су живот свој и све добро своје у корист народну. И један и други — били су учитељи и просветитељи, мудри саветници и искрени пријатељи народни, моћни помагачи и дарежљиви добротвори.

Сетимо се великих дела Светитеља Саве, уочимо им правац куда се клоне, па онда уважимо бесмртна дела Саве Текелије и признајмо, да је Сава Текелија — ма да су га дугих 6 векова растављали од времена Саве Светитеља — ипак један од најдостојнијих ученика и последника св. Саве.

Свети Сава зида
„Бијел Вилиндар на сред горе свете,
Красну славну себи задужбину,
Вјечну кућу на овоме свету,
Да се њему поје летурђија
Оног свјета као и овога —,“

а његов истоимени, први последник, Сава Текелија, љубећи цркву православну, ту милу кћер светитеља Саве, ту чуварицу имена српскога — подиже нам овде у Араду, у светој нам цркви православној, красну славну себи задужбину — обасу је богатим даровма.

Позлати јој торњ поносити,
Уреси га злаћаном јабуком,
А утврди крстом православним.
Дарова нам крсте и одежде,
Поклони нам звона и утвари.
Сетно се српских свештеника,
Сетно се, да су сиротани
На их лепим даривао даром,
Убрис'о им сузу на образу,
Обвез'о их својим милодаром.
Обвез'о их на вечна времена,
Да с' сећају свога добротвора
Те да славе Саву Текелију,
Да га славе уз светога Саву.

Али пођимо даље!

Св. Сава био је царевић. Да је хтео, могао се заодети царском одором, могао је метнути светлу круну на своју мудру главу — али он тога не учини. Њему милија беше црна калуђерска камилавка од светле владалачке круне и раскошне дијадеме, милија пастирека штака од жезла владалачког, милије ситне бројанице од златног прстења и драгог камења. Онај који је могао у величанственим владалачким трпумфима, у светлим дочецима и свечаним предусретајима уживати — волио је да као смеран монах пешке у накрст пређе српске земље, да поднесе све невоље пута само да допне свуда, где му Србин мудре науке потребује.

А такав нам је био и славни Сава Текелија!

Као изданак племићске породице, могао је по духу онога времена а и по породичним традицијама својим изабрати у животу војнички позив, на коме би њега сваковрсним врлинама украшена — за цело сусреле високе почасти и одликовања, баш као и стрица му, јуначкога Петра Текелију. — Али Сава није за блеском и сјајем тежио! Њега је за целог му века баш племенита простота и света скромност красила. — Место да буде борац на бојноме пољу — он је стао на поприште просветне и културне борбе. Место да се угледа на српског див-јунака Милоша Обилића — он узима за узглед српског светитеља Саву Немањића. Његова мудра глава увидела је, да се земље и градови не освајају само огњем и мачем, већ и умом и књигом, па за то је ступио у службу књиге и наставе, постао је радник школе и просвете и био је још — те какав радник!

Као што је св. Сава од манастара до манастира, од села до села с крстом и еванђелијем у руци ходио и неуморно учио Србе и Србиње светој вери православној — тако се и Сава Текелија свуда, где год је дошао, са апостолском ревношћу заузимао, да подигне школу и просвету, да поучи Србе и Србиње, да им нађе свесне учитеље, а он да им буде

пријатељ и саветник, и отац и добротвор и судија и други господар и слуга.

Сетите се, љубазни хришћани, да је Текелија сам књиге писао, сам наставно градиво одабирао сам непосредно децу учио. Сетите се, да је у оно време, када у целом Српству не беше ни десет школа — у општини вашој он школу основао, он је дарежљиво помагао и издржавао, он честите арадске грађане одушевљавао да обграде школу и просвету, он их примером својим потстицао, да оснују фонд за васпитање младежи. Сетите се да је он основао племенити фундацију — у Српству донде нечувену — ради ревноснијег проповедања слова божијег, — сетите се, шта је све за арадске Србе учинио, сетите се свега тога, па изреците топлу реч благодарности ономе, коме после св. Саве највише имате да благодарите, што вам је српско име до данас сачувано.

Али Сава Текелија није ограничио родољубиви рад свој на уски круг града Арада и арадских Срба, већ је жарким родољубљем својим обгрлио све овостране Српство — шта више, дарежљива рука његова пружала је богате милодаре чак и ван круга наше државе.

Као што нам св. црква о св. Сави поје, да је он целу „владичиком српском земљу и срдца људи“ топлином срца свога загрејао — тако је и Сава Текелија топлином и зрацима родољубивих дела својих цео род српски и све Србе обасјао.

Највећи и најважнији споменик, што га је створило горостасно родољубље Саве Текелије и предало народу у аманет, то је његов на далеко чувени и познати завод у Будимпешти, који је са огромним жртвама основао зарад васпитања српске младежи на вишим наукама. Величанствени споменик тај обесмртио је име Савино за вечита времена. Има томе 51 година како завод тај Саве Текелије постоји. „По века је прошло, од како се нада и узданица српска скупља са свих страна у то народно светилиште, по века је, како сваки с благодарношћу спомиње ту задужбину, како брижљиво разбира о њој и како од ње очекује радост и утеху.“

Лицем баш на данашњи дан, а можда баш и у овај час слави тај завод, у лицу својих бивших и садашњих питомаца педесетогодишњицу од постанка текелијине „вечне куће на овоме свету“. Данас, кад се та слава слави, поред светосавске песме, одјекнуће у грудима сваког свесног Србина поклич благодарности, према највећем добротвору народном Сави Текелији — а нама дичним арадским Србима вама чуварима гроба неумрлог Текелије, вама се морају поносом и милељем испуњавати српске вам груди, кад видите и чујете, како цео српски народ слави и похвалама преузноси вашег бившег сугрђанина вашег уваженог арадског сина, вашу дику у општини, вашу челенку у српском вам друштву, вашу славу у прошлости, вашег помагача и у садашњости, вашег оца и добротвра Саву Текелију.

Ко ће да поброји красне врлине, ко да опише племените црте, ко да израчуна и по заслузи уважи она небројена добротворства, која је Сава Текелија на олтар просвете, на олтар напретка народног принео!

Св. Сава је одабрао 12 умних српских синова, учио их и научио, па их поставио за епископе и послао у народ, да га уче и настављају. Родољубиви Сава Текелија, који у своме заводу до века живи, пушта сваке године у народ по неколико умних синова, да буду народу просветитељи и учитељи, помагачи и пријатељи, вође и заштитници.

Св. Сава путује по истоку па где год дође, обасипа св. храмове богатим царским даровима те тиме и у туђини и далеком свету српско име прославља. А зар није и Сава Текелија то исто чинио, кад му данас зна за име српско не само поносна Пешта — где му се сада видљиви помен чини — већ и горди Беч, од кога не далеко у Винернајштату, постоји заклада тога највећега српског мецената, коју је основао са великом свотом од 100 000 фор зарад васпитавања оних српских синова, који хоће живот свој војничком сталежу да посвете — којом је закладом неумрли Текелија стао уједно у ред највећих домољуба и патриота. Та

заклада за војничке стипендије данас се већ готово удесетостручила!

Зар није и Текелија баш као и св. Сава српско име именом својим прославио, кад данашњим даном чак и мађарски град Дебрецин и у њему реформатска колегија слави и имену његову одаје пошту благодарности, зарад оних 1000 фор., које је великн патриота тамошњем колегијуму завештао!

А шта да речемо о оним великим лоброчинствима, која је славни Текелија „Матици Српској“ учинио! Име Саве Текелије са златним словима је забележено у историји првог просветног завода српског „Матице Српске“, којој је Текелија много година председник био, највећи његзин меценат, пријатељ, помагач у делу јој племенитом. Заводу своме питомачком оставио је Текелија своју богату библиотеку од преко 5000 примерака књига; — а „Матица Српска“ примила је од дарежљивога Саве Текелије у свакој прилици велике моралне и материјалне помоћи, бо гате дарове и знатне поклоне.

У кратко: Текелија је био прави родољуб у најплеменитијем смислу те речи, био је родољуб и великан, каквим се и други већи народи ретко могу подичити.

„Дуг век, којим га Творац одарио, бистар ум, којим се свагда одликовао, велика знања, која је себи трудом стекао, најпосле и сваколика знаменита имаовина његова, коју је мудрошћу сачувао, а штедњом и умереношћу увећао — све то скупа служило је само тој једној мисли, томе једном задатку: да род свој подигне и усрећи.“

Да род свој подигне и усрећи, Текелија је изабрао пут просвете. Све моју менталне закладе своје — као што сам вели у тестаменту своме — оснивао је „из једне једине љубави према милом роду своме, који му је вазда на срцу лежао“, оснивао их је зарад ширења благословене просвете у народу српском, оснивао их — јер је — као што сам исповеда — био тога уверења, да само изображењем може наш народ до славе и среће доћи.

Да се рашири просвета у српском народу, те да се просветом доведе народ до веће славе и среће — то је била она велика, она узвишена цел, коју је Текелија свагда имао пред очима и којој је он не уморно тежио целога века свога!

Та узвишена и величанствена цел, која је била неумрлом Сави Текелији звезда преходница у животу — та иста цел треба и нас, љубазни хришћани, и данас и свагда да одушеви и потстакне, да се свим жаром српске нам душе за народну просвету заузмемо, да топлом љубављу и срдачном бригом лебдимо над српском нам школом народном, коју нам је св. Сава у аманет оставио, а Текелија Сава помагао, развијао и свом душом својом над њом лебдио.

Ви сте синови дичних отаца, ви сте потомци славних предака, ви не можете, ви не смете — пошто вам је име српско мило и драго — заборавити на ону школу, на коју су очеви и дедови ваши као зеницу ока пазили. Ви имате дивних примера: како треба школу и просвету српску љубити, на не дајте се, да вас у љубави и ревновању за школу и просвету претекну они, којима не светле тако светли и красни примери пред очима

Видите, данас је св. Сава, на смо и ми одржали ево скромну светосавску свечаност, али ја вам са жалошћу ево морам исповедити, да је — по моме уверењу — ова свечаност и сувише скромна и не одговара слави негдашњих славних арадских Срба. По моме мишљењу овако сувише скромним свечаностима не одужујемо се, као што би требало, светлом имену Текелије Саве и именима драгих ваших отаца и дедова, који су у буђењу српске свести и у љубави према школи и просвети народној — дични угледи и смели пионири били!

Ено вам Босне и Херцеговине, где је Србин још пре 10 година стењао под ропским игом, а данас се тамо у свакој већој општини, у свакој српској школи прослављ а св. Сава, говорима и декламацијама, песмама и беседама — при којима и Срчићи и Срби и учитељи и ученици и родитељи и деца — показују, да чувају аманет да разуму мисао св. Саве и да љубе школу и просвету народну.

Ја не мислим, да су говори и песме,

декламације и беседе једини и најбољи пут и начин, којим се успомена св Саве и других народних добротвора прославља — него сам тога уверења, да се она општина најбоље одужује успомени св. Саве, која се највише за своју народну школу и народну просвету заузима.

С тога, ако желимо, да у будуће прослављамо св Саву онако, као што нама арадским Србима, као чуварима гроба Текелијина доликује — поклањајмо више љубави и заузимања за народну школу и просвету.

Родитељи! Разбирајте како вам деца у школи напредују, распитујте и с љубављу пратите: како вам учитељи наставу и васпитање подмлатка руководе, долазите на погодишње и годишње испите и одајте заслужено признање учитељима Ако вам је Бог дао па можете, жртвујте коју пару, па купите и поклоните по коју корисну књижицу деци вашој и деци сиромашој.

Не заборављајте, колико су много дедови ваши на школу и просвету жртвовали — па жртвујте и ви, ма и по једну незнатну лепту, јер свака лепта, сваки новчић који на ту цел жртвујете, стогубим ће родом уродити.

Дан св. Саве и био је и биће дан када се с благодарношћу спомињу имена оних, који су за школу и просвету какво добро учинили. У Србији је никад непрежаљени кнез Михаило законом установио, да се на св Саву прочитавају и хвалом спомињу имена свих оних, који чине добро школи и просвети — а то је ушло у обичај и код наших општина и школа — а и право је, да се јавно баш на дан св. Саве похвале сви они, који раде у духу тога српског просветитеља.

Тај обичај ћемо од ове године и ми завести. И ми ћемо отворити књигу школских и просветних пријатеља, па ћемо с године на годину на дан св. Саве поред прославе Саве Текелије и других старијих пријатеља школе и просвете, одавати заслужно признање и новим пријатељима школе и просвете. Уводићемо у ту књигу споменицу милодаре, које школски и деци пријатељи за школу или за децу принесу, а бележићемо у њу и свако друго добро дело, које је на развитак школе и просвете наше управљено. Боже дај, да се у будућој години наће душевних и добрих људи, којима ћемо имена и дела у ту књигу, школску споменицу, убележити.

Срећом и данас имамо већ примера ради у ту књигу да забележимо име једнога врлог добротвора сиромашне школске деце, који се — не гледећи на данашње оскудно време, већ следећи доброти и племенитом чуству срца свога, — не давно, баш пред божићне празнике, сетно школске сиромашн, сетно се голе босе деце, па је о свом трошку њих *осморо* од главе до пете новим оделом заодео

Име је томе душевном и добром човеку: *Алекса Телечан* — коме нека је заслуг дела и племенита му дела са овога места јавна, топла благодарност изречена. Множили се да Бог да такови душевни дечији и школски пријатељи!

А сада на завршетку ове беседе моје, још једном вам довикујем: љубите школу и просвету народну, јер у њој вам је снага и моћ! Разбирајте како вам деца у школи напредују, помажите и попуњујте школско васпитање са мудрим домаћим васпитањем, дајте подмлатку своме бар код куће српског васпитања, говорите с децом српским језиком, учите их српским обичајима, забавама и песмама, купујте и за њих и за себе српске књиге — јер тек онда, ако тако будете радили, тек онда ћете мало по мало одуживати онај превелики дуг, којим су вас задужили просветитељ и учитељ српски св. Сава и његов достојни последник, велики српски родољуб Сава Текелија, којима обојици нека је слава и хвала и данас и у будуће, и сад и увек и до века — Амин.

РАЗЪНОУЂЕНИЕ НѢКОТОРЫХЪ МѢСТЪ КЪ СЛОВѢНЬСКЫНХЪ ЄВАНГЕЛИНХЪ

III.

Марко гл. VI. 25.

Ἐξαυτῆς.

У црквенословенском јеванђелију штампаном 1755. гласи 25. стих VI. главе од Марка: **И кшедши абїе со тщанїемъ къ цр҃ю, проси, глаголюци: хощ҃ѣ да ми даси ѳ нетw на блюдѣ главѣ Іωанна крстителя**, а у црк. слов. од год. 1864. и 1875 гласи то место тако исто, само што место **проси** има **просѧше** и што је под звездицом протумачено ѳ нетw адвербом **абїе**. Тај стих гласи грчки овако: *Καὶ εἰσελθοῦσα εὐθὺς μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸν βασιλέα, ᾐτήσατο λέγουσα, θέλω ἵνα μοι δῷς ἐξαυτῆς ἐπὶ πίνακι τὴν κεφαλὴν Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ.* Као што се види, у црквенословенском јеванђелију од год. 1755. тачно је преведено ᾐτήσατο аористом **проси**, а у доцније штампаним од год. 1864. и 1875 имперфектом **просѧше**, а у свима је ἐξαυτῆς роптски преведено ѳ нетw. Ἐξαυτῆς је адвераб у грчком и долазећи од ἐξ αὐτῆς ὥρας значи on Stunde an, sofort, sogleich. Ἐξαυτῆς је преведено роптски у црквенословенским јеванђелијима ѳ нетw, а то ће рећи ѳ нетw **часа**. То је ѳ нетw дакле по грчком и није у духу словенском и место тога боље је оно под звездицом **абїе**. У старим словенским и српскословенским јеванђелијима гласи то место овако: У Остромирову: **и кшьдъшии абїе съ тщанїемь къ цр҃ю проси глаголюштии: хощ҃ѣ да ми даси сѣщи на блюдѣ главѣ поѧла кръстителѧ**. У Асеманову: **и кѣшедъшии съ тщанїемъ къ цѣсарю проси глаголюштии: хощ҃ѣ да ми даси сѣщи на блюдѣ главѣ поѧла кръстителѧ**. У Мисалу штампаном 1483: **и кшьдъшии абїе с тщанїемь к цѣсарю проси глаголюштии: хощ҃ю да ми дадеши нынѣ на блюдѣ главоу поѧла кръстителѧ**. У Никољском: **и кѣшедъшии абїе съ тщанїемъ къ цароу, проси глаголюшти: хощ҃ю да ми даси сѣщѣ на блюдѣ главоу поѧла кръстителѧ**. А у јеванђелију, које се налази у народној библиотеци у Београду и које се са Никољским здраво подудара, има **нынѣ** место **сѣщѣ**. Никољско јеванђелије је писао патарен, који је говорио западносрпским говором, те је мешао **ѣ** са **и** и са **ѣ**, те је и ову реч **сѣйци** изопачио у **сѣщѣ**. Миклошић вели за ово **сѣщѣ** у Никољском јеванђелију: corrige **сѣщѣ** pro **сѣйци**. Ово **сѣйци** одговара латинском *illico* у темпоралном значењу и значи sofort, sogleich, одмах. Како **абїе**, тако и **нынѣ** и **сѣйци** јесу адверби и словенске речи, које одговарају по значењу грчком ἐξαυτῆς, а ѳ нетw је прост роптски превод са грчкога које се не може ни разумети, док се у матицу не загледи.

Јован Живановић.

КЊИЖЕВНОСТ.

Пространи Катихизис православне цркве: I део: **о вери;** II. део: **о надежди и љубави.** Написао *Н. Ђ. Вукићевић*, за више разреде народних и за ниже разреде средњих школа, по препознатим најодабранијим у духовној књижевности правосл. цркве делима. Панчево. Наклада књижарнице Браће Јовановића. Цена првом делу 30 новч., другом 30 новч. —

Изјашњење св. литургије од *Н. Ђ. Вукићевића*. Панчево. Наклада књижарнице Браће Јовановића. Цена 50 нов.

—

(Свршетак.)

Пространи катихизис II. део: **о хришћанској нади и љубави.** Језгру катихетичког материјала у овоме делу пространог катихизиса, сачињана: *Молитва Господња*; *Евангелска блаженства* и *Декалог*. Сав овај материјал тако је лепо и пре-

красно обрађен и у пространости својој изведен, да је у истини и вероучитељу права милина предавати га, и тумачити, а ученику учити га, појмати и лако памтити. Како *Молитва Господња*, тако нарочито партија *декалога*, обрађена је у врло популарним формама, у њој су заиста исцрпљени скоро сви моменти сазидања и утврђења у љубави према заклону божијему, у љубави према Богу и према ближњему. Кад би улазили у опширно приказивање појединих партија ове књиге, то би нас далеко одвело. Сви су делови савесно израђани; у некима пак — *што чаћенство* (стр. 29), *друга заповед* (стр. 46) *четврта заповед* (стр. 58). *пета заповед* (стр. 69.) — толико је материјал лепо побран, обрађен и изведен, да нам се г Вукићевић у том труду и вољи приказује као прави вештак.

И по своме ето десетогодишњем искуству и раду као катихета на основној и државној вел. гимназији, и по искуству и измени мисли поштоване браће моје и у месту и са стране, могу по души и савести рећи, да су обе књиге ове изврсне, и за учебнике врло подесне, смем и могу их дакле најтоплије препоручити, наиме браћи по служби и позиву овоме, јер ће по њима моћи с успехом радити. —

Изјашњење св. литургије, *од Ник. Ђ. Вукићевића.* — У овој смо књизи већ богатији. Колико се добро сећам, осим ове књиге Вукићевићеве можемо набројати и ове: „*Краткаа наставленіе о богослуженьу правосл. цркве*“, по А. Рудакову, превео *Хр. Гукинић*. Беч. 1885. г. Цена 50 нов. (Види рецензију о књизи овој у некадањој задарској „*Истини*“ бр. 2. 1885.) — „*Литургика за школу и народ*“, написао *прото Н. Беговић*. Београд 1885. Стр. 159. Цена ? — (Оценили професори богословије београдске, наградно архијерејски сабор). — „*Литургика или наука о богослужењу правосл. цркве за српску младеж*“ израдио *Н. Гр. Живковић*, свештеник и професор на кр. вел. реал. гим. у Раковцу. (Оценио Ј. В., види „Истину“ бр. 5. 1885. год.) — „*Црквено обредословље*“, за ученике средњих школа, прерадио *арх. Фирмилијан*. Београд 1888. стр. 65. Цена 50 пар. дин. (Види рецензију проте Ј. Вучковића проф. богосл. задарске у „Хр. Веснику“ V. и VI. VII. и VIII. св. 1890 г.)

Није лак посао, као што се многима на први поглед чини, писати литургику. Иште се ту поред спреме и добре воље, доброг, основног и свестраног познавања васколике обредне стране цркве и њезиног живота, па да предмет тај буде као што треба исцрпљен, изложен и добро протумачен а нарочито у духу православља написан. Нека су толике православне цркве, нека им је основа вере једнака, али свака крај тога има неке засебите обичаје, неке оделите обредне стране, које друга нема. Исто је тако велика разлика писати литургику за школску употребу, и писати је за народ.

Говорећи о књизи г. Вукићевића, могу у опште рећи, да је добра и за школу подесна. Књига је ова наредбама вис. срп. народног школског савета у Карловцима бр. 80./1872 за школску проглашена. Све што је неопходно потребно, што сачињава праву материју литургике, налазимо у њој. Подела јој је добра, тумачење тајанственог смисла правилно и верно. Има истина партија, које су и сувише јако развучене и развијене (литургија после апостолског доба, јектенија). Има и таквих ствари, које би требале и морале у књизи овој бити, на да литургички моменти буду што јаче и свестраније изложени и заступљени. Сем другог, требало је у књизи овој проговорити: *о светим и богослужбеним књигама, изложити краћак садржај црквених књига*, рећи неколико речи о *најглавнијим црквеним јерисима*, *о српско-народним свештеницима* и т. д. Ако данас сутра, г. Вукићевић буде приређивао ново издање, нека би имао доброту узети ово к знању, а наћи ће се још по нешто, што ће му свако, који се у послу овом разумева, вољно и драговољно примедбама и мњењем послужити, како би му и ова књига као школска што боља и савршенија постала.

Нека је г. Вукићевићу на толикој доброј вољи, лепој и великој љубави према св. цркви, коју љуби и штује, као и према светињама лепог нам православља нашег, које тако радо милује и цени, искрена и топла хвала. Као вољном и орном трудбенику на пољу наше још тако слабо развијене црквено-школске књижевности, нека му добри Бог поклони крепка здравља, те да и на даље послужи умом и пером својим цркви, школи и народу своме.

У Паићеву 2./1 1891. **Лука Поповић,**
парох и катихета.

ЛИСТАК.

ВЕЛЕШКО.

(† **Епископ Василијан Петровић.**) Поводом смрти блажено-покојног епископа Василијана, држала је *конзисторија бачке дијецезе* 19. јануара своју ванредну седницу, у којој је одлучено: да се у записник стави туга за губитком, који је ову епархију постигао смрћу свога дијецезана владике; да се све епархијско свештенство извести о смрти и о дану погреба; да свештенство од сада има у црквама спомињати Његову Светост Патријарха Георгија; да се штампају смртне објаве и да се разашљу властима, заводима итд. Изабрана је депутација, која ће умолити св. патријарха, да чинодејству је при погребу. — Тело блажено-покојног владике Василијана балзамовано је, па је у уторак и среду, 22. и 23. јануара, било изложено у епископском двору, а у среду у вече пренесено је у саборну цркву. — У четвртак, 24. јануара, био је погреб, који је импозантно извршен, као што и приличи црквеном великодостојнику. На погребу биле су заступљене све световне и војничке власти, све вероисповести, многе општине, друштва и заводи. Од силних депутација, које су од небројених корпорација изаслане, била је пуна саборна црква, тако, да је за осталу публику остало врло мало простора. У 9 сахата отпочела је св. литургија, коју је служио старо-бечејски прота Јован Борота са више протопресвитера и свештеника. После свршене литургије дошао је у цркву св. патријарх *Георгије*, те је под чиноначелствовањем Његове Светости око 11 сахата отпочело свечано опело. На опелу је скужило уз Његову Светост у орнату око четрдесет свештеника мирског и монашког реда, а било је присутних још до двадесет свештеника. На опелу су појали од свештенства: Геннадије Поповић, игуман Раковачки, и Ђорђе Петровић, професор богословије, као познати вешти певачи. На служби и при опелу појао је дивно гимназијски кор под руководством професора Тихомира Остојића. После трећег еванђеља, с благословом Његове Светости изговорио је подужу надгробну беседу *Мирон Ђорђевић*, игуман ковиљски. У тој беседи истекао је врлине пок. владике Василијана. Беседа је та зила штампана и за време говора раздавана је присутнима у цркви. После тога пошао је цео спровод кроз грчку и лебарску улицу па крај српског крета на гробље и онда натраг у цркву. За тим је епископ Василијан сахрањен код леве певнице у костурници поред земних остатака пок. владике Хранислава. Нека Бог дарује вечно насеље блажено-упокојеном архијерају Василијану Петровићу!

(Извештај о јануарским седницама епархијске управе темишварске). Месеца јануара одржане су седнице свих одсека епарх. управе темишварске под председништвом Његове Светости г. патријарха Георгија Бранковића.

I. 16. јануара одржана је седница епарх. *административног одбора*. Главнији предмети били су ови: 1. Учињено је расположење, да се црк. општине на „*Српски Сион*“ претплате и да своје огласе и стечајеве у истом листу објављују. 2. Од вис. кр. уг. министарства богочасти и јавне наставе у име Њег. ц. и кр. апост. Величанства одобрен је уговор, склопљен између кр. срарa и манастира св. Ђурђа ради купљеног 151 јутра земље у корист манастира. 3. Одобрени су закључци вел. кикиндске црк. општине, којима је на цел умножења фонда срп. вел. гимназије у Н. Саду вотирана из црк. благајне припомоћ од 200 ф. и кроз 5 година по 50 фор. у корист срп. учитељског конвикта у Новом Саду. 4. Одобрен је статут за новосистемизована места деловође и благајника у Меленци. 5. Одобрен је закључак црк. општине у Ченеју, да може под саопштеним условима кућу за свештенички стан купити. 6. Спроведене су вис. министарству молбенице спроманших црк. општина, које државну припомоћ моле. 7. Одобрени су рачуни црквених општина у Мехали, Товладји и Тиса-Сент-Миклушу — а нису одобрени јоснфовачки, турско-кањижки и ечкански рачуни.

У овој седници најважнији је предмет, с којим се админ. одбор највише позабавио: уређење материјалних од ношаја у срп. црк. оп-

штини у Араду, у којој се са старим, иза пеумрлог Саве Текелије заоставшим тековинама врло неправилно и несавесно руковати почело, тако, да су поједине фундације за последњих 10 година најмање са 20.000 фор. оштећене. Пошто ни садашња црквено-општинска управа није хтела да престане са крњењем фундација, него је и она, као и предходница јој на црквено-школске цели трошила фундационалне приходе, који имају основним писмима јасно опредељену цел — то је досадашња црквено-општинска управа у Араду распуштена и постављен је привр. одбор, који ће свим црквено-општинским делима управљати.

II. 17. јануара одржана је седница *епарх. конзисторије*. Главни предмети су ови: 1. Узета је на знање и свештенству ће се публиковати генерална наредба вис. кр. уг. Министарства домобранског о женидби војнообвезних лица и изнимној женидбеној дозволи. 2. Позвано је преко окр. протопресвитера парох. свештенство, да достави конзисторији формуларе, по којима се у епархији матрикуларни протоколи воде, који ће се формулари Његовој Светости г. Патријарху доставити, ради уваљања једнообразности у вођењу матрикуларних протокола. 3. Позвано је свештенство у епархији да се претплати на званични орган српске митрополије „Српски Сион“. 4. Публиковано је 5 пресуда високог Митрополитског Савета у бракоразводним парницама. 5. Прочитани су отписи високосл. Саборског Одбора, у предмету парнице пок. Симеона Станковића, даље отписи којима се Константину Хаџи умиров. пароху механском и Ђорђу Петровићу умировљ. пароху стањчевачком ставља у течај мировина од 400 фор. 6. У Варјашу ће се по решењу Митр. Савета и на другу парохију стечај расписати. 7. Петар Адамовић, бивши парох лукаревачки и Васа Поповић, парох чокански — добили су из јерарх. фонда мировину сваки по 400 фор., но прво споменути парох међувремено је умрло. 8. У Малом Бечкереку постављен се је за привр. администратора јеромонах Амфилохије Михаиловић из ман. св. Ђурђа. 9. У Санади постављен је за администратора парохије на место пок. Ђорђа Иконића — Велько Белеслијин, досадашњи протопр. капелан у Вел. Бечкереку. 10. Сврш. богослов Александар Грујић постављен је за администратора краљевачке и лукаревачке парохије постављен је посрбљени романски свештеник Михаило Вуја. 12. Решено је на враљевачку парохију, која је иза Милана Добрића, сада пароха у Кули — празна остала, стечај расписати. 13. Прочитана је фискална оптужба против конс. бележника Петра Милића. 14. Спроведене су вис. министарству молбенице сиромашних свештеника и свештеничких удовица, који државну припомоћ моле. 15. Расправљени су многи брако-разводни предмети.

III. 18. јануара одржана је седница *епарх. школског одбора*, у којој је: 1. публикован отпис Школског Савета, којим се епарх. школ. референат Мита Долга под дисц. истрагу ставља, и од половине плате и звања суспендије. Привр. постављени заменик епарх. школског референта уобичајеним путем уведен је у звање 2. Зорка Мајска потврђена је за учитељицу у Ороспамошу. 3. Милић Живић, учитељ у Срп. Чанаду осуђен је на губитак учитељског звања у целој темишварској епархији. 4. Стеван Поповић учитељ арадски разрешен је због старости од учитељске дужности и остављен у уживању $^1/_3$ плате дотле, док се не пензионише, а ако то не учини, коначно губи учитељско звање. 5. Дионисије Пандуровић, учитељ у Најфали — стављен је у мир, те ће се на његово место стечај расписати. 6. Потврђен је за привр. учитеља у Меленци до краја школске године Лазар Борђошки, но крајем школске године ће се стечај расписати. 7. Уклоњен је с места некваліфиковани и привр. учитељ прибарени В. Лазић и иванђански Јаков Пасковић. 8 Одбијен је Милош Ковинчић, модошки учитељ са својим потраживањем од 120 фор. за држање поотворе школе јер поотворну школу није држао. 9. Дозвољено је вел. кикиндској „добротворној задрузи Српкиња,“ да може српско дечије забавиште отворити — и похваљена јој је та родољубива намера 10. Одбијен је призив меленачког учитеља Мате Косовца против решења меленачког школ. одбора.

Расправљене су још многе друге текуће ствари.

На завршетку овог извештаја имам још напоменути, да је Његова Светост Патријарх српски г. Георгије Бранковић одликовао протојереја Милоша Јанковића, пароха турскобечејског, протојереја Милоша Рајковића, пароха враљевачког и протојереја Лазара Ковића, пароха турско-кањишког, тиме, што им је на-

трајаршески благослов поделно, да при св. богослужењу *надбедреник* могу носити.

С. Ш. П.
бележник.

(**Из епархије вршачке.**) *Конзисторија* имала је 2. и 12. ов. мес. ванредне седнице, у којима су публикована решења апелаторије искључиво брачних спорова. Том приликом препоручен је лист „*Српски Сион*“ подручном свештенству, црквеним општинама и учитељству, да га претплате и држе.

Административни епархијски одбор, држао је 16. о. м. такође ванредну седницу у ствари подигнуте вршачке црквене скупштине и органа јој, и пошто је решење саборског одбора публиковано, наређено је, да се представништво те општине и органи њени из нова путем избора по прописима кр. уредбе од 10. августа 1868. организује.

Клирик *Александар Каменковић*, родом из В. Бечкерека, који је за личног капелана у *Ботошу* опредељен, рукоположен је 15. о. м. за ђакона а 16. о. м. за пресвитера при архијерејској служби, која је у епископској дворској капели обављена, чиновправилно и упућен је на своје ново опредељење. —

Распоред седница ове епархијске управе за целу 1891. годину овај је:

Конзисторије: 28. јануара, 25. фебруара, 18. марта, 8. априла, 27. маја, 17. јуна, 22. јула, 26. августа, 23. септембра, 28. октобра, 25. новембра и 16. децембра.

Административног одбора: 29. јануара, 26. фебруара, 19. марта, 9. априла, 28. маја, 18. јуна, 23. јула, 27. августа, 24. септембра, 29. октобра, 26. новембра и 17. децембра.

Школског одбора: 26. фебруара, 19. марта, 9. априла, 28. маја, 18. јуна, 27. августа, 24. септембра, 29. октобра, 26. новембра и 17. децембра.

(**Књижевни одбор „Матице српске“**) имао је свој састанак 19. (31.) јануара о. г., на ком је између осталога ово решено: Проф. Ј. Миодраговићу одређена је награда од 35 фор. за чланак му: „Др. Ј. Панчић као педагог.“ — Узет је на знање извештај одбора за издавање „Књига за народ“ из задужбине Петра Коњевића, и да су издана на оцену ова дела за те књиге: „Љубите природу“ од Николе Манојловића, свештеника у Бодчу (псеудоним „Рајко“) и „Кроз српска брда“, путописне црте из Славоније, од непознатог писца. — Издато је на оцену дело: „Земље у Бачкој — са земљорадничког гледишта“ с натписом: „Земља је благо“, и то: Вася Мучевићу и А. Хаџићу. Ово дело од непознатог писца стигло је на расписану награду од 100 дуката из фонда Јована и Терезије Остојића. — Примљена је за „Летопис“ агрикултурна расправа: „О важности мењања усева у земљорадњи“ од Мите Петровића, и писцу је досуђена награда од 60 фор. — Примљена је за „Летопис“ критика др Милана Савића на две приче пок. др Лазе К. Лазаревића. — Издат је на оцену драмски спев: „Дојчин Петар“ од др Милана Савића. — По оцени др Ђорђа Дере примљена је за „Летопис“ приповетка: „Зле очи“ од непознатог писца и награђена је са 30 фор. — Издани су на оцену ови списи: „Од Београда до Пирота,“ путопис Мите Живковића; „Манастир Житомислић у Херцеговини“ од непознатог писца; и слика с пута: „Пет дана за Вратлом о сјенокосу“ од Вељка Радојевића. — По оцени А. Сандића није примљен спев из опсаде Цариграда: „Војвода Јакша“ од Николе Ђорића. — Примљени су за „Летопис“ ови списи: 1., „Успомене из Италије“ од др Ђорђа Дере; 2., Критика Стевана Милованова на књигу: „Геометрија Ср. Ј. Стојковића;“ 3.) чланак Моје Медића: „Грађа за природописну номенклатуру;“ 4., чланак А. Сандића о пок. књижевнику Јовану Андрејевићу; и 5., Критика Милоша Н. Пејиновића на приповетке Симе Матавуља: „Из Црне Горе и приморја,“ књига II. — Није примљена песма самоуког песника Милоша Радића: „Поздрав Матици српској;“ а тако исто и чланак „Опомена“ од Келчеја, који је превео с мађарског Коста Николић, техничар. — Неким писцима враћени су рукописи. — Наређено је, да се по ново распише награде за годину 1891. из задужбине Јована и Терезије Остојића. — Позвање се г. Владан Арсенијевић, да врати на оцену му послано дело пок. свештеника Ђорђа Петровића: „Ботаника или биљословље.“ — Остали предмети тицали су се питомаца под управом матичином.

ЧИТУЉА.

(† **Стеван Прокопић**) *протопресвитер и конзисторијални саветник* правосл. митрополитске конзисторије у *Сарајеву* преминуо је 15. (27.) јануара у најљепшим мушким годинама. „*Сара-*

јевски Лист“ јавља о њему ово: „Покојник је био родом из Тимара у котару Бос. Градишке; прве школе и богословију свршио је у Бањалуци, а неко време био је и учитељ. Као млад парох наименован је консисторијалним саветником одмах при оснивању прве консисторије у Сарајеву. У том својству радио је вазда прилежно, и ако је био слаба здравља и често болан и преболан од несрећне сушице. Пок. Прокопић био је мирмерап свештеник и вредна радна снага, којему је само здравља требало, па да у свом позиву успешно делује. Својом честитошћу, разборитим и љупким опхођењем стекао је општа уважења у Сарајеву. Бог да му његову добру душу прости!“

(† **Ђорђе Иконић**) *парох у Самади*, преминуо је 14. (26.) јануара о. г. Родио се у Ђали 1824. г. Учио је гимназију у Сегедину, а богословију у Вршцу и Карловцима. Служио је преко четрдесет година као свештеник. На опелу је покојнику говорно опроштајну реч г. Паја Јовановић, парох сиришки. Нека је мир души покојниковој!*)

*) Да бисмо могли у овој рубрици достојно испратити на онај свет сваког преминулог свештеника, молимо лепо пријатеље овога листа, да нам саопште сврхе случајеве, који се догоде, и да напишу по коју реч из живота дотичног покојника. Уред.

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

(Молимо поштоване писце, уреништва српских листова и издаваче књига, да нам своја издања *на приказ* достављају. Молимо тако исто славна уреништва, да нам своје листове *у замену* шаљу.)

Приповетке из старога завјета *за школску младеж*. Саставио *Јован Петровић*, катихета и професор на кр. великој гимназији, реалци и учитељској школи у *Загребу*. Круто везана стаје 30 новч. У Загребу, накладом кр. хрв. слав. далм. земаљске владе. 1890. — Тисак Српске Граница у Загребу. — 8-на, стр. 103. — Ми имамо неколико књига оваке врсте, које су намењене за употребу у школи, али је ретко која тако добро удешена за школску младеж као ова. Приповетке из старога завета изложене су у овој књизи јасно и разумљиво, чистим српским језиком и лаким стилом, тако, да их је млађана читати. Свако дете ће их лако разумети и схватити. А није с горег да их и старији читају. Врлина књиге још је и у томе, што је писац на крају сваке приповетке врло умесно и згодно додао по коју народну пословицу или који стих из св. писма као моралну поуку, која се из дотичне приповетке извести може. А то много вреди, јер ће се тиме ученик јако користити за живот, а упамтиће боље и садржину приповетке. Приповетке су израђене по славенској Библији и преводу Ђуре Даничића, а одобрене су од српског нар. црквеног школског Савета у Карловцима и од високе кр. земаљске владе, одељења за богоштовље и просвету у Загребу, те су припуштене у школе. Кр. хрв. зем. влада проучатила је ову књигу наредбом, да се сад у опсегу троједне краљевине не сме никоја друга у овом предмету употребљавати, него само ова. Ваљана књижица ова заиста заслужује сваку хвалу и препоруку.

Из Администрације „Српског Сиона“.

Многима, који нам се обраћају тражећи лист у пола цене, одговарамо, да нам то није могуће још учинити са овим маленим бројем предплатника, што су нам се до јако пријавили. Ваља прво опстанак листу осигурати.

ОГЛАСИ.

1

ЕДИКТ.

Ева Јолић из Карловаца поднела је конзисторији овој бракоразводну молбу своју против супруга јој Живана Јолића из Карловаца, кога је пре три године изненадно нестало, без да се до данас о њему икаква гласа и трага сазнати могло.

Усљед тога, а у смислу данашњег конзисторијалног закључка позива се овим поменути Живан, да у року од 3 месеца дана, рачунајући од првог објављења овог едикта у новине, конзисторији овој ако сам лично предстане, или место свога пребивања означи, пошто ће у противном случају уништна бракоразводна парница и без њега окончати се.

Из седнице конзисторијалне у *Карловцу* 18 (30.) Децембра 1890. држане.

2—3 **Архидијецезална Конзисторија.**

„Српски Сион“ излази сваке недеље на великом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За *сирове земље* на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се накладној књижарници *А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи* уреднику *Саве Петровићу* у *Новом Саду*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч. Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ.

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 5. У НОВОМ САДУ 4. ФЕБРУАРА 1891. **Год. I.**

Службени део.

М. 29.
ex 1891.

НАРЕДБА

ЊЕГОВЕ СВЕТОСТИ Г. ПАТРИЈАРХА

ИЗДАНА ЕПАРХИЈСКОЈ КОНЗИСТОРИЈИ, ЕПАРХ. АДМИН. ОДБОРУ И ЕПАРХИЈСКОМ ШКОЛСКОМ ОДБОРУ БАЧКОМ ОД 29. ЈАНУАРА (10. ФЕБРУАРА) 1891.

У ПОГЛЕДУ ПРИВРЕМЕНЕ УПРАВЕ ЕПАРХИЈЕ БАЧКЕ ЗА ВРЕМЕ УПРАЗЊЕНОСТИ ЕПИСКОПСКЕ СТОЛИЦЕ.

Смрћу преосвештеног г. епископа *Василијана Петровића* остала је *бачка епископска столица* празна а обудовљена богоспасајема епархија бачка без свога дијецезана и редовног начелника епархијске управе.

Услед тога као митрополиту-патријарху надлежи Ми дужност, да се постарам, да богоспасајема епархија бачка — до правилног попуњења епископске столице — има свога привременог управитеља.

Обзиром на многе важне околности за добро сам нашао, да привремену управу епархије бачке сам преузмем и послове сладујуће у делокруг дијецезана-епископа бачког по смислу установа црквених и наших саборских уредаба обављам.

По томе ћу ја и председништво (долази наслов) преузети и седнице њене (његове) руководити.

О чему (наслов) знања равнања и даљег сходног расположења ради извештавам.

У *Карловцима*, 29. Јануара (10. Фебруара) 1891.

Георгије с. р.
Патријарх.

Неслужбени део.

СВЕШТЕНИК КАО ЧУВАР НАРОДНОГ ЗДРАВЉА.*)

Давно је и давно речено, и већ није ништа ново кад се каже, да је *здравље* највеће благо на свету, јер без њега нема среће ни радости, уживања ни весеља.

Па како је свештеник позван, да се брине о сваком добру народа свога, поверене паствe му, и како нема добра без лепога *здравља*, то је и једна од најлепших и најважнијих дужности свештеника, да се стара и о томе, да му је стадо крепко и здраво, јер је и душа само у здравом телу здрава — mens sana in corpore sano.

Истина у првом реду су *лекари* позвани, да воде бригу о томе, да у општини, у којој делају, владају што боље здравствене прилике, те да, и не чекајући да се појаве опаке болести, својим саветима и поуком учине, да се старешине општинске и газде кућевне заузму за све оно, што је нужно да се уради у корист повољнога здравља општег и појединих људи.

Но колико има мањих општина наших, у којима нема лекара, или колико има општина, у којима нема лекара Србина, којем би на срцу лежало благо народа нашег, те који би готов био све силе своје употребити у корист наших општина и наших сународника.

Али свештеника има у сваком месту, па мал-не и у најмањем сеоцету. Он треба да је народу у свачему и отац и мајка, саветник и анђео хранитељ.

Па тако и у болести и у изненадним опасностима по здравље и живот, треба свештеник да прискочи у помоћ, саветом и делом, разлогом и поуком.

А да би свештеник био способан да такве савете даје и да буде невољноме у помоћи, нужно је, да се он и у овој струци учи и спрема

С тога би нужно било, да се *у богословији* нашој предаје *хигијена и дијететика*, и то да ту науку предаје стручњак, лекар. Предмет би тај могао бити приватан, па ма му се недељно и само један час посветио. За 20—30 часова преко године, па кроз четири године богословије, могао би се сваки богослов лено упутити у ономе, што би му као лајику довољно било, да може много учинити у корист својих парохијана.

За то време могао би лекар поучити богослове о томе, која је *храна* најбоља и најздравија, кад је *ваздух* шкодљив, шта може покварити пијаћу *воду*, како нам ваља тело *чисто* држати, колико нам ваља *радити*, а колико се *одмарати* и *спавати*, како нам се ваља чувати од *прилепчивих* и *заразних болести*; шта да радимо кад се ко случајно *отрује*, или га изнуку обесвешћеног *из воде*, или га *муња* погоди, или се *угуши* у нездравом плину каквом, или *премрзне* или се *овече*, или се нађе *обешен*, или падне просто у *несвест*, или му *крв лоши* из уста или из какве ране, или пребије *кости*, или га снађе *падавица* или га удари *капља*, или га уједе *бесно* псето или *змија*, или се јако *опио* и т. д.

То су све случајеви, који се и у најмањем сеоцету сваки час збивају, те многи

*) Врло смо захвални поштованом г. писцу на овом чланку, на који обраћамо пажњу наших меродавних фактора. Заиста је веома умесан и од преке потребе предлог г. писца, да се у нашем бог словском заводу уведе предавање хигијене и дијететике. Уредништво.

несретник и умре без помоћи, а можда би му још било лека, да се нашао ту човек, који би умео што наметно да саветује или да учини.

У Карловцима имамо ми три лекара, те нема сумње да би се који од њих радо примио уз пристојан хонорар те дужности, да предаје у богословији оно, што би и лајик могао схватити и разумети. Нека не мисли ко, да би ово било неко полутанство, и да би се од богослова градили тиме неки надри - лекари. Сваки образован човек ваља да толико зна из науке о здрављу, колико је нужно да се уме чувати од болести па и другима саветом бити у помоћи. У великим варошима као у Бечу и т. д. држе се увек редовна популарна предавања за ширу публику, у којима се свет поучава, како да пружи прву помоћ када ко настрада, па чак и варошке слуге и редари *морају* да се извежбају у томе; па и редари у угарским варошима имају у својим правилима, која увек уза се носе, опширно упутство, како да помогну ономе, кога каква од горе набројаних несрећа на улици снађе.

У Немачкој, па и у Аустрији постоје „*Самарићанска друштва*,“ којима су чланови лајици, мушки и женски, који се обучавају и вежбају у свему, што је нужно, да би оболелима били од помоћи. И професор Билрот у Бечу написао је популарну књигу за оне, који хоће да се поуче у лечењу и дворењу болесника.

Па кад тако људи од мање душевне спреме могу да схвате овај посао и да се поуче у основним правилима лекарске неге и помоћи, како не би могли људи, који су испит зрелости положили и даље науке слушају, разумети и користити се пријатељским поукама ваљаног Србина лекара, који би им својски и топло разлагао оно, што је нужно, да дођише као свештеници могу бити у многом случају, бар док лекарска помоћ не стигне, саветници и избавитељи.

У римокатоличкој теологији у Калочи, као што ми је причао један млад католички свештеник, предаје науку о здрављу богословима надбискупов лични лекар. Дакле се код њих постарало и за то, да њихови свештеници и за здравље својих парохијана бригу воде.

Упокојени министар просвете у Будапешти *А. Трефор* био је у последње време свога живота веома за то заузет *да се наука о здрављу предаје ученицима средњих школа*. А баш ових дана (12. јануара ове године) изишла је *наредба аустријскога министарства просвете, да се у препаранданијама* за учитеље и учитељице од идуће школске године 1891/92 *има увести наука о познавању човечијега тела и наука о здрављу* у првој и четвртој години тих школа као предмети учебни, које ће имати да предаје стручан *лекар* уз одмерени хонорар. У првој години предаваће се о томе, како је тело човечије састављено, како појединн органи врше свој посао и како се тело развија и расте, а уз то све што је главно о неговању здравља, а нарочито школска хигијена, т. ј. како да се очува здравље школске деце. У четвртој, дакле последњој години имаће се поновити оно, што се учило у првој години, па онда школска хигијена по прописима, који у томе обзиру владају у којем крају. Осим тога одмах у првој години учиће се о првој помоћи у напрасним несретним случајевима. Лекар ће, који те науке предаје, уписивати у сведоџбе ученичке своје оцене. За сад ће се увести те науке само у оним заводима, које су у варошима, где има лекара за тај посао вољних и згодних.

Па кад се увиђа дакле, да је свакоме учитељу нужно да се поучи у томе, како ће другоме у болести и несрећи помоћи, онда се мора и то увидети, да је тако

*

исто добро и потребно, да и свакі свештеник у таквом случају савета дати уме, јер он се пре нађе у таквим случајевима, него ли учитељ, њега зову у болести ради молитве и утехе душевне, па поред св. молитве и утехе што их црква пружа, увек ће добро доћи и који такав савет, што га природа човечија и закони њени дају и пружају, а које свештеник треба да зна читати и разумети.

Уз предавања би ваљало да богослови наши читају популарно написане књиге, као што их имамо и ми и Хрвати, оригиналних и преведених. Имамо Хигијену др Милана Јовановића, лист „Здравље,“ што га је пређашњих година уређивао др. *М. Јовановић-Батут*, хигијену *Рајкову* у српском преводу. науку о здрављу *дра Валенте*, помоћ у изненадним невољама од Есмарха у преводу *Лазе Пачу-а* и сличну књигу од *Ивана В. Поповића*, а за ову последњу цел најбоља је књига латиницом штампана од проф. *дра А. Лобмајера* „Прва помоћ када тко пострада“ (1883. у Загребу).

Мењем на срце онима од којих зависи, да се у богословији нашој уведе наука о здрављу, као приватан предмет, од прилике као што је наука о пчеларењу, — да се побрину, да се то што пре и оствари.

Један притисак прстом при крвљи тену избавно је многом страдалнику живот, — али вала научити на знати, на ком месту треба прстом притиснути!

Др. И. О.

ПРВО ПАСТИРСКО ПИСМО
ПРЕОСВЕЋЕНОГ ЕПИСКОПА ДАЛМАТИНСКО-ИСТРИЈСКОГ НИКОДИМА МИЛАША

Пречасноме клиру и свему православљу народу епархије своје.

НИКОДИМ,

по божјој милости православни епископ далматинско-истријски, пречасноме клиру и свему православном народу епархије своје, мир и благослов од свемогућега и благога Бога.

(Свршетак.)

Обраћам се к вама, Богом дарована ми драга паство моја молећи тако исто за помоћ у трудној мојој архипастирској служби. Брину ми се је. да нам црквена имовина добро управљана буде, да нам добротворне закладе буду напредне и да цијељи својој одговарају, да нам се школе множе и да добро буду похађане. У свему томе и другом сличноме позвани сте по праву и ви, љубазни моји. да учествујете и да просвјећеној вашој дјелатност улажете. Па настојте, по примјеру наших славних предака, да ревносно и од срца то радите, те ћете тијем послужити Богу, послужићете светој цркви. послужићете народној просвјети; а мени ћете тијем пружити велику помоћ, да достојно и у томе одговорим моме позиву, а на славу православне вјере и на процвјетање наше српске народности.

У пуној нади, да ћете сви хтјети к срцу примити ову усрдну моју молбу, коју сам вам сада управио, на закључку хоћу да извршим једну од најпријатнијих првосвештеничких мојих дужности, која ће бити излив моје жарке љубави према вама и моје искрене вам оданости. У тој молитви за вас принио сам сада жртву вјечноме Богу, на хоћу сада да призовем благослов његов на све вас скупа и на сваког посебно.

Нека благослов свемогућега Бога буде на вас родитеље, оце и мајке, да вам дјеца ваша буду свагда здрава, да вам буду добра и послушна. у учењу напредна, у побожности и родољубљу примјерна, у

сваком људству угледна да у њима утјеху своју нађете и да вам буду дика и потпора у старости.

Нека благослов свемогућега Бога буде на вас, који вршите разне јавне службе да у страху божјем све радите, да право управљате повјереним вам пословима, те да постигнете хвалу и признање, како од претпостављених вам власти, тако и од браће своје и од народа.

Нека благослов свемогућега Бога буде на вас, који се трговином бавите, да се свако добро подузеће ваше успјехом увјенча, да вам радња сретна буде, да божја рука њом управља, те добитак да вам обилат буде, како би могли тада лако притећи у помоћ и цркви светој и посветити своју пажњу на народне добротворне установе.

Нека благослов свемогућега Бога буде на вас, који се са земљорадњом бавите, да вам поља буду плодородна и свака радња ваша напредна, те да узмогнете располагати богатим средствима и на корист цркве и на корист школе и свега осталога, што је добро и племенито.

Нека благослов свемогућега Бога буде на вас, учитеље и учитељице. Ваш је посао између најплеменитијих, ваша задаћа између најсветијих, али и ваш труд међу најтежима; та дао вам Бог да се посао ваш увјенча најбољим успјехом, да задаћу вашу сјајније извршите, а труд ваш да вам буде награђен захвалношћу родитеља повјерене вам младежи, захвалношћу народа, коме ћете спремити честите раденике, захвалношћу цркве, којој, као вјерни синови, пружићете добре снаге за будуће достојне службенике њене.

Нека благослов свемогућега Бога буде на све вас, ученике и ученице. Свет је позив ваш, јер је ваша будућност, јер ћемо ми старији оставити вама у аманет све оно што је за нас данас најсветије. На вама ће остати, да се старате о напретку цркве свете, да сачувате наше народне обичаје, нашу књижевност, наш језик, и да то предате будућим нараштајима онако неповређеним, као што ћете то од нас примити. Па молитвама првог просвјетитеља нашег, светитеља Саве српског дао вам милостиви Бог моћ, да свагда свјесни будете своје задаће, просвјетлио ум ваш чистом истином, облагородио срце ваше свим што је најплеменитије и уздржао у вама свагда чврсту вољу и постојанство у науци, како би достојно и потпуно могли одговорити позиву вашем.

Нека је најпослије благослов свемогућега Бога на све оне, који су одсутни, а који су нам мили и драги срцу нашем, на све путнике по суху и на мору, и на све оне, који су у јединству духа и хришћанске љубави с нама, — а вама свима присутнима кажем са светом црквом: благодаћ Господа нашега Исуса Христа, и љубы Бога и Отца, и причастіе святаго Духа буди со всѣми вами. Аминь.

У *Бечу*, 16. септембра 1890., на дан мог посвећења.

Никодим,
Епископ.

ПРОПОВЕД НА СВ. БОГОЈАВЉЕЊЕ.

. . „*И крстивши се Исус изиђе одмах из воде; и гле отворише му се небеса, и виде Духа Божјега, где силази као голуб и дође на њега. И гле глас с' неба који говори: ово је син мој љубљени, који је по вољи мојој*“. . .

То је, браћо мила, св. Богојављење. Тако је Бог Отац потврдио, да је данас у Јордану крштени Христос Син Његов, Син Божји.

Тим речима је Господ са небеса огласио људима, да је Христос Спаситељ света; и позвао људе, да послушају Христа и приме Његову науку, која ће их испунити „духом премудрости, духом разума, духом страха Божија“.

Величанствен је, дакле, данашњи празник, јер слави успомену великог дана, у који се сам Бог јавио људима. Велик је и значајан: крстио се Спаситељ света.

Па је диван и умилан, мио и драг свакој души православној; а српског срца нема, које неће заиграти данас, крај њежних и умилних песама богојављенских и усклика побожног: „**кто Богъ велій єкы Богъ нашъ**“! . . .

. . . . Данас се широм отварају груди пространога и силнога света православног, од севера до југа;

данас се срце православно до дна исповеда Господу и Богу;

данас уста православна најумилнијим речима славе Творца благодаре Оцу;

данас и грешници признају: „**вєлій єси Господи и чѣдна дѣла твоя**“. . . .

А св. наша божанска православна црква, одева се данас у најсвечаније и богатије рухо свога сјаја и лепоте, анђелских молитава, херувимских песама.

И освећује нам воду крстом и босиљком, признајући умилно самога Бога: „**Самъ и нынѣ владыко вскати кодѣ сію дѣломъ твоимъ скатымъ.**“

А ми, верна деца мајке наше, српске православне цркве, надмећемо се: чија ли ће душа лепше благодарити данашњој мисији Божијој и крштењу Спасительском; коме ли ће срце јаче заиграти од радости води богојављенској!

О, браћо мила, да је увек у нама те благодарности, да нас никад не остави та радост!

О, децо православна, да увек славите Творца, да му увек узносите име, данашњим признањем Његове величине, милости и љубави. . . .

А и данас „са страхом Божијим и вером“ приступите св. води богојављенској. Разнесите ју домовима својим. Причестите њоме велико и мало, а рад' душе и рад' тела, и рад' среће и рад' здравља.

Чувајте ју у домовима својим, нек' вас опомиње на радост данашњег празника, нек' вас сећа на величину данашњега дана, на исповест душе ваше, на благодарност Господу и Богу.

А са св. водом богојављенском понесите, мила браћо, и духа премудрости, и духа разума, и духа страха Божија. . .

Па причешћујући св. водом чеда своја, казујте им: како је Господ велик и силан, како је добар и благ!

Јован Јеремић,
парох.

У Бачинци 1891

ГОВОР

Милоша М. Папића, изабраног пароха и окружног проте Жабаљског, који је држао при уведењу у протопрезвитерско звање у Жабљу 2. (14.) Дек. 1890. г.

Високочасни Господине!*) Драги Хришћани! Прошло је већ шест година и пет месеца, како сам ја на Жабља отишао, о тишао од вас као капелан мога сада покојног оца, а вашег негдашњег проте, онога проте, који се међу вама родио, са вама живео, па код вас и преминуо — да, као што је за живота с вама био и радио, тако и по смрти, да вечити санак са вашим умрлима борави, на ономе месту, камо ћете и ви по Божјој вољи некад имати доћи. И по навршењу шест година и пет месеца растављен од вас, ево се враћам опет вама, враћам у оно место, где сам упознао свет, где сам научно добро од зла разликовати; где сам многе сласти живота уживао, али и не једну чашу горчине испио — а све то са својима са вашима, са вама, са којима сам одрастао. Враћам се дакле и опет тамо, где сам пре био, враћам се вама, али не више као капелан, но као протa, да по вашој једнодушној жељи заузмем место мога покојног оца, место пароха и окружног проте Жабаљског, место протопрезвитера ове свето-николајевске цркве, за којега ме је о св. Архистратигу Михаилу изволео и произвести наш високопреосвештени Господин Епископ.

Па тако ево мене и опет у средини вашој, ево ме у овој цркви, где сам толико година као свештеник служио, ево ме

*) Односи се на високочасног Господина *Милана Тирића*, окр. проту новосадског и администратора протопрезвитерата Жабаљског, који је изабраног као погереника конзисторијални увео у протопрезвитерско звање.

на овом узвишеном месту, одакле је анђео Гаврил јавио ускрснуда Господа, а ја вама у његовој речи говорио: да Бога љубите више себе, а ближњега као самог себе. На, ако ми Бог живота даде, и од сада ћу ја учити вас свему ономе, што је добро и корисно по вас и општину нашу, по цркву и народ наш, јер то је моја дужност, то је мој свештенички позив, коме сам се посветио. Истина, ја сам и до сад то чинио, према снази својој, али до сад је мој положај мањи био, па се мање од мене и захтевало. Сада сам пак заузео највиши положај, до којега световни свештеник у нашој цркви доћи може. А према овом положају признајем и сам, да ми је снага слаба, па се бојим, да нећу моћи довољно одговорити положају своме, достојно заступати оно место, на које ме је ваша воља, ваша љубав, ваше поверење поставило.

Заиста, мало има свештеника који до протопопства оваким изобором долазе, као ја што сам дошао; јер ви се не делисте, ви се не цепасте при изобору проте Жабаљског, но бесте сви за мене, бесте сви за вашег сина, да вам он буде парох и прота, да вам он буде духовни старешина ваш. Но немојте мислити, да та ваша једнодушна воља мене занети може, принијући исту некој особитој спреми и способности својој. Не, то нека је далеко од мене, јер ни до сад ја никад себе прецењивао нисам. Шта више, ја бих желео далеко спремнијег од себе на томе месту видети. Али, кад је већ тако ваша воља то знајте, да као што сам се трудио као парох, да одговорим својој дужности, тако ћу и као прота стати за тим — у том ју уверењу, да ваше љубави и вашег пријатељства ради више труда залагати морам, да накнадим добром вољом својом оно, што ми можда слаба снага моја учинити неће моћи.

С тога наступајући моје ново звање никада с ума сметнути нећу, коме имам захвалити, да сам оно постао, што сада јесам — и чиме сам не само дошао до највишег положаја у световном свештенству, него сам тиме добио и то да сам дошао међу своје, дошао међу вас, са којима сам детињство и младачко доба своје провео. Дошао у ово место, где ми се деца народише, где су ми гробови мојих најмилијих, гробови оца и матере моје, моје умрле деце и моја два брата, који не дочекаше, да се за живота њихова међу њих вратим. Све то дакле веже мене за ово место, где ми је све старо, све познато, тако, да сам јуче из њега отишао. И за то видите и сами, колико је мени мио овај изобор, којим сте ме наградили, којим сте ме довели у средину своју.

Да ли сам пак то заслужио, и какав сам до сад био, на вама је, да судите А какав ћу у будуће бити, будућност ће показати — али тек рећи могу то, да сам и сад онај исти против Милош, или поп-Милош, како ме у последње време зваше. Разлика је може бити међу тим у толико само нагсала, што сада више искуства имадем и то своја, које ме је многоме чему научило. У осталом, верап своме Владару и поштујући више власти, ја ћу вавек слуга Божијег отлара и свештеник народа свога бити, старајући се о томе, да у делокругу свом, колико могао будем, унапредим цркву, унапредим народ свој, јер ко своје не љуби, ни туђе није кадар поштовати.

А сад допустите, да се захвалим прво и прво *Његовом Величанству*, нашем узвишеном Владару и витешком Цару Краљу *Францу Јосифу првом*, који је свима нама добар и мио отац наш. Да се захвалим *Његовој Светости*, српском *Патријарху*, Господину *Георгију Бранковићу*, са чијим ступањем на престо св. Саве наступило је једна једном и боље доба наше цркве, нашег овостраног народа, јер он је тај изабраник народни, кога је само провиђење послало, да црквом и школом подигне народ свој. Да се захвалим Његовом Високопреосвештенству, *Епископу Бачком*, Господину *Василијану Петровићу*, који ме је изобору милостиво припустити, и у току најкраћег времена потврдити и за проту произвести изволео, и који ће ми и у будуће мој старешина бити, мој добротвор и благодјеј, и чију ћу помоћ ја требати и као отац и као послушна млађешина. Да се захвалим *Вашој Високочасности*, који

ме као мој досадањи старешина свагда код моје више власти најнаклоњеније заступати изволесте, те ми тиме утрсте пута да сам до овога звања доћи могао. Још шта више имадосте труда и зарад избора мога, па ето и сад зарад уведења у моје ново звање, које и ваша високочасност објавља, и у које и мене сада именом Његовог Високопреосвештенства Господина Епископа нашег изволесте увести. На захваљујући се Вама, који ми и до сад, као старешина, мој пријатељ бесте, молим и од сад. да ми, као друг, мој пријатељ останете — молим с тога, што јако ценим пријатељство Ваше, пријатељство мога досадањег доброг старешине, а у будуће мога по звању одличнога брата и друга!

А сад, да се захвалим и поштованим *бирачима* мојим: *Свештенству*, коме ћу бити по чину старији брат, *Свештенацима*, којима сам по положају опет духовни отац. Вама дакле драги и поштовани бирачи, одавде и са стране, који с таким поверењем изабрасте мене за свога проту, да ће ми исти избор бити за сва времена највећа морална награда моја, коју сам игда од вас задобити могао — вама дакле, нека је вечна хвала са тим уверењем, да се нигда осећај захвалности у срцу моме угасити неће према вама, који доведосте мене међу вас, међу своје, међу оне, са којима сам тако рећи век провео.

Бог дакле нека је свуда с вама и са вашима! У кући, нека вам се мир и задовољство шири; у телу здравље и снага; у души бесконачно спокојство, а у срцу непомућено весеље нек вам стална места ухвати — а дуг и сретан живот нека вам је од Бога дар. То Вам жели ваш Милош, по вашој вољи садањи парох и прота ваш, са речима: живели!

РАЗЪНОУЂТЕНИЕ НѢКОТОРЪНИХЪ ЛѢСТЪ КЪ СЛОВѢНЬСКЪНИХЪ ИСКАНГЕЛИНХЪ

IV.

Јов. гл. IV. 9.

У глави IV. од Јована гласи 9. стих у црквенословенском јеванђелију овако: **Глагола емѹ жена Самарѧнына: како ты жидовинъ сый ѿ мене пити просиши, жены Самарѧнынѝ сѣщей; не прикасаютъсѧ жидове самарѧнѣхъ.** Тако гласи у јеванђелију од год. 1864. и 1875, а у јеванђелију од год. 1755 гласи то место овако: **Глагола емѹ жена Самарѧнына: како ты жидовинъ сый ѿ мене пити просиши, жены самарѧнынѝ сѣщей; не прикасаютъсѧ жидове самарѧнѣхъ.**

Овде имамо две ствари да разјаснимо. Прво имамо споменути, да је жены Самарѧнынѝ сѣщей генетив. где је part. praes act. сѣщей велики русизам. Ово сѣщей гласи тако као генетив по изговору само у данашњем руском језику, а у црквенословенском језику мора гласити сѣщѣ, као што је у оне познато и као што се види у истој овој глави Јовановој у 14. стиху: **но вода, ѥже азъ дамъ емѹ вѣдетъ къ нѣчихъ источникъ воды текѹщѣ къ животъ вѣчный.** Дакле **текѹщѣ**, а не **текѹщей**, које би било велики русизам, као што је жены самарѧнынѝ сѣщей. У старим словенским јеванђелијима употребљен је у овом примеру номиналан облик. Тако у асеманову јеванђелију гласи то место: **Како ты иудеи сы просиши ѿ мене пити жены самарѧнына сѫщѣ.** Тако је и у остромирову и мариенском четворојеванђелију, а у пикољском јеванђелију има сложен облик као и у црквенословенском и гласи: **како ты иудеи сы ѿ мене пити просышы, жены самарѧнынѣ сѫщѣсѣ?** Ово **сѫщѣсѣ** гласи старословенски **сѫштаѧ**, рускословенски **сѣщѣ**, а право руски по изговору **сѣщей**. Дакле у црквенословенском место **жены самарѧнынѝ сѣщей**, где је **сѣщей** велики русизам, требало би да гласи **жены самарѧнынѝ сѣщѣ**.

Друго смо опазили, да се у црквословенском јеванђелију од год. 1755. глагол прикасатисѧ слаже са локалом: не прикасаютвосѧ жидове самаранѣух а у доцнијим црквенословенским изданьима слаже се са дативом: не прикасаютвосѧ жидове Самаранѣмъ. Као што се види из старих словенских споменика, стоји локал уз глагол прикасати са и уз друге глаголе сродног значења Тако у остромирову јеванђелију гласи то место: не прикасѣкътъ ко са Июдеи Самарѣнехъ. у асеманову: не прикасѣкътъ ко са июдеи самарѣнехъ, у маринском јеванђелију: не прикасѣкътъ ко са июдеи самарѣнехъ у никољском: не прикасѣютъ ко се июдеи самаринехъ. У доцнијим пак споменицима долази датив место локала. Тако у мисалу од год. 1483. гласи то место овако: Не прикасаютъ ко се июдеи самаринѣмъ. Дакле у црквенословенском јеванђелију од год. 1755. задржана је тим локалом старина, али се види и у њему саму како се та старина губи, јер већ у VI. глави од Марка у стиху 56. стоји: прикасатисѧ и прикоснѣтисѧ са дативом: и молѧхѫ его, да поне коскрилїю ризы его прикоснѣтсѧ: и елицы аще прикасаютсѧ емѹ, спасаѫтсѧ. Тако и у глави XI. од Луке у стиху 46: и сами единѣмъ перстомъ вашимъ не прикасаетеся временемъ

Треће, пада у очи, како у јеванђелијима рускословенским од Јована долази врло често реч жидовинъ па и къ жидовскѣю земаю (Јов. гл. III. 22.), докле у старим словенским јеванђелијима на свима тима местима долази реч июдеи и къ июдейскѣмъ земьмъ осим у глави XVIII. у стиху 35.: еда азъ жидовинъ есмь.

Карловци. Јован Живановић.

„ТОЛЕРАНЦИЈА“ У ШКОЛСКОМ ПИТАЊУ.

Загребачки лист „*Hrvatski Učitelj*“ донио је у свом 1. бр. о. г. биљешку о раду СНЦШСавета, који је држао своје сједнице 10. (22.) и слиједећих дана мјесеца Децембра пр. год., те у тој биљешци узима на нишан закључак ШСавета у погледу „притужбе надбискупије загребачке, што на српској препарандији у горњем *Карловцу* римокатолички катихета не добива плаће“. А овај закључак по „Бранику“ у кратко гласи: „. . . да не има средстава за плаћу катихете друге вјероисповијести, пошто је српска препарандија у Карловцу школа чисто вјероисповиједна ..“ О овоме сасвим оправданом закључку ШСавета, ево како умује дошенник „Hrv. Učit“: „Mi nećemo ovdje sada razpravljati imade li ili ne ima srbski školski savjet ili u obće srbska vjerozakonska zaklada dosta sredstava za plaću katihete druge vjeroizpoviesti, već nam je dosta konstatovati srbsku *netolerantnost* u tom pogledu.“

Дакле Срби су нетолерантни, што немају средстава да плаћају катихету друге вјероисповијести на свом рођеном заводу, који се издржава од српских само жуљева. А дед' браћо толерантна, кажите нам, какву је плаћу од вас икада у свом животу добивао српски свештеник у Загребу, који катихизира српску младеж у тамошњем вашем „клоштру“! Биједите Србе због нетолерантности, а шта да рекнемо за вас, ако и ви не вршите оно, што од Срба захтјевате? Не односе ли се на вас јеванђелске ријечи: „Врачь, исцѣлися самъ“! Нама се чини, да писцу оних редака није толико стало до плаће катихетине, колико до тога, што ће ова *привашна српска препарандија постати јавном*, па к'о вели, дај да је још који пут нападнемо за времена, не би ли како упозорили вис. владу,

да стави какве запреке у погледу јавно сти њене. Али бадава вам је сав труд. Народно-црквени сабор, кад се овог пролећа састане, надамо се, да ће — на жалост вашу — најприје то питање расправити, те ће карловачка препарандија постати јавна, а вама би и овом приликом препоручили: „да извадите из вашег ока брвно, па тек онда из туђег ока трун“!

—

НЕКЕ ПРИМЕДБЕ *)

на чланак: „У очи расправног црквеног народног сабора (Мисли о уређењу свештеничке дотације.)“

У 1. БР. „СРП. СИОНА.“

У *првом броју* овога листа неки брат подтајним знаком „$^1/_2$ $^1/_2$ ик“ (ја ћу ради лакоће у писању рећи = *Поповић*) изнео је своје „*Мисли о уређењу свештеничке дотације*“, а пустио их је у јавност „*у очи расправног црквено-народног сабора*“ свакако са жељом и намером том, да се исте „мисли“ прочуе и — ако су на чврстом и здравом основу — усвоје и узаконе.

Да је уређење свештеничке дотације једно од најглавнијих и најважнијих питања овообласне српско-православне цркве; да ће што повољније и целисходније решење тога питања сачињавати једну од већих и тежих брига нашега расправног црквено-народног сабора; и да су ради лакшег и потпунијег решења тога питања дужни притећи у помоћ саветом и разбором не само свештеници, него и сви разумнији и просвећенији Срби: о томе спора, о томе сумње бити не може. Отуда се разјаснити и тиме се оправдати могу оне — по броју и ваљаности — доста знатне расправе и чланци, који се тим питањем занимају и то питање претресају. То правда и чини умесним и „Мисли“ нашег брата Поповића; а том тврдњом, и тим уверењем осмелен хоћу и сам да рекнем и образложим, до чега сам дошао размишљањем о „Мислима“ брата Поповића. То пак чиним тим смелије и спокојније, што сам уверен, да моји редци — ни у ком случају — од штете бити неће и не могу. Јер будем ли у стању доказати, да „мисли“ брата Поповића нису у свему чврсте и стварне — корист од мојих редака биће, што ће се исте још за времена моћи исправити и попунити; буду ли моји наводи против „мисли“ брата Поповића слаби, или баш и неистинити, тада ћу негативним путем доказати ваљаност, тада ће већма засијати истинитост поменутих „мисли“: бело на црном боље се види.

Да приступим и покушам

„Свака новост, па ма она и најбоља била, у изведењу наилази на тешкоће и препре е; на тако је код народа решкриптуална свештеничка дотација првих година на препреке наилазила; али кад се уведе, тада се без тешкоћа и врши.“

Нема сумње, да народ сваку новштину са неповерењем гледа и предусреће, и свима се силама труди, како би је само избећи могао; но кад је већ једном усвоји и она му се подесном и целисходном покаже, тад је не лако, него никако не напушта.

На кад се, и ако се „решкриптуална свештеничка дотација“ — по уверавању брата Поповића — доиста „без тешкоћа и врши,“ онда како и чиме да разјаснимо то, што су врло многе општине примивши решкриптуалан начин свештеничке наплате веома склоне и јако нагињу старом начину свештеничког наплаћивања? Та кад се „решкр. свешт. дотација без тешкоћа врши“ и кад се још у обзир узме, да „народ — по решкрипту — ако мање не плаћа, него по старом начину, више не плаћа“ — онда од куд и на што та љубав и то нагињање старом начину?!

Но ја велим, кад би се нешто стари и решкриптуални начин свештеничког наплаћивања ставио на слободан избор и гласање цркв. општинама, нарочито онима, код којих се парохијал из црквено-општинског иметка не подмирује, него се на парохијане — буди којим начином — разрезује, да би — по свој прилици — решкрипт у знатној мањини остао! А то

*) Дајемо места овим „примедбама“ у листу, јер служе разјашњењу важног питања о свештеничкој дотацији. Уредн.

онда ништа друго не значи, до ли то, да не стоји баш тако чврсто тврдња брата Поповића, да се „решкрипт. дотација, само кад се уведе, без тешкоћа и врши.“

Тако је — држим — са стране црквених општина, а како лако, тачно и уредно добија своју плату свештенство оних општина, код којих је решкрипт уведен, али је сав парохијал на парохијане разрезан — о томе би нам најбољу сведоџбу могло дати дотично свештенство!

„Па као што ни сви чиновници, који су једнаки капитал на науку уложили и по школама равно време пробавили, немају једнаку плату, тако ни свештеници ни по околностима места, ни стању народа не могу једнаку плату, односно приходе имати; као што их и остали с вероисповести свештеници немају. С тога по привреди и заслузи сваком своје. Као што неки веће капитале за науку улажу, а мање способности имају, а други сиромашнији са мањим капиталом веће способности набављају, тако при заузећу парохије способнији, примернији треба да заузму боље, а слабији лошије парохије.“ И даље: „Свештенике на нижим класама по добу службовања, ако се заслужним покажу, за парохе веће класе постављати, док не постигну прву платежну класу.“

Истина, да је и „то изостављено и није у вид узето,“ није у закон, у решкрипт унето. Но све да се не изостави, да се у вид узме и узакони, па мислиш ли, верујеш ли, брате Поповићу, да ће то донета тако и бити? Ако донета мислиш и верујеш, онда ти Христовим речима довикујем: „О — брате — **вѣдіа вѣра твоа**!“ али се бојати, не ће нам „**бысти по глаголѣ твоемѹ.**“ А ја бих рекао, да ћемо ми увек имати посла са: човеком кошуљом и хаљином; и да ће и од сада, као и до сада: човеку бити ближа кошуља од хаљине

„Па да л' је народ оптерећен?“ — разрезом парохијала са 50 нов. по души, 2 фор. по брачноме пару, или са просечно 2 ф. 50 нов. по кући.

Брат Поповић нас овим питањем некако сили на одговор са: није. Па да ли се заиста на исто питање може одговорити са: није? Сумњам. Мисли ли брат Поповић, е је разрез од 50 нов. по души донета тако мален? Но кад бих му представио какове не убоге, него само посиромашније родитеље са некаквих 4—6-оро деце — што не само није изузетак, него мал' те не правило — шта би брат Поповић тада рекао: је ли мало, или много?! А шта би тек рећи морао за крајњу сиротињу, која — о том сумње бити не може — од укупног броја душа карловачке срп. патријаршије изузета и искључена није?

Повољнији би био рачун брата Поповића са прирезом од 2 фор по брачном пару — но тад не би добио довољну своту новаца ради подмирења потребног броја пароха; с тога по том начину и није склапао „сумарни преглед.“

А да ли је и тај разрез тако мален, као што се то брату свиди — показује најбоље „Предлог саборског одбора 15-рице,“ по коме је рачунато по брачном пару 1 фор. 20 н. (11. §.) предпостављајући ваљда, да је и то — доста.

Најподесније и најповољније испада рачун брату Поповићу разрезом на куће, јер тим начином спада на сваку кућу просечно и у округлој своти 2 ф. 50 н. Истина мало запиње код Будимске епархије, јер овде је свота не удвостручена него утростручена; но ту би већ „редукција“ учинила услугу.

Крај овог разреза би брат Поповић некако најслободније и најпоузданије могао запитати: „Па да л' је народ оптерећен?“

Није! Без сумње није! А свакако не би ни био, кад би народ имао само пароха издржавати. Но да не узимамо друго, узмимо само то, да свака општина има да издржава и свог учитеља. Претпостављам, да свакн Србин, па и брат Поповић са мном заједно жели, да су нам школе вероисповедне. По жељи и мњењу брата Поповића са 500 фор. имале би плаћати свога пароха оне општине, које броје од 1000 до 1300 душа. Не треба доказивати, да у таким општинама број за школу обавезне деце, и то оне која сваки дан школу похађати имају — далеко премашује 80, ако не са двојином, а оно бар половином. То нам пак даље каже, да је така општина дужна издржавати два учитеља, односно учитеља и учитељицу, јер ту штедити и попуштати не допушта држави закон. А то опет даље значи, да би та општина имала давати на издржавање својих учитеља најмање 700 фор., што би јој донело на сваку кућу терета око 4 фор., које са износом парохијала од 2 фор. 50 нов. чини неких 6 фор. 50 нов. Држим, да би брат Поповић и за ову своту рекао хтео: „то је много“, само не знам, са

каквим би „али“ ту помоћи могао, као што је код будимске епархије учинио са „редукцијом“ парохија.

„Општине испод 1000 душа, ако желе засебног пароха имати, морале би из своје сопствености терет уплате парохијала до 500 фор. на себе узети, иначе имале би се другој најближој општини прикључити, које ни најмање не би православљу шкодило. Кад може у Босуту и Рачи у Срему поред две цркве један парох бити и у Грабовци и Витојевци, што се не би Бајша и Рибница у Бачкој, Бир, Товладија, Теш, Мали Гај, Шурјан и т. д. у Темишварској дијецези другој парохији придружили? Не унапређује православље многобројно свештенство, које се са оскудицом и невољом бори, но угледно и ваљано свештенство; а мање општине боље ће похађати цркву кад им пожелани свештеник дође, јер се не моли Богу звонима и паљењем свећа, а празном без народа цр.вом.“

Елем и опет „редукција“ и то не само у будимској, него и по свима епархијама.

„Кад може у Босуту и Рачи поред две цркве један парох бити ... што се не би Бајша и Рибница ... другој парохији придружили?“

Рекао бих, да то „може“ долази од „мора“. После „мора“ узастопце долази „може“. А на послетку кад се нешто „мора“, ту се онда и не пита „може“ ли се. Али да би ваљало свим силама настојати, да се „може“ поткрепи и ојача, како не би кобноме „мора“ подлегло, о томе — држим — није нужно трошити речи.

„Не унапређује православље многобројно свештенство, које се са оскудицом и невољом бори, но угледно и ваљано свештенство.“

Дакле само малобројно свештенство може и мора бити „угледно и ваљано“: образовано и морално, а многобројно не. Та, искуство учи, да и једњак може бити неваљао, а читав чопор деце не мора бити ђак. То зависи само од — оца. И зар се не би дало удесити да и многобројно свештенство буде награђено, ако не сјајно, а оно бар толико, да се „са оскудицом и невољом борита“ не мора? А кад би нам нешто баш и многобројно свештенство било „угледно и ваљано“ — образовано и морално, да ли не би тада то боље и већма унапређивало православље?

„А мање општине боље ће похађати цркву, кад им пожелани свештеник дође, јер се не моли Богу звонима и паљењем свећа, а празном без народа црквом.“

Истину рећи: кад би хтели редуцирати парохије из разлога тога, што су нам „цркве празне“, тад би — на жалост — морали парохије не редуцирати, него просто — уништити! Јер где је та општина, у којој је црква пуна? Који је тај срећни српски свештеник, који се похвалити може, да му парохијани добро цркву походе?

За доказ моје тврдње навешћу речи једног признатог и уваженог српског свештеника: „Подигосмо дивне цркве, обасусмо их сребром и жеженим златом, обукосмо слуге олтара божијег у свилу и кадифу, понамештасмо ето и столове, да нам за часак предрже грешно тело наше — па и опет зато ето наше цркве пусте, ни воље ни времена, нит' срца нит' душе да посветимо Богу.“ („Глас Истине“ 1886. стр. 22.)

А да ову доиста жалосну сведодбу преч. г. Лука Поповић, одличан парох панчевачки, не издаје само другим маленим општинама, него баш и самој угледној општини панчевачкој, тој српској Шпарти, која нам се у многом чем за углед представља — сведоче даље речи: „Тако се то ради скоро свуд па на жалост и код нас.“

Нико, па ни брат Поповић неће хтети ни помислити, да би ваљало извести редукцију у такој једној општини, као што је Панчево; а ето би је извести морали, или бар могли на основу разлога брата Поповића.

Даље. Свака мања општина имала би се прикључити каквој повећој општини, ма та не била већа, него што су општине метуте у IV. класу Поповићева распореда; јер ретко су где малене две општине једна до друге тако, да се њих две спојити могу. Како је и у повећим општинама само један парох — баш и по предлогу Поповићевом — то би афилираљем мање општине већој натиле одабре; јер ако би се хтела служба божија држати на имењце, онда би већој општини, односно парохијанима њеним одузета била могућност, да крај своје најбоље воље прву заповед црквену: „Молити се Богу и слушати службу божију сваке недеље и празника“ — тачно извршују. Остави ли се пак да парохијани малене општине једва дочекају, да им „пожелани свештеник дође“ — онда ће се у њиховој цркви служба божија одслужити свега 10—20 пута у години, па и то неће бити о већим празницима, пошто не би било ни лепо

ни право, да се баш о великим празницима у њеним општинама служба не служи.

А шта ће радити парохијани у оне недељне и празничне дане, када се у њиховој цркви служба не служи? У цркву ићи не могу; јер код нас је „триста — без попа ништа“: код нас није могуће, да се верни и сами без свештеника у цркву искупе, и да им онде учитељи и певци црк песме поју, као што је то код других вероисповеди. Ићи на службу божију у другу општину — то неће. Дакле шта ће друго чинити, него оно, што чинити неби смели и требали, и од чега би их одвраћати ваљало!

Ми се ето тужимо, да су нам цркве и крај пароха у месту — празне; наше се свештенство јада да ми Срби немамо „ни воље ни времена, нит' срца нит' душе, да посветимо Богу.“ На кад је наша српска воља толико ослабила и клонула, наше српско срце толико отврдло и окорело, наша српска душа у равнодушности, нехату и немару према цркви и немару према цркви и служби божијој толико огрезла и утонула, да ми поред цркве, а за време службе божије крај јасног звука звона са куле црквене — са свим мирно и безбрижно на рад, на „сокѣтъ нечистивыхъ и на сѣдали ихъ гѣбителей“ „дајамо: да шта ће бити од нас тек онда, кад и „звона умукну,“ кад нас ни јасни звук звона из нехата и немара, из равнодушности и мртвила будио и трзао не буде?!

Још нешто.

„Ми хоћемо, да у свештенику имамо и душепопечитеља и политичара и економа и лекара, једном речи: све,“ — вели J. Даниловац. А брат Поповић каже, да је свештеник „светило, молитвеник и учитељ народни.“ Ваистину погоди и један и други.

Е па кад је свештеник тај и го, онда питам: шта је боље по народ и православље, да ли више или мање „душепопечитеља и лекара,“ више или мање „светила, молитвеника и учитеља народних“?

Но свештеник је још и: „Воинъ Христовъ“, чувар вере и будилац свести црквене и народне.

И онда опет питам: када ће дело Господње боље напредовати, ако је више или мање „воина“? Када ће вера боље очувана бити, да ли не, ако имамо више чувара њених и ако смо свуда и на сваком месту поставили „мртву стражу“? Када ће свест црквена и народна бити жива и свежија, ако не онда, када узимамо више оних, који ће је увек својеки и марљиво оживљавати, свежити и будити?

Она видљива црква Христова на земљи назива се „црквом воинујућом,“ где је сваки верни војин и где су свештеници у војсци часници; према томе: када је више осигурана победа војсци Христовој, да ли крај мањег или већег броја часника?

——

Изгледа, као да сам ја против решкриптуалног начина свештеничког наплаћивања, па не само то, него као да ја тврдим, да би стари начин свештеничке дотације био и по свештенство бољи и повољнији. Не! И сам сам за то, да се свештенство наплаћује у готовом новцу; али ми намера беше, да покажем и докажем, да се „решкриптуална свештеничка дотација без тешкоћа не врши,“ и да свештенство до своје наплате лако не долази нити је тачно прима, него да би требало ићи за тим, да се „вршење“ колико је више могуће олакша и да се „тешкоће“ отклоне, те ће онда и свештенство до своје наплате лакше и пре доћи.

Надаље сам хтео да укажем на штетне последице даљег извађања редукције парохија. По мњењу потписаногa речи Христа Спасителя: „Блюдите, да не презрите единаго ѿ малыхъ сихъ“, са свим се могу односити и на малене општине: Гледајте, пазите, да не занемарите и запустите једну од ових малих; јер је маленим општинама свештеник потребнији и нужнији, него великим, пошто је у маленим општинама свештеник — тако рећи — једина интелигенција, једини чувар и „учитељ народни.“

Рекох, шта и како мислим о „мислима“ брата Поповића и наведох, што навести имадох и за нужно сматрах; стоје ли пак моји наводи или не — о томе нека суде поштовани читаоци „Српског Сиона.“

Слободан ће бити и даљи ток „мисли“ брата Поповића пратити и ако бих што приметити имао, слободан ће бити своје примедбе и опет пред поштоване читаоце изнети — ако ми само славно уредништво „Српског Сиона“ то дозволило буде.

У Банату $^{15}/_{30}$ I. 1891.

Јустин.

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

(**Вести из пакрачке епархије.**) Пишу нам из пакрачке епархије, да ће се на пролеће одржати *епархијска скупштина* у Пакрацу. — У *Варажданy* ће се на скоро устројити нова српска православна *парохија* за околицу и за варош *В. Канижу* у Угарској, која потпада под пакрачку епархију. Плата је пароху установљена на 1200. фор. и имаће слободан стан Конзисторија ће на скоро расписати стечај на ту нову парохију, која је врло нужна за онај крај. — Конзисторија пакрачка именовала је пароха новосељанског, Милутина *Булића*, *протопресвитером северинског протопресвитерата* са седиштем у *Новосељанима* код Беловара. — Већ од више година завели су леп обичај свештеници: покојни прота Атанасије *Мејак* и садањи Милутин *Булић*, да у њиховим парохијама у В. Писаници и Новосељанима сваки младеначки пар има положити на дан венчања 1 фор. а. вр., који је новац намењен *на одржавање фонда за српску вероисповедну школу*. И тај њихов хвале вредни покушај лепо успева, јер је то народ свесрдно прихватио. Фонд у Вел. Писаници, око којега се много труди тамошњи парох *М. Херак*, износи већ 1000 фоината, а у Новосељанима преко 200 фор. И још неке друге парохије из околице угледале су се на горње две општине и завеле су исти обичај и код себе. Добро би било, када би сви свештеници настојали, да споразумно са црквеним опћинама у свима парохијама заведу овај корисни обичај. Новац би се могао намењивати школи или у опће просвјети. Ј.

(**Стипендија за образовање професора богословије.**) Његова Светост г. Патријарх Српски Георгије благоизволео је стипендију од годишњих 600 фоината а. вр., стављену од стране саборског одбора на расположење св. архијерејском синоду из срп. прав. клирик. шк. фонда на цел образовања још једног кандидата професуре за богословско училиште поделити, *Добривоју Бранковићу*, слушаоцу богословије у Карловцима, с том одредбом, да се исти стипендиста има на свеучилишту у *Атини* (у краљевини Грчкој) за професора богословије спремити.

(**Умножење монашког чина.**) На дан света Три Јерарха 30. Јануара о. г. ступио је у монашки чин *Георгије Петровић*, професор и заступник ректора на Богословији карловачкој. Примио је монашки чин у Манастиру *Ковиљу*, а пострижење с благословом Његове Светости Патријарха Георгија извршио је Игуман ковиљски Мирон давши новопостриженом име *Герасим*. Литургију је отслужио игуман саборно са братством и на литургији обављено је пострижење по правилу: Чин „малыя схимы.“ Све то извршено је на жељу г. Петровића, кога је братство ковиљско вољно примило у своје „сословије.“ После пострижења вратио се г. Герасим из Манастира у сремске Карловце, да и на даље врши своју професорску дужност. М.

(**Задужбина Јосифа Куртовића.**) Читамо у „*Веснику Српске Цркве*“, да је честити старина, Јосиф *Куртовић*, грађанин града *Шапца* и пенсионовани чиновник, од свог иметка саградио величанствен *храм у манастиру Петковици*, округу шабачком, срезу мачванском, на место старог и опалог храма. Храм је посвећен преподобној матери Параскеви. А подигао га је за спасење душе своје и вечити спомен своје жене пок. Анастасије — Шане. Храм је свечано освећен 7. августа 1890, а освећење извршио је г. митрополит српски Михаило. Црква је сазидана у византијском стилу. Ктитор храма манастира Петковице ставио је овај натпис испод хора: „У име Господа Бога и свете Тројице. Амин. За време владања нашег младог владаоца Њег. Величанства Краља Србије Александра првог, и мајке му Њезиног Величанства Краљице Наталије, и Његовог Високопреосвештенства Архиепископа Београдског и Митрополита српског Михаила, подиже овај свети храм божји, посвећен преподобној мајци св. Петки Параскеви исцелитељној, *Јосиф Ј. Куртовић*, старином из Херцеговине, родом из Шапца. Темељ овом св. храму божјем постави се 5. јуна 1887. године У спомен своје вредне покојне супруге *Анастасије-Шане*, и своје пок. деце: Катарине, Стане и Јоване, своје фамилије — пок Оца Јована и матере Иване“ итд. — Нека је слава томе врлом хришћанину и родољубу, и нека му

Бог за то побожно дело поклони још много година живота и среће!

(**Велики добротвор школе.**) „*Сарајевски Лист*“ јавља, да је митрополит дабро-босански у Сарајеву *Ђорђе Николајевић* на дан св. Саве *даровао за оснивање српско-православне народне школе у Блажују* (у Босни) огромну своту од 15.000 фор. а. вр. као „неприкосновени школски фонд,“ од којега ће се камата трошити на потребе те школе. Г. Митрополит Николајевић, основао је још давно, као прота у Задру, *стипендијски фонд од 12 000 фор.* за више изображење двојице ђака, те је још тада ступио у ред већих добротвора српског православног народа. *А* прошле године, управо на св. Саву, установио је *закладу за удаваче од 10.000 фор.* и предао је исту на руковање српској црквеној општини у свом родном месту *у Јаску* (у Срему). Овај врли архијереј и пријатељ свога народа даровао је до сад на поменуте три цели 37.000 фор, осим оних до 4000 фор.. што је обећао фонду „свештеничко-удовичком дабро-босанске митрополије,“ и осим многих других мањих прилога разним друштвима и установама. Одбор српске православне општине блажујске, у знак своје велике благодарности, поднео је своме добротвору красну наштампану *споменицу*. Ове споменице повијен је лавор венац са две тробојне траке, на којима с леве стране пише: „*Дижимо школе, деца нас моле!*“ а с десне: „*Благо томе, ко довијек живи, имао се ра'чита и родитн!*“ Парох блажујски Стеван Трифковић изразио је у име општине у топлој беседи велику хвалу своје општине на том великодушном и племенитом дару митрополитову, што је старину митроносца дубоко дирнуло, те се одазвао речима од срца, обећавајући, да ће школу у Блажују и даље потпомагати. Нека је слава честитом архијерeју!

(**Српске вероисповедне школе у архидијецези карловачкој.**) По извештају заменика гл. школског референта, што га је поднео архидијецезалном школском одбору у децембарској седници о стању арх. срп. вероисповедних школа за шк. год. 1889/90, *постоје у Архидијецези српске вероисповедне школе* само у *7 места*, и то: у Земуну, у Митровици, у Срем. Карловцима, у Черевићу, у Беочину, у Осеку и у Винковцима.

(**Кнез-примас Угарске, кардинал Јован Шимор**) преминуо је 11. (23.) јануара у својој резиденцији у Острогону после кратког боловања. Овај највиши достојанственик римо-католичке цркве у Угарској родио се 11. (23.) августа 1813 у Столном Београду од сиромашних родитеља. Гимназијске и богословске школе учио је у Пожуну, Трнави и у Бечу. Био је доктор богословије, па је испрва служио као капелан у Б. Пешти, а после као професор свеучилишни на богословском факултету и у другим разним положајима. Год 1857. именован је бискупом у Ђуру, а год. 1867, по смрти примаса Сцитовског, надбискупом у Острогону и примасом Угарске. Год 1873. именованје кардиналом. Он је 8. јуна 1867 крунисао Њ. Величанство цара Фрању Јосифа краљем Угарске. Био је врстан и учен свештеник и добар проповедник, а радио је и на књижевном пољу. Уживао је велико уважење на превишњем двору и у својој отаџбини, а чинио је много добра цркви и школи. Живио је врло скромно, а свој велики црквени доходак издавао је на добротворне цели. Старао се да се многе цркве сграде, а на Ђурску базилику потрошио је око милијон форината. Особито је сиротињу помагао. 1886. славио је своју свештеничку 50-годишњицу. Своје имање поделио је тако, да је један део оставио острогонској надбискупији, други сиромасима, а трећи својој родбини. Но поред тога завештао је доста и на друге племените цели.

(**Распис књижевних награда из фонда Јована и Терезије Остојића.**) По одлуци ланске главне скупштине „Матице Српске“ *но ново* се расписују *из задужбине Јована Остојића и жене му Терезије* с роком од 31. децембра 1881. *ове награде:*

1.) *Историја српске књижевности за школу.* — Награда 100 дуката.

2.) *Историја Срба у Угарској од најстаријих времена до данас.* — Награда 100 дуката.

3.) *Расправа о Буњевцима* за „*Летопис*“ — Награда 100 дуката.

Уједно се напомиње и то, да је из исте задужбине с роком до 31. децембра 1891 расписана из главне скупштине још и ова награда: „*Популарна естетика за одрасліе Српкиње.*“ — Награда 50 дуката.

Дела на расписане награде не могу писци шиљати под својим именом, него нека да метну на делима својима какав натпис или знак. Име, презиме, место где станује писац, ваља у особитом писму написати, писмо запечатити и обележити га оним истим натписом или знаком, који је спола на самом делу.

Само ће се она писма отворити, на којима је исти натпис или знак, који се налази и на делима, којима се награда досуди Остала ће се писма спалити.

Рукописи се не враћају.

Награда се издаје тек онда, кад писац поднесе дело напштампано, осим ако с „Матицом“ о том што друго не уговори.

Награда се губи, ако писац не изда дело своје за годину дана, а међу тим није што друго уговорио.

Писац је дужан од свог награђеног дела, кад изиђе из штампе, послати „Матици“ 25 комада.

Награђене расправе штампају се најпре у „Летопису,“ а после остаје право и писцу и „Матици,“ да их могу прештампати и посебице.

Из седнице књижевног одбора „Матице српске,“ у Новоме Саду 19. (31.) јануара 1891.

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

(Молимо поштоване писце, уреднштва српских листова и издаваче књига, да нам своја издања *на приказ* достављају. Молимо тако исто славна уреднштва, да нам своје листове *у замену* шаљу.)

„Ратарке“. **Књижице за поуку и забаву српском ратарском свету**. Број 1. „*Бог види истину, но не каже одмах.*“ Приповетка *Лава Толстога*. С руског превео *М. П. Туторов*. — Стр. 16 Цена 4 новчића. — Број 2. „*Где је љубав, тамо је и Бог.*“ Приповетка *Лава Толстога*. С руског превео *М. П. Туторов* Стр. 23. Цена 6 новч. — Број 3 „*Два старца*“. Приповетка *Лава Толстога*. С руског превео *М. П. Туторов* Стр. 31. Цена 8 новч. — Накладна штампарија у В. Кикинди 1890. — Све три приповетке ове прештампане су из недељног листа „*Садашњости*“, који је намењен народу, а доноси од дужег времена приповетке с руског преведене.

НА ЗНАЊЕ.

Расправу у „*Гласу Истине*“ од год. 1890. с натписом: „*Историчке књиге новога завета. Евангелија О постанку њиховом и међусобном односају.*“ — штампану на стр. 2, 19. 227, 243, 258, 273, 289, 308, 324 и 337 — *написао је слободно по руском и немачком* г. **Милутин Думић**, парох меленачки и испитани професор за јеврејски језик и св. писмо. Ово изјављујемо по жељи поштованог г. писца.

Уредн.

ИСПРАВАК.

У 2. броју овога листа у чланку „Погребни обреди у неких народа“ на стр. 28., у другом ступцу, 14-ом реду од озго, треба код речи *Код Јаса* да стоји у примедби *Код Јашана односно Молдаваца*.

Из Администрације „Српског Сиона“.

Срп. црквено општина, Дубовац. Примили смо од Вас 4 ф. као предплату на „Српски Сион“ за целу 1891. годину.

ОГЛАСИ.

1

ЕДИКТ.

Ева Јолић из Карловаца поднела је конзисторији овој бракоразводну молбу своју против супруга јој Живана Јолића из Карловаца, кога је пре три године изненадно нестало, без да се до данас о њему икаква гласа и трага сазнати могло.

Услед тога, а у смислу данашњег конзисторијалног закључка позива се овим поменути Живан, да у року од 3 месеца дана, рачунајући од првог увршћења овог едикта у новине, конзисторија овој или сам лично предстане, или место свога пребивања означи, пошто ће у противном случају уништна-бракоразводна парница и без њега окончати се.

Из седнице конзисторијалне у *Карловцу* 18. (30.) Децембра 1890. држане.

3—3 **Архидијецезална Конзисторија.**

Бр. К. 65 ех 1891. 2
К 34

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на упражњено место сиет. парох. помоћника II. класе у Врањеву.

Компетенти имају своје ваљано инструјиране и довољно бележеване молбенице путем својих претпостављених власти најдаље до 10. (22.) марта 1891. год. потписаној епарх. конзисторији поднети.

1—3 **Конзисторија епархије Темишварске.**

„Српски Сион“ излази сваке недеље на великом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор, а на четврт године 1 фор За стране земље на годину 5 фор. На Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се накладној штампарији *А. Пајевића* у дунавској улици, а рукописи уреднику *Сави Петровићу* у *Новом Саду*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а на жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ.

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 6. У НОВОМ САДУ 11. ФЕБРУАРА 1891. **Год. I.**

ЈЕДАН ВАПАЈ ЗА ШТО СКОРИЈЕ ОСТВАРЕЊЕ ОПШТЕГ ЈЕРАРХИЈСКОГ ФОНДА ЗА СВЕШТЕНИЧКЕ УДОВИЦЕ И СИРОЧАД.

(ИЗ ГОРЊО-КАРЛОВАЧКЕ ДИЈЕЦЕЗЕ)

Једнога је већ доба било, да добијемо свој орган, у коме ћемо као у својој кући, без разлике тако звани странаке и пачеља, моћи братски и пријатељски разговарати се и свјетовати о својијем нуждама и невољама.

Па за то и ми из овијех далекијех крајева наше Јерархије с одушевљењем поздрављамо „Српски Сион“ и желимо му, да би подсјећајући, соколећи, пишући и радећи на том, срећно помогао доградити зграду наше црквено-народне автономије, помогао уредити цркву нам и школу, и стање и живљење служитеља тијех двију светиња нашијех.

Слава Патријарху Ђорђију и светим владикама уза њ. који основаше „Српски Сион,“ да вјекује ако Бог да с народом српскијем, са црквом и школом његовом!

Имамо пуно нужда и невоља, за које смо увјерени, да би нам „Српски Сион“ своје листове отворио, али за сад напријећемо само једну најгрђу невољу и срамоту нашу, па не би ли свети Патријарах са другим надлежним факторима, овај јаук наш к срцу примио — па своје учинио. —

Та голема невоља и непријатељ наша, то је, што нам фамилије наше свештеничке по смрти нашој пијесу никако збринуте, — што управо и чини, да је наш сталеж, најстарији и некада најбројенији, остао данас задњи међу свијем чиновничкијем сталежима, и да се већ на њ са неким сажаљењем, а поготову и презрењем гледа.

Данас, кад већ одачари и фијакери по градовима наше монархије, имају фондове за опскрбу своје сиротиње, ми свештеници (осим баш срјемскијех) немамо још ништа од тога.

Удовица једнога уредског подворника, лугара, сережанина, има по смрти свога мужа по 20—30 фор. мјесечне мировине, а удовица једнога свештеника, који је по новом закону морао свршити исто онолико школа, колико и судац, одјелни престојник или министар, — она жалосница нема ништа по смрти свога мужа, као да није био службеник божји, државни и народни,

већ да јој је вијек провео у приватној служби омањег господара каквог.

Колико је због тога факта рецимо само за 20 задњих година — од како је највишу санкцију добио §. 25. I., закључак срп. нар. Сабора од 1864/5, који заповиједа, да се има основати општи јерархијски фонд за удовице и сирочад свештеничку — колико је велим само за тих 20 година пропало и у блату остало племените и даровите дјеце свештеника нашијех!

Ми без зазора велимо, да ту сирочад нашу на души носе сви наши Сабори од оно доба па до сад, а нарочито уплив ивији фактори у тим саборима, међу које осим прослављених корифеја међу саборцијама, спада наш епископат, који је у првом реду обвезан бринути се за интересе и углед свештеничког сталежа. — А овамо, ће год треба промакнути какву „општу“ ствар ће треба више жртвовати него добити. ту се тад апелује на родољубље и одушевљење народног свештенства, па је онда „млак, нередољубив, издајица“ онај сиромашак свештеник, који се под притиском своје домаће — фамилијарне — бриге и невоље није кадар угријати и занијети за овом или оном народном ствари.

Памтимо, да је још на сабору од 1869. изабран био одбор између чланова саборскијех с том задаћом, да спреми нацрт за статут општег јерархијског удовичког фонда. Тај је одбор — референат му је био покојни прото бјело-црквански Стефановић — нацрт тај саставио, штампати дао и међу посланике ради проучавања подијелио. Још онда — пред 22 године — сваки свештеник и сваки родољуб, који је сирочади нашој добро мислио, радовао се и надао, да ће тај нацрт за два три дана, још оне сезоне, на дневни ред изнесен, и закон о јерархијском удовичком фонду створен бити.

Али на жалост и на срамоту нашу, а ни на дику врховном представништву народном, за пуне 22 године саборисања, не дође тај тако важан предмет ни до данас на дневни ред пред сабор, јер ни у свих десетину сезона саборскијех не нађе се међу представницима народнијем доста људи, који би имали срца за сиротињу нашу, па да се својски заузму око остварења те замисли, за којом од памтивијека уздише свештенство са породицама својијем.

Сабори су наши имали времена и стрпљења расправљати и жестоко дебатовати и пр. о спљушном и управо смијешном питању: хоће ли се самом пароху, или црквеном одбору дати право, да именује црквењака; — а нијесу имали кад претрести и створити статут за удовички фонд, који би до данас већ спасао био неколико стотина сирочади свештеничке од крајње оскудице, а понајвише и од умне и моралне пропасти.

Не можемо мислити, да би остварењу тако свете замисли могло бити сметње од озгоре, да је само сабор статут створити хтио, него сиротиња наша плаче једино на немар представништва народног, у коме наше духовне поглавице на првом мјесту сједе.

Па и новијем нацрту статута за удовички фонд, што га је по налогу саборског одбора петнаесторице сачинио негдашњи пречасни прото Сомборски, а данашњи свети Патријарах српски Ђорђе Бранковић, — па и томе нацрту, као да је суђено било подијелити судбину Стефановићева статута од 1869, јер и овај већ десетак једанаест година не може дочекати да на дневни ред у сабору дође, као да би било, и да би могло бити за саборску расправу важнијих и пречијих предмета од њега. Не, нема важнијег и пречијег

предмета за саборску расправу од удовичког фонда!

То велим ја као свештеник, а увјерен сам, да је ово мисао и свега српског свештенства наше Митрополије и свакога Србина, који знаде да би и црква и народ српски могао много више рачунати на службену ревност свештеника задовољна, који не би морао и дан и ноћ мислити само о томе, шта ће бити од сирочади његове, кад он једном у гроб легне.

Како разабрасмо из расправа саборског одбора, изнијеће се пред идући Сабор „уредба“ о дотацији Митрополита-Патријарха, манастирског фонда и дотације манастирског свештенства, о уређењу Епархија, МЦСавјета и т. д.

Али између свију тијех предмета, осим можда уређења учитељског мировинског фонда, није и не може бити ни један тако пресан, као наш удовички фонд; јер неће нам Патријарху ништа бити, ни са данашњом дотацијом још неко вријеме; неће нам пропасти ни манастири ни калуђери макар потрајало још неко вријеме данашње стање, неће нам пропасти Епархије за кратко и с данашњим уређењем и т. д., али сваки дан пропада сирочад свештеничка.

Ми познајемо свештеничке синове, који аргатоваше, а и данас аргатују по земаљским каванама у Госпићу и Лепоглави, јер су крали, убијали и клали, а јамачно не би били тако дубоко морално пали, да су имали у дјетињству потпору какву, којом би могли нешто погодније живети, расти, и учити се књизи или поштену занату какву, — не би били тако морално пропали, да је био установљен удовички фонд.

За то овим апелујемо на родитеља новијег нацрта за удовички фонд, на светог Патријарха српског Ђорђија Бранковића: нека неда, да се његово умно чедо — тај наш удовички фонд — загуши у прашини канцеларијској, него нека га моћним утицајем својим, као најпрешнији предмет Сабору на расправу и узакоњење предложи, — па да само тијем једнијем актом подигне себи споменик и у срцима свију чланова свештеничких фамилија српскијех, и у историји овостраног народа и цркве наше, — да само тијем подигне себи монуменат aere perennius, већи него га је и један Патријарах до сада стекао.

Ово су мисли свештенства мога протопресвитерата што сам их чуо парочито на задњем састанку, приликом заједничке исповиједи наше.

Мило би нам било, кад би у овоме листу на скоро нашли, и из других крајева наше Митрополије, који глас у прилог овој нашој општој жељи и потреби.

Ник. Косановић,
протопресвитер плашчански.

НЕГУЈМО ЦРКВЕНО ПОЈАЊЕ!

Са све стране чујемо тужбе на народ, што не иде у цркву, колико би требао да иде. Има више узрока, због којих је тај немар овладао. О њима сам већ прије говорио. Овдје ћу изнети само још један узрок томе немару, а тај је: *што се у нас слабо негује црквено појање.*

Колико ми имамо мјеста, гдје се његује црквена пјесма, да може успјешно вршити ону велику дужност, коју јој је намијенила црква, када ју је узела под своје окриље?

Као што је црква узела под своје окриље све лијепе вјештине, т. ј. говорни-

ништво, да њим шири узвишену и неисцрпиву науку Христову; сликарство, да у човјеку буди помен на догађаје еванђеоске и укус за лијепим, — није она превидела ни музичке вјештине, него знајући моћ исте, на прво мјесто поставила је пјесму и мелодију, да њом угоди човјечјој души, јер се она њом највише крије, подмлађује и оплемењава.

„Музика и појезија“ — вели проф. Светомир Николајевић — „у служби црквеној биле су по колико снажне да одрже силу вјере и онда, када су за њу биле највеће опасности. Историк Ранке бележи као један од важних узрока, из којих се после схизме протестантске у XVI. веку западни народи повратили својој старој цркви, реформу музике у римској цркви. По његовом мишљењу служба божија компонована од Палестрине 1567. г. била је силно средство римске цркве, да опет рашири своју власт. На глас узвишене арије „Помилуј нас“ падао је одшадник у покајању пред олтарем цркве, које се одрекао.“

И код нас могосмо осјетити моћ музике црквене, када нас походи чувени пјевач Славјански. Ко је био среће те чуо црквене пјесме, што их изваја славјанских пјевачки збор, тај је у час, када их је слушао, престао бити човјеком, који чепа по грјешној земљи, јер у тај час струјила је кроз и најтање жиле његова тијела нека неописна величанствена потајна струја и он се осјећао блаженим као да лебди на анђелским крилима између неба и земље у идеалу сваког хришћанина — у самом рају. „Молитва онако пјевена“, — као што рече један римокатолик — „и у народном језику, треба да дође до божијег пријестола. Уз опакову молитву човјек мора да вјерује и да постане бољим.“

А наша православаа црква, која ни једно богослужење, ни један обред не свршава без вокалне музике т. ј без појања, нарочито захтијева његовање исте.

Па да ли ми његујемо црквено појање, колико би требало?

Изузимајући неколико наших већих мјеста не његујемо црквене пјесме ни тамо, гдје би најприје морали, а то је на извору исте. Наша богословија у Карловцима, препарандије у Загребу и Карловцу а и у Сомбору заостале су у том погледу далеко.

Стари, и као што добро вели Даниловац: препотопски начин учења појања тамо се одржава, а њим се пјесма не његује, већ омаловажава. А како ли је по селима? Па у крајевима, гдје и нема школа?

Не ћемо рећи, боље да ћутимо, и да покријемо своју голотињу и срамоту.

Али нешто не ћемо ућутати. Ми треба да почнемо радити на том да се и у нас црквена пјесма уврсти на оно мјесто, које јој је црква одредила, када ју је узела у своју службу. Ми морамо настојати, да оборимо соло-појање и заведемо у цркви скупно појање, а које је и прописано у нашој цркви т. ј. да сав народ у цркви свештенику одговара и пође. Овако како је данас, није добро. Горе је но што је било у старије вријеме.

Почети се мора на извору појања и то у богословији и препарандијама. Стари начин учења појања мора се докинути. Нити је згодан за школу нити је напредан, а нити маого скупоцјенога времена и труда По том начину учења користе се само они, који имају музичкога дара а остали слабо, а што је најжалосније, који тако уче, нијесу у стању бити расадници црквеног појања у народу.

Ми морамо прихватити ноталне знакове и у учењу црквеног појања, и онда ћемо тек постићи циљ, којој треба да тежимо. Када буде учитељство и свештен

ство разумјело правила, по којима се учи појање, оно ће лакше и далеко успешније моћи ширити лијепу црквену пјесму у школи а преко ове у народу. А један пут када се у народ укоријени лијепо црквено појање, боље ће и у цркву долазити. Она му тада неће бити страна већ својатна; он у њој неће као окамењен стајати, него ће као живи син њен као у својој кући, своју дужност испуњавати и својим побожним чустивима давати одушке у лијепом појању. А да ће тако бити, када се црквено појање укорјени у народу, увјерићe се свако, који помно мотри: ко највише долази у цркву? Тај ће видјети да најчешће долазе баш они хришћани, који знају појати и читати црквене књиге.

А знате, на што би још требало припазити?

Требало би припазити који учитељи и свештеници разумију лијепо појање и учење истога, те да им се поцјеравају мјеста, гдје би могли своју дјелатност развити. Као што је дачас, није добро. Има доста случајева, да свештеник, који би у том погледу могао и хтјео одушевљено радити, сједи на парохијици, у којој има десетак школске дјечице. Зар није штета за његов рад?

Почело се говорити, да и Његов. Светост наш садањи Патријарх мисли предузети реформу у учењу црквеног појања у Карловцима Овом се радује сваки пријатељ цркве и народа, јер је увјерен, да ће та реформа донијети обилнога плода. Без његовања музичке вјештине, мислио је још у давна времена Питагора, долази се теже до великих истина о Богу и о постању васељене.

Његујмо музичку вјештину, његујмо боље наше црквено појање!

Брестовац (у Славонији),

Јован П. Јовановић,
свештеник.

РАЗЪНОУЂТСНИС НѢКОТОРЫНЪ ІѢСТЪ КЪ СЛОВѢНЬСКЫНЪ ЄВАНГЄЛІЄХЪ

V.

МАТ. XXV. 16.

У црквенословенском јеванђелију од год. 1755. гласи у XXV. глави од Матеја 16. стих овако: **шедъ же пріѣмый пать талáнтъ, дѣла къ нимъ, и соткори дрѣгїа пать талáнтъ.** Исто тако гласи то место и у црквословен. јеванђелију од год. 1864, а тако ће гласити и у свима другим издањима црквенословенским. То место у старом словенском споменику Evangelium S. Matthaei palaeoslovenice e codicibus edidit Fr. Miklosich гласи то место овако: **шедъ же пріимый пать талáнтъ дѣла о нихъ и приокрѣте дрогтаѣ пать талáнтъ.** У асеманову је јеванђелију гласи то место: **шедъ же пріимы пать талáнтъ дѣла о нихъ и приокрѣте дрѣгоуѣ пать талáнтъ.** У никољском: **шедъ же пѣвесіи є. талáнтъ, дѣла о нихъ и приокрѣте дрогтоуѣ є. талáнтъ.**

У мисалу од год. 1483: **шедъ же пѣвесіи д. талáнтъ и дѣла о нихъ и приокрѣте дрогтоуѣ д.** У овом месту од Матеја видимо да се стара словенска јеванђелија и српскословенска слажу што се тиче **дрогтаѣ пать**, а у црквенословенском гласе те две речи **дрѣгїа пать.** Како то да протумачимо? Ја бих то протумачио овако: Кардинални бројеви **пать, шесть** и т. д. сматрају се у старом словенском **а** и у српском језику као збирне именице, те по томе атрибут мора се слагати са својом именицом у роду, броју и падежу: **дрогтаѣ пать.** **Пать** је акузатив једнине женскога рода и **дрогтаѣ** је акузатив једнине женскога рода, дакле се атрибут **дрогтаѣ** слаже са својом бројном именицом **пать** у броју, роду и падежу. Збир-

на је именица, која има облик једнине а значи множину, те зато може атрибут да се слаже с њеним обликом: дрѣгыи пать или може да се слаже с њеним значењем: дрѣгїа пать. Пата значи много, зато дрѣгїа стоји у акузативу множине слажући се са значењем збирне именице пать. Атрибут се дакле слаже с бројном именицом или по облику или по значењу. У црквенословенским јеванђелијима гледи атрибут на значење збирне именице, а у старом словенским на облик. Нестално је дакле правило за слагање атрибута с бројним збирним именицама у словенском језику. С овим се може испоредити у српском језику кад су бројеви субјекти, онда предикат долази у једнину, а може доћи и у множину. У првом случају предикат се слаже са обликом субјекта, а у другом са значењем субјекта н. п. *Седам паша ударн* на кнеза. У тај час *долетиш девет* златних паучица, *осам падну* на јабуку.

Карловци.

Јован Жерановић.

ХРАМ СОЛОМОНОВ.

Завршује се први четрдесетдневни период земног живота Богомладенца Исуса Христа. Ми смо близу тога дана, у који црква спомиње прво појављење свету Спаситеља његова. Онај који вечно пребива у крилу Очевом (Јован 1, 18.) Један са Отцем, да испуни старозаветни закон, као човек приноси се у храм и посвећује се као првенац на службу Богу, будући Сам Богом. На овде се тај невидљиви Становник храма, кога нису довољна небеса да сместе, срета као човек, те га као слабога младенца прима на руке свети Богопримац. Стапујући у храму, који није рука створила, Господар васљене видљиво похађа дом. Његовом Имену рукама саздани. Хришћанска црква установивши празновање Сретенија Господња, даје високо значење и смисао том догађају земнога живота свога Основатеља, примером посвећења Богу безгрешнога Богочовека, спомињући својим чедима о високим обвезама, сједињенима с њиховим уцрковљењем.

Но какве се велике и напредне посете а уједно и милости удостојава Јерусалимски храм, јелини у то време на целом свету храм, који је посвећен правом и истинитом Богу! У свештеном надахнућу, гледајући славу тога храма још у то време, кад се он обнављао т. ј. скоро за 500 година до Рођења Христова, пророк Агеј предвидио је већ ту велику посету храма Јерусалимскога, те је он њим утешавао народ израиљски, који је јадиковао због разорења првог велељепног храма, говорећи: „Слава тога последњег храма биће већа од прве.“ (Агеј 2, 10.)

Жалосна а уједно и велика судбина постигла је ту најглавнију јудејску светињу. Народ јеврејски чврсто беше привезан своме храму, тежио је к њему свим својим чувствима и помислима. На то беше са свим природно. Отуда, из храма, потекло је цело уређење живота јеврејскога народа. Могуће је што више рећи, да се из одношаја Јевреја према своме храму у име истинитога Бога опредељавала једнако, како срећа и напредак, тако и несрећа у свима епохама његова живота. Овде је Јевреј приносио своје жртве и молитве Богу, одавде су исходиле заповести Господње; овде су се усредсређавала сва очекивања и наде Израиљеве. Није онда чудо, што је Јевреј сједињавао судбу своју са судбом храма свога, што је сматрао храм свој Јехови видљивим залогом Божјег благоволења према народу. И ми знамо, да та непоколебива вера у покровитељско значење храма, у вечно трајање његово, неће оставити Јудејаца у самим критичким моментима њиховог политичког живота. Последњи бранитељи Јерусалима, кога су Римљани у год 70. по р. Хр. опседали, на концу погибли срегали су једнако с

потсмехом и ругом сваки покушај римских војника да зажегу храм, пшчекивајући до последњег часа чудне помоћи свој светињи. Но јао! Помоћ та не дође, с тога, што су се Јудејци чешће пуштали у безбожтво, а најпосле одбацили Исуса Христа, кога су и сами очекивали као свога Искупитеља и Бога.

Сад ћемо у кратко напрштати облик и судбу ше велике јудејске светиње, коју је сазидао цар Соломон.

Праобразом јеврејског храма и самим првим на земљи домом Божијим беше јеврејска *скинија*, коју је по заповести Божијој устројио Мојсије у време јеврејског скитања по пустињи, у часу бављења њихова на гори Синајској. Распоред, подела и унутрашње устројство скиније послужише као праобраз доцније сграђеног храма Јерусалимског.

С тога, да би себи створили слику храма Соломоновог, потребно је знати устројство скиније.

Скинија т. ј. покретни храм јеврејски, делила се на три части, од којих је свака имала особито значење. Но строго узевши, скинију су састављале управо две части — светилиште и светиња над светињама (свитая святыхъ). Трећу пак част састављало је двориште, опредељено за учествовање народа у време богослужења. То беше просто привременом оградом ограђено чисто место под откритим небом. При уласку у двор не далеко од врата према самом улазу у скинију постављен беше жртвеник. То је био дрвени, мђеди окован ковчег, који је изнутра био напуњен каменјем или земљом. На угловима његовим била су четири савита рога начињена од мђеди. Овамо су приводили животиње за жртве, клали их и спаљивали по установљеном поретку. Према жртвенику ближе скинији стајала је мђедена умиваоница или већа мђедена чинија, у којој су свештеници умивали своје руке и ноге пре но што ће ући у светилиште. Двориште је окружавало скинију са свију страна и около саме скиније представљало с три стране полу покриту галерију.

Сама скинија имала је облик шатора у дужини око 60 стопа, а у ширини око 30 стопа. Кров њезин и стене, које су ју с три стране опасавале, начињене бејаху просто на јаке материје и утврђене на стубцима укопаним у земљу. Пред уласком у скинију беше мален притвор. Улазило се с истока. А цео у опште распоред скиније одговарао је положају народа израиљског у време Синајског Богојављења.

За притвором долазило је светилиште. Овде су се налазили с десне северне стране — сто окован златом, на ком су лежали „хлебови предложења,“ — а с леве јужне стране — свећњак са седам кракова, који су излазили сви из једне средине. Мало даље од њих к западу и управо према улазу, стојао је још један мали жртвеник, на ком су се палиле миомирисне ствари (кадиони жртвеник). А за тим жртвеником за целу ширину скиније беше протегнута завеса плаветне боје, украшена лепом шаром; на врху бијаху ушивени у завесу херувими. Завеса та делила је од светилишта трећи главни део — „светињу над светињама.“ У светилиште могли су улазити само свештеници и левити.

Светиња над светињама бијаше местом парочитог присуства Божијег и јављања славе Господње. Овде је био постављен ковчег завета. То беше ковчег на четир угла, опточен златом: у њему се чуваху — златна стамна с маном, таблице завета и жезао Аронов; на крову ковчега била су два златна херувима. У светињу над светињама могао је улазити само првосвештеник и то само један пут у години, наиме о празнику „очишћења.“ Тако је у главном било устројство скиније.

Ничега сличног светињи Израиљској не беше ни у једног од старих народа. Пошто у скинији не беше нигде видљиво изображеног Бога, то се та околност није могла здружити са појмом о Богу древних незнабожаца и задивило их је с тога, што они нису себи могли претставити Богопоштовања без видљивога начина. На против израиљско Богослужење већ је делимично ослободило чулни поглед од видљивога, принудило дух и мисао да се

узнесе к Невидљивом, Творцу, премда је начин поклоњења Богу „духом и истином“ први пут објаснио тек Исус Христос.

Кад су се Јевреји утврдили у обећаној земљи, скинија је с почетка била постављена у граду Силому, а по том у Гаваону. Такав храм био је у употреби код Јевреја скоро 500 година.

Прва мисао о грађењу непокретнога храма Богу поникла је у времена царева и припадала је св. пророку цару Давиду. Тај благочастиви цар пун могућства и славе, све то није ни у шта рачунао спрам славе и сјаја дома Божија. Примивши царску власт после пастирске штаке, он се не утеши ни славом победе над непријатељем, ни првим достојанством на земљи, но све своје задовољство и весеље налазио је у дому Божијем, у месту славе Његове. „Како су прекрасни станови Твоји, Господе силâ! Моја душа жели и силно чезне у дворове Господње,“ пева он, дубоко осећајући високо достојанство храма Господњега. Мисао о грађењу храма непрестано је лежала у срцу благочастивога цара. Но њему не беше Промислом суђено, да своју намеру у дело приведе. По томе он се ограничио само на устројство нове велељепне скиније, те је приправљао за будући храм огромне количине материјала, који се састојао из злата, сребра, мједи, жељеза, велељепних дрва са Ливана, камења, и старао се за ширу њихову.

Извршење тог великог и славног дела пало је у део сину Давидову Соломону, који је по завету свога оца, четврте године свога царевања и приступно зидању храма у Јерусалиму, престоници Јудеје. То беше на 1017. година пре Р. Хр. За место зидања изабрано беше гумно једног Јудејца — Орне Јевусејанина, на гори Морији. На истом гумну видео је Давид анђела Господња, који је уништавао град, и подигао је овде жртвеник Богу.

Цар Тирски, на молбу Соломонову, посласе му ради руководства и распореда радње искусног неимара Хирама. Храм је грађен у опште по обрасцу Мојсијеве скиније, само у много већим размерима. Дужина светилишта и светиње над светињама заједно бијаше до 39 аршина. Светилиште је било два пута дуже од светиње над светињама. Осим тога са источне стране овима био је додаћен још врло велики покривен притвор, опредељен за певаче и свештенодјејства. Над површином дворишта беше он узвишен на неколико степеница. С других страна храма подигнута бијаху разна побочна здања на три спрата назначена заради свештеника и левита.

Спољашња висина храма беше једнака над светилиштем и над светињом над светињама. Но последњој је водило горе неколико степеница. С тога висина њезина изнутра била је у неколико нижа од светилишта. Кедрово дрво, изобиље златних и сребрних украса на степама, на вратима, на прозорима па и на праговима храма давало је необичан блесак и красоту унутрашњости храма. Светиња над светињама преграђена беше велељепном завесом, која је представљала красно сједињење трију боја на плаветном пољу. Десет светиљака, кадионице, олтар кадиони, десет трпеза са хлебовима предложења чашице, кондири, усекачи па и унутрашња врата храма бијаху саливена од сухога злата.

Велељепни храм овај зидао се $7\frac{1}{2}$ година. Кад је градња била довршена, свечано беше пренесен у њ' ковчег завета из скиније Давидове. Кад су свештеници поставили ковчег на место, у тренутку се напуни храм славе Господње тако, да су свештеници принуђени били обуставити богослужење, пораженi тим изванредним појављењем присуства Божијег. Соломон у побожном усхићењу паде на колена и помоли се Господу, да прими све молитве, које му се буду узносиле у том храму, па и од незнабожаца. У место одговора на ту молитву спусти се огањ с неба, те попали све Богу приправљене жртве. То беше величанствен и диван призор видљивог општења Бога и цара Израиљева са својим народом, којему је предстојао.

Господ је обећао Соломону, да ће вечно пребивати у новосаграђеном Њему храму, но само под условом вере његове и верности народње према Јехови. У противном пак случају прорекао је томе велељепном храму погибао и разорење.

На несрећу Јевреја, удало се тој прет

њи божанственога Промисла да се испуни у свој сили. Не једаред после Соломона па и за његово време већ срљао је народ израиљски у безбоштво и идолопоклонство. Често пута беше и сами храм при безбожним јудејским царевима оскрњен идолима, опустошен и занемарен, не марећи за савете многобројних пророка.

Мера дуготрпљивости Божије најпосле се превршила. Господ наведе на Јудеју с почетка Вавилоњане. Вођа њихов Навузардан освоји и опљени град Јерусалим, а храм сажеже. То беше за 589 година до Р. Хр. Вавилоњани покупише све драгоцености храма. Јевреји буду одведени у ропство.

Вавилонско господарство, које је трајало 70 година, буде за Јевреје замењено господством Персијанским. Кир, цар персијски, прве године свога царевања у год. 537. до Р. Хр. дозволи Јудејцима, да се врате у Јерусалим, да подигну градске зидине и храм. Оживише наде Јевреја. С радошћу повратише се они у отаџбину и драговољно приступише оправци храма под руководством *Зоровавела* и свештеника *Јездре*. Посао се брзо примицао концу, но због неких сметња докончан је тек год. 517. до Р. Хр. Господ с нова поврати Јеврејима своје благоволење. С нова се почеше приносити жртве и молитве у храму. Но старци, који су видели велељепност првог храма и празнину садањега, плакаху за изгубљеном срећом и диком Израиљеном. Тек после, та околност, што је Спаситељ похађао храм, надокнадила је тај спољашњи недостатак његов, премда на песрећу Јерусалим ни тада није походио тај храм.

Кобна судбина храма није се ипак ни тада свршила. Јудеја, потпадајући под власт нових освојача, скоро увек при том мораде трпити штету и плачкање свога храма. Особито ужасно је пострадао он од Антиоха, цара Сирског, који је похарао храм и оскрвио га идолима.

На полетку, за 63 године до Р. Хр. потпаде Јудеја под власт Римљана. Римљани, 37. године до Р. Хр., поставише за управитеља Јудеје Идумејца Ирода, прозваног великим. Тај свирепи цар, побунивши својима окрутностима све против себе, желећи макар мало загладити у потомству срамну успомену о себи, реши се, да преустроји храм Зоровавељев. То је он и учинио

Осим светилишта и светиње над светињама све остало преуређено је готово из основа. Он даде храму необичну висину и пространство. Храм је био расположен на истој гори Морији. Он је заузимао три уметно изведена и постепено узвишена висорављa на гори Морији. Цело двориште његово бијаше окружено огромним каменитим зидом и украшено зупцима и кулама. Десетеро врата, која су блистала златом, водила су у унутрашњост храма. На угловима спољашњега зида подигнута бијаху здања за свештенике и левите. Дуж целога зида с унутрашње стране биле су проведени покривени ходници, који су се држали на колонама. Овуда су могли ходати и незнабошци. Овамо су доводили и продавали животиње за жртве, овде се водила и мењачна трговина, на коју се доцније тако разгњевио Спаситељ. Место то називало се двориштем незнабожаца.

Усред тога дворишта налазило се ново мање двориште, које је било ограђено каменитим зидом украшеним споља колонадом. То је било двориште Израиљаца, које се састојало из три одељка, одељена међу собом ниским каменитим зидовима. С источне стране беше двориште жена, за њим двориште људи, и најпосле, мало западније — двориште свештеника.

Већ површина дворишта људи бијаше над осталом површином са 15 степеница узвишена. Остали одељци биле су још више. А сам храм састављао је најдаље унутрашње здање. Цео храм био је саздан из великих тесаних комада чистог белог мрамора, блистао је позлатом, пурпуром, красном и дивном скулптуром и драгим камењем. Висина његова износила је више од 20 хвати. Но њу је још величанственијом чинила узвишеност саме горе и дубока долина кедарског потока.

Дивота и укус украса храма задивио је Грке и Римљане. Пљоснаст кров окружен је био сёком и позлаћеним клинцима. Над сваки' врати' бијаху устројене куле, које су подржавале четир колоне. А на

северозападној страни од храма уздизала се још красна кула или замак Антонијев Цела група пљоснастокровних и равновидних здања, која су блистала од белине мрамора и позлате, беше врло убава и живописна, особито при светлости сунца. Чувство дубоког сажаљења обузело је срце Спаситељево, кад је Он увидео с У *Ченину*, у Срему.

Јелеонске горе убаву слику храма и у тај мах пророчки предвидео његово разорење. Општи вид храмових здања волеше равнии упоређивати са снежном гором, украшеном сунцем позлаћеним врхом. Но и том велељепном здању кроз 70. година по Хр. Р. суђено беше, да за навек страда од руке својих безбожних освојитеља.

С рускога превео: **Лазар Богдановић**, парох.

ПОГЛЕД НА ДАНАШЊЕ НАШЕ СВЕШТЕНСТВО

И НА ДОПИС

СВ. СИНОДА СЛ. САБОРСКОМ ОДБОРУ, КОЈИ УСЛОВЉАВА ЊЕГОВУ ЛЕПШУ БУДУЋНОСТ.

Sich mitzutheilen ist Natur.

(Goethe „Die Wahlverwandschaft.“)

Имћаћ оўши слышати да слышитѣ.

(Св. јеванђ. Лука. 14. 35.)

Већ сам у више маха узимао перо у руке, да пишем о истакнутој теми; но увек беше нечега у срцу моме, што ме од тог корака уздржавало. Истину, жалосну, мрачну истину бацити неком чак и јавно у очи, значило је од најкада навући на се мржњу дотичнога; значило је бацити дотичној личности рукавицу. У Мађара има и пословица: „реци истину, и разбиће ти главу!“ А још довикнути једном целом, многобројном сталежу: „то и то ти не ваља; требало би овако и овако“ — личило ми је увек на опасну, судбоносну борбу против предрасуде.

Но када с једне стране узмем у обзир, како се многи наши свештеници љуљушкају у слаткој самообмани, да њима ништа не мањка (какав пак занос никада није донесно добра), с друге опет стране, да сам и сам свештеник, те да ни случајни какав прекор од свога неће пасти тако тешко, то сам се ево једном решио, да моја разматрања на том пољу предам јавности, на шта она допринесу штогод, да наше свештенство и до скорих срећнијих наших дана што пољније прионе око свога узвишеног, светог позива, да другим речма — оно тај свој свети позив и до тих срећнијих дана схвати што озбиљније, те да и дотле наш народ у свештенству своме нађе све оно, што од њега очекује и тражи.

Ја се у овој работи не ћу упуштати у опширно разлагање појединих недостатака. Ја ћу се овде само тек дотакнути наших појединих неудаћа; а држим да ће мудроме и оно, што будем и у том оквиру рекао, бити доста и довољно.

Још морам у напред рећи, да ћу се уз та два-три става обазрети и на значајни допис јесенашњег св. Синода минулом сл. саб. одбору, *којим се успановљавају два стипендијска места ради изображавања два професора за нашу богословију.*

*

Премишљајући о нашем свештенству, уверио сам се, да је то наш најснажнији сталеж, уз то наш најснажнији сталеж у тако красном положају, да би он могао да чини чуда за бољитак нашега народа; уверио сам се, да је свештенство у нас извор, који би наш народ у свима његовим приликама могао да пајаја благотворним утицајем.

Но уверио сам се одмах о том, да тај сталеж, који је по наш и народноси опстанак и живот свакако од големог значаја — у данашњим и иначе тешким приликама „сном мртвијем спава“; да не даје од себе тако рећи никаква знака живота; да не показује никаква успеха у делању своме. Уверио сам се, да је тај извор већ близу да усахне; бар нам не служи ревносно, колико би требало.

Данашњи наши свештеници*) већином изгубише из вида свој свети позив, па се одају пре свачем другом, него оном, ради чега су ту.

*) Наравно: nulla regula sine exceptione; но како *правило* управља светом, то и ја говорим овде само о томе, како је код нас *у опће*, одајући достојну почаст врсним изузецима, који имадоше толико снаге у себи, да се над нама осталима могоше сред овог нашег хаоса дично уздићи.

Тако се једни баве као са главном својом струком — економијом. Многи чак и тргују. Други се опет занели чудном неком политиком тако, да не мотре ни најмање на то, да су свештеници, да су непосредне слуге божије, оног Бића, које нас учи узајамној браћској љубави, па срљају као луде, бургијаше, и узнемирују наш мирни народ, место да му сваком приликом, увек, проповедају лепу нашу веру православну, да га у њој и њоме челиче и крепе у његову пашеничком животу. Или је ваљада то позив једнога свештеника? Или зар он није за то ту, да народ свој упућује, поучава, да га бласи и утишава; него да га пренебрегава ради својих личних интереса и да га чак и дражи једно на другог?

Или би ваљада когод хтео овде што да прикети?

Ја бих том указао на ширење Немства и Румунства у нашој рођеној средини: ја бих том указао на небрижљиво понашање наших многих свештеника према разним пропагандама; ја бих том указао на ужасно попљављивање нашег народа „нововерством.“ Зар свима тим нашим јадима није крив једнако нехај наших свештеника? Или зар нам то не посведочава непобитно негативни факт: где духовно крило које наше општине држи сважна рука, да ту тим бедама ни трага ни гласа?

Но откуда је то, да на већину нашег свештенства пада та тако велика, тако тешка кривица?

На то ми питање заиста не ће бити тешко одговорити.

Ко жели да у животу користи својим ближњима, друштву, које га је одгајило и уком се креће, тај је богме морао за рана почети да купи, да прибира средства, којима ће моћи то да постигне. Ко жели, да му делање крунише успех, и да га тај успех временом напаја својом дивном слашћу, тај мора богме засуканих рукава делати непрекидно, неуморно и у самом зноју лица свога! Та

не може се царство задобити
на душеку све дуван пушећи,

рекао је још неумрли Филип Вишњић у „Почетку буне на дахије.“

Па, ето, и наше свештенство, да је вољно да буде *право свештенство*, и оно би требало да за времена вредно купи и прибира — знање, ту дивну моћ, и да ту своју моћ употреб љава на бољитак своје „пастве“ неуморно и у зноју лица свога!

Истина, наука је велика мука; она ти пада и на душу и на тело као сиви терет — учити, бити студијозан, иште великих напора и витешке дарашности; али ко хоће да сеје, тај мора пре свега да узоре, а ко хоће да жање, тај је морао учинити и једно и друго, — а свештеник *мора* ићи за тим да жање: *Христа ради!*

Да свештенство наше не жање, то сам рекао у горњим становима; а не жање — јер нити је узорало, нити посејало! Или је ваљада ко жео, а да није узорао и посејао?!

Јест, пало је доста наше свештенство. А пало је, *јер нема оног изображења, које би свештенство требало данас да има!*

Наше данашње свештенство у главном нит има довољно светског, а још мање специјално богословског изображења, и ето, то нас силно туче у главу. А како је то од великог значаја, од големе важности, да свештенство буде довољно богословски и светски изображено, показује јасно већ и то, што у Немачкој и у Русији има о том предмету читавих расправа и брошура. Код нас је, ако се добро сећам, у том правцу говорио високопросвећени нови епископ далматински, г. др. Милаш, када је оно заузимао професорску катедру у богословији београдској

Но ја држим, да ту преку потребу и за наше свештенство не морам опширно разлагати пред просвећеним читаоцима овог цењеног листа. Та наше је свештенство нашем овостраном народносном опстанку један од најважнијих стубова, и консеквентно је, да би и зграда нашег народног живота стајала куд и камо чврше, кад би тај преважни стуб био јачи, т. ј. кад би наше свештенство било изображеније, научније, вољније за корисно делање, одлучније, енергичније!

А наше данашње свештенство већином као да је „убила мемла од камена“, и када би га пустили да и даље греде досадашњ м својом стрмењитом стазом,

под нам' би се земља провалила,
а више нас небо продомило!

Но да ме није ко год у свему досадашњем може бити криво разумео? — Ја ево изричо велим, с је од мене далеко и сама помисао, да ја апсолутно окривљујем поједине чланове на-

шег свештенства, те нам је тај сталеж на тако ниском, тако трулом ступњу. Не. Кривица је ту у главном на другој страни. Криво је свему томе у главном незгодно и лоше досадашње устројство наше богословије, а том су опет криви многи наши архијереји, којима не беше много стало за тим, да се мало озбиљније обазру на то драго чедо наше автономије.

Да, свему том јаду лежи кривица у том, што се међ нашим архијерејима овога века не нађе ни један, који би ту ствар схватио био у целој њеној важности, те који би и прегао био свима силама својим, да тој нашој љутој неудаћи нађе сходна лека. О, много-ли се и с тога нехаја огрешише о српски народ и Станковић и Рајачић и Машировић и Иванчковић и Герман! Јер отворити ваљану богословију, поћићи је на овај ступањ, на коме у оне треба да стоји богословија, ако смо ради, *да потпуно у сваком погледу одговара своме циљу, српи својој, — шо је но наш народ шако велико и презначајно дело, да баца црну сенку на све оне наше Патријархе, који на шо не хшедоше или не умедоше да обрашше пажње.* Или зар није небрига за то поље силно помрачавала и ону дивну заслугу Патријарха Јосифа Рајачића, што ју је он стекао у оним нашим крвавим данима? Та баш последице његове небриге око изображавања нашег свештенства маз' те нас не упропастише: нарочито од његова доба овамо почело је оно силно да опада углед нашег свештенства те дођосмо до оних скандалних призора између свештенства и народа, о којима нам прича повесница наших седамдесетих година. И та нам црна слика свакако не сведочи ништа друго, до-ли, *да углед и моћ нашег свештенства и не могаше стајати на јачем ступњу, неше-ли на коме ступњу беше и владика наша богословија.*

Заиста, *до здравог, ваљаног свештенства, до шаког свештенства, које би народу своме било поуздано и које би га верно служило у свима његовим приликама и неприликама, моћи ћемо ми доћи ли из здраве, ваљане богословије, из шаке богословије, која би била строго духовна школа, а у обиму предмета и на начин, као шшо је шо у богословским факултетима при свеучилиштима.* Ми ћемо само тим путем моћи процветати!

(Свршиће се.)

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

(**Из срп. саборског одбора**.) Саборски одбор држао је своје седнице од 21. јануара до 1. фебруара о. г., заседавао је дакле готово две недеље дана. У тим седницама расправљено је више предмета административне природе, између којих споменућемо ове: Услед отписа кр. уг. министра-председника у погледу утеривања саборских трошкова и верозаконског приноса, позвано је књиговодство нар. фондова, да о томе поднесе извештај. — Послаће се министарству основна писма о неким стипендијским и другим закладама. — Предлог св. Синода, *да се у Карловцима створи митрополитска штампарија* ради штампања црквених и школских књига, — поднеће се с препоруком сабору, а међу тим ће се спремити потребни прорачун. — Предлози св. Синода: *о семинару богословском, о установљењу још једног нижег богословског училишша у Г. Карловцу* за пакрачку и горњо-карловачку епархију, као и *о калуђерској школи* у ком фрушко-горском манастиру — предани су Његовој Светости Патријарху, да о њима поднесе нацрте и прорачуне. — Патр. протосинђелу и мандатару горњо-карловачке дијецезе у Плашком, г. *Плашону Телечком*, дозначена је плата и потребна свота за вођење епископског двора. — Многе молбенице црквених општина, свештеника и учитеља ради припомоћи — одбијене су, неке су упућене да се боље инструирају, а неке су издате на мјесне надлежним властима. — Припомоћ је одређена: Јовану *Врги*, пароху у Вргином Мостару, 200 фор., јер је погорео; — општинама Мађар-Болу у Ваљању 200 фор. за свога пароха; — општини у *Буковцу* у архидијецези у име сесије за свога пароха по 200 фор. за 5 година дана због филоксере; — општини у *Лединци* у архидијецези на исту цел и из истих разлога 200 фор. на 4 године дана; — Ђорђу *Павковићу*, пароху у Јасенови, 400 фор. у име мировине; — и Сими *Бабићу*, пароху у Слатини, 100 фор. на већ одобрених 100 фор.

приномоћи. — Молба епархијског школског одбора пријачког за приномоћ срп. школама: у Влајковцу, Дежану, М. Гају, Јабуци, В. Маргити, Потпорњу, М. Жаму, Ватину, Суботици и Златици, — није се могла одобрити, што на ту цел нема фонда. — Узет је из знање оштампан извештај фискала српских народно-црквених фондова. — Уговор између манастира Беочина и фирме Редлих, Ореншгајн и Шпицер у погледу продаје земљишта од преко 29 јутара, где се налази тако звана „каја“ (цементни креч), за своту од 100.000 фор., — поднеће се сабору на одобрење. — Но *главни задатак* овог заседања саборског одбора био је: *претрес оних уредаба, што их сав. одбор вала да спреми за сабор.* То су уредбе од године 1879, које су министарству поднесене и непотврђене враћене, а исто тако и елаборати сабора од г. 1885, од којих ваља *да се сачини један јединствени органички статут за сву нашу црквено-народну аутономију.* Саборски одбор радио је пуних 9 дана на томе и пре и после подне, али није могао цео тај огромни посао да савлада. Саборски одбор претресао је и решио за сад: 1., уредбу о уређењу срп. парохијалног свештенства, парохија и протопресвитерата; 2., уредбу за местне православне срп. црквене општине; 3., уредбу о уређењу епархија; 4., уредбу о српском народно-црквеном митрополитском савету; 6., уредбу о саборском устројству; 7., Изборни ред за срп. народно-црквени сабор; и 8., започео је уредбу о дотацији парохијског свештенства, али се ово питање није могло коначно решити, јер је потребан аутентичан исказ о броју српских православних душа и о броју брачних парова. Кад стигну податци о томе, решиће се и та важна ствар идућег заседања саборског одбора у марту месецу. Редиговање усвојених уредаба поверено је члану саборског одбора дру Тодору *Недељковићу* и секретару Исидору *Ђирићу*. —

(Владика Георгије Хранислав.) Под овим натписом донео је „*Јавор*“ у 5. овогодишњем броју ову занимљиву белешку: „Приликом укопа преминулог епископа бачког Василијана Петровића отворена је косторница Георгија Хранислава, најпре пакрачког, а за тим бачког епископа, који је сахрањен у новосадској саборној цркви између леве певнице и престола матере божје. Сандук је Хранисављев дрвен и изнутра свилом постављен још добро одржан нађен, те и ако је и труо, одржао је ипак свој облик и целину. Свилена митра нађена је мекана и сплоштена, а на њојзи златан крст са јабучицом, а осим тога још један златан крст на грудима. И одежда је свилена црвеникаста добро одржана, и ако јој је боја посукнула. Груди кош владичин остао је у целини и тек при додиру се размакнуо и попустио. Покрај сандука владике овога нађене су још неке кости, но не зна се чије су; без сумње опет којега црквеног великодостојника из прошлога столећа, јер у овоме столећу сахрањен је у саборној цркви само још епископ Гедеон, али се за овога зна, да је укопан на десној страни, код владичиног стола и десне певнице. Владика пак Јован Јовановић умрло је приликом каноничне визитације у Сомбору, те је онде и погребен; остале бачке владике (Станковић, Анђелић) постали су митрополитима, те су умрли у Карловцима. Платон Атанацковић је саздао себи на алмашком гробљу црквицу, у којој је сахрањен са својим сином и синовцем. У костурници Георгија Хранислава нашла се и урна, у којој му је сметен дроб, из чега се види, да је био балзамован, и ако непотпуно и ваљда без довољно конзервирајућег материјала, пошто су му лубања и друге кости остале голе и сухе. — Овом приликом ћемо споменути да је владици Хранислову наш песник Сима Милутиновић Сарајлија певао оду, која је засебно штампана у штампарији Павла Јанковића у Новом Саду под насловом: „Уеклик на пишталацију његовог преосвјашченства високодостојнејшег господина Георгија Хранислава православног епископа бачког, сегединског и јегарског 28. јануара 184[illegible] Од Чубре Чојковића Черногорца.“ — Осим тога писали су му и други оде и славопоје, тако и Јован Чокор, професор мађарског језика на гимназији новосадској, Филип Пејић и Милош Поповић. Овај последњи приликом доласка владичиног (из Пакраца) у Нови Сад 19. септембра 1839. — По смрти митрополита Станковића био је владика Хранислав администратор митрополије до избора Јосифа Рајачића за митрополита на сабору 1842. Познато је, да је на овоме сабору Рајачић изабран *већином гласова*, а не једнодушно. Он је добио 50, а Пантелејмон Живковић, темишварски владика, 24 гласа (сомборски сенатор Коњевић гласао је за архим. Плат. Атанацковића). Кад је обављено гласање, онда су — каже се — епископи Живковић, Јовановић, Атанацковић и Рац

потписали протест против Рајачића, те га још истог вечера курипром послали у Беч, а истом приликом је администратор митрополије владика Георгије Хранислав *„сам за себе* устројивши прошеније, *да би он као најзаслужнији* високајше за дјејствителног архиепископа и митрополита *наименован* био, к његовом ц. кр. величанству отправио.“ (Види: Достонамјатност у јерархији карловачкој. Народни сабор 1842. год. у Новом Саду 1845. стр. 69) Цар је за тим потврдно кандидата већине Јосифа Рајачића за митрополита. У споменутој књижици осуђују се још неки поступци владике Хранислава. Онога дана, кад је стигла потврда Рајачића (која се назива „деноминацијом“, наименовањем), држао је Хранислав неправилну седницу конзисторије, на којој је било само три члана, два монашког реда и прота митровачки Ивановић (писац „Новог Плутарха“), те је ту три преступа учинио: попунио је путем *самовоље* протопопство карловачко и игуманство јазачко особама, које су му се препоручиле митом, и осим тога одузео је парохију једноме посланику свештенику, што овај није гласао при избору за њега, или за онога, за кога му је он саветовао. — Сада приликом смрти владике Василијана морала се гробница владике Хранислава *тражити*, јер нема ни на једноме гробу назначено, где је гроб, и чији је. И за Гедеонов зна се само по причању врло старих људи. С тога би требало, да се на мраморној плочици назначи сад и на Хранисављеву и Василијанову гробу ко ту почива, а ваљало би и Гедеонов гроб забележити. Уједно ћемо приметити, да држимо да је погрешка била сада отварати костурницу Хранисављеву, отварати сандук му и дирати моштн му, одело и оправу, јер се тиме пореметило и помицало тело његово и срушило, што је још било у целини, јер је гробница врло мала, грађена је за једнога самртника, те да би и пок. Василијан се сместити могао, морало се све помаћи и претиснути. Кад нема велике костурнице за наше црквене поглавице, онда би ваљало за сваког нову градити, а не тућу кварити и кости дробити. — За владику Хранислава зна се, да се нешто и књижевношћу бавио. На књижевности је радио још пре него што се закалуђерио. Писао се најпре *Гаврило Храмисављевић*, а после краће Гаврило *Храмислав*. У калуђерству је добио име *Георгије*. Први су му стихови изишли још 1798. године у похвалу Стевану Авакумовићу, кад је примио „жезл архијерејски“. То је писао као јуриста у Пешти Други му је рад изишао године 1802 а то беше: „Цјет на гроб Јоана Рајча ковиљскаго архим. дне 11. дек. 1801. усопшаго.“ Шафарик напомиње, да је ово писано хексаметрима и пентраметрима на слик, а у строфу иде по пет стихова. Први хексаметар није у сликовању, 2. и 5. стих пентаметар су и сликују се. Године 1804. (Шафарик држи да ова година није поуздана) издао је Хранислав *кувара*, што га је превео с немачког под натписом: „Поварнаја књига, по немецкому кохбух, первим опитом — — с немецкаго на славено-сербск во Вијење преведена, изд. Дамјана Каулицији“. (Овде се потписао „Хранислав“, а дотле је било „Хранисављевић“) У години 1808. изишле су од њега „Рјечи надробијаг“ Шафарик 468). Године 1815. изишле су две радње његове: „На смерт високоблагор. госпожи Јосифи Стратимировић от Кулина, рожденија Текели“ и „Преосв. г. Стеф. от Авакумовић Еп. Карлшт.“ Умрло је на скоро после сабора од 1842. године, који је завршен месеца октобра, а за администратора наметнут му је био данашњи епископ будимски, старина наша Арсеније Стојковић.

Др. И. О.

(**Српска православна црквена општина у Бечу**) имала је 21. јануара своју редовну годишњу *скупштину*. Председник Ђорђе *Остојић* јавио је у свом извештају, да је довршена зграда српске општинске куће, у којој ће бити *црква и школа* смештена. Тај *српски општински дом* подигнут је у Бечу на лепом месту у предграђу Landstrasse, у Видовој улици, Veithgasse, 3. Унутарњи украс биће по свој прилици до јесени готов — Благајник општински *Стоја* известио је, да у благајни општинској има још 9.000 ф., и изрекао је наду, да ће се та свота умножити прилозима тако, да ће се црква моћи достојно украсити. — Скупштина је још решила, да се распише стечај за место *пароха*, који мора бити калуђер или обудовљени свештеник, а мора знати добро немачки језик. Годишња плата парохова биће 1500 фор. и бесплатан стан. Пароху ће, осим свога свештеничког рада, спадати још у дужност, да у школи предаје деци вероваучку и српски језик.

ЧИТУЉА.*)

(† **Ђорђе Марковић**) *парох у Каменској*, у Славонији, је дароварском протопресвитерату, пресељено се у вечност у очи нове године у 76 ој години века свога. Он је сам себе називао: „поп-Ђука, побратим виле са Папука.“ Живио је у *Стријежевици*, где је каменска парохија и црква. Родио се у Бачкој — неки веле у Новоме Саду — где је и младост провео. Учио је гимназијске науке, а после је отишао у Славонију, те је у Пакрацу свршио богословију и постао свештеником. Поп Ђука био је један од најревноснијих свештеника славонских. Био је то особити човек: он је био песник, еликар, нумизматичар и геолог. У пустињи, где му је стан био, занимао се поп Ђука науком, вештинама и старинарством. Покојника је лепо описао наш познати књижевник *Мита Петровић* у својим путописним еликама, које су штампане у 162. књизи „Летописа Матице Српске“ с натписом: „У горњој Славонији.“ Из тога путописа вадимо и ми податке о животу и раду тога врлога свештеника. Поп Ђука писао је и песме, понајвише оде и идиле; а написао их је лепо и често у једној дебелој укориченој књизи. Многе су песме са илустрацијама, од којих су неке вештачки израђене. Поп Ђука био је и вешт еликар. У његовој кући има много елика, које је све сам израдио, а и за друге је еликао. Имао је наеликане све птице из стријежевичке околице. „Орманови, столови, прозори, пећи, све је начичкано код њега разним стварима. На хиљаде минерала и окамењина из славонских брда наслагано је ту у гомиле. Пужеви и шкољке, корали, морски јежеви и звезде, које су у давној давнини живиле у овом пределу, налазе се у тој великој збирци, и то многе од њих у дивно очувању, прекрасним примерцима, који би сваком кабинету на украс служили. Пуно је и других ствари у поп-Ђукиним збиркама. Све реткости, до којих је могао доћи, он је брижљиво покупио. Има ту и неколико римских старина. Врло много држао је поп Ђука на своју нумизматичку збирку. Има стотину и више комада разних старих римских новаца.“ — Поп Ђука био је веома занимљив и даровит човек. Са своје честитости, са својих душевних врлина и свежег хумора био је на далеко чувен и поштован. Вечна му успомена!

*) Да бисмо могли у овој рубрици достојно исправити на овај свет сваког преминулог свештеника, молимо лепо пријатеље овога листа, да нам сваките свршене случајеве, који се догоде, и да напишу по коју реч из живота дотичног покојника. Уредн.

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

(Молимо поштоване писце, уреднишгва српских листова и издаваче књига, да нам своја издања *на приказ* достављају. Молимо тако исто славна уреднишгва, да нам своје листове *у замену* шаљу).

„Хришћански Весник“. *Лист духовни за хришћанску поуку, црквену књижевност и дневна питања у цркви и свештенству.* Година XIII. Број 1. Свеска за јануар 1891. *За сада излази једанпут месечно у Београду.* Власник и одговорни уредник *Алекса Илић*, протојереј и председник конзисторије у пензији. Лист овај излази сада у мањем обиму него до сад, а то је због многе дужне претплате од прошлих година. Цена је претплати спуштена на 6 динара годишње, а на 4 динара полугодишње. За Аустро-Угарску и остале српске земље стаје 3 фор. на годину, а 2 фор. на пола године. Прва свеска изишла је на 20. страна у четвртини, и пуна је разноврсне садржине.

„Домаћи Лист“. Излази већ *другу* годину у *Сомбору* два пут у месецу. Уредник је, власник и издавалац: *Стеван Ковиљић*, учитељ. Цена је листу: на целу годину 2 фор., на по године 1 фор — Овај српски *економски лист* доноси редовно поуку из воћарства, пчеларства, ратарства, сточарства, виноградарства, живинарства, повртарства, цвећарства итд. Својим дојакошњим садржајем показао је, да прати и даје упутства за све гране привреде, те нека је с тога препоручен нашем читалачком свету.

Подражник. *Позоришна игра за децу у једном чину.* Својим ученицама написала *Милева Симића*, учитељица срп. више девојачке школе. У Новоме Саду, штампарија српске књижаре Браће М. Поповића, 1891. — 8-на, стр. 46. — Цена 20 новчића. — Ову позоришну игру приказивале су ученице срп. више девојачке школе у Н. Саду на беседи о Сретењу о. г.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС.

Ја сам још 1885. године прибрао сав материјал за књигу, коју хтедох издати под именом **„Ручак свештеничка књига или Требник“**. Сав материјал прегао сам тада г. протосинђелу *Фирмилијану*, да га он доведе у савршен ред и да води коректуру. Пошто тако удесисмо све, ја наштампах и оглас, који је познат часноме свештенству оба реда. 1887. године отпочне се и само штампање књиге. Ну тада ми се понудише г. г. *Витомир Марковић и Павловић*, кројачи црквеног и свештеничког одела, да учине погодбу са мном, те да исту књигу они изађу. Ја пристанем и погодим се с њима Међу осталим условима био је и тај, да *књига изађе под мојим именом*, јер ја сам пропутовао све православне земље и прибрао материјал. *Ова наша погодба није утврђена писмено, него се основа на часној речи*, с којима сам познат одавна.

Утврдивши тако све што треба, ја сам се занимао својим дужностима, а у последње време путовао сам по Европи и осталим местима. Кад

сам се пре месец дава вратио с пута, јако сам се изненадио, прочитавши оглас на свештеничку књигу: „**Парохијалних сиречъ Требних Ѣчрежденїй Архимандритомъ Фирмилианомъ**“ који издају исти кројачи Витомир Марковић и Павловић.

Мени не остаје ништа друго, него да *судским путем тражим задовољења због прекршене погодбе* између мене и г. Фирмилијана с једне, и поменутих кројача с друге стране, а међу тим објављујем часноме свештенству, да ћу ја у најкраћем времену издати о свом трошку исту књигу, коју сам пре неколико година огласио, а коју је г. Фирмилијан новим именом назвао. Ја не тражим претплате а не тражим ни зараде на мојој књизи. С тога јављам да ће цена бити само *шест динара* и ако ће бити већа и савршенија од оне, коју су издавачи ставили претплатну цену дванаест динара.

Јављајући ово часноме свештенству обојега реда, молим да причекају још кратко време, док књига буде готова, па нека купују књигу која буде боља.

Уједно молим уредништва свију српских листова, да овај књижевни оглас одштампају.

У Београду, 1890.

Сава Грбовић,
Јеромонах и бивши настојатељ ман. Раковице.

Из Администрације „Српског Сиона“.

Многим општинама и појединим личностима, који се као претплатници „Српског Сиона“ обраћају нама, да им жигосане рачуне и намире о примљеној претплати пошаљемо, — одговарамо, да нам то није могуће чинити, нити то раде иначе новинарске администрације. Сваки од њих нека изволи сачувати и осталим општинским рачунима приложити овај поштански рецепис, који доказује кад су нам и колику своту послали — што је најбоља признаница за овај случај. Тако се свуда у свету ради, па се много уштеди, па тако и ми ваља да радимо.

— Са многих страна добијамо *нецаклавени писма* са ознаком на коверти: „*званично*“. Но како наша пошта неће да зна за та „званична“ писма, наплаћује од нас за свако *двоструку* таксу. Молимо дакле сваког да на писмо марку прилепи, пре но што нам га пошље, јер нам иначе штету чини.

ОГЛАСИ.

Бр. Е. 65 ех 1891.
К 34 2

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на упражњено место сиет. парох. помоћника II. класе у Вршевцу.

Компетенти имају своје ваљано инструисане и довољно биљеговане молбенице путем својих претпостављених власти најдаље до 10. (22.) марта 1891. год. потписаној епарх. конзисторији поднети.

Из конс. седнице, држане у **Темишвару** 17. (29.) јануара 1891.

2—3 **Конзисторија епархије Темишварске.**

Е. 1480. ех 1890. 4
I. 240.

Стечај, 1—3

Ради попуњења парохијског места у Фердину са платом петог разреда.

Конкурентни имају своје ваљано инструисане молбенице, најдуже до 15/27. Марта 1891. овој Конзисторији путем својих власти послати.

Из седнице епарх. Конзисторије у Вршцу 28. Јануара (9. Фебруара) 1891. године.

3 **ЈАВНА ДРАЖБА.**

Срп. правосл. црквена општина у Кању издаваће своју на пијаци лежећу кућу под бр. 4 (бивши шалдгерехтигкајт) за гостиону (где је досад и касина постојала) или за другу какву радњу и трговину састојећу из 5 соба, с кујном, шпајзом и зиданом леденицом заједно с касапницом, на једну или више година 17. фебруара (1. марта) о. г. у 2 сата по подне на јавној дражби под закуп.

Закупници дужни су положити 20 ф. а. вр. у име пишманлука. Ближи услови могу се сазнати у писарници срп. православне општине у Кању.

Из седнице срп. прав. општине у Кању држане 12. (24.) Јануара 1891.

1—1 **Председништво.**

„Српски Сион“ излази *сваке недеље* на великом табаку. **Цена** му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За *стране земље* на годину 5 фор. На Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се *накладној књижарници Л. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописе* уредништву *Сиона Петровићу* у *Новом Саду*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМ САДУ.

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 7. У НОВОМ САДУ 18. ФЕБРУАРА 1891. **Год. I.**

БОГОЈАВЉЕНСКО ВОДООСВЕЋЕЊЕ,

ПРЕД РИМСКОМ КОНГРЕГАЦИЈОМ ЗА ОБРЕДЕ.

(Нови приложак списку разлика западне од источне цркве.)

Саопштио: прота Јован Вучковић.

Римски папа одобрио је и потврдио 11. јуна 1890. (по нов. кал.) слиједећу *одлуку римске конгрегације за обреде:*

Пошто је у неким дијецезама обичај, да се у очи или на сами празник богојављења обавља свечани благослов воде по неком особитом обреду, то је још одавна светој конгрегацији за обреде стављено питање, да ли је дозвољено тај обред држати. Прије но што би ова света конгрегација коначни одговор на то питање дала, хтјела је она ту ствар свестрано просудити, те је уједно потражила и мишљење учених литургиста, нарочито пак због разноврсности истог обреда, како он у споменутим црквама постоји, и због различности латинске литургије и грчке, из које је овај обред узет. Promotor fidei скупио је сва мишљења и све остале документе, који се на ово односе, израдио је посебни нови нацрт, приложио га и поднио светој конгрегацији да све испита.

Послије ових припрема, подвргли су кардинали, који су на челу конгрегације за обреде, тачноме испиту питање о природи споменутога обреда и пореклу његовом из источне цркве, даље, о узроцима ради којих је тај обред уведен био у неке цркве латинског обреда; испитивали су разлоге, ради којих би се тај обред могао дозволити или трпјети, бар на оним мјестима гдје је до сад већ уведен, на против пак забранити да се игдје на другоме коме мјесту врши, јер је чиста својина грчке цркве, а по свему и свачему стран латинском обреду. Услиједе тога ставио је кардинал-префект Алојзије Масела светој конгрегацији за обреде слиједећи dubium на одлуку: „*Може ли се при благослову воде која се гдјегде са особитом свечаношћу врши у очи богојављења, или на сами празник, дозволити какав други обред осим онога, који је у Rituale Romanum прописан за благослов воде?*“ Кардинали су 17. маја

1890., послије зрелог размишљања одговорили: *не.*[1])

Римски папа је, као што напријед рекосмо, одобрио и потврдио ту одлуку. За сву римску цркву она је сад обвезна. Противити јој се не смије нико, па ни велики словенски бискуп госп. Штросмајер.

Некад нијесмо били раздружени, била је једна црква. У она благословена времена угледао се западни дио хришћанске цркве на исток и приљубљивао је к своме животу многе елементе живота источнога дијела, из кога је свијету засијало вјечно сунце вјечне истине. Тако је обгрлио и источно водоосвећење богојављенско. Примивши га са истока, задржао му је и *значење*, задржао му је и *обред* источни. Рим је то не радо гледао. Њему је милије било шестога јануара прослављати друго једно *јављење*, на име *јављење три ју краљева* при јаслама, у којима је лежао новорођени Христос. Из Рима се вазда наглашавало то јављење, као главни моменат у празнику шестога јануара, и највећи значај тога дана налази се у клањању „волхва“ Исусу.[2]) *Богојављење* је потискивано у засјенак *јављења три ју краљева*. Крштење Христово од Јована у Јордану, што је исток у своме богојављењу нарочито прослављао,[3]) Рим није хтио толико да слави. Он се противио. И гдје је могао, и гдје су се пожурили да га послушају, он је потиснуо богојављење и све што је са смислом истога у свези стајало, па и водоосвећење богојављенско. У своје богослужбене књиге није га хтио уврстити. Та и како би, кад је обред тога водоосвећења опоминьао западне народе на њихову источну браћу! И ипак га није могао истријебити. У многим дијецезама германским, у неким црквама мьстачким, па и у самоме Риму[4]) вршен је тај обред, да и не спомињемо о нашој држави, нарочито о краљевинама Хрватској и Славонији, гдје се „blagoslov vode u oči trijuh kralja osobito svečano obavlja.“[5]) Шта више, сва опрезност Рима није помагала, и *„benedictio aquae, quae fit in Vigilia Epiphaniae“* уђе 1679. у римски ритуал, из кога га послије неких педесет година опет избацише.[6]) Избацили су га отуд, но обред се ипак још одржао. На по се у Аустрији било је много цркава које су га држале. И ту су га забрањивали авторитетом државне власти.[7]) Па ето ни то није помагало.

Није нам намјера, а није нам ни од потребе проучавати цијелу историју овога чина и обреда при њему у западној цркви. Доста нам је било напоменути ово. Још ћемо само истаћнути, да су римски богослови спрам навалѣ Рима против овог обреда различно сгановиште заузимали. Док је он у дијецезанским ритуалима добивао мјеста, говорили су једни, да благосиљање воде о богојављењу треба са свијем напустити; други опет, да се дозволи благосиљање воде о богојављењу, но не по уобичајеном обреду, већ по обреду који прописује римски ритуал за обичне благослов воде недјељом и у оне кад је потреба; на пошљетку трећи су о томе богојављенском благосиљању воде говорили као о нечем, што у цркви постоји и чак

[1]) *„Theologisch-practische Quartal-Schrift,“* Linz 1891. II. 1. S. 57.

[2]) P. *Ign. Schüch*, Handbuch der Pastoral-Theologie. III. Aufl. Innsbruck 1889. S. 853.

[3]) *Св. Јована Златоустог*, Беседе (у пријеводу пар. А. Павловића). Панчево 1882. Књ. II. стр. 144.

[4]) „Церковный Вѣстникъ.“ С.-Петербургъ 1891. № 4. стр. 60.

[5]) *Dr. Martin Štiglić*, Katoličko pastirsko bogoslovje. Zagreb 1887. Sv. II. str. 372.

[6]) *Schüch*, Op. cit стр. 854.

[7]) *Hofdecret* vom 16. kundgemacht in Böhmen den 26. Hornung 1788. Види: Handbuch aller unter der Regierung Josephs II. für die k. k. Erbländer ergangenen Verordnungen und Gesetze. Wien 1789. Bd. 15. S. 962. — У њему се вели: *„so wird anmit erkläret, dass diese Weihe in Hinkunft gänzlich zu unterlassen sei“.*

врло свечано се обавља. За ова три становишта навешћу три пасторалисте западне цркве, на име Рајхенбергера [1]) Шиха [2]) и Штиглића.[3]) Изгледа, да је Рим својом најновијом одлуком у овоме питању стао на становиште онијех, који су заступали средње гледиште. Али у самој ствари, то средње гледиште и одлука конгрегације за обреде није ништа друго, него на љепши начин изведено укидање самог *богојављенског* благосиљања воде.

Кад је оно ушао у римски ритуал, добио је богојављенски благослов воде натпис: „*Benedictio aquae, quae fit in Vigilia Epiphaniae.*“ У ђаковачком обреднику натпис му је: „*Veliki blagoslov vode u oči Bogojavljenja.*“[4]) У грчком евхологију натпис му је: *Ἀκολουθία τοῦ μεγάλου ἁγιασμοῦ τῶν ἁγίων Θεοφανείων*,[5]) у пашим словенским требницима: **Послѣдованіе великагw wскащенїа скатыхъ Богожлвлнїй** (вјеран превод да нespретан пријевод грчкога). Ђаковачки потпуно одговара нашем православном завиву. Сами пак чин има елемената нашега чина, али је много и много дотјеран према духу римскога служења. Свештеник почиње: Danas se otvoriše nebesa, a more se sladko učini Zemlja se raduje, gore se i brda vesele Jer Isukrst bje okršten Ivanom u Jordanu. Народ наставља: Što je tebi more, da pobježe; a tebi Jordane, da si se povratio. . . Предјевка псалму 28. над водом: Glas gospodnji nad vodom, Alleluja: bog veličanstva grmi, Alleluja Предјевка псалму 67: U crkvah blagoslivajte gospoda Alleluja, iz vrela Izraelovih, Alleluja. Предјевка пјесми 90: On me izbavi, Alleluja: od zamke lovačke, Alleluja. Слиједе литаније, међу којима три за благослов воде. Послије тога „dahne svećenik tri puta u vodu“ и наставља ексорцизам воде са односним заклињањима и молитвама. Благослови сол, опет уз заклињање и молитве; успе сол у воду, те заклиње обоје заједно, при чему „tri put zamoči križ u vodu, svaki put dublje“ говорећи три пута формулу благослова . . . . долазе опет молитве, шкропљење и пјесма: „Tebe boga hvalimo.“ Почеци многих молитава у овоме обреду узети су од ријечи до ријечи из наше православне литургије, реченица има у њима из разних наших молитава, тон цијелога обреда опомиње нас много на православни обред. Но ипак је прекројен по духу латинскога служења. Па и таквог ето нијесу могли из Рима добро гледати; смирити се не могоше, док га не забранише.

Забрањен је *обред* богојављенског благослова воде. Веле, да Рим није допуштао да се крштење катихумена обавља и у очи богојављења, већ само у очи ускрса и духова. Уз то није Рим марио да се шестог јануара наглашује успомена крштења Христова у Јордану. На пошљетку сами обред издаје своје порекло са истока. Дакле треба да га нестане. И нестаће га у римској цркви, јер папа је рекао да тако буде. Јављење трију краљева на поклоњење Христу, то је главно; богојављења нестаје. Али да, Рим није забранио благослов воде у очи три краља. Он је забранио само да се тај благослов обавља по старинском обреду. А вода се може и у очи три краља благословити онијем обичнијем благословом, којим се благосиља недјељом прије велике мисе, и иначе кад је потреба. У римском ритуалу има обред са натписом: „Ordo ad faciendam aquam benedictam diebus dominicis et quandoque

[1]) *Andre Reichenberger*, Pastoral-Anweisung. II. Ausg. Wien 1835. Th. III. S. 444.

[2]) *Schäch*, Op. cit. стр. 855.

[3]) *Štiglić*, l. c.

[4]) *Obrednik* biskupije bosansko-djakovačke i sriemske. Zagreb 1878. str. 173—193.

[5]) *Εὐχολόγιον τὸ μέγα. Ἐνετίησιν* 1770. σελ. 250.

opus fuerit“.[1]) По њему се благосиља вода недјељом за шкропљење олтара и ако је за што друго потребита. Од прилике наше мало водоосвећење, само што је наше бар десет пута веће. Па кад ко сада тијем благословом благослови воду у очи „света три краља“, каквог ће смисла имати то благосиљање? Са „света три краља“ не стоји *вода* ни у каквој свези, осим ако су они можда воденим путем у Витлејем путовали. Исто онако као што ће од сад у онијем црквама, које су свечано обављале богојављенски велики благослов воде, благосиљати воду у очи трију краљева, исто тако је могу благословити сваки дан стотину пута, ако је потребе. Ради извјесне сврхе и ради редовне потребе везан је тај римски чин само за *недјељу*, иначе није везан ни за какав дан, ни за неко стално вријеме. Према томе са свијем би логично било, да се у очи „светих трију краљева“, ако opus non fuerit, вода и не благосиља. Кад је богојављенски благослов воде по смислу своме укинут и по обреду своме забрањен, онда, ако није друге какве нужде, на што благосиљати воду тога дана? У томе нам изгледа логичнији споменути дворски декрет од 16 марта 1788, који отворено налаже, да благослов воде о „св. три краља“ треба са свијем изоставити — gänzlich zu unterlassen sei. Јест, али шта би тад народ рекао? За то Рим не налаже, да се благосиљање воде тога дана укине, него допушта да се врши ма и без смисла, јер и без потребе! Послије кад буде томе вријеме, лако ће се ова нелогичност новим једним декретом исправити. А дотле нек народ, присуствујући благослову воде у очи „света три краља“, мисли да је то још ваздa онај стари благослов!

На низбрдици, којом је Рим повео западни дио Христове цркве, одмакао се ево још један корак даље. Ствар није од велике важности, али је карактеристична. Све што спомиње на сретне дане јединства запада са истоком, све то треба истријебити, све уништити. Много је већ истријебљено, много и много уништено, и све то већ и заборављено. Дошло је већ до ситница. С њима ће Рим бити брзо готов. Власт му је у рукама. А стало му је ваљда да се ни једна племенита душа не освијести и не помисли: гле, некад је то друкчије било! Опасно је по Рим, кад се људи стану сјећати прошлијех времена. Протестанти, старокатолици, па и сам велики Штросмајер, доказали су, да за Рим није добро, кад се људи почну прошлости сјећати. Уништи дакле све, па и оно што је можда коме и мило, пек се само затре траг прошлости!

У очи „света три краља“ неће се орити „Glas gospodnji nad vodom“ по онијем црквама западнога хришћанства, по којима се вијековима орно. Али за то сад грми глас „свете конгрегације за обреде“ коначном романизацијом обреда западне цркве.

Сам Бог знаде, да ли се наша земља томе радује, да ли се наше горе и брда томе веселе!

---

[1]) У *Missale Romanum* такође. Види: Ed. Ratisbonensis XI. 1876. pag. [101].

АПОСТОЛ ПАВО У СВОЈИМ ПОСЛАНИЦАМА.

Од Милутина Думића,

пароха мелевачког и испитаног професора за јеврејски језик и св. Писмо.

Има врло важних и јаких побуда вере наше ради, да се занимамо најнажљивијим изучавањем слова божја, којему нас учи Ап. Паво у својим посланицама.

Прво: Знамо, да је Дух свети, који је преко Апостолâ говорио, откривао преко њих свију, једину Христову благодет и истину, или посредством појединог од њих откривао је сваброзно томе, каквим се сасудом или оруђем показао који. Апостол Паво јавно се таквим изабраним сасудом Христовим, да је по надахнућу духа светог, који је у њему говорио, откривао тајне благодети и истине, нарочито дубоким испитивањем и ватреним убеђењем. С тога у богодухновеним посланицама Апостола Павла имамо ми не само у опће божанствено руководство за веру и делање хришћанско, него нарочито још самим духом право надахнути образац испитивања о предметима истине Христове или православија у опће.

Друго: Ми деца Христове цркве из незнабожаца, дужни смо знати, да је тај баш Апостол и постављен био од Господа за Апостола и учитеља нарочито незнабошцима, као што он сам и потврђује: „**поставленъ бых̑ азъ проповѣдникъ и Апостолъ и учитель языкомъ.**“ (2 Тим 1, 11.) **Апостолъ языковъ** не треба само разумети у смислу распространења цркве међу незнабошцима у апостолско доба него у опће цркве незнабожаца свију времена[1]); — то и сам Апостол јасно показује у посланици својој Римљанима. У XI. глави исте посланице (стих 11—36) говори Апостол о судби васколиког човечанства, и то како телесног Израиља тако и незнабожачког света; указује на оне неиспитане путеве промисла, по којима је у почетку Израиљски народ сачињавао Божију цркву; како је међу тим незнабошки свет остављен био од Бога, а после обратно, незнабошци су почели ступати у цркву, а неверни Израиљ запостављен, — уједно са тиме открива тајну будућег обраћања ка Христу целог Израиља, и пажљиве чини незнабошце, који су у цркву место презреног напуштеног Израиља ушли: невјерством одложише се, а ти вјером стојиш; не понеси се, него се бој, јер кад Бог не поштеђе рођенијех грана (Израиља), да и тебе како не поштеди. (Римљан. XI. 20 и 21 стих.) Види се јасно, да овде Апостол говори у опће ка целом незнабошком свету, који је место заузео у целој хришћанској цркви на место неверног Израиља. Но он овде још говори као Апостол незнабожаца и то отворено: „јер вама говорим незнабошцима, јер будући да сам ја Апостол незнабожаца, хоћу да хвалим своју службу.“ (Римљ. XI. 13.) И тако ми деца цркве распростр̑те међу незнабошцима, дужни смо усрдно подражавати Апостолу Павлу као богодухновеном руководњи, који је нарочито нас ради изабран. Још се већма непоштеда божија, којом је Ап. у посланици Римској грозно неверн и охолости незнабожачкој, оправдала у небројеним случајевима над црквом незнабошког света. Јер не беху поштеђени ни сами Римљани, када падоше са висине православија, непоштеђене беху ни многе друге хришћанске општине (из најстаријег незнабошког света), које неверством и узалудним мудровањем

[1]) У осталом само се по себи разуме, да Ап. Паво није само Апостол и учитељ незнабожаца ради (јер се нарочито у почетку старао за Јудеје) него су његове посланице за сва времена и цркве.

увређене благодети Христове напуштене беху лутати по путу заблуда и самовоље.

Треће: Отачаствена православна црква има у Апостолу Павлу благодетног руковођу још у одношају ка оној својој деци која се предаше софистици и расколу. Ап. Паво за цело време свога апостолског службовања борно се непрестано против лажних учитеља, који живише по јудејски. Лажљив правац тих старих изврнутача Православља, који унеше у Хришћанство јудејске појмове о оправдању, да се човек спољашњим делима и обредима законским без благодети Христове оправдати може, има нечег сродног и са правцем данашњих руских расколника и наших Назарена, који такођер држе, да се може спасти спољашњим добрим делима без разлике и средства т. ј. без цркве и без већине тајана. Разлика међу овим и оним правцем састоји се у том, што се по јудејски живећи држаше строго старозаветног закона, којега је Бог дао и ако се разликује по обреду, а руски расколници се држе црквене хришћанске но лажљиве или људском самовољом установљене старине.

И једни и други пак далеко су од духа праве вере и оћења Христове благодети, држећи се слепо наклоности к' прастарoм и спољашњем закону, као правоспасавајућем или неопходном ради спасења.

Зато учење Ап. Павла, које открива против јудејствујућих прави дух вере и спасоносност Христове благодети, служи и руским расколницима за поуку, откривајући им лажљивост и пагубу заблуде, које се држе.

Тако исто учење Ап. Павла и пример његов сачињава за нас богодано руководство к томе, како би могли благонадежно и са успехом дејствовати на расколнике, који некако опетују лажни правац старих хришћана, који по јудејски живише. Апостол Паво опроргава пристрасност по јудејски живећих ка старозаветној обредности, по којој су отпадали од благодети раскрићем оне истине: „јер у Христу Исусу нити што помаже обрезање ни необрезање, него вера, која кроз љубав ради (Гал. V. 6.) и нова твар (Гал. VI 15) по дејству благодети.“ И ми дакле морамо ради опроргнућа те пристрасности к пресумтивној древности и тако званој законој спољашњости црквеној, која је толико хиљада из цркве собом повела, озбиљније и јасније само моћ њихову открити, и основе вере, љубављу пропраћене, сам дух и тајну благодети, која је створила из човека нову твар; а што се спољашњости црквене тиче, улива ти, да је и она важна и преко потребна, већ и као израз и ограда духа вере, која љубав улива као одећа и појава благодети, која препоручава унутарњег човека, и да с тога узета и очувана само за то у својој спољашности, не може нико спасти ма каква да је. Да све то изучимо и разумемо, а тако исто да заблуделу браћу томе научимо, можемо само под благодетним за нас руководством Ап. Павла постићи.

Четврто: Узев у обзир, да је Ап. Паво у своје време посланицама својима утврђивао у истини Христовој хришћане, који су из Јудеја постали, и из незнабожаца, наћи ћемо у тима посланицама још нарочито опширна и врло корисна руководства за веру по потреби нашег доба.

У садање време у недрима Хришћанства па чак и православног, појавише се две струје: *једна духовно-незнабошка*, којој су почетак, мисли или делатност хришћана, не Христова истина и благодет, него идоли софистике, страсти, угодности живота, а друга: *духовно-јудејска*, у које по жељи самих хришћана као негда за Јудеје, услов беше спасењу само буква или

форма, или кад хришћанин као и Јудеј своју правду тежи да предпостави правди божијој т. ј. када он само добро чини као законити дуг, вршећи исти по своме разумевању и снази, држећи, да је учинио добро дело пред Богом и људма или оно што је право без Христа.[1]) За руководство и утврђење вере против ове друге струје може и треба да је узето нарочито слово божије, које Ап Павао учи. Против незнабошке струје Апостол незнабошки открива у Христу премудрост и истину, која све обима, на којој је назидано свако истино благо, како за садањи тако и вечни живот, предлаже начела ради правог хришћанског звања у опће, ради познавања природе и духа човечијег, ради светске повеснице, ради испитивања старине дохришћанске, и т. д. и т. д. Против струје јудејске Апостол непрестано борећи се с непријатељским јудејством и његовим мртвим духом, открива животворни дух и основе праве благодети и правде. После изложења Павлова учења лако ће бити сваком подробно учинити додавање његово на показане нужде вере и у наше доба.

Пето: Ап. Петар сведочећи о богодухновеној премудрости Ап. Павла примећује на његове посланице, да у њима има по висини предмета са свим неразумљивих места, која се тешко разумети дају, које ненаучени и неутврђени изврћу, на своју пагибао. (2 Петр. III. 15. 16.) И једно то само побуђује нас вере ради, да се свом пажњом и размишљањем углубимо у апостолску радњу а нарочито у рад Ап. Павла, откривајући и изучавајући исти у опћој унутарњој свези богодухновених његових мисли (јер тиме ћемо лакше и дубље моћи разумети његово учење, на срамоту оних, који га изврћу).

[1]) Прави хришћанин тако исто добро чини као закону дужност, али испуњење тога дела у њега је плод вере у Христа и благодети св. духа.

ЗАВИСНОСТ НРАВСТВЕНОСТИ (МОРАЛА) ОД РЕЛИГИЈЕ.

С руског превео Ђорђе пл. Бота, свештеник.

Често можемо данас наћи на мишљење не само у литератури већ и у обичном говору, да може човек бити моралан и без религије; да нравственост, морал, не зависи од религије, особито тамо где је виши степен развића и просвете. Како се пак то мишљење појављује и распростире у друштву, како се налазе мислиоци, који се труде и да потврде то гледиште разноврсним доказима, то се онда по себи разуме, да се високи ауторитет религије у очима друштва мора више или мање поколебати. И заиста, под утицајем реченог гледишта многи наши савременици мисле, да имају право, кад тврде, да религија није неопходна у друштвеном животу, да је можно и без ње бити, а да се тиме ни најмање не нанесе квара друштвеним интересима. Нема сумње да нам је дужност против тако лажног закључка свим силама устати, јер и у нас има мислилаца, који проповедају, да култура и образованост по мери свога развитка и успеха може све више и више заменити религију, особито у смислу потпоре и ослонца за нравственост. Али у просвећеној Европи има већ читавих крајева, који су сувише далеко зашли у примени поменутог антирелигиозног гледишта на практичан живот. Тако н. пр. у Француској — где је бивши министар просвете Павле Берт једном отворено рекао „да у колико се удаљавамо од Бога, у толико се приближујемо правој нравствености и постајемо савршенији“ — већ су тако далеко дотерали, да су у основним школама почели учити младеж чисто грађанској нравствености без икакве свезе са религијом. Па и у Германији доста се јака струја при-

метила, која је хтела да учини нравственост са свим независну од религије, да је учини потпуно самосталну, као што о томе сведоче не само многа мишљења која су јако истакнута у литератури, већ и многе особите појаве друштвеног живота, као на пр. да се укине заклетва на суду и остало. Што се пак тиче философије, особито системе материјализма, дарвинизма и песимизма, за њих се може рећи, да врло често покушавају, да учине морал самосталним и са свим независним од религије. С тога држимо, да ће читаоци сматрати ово питање не само за савремено, већ и за врло неопходно. Но пре но што пређемо на расправљање зависности морала од религије, налазимо за нужно, да треба пре свега разјаснити основне појмове „религије и нравствености.“ —

Под именом „религије“ у опће разуме се у самој природи човека урођена веза његова с Богом, узајамно опћење, које се очитује од стране Бога посредством његова откривења човеку, посредством старања и промишљавања о човеку; од стране пак човека показује се у богобојажљивом страху пред Богом, у највећој љубави и у безусловној послушности Богу, у тврдој нади на Бога, у топлој молитви и у осталим делима посвећеним Богу на службу. Но ми ћемо овде при нашем даљем разлагању разумети парочито хришћанску религију т. ј. религију, коју је открио људима сам Бог, и која се налази у св. књигама старог и новог завета, и коју у потпуној чистоти и непроменљиво чува црква основана сином божјим, Исусом Христом.

Шта пак треба разумети под именом нравствености? Одговарајући на то питање мислимо, да треба пре свега одстранити једну злоупотребу, скопчану са именом „нравствености,“ коју уноше у тај појам присталице материјализма. Нека Матилда Рајхард, присталица материјализма, пише неком Молешоту: „Нравствена мера за сваког човека налази се баш у властитој природи његовој, те по томе за сваког човека није једна те иста. Шта је то — од куда изгреди и страсти? Ништа друго до ли већа или мања количина законите природне побуде. И човек не може је обуздати. Она је само сума механичког рада, по коме се атоми главног мозга морају кретати онако, како се рад креће. И човек који се роди с вером, може да доврши рад своје природе, и само на тај начин може бити јаке нравствене природе. Тако и човек који се роди као убојица, може достигнути пуноћу свога човечанства, само ако задоста учини својој разборитој наклоности.“ Други привржених поменуте теорије Р. Шурихт вели: „Добра је наслада пијанство, љубав, али исто је тако добра и мржња, завист, јер она је потпуно трима еквиваленат, када са свим нестане љубави. Истина нам годи и добра је, у колико нам пружа насладе, но добра је и обмана, гоњење и клетва јако нам пружају угодности и користе нам; брачни је живот добар, докле нам пружа срећу, добра је и прељуба за онога, коме је дотужао брачни живот а и за онога, који љуби удату особу и остало.“ Сви ти и њима слични назори у духу материјализма нису достојни озбиљне критике и јесу само за то, да отворе очи онима, који желе и добијају признање од друштва нерелигиозног морала.

Но ми треба да одстранимо и њега гледиште, по коме образовање и његов успех без сваког даљег расуђивања прелази у област нравствености. Истина да образовање може а и треба да послужи као моћно средство за успешно развијање нравствености, али за то још не треба бркати једно с другим, а још мање истоветовати та два појма. Оно је истина, да кад и кад образовање у тој мери условљавају природни дарови и спољни услови и односаји, који не зависе од слободне човечије делатности, да би оцена нравственог достојанства личности по степену њезине образованости била просто несправедљива; осим тога искуство нам често сведочи, да и најобразованији људи нису увек на чисто с тим а и са таким чистим карактерима у погледу нравственом. На против, често се налазе примери таког образовања, које се чини у већој мери да је пријемчиво за све, што је лепо и узвишено, и непритворно се одушевљава појави његовој, но коме често у великој мери не достаје разумевање врло опћих и простих нравстве-

них закона (н. пр. у погледу телесних грехова). Као да је већ једна од тих комбинација довољна, па да се види, да успеси културе и образованости сами за се, без даљег премишљања још не могу унапредити нравственост. Нравственост је — по речима Мартензена — нормална воља и дејство човека, и слободна сагласност човечије воље са нормалним т. ј. са оним, што треба да буде По другоме опет, нравственост је слободна и разумна сагласност човечијег живота (у суштини његовој и спољашњим појавама) са највишом циљи живота, која обухвата и условљава тај живот.

(Настаниће се.)

ПОГЛЕД НА ДАНАШЊЕ НАШЕ СВЕШТЕНСТВО

И НА ДОПИС

СВ. СИНОДА СЛ. САБОРСКОМ ОДБОРУ, КОЈИ УСЛОВЉАВА ЊЕГОВУ ЛЕПШУ БУДУЋНОСТ.

(Свршетак.)

Онај наш Патријарх, који ту ствар буде схватио у пуној њеној важности, те прегао буде, да свима силама на том нашем тужном парлогу засади виноград, достојан нашега народа, тај ће имену своме стећи такав диван сјај, који никада потавнети не ће! А патријарх Георгије — по свима изгледима, — иде за тим, да својим прејемницима преотме ту злаћану јабуку! О томе се може човек брзо уверити, ако само мало пажљивије погледа на данашње стање наше богословије, recte на новотарије, које су на том заводу заведене Његовом иницијативом. Ту су вам н. пр. умножени часови предавања; засебно појање за две и две године; брижни избор два нова професора после познатог одрицања професора задарских; строга дисциплина; конвикт уз „благодејаније“ и друге ствари.

Но најјаснију светлост баца на тежње нашег Патријарха на овом пољу вест, што је донесоше скорашње новине: да се одреде *две стипендије за изображаване у иностранству за професоре у нашој богословији, и вест о подизаню семинарије.*

Тај факт ја са своје стране сматрам за весника нашег скорог препорођаја на том пољу.

Међу тим морам рећи, да, мене бар, та *два* стипендијска места (о семинарији нека остане реч стручњацима) не задовољавају. Вало је том приликом обазрети и на тужно стање нашег „придворног калуђерства.“ Требало је и за изображаване таких одредити коју стипендију. Та оскудица и на том пољу мори нас љуто. И та тешка тама сигурно морá да теретно лежи и на срцу саме Његове Светости. Ја патријарха Георгија у часовима бриге, што му је мора наносити поглед на то наше расторјество, готово представљам себи као дичнога Владику Данила, кад оно вели:

А ја што ћу, али са киме ћу?
Мало руках, малена и снага;
једна сламка међу вихорове.
Сирак тужни без ничеје никога.
Моје племе сном мртвијем спава,
суза моја нема родитеља . . . .
Црни дане, а црна судбино! —

А није тим *двема* стипендијама ни професорско питање коначно решено. Та наше данашње стање у професорству богословије иште одлучног ударца, иште много већих материјалних жртава, ако смо ради, да већ једном престанемо нарицати и запомагати са те наше љуте неудаће.

И ја са своје стране држим, да за ту нашу превелику нужду у професорима и придворном калуђерству, не би свакако било сувише, ни када би у разне универзитете послали ма и једно дванаестоцицу даровитијих и вољнијих наших синова, *спремајући се једни за професоре у богословији, а други опет за придворне калуђере,* јер ја држим, да и наши „дворјани“ треба да стичу и лепа *богословска* знања, и да ни за њих већ није више нуждан правни факултет, кад се црквено право — ради кога се до сад управо и ишло „горе“ — учи опширно већ и у богословији карловачкој.

Ја се у овој ствари још уздам у наш скори црквено-народни сабор. Ја држим, да би на том сабору (ако у оне будемо те среће да и то питање дође на среду), ваљало одредити: *„оволико стипендија одребујемо на спремање за професоре, а оволико за изображаване придворних калуђера.“* А у повесници тога сабора стајао

би тај чин крај имена Патријарха Георгија забележен са златним словима!

Па још када би меродавне личности крај тога биле и сретне руке у избору тих питомаца! Ја да сам том приликом овде каква таква меродавна личност, ја бих узимао више обзира и пол·гао веће важности на *студиозност* дотичних молитеља, неже-ли на сјајне сведоџбе. *Јер ја знам и шаких одликаша, који нису кадри ни ударити пером; а нами су нужни и књижевнички раденици на том пољу.* Та ми смо у богословској књижевности тако слаби, так· маленi! И ми *без шаког* избора не ћемо у том правцу ни дотерати далеко. Бар из кола наших свештеника до тога не ћемо скоро доћи; јер наше данашње и млађе свештенство има о том врло настрано мишљење. Да бих штоване читаоце о том и уверио, причаћу овде нешто из мога клирикована.

Врло се добро сећам, како смо једном повели реч о *шапријарашко-народној библиџеци*. Ја и мој друг М. доказивали смо опширно и са одушевљењем, како је већ давна избио дванаести час, који је озбиљно, најозбиљније опоменуо меродавне личности, да је већ крајње време, да се тај богати извор богословског знања већ једном доведе у ред, те да му се припусти омладина богословска.

„Јер ми немамо, – говорасмо ми — другог извора, из кога би се могли *усавршавашш*. Ми смо људи мал-те не сви убоги сиротани, те не смемо ни помишљати на то, да те скупе књиге сами купујемо. А овако се не разликујемо ни најмање од нормалца, који је све и сва учињо, ако је марљиво научио сваку задату лекцију. Жалост је то, да ми не можемо ништа да зарадимо *ван круга наших школских задаћа*. Ми из оваких прилика ћосимо у народ једино лепе сведоџбе, и ништа друго. На нас се могу слободно применити оне речи из „Османа“:

вас у виду и у речи,
а у створу ништа пака!

А зар ми не би требали да носимо у наш народ и „створа“? Та нашем су кукавном народу преко нужни свештеници темељно научени!“

Но пре него што ћу прећи да кажем, шта су нами на то одговорили остали, држим за нужно да упозорим штоване читаоце на онај круг уџбеника, из којих ми могосмо црпсти наше знање.

„Скринга,“ из којих се учи у богословији карловачкој, то су вам већином све неки конгломерати, из којих не знаш који камичак управ треба да задржиш. То вам је неки збијени хаос, од кога те може заболети глава. А гдекоја је „студија“ крај тога још и конфузно написана (*Увод* у св. Писмо; Омилитика), па не можеш да се наканиш да је узмеш у руке. И отуда баш и долази, да су у богословији карловачкој озбиљнији мислиоци обично „лоши ђаци,“ дочим се слабији таленти истичу као одликаши. — Овде још морам споменути, да се Догматика, та тако важна студија, која уз то стоји још и у најтешњој свези са исто тако важном Полемиком, учи на словенском језику! Ово је велика невоља и несмисао. Јер учити ту важну студију на том језику, не значи ништа друго, него учити из ње онај преписивањем грдно искварени словенски језик; а на смисао слабо се ко може и обазрети.*)

Истакнувши ово мимогред, чујте шта су говорили противници нашег горњег мишљења:

„Као што из тих ваших речи видимо, ви омаловажавате цео наш завод! Та ми учимо *све оно*, што ће нам у животу требати. Или зар ми не учимо апологетику, па догматику, тумачење св. писма, полемику, омилитику, литургику, моралку, пастирску, педагогику? Зар ми не кудтивирамо уз то још и наше дивно црквено појање?“ На додадоше уз то још и ово: „*А зар све шо није доста и довољно за нашег свештеника?*“

То рекоше, а не хтедоше поћати, да су *они* омаловажавали *позив српског свештеника!* Јер те се речи са свим логично дају овако изокружити: „Српски је свештеник упућен већином на село, међ људе неуке и просте, а за те је доста, кад им можеш лепо отпојати који ирмос ил сједалан; њих ће усхитити достојанствено рецитовање „паки и паки“; они ће те сматрати за врло учена, ако им изговориш какву — ма и сакату — проповед (коју они не ретко не ће ни разумети, *ше која им ништа ни користишти не ће*); — међ њима ћеш ти и са таковом спремом бити најумнија и први . . . е па дотле, а куда ћеш више?!“

Да, тако су говорили ти наши другови, а нису хтели да појме, да свештенику нашем, српско-православном, предстоји не само „паки

*) Чујем, да се Догматика од године већ не ће више учити на тако исквареном словенском језику. И крајње је време!

паки,“ крштење, венчавање, погреби, увођење и изводи из црквених записника (протокол, матрикула); него да га чека крај тога још и раз новрена и тешка борба на све стране. Та ту ти одмах — према крају, у коме си се мримно „душепопечитељских дужности“ — излази на сусрет сукоб, жесток, огорчен сукоб са пропагандом, или са настрајем шовинизма, или са поплавом назаренства. Ја не знам ни једнога краја, у коме живи наш народ, а да га не узнемирује једно ил друго између тих зала, а где-где мораш се богме бочити са два, па и са сва три та чудовишта, што грозно прете да нам избришу из срдаца наших ону красну амаљију нашу, што нам је крвљу својом бранише, чуваше и очуваше непомућену славни наши прези: *дивно наше православље!* Е, како-ли ћеш ти сада изаћи на сусрет тој заиста јакој и помамној навали? Како-ли ћеш је сузбити од твога стада, које ти је поверено „да га чуваш и од-а зла браниш?“ Нема сумње, да ће наш свештеник са спремом једино из „студија“ наше богословије — па ма он о томе имао најсветлију сведоџбу — морати у тој неједнакој борби брзо подлећи. Или зар ми не знамо, како богословска наука стоји у римљана и протестаната на тако високом ступњу, како је они тако озбиљно и савесно обрађују и своје клирике тако пажљиво и брижљиво васпитавају и упућују, да ће наш свештеник са својим заиста маленим знањем, што-но га носи из данашње наше богословије, према њиховим жестоким нападајима и на свом најоправданијем и најјачем становишту морати брзо да капитулира! С друге опет стране и новинизам ради данас са таким срествима, којима ћеш моћи противустати само тако, ако си учен и мудар. А знамо да су и Назарени у св. Писму тако окретни, да ни њих не ћеш моћи сузбити са празним фразама. Овде морам приповедити, како сам ја једном био у Н, и ту се упустио у жестоку борбу са тамошњим Назаренима. Они су цитате из св. Писма, што-но реч, сипали као из рукава; но и ја сам са своје стране чврсто стајао на биљези. У један мах запитаће ме један између њих:

„А зар и ви знате за св. Писмо?

„Како то?“ запитао сам га ја зачуђено.

„Па ми смо као држали, да ни немате св. Писма, кад овдашњи попа из њега не зна готово ништа!“ обавестио ме он подругљиво.

. . . Да, да, ништав штит и тупо копље носи у слабачкој руци у вртлог нашег потиштеног народносног живота сваки онај свештеник, који се „наоружао“ само са школским лекцијама *досадашње* карловачке богословије. Таком свештенику заиста ласно може „паспарати тај малер,“ да ће га запитати какав Вук Мићуновић:

Амана ти, ђе научи тако?
Јесу-ли те у Млетке шиљали?

Па сада ми реч'ше, жељемо-ли се ми од свештеника, који су као богослочци били горе наведнутог гледишта (а таких је за мога доба било у апсолутној већини!) *моћи надати раду књижевничком?!*

Но ја бих тежак грех навалио на своју душу, када бих се подухватио да тврдим како је то и таково мишљење владало међ богословцима мога доба (сада сигурно друкче мисле ти наши синови) с тога, што њихови духови не имадоше ног полета, не имадоше оног узвишеног идејалисања и мушке амбиције, која гони млада човека на истрајан и неуморан рад — не! ја по души својој велим, да тај нехај у срцима тих мојих другова не беше ништа друго, до *ли* жалосни рефлекс оног тужног стања, у коме, као у некој мрачној сфери, све до најновијег доба чамаше наша богословија карловачка!

Но под брижним надзором и родитељским руководством Њ. Светости, г. Патријарха Георгија почела се та суморна сфера разилазити, и ја се с моје стране и од клирика, који ће нам у народ долазити до „најновије богословије.“ надам добру. Они су већ сада заиста у далеко лепшим приликама, но што беху оне, међу којима сам ја свршио. Они имају и два млада вољна трудбеника професора, који ће свакако брижније хтети и умети да упућују тај млади свет, но што су нас упућивали наши професори још из оне „старе богословије.“ То ће стаће на њих сигурно повољно упливисати, те ће већ и наши богословци почети да поњају, како *једино знање даје свештенику сва средства за успешан рад, те ће почети да се са науком бави и ваншколским „студијама“ као са својим делом; а не ће богословију карловачку већ више сматрати за такову установу, у којој се долази до мањије и што „масније парохије“!*

*

Ето, толико сам имао да кажем о тој ствари; то да кажем, налагала ми је већ сама моја савест.

До душе, црна је слика, са које сам се усудио да у свој мојој незнатној работици по-

дигнем слабачком руком тужни вео, па је и мени самом с тога тешко око срца. Али у дну тог жалосног призора сијнуо је ено један зрачак светлости, задрхтао је мили сјај звезде преходнице, која нам навешћује сунце наших лепших, светлијих дана, и ја се напајам заносом тихе надежде!

Време ће показати! А ја рекох и умирих душу своју.

Огњеслав.

ДВЕ ТРИ НА ЧЛАНАК:

„У ОЧИ РАСПРАВНОГ ЦРКВЕНО-НАРОДНОГ САБОРА.

(Мисли о уређењу свешт. достојније.)“

ШТАМПАН У 1. БРОЈУ „СРПСКОГ СИОНА“ 1891.

Са особитом радозналошћу проучих чланак под горњим насловом, неби ли дао Бог, да нађем у њему решен већ једном тај гордијев чвор, око кога се већ толико и толико пера пребило и мастила пролило, али — као што ми се чини — на жалост нашу не нађе се ни у овај мах јунак, да на један хитац цијла згоди и чвор пресече.

У Христу брат „½ ½ иh“ исказује мисао: да *„при разрезивању парохијала треба предходно у виду имати, начин набавке уживљена и стање народа у појединим епархијама.“* Међу тим на ову исказану мисао своју, која би заиста требала да буде *основна* мисао при разрезу парохијала, у даљем разлагању и рачунању свом писац истог чланка и не осврће се, нити у целом овом чланку и једно место има, које би се могло са овом основном мишљу у свезу довести. Међу тим штета што се писац чланка није држао у рачуну своме ове мисли, па да је у појединим епархијама *„стање народа“* у обзир узимао.

У место тога писац је одмах почео да дели боље и лошије парохије, па је чак и господу учитеље богословије заједно са ректором ни криве ни дужне потегао, да му и они у том тешком послу на помоћи буду — ни мање ни више, него да му баш кажу који је богослов за коју варош или село дорастао.

А неби ли у место тога можда боље било, да је пожелио, да се г.г. учитељи богословије потруде, па да богослов, који сврши богословију, из ње за чин и звање спреман изађе, па да га не мора црквењак и учитељ у „свештенослужећим“ дужностима упућивати, па да не мора јадник још „4 године код старих и слабомоћних свештеника за умерену плату служити, да се поучи обредима службе и обичајима, а друго да се упозна са околностима (које су изгред буди речено у свакој општини друкчије), и увиђа за самосталног пароха“?! Каква би та умерена плата била, можемо мислити, кад се можемо похвалити да наш велики део свештенства за сјајну награду од 700 фор. годишње служи. Какву би, Боже, тај дотични слабомоћни свештеник, што је овако ухлебљен, могао своме помоћнику *умерену* плату дати, па ма ту плату и сам собор одредио?!

Врло лепо се даље г. писац и сам сећа да је наш свештеник породицом оптерећен, да није усамљен и да се ни са 750 фор. не даје живити са породицом, звао се дотични парох, администратор, капелан или како год хоћете, „а празан стомак — потписујем и сам — гони у просијачину!“ Оно да богме да би добро било, кад би се сви свршени богослови могли придодати најбољим парохијама, али шта ћемо, кад баш на тим најбољим парохијама можда нема старих и слабомоћних свештеника, него их баш има можда на лошијим па баш и најлошијим парохијама?!

Што се тиче парохијских сесија, ту се потпуно слажем са писцем истог чланка, јер пред очима имам и сам, како је са залишним сесијама. Тешко свештенству, да се има издржавати из овог фонда, у који би имали утицати приходи тих сесија! Тај фонд тешко да би кроз 5—6 година могао платити и порезу на те сесије, а не да би из њега још и свештенству што дотегло.

Но да пређемо на најглавнију ствар, на рачун.

Узмимо нпр. епархију Будимску. Ту се најбоље види, да штовани писац није остао веран својој основној мисли при рачунању и разрезу парохијала.

Да се подмири сума од 23.500 фор. која је нужна на издржаваље парохија, на сваку би кућу дошло 7 фор. 42½ н. — „То је много,“ признаје и сам писац, али се срећом сетио, да на тако мало душа не треба ни толико парохија; та ено у Кикинди има 14—15000 православних душа, па нема више него 5—6 свештеника, па што неби то могло бити и у будимској дијецези?! „Та не унапређује православље многобројно свештенство!“ Кад може у Срему, Бачкој и Банату бити више парохија заједно, може и у будимској епархији!

Јест, тако би то било, кад би будимска епархија била као Кикинда — кућа до куће — или кад би бар била као Срем, Банат, Бачка, где је живаљ српски јачи и обилатији, али шта ћеш тужан, кад су ти у будимској епархији поједине парохије наше као малене оазе у непрегледној пустињи. Исечеш ли у тој оази дрво, што под својом сенком заклања слабачку травчицу и бистри поточић, да не изгори, да не усахне од ужасне жеге, — оазе је нестало, пустиња је прогутала!

Од како је „Рескрипт“ редуцирао неке наше парохије, тих је опћина са свим нестало. Ено Ивања, Вилања Рац Козара и т. д.

Но као да је штовани писац и сам осећао, да се редукцијом не може много помоћи, па је нашао и други експедијенс, да се тог клетог рачуна опрости, па је као од беде метнуо у примедбу: „*Тамо постоје многи фондови.*“ Истина да има и нешто фондова у горњем, будимском протопресвитерату, али у мухачком има само једна једина опћина свог фонда, из кога пароха плаћа, а то је опћина Шиклушка, а све остале парохије одржавају се са грбаче сиромашних парохијана, а колико их има, где ни потпуне сесије па још ни стана нема!? Али да: „ко је њима крив, што се нису постарале за парохијску сесију и парохијски дом?!“

Ни за горњокарловачку дијецезу не налазим да је рачун добар, јер према основи да парохија не може имати више од 2000 или мање од 1000 душа, не могу оправдати, да тамо буде 137 парохија на 253 хиљ. (а данас већ и 300 хиљ.) душа, као год и у архидијецези на 137,181 душу. Према томе отпао би и онај сувишак, којим би се бајаги могао терати луксус, па држати 170 пароха више но што би требало.

Но о горњокарловачкој епархији, нека говоре они, који је боље познају, но што је познајемо ми, али што се тиче епархије будимске, то смело тврдим: да је поред свију фондова, који тамо тобоже постоје, „народ — заиста — оптерећен тако, да му се јастуци испод главе морају продавати“!

Где је народ тако раштркан као у будимској епархији, ту редукције не може, не сме бити, ако смо ради да и тих 19 хиљада суноврат у пропаст не отерамо. Где опћине стоје не испод 1000, него испод 5—600 душа, ту не помаже ни разрезиваље на брачне парове, ни на душе, ни на имаље, то је све једно, јер је мало и брачних парова и душа, а имања по најмање!

Оволико имадох за сада приметити на споменути чланак.

Ст. М.

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

(Из горњо-карловачке епархије.) Јављају нам из *Плашкога*, седишта горњо-карловачке епархије ово: „Овде се образовао *одбор* између свештеника ради оснивања *„друштва за потпомаганье удовица и сирочади свештеничке у горњо-карловачкој дијецези.“* Тај је одбор на састанку свом у Плашком 24. јануара о. г. саставио *„Правила,“* која су ових дана поднесена високој кр. хрв. слав. далм. земаљској влади на потврду. Председник је том одбору за састављање „правила“ високопречасни г. протосинђел и патријаршијски мандатар *Платон Телечки*, поводља Никола *Косановић*, прота плашчански, а чланови: прота и професор Никола *Живковић*, свештеник и професор Манојло *Грбић* из Г. Карловца, јеромонах и конзисторијски бележник Урош *Пејић* и Сава *Косановић*, канелан из Плашкога. — Ако Бог да, те нам се ова „правила“ на скоро потврде, онда ће се заказати скупштина свештеничка овог пролећа и позваће се свештенство на уписиваље у друштво, — и тада ћемо нешто мирније душе моћи чекати, да се оживотвори онај давно очекивани „општи јерархијски фонд

за удовице и сирочад свештеничку.“ Хвала нашем младом и честитом Мандатару, што је ту нашу општу ствар одмах првих дана свога званичења тако својски приграло.“ К.

(Стање фонда епархије вршачке.) Читамо у „*Вршачком Гласнику*“ ову пријатну вест: „Фонд епархије вршачке, основан иницијативом високопреосвећеног г. епископа *Нектарија Дмитријевића*, закључком вршачке епархијске скупштине од 24. маја 1888. г. и добровољним годишњим прилозима појединих родољубивих свештеника, нарастао је крајем 1890. године на 8379 фор. 87 н. — Дело ово само се по себи хвали. Само лепе среће, да је овај фонд давно већ основан био, наше би аутономне и црквене прилике много боље стајале.“ — Колико нам је познато, такве епархијске фондове установиле су још епархијске скупштине дијецезе темишварске и архидијецезе карловачке. Надамо се, да ће и остале епархије створити сличне корисне фондове, који ће служити за подмирење епархијских потреба.

(Консисторија епархије вршачке) у седници својој до 28. јануара о. г. потврдила је *за шароха у Сефкерину* г. Александа *Марковића*, свршеног богослова из Горњег Ковиља.

(Епархијска консисторија горњо-карловачка) држала је 24. јануара 1891. *у Плашком* своју седницу, у којој је расправљено 48 предмета, а међу тима ови главнији:

Високопреч. Гд. Протосинђел *Платон Телечки* поздравља консисторију, и представља јој се као АЕМ Мандатар, и чита се односи отпис св. Патријарха, којим га именује за свога Мандатара, о чему је народ и свештенство већ президијално извештено. — Св. Патријарх жељећи увести једнообразност у вођењу матрикула, иште на увиђење наше формуларе. Има се поднијети. — Св. Патр. сазиштава ријешење св. Синода као врховног суда у ствари фискалне акције против бившег пароха Драготињског Мил. Главочиље, по коме осуђени губи са свагда Драготињску парохију, а ухљебљење његово на другом мјесту зависиће од његова поправљења и благорасуђења дотичног Епископа Дијецезана. Решено обуставити му и ону половину плаће, коју је за трајања фиск. акције уживао, а дотичном проти наложити, да пази на владање осуђеног па да од времена на време амо извјештава. — Владимир Дујић постављен је за администратора парохије у Сењу, — Стеван Косановић за капелана у Смиљану, — Петар Вујаклија за личног капелана Мих. Барићу, пароху у Радовици. — Општинама је наложено, да се претплате на „Српски Сион,“ а свештенству и школама препоручено је да га држе. — Влада нема богослову Николи Ерцеговцу veniam aetatis, пошто је тек 20. годину навршио. — Влада на овд. захтјев одговара, да не може давати бланкете за дупликате матрикула, него да су то дужне црквене касе набављати. — Андрија Зобеница одређен је за систем. капелана у Кореници. — Пошто је парох Вељунски Манојло Мајсторовић 28. децем. пр. г. умр'о, именује се за администратора парохије син покојников Никола, капелан Клокочки. — Нацрт иконостаса за нову цркву на Плитвичким језерима одобрава се. — Адм. парохије Староселске, Симо Орешчанин, по молби му премјештен је на парохију у Бојни, а Старосело дато је оближњем свештенику Јовану Воркапићу, пароху у Блиња. — Богослов Миле Шумоња, који је одређен за админ. у Мариндолу, запитаће се, шта је већ с његовим рукоположењем. Н.

(Епархијски административни одбор горњо-карловачки) држао је прву овогодишњу седницу у *Плашком* 7. фебр. о. г. под председништвом високопреч. Гд. АЕМ Мандатара *Платона Телечког*. Између 95 предмета, који су у тој седници у расправу узети, новодимо овде само неколико важнијих:

Председник поздравља одбор и представља му се као АЕМ. Мандатар уз прочитање односног отписа св Патријарха. — Св. Патријарх јавља да су ове општине наше добиле земаљску припомоћ: Сењ 500 фор., Моравице 300 ф., Бовић 1500 ф., Примишље 400 ф., Јасеновац 1000 ф., Кирин 1500 ф., Могорић 800 ф., Буњић 200 фор., Госпић 2000 фор., Лесковац 450 фор., Јураковац 2000 ф., Тоболић 200 ф., Благај 300 ф., Бачуга 300 фор., Водотеч 300 ф., Оточац 250 ф., Кореница 700 ф., Врело Кор. 300 ф., Јошани 500 фор. — Имају се извиђестити дотичне општине. — Саборски одбор шаље на извештај жалбу пароха Оточког И. Машића о томе, како се овде не држи епарх. скупштина и како се нередовно држе седнице Еп. Адм. одбора. Има се извештај поднијети. – Саборски одбор препоручује уредно уплаћивање саб. трошкова и верозаконског приноса. Опомену општине: Моравице, Карловац и Ријеку, пошто од осталих општина те новце побира уредно полит. власт. — Задушна заклада пок. проте Госпићког Мил. Тесле

прима се. — Распорез од 100% по порез. фор. за зидање цркве у Скраду одобрава се. — Налик распорез и у Швици одобрава се не по ралу него по порез. фор. — Софија Шулентић даје 1 рал земље цркви Д. Грачачкој као задушну закладу за своја тетка Рајеновића. Има се искати пренос катастралног посједовног листа, да се види шта тај комад доноси. — Котарска област у Слуњу јавља, да је црк. општинска каса у Вељуну, иза смрти пок. пароха М Мајсторовића остала ускраћена са 339 фор. Има се позвати црк. одбор, да се покуша у лијепу изравнати с насљедницима покојниковијем, иначе да преда ствар суду. — Епарх. Шк. одбор јавља, да је црк. општина Јасеновачка употребила 1600 фор. школских новаца за поправак цркве. Има се позвати црк. одбор, да ствар разјасни. — Рачуни Ман. Гомирја за 1887. и 1888. даће се на ревизију члану Петру Пешуту, надпоручнику. — За српски учит. конвикт у Н. Саду позваће се општине, да на дан зборова црквених ове године пронесу други тас. — Због неуредности рачуна у Требињи, наложиће се предсједнику Требињском, да к проти будачком М. Опачићу донесе све рачунске књиге на преглед, а овај да извештај поднесе. — Исто тако у Унтицу — послати пароха Дубичког и члана адм. одбора Мих. Опачића да развиди и извјести. — За градњу од муње сагорелe цркве у Јураковцу има се 2000 фор. распорезати на парохијане по порезној форинти. — За поправак парох. стана у Боројевићима распорезаће се нужна свота по порезној форинти. — На захтјев црк. општине на Вељуну крејираће се тамо систематизована капеланија, пошто је број душа нарастао на 3038. — Било је свега у овој сједници 95 предмета, међу тима скоро половина рачуна црк. општинских, јер од лане престадоше пол. власти те рачуне контролисати и о њима бригу водити, него та дужност спаде сада са свим на адм. одбор. Усљед тога примјећује се већ сад, да епарх управа *са једним биљежником* неће кадра бити том великом послу одољевати, него би била пријека потреба, да се код епарх. управе *установи једно мјесто за чиновника*, који би само с тијем нашијем црк. општинскијем рачунима довољно посла имао. — II.

(**Православна српска виша девојачка школа у Сарајеву.**) Читамо у 1. броју „*Школског Листа*“ о тој школи ово: „Одлична и родољубива *православна српска црквена општина у Сарајеву*, опазивши с тужним срцем, да се кћери тамошњих Србаља васпитају у римским клостерима (манастирима) и у туђинским заводима, у којима се туђинским духом напајају а од своје вере отуђују, *установила је и отворила јесенас први разред српске више девојачке школе* са наставним планом новосадске срп. више девојачке школе, који је прилагођен тамошњим местним околностима. — За прву учитељицу ове школе изабрана је гђица Милева *Павковићева*, испитана срп. нар. учитељица, родом из Суботице, која је учитељску школу уз примерно владање с одличним успехом у Сомбору свршила и испит за учитељицу с одликом положила. За сада је постављена само једна учитељица на овој школи, али су јој још у помоћ придодани учитељи и учитељице срп. нар. школе сарајевске, који поједине предмете и у овој вишој девојачкој школи предају. Ако Бог да, на јесен ће се отворити други разред ове школе, и тако ће се даље поступати, да се потпуна виша девојачка школа установи. Нека је срећан почетак и наставак овоме важном подузећу за више васпитање Српкиња у Босни у духу свете православне вере и миле нам народности српске.“

ЧИТУЉА.*)

(† **Ђорђе Татаровић**) *свештенику Сент-Петру* у торонталској жупанији, преминуо је 12. јануара о. г. после дужег боловања у 71-ој години старости своје. Покојник се родио у Црној Бари, где му је отац био учитељ. Гимназију је учио у Суботици, филозофију у Кечкемету, а богословију у Карловцима. После свршене богословије изучио је 1847 и 48 учитељску школу у Сомбору, на је био годину дана учитељ у В. Бечкереку, а за тим је постао свештеник у Орославу, где је провео 38 година дана служећи верно св. олтару и народу. Његова је заслуга, што је црква орославска стекла 70 јанаца земље и више здања. У општини Светом Петру служио је последње три године. Био је ревностан свештеник, и од свакога љубљен и поштован. Лака му земља и покој му души!

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

(Молимо поштоване писце, уредништва српских листова и издаваче књига, да нам своја издања *на приказ* достављају. Мо

*) Да бисмо могли у овој рубрици достојно испратити на овај свет сваког преминулог свештеника, молимо лепо пријатеље овога листа, да нам саопште смртне случајеве, који се догоде, и да нашему по који рец из живота дотичног покојника. Уредн.

лимо тако исто славна уредништва, да нам своје листове *у замену* шаљу.)

Летопис Матице Српске. Уређује А. *Хаџић*. Књига 164. (Свеска 4. за годину 1890.) У Н. Саду, српска штампарија дра Свет. Милетића. — 8-на, стр. 169. — Цена 70 новч. а. вр. — Чланови „Матице српске“ добијају бесплатно „Летопис“ и „Књиге за народ.“

„Вршачки Гласник“. *Лист за материјалне и просветне интересе.* Година II. Излази сваке недеље на табаку у *Вршцу*. Одговорни уредник *Милан Касановић*. Цена му је: 4 фор. на годину, 2 фор. на по године.

Худим душама. — Башка. — На Шихану. — Родитељска кућа. — Приповетке *Д. Мамина-Сибирјака*. (Прештампано из листа „*Садашњост*“.) Издање накладне штампарије у В. Кикинди 1890. — Стр. 227. — Цена 70 новчића.

ИЗЈАВА.

Поводом чланка у 8. бр. „Заставе“ („Нови Јаничар“), а ради објективности и обавештења нашег читалачког света, сматрам дужношћу изјавити: да је усљед мојих пријава и тужаба против *бившег* шидског, а сада суспендованог престојника *Мркшића*, учињено од стране наше црквене власти, краљ. зем. владе у Загребу и државног одветништва у Митровици све, што се до сад по дотичној ствари учинити требало и могло.

У Бачинцима 4. фебруара 1891.

Јован Јеремић,
парох и члан Архиђаконске конзисторије.

ОГЛАСИ.

Бр. Е. 65 / К 34 ех 1891. 2

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на упражњено место сист. парох. помоћника II. класе у Врањеву.

Компетенти имају своје ваљано инструјиране и довољно биљеговане молбенице путем својих претпостављених власти најдаље до 10. (22.) марта 1891. год. потписаној епарх. конзисторији поднети.

Из конс. седнице држане у **Темишвару** 17. (29.) јануара 1891.

3—3 **Конзисторија епархије Темишварске.**

Е. 1480. ех 1890. 4
I. 240.

Стечај,

2—3

Ради попуњења парохијског места у Фердину са платом петог разреда.

Конкуренти имају своје ваљано инструјисане молбенице, најдуже до 15/27. Марта 1891. овој Конзисторији путем својих власти послати.

Из седнице епарх. Конзисторије у **Вршцу** 28. Јануара (9. Фебруара) 1891. држане.

1—3 **СТЕЧАЈ.** 5

Овим се расписује стечај на место умировљеног учитеља на срп. вероисповедној основној школи у Најфали. Рок стечају је 24. март о. г. Плата учитељска је у готовом новцу 200 фоината, у име огрева 30 фор., за преводство 10 фор., 50 кибли пшенице у нарави, 4 јанца сенокоса, $^1/_2$ јанца баште у њиву и пристојан стан с баштом, и на ову земљу порез платити.

Дужност је учитељска десну певницу држати и све школском уредбом прописане предмете у школи предавати. — Молбенице имају се упутити месном школ. одбору и првенство ће имати који се лично представи.

Из седнице школског одбора држане у **Најфали** 7. фебруара 1891.

Павел Ристић, перовођа. **Вељко Аничић,** предс. школ. одбора.

Бр. 3/II. ех 1891. 1—3
црка. одбор.

СТЕЧАЈ.

6

Од стране црк. школ. општине Меленачке овим се расписује стечај на новоустановљено место црк. школ благајника и црк. школ. деловође. Плата је благајнику 200 фор. а. вр. а деловођи 400 фор. а. вр

Права и дужности како благајника, тако исто и деловође обележена су у штатуту, који се у свако доба код општинског потпредседника г. Божидара Милошевића видети може.

Ваљано инструиране молбенице имају се најдаље за четир недеље, од дана првог увршћења овог стечаја, црк. школ. општини Меленачкој послати.

Из седнице црк. одбора, држане у Меленци 10. (22.) фебруара 1891 год.

Паја Таназевић, перовођа. **Т. Димитријевић,** председник.

„Српски Сион“ излази *сваке недеље* на великом табаку. **Цена** му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор, а на чертет године 1 фор. За *стране земље* на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се накладној *штампарији А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи* уреднику *Сиону Петровићу* у *Новом Саду*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ.

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 8. У НОВОМ САДУ 25. ФЕБРУАРА 1891. **Год. I.**

„СЛАВЕНО-СЕРБСКЕ" НАКАЗЕ У ЦРКВЕНОЈ СЛОВЕНШТИНИ.

(На част Његовој Светости патријарху српском Ђорђу).

До друге и треће десетине прошлога века, па још и неко време после тога, српска је црква по свима српским земљама, служила на *српском словенском* (или *србуљском*) језику, а гдешто још и данас тако служи.

Све пак *данашње црк ење књиге* паше, у којима је *руски словенски* језик, почеше нам долазити из Русије тек друге и треће десетине прошлога века када нам Турци готово сва књижевна средишта разорише, а вредни калуђери не могаху више својом руком писати црквених књига српским словенским језиком.

Из тога се види, да је у пређашњим црквеним књигама нашим или у тако званим *србуљама* језик *српски словенски* а у свима данашњим црквеним књигама опет *руски словенски*. И један и други језик јесу само говори (дијалекти) *старога словенског* језика, који српски и руски писци почеше за рана дотеривати по своме *живом, народном говору*, јер онај књижевни језик, *иконско словенски*, бејше за њих туђ и мртав. Овако урадише и бугарски па и хрватски писци, те тако посташе *четири говора (дијалекта)* старога или панонско-словенског језика, а на име: 1. *бугарски словенски*, 2. *српски словенски* 3. *хрватски словенски* и 4. *руски словенски*.

Кад овако по науци стоји ствар, онда се види, колико приличи сваком суврименом богослову и правом књижевнику, кад мисли и држи, да је у данашњим црквеним књигама нашим најстарији облик словенскога језика и кад га назива превасходно „славенским." Таки људи дају сами себи слабу оцену из историје српске књижевности с једне стране и из историјскога правца и поређења словенистике с друге стране. Ко пак није рад да упадне у тако грубу погрешку, не остаје му ништа друго, него да се научи познавати и ценити наше старине.

Часни тај *иконско словенски* језик изумр'о је одавно у устима народа, који га је говорио и који га је сам називао „*словенски*" (словѣньскын языкъ) а „*стари*" додаје се к називу за разлику од новога „словенског" (словеначког или краљског) језика, којем је он, као и бугарскоме, *родитељ*, а они његови *потомци*, јер су,

по најновијем доказивању, само они одаљ постали. Сви остали данашњи словенски језици наређани су као *млађа браћа* „старога,“ панонско-словенског језика, и по томе *он није остао словенским језицима*, као што се пређе погрешно мислило, а гдешто још и сада мисли, него им је *само старији равноправни брат*.

Изумрли тај панонско-словенски језик живи и данас, само *знатно преиначен*, у цркви код нас Срба и Бугара, Руса (Великоруса) и Русина (Малоруса). Према томе он нама Словенима православног закона, на по се, много вреди за то, што се њиме и дан данас Богу молимо, и што се код нас *њим језиком*, а не нашима народнима, писало у прво време наших књижевности.

Но, осим поменуте *посебне вредности* његове за нас православне Словене, часни тај узумрли „стари,“ панонско-словенски језик много вреди још у опште и за све остале иноверне Словене: римске католике и протестанте, јер и ако је он *отац* само двају словенских језика (бугарског и словеначког) а свима осталима тек *старији равноправни брат*, опет се за то, *на пољу историјске граматике, узима* као да је *родитељ свима словенским језицима*, јер је *он најближи ономе прасловенскоме језику* или *језику од постања, прајезику*, који се није сачувао ни у словенској породици, готово као ни у свима осталима породицама арио-јевропског или индо-јевропског сродства.

Кад је дакле у истини тако, онда стоји и ово:

а) да је „стари“, панонско словенски језик *најстарији облик међу словенским језицима*;

б) да је у њему *сачувано*, и потомцима његовим и млађој браћи његовој, *најдубље правило*, и

в) да је он за све Словене *средиште језичког испитивања*.

И ако свакоме посебном словенском језику ваља најпре мотрити на своје посебне старије облике, као н. пр. српскоме језику на дубровачке из XV., XVI. и XVII. века, опет нас ови облици упућују на старо словенско обличје, казујући нам, да гласове и облике свога посебног словенског језика треба да меримо са старим словенским.

Чинећи тако, не ћемо одселе у тој мери грешити, као до сада. Од како се молимо Богу из књигâ писаних руским словенским језиком а то су нам *све данашње црквене књиге*, (и сам *Србљак*, који је са срп. слов. преведен на рус. словенски), ми не познајући рускога правописа, почесмо многе речи изговарати и читати против организма словенских језика: старога словенског, српског словенског и руског словенског, против руског и српског народног говора, и против творбе речи, о којој многи наши богослови немају ни појма, а кад чују којег изврсног појача, који је изврсник и у словенистици, да све на длаку правилно чита и пише, они не ће да се одазову с признањем и са захвалношћу, што им, мимо лепо појање још бесплатно и очи отвора него као праве надрикњиге завере с којекаквим таштим и ништавим опаскама и бесмисленим замеркама.

Против таких себезналих надрикњига овај је чланак и наперен.

У првоме делу овога чланка говориће се *„о славено сербским“ наказама у црквеној словенштини*, а у другоме делу опет *о „славено-сербским“ наказама у српском народном говору и писму*.

I.

а) *Како се сад чита слово* **ѣть** (ѣ), *а како би требало*. — У другој половини

прошлога века „славено-сербски“ књижевници почели су ѣ, пишући га и путно и беспутно, свуда читати као *је*. а то је *по јужноме српском изговору*. И тако се од тога времена по свима крајевима источнога српског изговора чита грѣхъ као *грјех*, человѣкъ као *човјек*, всѣхъ словесѣхъ као *вс̏јех словесјех*, завѣща као *завјешћа*, къ человѣцѣхъ као в *човјецјех*, и во вѣки вѣковъ као и во *вјеки вјеков*, w скатѣмъ храмѣ као о *свјатјем храмје*, и т. д. — Да видимо сад, је ли то добро?

Слово ять (ѣ) од старине се, по различним словенским крајевима различно изговарало и изговара. У писменим споменицима старога словенског језика (који су до данас познати) читало се ѣ као (ѧ или) *é*. Стари су га Срби и у српском словенском читали као *е*. Великоруси га и данас изговарају као *е*. Ми источни Срби такође говоримо грех, човек, завештa, век, векова и т. д. Малоруси га, као и Срби западнога изговора, читају као *и*: и во вики виков и т. д. А само по јужноме српскоме изговору чита се ѣ или као *је*: човјек, завјет, вјера и т. д. или као *ије*: вијек, гријех, дијете и т. д.

Како сад хоће наши богослови да им се чита ѣ: или свуда као само *је*, или како ко хоће, према своме дијалекту, дакле као: *ије, је, е, и?*

Ако ће свуда као *је*, онда натерују јужне Србе да не говоре, н пр. врјеме, времена; дјете. дјетета; видјети, видио; љепше, њедра, прије, сијати и т. д — пити источни Срби да говоре: време, времена; дете. детета; видети, видео; лепше, недра. пре̏ће, сејати и т. д. — него сви заједно да изговарају те речи овако: врјеме, врјемена; дјете, дјетета; видјети. видјео; љепше, њедра, прије, сјејати и т. д. — како нико не говори, ни Херцеговци, ни Бошњаци, ни Црногорци. ни Далматинци, ни Хрвaћани, ни Славонци, ни други; — они дакле уче сав народ да треба да промени свој језик, градећи му ново „наречје“, или боље рећи, приближавајући се црквеном словенском, у колико то не допушта особина српскога језика — и то све чине за љубав својој машти „невѣдѣнїа“.

Кад дакле у старом словенском језику треба ѣ, по Миклошићу (види Lautlehre der altslovenischen sprache), читати свуда као *é*; кад га и у српском словенском ваља читати као *е* (в. Вука С. Караџића Примјере српско-словенског језика); а кад је ѣ и по великоруском говору и по источном српском дијалекту = *е*, онда је као сунце јасно, да ѣ и у данашњим црквеним књигама нашим, писаним руским словенским језиком, а *по свима крајевима источнога дијалекта српског*, треба свуда изговарати као наше *е*, дакле: вѣкъ = век, человѣкъ = человек, крѣпкїй = крепки, миръ = мире, царѣхъ = царех, благовѣрныхъ = благоверних, припѣвающе = припевајушче и т. д, дакле *према источном дијалекту српском*.

На против, по свима крајевима јужнога српскога изговора, треба ѣ према томе дијалекту читати двојако и то: или као *је* или као *ије*. Као *је* читаће се у оним речима, у којима је источно кратко *е*, н. пр. вјера завјет дјело и т. д. Као *ије* изговараће се у оним речима, у којима је источно дуго и врло дуго *е*, н. пр. тијело, гријех, заповијест, и т. д. Кад пак ѣ у јужним крајевима треба читати као *е*, а кад као *и* казаће нам правила јужнога срп. говора или гласовни закони српскога језика, према којима се јужни срп. говор изједначује некад са источним а некад са западним говором.

Да има *православних* Срба, који говоре западним дијалектом, (и ако се тим дијалектом данас ништа не пише), њих би лако било упутити, да ѣ читају као *и*. Срби

*

западнога срп. изговора, међу којима се многи држе за Хрвате а други за Буњевце и Шокце, будући су римске католичке вере, моле се Богу из латинских књига, а у народној књижевности својој служе се јужним српским дијалектом.

(Свршиће се.)

ИЛАРИОН РОГАНОВИЋ,

Црногорско-брдски митрополит.

Написао: **Дионисије Миковић,**

управитељ манастира „Ваље.“

Праведно је, да род поближе познаје своје синове, који му, из родољуб них тежња, служиште хвално и примјерно.

И моја је намјера, да шљедећим врстама поближе упознам српски свет с једним од такових, како се у почетку види, са Илариоиом Рогановићем, блажено покојним црногорско брдским митрополитом.

Овим тешким предузећем не смјерам, да кратим драгоцијено вријеме поштованих читалаца, него да их, што оно Марку Јевросима рече: „Ни по бабу ни по стрићевима, но по правди Бога истинога“ боље упознам с човјеком, који је с малом спремом за рад, својим радом задужио род на вјечну захвалност, и заслужио, да му се име вјечно свијетли међу осталим свијетлим именима врлијех синова мукотрпног милог нашег српског народа, који показаше, колико човјек може учинити, кад га родољубни занос и страсна љубав води к срећи и слави рода.

* * *

У дивној Зети, ковчегу славе, и матери српских великана, на чијој:

— „Њиви никло је прво
Српских владара владарско дрво.“ —*)

у *Подгорици*, садањој „*Мирковој вароши*,“ на брзотечној ријеци Рибници, роди се 12. јула 1828. год. *Илија Рогановић*, у калуђерству названи *Илариоп*.

Илијини родитељи били су: Ђуро Јовов, из Прогоновића, села Љешанске нахије, и Марија Мартиновић, из Бајица.

Ђуро је унук кнеза Рогана, рођеног седамнаестог столећа у Цуцкоме селу „Трњину,“ а прослављеног „Горским Вијенцем“ жарке душе владике Петра II. Петровића, Његуша.

Кнез Роган имао је три сина: Јова, Бања и Мргуда.

Јово је, са још дванаест Црногораца, погинуо у Бањанима 1737 године. Издао их је поп Копривица и рођак му Ћетко Мирковић.

Цио овај догађај расвећује нам пјесма обнародована у 22 и 23. броју „*Јавора*“ 1887. године, од Л. Пиштелића, коју је саопштио „по пјевању гуслара — Цуце.“ Да бих овдје површно овај срамни чин расјаснио, мало бих мање простора обухватио, него ли да пјесму у цјелини пренесем, с тога је ради јасније расвјетљења од ријечи до ријечи преносим мојим пошт. читаоцима.

Пјесма гласи:

„*Издајство попа Копривице и погибија 12 Црногораца у Бањанима.* (1737. г.)

„Мала се је чета подигнула
Са врх Цуца од села Трњина,
Чета мала од дванаест друга.
Пред четом је Рогановић Јово
Са рођаком Пејом Марковићем.
Пође чета уз Херцеговину;
Рвјечане чета прелазила
Рвјечане и Велиђе равно,
Па их ето право у Бањане.
У Бањане чета починула
У Јовова Богом побратима,
Побратима попа Копривице.
Радосно је попе дочекива,
(Ал притворно да га Бог убије);
Даје свима пива и јестива;
Крајуњ' шаље своје поклисаре,
Да доказу бегу Љубовићу:

*) „Балканска Царица“ Н. I.

Да с' у њега дошли Црногорци:
Рогановић Јово из Трњина
Са рођаком Пејом Марковићем,
И са њима десет Трњинара;
„Него хајде Беже Љубовићу!
Да осветиш аге и бегове,
Које су ти они погубили
Четујући уз Ерцеговину!“ . . .
Хитро Беже на ноге скочио,
Собом узе стотину Турака;
Па се крену у Баљане равне;
Прије зоре до куле стигоше,
И бијелу опколише кулу! . . .
Чета трудна спава на дворове,
Јер се чета издаји не нада.
Тад се диже попе Копривица,
Те с четника узеше оружје,
И сакрише у бијелу кулу,
Да с' немају са чиме бранити.
Чета спава за то и не знава.
Тад се кула напуни Турака,
Притиснуше људе у спавању:
Сви скочише сањави од спања,
Да се лате својега оружја,
Ал' оружје њихно сакривено
И издаја њима учињена
Од Јовова Богом побратима!
Кад то виђе Рогановић Јово,
Зачуди се што се учинило,
Па дозива свога побратима:
„Побратиме! Ђе нам је оружје?
Да нас живе не хватају Турци!“
Зове Јово, поп се не одзива,
Но се крије, јер му образ био!
Крије себе а крије оружје.
У то доба навалише Турци,
Ухватише дванаест јунака
Па свијема савезаше руке.
А кад виђе Рогановић Јово,
Када виђе, да су погинули,
Везан зове попа побратима:
„Побратиме, јер ти образ био! . . .
Дођи к мени, одр'јеши ми руке!“ . . .
Но се попе одазват' не хоће.
Опет зове Рогановић Јово:
„Побратиме, јер ти образ био!
А ти пушти Марковић Вукоту,
Јер су њему на дом остануле:
Девет својих милијех сестара,
Девет сеја, девет кукавица
И десета остарјела мајка,
Међу њима мушке главе нема!“
Тада попе изведе Вукоту,
Одријеши му бијеле руке
Па га држи попе уза себе.
Тад запјева Рогановић Јово,
Са рођаком Пејом Марковићем:
„Мајке наше, нам' се не надајте! . . .
Сеје наше, не веселите се! . . .
Љубе наше, ви се преудајте!“ . . .
И још они цјевати хоћаху,
Него Турци више не дадоше.
Када виђе Марковић Вукота
Своју милу браћу посјечену,
Тад овако јунак проговара:
„Нек остане самохрана мајка,
И нек плачу све девет сестара,
Ја се дома повратити нећу!“ . . .
Па извади ножић од појаса
Па удари попа у прсима,
И доста га тешко обранио,
Па овако њему бесједио:
„Авај попе, јер ти образ био! . . .
Што издаде браћу Црногорце!
Зар се тако држи побратимство?!“ . . .
Још Вукота говорити шћаше,
Него Турци више не дадоше
Већ и њему главу одсјекоше.
Тад полете гавран тица црна,
Са крваве из Баљана куле:
Баш са куле попа Копривице,
И дољеће у село Трњине,
На Јовову пребијелу кулу.
Гавран граче, никад не престаје,
Зачула га остарјела мајка,
Харамбаше Рогановић Јова,
Па овако она проговара:
„О гавране, тицо злосутнице! . . .
Зашто грачеш ти на нашој кули?
Да ми није погинуо Јово:
Четујући уз Ерцеговину?!
Ево има два мјесеца дана,
Од како је у чету пошао,
И одвео неколико друга,
Да сијече аге и бегове,
А плијени коње и волове! . . .“
Гавран гракну п' онда одговара:
„Богме ти је погинуо Јово,
И његово свеколико друштво.
Издаде их попе Копривица,
Са рођаком Тетком Мирковићем,
Издало их љето и године!“ . . .

Кад зачула то Јовова мајка,
Проли сузе низ старачко лице,
Па дозива до два мила сина:
Рогановић Баћа и Мргуда,
Овако им мајка проговара:
„Чујете ли, моја дјецо драга!
Јова су нам погубили Турци, ...
И његово друштво свеколико;
Издаде их попе Копривица
Са рођаком Ћетком Мирковићем.
Но ако сте ђеца Роганова
Покупите једну чету малу,
Осветите ви брата вашега,
Јер срамота нема би вам била
Да остане јунак неосвећен,
Волија бих и без вас остати
Него браћу да не осветите!“
Кад то зачу Баћо и Мргуде,
Глас дадоше у село Трњине,
Покупише једну чету малу,
Чету малу од тридесет друга.
Пође чета у Ерцеговину,
Не да бије најелиште Турке,
Но да тражи попа Копривицу
Са рођаком Ћетком Мирковићем!
Дође чета у Бањане равне,
До на кулу попа Копривице;
Па под кулом чета почивала.
Мргуд зове Ћетка Мирковића,
Баћо зове попа Копривицу:
„Ђе сте к . . . . ! браћке издајице!
Изидите пред бијелу кулу!“
Кад глас зачу Ћетко Мирковићу,
Он изиде пред бијелу кулу,
А кад виђе да су Црногорци,
Стаде бјежат' што боље могаше.
За њим трчи Роганов Мргуде,
Јунак зоран ка бијела вила,
Јагатана носи у рукама,
Па он тиже Ћетка Мирковића,
Колико га лако ударио.
На двије га поле раздвојио! . . .
Тад и Баћо у кулу скочио,
Те и попу главу посјекао! . .
Тад се чета дома повратила,
Здраво пошли, здраво се вратили
А своју су браћу осветили!“

Гусле пјесму из срца извију као оцило искру из кремена; одају пошту заслуженијема, жигошу недјела људи као и претпомењуто браћко издајство; лагати не даду, не знаду. —

Марија, жена Јовова, била је кћи војводе Радуна, из Прогоновића, па кад је Јово погинуо, она је остала с два сина.

Отац јој тада беше још жив па је позва с дјецом к себи, те је ш њима живјела и нивила их на његову имању. Тамо јој умрије један син, а други: Радоња, остаде жив. Од њега се намножи толико чељади, да се нијесу могла издржавати на имању, којег му је ђед у наслеђство оставио С тога се унук му: Ђуро, отрагу около осамдесет година, пресели са својом фамилијом, т. ј. женом Маром, и четири кћери: Дафином, Петраном Станом и Мйтром, у Подгорицу.

У Подгорици, иначе: Мирковој вароши, имали су још једнога старијега сина. именом Петра. али им овај погину 1831. г. у „Погачи,“ више села „Доњега Краја,“ кад се је из ујчевине кући враћао.

Смрт овога одраслога сина, утули најмоћнију свијећу њиховог сиромашног дома; изазва тугу тужним и истрошеним родитељима. а ова уроди болијешћу, својим обичним плодом, те ови добри и побожни родитељи на скоро промијенише свијет, а старијој дјеци на аманет оставише млађаног Илију.

По њиховој смрти, узе Илију к себи најстарија сестра Дафина. супруга Благоја Радетића, подгоричког грађанина. Ова му у њези достојно замијени родитеље, и даде га мјесном пароху, попу Алексији Радичевићу: да га учи богопознању и књизи свикне. Код овога доброг свештеника учио се је Илија до своје једанаесте године

Никад се од попа нијесу сестре растале ни пријатељи, да нијесу са собом понијели попову хвалу о Илији. То поље у прилог жељи њиховој за његово боље васпитање, те га брижљива Дафина одведе преко Спужа, у манастир „*Ждребаоник*,“ да се ту приучи, и као сироче прехрани, докле подрасте.

Тешко му се бјеше одвојити од својте; уздисаше и плакаше. али: „**Сѣчіи слезáми, рáдостїю пожинýтъ.**“*)

У манастиру, уточишту „сирих“, бје-

*) Пјес. степ. 125. ст. 5.

ше тада калуђер Исаија Бајковић, из Цуца, игуман и управитељ манастирски. Кад он разумје, да је Илија, лишен родитеља, на тересту другима, прими га и стаде се живо заузимати за његов напредак.

Ту Илију већом силом огријаше зраци јеванђелске топлоте. Међу оним зидовима блажене тишине и мира, на пријечац се развијаху крила ума његовог, и над звијездама почиваху. Сва добра, која је у Подгорици уживао, помрачише се пред бљеском свјетлости, која га озараваше у овоме светоме дому, ђе се највише с Богом разговор води.

Касније био је о Исаија премјештен из ман. Ждребаонике у св. Николајевски манастир „*Врањину*,“ негдашњу митрополију, на је са собом одвео и Јака Илију, и ту га, кад је Илији било 16. година, по дозволи кнез-владике Петра II. Петровића, Његуша, замонаши и даде му име *Иларион*.

Послије не дугог времена, а год. 1843. на молбу његовог наставника о. Исаије, произведе та Петар II. у чин јеромонаха, кад је 72 Јака за свештенике једнога дана произвео!

Као јеромонах вратио се је са својим добротвором у Врањину, али послије краткога времена премјести се са истијем у црнички манастир: *Орахово*, јер им у Врањини претијаше опасност од Турака, који су је те године 8. септембра послије жестоког боја, са Лесендром уједно, освојили.

Године 1847. Петар II. произведе јеромонаха Илариона и за свештеника, па га уједно са Исаијом и опет поврати у ман. *Ждребаоник*, ђе је јеромонах Иларион био старчева потпора, надокнађујући недостатке свог образовања читањем разних књига.

Послије неколике године умрло је Исаија, а Иларион га достојно замијењено у управи манастирској.

(Наставиће се.)

ЗАВИСНОСТ НРАВСТВЕНОСТИ (МОРАЛА) ОД РЕЛИГИЈЕ.

С руског превео Ђорђе пл. Бота, свештеник.

(Наставак).

И тако не обзирући се на постојећу разлику у одређивању појма о нравствености, под појмом нравствености увек и неопходно разумева се рад и владање човека, а не његово умно развиће и богатство његовог научног и сваког другог знања. Ако је неко нравствен, моралан, за то он не мора и учен бити или образован; нравствен бити, то значи такав положај својевољно заузети према осталима, према сваком створењу, према себи самом, према задатку свога живота — најпосле — према Богу — какав се с правом иште од сваког и какав је обвезан сваки заузети.

Али овде нам се пре свега намеће питање: од куда ја знам за то право и обвезу? другим речима: где ћу моћи наћи право и истинито мерило, по ком ћу правилно моћи оценити своја властита дела? И тако смо дошли до тачке која ће нам послужити као центар за нашу расправу, којој је задаћа и циљ, да покаже, да је ради поменутог мерила човеку неопходна религија, да се нравственост налази у непрекидној зависности од религије, да нравственост безусловно зависи од религије, јер религија пружа нравствености више принцип, идеал и норму; а с друге стране, у њој се налази права побуда за извршење нравственог закона и права радост, као награда за то.

Али тај наш назор побијају како противници вере наше, тако и разне философске системе, и тврде, да нравственост не зависи од религије, и у опће не зависи ни од какве друге и спољашње човечије потпоре, већ — веле — јесте и мора бити независна и самостална.

Сагласно с тим ми ћемо гледати да докажемо своје гледиште прво негативним путем, и за тим позитивним путем, доказаћемо, да само религија може испунити у области нравствености празнину и не-

достатке, које оставља у њој морал без религије, и да само религија може створити потпуну и савршену нравственост. Еле ми ћемо пре свега доказати, да је нравственост без религије недовољна за живот човечији

Ми смо већ рекли, да се под речју „нравственост“ разумева с једне стране правилни, нормални начин рада и жеља човечијих, или у опће добро владање човека — с друге пак стране разумева се, слободна сагласност човека — удешавати свој рад и жеље по даној норми, по познатим правилима. Еле да постане нравствено неко дело, безусловно иште се од стране човека одређен правац воље извесна сагласност душе, или другим речима — за нравственост мора постојати извесни закон, извесна норма. С нашег гледишта, основаног на хришћанском учењу и признатог у васцелом хришћ. свету, такав закон за нравственост пружа религија и једино религија. Ако дакле религију и у опће сваки ван човека и надприродни узрок не желе узети у смислу вишег узрока нравствене делатности човека, то се намеће питање, шта треба узети место религије? На то нам питање историјско и философско развиће разноврсно одговара, које кад би хтели у целини и подробно претресати, одвело би нас далеко од нашег задатка. По себи се разуме, да нашем посматрању треба да подлеже само они одговори на наше питање, који су од великог значаја у историји и животу. Када је оно у почетку прошлог века поникао у Енглеској покрет тако зване утилитарне просвете, те почео ширити се по Француској и Германији, гледајући свуда да распростре егоистично утилитарне назоре не само у теорији, већ и у практичном друштвеном животу, — тада се утицај тих назора јако огледао и у философском учењу о нравствености. Философи тога правца, као на пр. Лок и др. излагаху морал у смислу и виду системе природних интереса. Као једино верно и природно правило за нравствени живот човечији, треба да је корист — властито богатство. Као што свако живо створење у природи тежи за благостањем, тако исто и човеку та тежња треба да је највиша циљ, која потпуно одговара његовој природи, — еле и највише гледиште за равнање човечијег владања. Али како се појединн човек за се и одељен од осталих не може обогатити, то властити интерес сваког појединог гони, да ступи у друштво и да се тако лична слобода појединог — сваког — покори друштвеном поретку, који се признаје и држи за целисходан. Како је неограничени егоизам поједине личности по природи штетан по властите интересе (личности), то већ властита увиђавност свакога треба да прописује умереност у егоистичним тежњама и сообразност са интересима осталих људи. И тако испуњавање властитих интереса — само ако се правилно схваћају — само по себи упућује, да се испуњавају и интереси других људи и да се помогне њихову благостању, или другим речима, да се ради нравствено према другима.

Против таког схваћања нравствене делатности морамо пре свега рећи, да је по нашем мишљењу такав морал врло бедан и жалостан, који заповеда човеку, да се руководи у своме раду по властитим интересима и по егоистичној штедњи, и који ништа не зна о оној висини нравственог одушевљења, када човек властито благо приноси на жртву за благо другог човека или за опће добро. Ако се и не узму у обзир оне крајности, до којих је дошао на пр. савремени социјализам, који консеквентно приводи у живот ту теорију и ради које га сви праведно осуђују, — то и у том случају морамо бити против самог принципа, који лежи у основи тога гледишта. Где се егоистични, корисни интерес узводи на степен највишег узрока нравствене делатности тако, да се све остале обвезе човека према друштву, држави и т. д. изводе из тога узрока, тамо нема и не може бити обвеза, које би у смислу закона биле више од воље поједине личности тако, да би оне делале обвезно на личну вољу. По томе тамо, где дужност према општем добру или према другим људима долази у сукоб са властитим, индивидуалним интересом поједине личности, ту нема и не може бити никаква унутарња узрока, који би могао приморати поједину

личност да претпостави опће добро властитом интересу и ако то лежи у потпуној власти поједине личности. А са свим је пак јасно, да уважајући то гледиште у живот, опроврга ва оно свељудске правствене односаје и безусловно мора изазвати „борбу свију против сваког“ као што је то већ доказала историја у грозним сликама, особито у време највеће револуције. По томе потпуно право имамо, кад тврдимо, да та теорија, која личну корист, властито благостање сваког хоће да узвиси на степен највишег принципа човечије нравствености, — да та теорија никако није за друштвени живот, никада и ни у којем случају не може се признати као правилна, те с тога никада не може се ни узети за доказ против зависности нравствености од религије. —

Очевидна циселвенција више речене теорије нравствености побудила је остале мислиоце да потраже највиши закон и узрок нравствености у „слободи“ поједине личности.

Човек је — веле — слободан, нравствено слободан т. ј. он има право и власт да себи одреди хоће ли овако или онако чинити — има право делати по властитим унутарњим разлозима — независно од сваког „спољашњег“ прописа.

Но такова слобода, по себи се разуме, носи такође и одговорност за своја дела. И тако из те нравствене слободе исто тако истиче право и обвеза, које очевидно овде у најтешњој свези међусобно стоје.

И како даље то својствено и непобитно право сваке личности, које даје индивидуалну слободу, сваки човек мора неопходно признати и другим људима, ако жели да и њему други признају; то онда право по себи налаже свакоме и обвезе према другима и на тај начин поставља међу људима односаје једнакости и справедљивости т. ј. односаје нравствене узајамне делатности. Та једнакост права и дужности, даље поштовање туђег права и страних личности — што се налази у садањој моралној слободи човечијој — не само да не полаже основу за спољашњу законитост и за ваљане односаје, већ служи и као подстрекач за вишу нравственост, која побуђује човека да некористољубиво ради и дела за благо других људи.

Али овде мислимо да неће с горег бити, ако нагласимо, да на име тај последњи закључак по нашем мишљењу никако се не може признати као прави извод из мало више реченог принципа нравствене слободе. Можемо увек усвојити то мишљење, да слобода поједине личности — која жели, да и други уважава њезино право — у извесној мери обвезује поједину особу да уважава и поштује такође слободу и права других особа. Но да би моја само свест о личној слободи важила а да не уважавам и личног права другог — таког закључка ми не разумемо, и не само да не видимо никакве основе за такав закључак већ шта више сматрамо га као нелогичан, који не потиче из појма о личној слободи. Ако хоћу, да други уважава и моју личну слободу и права и да их не нарушава, то сам и ја обвезан и од своје стране поштовати слободу и право других; такав је закључак са свим разумљив па и са гледишта властите користи, личне штедње. И тако свест о личној слободи и праву може обвезивати поједину личност једино на такав рад, који не би нарушавао слободу и права других

Но то би свест о томе захтевала не само ненарушавање туђег права, већ и некорисну љубав према њему и пожртвовање властитог права њему — које доказивати, значило би узалудно се усиљавати, и изводити конклузију, које нема у претпостави — што је немогуће и неприродно. Осим тога треба још и другу комбинацију у обзир узети.

Ако сваки појединац као слободна личност у смислу своје слободе изјави себе за виши закон нравствености, онда је уједно тиме он и једини виновник и творац тога закона; те тако и с тога гледишта не може бити речи о обвезној моћи нравственог закона за појединог човека, онда у толико мање може се говорити о моћи закона опште човечјег, пошто морална слобода појединих личности, као основа нравственог закона, појављује се и развија са свим разно у појединих људи. Еле, кад принцип нравствености трате у властитом

унутарњем суштаству појединог човека, онда нравственост најпосле мора различита бити за сваког појединог човека, онда, као што се види, закон и норма за нравственост морају бити свуда и свагда једнаки по суштаству. — На ту унутарњу противност, као што је познато, нашла је и моралка Кантова система.

(Наставиће се).

РАЗЪНОУЪТЕНИЕ НѢКОТОРЪІХЪ ЛѢСТЪ КЪ СЛОВѢНЬСКЪІХЪ ЄВАНГЄЛІЙХЪ

VI.

МАТ. XVI. 9 XVII. 1.

У старом словенском језику кардинални бројеви слажу се с оном речју, за коју су привезани у падежу, а у броју не. Кардинални бројеви пать, шесть и т. д. јесу збирне именице, зато и стоје у једнини ма да су привезане за реч, која стоји у множини, н. п. **коштѧ ли не разоумѣсте, ни помнѧтѣ пати хлѣбъ пати тысѧштанъ, и колико кошъ кѣзасте.** Evang. S. Matth. 16. 9. **И по шести дьнехъ поѧтъ Іисоусъ Петра и Іакова и Іоанна брата ево.** 17. 1. У првом примеру пати слаже се са тысѧштанъ само у падежу, јер пати стоји у дативу сингулара а тысѧштанъ у дативу плурала а у броју се дакле не слажу. То долази отуда, што су кардинална пать, шесть збирне именице, те у једнини значе множину, дакле не треба у плуралу да стоје, ма да су и привезане за именице, које стоје у плуралу Испоредимо та места са истим местима у црквенословенском јеванђелију. У црквенословенском јеванђелију гласе та два места овако: **Не оу ли разѹмѣете: ниже помните пать хлѣбы патимъ тысящамъ, и колику кошъ кзасте** 16. 9. **И по днехъ шестихъ поѧтъ Іисусъ Петра, и Іакова, и Іоанна брата его** 17. 1. Како ћемо протумачити то патимъ и шестихъ у црквенословенском? Пать, шесть мењају се по другом разделу пете врсте као кость па кад би пать, шесть и употребили у плуралу, онда би морали имати датив плурала патемъ, а локал плурала шестехъ. Откуд дакле патимъ, шестихъ? Ја држим да су у црквенословенском ти облици постали ради конгрујенције по аналогији оних речи, за које су били привезани, пошто је наставак плурала од тих речи додан на облик сингулара од кардиналија. Тако је од пати тысящамъ постало пати-мъ тысящамъ, од шести днехъ постало шести-хъ дне-хъ.

Карловци.

Јован Живановић.

ЈЕРАРХИЈСКИ ФОНД ЗА СВЕШТЕНИЧКЕ УДОВИЦЕ И СИРОЧАД.

(Глас једне попадије из Бачке.)*)

Поречасни господин прота плашчански Никола Косановић рекао је у 6. броју „Српског Сиона,“ да нема важнијег и пречијег предмета за саборску расправу од удовичког фонда.

То је заиста тако

Г. прота апелује на сабор карловачки и нада се, да ће овај ту ствар решити, али ја се бојим да не ће опет ништа бити. Истина, да сада има највише изгледа за то, јер на челу је сабору Патријарх, који је и сам имао жену, који и сам има децу, који је живио у народу, ходио по кућама свештеничким и зна за јад и невољу свеш-

*) Надамо се, да ће ово занимљиво и оригинално написање о том велеважном питању занимати наше читаоце. Предлог је нешто претеран, али нека се чује и женски глас о тој ствари. Уредн.

теничких удовица и сирочади; али на сабору је већина, која за то не зна, две трећине су тамо цивила, а њима није тако та ствар хитна. Њих тако то питање не тишти, јер друго је осећати свој бол, а друго је гледати како другог што боли. На њих се не треба уздати, па њих не треба ни кривити, ако ништа не буде; па, боме, и од самих свештеника нема се Бог зна шта очекивати. Свештеник док је жив има колко толико, он пати само у помисли на сиротињу своје удовице и деце после смрти његове; али та једна удовица и та бедна сирочад на делу пате. Њега теши и нада, да ће како год његове горка чаша мимоићи, он ту чашу не види, или је бар пред собом не види, али удовица и сирочад његова из ње пију и плачу.

Да није тако, заиста не би било овако као што јесте. Да је на сабору, као што има свештеника, трећина удовица свештеничких или њихове сирочади, одавна би удовичког фонда било. Никог, дакле, свештенство не треба да криви него себе. Свештенство је најважнији фактор на сабору у Карловцима. Њега има трећина; али, што је главно, оно је као сталеж тамо заступљено, без кога не може ништа бити. Нека оно одсудно изјави: док ово или оно не буде, ми ни корака даље не ћемо, па ће то морати бити. Не ће ли други на то пристати, свештенство нек се уклони из сабора и сабор не може даље радити. Оне две трећине нису као две трећине у другим саборима, оне не могу саме радити, но се сабор мора разићи и нови избори обавити. Но и онда мора трећина свештеника бити. Ако и други свештеници буду изабрани, нека и ти то рекну и ураде што и први, па, или неће никад бити сабора или мора бити што треба да буде.

Леним ништа не ћете учинити, господо свештеници, то сте видели до сад за 22 године, но пресијом.

Ви господо свештеници, ви, и нико више, ви сте криви, што данас нема фонда за удовице и сирочад свештеничку, па тако и сада, ако се ништа за тај фонд не учини, ви ћете сами бити криви.

Када се дакле, господо свештеници, који сте заступници на сабору у Карловцима, о Ђурђеву дне искупите, сложите се сви између себе и једнодушно иштите, да се пре свега на дневни ред стави расправа о фонду удовичком. Ако вам кажу да ће то доцније доћи на ред, не верујте им, то су вам и до сад говорили. Или — или! Или то нек најпре сврше, или идите својим кућама! Не учините ли то, онда ћете показати да сте себични, саможиви, да вам је само до вас самих стало док сте живи а жена и деца вам нека гладују после.

Све, па и дотација ваша може причекати, али удовици и сирочадима није до чекања.

Сестре попадије, којима су мужеви заступници на сабору, помислите да и ви можете скорим удовице а деца ваша сирочад бити, помислите на то и знаћете одма шта вам ваља чинити. За вас, знате добро, да нема изгледа за други брачни живот, попадија се ретко по други пут удаје; с те стране немате се никаквој помоћи надати; нека вам се дакле и деци вашој пензијом колико толико обезбеди живот, да просјачењем не срамотите себе, чин свештенички и народ српски. Много може жена а највише може попадија код мужа свог учинити.

Ставите дакле, драге сестре, мужевима својима на срце и на душу питање о фонду за свештеничке удовице и сирочад. Рецте им, кад пођу на сабор, као она Шпартанка кад је мужу и сину предавала штит кад су у бој полазили, што им је рекла: или с њиме или на њему!

У *Петровуселу*. **Милица П. Поповић**,
пароховица.

ОЗБИЉНА РЕЧ ВЕЛЕШТОВАНОЈ БРАЋИ СВЕШТЕНИЦИМА И МЕРОДАВНИМ ЛИЧНОСТИМА У СРПСКОЈ ПРАВОСЛАВНОЈ ЦРКВИ.

Знамо и на жалост видимо, да је наш народ, у опште узето, пошао осиромашењу, да се с дана у дан смањива, и да тако где су некад наши прадеди и дедови орали, сејали и жњели, ту данас ору сеју и жању иноверци. Благотворну корист оне трговине и разноси по градовима, која је у рукама наших дедова лепо цветала уживају данас иноверци. Жалосно је, али је тако већином; то не смемо затајити, шта више искрено исповедајући признати, и смерове наше тамо управити морамо: да спречимо даље распростирање ове неугодности. Почнимо дакле за времена, да после не буде са свим доцне.

И ко већма осећа последице овог, до ли ми свештеници и учитељи српског народа!! Питаће се зашто? За то, што наша егзистенција од установљења наших црквених општина, односно парохија, била је, па и данас је непосредно везана за посед земље и кућа, јер је плата ова ишла по непокретном имању појединих православних, т. ј. такозвани *„Парохијал“* (бир и штола) у натури, или сразмерно овом у еквивалентном готовом новцу. Отуд се по себи разуме, да кад је непокретност прешла у туђе руке, у опште — (по досадањем незаконитом обичају) окрњивана је, и спадала је дотација свештенства и учитељства, и то у такој мери, да има и таквих парохија, које су некад најбоље и с најбољом дотацијом скопчане биле, са по 3—4 пароха, а данас су у тако жалосном стању, да се у њима налази једва по један свештеник, за које свештенике можемо рећи, да *од дотације парохије* ни близу сходно карактеру своме не живе него тек *животаре!*

На против пак видимо, да се римско свештенство о овоме никако не брине, не осећа, а још мање мари, наступила каква му драго промена у имању; не мари ни онда, кад види, да имање њихових верних *у јеврејске руке прелази*; они и у овом случају свој парохијал примају редовно и сигурно. Овај факт пробудио је у мени озбиљну мисао, на основу које сам предузео себи, да проучавам ово питање и тако да извидим и дознам тај узрок, откуд да долази на нас православне свештенике она *опасност*, и откуд има римско свештенство ову *благодет?*

И шта би успех мога проучавања? Шта би и могло бити друго, до ли проналазак природног и правог узрока у следећем. Воће римокатоличке вероисповеди: Митрополити, Епископи и одличнији свештеници употребише више настојања, више пажње за очување и одржање у вредности њихових законом посвећених црквених права, као таквих, која цркву од сваке наступајуће могућности, опасности чувају, и постојање јој осигуравају т. ј. „патронат.“

Док на против видимо, да наши свети оци нису марили нити су се бринули о светој дужности им у погледу *будуће* егзистенције *нижег нашег клира.* Можно је да су и нехотице изгубивши из вида како право патроната чини јак бедем, јак град, и каква опасност прети будућности наше вероисповеди занемарењем овог права, — дакле из тог узрока — пропустили у ово доба подићи глас свој: и тако је на нашу несрећу све већма престајало и ишчезло уживање овог важног нам права, *„православног патроната,“* а са овим и суегзистенција нашег свештенства.

Напавши главни узрок после двогодишњег истраживања и проучавања, када сам већ податке сакупљене имао, још као парох кечански изашао сам на јавност; почео сам, и учинио сам први корак за *повратак и на ново у живот ступање*, од наших предака пропуштених, занемарених, *али још не коначно изгубљених законитих права.*

Позивајући се на од више столећа постојеће санкционисане законе и министарске наредбе, путем жупанијске власти торонталске градоменье потраживао сам, да ми се од свију оних иноверака, који су земљу и куће од православних покуповали, припадајући ми парохијал егзекутивним путем утера, т. ј. *ступање у живот православног патроната.* Жупанијска власт признавајући моје *законито* потраживање одредила је егзекуцију. Овим је *искрсло први повод*, да је власт торонталске жупаније *признала православни патронат за законит.*

Тим признато нам патроната право, чини опште питање, и тако од повољног решења овог питања зависи бољитак и опстанак стотинама

породица, свештеника и учитеља, а особито црквених општина (парохија).

Подигнимо глас свој, пружимо руку руци; учинимо све у ствари најсветије нам цељи повратка у живот, на санкционисаним законима основаног права *православног патроната*! Ја сам започео, сад је ред на *Вама*, љубазна браћо, да и *Ви* то исто учините, што сам до сад ја, али не појединце, него делајући солидарно, једнодушно и споразумно.

Да би се пак сви они, које ова ствар интересује — а не могу себи претпоставити да би међу православним свештенством било кога, да га то неби интересовало — могли оријентирати, узимам себи слободу са дозволом славног уредништва, њиховог равнања ради, мој *меморандум* управљен на прем. г. *Лазара Нонића*, окр. протопресвитера, у овом званичном листу изнети.

Главна моја цељ, као и онај пут, који ваља узети у овој ствари, у кратко се у њему садржи; главни пак докази, законите базе, као и разлози досадањег мога поступка, без којих потпуног оријентирања не може бити, — фале. На том се основа моја жеља, да ово у једној *конференцији* расправимо, у колико би ту прилике имао ствар опширније саопштити.

Познато је, да ће се саборски одбор, коме је поверено уређење дотације свештенства о. г. у првој половини месеца марта састати, *те је дакле време, да се поменута конференција што пре састане.*

Буди ми дозвољено овде са неколико речи одговорити оној прем. господи, која су тог мњења, да се са предлогом и свима доказима мојим обратим *саборском одбору*, који би ове као врло важне, безусловно уважио. — Није сад главно питање *уважење*, но много више од овога; а то је *повратак у живот и узакоњење* пропуштеног и занемареног од наших предака *старог права!*

За ово се дакле неизостално иште уједињење и у име православног свештенства и народа јавно потраживање, због чега и молим, да ми се извини, кад кажем, да чрез једно лице достављена представка не уплива тако, нити је у стању ту цељ постићи, коју захтева решење тако важне ствари.

Ако нам дакле лежи на срцу осигурање будућности православља наше цркве и народа интерес, и ако заиста хоћемо да заслужимо назив „*мастира*,“ онда нам је света дужност, не пропустивши прилику глас свој пред светом јавно подићи, јер то што потражујемо по ново приповедање православног патроната, не спада у унутарњи делокруг само конгреса, и тако то не зависи непосредно само од његовог расположења, јер је ту висока влада позвата, *да изврши* признавање права, *узакоњење патроната православног.*

Из овога непосредно следује, да се цељ само одржањем једне конференције постићи може. А да би за ову рок одредити могли, учинимо законите претколаке; од његове светости Патријарха нашег Георгија замолимо дозволу, ради сазива свештеничког збора и т. д. Молим све поштовано свештенство и меродавна лица, која желе у овој ствари учествовати, да се због краткоће времена *писмено на потписнике обратите* изволе, са означењем и најгодинјег места за одржање конференције; да би тако благовремено о заказаном дану и месту одржања извештени могли бити.

На послетку примећујем, да је прем. г. Лазар *Нонић*, уважнвши мој предлог, *примио на себе водење конференције.*

Сада пак пре него што пређем на сам меморандум, да видимо шта вели и каквога је мњења један од најодличнијих свештеника из околине наше.

„Пречасни господине! На цењени допис Ваш Бр. 68. ех. 1891. част ми је одговорити ово: Ја сам г. 1888 са задовољством у јавности пратио борбу и темељите разлоге ваше у погледу дотације парохијске „*и патронашша права, општина.*“ Врло ме је интересовао даљи развој те ствари, те сам Вам врло благодаран, што сам из дописа вашег од 4. децембра пр. г., на вашег г. проту управљеног, — увидио, како се тај спор до данас развијао. Још ћете ме већма обвезати, ако ме у своје време о коначном исходу известите. —

„Нема сумње, да је начело, које сте Ви истакли у погледу признања и осниваља „*патроната*“ за наше свештенство спасоносно и корисно. Наш народ у помешаним општинама — нарочито где су Немци и Мађари —, од дана на дан материјално опада, и тиме и дотација свештеничка иде на мањак. Са предлогом вашим осигурана би била будућност нашег свештенства.

„У мојој парохији хвала Богу нема инославника, свештенство прима редовну плату из фонда црквеног који се састоји..... Те по

томе овде је за сва времена осигурана плата свештеничка. Но колико има таковиx општина? И зар није позив наш да се удруженим силама боримо у садашњости за лепшу будућност васколиког свештенства? С тога радосно поздрављам сваку мисао и тежњу, која на то смера, да уздигне цркву и свештенство на ону висину, која њој по светом позиву припада. Радо ћу ступити и ступам у коло братско, коме је смер, да са законом у руци брани право цркве и њених служитеља. Готов сам слабу снагу и искуство моје посветити делу том

„Успех ваш у питању том, које сте у братској нам митрополији романској постигли, јесте задовољавајући. Евала властима, које су готове потпитеном мирском свештенству руку помоћи пружити! Тим истим путем треба и код нас у нашој митрополији да пођете, у нади да ће и она са раширеним рукама прихватити праведан захтев свештенства. — —

„На том збору би Ви изнели цео операт и предлог ради оснивања уништог „патроната.“ Решење збора имало би се поднети високом НЦМСавету и српско-народном Сабору у Карловцима на одобрење и односно узакоњење. —

„Примите Пр. Гд. 12./П. 1891. *П. Д.*“ — —

До скора виђења и сретна састанка на братској конференцији (збору)!

Примите моје искрено поштовање.

У *Срп. Вел. С. Миклошу.*

18. фебр. 1891.

Светозар Петровић,
протонамесник.

(Свршиће се).

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

(**Православна српска богословија у Призрену.**) По „*Наставнику*“, листу професорског друштва у Београду, саопштавамо *о призренској богословији* у Старој Србији ово:

Школске године 1889. имала је призренска богословија седам наставника, међу њима једног за турски језик. Школа је подељена на *један* припрани и *три* виша разреда. У припрадном разреду било је 41, у I. разреду 22, у II. разреду 2, и у III. разреду 9. ученика; свега 93 ученика. — У припрадном разреду *предаје* се: српски језик, словенско читање, рачун, земљопис, јестаственица, општа историја и красноп̀ис; — у I. разреду: наука хришћанска, срп. језик, рачун ботаника, физика, познавање човека, општа историја и турски језик; — у II. разреду: хришћанска наука, св. писмо старог завета, срп. језик, црквено-словенски језик. рачун, земљопис, физика, општа историја, зоологија и турски језик; — у III. разреду: Св. писмо новог завета, догматика, пастирско богословље, психологија, логика, педагогика, српски језик, црквено-словенски језик, канонично право са степенима сродства, црквено богословље, рачун, општа историја, историја цркве и турски језик. — Осим ових предмета предавано је црквено појање и тумачење еванђеља у свима разредима. Осим школе походили су ученици и цркву недељом и празницима. — Уживало је *стипендије* 38 ученика, и то из закладе пок. *Симе Игуманова*, који је оснивач и велики добротвор ове школе. Школска зграда, у којој је богословија, налази се у врло рђавом стању. Стараоци задужбине пок. Симе Игуманова, који се по завештању овог великог родољуба брину око одржања ове школе, прибрали су потребан новац, те су почели зидати нову лепу зграду за богословију.

(**Избор пароха у Крушедолу.**) Јављају нам, да је 25. јануара о. г. изабран у селу *Крушедолу*, у архидијецези, за пароха *Јован Живковић*, досадањи капелан и администратор исте парохије, у коју као филијал спада и село Шатринци. Г. Јован Живковић познат је као вредан писац у нашој црквеној књижевности под именом *Ј. Даниловац*, који је под тим псеудонимом радио дуже времена у „Гласу Истине,“ и који је обећао и нашем листу своју сурадњу. Парохија крушедолско-шатриначка може се поносити с таким свештеником! Нека је сретно г. Живковићу!

(† **Кардинал Јосиф Михаловић**) *надбискуп загребачки*, преминуо је 7. (19.) фебруара о. г. у 3½ сахата у јутру после дужег боловања. Родио се 4. (16.) јануара 1814. у Торди, у торонталској жупанији. Средње школе свршио је

у В Бечкереку, Темишвару, и Сегедину, а богословију у темишварском семинару. По свршеним наукама узео га је чанадски бискуп Јосиф Лоновић за свога перовођу. Године 1836. би посвећен за свештеника и служио је као капелан у градској цркви у Темишвару. Због своје ревности и вештине постао је г. 1837. бискупским обредником и бележником духовног стола, а г. 1841. тајником и управитељем писарнице духовног стола. Год. 1848. удостојен је Михаловић од краља Фердинанда наслова каноника чанадске бискупије. Преко 15 година вршио је он службу своју уз бискупа Лоновића и стекао велика искуства и познанства, пратећи често Лоновића на угарски сабор у Пожун, па у Будим, Беч и у стране земље. Кобне 1849. године буде од војног суда осуђен на затвор од 4 године дана, те је $2^1/_2$ године пробавио у тврђави леополдштадској и био лишен звања, части и имања. За тим је морао служити још $2^1/_2$ године у свом родном месту но ново као духовни помоћник, па је постепено даље напредовао, док није г. 1861. милошћу краљевом опет добио наслов каноника и постао жупником темишварским. Год. 1870. именовао га је цар и краљ Фрања Јосиф I., надбискупом загребачким по смрти надбискупа Хаулика. За кратко време именован је и п. и кр правим тајним саветником. Год. 1877. постао је на предлог краљев кардиналом. Био је још одликован великим крстом Леополдова ордена. Живио је врло скромно, те је свој велики приход већом страном давао на добротворне цели. Потпомагао је обилато цркве, свеучилиште, разна друштва, заводе и свештенство, те је том дарежљивошћу својом стекао великих заслуга. Године 1886. славио је своју златну мису. Погреб му је врло свечано обављен.

(**Фаника пл. Чех** рођ **Адамовићева.**) Пишу нам из *Ердуша*: Дне 3. (15.) фебруара преселила се у вечност *Фаника пл. Чех, рођ. Адамовић*, властелинка у *Ердуту* и супруга пресветлог г. великог жупана сремског Ервина пл. Чех-а. Покојница била је душом и телом заузета за сиротињу те чинила милостиње. О благданима као и иначе делила је сиромасима одела, дрва и новчане припомоћи, болнима је храну из своје куће и лекове слала, а старе и убоге је оделом и храном редовно издржавала, па и прање рубља плаћала за њих. Да је била добра мајка сиротињи, види се из тога, што је сав народ у Ердуту и мало и велико на глас њене смрти похитао да види још последњи пут своју добротворку, а оданде се плачући враћао са болом у срцу и речима: „много сирота заплакаће за њом.“ Општина Ердутска положила је венац на самртни одар њен. — *Приликом отправке парогласног дома, као и кад је бура кров са српске цркве скинула, покојница је прва новчаном припомоћи пришкла црквеној општини у помоћ. Свештенике Ердуше је готово реч она издржавала!* — На погребу покојне добротворке те силан је народ из места и са стране учествовао. Осим римокатоличког свештенства при погребу беху и српски свештеници, и то: вуковарски, виковачки, оба даљска, пришки, тршњски, моховски, черевићки, негославачки и ердутски, који тело племените покојнице до хладнога гроба одпратише. Вечан јој спомен међу нама а добро душе њеној рајско насеље! **М.**

ЧИТУЉА.*)

(† **Урош Зорић**) парох у *Товарнику*, у архидијецези, умрло је напрасном смрћу 2. (14.) фебруара о. г. у 72-ој години своје старости. Кад је требао на Сретење да иде на јутрење, нађен је мртав у постељи, каћом ударен. Покојник је изучио у Карловцима гимназију, па је за тим учитељевао шест година у Граници, и тек после тога свршио богословију. Као парох служио је 40 година у свом родном месту. На погребу му било је десет свештеника и много народа. Надгробну реч говорио му је Никола Ковачевић, парох из Илинаца. Покојник бејше ваљан свештеник и честит човек. Нека му је вечан спомен!

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

(Молимо поштоване писце, уреднишгва српских листова и издаваче књига, да нам своја издања *на приказ* достављају. Молимо тако исто славна уреднишгва, да нам своје листове *у замену* шаљу.)

Извјештај српско-православног богословског сјеменишта за Босну и Херцеговину у Рељеву код Сарајева за школску годину 1889/90. Уредио протопресвитер *Петар Петровић*, ректор богословије. — Година III. — Сарајево, земаљска штампарија, 1891. — 8-на, стр. 79. — У том „*Извјештају*“ на првом је месту на 36 страна чланак: „*О Богу као спаситељу нашем у ос-*

*) Да бисмо могли у овој рубрици достојно испратити на овај свет сваког преминулог свештеника, молимо лепо пријатеље свога листа, да нам саопште смртне случајеве, који се догоде, и да напишу по коју реч на живота достојног покојника. Уредн.

ште“, израђен по Макарију од *Ф. М.* т. ј. Филина Милошевића, проте и професора богословије. — У другом делу налази се све и то се тиче *срп. правосл. богословског сјеменишта у Рељеву* шк. године 1889/90. Непосредни *надзорник завода* је високопреосвећени г. *Ђорђе Николајевић*, архиепископ сарајевски, митрополит босанско-босански, ексарх Далмације итд. — У *наставничко особље* спадају: прота Петар *Петрановић*, редовни ректор; прота Томо *Алагић*, редовни професор; прота Филип *Милошевић*, ред. професор, свештењак Радослав *Калембер*, редовни учитељ; свештењак Владимир *Ђорђевић*, редовни учитељ и главни економ сјеменишта; и свештењак Ђуро *Бугарски*, привр. учитељ. — Даље је изложен *преглед наставног градива*, па онда долази *збирка завођских учила*, и то: а.) библиотека; б.) географско-историјска збирка; в.) збирка учила физикалне струке; г.) антрополошке струке; и д.) природописно-пољопривредне струке. — Изнесене су главније *наредбе земаљске владе* и саопштен је *летошње* завода. — За тим долази *именик* заводских и екстерних ученика. А на крају је *статистички преглед ученика*, из кога се види, да је у том богословском заводу било до краја шк. године 1889/90 свега 59 ученика, и то: у I. разреду 18, у II. разр. 12, у III. разр. 23, и у IV. разр. 6 ученика. На крају шк. године добили су апсолуторне сведоџбе и оспособљено је њих *шесторица* редовних питомаца, и то: двојица са одличним, двојица са врло добрим, један са похвалним и један са добрим успехом.

ОГЛАСИ.

7

СТЈЕЧАЈ

на упражњено учитеско мјесто на основној српско-православној школи у Дубици (бивша горња крајина) са овим отвара се. Плата је годишња 300 фор. авр. слободан стан са баштом и 6 хвати дрва. Учитељу у дужност спада осим редовне школске наставе, у цркви појати и свуједну у црквеном цјевању подучавати. Рок надстечају траје до 1. Априла т. г.

Дано из црквено-школске одборске седнице од $^3/_2$ 1891.

За предсједника.

1—3 **Јово Исаић**,
подпредседник.

Е. 1480. ех 1890. 4

I. 240.

Стечај,

3—3

Ради попуњења парохијског места у Фердину са платом петог разреда.

Конкурентни имају своје ваљано инструјисане молбенице, најдуже до 15/27. Марта 1891. овој Конзисторији путем својих власти послати.

Из седнице епарх. Конзисторије у Вршцу 28. Јануара (9. Фебруара) 1891. држане.

2—3 **СТЕЧАЈ.** 5

Овим се расписује стечај на место умировљеног учитеља на срп. вероисповедној основној школи у Нађфали. Рок стечају је 24. март о. г. Плата учитељска је у готовом новцу 200 форината, у име огрева 30 фор., за пероводство 10 фор., 50 кибли пшенице у нарави, 4 ланца сенокоса, $^1/_2$ ланца баште у њиву и пристојан стан с баштом, и на ову земљу порез платити.

Дужност је учитељска десну певницу држати и све школском уредбом прописане предмете у школи предавати. — Молбенице имају се упутити месном школ. одбору и првенство ће имати који се лично представи.

Из седнице школског одбора држане у Нађфали 7. фебруара 1891.

Павел Ристић,
перовођа.

Вељко Апић,
пред. школ. одбора.

Бр. 3/II. ех 1891. 2—3

црквен. одбор.

СТЕЧАЈ.

6

Од стране црквено школ. општине Меленачке овим се расписује стечај на новоустановљено место црквено школ благајника и црквено школ. деловође. Плата је благајнику 200 фор. а. вр. а деловођи 400 фор. а. вр

Права и дужности како благајника, тако исто и деловође обележена су у штатуту, који се у свако доба код општинског потпредседника г. Божидара Милошевића видети може.

Ваљано инструјране молбенице имају се најдаље за четир недеље, од дана првог уврштења овог стечаја, црквено школ. општини Меленачкој послати.

Из седнице црквено. одбора, држане у Меленци 10. (22.) фебруара 1891 год.

Паја Тапајевић,
перовођа

Ђ. Димитријевић,
председник.

„Српски Сион“ излази *сваке недеље* на великом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За *странске земље* на годину 5 фор. На Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се (накладној *књижарници А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи* уредништву *Српског Петровићу* у *Новом Саду*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ.

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 9. У НОВОМ САДУ 4. МАРТА 1891. **Год. I.**

Службени део.

НЦШС. 259 ex 1890.

148

ОКРУЖНИЦА

срп. прав. нар. црквене Школског Савета, управљена свима епарх. школским одборима у предмету дневница и путних трошкова учитеља, који су били на општој учитељској скупштини у Ст. Бечеју.

Општа учитељска скупштина, одржана усљед наредбе овог Школског Савета од 28. новембра 1889. Пр. С. 195. — 99. дне 4. и 5. априла 1890. у Ст. Бечеју, поднела је овамо своју молбу, да би овај Школски Савет обзиром на то, што многе црквене општине својим учитељима, који су на тој скупштини били, прописаних дневница и путних трошкова издале нису, поновљеном наредбом све црквене општине упутио, да тим својим учитељима накнадно дневнице и путне трошкове издаду а у будуће такове издају оним учитељима, који на учитељске скупштине одлазили буду.

Како је желити било, да на заказаној учитељској скупштини буде срп. нар. учитељство у што већем броју заступљено, и како је похвално то, да су многи учитељи, ма да им од стране црквених општина дневнице и путни трошкови нису предходно одобрени, ипак на скупштину отишли, вођени не толико својим личним интересом колико живом свешћу о својој дужности, да од своје стране колико могу заступају интересе јавне наставе и пораде на унапређењу њеном, и најпосле, како то дедање учитеља око унапређења народне наставе иде у прилог васпитању и обуци школске деце у свакој појединој општини, правично је, да црквене општине свима оним учитељима својим, који су у посљедњој учитељској скупштини били, дневнице и путне трошкове издаду и накнаде, а право је и општине су управо обвезане, да те трошкове и дневнице безусловно исплате оним учитељима својим, које је местни школски одбор на скупштину изаслао.

Усљед тога позива се славни епархијски школски одбор, да подручним црквеним општинама препоручи, да свима својим учитељима, који су на скупштини били, одобре и на исплату дозначе дневнице и путне трошкове, а оне црквене поштине, које више учитеља имају, на је местни школски одбор између тих неке на учитељску скупштину изаслао, упути, да тим

изасланим учитељима својим путне трошкове и дневнице безусловно исплатити имају.

Из седнице срп. прав. нар. црквене Школског Савета, држане у Карловцима 10. (22.) децембра 1890.

Георгије с. р.
Патријарх.

Ш. С. 213. ех 1890.

139.

НАРЕДБА

срп. прав. нар. црквене Школског Савета, којом се уваћа у срп. нар. школама тако звана „Књига опажених мана.“

Да би се школски надзорници приликом прегледања српских народних основних и повторних школа уверити могли о недостатцима у погледу васпитања и наставе у дотичној школи, као и о томе, да ли дотични учитељи и учитељице настоје да се опажене и пријављене им мане и недостатци отклоне; побуђеним се налази овај Школски Савет наредити, да се у будуће у свакој српској вероисповедној школи има установити и у школи држати тврдо увезана књига под насловом: „*Књига опажених мана и недостатака у погледу васпитања и наставе у школи Н.*“

У ту ће књигу школски надзорници приликом прегледања дотичне школе прибележити опажене у дотичној школи мане и недостатке са означењем датума и својеручним потписом својим.

Речену књигу има чувати учитељ или учитељица, а где их је више најстарији учитељ поменуте школе, односно најстарији учитељ школских разреда, што су у једном здању, и он је за ту књигу и чуваље њено пододговоран.

На свршетку сваке школске године доставиће званично м. шк. управитељ верни препис свију те године прибележених недостатака главном Епарх. Школ. Одбору, који ће најдаље до 1. септембра сваке године попис бележака из свију вероисповедних школа свога подручја овом Школском Савету као највишој аутономној управи свију срп. вероисп. школа у Митрополији Карловачкој ради званичног употребљења достављати.

Славни Епарх. Школски Одбор тај позива се, да све подручне црквене општине и школе у смислу ове наредбе упути, да поменуту „књигу мана“ — одмах уведу, и да у своје време препише тих књига од дотичних учитеља односно учитељица строго наискује, и овом Школском Савету подноси.

Из седнице срп. прав. нар. црквене Школског Савета, држане у Карловцима 10. (22.) децембра 1890.

Георгије с. р.
Патријарх.

НЦШС. 211. ех 1890.

166.

ОКРУЖНИЦА

срп. прав. нар. црквене Школског Савета, којом се свим епарх. шк одборима доноси до знања одобреље „Црквено-словенског буквара“ и „Читанке за други разред основне школе“ у новом поправљеном издању накладне штампарије А. Пајевића у Новом Саду.

Накладна штампарија А. Пајевића у Н. Саду поднела је овом Школском Савету у новом поправљеном издању на одобреље своје књиге:

1.) „Црквено словенски буквар са читанком за други разред српске основне школе. Одобрио српски народно-црквени Школски Савет. Поправљено издање. У Н.

Саду. Издање и штампа А. Пајевића 1890. Цена 16 новч.“ ; и

2.) „Читанка за други разред српске основне школе. Одобрио српски народно-црквени Школски Савет. У Н. Саду. Издање и штампа А. Пајевића 1890. Цена 24 новч.“

Ове обе књиге нашао је овај Школски Савет одобрити, и дозвољава, да се оне у српским вероисповедним основним школама митрополије Карловачке као ваљане школске књиге употребљавати могу.

О чему се славни епархијски школски одбор с тим позивом извештава, да о овом одобрењу извести све подручне школе и учитеље.

Из седнице срп. православног народно-црквеног Школског Савета, држане у Карловцима 10. (22.) децембра 1890.

Георгије с. р.
Патријарх.

Неслужбени део.

„СЛАВЕНО-СЕРБСКЕ“ НАКАЗЕ У ЦРКВЕНОЈ СЛОВЕНШТИНИ.

(На част Његовој Светости патријарху српском Ђорђу).

(Свршетак.)

б) У чему се греши против јотовања, и како то ваља исправити. — Многи наши богослови не познајући рускога правописа, читају по српскоме правопису *ле* где треба *ље*, *ли* где треба *љи*, *не* где треба *ње* и *ни* где треба *њи*, а изговара ући тако греше против организма напред побројених словенских језика. Руси у грађанској буквици својој имају „лэ“, „пэ“, које се чита као наше *ле* и *не*; а *и у црквеној и световној књижевности својој читају*: „ле“ као *ље*; „ли“ као *љи*; тако и „не“ као *ње*; „ни“ као *њи*. Тако се код нас у цркви погрешно чита сад и поје: воли, волеју, земле, земли, землеју, моленије, моленија, моленију, моленијем, пресељеније, хваленије; гоненије; поклоненије, пустини, господе, господи, от него к нему, к ним, о нем, пред ними, в нéj, из нéja; мышленије, помышленије; на онда јавленије, богојавленије, возљубленни, стремленије, куплен, совокуплени и т. д.

Да се наведене речи, по рускоме правопису, погрешно изговарају, доказали смо одмах у почетку, казавши како они читају *ле*, *ли*, *не*, *ни*, а сад нам ваља показати и доказати, како се то све по осталим словенским језицима читало и чита. У старом словенском језику ово су састављени гласови: ꙗ, ѥ, ю, ѧ, ѩ. Овако састављена слова имају и тај посао, да умекшавају пред собом л, и р, на пример: воля „воља, воћи, волѣ, волє; земля земљи; поклонникъ, пръсельникъ (од пръсѣлѣнъ), хвалникъ; гонєникъ, господникъ, господѣи, поклонєникъ, мꙑшлєникъ (од мꙑсли-нъ); отъ него, къ нємоу; на њ (место: на н-јъ.) о нємь, предъ њими, къ нєй, изъ нєја; кълꙗюк(л) нꙑй, богоꙗк(л)ници, стрꙗл(л)ници, коуи(л)ници и т. д. — Из ових се примера види, да се руско-словенско лэ и нэ у ст. словенском чита као ле и не (а то је *ље* и *ње*), а руско-словенско *ли* и *ни* чита се у ст. словенском као ѣи и ѣи (а то је *љи* и *њи*) Слово се ѥ у староме никад не брка са ѣ (*ја* или *е* које прелази у *и*). У старом словенском су умекшани сугласници ль, нь, рь.

И у српском словенском језику руско слов. лэ и нэ пише се лѥ и нѥ а чита се као *ље* и *ње*, па тако и *ли*, *ни* чита се као *љи* и *њи*.

А да се *ле*, *ли*, *не*, *ни* у свима наведеним примерима и по српском народном

говору изговара као *ље, љи, ње, њи*. доказује нам гласовни закон, који се зове *јотовање* или *јотација, умекшавање* и који гласи овако: непчани сугласник *ј* умекшава непчане сугласнике (осим *р*) који пред њим стоје, дакле језично *л* у *љ* (*ље*) а зубно-носно *н* у *њ* (*ње*). А кад непчани сугласник *ј* дође иза усних сугласника *б, в, м*, и (туђега гласа) *ф* и иза усно-носног *м*, онда се између њих умеће благогласно (епентеско или еуфонско) *л*, па *ј* умекшава *л* у *љ*, н. пр. љуб(љ)ен, став(љ)ен, куп(љ)ен. лом(љ)ен — љуб(љ)ах, слав(љ)ах, туп(љ)ах, лом(љ)ах, — груб(љ)и, сув(љ)и, туп(љ)и и — зоб(љ)у, крв(љ)у, кап(љ)у и т. д.

Кад дакле најпре доказасмо руским црквеним и народним говором, па онда старим и српским словенским језиком и српским народним говором. да *ље, љи, ње њи* не ваља по „славено-сербском“ језику ни по српском правопису читати као *ље, љи. не ни*, онда одеље ваља у цркви читати и појати вољи, вољеју. земље. земљи, земљеју, мољеније, преселеније, хваљеније, гоменије, господње, господњи поклоњеније, пустињи, мишљеније, от него, к нему, о нем, пред ними, в ней, из неја; возљубљени, богојављеније, стремљеније, совокупљени и т. д.

На против не треба говорити, „дња“ него *дне* (**дне**), *день* (**день**. **день**).

Још неки наши свештеници погрешно читају у цркви: благодаћ (**благодать**), јесћ (**есть**), пућ (**пѣть**), смерћ (**смерть**) и т. д., јер **ть**, кад се у словенском умекша, прелази у **щ** (*шт*), а не у српски глас „ћ“. Према томе ваља те речи читати: благодаш, јешш, пуш, смерш и т. д.

в) *Погрешно изговарање гласова* **ии** (ѩ), *и како их ваља читати.* — Гласови **ии** у старом словенском имају двојаку службу, то јест или су *иј* или *ији*. У првој се служби, бар колико је мени познато, добро изговарају, но у толико се више у другој служби, као *ији*, погрешно читају и поју. Тако многи наши свештеници и појачи читају и поју: о востаии (**востаіи**), во царствии (**царствіи**), обстојаии (**жествованіи**), во отечествии (**ко отечествіи**). о воскресении (**воскресеніи**). о обновлении (**обновленіи**), Мари (**Маріи**) и т. д. Место тога треба, према наведеним словенским језицима, све те речи овако изговарати: о востанији, во царствији. во обстојанији, во отечествији, о воскресенији, о обновленији, Маријн итд.

г) *Погрешно читање слога* **јо**, *и како га треба изговарати.* — Неки наши свештеници читају: от Ијоана, от Ијони, во Ијордање и т. д мислећи да тако треба. Но да видимо, је ли то добро? — Стари језик, не познавајући слога *јо*, нема за њ ни особитога знака, као за: **и, ѥ**, и т. д. — **ю** је пак = *ју*. За глас *ј* има два знака, то јест, из почетка знак „ї“ а на крају слога „й“. Кад дакле знак „ї“ стоји из почетка за глас *ј*, онда нема смисла да се чита као *и*, него како треба. а то је као *ј*. и по томе одеље ваља читати: от Јо-(в)ана, от Јони. во Јордање. — Тако не ваља читати ни Ијерусалим, Ијуда и др., него Јерусалим, Јуда и т. д.

д) *Буквално читање II-ога или присвојног падежа множине, и како га треба читати.* — Неки, а на име старији наши свештеници и појачи читају и поју како је и написано: „небесних воинств“ и „горних воинств“ и т. д. и мисле да мудро чине. Али шта ћемо, кад је правило у благогласноме језику српском. да два сугласника не могу заједно стајати на крају речи; за то којима се речима основа свршује на два сугласника, у њих се у 1-ом или у назívном падежу и у 4 ом или предметном падежу једнине (ако је 4-и падеж једнак с 1-ним), и у 2-ом или присвојном падежу множине умеће неостајно *а*. Ти су падежи изгубили свој наставак (**ъ**), па

им често долазе два сугласника на крају, и тога ради се уметнуло *а*. То се уметнуто *а* утврдило тако, да га не може ни тиснути ни оно крајње *а*, које је 2-ом падежу множине на крају прионуло, по што је сам падеж на речени начин већ био готов. За то се не говори *вепр* него вепар, не *угль* него угаљ, не *палць* него палац, не *шв* него шав и т. д. По том и 2-и падеж множине гласи н. пр. девојак а, земаљ-а јутар-а, конац-а пас а, сестар а, па и друштав-а. — Према томе треба и ми сви да појемо у цркви: „горњих војинстав“ и „небесних војинстав“ и др., јер тако може и сме бити по својству српског језика.

ђ) *О нагласцима или акценшима.* — Нагласци или акценти у данашњим црквеним (руским словенским) књигама нашим јесу понајвише *подражавање грчкоме над метану над слова*, а да *што нису чисто словенска ударана гласом*, уверићете се лако свак, ко ушчита *са свим* по наредбама тих тобожњих нагласака; друго, то показују већ и њихова грчка имена: *оксија*, *варија* и т. д. Кад се пак у староме језику није бележило, на које слогове треба ударати гласом, и видевши шта су нагласци или акценти у позњијим споменицима, особито у руским словенским, онда нема баш никаква смисла, што неки свећено ђакони и свећено-јереји, читајући по наредбама тих тобожњих сугласака, чисто афектују тим, да то, као црвена поша на врату млада човека, боље упада у очи. Ваља дакле читати по српском народном изговору.

е) *О „шшалама“ или обичним скраћеницама* — За *„шшале“* се каже, да су *варваризми средњега века.* Титала данас нема ни у једној књижевности, а није их било ни у старо доба. Оне су врло ретке у најстаријим споменицима, и то су више *обичне скраћенице* — Према томе, при поновљеном штампању црквених књига ваља у свакој речи сва слова исписати, а титала се као варваризама средовечних клонити и не примењивати их.

Колико знадох, толико рекох, и душу своју спасох.

Ваљево, на Сретење 1891-е године.

Смерни богомољац и појац,

СУМЕОНЪ

ПРИДВОРНИ КАЛУЂЕРИ И МИРСКО СВЕШТЕНСТВО.

У политичким листовима нашим читамо непрестано тужњаву, како сада нема дворског монашког свештенства те нема кандидата за упражњене епископске столице.

Индиректно тиме се казује, како у мирском свештенству нема за то спремних људи и као да не треба од овог да постају Епископи.

Чудо нам је да се то пише у оним листовима, који су некад за то били, да Епископи ожењени људи буду. Но то нам је чудо само, али нам је баш неправо, што се тако небратски поступа са мирским свештенством.

Било је доба, кад је свештенство држало листом уз Јерархе. Тада се од исте стране, која сада жали за подмлатком придворним, истицало, како треба дати углед мирском свештенству, како му треба отворити пута до највишег места, обећавала су му се златна брда само да се од својих „деспота“ оцени. Сада се пак налази, да међу мирским свештенством нема који би били достојни да понесу митру владичанску.

Да је заиста тако ни по јада; али ми

ћемо доказати, да Јерарси, који су најпре били мирски свештеници, нису ни мало заостали иза оних придворних, ако их нису још и претекли.

Шта се, на прилику, може замерити једном Платону? Зар он није достојан био да буде владика? Шта се може замерити седом митрополиту Николајевићу? Зар митрополиту романском Мирону, који тако јуначки брани веру и народност своју, смета, што је био ожењен свештеник? А зар нисмо о митрополиту у Черновици само похвале читали? Да у овоме листу о тој теми не говоримо, још бисмо за тако једно светло име запитали.

Од пет Јерараха, који су то у наше доба од ожењених свештеника постали, ето нема ни једног, који не би био достојан тога места.

Но нити ћемо да хвалимо једне ни да кудимо друге. Може међу једнима и другима бити и добрих и рђавих; али да су само придворни калуђери квалификовани за епископе, то горњи експеримент најновијег доба очевидно побија. Први покушај, да од мирских свештеника епископи постају, сјајно је испао.

Да због тога треба регула да буде, да само од удових свештеника трєба да постају епископи, то не кажемо, али ни да буде регула, да то буду само придворни, и на то не можемо пристати.

Шта би значило то, кад би се рекло: само ко никад није ожењен био може епископ бити? Значило би осудити свештенство мирско на улогу парија, значило би убити у младим људима сву амбицију те тиме одбити све боље елементе од мирског свештенства. Стара је пословица, да оно није никакав војник, који не мисли бити генерал. Па кад би се рекло војнику, а само ли официру: ти ма шта да учиниш, ти не можеш ништа друго бити но што јеси, — би ли се тај војник и тај официр експонирао као иначе?

Када придворни па и сами епископи знаду, да данас сутра може који од мирских свештеника њима раван бити, онда јамачно они ове не ће тако преко рамена гледати, као што су некада чинили. Знамо да је у војничкој Крајини била наредба, да при аванзовању тројице за официре мора бити један обичан стражмештар, који није учио кадетску школу; али ми толико далеко не идемо, ми велимо, да исту квалификацију треба да има онај, који ће бити мирски свештеник као и онај, који ће бити придворни калуђер, па према томе један као и други да може до највише столице доћи.

Нека се означи, да нико не може епископ бити, ако није положио докторат богословије или права, али да се само придворни протежирају а други да се превиде, то нити је праведно нити мудро.

Наши придворни до скора нису имали више наука но многи мирски свештеници. Свршили су били гимназију и богословију и видели правну академију. Па и међу мирскима има доста, који су били годину две дана на академији и универзитету, а неки богме и четир године. Па искуство, што га стече мирски свештеник живећи у народу, много је претежније од оног што се стече у двору.

Па када дође до избора епископа, увек се даде лакше добар избор подесити између две до три стотине кандидата, — јер толико има удових свештеника — него између њих пет шест придворних.

Но да не би како год мирски придворне од епископских столица истиснули, могао би се донети статут, по коме половина епископа треба да је из мирског а половина из монашког свештенства.

Једнима као и другима треба да су сва врата отворена.

Но не треба једне омаловажавати, (јер шта друго значи жаљење за придворним нег омаловажавање мирског свештенства) а друге узвишавати. Од тога треба да се чува наша јавна штампа.

п. П.

ЗАВИСНОСТ НРАВСТВЕНОСТИ (МОРАЛА) ОД РЕЛИГИЈЕ.

С руског превео Ђорђе пл. Вотв, свештеник.

(Наставак).

Кант се јасно и одређено држи појма о целокупној самосталности морала и вели, да нравствени закони имају своју основу само у властитој човечијој природи и да немају никаквог другог ослонца ни у религији, шта више, вели, да би нравствена делатност изгубила много од свога достојанства, ако би зависила од религиозних мотива. Еле, по Канту треба нравствено делати ради самог нравственог закона.

Но тај нравствени закон по мишљењу Кантовом није нешто страно и туђе за човека, већ се налази у нашем разуму и сваки га познаје разумом својим, који је оне достојанство свију људи као нравствених суштастава. Заповеди и наређења, која нам прописује тај оњи разум, имају за све једнаку и безусловну силу и моћ, и не подлеже никаквој оптужби с тога, што нема више инстанције за нравствена дела.

Под познатим тако званим „категоричним императивом“ Канта т. ј. под безусловно-обвезном формом заповеди наиме разумеју тако учење Кантово, по коме нравствени добивени заједно са свеопћим разумом, т. ј. који је сопствен само разумној човечијој природи, има за све људе једнаку, безусловну обвезу, свима једнако довикује: „ти мораш!“ и томе се мора свако безусловно покорити, у толико пре је обвезан покорити се с тога што се — како мисли Кант — у тој заповеди „ти мораш“ већ садржи и могућност извршења, или по речима Кантовим — „ти мораш, дакле ти и можеш.“

И тако с Кантовог гледишта не само принцип и закон нравствености, већ управо и моћ за нравствено делање не треба тражити негде на страни, ван нас, ван сфере човечијег суштаства, већ у тој самој сфери, у нама самима — у разумној нашој природи.

Али и са Кантовог гледишта морамо се задржати пред тим закључком, да је нравственост — по којој нешто морално чинимо само за то, што смо принуђени — без унутарње склоности и расположења, а може бити и против жеље и са негодовањем, да је така нравственост врло сумњива и свакако врло ограничена; с тога и Шилер има право, кад назива Кантов морал „моралом само за слуге“ (eine Moral für Knechte). Други немачки песник (Хердер) једном је рекао, да нравствени човек, каквог Кант себи представља, изгледа му као нека лутка, која и ако се миче удовима по команди, но за то нема душе — те божанствене искре. Осим тога треба још и то приметити, да онај свеопћи разум, који — по Канту — даје човеку нравствени закон и сам је нравствени закон, није једнак ни с једним разумним суштаством у појединости, нити пак у укупности својој; дакле и овде се опет мора поновити оно, што смо мало час рекли против нравствене „слободе“ — наиме што и овде једва се може говорити о каквом оњем нравственом закону, који је за све једнак. Изгледа, да је и сам Кант увидео нетачност тога, што вели у принципу свога учења, да наиме човек у самом себи има довољно силе и моћи за нравствену делатност и да ју може присти из себе самог. Он признаје, да се против реченог нравственог закона разума у човеку може подићи чуственост, те с тога, да би ју човек надвладао, потребан му је јачи и виши савезник. Но тиме што то признаје, сам побија оно, што је мало час са таком сталношћу тврдио, да се моћ

за остварење нравственог закона налази у самом човеку а не ван њега Дакле ту Кант као да сам себе поправља, признав у теорији, да принцип — виши закон нравствености лежи у властитој човечијој природи. Он уједно с тим под утицајем искуства живота не може а да не призна, да човечији разум, пошто га чуственост надвлађује, није у стању да човеку даде нравствени закон у потпуној чистоти, и да га побуди да безусловно призна тај закон. По томе је најпосле Кант приморан признати, е је ради коначне победе нравственог закона над чуственошћу не опходно човеку надприродно откровење. И тако тај философ у намери да чисто и јасно докаже потпуну самосталност нравствености савршену независност њезину од религије, морао је и неприметив и против своје воље, једино само услед непредубеђеног посматрања искуства живота — усвојити правац, који је противан његовој првобитној намери — морао се обратити религији, као последњем извору више санкције за нравственост. То пак признање и одобравање Кантово о могућности и неопходности божанственог дејања и мешања у погледу допуњења недостатака наше нравствености, даје нам права, да можемо и смемо признати ону тврдњу, да би нравственост без помоћи религије и без ње нетачна и инсолвентна бида.

Таку нравственост без икаквог утицања религије проповеда делом и тако звани материјализам, који са гледишта нравствености са урођеном му оштрином и гњевом исповеда независност морала од религије. Но ми са свога гледишта, могли би и да не обраћамо пажњу на ту тврдњу материјализма и на његове доказе, али ипак то чинимо с тога, што по нашем мишљењу материјализму у оне је немогуће признати неко право, да говори о чисто нравственим питањима, на против ми смо дужни шта више одрицати му сваку способност у погледу учења о нравствености.

Као што је познато, материјализам управо сву човечију делатност па и нравствену, разјашњује једино и искључиво из механичких процеса у човечијем организму, те је већ по томе јасно, да не може ничега знати о слободном раду и о нравственој одговорности човека за своја дела, а без тога и без таке одговорности не може бити ни говора о нравствености у правом смислу. У том погледу можемо поновити о материјализму оно, што је рекао о њему Вутке у својој етици: Ако дух није ништа друго, до ли откривење моћи мозга, и човек — ако није ништа друго, до ли живо створење више организације, то онда и његова делатност и мнима акта воље мора се карактерисати само као неопходни подукат материјалне моћи мозга и спољних чуствених услова. Онда ништа не вреди нравствена способност и одговорност.

Тако звани греси и преступи јесу само последица слабе хране и неправилне организације мозга. У колико нам је јасније — вели материјализам — да услед правилног сједињења амонијака и соли, кисеоника и воде, деламо за више развиће људства, у толико се више облагорођује нагон и моћ стварања. Сообразно с тим нравствено облагорођење људи бива особито помоћу прикладне хране. Јасно је, да они људи, који полазе са тога гледишта не могу расуђивати о нравствености и нравственој одговорности и слободи у правом смислу, те по томе и њихово учење у погледу истакнутог питања не можемо никада признати за доказ против нашег тврђења, да нравственост зависи од религије. —

То исто мислимо и о нравственом учењу такозваног песимизма.

Његово нравствено учење по себи мора пасти као лажно, чим се само докаже, да су претпоставке, на којима оснива песимизам своју философију, погрешне и лажне. Но против истинитости и правилности тих претпостављака песимизма, а при том не само у погледу његових неправилних каткад безумних крајности, већ и у погледу самог његовог принципа, у последње време беху изречене толико важне и озбиљне пресуде и толико су побијане, да се можемо овде задовољити тиме само, што смо их споменули.

(Наставиће се.)

ИЛАРИОН РОГАНОВИЋ,

Црногорско-брдски митрополит.

Написао: **Дионисије Миковић,**

управитељ манастира „Бање.“

(Наставак.)

* * *

Четрнаестог октобра 1851 испустио на Цетињу своју велику душу, пошљедњи до данас владика из благословене куће Петровића, пјесник *Пешар другу*, њеније, којега тек вјекови рађају.

Прерана смрт његова ојади ојађено Српство, и баци на њега црну копрену; јади су велики, а били би већи да му испод копрене није избила силнија свјетлост, и исклијала сталнија нада

Нашљедником му постао је синовац Данило Петровић Његуш, први кнез слободне витешке Црне-Горе из свјецког сталежа.

Тај велики духовити Србин, захвалан светој матери цркви, односно духовенству, за кристалисање српске слободе у тврди адамант, те му је из крви неброј пута напојене миле домовине, кроз толико бурнога времена сјала и оживљала у Српству наду на сјајнију будућност, — постара се, да јој нађе ревносна архијереја, да достојно сједне на владичанску столицу свог ђеда, Светог Петра I. и замјеника му стрица владике Петра II.

Тада бјеше на Цетињу: Никанор Ивановић Његуш, архимандрит, и брижљиви кнез његова именова за митрополита, па га посла у Русију на посвећење

Овим се отвара нова епоха у цркви црногорској, коју ћу, као што ми и задатак налаже, нијемо пријећи.

Нови митрополит, предпомењути Никанор, са обзира на вриједност, одликовао је младог калуђера Илариона својом искреном наклоношћу и љубављу, па сагласно жељи витешког кнеза Данила, по зва га 1856. год. на Цетиње, да изучава богословске предмете у цетињској семинарији.

Пошто је неко доба провео на Цетињу, учећи прописане семинарске предмете, и вјежбајући се у митрополији свештеничкој служби, посла га митрополит Никанор у манастир *Острог* за управитеља, на мјесто Никодима Рајичевића, архимандрита, који бјеше отишао из манастира.

Одмах у почетку његове управе с манастиром видјело се, да ће дјелима оправдати повјерење витешкога владаоца и преосвештенога митрополита, који по властитој својој изјави, хоћаше ш њим до скора попунити упражњену манастирску архимандрију, да се на скоро за тим не догоди непредвиђени случај, немила смрт кнеза Данила I.

* * *

Године 1860. 1. августа, записа се у историју српску црнијема словима: убиство ватреног кнеза Данила I, које тога дана извршн у Котору из пушке злобна и невјерна подајничка рука Тодора Кадића.

Заплака Српство за Србином, пуним узвишених родољубних тежњâ, који му бјеше пред свијетом дика; Црна Гора, за својим господаром. Свак ко српски осјећа, из срца протужи за Данилом, за надом, коју у њему полагаше.

На тужни глас, слеже се силни свијет у Котор, да ода пошљедњу пошту витешкоме кнезу. Тада сађе у Котор и митрополит, г. Никанор, и свак мнидијаше, да је сашао да попрати у престôницу посмртне остатке свог благодјетеља и господара.

Мисао бјеше оправдана, али на жалост неистинита! Он се не поврати у своју јерархију, него је недостојно за вазда напустн у часу њеног тешког и горког искушења!

* * *

На Црну Гору, овај љути гром наших варвара са дивљењем упрьо свијет очи.

Сваки посматра промјену у њој, и нагађа, шта ће се из ње родити.

На њеноме пријестолу, замјенно покојног стрица Данила I млади му сино-

вац Никола I-ви, који одмах с почетка владовања показа, да га је Бог обдарио свијема врлинама и способностима честитог владаоца.

Владичански пријестол у цетињском св. манастиру, одакле се разлијева красни мирис од светоночивше Петра првога, остао упражњен! То је тешко синовима гордога Ловћена вичнијема на владике, који им, у пркос свијема мукама и опасностима, предњачише свуда, где се опстанка и образа српскога тицало, на пастире, који и душу полажу за стадо своје.

Чудновато им изгледаше напуштање митрополита Никанора. Мислили су кога ће им промисао Свевишњега одредити, да га замијени, да стави на главу митру св. Петра, која је красила ведеумну главу и кнез владике Рада, иначе Петра другога.

Желио је витешки народ црногорски, да у новом архипастиру стече архипастира, са чије ће митре одсјајивати све врлине, које су јој најлепши накит и украс —; да у њему стече: родитеља и брата, родољуба и пријатеља.

Сумњао је, а сумњи му је дало повода онако напуштање митр. Никанора, који је тим дао више један повод народној равнодушности према свештенству и осјетљивој разлици у љубави, поштовању и поуздању према њему и негдашњем свештенству; што се на жалост и ако неоправдано ево већма опажа, а што мора вријеђати свако родољубно срце: јер то иде на велики уштрб напретка нашег, на претка милог напаћеног раздробљеног нашег српског народа.

Али послије кише свијетлије нам изгледају звијезде; и ту му сумњу одмах избрисa дични владалац Никола први: *на именованьем Илариономъ за митрополита.*

Кнез песник, тај срећни препородитељ и pater patriae, одмах познаде, да под црном мантијом Иларијоновом куца свијетло, чисто — родољубно и племените срце, па га 5. августа исте године именова за митрополита своје богохраниме државе, Црне Горе побједоносне, мученице праве.

Три године је управљао Иларион митрополијом у својству наименованог митрополита и кроз то вријеме, неодморним својим радом, оправдао опћу наду, да ће тешким жезлом архијерејским, знати побјеђивати све што му доброме развитку богохраниме паствe буде на путу стајало.

Године 1863. кнез-црквени посла Илариона у Русију, словенску дику, ради по свећења, и 23. маја исте године, руконожи га за архијереја преосвештени Исидор, митрополит петроградски у Александро-Невској Лаври. Овом приликом даровао је блаженопочивши цар ослободитељ Александар II. младоме митрополиту Илариону *крст и панагију* у брильантима у вриједности од 5000 рубаља.

Са посвећења вратио се је у очи петрова дне исте године, и прву своју архијерејску службу одслужио је на петров-дан.

Витешки народ црногорски, с највишим нестрпљењем очекиваше га, на га је оправданом радошћу и предусрео. Дочек је био пристојан и искрен. Ђаци су му, на опће задовољство, декламовали једну нарочиту пјесмицу, лијепо чувеног и радљивог нашег протођакона г. Филипа Радичевића, а народ му је клицао: „Добро нам дошао, и у сто добрих часа, да Бог да!“

(Наставиће се).

ОЗБИЉНА РЕЧ ВЕЛЕШТОВАНОЈ БРАЋИ СВЕШТЕНИЦИМА И МЕРОДАВНИМ ЛИЧНОСТИМА У СРПСКОЈ ПРАВОСЛАВНОЈ ЦРКВИ.

(Свршетак.)

Горе поменути *меморандум*, који сам већ саопштио и неколицини свештеника, гласи овако:

„Мисли о уређењу свештеничке дотације, или уведење и припознање т. ј. узакоњење „Православног Патроната“.

„Пречасни г. протопрезвитер! Мислим, да

се још сећа Преч. Ваша оног дела мога, које сам ја — пре две године — у корист свештенства започео и којим сам имао за уведењем и припознањем „*Православног Патроната*“ за све оне сесије и куће, које су — за време осниваља наших православних парохија — у православним рукама биле. (Види: „Заставу“ 1888 г. бр. 108, 116, 120, 131.) Од тог времена протекло је пуно две године дана, и ја међу тим нисам јавности предао: шта сам за то време радио, докле сам стигао, и какав сам до сад резултат постигао? Нисам, велим, о томе у јавности ништа проговорио, и ако су ме са више страна о истоме питали.

Сад пак — Богу хвала — рећи могу, да сам са једним и то великим кораком ближе к' цељи стигао, и да сам до повољног резултата дошао. Кечанска је парохија романска, с' тога сам пошао аутономним путем романске Митрополије.

Конзисторија арадска потврдила је „*Иеказ*“ оних иноверских дужника, који су земљу или кућу од православних купили. И на основу те клаузуле, поджупан наш Торонталски, одредио је против истих дужника егзекуцију. То се поудано зна.

Ова дужници, међу којима су и три адвоката, апеловали су на *муниципални управни одбор* („*Közigazgatási bizottság*“) али су одавде били одбијени, и егзекуција је по ново одређена. Видећи то исти дужници, хтедоше се измирати и то тако: да ми издаду у име целог дуга од три године рентанцију, и да ми у будуће сваке године редовно плаћају. (Ја сам искао рентанцију од 17 година, јербо сам толико тамо служио.)

Будући да нисам имао у виду само свој лични интерес, не хтедох пристати на то из узрока, да покренуто питање дође до краја, и да се и од стране самог министарства припозна „*патронат*“ не само за Кечанску романску, него и *за све православне парохије*. Моји дужници не хотећи пристати на моје захтеве, апеловаше на министарство, иштући систирање егзекуције, док не добију решење од Митрополитског Савета, на који су од стране жупаније упућени били.

То им се дозволи. Код Митрополитског Савета стајала су акта једну и по годину, и за цело време то није донето решење нити *pro* нити *contra*. Увиђајући важност и замашност ствари, преминућаше и сам Митроп. Савет свакојако. Видећи да од Митроп. Савета не долази никаково решење, и знајући да — по рескрипту — о малом Ускрсу свака Епархија у свакој години има одржати своју редовну *Епархијску Скупштину*, обратим се молбом на све три епар. скупштине. А да би се у ствари сваки посланик односно епар скупштинар орвјентирати знао, дао сам молбу своју у 300 примерака штампати, и послао сам свакоме на кућу по један примерак. И тако све три скупштине једногласно моју молбу уваже, мој предлог усвоје и закључе, да се умоли Митроп. Савет, да у своје време а у реченој ствари код Министарста у име целе Митрополије свој глас подигне, и за исту се ствар топло заузме. —

Усљед тога Митроп. Савет у седници својој, држаној у Сибињу 24. августа 1890. бр. 121. Мт. одбије апелату иноверних дужника, и потврди „*Иеказ*“ дужника својом клаузулом позивајући се на отпис Министра Трезора од 9 јуна 1884. Бр. 20.642, у ком се каже:

„Иноверац не плаћа свештенику, *него то чини земљиште, које услед куао-продаје није остало протестантско, као ни пре што није било католичко, него је исто земљиште оштећено за корист католичког свештеника.*“ А нарочито где каже: „Та начела не постављају се једино у корист католичанства, него . . . *се без разлике конфесије уређују.*“*)

Ја ћу у петак ићи у Бечкерек, да по ново ићем егзекирање, и потпуно сам уверен, да ће моји дужници опет се на Министарство обратити; и по томе не могу казати, да је цељ за сада потпуно постигнута, пошто ћу тек од сада имати да се борим.

Може бити да ћете мислити: Зашто Вам напред речено саопштавам? Ево узрока и одговора: Видио сам, да Вас је моја ствар интересовала, па држим, да ће Вас сада још и више занимати, особито кад чујете и сазнате, да су три епарх. скупштине и сам Митроп. Савет романски одобриле и усвојиле мој предлог, и заузеле се за поменуту ствар која свакако није без значаја, шта више од великог је заначаја.

*) „Nem a másvallásu fizet a lelkésznek, hanem *szolgalmányt teljesít a telek mely megedásrólás által nem vált protestáns földé, valamint az előtt sem volt katholikus, hanem katholikus lelkész részére szolgalmánnyal terhelt föld.*“ А нарочито где каже „Ezen elvek nem egyedül a katholikus szempontnak kedvezésére állíttattak fel, hanem . . . . ***FELEKEZÉTISÉG MINDEN KIZÁRÁSÁVAL INTÉZTETTEK IGY EL.***“

Но ја идем и даље: пишем Вам као свом предпостављеном, као свом званичном старешини, и питам Пречасност Вашу за савет: како би могли наћи и наћи оним срећним путем, којим ћемо *докле до остварења и оживотворења „православног патроната,“* и то *не само за општину Кечанску, или у опште романске општине, него за* све *православне*, па по томе *и српске црквене општине;* пошто је и српским не мање као и романским општинама нуждан и користан „патронат,“ и пошто признање и утврђење патроната за све православне општине иде у прилог српском исто тако, као и романском свештенству.

Сада као српски свештеник и протонамесник, за прву и главну дужност своју сматрам, да радим у интересу српске цркве, српског народа и српског свештенства. Ја узимам иницијативу; — али како још за сада немам познанства са браћом и меродавним личностима, то не могу имати онога уплива, који сам имао у романској Митрополији, у којој сам 25 година службовао.

Из тог узрока узимам себи слободу — у нади, да Вас неће увредити — да Прeч. Вашу у име свештенства умолим, да будете тако добри, те да — као наш старешина — примете на себе вођење оне акције, коју — ако смо ради осигурати православље и његову цркву — неодложно нам започети ваља А и ко ће нас сигурнијим путем водити, осим Прeч. Ваше? Ко ће моћи Св. Патријарха боље информирати, осим Пречасности Ваше? Нико други!

Романска је Митрополија већ придобивена, сад је ред на нас да се јавимо, да се покажемо, да смо живи, да се интересујемо не само за себе, него и за *своју цркву, — за народ свој*! Сада нам је најбоља прилика за борбу, као и за то да се у акцију увуку Епархије, Епископи и св. Патријарх. Ови пак само на тај начин могу реч своју подићи, ако буду позвани. Кога више и дира, кога неће и боли жалосно стање наше народа и његовог свештенства, до ли нас свештенике? *Докле сада или никада!!* Погледајте само римеко свештенство, како оно и за маленкост солидарно аларамира свет, па зашто не би и ми могли пригрлити солидарност, кад је реч о нашој егзистенцији??

Ако бих хтео ићи и даље, заиста бих могао написати и више табака, али не налазим за нужно, пошто држим, да је Прeч. Ваша из до сад реченога ствар потпуно разумети могла; но ипак морам додати још ово.

Чуо сам како о овоме мисле она браћа, која су добро дотирана. *„Ми смо* — веле — *по рескрипту организирани, егзистенција наша је осигурана, мир је избрисан, школа и плата нам иде редовно, шта ће нам патронат*“ и т. д. Онима у кратко само толико одговорити могу, да та браћа суде само по себи, да се брину само за моментано садање стање, и не виде даље, било у будућности како му драго; доста је то, да они живе и то добро, на осим тога по тим њиховим речима види се, да они рескрити прочитали никада нису, те не знају, шта је у њему, јер да су прочитали §. 13. до краја — мислим — да би друкче говорили.

Камо лепо среће наше, да наши праоци не беху тако лакомислени, као ова браћа, па данас не би кубурили и натезали! За пример нека послужи сваком наша општина Срп. В. Сит. Миклошка — а биће свакако да она у том погледу није једина и усамљена. Не треба да идемо врло натраг. Пре 20 година било је овде 5000 Срба са преко 100 сесија; данас их нема само 1317 душа са 30 сесија!! Некад беше 5 парохија и један капелан, данас ни двоје живети не могу. (За доста осведочаваћу то породице покојног проте Николића, брата Шандора и Ђорђа.) Где су наши богати трговци, 50—60 кућа на броју? Нема их, само једнога, *каже: једнога.* А свега тога не би било, да су се покојни наши стари бринули *да осигурају „Патронат.“* Где ћемо нас бити још кроз 20 година, ако и на даље останемо овако безбрижни и немарни? За сигурно се може рећи, да ћемо се после тих 20 година морати питати: „Где су наши богаташи, који су по рескрипту плаћали?“ и да ћемо на то питање морати одговорити: *„Нема их, пропали су!“* Но са њима пропао је и порез, а с порезом и свештенство, са овим пак и православље. Мислим да је довољан и овај један пример за доказ.

Пречасни Гдине! Са горе наведеног, мислим, да сте се уверили, да немамо времена за оклевање; дата нам је прилика, е' тога треба да се подигнемо на посао, да закуцамо на врата, да после не буде касно. Кад сам ја сам био у стању задобити и подићи три епархије; — да колико ће нам тек лакше бити у солидарности жељену циљ постићи.

Пристанете-ли на рад око ове ствари, и

примите-ли се воћења тога рада, то мислим, али не само мислим, него уверен сам, да ће Вам за то свештенство, не мање и народ вазда благодаран бити. — А сво како ја мислим да треба да почнемо:

1. Прво да се састанемо и лично установимо програм.

2. Пре него што би почели даље кораке чинити, ваљало би нам исту ствар до знања ставити Његовој Светости Патријарху, и њега за исту ствар задобити, што би најбоље било, кад би се са њиме лично састати могли, што ће бити могуће, кад он у Темишвар у седнице дође.

3. Не дође ли, тад би добро било, да му пишете, и да га питате, би ли се могло тога ради саветовати са г. Стевановићем подпредником; или

4. Да сазовете свештенство нашег протопрезвитерата на конференцију овде код нас, као у центрум.

5. Или да се преко ког јавног листа позове *на збор цело свештенство*, и који се интересују, ти ће за цело доћи.

6. У конференцији би требало, да се изради један Меморандум Митрополитском Савету, или Епископском Синоду, Српско-народном Сабору, којим се иште уведење и утврђење т. ј. узаконење „*православног патроната.*“

7. Да би се могло свештенство оријентирати, ваљало би штампати све оно, што сам романским епархијским скупштинама поднео; и

8. На сваки начин, да би се требало обратити и на све Епархије. —

То је и кратко моје мњење. Имам додати још ово.

Већином су општине организоване по рескрипту. Рескрипт је санкционисан, и према томе организовање тих општина узима се као законито: на инак не стоји ово у погледу наплате свештенства у фиксуму. Питаћете зашто, кад у рескрипту стоји изричо да „*свештеници имају примати плату у фиксуму*“! Одговор ми је следећи: Да, тако је, али тако што знам, нигде ни у једној општини — када се организовала свештеничка плата — није узет у обзир краљевски отпис од 1853 године априла 18. Бр. 27-и, који гласи овако, и који егзистира у важности и данас:

„За допуњење закона од г. 1802 уговори склопљени и који се имају склопити између појединих општина и свештеника, поправања или код обвеза, које се при коначној визитацији догађају, *новчану своту* (штолу) у колико је слободно општинама и свештеницима на место старог уговора ново поправање склопити . . . . *али се што увек догађа уз интервенцију заступства државне и дијецезалне власти*, од кога уговора један примерак има се послати власти.“ (Види наредбу министра-председника од 30 септ. 1876 бр. 1508 М. Пр., која тако исто гласи.)

Дакле пошто се нису овога држали ти уговори т. ј. организација је незаконита. Но да рекнемо, да су те наредбе држали се, и опет разрезујући парохијал на душе и брачне парове, свештеничка плата није утврђена на сигурном основу, јер душе пропадају, прелазе у другу веру (Назаренство) и тако свештеник остаје без пореза. Да је пак одмах установљен и утврђен Патронат бар за ове земље и куће, које су 1876. год. још у православним рукама биле, наше би парохије сада биле осигуране.

С тога је моје мњење, да би свим силама ваљало настојати око тога, да се установи и утврди патронат, на основу споменутог кр отписа, одбацив му важност и ваљаност колико је год више могуће година у натраг, те да се на тај начин бар садање стање парохија осигура новом организацијом са патронатом.

Мислим, да ми није нужде даље Вам тумачити, пошто сте из до сад наведеног ствар довољно разумели. Дао сам прилику Прец. Вашој, да о овој — по мом суђењу — важној ствари размишљате. Уједно стављам до знања Прец. Вашој, да ћу сва дозвољена средства употребити, како бих — ако Ви не би нашли за вредно да се у овој ствари у опште какви кораци чине — бар овде нашу српску парохију по горе изложеном начину организирао, ради чега сам и

*) „Kiegészítésül az 1802. évi törvénynek az egyes községnek és lelkészek között létre jött és létre jövendő irásbeli szerződések, egyezségek, vagy a canonica vizitátioban elő rduló kötelezettségeknél *pénzösszeget* (штола наша) a mennyiben a községeknek valamint a lelkészeknek is szabadságukban áll a régi szerződések helyett uj egyességre lépni . . . . . *de mindég csak az állam és egyház megyei hatoság képviselőjének közbejöttével törtönhetik meg*, mely szerződésnek egy példánya a hatosághoz lesz beküldendő. (Види: Miniszterelnök 1876. szeptember hó 30-án 1508. M. E. számu rendelet, који тако исто гласи.)

слободан умолити Преч. Вашу, да ми у своје време у помоћ притече.

Извините, што сам узео себи слободу, да се на Пречасност Вашу обратим са ових неколико искрених речи. Чинио сам то у уверењу, да се не ћете наћи увређени, а уверен сам, да кад Преч. Ваша увиди важност ове ствари, да ћу тада бити сретан, да и одговор Преч. Ваше гледе исте примим.

У осталом примите уверење мога велепоштовања, с којим остајем,

У Срп. Вел. Сент-Миклошу 4. децембра 1890.

Пречасности Вашој покорњејши

Светозар Петровић,

српски парох и намесник протопрезвитерата арадског.

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

(**Парастос епископу Василијану Петровићу**) даван је у недељу 24. фебруара о. г. у овдашњој саборној цркви. Парастос је приредила српска црквена општина новосадска. Тај задушни спомен блажено-покојном владици Василијану извршили су свечаним начином: г. игуман манастира Ковиља *Мирон Ђорђевић*, г. окружни прота новосадски *Милан Ђирић* и протојереј *Павао Балша* са још четири новосадска свештеника. Црква је била пуна народа. Био је присутан и новосадски велики жупан г. др. Виктор Флат Алфелдски. На парастосу појао је лепо и вешто кор овдашње срп. велике гимназије. При крају приливен је гроб блажено-покојног епископа. — Чујемо, да је још у неким местима бачке епархије даван парастос владици Василијану.

(**Испити на карловачкој богословији**) *за I. течај* шк. год. 1890/91. почели су 28. фебруара о. г. и трајаће до 8. марта. За тим ће бити неколико дана ферија. Предавања ће на ново отпочети 14. марта о. г.

(**Извештај о фебруарским седницама епархијске управе темишварске.**)

I. Дана 18 фебруара о. г. одржана је седница епарх. *конзисторије темишварске* под председништвом протопресвитера темишварског г. Кузмана *Шапоњка*, пошто је Његова Светост г. Патријарх Георгије другим званичним пословима спречен био, да у Темишвар дође и у седницама епарх. управе председава.

У конзисторијалној седници расправљено је и решено свега 70 предмета, од којих су најважнији ови: 1. Прочитан је отпис вис. кр. уг. министарства, којим се Исидор Николић, администратор арадске парохије у привр. својству потврђује за катихету на арадском лицеуму и препарандији. — 2. Публиковано је решење преч. МЦСавета, којим се одбија рекурс неких скупштинара у Срп. Неузини против избора и потврде Јована Петањека за пароха срп. неузинског. — 3. Високосл. Саборски Одбор извештава, да је у течај стављена плата прив. конс. фискалу Дру Светозару Димитријевићу. — 4. Администратор парохије у Наћфали, јереј Ђорђе Вујић, остављен је на администрацији исте парохије до даљег расположења, односно дотле док црк. општина парохијски стан према рескриптуалном нормалу не уреси и рескриптуалну плату установи — и тада ће се парохија путем стечаја стално попунити. — 5. Свршени богослов Јеата Петровић приправљен је за личног помоћника пароху батањском, Леонтију Петровићу. — 6. Јереју Милану М. Димитријевићу, капелану у Вел. Кикинди, дозвољено је да може полагати стечајни испит. (После седнице положио је испит с добрим успехом.) — 7. Свршени богослов Јоаким Сувајџић из Суботице постављен је за администратора парохије у Чоки. — 8. Администратор парохије у Срп. Бечеју, јереј Александар Грујић, премештен је и постављен за администратора парохије у Рудни — а досадашњи рудњански администратор јереј Димитрије Којић долази за администратора парохије у Срп. Боку. — 9. За помоћника капљом удареном пароху у Срп. Итебеју, протојереју Ђорђу Михајловићу — постављен је тамошњи други свештеник Миливој Мишић. — Осим тога решено је: да се молбенице сиромашних свештеника и свештеничких удовица ради подељења државне припомоћи с препоруком спроведу вис. кр. уг. министарству богочасти и јавне наставе; — расправљени су мно-

ги бракоразводни предмети, а међу овима доносе су две пресуде, којима се развргава брак између два пара парничарских супруга.

П. Други дан т. ј. 19. фебруара одржана је седница епарх. *административног одбора*, под председништвом подпредседника адм. одбора, Дра Бранка *Стевановића*, у којој седници је дошло под расправу 65 предмета административне природе, од којих су важнији ови: 1. Прочитана је наредба високосл. Саборског Одбора у погледу прикупљања саборских трошкова и верозаконског приноса. — 2. Усљед наредбе Саборског Одбора позвано је свештенство у епархији, да поднесе тачан опис парохија — ради установљења кључа, по коме би се по будућој уредби парохијал имао плаћати. — 3. Одобрени су на ратификацију поднесени угорогорја црквено-општине вел. бечкеречке, које је склопила, издајући под кирију станове у црквено-општинским кућама. — 4. Одбијен је, као задоцњен, призив старе управе црквено-општине врадске — против решења административног одбора, којим је иста општинска управа од даље дужности разрешена, — а постављена управни одбор допуњен је са 3 нова члана. — 5. Због крајњег нереда и неправилног руковања са црквеним имањем — распуштена је досадашња управа црквене општине у Т. Кањижи — и изослан је протопресвитер Вел. Кикиндски, да у друштву са срп. крстурским парохом Светозаром Дражићем постави привр. управни одбор, који ће учинити припреме за избор нове управе. — 6. Против управе црквене општине у Ђали наређено је, да се истрага допуни и испуне, — а против црквено-општинске управе у Варјашу наређена је истрага. — 7. Молбеније сиромашних црквених општина ради државне приномоћи спроведене су с препоруком вис. кр. уг. министарству. — 8. Наређена је ревизија многих црквених и црквено-општинских рачуна. — 9. Одобрен је предрачун вел. кикиндске, фабрике и куманске црквено-општине. — 10. Одобрени су рачуни ђалинске, мокринске, мађарчавдске и вел бечкеречке црквено-општине.

С. Ш. Н. бележник.

(„Српски учитељски конвикт“ у Новом Саду) Изашао је штампан *Исказ о стању благајне „српског учитељског конвикта“ у Н. Саду* од остварена истог т. ј. од 24. јула 1889. па до краја децембра 1890. По том исказу уписало се за непуну једну и по годину дана: 74 редовна и 24 помажућа члана. Прамање је износило: 1., од уписнине 73 ф.; 2., од редовне чланарине 344 ф. 13 н.; 3., од чланарине потпомажућих чланова 710 фор.; 4., од добровољних прилога 2451 фор. 53 н.; — свега 3578 фор. 66 н. Издавања је било 132 ф 26 н. Кад се одузме издавање од примања, остаје за 1. јануар 1891. готовина у износу 3446 ф. 40 н. — Приметити нам је, да овај фонд нису својски пригрлили баш они, ради којих је и установљен, а то су — наши народни учитељи. Одзив од њихове стране доста је слаб, дочим су општине, друштва и појединци родољуби лепо потпомогли ову корисну и племениту установу, а надати се, да ће и народ још и више потпомоћи. Но наши народни учитељи требало би озбиљније и топлије да прихвате ту нову установу, да би могла што боље одговорити своме задатку. Та завод је тај управо и створен ради учитеља — ради васпитања и школовања њихове деце — па би ваљало да се они у првом реду највише и старају за напредак тога конвикта, који ће само тако моћи постићи своју цел, ако се што већи капитал прикупи. Желети је дакле, да се наше учитељство јаче и боље заузме за ту корисну ствар.

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

(Молимо поштоване писце, уредништва српских листова и издаваче књига, да нам своја издања *на приказ* достављају. Молимо тако исто славна уредништва, да нам своје листове *у замену* шаљу.)

КАРЛОВАЧКО ВЛАДИЧАНСТВО. Прилог к историји српске православне цркве. Написао **Манојло Грбић**, *катихета и професор српске учитељске школе у Карловцу*. — Прва књига: *Како је ово владичанство постало из српскијех насебина; каква му судба бијаше прије патријаршја Чарнојевића, а каква послије њега до владике Ненадовића 1744.* — У Карловцу, штампарија Карла Хаутфелда, 1891. — Велика 8-на, стр. XV. 318. — Цијена је овој књизи 1 ф. 50 новч. и може се добити код писца у Карловцу. — Књига ова има напред врло лепу *слику* пок. владике *Теофана Живковића* у орнату архијерејском са круном на глави и крстом у руци, а њему је писац и приказао своју књигу.

Препоручујемо најтоплије ову нелеважну историјску радњу г. Манојла Грбића свакоме Србину, јер смо уверени, да ће у њој наћи праве душевне насладе и уживања. Писац је лепим, чистим и правилним језиком, лаким стилом и

занимљивим начином написао овај први део своје историје горњо-карловачког владичанства, а та историја захвата по добро у историју целе овостране српске цркве и народа. Да је ово дело своје писац добро извео, јемчи нам гласовити историчар наш, високопречасни г. архимандрит Иларион Руварац, који је ту историјску расправу прегледао и одобрио. Писац је дело своје написао на основу веродостојних историјских докумената и многогодишњег истраживања. Неки одломци из овог дела обелодањени су прошле године у нашим листовима. За овом књигом изићи ће још и други део те историје. За тај део вели писац, да ће у њему „већ све бити јасније и потпуније, пошто за овај део има доста истинитијех извора и података.“ Дај боже, да нас писац што скорије обрадује и другом књигом, те да и њоме расветли и попуни историју овостране наше православне цркве и српскога народа! Заиста би желети било, да наши стручни знаоци коју више проговоре о овом важном историјском делу. Списи таке врсте ретко се у нас појављују, те би о њима ваљало озбиљније водити рачуна. Наше је немерођавно мишљење, да је дело ово добро и корисно, и да би ваљало да га има сваки свестан родољуб, те да прочита и сазна прошлост своје цркве и народа; а требало би и наше српске црквене општине да набаве овај важни спис за своје библиотеке.

Из Администрације „Српског Сиона“.

— Са многих страна добијамо *неплаћена писма* са ознаком на ковертн: *„званично“*. Но како наша пошта неће да зна за та „званична“ писма, наплаћује од нас за свако *двоструку* таксу. Молимо дакле свакога да на писмо марку прилепи, пре но што нам га пошље, јер нам иначе штету чини.

ОГЛАСИ.

7 **СТЈЕЧАЈ**

на упражњено учитељско мјесто на основној српско-православној школи у Дубици (бивша горња Крајина) са овим отвара се. Плата је годишња 300 фор. авр., слободан стан са баштом и 6 хвати дрва. Учитељу у дужност спада осим редовне школске наставе, у цркви појати и сву дјецу у црквеном пјевању подучавати. Рок стечају траје до 1. Априла т. г.

Дано из црквено-школске одборске сједнице у *Дубици* од $^{5}/_{2}$ 1891.

За предсједника:
Јово Исаић,
подпредседник.

2—3

3—3 **СТЕЧАЈ.** 5

Овим се расписује стечај на место умировљеног учитеља на срп. вероисповедној основној школи у **Најфали**. Рок стечају је 24. март о. г. Плата учитељска је у готовом новцу 200 фор.ината, у име огрева 30 фор., за перовођство 10 фор., 50 кибли пшенице у нарави, 4 ланца сенокоса, $^{1}/_{2}$ ланца баште у пољу и пристојан стан с баштом, и на ову земљу порез платити.

Дужност је учитељска десну певницу држати и све школском уредбом прописане предмете у школи предавати. — Молбенице имају се упутити месном школ. одбору и првенство ће имати који се лично представи.

Из седнице школског одбора држане у **Најфали** 7. фебруара 1891.

Павел Ристић, перовођа. **Вељко Аничић**, предс. школ. одбора.

Бр. 3/II. ex 1891. 3—3
црквн. одбор.

СТЕЧАЈ. 6

Од стране црквн. школ. општине Меленачке овим се расписује стечај на новоустановљено место црквн. школ благајника и црквн. школ. деловође. Плата је благајнику 200 фор. а. вр. а деловођи 400 фор. а. вр

Права и дужности како благајника, тако исто и деловође обележена су у штатуту, који се у свако доба код општинског потпредседника г. Божидара Милошевића видети може.

Ваљано инструиране молбенице имају се најдаље за четир недеље, од дана првог увртштења овог стечаја, црквн. школ. општини Меленачкој послати.

Из седнице црквн. одбора, држане у Меленци 10. (22.) фебруара 1891 год.

Паја Танасевић, перовођа. **Т. Димитријевић**, председник.

„Српски Сион“ излази *сваке недеље* на великом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За *стране земље* на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.
Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се накладној књижарници *А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи* уредништву *Сиона* *Петровићу* у *Новом Саду*.
За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.
Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ.

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 10. У НОВОМ САДУ 11. МАРТА 1891. **Год. I.**

Службени део.

МЦС. 70. ex 1890.
М. 603.

НАРЕДБА

срп. прав. Митрополитског Црквеног Савета, управљена свима епарх. конзисторијама о уписивању оца новокрштенога детета у црквене матрикуле рођених.

Приликом пресмотрења бракоразводних парница опазило се, да се неки парохијални уреди при уважању оне новокрштене деце у матрикуле крштених, којима матере или од својих законитих мужева одељено или с другим мушкима у конкубинату живе, или ако је законити муж матере новокрштеног детета од дужег времена на страни одсутан, не равнају по постојећим наредбама, т. ј. они не уписују у поменуте матрикуле законитог мужа матере новокрштеног детета. него друго мушко лице као оца истог детета и то без знања и саизволења законитог мужа матере новокрштеног детета, а већином без знања и саизволења оног страног мушког лица, и означују дете као незаконито, те тиме с једне стране ненадлежно и непозвољено задиру у породичне одношаје новокрштеног детета а с друге стране проузрокују неисправност матрикула крштених.

Усљед тога позива се часна епарх. конзисторија, да подручно парохијално свештенство на неумесност и противзаконитост такога поступка упозори и свима подручним свештеницима, који црквене матрикуле воде, најстрожије и под теретом личне одговорности пароха наложи, да се у погледу уважања новокрштене деце у матрикуле крштених строго равнају по постојећим прописима, имајући у матрикуле уписати законитог супруга матере новокрштеног детета као оца тога детета.

Из седнице срп. прав. Митрополитског Црквеног Савета, држане у Карловцима 11. (23.) и сљед. дана Децембра 1890.

Георгије с. р.
Патријарх.

ОКРУЖНИЦА

високог кр. уг. министарства за земаљску обрану од 10. окт. 1890. бр. 32.500 у погледу женидбе војно-обвезних лица и оних особа, које пре војно-обвезиога доба изнимну женидбену дозволу траже —

отписом вис. кр. уг. министарства богочасти и јавне наставе од 2. јануара 1891. бр. 55 848 ех 1890. достављена свима црквеним властима, а на српски преведена у оним деловима, који се непосредно тичу свештенства.

(ОБЈАВЉЕНА СВЕШТЕНСТВУ ТЕМИШВАРСКЕ ЕПАРХИЈЕ ИЗ КОНСИСТОРИЈСКЕ СЕДНИЦЕ, ДРЖАНЕ У ТЕМИШВАРУ 17. (29) ЈАНУАРА 1891, ПОД БР. Е 6. — К. 5. ЕХ 1891.)

Услед тога, што око облагања, расправљања и процењивања предмета, у погледу изнимне женидбене дозволе, код појединих области, још увек различит поступак и пракса постоји, даље и услед тога, што су прописи, који су у погледу женидбе са изнимном дозволом или без изнимне дозволе, садржани у окружници од 24. марта 1875. бр. 13320., услед међувремено наступивше битне промене асентационог поступка, делом преиначени, делом пак са свим изван крепости стављени: то се, ради установљења нужнога једноличнога поступка у томе погледу, на темељу §. §. 50. и 61. зак. чл. VI. од год. 1889. о обрањбеној сили, гледе женидбе без изнимне женидбене дозволе, као и гледе женидбе са изнимном дозволом, овим објављују следећи прописи, и установљује следећи поступак, и то:

I.

Женидба војно-обвезних и војно-обвезно доба још недостигавших, као и већ уписаних особа.

А) Без изнимне женидбене дозволе могу се женити, те тако потпадају у погледу женидбе само општим законима и прописима:

1.) они, који, пошто су ступили у ставно-обавезно доба, приликом стање (асентације) или накнадне ставње, или од надпрегледног повереника проглашени буду „брисати се имајућим“ или „за оружије неспособним“ — без обзира на то, у који добни разред спадају;

2.) они, који су због службовне, надпрегледним путем установљене неспособности, проглашени „брисати се имајућим“ или „за оружије неспособним,“ те као такови иступиле из војске, или ратне марине;

3.) они, који су прекорачили трећи добни разред, то јест 31. дан децембра, иза навршена 23. године живота свога, те нису нити у војску (ратну марину), нити у домобранство уписани;

4.) у свезу заједничке војске и домобранства спадајући они докнадни причувници (резервисте), који су на темељу погодности §. §. 31, 32, 33, и 34. зак. чл. VI. од год. 1889. као ученици богословије и свештенички кандидати, учитељи и учитељски кандидати, поседници наслеђеног пољског господарства, и издржаватељи породица, придељени или накнадно премештени у докнадну причуву (резерву), у колико ради осмонедељне војничке обуке не стоје управо у активној служби;

5.) они, који су у евиденцију докнадне причуве заједничке војске и домобранства на темељу алинеје треће §. 31. обранбенога закона уведени, односно увршћени, као рукоположени свештеници, намештени духовници, духовни помоћници и свештенички значај имајући професори;

6.) они докнадни причувници (резервисте) заједничке војске и домобранства, који су као „мање способни“ или као „прекобројни“ уписани, односно придељени у докнадну причуву (резерву), у колико се не валазе баш на осмонедељној војничкој обуци, или, у колико услед позива, односно придржања њихова на темељу установа зак. чл. XVIII. од год. 1868. не стоје изнимно у активној служби;

7.) у опште у војнички статус неувршћени докнадни причувници (резервисте) војске и домобранства;

8.) они у свезу заједничке војске (ратне марине) и домобранства спадајући трајни допустници, којима је на темељу друге алинеје §. 32. и на темељу предпоследње алинеје §. 34. зак. чл. VI. од год. 1889. као учитељским приправницима, односно услед особитог уважења достојних породичних одношаја, као издржатељима породице дарована на време мира погодност трајнога допуста — у колико особе, којима је ова погодност дарована приликом главне

стање (асентације) или пак накнадно, не стоје управо под осмонедељном војничком обуком;

9.) они, на трајном допусту налазећи се редашки војници, који стоје у последња три месеца своје редашке службовне обвезаности;

10.) они, на трајном допусту налазећи се домобранци, који су активну своју службу испунили још пре иступа из трећега добнога разреда, т. ј. пре 31. децембра оне године, у којој навршују 23. годину живота, као и они, који стоје у последња три месеца активне службовне обвезаности своје; најпосле

11.) причувници (резервисте) заједничке војске (ратне марине) и домобранства, као и припадници морске обране, стојали исти ма у којем добном разреду, у колико на темељу зак. чл. XVIII. од год. 1888. нису на изнимну активну службу придржани, односно притегнути.

Б.) *Само се уз изнимну дозволу могу женити, ше се имају за изнимну дозволу, ако ју употребити желе, по досадањој пракси обраштати на кр. уг. министра за земаљску обрану:*

1.) они, који још нису постигли ставно обавезно доба, т. ј. који још нису доживели 1. јануар оне године, у којој навршују 21. годину живота свога, а ни услед добровољног ступања, не стоје у војничкој свези;

2.) у опште они, који су ставно обавезно доба већ достигли, те су још и на даље позвани на асентацију,

те тако посебце:

3.) они, који су у првом или другом добном разреду „за сада неспособнима“ и „повратити се имајућима“ проглашени.

В.) *Између особа, спадајућих у свезу заједничке војске, ратне марине и домобранства, могу се само с дозволом војничке области женити:*

1.) у активној служби стојеће особе заједничке војске (ратне марине) и домобранства;

2.) неуврштени новаци заједничке војске (ратне марине) и домобранства;

3.) на трајном допусту налазећи се редашки војници у опште (изнимка под А.) тачка 8. и 9);

4.) на трајном допусту налазећа се домобранска момчадија у опште (изнимка под А.) тачка 10.);

5.) на локалну службу предбиљежени умировљени часници — и

6.) особе заједничке војске (ратне марине) и домобранства, смештене у војничке инвалидске куће.

Између ових особа имају се неуврштени новаци заједничке војске (ратне марине) и домобранства за получење женидбене дозволе у смислу §. 138. дела I. обранбенога напутка обратити путем надлежнога котарскога чиновника (солгабирова) на војно-попунидбено окружно, односно на домобранско пуковнијско заповедништво.

У осталом, у погледу поступка у женидбеним предметима оних особа, које стоје у активној служби код заједничке војске (ратне марине) и домобранства, као и особа, спадајућих под остале овде наведене категорије, садржане су поближе установе у женидбеним прописима, изданим посебно за заједничку војску (ратну марину) и посебно за домобранство.

Гледе горњих тачака примећује се за поближе оријентирање следеће, и то:

На тачку 1): активна служба траје код заједничке војске и ратне марине у редашком сталежу 3 односно 4 године, код домобранства пак 2 године, које се редашко, односно домобранско активно службовно време може у случајевима, наведеним у другој алинеји §. §. 44, 45, 47 и 49. обранбенога закона, казне ради продужити, евентуално у смислу §. 51. обранбенога закона и са активно-службовним временом, одмереним у војно-судбеној осуди.

На тачку 2.): под примањем у војнички сталеж вала разумевати увртај у свезу заједничке војске (ратне марине), односно домобранства, што се изражава увртајем дотичних особа у бројевни сталеж односног војног тела или завода.

Увршћују се пак путем асентације (главне и накнадне стање) у времену од 1. јануара до 1. октобра уновачене особе, — 1. октобра асентационе године; они пак, који су уновачени иза 1. октобра до 31. децембра, на даље сви добровољци, те и они, који су на темељу §. §. 44, 45, 47 и 49. обранбенога закона уновачени изван добнога разреда и жребнога реда, — даном уновачења.

Под неуврштеним новацима, имају се осим особа, унова-ених „коначном препоруком и придеобом“ у војску (ратну марину) или у домобранство, и они разумевати, који су уновачени „уз придржај препоруке и придеобе“ или „уз придржај препоруке.“

На тачку 3) и 4): под трајним допустницима имају се у опште такове неактивне особе мом-

чадскога сталежа разумевати, које стоје у редашкој, односно у домобранској активној службовној обвезаности, или у одмереној или редовитој, односно продуженој законитој редашкој, односно у домобранској активној службеној обвезаности, или у активној службовној обвезаности, која се изнад исте продужује, па су на неопредељено време на допуст стављене, којих је даље придолазак на активну службу посебним позивом условљен.

(Свршиће се.)

Неслужбени део.

ИЛАРИОН РОГАНОВИЋ,

Црногорско-брдски митрополит.

Написао: **Дионисије Миковић,**

управитељ манастира „Бање.“

(Наставак.)

* * *

Ко је поље завирио у листове црногорске повијеснице, тај ће себи ласно преставити: какво се је поље за дјелање простирати морало пред младим митрополитом Иларионом.

Петовјечна црногорска борба с душманима за свесрпска права и светиње колико је сметала развитку народног благостања, сметала је и свештеничком образовању. Свештенство је било свуђе прво, ђе је опасност пријетила, те му није достајало времена обратити сву своју пажњу на науку, него на против, привезано судбином за народ већу је пажњу поклањало оружју и јуначком поносу. Оно је од вазда најљепши украс отачаствене повијеснице, што чини засебну цјелину, а разумије се, да је митрополиту Иларіону, поред многобрижљивог Кнеза Господара Николе I. предстојало, постарати се о лијеку примјећене осјетне болетице.

Одмах шљедеће године предузео је путовање по јепархији, да се боље упозна с болјестима, које му мили народ киње, па да га лијечи.

Поред оскудице у образованим свештеницима, срела га је оскудица и у црквеним одјећама и књигама.

По особитим свештеничким знацима није ни могао познати свештенике, осим с малом изнимком. С тога 1864. године изда заповијед, да се свештеници не брију, који хоће да духовно послужују и да се своме узвишеном светом позиву озбиљније посвете. Усљед ове заповиједи многи су свештеници претпоставили војнички позив своме свештеничкоме. Овим су му се одазвали већином способнији свештеници, који су поред свештеничке дужности вршили дужности војничког часника, те се је тим осјећао осамљењијим али не слабијим за постигнуће узвишене цијељи. Али и ови, не само што га са ове наредбе не помрзјеше, него признајући, да су се војничким позивом неколико одалечили од свештеничког, веома се као свјесни родољуби зарадоваше одважности митрополитовој и са осталима подвикнуше: „Заиста му: **Такѣхъ намъ подобаше архіерей.**“*) и своју му могућу помоћ поред војничке дужности никад не одрекоше.

Да би потпуно осјетни недостатак у црквеној одјећи и књигама у својој јепархији, обраћао се је молбом за даривање митрополитима светих митрополија: петроградске, московске и кијевске; и ови су се његовој молби најљепше и богато одазивали кроз цио тећај његовог живота. Овом милосрдном и братском дарежљивошћу постигао је митрополит Иларион други главни смјер за своју цркву, која се је, слава Богу и Русији, потпуно и богато снабдјела у свему, што јој оскуђеваше.

Често је и са својијема пастирскијема посланицама побуђивао свештенство на

*) Пав. Јевр. 7. 26.

свој свети рад, и тиме му пружао велику олакшицу у тешкоме задатку. Осим тога сваком је приликом народу лијепо и просто тумачио небесне истине.

Године 1866. довршио је уређење парохија и набавио дотичнијема свештеницима ређистре, те и они од тада записују случајеве у парохијама, и протоколирају списе званичне нарави.

Непрекидни послови одалечили су митрополита Илариона од читања књига и листова. Али је он поред тога достојну цијену и поштовање одавао пауци, и кроз цио свој живот помагао је њеном развитку. А да би блесак њене свјетлости ласније засијао у милој витешкој домовини, највишом приволом Њег. Височанства Кнеза Господара Николе I изаслао је године 1867. једно повјеренство, у лицу: протођакона Филипа Радичевића, и сенатора Риста Бошковића, да: „прегледају све потребе црквене и да попишу сва документа и недвижима добра која цркви припадају“*).

На видећи, из поднесеног му извјештаја, да су приходи манастирски доста знатни, разјаснио је калуђерима: какву би заслугу стекли за домовину, кад би чисте манастирске приходе на олтар просвјете принијели. С тога су обзира калуђери усвојили његов приједлог и ограничили себе с неопходно нужним дјеловима имовине. Земље манастирске, што за своје потребе нијесу задржали, дали су под владиним надзором народу: на кесим (т. ј. под најам) те их с мјесним заступницима владиним: над гледају, повце скупавају, и од њих за годишње издржавање на сваког јеромонаха заустављају по 150 зл. талијера, на игумана и архимандрита сразмјерно толико више, а преостатак прилажу олтару просвјете. Ови приходи помогоше витешкоме препородитељу Црне Горе Кнезу Господару, да на скоро закити богохранному своју државу са 56 основнијех школа.

Али граница му за њен развитак није била јепархија, него га је морила брига за просвјетни напредак браће исван њеног опсега**). И својијем упливом у Русији и Србији чинио је, те су многи ђаци добили више образовање, којијем служиште и служе, и себи и Сриству на корист и славу.

* * *

Када оно 1875. год. благословена српска пушка у Невесињу пробуди Европу и навјести будућност српску, тада се на Цетињу основа „Добротворни комитет“. Ш њиме је тијесно спојено име Иларионово, јер је он био његов предсједник.

Комитетова жива дјелатност у велике је олакшала муке обескућеној српској сиротињи Само из славне братске нам Русије дошло му је до 100.000 рубаља за подјелу херцеговачком и црногорском народу. Одјек пушке доброгласнице загрлјао је особитом радошћу српски народ гдје га год има; он је вјеровао, да ће му се из те борбе извити на високо и придружити славама једна нова слава, али је и знао колико ће муке и крви стати браћу нова српска слава, па се је натјецао, да још помогне оним. чим му је дозвољено било; мјеште мачем и десницом: тешко зарађеним новцем, одјелом и мелемом за љуте ране.*) И ови приходи чине

*) В. пис. Сен. 9. Новем. 1867. год.

**) О томе нека служи као довољно сљедочанство: писмо општества подгоричког, које од ријечи до ријечи гласи: „Ваше Високопреосв., милостиви Архимандрите! Православна општина подгорична са особитим задовољством радује се, што је В. В. Пр дозволило послати нам учитеља г. Димитрија Радетића, Вашега сестрића, при том радујемо се што смо се удостојили Вашега Архипаст. писма добити, зато Вам благодаримо као Архипаст. српске цркве и надамо се да ћете нам свугдје у помоћ бити као добротвор и великн пријатељ нашега народа.

Православна општина, В В. Преосвешт., примала је Вашега сестрића с' радошћу, и опредиши му половину плате које добивамо од Високославне Русије, а при том одредили смо Захарију Радетићу, (мислим да се је писцу овога писма овдје украла која ријеч), будући пак нам су од потребе два учитеља на нашу дјецу, која се обучавају у овој општини, јер је број дјеце велик, а при том г. Радетићу придали смо од цркве 500 гроша, то се пак обраћамо и препоручујемо да нам г. Радетићу изволите наваднти помоћ од миле нам отаџбине Црне Горе, или да му Ви од куд друге помоћи дате; јер је Вам познато да ова наша општина врло сиротна, у стању није више дати, а г. Радетић се примио на учитеља подгоричког на захтевање правосл. општине па ма и за малу плату, само да буде напредак наше дјеце.

К Вама се још и то обраћамо, да нам задовољите школске потребе, које буде Ваш сестрић захтевао. Препоручујући се и прнпадајући колевима Вашег Вирсосвешт. и љубећи Вашу св. десницу јесмо на свагда Вами ријерна чеда, у име цијеле општине подгоричке, јесмо и јесмо, најпонизнији слуге: У Подгорици 25. Августа, 1873. Паројк П. Зиканин Поповић, Лука Ненезић, Браћа Гвозденовићи, Васо Ђорђин Ћук, Глиго Радовићић, Арсо Радичевић. Јако Бошков.“

*) Да моје поштоване читаоце нећутјетим на оно одушевљење српско, доносим овдје писмо митровачког женског одбора, које је митрополиту као предсједнику са лијепим прилогом за мученичку браћу стигло. Гласи:

„Његовој преузвишености г. митроп. Илариону, пре-

знатну цифру, с којом је комитет савјесно располагао. Свакоме његовом члану, за поштовања достојни рад, припада велика заслуга, па се једна, са пуним правом, прибраја митрополитовим заслугама.

А кад заграја Ловћен, и одазва му се сестра Авала, да заједнички стрижу крила Орановој дјеци, те кнез господар Никола I. с Цетиња с војском оде да тражи земље Душана, и брани их сабљом Ивана, пра-

сјед „првеног крста“, на Цетињу. Српски соко одлетио је са свога гнијезда, остављо је голуждраве тице судби своју и похитао је на сусрет кошу своме, да му подијеле крила, која су од Косова хладовину на његово легло бацала, а утамањи ноге које су Душановој круни крст одтргле а залем-камење придошлог српске обојадисале крвљу онога народа, кога је само тај симбол сјајне прошлости од коначне пропасти спасао: уљевајући му наду у одвајдашњим часовима, тешећи га слободним данима, а честичећи га у одсудним тренутцима.

На први глас пушке Невесињске покренуше се црногорски соколови са својих мјеста на мало каснје натегнуше убојите стријеле, повадише крваве мачеве из корица и уletише злосретној птици под крила да уклоне браћу и сестре своје, док се јуначки мегдан не подијели.

У тој неједнакој дуготрајној борби, божјом помоћу, напаћен косовским жртвама, и задњом молитвом на коњу напићућег Србина, тројица и усхићени Црногорци почиши од постанка лунког до данас непамћена јунаштва, обора прној земљи азијатску лађарју, ал морадне и мора недадирати задање јој ране, док се то мртво тијело не распаднје, и загушљиви ваздух светим крстом и благословљеном богојављенском водом не очисти.

тно га је и благочиљао митрополит Иларион:

„Пођи с Богом господару,
Ти на мегдан том варвару!
Бог ти срећу кнеже дао
Те душмана савладао!“*)

Војску је одушевљавао за њен узвишени тешки позив, лијепијема ријечима које су на њу благодетно утицале.

И тако се прекупи народом то јуначко гнијездо, потрошиште се сабрани плодови марљивих руку, надоље осјетљиво доба, да нема соколова на огњишту, а наступи вријеме, ће је сваки поштовитељ тих херојa и неповјан обневан настојати око тога, да се њихово свето дјеловање не пореметя, прекинима на се бар старање о заостављој и придошлој сирочади и нејачи.

И ми пијенећи, уважавајући, и дивећи се тој ријеткој свијетској појави: дјелима Обилићевих потомака, која нам отлањују опће васкрсење и ослобођење српског народа, допринесимо мале али миле дарe Вашој Преузвишености, да их светом руком подијелите међу челад оних јунака, што са јатаганом у десници сав свијет изненадише и свијетлом књаду Николи још за живота радост приуготовише, јер дочека покој своје душе, „та Србин није више роб.“

Митровица (Сријем) 9. (21.) Децембра 1877.

У име женског одбора:
Марија Пашајотовић, предсједница, Анастасија Суботић,
Софија Димовић, Љубица Кулић.“

*) Сијен о битки на Вучијем долу, од Радоја Рогановића

(Настаиаће се).

БЕСЕДА НА СРЕТЕНИЈЕ.

Говорио у Старо-Вечајској цркви

Младен Јосић, свештеник.

Православни хришћани! Кроз дуги низ векова, кроз густи мрак старо-заветног живота светлуцале су звезде пророштва о богоданој речи — посланства спаситељевог. У страсти маниотој, у својству светеском — јаког заборава, већ да се изгуби богодани обећај, да ће доћи са неба послан спаситељ, да избави, да приведе људе путу углачаном, који води царству неба, царству истине, царству благовања вечним животом.

Једног дана у часу ноћне тишине лик анђелски запева песму: „на земљи нека је мир.“ Звезда једна с истока покренула лет и привукла пештери једној мудраца три и синове ноћне, звездарства знаље — пастире.

На доглед богатства народа Јудејског, сиромаштву привукло небо људе те, да траже посланство Божије. И док је богатства и раскоша жар тражио спаситеља по путевима пута свог, нашло га сиромаштво, вера очувана у божански спас, чисто срце — у јаслама пештере Витлејемске.

Те ноћи родио се Богом обећани спаситељ света.

Успомену ту прославила је наша св. православна црква пре 40 дана појући Рођењу Христовом песме милопојне, сладећи успомену „на земљи рођеног цара небеснога.“ И у домаћој цркви вашој, у домовима вашим пре 40 дана упалисте и ви сред бела дана, сред сунца Божијег вошганицу свећу, не би ли вам успомена на звезду ноћи Витлејемске сјајнија била од сунца Божијег дана Божићњег. И богатство и сујету и раскош заборависте на Божића дан, па сте знамењем сиромаштва, слямом посули собу вам најчистију, не би ли вам око видело јасле Витлејемске. И шта вам све не би душа побожна учинила на Божићњи дан! Та то је слава жи-

вота, а ко се не радује животу богоданом! И ја бих вас и данас са овог светог места водио по путевима сјаја животног, у ком би вам се душа радовала, да ме догађај у данашњем празнику не опомиње, да се животу телесном указује сред сјајна сунца мрачна ноћ — смрт.

Православни хришћани! Ја ћу вас данас одвести са мислима на 40 дана после рођења Христовог у храм Јерусалимски, који сазида побожност за дочек спаситељев, као што и ваша побожност сазида овај лепи храм Божјој за славу Спаситељеву. Мајка Божија на рукама својим унаша младенца Исуса у тај храм, на братима дочекује га један старац Знате ли ко беше то? То је праведни Симеон, коме је Бог обећао да неће умрети, док не види на земљи обећаног Спаситеља. Узео га на руке и чим осети дах младенца, живот му се гроба зажели и глас са усана прелети: „Господе, сад отпусти с овог света слугу твога по речима твојим с миром, јер су очи моје виделе спасење твоје.“

Ето, то је у кратко речен догађај данашњег празника, који ми овде данас са црквом православном прослављамо.

Јел-те да је то узвишен догађај, то је сретеније младости и старости, сретеније живота и смрти. То су два одојчета рођена од оца небесног; једно се зове рођење а друго смрт. То су два одојчета из крила оца небесног; но ипак колика разлика између њих. Рођењем улазиш у живот, у светлост сунца Божијег, да те греје у благовању чара земљиног; а смрћу улазиш у хладан гроб. И ви ћете у заносу земаљске среће помислити: Нису то два одојчета оца небесног, рођење и смрт, то су два непријатеља, који се никад здружити и заволети неће, јер ко би у животу зажелео смрт, ко би хтео са пригрлице сунца Божијег сићи у мрачни хладни гроб.

Хоћу ли за то примера да тражим међу нама; хоћу ли да питам оца и мајку: јесу ли вољни оставити децу своју и поћи у загрљај гроба леденог; хоћу ли да питам пупољак живота — бујну младост, би л' хтела поћи у гроб самораван; хоћу ли патинка и прогоњеног, хоћу ли себе да питам, да кушам живот, би л' хтео куцати на врати гроба? Не, не браћо, нећу ја са овог светог места међу нама тражити примера. Наш живот не може бити пример за благу смрт, јер се може бити још нисмо приуготовили, можда се још нисмо сви измирили, опростили један другом, можда се још нисмо покајали, можда још нисмо са себе спрали злобу, мржњу, освету. Можда смрт неби затекла живот наш у делу праведничком, а тешко оном, кога смрт затече у греху окаљаног!

Потражимо ми примера за узвишену и благу смрт у животу, на који се већ спустила мрачна ноћ. Добро дођосте, данас у свети храм Божји, баш кад нам Бог даје узвишени пример обилате утехе са успоменом на праведног Симеона, који мирном савешћу и жељом у гроб полеће молећи Бога, да га отпусти са овог света. И помислићете вальда, да за то гробу тежи, што је изнемог'о старац, што му је живот можда додијао. Не — његова је душа мирна, жеља за гроб бујна за то, што се у данима живота свога често сећао смрти, да му може из ненада доћи и живот је свој удесио тако, да би свагда приправан био о животу своме суду Божијем одговор дати, да би свагда кадар био дела своја саморана оставити на углед свету, да служе примером у богоданом земаљском животу. Ко тако остања живот телесни, тај живи духовно вечно, тај слави вечно славље моменом вечне наше хвале и признања, а наградом Божијег милосрђа.

Мало је њих који у животу на последњи час помишљају; драж и уживање овога света не да тој мисли приступа. Пуста жеља прескаче мир па трчи у загрљај наслади — страсти манитој, к'о дете мало што трчи са рухом чистим у блато, међ прашину вихора бесног. Ја вам видим лице, са њега читам како би ми довикнули: Ох, како волим живот и наду његову, трч'о бих за њима у трку журбе највеће. А ја вам велим: Не трчите за надом варљивом, са њом се човек вара и лута к'о путник по пусту незнаном и уморан најпосле клеца под теретом очајања тешког. Идите путем извесним, на чијем раскршћу стоји прст Божји к'о кажипут путу живота вашег. У путу живота пролазићете кроз један врт, у ком су леје, — гробови ископани и у њему дознаћете: да је једног дана моћнога краља са престола краљевског позвала смрт, да сиђе у мрачан гроб, а дела своја да остави саморана пред судом Бога и људи; другог је дана позвала опет најхуђег сиромака, да га једним загрљајем са краљем земља обгрли Знамо ми сви за моћни позив смрти, па баш тим се чудом чудити морам, што човек ретко мисли на њу, па у заборављу грамза за благом, злоби, мржњи, клевета,

убија а зна да ће једног дана смрт и незвана закуцати на врати' живота његовог и тада нема више поправке, нема кајања, нема опроштаја, доцкан тада биће све.

На сретенију са мајком Божјом и младенцем Исусом; на сретенију са праведним Симеоном; на сретенију младости и старости; на сретенију добрих и рђавих дела погледајмо један другог отвореним срцем и запитајмо се пред лицем Бога живог, јесмо ли на путу, који би нам у свако доба донео блажену смрт, да би могла дела говорити саморана у име живота нашег?

Морам признати, да бих радије овде ућутао но што бих испитивао дела и путеве наше, јер ако запитамо цркву православну, ту одбрану и утеху нашу кроз толико тешких векова, одговориће нам: Моја ме деца напуштају, у корову немара руше ми се стубови најлепши, изидани верношћу народа Српског, ког сам ја водила у данима тешког искушења лепшој будућности, па ја плачем на рушевини стуба ми најлепшег, над немаром народа Српског. Запитамо ли народ нак, одговориће нам: Рањен сам и ожалошћен злобом, раздором и себичношћу синова својих; запитамо ли седога старца што рони сузе, одговориће нам: Због неблагодарности деце и унучади своје; запитамо ли суседа, брата или пријатеља, је ли задовољан у друштву другара својих, одговориће нам: Често сам ожалошћен, увређен, окаљан. Питајте, где је становник оне куће, одговориће нам: Иселио се, упропастио га ближњи његов. Што трче она мала деца боса и нага по зими љутој, казаће нам: у пићу, у беспослици отац проводи им дане. Што се искупиште код куће оне? Не питај: Убиство! Што се бије у прса она нежна мајка? Ћерка јој бацила под ноге стид, одбегла од мајке рођене! И к'о би смео још даље питати, шта се све данас не догађа. Можда би нам се на сваком кораку по нешто мрско и тајанствено дошануло, можда би прошавши кроз страховите путеве овога света повикали: Близу је пропаст!

Ви не ћете пропаст; па ако вам је живот наилазно на пороке те и друге, а ви се вратите раскршћу, где је прст Божиј кажипут путу живота вашег, сетите се, да је на крају пута тог „смрт,“ која ће донети пресуду делима живота вашег и од те ће пресуде важити вечност живота вам, пример дела ваших, — блажена смрт.

Ја вас отпуштам на пут тај молитвама службе данашње, благословом Господа и Спасителя нашег Исуса Христа а примером праведнога Симеона, нека вас прате у век векова ваших. Амин.

ЗАВИСНОСТ НРАВСТВЕНОСТИ (МОРАЛА) ОД РЕЛИГИЈЕ.

С руског превео Ђорђе пл. Бота, свештеник.

(Наставак).

Картезијен истину вели, кад каже, да песимизам консеквентно изведен до коначних резултата, био би апсолутно сумњив. Оно истина могу пригрлити поједина индивидуа таки скептицизам, и могу се њиме пјатати, али само човештво не може то никада са свим задовољити. Не само да се увек и непрестано косе обранбене и стварајуће силе са силама, које уништавају, не само да увек има на земљи живота, нагона к животу, жеља и тежња за живот, без да се пита зашто и чега ради? — већ пре свега и у дубини човечија срца постоји жива свест, уверење, да страдање и смрт није последња цељ живота — живи тврда нада, да ће човек најпосле имати удела у највишем благу и да шта више цела огромна породица човечија може имати бољи свршетак живота.

Могу најпосле мислити, да песимизам није баш са свим неспособан да одреди правилно нравствено учење с тога, што он енергично утврђује противност између идеализма и реализма што осећа жаоку бића и правилније него оптимизам схваћа прави положај нарушене хармоније.

Али када он занесен тако далеко иде, да саму жељу за бићем и животом назива првобитним злом а одрицање таке жеље — правом добродетељи — онда сваки има право да запита: на где још има места за нравствену делатност?

Онда по томе — требало би признати потпуну нравствену нерадиност за највиши

степен нравствености, — даље, својевољно одрицање и уклањање од света, избегавање прописаних нравствених дужности према себи и другима, и најпосле самоубијство не само духовно, морално, но и физичко, треба сматрати за највиши степен нравствености. Е. Хартман, познати песимиста, вели, да већи део добродетељи сматра као инстинкт и тврди, да обично само егоизам служи као једини активни покретач човечијег делања, и да се човек мора претходно спремити за самопрегорење, пре но што поникне у њему нравствена свест, те по томе песимизам који учи о том само прегорењу, јесте основни стуб етике. Но против тога можемо споменути речи Симера из његове брошире „Песимизам о нравоучењу“: „Не самоодрицање већ равнодушност јесте пут к храму нравствене свести по Хартмановом мишљењу, јер ако се ја одричем света само за то, што ми је све досадно или ако сам више незадовољан него задовољан, дакле ако нема за мене никакве привлачне снаге — то онда није самоодрицање, већ равнодушност, губитак пријемчивости.“

Једно од најмодернијих гледишта на нравственост у наше доба јесте без сумње оно, по коме је основ и потстрекач нравственом човечијем животу не религија, већ друштвени инстинкт у човека, признање солидарности свима људима — другим речима опште човечије добро. Тај морал — тако звани морал солидарности, кога енергично заступају не само многи савремени филозофи, већ још више савремене публицисте — ово вели и налаже: „Чини оно што служи на добро целом човештву, а избегавај оно, што може шкодити томе добру!“

На питање, шта је добро? — исти морал одговара: Добро је оно, што — пошто га сви усвајају — може створити повољне услове за опстанак рода човечијег. На питање, зашто треба чинити добро, а избегавати зло? овако нам одговара поменути морал: За то треба чинити добро, а избегавати зло, што друкчије не можеш чинити; јер нагон, да одржиш род, лежи у нагону да очуваш себе (самоодржање).

Најпосле на питање о награди за нравствени живот, поменуто учење упућује појединца (човека) на његов одношај према роду човечијем као дела према целини: Ти си — вели тај морал — само део целине, која се зове човештво, те како си ти део човештва, то његова величина и напредак јесте и твој напредак, његово страдање и твоје је, цветање и напредак човештва твој је рај, а његово опадање и страдање твој је ад. То су основе тога нравственога учења солидарности, које се сада врло јако распростире.

Шта можемо рећи против таког учења?

Справедљивост ниште, да пре свега приметимо, да распрострањење тога учења у наше доба без сумње служи на част савременом друштву бар у том смислу, што претпостављање опште-човечијег добра грубим и суровим егоисточним интересима личности, без сумње много више стоји у нравственом односају него морал песимизма и материјализма, те уједно сведочи о значајном нравственом развитку савременог друштва. Но при свем том, не може нам се на ино, а да не приметимо овде оне битне недостатке који не достају том учењу у самој основи. Управо по учењу о нравственој солидарности целог човештва, виши идеал и коначна циљ нравствене делатности налази се у опште-човечијем добру. — Али које је то опште-човечије добро? Потпуног и одређеног одговора на то питање не ћемо добити ни од једног од толиких савремених проповедника морала солидарности, а истину да кажемо — и не надамо се, да ћемо икада моћи добити одговора. Свако доба, сваки народ, па и сваки човек представља себи идеал живота, срећу и разноврсно благо у бесконачност. Историја нам сведочи а свакидашње искуство нас учи, да појам друштвеног добра има субјективни карактер и зависи од врло разних, већином непостојаних и променљивих услова, на пример — од склада историјског живота народа, од националних особина, од степена његова развитка и т. д. Пита се, како се може човеку предлагати тај са свим нејасан појам, као постојано руководство у нравственој детатности? Разуме се, да нравственост, која потиче из тако несталног извора, не може се од-

ликовати сталношћу већ ради самог карактера свог, не могу је усвојити сва времена и сви народи. Но осим те очевидне неспособности морала, основаног на појму општег добра, има се споменути још тај недостатак по коме се мора тај морал признати као са свим непрактичан, који се не може применити у обичном животу. Искуство нас учи, да није само могуће радити, већ врло често човек баш ради са свим противно друштвеном добру — интересу тога друштва, у чијој средини живи и с којим је најтешње скопчан, — што више ради баш на штету друштвеног добра, које више или мање јасно и тачно одређују друштвена правила. И тако видимо с једне стране, да је историја сваког човечијег друштва препуњена преступима против друштвеног добра, које је јасно и тачно назначено у друштвеном законодавству, те по томе јасно и приступачно свима и сваком; — с друге пак стране још у већој мери препуњена је таким преступима против истог друштвеног добра, које не може предвидети никакво па и ни само најтачније законодавство и које баш с тога друштвени закони и не откањају. и ако у исто доба цело друштво и сваки појединн члан истога јасно види несагласност таковог делања са појмом општег добра. На таке појаве у друштвеном животу, које се налазе свагда и свуде, морамо нарочиту пажњу обратити с тога, што исте (појаве) са свим јасно откривају двојаку неспособност морала друштвеног добра према људском животу. С једне је стране јасно. да идеал друштвеног добра — кога схваћа у доста тесногрудом смислу општег интереса познато друштво у реченој држави — свагда се показао тако нејасан и неприступачан, да друштво поред свију напора, да потање напрта свој идеал, не може никада то са свим постићи; те по томе у том идеалу поред све привидне савршености, ипак има места. где се може угњездити и делати лични егоизам на штету друштвеног добра тако, да само друштво осећа на себи повреду од тих егоистичних утицаја, но нема средства, да их може јасно приметити са гледишта свога идеала. С друге стране факт, — да захтеве општег добра, ма да су најјасније одређени, непрестано узнемирује утицај егоистичних побуда, — сведочи нам, да чуство општег добра нема баш никакве моћи у борби против егоизма. А та немоћ није нека времена, случајна појава, која би се могла разјаснити каквим временим условима друштвеног живота, као на пример слабим просвећењем, као што веле проповедници морала солидарности или ненормалним — социјално-економским односајима савременог друштва, како веле социјалисте. На против, немогуће је толико дати, да ће с развитком просвете, уништењем битних облика друштвеног живота — са свим подривен бити и лични егоизам и да ће чуство опште човечије солидарности постати општим и једним извором делатности за сваког. Човек као чисто природно суштаство без икаквог надприродног освећења јесте искључно егоистично суштаство. без никаквих виших побуда и комбинација — као и свака друга животиња. По томе једини потстрекач у раду његову може бити само чуство самоодржања, чуство личног егоизма.

(Наставиће се.)

КЊИЖЕВНОСТ*).

Карловачко владичанство. *Прилог к историји српске цркве.* Написао *Манојло Грбић*, катихета и професор српске учитељске школе у Карловцу. *Књига прва.* Карловац 1891. Штампарија Карла Хауптфелда. Стр. XII и 318. Цијена 1 фор. 50 повч Књига се добива код писца у Карловцу (Karlstadt) у Хрватској.

Писац ове књиге. г. Мане Грбић, сретан је, или боље да речем, заслужно је срећу, да „пасош“ књизи његовој потпише *најстрожи, најозбиљнији* наш историк, г. архимандрит *Илари-*

*) По овлашћењу и дозволи нашега сарадника, г. протс и професора *Јована Вучковића*, доносимо и за наше читаоце ову оцену, која је прво изишла у 8. броју задарског листа „*Српски Глас*“ од год. 1891. Уредн.

ом Руварац. Са његовим одобрењем послао је г. Грбић књигу своју у свијет, те ће је наравно свако и срести онако, како то доликује штићенику г. Руварца. И сам сам је тако срео, пригрлио и прочитао; па ево ћу и читаоцима овога листа рећи и повјерити, како се забавих са том нашом књигом.

За зграду историје нашега народа тек се сијече и приправљају грађа, ломи се камен, теше и приправљају. Господин Грбић се при том послу баш јуначки подиже. Просто му било, што нас је преварио, кад је полазио у густу планину, говорећи нам да ће прикупити нешто ситније грађе, да ће писати о „*карловачком владичанству*“, а то значи, да ће почети негдје у половини XVIII. или можда с краја XVII. вијека, кад је установљено владичанство *карловачко грнчковићско*. Проста му била та пријевара, кад је онако вјешто и онако истрајно превалио грдни пут, *не само* кроз карловачко владичанство, већ и кроз *Босну, Малу Влашку, Славонију*, залијетајући се и у *Далмацију*, а све кроз мрачне гудуре с конца XV. вијека, кроз цио XVI и XVII. вијек. У тим вјековима нема „карловачког“ владичанства. Ма оно је у утроби тијех вијекова. И писац раздире ту мрачну утробу, и ви гледате како се оно ту зачиње, јача, сазријева, рађа, расте и развија. Требала би само још географска карта сваке периоде у томе развитку, па би код пошљедње периоде задовољно рекли: и ето тако постаде карловачко владичанство! Но чега нема, то замјењује пишчева јасност и прегледност.

Мени се чини, да је највећа заслуга г. Грбића баш у томе, што је прикупио разбацану грађу и расуто камење, из кога је сграђено карловачко владичанство. Сад слободно нек пита кого год хоће: од куд *српско* владичанство на *хрватској* земљи и какви су то *Срби* у краљевини *Хрватској*? Нека пита, али му је г. Грбић спремио одговор мушки, достојанствен и озбиљан. Он је саставио *крштењицу*, на по се за *Српство* у пространом карловачком владичанству, у којој се крштеници са свијем разговијетно доказује: овај је рој *долетио* испред буре у вашу земљу, и ви сте га *примили*, овај сте к себи *звали*; овај сте *молили* да дође, онај сте *на силу* довели.

Врло мучан је био посао г. Грбића. Дођеш до каквог сеоца у Лици, Крбави, Приморју или Банији, на питаш: од куд то село; а он ти одговара: том и том приликом, те и те године доселило се из овог и овог краја Писац те довео у крај старосједилацъ, чистијех Хрвата, и ти гледаш како кукавни свијет бјежи са спахијских земаља, видиш те земље пусте и опет гледаш како се по тој пустињи дижу плетене колибице, како се по њој шири чиста српска печа. По свој прилици не ћу слагати, кад рећем, да данас по најбоље знамо кад се Српство насели у крајеве, о којима писац пише. А да то знамо, његова је заслуга, или бар велик дио те заслуге његов је.

Већ по ономе, што сам до сад напоменуо, може се свако увјерити, да је оквир радње пишчеве врло пространа. У њему није само слика једнога „карловачког“ владичанства. А да је и то, било би доста. Та у карловачком владичанству живи преко 300 хиљада православних Срба!

Па није у његовој књизи само *црквена* историја, и ако нас писац и опет вара, говорећи, да је труд његов само прилог за историју српске православне цркве. Особе већ нијесу црквена историја, *управно* устројство и уређење досељеног народа такође, а сва црквена историја уједно је и историја народна. Љута борба за цркву била је уједно и борба за народност; гдје је црква подлегла, и народност је пропала, — ево за примјер Жумберка!

Лијепа врлина пишчева јесте *објективност*. Он је одушевљен за свој народ и за своју цркву; који пут се то одушевљење претвара у живу жеравицу, али га ватра одушевљена не заноси, он не постаје шовиниста. Рекао бих да је то плод благослова, ког му даде синодално изабрани и превишње потврђени владика аршачки г. архимандрит Руварац. Његова рука креше и поткресава све што му само под њу дође. А ко да му то за зло узме?! Та ваљда не ћемо своју историју градити трњем и коровом! И како га они вјешто скресаше изданке на корјену историје Срба у *Бараждинском генералату*. Прије 150 година био је дарежљивији спрам нас царски ревизор *Колнер*, него ли данас што је г. Грбић и његов опрезни учитељ. Док сам још ђаком био, читао сам извјештај тога ревизора, ког је подиже царском генералу Хамилтону и царском комесару принцу Хилдбургхаузену. У томе извјештају спомиње се већ половином XV. вијека, па још и прије битке Мохачке, особа Срба у потоњи бараждински генералат. А г. Гр-

бић вели: то је лаж, прва особа била је касније! Он не вјерује Колнеру. За чудо, није му хтио вјеровати ни предсједник дворске депутације гроф *Коловрат*. Бар тако је писао народни племенитополицајар *Орешки* 26. фебр. 1751 из Беча у Карловце. Коловрат рече, да је тај извјештај састављен absque legali interpellatione partis adversae. А ево му не вјерује ни г. Грбић.

Знао сам да Срби доказиваху, да су *марчанске* владике, све до *Павла Зорчића*, били *православни*. А знао сам да их други убрајају у *унијате*. Писац пристаје уз ове. И доста згодно рјешава то протусловље. Он збиља није шовиниста.

Ја сам се радовао овој књизи, као што ће јој се сваки Србин радовати. У тој мојој радости није ми ни на уму било тражити у њој погрјешке. Јест ми се учинило, да г. писац можда и предалеко иде у тежњи својој за објективношћу, а на рачун Срба у Вараждинском генералату. Рекао бих, да је мало пренагљено, кад писац вели, да је на богојављењском сабору крушедолском 1708 (на стр. 265 забиљежена је година 1608, као година тог сабора, но очевидно је то штампарска погрјешка) „*установљена самовласна Српска Архијепископија, односно Митрополија, са столицом у Крушедолу*“ (стр. 263), — јер *1710*. године потврђује пећки патријарх Калиник Софронија, те му даје благослов и власт, да се назива први митрополит и да поставља за епископе оне, које сабори изберу. Можда је ту установа *самовласне* митрополије. Но *Швикер* вели, да се министарска конференција у Бечу *још 1734*. године бавила питањем: не би ли српском народу у Јесаревини требало поставити посебног патријарха (einen eigenen Patriarchen), као што је био архијепископ Чарнојевић, који се из Турске овамо преселио. При томе Швикер увјерава, да је *тек 1741*. године коначко избрисан пасус из заклетве карловачких архијепископа, којим су се заклињали на *послушност* пећким патријарсима. А то некако не иде у прилог горњем датуму о „*самовласности*“. Допада ми се племенита намјера писчева, са којом истиче како је наше старо свештенство *добро и у сваком изобиљу* живјело (стр. 279). Ако њихове патничке кости не изједа рђа оскудног живота, мени није криво. Али рекао бих, да је лукава комисије сеньског бискупа, а на основу њезиних ријечи говори писац о томе, описујући изобиље у коме као да пливају наши свештеници, хтјела мјеродавне факторе подстакнути да се боље дотира римокатоличко свештенство по Лици и Крбави. А наши су попови по свој прилици једноудили, као и данас! На страници 219. спомиње г. писац, да је 1655 долазио у карловачки генералат „неки“ егзарх пећког патријарха Гаврила I. Имена му не спомиње. А можда је то био онај *Неофит*, који је 1653 долазио у Марчу са презвитером Димитријем. Тога *Неофита* писац не спомиње.

Но све су то ситнарије спрам грдногa трудa и великих заслуга госп. Грбића, који је овом књигом збиља диван споменик подигао покојном владици *Теофану*, са чијом је лијепом сликом књигу своју и украсио.

О начину причања писчевог није ми потребе ни говорити. Разговијетан је, сладак је. Та ми га познамо по „Тржићкој увији“ у „Истини“. Само нек му благи Бог даде добре воље, здравља, мира и спокојства душевнога, а увјерен сам да ће нам се он пожурити и са *другом* књигом овога свога дјела.

У Задру, на дан св. Симеона мироточивог.

Ј. Вучковић.

ЛИСТАК.

ВЕЛЕШКЕ.

(Бављење српског патријарха у Новом Саду.)

Његова Светост патријарх Георгије Бранковић стигао је у уторак 5. марта о. г. у Нови Сад ради преузимања управе над бачком епархијом. На жељезничкој станици дочекали су св. патријарха: новосадско свештенство и изасланици срп. црквене општине и наших виших и нижих српских школа, па су га допратили у владичанску резиденцију. За тим су учинили своје подворење Његовој Светости: свештенство, одбор црквене општине, професорска колегија срп. велике гимназије, учитељи више девојачке школе и нар. основних школа. После тога одржана је

пре подне седница епархијског административног одбора под председништвом патријарховим. Сутра дан 6. о. м. држана је седница епархијске конзисторије опет под председништвом Његове Светости. Св. Патријарх вратио се тога дана после подне у Карловце у своју резиденцију, а кад буде потреба изискивала долазиће по који пут опет овамо ради вршења епархијске управе. О радњи епарх. конзисторије и административног одбора донећемо извештај у броју што долази.

(**Збор мохачког протопресвитерата.**) Пошто се опазило, да црква и школа народа у мохачком протопресвитерату због материјалне оскудице пропадају, то су посланици на срп. народно-црквеном сабору истог протопресвитерата: Јосиф Јагић, адвокат у Мохачу, и Стеван Михаљић, парох у Кишфалуби, сазвали општи *збор*, да се поразговоре и спораузуму о бољитку цркве и школе. Збор се састао у Шиклошу 14. фебруара о. г., а на њему су биле заступљене 24 општине. Председавао је збору Стеван Рајковић, парох шиклошки. Збор је текао у најлепшем реду и на њему је усвојена *представка*, коју су саставили горе поменути посланици и у којој је верно представљено жалосно стање цркве и школе у мохачком протопресвитерату, *те се умољава српски народно црквени сабор за материјалну потпору*, да би се тиме у Барањи одржала црква и школа српска усред туђег елемента, и да би се подигао просветни напредак тамошњег српског народа.

(**Рукоположење.**) Његова Светост Патријарх рукоположио је у Карловци дне 2. марта о. г. Кувеждинског јеромонаха О. Јустина Којића за пресвитера, и срп. богослова Бранислава Поштића из Сомбора истог дана за ђакона а сутра дан за пресвитера.

(**Избор гимназијског патрона**) обављен је у Карловцима 3. (15.) марта о. г. од скупштине, коју је Његова Светост Патријарх ради попуњења једног упражњеног места у патронату срп. вел. гимназије Карловачке из местног грађанства изабрао и сазвао. Избор је руководила сама Његова Светост као председник, у присутности 19 бирача и патронатског актуара протођакона Опачића. По обављеном тајном гласању проглашен би г. *Исидор Тирић*, црк. нар. тајник, за изабраног члана патроната.

(**Вероисповести на земљи.**) По спису „Le globe terestre,“ што је издан за прошлогодишњу паришку изложбу, има на земаљској кугли 1483 милијона људи. Од тих је по вероисповести: *хришћана: римо-католика* 299 милијона; *православних* 88 мил.; *протестаната* 131 милијон. *Изранилћана* има 8 милијона. Најраспрострањенија је вероисповест *будизам*, који има 486 милијона следбеника у Кинеској, Тибету и Индији. *Мухамеданаца* има 171 милијон; а *Брамана* 139 милијона. Све остале вероисповести броје 223 милијона последователаца.

(† **Фрања витез Миклошић**), доктор филозофије и права, велики учењак, професор бечког свеучилишта и славни словенистичар — преминуо је у Бечу 23. фебруара (7. марта) о г. после дужег боловања у 78-ој години старости своје. Родио се 8. (20.) новембра 18|3. у месту Радомершчаку код Лутенберга у доњој Штајерској. Свршио је филозофију и права у Грацу, где је г. 1837. постао професор филозофије. За тим је у Бечу постао доктором права. Ту се по наговору филолога Копитара ода филолошком књижевном послу. Г. 1844. постане књижничар у бечкој дворској библиотеци, а г. 1850. буде именован за редовног професора словенистике на бечком универзитету. Са свога огромног и врсног рада признат је био и одликован на све стране, те је постао чланом многих учених друштава. Између осталих друштава био је и члан српске краљевске академије и почасни члан „Матице српске.“ Пре пет година стављен је у мир. Написао је силне књиге и учене расправе, у којима је расправљао о језику и књижевности свих Словена. Био је велики пријатељ Срба и општио је радо са српским књижевницима, нарочито са Вуком Караџићем и Ђ. Даничићем. Код њега су изучили словенистику многи наши признати филолози, као што су професори Јован Бошковић, Јован Живановић, А. Сандић итд. Миклошић је врло много дела написао, а међу њима доста и таквих, која се тичу нашег језика, наше цркве и наших књижевних споменика. Наводимо овде неколико његових дела по имене: „Vergleichende Gramatik der Slavischen Sprachen, 1852—1875;“ „Lexikon paleoslovenico-graeco-latinum;“ „Slavische Bibliothek, oder Beiträge zur slavichen Philologie u. Geschihte;“ „Lex Stephani Dušani“ (Душанов законик); „Apostolus e codice Monasterii Šišatovac, palaeoslovenice,“ итд. Погреб Миклошићев био је врло свечан. Поред римокатоличког свештеника говорио је и унијатски свештеник јектенија на старословенском језику,

а ђаци из рушњачког унијатског семинара певали су црквене песме по источном обреду. Покојнику у славу говорио је на гробу др. В. *Јагић*, професор бечког свеучилишта, који је после Миклошића постављен на катедру словенских језика и књижевности. Нека је слава од нас Срба и свега Словенства великом учењаку Миклошићу!

(**Неколико речи о кардиналима у римској цркви**.) Поводом смрти арцибискупа загребачког Јосифа *Михаловића*, који је као арцибискуп и *кардиналом* био, нека нам је дозвољено рећи коју *о кардиналима у римској цркви* — При крају шестога века износио је у римској цркви број кардинала — пресвитера 28. А у деветом веку видимо већ и кардинале — епископе, који добише године 1059. право да бирају папу, које је право проширено године 1179. у толико, да су при избору папе учествовати могли сви кардинали без разлике јерархијског степена — ordo — у коме су се налазили; дакле: и кардинали — епископи, и кардинали — пресвитери и кардинали — ђакони, каквих је тада било у римској цркви. Папа Сикст V. повисио је године 1586. број кардинала у римској цркви на 70, од којих беху 6 кардинала — бискупа, 50 кардинала — пресвитера и 14 кардинала-ђакона. Ретко је, да је овај број потпун а са узрока, што се ово достојанство даје појединима већ у старијим годинама. Тако се зна, да је за време понтификата папе Пија IX. (1846. — 1878.) умрло у римској цркви 119 кардинала. Данас их има у римској цркви 61, од којих су 47 у то високо достојанство уведени од садањег папе Лава XIII. (од г. 1879) а остали су именовани још од папе Пија IX. Најстарији је данас кардинал римски 84-годишњи старац Мертел (185⁸. год. постао кардиналом) а најмлађи је 44-годишњи Ренде (1887. год. именован кардиналом). По народности данашњи кардинали овако се деле: 34 Талијана, 7 Француза, 1 Француз из Канаде, 1 Француз из Швајцарске, 4 Немца, 4 Шпањолца. 2 Пољака, 2 Енглеза, 2 Португалца, 1 Аустралијанац, 1 Американац. 1 Мађар и 1 Белгијанац. — Папа сам има право именовати кога кардиналом, што бива у тајној консисторијалној седници. Папа уводи дотичнога у седницу, даје му својеручно црвени барет — црвено покривало са главу, ћелењуш — са речима: „esto cardinalis“! За овим се одрже још две консисторијалне седнице: једна јавна и једна тајна. У јавној седници предаје му папа шешир кардинаски — galerus или pileus cardinalicius —, за тим му даје „osculum oris“ т. ј. љуби се са дотичним у уста; а пољубац, којим остали присутни кардинали љубе избраника, зову „osculum pacis“. У тајној седници обавља се симболично значење ћутања за знак, да тајне двора и државе папске чувати мора; после овога предаје му папа прстен. Онај кога папа намерава поставити кардиналом дужан је извесну таксу положити. Ова је у разна времена различита била: кад већа кад мања, но и данас не сме мања бити од 7000 форинта, што се ако не одмах а оно у пет годишњих рата исплатити мора. Изнимно могу и владаоци, суверени појединих држава предложити папи једнога или другога члана вишег клира у држави својој за кардинала, но папа тиме још није обвезан дотичноме дати свој благослов; али обично бива, да и он саизволи. Овакови кардинали зову се крунски кардинали — Kronkardinäle. Такав беше и пок. арцибискуп загребачки Михаловић. Положај, што га кардинали у друштву заузимају, врло је велики, а у прећашња времена био је и већи. После папе њихово је прво место у јерархији римској. У средњем веку уживали су они почасти, које се указују данашњим престолонаследницима у монархичним државама. Сваки кардинал сматран је као наследник престола папиног. И данас им је положај велики у цркви римској, а висок им је положај и у држави, у којој су.

Ст. А. М.

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

(Молимо поштоване писце, уреднишшва српских листова и издаваче књига, да нам своја издања *на приказ* достављају. Молимо тако исто славна уреднишшва, да нам своје листове *у замену* шаљу.)

Канонъ молебный ко прескатѣй Богородицѣ и нѣкоторыхъ моленій на всякъ день потребныхъ собраніе. Въ Задрѣ. 1891. года. Стр. 61 малога формата. — Цијена 30 новч. — Постоји код православних Срба у Далмацији леп и побожни обичај, да се за време богородична поста, то јест, за петнаест дана, који прегходе празнику Успенија Богоматере, ставља у црквама на особитом пједесталу у средини цркве новелика и украшена икона св. Богородице, те се свако вече за тих петнаест дана поје у цркви „**канонъ молебный**“ св. Богородици. На ту богомољу долази много

народа, а особито женскиње, те сви под глас прате појање канона. Да се потпомогне овај побожни обичај, а уједно и да се пруже побожном народу молитве за домаћу му потребу, преосвештени епископ далматински и истријски, господин *Никодим*, дао је напечатати овај мали молитвеник, којега смо натпис горе навели. — Осим тога има у овој књижици и неколико *молитава*, и то: 1., Молитва кад се из јутра устане; 2., молитва, којом се човек каје за све грехе; 3., молитва кад се иде на легање; 4., молитве кад се почиње какав посао; 5., молитве, којима се захваљује Богу за свако доброчинство божје; 6., молитве о братској љубави; 7., молитве за оне, који нас увреде; 8., молитве: за путнике; 9., за болеснике, и 10., за мртве душе.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС.

СВЕШТЕНСТВУ ОБОЈЕГА РЕДА У КРАЉЕВИНИ СРБИЈИ И ВАН ЊЕ!

Још у години 1884. издао сам оглас, да ћу штампати „Ручну, свештенич-у парохиску књигу“ или „Требник“, коју сам за тим у 1887. години и почео штампати, но тада ме спречиле у томе извесни „художници“, који су примили да моје подузеће довршe, те га дедиње експлоатисаше у своју корист, и наштампаше „Парохијалник.“

Но, како „Парохијалник“, који су они штампали, није књига каква сам ја замишљао да пружим православном свештенству, то сам се одлучио да штампам раније објављену књигу:

Ручна свештеничка парохијска књига или „Требник“

и дао сам је у штампу, те се у велико штампа тако да ће кроз кратко време изаћи из штампе, а 10 табака су готови.

Књига се штампа на елегантној, сатинираној хартији, у укусном формату. Врло је удесна за џеп, а штампана је новим чистим словима тако, да и сама њена техничка израда далеко надмаша све до сада штампане књиге ове врсте, а својом богатом садржином попуниће оне празнине, које се осећају у до сада штампаним „Требницима.“

Уз канон св. Богородице и св. М. Параскеве долазе с књигом уједно повезане и иконе св. Богородице и св. М. Параскеве.

Па да би ова књига што приступачнија била нашем свештенству, ја сам јој, немајући у виду никакову личну корист, до једино да одржим реч и да што савршенију књигу пружим браћи свештеницима, одредио тако ниску цену, да је и сиромашнији свештеник може набавити.

Према томе, „Требник“ повезан тврдо у кожи са пресом — стаје само 6 динара, по комаду. „Требник“ повезан тврдо у платну само 5 динара, и — повезан тврдо са корицама од јаке хартије, само 4 динара. Најбољи повез, дакле, стаје у пола мање, но што стаје скоро изашавши из штампе.

На браћи је свештеницима да ову корисну књигу за своју употребу срдачно прихвате и да јој стекну што више претплатника, а ја ћу им поред захвалности дати 11-ту књигу за труд а сваку 6-ту књигу у пола цене.

Молећи лепо браћу свештенике, да се заузму око скупљања претплате, молим их и то, да сва лица која буду хтела да купе „Требник“ у неплаћеном писму јаве мени у Београд, или на адресу: Миленко П. Капларовић и С. Николић, кројачи свештеничког одела, у Београду, спрочу касационог суда. А чим књига буде изашла, продаваће се у књижарама г. В. Валожића у Београду, Душана Валожића у Нишу и у свима боље уређеним књижарама у Србији.

Од 1866. год. до данас пропутовао сам Србију, Турску, Црну Гору, Русију, Боку-Которску, Далмацију, Грчку, Италију, Аустро-Угарску, Француску, Германију, Енглеску, Белгију, Холандију, Влашку, Бугарску, Азију и света места, Африку, Босну, Хрватску и Св. Гору, где сам у калуђерски чин посвећен.

Путујући по овим земљама много сам што шта видео; па сам се решио и пишем:

„ЖИВОТОПИС МОГА ПУТОВАЊА“,

који ћу дати скоро у штампу.

У Београду 24. ФЕБРУАРА 1891. г.

Сава Грбовић,
ЈЕРОМОНАХ ХИЛЕНДАРАЦ
издавалац „Ручне свештеничке парохијалне књиге.“

ОГЛАСИ.

9 1—3

ОГЛАС.

По решењу м. црк. одбора од 21-ог фебруара о. г., да се на св. цркви Ђаличкој нова звонара од тврдих дрва има правити, — овим се до знања ставља сваком подузимачу, који би вољан био овај посао предузети, да се до дана 24 марта (5. априла) о. г. у 2 сата после подне када се има на лицу места дражба на мањак обавити, — изволе пријавити. —

По прорачуну извикана је цена 300 фор. —

Сваки подузимач, који би вољан био лицитирати, има пре тога 10% пишманлука положити. —

Условија могу се сваки дан код председника видети.

У *Ткали* 3. (15.) марта 1891. године. —

Ј. Манојловић с. р. **Петар Маринковић** с. р.
перовођа. председник.

Бр. 989. ех 1890. 8
Е. К. 327.

СТЕЧАЈ.

На парохију Тоболић, у Плашчанском Протопресвитерату, овим се расписује стечај

Интеркалара нема.

Рок пријавама до 1. (13.) априла 1891.

Из седнице Епархијске Конзисторије, држане у *Плашком* 29. новембра (11. децембра) 1890.

1—3 **Епархијска Конзисторија Горњо-Карловачка.**

12 1—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено место пароха у Путинци са платом VI. разреда, овим се стечај отвара.

Који желе место то получити, имају своје ваљано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им Протопресвитера до 15. Априла о. г. овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у **Карловци** 26. Фебруара (10. Марта) 1891. држане.

Архидијецезална Конзисторија.

10 1—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено место пароха у Петровчићу-Бечмену са платом VI. разреда, овим се стечај отвара.

Који желе место то получити, имају своје ваљано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им Протопресвитера до 15. Априла о. г. овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у **Карловци** 26. Фебруара (10. Марта) 1891. држане.

Архидијецезална Конзисторија.

11 1—3

СТЕЧАЈ

На упражњено место пароха у Горњем Товарнику са платом V. разреда, овим се стечај отвара.

Који желе место то получити, имају своје ваљано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им протопресвитера до 15. априла о. г. овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у *Карловцу* 26. фебруара (10. марта) 1891. држане.

Архидијецезална Конзисторија.

14 1—3

ЕДИКТ.

Услед молбе Лазара Кушусинца из Бешке, да би од супруге своје Ксеније, којој се место пребивања не зна, коначно разведен био, позива се овим речена Ксенија да у року од 6 месеца, рачунајући од првог увршћења едикта овог у новине, Конзисторији овој или сама лично предстане, или место свога пребивања пријави, пошто ће се у противном случају против ње покренута бракоразводна парница и без ње окончати.

Из седнице Конзисторијалне у **Карловци** 6. (18.) Децембра 1890. држане.

Архидијецезална Конзисторија.

13 1—3

СТЕЧАЈ.

Пошто се гласом одлуке високе кр. земаљске владе у Загребу, одјела за богоштовје и наставу, од 5. фебруара о. г. бр. 1080 има за православну младеж нижих пучких школа у Руми систематизовати место посебног катихете, са којим местом скопчана је темељна плата од 400 фор., станарина од 100 фор., местни доплатак од 100 фор. и право на ужитак петогодишњих доплатака — то се овим на то место стечај отвара с тим, да се исто место још течајем ове школске године попунити има.

Који желе место то получити, имају своје ваљано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им Протопресвитера до конца Априла о. г. овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у **Карловци** 26. Фебруара (10. Марта) 1891. држане.

Архидијецезална Конзисторија.

7

СТЈЕЧАЈ

на упражњено учитељско мјесто на основној српско-православној школи у Дубици (бивша горња Крајина) са овим отвара се. Плата је годишња 300 фор. авр., слободан стан са баштом и 6 хвати дрва. Учитељу у дужност спада осим редовне школске наставе, у цркви појати и сву дјецу у црквеном пјевању подучавати. Рок стечају траје до 1. Априла т. г.

Дано из црквено-школске одборске сједнице у *Дубици* од $^3/_2$ 1891.

За предсједника:

3—3 **Јово Исаић,**
подпредседник.

„Српски Сион“ излази *сваке недеље* на великом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор, а за четврт године 1 фор. За *стране земље* на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединa бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се накладној штампарији *А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи* уредништву *Сиона Петровићу* у *Новом Саду*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч. Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ.

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број II. У НОВОМ САДУ 18. МАРТА 1891. **Год. I.**

Службени део.

ОКРУЖНИЦА

високог кр. уг. министарства за земаљску обрану од 10. окт. 1890. бр. 32.500 у погледу женидбе војно-обвезних лица и оних особа, које пре војно-обвезнога доба изнимну женидбену дозволу траже —

отписом вис. кр. уг. министарства богочасти и јавне наставе од 2. јануара 1891. бр. 55.848 ex 1890. достављена свима црквеним властима, а на српски преведена у оним деловима, који се нељосредно тичу свештенства.

(ОБЈАВЉЕНА СВЕШТЕНСТВУ ТЕМИШВАРСКЕ ЕПАРХИЈЕ ИЗ КОНСИСТОРИЈСКЕ СЕДНИЦЕ, ДРЖАНЕ У ТЕМИШВАРУ 17. (29.) ЈАНУАРА 1891. ПОД БР. Е 6. — К. 5. ex 1891.)

(Свршетак.)

2.) **Просуђење тога, могу ли се женити генчати.**

Према до сад реченоме, свештеници могу дакле с гледишта обранбене обвезности, без сваке запреке венчати:

1.) оне, који у смислу друге алинеје тачке 6. § 8. дела I. обранбенога напутка, на темељу ставке листине изданом им сведоџбом, — или коначном отпустницом (Abschied) докажу, да су ставној својој обвезаности потпуно за доста учинили, те тако женидби њиховој с гледишта обранбене обвезаности никакве запреке на путу не стоје (одсек A. тачка 1. и 2.);

2.) оне, који крштеним писмом докажу, да су дан 31. децембра оне године, у којој су навршили 23. годину живота свога, већ прекорачили, претпоставив, да нису уновачени нити у заједничку војску (ратну морнару) нити у домобранство (одсек A. тачка 3.);

3.) оне, који „сведоџбом," изданом по обрасцу привитом под бр. 11. к делу I. обранбенога напутка, докажу, да су услед тога, што им је дарована која од погодности, садржаних у §. §. 31—34. обранбенога закона, у докнадну причуву придељени, или у исту накнадно премештени, односно на време мира трајно на допуст стављени, претпоставив, да ради осмонедељне војничке обуке своје не стоје управо у активној служби (одсек A. тачка 4. и 8.);

4.) оне, који „посветницом" (Widmungsschein), изданом по обрасцу привитом под бр. 20. к' делу I. обранбенога напутка, односно војничком домобранском исказницом (Militär-Pass), односно војничким (домобранским) исказним листом (Militär-Schein) докажу:

а) да су као „мање способни" или као „прекобројни" у докнадну резерву уновачени односно

придељени, претпоставив, да исти нису нити на осмонедељну војничку обуку придошли, нити евентуално на темељу зак. чл XVIII. од год 1888. на изнимну активну службу позвани, односно придржани (одсек А. тачка 6. и 7.) или

б.) да спадају у категорије: трајних допустника, наведене под тачком 9. и 10. одсека А. — или напосле:

в.) да су већ у резерву (причуву) (морску обрану) премештени, претпоставив такође, да на темељу зак. чл. XVIII. од год. 1888. на изнимну активну службу придошли, односно придржани нису (одсек А. тачка 11.);

5.) оне, који „исказницом“ изданом по обрасцу привитом под бр. 12. к делу I. обранбеног напутка, докажу, да су на темељу треће алинеје §. 31. обранбеног закона, као рукоположени свештеници, намештени духовници и духовни помоћници, или свештенички знаћај имајући професори, увршћени у свиденцију резерве (причуве) (одсек А. тачка 5.);

6.) оне, који са изданим им обавештајем докажу, да су од кр. уг. министра за земаљску обрану добили изнимну женидбену дозволу (одсек Б. тачка 1, 2. и 3.);

7.) оне, који — пошто спадају у категорије наведене под 1—6. горњега одсека В. — покажу од дотичне војничке (домобранске) области добивену женидбену дозволу.

У случајевима, споменутим под горњом тачком 2. односно 3. и 4. има се према потреби, ако би се нарочито захтевало, од општинског поглаварства издати сведоџба о том, да жених нити у заједничку војску (ратну морину), нити у домобранство уновачен није, односно, да исти нити на осмонедељну војничку обуку, нити на темељу зак. чл. XVIII. од год. 1888. на изнимну активну службу придошао, односно придржан није

Ако би свештеницима, крај овога, што је наведено, у једном или другом правцу, још нешто нејасно било, те неби знали установити, у коју од наведених категорија да уврсте жениха: то ваља на њихова овопогледна питања, управљена на дотичнога ставног среског чиновника (солгабирова) односно у градовима на градоначелника евентуално на чиновника, којему је поверено вођење војничких послова, разјасњујући одговор брзо и пре свега дати.

II.

К молбеницама поднесеним ради постигнућа изнимне женидбене дозволе, има се осим осталих прилога приложити:

1.) Породични извештај, састављен од надлежног парохијског уреда, по обрасцу приложеном под бр 13. к делу I. обранбеног напутка, којим се истиче доба живота женихова и стање породице му, те који служи у сврху, да се просуди, да ли у породици заиста оскудева женска радна снага, која се са женидбом жениха придобити намерава.

У погледу узраста женихова примећује се овде, да се по постојећој законитој пракси к подељеву изнимне женидбене дозволе, ако је доказана потреба женске радне снаге, не захтева више година живота него навршена 18. година.

Приложење породичног извештаја не захтева се у случају, ако је жених самопрван (на пример фактично намештен народни учитељ, чиновник, самосталан обртник, пунољетном проглашена особа и т. д.); но у том се случају доба живота женихова има — ако евентуално није већ изводом из ставне листине доказана — доказати крштеним писмом.

Дочим на против, ако је осим горе речених случајева, породични извештај прописано приложен, нема се посебно прилагати и крштено писмо женихово.

У породичним извештајима и матрикуларним изводима, који су исписани из таковних матрикула, у које се календарски податци уписују по јулијанском календару, имају се према одредби тачке 3. §. 56. дела I. обранбеног напутка, уз ове податке у заграде убележити и податци по григоријанском (римском) календару.

III.

Породични извештаји, на које се има увек написати разлог и сврха на што су издани, на име ради постигнућа изнимне женидбене дозволе, — без обзира на број у известници садржаних случајева рођења, венчања и смрти, потпадају под биљеговину од 50 новчића од табака.

Ако се евентуално већ прије употребљени породични извештаји, ради поновне употребе у женидбеним пословима провиде обновном клаузулом, тад обновне клаузуле потпадају такође под биљеговину пристојбу од 50 новчића.

IV.

Докле има важност од кр. уг. министра за земаљску обрану издана изнимна женидбена дозвола?

1.) Важност овакових изнимних женидбених дозвола, подељених особама, које још не стоје у ставно обавезном добу, траје једну годину дана, и то рачунајући од онога дана, којега је издана министарска наредба, која дозволу садржава.

Ако дакле на темељу такове женидбене дозволе ожењена се особа обудови, не треба у времену од једне године нову дозволу тражити, него се на темељу придобивене дозволе може по ново оженити.

Исто то важи и у случају законитога развенчања брака и т. д.

Но важност дозволе престаје и пре измака ове једне године у том случају, ако дотичник било да као добровољац ступи у војску (ратну морнарицу) било да, доспевши међувремено у ставно обавезно доба, буде путем асентације у корист новачкога контингента заједничке војске или домобранства, односно „уз придржај препоруке и придеобе“ или „уз придржај препоруке“ уновачен.

2.) Важност овакових женидбених дозвола, подељених особама, које су већ у ставно обавезном добу, на име које спадају у три на ставњу позвана добна разреда, престаје истом онда, ако ове особе буду у корист новачких контингената у горе реченом смислу уновачене.

Важност дозволе код овакових особа дакле протеже се на сва три добна разреда, изузимајући случај уновачења истих у корист новачких контингената, односно „уз придржај препоруке и придеобе“ или „ з придржај препоруке.“ Према томе се дакле може онај, који је дозволу већ у ставно обавезном добу задобио, но приликом стављења, на коју је по закону позван био и придошао, не буде уновачен, све дотле, док се у корист новачких контингената односно „уз придржај препоруке и придеобе“ или „уз придржај препоруке“ не уновачи, — оженити без тражења новије, то јест на темељу пређашње дозволе. — У Будим-Пешти 7. октобра 1890. год. Место министра: Дезидер Громон с. р. државни тајник.“

Неслужбени део.

ФОТИЈЕ,

патријарх цариградски.

I.

Ове године 6. фебруара навршило се равно *хиљаду година*, од како је умрьо *велики* јерарх православне цркве, цариградски патријарх *Фотије*.

Велик и славан беше ово јерарх не само за грчку цркву и народ грчки него и за цео православни свет. Он беше жива учесник свесветских историјских догађаја црквених свога доба; беше најумнији и најенергичнији од свију јерараха свега хришћанскога света, што се особито јасно показало у борби му против неоправданих тежња римских пана за неограниченом влашћу над свима црквама васцелог истока и запада. Он беше онај стапац камен, о кога су се раздробили сви изузети папског частољубља и властољубља и његово дељање је имало огромна утицаја на све словенске народе.

Патријарх Фотије беше друг и учитељ словенских просветитеља Кирила и Методија, који су с благословом његовим отпочели свој спасоносни рад у мору западног Словенства. Патријарх Фотије дозволио је словенским апостолима, да смеју превести св. писмо на словенски језик и дао је благослов народу словенском, да сме и својим језиком славити и преузносити Бога на висини

На сад када се навршује хиљада година, од како је велики овај јерарх променио овај живот, у коме он беше први војник цркве Христове за доба свога, са оним бољим, вечним животом, зар да се не сетимо тога великог учитеља и просветитеља цркве православне, зар да не завиримо у светао му живот, па зар да онда не подражавамо ревности му за веру православну!

*

И воља нам је и дужност нам је то, и ми ево доносимо у кратко живот светог патријарха цариградског *Фотија*, призна вајући му тиме заслуге његове и клањајући се светости живота његова.

* * *

Патријарх Фотије родио се у Цариграду. Подробно се не зна које се године родио, но сигурно је, да је у првој четвртини IX. века. Родитељи му беху уважени грађани цариградски и на лепом гласу са своје побожности. У то доба беше у Цариграду најљућа борба око поштовања икона. Византијски императори су пристали уз противнике поштовања икона, дакле уз *иконоборце*, те је сасвим природно било, да су власти ганьале оне, који су војевали за поштовање икона. У тој борби родитељи Фотијеви су били непоколебиви у одности према истинитом учењу цркве о поштовању икона. Дабогме да је ова сталност и чврстоћа родитеља у вери лепо уцепивсала и на васпитање сина им Фотија, што и сам Фотије у својим списима тврди. — Нема позитивних дата, где је Фотије учио школе, но толико се зна, да се и у школи васпитао у православном духу, и да је свршно како претходне науке тако и богословију са ретким успехом, јер беше најдаровитији а и најмарљивији од другова својих. Зна се за њега, да је проводио читаве ноћи за књигом. После богословије је Фотије свршио правну и медичку науку с лепим успехом, те није чудо, што је за свога доба важио за најученијег човека.

Када је Фотије свршио своје образовање, побожна душа његова вукла га је у монаштво. Међу тим император Варда установи у двору своме вишу школу, те позове и Фотија да се прими, да предаје буди који предмет на тој школи. Фотије се прими тога. За време професоровања му, свагда би ђаци после предавања пили њему у стан да ту слушају науку од свога учитеља, тако, да се за мало његов стан претворио управо у академију.

О томе сам Фотије пише овако: „Кад бејах дома, са радошћу сам гледао како ме помно слушају ученици; како се лепо вежбају у разговору, те се тиме навикавају лакше и правилније изразити мисли своје. Радовао сам се гледајући, како једни оштре ум математиком, други траже истину философским путем трећи изучавају св. писмо, ту круну свега знања.“ На другом месту опет вели: „Када бих ја пошао у двор, пратили би ме ученици и молили би ме, да се што пре вратим. То беше за ме велика награда и ја сам увек само толико у двору остајао, колико сам морао. Када сам се враћао, ученици ме већ чекаху пред вратима.“ Тако су свога учитеља Фотија поштовали ученици његови, међу којима беше и словенски апостол Константин, доцније као монах прозвани *Ћирил*.

Фотије обратио је на брзо својом ученошћу на се пажњу највиших кругова у земљи. Сам император Варда га је к себи призивао и на брзо је Фотије добио више почасних титула и постао је први државни тајник. Крај свога високог положаја, он је уживао и љубав свију и за мало му се слава прочује и ван византијске империје. — Фотије беше задовољан са положајем својим. У то доба беше патријарх *Игњатије*. Између њега и власника била је жестока борба, но Фотије није учествовао у тој борби, у којој је патријарх Игњатије био жртва политичких интереса, јер 23. новембра 857. године буде он свргнут са патријарашке столице. Брзо за тим се састане сабор епископа, који прогласи цариградску патријаршију за упражњену и приступи избору новога патријарха. Било је три кандидата. Између та три кандидата био је и државни тајник Фотије, кога је влада препоручила. Скоро сви епископи су гласали за Фотија, јер он беше човек ван странака и најпогоднији да странке које су биле у борби, измири. Није сабору сметало ни то, што је *Фотије* био *световњак*, јер у Византији не беше то први случај, да од *световњака* постане одмах епископ. И пре њега беху *Тарасије и Никифор* као мирјани бирани за патријархе. Али *Фотије* се одлучно противио томе избору, но епископи са императором не хтедоше ни чути за опирање његово и тако рећи натерају га, да се прими тог највишег достојанства црквеног; те на

Божић исте године буде он посвећен за епископа и патријарха.

Сада се отворило за њега ново поље за рад. Положај цариградског патријарха у то доба беше врло тежак. Једини је он од патријараха на целом истоку остао у независној хришћанској држави. Остали источни патријарси су били под игом Мухамеданаца. Сви погледи дакле беху управљени на цариградског патријарха и сви њега слушаху. То беше неправо римским папама, који су хтели да владају над свом црквом. У самој цариградској патријаршији беше јеретика, а у политичном животу се водила борба између цара Варде и царице Теодоре, те је патријарх морао према свему томе имати своје становиште.

Патријарх *Фотије* већ по својој природи хтео је мира. Но не беше му суђено да у миру проводи век. Присталице свргнутог патријарха *Игнатија* почну ровити против Фотија. Из Рима стигне писмо, да папа Никола I. не признаје Фотија за патријарха, и уједно у истом писму папа вели, да он има апостолским авторитетом својим да реши: ко ће бити патријарх у Цариграду. Замера Фотију, што је од мирјанина постао патријарх и то још за жива законита патријарха Игњатија. — Међу тим је борба између Игњатијеваца и Фотијеваца била врло жестока и услед тога су наступила и многа гоњења од стране императора *Варде*, који је држећи уз Фотија употребио прилику, да гони привржснике царице Теодоре. — Тиме се цела борба пренела на црквено земљиште, те које због тога, а које и због иконоборства, које још није сасвим било свргнуто са дневног реда, појави се потреба, да се сазове сабор, који ће учинити крај размирицама. И заиста 861. године састане се сабор у Цариграду. На њему беху и посланици папини, заступници источних патријараха и велики број епископа. Било је свега на сабору до 318 чланова. Ту се одмах иконоборство осуди, за тим буде закључено, да се патријарх Игњатије свргне и да се Фотије призна за патријарха.

После овога сабора, када се Фотије сигуран осетио на своме престолу, отпочео је његов разноврстан плодотворан рад. Знајући да је многоме злу криво површно образовање, Фотије је сам колико је год могао ширио просвету, расправљујући са својим бившим ученицима многа научна питања и пресуђујући разложно и опширно многа књижевна дела, која су му подношена на суд. Његов двор беше отворен за свет од науке. Своје ученике, за које је знао да ће бити вредни бранитељи православља, постављао је за епископе, и за мало се заиста приметно успех у просветном напредовању грчком.

Фотије, као начелник црквени и проповедник беше строг али врло праведан. Он се није устручавао да по потреби јавно сред храма пред целим светом замери ово или оно и властима па и самоме цару. Том његовом енергијом много је зло он из највиших кругова истиснуо а и самога цара Михајила је на прави пут извео, да и не говоримо колико је његовом речи подигнут морал у свему становништу самог Цариграда, које је силним расправама и међусобним заљевицама било деморалисано. Његовом пастирском речи мало по мало уталожиле су се страсти и религиозне распре и 866 године дочекао је он радост, да је у Цариграду подигнут споменик у част императора Михаила и Василија, на коме беше натпис: да је споменик подигнут у спомен сједињења свију јеретика у империји са православном црквом.

Патријарх Фотије је са својом очинском бригом за невољне и сироте изградио, те су подигнута многа склоништа за њих.

Цео живот му беше посвећен уздизању вере православне и бризи за морални и материјални напредак поверене му пастве.

Но и ван своје патријаршије Фотије је ширио истину вере хришћанске. Са јерменским монофизитама је он био у живој преписци и дочекао је то, да су јерменски епископи осудили Евтихија и Диоскора и признали су закључке четвртог васељенског сабора у Халкидону од год. 451. — Исто је тако и са Мухамеданцима био у преписци и слао им је учитеље, међу којима беху и словенски апостоли Кирил и Методије.

На молбу Бугара, патријарх Фотије крстио је кнеза им Бориса и послао им је

учитеље, који су им проповедали истине хришћанског учења и обраћали их у хришћанство. И Србима је слао Фотије учитеље вере. Одмах после Бугара замоле и кнезови панонских Словена патријарха Фотија, да им пошље учитеље вере. „Од вас на све стране се шири светлост и добар закон“ рекоше посланици Словенски Фотију. И Фотије им пошље Кирила и Методија, да они развију свој апостолски рад, дозволив им, да преведу свештене и богослужбене књиге на Словенски језик. И руском народу је Фотије усадио веру хришћанску, јер се њему приписује да је он крстио кнегињу Олгу и кнеза Владимира, те прве најјаче вере православне у народу руском.

Осим овог апостолског рада патријарха Фотија имао је он да издржи и жестоку борбу са латинским свештенством и римским папом. Папа је видео, да је Фотије најжешћи и силан противник папским властољубивим тежњама, те је хтео да му углед сузбије тиме, што ће га он осудити и што та неће признати. Папа је истина осудио Фотија, али се овај ни мало није обзирао на ту папину осуду, него је само прекинуо сваку свезу са Римом, изјавив, да он не признаје никакве превласти папине у васељенској цркви.

Када је римски епископ послао у Бугарску своје миспонаре да одвраћају народ бугарски од свезе са Цариградом и када су почели проповедати римски миспонари новотарије догматичке, које су изнашле на западу, као што је и то: да *Дух Свети* исходи и од оца и од сина, онда је Фотије написао посланицу једну васпонским патријарсима, у којој је одлучно осудио утицање римског клира на бугарски народ истакао је разлике између источног и западног учења, осудио је ово последње и сазвао је у Цариград сабор епископа, који се састао 867. и на коме су све новота рије римске цркве осуђене. — Ово је римского папу и западни клир врло озлоједило и они својим утицајем на цара Василија израде, те Фотије 869 г. на сабору у Цариграду, где су били и папини легати, буде свргнут и затворен а Игњатије на ново седне на престол; но како су одмах по томе настали у цркви нереди то и сам император увиде, да само Фотије са својим друговима може злу стати на пут и после седмогодишњег заточења у манастиру, Фотије по ново дође на престо цариградски, да настави светитељски свој рад ширећи православну веру, као што смо напред споменули. Патријарх Игњатије умрьо је 877. год.

Када се западно свештенство уверило, да Фотију и источном клиру ни мало не импонује папска претензија у цркви, они окрену други лист. Папа Јован VIII. пошље своју посланицу на исток у којој не само да је признао Фотија за патријарха и брата свога, него је још сваком попретио да ће га одлучити, ако не буде патријарха слушао. Год. 879. састане се у Цариграду сабор, на коме беше 383 јерарха а и посланици папини, и ту на сабору се изјави: „да је Бог прославио патријарха Фотија и да ће се његово име славити и на небу и на земљи од колена на колено.“ Ово је била као нека сатисфакција патријарху Фотију за страдања, која је претрпео. Ту римски посланици беху у свему сагласни и ту и они са свима епископима потпису и символ никео цариградски, анатемишући сваког, који буде хтео какве промене чинити. На том сабору је донесен и закључак, да папа не може тражити никакве више власти од оне, коју је дотле имао. Овај сабор је уздигао Фотија. Све што је дотле против њега рађено, буде одбијено и мир и ред се поврати по свима патријаршијама. —

Сада је изгледало, да ће патријарх Фотије у миру провести свој живот на столици патријаршијској. Но не би тако. Год. 886. умре император Василије Македонац и њега наследи син му названи *Лав VI.* Мудри. Он беше ученик Фотијев, и Фотије му је једном приликом живот спасао. Но не обзирући се на то, млади цар још одмах прве године владања свога свргне Фотија с престола и баци га у један манастир у Јерменској. Ту у томе манастиру је велики јерарх овај провео пет година, и ту је 6. фебруара 891. године завршио свој светитељски живот.

Патријарх Фотије написао је многа дела, између којих ћемо споменути: „О

исхођењу св Духа“, „синтагму“, „помоканон“, „четир књиге против Манихеја“ и тд.

Велике су и неоцењиве заслуге патријарха Фотија за православну цркву. Он је бранио чистоту истините вере и закона црквених. Бранио је слободу цркве против римскога ига и борио се најенергичније за самосталност народних цркава. Он за Словене има посебних заслуга, јер их је он упознао са вером Христовом и дао им је прилике, да на свом језику славе и хвале великога Бога. С тога сада када се навршило хиљаду година од смрти великог овог јерарха православне наше матере цркве, кога је цариградска црква уврстила у ред светитеља из побожне душе нам извија се благодаран усклик: „Слава нека је успомени патријарха Фотија!“

(Свршиће се.)

ШТА ЈЕ ЧЕТРДЕСЕТНИЦА И КОЈА ЗА СЛУЖБУ ПРАВИЛА ВЛАДАЈУ ПРЕКО ЧЕТРДЕСЕТНИЦЕ?

Створивши Бог човека, створио је он биће „по ѡбразѣ и подоб҇ію Своемѣ.“ У тело, које је саздао од земље, удухнуо је Бог бесмртну душу, а с њом разум и слободну вољу; разум да позна Створитеља, слободну вољу, да тежи к Њему — првоузроку својему. И тако настаде односај створа према Створитељу. Дужности које тај односај рађа, дужности су првога реда. Да постигне високу циљ коју му је Бог створењем назначио, „**не добро бѣти человѣкѣ ѥдиномѹ: сотворимъ емѹ помощника по немѹ**“ (Быт. 2. 18.), требало је човеку, да удружи силе и способности своје са бићем себи равним. Настаје односај човека према човеку. Дужности које из тога односаја настају, дужности су другога реда. Али, за правилно вршење ових, иште се мерило неко. Иште се то особито после катастрофе у библији описане, која је пореметила првобитни ред и хармонију у „**маломъ мірѣ.**“ Мерило то, човекова је личност у себи т. ј. сопствено „*ја*.“ Док се не познаје и не врше дужности према себи, према човеку у својој личности; дотле и вршење према *ти*, туђем *ја*, т. ј. према човеку у другој личности не може бити правилно, потпуно. Има дакле и дужности човека према себи самому. А то је трећа врста дужности човекових.

I.

Имајући свест о високом пореклу своје му, човек осећа у свем бићу и свим односајима живота свога зависност од воље Онога, који га је позвао из небића у биће. Према високом пореклу својему, познаје човек и високу циљ својега Богом дарованога живота. Па као што у вољи Створитељевој види узрок своме бићу, тако познаје у њој и норму својега за више циљи одређеног живота. Другим речима, воља Створитељева је и узрок и *закон* за живот и у животу човечјем. Но, да човек може *живѣти* по захтевима закона тога, мора да их пре тога упозна. То је прва потреба и дужност његова. Па с тога и вели св. писмо: „**искѣшайте что ѥсть волѧ Божіѧ.**“ Разуме се, да то испитивање воље Божије не сме бити једнострано. Оно мора обухватити *целога* човека у свим његовим моћима и способностима духовним. Таково хармоницјско проницање духа човекова у дубљине захтев највише воље Створитељеве јест *право* образовање душе човечије. Свака једностраност у том погледу не даје друге но једностране резултате, који штетно утичу и на унутрашњи и на спољашњи поредак у свету . . .

Али образујући тако душу, човек не сме заборавити на тело своје. Као биће двају светова, духовнога и материјалнога, човек треба да подржава правилан односај међу њима. Старати се само за душу, а занемарити телесну своју природу, исто је тако грешно, као што је грешно, искључиво угађање телу на штету духовне природе у човеку. То су крајности, а крајности већ кано такове осуђује и здрав разум и наука небеска. Лепо ова каже: „**прославите Бога къ дѹшахъ и тѣлесѣхъ вашихъ.**“ Одатле и дужност старања за те-

лесну природу у човеку. Кад дакле славити Бога треба не само душом, унутрашње, него и телом, спољашње, онда и старање за телесну природу не само да није незаконито, него је шта више природна потреба и дужност човекова. Душа познаје и хоће, тело оваплоћује, изражава. Она је способност, моћ, ово је израз, орган њен. Да се способност и моћ оваплоти, изрази, оживотвори, треба да је орган — тело — способан за ту функцију. Другим речима, човек треба да чува и одржава целовитост или здравље тела свога, тог органа душе своје.

Да се сачува целовитост, здравље тела, налаже се човеку — умереност у свему.

Преступати заповед о умерености, значи нарушавати здравље тела. Нарушавањем пако телесног здравља греши се и против саме душе, тог **образа и подобија Божија**, која иште могућност, да се изрази у спољашњем животу.

Умереност дакле као средство, да се омогући духовно напредовање, од великога је моралног значаја, она је сама по себи добродетељ. Служећи вишем, духовном умереност издржава борбу против свега у човеку, што је ниже, чувствено, неморално, на штету правилнога и хармоничкога односаја двеју природа у „малом свету.“ Но, како се често показује обична умереност слаба и немоћна у тој борби. Историја и искуство сведоче, да је тело са својим претензијама по често односило победу над законитим и високим потребама духа уза сву обичну умереност у свему. Требало је, а и данас треба јачег и поузданијег средства у борби духа према незаконитом и претераном истицању потреба телесних. С тога се налаже човеку, да у извесно време пооштри свакидашњу умереност у ту сврху, да се што више пружи слободе развитку духа и задовољењу његових виших потреба. Иште се у извесним часовима од човека, да се одрече и сузбије све оно у себи, што год може да буде запреком и сметњом главној цељи његова живота, па ма то било иначе и заклоните. Само тако и за то време могло се боље послужити вишим потребама духа човекова. Само тако и за то време већих лишавања угађа се особито вољи највишој која ствара, промишља и спасава.

То су трепутци *свети*, јер служе светости опредељења *човекова* (3. кн. Мојс. 19, 2.); то је време једнако *обавезно* за све *хришћане*, јер води *савршенству* оца небескога. (Мат. 5, 48.)

(Наставиће се).

ИЛАРИОН РОГАНОВИЋ,

Црногорско-брдски митрополит.

Написао: **Дионисије Миковић**,

управитељ манастира „Бање.“

(Наставак.)

* * *

Вишегодишње искуство пружило је митрополиту Илариону увјерење, да без образованијег свештенства не може доћи: до жељеног морално-религијозног развитка; с тога године 1880 поче радити о новом устројству свог свештенства. Тијем устројством пенсионирао је старије свештенике и ослободио од парохијалнијех дужности, а замјенио их млађијема из богословског завода.

Ово је митрополиту Илариону стекло рој душмана с тога, што пенсионираним свештеницима, који су као узор-родољуби, служећи домовини и крстом и сабљом, посијећели, није с пенсијом осигуран опстанак, да пошљедње дане своје часне старости могу преживјети, јер им је пенсија са околности тако малена, да би поред ње морали трпјети глади, кад не би по што год своје непокретнине имали, и кад неби на њих гледало, као што гледа милостиво око великодушнога кнеза Господара Николе првога.

Ово је устројство Иларион потписао 2. јануара 1882, највишом приволом Ње-

говог Височанства Кнеза Господара. И без сумње, вријеме ће показати, да је у најбољем часу основано.

* * *

Митрополит Иларион освештао је у својој јепархији 45 цркава, неколико капелишта, и „мирков мост“ на Даниловом граду. А рукоположио је 119 свештеника, који су свршили основну и богословску школу.

Његово Височанство, Кнез Господар, са задовољством је посматрало његов рад и наградило га шљедећим орденима:

Даниловом звијездом I. реда;

Даниловим крстом III. реда; и

Медаљом споменицом пошљедњег рата.

Осим ових, његове родољубне прси красили су шљедећи ордени сјајнога руског трона:

Медаља споменица руско-турског рата за ослобођење хришћана. 1877—8, на којој стоји написано: „Не нам, не нам, но имени твоему.“

Руски крст св. Ане II. реда (о грлу) с „императорском короном“

Руска звијезда св. Ане, са лентом, I. реда.

Руски крст св. Владимира (о грлу) III. реда.

Уз ова одличија, која су довољно свједочанство, да је Његов рад од свога Господара, и Господара братске нам Русије, оправдано уважаван, имао је још и: крст Српског „Црвенога Крста.“

* * *

Митрополит Иларион био је врло благе нарави, која одговара услову архијерејског сана; смирен, побожан и врло простосрдачан; ни трага од злобе није било у његовом срцу. Његов благи осмјех веселио је жалосне, улијевао утјеху и наду у безнадежне. Народни га је интерес занимао као добра оца интерес своје ђеце, и више је пут излазио на назар, па се заустављао на разне производе, и о њима потанко испитивао, и корисна упутства најбрижљивије давао. Био је дарежљив тако, да је од своје годишње плаће у износу од 1000 тал. у злату на 100 талијера и цекина давао; те осим што није имао новаца, смрт би га затекла у грдним дуговима, да га од њих није прије ослободила дарежљива десница великодушног кнеза господара Николе I. — У цркви је био права похвала, а у друштву врло омиљена особа. Врло су га занимале народне приповиједтке и много их је знао па је рађо ш њима и догађајима од немале историчне важности друштво забављао. Гусле је његовао као што се Србину доликује, који разумије њихову важност; свуда их је препоручивао, и њихови тајанствени звуци често су испод његовијех прстију одјекивали. Болећа је и благодарна срца био, тако, да је „сторицеју“ вратио свакоме, ко га је икад или чим обвезао. Својијех наставника сјећао се до смрти и о њима је чешће говорио с достојним поштовањем и благодарношћу. Кад је год по смрти калуђера Исајије у каноничку визиту отишао у манастир Ждребаоник, или други ће је старац живио, гологлав је улазио у његову собу: као кад је ђакон улазио, па се с горким сузама молио Богу за покојникову душу тако, да је тај појав присутне дубоко трођавао. Попа Алексију, такође нам из првијех редака позната, нагледао је као добри син свога оца; сина му је Петра запопио, и намјесником у парохији учинио, а због болијести и старости, њега је ослободио од обвезног службовања одредивши му за његове 54 год. пастирске службе награду од 100 тал. годишње и то, „од свето-Ђурђевске цркве у Подгорици, садање: „Миркове вароши,“ 50 тал.; „од пароха који би његову парохију покрио 40 тал., а од своје плаће 10 тал.*)“ Ових 10 тал. уживао је о. Алексије и по смрти свог питомца Илариона од митрополиске управе, која му их је из оправданог уважења према покојнику издавала из свештеничког фонда редовно сваке године до старчеве смрти 1887. године.*)

Свештенике је јако љубио и с њима као с рођеном браћом живио, и он је заиста царевао у срцима њиховијема, у срцима својијех подајника, и то без сваке изнимке до устројства нове предпомењуте свештеничке организације, кад је љубав многијех према њему попустила.

*) Види: писмо 20. јула, 1879. год.

*) Види: Писмо Митрополитске Управе 6. априла, 1882. бр. 189.

(Настаниће се.)

РЕЧ ПРИЧЕСНИЦИМА.

Со страхомъ божіимъ и вѣрою приступите.

Страху Господњем и с вером приступите чаши живота! Примите тело Христово, окусите са извора бесмртнога! Приступите и једите — ово је тело моје; — пијте „Ѡ нем кси“, ово је крв моја, да вам се греси опросте.

Тако нам довикује Господ и Спаситељ наш на уста служитеља својих. И ми се љубазни, одазивамо том позиву Спаситељевом: приступамо чаши живота — а да ли ми мислимо, да нам се греси опросте?

Не, љубазни!

А зашто? Јер их немамо — тако бар ми велимо, кад се исповедамо пред духовником својим.

„Никтоже безъ грѣха, токмо единъ Богъ,“ грми нам св. писмо, а ми се на питање духовника: „имаш ли што исповедити?“ усуђујемо рећи: „немам.“ Како, љубазни моји, том једном једином речју на множину грехова наших назалисмо још један грдни грех, јер слажасмо — не мислите духовнику, него — Богу, Богу који све зна. Затајисмо грехе, које добро знамо, затајисмо пред оним, који зна помисли и сву унутрьшост нашу — и приступамо чаши живота, мислите: „ко исцѣленіе дѹши и тѣла“, не, љубазни, „ко сѣдъ и wсѣжденіе.“

*

Можда не појмимо, љубазни моји, тајну исповести. Можда мислимо, да се духовнику — човеку исповедамо, па не мора он знати грехе наше, а ми ћемо и без исповести и без кајања приступити чаши живота.

Не, љубазни, на кривом смо путу, ако тако мислимо. Не исповедамо се ми духовнику — човеку, него самом свезнајућем Богу; а духовник је само сведок исповести наше пред Богом. За исповест грешника, који се каје, нико живи од духовника не ће. не сме дознати.

А зашто и да исповедамо грехе, кад је Бог свезнајући? — могао би ко год запитати.

Но, питам ја тога, да ли ће се он заиста показати за грехе учињене, ако их не исповеди?! Зар родитељи не позивају непослушну децу, да исповеде и признаду, што су преко заповести родитељске учинили, и ако им је све добро познато, па тек онда, кад исповеде, шта су урадили, кад признаду, да су згрешили, кад се још и покају — тада им родитељи праштају све. Тако смо, љубазни моји, и ми, као деца премилостивог Оца небесног, дужни Њему пред духовнику својим у тајни покајања исповедити грехе своје, признати их за грехе и — у кајању добићемо преко духовника свога а од самог Бога опроштај свију сагрешења наших, и св причест служиће нам „ко исцѣленіе дѹши и тѣла“, иначе — „ко сѣдъ и wсѣжденіе.“

* *

А можда ко мисли: Та шта бих и имао исповедити?! — Нисам никог убио, никад нисам крао, нисам ни с ким у завади, постим по закону... па шта бих имао исповедити?!

Не тако, љубазни, не тако!

Не говори, не мисли фарисејски, јер се нећеш оправдати, нећеш се спасти. Сети се, да је намишљен ма неизведен грех — грех пред лицем божјим. Повуци се у себе, испитај помисли и сву унутарњост своју. Можда си ближњем свом ма само пожелио какво зло, — па зар тиме ниси пред Богом згрешио?! Можда си на кога неправедно посумњао, — па зар то није грех?! Или си се можда ма и потајно радовао несрећи ближњега свога, — па и ако то нико од људи не зна, знај, да зна Овај, који је свуда и на сваком месту, који све зна, пред кога си дошао, да се исповедаш, да се покајеш за све грехе и хотимичне и нехотичне, кога ћеш да примиш у себе, да се с њим сјединиш. Па буди искрен, исповеди све, што ти је на души; покајан, чист од греха приступи св. причешћу и уверен буди, да ће ти бити „ко исцѣленіе дѹши и тѣла,“ не учиниш ли тако — „ко сѣдъ и wсѣжденіе.“

* * *

Можда нас је стид, љубазни, исповедити грехе своје. Можда су страсти телесне помрачиле разум у нама — и ми се ваљамо у најнижим гресима, у гресима недостојним човека. Па кад их само за један тренут посмотримо духовним очима својим — поруменимо од стида и срама пред самим собом. И са тако гадним, ниским, неисповеђеним, непокајаним гресима приступамо ми часном и пресветом телу и крви Христовој, примамо недостојно самог Бога у грешно тело своје, мислите „ко исцѣленіе дѹши и тѣла,“ не, љубазни, — „ко сѣдъ и wсѣжденіе.“

Чујте, како нас духовник позива на испо-

вест: „Овде, сине, Христос невидимо стоји и прима твоју исповест, па немој се застидети, немој се уплашити, не скривај ништа од мене — све реци, што си згрешио, да добијеш опроштај од Господа нашег Исуса Христа. Ако што скријеш, двострук грех имаш — исповеди све, да исцељен одеш!“ Што побратим побратиму што друга другу, што бојажљива кћерка брижној матери не сме исповедити — све то сме и треба да исповеди пред духовним оцем својим. И олакшаће себи унутарње болове, умириће узнемирену савест, и кад се од ерца покаје за све, добија по неизмерној милости божјој од самога Бога, а преко духовника свога потпуни опроштај грехова својих, и св. причест биће му „**ко исцѣленіе дѹши и тѣла.**“ у противном случају — „**ко сѣдъ и wсѫжденіе.**“

Можда нам је љубазни моји, множина грехова притиснула душу. Учинисмо један грех, а не покајасмо се, учинисмо други, трећи — „а за грехом грех се вала,“ и сад под множином безакоња дрхће душа у нама. — Или нас мучи грозота тајног недела нашег. Стресе нам се тело при самој помисли на њега. Застрешмо од сваког, застрешмо на сваком кораку од самих себе. А савест, тај неподмитљиви судија у овом животу, мучи нас и у сну и за јави — и у друштву и у самоћи. Тешко мени! Прелета ми дрхтави шапат преко усана, а из дубине душе отима се очај: „**Окаанныхъ азъ чело кѣмъ, кто мѧ избавитъ wтъ грѣха смерти сеа.**“ И помишљам на смрт. Та то је једини лекар, који потпуно лечи све болове и телесне душевне. Јест смрт, и ништа друго. О смрти, где си!... Ал' задрхта душа у мени безумниче, чујем са свију страна, ено те чека вечни судија, пред ким ништа није тајно, од њега ћеш чути грозно недело твоје и тада ћеш бити вргнут у муку вечиту, где је плач и „шкргут зуба.“

На шта да радимо?!

Ето нам, љубазни тајне покајања — ево тајне св. причешћа. Исповедимо Богу пред слугом његовим, исповедимо сва недела, све црне и тешке грехе — не бојмо се ништа, они ће се смрћу духовника немој земљи на вечито предати. Покајмо се од свег срца и не сумњајмо, да нам неће греси опроштени бити, то нас св. писмо уверава, јер вели: „**нѣсть грѣхъ покаждаи благоѡтроби пожѣ,**“ нема греха, који неће нам милости у Бога — И тако исповеђени у страху Господњем и с вером приступимо чаши живота, окусимо са извора бесмртнога и биће нам св. причест — „**ко исцѣленіе дѹши и тѣла.**“ Амин.

У Бечкереку 1891. **Св. Дујашовић,**
парох. адм.

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

(**Царски дар српској бечкој цркви**). Његово Величанство цар и краљ наш Фрања Јосиф I благоизволео је даровати *српској православној општини у Бечу 5000 фор. за унутрашње украшење српске цркве*. Бечка српска црквена општина држала је 3. марта своју седницу у новом општинском дому, у ком ће се сместити српска црква и школа, — и у тој је седници јавио председник општине г. Ђорђе Остојић о племенитом дару Његовог Величанства. Сви присутни општинари примили су овај племенити дар са великом радошћу, те су једнодушно узликнули: Живило Његово Величанство!

(**Архидјецезална конзисторија**) држала је своју редовну седницу дне 26. фебр. (10. марта) о. г. под председништвом Његове Светости Патријарха, а у присутности г. г. чланова: Јеф те Вукадиновића, протопресвитера земунског, Генадија Поповића, игумана раковачког, Василија Константиновића, пароха карловачког, Дамјана Јеврића, пароха јамничког, дра Т. Богдановића, адвоката, Николе Поповића, Павла Новића, конзист. фискала и Германа Опачића, протођакона као конзист. бележника. — Од важнијих предмета предузето је и решено: Петар Милојчић, пошто је за пресвитера рукоположен, има се приставити за администратора парохије у Вери. — Има се расписати стечај на ново отворено *место капелмајстора* нижих пучких школа у *Руми* са годишњом платом од 600 фор. — Има се наложити парохијском свештенству, да

литургију „преждеосвјашчену“ у 11 сати пре подне отпочиње – Администратор парохије у Крушедолу Јован Живковић потврђује се за пароха у Крушедолу. — Има се расписати стечај на парохије у Путинци, Горњем Товарнику и Петровчићу. — Има се умолити саборски одбор ради подељења мировине пароху Бело-Брдском Павлу Бојићу. — Одређује се дисциплинарна истрага против пароха Габошког Љ. М., игумана Кувеждинског А. Ј. и архимандрита Хоповског Е. К. — Парох у Шиду Ј. А. осуђује се на две недеље епитимије у манастиру Раковцу. — Има се изискати од управе кр. велике гимназије и реалке у Осеку иказа о броју тамошњих православних ученика, како би се евентуално ради постављања сталног православног катихете у Осеку предлог вис. влади учинити могао. — Парохија Лединачка поверава се у администрацију досадањем капелану земунском Јовану Поповићу. — Смрћу пароха Уроша Зорића управљена парохија Товарничка поверава се у администрацију јеромонаху Варнави Ивановићу. О.

(**Архидијецезални административни одбор**) држао је своју редовну седницу дне 25. фебруара (9. марта) о. г. под председништвом Његове Светости Патријарха, а у присутности г. г. чланова: Барјактаровића, Вујића, Рогулића, Радовановића, фискала Новића и протођакона Опачића као бележника. Од важнијих предмета предузето је и решено: Има се изаслати комисија у црквену општину Бачиначку ради извиђења, да ли је земаљска припомоћ од год. 1888. на одређену сврху утрошена — Имају се позвати све црквене општине, да дужне своте саборских трошкова и верозаконског приноса чим пре уплате, или камате на исте плаћају. — Има изаћи комисија у црквену општину Павловачку ради извиђења спора између тамошњег свештеника и црк. општине. — Црквена општина у Сланкамену има се у присутности одборског поверника обновити. — Имају се позвати све црквене општине, да поднесу овамо прорачун за текућу годину. — Има се изаслати комисија у црквену општину Врдничку, ради извиђења тамошњих рачуна — Извештај одборског повереништва о извиђењу рачуна манастира Крушедола за годину 1889 има се доставити тадашњем управитељу манастира Крушедола на изјашњење. О.

(**Из управе бачке епархије.**) Б. о. м. држао је *административни одбор* бачке епархије своју седницу под председништвом Њ. Светости г. патријарха Георгија као администратора ове епархије. Решено је много предмета. Спорна ствар *општине молске*, која се протеже више година, решена је тако, да се подиже и скупштина и одбор, те ће се иста општина са свим из нова устројити под руководјењем старога одбора, а функција именованог одбора престаје. Као повереник за ту ствар изаслан је прота новосадски Милан Ћирић. — Протест маљине сентомашке општине против обнове трећине скупштинара, одбијен је као неоснован. — У општину сегединску изаслан је члан Божидар Вујић. да учини нужна извиђења. — Изаслани су: прота М. Ћирић и члан др. Ст. Павловић да спроведу истрагу у спорној ствари између благајника К. Продановића и црквене општине новосадске. — Пошто се није могао наћи отпис саборског одбора у погледу сазива епархијске скупштине, јер се међу налази међу оставинским списима пок. владике Василијана, — то се у овај мах није могло о тој ствари ништа решити, док саборски одбор по ново не изда позив епарх. адм. одбору ради држања епарх. скупштине.

Конзисторија епархије бачке имала је 7. о. м. своју седницу под председништвом Њег. Светости г. патријарха Георгија. Стављена је најпре у записник туга за губитком пок. епископа Василијана. — Узет је на новољно знање отпис Његове Светости, којим извештава конзисторију, да преузима привремену управу над овом епархијом. — Претресени су и решени сви предмети, који су до сада стигли и којих се напредно много накупило, јер већ два месеца дана није седница држана. Даљи ток ове седнице сапштаваћемо по „Бранику“ у овоме: „Од важнијих предмета напомињемо, да су проглашене некоје пресуде народно-црквеног митрополитског савета у брачним парницама, као и у разним другим споровима, где је против решења конзисторијалног био призив учињен. — Узети су на знање разни извештаји од појединих окружних протопресвитера, и где је било потребно, учињена су нужна расположења. — Разгледане су и с препоруком поднесене министарству ради одобрења државне припомоћи многе молбе сиромашно снабдевених свештеника, као и свештеничких удовица и сирота; но многе такове молбе су и одбијене, пошто је овом приликом закључком изречено: *да само свештеници с платом од последње три*

класе могу припомоћ тражити, те тако од оних, који у прве три класе спадају, ни један није за припомоћ препоручен. — Капелан и администратор једне молске парохије *Н. Рајуловић* послат је на администрацију упражњене парохије у *Пироту*, а администрација речене молске парохије поверена је *И. Јелчићу*, протопресвитерском капелану старобечејском, коме то као таковом по краљ. рескрипту у првом реду у дужност спада. — Прочитан је и узет на знање отпис Њег. Светости патријарха у ствари „*Српскога Сиона*“ као званичног органа српске митрополије, те је решено исти лист окружницом једном препоручити и наредити, да се у истом имају публиковати званичне наредбе, огласи и едикти аутономних власти а уједно општинама објаснити, *да се под тим не разумевају разни огласи, које општине у своме делокругу као руководаљке општинским имењком издају*, и које могу по својој вољи, било у овоме било ма у коме другом листу објављивати. — На послетку да споменемо као један веома важан предмет и то, што је конзисторија решила, да се ове године изда *шематизам епархије бачке*, кога до сада у овој епархији нисмо имали, што је заиста велика грехота и срамота било.“

(**Избор вршачке српске црквене општине**). Као што јавља „Вршачки Гласник“, епархијско повереништво као привремено заступство вршачке срп. црквене општине решило је у ванредној седници својој од 3. марта о. г., да се избор општине предузме 18. марта о г. Избор овај руководиће епархијско повереништво уз присуство конзисторијалног изасланика г. Ј. Јорговића, игумана манастира Војловице.

(**Испити у богословији карловачкој**). Са испитом из црквеног појања завршили су се 7-ог о. м. у богословији карловачкој *испити* за први течај. — Испитној комисији, која се ове године — на супрот досадашњој пракси — састојала *из знатног броја професорске колегије*, председавао је високопреч. г. прота *Борота*, о коме се већ зна, да му је поверено, да од идуће године управља тим заводом. Као што се поговара, резултат испита задовољио је испитну комисију у главном. Она се нарочито похвално изразила о успеху, што га је показала прва година, а то ће бити поимљиво, када знамо, да су ове године — по нарочитом налогу Њ. Светости — примљени у богословију *само они, који су положили и испит зрелости*, те је тиме, дакако, сваки дотични стекао довољне претходне спреме, да не мора да се бочи и са обичнијим појмовима. — Обраћамо пажњу штов. читалаца на то, што се ове године полагао *испит и из црквеног појања*. Да се до тог испитивања у оне и могло доћи, може се свакако приписати једино тому, што су се ове године почела обучавати црквеном појању засебно два и два разреда — Још морамо споменути и то, да се пре једно месец дана устројио у том заводу и *мушки збор*, који сада поје у саборној цркви „Остојићеву литургију“ И до те лепе новотарије дошло се једино на иницијативну жељу Њ. Светости. — Ово дана почео се тај збор вежбати у устројену појању „**Нынѣ силы**“ и „**Вѣрую**“, што је на молбу привременог управитеља, оца Герасима, ставио у ноте г. Тих. Остојић. — Из свега овога види се, да се о богословији карловачкој почела водити озбиљна брига, те се можемо надати, да ће и тај корисан а занемарен завод скорим процветати, те послужити народу нашем на корист и дику. —**н.**

ЧИТУЉА.*)

(† **Исидор Стојковић**) професор српске учитељске школе у Сомбору, преминуо је 6. (18.) марта о. г. у 49-ој години живота свога. Покојник се родио у Суботици 1842. године, па како су му родитељи рано умрли, васпитан је код своје родбине у Сомбору, где је изучио основне школе. Гимназију је почео учити у Новом Саду а свршио је у Будиму. Правничке науке слушао је у Пешти. За тим је од српског народно-црквеног сабора год. 1870. изабран за народног питомца, да се изобрази у педагошкој струци, те је најпре у Цариху на тамошњем свеучилишту слушао педагошке науке, а после их је довршио у Јапиеји. Године 1874. изабран је за професора српске учитељске школе у Сомбору, где је до смрти своје савесно и ревносно отправљао своје звање. Покојник је био веома вредан наставник, честит и карактеран човек, а уз то одушевљен Србин. У њему је српска школа изгубила много. Покојник је 8. о. м. свечано погребен. На опелу се опростио с покојником г. професор Мита Петровић лепом беседом у име професорске колегије, а приправник Паја Терзин у име ученика приправничких. На гробу је још говорио ученик Милутин Ђурић. Нека је вечна успомена народном трудбенику Исидору Стојковићу!

*) Да бисмо могли у овој рубрици достојно испратити на онај свет сваког преминулог свештеника, молимо лепо пријатеље овога листа, да нам саопште смртне случајеве, који се догоде, и да нашему по коју реч из живота дотичног покојника. Уреди.

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

(Молимо поштоване писце, уреднштва српских листова и издаваче књига, да нам своја издања *на приказ* достављају. Молимо тако исто славна уреднштва, да нам своје листове *у замену* шаљу.)

— **Босанско-херцеговачки ИСТОЧНИК.** *Мјесечни духовни часопис* за црквено просвјетне потребе српско-православног свештенства. Излази *један пут у мјесецу*. Цена 4 фор годишње. Власник: *А. Е. М. Комеморија добро босанска у Сарајеву*. Уредник: *Ђорђе Петровић*, свештеник. Година V. Свеска I. и II. за јануар и фебруар 1891. Стр. 76. — *Садржај* I и II. св. ово је: 1., Споменица А. Е. и Митрополиту Ђорђу Николајевићу од срп. прав. црквено-школске општине у Блажују у ствари оснивања фонда од 15 000 фор. за срп. нар. школу у Блажују. 2.) Окружница свештеству о купљењу милостиње. 3., Нада. Превео с руског Л. Б. 4., Слово на св. Саву, говорио митрополит зворнички Дионисије. 5., Наше мане и један предлог, од проте В. С. Поповића. 6., Проматрање живота и рада свештеничког. Писма оца сину. 7., Некима, који су шћотивни, да се свештеничко стање у Босни и Херцеговини побољша и у ред доведе. 8., Живот свештеника као црквеног пастира са практичног гледишта. Од П. П. 9., Босанска прва за времене краљева. Пише монах Генадеја. 10., Што треба разумијевати под изразом: „спасавајућа ријеч“ по смислу св. писма. С руског. 11.) Песме: Нова година и Србадији, од монаха Генадије. 12., Песме: Поздрав српском свештеству и духовник, од Родољуба. 13., Црква (сада џамија) и гроб св. в. мученика Димитрија у Солуну. Од Н. Дучића, архимандрита. 14., Писмо рмањских калуђера на пређашња вијека. Саопштио Димитрије Руварац. 15., Царигадска патријаршија. Маћедонско питање и бугарске владике. 16., Прво пастирско писмо православ. епископа далматинско истријског Никодима. 17., Свештеници и учитељи као наставници по лопривреде. Пише В. Ђ. 18., Ријеч проф. Томе Алагића по опелу проте Ст. Прокопића. 19., Три бесједе проте Стеве Давидовића: I. о страшном суду; II. о посту; и III. о језику. 20., Отворено писмо као одговор на критику г. М. Јелића на чланак „свештенство и проповједање.“ 21., Просте народне молитве Сабрао их Ђорђе Свитлић, учитељ. 22., Народни катихизис (о св. тројици). 23., Разно. 24., Рукописи. 25., Читуља 26., „Српски Сион.“ 27., Позив. 28., Стечај.

Просвјета. *Лист за цркву и школу.* Издаје књ. црног. Министарство просвјете и црк дјела. *На Цетињу* 1891. Год. III. свеска I. и II за јануар и фебруар. Цена 2 фор за Црну Гору, а изван Црне Горе 3. фор. Садржај је ово: А. *Службени дио.* 1.) Упутство Министра Просвјете Ректорату Богсл. Учит. Школе и Управи Гимназије о томе кад ко позове наставника с предавања. 2.) Расиче гл. шк. Надзорника учитељима осн. школа о полагању испита за оспособљење. 3.) Извјештаји ревизора о осн. школама у г. 1889—90 4.) Службене вијести. — Б. *Неслужбени дио.* 5.) Седам тајни новога завјета. С руског а превео М. М 6.) Св. Јована Златоуста Шест књига о свештенству. Преводи са грчког Ј. Вучковић 7.) Спор између турске владе и патријаршије. 8.) Кад се почињала нова година у разна времена и код разних народа. С руског превео Андрија Драговић. 9.) Пржинање земље у Бјелопавлићима. Од проф. Фр. Јерговића. 10.) О потреби грчкога језика и о начину предавања истога. Од Кл. Теодоридеса. 11.) Историја у основној школи. Написао Миша Ст. Клицин. 12.) Старине. Саопштава Ф. Радичевић: а) Писмо Теодосија Мркојевића за стају манастира Махинскога; б.) Алексије Рус потврђује неку земљу манастиру на Стањевиће. 13.) Читуља. а.) Владика Василијан Петровић. б.) Никанор Архиепископ Херсонски и Одески. 14.) Исправке. —

— **Весник српске цркве.** *Лист свештеничког удружења, за хришћанску науку и свештеничко усавршавање.* Власник и издавалац „Свештеничко удружење.“ Одговорни уредник: *Архимандрит Фирмилијан*, ректор богословије. Излази у *Београду* у месечним свескама. Година II. *Свеска II. за фебруар 1891.* — Цена је листу годишње: за краљевину Србију 12 динара; за покрајине српске 6 фор.; за остале државе: 16 франка. Претплата се шаље искључиво главном одбору свештеничког удружења у Београд. (Богословија.) — Садржај је овој свесци: 1., Кривоклетство, од Ф. 2., Побожно размишљање о потреби посећивања храма божјег. 3, Уређење свештеничког стања. 4., О црквеним капиталима, од И. Вукићевића. свештеника 5., Писма свештеничка своме сину свештенику. VIII. писмо. Од Мар. Петровића. 6, Не куните се криво. (Истинити догађај.) 7., У прилог познавању икона, од Н. Д. Б 8., Критика на закон о црквеним властима источно-православне цркве у краљевини Србији. (Наставак.) 9. Литургички део. (Наставак.) 10., О брачним испитима, од Мил. С. Пантелића, свештеника. 11., Утицај нашега свештенства на унапређење пољске привреде. Говор П. Т Тодоровића. 12., Писмо Јована Ш. Пачића, београдског трговца, којим завештава фонду за удовице и сирочад свештеничку 1500 динара. 13., Уреднику „Хришћанског Весника“ проти Алексеј Ивићу, од попа Марка Петровића, народног посланика. 14., Црквене вести београдске јерархије. 15., Јавне благодарности.

— **„Slovanski Svet“.** Излази у *Трсту* на *словеначком језику* два пут на месец. Том је народно-књижевном листу власник, издавалац и уредник *Фран Подгорник*. Претплатна је цена: 4 фор. на годину, а 2 фор. на по године. Лист тај прати у опште све словенске ствари, а доноси по нешто и *ћирилицом* штампано *из српске*

књижевности. Препоручујемо нашим читаоцима овај лист наше браће Словенаца, јер је Србину врло лако разумети словеначки језик.

„**Књиге за народ**“. *Издаје „Матица Српска“ из задужбине Петра Коњовића*. Свеска 29. **Српски Књижевници**. II. део. За народ написао *Мита Калић*. Накладом срп. књижаре и штампарије Браће М. Поповића у Н. Саду 1891. — Стр. 72. — Цена 10 новчића.

ПОРУКЕ УРЕДНИШТВА.

— Г. Л. П. у П. — Расправа „О личности Исуса Христа“ изићи ће мало касније, док се сврше започети чланци. Пошљите и обећани чланак, који лепо пристаје у програм овога листа. Хвала Вам на пријатељској потпори.

— Г. С. Ш. Н. у Т. — Ваша расправа о монашкој школи почеће се штампати у идућем броју. Писмом опширније. Ваша ревност заслужује свако признање. Здраво!

— Г. Ј. П. Ј. у Бр. — Хвала ти на пословним прилозима. Неки су већ изишли у листу, а и остали ће угледати света, само се мало стрпи. Радо ћу примити и радњу, коју припремаш. Прими пријатељско поздрављење.

— Г. Н. К. у Пл. — Захваљујем ти на пријатељском одзиву. Саопштићу згодном приликом и други прилог. Надам се и даљој умној потпори.

— Г. Ј. . у Загр. — Учинићу све по Вашој жељи. Нешто је већ саопштено. Изићи ће и чланак: „Црквено проповедништво,“ али мало касније. Ствар није журна. Продужите тај посао, да га могу имати у приправности. Ваши радови наћи ће вазда места у листу. Примите пријатељски поздрав.

— Г. п. П. у П. С. — Уврстиће се на скоро и чланак: „Надзорник општинских добара.“ Здраво!

— Г. „Јустину“ у С. И. — Као што сте видели, нешто је изишло од Вашега рада. Проповед ће такођер ући у лист у згодно време. Но чланак „Калуђер,“ који би више приличио за какав политички лист, не можемо уврстити у „Српски Сион.“

— Г. Ђ. пл. Б. у П. — Хвала на одзиву. Понуђени чланци не би били згодни за наш мали лист. Гледајте па израдите што друго.

— Г. Ђ. К. у В. Р. — Ваш чланак: „Сетимо се и парохијалних домова“ штампаћемо на скоро.

— Г. Гр—чу у В—цу. — Послано уврстићемо доцније у лист. Примамо радо сличне добро израђене саставке.

— Г. Ј. М. у Н. С. — Проповеди су добре. Уврстићемо их у згодно време.

— Г. Л. Б. у Ч. — Немојте преводити нуђени чланак о српској цркви. Боље је, да одаберете и израдите што друго. У погледу тражених година „Гласа Истине,“ изволите се обратити на издаваоца г. А. Пајевића.

— Г. С. С. у Ол. — Штампаће се згодном приликом. Изволите превести описе само знаменитијих манастира. Познавајући Вашу способност, ми бисмо Вам саветовали, да и друго што важније израдите.

— Г. Јов. Ж. у Кр. — Беседа Ваша „Вера у Бога“ ући ће у лист мало касније. Стрпите се. Молимо да израдите оно обећано.

— Г. М. П. у Мар. — Проповед Вашу саопштићемо згодном приликом.

— **Неке поштоване сурадинке наше** молимо, да нам не замере, што им издавалаштво *за сада* не може лист бесплатно шиљати као малени знак признања њихова труда. То ће се драговољно учинити, чим се листу опстанак осигура.

— **На знање многим поштованим претплатницима.** Молимо господу претплатнике, да не шаљу претплату на уредништво нити да преко њега рекламују поједине бројеве листа. У том погледу нека се изволе обратити *на администрацију* или *на издаваоца* листа: *на штампара А. Пајевића*, као што је то јасно означено на последњој страни на крају сваког броја „Српског Сиона.“ Тим начином ће лакше и брже постићи оно, што желе и траже.

ОГЛАСИ.

Бр. 989. ех 1890. 8
Е. К. 327.

СТЕЧАЈ.

На парохију Тоболић, у Плашчанском Протопресвитерату, овим се расписује стечај

Интеркалара нема.

Рок пријавама до 1. (13.) априла 1891.

Из седнице Епархијске Консисторије, држане у *Плашком* 29. новембра (11. децембра) 1890.

2 -3 **Епархијска Конзисторија**
Госпић-Карловачка.

9 2—3

ОГЛАС.

По решењу м. црквене одбора од 21-ог фебруара о. г., да се на св. цркви Ђалинској нова звонара од тврдих дрва има правити, — овим се до знања ставља сваком подузимачу, који би вољан био овај посао предузети, да се до дана 24 марта (5. априла) о. г. у 2 сата после подне када се има на лицу места дражба на мањак обавити, — изволи пријавити. —

По прорачуну исклична је цена 300 фор. —

Сваки подузимач, који би вољан био лицитирати, има пре тога 10% пишманлука положити. —

Услови могу се сваки дан код председника видети.

У Ђали 3. (15.) марта 1891. године. —

Ј. Мансићловић с. р. **Петар Маринковић** с. р.
перовођа. председник.

11 2—3

СТЕЧАЈ

На упражњено место пароха у Горњем Товарнику са платом V. разреда, овим се стечај отвара.

Који желе место то получити, имају своје вољано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им протопресвитера до 15. априла о. г. овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у *Карловци* 26. фебруара (10. марта) 1891. држане.

Архидијецезална Конзисторија.

14 2—3

ЕДИКТ.

Услед молбе Лазара Купусинца из Бешке, да би од супруге своје Ксеније, којој се место пребивања не зна, коначно разведен био, позива се овим речена Ксенија да у року од 6 месеца, рачунајући од првог увртења едикта овог у новине, Конзисторији овој или сама лично предстане, или место свога пребивања пријави, пошто ће се у противном случају против ње покренута бракоразводна парница и без ње окончати.

Из седнице Конзисторијалне у **Карловци** 6. (18.) Децембра 1890. држане.

Архидијецезална Конзисторија.

12 2—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено место пароха у Путинци са платом VI. разреда, овим се стечај отвара.

Који желе место то получити, имају своје вољано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им Протопресвитера до 15. Априла о. г. овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у **Карловци** 26. Фебруара (10. Марта) 1891. држане.

Архидијецезална Конзисторија.

10 2—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено место пароха у Петровчићу-Бечмену са платом VI. разреда, овим се стечај отвара.

Који желе место то получити, имају своје вољано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им Протопресвитера до 15. Априла о. г. овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у **Карловци** 26. Фебруара (10. Марта) 1891. држане.

Архидијецезална Конзисторија.

13 2—3

СТЕЧАЈ.

Пошто се гласом одлуке високе кр. земаљске владе у Загребу, одјела за богоштовље и наставу, од 5. фебруара о. г. бр. 1080 има за православну младеж нижих пучких школа у Руми систематизовати место посебног катихете, са којим местом скопчана је темељна плата од 400 фор., станарина од 100 фор., месни доплатак од 100 фор. и право на ужитак петогодишњих доплатака — то се овим на то место стечај отвара с тим, да се исто место још течајем ове школске године попунити има.

Који желе место то получити, имају своје вољано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им Протопресвитера до конца Априла о. г. овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у **Карловци** 26. Фебруара (10. Марта) 1891. држане.

Архидијецезална Конзисторија.

„Српски Сион“ излази *сваке недеље* на великом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За *стране земље* на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.
Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се наклалној *књижарници А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи* уредништву *Сиона Петровићу* у *Новом Саду*.
За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.
Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ.

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 12. У НОВОМ САДУ 25. МАРТА 1891. **Год. I.**

СЕМИНАР ЗА ОБРАЗОВАЊЕ МАНАСТИРСКО-МОНАШКОГ СВЕШТЕНСТВА.

Од Јеромонаха Сергија Шакрак-Шишића.

За нашу цркву и црквено-просветни живот, са 1890-ом годином, под егидом патријарха српског г. Георгија Бранковића, отпочело је ново и без сумње напредније и сретније доба. Промисао божији тако је удесио, да нас на крају сваког од потопа три столећа утеши надом на лепше и сретније дане — да се са последњом деценијом отпочиње нова утешна епоха у нашем црквено-народном и просветном животу.

Година 1690. донела нас је сеобом из потиштених српских крајева у ове земље, са живом надом, да ћемо овде наћи услове за слободно развијање свога црквено народног и просветног живота; и поред свих наших неудаћа, — нада наш није са свим преварила, јер у том првом периоду поникла је и развила се наша црквена јерархија, тај чврсти бедем, који нам старе тековине, светиње и име народно још и данас највише чува; поникле су прве наше школе, те најјаче узданице нашег народног живота и битисања — у опште у том првом периоду положене су основе и створени услови за целокупни наш овострани црквено-народни и просветни живот.

Друга епоха почиње са 1790-ом годином и обележена је величанственим спомеником славног и знаменитог *темишварског сабора*, на коме је црквена и народна свест бујала, као ваљада никад дотле. У исто доба ступањем на митрополитски престо знаменитог јерарха и великог поборника народног *Стевана Стратимировића*, поникла је карловачка гимназија, благодејаније, па богословија — те је тим институцијама наш црквено-просветни развитак знатно у напред корачнуо. Уз то је још Стратимировић са успехом уводио поредак и дисциплину у цркви и школи, и са ретком ревношћу неговао хришћанску побожност и црквено „благочиније“ — тако, да и данас још живимо и вегетирамо већином од оних плодова, за које се неумрли Стратимировић трудио.

Најзад трећа епоха отпочиње са 1890-ом годином, ступањем на престо српских Патријараха садашњега, вољом народа срећно изабраног патријарха српског г. *Георгија Бранковића*, са којим ће — судећи већ по досадашњем раду му, жељама и интенцијама — за наш устојани црквено-народни

живот и просветни развитак заиста на ступити ново, сретније и благословеније доба, јер иза дремежа, летаргије и неуспеха из потоњих деценнија, ево се у име Божије сусретамо са црквеним јерархом, који већ животом својим све око себе оживљава, опажамо вољу и радиност, која мора благодетних успеха имати. видимо црквену и народну поглавицу, који на срцу носи потребе цркве, и тежње и жеље народне, те ће их — по милости Божијој и по својој богоугодној ревности и умешности — и знати и хтети у корист цркве и народа остварити.

Прва година у овој новој епоси — хвала Богу милостивоме — тако је срећно започела, да се најбољему надати можемо. Што је пре свега лепо и утешно од прошле године, затомљено је оно ружно и по последицама својим одвећ штетно непријатељство и антагонизам између цркве и народа — између црквене јерархије и представника народних. Са најлепшим надама стојимо данас на догледу црквено народног сабора, који по својој радњи и замашности предмета лако може бити такмац знаме нитом оном темишварском сабору, а по својим последицама можда ће бити по цркву и народ благодетнији од темишварског, којега је радња — као што је познато — већином на папиру остала. Но већ и пре тога сабора десило се много шта, што нас крепи слатком надом, да ће се наше народне и црквене просветне прилике на боље окренути.

Што се нас понајближе тиче и што ће но народ, цркву и просвету од благословеног утицаја бити, да споменемо само: е је у добри час сретно отпочето уређење нашег највишег просветног завода, наше богословије карловачке, која је за потоњих неколико година у угледу и вредности својој јако опала била — но рекрутовањем млађих спремних и одушевљених професорских снага, поред бадрог надзора самог патријарха, кад још добије за управитеља онога човека, који као од Бога да је предестиниран, да стоји на челу томе заводу — сви су изгледи, да ће се завод тај подићи на онај степен, на коме ће бити од неизмерне користи цркви нам и народу.

Но поред озбиљне намере св. патријарха да реорганише и унапреди карловачку богословију, избила је у јавност још једна лепа намера патријарха Георгија, коју је већ у зачетку морао сваки пријатељ цркве и црквене просвете најрадосније поздравити. Из јесенас држаних седница св. архијерејског синода подрла је у јавност вест, да је патријарх Георгије Синоду предложио, а Синод једногласно усвојио: *да се отвори засебна школа за образовање манастирско-монашког свештенства.*

Заиста крајње је време било, да се учини што у интересу образовања и васпитања нашег запуштеног монашко-манастирског сталежа. У просвећеном XIX. веку, а на догледу XX. века, свакако је грозна пронија: да је сваком другоме, ко се за неки позив, па и занат спрема — потребна нека предходна припрема и наука, само се није потребном сматрала манастирском свештенику — калуђеру — који је могао до сада често, без икакве предходне спреме, да прими на себе узвишени чин и свето достојанство свештеничко.

Манастирско монашки свештеници, ти вековити будни и верни чувари светиња и тековина наше цркве и народа, ти некадашњи маљ' не једини претставници праве црквене свести и културе народне, ињонири просветних тежња, стражари праведовских аманета — у нашем просвећеном веку остадоше заборављени и напуштени од свих и свакога, тонуше и утонуше у незнање и непросвећеност, губише и изгубише свој узвишени свештенички углед и историјом осветљени светли нимбус око

главе — у опште дођоше у таково стање, да је сваки мисаони човек, који је то стање у свој наготи и подробности познао, морао неминовно доћи до одсудне алтернативе: *да сталеж нашег манастирског свештенства треба или просветити, или — укинути.*

Јер оставити и на даље да се сталеж манастирског свештенства рекрутује из оних, који ни за што друго нису, или из лоше васпитаних манастирских ђака, који у манастиру никакве наставе и васпитања не добивају — већ туђа неваљалства и злих обичаја и навика присвајају — било би на очиту срамоту цркви и народу и на тотални убитак самом калуђерском сталежу.

(Наставиће се.)

ШТА ЈЕ ЧЕТРДЕСЕТНИЦА
И КОЈА ЗА СЛУЖБУ ПРАВИЛА ВЛАДАЈУ ПРЕКО ЧЕТРДЕСЕТНИЦЕ?

(Наставак.)

II.

Заповед о посту исто је тако стара као и човек. *Св. Јован Златоусти* каже у својој првој беседи на I. књигу Мојсијину ово: „Као што је,“ вели, „неситост и неумереност узрок безбројну зала у човештву, тако је и пост и презирање сластољубивости извор неисказаног добра. На с тога је Бог. чим је створио човека, заповедио: „Ѿ всѣкагѡ дрѣва ѣже къ ꙗдꙋ снѣдїю снѣси: Ѿ дрѣва же. ѣже разꙁнѣти доброе и лѣкавое, не снѣсте Ѿ негѡ“ (Быт. II. 17.) знајући, да му је то особито нуждан лек за душевно спасење. А тим речима „сіе снѣси, Ѿ тогѡ не снѣси,“ (т. ј. ово једи, од овога не једи) означен је *пост.* — Исто тако мисли и говори *Василије велики* у својој речи *о посту* стављајући почетак посту још у рају. Ако је уздржљивост потребна била у рају. како тек мора да је нужна ван раја. „Ако је пре ране користан мелем, како је тек онда, кад смо рањени.“ Да је Адам послушао глас прве заповеди Божије, не би чуо био други: земла ѥси и къ землю ѿидеши. (Быт. 3. 19.) Послушавши сиренски глас ђаволов, учини, те „завистїю дїаволею смерть вниде къ мїръ.“ Смрт је последица греха прародитељскога а грех прародитељски састоји се у непослушности прве Божије заповеди о уздржљивости. По том је неуздржљивост праузрок греху, дакле смрти.

У старом завету пост је био од великог значаја у броју осталих средстава, којима се ублажује праведни гњев „Јеховин.“ Мојсије пророк постио је 40 дана, Илија исто тако; пророк Данило и др. Ниневићани постом беху отклонили казну Божију. По великом Својему човекољубљу, хотећи спнове Израиља на прави пут извести, налаже Господ свима да посте и да се моле: „Вострѣбите“ рече „трѣвою къ Сіѡнѣ, wскатите постъ ..“ (Іωнаѧ гл. II. ст. 15.)

И тако тај с искреном молитвом сједињени „свенародни“ пост умилостивљава гњевнога „Јехову.“ „И возрѧдилсѧ,“ рече, „Господь w земли своей и пощадѣ люди своѧ.“ (Ibidem ст. 18. 19. и 20; Јона гл. 3. ст. 5, 6, 7 8, 9, и 10.)

У старом завету било је више постова. Осим онога у дан wчищенїѧ (Лев. 16. 31.) споменути ваља пост за спомен освојења Јерусалима Навуходоносором; пост за спомен сагорења храма; даље пост у спомен убијства Годолијина, (Јерем. 40. и 41) пост у спомен „нашествїѧ на Іерѹсалимъ Вавилѧнянъ (Језек. 24. 1—2) и најпосле пост пред празником „Фурим“ у спомен поста Јестирина. Седмични дани поста били су понедељник и четвртак. (Дебољског установленїѧ стр 124.)

III

У новом завету сам божанствени Оснивач његов даје прекрасан пример уздржљивости, постећи 40 дана и ноћи искушаван од ђавола у пустињи. (Мат.: 4, 1—14; Марк. 1. 12, 13; Лука: 4, 1—13.) Отуда назив *четрдесетница.* Овај се пост зове још и *великим и ускрснјим.*

*

Тај догађај. као што се види, описују три јеванђелиста: Матеј, Марко и Лука. Но док Марко у главнијим само цртама приказује тај догађај и то тако, да се из његових речи о том не може створити потпун појам о суштини и начину искушења Христових од ђавола: дотле јеванђелисти Матеј и Лука описују тај догађај подробно и врло складно. Сва три пак стављају тај догађај у време, непосредно иза крштења Христова, приказујући одлазак Христов у пустињу делом Духа Светога, чији силазак на Спаситеља при крштењу само што су у кратко споменули пре тога. Отуда је јасно, да се тај догађај збио не у друго доба живота Христова, већ управо после његова крштења. Толико што се тиче времена, кад се тај догађај збио.

Обратимо ли сад пажњу речима св. Матеја: „**тогда Іисѣсъ возведенъ бысть дѣ҃хомъ въ пѹстыню искѣсити҆ѳ ѿ діаволa;**“ то ће за нас бити појмљив и *значај* тога догађаја у низу осталих дела Исуса Христа, што их је учинио за искушење. Да искуси људе од власти ђаволове, родоначелник новога, благодатнога живота у човештву, потиоци Адам (1. Кор. 15. 22, 45, 47) мора да уђе, пре но што отпочне Своју Спасительску службу, у личну борбу са човекоубицом ђаволом, (Јов. 8, 44.) и да одржи победу над њим у тој борби. Но, и ђаво са своје стране, видећи да се приближује његово господство над људима, ушиње се из петиних жила да, ако је икако могуће, предусретне у самом почетку дело искупљења онако, како му је пошло за руком, да разруши рајски живот родоначелника природнога живота у човештву.

Догматичка страна тога факта очевидна је: као истинити прави човек, који је узео удела у телу и крви деце човечје (Евр. 2, 14.) Ис. Христос подложан је свим немоћима и искушењима човечје природе, — осим греха (4, 15.) како по пронехођењу Својему, тако и у свем животу Својему, у којем се Он јави као личност, која не учествује у греху. Пажљив разбор самих искушења Христових показује, да су та искушења у свези с једне стране са човечјом природом у Исусу Христу у опће, с природом која дозвољава сваку кушњу, јер је сама по себи слаба и колебљива, а с друге стране са Његовим позивом као Месије. Искушавања долазе у опће са три стране: 1.) са стране *тела човекова;* природна потреба хране хоће чешће да се изметне у разноврсне телесне страсти и похоте. Бива то под утицајем греха, који господари у човеку, и деловањем нечистога духа. 2.) Са стране *друштва*. И овде природна тежња да буде на добру гласу међу ближњима својима, услед греха измеће се врло често у многоврсне духовне страсти и порочне тежње и жеље, као властољубивост и с њом тесно спојену жељу за особитим почастима у друштву. 3.) Са стране *света* у опће, као предмета човечјега господства и владе. Овде природна брига и старање, да обезбеди свој опстанак, изметне се радо под утицајем греха у властољубивост и користољубивост, са свима њиховим безбројним последицама. Једном речи, у човештву грехом зараженом царују три жеље: жеља тела, понос живота и жеља очију. (I. Јов. 2. 16.)

Сходно томе, у првом искушењу настоји ђаво, да склони И. Христа на злоупотребу чудотворне силе, која у Њему, као Сину Божијему живи, да удовољи потреби тела.

Не једући 40 дана и 40 ноћи без престанка Ис Христос осетио беше — глад. Мислећи се користити том нуждом човечје природе, сатана приступивши к Исусу Христу, овако Му стаде беседити: „**аще Сыи҃ Божій єси, рцы, да камєніе сіи҃ хлѣбы сѫ҆дѧтъ.**“ (Мат. 4, 3.) У другој кушњи хоће сатана то исто. Одведавши Христа у Јерусалим, те оставивши Га на врх цркве рече сатана: „**аще Сыи҃ єси Божій, вєрзися низ҃ѣ: писано бо єсть, яко Ѧггєлѡмъ Своимъ запов҃ѣстъ ѡ тебѣ сахранити тѧ и на рѹкахъ возмѹ҃тъ тѧ, да не когда преткнеши ѡ камень ногѹ твою.**“ (Ibidem 7.)

На тај начин, у *првој* кушњи насто јаше сатана, да наметне Исусу Христу лажне представе о Њему као Месији; у *другој* криве појмове о односају његову према народу израиљском; а у *трећој* кушњи односај Његов према свету незнабожачкому.

Пустиња у којој је провео Исус Христос за време поста и кушњ, јест вероватно пустиња Јерихонска, која лежи међу Јерихоном и Јерусалимом. (Лука 10, 30.) Ту на северној страни долине Јерихонске уздиже се стрма и за путовање опасна гора, која се зове Quarantania с тога, што је по предању, у једној од многих пештера пребивао Господ за време Својега 40-дневнога поста.

Кад је Ис. Христос после свршена 40-дневнога поста осетио глад, сатана приступи к Њему. Зао дух хтеде злобним својим саветима дух потчинити телу, које је у извесном тренутку осетило било изнуреност сила; и то тако потчинити, да Христос са свим заборави на дух, па да се, не хтејући више трпети глади, реши, послужити се чудом, да задовољи телесној потреби. Ту прву кушњу одбраћа Ис. Христос речима св. писма узетим из Второзак. 8, 3. (Позивајући народ израиљски к испуњавању заповеди, Мојсије опомиње га на онај пут, на којем га је пратио Господ, на име на пут из Египта по пустињи: „Он те је понизио, мучно те глађу, ал' и храниo маном, премда ни ви ни ваши оци не знадосте како; да ти покаже како човек не ће живети о самом хлебу, него о свакој речи Божијој.“) (Ibidem.) Позивајући се на то место св. Писма, Исус Христос хоће тим да каже, да се и обични људи позивају на потпуну преданост вољи Божијој, испуњавајући Његове заповеди. Што се тиче телесне хране, Бог ће, буде ли нужно, мимо хлеба ојачати телесне силе човекове; јер Он то може. С тога не ваља, ни кад си гладан, да се предајеш чувству детињске раздражљивости или малодушне малаксалости уз роптања против Бога и Његове свете уредбе или очајању о Његовом промислу. Тим мање, може Он, син Божији, који живи у Оцу, а Отац у њему, да очекује телесну храну од Бога, од чије воље зависи трајање тога поста; нити да се користи чудом, јер би тим с једне стране показао нестрпљивост и непокорност вољи Оčевој, а с друге склоност на злоупотребљавање чудотворне своје моћи, која има другу вишу цел, на име да потврди веру у спознану истину и да човеку тако рећи помогне, да добије спасење.

(Наставиће се).

ФОТИЈЕ,

патријарх цариградски.

(Свршетак.)

II.

На догледу хиљадугодишњице великог јерарха православне цркве Фотија, патријарха цариградског, описао је 1890. године одличан члан руског клира *Иван Васильевић Платонов* у једној књизи потанко живот и рад тога великог јерарха, и то је дело почетком ове године поднео свјатјејшем синоду у Петрограду на одобрење с тим: да свјатјејши синод, као врховна власт у руској цркви, призна канонички Фотија за светитеља. — Свјатјејши синод ову ствар није решио још, но ми ћемо овде донети оне разлоге, које је Иван Васильевић Платонов навео у свом делу, да докаже, да је патријарх Фотије заиста заслужио, да га православна црква уврсти у своје светитеље. Ти разлози су ово:

1., Његове заслуге за цркву православну, које су се тако дивно истакле: у јуначкој му борби са папством у обрану правде и самосталности источне цркве; у ревносном распространењу свете вере по истоку и по словенским земљама, у које је он први унео луч просвете истинитом вером, те већ из тих разлога он треба да се уврсти не само у ред светитеља него и у ред апостола.

2., Други је оправдан разлог, да се и патријарх Фотије уврсти у светитеље, јер су са радошћу у свеце уврштени свети Кирил и Методије, бивши ученици патријарха Фотија, које је он по вољи својој

слао на проповед евангелску. На кад су ученици светитељи, зар да им учитељ и управитељ не заслужује бар то исто признање?

3., Да се Фотије уврсти у свеце нука нас и пример грчке цркве, која је мати свију православних цркава, и која је још 1847. г. уврстила Фотија у свеце. Од како је Фотије признат за светитеља у грчкој цркви на сабору, кога је патријарх *Антим* био сазвао, да сузбије и осуди ецшклику папе Пија IX., који је позивао источне хришћане да напусте своју цркву, — од то доба сваке године, о дану смрти патријарха Фотија, цариградски патријарх или оде сам или место себе пошље три митрополита на острво Халки, и тамо у манастиру св. Тројице, који је манастир подигао Фотије, одслужи се свечана литургија у славу и помен његов. У грчкој цркви има и посебна служба за св. Фотија. (Ову службу је Иван Васиљевић Платонов уз своје разло ге такође подпео на увиђење свјатјејшем синоду.)

4., Осим тога име Фотијево увршћује се међу светитеље руске не само у старим календарима и у старинама руским, него и у најновијим календарима, као на пример у „Кијевском народном календару“, у „Руском календару,“ у „Московском савременом календару“ и још по многим другим календарима; а то је јасан знак, да су православни Руси не само вољни да уврсте великога патријарха овог у лик светитеља, него баш и желе, да му се даде достојно место у цркви Христовој.

Да се Фотије уврсти у светитеље вели *Платонов*, не би било никаквих сметња за формалну канонизацију, јер је њега признала за светитеља она црква, по чијем упутству сви ми све наше свеце штујемо и преузносимо. Доста би било само да се реши, да име Фотија уђе у све месецослове и црквене књиге као светитеља и то законито и у потпуној форми, а не као до сад крадимице и случајно. Служба му је већ и преведена са грчког на словенски а превео је у рилском манастиру (у Бугарској) игуман Теофан. Такав се превод налази и у Харкову.

5., Но шта су сви ови докази о светости Фотијевој на према речи самог Спасителља, који је њему отворио двери небеснога царства. Спаситељ вели: „Блажени изгнани правды ради, ихже тѣхъ есть царство небесное.“ А зар Фотије није био гоњен и то у два пут; у првом изгнанству је трпео многу оскудицу, страдања и мучења а у другом је на брзо, а и не зна се како изгубио и живот свој! Па зашто? Ради истине, ради сталности му у обрани свет тог православља против атентата римокатоличког. Спаситељ још вели: „Блажени есте, егда поносятъ вамъ, изженѫтъ и рекѫтъ всякъ зелъ глаголъ на вы лжѣще мене ради.“ Па кога већма грди и мрзи цео католички свет, него Фотија, чије име они не могу да изреку без проклетства! Читава су дела излазила, па и сада излазе, у којима се понижава чувени овај јерарх православне цркве, и пакосним и заједљивим излагањем исмева се свети рад његов.

Заслуге Фотију дају право да се уврсти међу светитеље па и апостоле. Истина је, да римо-католичком свету не би по вољи било, да се тај обележени непријатељ римских папа уврсти у ред светитеља, но то за православну цркву не значи ништа и она треба да одликује оваке трудбенике своје, па ма било то и најнижим степеном светости, назван га „блаженим“, као што су то Јероним и Августин у католичкој цркви.

Неки, који су противни поштовању Фотија, веле, да је он био у опреци са патријархом Игњатијем, који је био велики говорник православља. Но на то нека одговори закључак цариградског сабора, који је анатемисао сваког ко буде говорио против оба ова патријарха. Закључак тај гласи: „Нека је анатема на све, што се против св. патријарха Фотија и Игњатија писало и говорило.“

Слава и хвала нека је од свега православног света и сад и до века васељенском патријарху Фотију!

М.

ЗАВИСНОСТ НРАВСТВЕНОСТИ (МОРАЛА) ОД РЕЛИГИЈЕ.

С руског превео Ђорђе пл. Вотв, свештеник

(Наставак).

Бадава мисле заштитници морала со лидарности, да у том чуству самоодржања по себи се налази већ и чуство фамилијарне свезе, чуство правствене солидарности свију људи.

Све што се у човеку рађа ван граница егоистичних побуда, — све више тежње — припада не чуству самоодржања, већ надприродном божанственом узроку, и сви људи у сва времена и на свима степенима развића и просвете, тражиште и на значиваху извор тих виших тежња не у себи самом, већ ван и више себе у Божанству, онако како су то Божанство већ схватали. По томе у историји свију људи и сваког народа појединце опажамо једну опћу појаву, на име најтешњу свезу нравствених идеала живота са религиозним представама, — другим речима зависност прва од последњих — потчињење морала религији, т. ј. зависност од религије Те тако посматрање идеје опћег добра, као извора нравствености доводи нас не до тога, да одељујемо морал од религије, већ на против доводи нас до тога, да је религија неопходна као извор, који осветљује идеју опћег добра.

Онај, који неће да се огреши о историјску истину, тај мора признати, да је идеја опћег добра или солидарности свију људи добила своје више разјашњење и да се распростила само у епохи „хришћанске“ историје, и једино међу „хришћанским“ народима. Старом незнабожачком свету није о томе ништа познато, као што и сада не знају за њу нехришћански народи, не беше бар позната у оном правилном облику, у каквом је представљају најбољи мислиоци хришћанскога доба. Нека мисле како му драго савремене публицисте, који и у области мишљења више иду за захтевима моде него за интересима историјске истине, тек ми смо уверени, држећи се истинитих историјских факата, да идеја нравствене солидарности свију људи јесте плод хришћанског „евангелија,“ које нам вели, да смо сви између себе „браћа у Христу“, да је отац свију нас „отац небесни.“ да смо по томе дужни љубити један другога, бринути се један за другог, помагати један другоме и т. д.

Цивилизовани утицај те свеопће идеје опће човечијег братољубља, коју је први проповедао на земљи Исус Христос, по том први распространитељи исте међу људима — његови свети апостоли — извео је све што је најбоље из онога, што налазимо у нравственом учењу савремених мислилаца, који на жалост често не виде или неће да виде правога корена, из кога поникоше само светле идеје савременог друштва. Са свога гледишта потпуно разумемо таку неблагодарност савремених мислилаца према хришћанској религији. Хришћанство је учинило своје с нама, оно је произвело у нама јаку нравствену вољу, која нам је с колена на колено прешла у тело и крв, растворила је својим квасцем све наше побуде и склоности, и тако је постала за нас нешто обично и властито тако, да многи од нас и не зна извора, од куда се излило у нас то расположење.

Овде морамо обратити пажњу и на то гледиште по коме се извор и моћ нравствености налази у човечијој савести, дакле налази се у самој човечијој природи. Ако при том савест држе просто само као природни саставни део човека за то, што припада природној и физичкој задаћи његовој, онда по себи отуда излази закључак, да нравствени закон није надприродног порекла, не ослања се ни на какву ван човечију потпору, да морал дакле има самосталан значај и да је независан од религије. Настаје нак питање, да ли је савест нешто патурално чисто у човечијој природи? је ли савест на пр. законодавни извор, који по природи припада самој природи човека? или на против треба у њој видети пре откривење божанствене воље у човеку, дакле позивати се на њу, као на нов доказ у прилог зависности морала од религије? У осталом назори о савести могу

бити, управо и јесу са свим разноврсни. Навешћемо овде само неколико примера. Шопенхауер на пр. вели у своме делу „Основи морала“ (Die Grundlagen der Moral): „Многи би се зачудио, кад би сазнао из чега се састоји његова савест, која има за њега потпуне важности. Савест се на име састоји из $^1/_5$ човечијег страха, $^1/_5$ божијег страха, $^1/_5$ предрасуда, $^1/_5$ сујете, $^1/_5$ обичаја.“

И познати Ламетри један пут се изразио, да тако звано пребацивање савести јесте проничка предрасуда е тога, што се не треба за то срдити, што покретачи (мотори) наше телесне махине нису добро делали — када их нисмо сами уредили.

Хартман пак вели, да је савест само колективан израз, којим се означује у извесном моменту постигнути степен у развитку нашег нравственог живота и свести.

Најпосле да би човек себи разјасниo важност тих — и њима подобних — назора о човечијој савести, треба мало боље испитати, шта је то савест?

Нема сумње да се и противници наши слажу у томе, да се у човечијој савести налази нека одређена сила, која као закон има моћ над човеком и његовом слободом. Она није потчињена нашој жељи и расположењу, већ на против сама нам објављује своје наредбе и захтеве, она јавно устаје и жестоко се бори против нашег „ја,“ ако само ово последње не жели оно, што савест захтева. Кад ми, поводећи се за својим егоизмом, радимо против савести, онда савест очитује своју величину и независност у томе, што казни и свети се нашој послушности унутарњим кад и кад по нас саме ужасним неспокојством и немиром.

Одатле — што је познато сваком из свакидањег искуства — јасно се види, да се савест мора у нечем одликовати од човечије природе, иначе би се морала у свему саглашавати са том природом и не би јој могла у извесним случајевима противуречити и борити се противу ње. Еле једва се може мислити е је сам човек и узрок, који производи савест, а једва се може опет савест сматрати као просто дејство, као производ човечије природе, иначе савест никада не би могла бити законодавац и судија човечији, никада не би дошла до јавног раздора са властитом природом и склоностима човека. И тако узрок факта, да постоји савест у човеку, треба тражити не у самом човеку, не у његовој природи, већ услед безусловно обвезне моћи савести, треба и извор њезин тражити у безусловно-бесконачном духу, и сообразно са њеном садржином и карактером њезина одређења, треба савест карактерисати у смислу откривења свете воље божије у унутрашњости самог човека. Ако смо пак на тај начин дужни признати, да је савест, која има у себи више обвезни нравствени закон за човека и која је у исто доба откривење божанствене воље у човеку — глас божији у нама, — онда морамо уједно и то признати, да је извор нравствености онај исти, који и нашег богопознања и религије.

(Наставиће се.)

ИЛАРИОН РОГАНОВИЋ,

Црногорско-брдски митрополит.

Написао: **Дионисије Миковић**,

управитељ манастира „Бање.“

(Наставак.)

* * *

Митрополит Иларион имао је и сво-јијех мана, али су те испод обзира историчког суда и не могу му сметати, да га праведни суд историје забиљежи међу одличне српске владике. Нека његова дјела која му се као мане прописују, сјајне су тачке у његову животу, којима ће тек будућа историја одати достојну част; иначе, без мана је само једини Бог, — а људи се поред њих морају љубити и према заслугама поштовати.

* * *

Кад се је митрополит Иларион јаче болесним осјетно, отишао је у мјесто свог рођења, ради промјене зрака, па се је у другој половини децембра 1881. год. повратно и смјестио на Ријеку, ђе је климат, с неосјетном разликом, благ као у приморју. Ту се је већ увјерио, да му никакав љекар осим Онога од безграничне моћи помоћи не може.

На Ријеци, првога јануара 1882. године, у по ноћи, удари га капља, постаде нијем и сакат у десној руци и нози. Ова је појава изазвала оне сажаљење и изван опсега његове јурисдикције.

Свештенство митрополијско отишло је на Ријеку и болесног свог владику у кочијама пренијело у резиденцију. Ту су га са срдачним сажаљењем посјећивали: Његово Височанство Кнез-Господар Никола I., Његова Свјетлост Кнез насљедник Данило, министри и остали великодостојници. Његово Височанство пружало му је све могуће понуде и помоћи, не би ли га од смрти отело, а он је Њему, и осталијема, указивао знаке своје велике благодарности У таквој муци, оставив благослов Господару, Његовоме Дому и Народу, замирени овај свијет бољијем 15. јануара год. 1882-е. Та позва га к себи свесвјетски неумитни Судија, да му преда рачуне о своме раду у Његовој њиви, у којој је он доста марљиво радио и доста обрадио, и ако је за собом оставио за обрађење широко поље: вриједноме своме намјеснику митрополиту Висариону Љубиши, а овај опет свом младом митрополиту вриједном и трудољубивом књижевнику г. Митрофану Бану.

Умрьо је без опоруке, али је он није имао о шта правити, јер је све за живота раздијелио „ништу и убогу;“ и само су се по смрти код њега нашла три и по наполеона; а да је мало више живио, и с њима би му ваљда љевица, мјесте болесне деснице, кога год утјешила.

Смрт његову објавило је велико манастирско звоно, и његов одјек свак је разумио.

На глас о његовој смрти, скупило се на Цетиње много народа да дадне „последњеје цјелованије умершему.“

Два дана је у ковчегу под балдахином био изложен у манастирској цркви, а трећег је т. ј. у нељељу 17. јануара, опојан у манастирској цркви од пок. Висариона Љубише, који тада бјеше Захумско Расијски владика,*) од митрополијског и другог из јепархије свештенства.

На опијелу изговорио му је бесједу владика Висарион, који је њом у кратким цртама приказао његов живот и рад.

Пошто ће бесједа Висаронова поткријепити многе моје наводе, приопћујем је поштованим читаоцима. Она гласи:

> „Ск начася въ малѣ исполни лѣта долга, угодна бо бѣ Господеви душа его.“ Премудрости Соломона, глава 4. ст. 13—14.

„Живот је човјечији на овоме свијету окончан са непрестаном борбом и непрекидном тежњом за свјетске ствари, тако да многи при овој борби и тежњи заборављају строгу судбу своју, која их са једним махом ужасне косе своје направно покоси и неприправне у вјечност пошаље. А други пак при својој овој борби и тежњи свјетској имају свагда пред очима вјечност, за коју их је судба опредјелила, пак се неуморно старају, да са врлинама својима покоји себи у вјечности прибаве, а за гробом својим у потомству лијепу успомену себи оставе. Овијема пошљедњијема припадао је и овије пред нама лежећи мој у Христу брат и саслужитељ високопреосвештени митрополит црногорски Илариот, који је са врлинама својима, побожношћу, искреношћу и простодушношћу, а особито са податљивом и милостивом својом руком према сиротињи и убозима довољно себе за вјечност припремио тако, да се праведно за њега казати може са премудрим Соломоном: „Скончавша в малѣ исполни лѣта долга, угодна бо бѣ Господеви душа его.“ То јест: мало је живио, али доста је добра учинио, те је овим Богу угодио.

„Високопреосвештени митрополит Илариот, коме прије монаштва бијаше име Илија, родио се у Подгорици около године 1828. од сиромашних црногорских родитеља, из којих је у повоју остао, те га је старија сестра његова прихватила и кроз десет година издржавала, а послије га она предаде једном његовом рођаку у Спуж, а овај даде га за ђака једном добром старцу калуђеру Исајији, настојатељу манастира Ждребаоника, који ово сироче усвоји за духовног свог сина, поучи га црквеној књизи и у своје вријеме постриже га у чин монашки и даде му име Илариот. Године 1847. буде Илариот рукоположен за свештеника од блажене успомене

*) Види књигу: „Митрополит црногорски Висарион Љубиша. Написао Дионисије Миковић, управитељ манастира Бање. У Новом Саду, издање и штампа А. Пајевића. 1886.“

високопреосвештеног митрополита црногорског покојног Петра II. Јеромонах Иларион пребивао је кроз више година код доброг свог старца Исајије у манастиру Ждребаонику, гдје је побожно живио и љубазно се понашао са оним народом, од кога је у опште љубљен био због благе нарави његове. Када пак његово високочанство славне успомене покојни књаз Данило, види јеромонаха Илариона, својим проникљивим оком позна бистроту ума његова и помисли, да би калуђер овај с временом могао од потребе бити цркви и држави црногорској; те за то пажњу своју на њега обрати; но видећи да јеромонах нема још довољно знања, заповиједи, да јеромонах Иларион уђе у школу цетињску како би могао подпрети књеровакоиског знања. Тек што је свршио редовно ову школу, јеромонах Иларион буде послан за настојатеља у манастир Острог, гдје се за кратко вријеме задржао; јер се случи да митрополија црногорска остаде упражњена, на Његово Високанство милостиви наш господар књаз Никола I. позва настојатеља Илариона на управу митрополије црногорске, коју је кроз двије године администрирао. Послије Његово Високанство благоизволи наименовати га епископом и пошље га у Русију ради рукоположења архијерејског Вративши се као архијерој на Русије у своју домовину почео је уводити ред у цркви својој и упућивати свештенике у тачном вршењу свештеног рада њиховог; трудио се и жељно је ово постаћи, а што није успио са свијем, томе су узрок застарјели обичаји и неке предрасуде, које су у народу биле. Но при свем том високопреосвештени митрополит Илариоп при посљедњем његовом часу могао је са апостолом Павлом рећи: „Подвигом добрим подвизахсја, теченије соверших, вјеру собљудох.“ (Тим. II. гл. 4. ст. 7.) Он је као прави архипастир љубио своју паству и од ове је у опште љубљен био, и углед свог јераршког достојанства сачувао је и у опште са својим понашањем лијепу је успомену за собом оставио, које може на утјеху бити његовим сродницима и пријатељима. За то дужан је сваки од ових покојнику казати, да га Господ Бог у вјечности својој упокоји. А ја пак, љубазни у Христу брате и саслужитељу мој, као добротвору и добром пријатељу моме приносим теби данас ово неколико ријечи мојих нехудожних али искрених. Похвала твојих знам да је пространо поље, с којима би се изображени занимао доста, али кад тако жребије ти не допаде, а ти прими уздахе ове поштоватеља твога правог, коме твој и теби равних смртних пад на срцу тешко лежи. Знам да слабо ово моје словце ни у чем не може умножити хвалу ти имена, да си довољан ти сам себи — сам себи да си непомичан ступ ти, но ја дирнут срца мога бар мало случај грозни твог у вјечност одласка данас и навјеки, као киприса граничну жалосну на гроб ти приносим, и посљедњег друга мог ријеч ти одзвам: Лака ти земљица! Вјечна памет! Амин.“

(Свршиће се.)

ЈОШ НЕКОЈЕ ПРИМЈЕДБЕ НА ЧЛАНАК „У ОЧИ РАСПРАВНОГ ЦРКВЕНОГ НАРОДНОГ САБОРА.

(Мисли о уређењу свешт. дотације)“

У 1. БРОЈУ „СРПСКОГ СИОНА“

У 5 броју овога цијењеног листа изнио је моју поштовани именак г. Јустин из Баната своје „неке примједбе“ на горе именовани чланак с којима се и ја потпуно слажем.

Но поштo је он нешто или превидјео, или може бити држећи за мање важно изостављено, то ћу бити слободан, кад већ славно уредништво даје мјеста у овом цијењеном листу овакијем примједбама и ја изнијети нешто, што сам опазио, не бих ли тим може бити коју мрвицу допринсео разјашњењу овог преважног питања о свештеничкој дотацији.

Г. „$^1/_2{}^1/_2$ић“ још у уводу свога чланка вели, како *„при разрезу парохијала треба пређходно у виду имати начин набавке уживљења и стање народа у појединим епархијама, јер друкчије је у равним, а друкчије у планинским предјелима.“*

Доиста г. „$^1/_2{}^1/_2$ић“ има потпуно право; овако би требало радити. Али баш је он сам обишао мисао, коју је у горњим ријечима истакао. Он сам не ради оно, што вели да би требало радити, јер не осврћући се на „начин набавке уживљења и на стање народа у појединим епархијама,“ без обзира на „равне“ и „планинске пределе,“ чини *једнак* разрез за све дијецезе; додуше на три начина, на који ко воли.

Г. „$^1/_2{}^1/_2$ић,“ по мом мишљењу, није по горњој претпоставци радио с тога, што то баш није лак посао, што ту треба више времена и више студије, него за један овакав чланак и што то не може бити посао једног човјека. И-

ли је он може бити ову своју мисао у другом смислу изнио, на име: Свештеници при удобнијем начину набавке уживљења, у богатијим дијецезама, у равним и плодоносним предјелима, свештеници, који тако рећи, од шале врше своју свештеничку дужност у својим парохијама, без икакве муке и напора, треба да су боље наплаћени од оних, који живе у сиромашнијим епархијама, у каменитим и неплодним предјелима, који немају тако удобног начина за набаву уживљења, и који су при вршењу своје службе изложени толиким непогодама и напорима, да им је често и живот у опасности.

Колико су ми познате доње дијецезе, тамо је свако скоро село за себе парохија, а међу тим у г. карловачкој дијецези нема ни једне парохије (па ни протинске) која се неби састојала из 3—4, 5, 6, 7, 8, 9 па и 10 села. Сад коме је свештенику лакше? Или ономе, који је кадар своју парохију да обиђе у једноме сату или ономе, који, ако му се у парохији десе два мртваца у једноме дану, није ни кадар при најбољој вољи саранити? Је ли праведно, да онај буде боље награђен, који у својој парохији сврши богоављенску водицу у једном дану, него онај, који за тај посао треба 7—8 дана јашући на коњу од ра'а јутра до касне вечери, излажући свој живот разним опасностима? А овакве су парохије I. класе, и треба да их добију први и најбољи свештеници. А јесу ли ти бољи свештеници тим, што ће на такој I. класе парохији 100 фор. више плаће имати, боље награђени од осталих, који су далеко лошији и који су заузели мање парохије, које се налазе у повољнијим приликама и што се набавке уживљења и саобраћаја тиче? На такову I. класе парохију, у којој нити има близо поште, ни дућана, ни интелигентног човјека, баците најбољег, најсавршенијег свештеника, — који би по својој способности и своме дару. био кадар да са успјехом ради и на књижевном пољу — па сте га убили, жива сарани ли. А I. класе парохије у горњо-карловачкој дијецези, са малим изузетком, све су такве. Док на против на мању парохију постављају се лошији да дембелишу.

Добро би било, кад би нам г. „½½ић“ разјаснио, како он о овоме мисли. Даље вели г. „½½ић:“ „Па као што ни сви чиновници, који су једнаки капитал на науку уложили, и по школама равно време пребавили, немају једнаку плату, тако ни свештеници, ни по околностима (ваљда приликама) мјеста, ни по стању народа не могу једнаку плату, односно приходе имати и т. д.“ Ја се не сјећам да је когод противно тврдио.

Г. „½½ић у“ не испада најсретније за руком ово довођење у свезу чиновника са свештеницима, односно плате чиновничке са свештеничком. Он би требао да зна, да су сви чиновници једног плаћевног разреда једнако плаћени, без обзира на прилике мјеста и стање народа. Не условљава мјесто и стање народа плату чиновничку. Једнако је наплаћен судски пристав н. пр. III. плаћевног разреда код кот. суда у Загребу, као и онај у Бакру и т. д.

Потрзати г.г. учитеље богословље, заједно са ректором, и позивати их на савјесно оцјењивање и на опредјељење коју класу парохије који богослов заслужује, држим да нема смисла. Ја мислим, да се ни до сад учитељима богословије не може пребацити, да су били несавјесни, па да ли се приликом избора полагала велика важност на оцјену? На ово је добро примјетио г. Јустин из Баната, „да ће и од сада, као и до сада: човјеку бити ближа кошуља од хаљине.“

Г. „½½ић“ често заборавља на рескрипт, јер све говори о „намјештању,“ о постављању, а неће да зна, да народ бира, и како приликом тих избора бива. Требало би да се он осврне по околици, из које пише, па би се осв једочио, да се ријетко ће пази на способност, односно на квалификацију компетената. Примјећује се у новије вријеме, да приликом избора не одлучује квалификација, него политичка боја кандидата. Можеш ти најбољи свештеник бити, али ако нијеси либерални, не ћеш добити ни гласа од либералне странке у томе мјесту, или ако нијеси радикалац, онда опет не ће те радикали, и тако да богме према већини странке буде изабран либерални или радикалац на јединку, а на дјелу никакав свештеник. А тако ће то увијек бити, док год сваки начин избора буде; ту ће слабо помоћи и највећа савјесност учитеља богословије, и најтачније њихово опредјељење парохије, коју би који свршени богослов требао да заузме.

Па и осим тога, мора се узети и та не ријетка прилика у обзир, да су често у богословији и лошији богослови у животу бивали први свештеници, дочим су у школи најбољи ђаци

послије у животу бивали најлошији практични свештеници.

И опет г. „½½вић“ заборавља на рескрипт, кад вели, да се „свештеници на нижим класама, ако се заслужним покажу, за пароха веће класе *постављају*, док не постигну прву платежну класу.“ Ал' ко ће изабраног, ма и лошијег, пароха макнути са његове парохије, па другог бољег на његово мјесто метнути, кад то не допушта рескрипт?

По деоби у VI. класа парохија, свуда је по један парох а ретко по два намењен, јер ретка је општина, која 3000 душа има; па кад се који разболи, ко ће га у парохији заменити, кад је *скучен број* свештенства?

Г. „½½вић,“ једним скоком овом је доско чио. Ево како:

„Сваки, који богословију сврши, мора претходно четири године код старих и слабомоћних свештеника за умерену, сабором наређену плату служити, једно да се поучи обредима, а друго да се упозна са околностима и увеђа за самосталног пароха; а пре четиргодишње праксе да не може за самосталног пароха кандидован бити. Тим би се избегла *оскудица* у свештен. помоћницима и сваки би извеђан био кад самосталан парох постане и не би из капута чекао и тражио прву класу парохије, да га неизвеђаног у свештенослужењим дужностима упућује учитељ и црквењак.“

(Свршиће се.)

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

(Народно-школски савет) држао је 14. и 15. марта о. г. своје седнице под председништвом Његове Свете патријарха Георгија, а у присутности чланова: Николе Т. Вукићевића, заменика гл. шк. референта, проте Ј. Бороте, гимн. управитеља Ст. Лазића, дра М. Полита-Десанчића, дра Нике Максимовића, Теофила Димића, И. Ђирића, нар.-црквеног тајника, и дра Лазе Секулића, нар.-црквеног подтајника као перовође. — У седницама школског савета посвећивани су многи послови, који су били на ред. — Према захтеву хрватске земаљске владе учињене су неке исправке и допуне у некојим школским књигама, да би се исте могле увести у српске народне вероисповедне школе у Тројединици. Редиговање тих школских књига поверено је заменику гл. шк. референта — Учињена је наредба, да потчињени органи школског савета шиљу огласе у „Српски Сион.“ — Узето је на знање решење саборског одбора, да се срп. учитељској школи у Сомбору одобри 200 фор. за набавку ђерзонових комплета и нужних справа за наставу у пчеларству. — Потврђени су неки избори учитеља нар. основних школа и издани су неким учитељима декрети. — Избор учитеља Пејића у Ст. Сивцу потврђен је. — Узет је на знање опширан извештај о стању школа у будимској епархији. — Узет је на знање опширан извештај заменика гл. шк. референта о српским вишим девојачким школама у Новом Саду, Панчеву и Сомбору. — Умољена је Његова Светост патријарх, да својим начином са господом епископима учини наредбу, да се молитве уче правилно по прописаним автентичним црквенословенским текстовима. — Прочитан је извештај и примедбе изасланог подобора о операту учитељске скупштине у В. Кикинди од г. 1889. — и то је све издано заменику гл. шк. референта Н Т. Вукићевићу на употребу при састављању школске уредбе. — Узет је на знање извештај управе срп. учитељске школе у Сомбору о стању фонда платонеумског, фонда „Школског Листа,“ и фондова: за учитељске сироте, Мунтила и Лефтера, којима рукује срп. црквена општина сомборска. — Примљен је за школску књигу „Часослов,“ што га је издала књижара Л. Јоцића у Н. Саду. — Није примљена молба гимн. проф. Ј. Грчића, да се преведена музикална драма „Јосиф у Мисиру“ препоручи црквеним општинама ради обдаривања ученика, пошто се садржај не слаже са св. писмом. — Неке школске књиге Мите Калића, у рукопису, предане су на оцену управи срп. учитељске школе сомборске. — Појанка Драгутина Блажека, учитеља хармоничког певања и појања у учитељској школи сомборској, издана је на оцену управи више девојачке школе у Панчеву. — Одобрено је пристављање учитеља вештине при учитељској школи у Г. Карловцу Николе Шумоње за учитеља хармоничког

појања и певања у учит. школи горњо-карловачкој, са годишњом платом од 120 фор., почев од 1. октобра 1890. — Осим тога решено је још много предмета од мање важности.

(**Један час на појању у карловачкој богословији.**) С пријатељем својим из давнашњих времена, настојником једне свете обитељи, посетих „Српски Сион“ — сремске Карловце, нешто званичним, а нешто и својим послом; званичним, што имадох у црквено-општинској једној прилици (или поготову неприлици) да приступим св. патријарху Георгију, и да га молим у име једне од већих и јачих наших црквених општина, као што је ова за коју и молах, да помогне у невољи и беди невидовној, која од неколико већ година амо гони ову општину, а то је, да поред добре и најболе воље, поред пожртвовања од стране своје, није ова општина у стању, да дође до своје верозаконске школе, коју ево већ пет година тражи! Свети патријарх је драговољно обећао проучити целу ту ствар и својски се заузети за њу, јер је тежња општине ове само похвале достојна. На тому биће св. патријарху благодарна ова општина. — Пре него што могах приступити св. патријарху прођох са реченим својим пријатељем кроз ходник, који служи као пролаз у „благодијејанију“, из кога степенице воде у св. богословију. — Од год. 1879. од како сам изашао из богословије, не даде ми се прилика, да будем ни у оном предсобљу горе пред двема школским дворанама, па ни у самом, да бог-ме, светилишту училишта. Па како ми беше мило, кад још у оном ходнику за пролаз зачујемо од горе на богословије појање прве славе степена седмога гласа: „**сказтымъ дѣломъ источникъ божественныхъ сокровищъ, ѳ негшже премѣдрость, разѣмъ, страхъ, томѣ хвала и слава, честь и держава!**“ — Електрична струја прође ми кроз све тело, за часак створих се учеником св. богословије и као да закасниемо на час, похитасмо обојица по степеницама у училиште, где нас управитељ — учитељ појања г. Ђорђе, а од скора у монаштву г. Герасим Петровић, познати у нас појац, врло пријатељски предусрете. — Био је час за прво одељење, у ком су ученици из прва два разреда. Пријатно ме је изненадио успех, који је г. Герасим постигао једино трудом својим, марљивим предавањем, код почетника у овом првом одељењу — Начин, којим речени г. појање предаје, или боље рећи улива ученицима својим, јесте трудан, али води сигурном успеху, који се у томе огледа, да почетници сви без разлике, тако рећи без погрешке, све антифоне и прокимен, и по више пута отпојаше и то увек лепо и правилно. — А како ми је тек мило и пријатно било чути појање тужне, али умилне песме, коју негда Јудеји певаху у сузама у ропству вавилонском: **на рѣкахъ вавилонскихъ. . . .!** Ученици у I. *одељењу — почетници* тако лепо и складно отпојаше ову дивну песму, да из њиховог појања чисто ствараш себи пред очима и у души ону слику, коју ти ова тужна песма прича о јадном и бедном робљу на рекама вавилонским! — У душевној наслади и красном уживању прође за тренут ока један час, и ми се задовољни опростимо са вредним г. професором. Ученицима св богословије пожелесмо, да издрже у трудби и сада у спреми за свој свети позив, и доцније у трудби у винограду господњем, на добро и срећу цркве и народа. — Г. Герасиму пак биће највећа и најлепша хвала на труду му, када једном ученици му, у свештеничком чину при богослужби у славу Богу отпоје поноћу од дивних наших свештеноцрквених песама, на задовољни сами собом, дајући хвалу и славу Богу, с благодарношћу се сете и свога трудољубивога учитеља. У *Т.* —**ов.**

(**Из вршачке епархије**) Као што јавља „*Вршачки Гласник*“, у седници епархијске конзисторије вршачке од 25. фебруара потврђени су избори г. Душана *Јабланковића* за панчевачког пароха и г. Ђорђа пл. *Боше* за протопрезвитерског капелана панчевачког. — На позив Њ. Светости г. патријарха Георгија као управитеља дијецезе темишварске, рукоположио је високопреосвећени епископ вршачки г. Нектарије Димитријевић 14. о. м. за ђакона а 16. за свештеника г. Јефтимија *Петровића*, који ће као такав пристављен бити за личног капелана у Батањи.

(**Архимандрит Кирил Јовчић.**) Прота *Живојин Јовчић*, познати радник на пољу црквене књижевности и професор богословије у Београду, ступио је прошлог месеца у монашки чин и добио име Кирил. За тим је после краткот времена произведен *за архимандрита* и биће послан *за настојника српског подворја у Москви*. Архимандрит Кирил Јовчић изучио је духовну академију у Русији, па је с тога врло погодна особа за предстојника и свештеника српске цркве у Москви.

(**Народни добротвор.**) У *Панчеву* преминуо је 4. фебруара о. г. честити грађанин и великокупац *Богољуб Д. Николић*, који је трудом, радом и поштењем стекао лепо имање. Уживао је поштовање у друштву. За њим је остало петоро деце, а свима је пристојан део имања оставио. Но покојник се сетио и свога народа. Завештао је закладу од 5000 фор. на ту цел, да се од прихода исте *поштомогну Срби трговци*, који нису својом кривицом страдали. Закладом том руковаће срп. црквена општина панчевачка. Нека му је вечна успомена!

(**Добротворка.**) Госпођа *Смиљана, удовица пок. Луке Маринковића*, бившег кр. српског конзула, који је прошле године убијен у Приштини, предала је друштву св Саве у Београду 12.000 динара у злату, с молбом, да се од тога новца установи *стипендијски фонд*, којим ће руковати управа друштва св. Саве. Од прихода тога фонда има се свагда изображавати по један ученик из Старе Србије. Тај завештај учинила је поменута родољубкиња у спомен своме невино погинулом мужу, а од новца, који је добила у име одштете од турске владе.

(**Резултат пописа у аустрс-угарској монархији.**) Службено „привремено“ извешће о резултату пописа од г. 1890. у Аустрији и у Угарској гласи овак :

I. Аустрија.

Земље:	Становника. г. 1880.	Станов. г. 1890.	Прираштај. у %
1. Д Аустрија	2,230.621	2,651.530	13.76
Уз то Беч	1,112.025	1,355.255	21.96
2. Буковина	571.671	646.607	13.10
3. Галиција	5,958.907	6,578 364	10.38
4. Далмација	476.101	524 107	10.08
5. Истрија	292.005	318 209	9.00
6 Трст и котар	144.844	157.648	8.82
7. Форарлберг	107.373	116.216	8.49
8. Шлеска	565.475	602.117	6.45
9. Салцбург	163.570	173.872	6.30
10. Штајерска	1,213.597	1,281.023	5.55
11. Моравска	2,153.407	2,272.856	5.54
12. Ческа	5,560.819	5,837.603	4 98
13. Горица и Град.	211.084	219.996	4.22
14. Крањска	481.243	498 390	3.56
15. Корушка	348.730	360.443	3.33
16. Г. Аустрија	759.620	783.576	3.15
17. Тиролска	805.176	812.704	0.93
Свега. .	22,144.244	23.835.261	7.63

II. Угарска

Земље:	Становника. г. 1880.	Станов. г. 1890.	Прир. у%
1. Ријека и котар.	20.981	29.001	38·22
2. Хрв. и Слав.	1,892.499	2,184,414	15.42
3. Угар. и Ерд.	13,728.622	15,122 515	10·15
Свега. . . .	15,642.102	17,335.929	10·82
Цела монархија	37,382.712	41,171.190	8·92

По овом се резултату види, да Хрватска и Славонија с Ријеком, стоје на првом месту по прирасту народа; друга је Доња Аустрија, где одлучује Беч; трећа Буковина, четврта Галиција, пета Угарска с Ердељом, шеста Далмација, седма Истрија, док је Штајерска 12., Моравска 13., Ческа 14., Крањска 16.. а Тиролска 19. и задња.

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

(Молимо поштоване писце, уреднишства српских листова и издаваче књига, да нам своја издања *на приказ* достављају. Молимо тако исто славна уреднишства, да нам своје листове *у замену* шаљу.)

— **О постању српског патријархата.** *Од С. М. Веселиновића.* Приказ *Димитрија Руварца*, пароха земунског. (Одштампано из „Новог Времена“ за год 1891.) У Земуну 1891, штампарија Симе Пајића. — 16-на, стр. 40. — Расправа С. М. Веселиновића: „О постању српског патријархата“ изишла је прошле године у „*Веснику српске цркве*“, па је одатле прештампана у засебну књижицу. Из овога *приказа* г. Димитрија *Руварца*, види се по опширном и разложном доказивању његовом да је г. Веселиновић погрешно написао своју расправу и да се служио лажним и непоуздањим фактима и изворима. Оцењивач г. Д. Руварац обара историчким доказима готово све тврдње и изваћања г. Веселиновића, па саветујући му, да се окане писања него да прво *учи*, завршује свој приказ, „да писац (т. ј. Веселиновић) *ништа не зна из наше црквене историје* (а не зна много ни из светске историје) и да *не зна* шта су урадили и до каквих су резултата дошли ових последњих година неки наши и страни историчари, који су се бавили са испитиваљем наше црквене историје, но да је поред тога тако дрзак и смео млад човек, да за ту своју дрскост и смелост заслужује најжешћу осуду.“

— **Ратарке. Књижице за поуку и забаву**

српском р тарском свету. Накладна штампарија у В. Кикинди, 1890. — *Број 4.* Крутиков. Приповетка *А. Г. Кавалевске.* Стр. 48. Цена 12 новчића. — *Број 5.* Пут по северу Русије. Написао *А. Н. Јахонтов.* Стр. 74. Цена 19 новчића. — *Број 6.* Суд људски и божији. Приповетке *А. Погоског* и *Г. Полнедовог.* Стр. 1. Цена 8 новчића. — Све три ове приповетке прештампане су из листа „*Садашњост*“, а превео их је с руског *М. П. Тушоров.*

— Српско новосадско Коло. *По свирању народнога свирца* за клавир удесио *Тихомир Остојић.* У Новом Саду, штампарија српске књижаре Браће М. Поповића 1891. — 8 страна. — Цена је 80 новчића. — Писац је ово дело своје приказао своме добротвору и учитељу сада колеги г. *Јовану Грчићу,* професору српске велике гимназије новосадске. — Г. проф. Остојић познат је већ српском свету као музичар и композитор, јер је пре неколико година ставио у ноте у 4 гласа наше црквено појење, које је издала управа српске велике гимназије новосадске, те по њему поје у цркви збор наше гимназијске омладине. Како писац у „Напомени“ својој уверава, ово је „Коло“ право народно коло, које је он верно забележио у ноте по свирању једног вештог народног егедаша, те није измишљено већ је вештачки направљено, као што су понајвише досадашња штампана „Кола.“

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС.

Издаје се дело под наслово:

ДОГМАТИЧКО БОГОСЛОВЉЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ

НАПИСАО

ДР. БОГОСЛОВИЉЕ, ПРАВА И ФИЛОСОФИЈЕ

Емилијан пл. Радић.

—※※—

Дело ово изнеће преко 20 штампаних табака При свем том, што је ово најтежа материја, написано је дело ово истина *научно,* али и *разговетно,* и то по првим изворима. На српском језику ово је *прва оригинална православна догматика.*

Дело је ово, сходно својој важности, посвећено поглавици овопределне православне цркве, *Његовој Светости архијерарху карловачком, господину* **Георгију Бранковићу.**

Цена је делу 5 фор. Писац моли све оне, који желе то дело имати, да му се што пре кореспонденц-картом јаве. (Meszics, Versecz, Banat.) Новац ће онда платити, *кад дело приме.*

Из Администрације „Српског Сиона“.

— Са многих страна добијамо *неплаћена писма* са ознаком на куверти: „*званично*“. Но како наша пошта неће да зна за та „званична“ писма, наплаћује од нас за свако *двоструку* таксу. Молимо дакле свакога, да на писмо марку прилепи, пре но што нам га пошље, јер нам иначе штету чини.

ОГЛАСИ.

Бр. 989. ех 1890. 8
Е. К. 327.

СТЕЧАЈ.

На парохију Тоболић, у Плашчанском Протопресвитерату, овим се расписује стечај

Интеркалара нема.

Рок пријавама до 1. (13.) априла 1891.

Из седнице Епархијске Конзисторије, држане у *Плашком* 29. новембра (11. децембра) 1890.

3 -3 **Епархијска Конзисторија Горњо-Карловачка.**

15 СТЕЧАЈ. 1—3

На упражњено *учитељско место у Иванди* овим се расписује стечај. Плата је 400 фор. а. вр. у готовом новцу, 2 хвата тврдих дрва, слободан стан са две собе, кујном и шпајзом, и баштом од 1000 □ хвати. Од погреба, где позван буде, добиће 50 новчића.

Дужност је учитеља осим предавања у свакидашњој и повторној школи, још и појање у цркви и обучавање школске младежи у појању.

Молитељи нека своје молбенице са сведоџбама о свршеним наукама, положеном испиту из мађарског језика и добром владању најдаље до 1. маја о. г. поднесу потписаној црквено-школској општини.

Из седнице црк школске општине у *Иванди* 18. марта 1891.

Црквено-школска општина.

9 3—3

ОГЛАС.

По решењу м. црквн. одбора од 21-ог фебруара о. г., да се на св. цркви Ђалинској нова звонара од тврдих дрва има правити, — овим се до знања ставља сваком подузимачу, који би вољан био овај посао предузети, да се до дана 24 марта (5. априла) о. г. у 2 сата после подне када се има на лицу места дражба на мањак обавити, — изволи пријавити. —

По прорачуну исклична је цена 300 фор. — Сваки подузимач, који би вољан био лицитирати, има пре тога 10% пишманлука положити. —

Услови могу се сваки дан код председника видети.

У Ђалу 3. (15.) марта 1891. године. —

Ј. Мансијловић с. р. перовођа. **Петар Маринковић** с. р. председник.

11 3—3

СТЕЧАЈ

На упражњено место пароха у Горњем Товарнику са платом V. разреда, овим се стечај отвара.

Који желе место то получити, имају своје ваљано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им протопресвитера до 15. априла о. г. овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у *Карловци* 26. фебруара (10. марта) 1891. држане.

Архидијецезална Конзисторија.

14 3—3

ЕДИКТ.

Услед молбе Лазара Купусинца из Бешке, да би од супруге своје Ксеније, којој се место пребивања не зна, коначно разведен био, позива се овим речена Ксенија да у року од 6 месеца, рачунајући од првог увртења едикта овог у новине, Конзисторији овој или сама лично предстане, или место свога пребивања пријави, пошто ће се у противном случају против ње покренута бракоразводна парница и без ње окончати.

Из седнице Конзисторијалне у **Карловци** 6. (18.) Децембра 1890. држане.

Архидијецезална Конзисторија.

12 3—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено место пароха у Путинци са платом VI. разреда, овим се стечај отвара.

Који желе место то получити, имају своје ваљано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им Протопресвитера до 15. Априла о. г. овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у **Карловци** 26. Фебруара (10. Марта) 1891. држане.

Архидијецезална Конзисторија.

10 3—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено место пароха у Петровчићу-Бечмену са платом VI. разреда, овим се стечај отвара.

Који желе место то получити, имају своје ваљано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им Протопресвитера до 15. Априла о. г. овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у **Карловци** 26. Фебруара (10. Марта) 1891. држане.

Архидијецезална Конзисторија.

13 3—3

СТЕЧАЈ.

Пошто се гласом одлиса високе кр. земаљске владе у Загребу, одјела за богоштовје и наставу, од 5. фебруара о. г. бр. 1080 има за православну младеж нижих пучких школа у Руми систематизовати место посебног катихете, са којим местом скопчана је темељна плата од 400 фор., станарина од 100 фор., местни доплатак од 100 фор. и право на ужитак петогодишњих доплатака — то се овим на то место стечај отвара с тим, да се исто место још течајем ове школске године попунити има.

Који желе место то получити, имају своје ваљано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им Протопресвитера до конца Априла о. г. овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у **Карловци** 26. Фебруара (10. Марта) 1891. држане.

Архидијецезална Конзисторија.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на великом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор, а на четврт године 1 фор За стране земље на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се наплатној администрацији *А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи* уредништву *Сиона Петровићу* у *Новом Саду*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ.

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 13. У НОВОМ САДУ 1. АПРИЛА 1891. **Год. I.**

Службени део.

Бр. 41.
През. ех 1891.

ОКРУЖНИЦА

ЊЕГОВЕ СВЕТОСТИ ПАТРИЈАРХА ГОСПОДИНА

ГЕОРГИЈА БРАНКОВИЋА

издана на подручно Архидијецезално Свештенство у погледу обучавања парохијске младежи у молитвама.

Поводом неких конкретних случајева искусити сам могао, да се особама, које у брак ступити намеравају, с тога што прописане молитве не знају, од стране Свештенства различите препреке к венчању на пут стављају и у то име забрањена изнуђења и кажњиве изгреде чини, од куда сљедују забрањени конкубинати, прелази у назаренство и т. д.

Пошто се пак такови неоправдани и самовољни поступци, како највишим државним наредбама, тако и уставу св. матере цркве наше, која брачкове благословити налаже, посве противе, — то да би се захтеву ономе, по ком се од женихa и невесте изучавање и знање прописаних молитава изискује, задоста учинити могло, овим се Пречасности Вашој и посредством Вас подручном Вам парохијском свештенству, са позивом на ону превасходну звања свештеничког дужност, која верне учити заповеда, најстрожије налаже: да одраслу младеж оба пола, која школу не похађа, сваке недеље и празника, пред божаствену литургију или после подне пред вечерње, прописаним молитвама обучавати, а оне који молитве знају, катихизирати за свету своју дужност сматра, имајући све оне, који би се од ове душеполезне наставе клонили и бегали, ово благим отачаским саветовањем на то склањати и привољевати, ово пак по околности и показаној потреби и помоћу местне политичне власти притезати и присиљавати.

За случај пак тај, да би парохијско свештенство ову дужност своју и на даље пренебрегавало и верним својима, који молитве не знају, приликом ступања у брак неоправдане и неумесне препреке полагало и запречена изнуђења чинити усудило се, — то већ сад у напред изјављујем, да ћу на темељу добивених пријава, а по надлежној ми дужности и припадајућем ми праву у сваком таковом случају

најстрожију дисциплинарну истрагу одредити и по стању ствари дотичне виновнике строго казнити.

Саопштавајући наредбу ову Пречасности Вашој ради знања и строгог придржавања како свога, тако и подручног Вам парохијског свештенства, уједно Вам се налаже, да својски пазите и настојите, да свештенство родитеље и породичне старешине, ради шиљања млађих својих у горњу сврху са Амвона у цркви сходном поуком чешће и по потреби тој, сваком даном приликом присаветовати и убедити не пропушта, имајући у осталом и ову наредбу у надлежни протокол дословно уписати и од времена на време извештај свој о вршењу ове наредбе овамо поднети.

У *Карловцима* 13. (25.) марта 1891.

Георгије с. р.
Патријарх.

Неслужбени део.

СЕМИНАР ЗА ОБРАЗОВАЊЕ МАНАСТИРСКО-МОНАШКОГ СВЕШТЕНСТВА.

Од Јеромонаха Сергија Шакрак-Шишића.

(Наставак.)

Од онога, ко се хоће да посвети узвишеном чину свештеничком, сваки с правом очекује, да има неку извесну меру општег образовања, а уз то, да му је душа оплемењена хришћанским врлинама, а разум обогаћен свесним познавањем вере и цркве своје, те да може Богу и цркви свесно и одано служити, а поред тога да побожношћу и образовањем својим може у околини и пред светом достојно подизати углед и храпити декорум свога свештеничког сталежа.

Бар то сваки зна, да одело не чини човека човеком — па ни часна одора свештеничка — сама по с би — не чини никога свештеником, већ поред часне одоре свештеничке очекује се од свештеника-калуђера, да му је ум просвећен науком, срце оплемењено хришћанским врлинама, а душа прожмана истинском и правом побожношћу. Па кад од свега тога ничега нема — кад се свештеничко калуђерско обележје очитује у некој спољашности, а у унутрашњости: у разуму и души, и у опште у целој духовној природи стоји све мрачно, тамно и неразвијено; — кад свештеника-калуђера, као служитеља св. олтара божијег не потстиче и не креће у служби божијој истинска и свесна побожност, већ слепи механизам; — кад најсветије задатке узвишеног позива свога бесвесно и без учешћа срца и душе своје извршује; — кад му се умље не запоси никојим идеалима, а дела не равнају ни по којим моралним принципима: — онда такав човек крајње неоправдано узурпише име свештеника! Па кад се још на сваком кораку својим попашањем, говором, делима и животом издаје да му не достаје она мера општег образовања и васпитања, која се и од средње образованог и васпитаног човека очекује — онда томе збиља не само да не приличи, већ баш рђаво стоји она часна одора свештеничка; јер кад, судећи по оделу, очекујемо и од човека који га носи, *нешто*, а у самој ствари не нађемо *ништа*, онда је ту готово оно разочарење, које тотално убија углед и сваки добар појам о ономе, коме је сва вредност, врлина и заслуга у оном оделу, које неприлично на себи носи.

Калуђер је служитељ олтара божијега. Може ли верно и одано Богу служити онај, коме разум није просвећен науком

о Богу и коме срце и душа није испуњена свесном љубављу и одношћу према ономе, коме служи. Може ли се замислити служба, а да слуга не познаје господара свога, да не зна ни' посредно ни' непосредно вољу његову, да не разуме заповести његове, да не познаје награде или казне за верну или немарну службу? На онда: каква је служба Богу — без свести и разумевања! Може ли бити срдачног учешћа у молитви, ако молитву не пропраћају чисти и свесни појмови о ономе, коме се молитва управља?

Зар је одужен дуг Богу и оснивачима светих задужбина ако се Богу у славу, а оснивачима у успомену, без душевног учешћа, а кад-што и без разумевања и свести механично очитају молитве и немарно службе одслуже!?

Не! Служитељ олтара Божијега треба да познаје Бога, науку божију, веру и цркву своју — јер иначе није и не може бити прави служитељ олтара божијега већ је несвесни механизам, или грешни и недостојни божији створ, којему није места у олтару божијему.

Без богословских наука: без познавања вере и морала хришћанског, без познавања цркве и основâ, на које је она положена, без познавања језика, којим нам црква разуму и срцу говори, без познавања њезиних обреда, уредаба, заповести и прописа, и најзад, што је главно: без религиозне свести и искрене одности к делима побожности — нико не сме узурписати име свештеника и служитеља олтара божијега!

Но биће доста о томе.

Увиђам, да сам, апострофишући недостатак богословског образовања код нашег монашко-манастирског свештенства, многе речи потрошио. Некојему од поштованих читалаца можда ће се чак и смешним чинити, што сам узео да доказујем потребу богословског образовања код свештеника, мислећи, да то није нужно доказивати, јер се и само по себи разуме.

И заиста у природним околностима и нормалним одношајима, апсурдно би и било истом доказивати, да се свештеник учењем богословских наука и религиозно-моралним васпитањем треба да спреми за свој узвишени свештенички позив. Али, кад се, на жалост, сусретамо у нас са грозно истинитим фактом, да су нам „добро изучени шустери и берберi,“ који о богословским наукама ни појма немају, са свим добро квалификовани, не само за обичне свештенике-калуђере, већ и за то, да нам сијају пред очима, као узорити архимандрити, игумни и настојатељи — као што је до сад било случајева — онда збиља пити је апсурдно, пити на одмет проговорити коју више о живој потреби богословског образовања код нашег манастирског свештенства.

Кад поставимо начело: да се без доказа и разлога не мора ништа веровати — с друге стране: да нема тога апсурда, који се како тако бранити и доказивати не би могао; онда нам је дужност да кад што и најприродније ствари доказујемо, или суште апсурде да побијамо. И једно и друго истина да је врло неблагодарна работа, али кад је потреба, мора се човек и таких неблагодарних послова лаћати.

Никада не би мени на ум пало да доказујем потребу општег и богословског образовања код нашег манастирско монашког свештенства, кад не бих знао, е је постојало а и данас у многих постоји мишљење: *да је калуђер у опште тим боли за калуђера, а специјално за манастир, што је необразованији.*

Наравно, многи ће од поштованих читалаца јако посумњати, да ће се у просвећеном 19-ом веку наћи разборитих људи,

који ће хтети тврдити: да нкојему људскоме сталежу на свету образованост шкоди и спречава га, да буде оно, што треба да је — или ће доказивати: да је човек спремнији за оно, за што се никад свог века није озбиљно спремао!

(Настављће се).

ШТА ЈЕ ЧЕТРДЕСЕТНИЦА

И КОЈА ЗА СЛУЖБУ ПРАВИЛА ВЛАДАЈУ ПРЕКО ЧЕТРДЕСЕТНИЦЕ?

(Наставак.)

другој кушњи сатана води Исуса Христа на висину храма (τὸ πτερύγιον τοῦ ἱεροῦ) на крилата врата једне од „галерија,“ које опкружавају храм Јерусалимски. Користећи се оним, што је Господ казао у првом Свом одговору, да човек треба да се по све преда вољи Божијој, ђаво указујући на речи Пс. 90, 11, 12, примећује да, ако је то обичним људима обећано, који се уздају у Бога, као заштитника својега, тим већу силу имаде оно обећање, односно Сина Божијег, Месије: „И тако, скочи доле, и тим ћеш одсудно деловати на духове који траже доказ, да си Ти заиста Син Божији; сав Јерусалим биће уза Те.“ Послушати тај савет сатанин, значило би, с једне стране, сагласити се са сатаном у начину и путу, којим Месија имаде да дође до последователа у народу израиљскому; а с друге стране, неразумно излагати себе и свој живот опасностима само за то, да се тако рећи изнуди од Бога чудо, да се испита и искуша: да ли ће он хтети учинити чудо? С тога Исус Христос одговара речима Второзак. 6, 16, „**не искушај Гда Бга твога.**“ Те су речи првобитно управљене биле Јеврејима, који су за сваку ситницу, која им се причинила неугодном на путовању из Египта у обећану земљу, готови били одрећи се вере, тражећи доказа — чуда — да је Господ заиста међу њима. (Исх. 17, 7.)

У првим двема кушњама могао се био ђаво приказивати било у виђењу (као што су позната виђења у старом завету, пророка Језекиља, а у новом — јеванђелиста Јована) било непосредно, реално, као прави ђаво. Као што је споменуто, овде је упео све силе, да Христу наметне лажан појам о Месијанском Његовом односају према свету незнабожачкому. Ђаво претпоставља, да Исус Христос, одрастао у средини Својега народа, има исти појам о односају Својем к свету незнабожачком као и Његови сународници т. ј. да је Његова задаћа као Месије, да води жестоке ратове са јеврејима, и да их мора силом оружја покорити, не само религиозно него и политички.

Околност ту, што су јеврејници идолопоклоници, а при том не потчињени Јудејима, него њихови господари, приписује сатана искључиво своме упливу, својој власти над јеврејницима.

И гле, он се усуђује говорити Христу, да не користи ништа, усиљавао се Он како му драго, да ослободи јеврејнике испод власти његове (сатанине), ако Му (Христу) он (сатана) добре воље не изручи власти над тим светом јеврејничким. С тога: „окани се ти труднога а бескорисноога поста, на куни ту власт у мене, за цену по све незнатну: покори се и признај мене, сатану, господара тога света;“ тако од прилике мудрује сатана. И заиста дрзовитије није могао говорити сатана. Но, Господ одбије га коначно снажном Својом речи.

Позивајући се на речи закона: „**Господа Бога твоега поклонишися и тому единому послужиши,**“ — Господ даје тим знати, да Он треба и намерава, како би искупио људе, ићи оним путем, који му је пре векова показан у савету вечном, у савету Бога, Коме једноме ваља се клањати и служити.

По јеванђелисту Луци „**дјаволъ ѿиде ѿ Христа до времене.**“ (4. 13.) Неко време није смео сатана ни невидљиво напастовати Христа. Сва нако она постојано понављана дела и недела против Христа за

Његова живота (и науке) на земљи, била су, да како, дела сатане.

Јеванђелист Матеј, а и Марко додаје, да по одласку сатанину од Господа „аггели приступиша и служаху емѹ.“ (4. 11.) Начин тога служења анђелског Христу ми не можемо себи право представити. Свакако биће да се суштина тога служења састојала у окрепи телесних сила Господа, које су усљед дуготрајнога поста клонуле биле. Таково схватање оправдава се по све смислом речи Христових: „не ѡ хлѣбѣ единомь живѣ бѹдетъ человѣкъ но ѡ всякомь глаголѣ исходящемъ из ѹстъ Божіихъ.“ —

Исус Христос прави је Бог, аз' он је и прави човек (без греха). То је догмат свете католичке и православне цркве. Али Исус Христос као *човек* упушта се у борбу са ђаволом и као што видисмо, сјајно побеђује тог пакосника свакога добра. А чиме? Постом! Гле, колика моћ у том привидно незнатном и од многих исмеваном средству поправљања!

А колика тек корист од поста! Победити ђавола, узрочника зла успоставити живот у души и телу обамрла човека, приближити овога извору сваког добра; — то су ето први плодови поста.

Божанствени учитељ не учи само, Он *чини*, па онда учи. Пример има велику педагошку снагу и значај. С тога то и од нас захтева речима: „иже сотворитъ и научитъ, сей велій наречется въ царствіи небесномъ.“ (Матд. 5. 19.) А и да покаже и пружи гаранцију за *изведивост* Своје науке Он као *човек* остварава *сам собом* идеалну слику моралнога савршенства, које ставља за девизу и коначну сврху животу хришћанина.

Усвајајући *пример* Христов, црква Његова проповеда „четрдесетницу,“ као време поста и уздржљивости не само телесне него и душевне. Другим речима: као што је Исус Христос све кушње и оне на тело („глад“) и оне на душу (порочне жеље и лажне представе) управљене, сузбити и савладати изволео, тако и ми последователи Његови треба и мора да чинимо исто, у сврху победе над „лукавим.“

Но како је слаба и немоћна природа људска, а како је тежак бој са хитрим пакосником свакога добра! Човек *сам* не може ништа добра учинити (Мат. 5, 36. Јов. 15, 4. 5.) без помоћи више. (Јов. ibid. Римљ. 8, 26.; I Кор. 15, 10.)

На с тога се и налаже човеку уз пост и *молитва* у борби са непомирљивим непријатељем његова нравственога усавршавања. (Мат. 17. 21.)

Пост и молитва дају снагу несавладљиву, моћ непобедиву. Да је тако, показао је Исус Христос сопственим Својим *примером*. „Иже сотворитъ и научитъ, сей велій наречется въ царствіи небесномъ!“

Закључно: *Четрдесетница је време посла од самога Исуса Христа установљено*, у ту сврху: „да се страсти тела ослабе, савест човекова очисти искреним кајањем а силе духовне оснаже искреним учешћем у тајни Евхаристије.“

(Свршиће се.)

НАДЗОРНИК ОПШТИНСКИХ ДОБАРА.

У „Бранику“ и у „Српском Сиону“ беше ових дана речи о надзорнику народних и црквених добара.

То ми даде повода, да сада пред сабор покажем и докажем, како би нам преко нужда био и надзорник општинских, црквених и школских добара. Колико се сећам у в. рескрипту одређено је, да надзорник народних црквених добара има надгледати само народна добра у патријаршији српској, а не она појединих општина црквених, а за то би, још те како, нуждан био надзорник какав. По в. рескрипту остављено је општинама црквеним, да тако рећи неограничено управљају са својим имањем. Када се градио в. рескрипт, гледало се само на начело самоуправе општинске, а није се гледало у какве ће руке доћи та самоуправа. Кројиле се хаљине за зрела, одрасла човека, а дали су те хаљине маленој деци да их обуку.

Онако се и дотерало дотле, да двојица тројица промућурнијих шпекуланата жаре и пале у црквеној општини а нико им ништа не ће или не може. Већина у одбору црквеном и у скупштини чини шта хоће а не може јој маљина на пут стати. Што закључи, одмах може и извршити. Ту није нужна ни чија санкција Маљина може свој сепарат-вотум ставити у записник „вечног воспоминанија ради“ и то јој је све. Сачувати да се у ветар не троши, да се зло какво не деси, то она није кадра. Нека је маљина најсвеснија свога позива, она мора скрстити руке и гледати шта себична или глупа већина ради.

Код политичних општина има бар тај презерватив од злоупотребе већинине, да сваки појединн члан скупштински, па и сваки грађанин, — може поднети протест за 15 дана против сваког закључка општинског и исти се не сме извршити, докле виша власт то не допусти. Но тога у нас нема. Одбор црквени или скупштина реши што је већини по ћефу, било то добро по општину или не. Ти, који видиш, да то не ваља, немаш куда ићи да тражиш да то не буде, или, ако се и потужиш епархијском административном одбору, док до њега твоја тужба дође, давно је већ одборски или скупштински закључак извршен, постао је свршен чин. fait acompli; ти долазиш post festum, на појутарје.

Контрола, те каква контрола треба црквеним општинама нашим; али не контрола, која долази само да констатује зло, него која ће и предупредити зло.

Да је било ваљане контроле, не би се заиста десило у Араду да 20 000 ф. а. вр. фундационог новца општина упропасти. Па тамо је још интелигенција на челу; а шта је тамо, где неук сељак управља!

Епархија, истина, има права надгледати општину; али то је само тако на папиру. Преко кога има она да врши то право, ко су јој ексекутивни органи?

За школу и цркву има их којекако, али за општину нема никаквих. За наставу, ту су референти, за „душепопечење,“ ту су проте; али за администрацију општинску, за управу њену с материјалном страном ту нема Епархија никаквог органа, преко кога би она надзирала ту страну.

Епархијска власт нема ни евиденције о имању своје Епархије, нема евиденције о имању појединих општина Она не зна ни колико зграда, ни колико земље, ни колико повчана капитала има појединa општина, па не зна ни у каквом је стању земља ни у каквом су зграде општинске. Кад се црква и школа сруши и кад треба нову зидати, па се по новинама стану милостиње купити, онда тек дозна епархијска власт, како стоји црква и школа Проте сваке године обилазе општине, али шта они могу? Могу напћи, и напламили су на таког председника, који ће им у брк рећи: „Себи руке деверe; шта се вас тиче, оче прото, наша црква; попина је духовна страна а наша материјална; ако је наша црква опала, нама је опала; ако се у порти курјаци легу, то су наши курјаци; ми хоћемо тако, а немамо право да буде тако; ми управљамо са собом како ми хоћемо а не како нам други заповедају. Кад би слушали заповест, онда не би имали самоуправе. Самоуправа не састоји се само у том, да се може радити добро, него да се може радити и зло То је потпуна самоуправа, а ту ми немамо.“

Тако, ето, схваћају наше општине самоуправу и пуштају да им се црква школа и парохија руши „у пркос попу и учитељу.“

Да се види, како се брише општина црквена, и то једна од најмућнијих у читавој Патријаршији, да јој се зграде у добром стању одрже, навешћемо пријаву пароха једног епархијском административном одбору коју у оригиналу имамо, која јасно карактерише старатеље и чуваре имања црквеног и школског по општинама нашим и која је најбоља илустрација колико је над општинама нужна ваљана непосредна контрола, те како што пре треба да буде надзорника над имаовином црквених општина.

Иста пријава гласи:

„Славном епархијском административном одбору у . . . . . .

„Августа месеца о г. биће три годи

не, како је сазидан овдашњи парохијски дом. Као обично при општинским зградама што бива, много је што шта доше начињено на њему и без репаратуре не може опстати; но црквена општина наша никад да надгледи зграду и да види шта је за оправу. Ја сам јој више пута јављао за ово или за оно, али из пркоса неког силом наметнути председник и одбор никад ништа оправљати није хтео, ма да им је што шта и скупштина сама наложила.

„Тако зид са сокака никад није омалтерисан ни окречен. Зид из порте срушио се па преко њега дечурлија и живина у порту прелази и тамо у винограду штету чини. Зид портански са сокака провaљен је, те свиње и пси кроз њега у порту улазе. и ако црква није затворена, хоће и у саму цркву да уђу. Црква је такође јако оцала. Шалукатре на торњу покидане су, па је снега толико у торањ нападало, да кад се отопи може свашта од торња бити. Врата једна црквена могу се сваки час срушити; дуго времена друга врата нису се закључати могла, те сам силом ја сам довео бравара и дао их оправити. Исто тако дао сам оправити и капију портанску, коју би иначе ветар строваљао. Сâти црквени готово никад не иду, и сад дуже од по године стоје. Још кад је стара парохијска кућа срушена, зид њен је у порту свучен, те је ту на гомилано земље, на којој коров, коприва и штир расте. У селу нема авлије која ружније од порте изгледа. На дому парохијском кров је откривен, те снег на таван пада, олуци су поремећени те се вода уз зидове слива. Штала у парохијском дому за 8 година никад није репарирана. Црква, порта, парохијске зграде изгледају као после збега каквог. Ја сам више пута опоминьао општину, да то нити је лепо нити паметно, што запушта свету цркву и кућу своју. Ове сам године о новом лету са предикаонице упозорио народ: „како му јадно црква и како гадно порта изгледа.“ Рекао сам му даље: „Каква кућа, онаки и газда; каква црква, онаква и црквена општина.“ Куће одборничке и презсова врло су лепо урећене и оправљене, па сам рекао: „Кад њима треба да је така, зашто да није божија бар као њина“? То сам рекао, да бих заступао узурпатора председника и одборнике; али ти људи Бога се не боје, а људи се не стиде. Они за оправку цркве и парохије немају новаца, али за големе дијурне њихове и тамо куд не треба, и за процесе из обести пуна им је каса црквена. Та ово је заиста имућна општина црквена *До 4000 фор. а. вр. добија ова годишње од политичне општине*, и то јој је, слободно могу казати, а ако ко жели, и доказати, *ли* мојим настојавањем за вечита времена, као што то 15. тачка приложене судске намире сведочи, осигурано. *Црквено и школско добро репрезентује*, осим зграда црквених, школских и парохијских, *капитал од најмање 100.000 фор. а. вр.*, и опет хоће црква и парохија да падну. Но шта се може тражити боље од разуздане демагогије. Сви бољи и интелигентнији елементи истиснути су из општине. И ја сâм већ одавна не идем у седнице одборске ни скупштинске. Није тамо међу такима човеку ни част ни глава сигурна. Школе наше српске, које, узгред буди речено, политична општина издржава, сваке године редовно се прегледају и оправљају. То је нашим учитељима право; али кад свештеник потражи, да се на његовом стану што оправи, ту и они с одборницима другим у један рог дувају. Нека падне дом парохијски, или баш и црква, шта они маре. само нека попи напркосе.

„С тога молим славни епархијски административни одбор, да, чим пролеће гране, изволи изаслати једног члана свога са мерником којим, да прегледе све зграде црквене општине, што их она издржава, и да овласти изасланика свог, да он сам на рачун општине даде оправити све што је за оправљање; јер иначе то ова општина сама никад не ће учинити, те ће отуд грдне штете бити.“ —

Ето тако општина црквена ради а нико нема да је на боље нагони. Садањи надзор није заиста никакав надзор. Ми у напред знамо, да се на пријаву споменутог пароха не ће ништа енергично, ништа целисходно учинити. По усвојеној шаблони послаће се та пријава општини

на изјашњење Прође ће година дана, док јој се пошље, а година ће проћи док она одговори. Општина ће казати, да није истина што свештеник јавља. После године дана послаће се то пароху, да он поднесе аутентичан доказ. У том ће се ова или она зграда срушити и политична власт даће му сведодбу о томе. Онда ће епархијски административни одбор упутити општину „под најстрожијом одговорношћу“ да зграду оправи. Општина ће се на то отсмејати и налог — не бацити ad acta, — јер мало је општина у којима каквих аката има, — него га просто подерати, и свештеник ће се морати на ново тужити административном одбору, и његова срећа, ако га не изгрде, што им толико досађује, по нареде, да изађе прота и реферира у чему је ствар. Ту је прошла опет једна година. Међу тим парох или се одселио или је умр'о, и с тим је ствар свршена за тај мах. Заиста, старији свештеник, који нема изгледа да ће десетак година живети, не треба никакве оправке на цркви и парохији да тражи; јер он ће пре умрети него што ће Епархија натерати општину да то учини.

Да, дакле, пође боље са оправком и подизањем зграда општинских, ту треба специјалан надзорник над иметком општинским.

Свака Епархија треба да има једног таког надзорника, који би бар један пут у години обишао сваку општину, да све зграде и капитале општинске прегледа, и ако нужно буде да поправку истих нареди, па ако се ипста не би извршила за време, које он означио буде, онда да он сам исту о трошку општине извести а нехатне кривце својим начином казнити даде.

Још би боље било, кад би се власт надзорника црквених и народних добара протегла и на добра црквених општина, па му се довољан број помагача додао. Тим путем би дошли до тог, да би се увек у центруму знало како стоји са материјалним иметком читаве патријаршије.

Што би се на те помагаче из центрума или од појединих општина издало, то би се стоструко са очувањем народног иметка накнадило.

Не вичимо само на фабулозан рен по манастирима, јер има скупља зејтина по црквеним општинама!

И општинама треба, дакле, надзорник као и манастирима.

Имаћ уши слишати да слышитъ!

п. П.

ЗАВИСНОСТ НРАВСТВЕНОСТИ (МОРАЛА) ОД РЕЛИГИЈЕ.

С руског превео Ђорђе пл. Бота, свештеник.

(Наставак.)

Тако са тог становишта нравственост треба да још тешње зависи од религије но што смо ми до јако видели Непобитна је истина, да савест као главни извор нравствене делатности разна беше у разне периоде живота народа како незнабошких тако и хришћанских по ступњу строгости својих захтева или по јаснопи својих уредаба.

Но непобитна је истина и то, да се савест, шта више, у једном те истом периоду времена у разних индивидуа разноврсно јављала с обзиром на нравствено расположење појединих.

Како ће се то разјаснити? Ако је она природно откривење св. воље божије, онда то откривење мора бити свуда једно те исто. Но како је она откривење божије воље у унутарњој природи човека, како је она смештена у најтајанственије суштаство човечије, онда ће бити, садржина и одређеност савести бити у толико правилна у колико је правилно организовано цело суштаство човечије. Но правилност организације савршеног човека зависи од двојаког састава и повреде духовно-телесне природе човечије од његовог положаја и односаја према Богу. А како је тај положај и однопај к Богу и општењу с њим, у пуном и правом смислу свом омогућен

и остварен једино надприродним откривењем божијим у хришћанству, то је по томе и хришћанска савест у опће много чистија и светлија од савести незнабошке у толико више, што нам је уједно са природним откривењем божијим у хришћанству дат и највиши правствени закон и показан виши правствени идеал. Ако је даље, као што искуство сведочи, и међу самим хришћанима савест опак разноврсна у различитих особа и у разно доба, по ступњу своје енергије, по строгости и јасноћи свога гласа, то онда сообразно са степеном у ком се опћи с Богом, остварив се у хришћанству за све људе у опће, постала је савест већ личним достојанством сваког човека, у колико ју је т. ј. усвојио и остварио у свом животу сваки хришћанин.

Савест је у сваког човека у толико израз и права моћ безусловно обвезног закона правствености, у колико се сваки удостоји опћити с Богом т. ј. у колико је он заиста религиозан. Но ако је тако, онда је јасно да правственост свој виши идеал и првобитни почетак, као и моћ ради свога остварења налази и добија од религије, дакле са свим од ње зависи.

Ако је пак могуће не саглашавати се са таким појмом савести, опак се не може побити већ наведени факт, да је савест у разних људи у разна времена више или мање пријемчива или тупа, или мање јасна или тавна, више или мање будна или успавана; за тај се факт увек може узети као непобитни доказ, да морал основан на самом себи, пати од својих врло знатних недостатака и врло је ограничен. дакле потребује вишу надприродну потпору и помоћ ради своје допуне. А да се така помоћ може наћи само у религији, то признаје и сам Бакон Веруламски, иначе врло позитиван и консеквентан мислилац, који вели „да виши правствени свршетак човечије природе никада не постиже онај, који нема у себи религиозног потстрекача.“ Познати немачки писац Хајне рекао је на једном месту „да морал ништа друго није, до ли религија, која је прешла у карактер човека,“ тако, да је анализа религије у историји обично покварености морала за собом повлачила. И тако непристрасно и непредубеђено судећи о нашем предмету, видимо, да се мора признати, да морал без религије, остављен самом себи. ма са ког га становишта посматрали, увек тражи неке потпоре са стране с тога. што је у противном случају морал са свим непотпун и без наде.

Најпосле ћемо доказати, да је морал увек ради своје допуне и савршенства зависно и зависи од религије. Морал зависи од религије с тога, што једино религија у свом надприродном откривењу представља правилно учење о оном, што је заиста правствено; зависи с тога, што једино религија својим авторитетом божанствене воље може створити за нравствене захтеве неопходну моћну обвезну силу. и најпосле зависи с тога, што само религија има довољно моћи, да се правилном вршењу нравствених обвеза даде надлежна важност, озбиљност као и пријатност.

Као што смо видели, хришћанска религија дала је човечанству прави, чисти и савршени идеал нравствене делатности у свима областима живота државног, друштвено-грађанског, приватног и домаћег — идеал владања према ближњем, као и према службеном позиву — а при том идеал не просто само за спољну делатност, већ више за унутарње владање. расположење и у опће (идеал) за све световско посматрање. — Но значај њезин за правственост не ограничава се тиме, што нам даје поменути идеал, већ се много даље и дубље простире: она — и једино само она може дати човеку моћи и улити му ону готовост, којом ће доиста испунити нравствени идеал. На име у томе се види њезино божанствено порекло, што је одликује од свију осталих религија природног порекла. О тој способности религије непобитно нам сведочи историја и искуство живота.

Заиста, ма како да су многобројне и силне појаве неправствености, греха и незнабоштва међу народима и појединим људима, који исповедају хришћанску религију — опак нико не може порицати факт — да је нравственост, у колико се она опћитује у делатности, као и цео облик нрав-

ственних назора и мисли међу хришћанима, у опће много узвишенија и благородија, него она међу нехришћанским народима.

Могу нам најпосле пребацити, као што доиста кад и кад чине, да такав високи положај нравственост у главном има да захвали високом образовању и напретку културе, а не хришћанској религији. Али на то им можемо пре свега одговорити, да и међу незнабошцима беху па и сада има високо образованих и културних народа, па ипак никада не достигоше, нити достижу висину хришћанске нравствености и што с друге стране и међу хришћанима има случајева таког образовања и културе, што више помажу тежњама јавног неморала, него усавршавању нравствености. Да величина нравствене моћи у хришћанских народа зависи од хришћанске религије, доказује нам с друге стране и та прилика, што и сама хришћ. култура и образовање не одговара образовању и култури незнабожачкој, већ је са свим друкчија; дакле и на ту човечију страну утиче само религија спасоносно и осветљујући.

(Наставиће се.)

ИЛАРИОН РОГАНОВИЋ,

Црногорско-брдски митрополит.

Написао: **Димитрије Миковић,**

управитељ манастира „Вање.“

(Свршетак.)

По опијелу пренесено је мртво тијело Иларионово кроз варош у тако звану Влашку цркву. У њој му је изговорио бесједу г. *Митрофан Бан, садањи митрополит*, који тада бјеше митрополијски архимандрит.

Ову лијепу бесједу овдје доносим својим поштованим читаоцима из једне свеске „Хришћанског Весника“ 1882. год.

Она гласи:

„Сва сујета человјеческаја, јелика непребивајут по смрти, непребивајет богатство, сниједшествујет слава: пришедшеј бо смрти сија сија потребишасја“. (Црквена пјесма на опијелу.)

„Сва блага, сва богатства, слава и сјајност овога свијета, кратковремена су, за то црквени пјесник св. Јован Дамаскин, сравњујући та са онима неисказаним благама славе, богатства и радости, која праведнике у божанственом и превјечном царству очекују, назива сујетом и обманом јер са тјелесном смрћу, сва слава, све богатство земно ишчезава. Смрт којој је по божијему опредјељењу подложен без разлике сваки рођени човјек на овоме свијету, ништа друго није већ крај и коначни свршетак људским сујетама и обманама на овоме свијету; ништа друго није него једна величанствена Богом установљена врата, кроз која човјечија душа, као бесмртна искра божанства из варљивога овога земнога живота прелази у вјечито царство небеске славе; смрт је круна и неувели вијенац, који човјечију душу вјенчава са царством божијим и чини учесником оне славе и радости, коју у томе царству уживају свети Божји анђели и светитељи. Тамо вјенци, тамо слава, куда сад полази наш свети Владика.

„Високопреосвештена главо, мили наш Владико! Ти си већ сасвим готов к твоме далекоме путовању а између нас, твојијех служитеља не чује се обична поздрава и опроштаја као са својом поглавицом, као дичном старјешином наше свете цркве.

„О, преосвештени Владико! Молим ти се понизно, не помисли да смо ми умукли равнодушношћу према твоме далекоме путовању и на вјеки твоме од нас разлучењу. — Ах! није то, ми смо умукли за то, што нас је поразила твоја смрт, и што је дубока туга и жалост смрзнула и онијемила наш говор.

„Но сад кад је већ наступио тренутак вјечном твоме с нама разлучењу, у највећој смирености молимо ти се, прими од нас, твоје драге пастве, највећу и неограничену синовљу благодарност, за сва твоја добра, која си цркви и стаду своме учинио.

„Високопреосвештена главо, мили Владико! Црква наша, којом си као митрополит 10 година управљао, губи у теби поглавицу своју; ожалошћено свештенство твоје губи у теби старјешину свога; губи по духу она свога јер си га свагда очински љубио; народ црногорски губи у теби духовнога пастира свога, пастира који свагда готов бјеше и душу своју положити за њега; сиротиња губи у теби податљиву руку, која је непрестано у духу јеванђелске науке невољницима очиску помоћ најмилостивије пружала; најпосље православље губи у теби ирлога поборника и примјернога ревнитеља свога. Но високопреосвештена главо, мили наш Владико, и ако се данас с тобом на вјеки раз-

двајамо, ми нећемо престати у духу с тобом живјети; за то буди милостив примити тврдо уједињење наше, да ће твоја успомена међу нама остати најживљи доказ твоје неописане доброте и љубави, — име твоје као добро међу нама живјети ће вјечно.

„Благочастиви Христијани!

„Живот незаборављеног митрополита Илариона био је пун благочашћа и добродјетељи. Он је рођен у Подгорици 12. јулија 1828. год. од поштених и побожних родитеља Ђура Рогановића из села Трњина у Цуце и Марије рођене Мартиновића из Бањца. У вријеме његовог дјетињства не бјеше школе у мјесту његовог рођења; за то је почетку школу учио у манастиру Ждребаонику, а продужио у манастиру Врањињи, гдје је постријен био у монашки чин. За ђакона 1843. а за свештеника 1847. године на Цетињу рукоположио га је блаженопочивши митрополит Петар II. Петровић. Он као свештеник провео је неколико година у манастиру Ждребаонику.

„Блаженопочивши кнез Данило видећи у младоме јеромонаху Илариону особиту доброту, по зове га из манастира и прими га као благодјејанца у школу на Цетињу, гдје је слушао богословске науке. По свршетку науке у звању архимандрита буде послат у манастир Острог, којим је као настојатељ неко вријеме ваљано управљао. Кад ступи на владу срећно владајући књаз Никола I., позва га из Острога на Цетиње и именује га митрополитом црногорским. Послије наимоновања, Иларион пошао је у Русију, гдје је био у Петрограду у Александроневској лаври од митрополита Исидора 20. маја 1863. посвећен за архијереја. Блаженопочивши император руски Александар II. Николајевић поклонио му је с брилијантима украшену панагију и крст. Митрополит Иларион вратио се из Русије на Цетиње у очи Петрова-дне и на Петров-дан служио је први пут као митрополит божанствену литургију у саборној цркви на Цетињу. Митрополит Иларион уживао је велико повереље код свог владаоца књаза Николе, а од своје пастве био је свагда неисказано љубљен. Што су му разне околности спречавале прије учинити, учинио је ове године, а то је: организирао је нове парохије; уредио је парохијално свештенство и одредио му правац у његовим светим дужностима. У исто вријеме, нека му служи на част и дику, што је поред ове организације поставио темељ фонду у овој епархији за сирочад свештеничку. За његове велике заслуге наш премилостиви господар књаз Никола I. наградио га је орденом Даниловим I-ог степена, а руски цар Александар Николајевић наградио га је звездом свете Ане I. степена, и орденом светог Владимира III. степена.

„Високопреосвештени Владико! Ми при посљедњем опроштају молимо преблагога Господа Бога Исуса Христа, да те насели у блажене обитељи оца свога небеснога, и да те причисли међу свете од вијека своје угоднике.

„По сили благодети Божије молимо те, архипастиру благи, не престај молити се за све нас, пред престолом свевишњега, коме ти сада предстојиш, како би се међу нама, стадом твојим, све већма и боље подржавала свјетлост топле вјере у Бога, у славу и за сазидање свете цркве и на вјечно спасење стада божијега. Благослови све нас посљедњим твојим благословом на земљи, да тијем благословом снабдјевене срјетеш нас у дан свеопћега ускрснућа пред Господем нашим Исусом Христом, коме нека је слава кроз све вјекове, а теби вјечна успомена и лака црна земља. Амин.“

По посљедњем „Вјечнаја памјат!“ положени су Иларионови посмртни остатци у гроб, који се налази у истој цркви на дну у углу на јужној страни

Смрт митрополита Илариона објавили су многи српски и словенски листови, оплакујући рани губитак. А света митрополија добила је овом приликом из разних страна Србства и Словенства, особито из велике братске нам Русије, многе изјаве срдачног учешћа.

По наредби митрополијске управе држан је за покојникову душу парастос у свим црногорским црквама, и кроз једну годину чињен му спомен у прописаним литургијским часовима.

Оволико сам казати могао о митрополиту Илариону Рогановићу, што чиним и по жељи многих његових пријатеља и поштователја, који ми овај доста тешки посао повјерише, а будућа отачаственa историја, у којој ће његова слика бити више један урес: да се са остањема на углед истиче, потпуниће моје недостатке.

„И памать вѣчу къ родѣ и родѣ!“

У *Рисну*, на светог Стевана Штиљановића, 1890.

ЈОШ НЕКОЈЕ ПРИМЈЕДБЕ НА ЧЛАНАК „У ОЧИ РАСПРАВНОГ ЦРКВЕНОГ НАРОДНОГ САБОРА,

(Мисли о уређењу свешт. дотације)“

У 1. БРОЈУ „СРПСКОГ СИОНА.“

(Свршетак.)

Дакле: *„скучен је број свештеника,“* па за то иначе г. „$^1/_2{}^1/_2$ић,“ тјера све свршене богослове најприје четири године да капеланишу код старих и слабомоћних пароха? Буд је скучен број туђ и опет турати на једну парохију по два свештеника, а толико и толико остављати и на даље без пароха! Па како су се до сад пароси испомагали? Ја држим, да и слабомоћан парох у парохија више вриједи, него никаквога и не имати. Прије је капеланисање три године трајало, па су паметни људи увиђели, да је много, а шта сад да речемо за четири године? Те браће нема на свијету, код које би пракса четири године трајала (осим ваљда код адвоката?). Ја поњам, да теорију богословску није кадар човјек док је жив изучити, ал' за праксу богословску да требају четири године, не могу да разумијем. Кад је за друге чиновнике довољна година дана праксе, зашто толико не би било доста и за свештеника? Шта је у свештеничкој пракси толико заплетено, да ту требају четири године вербања? А да би дотични том дугом праксом показао коју класу парохије заслужује, не иде ми у главу; јер ко би га оцијенио, кад је служио код болесна пароха, и ко би га био научио, кад његов принципал није био у снази, да врши пред њим обреде, те је кукавни капелан и опет био упућен на себе, или на учитеља и црквењака. Оваким начином још би се већма скучио број свештенства, јер доста мало би их се отимало у богословију, кад би знали да их чекају четири године, у којима би били туђе слуге. Кад су свештеници „отпорећени породицом, па нити могу нити приличи да своју породицу због оскудице пренебрегну,“ онда ће се за извјесно сваки ратосиљати богословије, знајући шта га чега по свршетку исте. Кад су свештеници „слабо плаћени као фамилијарни људи“ сад, кад је „скучен број,“ а како ће тек онда бити, кад на једној парохији буду два свештеника? Сада тешко живи и здрав парох са цијелом платом, а како би тек морао живјети болестан или слабомоћан парох са половином своје плате, а како опет онај почетник са оном другом половином? Јер ја доиста не знам каква би тр „сабором одређена плата“ морала бити и откуда би ју капелани добијали? Пароси на II и III. класи у горњо-карловачкој дијецези имају плаће (парохијала и сесије) 700 односно 600 фор.; сад нека се једном слабомоћном пароху на III. класи дода један капелан, шта ће бити од њих обојице? Отјераће их „гладан стомак у просјаке.“

Радо сваки свештеник слуша, да би требало, да је најмање са хиљаду фор. паплаћен, ал дајте начина, да се то и изведе. Лако је цифрама по папиру рачунати, ал не иде тако и са фактичним материјалним стањем нашега народа.

Најславније би дјело било, кад би неко пронашао начина, да се парохијал са свијем скине с врата народу. То би прави рачунција био, који би то пронашао, па ма то било и послије 20 година, да се народ ослободи тога терета. Ал' кад то већ не иде, онда би сваки онај, који хоће да нађе кључ за разрез парохијала, требао да гледа како ће свештенству помоћи, ал' и народ да се не оптерети. Па да л' је г. „$^1/_2{}^1/_2$ић“ тако радио?

Он удара на душу 50 новч. и одговара, да тим народ није оптерећен; а ја кажем, да не само да није оптерећен, него је и преоптерећен. Ја мислим, да треба рачунати са већим дијелом нашег народа, са сељаштвом, које је махом сиромашно, и коме треба колико је могуће терета смањити. Г. „$^1/_2{}^1/_2$ић“ својим разрезом сиротињу је још већма оптеретио, особито наш народ у горњо-карловачкој дијецези. Нашему је народу тежак и досадањи разрез по ралима, који је куд и камо праведнији од овога по душама. Ми волимо онда остати при староме. Јер по овоме новоме ко и опет трпи, него сиротиња, и опет сиротиња. Имам пред очима горњо-карловачку дијецезу, па кад почнем рачунати по овоме разрезу, онда сиротиња подноси сав терет, а имућнији пролазе боље него икада. Четири петине плаћала би сиротиња, а само једну петину имућнији, а међу тим посјед је, односно имање обратно раздјељено, јер четири петине посједују имућнији, а само једну петину сиротиња. (Овако је у мојој паро-

хији.) Н. пр. једна задруга има 10 рали земље, те по старом плаћа 2 фор. парохијала, ал' та задруга броји 20 душа, те по овоме новоме разрезу плаћала би ништа више од 10 фор. самога парохијала, док на против они који данас плаћају 6—7 фор. и који су кадри то да плаћају, плаћали би по новом само 1—2 фор. Па је ли то праведно? Зар тим није народ оптерећен? Је ли се овим разрезом ишло на то, да се изнађе начин, којим би се народу терет смањио?

Ни други начин, по брачним паровима, не води циљу. Тај је мало бољи од првога. Бар у мојој парохији ја га нијесам кадар никако примјенити, јер и опет по сиротиње. Наш народ живи у задругама. Једна задруга има н. пр. 6—7 рали земље и плаћа по старом 1 ф. 20 н. до 1 ф. 40 н. парохијала, ал' у тој задруги има 3 брачна пара, те по новом плаћала би 6 фор. самога парохијала. Па зар тим народ није преоптерећен. А шта би се тијем још постигло? У доњим дијецезама подигао би се број назарена, у пакрачкој број унијата, а у г. карловачкој дијецези број дивљих бракова. Позната ми је једна парохија, која броји нешто јаче од 2000 душа, па има 60 пари, који у дивљем браку живу, а то с тога, што им је тешко набавити пароху прописана дрва, на која исти по рескрипту нема право, а овђе је таки обичај, да они који се жене имају пароху набавити дрва. Па шта би онда било, кад би се од сваког брачног пара сваке године још и 2 фор. тражила? Зар народ тијем није преоптерећен?

Па и трећи начин није праведан.

Је ли праведно, да кућа, која има посједа на 20—30 хиљада, плаћа једнако са кућом, која сва са цијелим својим посједом не вриједи ни 100—200 фор? —

То је што сам имао примјетити г. „$^1/_2{}^1/_2$иће“ на његов чланак, а сад да кажем у кратко, како ја мислим о томе преважном питању.

По мом немјеродавном мишљењу требало би најприје нашу богословију преустројити. Нијесам за то, да богослови из г. карловачке дијецезе мање уче него они из доњих дијецеза, јер парох у горњо-карловачкој дијецези стоји на исто тако важној позицији, као и онај доље. Парохије у г. карловачкој дијецези помјешане су са исто тако опасним непријатељем православља, као што су доље назарени, па ту треба онда спремних духовних војника, који ће бити кадри истрајати на стражи; треба ваљаних и добрих пастира, који ће моћи да препријече пут вуковима, и да их одбију од свога стада. Треба дакле тражити једнаку клалификацију т. ј. једнаке претходне студије од оних, који хоће да ступе у богословију, без разлике дијецеза.

Треба већ у богословији свршити свештеничку праксу, те неће бити нужде, да један свршени богослов четири године практикује, и да новог попу по цркви гурају учитељ и црквењак.

Плата да се опредјели без обзира на дијецезу и без обзира на предео. Не треба да условљава плаћу свештеникову парохија, односно стање народа, него његова способност и године његове службе. На тај би начин добиле пароха и оне парохије, које данас нико неће, и које се никада при оваким приликама неће попунити, а којима је због њихове позиције неопходно потребит парох.

И тијем се неће постићи савршенство. И ту ће бити неправде, ал ипак мање него данас. Као што је данас, је ли праведно, да на н. пр. један свештеник горњо-карловачке дијецезе, који је свршио све претходне науке као и други из доњих дијецеза са врло добрим успјехом, положи богословски испит са одликом, у опште ни у којем погледу не заостаје од бољих богослова из доњих дијецеза, — да тај добије парохију I. класе, на којој није ни толико награђен као најлошији богослов доњих дијецеза на последњој класи парохије. Кад су нам једнаке дужности и кад имамо сви једну циљ, онда треба према способности, заслузи и годинама наше службе да се једнако и наградимо.

Треба осигурати будућност свештеничку, треба осигурати удовице и сирочад њихову, па онда неће бити оскудице ни на капеланима, ни на свештенству.

Као што се држава брине за своје чиновнике, тако би требао и сабор наш да се побрине за чиновнике црквене.

По мом немјеродавном мишљењу најправедније би било парохијал разрезивати по порезној форинти, бар у овој дијецези. Ја се чудим, да у то неће нико да задре. С тога, што би нашло на отпор? Ја држим да у сабору сједе људи, који су вољом народном тамо дошли, да за ту вољу учине нешто, да оправдају повјерење, које им је народ дао, и да испуне своје обећање.

Ја нећу да се упуштам у то рачунање, јер

то, као што сам напред рекао, није посао једног човјека, а осим тога, ја полажем велику наду у пречасног г. проту Косановића, који је у томе погледу већ нешто писао и расправљао, а сад му је најзгоднија прилика, да свој предлог као члан саборског одбора петнаесторице и као члан сабора сабору на претрес изнесе. А да би он свој посао лакше и успешније могао радити, требали би да га потпомогну сви свештеници ове дијецезе, принесавши му сваки од своје парохије — помоћу политичке области — податке о изравном порезу.

У *Банји* у горњо-карловачкој дијецези 22. фебруара 1891. **Јустин.**

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

(**Архидијецезални Административни Одбор**) држао је своју редовну седницу дана 18. (30.) марта о. год под председништвом Његове Светости Патријарха г. Георгија, а у присутности г. г чланова: Максима Живковића пароха Ново-Карловачког, Милана Суботића пароха Батајничког, Лазара Обреновића великог бележника, Јована Богдановића, Павла Јанковића и Германа Опачића протођакона као известитеља и бележника. — Од важнијих предмета предузето је и решено: Имају се позвати црквене општине, да своје молбенице ради прибављања из земаљске дотације до конца месеца априла о. г. Адмін. Одбору поднесу. — Молбеница Јована Војновића из Шида, којом потражује од управе ман. Привине Главе своту од 713 ф., као наследство тамо преминулог Душана Маодуша, доставиће се управи манастира на изјашњење. — Црквена скупштина у Лединци има се у присутности одборског повереника са једном трећином обновити а за тим се има избор председника са искључењем Д. С. обавити. — Избор црквеног одбора у Руми дана 5. августа 1890. обављени уништава се и нов избор црквеног одбора одређује се. — Кућа Ане Вајскоп у Карловцима, коју је кућу црквена општина Карловачка за парохијални дом употребити намеравала, има се у смислу опоруке покојне Ане Вајскоп на јавној дражби продати. — Више манастирских и црквених рачуна прегледано је и одобрено, дочим су неки црквеним општинама на објашњење повраћени.

(**Архидијецезална Конзисторија**) држала је своју редовну седницу дана 19. (31.) марта о. г. под председништвом Његове Светости Патријарха г. Георгија, а у присутности г. г. чланова: Авакума Стајића проте митровачког, Пиканора Поповића администратора манастира Шишатовца, Димитрија Руварца пароха Земунског, Саве Стојшића пароха Иришког, Васиљија Николајевића пароха Иришког, Павла Новића конзистор. фискала и Германа Опачића протођакона као известитеља и бележника. — Од важнијих предмета предузето је и решено: Црквена општина Прогарска препоручује се Саборском Одбору ради подељења приномоћи за допуну свештеничке плате. — На протопресвитератску канцеланцију у Митровици има се стечај расписати. — Архимандрит Хоповски *Евлогије Кузмановић* враћа се за настојатеља у манастир Вел. Ремету; администратор Вел. Реметски *Милутин Јакшић* премешта се за администратора у Малу Ремету; Раковачки игуман *Генадије Поповић* за администратора ман. Кувеждина; Кувеждински игуман *Амфилохије Јеремић* враћа се за настојатеља ман. Шишатовца; администратор ман. Шишатовца *Никанор Поповић* премешта се за администратора манастира Беочина; Беочински игуман *Сава Орловић* враћа се за настојатеља у ман. Јазак; Јазачки настојатељ *Сисоје Илић* враћа се за настојатеља у ман. Раковац; а администрација ман. Хопова поверава се досадашњем настојатељу ман. Гомирја протосинђелу *Исаију Дошену*. — На упражњену парохију Грабовачко-Свилошку има се стечај расписати. — Парохија Товаришка код Земуна повишава се на молбу тамошње црквене општине из VI. у V. плаћевни разред. — На упражњено место личног помоћника у Земуну има се стечај расписати.

(**Саборски одбор**) који је био сазван за 20. март о. год., није могао држати своје седнице, пошто није дошло довољно чланова. С тога је саборски одбор сазван за 10 (22.) април о. г.

(**Обнова српске црквене општине у Вршцу**) извршена је 18. марта о. г. При избору скуп.

штинара гласало је свега 110 бирача, који су изабрали 120 скупштинара, од којих су 22 од ученога реда, 28 трговаца, 35 занатлија и 35 ратара. За који дан ће се скупштина конституисати и организовати.

(**Нови добротвори.**) *Велимир М. Прошић*, сремски начелник у миру, преминуо је 11. фебруара о. г. у Пожаревцу у Србији. Покојник је своје имање у вредности од 36.000 динара оставио *фонду Колярчевом*, да се од прихода његова издају *награде за добра књижевна дела*, која би била Србству од користи. У тај завештај урачунат је и мираз његове жене Драге, која је пред судом изјавила, да пристаје да свој део имања уступи на тај племенити циљ, те ће се та нова фундација звати: „*Фонд Велимира М. Прошића и жене му Драге.*“

(**Добротвор српске школе.**) Српски листови јављају, да је *Драго Памучина*, Србин из Херцеговине, који сада живи у Трсту, завештао половину свога имања (у износу око 40.000 ф.) *за оснивање и издржавање српске вероисповедне школе* у свом родном месту *у Тулу* у Херцеговини. Нека је слава и хвала овом честитом родољубу!

ЧИТУЉА.*)

(† **Филип Николић**) *парох у Бингули*, у Срему, преминуо је око половине месеца марта о. г. у 87-ој години живота свога. Покојник је један од најстаријих свештеника српских. Родио се 10. октобра 1804. у Ердевику, где му је отац Симеон био скоро пуних 50 година вредним општинским чиновником. Основне школе свршио је у месту свога рођења, а тако звање „немачке“ у Адашевци; гимназију и богословију изучио је у сремским Карловцима. Г. 1829. рукоположио га је за ђакона новоосвећени владика далматински Јосиф Рајачић. Пре две године свога ђаконовања провео је као учитељ у Иригу учитељујући у друштву са данашњим старином митрополитом сарајевским Ђорђем Николајевићем; а годину дана после тога био је учитељ у Бингули. Год. 1833. 8. новембра запопљен је за Мањелое. Но на брзо оставши своју првашњу парохију, и дошеш у Бингулу, где послужи верно Богу и народу мал' не пуних 60 година и где га и смрт затече. Покојник беше уважен, честит и ваљан свештеник. Још га је нок. патријарх Рајачић одликовао чланством духовне конзисторије. У својој дубокој старости повукао се од неколико година од јавне службе и проводио је дане у миру и тишини. На погребу му држао је опроштајну реч г. *капелан Саватије Бекавчевић*, те је лепо напртао живот и врлине покојникове. Нека је вечан спомен честитом свештенику Филипу Николићу!

Б.

(† **Марко Опачић**,) *окружни прота горњобудачки*, преминуо је 15. (27.) марта о. г. после дужег боловања у *Војнићу*. Загребачке „Narodne Novine“ јављају ово о пок. проти Опачићу: Покојник, којему је могло бити близу 70 година, био је један од највреднијих и најпоштованијих свештеника у горњој Крајини, прави слуга божији, прави пастир свога стада. Пола зећи гимназију још у време кад су се сви предмети предавали на латинском језику, Марко Опачић одликовао се међу православним српским свештеницима потпуним знањем латинштине. Премда је под старе дане био болешљив, ипак није никада ни једнога часа малаксао у ревности, којом је своју духовну службу обављао. Занимао се он свагда живо и за опште народне и политичке послове, те је и у јавним листовима дописивао. С његовим народом и његовим друговима по сталежу жали за њим честити син његов, *Герман Опачић*, патријаршијски протођакон, конзисторијални бележник и професор богословије 17 марта сахрањен је покојник свечаним начином уз велико саучешће свога народа. — С покојником су се опростили лепим говорима свештеници: Никола Гр. *Живковић*, протојереј и кр. професор у Г. Карловцу, и Игњат *Малобабић*, парох у Коларићу. — Вечан спомен честитом проти Опачићу!

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

(Молимо поштоване писце, уреднишшва српских листова и издаваче књига, да нам своја издања *на крилма* достављају. Молимо тако исто славна уреднишшва, да нам своје листове *у замену* шаљу.)

— **Шематизам православне епархије далматинске и истријске** *за годину 1891* — Задар, печатња Ивана Водиске 1891. — 8 на. стр. 63. —

Садржај овом шематизму ово је: Православна јерархија у аустро-угарској монархији, и то: а.) Митрополија карловачка; б.) митрополија ердељска; и в.) митрополија буковинско-далматинска. — Историјски преглед далматинско-истријске епархије. — Епархијски епископ др. Никодим Милаш. — Епископска консисторија. — Свештенство при епископији. — Манастири. (Егзарх за све епарх. манастире Јеротеј Ковачевић, архимандрит митрофор. Манастири су: Крка, Круша и Дуговић.) — Парохије, и то у претпоеврстератима: задарском, скрадинском, книнском, шибеничком и имоцком. — Рукоположени. — Одликовани. — Свештеници на стр.ни. — Свештеници у пензији. —

*) Да бисмо могли у овој рубрици достојно испратити на онај свет сваког преминулог свештеника, молимо лепо пријатеље овога листа, да нам саопште сиртне случајеве, који се догоде, и да напишу по коју реч на живота дотичног покојника. Уреди.

Умрли. — Учевни и васпитни заводи, и то: богословски завод; богословско сјемениште; веропучитељи у државним школама. — Закладе. — Статистички преглед. — Дарови на побожне цели. — Летопис. — Додатак: Правилник закладе за свештеничке удовице и сирочад у епархији; азбучни именик свештенства; и свештеници по годинама живота. — По „статистичком прегледу“ за годину 1890 било је у далматинскоистријској епархији: 3 манастира, 5 протопресвитерата, 53 напоља, 3 капеланије, 80 цркава, 9817 домова, 69.061 душа; 24 свештеника монашког чина, 46 свештеника световног чина, 1 ђакон монашког реда; родило 2136 законите и 184 незаконите дјеце; вјенчало се 434 брачна пара; умрло 2138; прешло у православну вјеру 19, а из православне вере 16 душа; спремају се за свештенички чин 25 богослова; а број катихумена у средњим и основним школама износи 1048. — По свему се види, да је ово врло брижљиво израђен „шематизам“, који годинама редовно излази, те верно износи стање православне далматинске епархије. Дај Боже, да и о нашим епархијама што пре видимо такве шематизме!

— **Прошлост српско-православног владичанства вршачког.** Написао *Ф. Милекер*. Превео *Лука Поповић*, парох панчевачки. (Прештампано из „*Браника*“ за годину 1891.) У Новом Саду, штампарија А. Пајевића, 1891. — Стр. 56. — Цена 15 новчића. — Ову књижицу препоручујемо нашим читаоцима, али уједно изјављујемо, да се слажемо са г. парохом Димитријем *Руварцем* (следа): његов приказ исте књижице у земунском листу „*Новом Времену*“ бр. 22. од 17. марта 1891), да би г. преводилац ваљало да из нова преради ту историјску расправу, да је местимице попуни и неке хронолошке погрешке поправи. Надајмо се, да ћемо то у другом издању исте расправе дочекати.

— **„Успеци.“** *Драма у пет чинова*, од *Борка Брђанина*. (Награђена од „Матице српске“ са 200 фор. из фонда Јована пл. Наке.) Београд, 1891. — Средња осмина, стр. 227. — Цена 1 и по динара. — Ова је драма представљана 12. и 13. јануара 1891 на београдској позорници. — Писац је под псеудонимом „Борко Брђанин“ написао већ више драма, приповедака и романа, који су изишли које засебно које у разним листовима. Име је писцу *Светозар Љ. Гавриловић*, а живи у Београду као чиновник у министарству пољопривреде.

ОГЛАСИ.

15 **СТЕЧАЈ.** 2—3

На упражњено *учитељско место у Ивандији* овим се расписује стечај. Плата је 400 фор. а. вр. у готовом новцу, 2 хвата тврдих дрва, слободан стан са две собе, кујном и шпајзом, и баштом од 1000 □ хвати. Од погреба, где позван буде, добиће 50 новчића.

Дужност је учитеља, осим предавања у свакидашњој и повторној школи, још и појање у цркви и обучавање школске младежи у појању.

Молитељи нека своје молбенице са сведоџбама о свршеним наукама, положеном испиту из мађарског језика и добром владању најдаље до 1. маја о. г. поднесу потписаној црквеношколској општини.

Из седнице црк. школске општине у *Ивандији* 18. марта 1891.

Црквено-школска општина.

Е. 228. — I. 59.

СТЕЧАЈ 16 1—3

Ради попуњења парохијског места у **Јарковцу** са платом пете класе.

Молитељи имају своје ваљано инструисане прозбе најдаље до 15. (27.) Маја 1891. путем својих духовних власти, овој конзисторији послати.

Из седнице епарх. Конзисторије у **Вршцу** 26. Марта (7. Априла) 1891. држане.

Е. 512. — I. 117.

СТЕЧАЈ 17 1—3

Ради попуњења места личног капелана у **Старој Молдави** парохије четврте класе.

Молитељи нека своје ваљано удешене прозбе, путем својих духовних власти најдуже до 1. (13.) Маја 1891. овој конзисторији пошљу.

Из седнице епарх. Конзисторије у **Вршцу** 26 Марта (7. Априла) 1891. држане.

„**Српски Сион**“ излази *сваке недеље* на великом табаку. **Цена** му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину за годину 4 фор., за по године 2 фор., а за четврт године 1 фор. За *стране земље* на годину 5 фор. Ил Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединa бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се накладној штампарији *А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи* уреднику *Сави Петровићу* у *Новом Саду*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ.

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 14. У НОВОМ САДУ 8. АПРИЛА 1891. **Год. I.**

Службени део.

Бр. 40.
През. ех 1891.

ОКРУЖНИЦА

ЊЕГОВЕ СВЕТОСТИ ПАТРИЈАРХА ГОСПОДИНА

ГЕОРГИЈА БРАНКОВИЋА

издана на подручно Архидијецезално Свештенство у погледу решавања мање важнијих предмета у свом делокругу.

Поводом тим, што се више пута догађало и догађа, да су се ради потреба духовних овамо долазећи хришћани безуспешно натраг враћати морали, пошто су потребе њихове или сасвим незнатне или од мање важности биле, да их је могао и сам местни парох у своме делокругу свршити, или ако су кад и кад потребе и важније биле, али Нам дотични молитељи нису знали ствар своју као што треба представити и разложити, а да од свога пароха или протопресвитера нужног извешћа, у коме би ствар њихова јасно изложена била, донели нису; то да неби у напредак верни ради сваке маленкости к' Нама лично долазити морали, пастојећим наређујемо: да свакога вида распре, које би се између брачних лица т. ј. мужа и жене, или међу онима, који су се узети хтели, а после једна или друга страна пре обручења и венчања одступила, изродиле, најпре има дотични парох да расправља, па у колико их сам расправити и помирити неби могао, дужан је такове своме окружном протопресвитеру са извештајем својим заједно ради надлежног уредовања упутити.

У таковим случајевима дужно је парохијско свештенство своме окружном протопресвитеру на руку ићи, како би се распре што лакше и брже расправљати и прекидати могле. Усљед чега, ако би који свештеник, кад окружни протопресвитер од њега било писмени или усмени извештај или разјашњење каково буде занскао, са истим закашњавао или дати пренебрегао: то ће такови као непослушан и упоран строгој дисциплинарној каштиги подвргнут бити.

Оне распре пак, које се међу свештенством и хришћанима изродиле буду, расправљати има дотични протопресвитер.

И тек онда, кад дотични протопресвитер принесене му распре у свом делокругу неби могао решити и прекинути, имају се

Нама односно Епарх. Конзисторији поред образложеног извешћа на решавање подносити.

Предложено расположење саопштава се Пречасности Вашој на ту свръху, да исто како подручном Вам парохијском свештенству, тако и благочастија нашег христ. Црквама, знања и строгог придржавања ради обнародовати и у надлежни протокол окружних наредаба дословно уписати дати не пропустите, с том опоменом, да ће сваки онај, који се по овом расположењу Нашем владао неби, него би и на даље за сваку маленкост, обилазећи свога пароха и протопрезвитера к Нами долазио, безуспешно кући својој вратити морати.

У *Карловцима* 12. (24.) марта 1891.

Георгије с. р.
патријарх.

Неслужбени део.

СЕМИНАР ЗА ОБРАЗОВАЊЕ МАНАСТИРСКО-МОНАШКОГ СВЕШТЕНСТВА.

Од Јеромонаха Сергија Шахрак-Жинића.

(Наставак.)

Нећу ја нити хоћу кога да обманујем, нити што неистинито да измишљам, већ и по други пут констатујем факт: да је и било, а и данас има у нас доста људи, а нарочито манастирских калуђера, који су тога тврдог мишљења, да наши манастири, нарочито у материјалном погледу, много боље напредују под простим и нешколованим — него под спремним и интелигентним калуђерима.

Ако је нужно, да се у томе погледу на аукторитета позовем, смело се позивам на пок. патријарха Германа Анђелића, који је јавно, пред многима врло често, не само исповедао, већ озбиљно и доказивао, да су за манастире бољи и згоднији — прости, из разних нижих сталежа рекрутовани калуђери, него образовани богословци, или иначе интелигентни људи. Нарочито је пак исповедао и доказивао да су за управу манастирску и материјално унапређење св. обитељи далеко способнији од шустера, берберa и свакојаких запатлија за архимандрите, игумне и настојатеље промовисани прости калуђери, — него свршени богословци, јуристе и доктори, који као образовани дворски калуђери дођу на манастирску управу.

А зашто?

„За то — говорио је од прилике пок. патријарх — јер прости калуђери, или од простих калуђера поставши манастирски настојатељи, боље пазе на манастирску економију, имају ограниченије потребе, немају оних раскошних господских навика, које манастир разоравају, него су с малим задовољни — а што је главно: не очекујући већа достојанства, привезани су за манастир, те су интересима манастирским у сваком погледу вернији и одданији, него од образованих дворских калуђера поставши архимандрити и манастирски настојатељи са својим раскошним господским навикама, који су тек привремено на челу манастира, те изгледајући обично на митру владичанску, сматрају манастир за згодно земљиште, а манастирско добро за подесно средство да час-пре до жељене мете достигну. — а уз то као у опште троми и неуки економи пусте да манастир материјално посрне, те тиме очевидно документују да су за манастир и манастирску управу неспособни?“

Тако је ето мишљење имао и тако говорио покојни патријарх Герман о калуђерима — а да је то, што је из уверења

проповедао, консеквентно и у пракси изводио, то нам је свима познато. За речи у горе наведеном доказивању — ма да сам их својим ушима слушао — не гарантујем, али ток мисли и суштина доказа у ономе је, што сам навео. Да је тако, могли би посведочити многи калуђери и настојатељи фрушкогорских манастира, који су то од пок. патријарха не само слушали, већ и као необориву истину усвојили.

Па ко би рекао, да пок. патријарх у неку руку није имао право?!

У данашњем времену се и много већа и уређенија добра, но што су наша манастирска, само штедњом и ваљаном управом одржати могу — па, када се зна из искуства, да се од „дворских“ калуђера поставши образовани настојатељи и архимандрити већином нису показали нити као штедише, нити као ваљани манастирски управитељи, — када се зна, да оне наглашене раскошне господске навике заиста манастир и манастирска добра пзнуравују, — када се узме, као што и јесте, да провизорно намештање на управу манастирску образованих настојатеља — који на већа достојанства изгледајући данас јесу, а сутра нису у манастиру — мора манастиру безусловно да шкоди —: онда баш и није тако велико чудо, што је бивши врховни поглавар наше цркве и манастира, из уверења проповедао и доказивао: да су за манастирске калуђере а посепе настојатеље, бољи и згоднији — прости, него образовани људи.

Па ипак да ли је то мишљење оправдано — а нарочито, да ли се из приведених разлога и доказа може извести правилан закључак: да су за манастире у опште бољи необразовани, него образовани и интелигентни калуђери!?

Ја сам предузео да пишем о будућој школи или семинару за образовање манастирско-монашког свештенства — али не само да бих перо своје немилице сломио, него бих се и чина калуђерског на мах одрекао, кад бих морао за правилно и истинито признати *таково* мишљење, на ма да га је не знам какав ауторитет заступао, проповедао и доказивао! Јер признати за правилно таково мишљење, значило би у крајњој анализи: *одрећи вредности сваком општем и стручном образовању, ше шврдити апсурд: да је човек способан за оно, за што нема способности — или да је спреман за оно, за што се спремао није.*

(Наставиће се).

ШТА ЈЕ ЧЕТРДЕСЕТНИЦА
И КОЈА ЗА СЛУЖБУ ПРАВИЛА ВЛАДАЈУ ПРЕКО ЧЕТРДЕСЕТНИЦЕ?

(Свршетак.)

IV.

Време четрдесетнице, освећено примером самога Исуса Христа као време особито, разликује се од обичнога времена служења Имену Свевишњега и у црквеној служби.

Припрема за *велики пост* почиње много раније од чистога понедељника. На три седмице пре великога поста, почињу се појати на „**воскресномъ всенощномъ**“ ове појне песме: **Покаяніа отверзи ми двери. — На сплетшія стезя. — Множества содѣяннихъ мною лютыхъ.** — У недељу блудногa сина и у две недеље после ње на „**всенощномъ**“ после **Хвалите имя Господне** — поје се псалам 136. **На рѣкахъ Вавилонскихъ** — где се у слици Јевреја, који су плакали далеко од своје миле отаџбине, приказује грешник, где плаче због своје удаљености од Бога.

У недељу месопусну спомиње се по-

*

следњи суд, да нас расположи на покајање и на дела милосрђа.

Сирне (беле) седмице забрањује се месо јести, као подражавање грчкому цару Ираклију (610—640), који је водећи борбу са Персијанцима заветовао се, у случају по беде, да не ће јести меса у седмици пред великим постом. Победивши непријатеље, цар је испунио завет, а црква подражавајући благочастивом цару, налаже и нама, да се уздржимо од меса, а тим оружамо се на борбу са страстима. (Никольскій, стр. 557. и 559. пр. 2.)

Служба *сирне седмице* спомиње нâд Адама и Еве за то, да се по примеру прародитеља и ми расположимо за кајање.

У среду и петак служе се *часови* и *вечерње* уз велике поклоне са молитвом: **Господи и владыко.** (Ова се молитва приписује св. Јефрему Сирскому.)

У последњу недељу пред великим постом постоји опроштај узајамнога праштања у вредâ. С тога се тај дан зове „**прощенныхъ.**“

Обред узајамнога праштања узет је од старих монаха, који су, удаљујући се на сав пост у пустињу, молили браћу за опроштење. Међу тим тај обичај не живи у целој православној цркви.

У понедељак почиње прави велики пост. Суботом и недељом великога поста бива обична служба (кроз све недеље великога поста осим цветне, премда ова строго узевши не спада у време четрдесетнице, као што се види из оне, у очи Лазареве суботе, песме: **Дѣяніемъ сокрушихомъ четыредесятницу** — кроз све недеље вел. поста чита се Василијева литургија) а у остале седмичне дане разликује се у овом:

1.) Јелеје се замењује или *читањем* или је *тихо* и *отпуштено;* 2.) из свештених књига читају се само књиге старога завета, у којима се приказује човек још необновљен у Исусу Христу. Тако осим псалтира, читају се књиге **Бытія, Притчей** и пророка Исаије; 3.) црквено **вдѣяніе** или је тамно или угашито „ружичасте“ боје (Литур. Протојер. Л. Петрова) као приличније чувству покајања и за спомен проливене за нас крви Господове; 4.) *Звонење* за Богослужење је ређе; 5.) Сва скоро дневна служба свршава се пре ужине; после ужине служи се само навечерје; 6.) Богослужење прате чести поклони и „метанија.“

Средом и Петком великога поста врши се Литургија „**преждеосвященная.**“ На овој литургији преподаје се вернима тело и крв Христова, што је освећено на пређашњој *потпуној Литургији.* Почетак јој је у Александрији, после у Јерусалиму, и најпосле уведена је у свеопћу употребу саборским правилима. Писмено изложење прописује се св. Григорију Двојеслову, папи Римском. Као заступник папин у Цариграду, Григорије је много источних црквених обичаја пренео на запад. Покушај његов, да и литургију пређеосвећену уведе у западној цркви, био је безуспешан. Само на велики Петак преноси се „**опрѣснокъ**“ (пресан, бесквасан хлеб) свечано на главни престо, показује се народу и употреби. (Види у Серединског служба страсне недеље.)

Осим ових особитости, које су заједничке свим службама четрдесетнице, имаде извесних дана, у које црква износи у посебним службама особене неке предмете и слике, како би четрдесетница за децу њену била посве спасоносна.

У прва четири дана прве седмице на навечерју чита се велики канон св. Андрије Критског, са додатком канона **къ чести Маріи Египетской.** Велики канон приказујући нам лица и догађаје из свештене историје, учи нас да се поведемо за добрим примерима, а рђавих да се клонимо и да подвизима кајања умилостивљавамо Бога. А канон Марије, која се с невађала пута обратила на пут прави и благочастиви, учи нас, да се уздамо у Бога и силу Његове спасавајуће благодети.

У суботу освећује се кољиво т. ј. варена пшеница са медом или шећером уз спомен св. великомученика Теодора Тирона, који је приказавши се у сну епископу Евдокију, овоме наложио, да хришћани место јестива оскврњених по заповеди Јулијана одступника, кувају идолских жртава, једу кољиво.

У *прву* недељу или у недељу *православља* црква спомиње како се император Теофил, који је ратовао против икона,

измирио са црквом, те како је царица Теодора заједно са патријархом Методијем год. 842. коначно успоставила поштовање икона. У спомен тога свршава се у неким црквама (у српској нема тог „обичаја“) *обред православија*. После службе архијереј и свештенослужитељи узашавши на амвон, пред којим се поставе иконе Спаса и Божије Матере, моле Господа, да утиша раздор и свађу међу црквама, да обрати к православљу све одступнике, и верну децу да утврди у истини. После апостола, јеванђеља, сугубе јектеније и молитве, протођакон, ступивши на катедру три пут узглашава: **Кто Богъ велій якw Богъ нашъ? Ты еси Богъ, творай чѫдеса единъ.** По том, прочитавши символ вере, завршује: **сія вѣра Апостолская, сія вѣра Отеческая, сія вѣра Православнаа, сія вѣра вселенскоѭ оутвердн.** Даље доказавши, да је цркви дано право да послушне слави, а непокорне да анатемише, протођакон „возглашава“ анатему на оне, који поричу биће и промисао Божји, ваплоћење сина Божијега, присноДјевство Богоматере, тајне, иконе, моћи и Божанско порекло царској власти. На свако „возглашење,“ три пут се отпоје „анатема.“ После тога парче се **вѣчнаа памать** умрлим у вери, особито царевима, књезовима (у Русији) и патријарсима и **многолѣтіе** цару, властима духовним и световним и свим православним хришћанима. На крају моли протођакон Св. Тројицу, да утврди вернике у православљу, а противнике да приведе к познању истине. После отпуста целују се иконе. (Литург. Петрова.)

У *другу* недељу спомиње се св. Григорије Палама, митрополит солунски (14. века). Овај Григорије изобличио је јеретика Варлаама, који је учио, да је Господ засјао на Тавору не божанственом, него обичном светлошћу и да духовна озареност и просвета светих подвижника долази не од Духа Светога, него од природних узрока. (Дебольскій кн. II стр. 68—70; Никольскій стр. 570.)

Треће недеље (крстопоклоне) на јутрењој молитви износи се крст, којему се клањамо као и на **Воздвиженіе**. Лепо разјашњава црква обред клањања Крсту у синаксару 3. недеље вел. поста: „Као што онај, који далеки пут путује па се умори, једва чека да отпочине мало, те кад је под хладовином граната дрвета одморивши се нову снагу прикупио, па као подмлађен даље свој пут наставља тако су св. оци усред поста и тешкога пута посадили живоносни крст, који нам даје одмора и хлада, те чини да смо одморни и лаки, да нам је лак остали трудни пут.“

Четврте недеље спомиње се св. Јован лествичник, игуман синајски (6. века), који је у својој лествици насликао напредовање човека у нравственом савршенству. У *четвртак* 5. седмице на јутрењој молитви чита се по ново сав канон Андрије Критскога и Марије Египатске са додатком житија Маријина (саставио патријарх јерусалимски Софроније) те по том се та служба назива „**стоѧніемъ Маріи.**“ У суботу на јутрењи чита се *Акатист Богородици*, састављен од Георгија Писидијскога. (Фил. о пѣсн. 171, 172. Акатист чита се у то време сигурно *за то*, што спасење Цариграда од непријатеља посредовањем Богоматере, служи као образац нашега спасења од невидљивих непријатеља тим истим свемоћним „ходатајством.“ Никольскій 573.)

Пете недеље и читаве следеће седмице спомињу се догађаји, који претходе васкрсењу Лазара. *Факат васкрсења* Лазарева спомиње се у суботу, те како је то чудо било предувераваљем општега васкрса, тога дана на јутрењи поју се и читају васкрсне песме: **Ѧгглескій соборъ оудивисѧ** — и **Воскресеніе Христово видѣвше** —; на литургији место: **скатый Боже** — поје се: **Ѳлицы ко Христа крестистеся** — јер су се у Лазареву суботу крштавали оглашени.

Као што је споменуто горе више, велики пост или четрдесетница завршује се у очи Лазареве суботе, кад се поје: **Дѣ-шествомъ совершивше четыредесатницѣ.**

По руском

М. Г., професор.

ЗАВИСНОСТ НРАВСТВЕНОСТИ (МОРАЛА) ОД РЕЛИГИЈЕ.

С руског превео Ђорђе пл. Бота, свештеник

(Наставак.)

Како јако и дубоко утиче хришћанска религија спасоносно и осветљујући, еле како нравствено утиче на сав народни живот, о томе нас може врло јасно уверити на пр. то, кад испоредимо васпитање у хришћанских незнабожачких народа, кад у оне испоредимо хришћанску и незнабошку кућу и породичан живот, кад испоредимо односај између мужа и жене, међу родитељима и децом, међу господарима и слугама код хришћана и незнабожаца.

До душе налази се на жалост и по многим хришћанским кућама породичан и домаћи живот такав, који је са свим противан хришћанским назорима. Али нема сумње да узрок тој жалосној појави лежи у таким приликама, које ничега оне немају са хришћанском религијом, на пр. у властитој користи појединих породичних чланова, у недостатку љубави међу њима, у породичном раздору или у гресима, у неверству, у пороцима којима је заражена једна или друга пола породице — дакле у оне у делима и односајима, који се косе са хришћанском религијом и које строго религија забрањује. — Али за то тамо, где чланови породице живе у таким узајамним односајима, како им хришћанска религија заповеда — тамо породичан живот протиче у највећој љубави и наклоности, у правој срећи, те по свему носи печат потпуне племенитости и чистоте — у оне потпуно је нравствен. За доказ тога, колико је великог и славног у нравственом погледу произвела и производи хришћанска религија у човештву, можемо а и треба споменути разне заводе, савезе, друштва и братства; у оне треба споменути дела и рад хришћанског милосрђа и добротворности, — једном речи све оно, што је учинила и што чини хришћанска вера пуна жарке љубави да уклони или бар да ублажи телесне и нравствене беде и невоље човечије; — шта је учинила т. ј како се стара и негује сиротињу и болеснике како се стара за оне, који су пали или изложени опасности и који трпе разне невоље; — шта је учинила да нравственост има успеха, да се уништи или ослаби неморал. — За све то треба се позвати на оно доброчинство које је светла трага оставило за собом пролазећи кроз велике редове верних хришћана свију времена, и које је учинило највећа и славна дела тамо, где је на име дубоко проникло у хришћанско друштво; треба се позвати на то доброчинство, с којим испоредивши делатност морала без религије остаје једно велико ништа. — Даље, неопходно је овде споменути и она времена и прилике човечијег живота, у којима вршење нравствених дужности на пр. према ближњима, не само да се не може надати награди и благодарности, већ на против тражи и иште потпуног самопожртвовања, шта више доводи у опасност и сам живот добротвора, као што су на пр. времена оне гоњења, заразне, епидемичне болести и т. д. када се, као што се види, под притиском ужасних свеопћих беда, угушују у човеку сви инстинкти, осим инстинкт самоодржања. Док се као делателна показује једино хришћанска љубав, која је у пуној бризи за самоодрицање и самопожртвовање према ближњима, увек довољно снажна, да остане верна захтевима нравствених обавеза; дотле међу тим морал без религије у таким приликама постане немоћан и ништав. И тако ми овде налазимо на ново на један пут историјски доказано сведочанство, да се само у хришћанској религији налази довољно снаге за извршење и најтежих нравствених обавеза. При том нам излази пред очи непрегледна светла чета хришћанских мужева и жена, тврдих и снажних у вери, који се често провлаче кроз целу хришћанску историју, који не просто само лично и тако рећи за себе проводише живот тако нравствено чист и пун разноврсних добрих дела и украшен сваким доброчинствима, да им шта више и незнабошци често не могаху одрећи свога поштовања, већ који ради свога религиозног и благочастивог живота у нравстве-

ном погледу, беху као со оној гомили, у чијој се средини палажаху, и који далеко распростреше религиозно и нравствено препорођење и обновљење човештва, што није у стању учинити никаква теорија философска и никакав живот осим — живот вере. До душе Хелвецијус, француски философ из прошлог века, одриче такав важан значај религији по нравствени живот, и са свим иначе мисли. По његовим речима, верни никако не припадају оном броју, који ревније и верније од свију испуњавају и чувају законе, они их на име више него iко нарушавају, јер религиозна лажна вера јесте и остаје за свагда и сваког отровни извор. Али то пребацивање паше рено против целог хришћанског света без икакве основе остало је и најпосле увек остаје тежак грех на савести ауктора, као ничим незаслужена клевета против онога, што је учинило човечанству права доброчинства На против, питамо ми, где се највише нарушавају и газе закони божији и човечији? Где се јасно показује насилна нравствена суровост и дивљаштво? Где се на најгаднији начин прелазе границе сваке пристојности и учтивости? Где се осмелише са свим јавно проповедати нову нравственост, коју би гнушајући се презрео сваки разуман човек? Где је уништен и сами прости нравствени појам о оном, што се зове моје и твоје, и где је без трага ишчезло свако право и правичност обвеза, па и проста обазривост према другом?

(Наставиће се.)

НЕШТО О БУДУЋЕМ „УРЕЂЕЊУ ЕПАРХИЈА.“

(Посвећено г. Др Ники Максимовићу.)

Један од најважнијих предмета, који очекује рјешења и коначног утврђења још за трајања ове саборске периоде, то је „уређење епархија,“ јер уредба од 30. јула 1871., по којој се данас равнају наше епархијске управе, није заиста заслужила, да се и даље подржава, да јој се вијек продужује. О нецелисходности и неупутности данашњег уређења епархија наших, чула се је и по јавним листовима кад и кад по која жалба и тегоба; али још више, далеко више пало је ријечи нигђе незабиљежењех против тога „уређења,“ које се за 20 година свога битисања показа, да ни из далека није кадро постизавати онога, што му наслов каже, — показа се, да за тих 20 година ред у епарх. управи ни за длаку није у напредак крочио, ојачао.

И ако сам и ја о овом предмету већ и јавно писао, и приватно разговарао, нека ми се не замјери, што ћу и овље у овом баш *надлежном* листу, неколико ријечи о томе рећи, и читаоцима његовим на расуђење поднијети, те нека премишљају и суде, па да и своје назоре у овоме листу изнесу, не би ли се у свима нашијем прилошцима о овој теми бар једно зрнце нашло, које би на корист *реда* у епархијама могли усвојити и они надлежници, који стварају будуће „уређење епархија,“ и који ће код расправе тога предмета у нашем сабору одлучну ријеч водити. А све ми се чини, да ће из „Сиона“ овакви гласови лакше допријети до надлежних мјеста, него ли из иначе наших честитих листова, у којима се до сад о оваким стварима писало, али којима је главно у програму *политика*.

Данашње „уређење епархија“ просто рећи не ваља. Ја судим по искуству стеченом у горњо-карловачкој дијецези, а на сву прилику неће бити ни у осталим дијецезама наше митрополије.

За то у овом разлагању узимаћу примјере само из горњо-карловачке дијецезе, која ми је најпознатија; и ако би се нашао ко из другијех дијецеза, да о овој ствари своју каже, — нека каже, и ја мислим, да би његово разлагање овоме моме дошло само у прилог.

По досадањем „уређењу епархија“ од 31. јула 1871. има епархијска управа горњо-карловачка 75 чланова. Ту не рачунамо епархијску скупштину, која има сама за се далеко преко стотину чланова, него рачунамо само епархијску консисторију, епарх. админ. одбор, и епарх. школски одбор. Ти чланови расијани су по свијем крајевима дијецезе, од Зрмање до Јасеновц', на од Бојанаца у Крањској до Неђува на међи босанској. Епархијска скупштина од 1871.,

која их је изабрала, бирала их је с том лијепом намјером, да сви крајеви дијецезе буду подједнако заступљени у епархијској управи, надајући се отуда и некој подједнакој благодети за све крајеве дијецезе. С тога не имајући сваће способнијех људи, није се устручавала изабрати у конзисторију но неког, који се не зна ни потписати. Већина од тих 75 чланова свјетовњаци су, јер свештеници су у већини само у I. одсјеку т. ј. у духовној конзисторији, дочим свјетовњаци владају у административном и школском одбору. По одсјецима дијеле се овако: у дух. конзисторију спада 36, у адм. одбор 24, а у школски 15 чланова. Но шесторица осим свагдањег конспект. фискала имала би долазити сваког мјесеца у сједницу духовну, а тако опет у административну; у школску сједницу пак, пошто немамо него само неколико својих конфесијоналних школа, доста је и у два мјесеца по једна сједница. Осим тих партикуларних, мора држати сваки одсјек и по једну пленарну сједницу сваке године.

Па долазе ли ти чланови тако у сједнице, као што прописује „уређење епархија,“ и као што су 1871., кад су изабрани, обећали пред епарх. скупштином?

Ево како долазе. Има их, који за свих 20 година свога чланства ни један пут у сједницу не дођоше; а готово половину од тих 75 чланова, ја, који сам имао ту непријилику, десетак година бити биљежник код наше епарх. управе, не имадох среће и прилике ни познати, и ако им се сваке године редовно шаљу позивнице за сједнице. У поменуте сједнице, у које би сви чланови доћи морали, дође обично не половина или трећина, него словом по један или два, и то свештеници, а свјетовњак ни један. Да владика нема случајно у мјесту своје резиденције, и у најближој околини три четири члана, који њему за љубав дођу, фактично годинама неби могло бити никакве сједнице.

Ето тако изгледа данашња епархијска управа. Узрок што је то тако, лако је погодити. Поглавита је узрок то, што чл. 36 уређења епархија каже, да члановима припада накнада за подвоз и 3 фор. дневнице, — али није створио фонда, који би то кадар био исплаћивати. Људи кад виђеше, да би то почасно звање њих коштало и труда и новаца, одлучише, да не иду у сједнице, премда је сваки, који је макар једном само у сједници био, свечану заклетву положио *„да ће у одређене му дане тачно у сједнице долазити.“* Врло је мало наших конзисторијања, — духовних судија — који том приликом нијесу криво присегли.

Осим тога и апатичност од стране свјетовних чланова, који су код нас понајвише трговци, према *црквеним и школским стварима*, узрок је, да и пленарне сједнице пролазе без и једног свјетовњака.

Свештеници чланови пак интересују се до душе за своје и црквене ствари, али ипак и они врло неуредно долазе у сједнице; и њих има, који већ десет година у сједницу не дођоше, премда су до 1871., док није нова конзисторија организована, уредно у сједнице долазили. То ће бити јамачно с тога, што сада врло неуредно своју плаћу добијају. Има доста свештеника у нашој дијецези, који по 20 до 30 мјесеца нијесу плаће добили. Са свим је дакле појмљиво, да нијесу кадри трошити и ове, ће баш није неопходно нужно; — јер са оно 50—60 фор. што би их потрошио идући два три пута преко године к сједници конзисторијалној у Плашки, боље му је н. пр. платити осигурање за своју жену и дјецу, па да му у случају смрти барем у први мах по прошњи не оду, кад већ духовне старјешине нијесу за тијем ни хтјеле, да се створи фонд за удовице и сирочад свештеничку.

Даље, старо чланство у конзисторији било је скопчано са одликовањем црквеним, а то данас није, па су чланови, ако ничим другим, а оно уредним долажењем у сједнице трсили се показати достојним добивеног одликовања. Прије је било правило, да само члан конзисторијални може протом постати.

Па и саме проте, који су већ по достојанству чланови дух. конзисторије, неће да долазе у сједнице, — и то на сву прилику с тога, што им се, навикнувши на стари ред, зазорно чини, да покрај њих уз владику сједи и суди њима и старим паросима какав сеоски трговац и крчмар, или по који од младих капелана њихове подручности. Иначе не знам за што би било и прота, који по десет година у сједницу не дође.

То је по истини нацртан спољни облик данашње наше епархијске управе, а којим се, да неће бити пуно боље ни по другим дијецезама.

А шта да речем о нутарњем изгледу њезином! Нека ми се испитивати колико може

приједити у сједница конзисторијалној савјет једног човјека — као што су обично наши сеоски трговци и крчмари — који не зна ни црквене ни закона ни правила њезинијех, нити позна дијецезе нит' општина њезинијех, нити свештенства ни старјешинства, нити личне способности ни врједности, ни приватних и фамилијарних односења појединих свештеника; а све би то нужно било знати ономе, који има одлучна гласа и пр. при разрешењу стално ненамјештених свештеника и у опште у свима непријликама, какве се пред форумом конзисторије већином расправљају. Може ли се таки неспособни члан основаним разлозима одапријети каквом неправичном можда науму *предсједника владике*, или кога другог искуснијег и јештијег члана, кад му је предмет расправе или никако, или само површно познат?

А шта би нас коштала така епарх. управа по томе „уређењу“ од 1871, сад ћемо прорачунати.

Плашки је сједиште Епископа дијецезана. Ту се даботме и сједнице одржавају. Зрмања је с једне стране најдаља парохија дијецезе, а Јасеновац с противне стране Та два мјеста појединачно су удаљена од Плашког и то по 17 миља или око 125 километара. И из толике даљине имали би чланови к сједницама у Плашки долазити.

У име подвоза таком члану за 125 километара само, а толико опет назад, рачунајући као и чиновницима општинским и државним по 18 новч. километар, изнијело би 45 фор. Но рецимо да му не дамо миљарине и само и онамо, као што је имају споменуте чиновници, него само једноставну — половину, — онда би му изнио подвоз 22 фор. 50 новч. На путу морао би провести два дана до Плашког, један дан у Плашком, а опет два дана из Плашког до куће, те би добио 5 дневница по 3 фор. т. ј. 15 ф., дакле у свему подвоза и дневница 37 ф. 50 н. одно би таки члан конзисторијални. Но та је свота рачуната за најудаљеније чланове, дакле преполовићемо је, рецимо на 18 фор., и тако добијамо просјечну цијену и најдаљег и најближег члана конзисторијалног

Свака сједница, као што је речено, и као што „уређење“ прописује, мора имати 6 чланова осим фискала конзисторијалног, дакле 7 чланова, којима сваки пут треба платити њихов труд и савјет. Напријед је речено, колико треба духовних, колико административних, а колико школских сједница преко године, и то редовних, а ванредних, које су такође у уређењу основане, ни рачунати нећемо.

Партикуларних сједница од сва три одсијека треба 27, а пленарних 3 сваке године. Партикуларне све коштале би по горњем рачуну 3402 фор а три пленарне 1404 ф., свега дакле 4806 фор. А за толику суму интереса рачунајући по 5% требао би нам за нашу дијецезу фонд ништа мањи од 96.120 фор.

Но то је само за три одсијека епархијске управе; а епарх. скупштина кад би се редовно сваке године одржавала, као што би желити било, коштала би сваки пут по 2430 фор., за што би опет требало капитала 48.600 ф. *Свега дакле за епархијске органе по данашњем „уређењу“ требало би нам капитала 144.720 фор.*

Одакле би ми то створили? Па да нијесмо сиротиња, као што јесмо, би ли било врједно стварати толики фонд а за овакви ред, — то је питање, које на душу стављамо надлежницима, који ће одлучивати имати о томе, хоће ли данашње „уређење“ још подурати, или ће се каквом практичнијом, цјелисходнијом и јештинијом уредбом за свагда замијенити, што би неопходно нужно било чим скорије, јер данашњи неред, кога је породило уређење од 1871, служи управо на ругло нашој црквено-народној автономији.

Народни Сабор од 1879. г. морао је увиђети големе недостатке данашње епархијске управе, односно недостатке уређења Епархија од 1871, па је створио нову „уредбу о уређењу Епархија“ По тој новој „Уредби“ од 1879. г. неће бити као данас 75 конзисторијаша, него само 18, т. ј. у сваком одсеку по шесторица, и то у духовном 2 протопресвитера, 2 свештеника и 2 свјетовњака; у административном 2 свештеника и 4 свјетовњака, а овако и у школском. Епархијска пак скупштина остаје скоро исто онако многобројна, као што је и данас по уређењу од 1871, јер у нашој Епархији било би по тој уредби од 1879. ништа мање него 115 чланова. Уредба од 1879. увидела је, да је онај управни апарат наш од 75 чланова сувише неспретан, па га жели замијенити са спретнијим од 18 чланова, односно са 6 чланова у сваком одсеку. Али овом новом уредбом изневјерено је сасвим оно поштено начело уређења од 1871, које је желило, да сви крајеви дије-

цезе буду заступљени у епархијским властима; јер ни протопресвитери нијесу чланови духовног суда осим двојице, него тамо сједе некакви замјеници, и то јамачно из најближе околине владичине резиденције. Од бирземана биле су проте чланови консисторије, а сад на једном да им се то право отме!

Није ми стало до тога, што сам и сам прота, него ово напоминьем само за то, што мислим, да би корисно било, да у духовном суду гласа имају све проте, јер они морају по знавати све односаје у својијем протопопијама, па би и у сједницама консисторијалним много пута кадри били информацијом послужити и разбистрити предмет расправе, који можда протекне из локалних односаја, којих консеторија, ма како мудра и учена била, не може по свијем крајевима дијецезе познавати. Ту треба за објасньење људи, који живе у разнијем крајевима и који познаду и личности и односаја својијех крајева. Онај опет пропис § 33. уредбе од 1879., по коме би епархијска скупштина имала бирати чланове епархијске управе „*колико је могуће из мјеста, ђе јој је сједиште,*“ никако се усвојити неби смио, јер каквим разлогом да управљају Карловчани архидијецезом, а Плашчани Крајином? Ова уредба од 1879. очевидно имала је добру вољу, да начини што једноставнију и јефтинију управу епархијску од оне по уређењу од 1871.. али јој је то само дјелимично испало за руком, — у толико, што би трошак епарх. управе по тој уредби био можда нешто јефтинији него онај по уређењу од 1871 г. Али при томе се губи она благодет уређења од 1871. г., што је по овоме сва дијецеза заступљена подједнако, јер допушта да из свијух крајева дејецезе може бити чланова у епарх. властима, дочим по овоме од 1879. нијесу ни проте чланови, премда су већ као проте одликовани повјерењем и духовних власти, и народа и свештенства дотичне протопопије.

Не знам разлога зашто је ова новија уредба од 1879 задржала онако многобројну епархијску скупштину. Фактично једноставнији је изборни ред за земаљски сабор него за нашу епархијску скупштину. Чему онолики немир, трзавина и трошак народу? На чему из сваке протопопије по 14 заступника у скупштини, т. ј. прото а 4 свештеника и 8 свјетовњака и једним учитељем?

Та искуство нас је научило по нашим црквеним општинама, да се боље и паметније даде радити са неколико одабраније људи, него са масом, у којој богме може бити доста неразборитијех и неискуснијех довољно.

Она епархијска управа по уређењу од 1871. коштала би на годину 7236 фор., а ова по уредби од 1879. коштала би 5.662 фор., чему би требало епархијског фонда 113.240 фор. и у толико би ова боља била од оне, колико би можда мање коштала; а иначе већој користи моралној од ове него од оне не надајмо се. У ову цифру не рачунам још онога троструког чиновништва, т. ј. плаће извјестиоца консисторијалног и канцеларијског особља (§. 46.); па извјестиоца и другијех чиновника адм. одбора (§. 54.); па извјестиоца и другијех чиновника школског одбора (§. 59.), — а и те би плаће захтјевале фонд далеко већи од 113.240 фор.

Епархијској управи одузета је Рескриптом од 10. авг. 1868. најглавнија тачка њезиног досадањег дјелокруга, а то је именовање и намјештање сталнијех пароха и протопресвитера. Од 1868. г. престао је тај важни посао у руке црквених општина, а консисторија мора изборе општински потврдити, ако је само законито обављен. Послье таког ограничења дјелокруга епархијске управе, могла се је она до душе реорганисати у духу напредњијем и народном, али никако није било нужде стварати онако огроман неспретан апарат управни, као што га је створила уредба од 1871. а мало друкчије и она од 1879. Послове данашње епархијске управе много би боље и уредније обављао једноставнији, спретнији и јефтинији апарат него што је основат и обрачунат овај данашњи или онај по уредби од 1879.; само чланове, од којијех се захтијева да раде, треба и платити, јер у данашњем материјалистичком вијеку не смије се рачунати готово ништа на пожртвовност појединаца за цјелину. Требало би дакле понајприје постарати се да се установи епархијски фонд, из кога би се епархијски органи издржавати могли.

Али фонд оноликн, како смо га горе обрачунали за данашњу епарх. управу са 144.240 фор., ми нијесмо кадри створити ни за неколико деценија, па макар га данас почели стварати; а док га гођ неби створили до задње крајцаре, морао би владати данашњи велики неред, како смо га горе описали.

По нашем мњењу довољно би било репре-

зентације у епархијској управи за сваки протопресвитерат, кад би у њој имао три своја заступника, и то свога проту за дух. консистор. одсјек, једног свјетовњака за адм. одбор, и једног без обзира на сталеж, свјетовњака или свештеника, за епарх. школски одбор.

Ову двојицу бирали би у мјесту протопресвитерата сваке три године свештеници са по једним заступником од сваке црквене општине, — што би биле *протопресвитерске скупштине*. Осим тијех ваљаних чланова епарх. управе довољна би била 2 стална стручна и стално плаћена члана, један свештеник а један свјетовњак, који би имали становати у средишту дијецезана, а у канцеларији епархијској радити све послове, које данас обавља епархијски биљежник.

За сваку појединну партикуларну сједницу довољан би био предсједник — дијецезан са она два стална и са два ваљска члана.

Сваки одсјек имао би по једну пленарну редовну, — а по потреби и ванредну — сједницу, којој би се за рјешење остављали најважнији предмети, као пресуде у брачним и фискалним парницама и т. д.

Те пленарне сједнице имале би се у исто доба одржавати, па пошто посвршују своје посебне т. ј. духовне, административне и школске послове, могле би држати општу заједничку сједницу, што би била *епарх. скупштина* којој би се могао дати дјелокруг онај, који се § ом 29. од 1879. већ мисли дати скупштини.

Тако одабраној и ако малобројнијој скупштини могао би се повјерити онај дјелокруг јамачно с већом сигурности, него ли данашњој скупштини, која је н. пр. код нас данас без икакве цијели и користи, и која што неписменијех што писменијех чланова има скоро два пута више него наш општи црквено-народни сабор.

Така „епархијска управа“ и уједно „епархијска скупштина“ имала би у нашој дијецези *ваљскијех* чланова:

У духовном одсјеку:

а.) окружнијех протопресвитера	— — —	8
б.) управитеља ман. Гомирја за гомирски дистрикт	— — — — — — — —	1
в.) пароха слободнијех градова Карловца и Ријеке	— — — — — — — —	2
	Свега —	11

У административном одбору:

а.) свјетовњака из сваке протопопије по један		8
б.) из Гомирског дистрикта	— — — —	1
в.) из слободних градова*) по један	— —	2
	Свега —	11

За школски одбор по слободном избору протопр. скупштина, свештеника или свјетовњака:

а.) по један из протопопије	— — — —	8
б.) из Гомирског дистрикта	— — — —	1
в.) заступника за данас једног већег просвјетног завода а то српске препарандије у Карловцу	— — — — — — — —	1
	Свега —	10

Свега дакле у сва три одсјека 32 члана, а к томе још она два стална члана (један свештеник и један свјетовњак), који би имали глас у сједницама свију струка, и дијецезан предсједник; дакле свега 35 чланова.

Са овако једноставном управом добили би све ово што данас немамо, а то је: 1.) Добили би све саму интелигенцију у управи епархије, а неби било у њој и неписменијех, какавијех је код нас било не само у скупштини него чак и у консисторији.

2.) Имали би уз дијецезана у сваког партикуларној сједници осим двају интелигентнијех ваљаних чланова још и она два стална некуена члана, који знаду све одношаје у дијецези, јер то им је једини посао и једина брига;

3.) Имали би најредовније сваке године „епархијску скупштину“ а то све по набор саме интелигентне људе, којих сад немамо по десетак петнаест година;

4.) Имали би и протопресвитератске скупштине, ако не сваке а оно бар сваке треће године, — за којима се пуно јадикује и доказује, како би са сходним дјелокругом могле бити од благодетна утицаја на свештенство и општине наше;

5.) Уштедили би народу доста и трошка и труда и трзавице, кад би га спасли од данашњег заноћетног начина, по коме се бирају чланови за епархијску скупштину;

6.) Добили би либералнију епархијску управу и скупштину, јер би се осим вирилиза (прота и градских пароха) мијењала сваке три године, дочим данашњи чланови наше управе држе мандат без замјене већ 20 година, а скупштинаре тек лани, дакле тек деветнаесте године поновисмо.

Могао би ко рећи да би овај летимични

*) С обзиром на то, што су ти слободни градови Ријека и Карловац, које су нам најбогатије општине, и расположу са знатнијем капиталима и резиденцама.

начрт био сувише конзервативан с тога, што су проте вирилци у духовној консисторији, и што су о-им једног све сами попови у њој. Та проте су биле свагда вирилци у консисторији и епархијској скупштини, па осим тога по §. 68. II. Рескр. од 1868. одликовани су већ повјерењем и народа и свештенства свога протопресвитерата.

Па у консисторији се расправљају чисто духовне црквене и каноничне ствари, које обични свјетовњаци нити разумију нити се за њих интересују, па за то би био неоправдан приговор, да у консисторији готово сами попови сједе.

Али за то је административни одбор препуштен, осим оног сталног члана свештеника, искључиво свјетовњацима.

Школа пак, то је наша општа ствар, коју једнаким жаром морамо љубити и једни и други. Она је рођена кћи цркве наше. С тога ми се чудан чини чланак 31. данашњег уређења епархија, који од 15 мјеста у епарх. школском одбору уступа само два мјеста свештеницима као да су они дивљушмани школе и просвјете свога народа.

То није лепо. А мало је према нами толерантнија и уредба од 1879. И по овој, у школском одбору мора бити свјетовни елемнат два пут јачи од свештеничког, — немају вјере у поповима. И то је и неосновано и неумјесно. —

И Сава Немањић био је поп, па Доситије из Мушицки, — па смије ли се њихов сталеж, њихови прејемници жигосати као непријатељи школе и просвјете? Зар може бити један цинелар, па и адвокат бољи пријатељ просвјете народне, него данашњи свештеник, спреман и образован за свој позив као ма који судац, адвокат или министар?

У неким земљама већ и жене пуштају у школске одборе а ми не дамо ни својим „народним“ свештеницима, које нам не именује ни влада ни владика, него ми сами бирамо!

За то избор у школски одбор нека је слободан, а протопресвитератске скупштине имале би јамачно толико свијести, да би у школски одбор бирале најспособнијег и најзгоднијег из протопопије, па макар он какву хаљину носио.

Остаје нам још, да обрачунамо трошак овако замишљенијех епархијских органа.

Она два стална члана, рецимо да им дамо плаћу какву наше проте имају по 1100 фор., чини — — — — 2200 фор.

27 сједница партикуларнијех од сва три одсијека, свака по 36 фор. — 972 фор.

3 сједнице пленарне (сваког одсијека по једна) и једно епархијска скупштина — — — — — 576 фор.

Али од тога треба одбити 600 фор., јер то би нар. фонд додавао епарх. фонду у име епарх. биљежника, кога неби држали, јер послове би обављала она два стална члана. Остаје 3140 ф. Овијех 140 фор. одбијмо на то, што се домаћим (из мјеста) члановима неби за сједнице плаћало. — Остане дакле чиста трошка 3000 фор, — *а за то би нам требало капитала 60.000 фор.* Мање дакле за пуне 84 хиљаде, него би нам требало за уздржавање данашњијех епархијских органа по уређењу од 1871.; а опет мање за макар 60 хиљада, него што би нас коштало оно по уредби од 1879.

Епархијски фонд од 60.000 фор. могли би за неколико година некако и сами скрпити, ако се већ неби могло добити од Владе која десетина хиљада у име нашијех привремено залишнијех сесија; а како сам поуздано разумио, наканно је један баш надлежан господин, нашој најближој епарх. скупштини наићети врло згодан предлог, како би се епархијски фонд основао и код нас, без директног намета на народ, као што су већ основани таки фондови у Темишварској, Вршачкој и Доњо-Карловачкој дијецези.

Ову расправицу посвећујем многоуваженом господину доктору и народном заступнику Пики Максимовићу, коме је саборски одбор из сједнице од 13. окт. 1890. бр. С. О. 2185.—755. ради „проучења и поднеска извјештаја“ повјерио уредбу о уређењу епархија од 1879.

Пик. Косановић, протопресвитер.

У *Плашком.*

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

(За администратора темишварске епархије) постављен је високопреосвећени г. *Нектарије Димитријевић*, епископ вршачки.

(Сједница епархијске консисторије горњокарловачке) одржана је 28. фебруара о. г. у *Плашком.* Међу осталим предметима споменућемо ово: 1.) На тужбу Дубичана, послану св. Патри-

јарху против пароха М. О. због разних изгреда, — закључено је: од тужилаца искати 100 фор. предујма, па кад пошаљу, онда ће се изаслати два члана ради истраге — 2.) На тужбу против пароха Чемерничког М. М. одлучено је, послати у истрагу Јов. Вргу, пароха из Вргина Моста. — 3.) Новорасположеног М. Шумоњу послати за експон. капелана у Штикаду. — 4.) Гаврило Лончар шаље се за администратора у Старо Село. — 5.) Михаило Николић шаље се за систем. капелана у Сјеничак. — 6.) За школу у Бачиоги искаће се од земаљске Владе Србин за учитеља. *Н.*

(**Епархијска консисторија у Плашком**) решила је у својој седници од 21. марта о. г. између осталога и ово: 1.) На тужбу против пароха Јесковачког Л. О. позвати овог на изјашњење. — 2.) Молбу М. Ђамочлије, који је свргнут с парохије Драготињске, управљену на св. Патријарха: да се дотична пресуда укине, — одбија свети Патријарх, пошто се не сматра властним мијењати Синодски овогодишни закључак. — 3.) Наредбу о иматрикулирању дјеце, којих мати не живи са законитим мужем својим — циркулирати с додатком, да је парох дужан о том упису извјестити убиљеженог „оца“, како би овај, ако му се криво учини, против тога уписа надлежне кораке предузети могао. — 4.) Душана Малобабића, капелана у Петрићи, препоручити за потпору из јерарх. фонда. — 5.) Нацрте за нове цркве у Петрову-Селу и Скраду одобрити. — 6.) Влада се тужи на пароха блатушког М. Л., како јој већ додија са неоснованим тужбама против разних јавних службеника. Опомиње се строго, да се тога окане. — 7.) Јована Симића пароха горњо-будачког строго опоменути због некоректна издавања „обитељских извјестница“. — 8.) Пошто је прота будачки у Војинићу Марко Опачић 15. марта о. г. умрло, — протопопску дужност поручити намјеснику и пароху Слушничком П. Грби, а парохију у Војинићу пароху Коларићком Игн. Малобабићу и капелану протопр. Јаковићу. — 9.) Парохије у Раусовцу и Старом-Селу моле да се распише стечај. Расписати кад свака пошаље по 6 фор. за оглас. — 10.) Ник. Милића свршб. богословца опредијелити за протопр. капелана у Плашком. — 11.) У комисију за стечајни испит, — одређују се под председништвом А. Е. М. мандатара, прота Ник. Живковић и проф. Мане Грбић из Г. Карловаца, и прота Ник. Косановића из Плашког, — и за мајску сједницу позивају се сви дотични кандидати. — 12.) Због слабости пароха Требињског А. Жутића, — додијелити му привремено протопр. капелана Јаковића. — 13.) Ђурђа Косановића, адм. из Бувче премјестити у Тобољић, а администрацију у Бувачи до даљег расположења поручити П. Вујаклији, личном капелану пароха Радовичког М. Бараћа. — 14.) Епарх. фискала Васу Пауковића позвати, да редовно долази у сваку сједницу од сва три одсијека епарх. управе. *Н.*

(**Конзисторија бачке епархије**) имала је 1. априла о. г. у Новом Саду своју редовну сједницу под председништвом Његове Светости г. патријарха Георгија. Између многих предмета спомињемо ово: Прочитани су разни протопресвитерски извештаји. — Решене су многе молбе ради државне припомоћи. — Одлучено је, да се распише стечај у „Српском Сиону“ и „Бранику“ на упражњене парохије у Ст. Футогу и Жабљу, као и на место протопресвитерског капелана жабаљског. — Решени су неки предмети у бракоразводним парницама. — Нису одобрени нацрти за иконе на иконостасу, што их је послао црквени одбор у Ст. Бечеју а израдио их сликар Урош Предић. Општина старо-бечејска уњућена је, да те иконе даде израдити у стилу, који је у нашем православним црквама уобичајен.

(**Административни одбор бачке епархије**) држао је 2. априла о. г. под председништвом Његове Светости г. патријарха Георгија у Новом Саду своју редовни састанак. Решено је много предмета од мање важности. Ради прегледања рачуна црквених општина одлучено је, да се предложи епархијској скупштини, да се установи место сталног епархијског књиговође са извесном платом, која ће се на поједине општине сразмерно разрезати. — У погледу сазива епархијске скупштине није се ни овога пута могло још ништа решити, пошто се акт о томе налази још једнако међу оставинским списима пок. владике Василијана. Но сви списи, који се тичу бачке епархијске управе а налазе се у оставини владичиној, на скоро ће се својим путем излучити из оставине, те ће се о њима решење донети.

(**Патронат српске велике гимназије новосадске**) имао је 2. априла о. г. своју сједницу под председништвом Његове Светости г. патријарха Георгија. Члан патроната г. Милош Димитри

јевић поздравио је Њ. Светост г. патријарха као председника са неколико топлих речи и пре поручио овај српски гимназијски завод искреној Његовој заштити и старању. — За тим су прочитани и решени разни извештаји управе гимназијске. — Одређени су дани за испите зрелости, и то за 8., 9 и 10. јун о. г. по нов. кал., те ће се то пријавити високом министарству просвете и црквених послова. Као поверник патронатски за испите зрелости одређен је члан др. Стеван Павловић. — У погледу опраштања гимназијских ученика од плаћања школарине одлучено је, да ученици, који су постигли само довољан успех, ма да су иначе сиромашни, не могу бити ослобођени од школарине — него се за ту бенефицију тражи врло добар или добар успех. — У погледу квинквенала за неке професоре одлучено је, да се не исплаћују док их сабореки одбор не стави у прорачун — Поискаће се обавештај од управе гимназијске у погледу положених испита неких професора. — Позваће се куратори гимназијски, да учине неке оправке на кући гимназијској. — Остали предмети били су од мање важности.

(**Учитељски збор будимске дијецезе**) сазива у *Мохачу* за 25. и 26. априла о г. спархијски школски референат г. *Стеван В. Поповић* овом окружницом на појединe општине:

„Славна српска православна општино! По налогу високославног епарх. школског одбора будимскога од 27. септембра 1890. бр. 120, којим ми је наложено, да сазовем напредни састанак среског учитељског збора Будимског и Мохачког о ускршњим феријама год. 1891., *заказујем састанак истога учитељског збора за дане 25. и 26. априла 1891. у 9 сати у јутру у српској народној школи мохачкој.*

„На састанак овај дужни су доћи сви учитељи из протопресвитерата будимског и мохачког, да се под мојим председништвом саветују о предметима, који по §. 10. приложеног Пословника, — који се има учитељу сваке општине уручити — спадају у делокруг збора.

„Онај учитељ, који по мњењу оцењивачког одбора збора донесе на збор најбољу писмену расправу о питању: *„Шта смета напретку народне школе и како би се стање исте у унутрашњим и спољашњим односајима поправити могло“* добија од потписаног истакнуту *награду од 3 дуката.*

„Свака црквена општина епархије будимске дужна је по наредби високог Н. Ц. Школског Савета од 8. априла, 1883. бр. 114—11., публикованој налогом високославног Епархијског Школског Одбора Будимског 30. маја 1883. бр. 74. дати учитељу свом, кад исти на сазвани учитељски збор иде, нужни путни трошак тамо и натраг, а осим тога по 2 фор. дневнице за сваки дан.

„Поводом тим позивам славну Општину: а.) да свом учитељу овај сазив збора неодложно саопшти и истога упути, да дана 25. и 26. априла о. г. састанку среског учитељског збора будимског и мохачког *у Мохачу* непозивно присуствује; б.) да га на писмено решење горње теме и од своје стране побуди; да му напокон в.) потребни путни трошак до Мохача и натраг уз припадајуће дневнице пре поласка у готовом новцу уручи.

У *Будимпешти* 25. марта 1891.

Славној општини с одличним поштовањем.

Стеван В Попович,

спарх. школ. референт“.

(**Певачка дружина „Станковић“ у Београду**) прославила је крајем прошле године *25-годишњицу* од смрти пок. музичара и композитора српског *Корнилија Станковића*. Дружина је ова 19 априла 1890, као на дан смрти Корнилијеве, учинила свечан спомен, давала парастос и концерат за успомену и славу пок Корнилију Станковићу. По том је дружина дала поправити гроб Корнилијев у будимском гробљу. За тим је дружина отишла крајем новембра у Будим-Пешту, те је у будимској цркви држала свечану службу са парастосом, по том изишла на гроб Станковићев и учинила му помен, и честила после тога породичну кућу Станковића, у којој је Корнилије и рођен. У исто време у славу Корнилијеву дружина је 1. и 2. децембра 1890 дала у Пешти два концерта из српских црквених и световних песама, у истој дворани, у којој је Станковић некада давао своје концерте. Најпосле је дружина решила: да се оснује *нарочити фонд, намењен једино томе, да дружина подигне у Београду дом са потребним локалима за изучавање вокалне и инструменталне музике, и приређивање музичких и певачких продукција, и са споменником Корнилију Станковићу.* У овај фонд улазиће: приходи саме дружине, прилози српских родољуба, прилози осталих певачких друштава од приређених концерата и забава на ту цел, прилози сри,

црквених општина и других корпорација. О стању фонда даваће се редовно јаван рачун, а новац ће се сметнати одмах у који повчани завод. За овај фонд биће нарочити благајник. — Певачка дружина „Станковић“ једна је од најбољих српских певачких дружина, и она је својим озбиљним и напредним радом заслужила, те јој је њен покровитељ, преосвећени митрополит Теодосије Мраовић, поетао и добротвор, створивши јој фонд, који већ сада износи на 23.000 динара, а који ће се још једнако умножавати. *Певачка дружина „Станковић“ обраћа се молбом:* (на којој су потписани: председник *Жив. П. Симић*, професор, и секретар *Ђорђе Поповић*) појединим родољубима српским: да приложе по могућности своју на олтар уметничког певања црквених и световних српских песама и на споменик човеку, који је на том пољу стекао неумрле заслуге; осталим певачким друштвима, да припомогну приређивањем концерата и забава у корист подизања дома и споменика Станковићева; православним црквама и црквеним општинама, да из својих прихода одвоје по могућности и приложе на подизање дома, у ком ће се учити и усавршавати хармонијско црквено појање и издавати композиције и за остале српске крајеве; свима осталим корпорацијама и установама, које имају могућности да приложе на дом, из кога ће се ширити култура оне гране живота народног, која је битни део и породичног дома и народне цркве.

ЧИТУЉА.*)

(† **Петар Чолић**) *парох Туријски*, члан епархијске консисторије бачке, некадањи срески школски надзорник за протопресвитерат новосадски, члан „Матице Српске“, преминуо је 20-ог марта о. г. после дужег боловања у 69-ој години живота, а у 43-ој свештеничке службе.

Петар Чолић — поп-Пера — не беше од обичних људи. И као човек и као свештеник служио је за углед у свакој чистоти, у чврстом карактеру и истрајности; он беше научен, један међу најинтелигентнијим од нашег свештенства, строго морални. У скровитоме месту његовоме глас његов важно је као нека светиња и сви га слушаху, јер свагда добро говораше и свагда добро наставе своје и народа свога на уму имаше. Поштo не имађаше од срца народа, сву своју љубав посветио беше цркви својој и народу, и сваком приликом и „временѣ и безвременѣ“ учио је, упућивао, саветовао, помагао где год је могао, старао се за поверено стадо као прави пастир. Али за то и беше стекао признања и љубави у деце своје — парохијана својих, као мало к ји свештеник.

Петар Чолић родио се 20. октобра 1822. у Турији од оца Михаила, пароха туријског. Свршивши гимназију у Н. Саду и богословију у Ср. Карловцима 1844., буде рукоположен 1848. године, 13. априла, за ђакона епископом Евгенијем Јовановићем, а 23. априла исте године — дакле неколико дана пре мајске скупштине — за свештеника тада још митрополитом Јосифом Рајачићем и придодат оцу своме за капелана. 1850. постане администратором, а 1852. парохом туријским, те је све до скоро пред смрт своју неуморно радио у винограду Господњем више него 40 година.

У шездесетим годинама постане среским школским надзорником за протопрезвитерат новосадски, и у томе звању служио је пуних осам година. Епископ Платон одликова га 1864. „орденом“ свештеничким, „црвеним појасом“ и намесништвом. Био је изабран и за патрона срп. велике гимназије новосадске, али је на том почасном звању после две године дана дао оставку.

После ступања у живот Рескрипта буде изабран у епархијску скупштину; а за тим за члана консисторије и школског одбора бачке епархије.

У своме месту био је врло дуго председник црквене општине и школски управитељ. Од године 1868. он је и члан „Матице Српске“.

Погреб му је био у петак, 22. марта. На погреб беше се искупило свештенство из околних места да последњу пошту ода своме врлом другу. Из Ст. Бечеја беше дошао: пречасни прота Ј. Борота, и Ј. Степанов; из Сентомаша: С. Мајински, Л. Кањански и Ђ. Страјић; из Фелзварца С. Карић, из Надаља Д. Петровић, из Чуруга В. Теофановић. У цркви се свршила прво служба „преждеосвећена“ а за тим свештеничко опело. На опелу кратким и живим говором опростили се са покојником сентомашки парох г. Л. Кањански. По опелу уз пратњу целог села и многих пријатеља и познаника по-

*) Да бисмо могли у овој рубрици достојно испратити на овај свет сваког преминулог свештеника, молимо лепо пријатеље овога листа, да нам сваштте смртне случајеве, који се догоде, и да напишу по коју реч из живота дотичног покојника. Уредн.

којникових са стране отпратисмо га вечној му кући. Ту код отвореног гроба пречасни г. прота Ђорота тужним речима узе због ом од покојника мећући Турицима на срце аманет, да и после смрти штују и љубе свог поп-Перу и да слушају речи његове, да му гроб походе и побусе, да успомену на њега чувају са љубављу, јер и он целог свог века њих — децу своју љубљаше. Сав се народ заплака — у сузама окупани бацисмо шаку земље на трошно тело, те рекосмо: Бог нека ти подари рајско насеље у вечности, честити и добри поп-Перо! ?

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

(Молимо поштоване писце, уреднишшва српских листова и издаваче књига, да нам своја издања *на приказ* достављају. Молимо тако исто славна уреднишшва, да нам своје листове *у замену* шаљу).

— **Повртарство (Кујиска башта) за школу и народ.** Написао *Стеван Ковачић*, срп. нар. учитељ и учитељ практичног вртарства и пчеларства на срп. учитељској школи сомборској и уредник „Домаћег Листа“ — Са 38 слика. — Нови Сад, издање књижаре Луке Јоцића 1891. — Стр. 86. — Цена 40 новчића. Ову корисну књигу ваљало би да набави свака српска кућа.

— **„Привредни Вјесник.“** *Лист за трговину, обрт, занате, пољопривреду и т. д.* Излази *сваког четвртка* на једном табаку *у Сарајеву*, у Босни. 1. број изишао је 18. марта 1891. — Одговорни је уредник: *Игњат П. Димић*. — Цена је листу: На годину 4 ф., на по године 2 ф.; за иноземство: на годину 5 фор., на по године 2 фор. 50 н. — Судећи по првом броју и програму листа, можемо се надати, да ће овај лист много допринети, да се подигне и унапреди наша привреда.

ОГЛАСИ.

15 **СТЕЧАЈ.** 3—3

На упражњено *учишељско место у Иванди* овим се расписује стечај. Плата је 400 фор. а вр. у готовом новцу, 2 хвата тврдих дрва, слободан стан са две собе, кујном и шпајзом, и баштом од 1000 □ хвати. Од погреба, где позван буде, добиће 50 новчића.

Дужност је учишеља, осим предавања у свакидашњој и повторној школи, још и појање у цркви и обучавање школске младежи у појању.

Молитељи нека своје молбенице са сведоџбама о свршеним наукама, положеном испиту из мађарског језика и добром владању најдаље до 1. маја о. г. поднесу потписаној црквено-школској општини.

Из седнице црк. школске општине у *Иванди* 18. марта 1891.

Црквено-школска општина.

Е. 228. — I. 59.

СТЕЧАЈ 16 2—3

Ради попуњења парохијског места у Јарковцу са златом пете класе.

Молитељи имају своје ваљано инструјисане прозбе најдаље до 15. (27.) Маја 1891. путем својих духовних власти, овој конзисторији послати.

Из седнице епарх. Конзисторије у Вршцу 26. Марта (7. Априла) 1891. држане.

Е. 512. — I. 117.

СТЕЧАЈ 17 2—3

Ради попуњења места личног капелана у Старој Молдави парохије четврте класе.

Молитељи нека своје ваљано уџешене прозбе, путем својих духовних власти најдуже до 1. (13.) Маја 1891. овој конзисторији пошљу.

Из седнице епарх. Конзисторије у Вршцу 26 Марта (7. Априла) 1891. држане.

18 **ОГЛАС.** 1—2

Овим се до знања ставља свима подузимачима: да ће се нужне поправке на местној црквеној згради односеће се на дунђерску, зидарску и зидарску радњу предузети. Сваки који би желео овога се посла прихватити има се до 23. априла (5. маја) председнику местне црквене општине пријавити.

У *Кумани* 30. марта 1891.

Црквени одбор

„Српски Сион“ излази *сваке недеље* на великом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на чертврт године 1 фор. За *стране земље* на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се накладној *штампарији А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи* уреднику *Сиону Петровићу* у *Новом Саду*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а на жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ.

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 15. У НОВОМ САДУ 15. АПРИЛА 1891. **Год. I.**

СЕМИНАР ЗА ОБРАЗОВАЊЕ МАНАСТИРСКО-МОНАШКОГ СВЕШТЕНСТВА.

Од Јеромонаха Сергија Шахрај-Никића.

(Наставак.)

Загледајмо само боље у очи оним разлозима, који томе мишљењу за основ служе — па ћемо лако увидети, да је мишљење то скроз *једнострано*.

По томе мишљењу манастири нису ништа друго, већ економска добра, или спахилуци — а калуђери ништа друго до ли економи. Манастири немају друге стварне цели, ван да се одржавају и чувају од пропасти — а калуђер има вредности само у толико, у колико је вредан економ, или прецизније да речем, у колико успешније може да врши економске, материјалне задатке при манастиру. Духовне, задужбинске, заветне и културно-просветне цели манастира — а упоредо с тим: духовни, свештенички, религиозно-морални, просветни и хуманитарни задатци манастирско-монашког свештенства — све су то незнатне ствари и лако превиђене ситнице, а главно је и најкрупније економија и вешти калуђерски економи, који као да су са мајчиним млеком сву економску мудрост и вештину присвојили.

Но ако би то тако било, ако би се манастири имали сматрати за економска добра, а калуђери за економе и ништа више, — није ли онда близу памети питање: на на што нам онда манастирски калуђери? Та економу није нужде, да прима на се монашки постриг и чин свештенички, а и она свештеничка одећа биће да више смета, него што помаже ревном и усталачком економу! Ако се за манастире траже само добри економи, не би ли боље било онда са свим укинути сталеж манастирских калуђера, — оне простране манастирске цркве затворити, или у магазине претворити, а манастирска добра предати у руковање стручно образованим цивилним економима, који ће, под добрим надзором, манастире у материјалном погледу, по свој прилици, много боље знати унапредити, него монашки економи?

Ми ћемо доцније проговорити коју о томе, да о укидању реда манастирско-монашког свештенства и о секуларизацији манастирских добара — не може бити говора, не само из религиозно-моралних, већ и из јуридичко-правних разлога. За

сада само напомињемо, да сви они, који у манастирском калуђеру гледају прво економа, па тек онда свештеника, и нехотице, а врло често и против својих начела, приномажу онима, који су давно за то, да се ред монашко-манастирског свештенства укине и да управа манастирских добара у руке световних елемената пређе.

После те напомене, дај да видимо из ближе: је ли збиља истина, да су за манастирске настојатеље, игумане и архимандрите бољи пешколовани, прости монаси, него од образованих и интелигентних људи рекрутовани калуђери? Да видимо, у чему је слава једних и поруга других. Да видимо, је ли рачун добар!

Кад се прости калуђери преузносе за то, што су им материјалне потребе ограниченије, а вредност образованих калуђера обара с тога, што су им потребе веће и замашније — онда нам ту излази пред очи чивутско начело при куповању робе: „што јевтиније — то боље“, које у много случајева заиста може да важи као аксиома практичне мудрости, али пуки је апсурд онда, кад је реч о људима, који имају духовне, моралне и умне задатке да извршују, јер у овоме случају обрће се начело, те гласи: „што јевтиније — тим горе!“

Наопако би то било, кад би разлог „јевтиноће“ одлучивао: коме ће се какав делокруг или звање поверити! Не би ли смешно било, кад би на пр. поврвели од плуга и мотике прости сеоски кнезови, па се понудили, да за десети део судијске плате, на свима, па и виших и највиших форумима, деле грађанима правосуће? Или на пр. да се подигну бербери, да својом јевтином вештином потисну и искорене искусне, али скупе докторе и медицинаре? Или да се поврати оно „срећно доба“: да звонари „за багателу“ извршују педагошко васпитне и дидактично-методичне дужности у нашим школама?

Све нам је то и одвише смешно, те не желимо: да нам простаци свуда суде, да нас берберн од болести лече и да нам звонари сеју просвету по народу — а кад ти исти простаци, берберн и звонари, под фирмом „јевтиноће“ затраже, да их примимо за свештенике калуђере, онда нам то није ни мало смешно, већ са свим природно, те не само да их примамо за свештенике, већ још хвалимо Бога, што смо их добили и хвастамо се таким дивним аквизицијама!

Но пођимо још даље и запитајмо се: да ли је та лоша роба заиста тако јевтина, као што се тврди, или — да с именом робе никога не понижавамо, а да се јасно изразимо — да ли су прости, пешколовани игумни, као настојатељи, по манастир јевтиниији, него образовани архимандрити са својим раскошним господским навикама?

На то питање не ћемо ми одговарати. Пустићемо, да на то питање одговори славни и мудри Американац, Венијамин Франклин, који је у доколици својој негде рекао, да „нас глупост и раскош највише једу“ — или, да „глупост и раскош највећи порез на нас набацују“. Истина, да је раскош у самој ствари такође излив глупости, али кад тај мудри Американац разликује раскош од глупости и ставља глупост на прво место, биће да је глупост нешто горе од саме раскоши, дакле, да још више намета набацује на нас, него раскош.

Но не ћемо ми дуго питати ни мудрога Франклина: шта је горе — јер неколико примера ће нам са свим лепо расветлити, да је глупост много веће зло од раскоши.

Узећемо за пример два манастира А. и Б., од којих је у А. манастиру за настојника намештен образован и интели-

гентан архимандрит, који има неку извес ну меру раскошних господских навика, а у Б. манастиру је намештен за игумна прост и необразован, али вредан и штедљив и свим могућим економским врлинама украшен калуђер.

Архимандрит у А. манастиру сам собом води манастирску канцеларију: заступа манастир према духовним и светским властима и према приватним лицима, која с манастиром посла имају, — у правним и материјалним питањима већином сам без ичије помоћи решава, или размршује разне спорове, — сам склапа годишње манастирске рачуне и т. д А игуман у манастиру Б. од свега тога не ради ништа — јер нема за то потребне интелигенције, већ спада у свему томе на помоћ других људи, које манастир мора скупо и прескупо да наплаћује.

Умни се рад у опште скупље напла ћује, него физични — па и умне услуге скупље него физичне. Ако игуман у Б. манастиру, у превеликој економској ревности својој, сваки дан сам собом иде за надничарима, или се баш и својим сопственим рукама прихваћа физичнога посла — а овамо му све умне послове, сву интелектуалну управу манастира мора други по скупе новце да руководи, онда је готово извесно да оно, што на једној страни добије, то на другој страни двоструко изгуби.

Ево за то неколико из искуства поцрпаних примера!

Ако се не варам — пре 3 године од мериван је еквиваленат на манастирска добра — за будућих 10 година. Пошто је надлежна финансијска област покушала, да на манастир А. несаразмерно велики еквиваленат набаци, архимандрит у А. сам собом је написао рекурс на финансијску област — и тамо амо, постигао је да је на манастир набачени еквиваленат са више од 300 фор. смањен. — Игуман у Б. манастиру, не само да није рекурирао, него у опште није ни знао, да се манастиру може, путем рекурса, терет одакшати, те манастир мора, кроз пуних 10 година, преко 300 фор. више да плаћа у име еквивалента. — То је таман толико, за колико је, по правилу, већа архимандритска плата од игуманске.

(Наставиће се.)

ЗАВИСНОСТ НРАВСТВЕНОСТИ (МОРАЛА) ОД РЕЛИГИЈЕ.

С руског превео Ђорђе пл. Бота, свештеник.

(Наставак.)

Искуство живота и ревносно посматрање човекова друштва овако нам одговара на та питања: „То се све догађа тамо, где је јавно прекинута свака веза с вером и религијом, где су се са свим отпадили од религије и цркве, где је атеизам из потајних философских школа и учених кабинета прешао на позорницу друштвеног живота“. Овде ћемо споменути једну кратку примедбу познатог француског револуционара Волтера, која се налази у његовом делу „Le philosophe“: „Атеизам никада и никакве користи не може учинити моралу, већ на против може му много квара нанети“.

И тако живот с негативне стране представља и јесте моћан доказ у корист тога назора, да нравственост зависи од религије, да само религија заиста чини човека правим нравственим суштаством. До душе познати преставник песимизма у најновије време, философ Шопенхауер у своме делу, које је написао натичући се за учени степен, „Основи морала“ (Grundlagen der Moral) изражава се против реченог гледишта. „Ако се — вели он — тај одлични мо-

*

рал, кога проповеда хришћанска религија, испореди са практичним животом њезиних последователја, и ако преставе себи до чега би дошла ствар, када не би светска управа, закони и остало на пут стојали преступима, ако би само један дан уништени били закони, то треба знати, да би утицај религије на морал врло незнатан био“. Но држећи се тих речи, ми ћемо пре свега споменути то, што је и сам Шопенхауер морао просто признати, да хришћанска религија наноси у своме учењу извртан морал, и већ тај факт, који и сам признаје, требао би га одвратити од тога, да без икаквог даљег расуђивања, не пребацује хришћанској религији, да је њезин утицај на нравственост и сувише незнатан. Тај факт при озбиљнијем испитивању треба пре свега да покаже философу, да владајући грех у роду човечијем има тако јаку привлачну снагу, да човека од ње не може отети закон и казна, ако грех у клици не уништи религија.

На жалост морамо признати, да нравствен живот у последователја хришћанске религије врло често не одговара нравственим захтевима и хришћанском учењу. Но повод и узрок те жалосне појаве нипак није религија — која са свим јасно и одређено захтева од својих последователја безусловне послушности своме учењу и нравственим правилима, а сваку непослушност најстрожије осуђује и позива на кајање и поправљање — већ то, што су многи њезини последователи хришћани само по спољашности, не носе га у дубини срца свога; што се такови само по спољашности прилубљују хришћанској религији и сматрају себе за њезине исповеднике, а међу тим нису хришћански религиозно расположени.

Еле пребацивање, да тако многи хришћани не проводе нравствен живот онакав какав се очекује, у ономе се не односи на хришћанску религију, већ на оне, који се са свим и својевољно одричу њезиног благотворног нравственог утицаја на њихово срце, живот и на назоре њихове, или другим речима, то пребацивање и порицање треба да је управљено не против саме религије, која има сва средства, да утврди међу људима добру нравственост, већ на име против оних (људи), који ју поричу, опровргавају или који јој се противе.

А да тамо — где религији не сметају утицати на душу и срце, већ на против жеље и траже такот утицаја, и где је тај утицај прешао у унутарњи духовни живот човека, или бар постепено прелази — религија заиста треба да чисти и освећује људе у погледу нравственом — то често и против воље признаје и само неверство. Заиста, зашто на пр. неверници, који иначе тако лако чине нравствене преступе и никако се не стиде греха па и не желе га знати, врло строго и жестоко приговарају онда, када виде нравствене погрешке или у оне што рђаво у оних људи, који обично проводе или се бар старају да проводе благочестиви живот? Зар се у том суровом приговору на име животу таковних људи не очитује природно и против воље признање, да се религија и побожност с једне а неправственост или у оне грех с друге стране — никада не мире међусобно, већ на против истинита и непритворна побожност, која потиче из праве религиозности, мора наћи израза такође у нравственом богоугодном начину живота? Зар не добијамо на тај начин у том назору — који тако често и са убеђењем заступају неверници — нов и врло јаки доказ, да нравственост зависи од религије? У прилог истине тога мишљења можемо навести нове доказе одмах, како нажљивије посмотримо себе саме — неке наше побуде.

Зашто на пр. своју тврду намеру, да ћемо се нравствено поправити, своју тврду намеру, да ћемо у оне живети и радити нравствено, зашто обично то облачимо у особити облик религиозног обета и на тај начин посвећујемо ту намеру Богу?

Шта нас друго побуђује на то, ако не та мисао, да се тим религиозним чином више и јаче обвезујемо, да ћемо тачно чувати и непрестано испуњавати своје нравствено предузеће, а нехотице тиме доказујемо, да се само у религији налази довољно јемства за очување и извршење нравствених правила? Зашто је на пр. у моменту врло јаког религиозног узбуђења наше душе све једно — имало то

узбуђење религиозног чуства карактер дубоке смирености или велике свечаности — на пр. у моменту исповедања својих грехова, или у време примања св. тајне Христове, када врло јако осећамо у души својој дејство спасоносне благодети божије — зашто се на име у таким моментима особито лако и често решавамо и обећавамо, е ћемо се нравствено поправити, живот свој добру посветити, обећавамо озбиљну борбу са грехом? Најпосле то осећају у души својој само искрено верни одани људи — али зар се тиме по ново не доказује, да је религија сила пуна вере и наде, која управља нравственим животом човека? Даље, зашто притичу к благодетним средствима, која се налазе у св. писму, у молитви, у црквеним тајнама — особито тада, када имају да изврше најтеже нравствене обвезе, када по томе осећају, да им је потребна виша нравствена моћ, више готовости, чврсте воље и разумевања, у место признавати их у властитој души? Зар није то још један доказ из искуства, да доиста само религија толико има нравствене моћи, као нико и ништа друго?

Доиста, у колико је човек религиознији, у толико више нера треба да из унутарње неопходности осећује и његов практичан живот с тога, што ће га страх божији и љубав к Богу по себи уздржавати од сваког па и најмањег греха и улеваће му радост, што живи и ради по благој божијој вољи, дакле — нравствено

Најпосле за доказ тога, да нравственост само од религије позајмљује онаку моћ, какву нема нити може дати нерелигиозан морал, треба обратити пажњу на доба, у коме је страдало човештво и бедно било. За нерелигиозан морал, неизбежна беда и страдање јесте коначна мећа слободе, ту за њу нема нравствене делатности, или бар та делатност ограничава се на последњи степен, онда за њу остаје само да се одрече сама себе, да се одрече властитих принципа На против религија и благочастије из самог страдања изводе за себе нравствени подвиг, узимајући га на се радо и са готовошћу, те налази у њему највеће средство ради укрепљења моћи, воље и јачине духа, која је неопходна да се може постићи царство божије на земљи, и да се може приуготовити за небесно царство.

Еле религија пружа могућност, да се могу испунити нравствене обвезе и тамо, где је то са свим немогуће нерелигиозном моралу.

И тако тачно посматрање историје и искуства живота пружа нам силне доказе у корист нашег уверења у погледу зависности нравствености од религије. Али може бити, да има кога, који би рекао, да нам баш историја и искуство живота престављају и пружају довољно снажне примере, који са свим противно доказују.

С тога нам остаје, да још пажљивије посмотримо те противне примере и да побијемо из истих изведене закључке, који изгледају да противурече нашем мишљењу.

(Наставиће се).

КАКО СЕ СВРШАВА ЛИТУРЂИЈА ПРЕЂЕОСВЕЋЕНИХ ДАРОВА.

С правом се тврдити може, да се од целокупног броја богослова, који у највише време с године на годину свршавају богословију у Карловцима, врло незнатан број истих поставља за ђаконе код већих црква и приставља за капелане протама и остарелим и изнеможлим свештеницима. Па како се ради, онако и бива! Данас свршени богослов чим се ожени, одмах се и рукополаже и то данас за ђакона а сутра за пресвитера. Више од половице новорукоположених клирика — може се рећи — поставља се одмах по рукоположењу или за администраторе парохија или избором за самосталне пароха, а мањи део истих ако неко време ђаконише или капеланише код које веће цркве. Ови последњи надзирани и руковођени од својих старешина науче добро служити и тачно све функције обављати; дочим од оних првих, који из скамије на парохију дођу да самостално њом управљају, многи и многи ни служити на разне црквене функције вршити не знају, већ их у том или цркве-

њаци или вешти учитељи подучавати морају. Узрок свему томе је та околност, што се у богословији сва пажња на теоретичну страну литурђике обраћа, а практичној ни најмања. Пак је ли се онда чудити, ако многи млад свештеник не уме правилно служити ни разна свештенодејства по пропису свршавати?

Служба Златоустова иако тако, лако се научи, јер прво сваком је мање више још из детињства позната, а друго она се с малом изнимком читаве године недељом и празником служи. Васпитањем такође није тешко схватити, јер се у малом разликује од Златоустове. Напротив признати се мора, да је од обадвеју првих теже схватити и научити правилно служити службу Григорија Двојеслова или Пређеосвећену, већ прво с тога, што се она кратко време т. ј. само преко часног поста служи, а друго, што млад свештеник, који одмах за самосталнога пароха на парохију дође — не имајући претходне праксе — нема прилике да је добро схвати и научи, а треће и с тога, што наши „службеници“ потање не излазу чина њеногa.

Да би помогао таквој младој браћи, намењујем им овај мој чланак, у ком сам покушао — колко је могуће исцрпливије и потање — изложити чин свршавања исте литурђије онако, како сам то имао прилике у Карловцима као богослов а доцније у месту мога рођења као свештеник прве моје године научити.

Одмах после отпуста часова и изобразителних свештеник у олтару облачи се у цео свештенички прибор: стихар, епитрахиљ, појас, наруквице и фелон, који је осим стихара по пропису од црне материје начињен (види: вечерње вел. суботи пред евањелије). Облачећи се знаменује и целива свако појединo одијевање, и кад год које на себе меће, рекне: „**Господѣ помоли́мсѧ**“ и ништа више. Обично време, које је саставни део проскомидије, пред пређеосвећеном се не узима, јер ни проскомидије нема. Обукавши се и оправши руке почиње свештеник службу са обичним узгласом: „*Благословено царство,*“ и евањељем по обичају знаменује савијен антимине и одмах оставља на страну евањеље. Чатац у певници чита: „**Прїи́дите поклони́мсѧ**“ и *предначинателни псалам,* а свештеник међу тим чита у олтару свјетлични (вечерње) молитве *почевши од четврте,* јер ће прве три читати о антифонима. По прочитаном псалму свештеник *у олтару* говори велику јектенију. После узгласа стихослови се 18. катизма „**Ко Господ҃и вне́гда скорбѣ́ти ми,**“ која се у три маха прекида малом јектенијом. Док се 18. катизма чита, свештеник чита антифонске молитве (прве три вечерње т. ј. свјетилничне молитве). После узгласа: „**Јакѡ ты еси Бо́гъ нашъ**“, појац почне дотичним самогласним гласом појати „**Гдⷭ҇и воззва́хъ**“; свештеник пак тада доноси са жртвеника дискос, отвора дарохранилницу, један пут окади у наоколо часну трапезу, два пут метаните пред престолом, са великом побожношћу вади из дарохранице освећени агнец, који поставља на дискос, за тим још један пут метаните пред престолом односно пред св. агнецом, метне га себи на главу и тихим ходом пренеси га на жртвеник. Пренашање агнеца са часне трапезе на жртвеник оглашује црквенослужитељ верним звоцетом. У часу пренашања агнеца верни ничице падају, а појац врло тихо — готово нечујно — антифонским гласом поје односне стихове. Свештеник пошто је пренео св. агнец, сипа по обичају *у потир вина и воде,* кади звездицу и покривала и покрива њима дискос и потир говорећи свагда само ове речи: „**Мо́литвами стыхъ̀ отцъ̀ нашихъ̀, Гдⷭ҇и Іи҃се Хрⷭ҇те Бо́же нашъ̀ помилу́й насъ̀.**“ Покривши покровци св. потир и дискос кади по обичају олтар и целу цркву, а појац поје стихире на „**Гдⷭ҇и воззва́хъ.**“ На „Слава“ отвара свештеник царске двери и прави „вход“ са кадионицом читајући молитву входа (наравно вечерње). Је ли пропис, да се тога дана има читати евањеље (нпр. 24. фебруара, 9. марта, на вел. понедељник, уторник и среду), тада бива вход са евањељем. После песме „Свѣте тихі́й“ силази појац ниже солеје, те ту после отпеваног прокимена чита први паримеј. Кад свештеник по благословеном входу уђази у олтар, оставља кадионицу на чираку, који је обично у тај мах постављен између престоле иконе Спаситељеве и царских двери и који (т. ј. чирак) одмах по уласку свештениковом у олтар, поставља црквено-служитељ на царске двери. Чим се први паримеј очита, појац отпоје односни прокимен и ничице пада на под црквени и он и сав присутни народ, а свештеник тада оберучке узима чирак с горећом свећом и кадионицом, окреће се истоку и правећи њиме пред престолом знак крста говори: „**Премⷣрость про-**

сти,“ за тим се полагано окрене на запад, стане на царске двери и благосиљајући горећом у чирагу свећом и кадионицом народ произноси: „Свѣтъ Христовъ просвѣщаетъ всѣхъ“ (т. ј. светлост Христова просвећује све). На то црквенослужитељ уклони чирак, а народ устане на ноге а појац чита даље други паримеј. Свештеник сачекавши конац другог паримеја, окрене се на исток и благосиљајући руком рекне: „Миръ тѣ премудрость,“ по том узме кадионицу и кади најпре олтар, изађе на солеју па кади иконе, певнице и присутан народ (који тада клечи); појац пак међу тим поје „Да исправится молитва моя“ и петим антифонским гласом стихове „Гди воззвахъ къ тебѣ“... „Положи Господи“ и т. д. Док се „да исправится“ поје, народ на изменце клечи: десна и лева страна. Кад појац одређене стихове отпоје, тада и свештеник окадивши са солеје народ, уђе у олтар и још једном окадивши у наокол̀е часну трапезу, клекне пред часном трапезом и поје сам „Да исправится“ до „воздѣяние“. . . , ту привате појци и отпоју до краја, а тада како свештеник тако и народ устане и три пут метаније. Двери се тада затварају, а појац оде на своје место у певници. Деси ли се, да се има читати апостол и еванђеље, тада се то чини одмах иза последњега „Да исправится.“ На вел. понедељник, уторник и среду читају се само еванђеља. Иза тога се као и на обичној Златоустовој служби говоре јектенија: сугуба, за оглашене и општа. Од среде пак четврте т. ј. средопосне недеље читају се још и јектенија за „Ѣлицы къ просвѣщенію“ т. ј. за оне, који се приправљају за крштење (фотисомени). Приликом произношења јектенија за оглашене раскрива свештеник антимине. Иза изговорених јектенија поје се место херувимске песме „Нынѣ силы небесныя.“ Свештеник тада у три пут се клања пред престолом читајући сваки пут у себи „Нынѣ силы.“ За тим отвора царске двери и кади у наокол̀е часну трапезу говорећи у себи 50. псалам: „Помилуй ма Боже,“ исходи на солеју те кади по обичају иконе, певнице и народ, те ушав у олтар целива крст, оде к жртвенику, окади часне даре, *узме у десну руку дискос а у леву потир* и прави „велики вход“ ништа не говорећи нити кога споменувши. Свештеник пази, да у онај мах, часне даре са жртвеника на часну трапезу пренесе, кад појац почне тихо да поје „се жертва тайная совер шена доргносится.“ Велики вход оглашује се народу звонцетом, у ком часу народ ничице падэ, а кад се престане звонити, устаје народ, јер су часни дари пренесени већ на престо. Ушавши свештеник у олтар поставља часне дарe на престолу онаквим редом као и на служби Златоустовој, скида и кади покрове са дискоса и потира ништа не говорећи, а дискос и потир покрива тада „ваздухом.“ Кад се песма „нынѣ силы“ са трегубим „аллилуиа“ завршује, клања се у три пут свештеник пред часном трапезом а народ у цркви. Царске се двери тада затварају, *а завеса се спушта.**) По том се читају и говоре сва она јектенија и молитве, које су у Службенику изложене. Кад се велико „Аминь“ из узгласа „Благодатію и щедротами и человѣколюбіемъ“ поје, свештеник као обично три пут се поклони пред св. дарима говорећи тајно: „Боже очисти мя грѣшнаго и помилуй мя“. Тада наступа време узношења освећеног хлеба. Но на пређеосвећеној се то не чини, јер је то учињено већ на претходној Златоустовој служби, него тада свештеник са великим благоговејењем испод „ваздуха,“ којим су св. дари покривени, руком се дотиче освећеног хлеба произносећи ове речи: „Вонмемъ, преждесвящ̀енная святая святымъ“. Кад он те речи већ изговори, тада тек подиже ваздух са потира и дискоса и по том се овако причешћује: узме на длан једну честицу св. тајана, над којом говори: „Честное и пресвятое тѣло и кровь Гда нашего“. . за тим „Вѣрую Гди“, „Вечеры твоея“, и „Да не къ суду“ . . на кад те молитве очита, причести се истом честицом уједно и тела и крви Христове[1]). Службеник прописује, да се и „теплота“ у своје време у потир успе. Место причасна поје се каноник „Вкусите и видите“. Кад се свештеник при-

*) Ово је најраспрострањенија пракса. Но има свештеника, који и друкчије практикују. Једни н. пр. после „Нынѣ силы“ спусте завесу само до пола, а при узгласу: „вонмемъ, преждесвящ̀енная святая святымъ“ спусте и другу половину; дочим други никако не спуштају завесе све до произношења речи: „вонмемъ преждесвящ̀енная“ . . . Који су у већем праву, није моје да одлучујем, с тога остављам браћи свештенницима на „произволеніе благое“, да се у том држе оне праксе, која се коме најбоље свиди. Л. Б.

[1]) Наравно, да се тада он из путира не причешћује, комито је она честица, којом се је мало час причестио, на савршеној литурђији већ намочена крвљу Христотом. Вино у путиру, које је до душе освећено, али није у крв претворено, употребљава свештеник после свршене службе.

чести и савије антиминс а и односи молитву очита, звоњењем се даје знак народу, да се је свештеник причестио Тада отвора он царске двери, три пут се дубоко поклони пред престолом, пак узевши у обе руке потир, окрене се с царских двери народу нелегласно говорећи: „Со страхомъ Божіимъ и вѣрою приступите“. Појци одговарају песмом „Благословлю Гда“. Док се та песма пое, свештеник стојећи још на царским дверима код речи: „ѵѣдѣхъ небесный“ потиром благослови народ говорећи „Спаси Боже люди твоя“...[2]) уђе у олтар, окади три

[2]) Истина Бог, пракса ова противи се пропису у Службенику, који вели, да се тек по отпојању „Благословлю Гда“ рекне „Спаси Боже“... Но ако се у том погледу наблудања пропис Службеников, шистаје питање, шта да ради појац у онај час, кад свештеник рекавши „Спаси Боже“ кади „Сватаа“, пошто се на Пређеосвећеној не пое „Видѣхомъ свѣтъ истинный“....?

пут „сватаа“, узме у десну руку потир са св. причешћем, а у леву дискос са звездицом и покривалима, те у себи рекне „Благословенъ Богъ нашъ“, и окренувши се западу на народ гласно настави започети узглас „всегда нынѣ и присно и во вѣки вѣковъ“, па односи потир и дискос на жртвеник. После обичних јектенија „Прости пріимше“ чита он нарочиту заамвону молитву „владыко вседержителю“... пак после обичног дневног отпуста[3]) завршује службу. Поделивши по обичају вернима пафору, узаси у олтар, ун треблава „сватаа“ и уз одређене благодарствене молитве, умивши руке, свлачи са себе свештеничко одијеланије.

Чешин. Лазар Богдановић.

[3]) За страсну седмицу определила је црква друге отпусте. (Види: „Служебникъ“. Бечко издање од 1854. год. лист 92.)

СА ЗБОРА СВЕШТЕНИЧКОГ У В. С. МИКЛОШУ.

Скупљање свештенства ради исповеди има — осим своје узвишене хришћанске важности: исповедање и исказивање оних теретних грехова, које је свештенство вршећи своју племениту, али тешку службу често пута и „нехотѣніемъ“ на себе навукло, а тиме и добијање опроштења истих и усљед тога олакшање свештенства од тешког бремена — ту лепу и корисну страну: што се свештенство на тим скуповима упознаје и зближује, збратимљује и узајамно чврше везује; на тим зборовима води свештенство реч и о своме јаду, својој невољи, од којих наравно ни свештеник — као и ни један смртан — слободан није; на тим се састанцима не мање расправља и о по гдекојој тешкоћи народној и тражи се и испитује се, како би се до олакшице доћи могло; а што је опет доста важно и врло корисно: свештенство — нарочито млађе — долази са тих зборова — јаче и богатије знањем и искуством, које је од своје старије браће научило и примило.

Баш због тако велике важности тих зборова држимо да не ћемо погрешити, ако од стране васколиког свештенства епархије ове изречемо срдачну и синовљу захвалност некадашњем дијецезану своме, а данас — Богу хвала — духовној поглавици српској, Његовој Светости, Господину Георгију Бранковићу, што је — поимајући понајбоље важност и корист — наредбу издао да се свештеничка исповед сваке године тачно и савесно обављати има.

Изненадило се било свештенство протопресвитерата арадског, када је — некако ближе крају месеца марта — примило окружницу прем. г. протопресвитера, Лазара *Номића*, у којој одређује дан 1. (13.) априла о. г. *за свештеничку исповед* и ради које позива свештенство, да реченог дана у средиште арадског протопопијата, у *Вел. Сп. Миклош*, дође не пропусти. Изненадило се велим с тога, што је свештеничка исповед ове године тако рано заказана, још — тако рећи — у зиму, и док је време веома нестално и промењиво, а пут врло рђав. Но када је при крају окружнице наишло на напомену прем. г. протопресвитера, е-ће се том приликом уједно расправљати *питање о васпостави „православног патроната“* (види 8. и 9. број овога листа), које је питање покренуо намесник и парох Вел. Ст. Миклошки, прем. г. Светозар Петровић — разумело је оправдану журбу протопресвитерову: приближују се дани између Ускрса и Духова, дани одређени за држање наших редовних црквено-народних сабора; па како је — тако рећи — сабор на прагу и како би нужно било, да реч о „православном патронату“ и у сабор дође и уђе, а како ће опет нужно

бити, да се ова ствар претходно рашчисти и расправи, прихвати и потпомогне не само од маленог броја свештенства протопресвитерата арадског, него и од већег броја и ширег круга свештенства — то се по себи разуме, да се са овогодишњом свештеничком исповеђу, односно са расправљањем питања о „православном патронату“ пожурити ваљало.

Дана 1. (13.) априла о. г. искупило се свештенство протопресвитерата арадског у одређеном месту у лепом броју. Да, у лепом бр'ју, јер кад се узме у обзир какви су дани претходили заказаноме дану, кад се дода још, да су се по гдекоји свештеници — нарочито они из даље — морали борити са доста великим тешкоћама и невољама, са рђавим путем путујући по 6 и више сати, па још ноћу — е онда се заиста може рећи, да је број сакупљених био леп. И ми смо тог уверена, да је ону браћу, који на збор нису дошли, дома задржала каква велика дужност, а никако зло време и рђав пут, јер кад се нека браћа — имајући на уму важност и замашност ствари, која ће се расправљати — могла и хтела борити са тешкоћама, па их и савладати, могли су исто тако и они. Но што нас је све врло пријатно изненадило, беше то, што на збору видесмо и два страна свештеника т. ј. свештенике из других протопресвитерата, који не дођоше на свештеничку исповед, који дакле не дођоше за то, што морадоше, него их у нашу средину — на још из даљине — доведе љубав к ствари, о којој ће бити реч, брига и старање за добро и срећу своју и свога народа. И сво имена њихова: први је од старијег свештенства, г. Григорије *Чолаковић*, парох српско-илирјски, други је од млађег свештенства г. Димитрије *Ћирић*, парох неметски; први је довео собом још и поп ског парохијанина свога, нека види и чује реч и деловање пастира народних. Одајући свако признање и изричући братску захвалност реченим свештеницима на непожаљеном труду па и тро шку слободни смо уједно запитати: а где ли сте нам ви друга браћо из околине, и из близине? Зар и ви дођи не могосте? Или зар не хтедосте? А будите уверени, да бисмо вас на збору радо видели и гледали, па смо вас — верујте — и изгледали!

После исповеди, одржане у месној српскоромањској цркви, — пре које нам је г. протопресвитер прво разјасно и рекао, зашто је ове године већ за први април исповед одређено, а не као обично у месецу мају. када је и време погодније и пут лепши — сви присутни одоше око $^1/_4$ на 11 сати пре подне у месну српску школу на збор и договор о напоменутој ствари. Пошто је прво преч. г. протопресвитер Лазар Попић рекао, о чему ће бити реч и саветовање, пошто је истакао важност и корист васпоставе „православног патроната“, којим ће се помоћи и свештенству — јер свештеник борећи се са оскудицом и невољом и не могући своме љубљеном породу дати ни хлеба насушнога, а камо ли ране духовне: науке и просвете, за којом сваки тако врло жуди, не може да се ода своме узвишеном позиву свом љубављу и свом вољом — и народу, коме доиста помоћи треба, јер под теретом хоће већ да клоне и малакше, — позове збор, да се конституише изабрав себи председника и друге чланове.

После конституисања — председник буде г. протопресвитер — истакао је сам покретач питања о „православном патронату“ преч. г. намесник, *Светозар Петровић*, важност васпоставе овога црквено-народнога права, пожалио нехат и немар предака, усљед кога су исто тако и они. Но што нас је све врло пријатно изненадило, беше то, што на збору видесмо и два страна свештеника т. ј. свештенике из других протопресвитерата, који не дођоше на свештеничку исповед, који дакле не дођоше за то, што морадоше, него их у нашу средину — на још из даљине — доведе љубав к ствари, о којој ће бити реч, брига и старање за добро и срећу своју и свога народа. И сво имена њихова: први је од старијег свештенства, г. Григорије *Чолаковић*, парох српско-илирјски, други је од млађег свештенства г. Димитрије *Ћирић*, парох неметски; први је довео собом још и поп ског парохијанина свога, нека види и чује реч и деловање пастира народних. Одајући свако признање и изричући братску захвалност реченим свештеницима на непожаљеном труду па и тро шку слободни смо уједно запитати: а где ли сте нам ви друга браћо из околине, и из близине? Зар и ви дођи не могосте? Или зар не хтедосте? А будите уверени, да бисмо вас на збору радо видели и гледали, па смо вас — верујте — и изгледали!

После исповеди, одржане у месној српскоромањској цркви, — пре које нам је г. протопресвитер прво разјасно и рекао, зашто је ове

Меморандум је доста дугачак, а дугачак је са опширности своје, опширан је пак због тога, што се у њему тачно и јасно, управо до очигледности доказује, да заиста постоји „православни патронат“, и да се исти с правом потраживати, па и добити и повратити може; што је у истом меморандуму већ у напред уочена, у разбор узета и где је то потреба изнекивала опровргнута и оборена свака могућа примедба, сваки могући приговор. Да је доиста тако, сведочи ово. При почетку читања могао си опазити на лицу присутних неко нерасположење, неко неповерење, неко непоуздање у важност и силу меморандума и могао си — тако рећи — на уснама видити речи, којима је хтео поједини да проговори против овог или оног навода у меморандуму; но што је читање даље текло, то је меморандум присутне све више и више загревао и одушевљавао, у присутних је расла све већма и већма љубав и склоност к мемо-

рандуму, и уверење и поуздање у силу и моћ његових разлога и навода. Сваки је присутан своје нејасно наслао у меморандуму као јасно, своје неразумљиво као разумљиво, а све што је ко приметити хтео, то је већ из меморандума чуо, и то не само као просту примедбу, него већ расправљену, разчишћену и — одбијену. Особита се допадљивост могла читати са лица присутних онда, када је меморандум о томе говорио и расправљао, како наша црква и школа, наше свештенство и учитељство, па и сам наш народ крај својих великих и лепих милијона велико и лепо — *гладује*, крпи, патеже и кубура! и кад је казивао и доказивао, шта и како да се са нашим „благом народним“ чини и поступа, те да и наш народ сав, без разлике стања и сталежа — по примеру других народа — плодове трудова својих ужива, од својих пара користи има.

Но ко би и могао изрећати сва преимућства и лепе стране меморандума?! Та по закључку зборовском штампаће се исти, разаслаће се на преглед и проучење и тада ће му позната бити цела садржина, видиће му се сва лепота То и не беше наша намера, друго нешто хоћемо да напоменемо.

Покупити толика „дата“, прибавити толике доказе, све то лепо у ред довести и ставити, све што је нужно довољно расветлити и разбистрити — е боме је то труд, боме се томе хоће и вште знање и умеће! И све нам је то у свом меморандуму преч. г. намесник, Светозар Петровић дао и показао. На таком делу преч. г. намеснику само се искрено честитати може. Али не! Само честитати — није доста. Ваља му искрено и срдачно заблагодарити на доброј вољи и уложеном труду. И ми овим од своје стране то радо чинимо, а држимо, да не ћемо погрешити, ако зар и у име целог збора истом преч. г. намеснику срдачну захвалност изразимо. Преч. г. Светозар Петровић осветлао је свој образ, учинио је своје: утрло нам је стазу, показао пут, дао нам средство и начин, да до цели дођемо. Не дођемо ли — наша је кривица! Ако се ми не будемо мицали, ако не будемо кораке чинили само за то, што смо зар већ у напред уверени, да цели постићи не ћемо, да нам влада тога нашег права, права „православног патроната“ признати и потврдити не ће хтети — ко ће нам бити крив? Па онда. Можемо ли, управо смемо ли ми од некога правити страшило и нечовека: бедити га очувством и маћијеством, наметати му незаконитост и неправичност? Имамо ли ми узрока и разлога, да тако о нашој влади мислимо и судимо? Или: ништемо ли ми што претерано, што протузаконо? Не! Ону исту правду и правицу, коју је висока влада другима доделила и одсудила и то гласно и јасно, са примедбом, да то важи не само за овог или оног, него за сваког — без изузетка и без искључења које вероисповеди! Па за што онда, да не купамо, не тражимо, не ништемо?

После читања меморандума — пошто је већ подне у велико превалило — заказан је дању рад после ручка и отишао је сав збор на „обед“ и то — изгред буди речено — код нашег старог куће-домаћина, Јоце Мартиновића; ту смо се уз пријатан разговор и братеску реч мало јелом прихватили, а јело — по српском обичају — румеником залили. При ручку пале су и три здравице, две од стране старијег, а једна од стране млађег свештенства. Прво је устао парох Сиришки и молећи г. протопресвитера, да му опрости, што ће њега, као по звању најстаријега обићи, наздравио је ономе који је од свију присутних заслужно искрену захвалност, на име преч. г. намесника Светозару Петровићу, пароху В. Ст. Миклошком. Одао му је у име целога збора свако признање на уложеном нежаљеном труду и изрече му срдачну благодарност са жељом да му Бог подари дуг живот и новољно здравље. Збор се одазва са: Живио! За тим устаде парох ново-свето-ивански и наздрави председнику зборовском преч. г. Лазару Новићу, пожелив му здравља и живота замолио га је у име целога скупа, да као председник одржане конференције, а још више као особа нашој црк. поглавици мила поради колико више може, да се нета високa особа за ствар да ће расправљану својски и топло узуме. Збор кликну: Живио! После тога је устао и опет парох Сиришки и наздравио је Његовој Светости, Господину Патријарху српском; исказао је своју тврду наду и пуно уверење, с ће Његова Светост радо хтети прихватити и потпомоћи ствар, којом се тежи за олакшањем стања народног и свештеничког, јер је он човек, који је ходио и сам стазом канцеларском, а као протопресвитер добро је опазио и учуио потребе свештеничке, па и народне. Збор одушевљено отпоја: Ис пола ети деспота!

Одмах после ручка — пошто су се они издаље због рђава пута за раније куће кретати морали — отишло се опет у српску школу, где сви присутни искажу и изјаве, да немају ништа на меморандум приметити, који је у целини потпуно добар и јасан, само парох Сиришки приметi и предложи, *да се тај меморандум на оном збору свештенства ове епархије, који би се у Темишвару одржати имао, још једном прочући и претресе, а за тим прихвати и сабору с препоруком поднесе.* Предлог је усвојен. Нема сумње, да ће на збору свештенства епархије ове радо бити виђени и свештеници других епархија, шта више рекао бих, да ће ови својим доласком браћи на збор благодарношћу задужити свештенство епархије Темишварске.

Како је већ три сата по подне прошло, то неки — не могући и даље чекати — кући одоше, а други остадоше, да ствар крају приведу. —

Е тако, драги читаоче, ми на збору бисмо, и на збору такови збор зборисмо. па о том збору и теби дојависмо, да и ти чујеш и знаш, шта мислимо и како судимо.

А са збора дођосмо — милом Богу хвала — здраво и весело. Весело, да, а и како да не, кад сви знаци казују, да ће сванути — и то скоро — и Србину и српском имену, његовој цркви, његовој школи, његовом народу. Сијнуће зар и Србину лепши дани, упутиће се и потећи зар пристаништу среће и напретка и српски брод, а да то тако буде, гледајмо и старајмо се, да нам 1. (13.) априла о. г. започетог дела сазре плод!

Један од збора.

МАЊЕ ЗБОРИ, ВИШЕ ТВОРИ.

Запонимни чланак, који је у 11. броју *„Црквачког Гласника“* под натписом *„Наша јерархија“* предан јавности, изазвао ме је и потстакао, да речем какво је заиста фактично стање ствари, а и писца споменутога чланка да изнесем као човека, који има слабо мишљење и кратак поглед на нашу јерархију. Ко жели своме народу напретка у просвети, ако буде објективно судио и данашње прилике у достојно призрење узео, неће на такав начин напасти црквену поглавицу св. Патријарха, што попуњава више наше калуђерство мирским свештенством.

Радњу св. Синода у октобру прошле године јавили су сви наши листови; ти листови јавили су и то, да је оскудица у кандидатима за епископство приморала св. Синод, да дијецезу темишварску остави и на даље обудовљеном.

Није било православног Србина, који тада са великим заинтересовањем није хтео да покаже начина, како би се дошло до попуњавања дијецеза са способним кандидатима. Сва та мишљења и сви начини кад би се примили и нашли одзива код надлежног форума, воде нас размаком од више година у будућност. Међу тим попуњавање дијецеза ствар је такове природе, која не трпи никаквог одлагања.

Св. Синод одсечно рече и закључи: нема кандидата. Показати такове у калуђерству, које писац на уму има — било му је апсолутно немогуће, а требало је, као што рекох, дијецезу попунити. Смрт горњо-карловачког и бачког дијецезана довела је још и више наше познане факторе у неприлику, шта да раде и каква средства да употребе, да би попуњавање дијецеза могло целисходним бити и потпуног оправдања наћи.

Расцеп, који је од последњих година међу нашом јерархијом вишега реда и њеном паством наступио, морао је и мора зрелог мислиоца да побуђује да мисли како би до изравнања, до сугласа могло доћи, јер борити се а знати да је исход: бити побеђен, значи ићи у сигурну пропаст, којом ће се трећи знати користити.

Такове прилике морале су руководити црквеног поглавицу, да се стара за кандидате; но спрема од више година — писац спомиње десет и више — и неодложно попуњење дијецеза долазе у опреку, доводе до закључка, да се је требало из те немиле неприлике извући обративши се на другу врсту нашега свештенства — на мирско свештенство.

Нека ми писац не замери, ако му ево отворено кажем, да је он изгубио из вида задатак сваког човека, који треба да прогресивно ступа и неки успех получује, којим ће се користити и он сам и сви остали. Зар је свештеник, чим се је оженио, већ предан заборавности, зар су сви његови послови искључиво физички, клоне

се једино егзистенцији жене и порода, и зар се друга страна интелектуална са свим тиме задовољава и не тежи поћи напред да неки стадијум савршенства постигне? Ово усвојити значило би заиста примити одлучно целибат и поћи за г. писцем и даље, да човек у оне ме треба да се жени, јер бајаги чим се је оженио, већ је круг његовог знања или исти или се умањује све више и више.

Не знам зашто мирски свештеник често пута може својим знањем корачати упоред са калуђерима?

На ово питање неће моћи г. писац одговорити, да су то ваљетети природно одарени, већ да су људи који су својим трудом и радом теоретично своје знање праксом осветлали и све више развијали, тако да су оправдали поверење цркве и заузели одлично место међу радницима ове врсте.

Заузимајући ово становиште истините очинске љубави према своме народу није ни мало зазорно што је у последње време наш црквени поглавица постригао неколико удових свештених лица за калуђере. Као што рекосмо, прилике су такове, да су га на то нукале; остаје нам још да докажемо, да је тај поступак и канонично оправдан.

Г. писац хтео је посматрајући ствар са свога гледишта основно доказати, да је безженство главни увет за полученье архијерејства. Но не знам шта га је на то побудило — све је могло, само не то, да има архијереја који су као ожењена лица заузели своја достојанства. Немамо сада тога примера и сагласно са установама црквеног законодавства неће их ни бити.

Историјски развитак цркве у вековима писац је тако олако прешао као да канони на које се он позива несу били назавани нуждом времена и приликама онога доба. Расуђивање 12. и 48 канона VI. васељенског сабора увериће нас потпуно, да их је — писац навео само што је хтео а не што има за то разлога.

Нека нам покаже и спомене имена оних, који су постриженi за калуђере а имају своје жене?

Нека нам покаже имена архијереја, који живе нераздвојени са својим женама?

На што онда цитрање тих канона, кад таквих случајева нема, нити их може бити; на што цитирање чак и одређења императорских, која нормирају живот у цркви, кад им нема примене у овом случају.

Истина писац се је окомио свом жестином на то, што су постриженa извесна лица, која децу имају. Но приведимо ту новелу па ћемо се најбоље уверити, да ли је заиста та једина наредба у цркви постојала и да ли је могуће и црква о томе јасна израза дала: Јустинијан шестом својом новелом установио је, да предложеник за епископство мора принадлежати или монаштву или ако није монах, да мора шест месеца провести у клиру, али већ разлучен са женом и да деце нема.*) Историја нам показује, како се је ова новела испуњавала, кад је трулски сабор морао да по ново одређује, да епископи после рукоположења не смеју продужити живити са женама.

Васељенски трулски сабор није обраћао пажње на то, да се епископ не сме старати о деци својој, коју је имао пре него што се растанио са својом женом или пошто је обудовио па постао епископом, јер је већ картагенски (419) сабор ту ствар решио одредивши својим 35. каноном (Зборник Милашев), да епископи и клирици не отпуштају испод своје власти децу своју и нека им не допуштају да самоправни буду, као немају потпуног поуздања у њихово владање и у њихове године, јер ће после њихови греси пасти на њих саме.

Све да и није ова ствар тако црквеним законодавством прецизирана, стање у којем се више година наши удови свештеници налазе, даје нам потпуног јемства, да они несу старање о својој пастви и цркви подредили старању о својој родбини и деци, већ су својом непорочношћу, штедњом и сваковрсним старањем заслужили да се на њих обрати пажња, са којом непосредно одликовање спојено мора бити.

Мени је врло жао, да г. писац толиком речитошћу расположе, кад хоће да брани тако неправедну ствар као што је та, да су калуђери једини кандидати са својим опробаним начелима безженства, а сви су други искључени; ја ћу овде радије поклонити поверење признатом канонисти Д-ру Никодиму Милашу, који се о том овим речима изражује: „Епископ не смеје никако ожењен бити, јер је то противно духу апостолских установа, противно је црквеном пра-

*) Prius autem monachicam vitam professus, aut in clero constitus non minus mensibus sex, uxori tamen non cohaerens aut filios aut nepotes habens. Novel. VI. cap. 1.

вилу, свечано проглашеном на Трулскоме сабору; може безразлично за епископа постављен бити и члан свјетовнога и члан монашкога свештенства.“**)

Зар ово руши православље, зар нас ово води на странпутицу? А неимати епископе, куд нас то води?

Наша црква моћи ће се с' временом подићи да ће архијерејска места заузети људи и као признати богослови и као признате јуристе, јер Његова Светост г. Патријарх обратио је сву пажњу на то, да се будући кандидати свестрано изобразе; а и садањи пострижници калуђери кад их узмемо као људи да о њима непристрасно рећемо, не ћемо ни једно наћи, што г. писац хоће да наће: као да су преко ноћ постали архијерејима, да не располажу ни богословским ни правничким знањем, већ обратно. Једнога ћемо видети да је су својству придворног, а другога у својству професора богословије, коме је и Др. Емилијан пл. Радић као ректор и професор богословије морао да сведоџбом призна, да свој позив с' одличним успехом и изванредном ревности врши; трећи опет као јуриста може свагде да заузме одлично место јерарха нашег.

Је су ли ово непознати елементи?

Што се тиче дисциплинарног стања, које г. писац моментима зове, то нам не ће моћи, макар се колико упињао, код калуђера које ов у мисли има, показати, јер је св. Синод изрично казао да га нема. Настојањем Његове Светости Г. Патријарха откривло се је, да су манастири постали обичне породице, у којима су већина настојатеља хтели да задовоље ономе, чега су се одрекли. Његово постојанство духа у овоме свему је доскочило, па ће на даље све оно што се коси са канонима наше цркве, моћи и знати исправнати и истребити. Нисам био рад да о овоме и спомињем, но баш ме г. писац изазва, на морадох.

Кад смо у кратким цртама. имајући за основ истину и непристрасност с једне стране а с друге позитивно право наше цркве, доказали неуместност доказа г. писца, наведених у споменутом чланку, остаје нам још да погледамо какву је тенденцију имао г. писац, кад се латио пера да овај чланак напише.

Могуће да је ово написао као члан цркве, који жели напретка и потпунога реда у њој, могуће је све, али његово непознавање садањих прилика издаје га, да су га у том руководили особити рачуни, јер кад узмемо то, да нам навања трајање стручњачке архијерејске школе у току од десет и више година, за тим, да тражи статут, који би се морао угледом на друге помесне цркве створити, да је докторат богословије главни услов за кандидата за епископа, а кад знамо да нам прилике у овоме времену то никако не допуштају, — морамо да изјавимо, да писац овога чланка има намеру, да обрати позорност на извесну личност, која хоће с њим заједно да рачуна има.

У осталом законито стање наше цркве називати „пустим маслом“ а споменуте постриженике „непознатим, при том фамилијарним и неуким елементима,“ значи, титрати се са светињама цркве и са законитом радњом позватих фактора, што ваљан син православне цркве не ће никада учинити, осим ако га амбиције зрелости распаљују.

То сам хтео да истакнем поштованим читаоцима, да би се знали оријентирати, те да се не поводе за таквом штетном струјом.

А г. писац нек нека у будуће увек има на уму наслов овог чланка.

X+?

**) *Милаш*, Достојанства у правосл. цркви, стр. 120.

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

(Ликови ваших српских православних архијереја.) Руски недељни *илустровани духовни лист* „Русскій Паломникъ“, који је веома брижљиво редигован и већ 7-му годину излази у *Петрограду*, прати често и наше црквене прилике. Тако је тај лист између осталога донео и врло лепо израђене *ликове наших српских православних архијереја*. Остављајући на страну оно, што је исти лист у пређашњим годинама доносио и саопштавао, спомињемо за сад само, шта је у „Руском Паломнику“ (т. ј. Руском Ходочасу)

назазило у не давно минулом времену. У 25. броју тога православног црквеног часописа од г. 1890. изишао је *лик* Његове Светости г. Патријарха *Георгија Бранковића* и чланак *о српској цркви и духовенству* у Аустро-Угарској; а у 20. бр. од г. 1890. штампана је биографија патријархова. — У 46. бр. од г. 1890. уврштен је *лик* митрополита херцеговачко-захумског *Серафима Перовића* уз биографију његову. — У овој 1891. години „Руског Паломника“ у бр. 7. и 14. угледали су света *ликови* и *животописи* ових наших архијереја: *Никодима Милаша*, епископа далматинског и истријског, и *Мирона Николића*, епископа пакрачког.

(**Администрација епархије темишварске.**) Дана 29. марта о. г. приспела је највиша краљевска резолуција, по којој се на предлог Његове Светости Патријарха Георгија, *администрација епархије темишварске* поверава Његовом Високопреосвештен. г. Епископу вршачком, *Нектарију Димитријевићу*. Услед тога, 30. марта о. г. предао је св. Патријарх Георгије управу епархије темишварске г. Епископу Нектарију. *Св. Патријарх Георгије се тиме опростио од своје тако мисле темишварске епархије*, у којој је је кроз *мал' не пуних 9 година* са највећом вољом и одушевљењем делао, те показао и постигао неоспорне велике и знамените успехе, који му у темишварској епархији за вечита времена трајан спомен осигуравају. Није овде место набрајати читав низ заслуга и успеха св. Патријарха Георгија, као бившег епископа темишварског, али, — остављајући да другом приликом и на другом месту о томе опширније проговоримо — спомињемо овде само толико, да је Патријарх Георгије, као епископ темишварски пре 3 године основао *епархијски фонд*, који је крајем 1890. год. износио преко *15.000 фор.* Осим тога поклонио је св. Патријарх фундусу епархије темишварске *већи део скупоценог намештаја*, који је иза њега у епископском двору заостао. Како је пак сам двор — већим делом својим сопственим трошком — украсио и свим потребним снабдео, то ће бити познато свакоме ко се у Темишвару, а посепце у двору епископском окреноу, те својим очима видео и уверио се, шта је све у стању стваралачка воља и умешност произвести. *С. Ш. Н.*

(**Одликовање.**) Његова Светост г. патријарх Георгије, уважавајући заслуге пароха и протојереја у Кнезу г. *Ника Николића*, поделио му је благослов, да може *надбедрењак* носити. —

(**Извештај о мартовским седницама епархијске управе темишварске.**) I. Дана 27. марта о. г. држана је *седница епарх. административног одбора у Темишвару*, под председништвом Његове Светости Патријарха Српског, г. Георгија Бранковића, а у присуству чланова: Кузмана Станића, администратора протопресвитерата темишварског, Милоша Рајковића, пароха врањевачког, Тодора Новаковића, умировљ. ц. и кр. мајора, Јована Ристића, председника судбеног стола у Темишвару, Дра Светозара Димитријевића, адвоката из Темишвара и Пере Видака из Вел. Кикинде. Референсао је и записник водио Сергије Шакрак-Нинић, пр конс. бележник. — У седници је расправљено до 70 предмета административне природе. 1. Пре свега прочитани су некоји отписи вис. кр. уг. Министарства богочасти и јавне наставе и Саборског Одбора. — 2. Поверено је конс. фискалу Дру Димитријевићу да сачини *статуте за закладу Марије Шифман роб. Бибић*, основану још 1877 год. *за меленачке удаваче*. — 3. Утврђен је и одобрен од референта сачињени распорез саборских трошкова за г. 1890., и наређено је, да се на поједине црквене општине разрезане своте свом енергијом прикупљају. — 4. Призив разрешене управе црквене општине арадеке спровешће се високосл. Саборском Одбору. — 5. Емилија Станковићка, свештеничка удовица у Вел. Кикинди, одбијена је са својим потраживањем од 1375 фор. у име накнаде за т. з. „карактерску земљу.“ — 6. Досуђена је потраживана станарина Васи Поповићу, умировљеном пароху у Чоки. — 7. Одобрен је избор $^1/_3$ скупштинара у срп. Неузини. — 8. Молбенице арадгајске и срп. ченејске црквене општине ради државне припомоћи, спровешће се с препоруком вис. кр. уг. министарству. — 9. Уништен је избор $^1/_3$ скупштинара у Мехали и наређен је нов избор. — 10. Многи црквени и црквено-општински рачуни издати су на ревизију. — 11. Одобрени су рачуни црквене општина: у Св. Петру, Мађ. Чанаду, Наћфали, Тарашу, Башахиду, Кумани, Ороспамошу, Срп. Крстуру и Печки за 1890. год., као и предрачуни за 1891. црквене општина: у Араду, Вел. Бечкереку, Чакову и Срп Крстуру. —

II. Другога дана, 28. марта, одржана је *седница епарх. конзисторије*, такође под председништвом Његове Светости г. Патријарха Ге-

оргија, у присуству: Калонима Ђорђевића, и гумана ман. св Ђурђа, протојереја: Кузмана Станића из Темишвара и Ника Николића из Кнеза, протопреса намесника Јована Новаковића из Вел. Кикинде, Јована Ристића, председника судбеног стола и Косте Стевановића, председника градског сиротиньског стола, обојице из Темишвара. Реферисао је и записник бележио: Сергије Шакрак-Нинић, пр. конс. бележник. — У седници је решено свега 72 предмета, од којих спомињемо: 1. Прочитани су отписи вис. кр. уг. министарства богочасти и јавне наставе, којима се катихети на арадским средњим школама, јереју Исидору Николићу, стављају у течају катихетска плата — а свешт. удовицама: Јулијани Поповићки из Иванде, и Јелени Давидовићки из Сентеша дозвољава се државна припомоћ. — 2. Публиковање се решење високосв. саб. одбора, по коме је сараболском пароху, јерею Тодору Жупанском, на издржавање личног помоћника опредељена припомоћ из јерарх. фонда, у износу од годишњих 200 фор., коју ће почети уживати, кад помоћника добије — 3. Публикована су решења МЦСавета о увођењу у матрикуларне протоколе венчарано рођене деце и о томе: да романске црква. општине и романски свештеници, који под темишварску епархију потпадају — имају своје поднеске епарх. властима искључиво на српском језику, ћирилицом писане, подносити. — 4. Наређено је: да се Јоаким Сувајџић и Јевта Петровић, пошто су за свештенике рукоположени, у поверена им звања уведу, и то: први у администрацију парохије чоканске а други у капеланију батањску — 5. Свештеник Миливој Мишић остављен је и на даље за помоћника оболелом пароху ерн итебејском, Ђ Михајловићу, докле исти парох личног помоћника путем стечаја не потражи и не добије. — 6. Наређена је истрага против вел. кикиндског пароха К. Р. на основу притужаба због „истјазанија“ и непослушности према властима. — 7. Администратор црнобарске парохије Ј. Г. осуђен је због почињених изгреда на 4-седмичну епитимију у ман. св. Ђурђа. — Осим тих и много других текућих предмета — донесене су још три бракоразводне пресуде. —

III. 29. марта о. г. одржана је *седница епар. школског одбора* под председништвом Његове Светости г. Патријарха Георгија, у присуству довољног броја чланова — но о тој седници за сада нисмо у стању извештаја поднети. —

С. Ш. Н.

(Бачки епархијски школски одбор) држао је у Новоме Саду 4. априла о. г. своју седницу под председништвом Његове Светости г. патријарха Георгија, а у присутности чланова: др Младена Јојкића, проф. Светозара Савковића, епарх. школ. референта Стевана В. Поповића и епарх. бележника Димитрија Поповића. — Њ. Светост г. патријарх приказао се и овој епархијској власти као управитељ бачке дијецезе. — У записник је стављена туга за губитком преминулога епископа Василијана као председника и пок. пароха Петра Чолића као члана епарх. шк. одбора. — Пошто нема више ни једног свештеничког члана овога одбора у животу, то је св. патријарх до идуће епарх. скупштине суспендовао за свештеничког члана епарх. шк. одбора проту новосадског Милана Ћирића, који је за тим у седници присуствовао. — У седници овој одостоверен је пре свега записник седнице од 21. дец. 1850. из које, због смрти дијецезана, решени предмети нису до сада могли бити експедирани. — За тим су расправљени и решени сви поднесци који су одбору овоме од почетка године па до данас стигли. Међу предметима овима помињемо: да ће се према захтеву министарства богочасти и просвете препоручити подручним одборима да потребна учевна средства набављају из сложишта Калдерони и друга у Будимпешти; да ће се према налогу школскога савета наложити школ. одборима, да заведу у своје школе „*књигу за бележење примећених мана*“; поднеће се Њ. Светости извештај о томе, у коме је стању стварстварања вероисповедне школе у Тителу; Ст. Керекеј општини публиковање се, да јој је рекурс због учитељице Катарине Томићеве одбијен; јавиће се црква. општини новосадској, да је одобрено умировљење учитеља јереја Павла Михаиловића и позваће се, да то упражњено учитељско место концем ове школ. године попуни; доставиће се школ. саветом подарени учитељски декрети: Јелени Мајсковој у Ст. Сивцу, Марији Ђуришићевој у Стапару, Леносави Вукановој у Н. Саду, Павлу Ковјевићу у Сентомашу, Јовану Поповићу у Ст. Бечеју, Светиславу Лончарићу у Парабућу, Даринки Берићевој у Молу, Жарку Алексићу у Футогу, Сави Глибовском у Бају; наложиће се црква. општинама, да подмире учитељима трошкове што су у општем интересу полазили учитељску скупштину; издаља А. Пајевића: „Црквенно-словенски буквар“ и „Читанка за дру-

ги разред основне школе“ проглашене су за школ. уџбенике; позваће се школски одбори, да пријављују мест. поглаварству школске одсутнике. — Примљени су и спроведене се шк. савету извештаји пречасног г. проте Јована Бороте и директора гимн. Васе Пушибрка о њиховом деловању као заменика епарх. шк. референта. Примљени су и сви предлози потпредседника Васе Пушибрка о уређењу архиве епархијског школског одбора и о уређењу даљег тачнијег пословања одбора овога; а узета је уједно на знање извјава епар. школ. референта, да ће исти ради извршења ових предлога провести идући школски одмор у Н. Саду. — Поводом тим, што су и друга два органа епархијске управе поднели Њ. Светости молбу: да се саборским одбором дозначе из интеркаларних прихода епархије оне нужна средства, којима би се целокупна архива и канцеларија епарх управе у ред довела, — прикључио се и епарх. школски одбор истој молби, те ће се према томе искати на горњу цел 1000 фор. — На притужбу управа гимназија у жупанији бачкој: да српски ученици у нетима не могу да успевају из узрока тога, што не доносе из својих основних школа довољну спрему из мађарског језика, — наложиће се учитељима, да око успешног предавања мађарског језика у основној школи већма приону. — Одобрен је избор Ђорђа Јовандића за учитеља и Љубице Конјевићеве за учитељицу у Ст. Палањци. — Молиће се домобранско министарство, да се заузме за Жарка Ристића, учитеља деспотсентиванског, да се овај из војене службе отпусти. — Поводом тим, што многи школски одбори или никако или врло доцне подносе специјалне наставне планове и извештаје о испитима, — наложиће им се, да од сада извештај о прошлој школској години имају поднети увек до 15. јула, а наставни план до 15. августа сваке године. — Забраниће се школским одборима, да заклињу учитеље, пре него што исти буду потврђени и добију декрет. — Оболелом учитељу Ст. Керекоме С. Томићу дозвољен је дужи допуст ради лечења и одобрена му је за заменику Катарина Тоналовић-Томићка. — Наложено је општини Врбашкој, да оправи учитељски стан Гавре Грбића односно да назида нов. — Од куцке општине искаће се разјашњење, откуда је разлика у наплати тамошњих учитеља, када и којим начином постануда. — Од сомборске општине искано је изјашњење у погледу тамо предузетог избора учитеља на селеначкој школи; уједно ће се учинити ремонстрација на Школски Савет са молбом: да се све школе сомборске, сходно прошлој школске уредбе од год 1872., подвргну управи и надзору епарх. школског одбора, испод кога су оне неправилно изузете. — Тужбе и пријаве, дигнуте пред одбором против појединих учитеља, уступљене су дисциплинарној комисији на даље поступање. — Решено је у седници овој свега 60 поднесака.

ОГЛАСИ.

18 2—2

ОГЛАС.

Овим се до знања ставља свима подузимачима: да ће се нужне поправке на местној црквеној згради односеће се на дунђерску, лимарску и зидарску радњу предузети. Сваки који би желео овога се посла прихватити има се до 23. априла (5. маја) председнику местне црквене општине пријавити.

У *Кумани* 30. марта 1891. **Црквени одбор**

Е. 228. — I. 59.

СТЕЧАЈ

16 3—3

Ради попуњења парохијског места у **Јарковцу** са платом пете класе.

Молитељи имају своје ваљано инструјисане прозбе најдаље до 15. (27.) Маја 1891. путем својих духовних власти, овој конзисторији послати.

Из седнице епарх. Конзисторије у **Вршцу** 26. Марта (7. Априла) 1891. држане.

Е. 512. — I. 117.

СТЕЧАЈ

17 3—3

Ради попуњења места личног капелана у **Старој Молдави** парохије четврте класе.

Молитељи нека своје ваљано удешене прозбе, путем својих духовних власти најдуже до 1. (13.) Маја 1891. овој конзисторији пошљу.

Из седнице епарх. Конзисторије у **Вршцу** 26 Марта (7. Априла) 1891. држане.

„Српски Сион“ излази **сваке недеље** на великом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За **стране земље** на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се накладној књижарници *А. Пајевића* у дунавској улици, а **рукописи** уреднику *Сави Петровићу* у *Новом Саду*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 16. У НОВОМ САДУ 22. АПРИЛА 1891. **Год. I.**

ГЕОРГИЈЕ

по милости божијој, и вољи народа, православни Архиепископ Карловачки, Митрополит и Патријарх српски, Његовог цар. и ап. краљ. Величаства прави тајни саветник, краљевине српске св. Саве велико-крстник, и т. д., и т. д.

Пречасном православном Свештенству обојега реда и побожном народу богохраниме епархије темишварске, прељубазној пастви својој у духу апостолскоме, шаље срдачни поздрав и патријаршески благослов.

Љубазни верни!

Познато вам је, да сам благоволењем и благодаћу јединог врховног Пастиреначелника св. прав. цркве, Господа Бога и Спаса нашег Исуса Христа, посредством избора славног српско-народног црквеног Сабора, и милостивом потврдом Њег. ц и ап. кр. Величаства премилостивог краља нашег Франца Јосифа првог, на упражњену столицу богохраниме Архиепископије Карловачке и Митрополије Српске позван, у коју сам дана 29 Априла прошле 1890. године свечано уведен и инсталиран.

Од тога часа имао бих био престати дијецезаном вашим. Но пошто је св Архијерејски Синод из разних важних разлога за добро нашао, да се епархија та за неко време непопуњена остави; то ми је дужност била, по пристојећем ми праву, све донде са епархијом том управљати, док није Његово ц. и ап. кр. Величаство, на овострани у поданичкој верности и оданости поднесени предлог, расположење ово на знање узети, и Његово Преосвештенство епископа вршачког Господина Нектарија Димитријевића за администратора поставити милост имало.

И тако сад пошто је промотрење о управи епархије темишварске учињено, разрешен сам од те дужности, и час је ево приспео, да се од вас прељубазне ми бивше Пастве духовно опростим.

Љубазни верни! — Осам пуних година је протекло и девета се крају своме приближује, од како сам управу богохраниме дијецезе темишварске, по избору св. Синода и милостивој потврди краљевској у руке своје примио, делећи за све то време са свима вама и са сваким од вас појединце учешће како у добру и злу, тако и у радости и жалости.

Ако сте ви, љубазни моји, за то време очишку моју према вама љубав тако и у толикој мери осетити могли, колико се ја вашом према мени љубави свуда и свагда похвалити могу; онда је срце моје задовољно и радошћу преиспуњено; — па видите, то задовољство, та радост моја

управо и чини ми растанак овај од вас тешким и тужним.

Верујте ми, љубазни моји, да ништа теже, ништа слађе и милије на овоме свету нема, од срца човечијег пуног чисте љубави, па баш зато и јесте мучно стање такога срца, кад га љубав заустављa и одлазити му неда, а дужност га у исти мах зове и остати му не допушта

То су магновења, у којима се срце човечије у грудима цепа! — У томе и таквоме стању налази се сада и моје срце!

Епархија темишварска првенац је у венцу мога епископствовања, а парав људска тако је од Бога удешена, да су јој првенци најмилији. Првенче мој, епархијо темишварска, остај ми с Богом!

Постојано указивана и доказивана ми љубав твоја, потпуно ми јемчи, да ћеш и сама осетити терет растанка мога од тебе. Ти ћеш наћи утјеху у новопостављеном твоме дијецезалном администратору Нектарију, и другим прејемницима мојима; а ја ћу ожалошћеноме срцу своме олакшање потражити у новој пастви својој духовној.

Милост божија, поверење краљево и воља народа српског позвала ме је, да седнем на престол св. Саве и Арсенија и да примим у руке своје крмило овопредјелне аутокефалне цркве наше. Јесам ли дакле то велико поверење и одличје, које ми је у део пало, могао одбити и не примити? — Јесам ли могао плећа своја извући испод јарма, који ми љубав народа и поверење краљево наслаже као срцем и душом верно одани епископ православни? — Не, никако, нити сам могао, нити хтео! — него сам благодарно покорио се, и са уздањем на Бога примио јарам тај на рамена своја, молећи му се, да ми он преблаги дарује моћ и снагу довољну, како би задоста учинио светој дужности својој, и оправдао високо поверење краљево као и народно очекивање испуњно.

И тако растајући се сада, љубазни моји, од вас телесно, дајем вам свима и свакоме од вас мој архипастирски благослов, а са благословом и савет апостолски: „*Окрените све старање своје, да покажете у вери својој добродјетељ, а у добродјетељи разум, а у разуму уздржаваље, а у уздржавању трпљење, а у трпљењу побожности и братољубље, а у братољубљу љубав, јер кад је ово у вама и множи се, не ће вас оставити лене, нити без рода у познању Господа нашег Исуса Христа.*“ — (I. Петр. I. 5—9.) А на име вас Свештенике са с. ап. Павлом молим: *да се владате као што приликује вашему звању, у које сте позвани, са сваком понизношћу и кротошћу с трпљењем трпећи један другога у љубави, старајући се држати једин ство Духа у свези мира.* (Еф. 1—3.) Да тако са истим апостолом к стаду вашему духовноме сваки пажњу вас непостиђено рећи може: „*Чему се научисте и примисте и чусте и видесте у мени, оно чините и Бог мира биће с вама.*“ (Фил. IV. 9.)

Свима пак, љубазни моји верни, свима вама без разлике стања и узраста, саветујем и као аманет при растанку остављам науку скупљу од свакога блага на свету. Чувајте слогу у општинама вашим, као зеницу ока, јер као што је давно речено, а присуством осведочено: *Слогом и најмање ствари напредују, а неслогом и највеће пропадају!*

Угледајте се и у томе на Његово ц. и ап. крал. Величаство милостивог краља нашег Франца Јосифа првог, који је при ступању на престол краљевски, за темељ своме краљевању поставио слогу, овима речима: „*Сједињењем снлама.*“

Браћо! — Тако и ви радите, заљубите се свом душом и целим срцем вашим у оно, што је часно, што је добро, што је корисно што је похвално, једном речи: што је богоугодно! — О томе мислите, о томе се разговарајте и договарајте мудро и паметно, те сложно радите и један другог потпомажите и браните, па ће вам онда и то само онда напредовати и општинска и домаћа срећа ваша, за коју ћу се ја и у даљини свагда као и до сада Богу молити!

Прочитајте ово моје писмо у цркви и у општинском збору вашем, које ми је срце моје написало не мастилом, него „*Духом Бога живога*“ — И тако, љубазни моји, *као што ме свагда слушасте, не само кад сам код вас био, него и сад много већма,*

кад нисам код вас, градите спасење своје са страхом и дрхтањем јер је Бог што чини у вама, да хоћете и учините као што му је угодно. Све чините без вике и премишљања, да будете прави и цели, да будете деца божија без мане у сред рода неваљалога и покваренога, у којему светлите као видела на свету. (Фил. II 12—15.) Поздрављајте један другога поздравом светим, а поздрављам и ја вас све, и љубав моја нека буде са свима вама у Христу Исусу. Амин!

Дано у патријаршеској резиденцији нашој у *Сремским Карловцима* 1. (13.) Априла 1891. године.

Гореспоменути смирени патријарх:

Георгије Бранковић.

СЕМИНАР ЗА ОБРАЗОВАЊЕ МАНАСТИРСКО-МОНАШКОГ СВЕШТЕНСТВА.

Од Јеромонаха Сергија Шакрак-Ћипића.

(Наставак.)

Образовани архимандрит у А. манастиру направи као од шале сам собом све потребне уговоре са манастирским закупницима или подузетницима, те уштеди и на томе коју стотину форинта годишње — а игумна у Б. за сваки већи мањи правни посао цеди до миле воље какав немилостиви и несавесни адвокат. — Оно што понесе само адвокат из Б. манастира, доста је архимандриту у А. манастиру да подмири већи део оних својих потреба, које су веће од потреба једног простог и необразованог игумана.

Архимандрит у А крајем сваке године лепо и красно сам собом склопи и напише манастирске рачуне — а игумна у Б. манастиру кошта склапање манастирских рачуна поприличне суме новаца и уз то још тушта поклона, којима се цене не зна али је свакако такова, да би се по ту цену и игуман могао исто тако пристојно заодевати, баш као и архимандрит. — Али за игумна у Б. манастиру, не само да манастирске рачуне мора други да склапа, већ сваки поднесак духовној или светској власти, сваку признаницу или исправу — па чак и записник братских седница у манастиру, мора други да пише и саставља, па ма тај други био и 10 миља далеко од манастира.

Шта пак све то кошта — то се не да лако израчунати! Али ономе, који зна како се такове услуге наплаћују и колико је прилика, када прости игумни морају на таке услуге да спадају, — јасно ће бити, да је ту реч о таковим трошковима, који манастир далеко више изнурују него раскошне господске навике образованих архимандрита. Јер поред поле доброг надзора и строжије контроле, раскош образованих архимандрита дао би се некако обуздати — али за то већ нема начина, да се неуким игумнима накнади оно, чега немају, и што — по нужди — морају скупо, прескупо да плаћају.

Из ова два три примера, које смо навели, већ се јасно може увидети, да прости угумни ни мало нису по манастир „јевтинији“ — од образованих настојника и архимандрита. Јер, ако се многима чини, да су прости нешколовани игумни згоднији и способонији за управу манастирску, с тога, што својим активним учешћем у економским пословима доприносе манастиру неке материјалне користи, — с друге стране, свакоме је јасно, да ти исти прости игумни, са недостатка општег образовања и неке више мере интелигенције, која је управитељу манастирском неопходно нужна, проузрокују манастиру два пут веће материјалне штете.

Поред тога не треба сметати с ума

*

ни то, да — као што образовани калуђери могу да имају „раскошних господских навика“, — тако исто и прости калуђери могу да имају „раскошних *простачких* навика“, које манастиру тако исто, ако не још и већма, шкоде. — Најзад треба истину признати, те рећи да за решавање економских задатака при манастирима нису дорасли нити прости игумни, нит' образовани архимандрити, јер ни једни ни други немају у економским наукама стручнога образовања ни спреме, а без тога не могу се ни једни ни други хвастати својим бог-зна каквим економским врлинама.

Једино, што иде у прилог простим игумнима, као манастирским настојницима, то је, што су они на управи манастирској обично сталнији, него образовани архимандрити, који већином имају виших амбиција, те изгледајући на више своје унапређење, нису привезани тако чврсто за манастир, као они, који су врхунац среће и задовољства постигли, када су настојницима манастирским постали. Провизорно намештање образованих архимандрита на управу манастирску нашим је манастирима без сумње много шкодило, јер могло би се доста конкретних случајева навести, да су наши многи манастири материјално посрнули баш под управом таквих провизорно намештених настојника, па то је највише и дискредитирало вредност образованих манастирских калуђера.

Али ако је то до сад тако било, не стоји да мора тако и у будуће бити. Манастир је свакако тако важна институција, е заслужује, да и образован човек цео свој живот и све амбиције своје за њ' привеже. За манастирске управитеље треба постављати такове образоване калуђере, који ће без икаквих споредних тежња и већих амбиција — све снаге своје и цео живот манастиру и манастирским интересима посветити. Архимандрити, који чезну и жељно изгледају на митру владичанску, те који данас јесу, а сутра нису у манастиру — не треба у опште да имају места на управи манастирској. Њихово место нека је при патријаршији и епископским дворовима, да буду помоћници црквеним јерарсима у тешкој црквеној им управи, на ако баш морају носити титулу архимандрита кога — већега — манастира и ако не би било других извора, из којих би им се извесна дотација определила, нека им се од истих — већих и богатијих — манастира извесна пристојна плата дозначи, да би могли сходно своме вишем црквеном достојанству и положају живети и са потребним снабдевати се — али само нека су даље од манастира и нека делотворно не утичу на економију манастирску, — коју треба поверити у богословском и економском правцу образованим калуђерима, а управу манастирску од таких калуђера по заслузи унапређеним и доживотно намештеним игумнима који ће цео живот свој посветити духовним и материјалним циљима и интересима тих светих задужбина.

Наравно да ће се ово моћи остварити тек онда, кад засебна монашка школа буде образовала и давала нашим манастирима у богословском и економском правцу добро образоване калуђере, који ће по спреми својој у стању бити успешно решавати како духовне и задужбинске — тако и економско-материјалне задатке наших манастира.

Док то време не наступи, дотле ћемо морати бирати од два зла оно, које је мање, те узимати за калуђере и манастирске настојнике просте људе, који духовне и просветне задатке манастирске пренебрегавају

и запостављају, а и економске задатке са проблематичним успехом решавају — или ћемо узети — (ако их нађемо) образоване калуђере, који би духовно-просветне задатке у манастирима истина знали решавати, али би економији и материјалним интересима манастирским слабо послужити могли.

Пошто су манастири, по постанку, циљима и задатцима својима духовно-религиозне, а не материјално-економске институције, — разуме се, да духовне циљи и задатке треба безусловно и у сваком случају претпостављати материјалним интересима манастирским. Но, како се духовне циљи не могу постизавати без материјалних средстава, сасвим је природно, да и на материјалне задатке манастирске треба велику бригу полагати.

Манастирска добра то су средства, која су од манастирских оснивача дарована и завештана побожним монасима на ту цел, да помоћу тих средстава монаси могу што лакше и боље служити религиозно-моралним — односно задужбинским хуманитарним и просветним циљима.

(Наставиће се.)

ПРИЛОЖАК ИСТОРИЈИ[1]) ВЛАДИЧАНСТВА ВРШАЧКОГ.

(У СЛАВУ И ЧАСТ ЊЕГОВОМ ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНСТВУ, ГОСПОДИНУ

НЕКТАРИЈУ ДИМИТРИЈЕВИЋУ

ПРАВОСЛАВ. СРПСКОМ ВЛАДИЦИ ВРШАЧКОМ, АДМИНИСТРАТОРУ ВЛАДИЧАНСТВА ТЕМИШВАРСКОГ И Т. Д.

ДРУГУ СВОЈЕМУ ИЗ МЛАДИНА, ПРИЈАТЕЉУ, ЗА ДУГОГА БОЛОВАЊА[2]) ДОБРОТВОРУ).

ВРШАЧКИ ВЛАДИКА ТОДОР НЕСТОРОВИЋ

вођа Срба за устанка у Банату 1594.

Садашње у цвету вршачко грч. ист. српско владичанство — ове године (1890.) слави својега постања 200-годишњицу. Да је ова црквена област *још старија, не може се* то посведочити доказима писменим. . .“

Тим речма почиње се та историјца тога српског владичанства; иза неколико реда за тим наставља се овако:

„Будући је историјској критици задатак: *све* редом *обележити* и *просудити*; дај да разгледамо најпре податке, што говоре о тобоже(!) *старијем* постању вршачког владичанства. . .“

На оно прво додајем ја: српска црквена област вршачка *старија* је од 200 година и *може* се то донекле посведочити и доказом на писмено; и то мени потврђује нехотице и сам главом писац тих речи горњих у својој ено *повесници вароши Вршца*, у књизи првој, на страни 44. Биће да није после на то на ум узео, кад је писао ен' оно с почетка.

А на друго за тим настављам: забележен имам ја летописан *један додатак*, који наговештава поуздано (а не тек тобоже, állitólag) старију прошлост српског владичанства вршачког.

I.

На листу једном старинске хартије дијошђерске — сад је у мојој збирци рукописа старих — сачувао се извод кратак, биће из каквог старог нашег летописа; тај извод преписа баш у Вршцу године 1798. тадашњи прота *Тодор Илић* (протом био од год. 1793.—1806.) својом руком из *једне*, вели, *старинске рукописне књиге* . . .

Дај да разгледамо и тај податак, и колико могбуде да и оценимо.

С једне стране на помепутом листу хартије дијошђерске ево ово је од речи до речи и овако од слова до слова:

Ка лѣто ,ζϙѳ (т. ј. 7102. ил по Христу 1594.)

[1]) A Verbeczi gör. kel. szerb püspökség multja — написао *Фелике Милекер*; на немачки превео др. *Загарија Вилоли*, а с *немачког* на српски поп-*Лука Поповић*.

[2]) Писац прилошка овог био је болестан готово *пуна годину* дана, и ово му је сад после дуге болести — први рад ове врсте, који препоручујемо особитој пажњи поштт. читалаца наших. Уредн.

ногикѣ Кикадинъ Сохіа ѡ Нѣртѣ ихъ Панѵѣскѣ, й с нимъ множествомъ Народа Сѵмовъ Ѣврѣискихъ. (т. ј. српскихъ), Ш(есс)на шихъ бѫ (т. ј. 27.) дне, ѵ Понедѣлникъ. Крагъ Сохіи йѣ: (18) а Лѣти бѣ: (15) Индиктіонъ ѕѣ: (16?) Тсѣслъ йѣ: (18) Златно Ѵисло йѣ: (18) потомъ изиде Таминишарски Пашъ на Кр'шмрь и ѵхѵлати Ка(адѣ)ки Кр'шачкога и одре га на шехъ[1]) и сдинтинс се цлси людіе, нже под цлстію кр'шачкою: сдни повсгоше к' Горе сдни осташе. По том Пашъ изиде: Ѵисте людіе, тко с Царскѣ не кой се, цдти се опсть на Селю, тко с Кралкѣ да ѵмлтъ, потомъ се людіе цратише к' пашн дойдоше с' ластію, потомъ поиде пашъ на Нѣрти, и сдѣте ихъ Панкиль конкода, и кише се и ѵки Пашъ Панкиз

Написано сіе изъ сдне Старинске Рукописне Книге инюю

Ихйнъ с. р. Протоі. корш.

од овога времена до 1798. имѣетъ лѣтъ 210.

С друге стране истог листа, на левој поли оздоле забележено је старом, правом оловком сличним писмом презиме Исстороковић, и над тим презименом додато опет оловком ал новијим писмом и правописом: *То је тај владика . . .*

2.

О том истом догађају прибележи и *Бока Поповић-Даничар* (некадашњи уредник и издавач „*Данице*“) у свом „*Памећару*“ за месец јуни ево овако, које додајем за допуну белешци горњој:

. . . „Дне 13. јунија *1594.* бан *Сава*, војвода *Вељимировић* и владика Тодор — пошто су банатски Срби устали на Турке и са војском од 15.000 људи победили бегове: Ђулинскога, чанадскога и липовскога, и темишварскога бегларбега *Хасан-пашу* — пишу они ердељском кнезу *Жигмунду Батурији* преко његова војводе *Мојсија Сикељја*, који је њих на устанак и позвао био: да дође к њима с војском те да протерају Турке сасвим, а он (Батори) *да буде српски краљ*.

„*Батурија* не посла помоћ, а *Хасан-паша* доби војске од великога везира и будимскога паше, *те код Великог Бечкерека поби Србе* тако, да један савремени ердељски историк каже: *Тај дан изгледа да је Србима* (у Банату) *аровала не само нада и среќа, него и име!* . .

„Турци спале Велики Бечкерек и српска села из околе, *људе убијаху, жене сваљиваху*, и толико блага задобише, да су се и сами чудили.[2])

„А пре овог својег пораза посекли су били Срби у тим бојевима до 30.000 Турака, отели им многе лађе и многе буле одвели у робље, које Турци сад ослободише. У том устанку ваља од Срба(?) споменути *Јована Лугошанина, Петра Мајшовца*, Доцијана и Јанка.“ . . .

3

У својој напред поменутој *историји Вршца* пише и г. *Феликс Милекер* о том устанку год. 1594. овако:[3])

. . . „После избора Стевана (Баторија) за краља пољског, пошне се *Жигмунд Батори* на кнежевски престо (ердељски). Овај кнез посно се изодавна мишљу: да ослободи Ердељ од сама несносног господства турског.

„Претераним захтевима великог везира *Синана* још већма укрењен у својој замисли, Батори потражи ослонца у цара Рудолфа II. — пошље год. 1594. лугошког бана *Ђорђа Палатића* у темишварски вилајет, с поруком: да тамо настањене Србе и Романе, којима је такође додијао био турски јарам, *дигне* на *устанак*, на оружје против заједничког непријатеља.

„Здружени Срби, Романи и Бугари прихватише без оклевања позив тај, *и више до 1500 људи*, под вођством владике Тодора и Доцијана *скочише на оружје*. Предео од Панчева до Нове Паланке постаде тада бојним пољем, разбојиштем; устанци дођоше и у Вршац, надбише темишварског пашу Софи Синан-пашу[4]), освојише Велики Бечкерек и спојише се са Србима

[1]) *Одерати кожу на мех* ил на нехове (кожу и на тарцуг) то је кад одеру кожу из ногуе с врата до доле до леђа, а не разворе је сапред — на пр. као ово јагњету из јарету, да се начини мех за што год: жегоњ за ковача, *шуљум*, *шуљумина*, *месина* за држање пића, уља, за сварупе, гаће и т. д.

[2]) Ово задње узето је из летописа деспот-*Ђурђа Бранковића* Хебског, (на латинском преведеног), али је то тамо забележено на годину дана касније сво овако:

Eodem (a. 7103. т. ј. 1595.) *Julii 10. die* festo S. Timothei Ep. M. deprehlati sunt Turcae urbem nobilem *Beszkerek*, multosque circumpositos pagos opulentos, concidentes viros et mulieres abductas conbussere, abductis eorum opibus, quas vehementer admirabantur. Beszkerekiani hi ante hoc excidium plusquam 30 milia Turcarum interfecere, et eorum conjuges pessime habuere, quae tunc cursus liberatae fuerant, abductaeque in Sebes et Lugos.“ Види Кукуљевића Arkiv za povest. jugoslav. у књ. III. стр. 26.

[3]) Види у „Поученим словодне краљевске вароши Вршца“ — од Срећка Милекера, на страни 44—46. у књиги I. у преводу српском.

[4]) Претходника бегларбегу Хасан-паша.

овог краја. *У бојевих с овима, преко мере одважним борцима*, изгубио је Софи Синан-паша около 25.000 људи. . .“

II.

Година 1594. знаменита је и тужна била Сриству тадањем свему и свуда — те године (по новијим изворима) спяли Синан-паша мошти светог Саве на Врачару крај Београда. . .

та година и славна је и жалосна била народу нашем у Банату: славан је ето тај устанак народни на крвника Турчина и јунаштва почињена у том, а тужна је после погибија Срба и грозна *мученичка смрт вршачког владике Теодора Несторовића*!

Из свега излази напослетку овај доказ без поговора: да је године 1594 *заиста било* у Вршцу владике српског, баш исти по имену и презимену: *Тодор Несторовић*; и по том је

српска црквена област вршачка *старија од 200 година* — није дакле ни могла ни требала лане (1890.) славити *д вестодишњицу* од постанка; и по том је дакле

било у Вршцу владичаства српског и *пре* особе патријарха Арсенија III. Чарнојевића с народом овамо; зато није ни требало *после* да се тамо то велико достојанство српско *оснива* истом год. 1690. и „темељ удара“ тој области српској црквеној, јер је она, како рекох, постојала одавна пре тога . . . .

Вршачки владика *Тодор* био је, као што се види, човек вићен и на гласу у кукавном народу свом у Банату — кад пристаде народ онако вољно уза-њ, уз својега војеводу и устаде јуначки на оружје . . . беше прави пастир стаду својему, архијерej какав му подобаше у оне тешке, црне дневи народне!

Тодор беше владика и воља Србима у том устанку на Турке, а *Доцијан* биће то исто да бијаде Румупима — онај био *српски* вршачки а овај, по своj прилици, *румунски, карансебешки* епископ.

Пред Видов дан год 1594. владика Тодор пише, са осталим вођама народ нима, Жигмунду Баторију, кнезу од Ердеља, да им дође у помоћ да протерају Турке па да им онда буде — *српски краљ* — а после, по *своm* Видову дне, он погибе исте године од Турчина-звера (биће потурице) онако управ **мученички!**

Ал кан'ла се ни тај паша Хасан-паша иза тога није дуго наносио главе. . .

У летопису Врхобрезничком[5]) има ова белешка:

Въ лѣто ,ѕѳрк (7102. или 1594. по Хр.) погыбе Хасанъ-паша Клобоучарићъ из Тотрокъ.

Ако тако беше презиме тому Хасан-паши темишварском, онда је доиста био потурчењак.

У помемутом летопису Ђурђа Бранковића, (на латински преведеном) о тој погибији овако пише:

„Anno 7104 (1596) Exivere Leventae (ita Junaczi ab eo vocantur) ex Transylvania. tempore Mahometis czari, et populati sunt bis Mednipek, Golubuc et Mudavo, et insuper septem arces Danubiales . . . .

Et post festum S. Georgii exiit Pherhat passa adversus Valachiam. Tunc exivere contra Bdinyam 3000 militum ex Valachia adversus Hassan passam, contra quos is exiens cum magna potentia, concussit eos. . . et Valachorum exercitus abscondens se in Sylva quadam repente exiens, occidit Mustaffam passam Bosnensem et Hassan passam temesvarensem passam . . .

„Изађоше *левенте* (тако јунаке назива он) из Ердеља за време цара Мухамеда, и два пут пустошише Меднипек (Мајданпек?), Голубац и Молдаву, и осим тога седам градова подунавских...

„И после Ђурђева дне пође Ферат-паша на Влашку. Тада изађоше пут Бдинија (Видина) 3000 војника из Влашке против Хасан-паше, на које овај идући с великом силом, потуче их. . .

. . . „а влашка војска, сакривши се у шуми некој, изненада изађе, убије Мустафу пашу босанског и Хасан-пашу, темишварског пашу . .“

Је-ли због Хасан-паша Клобучарић и Хасан паша темишварски био главом и особом један исти — то је питање, на које, хтедбуде-ли, нек одговори доколицији и вештији од мене; због цигле разлике ту у времену и години поновно бих ја суд Ивана Кукуљевића Сакцинског где[6]) баш о том летопису вели:

[5]) Види: Српске краљевске академије *Споменик* III. на страни 153.

[6]) У свом Arkivu za povjesnicu jugoslavensku, у књизи III. на стр. 4.

„Што се достоји садржаја истога љетописа, то се може о њему оно исто казати, што и о осталих нама познатих љетописих, наиме: да се у писању критичке повјестнице веома пазљиво употребит' имаде, те да у назначењу године и времена често гријеши.“

Ено тако је и у том с почетка изводу летописном погрешно и поменути вршачки прота Тодор Илић, где својеручно дометну: од онога времена, т. ј. од г. 1594. па до год. 1798. има 210 лета, а опо је по истини било тек 204 ето очевидне грешке!

У запису стоји лепо и разговетно: ѿ лѣтѡ ,ѕѯѳ то јест 7102 године од створења света, по рачуну наше цркве; од тога кад одбијеш 5508. то јест годину од искони, које се Христос родио, биће 1594-а по Христу; кад пак ову одбијеш од те назначене године 1798. остаће 204 а не 210 лета. Исте се таке, и сличне погрешке откраде и у белешкама оним календарским, где се оно изреком каже, којега дне и месеца и у који дан седмични погибе Вукадин спахија од Парте (села тамо и данданашњег у протопопији вршачкој) те хајд' узгред то бар да поправим овде.

Године 1594. просте, био је Ускрс 5. априла. Спасов дан 14. маја а Духови 24. маја. *Понедељак* је по том пао оне године на 25. а не на 27. мај. Круг сунцу био 18. а месецу 15. индикт 7. (а не 16. јер ни бити не може), основа 18. и златни број 18. Пасхално слово **И**.

Битка она на Панчеву речене године 1594. у којој паде спахија Вукадин и с њим много народа, синова српских — била је дакле лицем *на други дан Духова, у понедељак*.

Преписивач извода тог из рукописне књиге старе помео је можда у преписивању старинско, наопачке ѳ са з, те забележио у препису кз (27.) место кѳ (или кѳ. 25.), и у броју индикта з (6) место з (7.) и додао і те исашло зі (16.) којега и нема, јер је индикт, по римском рачу нању пореском, било време од 15 година, раздељено на 3 лустра по 5 година, по ком се збираше дације и порција.

Ко-ли беше на послетку тај од Парте властелин *Вучадин*, ко ли бијаде ban *Секула*, ко-ли војвода *Велимировић*; чијег-ли су рода и колена и они други редом побележени поименце у белешци оној у „*Памећару*“ — и то ја остављам да одгонетне доколније и у том послу вештији старинар књижевни. За *Доџијана* пагађам да је био владика карансебешки и за устанка воља Романима: за оне друге ком по имену ком по презимену не бих рекао да су били *српске* лозе и корена.

А за војводу Јанкула овако казује писац у својој историји[7]) Вршца:

„Међу тим су Срби — док је један део њихових чѣтѣ задржавао тамишварског пашу, да не помаже опсађенима — и без помоћи Сикељија јако опселе били *Вршачку Кулу* (и у њој Турке — у градњу том тадашњем)... На глас о опсади тој, нагрнуше Турци у помоћ.

„За време те опсаде, ага од Вршачке Куле, неки велик, снажан Турчин, процењујући своју снагу, позове на мегдан српског вођу — са својих јуначких дела и вештине ратне славнога *Јанка Халабуру*. Овај часа не почаси ћећ одмах изађе аги на мегдан. Бој се сврши погибијом аге Турчина, којега одрубљену главу *Халабура* донесе к својима у табор.“

III.

Род и племе *Несторовића* као да ће бити од најстаријих тамо у Вршцу, буде-ли да је потомство, које ћу још изреком поменути, од истог рода и фамиліје, из које пониче некад мученик-владика Тодор; лоза се та разгранала за двеста година након њега — људма угледним, припознатим *Максим Несторовић* био је такођер владика и баш вршачки, од год. 1728.—1738. иза владике *Николе Димитријевића*, који владикова тек две године дана (од 1726.—1728.).

Радивој Несторовић био оборкнез Вршцу године 1749.—1756. а после њега је (брат му или син) *Никола Несторовић* оборкнезовао Вршцу од 1756.—1769., по том од 1769. био подуправитељ окружју вршачком и од год. 1775. члан конзисторије прве, исте године тамо устано вљене; мора бити да је био човек имућан, јер се помиње после, како је много жртвовао на подизање унутрашње српске саборне цркве у Вршцу.

[7]) Види у књизи I. на стр. 45.

Ето толико о том — за доказ *старије прошлости* српског владичанства вршачког — *старије*, *занста* старије а не тек *тобоже* (állitólag) као што пише г. *Феликс Милекер* у својој историјци те нам *српске* црквене области.

Још је та белешка летописна знаменита и за доказ језика и стила тадашњег — старога српског словенског; већ то иде на други лист.

О Вршцу је доста писао у листу „*Вршачкој Кули*“[*]) год. 1867. познати књижевник наш г. *Ника Мандукић*, многого дичнији и данашњи тајник српске конзисторије вршачке, па ће моћи он најлакше у трагући и тој „*старинској рукописној књизи*“, наговештеној у том изводу летописном, који мени даде повода те ово и оволико написах — можда се сачувала целокупна у закутку којем у архиви владичанства вршачког; биће то, ја мислим, какав досад непознати нам стари Летопис српски.

По архивама наших конзисторија, манастира, и патријаршије српске, па и у већих општина у нас — лежи (понајвише у прашини храна мољцима) толико и толико извора историјских, и других старинских споменика књижевних: обилато градиво за историју Срба у овом царству и краљевству; ама мало је која та збирка листина старих уређена *како треба*, да се човек књижевник њом може ухаснити: поцрпсти, пребрати и уредити и на свет издати књигом и штампом — а и у те добро уређене архиве мало је ком приступа! . .

Зато се и радујемо, што је *Матица Српска* по *књижевном одељењу својем* одлучила: да издаје на свет „*Зборник старина књижевних*“, које се тичу историје наше у ових крајевих и т. д. и већ згодним путем пошла до Његове Светости, српског *патријарха Георгија*, па ће онда до саборског одбора те најпосле и до сабора српског: да се издавање тога зборника омогући трошком.

Српски је сабор некад вољан био, у први мах потпомоћи сличну намеру туђинца, Немца професора *Швикера* потпором, која би засецала у *две* у *три хиљаде* форинти, да како не би сад учинила тако својој рођеној *српској* просветоноши: Матици Српској.

Нама историју нашу писаше и пишу понајвише књижевници *шубинци*, да богме, највише *по шубински*; и ми онда за њима *потрагушарямо* па преводећи, много шта попримамо онако што'по реч *за готов новац*, без поговора — без критике! Наме ри-л се ту вешт превођа, да богме с матице, с оригинала — онда још и Бож' помози; а сачувај нас Боже, кад нам ко изнесе на сто̀ читаћи *чорбине чорбе чорбу!*..

[*]) Не могох нигде овде наћи тај лист, да видим и упоредим — а можда што шта и поправим у овој својој работи.

У *Новом Саду*, *на придв. оца нашег Илариона Новог*, 1891.

Александар Сандић.

О ПОСТОВИМА И ПОСНИМ ДАНИМА.

написао

Константин Миљевић,

свештеник дјечијег шакрачке.

I.

Наша св. православна српска црква са особитом жељом, љубављу и вољом захтева од нас, као њених синова, да се свима законима црквеним покоравамо, јер је то неопходна нужда за сваког који вјерује, а и дужност то захтјева, да се њима прилагодимо, јер ти су закони основани на врло важним и мудрим узроцима! Закони црквени налажу нам, да држимо и неке постове, а ми као православни хришћани дужни смо их одржавати.

Пост је освећен примјером Самога Господа и дат нам је да и ми научимо постити, јер кад је Он могао, као безгрешан и пресвет 40 дана постити, то колико прије нужда гријехова наших треба да нас сама на пост упути. Он нам је дакле по-

казао, да је пост користан и неопходно нуждан.

Сви апостоли и сви вјерни постили су често, искусивши, да пост умрцује страсти, просвјећује ум, ублажава охолост духа и чини душу владичицом тјела.

Но и ако је пост, који је предписан уставом црквеним, недоступан нашој слабости и худим навикама, то ипак ми смо обвезани са свим, по сили нашој чувати посте, и у црквом назначено време не само пјести оно што се у посту забрањује, него шта више, недати ћефу и прохтеву по вољи и у посним раскошним јелима, јер то је лицемерни фарисејски преступ.

Време постова установљено је за то, да би они потсећали хришћане на страдања Спаситељева, на испуњавање вјере, као и на то, да би увек имали у памети нужду покајања за спасење.

Дијетољубива Мати наша, св. црква наша српска, никога не принуђује на подвиге, који би превазилазили снагу појединог хришћанина; она прима сваку жртву, коју ми приносимо у духу послушности према њој; она прима и смерни уздах наш о томе, што не можемо испунити потпуно њене спасоносне уставе Она одбацује само оне, који се упорно противе њој и који држе, да је мудрост њена неспошљива за просвећење свијета!

Дакле св. црква наша у свима постовима, а на име у овоме часноме и великоме посту, поставила нам је трпезу духовним ђаконијама, и позива и нас Србе на гозбу духовну, позива нас све: велико и мало, мушко и женско, старо и младо, богато и убого, једном ријечи све што се православним Србином назвало.

Па за то нека буде светао образ и света душа родитељима, који се са својом дечицом потруде за гласом Христовим, који нас позива на овај љубавни објед, да нас почасти не обичним хљебом и вином, него својијем тјелом и крвљу својом, а на опроштење гријехова нашијех!

Ово је вјера наша, која нас ограђује од обичнога свијета, јер ту смо ми свијет сами, који имамо толико православља, колико нашу вјеру извршујемо!

За духовно обиљежје наше, преко кога се сваки од нас и сви скупа у мјешавини свијетској јављамо — треба и дјела наша да нам дају оно вићено свједочанство, да смо доиста врсни чланови свете православне српске цркве. а не фарисеји и фанатици, који спомињу име Христово, а вријеђају свог ближњега.

И тако ово као предговор, а сада ћемо прећи на опис појединих постова.

Постови су обдржавани још у старом завјету. Тако н. пр. Јевреји су постили пред оне дане, кад је издат Синајски закон, три дана; а тако исто у оне дане пред прелазом преко Јордана три дана. (Исх. 34. 13).

Мојсије на гори Синајској постио је 40 дана; цар Давид свагда је облачио своју покајничку хаљину (од сурога сукна) и скромно питао постом душу своју.

Претеча Христов Јован такође је постио у пустињи. (Мар 1 6.)

У хришћанској цркви постови су почели од времена самога Исуса Христа и Његових Апостола; и први хришћани, да би били способни за подвиг молитве, а особито за подвиге исповједништва и мученништва, постили су често и много. У првим вјековима сваки хришћанин постио је шта више, не само у одређене дане, него такође колико је и када је хтео

Васељенски Сабори, по примјеру светих мужева заповиједали су чувати посте свима хришћанима, а за ове назначили су извјесна времена и дане; и од онога времена у нашој православној цркви чувају се и држе ти од васељенских сабора одређени постови, и то:

1.) Први и најглавнији пост јест света велика *четрдесетница*, или *велики пост* пред Пасхом, *часни пост*. Он се назива великим постом и по његовој важности и по његовом трајању. Пост овај установљен је у спомен онога поста када је Господ наш Исус Христос у пустињи 40 дана постио, а установљен је и за то, да би у току тога времена, као времена општенародноога покајања хришћани сви очистили се „у телесима и душама својима“ и да би достојно дочекали празник Христова васкрсења.

Четрдесетницом назива се пост овај

за то, што он — без страсне нећеље, ко ја се има такође чисто у посту провести — траје 40 дана. Седма нећеља великога поста посвећује се успомени страдања Исуса Христа; по томе се и именује страсном.

2.) *Петров пост*, претровски у народу српском назван. Пост овај почиње други дан нећеље Свију Светих и траје до 29. јуна т. ј. до дана св. апостола Петра и Павла. Пост овај установљен је у спомен светих ових апостола, који кад су примили св. Духа, постом и молитвом приправљали су се на проповјед св. јеванђеља а и за то, да се овим искаже особито уважење првоврховним апостолима Петру и Павлу, који су оно у вријеме у римској тамници у оковима чамили, а 29. јуна мученички окончали похвале достојан живот свој. Пост овај траје некад неколико дана, а некад неколико нећеља, а ово зависи од тога, у који дан је пао Ускрс. Петровски пост траје најдуже 6 нећеља, а најмање нећељу и један дан. —

3.) *Успенски пост или Богородичин* (пост Велико Госпојински), почиње 1. августа и траје до 15. августа Пост овај установљен је у почаст пресвете Богородице, а и за спомен, што је мати Божија пред успењем својим проводила дане у посту и молитви.

4.) Пост пред празником рођења Христова, *божићњи пост*, траје 40 дана. Пост овај именује се и Филиповим постом, јер почиње од дана спомена апостола Филипа т. ј. од 14. новембра и траје до 25 децембра, до дана рођења Христова, до божића. Он је установљен за то, да би сви хришћани приправили се достојном прослављању Христова рођења. (У Русији се последњи дан божићњег поста именује „Сочельникомъ“. Наименовање „Сочельникъ“ произишло је од сочива, а то значи јело, које се састоји из сувог зрневља: пшенице, пасуља, сочивице и јечма, разможеног у води. Многи испосници у тај дан не једу ничега другога осим сочељника (сочива), а неки не једу док зве зда не изиђе за спомен оног, што је звезда показала оно мјесто, где се Спаситељ родио.)

Осим ова четири стална и трајна поста св. црква установила је још постова, који трају само један дан.

Једнодневни постови јесу ови:

1.) Једнодневни пост држи се на *ваздвиженье Крста Господња*, а установљен је за то, што се не пристоји радовати се на дан поклоњења Крсту, на којем је страдао и за нас умр'о Спаситељ.

2.) *Пост на дан усечења главе св. Јована Претече* установљен је за спомен, што је Претеча био велики испосник.

3.) *Пост ка крстов-дан у очи Богојављења* за спомен крштења Господња, установљен је на том основу, што је ради примања св. крштења нужно приправљати се постом и молитвом.

4.) *Пост у среду и петак сваке недеље.* У среду одређено је постити у спомен предаје Господа нашег Исуса Христа на страдање, а у петак у спомен самога страдања и смрти Христа Спасителя.

У ове посне дане и времена св. црква заповједила је нама хришћанима уздржавати се како од меса, сира и јаја, тако и од рибе и масла, и установила јести просту храну.

Све ове постове држали су очеви и ђедови наши строго, па смо и ми дужни тако постити. А како и да не држимо пост? Пост је управо најблагопријатније време са спасење наше душе и за телесно здравље.

Пост не слаби нашу телесну снагу, него шта више он тело оживљава да буде лако и бодро.

У осталом за спасење наше душе ми још све не чинимо ако у ове дане једемо само посну храну и ако не мрсимо. Не, само пост није довољан за спасење душе, у те посне дане ми смо дужни чинити и добра дела.

Неопходно је нужно уздржавати се од јела, вели Златоуст, јер уздржавање од јела није ништа друго, него уздржавање од гријехова. Све је дужно постити: не само уста него и око, ухо, ноге и руке, руке да се очисти од отимачине и многог тецива, ноге, да не иду на безакона места око, да не гледа скаредне и неморалне ствари, слух, да не чује рђаве говоре и клевету, и језик, да не говори постидних речи и безобразлука.

И тако пост је за нас богоугодан и за тело и за душу, а по овоме они, који посте телесно, постиће и духовно.

II.

О данима и времену кад црква забрањује посте, и то из разних узрока.

До сад смо дакле говорили о посним данима, а сада ћемо о данима истина посним, али у којима црква наша допушта мрсити, т. ј. разрешава нас од поста.

Ево кад бива разрешење од поста:

1.) Православна црква *разрешава пост у среду и петак после празника рођења Христова до Крстова дана*, и не разрешује га за част ова два преславна празника, него због опровргнућа поста Јермена, који држе 12 дана пост пред Богојављењем, а тај пост њихов пада у дане посне, у среду и петак наш.

2.) Света православна црква наша *од бацује посте у среду и петак недеље Фарисеја*, за опровргнуће поста Јермена, који пост они називаху Арцивуријевим постом, који им је установио учитељ њихов Сергије, у спомен обљубљеног им *пса Арцивурија* кога су на овај дан зверад растргла.

3.) Света црква православна *разрешила је пост у среду и петак сиропосне недеље*, за опровргнуће предавања *Јаковита*, који у пркос општем правилу свију црквама уче, на начин *Ниневијског* поста и покајања да се пости: у уторак, среду и четвртак поменуте недеље; а тако исто за опровргнуће поста тако званих *Тетрадита*, који у све среједе једу месо, а у ову недељу у све дане.

Сирна недеља служи за приуготовљење к великом посту и будући да у среду и петак ове недеље не постимо, иначе за то месо је забрањено јести, него се дозвољава сир, млеко и масло. Назив „Сирна Недеља“ долази отуда, што не једемо месна јела, него само сирна.

4.) *Пост у свешлу недељу Пасхе у среду и петак* „на вся брашна разрешаемъ“ за то, што се сматра као један васкрсни дан цела та недеља, јер тада и служба светле недеље сваки дан и на вечерњи и на јутрењи једнако се свршава, као и на сами први дан Пасхе.

5.) На послетку и *у недељу Духовску не посши се у среду и петак*, у част св. Духу, у част седам његовијех дарова.

ОДЈЕК НА ВАПАЈ
ЗА ШТО СКОРИЈЕ ОСТВАРЕЊЕ ОПШТЕГ ЈЕРАРХИЈСКОГ ФОНДА
ЗА СВЕШТЕНИЧКЕ УДОВИЦЕ И СИРОЧАД.

(Из некадашње Шајкашке.)

Надам се да ће се штовани читаоци овог уваженог листа сетити да у нашем народу има једно „*сказаније*,“ како је неки који је случајно у море упао, па дављећи се узвикнуо: где си св. оче Николаје, дед' помози ми, па ме извуци из морске воде. и изведи на тврду земљу; на које св. Николаје одговори: ево мене брајко, но дед' макни и ти сам са својим рукама и ногама. Ово народно „*сказаније*“ пало ми је на ум, кад сам онај „*Један вапај*“ и т. д. пречасног г. Николе Косановића, протопресвитера плашчанског у бр. 6. овога листа прочитао.

Ја не поричем значајност и потребу остварења општег јерархијског фонда, али — нарочито напрема оном апелу пречасног г. проте Косановића, где вели: „*за што овим апелујем на родитеља новијег напрша за удовички фонд, на светог патријарха Борђија Бранковића*“ — држим, да многољубљени свети патријарх, Борђе, мораће онај положај св. Николе напрема утопљенику узети, па ће казати: Ево мене, али дед' и ви свештеници макните својим рукама и својим ногама!

Јест, заиста, писати само: ово треба и оно треба за мене извести и остварити, — па на другог апеловати, а не казати и не изнети средства са којима се може то за мене нужно остварити — по моме појму морам признати, да је

такво писање скоро оног истог значаја, што га народна парека исказује: *„лепо шише, красно шише, али празно шише.“*

Да не бих и ја са овим врстама у сличну погрешку ушао, нека ми је слободно поштоване читаоце потсетити на доба, када је лист *„Световид“* у Бечу излазио, а то је било чини ми се од г. 1855. и даље неколико година.

У томе листу према тадашњем положају свештенства, од једног из Бачке свештеника — под разним шифрама, а највише са потписом В. свештеник — многи су чланци штампани. Не могу се сетити у ком је броју и од које године, али врло добро знам, да је од истог свештеника изашао чланак у ком разлаже којим би се средствима могао удовички фонд дијецезе бачке — који се после покрета г. 1848. по готову расуо и загубио — по ново подићи и стално утврдити. Његов је предлог био: *„Сваки свештеник — одмах парох — имао он жену и децу, или не имао ни жене ни деце, да је обвезан сваке године у шај удовички фонд улагати оноликo крајцара, колико у својој парохији душа има.“*

Шта мислите сад пречасни г. прото Косановићу, а и ви сви поштовани читаоци, да се је ово изнашање тога свештеника усвојило и остварило, колико би капитала данашњим даном био тај удовички фонд дијецезе бачке? Рецимо да је тај чланак изишао г. 1858, дакле за 33 године улагања, заиста би и удовице и сва сирочад бачке дијецезе били потпуно збринути. Али како је прошао предлагач! На њега се подигла хајка, јер свештеници удовци и они без деце, а и они који су од отаца и дедова својих доста имања наследили, па су богати, повикаше: Зашто да ми плаћамо, кад нашој породици неће требати тај фонд?

Исти је тај свештеник са другим чланком изнео и овај предлог: Сваком сиромашном свештенику, који се шиље на парохију за пароха, нека фонд позајми једну хиљаду форината, а он да је ту хиљаду у десетогодишњим ратама са каматом заједно дужан фонду вратити. — На овај предлог још је већа хајка на тог јадног свештеника подигнута, са дреком и виком: А шта ће бити са том хиљадарком, ако тај млади парох умре? Па и ако је тај јадник одговорио: Па добро, ако умре баш одмах прве године, у бачкој дијецези — тада је било — има 119 парохија, па ми ћемо разредити на сваког од нас живећих, а то неби ни пуно 10 фор. стало на појединог пароха, те ћемо исплатити ми за брата нашег. — Јест, али безакони Јуда не восхоте разумети овакву лепу замисао тога свештеника, него се окрену опаклија, те удри у облагивање дијецезану тога свештеника, на терај с њим од немила до недрага.

Ако дакле желимо основати и имати општи јерархијски фонд за удовице и сирочад нашу, и ако не ћемо — што баш треба да је — да са тим нашим фондом световњаци рукују, онда баш треба да ми сами свештеници макнемо и рукама и ногама, па како напоменух, усвојмо ми бар за сад давнашњи предлог за бачку дијецезу, па сваки парох нека — по оном исказу — плаћа у фонд на сваку душу своје парохије годишње по једну само крајцару (новчић), а рачунџије нека изнесу колики ће тога фонда за 2—3 десетине година капитал бити. Па још кад би се дало и могло поред наше опште свештеничке уплате умолити и Његову Светост Патријарха, да и Он најмилостивије вољан буде са својим годишњим прилогом само са 100 фор., у потпору притицати, а преосвештена господа епископи годишње са 50 фор., игуманији пак манастири годишње са 20 фор., а сиромашнији са 10 фор., па и са 5 фор. они најсиромашнији.

Овако мислим да бисмо најлакше и најбрже могли остварити и имати наш општи јерархијски фонд за наше удовице и нашу сирочад. Не очекујмо да нам туђа рука што пружи, него ваља понајпре и сами што да жртвујемо

Василије Поповић,
парох мошорински.

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

(**Протосинђел Никанор Поповић.**) На Цвети служио је на литургији св. патријарх Георгије, те је том приликом произвео јеромонаха г. *Никанора Поповића*, настојника манастира Беочина, за патријаршког *протосинђела*.

(**Дар српској цркви у Бечу.**) Јављају нам, да је бивши *краљ српски Милан*, бавећи се ових дана у Бечу, *поклонио српској православној општини бечкој* 1000 фор. за унутрашњи украс тамошње нове православне цркве. Бог да прости!

(**Сабориски одбор**) држао је у *Карловцима* од 10. (22.) до 13. (25.) априла о. г. своје седнице под председништвом Његове Светости г. патријарха *Георгија*. Присутни су били чланови: г. г. епископ вршачки *Нектарије Димитријевић*, подпредседник Данило *Стапковић*, прота Ђорђе *Влаховић*, др. Ника *Максимовић*, Павле пл. *Јеремић*, Јустин *Поњовић* и Миша *Рогулић*; фискал др. Мих. *Полит*, тајник Исидор *Тирић* као референт, и подтајник др. Лаза *Секулић* као перовођа. Између многобројних предмета, који су посвршавани спомињемо ове важније: Основна писма Адамовићеве и Путникове стипендијске закладе одобрена су од високог министарства просвете. У Адамовићевој закладу биће од сад три стипендије по 400 ф., и три по 300 фор., а у Путниковој четири по 200 фор. годишње. — Од министарства враћен статут о избору митрополита-патријарха издан је на употребу пододбору за грађење једноставног статута. — Проти земунском Јефти Вукадиновићу одобрено је по 300 фор годишње од г. 1880 до 1886 у име накнаде за о бављање капеланских дужности; а за будуће одлучено је, да му се издаје 400 фор. на годину, али кад му се пристави капелан. — На пожурницу министра-председника поднеће се извештај о истеривању верозаконског приноса и саборских трошкова. — Учињена су расположења у погледу плата ректора и професора богословије. — Пароху у Слатини, Димитрију Бабићу, одобрило је министарство годишњу прилому од 100 фор. из јерархијског фонда. — Одређене су ове прилоге: Црквеној општини у Потпорњу годишње по 200 фор., из јерархијског фонда; — администратору парохије Митрофану Милутиновићу 200 фор. један пут за свагда; — свештенику Стевану Јандрићу у Поучју за лечење 200 фор. једаред за свагда; — администратору парохије у Кајтасову (вршачке епархије) Сави Неофитовићу 200 фор. на годину; — свештенику у Црној Бари Јов. Гавриловићу дозначена је на исплату још 1886. г. дозвољена прилога; — и јереју М. Жану у В. Маргити одобрена прилога од годишњих 200 фор. — За грађење тротоара код вршачке владичанске резиденције одобрено је 780 фор. — Предложиће се сабору, да професорима др Ђорђу Дери и Благоју Бранчићу одобри извесну своту на рачун оне суме, која ће се у прорачун ставити на штампање уџбеника, и то специјално за издавање њиховог српско-мађарског речника. — Одобрени су неким професорима квиквенали — Решени су многи фискалови извештаји. — Према једном конкретном случају изречено је, да експонираним капеланима (системизованим помоћницима) не припада парохијални стан. — Арадска црквена општина има сиграти своја општинска здања код француско-угарског друштва. — Поводом поднеска старо-бечејске црквене општине донесена је начелна одлука, да се §. 13. П. одс. Б. има тако тумачити, да изборно активно и пасивно право зависи од плаћања или неплаћања не само парохијала, него и верозаконских прилога и саборских трошкова. — Свештеницима в. кикиндским К. Рајковићу и Ј. Удицком није стан досуђен; а тако исто одбијени су и у погледу потраживања иберландских земаља. — У спорној ствари срп. црквене општине у Шандору одлуче о је, да епарх. адм. одбор бачки нареди нове изборе. — Установљен је автономни прорачун за годину 1891, који је у главном готово исти као и лањски. За ову годину утврђена је епископска дотација са 11.300 фор — Одобрено је 1000 фор. на уређење бачке епархијске архиве. — Одлучено је, да се набаве зборници угар

ских и хрватских закона, као и односне министарске наредбе, јер је то нужно за званичан поступак код највиших автономних власти. — По извештају књиговодства има за ову годину да се плати око *по милијона* неуплаћеног верозаконског приноса и саборских трошкова. — Одлучено је, да се постотак (проценат) код хипотекарних зајмова, који је до сад износио 7%, спусти на 6%; а то ће важити од 1. јула 1891, како за нове тако и за старе зајмове Тиме ће се лакше моћи плодоносно уложити новац народних фондова, који је до сад често у великим свотама без камата у каси лежао. — Дозвољене су извесне своте за оправку епископских резиденција у Плашком и Пакрацу — Закључни рачуни, које је зготовило књиговодство народних фондова за годину 1890, издани су на преглед члановима саборског одбора Павлу Јеремићу у Јустину Ковачићу. — Одобрено је више зајмова на сигурну хипотеку у износу око 40.000 фор. — У погледу поделе земље из оставине Војновића изаслана је комисија у Ст. Бечеј, да спроведе поделу између фондова и гимназије карловачке. Позване се и патронат исте гимназије, да и он изашље свога изасланика за тај посао — Одобрене су још неке припомоћи, и то: црквеној општини у Прогару 200 фор. на годину; — пароху Павлу Бојићу у Белом Брду 400 фор. у име годишње мировине; — црквеној општини у Илоку повишена је припомоћ од 100 фор на годишњих 200 фор.. али мора имати самосталну парохију; — проти горњокарловачком Николи Беговићу за издржавање капелана годишње 300 фор., — и пароху Кости Николићу у Калазу у име погребних трошкова јереја Симе Недића 150 фор. једаред за свагда. — Неколико молбеница срп црквених општина и свештеника ради припомоћи — издано је на извештај епарх конзисторијама односно адм. одборима — Одобрени су многи закупни уговори о залишним сесијама. — У овом заседању саборског одбора, које је трајало четири дана, решено је око 300 предмета. Идуће заседање биће у половини месеца јуна о. г.

(Расход папе Лава XIII.) прешао је прошле 1890. године преко 200.000 динара (франака) више, него што папа обично троши. С тога да би накнадно тај дефицит, наредио је, да се од 1. јануара о. г. може походити ватикански и латерански музеј бесплатно само четвртком. У све остале дане, осим суботе, кад је музеј затворен, сваки који жели походити музеј, мора платити за улазницу једну лиру (динар). Та папина наредба изазвала је огорчење и протест у опште; па и сама полузванична штампа устала је против те наредбе. **Ђ. Б.**

(Број свештено-служитеља у Русији.) Из извештаја „светијшаго правительствующаго Синода“ у Русији види се, да је било 1·87. год. у Русији свега 101.920 свештено-служитеља. Од ових је било 40.375 протојереја и свештеника, 11.212 ђакона, 44.548 „причетника,“ и 5785 осталих свештеника, који су по варошима, које не потпадају под округе.

(Одбор за прославу стогодишњице песника Симе Милутиновића у Сарајеву) издао је позив на народ српски ради прилагања *на подизање споменика и стипендијског фонда* у спомен покојников. 5. октобра о. г навршиће се 00 година од рођења великана-песника Симе Милутиновића Сарајлије или — као што је он сам себе називао — Чубре Чојковића. Он се родио у Сарајеву 5. окт. 1791 а преминуо је у Београду 30. дек. 1847, где је сахрањен код маркове цркве у Палилули. Сарајевски одбор обраћа се свему народу српском с молбом да се што више прилога прикупи на поменуту цел Сарајевском одбору је председник Григорије М. *Јефтановић*, подпредседници су: Васо С. *Краљевић* и Ристо Ђ. *Бесаровић*, а перовође: Стево *Калуђерчић*, Мита Сг *Клицић* и Коста *Трвавић*, осим тога има 8 одборника и благајн к *Јефтић Десник*, коме се прилози достављају. И у Београду и по другим местима српским склопили су се већ одбори за прославу те стогодишњице и за куплење прилога на споменик и фонд Симе Милутиновића. У прилагању на ту сврху особито се одликују Срби у Сарајеву, који су већ првога дана уписали преко хиљаду форината добровољних прилога. Изгледи су, да ће се скупити веома знатна свота прилога.

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

(Молимо поштоване писце, уреднишшва српских листова и издаваче књига, да нам своја издања *на приказ* достављају. Молимо тако исто славна уреднишшва, да нам своје листове *у замену* шаљу.)

— **Извештај о раду и стању панчевачке српске православне црквене** општине *за годину 1890.*

Подноси црквени одбор главној скупштини сазваној за 7. април 1891. — VII. — Панчево 1891, штампарија браће Јовановића. — У чет вртини, 14 штампаних листи. — У ову књигу уврштен је именик чланова управе срп. црквене општине панчевачке; за тим извештај о годишњем раду и најпосле рачунски извештај о стању иметка општинског и појединих завода. Укупно стање увећало се год. 1890. са 14.851 фор. 25 н., што сведочи, да општина ова добро манипулише својим имањем. У опште срп. црквп. *општина панчевачка* може служити за углед другим општинама по свом примерном раду, уредности и напредовању!

— **Венеција.** *Успомене с пута.* Написао *Марко Цар.* (Друго поправљено издање.) Издање српске књижаре и штампарије Браће М Поповића у Новоме Саду, 1891. — 8-на, стр. 112. — Цена 50 новчића.

— **Ратарке. Књижице за поуку и забаву српском ратарском свету** Издаје накладна штампарија у В Кикинди, 189.. — *Број* 7. **Зликовац и Петко.** Приповетка Александра Т. *Поповског.* Стр. 54. — Цена 14 новчића. — *Број 8.* **Шта држи људе.** Приповетка Лава *Толстоја.* Стр. 32. Цена 8 новчића. — *Број 9.* **Христос у гостима код пауре.** Приповетка И С. *Лескова.* Стр. 16. Цена 4 новчића. — Све три приповетке ове прештампане су из В. Кикинског недељног листа „*Садашњост*“, а превео их је с руског *М П. Тушоров.*

— **Зборник позоришних дела** Свеска *два десет девета.* „**Граничари**“ Позоришна игра у три чина с певањем. О *Јосифа Фрајденрајха* За српску позорницу удесио *А. Хаџић.* — На свет издаје: *Управа српског народног позоришта.* Трошком српске књижаре и штампарије *Браће М. Поповића* у Новом Саду, 1891. — Стр. 84. — Цена 30 новч.

ИСПРАВАК.

У мом чланку „*О будућем уређењу Епархија*“ (бр 14. стр. 219. I. ступац) поткрала се у штампи мало омашница погрешка, по којој би се могло мислити, да сам ја за епарх. скупштину рекао, да је без икакве циљеи и користи.

Тако ја нијесам написао, него овако — — „скупштини која н. пр. код нас данас без икакве циљеи и користи има што неписменијех што писменијех чланова скоро два пута више, него наш општи црквн. нар. сабор.“

Није дакле скупштина „без циљеи и користи,“ него је онај превелики број скупштинара „без циљеи и користи“ по моме мишљењу.

Н. Косановић,
протопресвитер.

Из Администрације „Српског Сиона“.

— Са многих страна добијамо *неплаћена писма* са ознаком на куверти: „*званично*“. Но како наша пошта неће да зна за та „званична“ писма, наплаћује од нас за свако *двоструку* таксу. Молимо дакле сваког, да на писмо марку прилепи, пре но што нам га пошље, јер нам иначе штету чини.

ОГЛАСИ.

19

ОГЛАС.

По закључку местног црквеног одбора од 5. априла о. г. има се св. црква каљева споља сва репарирати и окречити, порта оградити; нова штала и шупа изидати и сва здања црквене општине оправити и окречити — те се ставља до знања сваком подузимачу, који би вољан био овај посао предузети, да се до дана 28. априла (10. маја) о. г. у 2 сата после подне, кад ће се на лицу места дражба на мањак обавити, извољи пријавити.

По прорачуну исклична је цена 3000 фор. Сваки подузимач, који би вољан био лицитирати, има пре тога 10% пишмалука положити. Ближи услови могу се сазнати у општинској писарници.

Из седнице срп. прав. црквене општине у **Каћу**, држане 14. (26.) априла 1891.

Нестор Радујков,
председник.

1—1

„**Српски Сион**“ излази **сваке недеље** и **великом** табаку. **Цена му је:** За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За *стране земље* на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројеви стоје 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се накладној *штампарији А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи* уреднику *Сави Петровићу* у *Новом Саду.*

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 17. У НОВОМ САДУ 29. АПРИЛА 1891. **Год. I.**

Службени део.

С.О. 2429 ex 1890.
181.

НАРЕДБА

Саборског Одбора издана свим епархијским административним одборима, којом се тумачи, шта се под „прилозима опредељеним на подмирење црквено-општинских потреба“ (§. §. 7. и 13. одс. II. А. Б. прев. кр. рескрипта од 10. авг. 1868) разумева.

Поводом конкретног случаја, у ком је овом саборском одбору предлежао ради решења спор о питању, да ли се на темељу § 13. одс. II. Б. прев. кр. рескрипта од 10. авг. 1868. само парохијал има сматрати као прилог за подмирење црквено-школских потреба, или осим парохијала још и верозаконски принос и сабор ски трошкови и да ли је бирачко право чланова црквених општина условљено од уредног доприношања и плаћања и тог приноса и односно и тих трошкова. — донео је овај саборски одбор у данашњој седници својој начелне важности решење, којим је изрекао, да се под прилозима опредељеним на подмирење црквено-школских потреба, које по одредбама §§. 7. и 13. ал. 1.) одс. II. А. и Б. прев. кр. рескрипта од 10. авг. 1868 чланови црквене општине уредно доприносити и плаћати имају, и од којих уредног доприношања условљено је бирачко право чланова црквене општине, имају разумевати сви, црквеном општином одређени прилози, који се разрезом на чланове црквене општине набављају, и који како на подмирење црквених и просветних потреба црквене општине саме, тако и на подмирење потреба јерархије и срп. прав. пар. црквсабора служе, по томе дакле не само парохијал, него и верозаконски принос установљени §. 27. писме в.) одс. I. превишњег кр рескрипта од 10. августа 1868. и трошкови срп. прав. пар. црквсабора, који се усљед паредаба автономних пар. црквласти разрезом на црквене општине и односно на припаднике карловачке српске митрополије набављају.

Наиме верозаконски принос јесте саставни део дотације срп прав. епископа митрополије карловачке и побира се разрезом на православне црквене општине и односно на православне душе, те дакле тај принос има карактер *црквене* потребе, коју црквена општина подмирити има. Тога ради припада црквеној општини право, да у то име прилоге од својих чланова потражи, а том праву одговара у смислу

§. § 7. и 13. одс. II. А. и Б. предхваљеног кр. рескрипта дужност чланова црквене општине, да те прилоге *уредно* доприносе.

Саборски трошкови имају слично обележје, будући да служе на подмирење потреба срп. прав. нар. црк. сабора као у смислу §. 1. саборског устројства потврђеног превишњем решењем од 14. маја 1875. заступства православних верних у опсегу српске митрополије у стварима *цркве, школе* и *на ове* односећих се, заклада. По томе и у погледу тих прилога постоји за све чланове црквене општине дужност одређена § 7. и 13 одс. II често хваљеног рескрипта, да их *уредно* доприносе.

Томе досљедно мора се бирачко право чланова црквене општине од уредног плаћања и ових — обе врсте — прилога условити тим пре, што су чланови црквене општине припадници не само општине, него као такови — епархије и митрополије, и имају и према овој вишој цркве ној заједници такође дужности које вршити морају, кад хоће да врше и права, која им пристоје према истој заједници.

О овоме се славни епарх. адм. одбор с тим налогом извештава да ову наредбу свим подручнам црквеним општинама знања равнања и сходног поступања ради обзнани.

Из седнице саб одбора, држане у Карловцима 11. (23.) априла 1891.

Георгије с. р.
Патријарх.

Неслужбени део.

О ПРЕШТАМПАВАЊУ НАШИЈЕХ ЦРКВЕНИЈЕХ КЊИГА У САРАЈЕВУ.

Од проте Томе Алагића,
професора богословије у Рељеву.

Послије толиког говора и писања о овоме предмету, са страхом Божјим и по дужности својој, хоћу и ја, да, као редовни трудбеник у овоме послу, опишем ток ове радње и означим прилике, које су је пратиле, да што вани читаоци овога цијењенога листа могу имати прави појам о појаву, који је створио епоху у српском црквеном и књижевном животу овијех крајева.

Не можемо, а и не треба да се правимо малом дјецом, кад озбиљно ваља пресуђивати прилике овостраног црквеног и политичког живота. Прештампавање нашијех црквенијех књига у Сарајеву, изазвала је *црквена потреба и политички разлог*. Зна се, да су многе наше цркве послије буне и рата остале пусте, порушене или спаљене од душманске руке; зна се, да су многи наши свештеници једнога и другога реда, па и многи други побожни људи, кад су остављали своја огњишта у страху од немиле судбине, да сачувају своју светињу од обесвећења и пропасти, скупљали освећени прибор својијех цркава, те га у ковчезима закопавали у земљу, или га пренашали у монархију у оближње цркве, надајући се, да ће га опет наћи, кад се рашчисте времена; зна се, да су многи од њих понијели са собом многе црквене књиге и утвари, од којих је претежан дио пропао које услијед природне или насилне смрти тијех људи, које услијед невоље, која је тада те људе гонила; зна се најпослије, да су многе наше црквене књиге, што дугом употребом, што неуредним држањем и пропале. Кад свему овоме додамо и овај значајни факт, да је од времена, кад је настао мир у овијем крајевима, до данас подигнуто, об-

новљено и освећењено *45 цркава* само у сарајевској митрополији, мислим, да онда нема мјеста сумњи о *приједкој потреби* црквењех књига и другијех богослужбењех предмета.

Истом што је окупација извршена нагрнули су непознани људи са иконама, одеждама и књигама, о којима се на брзо породила сумња, те честе пријаве и жалбе од стране свештенства, а и само лично увјерење нагнало је црквену и политичку власт, да стане на пут *лажњивим пророцима*. Али духовни живот у опште, а црквени богослужбени посебно иште, да се његове потребе подмирују, — народ иште цркву и богослужење; а како се ово не може обављати без црквених књига и осталог црквеног прибора, то су поједини свештеници, па и поједине општине, шта више и богословски завод у Рељеву, нашавши се у неприлици, по толико пута искали црквене књиге од својијех претпостављењех власти. Ratio status poscit т. ј. разлог државни иште, да се не уносе књиге под туђијем жигом, све и кад не би набавка њихова скопчана била са огромним трошком и трудом.

Овакве су прилике нагнале Његово Високопреосвештенство, господина митрополита Ђорђа Николајевића, да као духовни поглавица над *четири стотине и четрдесет хиљада* душа, озбиљно размишља о овој ствари. Послије дужег претресања овога предмета од стране господина митрополита и овдашње земаљске владе, би утаначено, да се наше црквене књиге прештампају у Сарајеву о владином трошку, а под општим надзором господина митрополита *Георгија* и под уређивањем људи, које он за тај посао одабере и именује. Пошто је предлог одобрен био од заједничког министарства, и саопштен српској православној конзисторији у Сарајеву, управило је Његово Високопресвештенство *на писца овијех редака*, за тијем на: свештеника и катихету у сарајевској великој гимназији госп. *Гаврила Боларића*, свештеника и катихету у сарајевској препарандији госп. *Петра Ђеника*, свештеника, конзисторијалног савјетника и уредника „Бос. херц. Источника“ госп. *Ђорђа Петровића*, — дана 8. јуна 1889. из конзисторијалне сједнице овај отпис:

„Висока земаљска влада за Босну и Херцеговину у допису од 30. маја (11. јуна) 1889., благоизволела је упутити одлуку на ову духовну власт, да је високо цар. и кр. заједничко министарство у Бечу одобрило у начелу, да се за потребе источно-православних цркава у Босни и Херцеговини штампају у овдашњој земаљској штампарији црквене књиге; а отписом својим од 31. августа 1888. одредило је, да се отпочне штампање са св. *Јеванђељем* и *Апостолом* у 1000 примјерака. Уплед тога висока влада захтијева, да се састави *уреднички одбор* од четири лица, под предсједништвом АЕ. Митрополита добробосанске епархије и да истом одбору спада у задатак, да од св. Јеванђеља и Апостола спреми руконис за штампарију, и да у споразуму са управитељем штампарије, уредником госп. Иваном В. Поповићем предузима и извршује нужне коректуре и ревизије чини с највећом пажњом, како се не би поткрале можебитне погрјешке у слогу и штампи, и да на потоњој ревизији треба од сваког сложеног табака ставити од стране уредничког одбора т. зв. „Imprimatur“ на увиђење земаљској штампарији. — Удовољавајући захтјеву високе земаљске владе, нашао сам за умјесно овијем Вас именовати чланом уредничког одбора, ради горњег и већ именованог посла око штампања црквених књига, о чему је и висока влада извјештена, те Вас позивам, да изволите примити се ове дужности, која ступа одмах у живот; и кад се од стране

*

ове духовне власти будете позивали ради коректуре и ревизије, треба да присуствује ради свјетовања и поправке штампаног текста. — Осим тога стављам вам на знање, да није потребно приуготовљавати рукопис за горенмеховане књиге, по чем се исти налази у овој митрополији у штампаном слогу московског издања.“

Одмах за тијем латио се уреднички одбор свога посла, и пошто је прегледао слова, слике, виньете и иницијале, у опште сву техничку страну свога посла, отпоче то је по горњој наредби прештампавање *Јеванђеља*. За рукопис служило је Јеванђеље, које је штампано у Москви 1887. год., мјесеца марта у синодалној типографији, издање *двадесет и шесто*. Поред овога издања имао је уредничкн одбор још неколико ауторизираних црквених и школских издања Јеванђеља на црквено словенском и грчком језику, да се по потреби могу разјаснити нека мјеста, која нијесу са свијем јасна и једнака.

У томе се проиио глас по Сарајеву, да се прештампавају наше црквене књиге у штампарији земаљске владе. Народ бијаше спопала нека страва; могао си чути и глас са подсмјехом: *појавише се неки св. оци, да прекрајају Јеванђеље*; неки говораху о унијатским словима; разговор се о томе сваки дан водио. Није се било чудити томе страховању, јер *кога су змије клале, и гуштера се боји*. Треба сматрати за сјајну врлину, што наш народ стреиа да му ко год не смјеша чисту вјеру са туђим појмовима и намјерама вјеру, која га је сачувала у његовијем најтежим приликама; али у оваким случајевима многи људи прискачу и доводе народ у забуну, само да до обилата шићара дођу. — Као муња прелети овај глас обе покрајине и границе њихове. Подиже се новинарска граја, те удари најприје на г. митрополита Николајевића, за тијем на неке људе, који не стоје ни у каквој свези са овијем послом, сањајући о неком религиозном преврату, о некој отуђености од сународника и суплеменика. Многи су заборавили, или може бити нијесу ни знали да су наше црквене књиге биле већ неколико пута прештампаване у Бечу и у Будиму. Онијем књигмма нико замјерке не нађе, него овијем, што се у Сарајеву штампају, и то прије него што су угледале свијета!

(Наставиће се.)

СЕМИНАР ЗА ОБРАЗОВАЊЕ МАНАСТИРСКО-МОНАШКОГ СВЕШТЕНСТВА.

Од Јеромонаха Сергија Шахрак-Шикића.

(Наставак.)

О циљима и задатцима манастира у опште, а посебце о циљима манастирских добара, много се у нас препирало — јер неки су приписивали манастирима, у скученом обиму, само црквено религиозне цељи, а неки су опет црквено религиозне запостављали, те истицали за манастире чисто просветне и хуманитарне цељи и задатке — па су према томе онда удешавали и скрајали рецепте: како би требало са манастирима а народ што са манастирским добрима управљати, те да се што боље истакнутим цељима и задатцима одговори. У томе препирању пролазило је време, а манастари и манастирска добра нису нити црквено религиозним нити просветним и хуманитарним цељима одговарали.

Ми не ћемо академски расправљати: шта је цељ наших манастира — јер кад сви без разлике радо зовемо манастире светим „*задужбинама*“, онда нам се само каже,

да су манастири религиозне институције, којима је главна циљ, да се у њима на вечита времена, за спасење душа побожних и дарежљивих оснивача, топле и искрене молитве Богу приносе. Манастири су заветне институције, основане на билатералном уговору, који у кратко гласи: „дајем ти — да ми даш“ т. ј. „дајем ти манастир и манастирска добра — а желим за то, за спасење душе моје — срдачне молитве“. Побожни оснивачи манастира саздали су манастирске цркве, осигурали манастире земаљским добрима на вечита времена — те како манастир тако и манастирска добра, предали у аманет побожним калуђерима, — заклињући и преклињући их, да им се за спасење душа њихових, док је света и века Богу моле. Када су ти побожни оснивачи светих за дужбина давали манастирима донације и даровне повеље, као да су рекли хтели: „Побожни монаси! Ево вам сградисмо велељепне цркве, да се у њима за спасење душа наших Богу молите и да за успомену нашу добра дела чините — а да можете чистој и искреној, светским и животним непогодама непомућеној молитви за душе наше што више времена посветити, као и да можете, за вечити спомен наш што обилатија дела милости и човекољубља творити — ево вам око манастира још и ова земаљска добра, да се њима издржавате и завет наш испуњавате!“

Према томе религиозни значај наших манастира, као задужбинских и заветних установа, са свим је одређен — а циљ манастирских добара са свим јасна и добро позната. Ако никоме не пада на ум, да одриче манастирима религиозно-задужбински карактер — онда с тим у вези треба и то да призна да манастирска добра нису на прво, него на то, да религиозно-задужбинским циљима манастира, као нужно и згодно средство послуже. Јер, ако би се манастирима признавао карактер чисто религиозних и задужбинских установа — а при томе се манастирска добра сматрала за средства, која овим или оним самовољно истакнутим циљима служити имају — у томе случају не би се одговарало завету манастирских оснивача, који су средство строго за циљ привезали, па би то могло из много важних разлога да буде од кобнога значаја по наше манастире.

Као што су манастирске цркве предате калуђерима, да у њима службу божију служе — тако су им исто и манастирска добра предата, да помоћу истих цркву и манастир одржавају, своје потребе снабдевају и чине дела милости — телесне и душевне — у вечиту успомену манастирских оснивача; па као што се манастирске цркве не могу од калуђера одузети, тако се и манастирска добра не могу и не смеју секуларизирати — јер би се како једним тако и другим погазно побожни завет манастирских оснивача, који су, заснивајући манастире и снабдевајући их са земаљским добрима под клетвом и заклетвом захтевали и завештали, да манастирским циљима служе.*)

Кад пак ствар тако стоји, онда није слободно озбиљно ни помишљати на то, да

*) „Сва ова села намењена су манастиру Крушедолу *на милостињу за издржавање и снабдевање свете ове цркве* до века, Амин. За то, ко год на ову владу у Србији од Бога постављен буде од синова и сродника наших, или би на грехе наше наследио то ко год из другог племена, *молим, да ово држе, поштују* и саутврде ову даровницу поменутом манастиру и ову му милост даду, пак ће их се и Бог смиловати и блаженејша Дјева Марија сахранићве их и благословити у поседу и дати им (дужи) живот и вечни покој. Али ако ове не уважавају, не успоштују и не саутврде, *нашта нека Бог кажи и сатвара господарство његово, расеје и у ништа обрати; нек буде проклет*, друг Жидова и Аријанаца, с њима на једном месту и нека му буде блажена Дјева Марија противница на страшном суду Господа нашег Исуса Христа“. — Даровна повеља деспота Јована Бранковића манастиру Крушедолу од 4. маја 1496 године. (Види: „*Српска народна црква, од Теодорам Живковићем*“, стр. 59.)

се манастирска добра од калуђера одузму и предаду у руке образованим световним економима — те да се манастирски приходи употребљавају на цељи, које им форум световних људи одреди. Уговор, што су га оснивачи наших манастира из побожних мотива у чистој религиозно моралној цељи склопили са побожним монасима, нема права нико трећи раскидати, па ма тога трећега у томе и најплеменитије интенције руководиле!

Манастирска добра су задужбине, које су побожни фундатори изричнo оставили манастирима „*на издржаване и снабдеваље свете цркве до века амин*“ — нема дакле нико права та добра и приходе њихове алијенирати и на друге које цељи — ван од оснивача истакнутих — обраћати. Јер, ко би то чинио, тај би газио завет побожних манастирских оснивача, обесвећивао би последњу вољу дарежљивих хришћанских душа и славних својих предака, те би тиме навукао проклетство на главу своју и постао „друг Жидова и Аријанаца.“

Ако наши манастири нису до сада, као што је требало, цељи својој одговарали, — ако манастирски калуђери нису били ердачни, свесни и одани молитвеници за спасење душа манастирских оснивача, — или ако нису чинили, као што би им дужност била, дела милости и човекољубља у покој душа и у вечиту успомену оних, који су им и манастир и манастирска добра даровали — није кривице у томе толико код манастира и манастирских калуђера, колико код највише наше црквене власти и црквено-народних представника, који се до сад нису ни мало старали, да то абнормално стање поправе, те да рационалним установама и уредбама доведу како манастире тако и манастирске калуђере до тога, да узвишеним цељима и преважним задатцима својим одговарају, него су немаром својим допустили, да се корисне институције и цео по позиву своме пуно значајни сталеж манастирског свештенства тотално дискредитира и над њим смртна пресуда изрече.

Ако запуштено стабло манастирског свештенства нашом кривицом, данас плода не доноси — не ћемо секиром на одмах у корен тому стаблу, већ ћемо покушати да га рационалном негом од лишајева очистимо, скресавамо, прицепљујемо и тако га плодоносним учинимо. Народна нам повесница казује, да је сталеж манастирског свештенства био у нас некад здраво стабло црквено народног нам живота, које је богате и врло корисне и слатке плодове нам доносило, а што је данас то стабло окржљавило и наглом трулежу пошло, то је отуда, што смо га посве забаталили и у нарлогу оставили.

Није истина, да се калуђерски сталеж већ преживео и да за њ' нема већ никакве будућности. Јер докле год буду узвишена начела Христове науке светом владала, — докле год се, по опште усвојеном морално правном поретку, завети праведних хришћанских душа поштовали буду — и најзад докле год се дела милости и човекољубља и цељеви развијеније културе, просвете и напретка у свету и међу људима респектовали и уважавали буду — дотле се никада неће моћи тврдити, да се калуђерски сталеж преживео и да за њ' никакве будућности нема. Пред очима нам је, како код римокатоличке вероисповести разни калуђерски редови у делима вере, побожности, просвете и човекољубља, још и данас предњаче свима другим људским сталежима, те постизавају успехе, који служе на част и дику сталежу и имену им калуђерском.

(Наставиће се.)

КАРАКТЕР ВАСКРСЕЊА ХРИСТОВА У ДЕЛУ ИСКУПЉЕЊА РОДА ЧОВЕЧЈЕГА.

(ГОВОРЕНО НА ЕКСОРТИ У ВИШЕМ ОДЕЉЕЊУ КР. ГОСПОДАРСКО-ШУМАРСКОГА УЧИЛИШТА У КРИЖЕВЦИМА.)

Делу искупљења рода човечјега најторжественији је факт васкрсење Христово. Оно је печат, оно је легитимација свега онога што је Христос учио и установио.

Непобитна је истина, да је наук Христов, као наук божански пун истине и убеђења. Пошто је пак човеку данас слободна воља која је после Адамова сагрешења у рају, постала слаба и нејака за схваћање позива човечјега на земљи и за испуњавање свега онога што му је за спасење његово неопходно нужно било, тај човек бијаше сада у души развратљив и тешко је, врло тешко, лучио добро од зла, истину од лажи. Св. Касијан учи, да су православни оци, који су били праведни, говорили: „да Бог склања вољу сваког човека на добро него ипак човек може тежити на зло; помаже, али нестеш њавајући својевољства, да се извршује оно, што се жели; и нестешњавајући слободе утврђава га у добродетели.“ (Христ. Чт. 1844. ч. 3.) Сва чудеса, која је Христос творио на земљи, засведочаваху, да је он прави Син божији, но највеће и најдивније чудо, што у напред одређено време васкрсе с телом од гроба, потресе душу и срце човека, он упозна у њему владику света и свога Спаса. И од тог доба почиње са свим друга ера његова живота.

Људи су дуго ишчекивали преко пророка обећано спасење. Са сваким ишчекивањем у њеком су савезу осећаји наде, бриге и двојбе. Они живиште у пуној нади. Нада је поуздано и весело ишчекивање. Па кад се ово надање неби испунило, што је апсолутно немогуће било, јер Бог је жива и непоколебива истина, настало би било чувство преварене наде. У каковом стању био би тада човек? По сто пута био би бедњи, јер баш оно, за чиме је тежио, требало је да га избави од вечитог страдања под теретом суда и гњева божијега и од посвемашње пропасти. Па да се то није случило, његова нада преобразила би се у жалост и чезњење. Брига, она тешка брига да ли ће се човек икада спасти и отрести проклетства, под чијим бременом могао је само да служи сатани и његовој области, јачала би болове и штетно утицала на душу и живот његов. Псалмопевац схваћа то бедно стање човека и већ се чује ваопај његов: „**их беззаконїѣхъ зачатъ есмь, и во грѣсѣхъ роди ма мати моа**“; (Псалам 50. 5) а Јов страдалник овако тужи се на покварености природе човечје: „Ко ће чисто извадити из нечиста? Нико“. (Јов, 14. 4)

Па где, Христос васкрсе! Окови ослабише, а сужањ човек излази на слободу. Излази из Египта, работе вражије, у обећану земљу; излази из мрског Вавилона у жељно очекивану отаџбину, у царство небесно. Већ није роб него син, пред њим нема пламеног оружја, јер улази победоносно у Едем сладости и вечнога живота. Прошла је бура која је завитлала била са Голготе а освануо пред нама леп пролетан дан. Васкрсењем коначно је довршено искупљење човечанства, испуњена су сва старозаветна обећања, услишана је жеља и нада људи. Свака сумња и чувство неизвесности: какав ће успех имати дело искупљења решено је једаред за свагда.

Св. апостол Павле говори: „Ако Христос не уста, узалуд дакле проповедање наше, а узалуд и вера ваша“. (I. Кор. 15. 14) Па онда даље: „Ако Христос не уста узалуд вера ваша: још сте у гресима својима“. (I. Кор. 15. 17.) Христос уста, сила ђаволска сатрвена је, смрт побеђена, љубав овладала а пали човек подигао потиштену главу, да одане душом, да се препороди и да се спасе.

На основу овога најторжественијега факта, сви доцнији оци и учитељи цркве учили су да је васкрсење Христово нај-

већи празник у кругу дванаест великих празника. Григорије богослов вели: „Пасха је, Господња пасха, и опет велим: пасха; она је чест свете Тројице; она је празник свију празника и торжаство торжаства; она толико превасходи не само празнике човечје и земне, него и празнике, који се свршују у славу Христову, толико превасходи, колико сунце надвишава звезде“. Наша православна црква у својим песмама, назива васкрсење Христово пасхом, која нам отвара двери рајске. У стиховима и у канону не спомиње се више жалосна судбина, којој се подао пали дух човечји. Нестало је старога покваренога света на је искупљењем саздан нов свет; за то сав христијански род победоносно ликује: „нынѣ вся исполнишася свѣта, небо же и земля и преисподняя“. Празник пасхе подигнут је дакле у хришћанској цркви на степен васељенског торжаства за спомен блаженога измирења међу небом и земљом. Забрањено је тај дан клечање, као символ падшега човечанства, чита се еванђеље на разним језицима за знак, да је благовест о спасењу допрла на све крајеве света; а двери олтара остају отворене, за знак да је човечанству од сада небо отворено. Колико је овај празник у хришћанском свету поштован и омиљен, засведочава нам леп народни обичај, да тога дана дајемо један другому, уз поздрав и честитање празника, црвено бојадисана јаја, за знак опште радости да је Христос васкрсао. Ово остало је још из времена када је Марија Магдалина, дошавши у Рим, дала цару Тиверију црвено јаје, са веселим поздравом: „Христос васкрсе!“

Плодови васкрсења Христова огледају се:

1.) У утврђењу његове власти на земљи, јер је он рекао својим ученицима после васкрсења: „Дадеся ми всяка власть на небеси и на земли“. (Мат. 28. 18.) Ова власт уједно је заштита и гаранција, да ће човек од тада под њеним покровитељством моћи напредовати у корист свога спасења. Истина је, човек долази сваким даном у колизију и борбу са рђавим људима и напастником ђаволом, и кад их срећно победи, треба да зна да је у тој борби победник фактично сам Христос. Св. Макарије велики лепо каже: „Та борба може се прекратити само благодаћу и силом Христовом, а без те божије помоћи, то нико не може учинити“. (Слово 7. о слободи ума, гл. 25.) Но премда та власт Христова има да спасоносних последица за човечанство, ваља знати. да је нужна сопствена воља, нужна је и приљежност појединаца у старању око његова спасења Еванђелски закон и његове благотворне установе. удешене не само за народ Израиљски. него за све људе и за сва времена. стоје на располагање и употребу вернима за сваки случај овоземногa живота.

2.) Васкрсењем, као што смо већ напред казали, потврдио је Христос истинитост нашега искупљења. Страдање и смрт његова била је сатисфакција за почињен грех првих људи, а васкрсењем примиосмо оправдање. Св. апостол Павле каже: „Предаяъ бысть за прегрѣшенїа наша и костa за оправданїе наше“ (Рим. 4. 25.)

3.) Васкрсење Христово јест непоколебиво јемство за опште васкрсење мртвих. За то јемство налазимо веродостојна сведочанства у св. писму. Писац I. посланице Коринћанима цитира овако: „Јер будући да кроз човека би смрт, кроз човека и васкрсење мртвих. Јер како по Адаму сви умиру, тако ће и по Христу сви ожи вети“

Шта нас потсећа на бесмртност? Сваки човек носи у себи клицу бесмртности, из које ће онамо за гробом никнути нов живот. Ту клицу засадио је у њему Творац васељене, а ми је зовемо душом. Она не подлежи телесним променама Творина тела мења се непрестано без утицаја на душу. Душа није тварна, није телесна, не испуњује простора, нити има какав облик, нити је састављена, а не да се ни раставити. Ова тврдња, и ако је некима неојмљива, са стране догике са свим је јасна, те се даде темељно доказати лематичким изводом, понаособ тријемом. Ако је душа тварна, онда или засебни простор у телу човечјем заузима, или је као посебна твар у човечјем телу раширена, или је њезина

твар човечјим телом. Душа не заузима посебни простор у човечјем телу, није као посебна твар у човечјем телу раширена, а није њезина твар човечје тело. Ergo, душа није твар. Душа је бесмртна а по тој њезиној бесмртности предстоји јој у вечности награда или казна за добра или зла дела, која је починила у друштву са телом. Тело није мртво оруђе, него је битни део човечјега склопа и веран сарадник душе, по томе не може бити никако искључено од примања плаће за добра или зла дела човекова. А да то буде, мора бити опште васкрсење мртвих, које је, као што знамо, у уском савезу са васкрсењем Христовим. Једно или друго, — треће неда се ни помислити. Васкрсење Христово васкрсење мртвих, или невaскрсење мртвих невaскрсење Христово Св. апостол Павле, као автентичан сведок пише овако: „И ако нема васкрсења мртвих, то ни Христос не уста“. (I. Кор. 15. 13.) Христос је у истину васкрсао. За то је знао већ у напред пророк Давид, наговестно га Јона тридневним својим пребивањем у утроби кита, а каноничне књиге новога завета пуне су најавтентичнијих доказа. Предстоји дакле и опште васкрсење мртвих.

Догмат о васкрсењу Христовом поткрепљује друге хришћанске догмате. Кад неби, рецимо само, Христос васкрсао, да г' би могао да се узнесе с телом на небо и да седне с десне стране оцу? Па даље, види се да је догмат о другом доласку Христа већ по самом значењу речи, основан на првом доласку његовом, кад је положив сатисфакцију васкрсао из мртвих. Ово узнесење и други долазак Христов, које се без васкрсења његова не да ни замислити, имаде свој важан значај који утиче спасоносно на род човечји.

После васкрсења посветио је Христос ученике своје у сврху, да науку еванђелску проповедају и да св. тајне свршавају. Ушав у кућу, у којој су се ученици његови искупили, од страха пред Јеврејима, рече им: „Мир вам; као што отац посла мене, и ја шаљем вас. И ово рекавши дуну и рече им: примите дух свет. Којима опростите грехе, опроштене им се; и којима задржите, задржаће се“. (Јов. 20, 21. 22. 23.)

Историја наше цркве убеђује нас са коликим се успехом ширило хришћанство после васкрсења Христова. Христос остаје на земљи 40 дана, учи и упућује ученике своје и бистри појмове њихове. Кад се вазнесао и десети дан послао духа св. на апостоле, они почну говорити страним језицима, а народ је хиљадама притицао у крило хришћанске цркве. Сада осетише људи да је хришћанство права богом основана религија. Сва жестока гоњења, која је Христова црква кроз векове претрпети морала, нису била кадра поколебати њезин чврст основ, који је Христос васкрсењем својим учврстио. И премда је хришћанство, као нова религија, искусило и претрпило много, не подлеже, него прими венац победе и постаде државном религијом. Ова религија, страдањем и смрћу Христовом успостављена, а васкрсењем његовим утврђена неће и не може подлећи ни једној струји времена. Она је цео свет победила, „јер сваки, који је рођен од Бога, побеђује свет; и вера је наша ова победа која победи свет“. (I. Јов. 5. 4.) А „ко је који свет побеђује осим онога који верује да је Исус син божији?“ (I. Јов. 5. 5.)

Оваке су посљедице Христова васкрсења, пред којима су стрепили већ онда, превејани главари свештенички и старешине јеврејске, дајући стражарима новац са овим речима: „Кажите: ученици његови дођоше ноћу и украдоше га кад смо ми спавали. И ако то чује судија, ми ћемо њега умирити, и начинити да вам ништа не буде“. (Мат. 28. 13. 14.) Војници, истина, приме новац, али вест о васкрсењу Христовом пројури као мућа целим светом, да поткрепи истиниту науку божанску, из које се разлише животворне реке и потоци на све крајеве света.

Да нам јасније буде оно што садржи данашња наша тема, присподобићемо васкрсење Христово са пролећем. Пролећем се оживљује сва природа и буди из тешког зимског сна. Васкрсењем Христовим подигао се човек из мртвила и таме у нов живот, где му засја сунце светлости, истине,

правде и слободе. Као што је пролећем кад се из јутра сунце рађа, у природи све живахно и весело, тако пролетно весеље донело нам је рођење ускрснућег сунца. Народ Израиљски бијаше клонуо духом. Ни пророштво у облику сталне службе, ни царска власт не одржа теократију. Гњев Божији изли се на непослушни народ јеврејски, па је кроз векове тумарао странпутицама. Мрачно вече старога завета прозебе и уснуну, увели листићи просуше се а корен захвати љута боља. Старо египатско грчко, римско и персијанско знање и умеће изгубило је свој сјај. Овлада неморал, раскош ухвати корена сујеверје, а човек изгледао је у свом религиозном, моралном и социјалном животу као окресано дрво на пустом земљишту. Душа му бијаше застрашена а срце празно.

Требало је да га неко подигне и да му помогне али та помоћ није могла бити са стране простог човека. И где, вас кресењем Голготског мученика грануло је човеку право пролеће. Он васкрсе за наше оправдање, освећење и јединство са њиме, он разви морална чувства у човеку показав задаћу и сврху нашега живота својим узор животом, којему имамо наш живот приближити и по њему нашу вољу и деловање управљати. Човечје тело постаје део Исуса Христа и дом духа св. по речима св. писма: „Не знате ли да су телеса ваша уди Христови? Или не знате ли да су телеса ваша црква духа св., који живи у вама, којега имате од Бога и нисте своји? Јер сте купљени скупо“. (I. Кор. 6. 15. 19. 20)

Завршујем данас ово неколико речи, са жељом, да увек проводите живот достојан вашему позиву овде на земљи, јер само ћете онда моћи као чланови и дионици плодова васкресења Христова, рећи са свим поуздано: „Богу хвала који нам даде победу кроз Господа нашега Исуса Христа!“ (I. Кор. 17. 57).

Г—ч.

ПРОПОВЕД НА „ЦВЕТИ“.

„Осанна Сынъ Давидовъ! Благословенъ градый во имя Господне: осанна въ вышнихъ“.

(Мат. 21, 9.)

Приближује се празник „пасхе“, наступају дани љута страдања, примиче се час горке смрти сина божија.

„Јагње божије“ — да изврши своје послање — иде у Јерусалим „на заклање“, да принесе себе на жртву за грехе људске. И да би дословце испунио „закон и пророке,“ он „иде кћери Сионовој кротак“, полази и улази у Јерусалим „сѣдя на ослати и жребати“, које му доведоше два ученика његова.

На том путу у Јерусалим пратио је Христа многи народ, од кога су једни застирали хаљине своје по путу, којим ће „цар кћери Сионове“ проћи, а други су резали гранчице од дрвећа и бацали испред њега; а сав народ поздрављајући га весело клицаше: **„Осанна Сынъ Давидовъ, благословенъ градый во имя Господне: осанна въ вышнихъ“.**

Дошав у храм Христос истера из њега све оне, који су „дом молитве“ претворили у „пећину хајдучку“; а за тим као и свуда, тако и овде лечи болне и ослобађа недужне.

Видећи главари свештенички и књижевници почињена чудеса, и слушајући како народ и деца поздрављају „пророка из Назарета“ — човека, кога они мрзише свом силом душе своје и коме они већ од дужег времена о глави раде, напунише се гњевом и приступивши Исусу рекоше: „Чујеш ли шта ови говоре?“ Но Христос пребацујући им, што се они чуде том поздраву упућује их као људе вичне књизи на закон, и напомиње им оно, што су пророци о том написали рекав: „Нисте ли зар никад читали: из уста мале деце и оне, која сисају, начинио си себи хвалу?“ па још дода: „ако они ућуте, камење ће проговорити“, доказујући, да се то пророштво према њему као сину божијем испунити морало.

Благочастиви Хришћани! Чули смо из наведене повести св. јеванђеља: како се Јерусалим изненадио, зачудио и узбунио необичним, до тад нечувеним усклицима и поздравом наро-

да; како се задивио великој почасти, коју светина указиваше Христу простирући хаљине своје по путу, којим је ходио; на послетку видесмо, како је сваки у Јерусалиму у чуду а радозналу распитивао: „ко је то?“, — па хоћемо ли се и ми чудити тој доиста необичној појави, да ли ћемо и ми морати питати: „ко је то?“ или ми знамо већ ко је то?

Ми који слушамо реч божију, који имамо св. јеванђеље, не можемо питати: „ко је то?“, јер нам св. јеванђеље каже: да је то онај, о ком су пророци предсказивали; да је то од толико већ хиљада година жељно очекивани Месија; да је то онај, од прец. Дјеве Марије у убогом вертепу рођени „младенац“: васплоћено слово божије, — Бог у телу човечијем, — Исус Христос.

Даље нам вели св. писмо: да је Христос сишао на земљу, да спасе и подигне у Адаму пали род људски, да својом драгоценом крвљу откупи грешно човештво, и да принесе себе на жртву за грехе целог света. Бавећи се на земљи и поучавајући и упућујући људе њиховом опредељењу — вечном животу, Христос Спаситељ је људма и многа добра чињо: слепима вид давао, хромима ход даровао, немима језик дрешио, болне лечио, па и саме мртве ускрсавао.

Кад све то знамо, онда се ни најмање нећемо чудити оној почасти, коју је народ Христу — учитељу и добротвору свом — указивао; сад нам је обичан онај необичан поздрав народа: „**Осанна Сынъ Давидовъ, благословенъ грядый во имя Господне, осанна во вышнихъ**“.

Но има, љубазна хришћани, нешто чудноватo у јеванђ. повести о свечаном уласку Христовом у Јерусалим, за које морамо да се запитамо: од куда то?

Спаситељ света васплотио се, да спасе сав род људски; но томе он је све људе учио и упућивао и у „царство небесно“ позивао, па и свима добра чињо. Па како је то, да су неки науку Христову примили, а други одбацили? Зашто су неки за учињена људству добра дела Христу благодарни, љубе га и поштују, а други за доброчинства Христова неће ни да чују и шта више — мрзе Христа? Због чега главари свештенички — те највеће и најближе слуге божије — и књижевници — људи, којима су добро познати „закон и пророци“ — Христу, сину божијем, учитељу спасоносне науке и највећем добротвору људи — једнако о глави раде?

Себичност њихова, служба „мамону“ и привезаност са овај живот земаљски узрок су томе. Христос Спаситељ учи смирености, искрености и одрицању од земаљског за љубав небеског — за то они не примају науку Христову; а за то, што је Христос својом науком, а још к томе и тиме, што их је због притворства и лицемерства јавно изобличавао и тиме им углед код народа побијао и могућност им одузимао, да дођу до јавне части и земаљског блага, тога „мамона“, коме су они свесрдно служили, омрзнуше и подигоше се они против сина божија и гледаху да га како год окриве, осуде и убију; па с једне стране да би у томе лакше успели, а с друге пак, да би тој својој жељи и намери прибавили законити закон: осуђујући Христа на пријаву и оптужбу народа — они се труде да наведу народ, да подигне убилачку руку на добротвора свог; они настојавају свим силама, да приволу народ, да „крв праведника на себе и децу своју“ прими. И — да се збуде пророштво — они успеше: Христос страда и умире. Виновници његових страдања и смрти беху они исти, које је он поучавао, којима је свуда и свагда добра чињо, и које је од разних и тешких недуга ослободио!

Главари свештенички, старешине народне и књижевници убише Христа, у том уверењу, да ће тиме стати на пут и ширењу његове науке, која је њима — као само спољашњим извршиоцима закона — најмање годила, јер им је највише уштрба и квара наносила.

Христа убише. Но да ли и циљ постигоше?

Не! Јер Христос васкрсе а наука му у ширењу доби већег маха и поче бујније и силније растити и напредовати. Па ево данас после скоро две 2000 година — видимо ми ту исту науку Христову, и то сада не стешњену у маленим пределима Израиљским, нити ограничену на мален број људи „избраног народа“; већ распростру „од истока сунца до запада“, усађену у срцима више милијона људи, који прослављајући данашњим даном успомену свечаног уласка Христова у Јерусалим са граничцима у руци излазе у духу своме на сусрет учитељу, добротвору и избавитељу своме довикујући му: „**Осанна во вышнихъ: благословенъ грядый во имя Господне**“.

Ту божанствену и спасоносну науку при-

гријемо, у своје срце засадимо и за душу своју прицепимо и ми, бл. хр.; дужност је наша ту науку што боље чувати и неговати, старајући се, да она дубоко ухвати корена у срцу нашем, да обузме све силе душе наше, како нас нико у тој нашој светој вери пољуљао неби, а још мање, да би нас приволео, да од извора те узвишене науке — Христа отпаднемо, као што је то учинио лаковерни народ јудејски, кога смо видели како прати Христа у Јерусалим, баца хаљине своје по путу пред њим, кличе му и поздравља га: „Осанна!“ а већ после неколико дана чућемо га, како свог учитеља и добротвора немилосрдно осуђује довикујући грешно Пилату: „**разпни, разпни** га!“ Амин. — Ј—г.

ЗАВИСНОСТ НРАВСТВЕНОСТИ (МОРАЛА) ОД РЕЛИГИЈЕ.

С руског превео Ђорђе пл. Вота, свештеник.

(Наставак.)

Главни доказ против зависности нравствености од религије, а особито против тога да религија има у себи више и бољу норму, да је велики ослонац за нравственост, — проповедници нерелигиозног морала мисле да ће наћи у том непобитном факту, да су се у име религије у историји догађала некада ужасна и најгаднија дела. Злурадо се позивају непријатељи хришћанства на пр. на осуђења јеретика, на тужбе против мађионичара, вештаца, баука и у оне позивају се на гоњења, која су поникла из религиозног убеђења, која се гоњења — веле — догађала све у име хришћанске религије „ради веће славе Божије“ — in majorem Dei gloriam. На тој тавној тачци у историји човештва са особитим задовољством задржава се, на пример, познати револуционар Волтер. Он је што више хтео са приближном тачношћу да докаже, да је под окриљем, па и принуђењем служитеља хришћанске религије и цркве побијено у разно доба и по разним странама око 10 милијона људи те саставивши таку аритметичку суму, он са правим заједљивим сарказмом овако довикује хришћанској религији: „Religion chretienne voilà tes effets! — Хришћанска религијо, ето твога успеха!“ Осим Волтера, познатог противника католичке цркве и свештенства, многи други писци упрежи се са лажним евангелистом грофом Лавом Толстим не престано наводе примере о томе, како црква и свештенство, дакле сами преставници хришћанске религије злоупотребљаваху својим црквено друштвеним положајем и самој религији, ради уништења религиозне свести у људи, ради властите незаконите користи и богаштине, и ради других срамних дела. Морамо рећи на највећу жалост нашу, на огорчење свију правих пријатеља хришћанске религије и цркве, да се истинитост таких клевета не може увек спорити. Но овде настаје питање: да ли се те клевете наших противника односе доиста на саму хришћанску религију, или само на лица, која су последователи њезини? Да ли је доиста сама хришћанска религија одговорна за сва неморална дела и за све преступе, који су се догодили и догађају бајаги у њезино име?

Непристрастан човек може одмах одговорити на то питање. Јасно је, да је сама хришћанска религија по себи у објективном смислу т. ј. у смислу вероучења откривеног људима самим Богом, одговор на за све преступе у том случају, ако би се могло доказати, да на име хришћанска религија у смислу Богом дарованог вероучења доиста у својим нравствено-религиозним заповедима проповеде и у дужност ставља својим последователима такове преступе и дела, дакле ако се може доказати, да се та дела и преступи неопходно изискују од хришћана; да сачињавају за њега (хришћанина) неизбежни чин његове религиозне свести, као последица његове безусловне покорности и послушности божанственом ауторитету религије.

Но ко би смео и помислити, да тврди таку мисао? На против, да хришћанска религија најстрожије забрањује злоупотребљавати ју ради каквих егоистичних

цели, и тим више, ради каквих рђавих дела и преступа, сведоче нам свима познате заповеди и савети Господа Исуса Христа, које је дао својим ученицима, шаљући их на проповед по целоме свету. Исто нам тако за доказ може послужити и то, што су његови ученици допста испуњавали те заповеди у својој апостолској служби, као и оне прописе, које даваху свети апостоли „служитељима олтара.“

До душе хришћанска религија ради благостања хришћанског друштва у облику побожног живота његова, који треба да саздава како само то друштво, тако и околину истога — неверне, — допушта, шта више прописује, да се предузму неке мере против разних могућих у друштву преступа, против вере и нравствености, особито противу таковних, који могу изазвати не само саблазан у појединих чланова, већ раздор, оцепљење и метеже у васколикој цркви. Али та правила сачињавајући црквену дисциплину, треба да носе и допста носе карактер својствен једино хришћанству, т. ј. јесу духовна правила нравствено васпитна, а не спољашња, казнена, на пр. духовна опомена заблуђеног брата, уверење његово, као и последње средство, ако су сва дотадања средства безуспешна остала — искључење непокорног из црквеног друштва уклањање таковог као болесног уда од целог организма, да би се сачувао остали црквени организам од заразног утицаја његовог. (*Упореди*: Мат. 18, 15 — 18; I Пет. 5, 2, и 3. ст и др.) Но да гоњења, а још више казни из религиозног уверења противусловне не само појединим више или мање јасним наређењима новог завета и хришћанске религије, већ су у оне противна (гоњења и казни) целом духу хришћанства, као религији пре свега, а особито љубави и миру — као религији Бога, који не жели смрти грешника, већ хоће да се обрати и жив буде — као религији Спаситеља, који је дошао не да суди и погуби људске душе, но да их спасе — то је по себи јасно за сваког, који може и хоће да суди правилно и непристрасно. Но хришћанска религија није тамо одговорна, где је никако не примају или где је злоупотребљавају.

Гоњења за веру па и за научне назоре и убеђења која изгледају да су несагласна са хришћанском религијом, особито често беспоште у мрачном средњем веку хришћанске ере, и то по крајевима западне католичке цркве, па тога ради нарочито непријатељи хришћанске религије и пребацују јој крајњу нетолерацију строгост и љубав према крвавим гоњењима. Признавајући факта, која историја сведочи, ипак тврдимо, да сама хришћанска религија не може и није дужна одговарати за њих пред судом човечанства. Не хришћанска религија већ само крајње слепило фанатизма, који кад и кад може крваво гонити и оно, што сачињава праве религиозне појаве, само жалосна смеса религије и државе, цркве и политике, само сурово расположење духа и тврдо срце, тежња и страст за гоњењем, које је господарило у она мрачна времена, најпосле, често јерархичка нетолеранција поглавице католичанства, а кад и кад и просто учено самољубље — беху узрок допста свему ономе, што се збивало под плаштом хришћанске религије и њезиног имена.

У осталом то је била гадна злоупотреба њезиног светлог имена, слепо неразумевање њезиног божанственог бића а можда и свесно противљење њезину миролубиву духу, у виду личних интереса. Али нема сумње, да одговорност за све то пада само на оне, који ју овако или овако злоупотребљавају. Хришћанска нак религија у сопственом смислу и права хришћанска црква, у којој непрестано пребива дух хришћански, дух братољубља и миролубља, никада није сама од своје стране подизала крвава гоњења противу своје заблуделе деце — и ако је осуђивала саме заблуде — више или мање претећи чистоћом и неповређеношћу свога учења и одбацивала их од себе као пород њезина духа, који се не слаже са њезиним основним установама. Ако и беху религиозна гоњења у области праве Христове цркве, то нста потицаху не од саме цркве, већ од световне државне власти,

која је у таким приликама гонила не религиозна убеђења, већ оне метеже и буне, које изазиваху у маси народној предводитељи јереси, који се устремише насилно да наметну друштву своје јеретичке назоре, а тиме често доводише у опасност државу и народности

(Наставиће се.)

ЛИСТАК.

ВЕЛЕШКЕ.

(**Ускршњи празник**) као највећи празник православне цркве прослављен је на све стране весма свечаним начином. Свечаност ускршњег празновања овде у Новом Саду увеличао је св. патријарх присуством својим и служењем другог и трећег дана Ускрса. На први дан Ускрса служио је прота новосадски Милан Ћирић. Други дан служио је у алмашкој цркви архијерејску службу Његова Светост г. патријарх *Георгије Бранковић* уз асистенцију свештеника: протe Милана Ћирића, протојереја Павла Балте, јеромонаха Герасима Петровића, свештеника Петра Јовановића и Павла пл Михаиловића, јеромонаха Сергија Попића, и ђакона: Германа Опачића, протођакона, Васе Латинкића, катихете гимназије карловачке и Василијана, јеродакона манастира Бођана. На овој служби рукоположен је јеродакон Василијан за пресвитера. Пространа алмашка црква била је пуна народа. Св. патријарх држао је на крају литургије сходну проповед, у којој је топлим речима препоручио народу, да љуби веру и да међусобно одржава љубав и слогу. Присутни хришћани пажљиво су саслушали језгровиту поуку патријархову. — Трећи дан Ускрса, т. ј. на Ђурђев-дан служио је такође св. патријарх архијерејску службу у саборној цркви. Саборна црква слави Ђурђев-дан као своја црквеног патрона. На литургији чинодејствовао је св патријарх са г. г. протосинђелом Никанором Поповићем, настојником манастира Бечина, игуманом ковиљским Мироном Ђорђевићем, протама: М. Ћирићем и М. Папићем, свештеницима: П. Јовановићем, Герасимом Петровићем, П. Михаиловићем и Сергијем Попићем, и ђаконима: Германом Опачићем и В Латинкићем. После св. литургије ношена је литија кроз варош. На литији били су још и ови свештеници: протојереј П Балта, парох Б. Поповић и капелани Витомир Јојкић и Петар Костић. Како је био леп дан, ишло је за литијом необично много света и сви ученици овдашње гимназије и основних школа. На крају литургије осветио је св патријарх коливо у саборној цркви. За тим су многе корпорације поздравиле св. патријарху ускршњи празник, а у два сахата био је обед у епископском двору. — Пред вече се св. патријарх опет вратио у своју резиденцију, у Карловце.

(**Задужбина свештеника Петра Шљивића**) Као што јављају „*Весник српске цркве*“ и „*Хришћански Весник*“, подигли су честити свештеник *Петар Шљивић*, парох пожаревачки, и жена му *Јелена*, од своје тековине величанствену *цркву у варошн Пожаревцу*. Поштo немају од срца породa овек.вечили су својмен свој овим богоугодним делом. Црква је сграђена у византијском стилу и врло је лепа а стала је преко *три хиљаде дуката* (т. ј око 18.000 фор.). На малу Госпојину 8. септ. 1890 осветио је митрополит српски Михаило ту прекрасну задужбину Шљивићеву, и одликовао је ктитора „надбедреником“. Приликом освећења овог храма прослављен је ктитор и осниватељ ове задужбине поп Петар Шљивић своју 70-годишњицу од рођења, 50-годишњицу брачног живота и 40 годишњицу своје свештеничке службе. Нека је част и слава узоритом свештенику Петру Шљивићу и честитој супрузи му, те нека им Бог подари још дуга и срећна века!

(**Црквено пјеније**). *У „Школском Листу“* бр. 4. читамо поводом бављења Г. *Бољарића* у Сомбору ово: „У недељу 17. марта о. г после вечерња у великој дворани сомборске српске учитељске школе искупили су се скоро сви месни свештеници, професори и учитељи, да чују и да оцене: је ли нотално појање од Гаврила *Бољарића*, свештеника и вероучитеља и Николе *Тајшановића*, нар. учитеља и учитеља певања на препарандији и на вел. гимназији сарајевској

онаково, као што се у Карловцима појало и пође и како треба да је.

„Г. Бољарић приказао је неколико примоса и седална тако лепо и у такту, а поред тога тако просто, с је заиста сваки увидео, да ће се по томе моћи лако и правилно учити. — Неке од речених црквених песама вратио је г. Драгутин *Влажек*, наставник хармоничног појања у срп. уч. школи на хармонијуму, и доказало се тиме, да је заиста све ваљано написано. Црквене песме, које је г. Бољарић одневао, биле су: Ирмоси на Кретов дан, Божић и Ускрс, после Неанес вел. Сват. — После тога одневао је седалан: „Плашчаницеју“, Статије на вел. Суботу: „Живан во гробје“ и обе врсте „Достојно јест величати тја.“

„За тим је позван био приправник П. год. Милош Николић, да одпоје сједален на Св. Николу: „В Мирјех“, да би се слушаоци уверили, како ће сам ђак погодити мелодију и може ли ех abrupto из те књиге певати. — Такођер је био изазван припр. I. год. Славко Јанковић, да одпоје сједален божићни: „Во јаслех“, који он још до сада ни покушавао није појати. — Присутне слушаоце изненадило је коректно појање дотичних приправника.

„Држимо, да ће сваки ученик, ако познаје ноте, бар толико, да их може једним прстом свирати на гласовиру или хармонијуму, за кратко време све т. з. велико појање добро научити. Г.г. пјеци заслужују сваку хвалу и признање, јер у колико ће се радом њиховим постићи да се по васколиком Српству једнако — по истом начину — пође, у толико ће се из нашег дивног појања очувати и оне духовне песме, које се на особит начин пеју и које се данашњим даном на жалост све више и више заборављају. — Тако н. пр. велико: „Воскресенија ден;“ велики тр пар на Кузмана и Дамјана (појао га је покојни архимандрит Гершић); подобенске стихире првога гласа на Велику Госпођину и т. д.“

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

(Молимо поштоване писце, уреднишшва српских листова и издаваче књига, да нам своја издања *на приказ* достављају. Молимо тако исто славна уреднишшва, да нам своје листове *у замену* шаљу.)

— **Ускршњи поздрав** *православног епископа далматинског и истријског* **Никодима** *пречасном клиру и свему православном народу епархије своје.* — Печатња И. Водичке у Задру, 1891. — 4-на, стр. 17. — Ако нам простор листа допусти, донећемо можда касније ову лепу ускршњу посланицу владике Никодима Милаша.

— „**Добротвор**“. *Лист за наставу и васпитање глувонемих.* Овај нови стручни лист почео је од 15 марта о. г. излазити у *Митровици* под уредништвом *Радивоја Поповића*, позната учитеља за глувонеме, који од више година има у Митровици завод за настану глувонемих. Лист излази месечно један пут, и то 15. сваког месеца на целом табаку. Претплата је на целу годину 1 ф. 50 н., а за Србију 4 динара. До сад су изишла два брижљиво урсђена броја, и то за 15. мар т и за 15 април о. г. Уредништво обећава, да ће претплатници овог листа као накнаду за јануар и фебруар добити течајем ове године дело: „Артикулациона настава у заводима за глувонеме“ — Препоручујемо што топлије српском читалачком свету овај корисни лист.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАС.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ

НА ДРУГУ КЊИГУ

„КАРЛОВАЧКОГ ВЛАДИЧАНСТВА.“

Ево ме да искупим своју задану ријеч. Моја *прва* књига „*Карловачког Владичанства*“ разаслата је до сад свијем поштованијем претплатницима, па је ево на реду, да дадем штампати и *другу* књигу, јер ми је рукопис са свијем готов. Ова друга књига почеће се штампати одмах послије Ускрса, те ћу у њој наставити историју Карловачког Владичанства од владике Павла Ненадовића (1744.), гдје сам у првој књизи прекинуо — на већ до нашијех времена, а све у правцу и у слогу, како сам причао и у првој књизи. У овој ћу књизи опширно испричати: радњу и борбу због наше свете вјере знаменитог владике Јакшића; како су Жумберчани поунијаћени; како су постале главне, црквене, школске и општинске уредбе; како су Французи освојили ово владичанство и како нам је било за њихове управе и т. д.

И ова ће књига бити од прилике колика и прва, дакле до 20 штампанијех табака, па и за ову књигу не ћитем више претплате него као и за прву 1 фор., пошто се надам, да ће ми се и на другу књигу пријавити исти лијепи број

претплатника и предбројника, као и на прву. Само морам овдје напоменути: ко се тој претплати само на једну књигу, тога молим, да ми за поштарину пошаље по 20 нов., јер иначе штетујем; а сваку посебну књигу морам препоручену поштом отпремити!

Изван претплате биће књига много скупља. Рок је претплати до Светог Илије, а дотле се надам, да ће и књига бити готова. „Старија сестра удаје млађу сестру“ — вели једна српска пословица: на ја се поуздано надам, да је и моја прва књига свакоме препоручила и ову моју другу књигу, као своју млађу сестру!

Од прве књиге имам још 400 комада, па ко жели да је купи, нека се пожури, док је још има!

У *Карловцу*, на Цвијети 1891

Свештеник **Мансијо Грбић**,
катихета и професор српске Учитељске Школе.

Ради обавештења.

Под овим натписом изишла је у 4. броју „*Хришћанског Весника*“ (за април с. г.) изјава г. ректора београдске богословије, архимандрита *Фирмилијана* у погледу „Књижевног огласа“ јеромонаха *Саве Грбовића* о књизи „*Ручна свештеничка парохијска књига или Требник*“ (види: број 6. и 10. „Српског Сиона“ о. г. под рубриком „Књижевни оглас“). Г. Арх. Фирмилијан моли да се та његова изјава штампа и у овоме листу. Ми се тој молби и жељи радо одазивамо, па као што смо у интересу напретка наше духовне књижевности споменули горе поменути „Књижевни оглас“ (и као што смо у 1. броју „Срп. Сиона“, стр. 14., огласили и приказали и књигу г. арх. Фирмилијана „Парохијалникъ сирѣчъ Требникъ и т. д.“, ма да нам није ни послао ту књигу своју ради приказа), — тако ево доносимо сада ради разјашњења ствари дословце и његову изјаву, која гласи:

„Ради обавештења. Свима нама добро познати калуђер Сава Грбовић клевета ме, да „сам ја покрао некакав његов књижевни материјал и тако саставио Парохијалникъ, па његову књигу издао под мојим именом“. Овако нешто штампали су чак и г. г. уредници „Сиона“ и „Јавора“. (Т. ј. штампали смо послани нам књижевни оглас. Ур. „Срп. Сиона“.) А овако клеветање могао је изнети само неписмени и сребролубиви Грбовић, и с тога јављам, *да је ово подла измишљотина и ниска клевета.*

„*Парохијалника* до сад продато је преко 800 ком., и ко га има, увериће се, да у њему нема никакве новине, него све познате молитве из постојећих књига, али само доведене у систематски ред.

„Грбовић је намеравао, да штампа од прилике такву књигу и 1884 год. издао је проглас за „Ручну парохиску књигу“ са 34 молитве. Но *Парохијалникъ* има их 75 — ето колика је разлика. Сад Грбовић издаје, после 6 година, опет своју књигу са садржином великом као и у *Парохијалника*, из кога и узима многе ствари, на које није никад помишљао. Но судећи по садржини, у којој овај неписмени човек има и парастос *за веру и отаџбину* (да не да Бог и овакву грозну несрећу!) и пошто он сам, који не зна ни српски, држи коректуру, мислимо, да ће ово бити књига, коју само неписмени Грбовић може штампати, али коју писмен човек неће моћи ни хтети читати.

„Молим уредништво „Сиона“ и „Јавора“ да и ову кратку исправку изволе штампати, јер је у хатар истине

Архим. Фирмилијан.“

ОГЛАСИ.

20 ОГЛАС. 1—2

Од стране срп. прав. црк. општине срп. Чанадске, ставља се до знања свима лицарима, да је ова општина намерна на св. цркви олук подићи. Процена је 103 фор. Који би вољан био овај посао подузети, нека изволи доћи на дан дражбе на мањак, која ће се одржати 12. (24.) маја о. г.

У *Срп. Чанаду*, 20. априла 1891.

Ј. Бугарски, перовођа
Стојан Димић, председник.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на великом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За стране земље на годину 5 фор. На Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се накладној књижарници *А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи* уреднику *Сави Петровићу* у *Новом Саду*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч. Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ

такођер потписаше тај записник, — и још нека лица, који плаштше од радозналости. — Његово Високопреосвештенство госп. Ђ. Николајевић пошље за тијем тачан извештај и један примјерак нове књиге Јеванђеља на увиђење патријарху у Цариград, и замоли га у име своје и остале двојице митрополита, да одобри рад, који је од пријеке потребе за овдашњу српску цркву. — Послије краткога времена одговара *замјеник патријархов*, похваљује нову књигу Јеванђеља и труд око ње, али додаје, да ће коначна пресуда у тој ствари бити донесена, кад се ријеши познато питање о црквеним правима, поводом којег је патријарх поднио оставку.

Нова књига Јеванђеља буде предана да се увиче и разашље свештеницима и црквама, које су је искале. Напријед пред текстом Јеванђеља стоји овај натпис: „Во слав҃ скатыя, єдиносѣщныя живоτворацїя и нераздѣлимыя троицы, отца, и сына, скатаго дх҃а: Всесысочайшимъ позволенїемъ его цар. и крал. Апостолическаго Величества Госѣдара Франца Іосифа Перваго, Божїею милостїю Імператора австрїйскаго, краля чешскаго и пр. и пр. и пр. Апостолическаго краля угарскаго и пр. и пр. и пр. Благословенїемъ же Пресвященнѣйшихъ сербско православныхъ архїепископовъ и митрополитовъ: Добро-босанскаго: Господина Гедеона Николаевича, зворничко-тѣшанскаго: Господина Дионисїа Илиевича, херцеговинско-захолмїйскаго: Господина Серафїма Перовича: издадеся сїа богодх҃новенная книга Свѧщенное Евангеліе, иждивенїемъ и печатнымъ тисненїемъ Правителства босанско-херцеговинскаго, во градѣ Сараєвѣ. во лѣто ѿ сотворенїа міра зтчи, ѿ Рождества же по плоти Бога Слова ,а҃ѱч, мѣсяца авг҃ста“. — Овај натписни, као пробни лист, потписале су *све три* владике својом руком.

Што се пособно тиче нашега посла при коректури и ревизији Јеванђеља и Апостола, који је одмах за Јеванђељем ушао у штампу и који се сад већ палази у повезу, — биће спомена о њему у продужењу овога чланка. — Паде ми овде сад на ум она изрека Д. Сандерса: „Lieb' und Hass sind parteiisch: die Liebe verschleiert das Schlechte, aber der grimmige Hass lässt dich das Gute nicht sehen“. С тога, чим се разиђоше преосвештена господа, похиташе неки људи, да разнесу своје субјективне рефлексије о ствари, о којој је ријеч, нарочито о начину конферисања тријух владика, те прокадивши по Сарајеву, отискоше вијест у свијет, да је *откривена шајна*. Настаде опет вика по новинама српскијем и рускијем, пуна разних нагађања и измишљотина, највише против овога међу нама *великога старца*, и по његовој прошлости, и по годинама, и по бистрини ума, и по садашњијем његовијем дјелима, — не имајући на уму, да неосновани и непромишљени нападаји не стварају авторитета у цркви и народу, који су од неопходне потребе, особито народу, који нема своје политичке самосталности, и који због тога ваља да се вије око своје цркве, као најјачега стуба свога опстанка. Бранити своју вјеру и народност, свето је и поштено; али треба знати, да се обрана и борба не састоји у бесавјесној вици и бесавјесном сумњичењу људи без пријекора, него у тактичком и енергичком сузбијању фактичке навале на вјеру и народност, ма од које стране дошла. По моме мишљењу има веће и опасније зло по вјеру и с њоме скопчану народност код нас Срба, него што је најбезобзирнија политика, или напизам са свима својима органима; то је *безвјерица*, која се махом већ завлачи под корјен религијозног живота, да га подгризе и поруши, и прелази еманативно као пошаст у све друштвене редове. Није ту само позван свештеник, да устане против

те веома штетне појаве по религиозни и морални живот, него сваки човјек, толико зрио, да схваћа значај религије и морала у људскоме животу, који поштује ред у породичном и јавном друштву.

Кад се оно јави преосвештени госп. митрополит Николајевић са својом „Јавном Исповијешћу“ у „Босанско-херцеговачком Источничку“, и кад ту „Јавну Исповијест“ поновише са задовољством неке новине, тада се открави савјест код многијех, и који бише у мјесту или у близини, дођоше к' господину Митрополиту, да виде нову књигу Јеванђеља, и да му се извине за то, што су бесмислено галамили. Ето и уредник „Напретка“, српскога листа у Сарајеву, исповједи, да је са презиром гледао на људе, окупљене око тога посла док се није увјерио сам и услиједа новољне оцјене нове књиге Јеванђеља од од стране његовијех пријатеља и познаника. Господин Стражичић је бујан у осјећајима и, као што ја мислим, искрен у мислима, али је заборавио на ону грчку, „Μὴ προτρέχετο τὴν γλῶσσην πρὸ τοῦ νοῦ“, што би српски пздаље значило: „немој прије осуђивати, него што се увјериш,“ те је толико вријеме живио по надахнућу људи, који на свачије дјело гледају кроз гараве наочаре, а кад о себи мисле и о својим дјелима суде, онда мећу пред очи ружичасто стакло.

(Свршиће се.)

ЗАВИСНОСТ НРАВСТВЕНОСТИ (МОРАЛА) ОД РЕЛИГИЈЕ.

С руског превео Ђорђе пл. Бота, свештеник.

(Наставак.)

Ни се у оиће морамо чудити људима, који не знаду разликовати гоњења, која руше друштвени поредак и мир, од гоњења за веру и убјеђење, што се често пилази код оних људи, који испитују појаве црквеног живота прошлих векова. С друге стране, не ћемо бити сувише сурови у свом суду о радницима на пољу старине; ми морамо на уму имати, да су и они, као и ми, били деца свога времена, свога народа, своје околине да много што шта, што нам се чини да је дивље, необично, сурово никако није тако изгледало онда, у она тако далека времена и да много што шта, што смо ми готови сада жигосати погрдним именом преступа и рђавог дела да је онда све то изазвало оиће саучешће и одобравање. Најпосле против пребацивања хришћанској религији од стране таковних писаца, као што је Волтер имамо следеће приметити: Ако они одричу хришћанској религији нравственост с тога, што се под њезиним именом скриваху многи преступи, то шта би нам рекли, кад би ми стали одрицати сваку слободу само на основу тога, што се под именом слободе (особито политичке) догађала у историји така гнусна дела, каква себи само замислити можемо? (Мислимо подвиге ревнитеља француске револуције.) А међу тим јасно је, да је основа по којој се суди и у једном и другом случају, једна те иста. Еле то значи да треба строго разликовати извесне идеје или учење од оних особа, које се сматрају у речено доба и у реченом друштву као поспоци и преступници те идеје или учења И тако сви ти прекори, који се чине хришћанству, никако се не односе на само хришћанство, као на Богом откривену религију већ на људе, који су из једног или другог узрока, по својој вољи, изменили начин мишљења и свога рада. А ако је тако, онда сва та сурова и срамна дела која су се догађала бајаги у име хришћанске религије — која беху међу тим само последица или несхваћања или изврнања духа њезина — никако не могу послужити за доказ против оне истине, да се у хришћанској религији налази виши идеал и виша моћ нравственог живота. Но осим тога, што се позивају

*

на ревновање за веру и убеђење, неки се позивају још и на друге појаве у свакидањем животу, које изгледају, као да противурече нашем назору. Тако врло често можемо наћи, где се позивају на онај опће познати и разуме се непобитни факт, да има људи — који по спољашности изгледају да су религиозни и који се обично називају свети — међу тим нису нравствени, већ су на против често одани грубим порокима и наклоњени неправственим преступима. Ми истина признајемо тај факат у погледу појединих личности, које се издају за религиозне и које се старају, да су у очима других такови, али ипак, да би одузели сваку моћ привидном доказу таких факата, мислимо, да је довољно напоменути читаоцу само то, да треба строго разликовати привидну светост, која граничи са фарисејством, од праве религиозности, као што треба разликовати чисту и праву истину од кривог схватања ради умне неразвијености и тупости или ради зле намере. Дакле прекори против таковог извртања праве религиозности никако се не могу тицати хришћанске религије. — Нико неће порицати, да поред свег спољњег благочашћа и побожности, може човек имати у својој души зле страсти и може бити у нравственом погледу грозан човек. Без сумње су свима познати примери таких људи, који сав свој спољашњи живот проводе по строго црквеним правилима, у свачему гледе да живе „црквено“, али уједно су често нравствено груби, немају љубави и милосрђа према ближњима, немају уздржливости и пуни су порока.

Често се могу наћи у обичном животу такови људи, који, ако не изврше ма и најмањи црквени обичај и пропис — и ако се то односи на чисто спољашњу страну — сматрају то за највећи грех и преступ; а који међу тим не сматрају за грех на пр. сурово поступати са својим слугама, угњетавати слабије, дозвољавати себи разне преваре у обичном животу, особито у трговању, и чинити друга непоштена дела, која без сумње нису нравствена. Но до каквог закључка треба да нас доведу примери таких назови религиозних људи, који ипак у дубини душе своје немају нравствене чистоте? Зар не треба мислити на основу тих примера, да се религиозност још не сједињава неопходно са нравственошћу, да морал не зависи од религије?

Многи, особито протестантски писци доиста мисле, да сви прописи у погледу спољњег црквеног религиозног живота, не само да не могу дати човеку моћи и побудити га на нравствена дела, већ су по готову штетни по прави нравствени живот с тога што наводе човека на обману самопреваре, фарисејског хвалисања и т. д.*) Но такав назор, обвезан по своме пореклу парочито крајностима западно-католичког језуитског морала који је својом казуистиком доиста грозно, е ће уништити, угушити у друштву сваку нравствену слободу — не може тамо дати отпора, где је усвојено правилно схваћање спољашње религиозности, или тако званог црквеног живота. Да спољашња религиозност или „црквеност“ не конгруира увек и свагда са правом религиозношћу, дакле с нравственом чистотом, то не само да не порицамо, већ на против, и сами знамо примере те жалосне појаве, као што се то види из више реченога. С друге стране, немамо намеру да оправдамо с религиозног гледишта тај жалосан правац религиозно нравственог живота људи. Додуше религиозан човек је обвезан свагда и у свачем да поступа онако, како му прописује религија, и ако он дела или мисли или осећа инако, па и против правила религије — онда је он одговоран за своје мисли и дела, и ако ту одговорност може справедљиво одредити не човечији суд, који ради ограничености човечијег знања може и погрешан бити — већ сама религија т. ј. божанствени суд, где нема ни погрешака, ни пристрасности. Али ми смо хтели разјаснити оно неправилно религиозно нравствено стање, које смо мало час поменули, и које неки престављају као доказ против унутарње зависности морала од религије. — (Наставиће се.)

*) Ту мисао наводи често непосредно и наш узурпатор православучитељ гроф Лав Толстој. Особито у рукописном делу свом, које је врло назвао „евангелијем“, но које је у самој ствари намерно, ужасно изврћање садржаја четири евангелија, која су признале све хришћанске цркве.

БЕСЕДА НА ВАСКРСЕЊЕ ХРИСТОВО.

Говорио Ђорђе Стојић, парох у Иланчи.

Христос васкрсе! Данашњи светли и торжаствени празник светкује успомену догађаја, који православни христијани у свима столећима за врло важан сматраху, светкује успомену Васкресења Исуса Христа Господа нашег. И ми верујемо, да је на крсту преминули Исус Христос трећи дан по смрти својој из гроба васкрсао; ми то верујемо на основу сведоџбе његових ученика и поштователја, који га тачно познаваху, који у свеколиком животу свом сваком даном приликом делом засведочише, да им је истина најмилија и најдража од свега на свету, а да се преваре и лажи гнушавају. Они беху о истини тога догађаја тако тврдо уверени, да за свету дужност држаху, исти јавно пред пријатељима и непријатељима са опасношћу живота исповедати.

Против ове њихове сведоџ'е не може се с правом навести, да су силом убражења свога преварени мислили свога искрено љубљеног учитеља видити, да је дакле само убражење догађај тај произвело. То се доиста не може навести. Они не беху лаковерни у тој ствари, него на против. Јер и ако им је Исус претсказао, да ће трећи дан по смрти својој васкрснути, ипак помишљаху они но смрти његовој на то обећање тако слабо, да су прве о њему примљене вести још и за невероватне држали. Исус пак да би их о истини свог васкресења уверио, јављао им се са оним истим телом, које је на крсту умрло и у гроб положено. Кад је једном са свим из ненада у њихов скуп дошао и са „Мир вам“ као обичним својим поздравом поздравио их, ужаснуше се они и помислише, да духа пред собом виде. А како их је охрабрио, како ли уверио, да је Он сам Господ њихов у телу човечијем? „Видите“, рече им, „видите руке моје и ноге моје, ја сам то главом, опипајте ме и видите, јер дух тела и костију нема, као што видите да ја имам.“ И ово рекавши показа им руке и ноге. Пошто од радости све једнако нису веровали, заиска од њих што за јело и једаше пред очима њиховим (Ев. Лук. Гл. 24. Ст. 39—43) И то се догађаше више пута. „Ми једосмо и писмо с њиме по Васкрсењу његовом из мртвих“, вели Ап. Петар. (Дела Апост. Г. 10. С 41.)

Да је пак Васкресење Христово за Апостоле и привржснике његове, који га за живота познаваху, врло важне последице имало, видимо отуд, што су се у времену, у којем је свобрађај свој с њима обновио и продужио, појмови њихови о каквоћи његовог царства поправили и што су се о преважној цељи његовог послања уверили. Гдекоји још сумњаху до Васкресења. Али тада падоше ничице пред њим и указаше му поштовање као од Бога посланоме Месији. Тада могоше разумети и смисао ових речи, које им каза: „Мени је дата свака власт на небу и на земљи“. Они могоше дакле увидети, да не ће Исус овде на земљи равно земним царевима и краљевима видљиво владати, што су дотле мислили и веровали; да се његова власт не ће само преко Јудејског народа, него преко свеколиког рода човечијег распростирати и да ће својом науком људе из свију народа просветлити, поправити и вечног блаженства удостојити.

О тој важној истини не би се Апостоли никад уверили, да се није Исус по смрти својој у живот по ново повратио и њих на опредељење њихово приправио. Јер знамо из еванђелске повести, како је код њих дубоко укорењена била предрасуда та, да ће Месија по обичају земаљских царева видљиво на земљи владати, а да ће они веледостојници царства његовог бити, дакле све своје савременике влашћу, господством и чашћу далеко надмашити. Па истина да се Исус трудјаше да их од те предрасуде ослободи, но сви покушаји његови беху дотле узалудни и остали би и даље узалудни, да је дуже живео.

Али смрћу његовом осујетише се те наде са свим. Са страхом увидеше Апостоли, да је Исус пао као жртва накости својих непријатеља. Равно злочинцу беше Он на најсрамнији начин погубљен — осуђен од првосвештеника и поглавара народних, који за најучење стубове вере и богоштовља сматрани беху. Па шта могоше ученици у тим приликама мислити и осећати. Познато је, да већи број људи правичност или неправичност каквог предузећа по успеху пресуђује, па тешко да су и пријатељи Исусови у првом страху друкчије судили. Његова намера, мораћоше они помислити, сад је дакле са свим уништена! Зар Га не би провиђење одбранило, да је ствар његова праведна била? Зар његова страшна смрт није очити доказ, да

Бог, у кјег Он уздање своје полагаше, његово подузеће не одобрава?

Наравно тако, велим ја, морадоше они мислити. А какве би биле последице, да нису о божем поучени? Можда би Исуса сажаљевали и науку његову у тајности поштовали, јер о његовој чистоти и карактеру имађаху толико доказа, да се не би о том посумњали, али за великог посланика Божијег, за каквог се Он тако често и тако јасно издаваше, тешко би га држали. Па ко их могаше о божем поучити? Нико други на свету осим Исуса. Само Он беше у стању намере провиђења провидети и у томе друге настављати. Само Он могаше ученике и привржснике своје обавестити, да Његово царство није од овога света и да је инак у много узвишенијем смислу владалац него сви цареви и краљеви земни, но да само смрћу и ни којим другим начином могаше ући у славу своју. И то је по свом Васкрсењу учинио. Он им је не само све сумње уништио, него их је и тако савршено уверио, да је доиста Онај за ког се у животу свом издаваше, да су Апостоли од тог доба за своју највећпју дужност сматрали, цео остатак живота свог његовој служби посветити и све за њега жртвовати. И то уверење о Исусу као Сину Божијем и оснивателју св. православне вере било је код Апостола од Васкрсења до Вазнесења непомућено, али тада се збунише они одласком и тек по силаску св. Духа, којег им Спаситељ ради просвете посла, поврати се неко време поколебано уверење њихово.

Но и ако еванђелска повест доказује, да је св. Дух по одласку Христа Спаситеља збуњене Апостоле просветлио и оснажио, инак треба Васкрсење Христово за главан основ распростањења божанствене науке сматрати; јер да није Он васкрсао, нити би се могао по смрти својој Апостолима јављати и настављати их у позиву њиховом, нити би имао божанствене моћи да им ради просвете и одушевљења послао Духа истинског, који од Оца исходи, и тим поврати добро уверење, које је на кратко време забуном поколебано било.

До Вазнесења дакле Христом Спасителем у свом уверењу одржани и за тим св. Духом просвећени познаваху Апостоли свој позив тачно. Они беху тврдо уверени, да су као учитељи света опредељени на борбу против сујеверија и многобоштва и на распростањење Богоштовља, добродетељи и чистоти међу свима народима познатога света. Они тада испуњаваху своју важну задаћу са сваком готовошћу. Неустрашиво и с презирањем сваке опасности повратише се из Галилеје у Јерусалим — у ону исту варош, где Господ њихов распет беше и сведочаху јавно пред великим мноштвом народа, да је Бог Исуса распетог из мртвих васкрсао и тим га за Господа и Христа, од којег се право спасење очекивати може, објавио. А кад им првосвештеници и поглавари народни забрањиваху о Исусу јавно говорити, тада беше ово њихов одговор: „Судите, је ли право пред Богом, да вас већма слушамо, него ли Бога? Јер ми не можемо а да не говоримо о оном, што видесмо и чусмо“. (Дела Апост. Гл. 4. Ст. 19—20.)

Они делаше дакле на распростањењу божанствене науке неуморно и непрестано и скупише у Јерусалиму дружину, која Бога по прописима Исусовим духом и истином поштоваше. Они напредоваше постепено и основаше Христијанске општине не само у Јудејској земљи, него скоро у свима пределима римског царства. Они проповеђаше верозакон, који способностима и потребама свију народа одговара, и тако предузеше дело, које највећим мудрацима тешко беше, радоваше се срећном напредовању своме, и постадоше после Искупитеља највећи добротвори човечанства. Тако важне беху последице Васкрсења Христова за његове поштоватеље и привржснике, који Га пре смрти познаваху, а поглавито за његове Апостоле. Али су оне важне и за нас све, и то је предмет, о ком ћу у кратко беседити сад:

Из наведеног види се прво, да се Васкрсењу Христовом осиновање и уважање Христијанства приписати има. Јер да се Исус по смрти није ученицима и Апостолима јавио, предрасуду њихову уништио и у том их поучио, што им је као будућим његовим заступницима нужно било знати, а за тим и св. Духа послао, који их је просветио; какве би се последице изродиле? Не би било Христијанства на свету; спасителна наука Христова остала би нам непозната; ми бисмо били све до данашњег дана или јудејским сујеверјем или идолопоклонством заражени; повест Исусова или би се са свим заборавила, или би само толико о Њему знали, да је Он као човек од високог знања и особитог карактера покушај учинио да свој са свим развраћен, сујеверан и порочан народ поправи, но да му је поку-

шај безуспешан остао и Он на послетку бесиљу и лакости својих жестоких и моћних непријатеља подлећи морао.

Јер кад би Христос у гробу остао, зар би у стању били његови тада са свим остављени и у свом очекивању преварени ученици предузети, што су у тако великим опасностима предузели? Како би могли непросвећени науку проповедати, коју ни сами још довољно схватили нису? Како би се смели усудити, да распетог Јудеја за сина Божија — за основатеља бољег верозакона прогласе? Својим рибарским мрежама, својим негдашњим занатима повратили би се они; јадиковали би о несрећи незаборављеног учитеља свог, па и о својој сопственој у миру и тишини; опоминали би се можда још каткад на његову изврсну поуку, на његов леп пример; али тако важно — вавредно тешко дело, као што је освивање и ширење Христове вероваукс, не би се они никад предузети усудили. Ни један човек на свету не би знао, дакле на жалост ни ми не би знали, чему је Исус учио.

Ако дакле важност нашег верозакона ценити знамо, радоваћемо се, што је Исус из мртвих васкрсао и по Васкресењу Свом наредбу учинио, да Његова наука у целом свету уведена и распространьена буде. Радоваћемо се, што је превелико и преважно дело Његово не само кроз Апостоле настављено, него се и до данашњег дана продужује, и што су православно-свештеничка свештеничка звања основана, која се од толико столећа одржаше, а која ће се, као што се поуздано надати можемо, одржати и до краја света.

Међу осталим последицама Васкресења Христова налази се као једна од најважнијих и најспасоноснијих још и нада, по којој се и ми сопственој бесмртности и бољем животу по смрти својој поуздано надати можемо. А то будуће вечно трајање духа желиште у свима временима добри и честити људи, и мудри мужеви старога доба доказиваху бесмртност душе с разлозима; али већи број истих оскудеваше у чврстом, над сваком сумьом узвишеном уверењу. Само један Исус предаваше ту важну, утешну науку не као умствовање него као необориву извесну истину у име Бога оца свога. На треба да смо уверени, да и нама више блаженство после овог живота претстоји, ако се верни добродетељи по узвишеном примеру Исусовом за то блаженство припремимо. „Христос уста из мртвих“, пише Апостол Павле, „и би новина онима, који умреше“, његови верни поштователи следоваће му. (I. посл. Кор. Гл. 15. Ст. 20) „Ако верујемо, да Исус умре и васкрсе, тако ће Бог и оне, који су умрли у Исусу довести с њим“. (I. посл. Сол. Гл. 4. Ст. 14.) Васкресењем и узвишењем избављена је невиност Његова и светост и правда Божија показала се у највећој својој сјајности. А из овог можемо закључити, да уверења невиност на послетку неће подлећи, да завист и злоба не ће никад победу одржати, него да ће и добро и зло у своје време праведну наплату примити.

Како је дивна и утешна преважна истина та! Порочан грешник, који зла дела чини, дрхће пред њом, а праведник, који добра дела чини, треба да јој се срдачно радује! Сећање на ту истину треба дакле да нас побуди и оснажи, да се против порока, греха и злих склоности боримо, да их победимо и сваку своју дужност, ма како тешка била, по највећем могућству свом испунимо! Сећање на ту истину треба да нас побуди и оснажи, да по заповести Христа Спаситеља љубимо Бога свим срцем, свом душом, свима мислима и свом крепошћу својом, а ближњега свога као сами себе и да другом не чинимо, што себи не желимо! А ако тако поступамо и веру и добру савест до краја земнога бића сачувамо, онда можемо будућност мирно очекивати. Без икаквог страха приближићемо се смрти и опазићемо постепено телесно опадање без плашљиве забуне. Јер је Исус смрти снагу одузео и гробницу у мир и покој за своје верне претворио. Ми можемо дакле час смрти за крај борбе, за почетак боље, далеко савршенијег живота сматрати. Па зар би нас помисао на таку красну промену могла устрашити? То не, Љ. Хр, него на против, мирно и весело треба да јој на сусрет идемо и у очекивању небесне награде да усликнемо: „хвала Богу, који нам дарова победу Господом нашим Исусом Христом“. (I. посл. Кор. Гл. 15. Ст. 57.) Амин.

ПРИЛОЗИ
из збирке Максима Лудајића.

I.
„ЄКТЕНІЇ“ *)
ЗА ВЛАДАВИНЕ ИМПЕРАТОРА РИМСКОГ И ЦАРА АУСТРИСКОГ КАРЛА VI.

†

„Мáтка на Проскомидíй.

Гдн їйсе Хрсте бже нáших, страстѣ кольнóю распетíеже смертѣ и погребéніе пáтію цркве рáди сíе своéе претрпѣвши, и крв свою жестокéнною многóю мáстію тóе рáди ѝзлиáкїй и ѫ некнстѣ чстѣю себѣ шврѣчивый, Прíйми нн̑ѣ мáлитвсa жéртвѣ сію, ѡ̑ мирѣ и тишинѣ ёе тебе приносúмóю, и всѣхъ вѣдъ и нѣждъ важденнúже и раздорнúхъ ѡ̑стоанíй, и настоящúхъ нестроéній, каскорѣ нáсъ ѿзвáки, и блгослóви блгóе намѣрéніе и дѣлѡ̑ наше еже блгополýчнw начети, и безпрепѣтïа всякогw, к славѣ твоéй скончáти, и васскершéніе силóю Престáгw твоегw дха, спѣшно произвести сáткори.

По Ектíи Ектíй.

Ѻ̑ще молúмсе ѡ̑ держáвнѣйшемъ Імпéраторѣ нашемъ Каролѣ шестомъ, ѡ̑ держáвѣ ѡ̑ побѣдѣ прéвикáній мирѣ здравíй и спасéній егѡ̑. И ѡ еже гдⷭ̀ бгⷭ̀ нашемⷭ̀ славѣ вáгъ ѡ̑ вкрé пралосáвній и ѡ̑ сѣтвй своéй саборнéй апстáской васточнóй цркви, ва срдца его всадúти и ва всéй палáтѣ егѡ̑ вадахнúти, мирнаже и блгáа ѡ̑ нéй совѣтовати и глати, всегда ўстроúти, и ѡ̑ еже ўмúрити и скршéно направúти и садѣлати, рцéмъ яко гди ўслúши и помилúй.

Призри гди чловѣколю́бче мáстивúмъ своúмъ ѡ̑комъ на ны раби твоя, к' твоéмⷭ̀ блгоⷭ̀тробію вкрою припадáющïа и ўслúши мáленïа нáша, ўтоли все крамóли и настоящïа нестроенïа, и раздóрна ѡ̑стоанïа ўпразди, и блгослóви блгое намéреніе и дѣло нáше блгополýчнw начéти, и спѣшно кромѣ всякáго препѣтïа, ва славѣ твоéю свéршити, яко всесúльномⷭ̀ црю, мáлитисе ўслúши и помилúй.

Лгла твоегw хранúтела приставúки дѣлⷭ̀ нашемⷭ̀ блгоⷭ̀вéтлаке гди, и ѡ̑ еже васпетúти всá препетïа видúмúхъ и невидúмúхъ врагок. Поспешествóже вакемъ к блгополýчномⷭ̀ скршéнію дѣлающимъ сáткорúти, Молúмтисá прéвлгíй спсе ўслúши и помилúй.

Тьюже Ектéнію глáти на литíй, на ўтренúй и на вечерни, васⷭ̀рⷭ̀вéй йдéже поминáетсa ѡ̑ цр̑е.“

I.
МЕМОРАНДУМ,

од 2. февр. год. 1870, који је *Теофан Живковић* још као архимандрит бездински приликом наше деобе са Романима на министарског секционог саветника г. Теодора Мандића управио.

Како што се оно у листу „Бранику“ од пр. год. бр. 136. на другој страни листа у другом ступцу од доле наводи, да је „заслуга Теофана Живковића особито велика била приликом наше деобе с Романима. Као што је онда темишварска дијецеза запуштена била, он је као бездински архимандрит много помагао, да се интереси српскога народа очувају“ — тако у доказ истинитости наведених речи ево да изнесемо пред поштоване читаоце овога листа горе поменути меморандум, да се из садржине његове сваки увери, са каковом је жарком љубављу Теофан пратио српске ствари, и како се топло заузимао поглавито за мешовиту општину Моноштор у темишварској дијецези са близу 600 становника српских, која је општина противу закључка генералног синода и краљ. резолуције арадској дијецези предата.

Теофан се из све душе трудио за ову српску општину Моноштор само да би ју могао из чељусти романске дијецезе истргнути и српској јерархији прикључити; — па ако се не би одма успети могло, Теофан у свом меморандуму даје савета

*) Стара рукопис на по табака. Биће да је та „Јектенија“ за време оних дугих ратова са Турцима од 1716. год. до Пожаревачког мира 1718. год. прописана била. М. Л.

и набраја шта би ваљало даље у овој ствари чинити.

Међу тим пустимо нека сам меморандум говори, који је у целој својој садржини руком самога Теофана писан, а гласи од речи до речи овако:

„Моноштор је једна од помешаних општина Темишварске Дијецезе, које су месеца септ. 1864. године као општине чисто романске уступљене Арадској дијецези од Конзисторијума темишварскога, respective председника Михаловића и Нотара Петровића без знања Патријарха Дијецезана, и без питања житеља, дакле и у смислу тадашње највише резолуције илегално сасвим.

„При комисији расправној констатирало се је, да је у Моноштору око 600 Срба̂ља, а Романа, кад и Зденцијеве слуге и Цигане урачунам, нешто мало више од 600 душа.

„Како се та помешаност тако констатирала, Архимандрит Бездински искао је, да се и до решења дефинитивног питања њиовога, ова општина као помешана у подручије темишварске Дијецезе поврати у смислу највише резолуције. (Vide дотични пункт.)

„Искање то остало је без свакога успјеха, јербо је Епископ Арадски изразио се, да се на случај рехабилитирања Српске Јерархије у Моноштору, као и у другим местима, боји револуције.

„Тако Моноштор остаде под романском облашћу до данашњега дана, чекајући спаса од народнога сабора, кому је рок неизвестан.

„У томе чекању губи српска страна много, јербо јој агитацијом романскога свештеника одпадају многе душе и како јој је честити свештеник Иса Јовановић међу тим умрьо, те српскога свештеника немају, бојати се, да ће до сабора српска страна свести се на врло незнатан број душа.

„Тога ради, да добију српскога свештеника, писали су Срби молбено на високи министеријум, одаиде је нешто дошло на темишварски конзисторијум, који је то уступио Арадској конзисторији.

„Усљед тога Арадски епископ нуди Србље са романским свештеником, јер вели Србина нема, а и кад би имао, не би га од својих смео дати Србљима.

„На то су они по други пут писали министарству, но одговора никаква не добише.

„Тако стоји са свештеником, — а у цркви је служба свештеника чисто влашка.

„Настојавању Србаља пошло је за руком додуше да су добили српскога учитеља али на њов велики терет, јербо кромје свога особитога издржавања српскога учитеља, морају они екстра да прилажу у комун на издржавање и влашког и немецког учитеља.

„У таквим околностима молба је њова:

1-во, да им се даде српски свештеник, кога ће они сами плаћати, уз једну сесију (има тамо 2 сесије);

2 го, да се опросте од прилагања у комун на издржавање влашког и немецког учитеља (9 фор. 1868!)

3 ће, ако је могуће, и није доцкан, да им се и од државне субвенције pro 1869. даде каква помоћ, барем 500 фор на издржавање српске школе.

„Почем за такву своју молбу не добивају аудиенције ни код органа жупанијске власти, ни код конзисторије, ни једне ни друге; тога ради долазе они с њом пред високоблагороднога Г. Мандића, министеријалнога секционога саветника, да их он по своме родољубију и доброти упути, шта да чине, и како да се помогну. Треба ли у коме обзиру што вис. министарству предати молбено, они су готови то по упутству, што ће им се дати, и тамо у Пешти написати дати.

„Како је исто тако као Моноштор Араду уступљена Ечка добила неки дан помоћ државну кроз српску конзисторију, а не Арадску, тиме се некако признаје српска компетенција по тим местима, те ће сада и Моноштор путем српске конзисторије можда лакше добити помоћи, а који ово пише нада се поуздано, да их Господин Мандић без утјехе одпустити неће, јербо је утјешио толике Србље и по други крајеви са родољубнога ревновања и помагања свога.“

Меморандум овај, који је уручен био

непосредно ваљаном Србину и моноштор-ском становнику *Михаилу Бурназу* — сад већ упокојеном — писан је in folio на чисто белом папиру, који је на поле уз дужину папира превијен, а споља на горњем крају папира има следећи атрес: „Herrn Sectionsrath beim Cultus Ministerium v. Mandics, Hochwohlgeboren in Ofen.“

* * *

Кад смо већ довде дошли, да рекнемо још шта је даље следовало у овој ствари.

Кад је Михаил Бурназ из рукух архимандрита Живковића примио поменути меморандум, и усмено у овој ствари достатачно информисан био — потрудио се он са меморандумом у руци најпре к мени (Луданћу) у Будим — који сам у оно доба онде становао — те ми исприча све и сва, а по том похитасмо обојица у звање г. секционог саветника Мандића, коме Бурназ предаде Теофанов меморандум и овога срдачни поздрав испоручи. Г. Мандић примио нас је најсрдачније, најљубазније и најискреније, па предат му меморандум пажљиво прочитавши по дужем међусобном саветовању би једна молбеница на министеријум културе таки онде у његовом звању у име српске православне општине моноштор-ске склопљена и на мађарском језику 12. марта по нов. кал. 1870. год. предата.

Молбеница та била је овог садржаја:

„Кад је год. 1864. епархија темишварска усљед избора владике темишварског Самуила Маширевића за патријарха — упражњена и кроз читаву годину без владике, шта више без администратора и самог мандатора остала, онда је један субалтерни чиновник конзисторије темишварске, Василијан Петровић више помешаних општина темишварске епархије против највише резолуције Његовог Величанства и против закључења генералног Синода романској епархији арадској предао.

„Ово незаконито стање траје и данас и сва напрезања епископа темишварског, покојног патријарха и ових незаконито од темишварске дијецезе отргнутих општина, бијаху безуспешна почем високославно уг. министарство овај предмет већ од више година нерешен код себе задржава

„С погледом пак на то, да се основање романске митрополије и романске дијецезе арадске и карансебешке на оном истом закључку генералног синода од год. 1864. оснива, којим су уредно и помешане општине карловачкој јерархији придржане;

с погледом, да је тај закључак генералног синода оном истом највишом резолуцијом Њ. Величанства одобрен, којим се романска јерархија подиже и од српске оцепљује;

с погледом дакле, да се овај закључак ген. синода и ова крал. резолуција у својој светињи држати мора, јер иначе и цео акт, којим се арадска дијецеза организира а карансебешка подиже, био би ништав;

с погледом, да један субалтерни чиновник конзисторије темишварске није овлаштен био против закључка ген. синода и крал. резолуције мешовите општине арадској дијецези предати и да је сматрајући овај акт ipso jure ништав;

с погледом да из овог акта, који је по свему ништав — арадска дијецеза никаква права себи изводити не може;

с погледом најпосле, да је влада обвезана законе и крал. уредбе извршивати, а партајама на њихове тужбе решење издати:

Моли потписана српска правосл. општина моноштор-ска, да високо министарство у ствари помешаних општина, куда и она спада, у смислу крал. резолуције и закључења генералног синода што пре реши.“

Као што смо горе рекли, ова молбеница поднесена је била угарском министарству културе 12. марта год. 1870. Но да се у погледу деобе и погодбе са Романима ни године 1874. коначно још ништа није свршило, судим по томе, што у мом тачно вођеном дневнику за год. 1874. под 22. апр. (у очи Ђурђева дне) по српским новинама ову белешку налазим: „да је српска делегација — која радњу своју у погледу деобе и погодбе црквене мешовитих општина у Карловцима продужује — деобу у Моноштору није одобрила за то: што је неправилно предата романској јерархији и за то ће

делегација српска моноштерску општину рекламовати.“

Међу тим да је мешовита општина моноштерска, око 600 српских становника, ипак романској јерархији год 1878. већ уступљена бити морала, судим по томе: што је из „Шематизма“ за год. 1878. општина моноштерска са свим испуштена.

О моноштерској општини, до близу 600 српских православних становника, више дакле ни рачуна не водимо, али горње и доње лужичке лутер. и р. кат вере Србе не заборављамо! Они нам зар ближе стоје к срцу, него ли наша једноверна рођена браћа моноштерски Срби!? Лужичке Србе вазда у број других Срба стављамо, па чак разбирамо и бригу водимо и о неким српског порекла Талијанцима — јамачно данас р. кат. вјере! — само правим рођеним православним Србима у Моноштору довикујемо: с богом Срби, с богом браћо тужна!

У *Српском Ковину* 20. марта 1891.

Максим Лудајић.

СЕТИМО СЕ И ПАРОХИЈАЛНИХ ДОМОВА.

У последње време, када се мало живље у јавности покренуло питање о свештеничкој дотацији и њезином уређењу, имали смо прилике чути разна мишљења о преустројству исте. Но чини ми се као да је у тим разним назорима и мишљењима нехотице нешто из вида испуштено — бар се о томе слабо говорило — о чему би приликом расправљања питања о уређењу свештеничке дотације такође требало рачуна водити. То је пак питање о *парохијским домовима*. — Да исти такође сачињавају један део свештеничке дотације, држим, да није нужно доказивати.

Пошто је дакле под именом свештеничке дотације, највише говорено о платі и сесијама; — парохијални пак домови — који су такође један и то важан саставни део свештеничке дотације — врло су мало или скоро ни мало у обзир узети; с тога држим, да би већ време било и питање о парохијалним домовима покренути а у виду га имати.

Свакоме је познато, да прев. рескрипт под I. §. 18. налаже, да се најдаље за 3 године имају саградити парохијски домови. Међу тим пита видимо! Видимо да је од онда прошло не 3, већ 23 године, а са парохијским домовима стојимо мало боље него пре рескрипта. — Где се је нашло (по бившој Граници) тако званих царских кућа, и које како. Где пак тога није, општине су скрпиле ма какву чатрљу и назвали је парохијским домом; или су куповале ма какве најпримитивније сељачке куће, само тек нек се каже, да општина има парохијски дом. Колико те куће одговарају рескриптуалним прописима, слабо су црквене општине разбирале. Њима је било главно, да дођу *јефтино* до парохијског дома а за друго их се није тицало. На прсте се пак могу избројити у целој Архиђецези сви парохијски домови, који пропису рескрипта одговарају.

Можда ће ко год држати ово за претеривање Ко не верује, нека проће по Срему, а нарочито по бившем провинцијалу, па ће се одмах уверити.

Не знам како је у Г. Карловачкој и Будимској дијецези са парохијским домовима, али у осталима сам уверен, да ни близу није, као што би желити било.

Шта значи имати неудесан и рђав стан, зна сваки онај, који се са том невољом борити мора. А како такав стан — са којим се данас ни бољи сељанин задовољно не би — одговара положају свештеника, остављам читаоцима да расуде. Али не. То није могуће свакоме, а нарочито варошанину, који није имао прилике који од таквих јадних парохијских домова видети. С тога ћу покушати неке од њих илустровати.

Замислите себи најпростију сељачку кућу са једном или две ниске и влажне собице, са кухињом у средини, тако да сваки гост, парохијанин или ко му драго кроз њу пролазити мора. Па још да су и собе за обитавање удобне! Али и то није. Једна влажна, друга мрачна, неке равне а неке и ниже од површине земље. Ето вам од прилике тек бледе слике једног парохијског дома, какових можете данас још после 23 годишњег века рескриптовог наћи. А када бих вам хтео спољашњи један изглед таквих парохијских домова представити, морао бих неколицину на-

сликати, јер опис пером не може довољно веран бити. Тако ми се тужио један од свештеника, како му кров прокисава, те мора разно посуђе да подмеће, да му оно мало покућанства не пропадне. Нека свако замисли и представи, како се томе мили вршење свештеничке дужности. Је ли томе до учења „благовременѣ и безвременѣ,“ када мора да се брине за покриће најпречих потреба и када мора да се учи хтео не хтео ономе, о чему ни сањао није. Представите себи, како мора бити младом пуном воље и идеала човеку, када на такову парохију дође. — Знадем једнога мога сусета, који је у фебруару дошао на парохију, па у стану ни једне ноћи затекао није, те је неки месец дана без ноћи био, док општина није ноћ набавила. — — Има и таквих парохијских домова, где парох осим соба и кујне нема никакве стајице, где би најнужније ствари и виктуалија склонити могао, а од каквих зграда потребних за економију ни разговора нема. У осталом овакви парохијски домови нису никаква реткост, — таквих се може по свима дијецезама у најбољим црквн. општинама наћи.

Према овој слици, што смо је добили, погледајмо парохијске домове свештеника других вероисповести, па макар и станове општинских чиновника, па да видите грдне разлике. Или преставимо у каквим становима живе разни чиновници, који исто време и исти капитал око своја школовања утрошише као и свршени бо-бослов. Запитајте, који би од њих хтео живити у таквим становима, у каквима је принуђен многи свештеник чамити и здравље своје и своје породице убијати.

А колико наш сељак држи до здравог стана, познато ће бити свакоме ко на селу живи. Он ће радије и лакше све схватити, него кад му говориш о чистом ваздуху, здравом стану и т. д. Поред свију популарних и за народ удешених књига о неговању здравља, још ћете много и много и код разборитијих сељана наћи прекo целе зиме прозоре замазане и засуте пепелом, песком, тестеротином, маховином и т. д. да не улази зима, а свештеничке и учитељске поуке о чувању здравља, остаће још дуго за њих глас онога који вапије у пустињи. Он ће радо слушати шта му се говори, али опет за то неће своју собу ветрити, марву и живину из ње терати и нечистоту што већма отклањати. Питамја данас: која је корист свештенику таком одбору разјашњавати, да му је стан нездрав и за здравље убитачан? За одговор може добити или ништа или коју ироничну примедбу.

То је било једно. А друго су неприлике и неугодности, у какове свештеник због свога стана са црквн. општином долази.

Нећу да говорим о оним свесним општинама, које знају и хоће да појме положај свештенички, те му се по могућности за пристојан стан збр"нуше. Нека им је част. Него ћу да говорим о толиким и толиким општинама, где неће да се ода сваком своје. Врло много знадем случајева, где свештеник мора да долази у опреку са црквн. општином због парохијског дома исто тако, као и због своје парохијске плате. — Када свештеник замоли, да му се нешто на парохијском дому оправи, често добија одговоре сличне овима: „па како је стари попа живио“ — — или: „па није ни код моје куће боље.“ Или — не добије никакав одговор. — Треба ли каква оправка на парохијском дому да се обави, председник сазива одбор у седницу. Одборници не долазе. Један нема кад — други мора у варош — трећи вели: може и без њега бити. Председник се наговара да не може без „седнице“ ништа да ради. Је ли председник пак што без одбора оправио — ма то и најнужније било, подигне се граја: „како сме председник без одбора радити“! Свештеник доказује, да је преко нужно ово или оно оправити, јер ће до године оправљање много више стати, — шта више, може се зграда и срушити — но њему се често одговара: „па нек се сруши“. Млад или као што вели „нов“ свештеник долази на парохију, а у парохијском дому једна једина за обитавање удобна соба, друга наличи пре штали но соби. Он мисли, да му се и та соба патоше и за живљење удеси; — одговара му се: кад је могао стари попа у једној соби живити — може и он. (!) — После таквих и тима сличних прилика, шта преостаје друго свештенику, него се обратити спарх. административном одбору за помоћ, те тиме већ — често првих дана службовања — у сукоб са црквн. општином доћи. Одбор најстрожије налаже, да се имају нужне оправке у што краћем времену извести. Црквени одбор узима на знање; — трипут чуда на свештеника, што их је тужио — — а стан остаје неоправљен као што је и био. У том прошло и лето — зима се приближује. За парохијски стан нико не

мари, осим онога ко у њему живи — а то је свештеник. Његa сиромаха пече. — На шта му преостаје чинити? Ако ће се по ново обраћати адм. одбору, протећи ће још толико времена; не остаје му ништа друго, већ потражити помоћи у политичне власти; — неће ли ни то, — може парохијски дом оправљати из свога џепа, па после гледати кад ће и како ће утрошени новац видети. Дакле, није доста што мора по неколико месеца и по читаву годину без плате живети, већ је принуђен и стан из свога џепа оправљати.

Ја бих у опште сретним назвао сваког сеоског свештеника, кога је кад год председник или одбор упитао, еда ли му је што год нужно на стану оправити? — Ако се баш шта и накане оправити, гледи се да што јефтиније прође; те место да се црквено општинске зграде што боље оправљају и у реду држе, а оно се оправља само да за онај час оправљено изгледа, не мисли се и не мари се што ће се за кратко време на исту ствар опет трошити морати, те ће опет скупље стати, него да је први пут љуцки оправљено. Може ли се то назвати рационалним управљањем са црквеним иметком?

Намера ми је била са ово неколико редака показати, да велика већина свештенства како без плате исто тако и без станова кубури. Као год што је тешко оном без плате, није ни мало боље ни оном, који у каквом влажном кућерку чами и нема ни толико удобности, колико се данас већ у свакој бољој сељачкој кући наћи може.

С тога побрините се свештенству за сигурну и уредну плату а уз то за удобне станове, па ће се и оно хорно и вољно одазивати своме позиву и дужностима, те ће свештеници свагда бити — као и до сад, поред све своје невоље — будни чувари и бранитељи цркве и народа свога.

Устројмо такове уредбе, које су изведиве и подједнако обвезне како за свештенство тако и за црквене општине; јер, ако и нове уредбе и установе буду за једну страну до јоте обвезне, а за другу постоје само на папиру, као што је често до сад бивало, тада ће слабе користи од целога посла бити. Када су црквене општине власне тражити од свештеника да одређена рескриптуална до ижице тачно испуњавају и поједине функције му на драм по рескрипту наплаћивати; ваљда је и свештеник у праву захтевати опет од општине оно, што му је иста по закону обвезана давати — а то је, уредну плату, сесију и стан, који пропису одговара. Како су пак обе странке својим дужностима задовољавале — свима нам је познато.

За то и опет велим: преустројство, али изведљиво, праведно и за обе стране подједнако обвезно!

Ако сам се можда од самог предмета мало удалио, нека ми се извини. Ја држим да и ово стоји у непосредној вези са самом ствари.

Толико сматрах за нужно рећи о парохијским домовима, који сачињавају један део свештеничке дотације. Па ослањајући се на пријатеље наше св. правосл. цркве и њених служитеља, а нарочито на оне, који ће питање о свештеничкој дотацији претресати, молим у име толико свештеника, који се по јадним назовипарохијским домовима или без истих пате, да при решавању горњег питања не изгубе из вида и уређење парохијских домова.

Како да се то питање уреди? Ко да надзирава стање парохијских домова? Ко да буде одговоран за запуштеност и неоправност парохијских домова? И сва друга питања, која се на овај предмет односе, стављам у аманет онима, којима припада решавање тога питања.

Моја намера беше, држећи се пословице: „Зрно до зрна погача, камен до камена палача,“ да са ово неколико редака допринесем један камен општој и спасоносној згради, која се на пољу наше автономије подиже смера. А на несмарима је, који ту зграду стварали буду, да принето камење разгледају, те неприкладно одбаце а згодно и прикладно задрже и онако употребе, како то лепоти и целисходности зграде одговарало буде.

У *Срему*. **К.**

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

(**Књижевни одбор „Матице Српске“**) држао је свој састанак 24. априла (6. маја) о. г. Између осталих предмета, који су на овом састанку претресени, споменућемо ово: Стављена је у записник туга за губитком почасног члана, великог научењака дра *Фрање Миклошића*, и за губитком преминулог члана књижевног одељења *Исидора Павловића*, сенатора у Митровици. Позваће се књижевно одељење, да одреди кога од својих чланова, који ће им у спомен говорити у свечаној светосавској седници. — Одређено је шта ће се штампати у 166. свесци „Летописа“. — Г. *Димитрију Руварцу*, пароху земунском, одређена је награда од 40 фор. за спис његов, штампан у 165. св. „Летописа“, с натписом: „Протокол о племенитенцији свјашчених и мирских депутиров что на сабор приходили љета 1735. јулија 20. от свих епархија“. — На основу оцене и једногласне препоруке А. Хаџића и Васе Муачевића досуђена је расписана награда од 100 дуката из фонда Јована Остојића и жене му Терезије спису: „*Земље у Бачкој*“ од непознатог писца, с мотом: „Земља је благо“. Кад се отворило запечаћено писмо, које је рукопису приложено, видело се, да је то дело написао *Мита Петровић*, професор српске учитељске школе у Сомбору. — Према оцени Милана А. Јовановића примљен је за „Летопис“ драмски спев у 3 одељка с натписом: „*Дојчин Пешар*,“ од дра Милана *Савића*, и писцу је одређена награда од 100 фор. — На основу оцене Владана *Арсенијевића*, професора у Карловцу, није примљено дело: „*Богаташка или биљословље*“ од пок. пароха пардањског Ђорђа *Петровића*, што су га наследници покојникови поднели „Матици“ на откуп и издање. — Према оцени Васе *Вујића*, професора из Карловаца, чланак дра Милана *Шевића*: „О симултаним и сукцесивним асоцијацијама“ вратиће се писцу, да га преради по примедбама оцењивачевим. — По мишљењу Милана А. Јовановића одбијен је спис Мите *Живковића*: „Од Београда до Пирота. Прилог познавању српских крајева.“ — Чланак непознатог писца: „*Свеопшта ризница драгог камења*, на име опис свијех драгуља по свијету“ — издан је на оцену члану Стевану *Милованову*. — Радивоју *Поповићу*, уреднику „Добротвора“ у Митровици, враћа се, по жељи му, спис његов: „*Како се настава глуво-немих развијала од почетка до данас*“, који је био предан на оцену члану А. Варађанину. — Спис непознатог писца: „*Историја наставе и школа српских*“ издаје се на оцену члану Сави *Петровићу*. — Као веома слаб превод не примају се: „*Неколико песмица из Петефијевог албума.*“ — Прима се за „Летопис“ чланак А. *Сандића*: „*Приказ Бранчић језика српског и програм*“, и писцу се одређује 40 фор. награде. — Издаје се на оцену члану дру Илији *Огњановићу* чланак А. *Сандића*: „*Ђорђе Марковић „Кодер“, српски песник „Роморанке“*, најближи последник Симе Милутиновића у животу и у песмама својим. Приложак историји књижевности српске“. — Прима се за „Летопис“ чланак А. *Сандића*: „*Огњеслав Утјешеновић Остројински*, српски песник и књижевник. Приложак историји српске књижевности“. Писцу је одређено 30 фор. награде по штампаном табаку. — На основу оцене А. *Сандића* примљена је за „Летопис“ расправа непознатог писца с натписом: „*Манастир Житомислић у Херцеговини*“, под условом, да писац неке измене учини. Кад се отворило запечаћено писмо, које је рукопису приложено, видело се, да је ту расправу написао: др. Радивој *Симоновић* у Каменици. — У смислу оцене А. *Сандића* одбачен је чланак Вељка *Радојевића*: „*Пет дана под Врашлом о сјеновосу*“. — Спис: „*Жена*“, што га је прерадио Јован Добријевић из Ујаника, уступа се одбору за издавање „Књига за народ“ из задужбине Петра Коњевића. — Светозар Љ. *Гавриловић* (Борко Брђанин) у Београду, поднео је 25 комада од свога штампаног дела: „*Ускоци*“, драма у 5 чинова, које је награђено са 200 фор. из фонда Накићог. — На стипендијско место Јована *Радивојчева*, који је са технике прешао у богословију, расписаће се у своје време стечај из закладе Симе Ђорђевића. — Најпосле су прегледане школске сведоџбе питомаца под управом матичином.

(**Српска црквена скупштина вршачка.**) По-

сле пуне године дана нередовног стања у вршачкој црквеној општини организована је 25. априла о. г. заједничка црквена скупштина у присуству епархијског повереника г. Јосифа *Јорговића*, игумана војловичког. За председника изабран је Ђура *Цвејић*, адвокат, за подпредседника Бранко *Драгић*, трговац а за перовођу Никола *Брашован*, учитељ. Изабран је такође и црквени и школски одбор. Тим је дакле српска црквена општина вршачка опет постављена у редовно стања.

(**Прешла у православну веру.**) На велику суботу примила је православну веру грчка престолонаследница *Софија*, која је била протестантске вероисповести. Она је рођена сестра *садашњег* цара немачког Вилема. Прешла је у православље из сопствене побуде. Чин примања православне вере принцезе Софије извршен је свечано у присуству чланова грчке краљевске породице. Тога дана било је у Атини у свима црквама свечано богослужење.

(**Избор чланова патроната срп. велике гимназије у Н. Саду.**) У недељу 28. априла о. г. држана је скупштина овдашње српске црквене општине, на којој су изабрана два световна и један свештенички члан за патронат српске велике гимназије новосадске. Његова Светост г. патријарх учинио је тројну кандидацију за свако место, те је кандидовао за *прво* световно место: Стевана Поповића Пецију, Ђорђа Вукићевића и дра Лазу Станојевића; — за *друго* световно место: Ђорђа Вукићевића, дра Илију Вучетића и А. Хаџића; — а за *свештеничко* место проте: Павла Балту, Милана Ђирића и Милоша Папића. Између поменутих кандидата изабрани су: Ђорђе Вукићевић, А. Хаџић и прота Милан Ђирић.

(† **Ђорђе пл. Новић.**) ц. и кр. срески предстојник у миру, подпредседник административног одбора епархије бачке, члан патроната српске велике гимназије новосадске, члан срп. прав. црквене општине, и представник сл. кр. вароши Новога Сада, преминуо је на велику суботу 20. априла о. г. после кратког боловања у 89-ој години старости своје. Сахрањен је други дан Ускрса. На опелу чиноделствовао је св. Патријарх Георгије. Покојник је био честит човек и добар Србин. Покој му души!

ЧИТУЉА.*)

(† **Стеван Поповић**) *парох у Молу*, у Бачкој, преселио се у вечност 13. (25.) априла о. г. после кратког боловања у 65-ој години живота свога. Покојник је као свештеник служио св. цркви 40 година дана. И дед и отац му били су свештеници молски. Отац му је погинуо о буни г. 1848. У својој општини уживао је покојник уважење и поштовање, а то се види и из тога, што је црквена општина молска молила пок. владику бачког, да му за заслуге подари први појас, што је благопокојни епископ и учинио. Био је председник црквене општине и местни школски управитељ. На опелу му било је више свештеника, међу њима и прота старо-бечејски Јован Борота. Опроштајну реч држао је Младен Јосић, свештеник старо-бечејски. Нека је вечан спомен честитом покојнику!

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

(Молимо поштоване писце, уреднштва српских листова и издаваче књига, да нам своја издања *на приказ* достављају. Молимо тако исто славна уредништва, да нам своје листове *у замену* шаљу.)

— **Летопис „Матице Српске“.** Уређује *А. Хаџић*. Књига 165. — Свеска *прва* за годину 1891. У Новоме Саду, српска штампарија дра Свет. Милетића 1891. — 8-ка, стр. 150. — Садржај: 1.) Паја Јовановић, академски сликар. Прилог историји српске уметности. Написао Мита Живковић. 2.) Протокол о племићотесњима свјашчених и мирских депутиртов что на сабор приходили лета 1735 јулија 20. от свих епархија. Приошитио Димитрије Руварац, парох земунски. 3.) Амазонке. Песме Вл. М. Јовановића 4.) Може ли школа бити без казне? Педагошка расправа Мите Нешковића. 5.) Говор у спомен Мише Димитријевићу о Св. Сави г. 1891., говорио Милан Савић. 6.) Књижевност: „Ветар“ и „Он зна све“. Две приче Лазе К. Лазаревића. Оцена дра Милана Савића. 7.) Библиографија. Допуне и поправке. Састављао Марко Кречаревић. 8.) Изводи из записника књижевног одбора и одељења 1890. године. — Цена је о-

*) Да бисмо могли у овој рубрици достојно испратити на онај свет сваког преминулог свештеника, молимо лепо пријатеље овога листа, да нам сасвим сигурне случајеве, који се догоде, и да напишу по коју реч из живота дотичног покојника.

Уреди.

вој свесци 70 новчића. — Чланови „Матице српске“ добијају годишње 4 свеске „Летописа“ бесплатно, а тако исто и 6 свесака „Књига за народ“.

— „Новен“. *Чика Змајевим листи.* Број 1., 2. и 3. Година XII. Овај *илустровани листи за децу* излази сада опет, и то у *Београду* под уредништвом *Дра Јована Јовановића* „Змаја“. — Излази сваких 18 дана, а *цена* му је за *Србију*: на годину (20 бројева) 6 динара; на по године (10 бројева) 3 динара; — за *Аустро-Угарску* и друге земље: на годину 3 фор., на по године 1 фор. 50 н. — Нека је искрено препоручен српским породицама овај корисни дечији лист! Претплата се шаље уреднику Дру Јовану Јовановићу у Београд.

ПОПРАВИТЕ

у прилошку историји владичанства вршачког (у бр. 16. листа овог, на стр. 248.).

Године „҂ρϰ“ или 1594. пасхално слово било је **Н** а не **Н**, и по том Ускре пао је те године 31. марта, Спасов дан 9. маја, Духови 19. маја, Петровске покладе 26. маја: *битка она дакле на Панчеву* исте године 1594. у којој погибе Вукадин спахија од Парте и много народа нашег — *била је заиста 27. маја, у Понедељак*, први дан Петрова поста, као што је то тамо *добро* преписао год. 1798. прота вршачки *Ђедор Илић*, а не *25. маја*, други дан Духова, као што сам ја онде нагађао по оном, отприлике э наопачке, а по пасхалном слову **Н**.

Мене је у том помело то у рукопису *неразговетно* З, налик на изврнуто Э, и још већма ме на грешку тамо навела (као што сам после видео и рачуном се уверио) *штампарска погрешка* у ПАСХАЛИЈИ и ЛУНИКУ у *великом Псалтиру*, издања „с благословом св. прав. синода“ у Москви год. 1790. У тој Пасхалији стоји за год. 1594. пасхално слово **Н** а треба да је **Н** отуд поиче сто она моја грешка .. још токорсе у *исправљању!*

Ја тој књизи „с благословом“ верових двеет и толико година, састављајући календаријон „*Годишњаку*“ својему и другима — па нигда ме не обмахну дојако; и *сад* јој свеверах те у хитњи не загледах то још у *Типику* ил бар у нашег *Орфелина*, нити досиех онај мах да се осведочим рачунањем: је-ли доиста све онако или није.

Нека је дакле сад *овим оно* у бр. 16. листа овог за времена *исправљено* — без зла срца и замерке са икоје стране.

У Новом Саду, Томине недеље, 1891.

Ђ.

ОГЛАСИ.

20 2—2

ОГЛАС.

Од стране срп. прав. прк. општине срп. Чанадске, ставља се до знања свима димарима, да је ова општина намерна на св. цркви олук подићи. Процена је 103 фор. Који би вољан био овај посао подузети, нека изволи доћи на дан дражбе на мањак, која ће се одржати 12. (24.) маја о. г.

У Срп. Чанаду, 20. априла 1891.

Ј. Бугарски, перовођа **Стојан Димић,** председник.

21 1—2

ОГЛАС.

Срп. правосл. црквена општина у Бенци издаваће 197 јутара оране земље са зградом на једну или више година 19. (31.) маја о. г. у 2 сахата по подне на јавној дражби под закуп.

Сваки лицитант дужан је положити 10% у име пишманлука.

Из седнице срп. прав. општине у Бенци држане дне 19. фебруара 1891.

Председништво.

„РУСАНДА“

блатно купатило

22 у 1—6

МЕЛЕНЦИ

торонталској жупанији, железничка станица; отвара се 1 (13). маја и траје до 3. (15.) септембра.

Ово се купатило препоручује свима онима, који пате од шкрофула и отечених жљезда, од реуматизма и костобоље, од тако зване неуралгије, од сваковрсних рана, отока у зглавцима, од свраба и других кожних болести и т. д.

За боље извешће ваља се обратити на

Управни одбор купатила Русанде у Меленци.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на великом табаку. Цена му је: За Аустро Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на чертврт године 1 фор. За *стране земље* на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се најкраћој *штампарији А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи* уреднику *Сиви Петровићу* у *Новом Саду*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 18. У НОВОМ САДУ 6. МАЈА 1891. **Год. I.**

О ПРЕШТАМПАВАЊУ НАШИЈЕХ ЦРКВЕНИЈЕХ КЊИГА У САРАЈЕВУ.

Од проте Томе Алагића,

професора богословије у Рељеву.

(Настављак.)

Док се то тако говорило и писало, уреднички одбор обављао је тачно и савјесно посао, на који је позван, свагда готово у присутности преосвештеног господина митрополита Николајевића, који је са великом пажњом, са потпуним познавањем црквено словенскога језика, текста и садржаја књиге Јеванђеља, пратио ток радње, и по прегледу сваког појединог табака, ако не бијаше никакве погрјешке, сам метао „Imprimatur". — Штампање је тако брзо ишло, да је текст Јеванђеља био већ у мјесецу јуну 1890. готов, а цијела књига Јеванђеља са свијем доготовљена и за увез спремљена у мјесецу августу исте године.

По жељи високопреосвештеног господина митрополита Николајевића, и на његов братски позив, дошла су и остала два српска православна митрополита у.овијем покрајинама: високопреосвештени господин *Дионисије Илијевић*, зворничко-тузлански, и високопресвештени господин *Серафим Перовић*, херцеговачко-захумски, да *сва три скупа* прегледају и благослове нову књигу Јеванђеља

Јуна 25 године 1890. састаше се у митрополитској резиденцији у Сарајеву три споменуте српске црквене поглавице, да прегледају нову књигу Јеванђеља, и да о њој свој суд изреку. По измјени мисли о односају њиховом у оваком питању према всесвјатјејшем васељенском патријарху, уз то о праву и власти митрополитској и својему подручју, сва три српска архијереја, добро схвативши прилике, у којима се налазе, једногласно закључише, да се умоли всесвјатјејши патријарх, да и он својом влашћу и својијем великијем угледом потпомогне овај рад, који би и онако морале да раде словенске српске руке, кад је намјењен српској православној цркви. За тијем буде одмах састављен записник, у који уђе осим овога закључка још и молба сва три владике на земаљску владу, да се настави штампање *цијелога круга црквених књига*. Ту бише и чланови уредничкога одбора, који

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 19. У НОВОМ САДУ 13. МАЈА 1891. **Год. I.**

О ПРЕШТАМПАВАЊУ НАШИЈЕХ ЦРКВЕНИЈЕХ КЊИГА У САРАЈЕВУ.

Од проте Томе Алагића,
професора богословије у Рељеву.
(Свршетак.)

Њеђу тијем, архијепископ константинопољски, новог Рима и патријарх васељенски, всесвјатјејши *„Диоништје“*, пише 21. фебруара 1891. г. бр. 921., своме у Христу брату, Његовом Високопреосвештенству *Борђу Николајевићу*, ово писмо: „У половини мјесеца јула 1890. Ваше Преосвештенство послало нам је, достављајући до знања Великој Христовој Цркви један примјерак славенског св. Евангелија скоро штампан у Сарајеву; уједно саопштили сте Нам својим братским писмом од 16. истог мјесеца бр. 1173. на знање. како се у Босни и Херцеговини осјетила велика нужда у светим црквеним славенским књигама, — које се не могу са друге стране добављати, — а нашло се за полезно да се прештампају у Сарајеву под строгим надзором Преосвештених Митрополита босанског, херцеговачког и зворничког и на темељу црквенијех књига, што су са одобрењем св. Синода издане у Русији; и додајете још, како је за та посао получена потребита привола ц. и кр. владе.

„Одговарајући Вам, морамо најприје примјетити. да су узрок закашњењу црквени послови у нашој Патријаршији ушљед познатог црквеног питања о правима, те је тек неколико дана, да се наш св. Синод имао да позабави са садржином братског писма Вашег Преосвештенства. Ушљед тога је ријешено, да се примјерак упитне св. књиге пошаље нашој богословској школи у Халки. гдје имаде неких професора искусних који знаду славенски.

„Очекујући скорог извјештаја од горе споменутих професора, јављамо, да смо примили горе споменути примјерак; *но при свем томе, праведно је, да у напријед похвалимо и благословимо ревно настојање Вашег Преосвештенства, којим распростире св. књиге у душевну корист вашег духовног стада.* — Неизмјерна милост и благодат Божија нека буде са Вама“.

Послије кратког времена доби госп. митрополит Николајевић од патријарха из Цариграда и друго писмо од 9. марта 1891. бр. 1281., које гласи:

„На захтјев Вашег Преосвештенства,

радо пристајемо, да овом нашом братском патријаршеском посланицом потврдимо: да је у Сарајеву прошле године 1890. под надзором Преосвештених Митрополита: босанског, херцеговачког и зворничког, штампом издани славенски превод светог Еванђеља на употребу православних цркава по Босни и Херцеговини, тачно прегледан од наше свете Матере Велике Христове Цркве, и пронађен будући сугласним са оним у Петрограду, редигованим (приређеним) по правительствујуштем свјатјејшем Синоду православне цркве свију Руса, изданим 1847. године славенским преводом, и да је у потпуном сугласију са примљеним од свеопште православне цркве, светим и аутентичним оригиналом Светога Писма. За то и благословисмо то богоугодно дјело издавања светих црквених књига, кроз које се богодана и спасителна благодат наше непорочне православне вјере усељава у душе побожних хришћана.

„Но овом приликом сматрамо за сходно придодати да, пошто се примјетило, да се парентетичне мисли изворног текста светог Еванђеља, и к тому од преводиоца ради разјашњења славенскога израза додате, умећу у једне те исте дијакритичке знакове (интерпункције), у парентезе (. . .), — то сврћамо овом пригодом пажњу Вашег Преосвештенства као и остале споменуте наше у Христу браће, да се у предстојећем издању књиге *Апостол*, за коју сте овамо пријавили или у евентуалном издању светог Еванђеља, и то оне прве (мисли) мећу у ове парентезе (. . .), а оне друге (мисли) међу кваке [. . .]. ради тачне разлике као што је и у споменутом издању Петроградском. — Божија пак благодат и бескрајна милост нека је с Вама.“

Има ријечи и реченица у данашњем црквеном словенском језику, које нијесу на своме мјесту; али при свем том сачувао је црквени словенски језик општи темељ и многе особине језика, који је дошао до нас кроз *Остромирово Јеванђеље* (од год. 1057.), и из другијех данас нама познатијех старих писмених словенских споменика, који и ако нијесу потекли непосредно из пера *Ћирила* и *Методија*, ипак вриједе као плодови труда овијех првијех словенскијех учитеља и просвјетитеља. По томе и језик, који су нам сачували ови наши стари споменици, стоји најближе прототипу језика Ћирилова и Методијева Старина, слог, слова, богатство у изразима, красота и величина у говору и пјевању на овоме језику, употреба његова у старој црквеној и свјетској књижевности, нарочито при служби божјој, у разним црквеним молитвама и чиновањима, за тијем, његова разумљивост, но ипак разлика од обичног народног говора по разним крајевима, у којој лежи нека озбиљност и тајанственост, која напаја и храни религиозни дух човечји, — створила је вјековни пијетет Словена према њему. Бугарски калуђер Х. вијека *Храбар*, кад је писао *о писменима*, и браниo Ћириловску азбуку и словенски превод светих и богослужбених књига, од преба ивања тријезичника, рекао је: *словенска писмена су најсвештија и најчаснија, јер их је изумио свети човек.* — Црквени словенски језик, особито старије епохе, веома је дакле значајан и по филологију и по цркву, и с тога што вриједи као копча између свију грана словенских језика и њиховијех народа. Код нас Срба, а не давно и код Бугара, јавило се неколико људи са жељом, да се црквене словенске књиге замјене српским, или српскословенским (ербуљским) преводом, односно бугарским. Код Руса почеле су веома рано улазити особине њихова језика у текст црквених књига, а с тијем и још неке неправилности; нешто због близине осо-

бина рускога језика, нешто због слабог филолошког знања у првом почетку — слабог познавања старог словенског језика, а највише, особито у новије вријеме, услијед тежње тако званих *ултра-патријота*, да се црквени језик са свијем замјени рускијем језиком и у цркви. Оту да толико русизма у данашњим нашим црквеним књигама, да се по језику слободно могу назвати *руско словенским*.

Наш рад није могао ићи ни на какву стварну, па — с веома малим изузетком — ни на формалну измјену, *нарочито у Јеванђељу*, где је свагда лебдио пред очима руски тип, као за овостране наше прилике најауторитативнији. Та наша консервативност није потицала из тога, што не бисмо ми умјели дати ријечи прави облик и довести је у слогу на њезино право мјесто, већ из разлога, који су сваком разумљиви. За примјер наводим ово мјесто у Јеванђељу по Матеју, споменутог московског издања (гл. 26 ст. 53.): „или мнится ти, ѣкω не могѫ нынѣ оумолити отца моего и представитъ ми кацше нли двандесатє легеона аггъ.“ Овај стих гласи грчки: „*Ἢ δοκεῖς, ὅτι οὐ δύναμαι ἄρτι παρακαλέσαι τὸν πατέρα μου, καὶ παραστήσει μοι πλείους, ἢ δώδεκα λεγεῶνας ἀγγέλων.*“ Оно ἤ не значи свагда *или*, него особито уз компаратив: *неже, нежели* српски: *него, више*; немачки: *als*; латински: *quam, plus* — Но разлика падежа множине од падежа једнине дошљедније је изведена него у оригиналу. У ријечима, где се не чује у српском говору ъ или ь, изостављено је ь, као н. пр. у ријечима: польза, печално, начальникъ, сильно, апостольскими, аггельскими, и т. д. — као што је урађено и у изданима наших црквених књига у Биограду, Бечу и Будиму. Између ријечи вѣсь=сав, и вѣсь=село, истакнута је разлика у нагласку; послије ж, ш щ и ч мјесто ѣ долази и; исто тако о у ч я мјесто о у ча.

Многе *скраћене ријечи*, које би се могле криво прочитати, штампане су у потпуном облику; *а у Апостолу све су скраћене ријечи, од почетка до краја књиге, штампане у потпуном облику*. То је учињено из темељних и већ сваком добро познатих разлога. У осталом, скраћивање ријечи изазвала је негдашња потреба, кад су се текстови преписивали руком, да се олакша труд преписивачима, и да посао брже иде. Проналаском штампе нестало је те потребе. Овом приликом могао се обрити који руски нагласак, те пасти овдје, гдје Срби удара гласом.

Апостол је прештампан са 17-ог издања Апостола, штампаног год. 1881. у синодалној штампарији у Москви. Редакција овога московскога издања доста је лоша, јер, не гледајући на штампарске погрјешке, има доста необичних ријечи и реченица, особито у предговорима. Ја ћу у потврду овога, што наведох, између многијех примјера и мјеста само неколико да наведем: „Поѣченїе ѣкωмле къ павлъ, ѣкωже не мнѣти не шстаклающа жидωвъ wбрѣзɔватисѧ.“ — „Сїѧ книги, дѣѧнїа апостωльска нарицѧтсѧ.“ — „Комѫ словомъ посласте по мнѣ.“ — „Человѣкома предавшема дшѫ свою.“ — „Керигома желѣзномa дѣкма.“ — „Ѩкω послашa оубω, рече, ташки и крѣпки.“ — „Сочинихъ есть севѣ братїю. — „Лѣкъ еггелїстъ.“ — „О мѫжѣхъ, w іересѣхъ.“ — „Понеже Ѣден протикалѫѣсѧ законωмъ и сѣньми (биће: законом и сѣни).“ — „Недостанетъ бо и повѣствɔвɔцїѧ лѣта.“ — „Ефесскимъ попωмъ.“ — „Дла оле“ и т. д. —

У *календарски* дио ушло је све, што је и у бечком издању Јеванђеља с том разликом, што су *Срби свеци* стављени на прво место и сви без разлике прљеним словима означани. Осим тога уништи су сви српски светитељи, који су означени у Србљаку од год. 1861., дакле, ушли су у

наш календарски дио у Јеванђељу и Апостолу још и ови *српски свештитељи:*

1. *Јоаникије*, први патријарх српски;
2. *Јоаникије* дјевически;
3. *Данило*, архијепископ српски;
4. *Јевстатије*, архијепископ српски;
5. *Сава II.*, архијепископ српски;
6. *Василије Остроški;*
7. *Пешар Цетињски;*
8. *Никодим*, архијепископ српски;
9. *Јован Владимир*, чудотворац;
10. *Јеврем*, патријарх српски;
11. *Сабор* св. српских просвјетитеља и учитеља.

Сад је ушао у штампу *Октоих.*

Рељево 8. (20.) априла 1891.

НЕШТО О НЕПРАВИЛНОСТИ НЕКИХ ИКОНА, А У ХАТАР НАШЕГА ЛЕПОГА ПРАВОСЛАВЉА.*)

Нигде не ћете наћи православне српске куће, у којој не би биле по две св. иконе; по једну увек ћете наћи и у најсиромашнијој колебици. Најчешћа је икона крсног имена. Крсна слава понос је српски. Ту је поникла и наша лепа народна пјесма:

„Кад се Срби Богу моли:
На Истоку према сунцу
Лицем гледа на Тројицу,
На икону — Крсно име —
Пољелива свак' за тиме.“

(Никола Беговић. Српске народне пјесме из Лике и Баније. Књ. I.)

Шта су св. иконе? На то питање одговара нам св. Григорије велики: Св. иконе јесу знакови, који нам, као и писмена, дају појам о религиозним предметима, и надахњују нас благим осећајима, пружајући нам више светлости. (Књ. 9. пис. 9.) Иконе су дакле књига из које човек чита вољу и славу божију. Оне су огледало побожности, смирења; оне човека потсећавају на лепе хришћанске врлине из живота онога свештитеља, чији образ икона показује.

Према оваковом назначењу св. икона, православна црква, као чуварица свега што јој је оставила у аманет древна васионска црква, пуним правом захтева, да су св. иконе сагласне: са податцима из св. писма и св. предања и са биографијама светих. И само у томе случају неће се уметник никада огрешити о догматику, црквену историју, литургику и симболику наше цркве.

Седми васионски сабор, држан у Никеји 787. године, утврдио је догмат о поштовању св. икона. Закључак тога сабора гласи овако: „Не допуштајући никакве новштине, ми чувамо сва црквена предања, која су се било кроз писмо, било без писма утврдила; а једно између таковиx је *живописно приказање иконе*, које је сагласно са историјом еванђелске проповеди, и служи потврдом, да је Бог слово истинито, а не само привидно постао човеком, и нама је то на корист. Јер оне ствари, које једна на другу показују, очито је, да се међусобно једна са другом и доказују. Пошто је то тако, ступајући као по царскоме путу, и следећи благочестивоме учењу светих отаца наших и предању посвудне цркве (а знамо да у њој Дух св. станује), са пуним поуздањем и марљивошћу установљујемо: на онај начин, као слика часног и животворног крста, исто се тако имаду стављати у св. Божијим црквама, на свештеним сасудима и одеждама, на зидовима и даскама, по кућама и на путевима часне и св. иконе, биле оне изведене у бојама, или мозајички, или из друге какове прикладне материје, и то иконе, колико Господа и Бога Спаситеља нашега Исуса Христа, толико и

*) Обраћамо нарочиту пажњу наших читалаца на овај чланак, који се хоће да дечи једно зло, које нам из потаје потконава наше православље у неким крајевима. Ох неког времена опажа се у кућама нашега народа све више светих икона са типовима римске или унијатске цркве, а народ их купује за своје рођене новце и не слутећи, да се те неправославне иконе шире путем римске пропаганде. На то су упозорили народ неђ и листови у крајевима Србије, па и неки наши епископи. Сви наши свештеници, учитељи и родољуби ваља да чувају народ од те отровне балке, која се крином увлачи у наше домове, да нам уништи наше лепо православље! Уредн.

непорочне владичице наше свете Богородице, часних анђела и свију светих и блажених људи. Јер чим се чешће они на иконима насликани виде, тим ће се живље код дотичних, који на њих гледају, узбудити успомена и чежња к њиховом прототипу, целиваће их и одаваће им разборито поштовање, али не оно пуно поклоне, које по вери нашој припада једино божанственој природи, него ће им се одавати част на онај начин, као што се одаје слици часног и животворног крста светим Еванђелијима и осталим свештеним предметима, приносећи им на име тамјан и свеће, као што је то у древних благочастиви обичај био. При чему част, која се одаје икони, предази на прототип њезин, и који штује икону. штује лице, које је на њој насликано. Таковим ће се начином утврдити учење св отаца наших. то јест, предање посвудне цркве, која је од једног до другог краја света примила Еванђеліје.“ (Превод Дра Н. Милаша)

Садржај овога догмата јасно показује значај, вредност и корист св. икона. Основ пак, на којем се манифестује овако назначење икона, јест тврда истина, да су оне *верно израђене у духу, према захтевима и подацима православне цркве.* То захтева св. наша црква, па према томе не може се ни замислити поштовање онаких икона, које су израђене више по фантазији уметничкој него ли према њезиним захтевима. На пак могу се наћи, премда сада још у мањој мери, таке иконе и у нашим кућама! Узрок тому бити ће неукост и наивност нашега народа у т. з. „полупросвећеним“ слојевима, па онда можда и утисци из спољашности и са стране.

Ми не осуђујемо уметничке радове, али наша истинита црква и њезина конзервативност не може поднети слободну уметничку фантазију, која иначе у променљивом и модерном свету, кадра је да буде и лепа, и занимљива и уважена. Квалификација уметника може остати непромењена, али у границама оне цркве, која пре свега тражи од уметника, да се придржава строго антиквитета. Данашња светска конјунктура не може и не смије утицати на израђивање св. икона за православну цркву и њезине верне. У том послу не смије бити ништа истакнуто онако „proprio motu“. Лепе су речи св. Тертулијана, које се баш овде даду згодно применити: „Ми немамо никакве нужде да се старамо о просвети после Исуса Христа. нити да истражујемо даље после Еванђеља. Верујући у Христа и у Еванђеље, не ћемо да знамо за другу веру.“ (Praescript. Haeret. Cap VIII)

У најновије доба, премда не код нас, најбољи је и уједно и најкрупнији пример заблуде у сликању св. икона Рус Верешчагин. Лошу страну његова дела показала нам је критика у своје време. Његове т. з. „библијске слике“: „Света породица“ и „Ускрснуће Христово“ поникоше на мотивима, које је диктовао Штраус и Ренан. Нама је то доста и много.

Упозорујемо сваког православног Србина, да при куповању и добављању св. икона, са ма којег стоваришта код нас, буде здраво пажљив, држећ на уму, да су *те иконе рађене у шубим фабрикама а без сваког надзора и цензуре.* Пренебрегнемо ли и најмању пажљивост, ето нам згодне прилике, да за своје рођене новце купимо којешта. Пишућ ово сетисмо се циркулара високопреосвештеног г. митрополита Михаила од 20. децембра 1889. ЕБрој 1959., којим он опомиње подручно свештенство, да води тачан рачун и да бдије како ће народ куповати само таке иконе, које су израђене по пропису и типу српско-православном. Ради саме ствари о којој говоримо, а по превеликој важности истога циркулара и за наше овдашње прилике, наводимо га овде дословице: „Од неког времена почеле се уносити у Србију иконе католичког и унијатског изгледа, и оваке слике противне православљу — продају трговци, књижари и разносачи нашему народу као иконе православне.

„Нашли смо за потребно и корисно светој вери, обратити нашем свештенству особиту пажњу, да не допушта овакове иконе ни у црквама, ни по домовима хришћанским.

„А да ли је икона противна православљу, то се може познати: *прво* из потписа

на туђем језику; *другог* из тога, што су сви ти тања римског обријани или им је на врху главе теме обријано, са оделом, које се не употребљава у нашим црквама и позитуром западњаштва, на коленима и са склопљеним рукама.

„Како по своме свештеничком позиву, тако и по овом нашем налогу православно српско свештенство има ради очувања народа у православљу дејствовати поуком, саветом и влашћу, да се противне нашој цркви слике под именом икона не купују и не држе у Србији ни у црквама ни у домовима српског народа.

„Овај се распис има наћи при свакој цркви и манастиру ради поступања по њему.“ („Хришћански Весник“ 1890. год. свеска I.)

К овом додајемо још неколико речи нашег врло уваженог писца, преч. г. *Јована Вучковића*, проте и професора богословије у Задру; и те нам речи могу бити најбољом опоменом, како се за добар новац може купити највећи несмисао Исти писац прича нам: „како је, негде на западу насликао неки сликар смишљену слику „Жртва Аврамова.“ Отац наперио кубуру на свога сина, а од озго, с небеса пушта анђео воду управо на оно мјесто гђе је барут, те кубура не може да састави.“ Па додаје: „Није ли смишљена та слика? И те како!“ Још каже: „да таких слика има на западу доста“ („Истина.“ 1885—86.) Ово је валда најкрупнији пример, па се лако може приметити ал има их тањих и финијих, где неправилност и неправославност може разабрати само око вешта посматрача. За то, коме је да купи икону, нека предходно потражи савета и поуке код свога свештеника, па ће бити у томе увек на чисто.

Овим хтедосмо рећи, како нису све иконе православне, које су уметнички израђене и које можда донекле, по добро схваћеној главној идеји имаду сличност са св. иконома; а кад их мало боље посмотриш, оне су нешто са свим друго.

Данас претежнији део нашега народа по селима има у својим кућама св. иконе израђене на стаклу, са простог ал природног разлога — што су јефтине. А каково је дело? Да нас Бог сачува! Пред нама је така једна икона Глава читаво чудо. Руке грдне, више него отечене, пристале би само каквоју колосу. Ноге кратке, суновање, а петпце високе. О боји да и не говорим. Ту су све боје овога света, па куд су све. туд још „дреће“ са свим неприродно употребљене. Фирмамент над главом светитеља пун је рупица и другог цвећа, не знаш ни за што, ни у коју сврху, ни са каквим симболичким значењем? Биће да је слика за то тако украшена, јер немачки „културтрегери“ добро знаду, да прости народ здраво воли јасне боје и шареница. Њихове фабрике продукују таких слика на хиљаде. Трговци држе детаљисте, а ови народу пуде, досађују и продају уз јефтину цену. По самој пак изради овака је слика не само бурлеска, него још и голема инконсеквентност према нашим св. иконама, које у цркви и ван цркве мораду имати потпуни и нужни афинитет. Још имам да приметим, и са свим је природно, кад су већ слике накарађене и кад због лоше израде не мож' знати чији лик има слика да представи, нужно је да се име писмом прибележи И тако могу се по где где наћи у сељачким православним српским кућама (коне и са оваким натписима: JHS (Jesus hominum salvator); Heiliges Herz Jesu; Ecce Homo; Maria Krönung; Herz Maria; Maria Grote de Lourdes, и друге неке. Такове иконе, као што видимо, нису православне.

Нису без погрешке где које и од оних икона, које су масном бојом израђене, или на хартији са акварелним бојама колорисане. И ту има неправилности и неправославља. Видећемо икону „св. Богојављења“, која показује моменат кад је Христос загазио у Јордан да га св. Јован крсти, а овај захватио воде или шкољком или само руком па га полева преко главе. Ово је римски начин крштења „обливањем“, који је поникао тек у XIV. веку у место трикратног „погружавања“. Наћи ћемо даље светитеља, који су живели пре V. века, одевених у сакос а не у фелон, ма да је сакос уведен тек у V. веку од грчких императора; св. Саву без „светог

круга“ око главе; икону Мојсија са две камене таблице, на једној III. а на другој VII.—X заповести. То је по римском учењу у место православног IV. и VI—X; дочим Ново-Јевреји уче V и V—X. и т. д.

Колационирајући живопис наших св. икона, израђених у новије доба, са оним из атонске и старе византијско-српске школе, који је сачуван донекле још у неким нашим манастирима, наћи ћемо голему диференцију. На први поглед опажа се на лицу тих икона са свим друга карнација, пуна достојанства и смирености, пуна светости и тајанствености. Лице светло, жуто као восак; очи, огледало душе, отворене казујући саму љубав и самопрегорење спрам Бога и ближњега свога. Позитура тела, скроман, поугасит колорит слике изјављује прецизно схваћање оних речи које је изрекао један црквени учитељ: „Као што ти, Јудеју, поштујући књигу закона, не поштујеш кожу и мастило него слово божије, које је у тој написано; тако и ја клањајући се икони Христовој, не клањам се дрвету и бојама, не, него у том неодушевљеном изображењу Христовом хоћу да се клањам самом Христу“. Па кад сви знамо да јест и да тако бити мора, не смијемо допустити сликарској фантазији, да на њу код сликања св. икона утиче конјунктура данашњег модерног века, а све што нам је остало коректна од старине, то да је, као бајаги, обсолетно и преживело. Истина, има појединих људи, па и читавих нација, које су заволеле и усвојиле по гдешто, но томе ћећу не може бити места у цркви и на свештеним предметима. Православна црква захтева једа ред за свагда, да се уметници држе у најстрожијем смислу антиквитета т. ј. старине.

Желети је, да сва наша стоваришта св. икона, наше књижаре о овом озбиљно промисле, и да се постарају како ће у *будуће распродавати иконе израђене поштено и по пропису наше православне српске цркве.* Ово су дужни чинити наши пре продавци у интересу православља и у интересу Српства. Данас може се још наћи на тим стоваришима св. икона, које не одговарају са свим захтевима наше истините цркве и које би само mutatis mutandis могле бити чисто православне. *Ректификација оваких икона нужна је на сваки начин, и то тим нужнија, ако се жели стећи поштуно повереље и препорука оних који су позвани, па који су и вољни да воде на православности у нашој цркви, а то су: њезине духовне власти и њезино свештенство.*

С похвалом напомињемо овде: посланицу црногорског митрополита; забрану пакрачке епархије у погледу икона у књизи „Апостоли и еванђеља у празничне и недељне дане преко целе године, с преводом српским и са више одабраних слика из св. писма; од епископа Платона. Издање српске књижаре браће М. Поповића у Новом Саду. 1885.“ Годину дана пре тога издала је иста књижара „Приповетке из старог и новог завјета са тридесет слика“ које су скоро скроз изображене по начину римске цркве. Обе забране датиране су у Пакрацу 12. фебруара 1887. број 112. Вредна је књижица: „Православност у данашњем црквеном живопису у Србији“ од Михаила Валтровића. Београд. 1886; књига „Главнији моменти из историје хришћанске ставрографије.“ Написао Јован Вучковић. Задар 1890.

Дао Бог налазили ми у будуће и више таких људи и таких радова! Лепо је рекао св. апостол Павле: „Бодрствуйте, стойте въ вѣрѣ, мужайтеся, утверждайтеся“.... (I. Кор. 16. 13.)

У *В—цу* на Благовести 1891.

Г—ч.

ЗАВИСНОСТ НРАВСТВЕНОСТИ (МОРАЛА) ОД РЕЛИГИЈЕ.

С руског превео Ђорђе пл. Бота, свештеник.

(Наставак.)

Доиста, у погледу речених факата може само по себи поничи питање: када нам религија пружа виши кажипут нравственог живота, када се у њој налази пуна наде потпора за такав живот, када најпосле из ње црпемо моћ за нравствену делатност, то онда како је могуће, да људи, који као што се види тако су пријемчиви за религиозне утиске, тако се вољно покоравају црквеном уставу и као што се зна, живе као прави религиозни људи, — како је дакле могуће, да ипак ти људи врло лако греше? Као одговор на то питање не ћемо пребацивати тим људима, који живе као „црквени“ људи, — а међу тим пуни су нравствених недостатака, да су лицемерни, те да теже за властитим циљима или за самопреваром, и ако се до душе у неких не могу порицати и таке ниске побуде у нравственом погледу. Има других и много битнијих разлога, којима се доиста тачно могу разјаснити више речена факта. Само онај, који не верује, и који намерно пориче сваки утицај хришћанске религије и цркве на практичан живот, само такав може тврдити, да су сви благочастиви и цркви одани људи или гадни фарисеји или ниске варалице себе самих и других људи. На против, сваки који из ближе познаје живот људи речене категорије и који их посматра без предубеђења, може се у свако доба уверити, да живот таких људи не руководе речене ниске побуде, већ искрена жеља живети онако, „како Бог заповеда“, како црква и религија прописује, и та жеља пониче скоро увек из њихове тако зване природне пријемчивости за утиске религиозно црквене, из њиховог лаког религиозног побуђења. Разуме се, да ће сваки појмити и сагласити се с тим, да та религиозна пријемчивост јесте само степен односно пут, који води правој религиозности, али не сама религиозност у правом смислу. Даље има људи таке природе, који су један пут у извесним приликама већма пријемчиви за религију, и у оне који се лако одушевљавају за све што је добро, лепо и племенито, други пут пак и у другим приликама, — као што искуство учи — јесу пријемчиви за све што је рђаво и зло, и по унутарњој неопходности, увлаче се у њих таки утицаји у толико лакше, у колико је мање успела права религија да се угњезди у срцу њихову, на коју би се могли чврсто ослонити у тешким приликама у животу своме. Таке људе Господ наш Исус Христос испоређује час са каменитим земљиштем, на коме посејано семе до душе брзо изникне, али не имајући дубока корена, исто тако брзо и свене и угине — не донесе плода, — час са земљиштем, на коме заједно са добрим семеном, и шта више, још боље напредује кукољ, и друге штетне траве, које са свим загуше добро семе тако, да не може донети очекивана плода. —

Религију прима и усваја не наш дух само по себи, не наша воља, већ на против религија постаје наша својина само постепено, по мери наше тежње, кад и кад и после крајњег напрезања свију наших духовних сила. Царство је божије, по речима спаситеља нашег Исуса Христа у нама самима, али по речима његовим царство божије не даје нам се готово, без икаквог труда од наше стране, већ се сваки труди да га заслужи и добије; а блаженство тога царства, саопћено људима у хришћанству, не даје нам се као какво готово наследство, без учествовања онога, који га хоће, већ га наслеђује сваки после веће или мање, теже или лакше и жестоке борбе са самим собом и са светом, који га окружава. Та борба није код свију људи једнака, не почиње код свију једнако и не траје једнако, она је само неизбежна за сваког с тога, што је узрок, који ју изазива и изводи, један те исти, у свакога се налази, и тај узрок јесте грех, који живи у нама, који војује у нама и преко нас против св. закона божијег, откривеног у хришћанској

религији. Св ап. Павле овако слика ту унутарњу борбу у човека: „Јер знамо да је закон духован; а ја сам тјелесан, продан под гријех: Јер не знам шта чиним, јер не чиним оно што хоћу, него на што мрзим оно чиним. Ако ли оно чиним што не ћу, хвалим закон да је добар. А ово више ја не чиним него гријех који живи у мени. Јер знам добро да не живи у мени, то јест у тијелу мојему. Јер хтјети имам у себи, али учинити добро не налазим. Јер добро што хоћу не чиним, него зло што нећу оно чиним. А кад чиним оно што нећу, већ ја то не чиним него гријех који живи у мени. Налазим дакле закон кад хоћу добро да чиним, да ме на зло нагони. Јер имам радост у закону Божијему по унутрашњему човјеку; али видим други закон у удима својима који се супроти закону ума мојега, и заробљава ме законом грјеховнијем који је у удима мојима. Ја несрећни човјек! Ко ће ме избавити од тјела смрти ове?“ (Рим 7. гл. 14—25.)

Еле не само св. писмо, у коме се јасно слика та унутарња борба човека са грехом, већ и свеодоба свакидањег искуства уверава нас, као да у сваком има две природе, и као да живе два човека, стари, пали, који се још налази у греху, и нови, по ново рођени божанственом благодаћу у хришћанској религији, и та два човека непрестано се међусобно боре о господство над нама. Та се борба још није докончала са свим ни код верних хришћана, нити је раздор престао, те по томе и верни — као што нас често и строго уверава св. апостол — треба непрестано да бдију над собом, треба да се боре и моле, да старог човека, — извор греха — све више покори нови човек — хришћанин — силом св. хришћанске религије.

А како неки баш и од самих верних и благочастивих хришћана по природној слабости своје воље, лакоумно држе, да су слободни од сваког искушења и борбе, те на супрот строге опомене од стране вере, да су непрестано будни, да се моле и утврђују у вери и нравствености а међутим у исто доба падњи грех непрестано тежи, да овлада њима час с једне, час с друге стране, — то се онда по себи разуме, да лако могу пасти такови људи, а често и врло дубоко пасти могу. Дакле јасно је, да повод и узрок таковог пада није религија, која на против својим опоменама и саветима свакако се стара, да нас задржи и опомене, да се чувамо искушења; није узрок та прилика, што су ти људи религиозни, и теже да буду такови, као и благочастиви, већ је узрок једино та прилика, што таки људи не чувају нити слушају све савете религије, бар не обраћају довољно пажње, и немају тврде воље да испуне савет религије, те да бдију над собом. Дакле и овде узрок греху и неправствености није религија, већ делом човечија непослушност према религији, као и према гласу Божијем, а делом недостатак у неких људи дубоке и праве религиозности, која се може постићи једино упорном борбом са властитим ћудима и грешним наклоностима.

Из тога што смо рекли о двојакој човечијој природи, може се закључити, да се у самој човечијој природи налази како зло, тако и добро, те на основу таквог закључка могу нам пребацити и ове ријечи: „па када се у самом човеку налазе извесне природне задаће нравствености, тако ријечи природне урођене добродетељи, то је онда очевидно, да те природне задаће а не религија служе човеку као основа нравствене делатности“. Против тога приговора можемо овде навести гледиште једног западног моралисте, на име Мартензена Он признаје да има нека врста природних добродетељи, које помажу да се испуне нравствене обвезе, када је при том обвеза уједно и природна склоност. До душе он вели и то, да има и природних порока, који постају нравствени пороци, ако се озбиљно не боре против њих. Исто тако треба судити — по мишљењу Мартензена — и о тако званим темпераментима, који делом потпомажу извршивање нравствених обвеза, делом га пак спречавају. Тако сангвиничан темпераменат потпомаже извршење нравствених обвеза у толико, у колико оспособљава човека, да се живо интересује за сваку ствар и да се користи сваком при-

ликом за своје цели; али он и пречи строго извршење обвеза с тога, што је сангвиник расположен према ономе, што је непостојано површно и променљиво. — Меланхоличан темперамент помаже да се изврши обвеза, у колико је наперен не просто само на спољашњи чувствени свет, већ расположен за дубље размишљање, за озбиљнији одношај према себи и према страним предметима; али он и пречи извршење обвеза с тога, што је наклоњен да живи само својим унутарњим животом и самоодржањем, постаје непрактичан, и у своме егоизму више се занима само са својим властитим „ја“, са својом личношћу. Холеричан темперамент наклоњен је живој делатности, постојаности. и т. д. и по томе је користан по извршење нравствених интереса, али може и сметати за то, што је холерик наклоњен упорству, у својој већ један пут усвојеној намери, искључујући свако даље расуђивање, наклоњен је страсном насиљу. деспотизму, као и осветн и фанатизму. Најпосле флегматичан темперамент као темперамент умерености и спокојства, премишљања и хладнокрвности повољан је по нравствене тежње, али је и штетан по њих. у колико је наклоњен лењости и равнодушности.

(Свршиће се).

НАШЕ НАРОДНО ЦРКВЕНО ПОЈАЊЕ.

Свака мелодија, било светска било црквена, постаје из осећања. Као што речима изражавамо своја чувства тужна и весела, тако исто појањем и певањем казујемо своја осећања. Оно може изразити не само један човек него и цео народ. Народно црквено појање, са којим се српски народ дичити може и са којим стоји изнад свију других народа истекло је из побожног срца народнога. Појање нам улева утехе, ако смо тужни, оно нам улева наде, ако смо у невољи. Појањем говоримо своме творцу, говоримо шта у срцу осећамо. Имамо доиста и вештачко појање, али оно не учини на нас такав утисак, као оно право народно црквено појање. јер је велика разлика између појања, које је поникло из побожног срца народног, и појања које је вешт музичар створио.

Но није доста ово благо нашег народа имати, него треба га са одушевљењем и трудом неговати и пред свет изнети. Најглавније пак настојавати, да се свуда једнако пое а не као што се то на жалост данашњим даном збива, јер ретко чујемо певца у српској певници, који је веран у изразима природног и непритворног појања. Највећа је дужност учитеља, ово лепо појање неговати. Та они су васпитаоци народа а са лепим појањем се народ и васпитава. Од какве је важности с практичне потребе наше црквено појање за учитеље, то је свакоме познато. Но велико је питање, како се исто негује и учи? По моме мишљењу — никако!

Многи, који сврше учитељски завод и постану учитељи, немају ни појма о појању, јер га на жалост сматрају за споредну ствар и уверени су, да ће добити учитељско место ма и не знали појати.

Немарност и једностране учење и никакав труд, то су најглавнији узроци, што наше дивно црквено појање пропада, и ако се овоме неће на пут стати слушаћемо веома ретко појање, које ће нас усхитити, јер невешт певач извија и цифра мелодије, поје т. ј. дере се тако високо, да у лицу са свим поцрвени, бечи очи, текст му је споредна ствар и код њега не зависи мелодија од стихиире, него стихира од мелодије. Овако појање не улева у нас побожност и нема снаге, да нас опомене на Творца и безмерну милост његову; на против сваки гледи, да што пре из цркве изиђе, јер га такво појање не претопи у побожно осећање нити га усхићава. Осим већ наведених узрока, што наше црквено појање пропада. носи још и највећи део кривице садашња припрема за учитељско звање.

Већи део младића, који се одају учитељству, немају пред очима, да ће бити

једаред учитељи, јер их често саме околности на овај сталеж приморају; кога пак околности ма за који сталеж приморају, тај се не може с љубављу истоме одати; за то ће испуњавати све само из дужности, па и то непотпуно. Други се пак нада, да ће постати тамо учитељ, где му није појање нужно. Но ретко се оваки план постиђи може, јер већином постају учитељи тамо, где је појање неопходно нужно.

Напредак и развитак нашег црквеног појања онда би се постићи могао, кад би учитељска плата свугде толика била да се учитељ не би морао старати за побољшање свог материјалног стања; онда би могао већи део слободног времена посветити на ширење црквеног појања у народу тим начином, што би дечаке, који су већ школу свршили, сваки дан обучавати могао и школску децу исправљати и одучавати од погрешног појања. Али за сада остаје све по старом, јер чешка пословица каже: „*За мало новаца мало музике*“.

Друго главно условље за напредак појања је реорганизација истога. Још и сада веома мален број младића, који намерава одати се учитељству, зна управо, шта је појање.

Ту се често догађа, да многи младић, коме није по вољи испао план, што се тиче његовог будућег сталежа и из других којих узрока, сети се, да буде учитељ и буде примљен у учитељску школу. Осим осталих предмета мора још слушати и црквено и нотално пјеније. Не знајући готово ни оно, што је најнужније из црквеног појања, чини се њему, да је ово тешко научити, постаје немаран према овоме предмету, изгуби вољу и избегава исто.

Узевши у обзир, како се данашњим даном учи црквено појање, морам признати, да је исто доста примитивно, јер различите цртице и крстићи, које ђаци трилама зову, идући час горе час доле, представљају начин учења црквеног појања, и то је главна погрешка, што се појање учи по слуху. Дакле онај који има веома добар слух, може половно исто научити, други пак, који нема тако добар слух, веома тешко исто схваћа, постане према истом немаран и изгуби са свим вољу на учење. И тако, кад после три године дана добије диплому као учитељ, вешт је у појању тако исто, као што је био пре доласка свог у учитељску школу.

Пошто је учитељ уједно и васпитач, а лепо појање има великог уплива на васпитање деце, то треба да зна учитељ употребити ово васпитно средство. Но како ће учитељ децу у појању обучавати, кад је сам у том невешт!

Како изгледа појање по селима, где су учитељи појци, који су при оспособљењу за учитеља у дипломи из појања оцењу једва довољну или довољну добили?

Одговор на ово питање може себи сваки дати сам. Не иште се од учитеља, да буде философ, доста је кад зна потпуно оне предмете, које треба у школи предавати; такође се не иште од учитеља, да постане особит невач. Доста је, кад зна коректно оно појање, које је њему у цркви и у школи неопходно нужно. То је највећа уметност учитељева.

За развитак нашег појања веома је нужно таку *ручну књигу* имати, која садржи све наше појање и из које може сваки коректно и једнако појати научити, и пошто су учитељи на првом месту позвани да шире лепо појање, то треба наши млади потоњи васпитачи народа који полазе учитељску школу, такво дело да имају. Али није доста тако дело имати, него је нужно марљиво га изучавати, да се у животу тиме користити могу. Сада се пружа прилика, да се сваком ревношћу појању на пут стати може, а то тиме што су *Гаврило Боларић*, свештеник и вероучитељ на вел. гимназији и *Никола Тајшановић*, народни учитељ и учитељ певања на препарандији и великој гимназији у Сарајеву, написали у ноте: „*Српско православно пјеније по карловачком начину.*“

С погледом на материјалне околности и да се боље научи, написали су све комаде у један глас и изишло је пет свезака. Садржај прве свеске је следећи: Алилуја по апостолу; Херувика 1 гласа, руска и Станковићева; Достојно велико 4, 5 и 6 гласа, мало 8 гл., руско и 8 гл.

као Возбраној. Хвалите 8 гл. као Да молчит и као Тои Деспотин. Причасна: божићно, Господи кто обитајет, Скажи ми и друга. Друга свеска садржи у себи 15 ирмоса који се преко године у нашој цркви поју. Трећа свеска садржи у себи 16 комада који се поју на обичној литургији. 12 комада на празничној литургији, 13 комада на владичанској. 6 комада на призивању и благодарењу и 4 комада на погребу, свега дакле 51 комад. Четврта свеска садржи у себи цјеније у часни пост и о светлим празницима васкрсним, па све до Тројичног дне. А пета садржава у себи свих 15 великих сједална и велико Господи возвах и велико Да исправитсја. —

У Сомбору.

Као што сам дознао, налази се у штампи и осмогласно појање.

Мелодије овог појања су верно написане, добро и лако разумљиве. тако, да сваки исте лако научити и после коректно певати може. Тиме ће се још и то постићи, што ће се свуда једнако без икаквог неумесног цифрања мелодија појати. Али дело ово само ће онда имати своју практичну вредност, ако се прими у учитељску школу и богословију. Надајмо се, да ће славни Сабор ову реорганизацију нашег црквеног појања произвести.

Драгутин Блажек.

ЈОШ ЈЕДНА РЕЧ О ФОНДУ ЗА СВЕШТЕНИЧКЕ УДОВИЦЕ И СИРОЧАД.

Воздадите убо всѣмъ должная... и чѣмже честь, честь!
(Римљ. гл. 13. ст. 7.)

Кад сам приликом избора за српски народно црквени сабор још 1874. године у мој програм ставио и то, да ћу на сабору порадити и на томе, да се оснује фонд за свештеничке удовице и сирочад, онда сам ту моју задану ријеч збиља саопћио и многим народним посланицима, као и вођи онданње српске народне странке дру Св. Милетићу, који ми као и остали рече, да против томе нитко бити неће и не може, него да је чуо, да кр. комесар има инштрукцију, шта све да се на сабору расправља, па да уштам њега.

Једном приликом уштам ја сада већ покојног кр. комесара, честитог старину С. Хубера, који ми врло пријазно рече, да он против тако племените замисли ништа противно имати не може, дапаче жели је, додаде, да српско свештенство већ једном осигура своју породицу, али како за то не треба уредба, која треба превишњу потврду. него је за то довољан штатут (правила) који потврђује влада односно генерал-команда, па како ће се епарх. скупштина ове јесени*) састати, то ће много боље бити, ако она донесе правила за удовички фонд, и поднесе их генерал-команди на потврду; јер ова је процедура много краћа и бржа. На томе управо очинском савјету захвалим се синовском љубави.

Пун радости, што сам моју задану ријеч искупио, једва сам дочекао састанак епархијске скупштине мјесеца октобра 1875. године.

У записнику V. сједнице епархијске скупштине, држане у Плашком дана 8. октобра 1875. године под бр. 6. стоји ево ово: „Илија Машић предлаже, да славна скупштина изволи изаслати један одбор од 9 лица, који ће правила пензионалнога завода за удовице и сироту дјецу српског свештенства епархије наше израдити и иста још овог заседања пред скупштину изнети на расправу“.

Скупштина је радо примила овај предлог и под бр. 17. у одбор изабрала ево ове скупштинаре: проту Самуила Поповића, проту Петра Кокотовића, проту Васу Кнежевића, пароха Илију Машића, пароха Павла Пајића, пароха Јову Шарца, пароха Ђуру Алагића, пароха Ману Мајсторовића и пароха Јову Радмановића.

Овај одбор израдио је правила, која је епархијска скупштина с' неком измјеном у целости примила и ондашњој ц. кр. генерал-команди, као крајишкој управној Области на потврду поднела. Но генерал-команда поврати их да се према учињеним примједбама исправе.

Али сада већ блаженопокојни епископ Теофан Живковић не само да није хтео сазвати одбора за удовички фонд, да правила удеси према истакнутим примједбама генерал-команде,

*) 1874. био је изборни, а 1875. године био је расправни сабор.

него је пета правила забацио тако, да им се у траг никако ући није могло и не може.

Ја сам године 18·5. после заједничке сједнице епархијске конзисторије и епарх. админ. одбора пред свима присутним врло одличним члановима епархијске власти код ужине (ручка) епископу Теофану рекао, да он носи на души свештеничке удовице и сирочад, јер је он крив, што данас немамо удовичког фонда. А честита старина прота Јова Шорак приговорио му је, зашто је ствар забацио, зашто није дао кроз одбор према примједбама генерал-команде исправити правила, па би данас имали не само потврђене штатуте, него богме и фонд за свештеничке удовице и сироте!

Па ено и штатуте пакрачке дијецезе била је висока влада непотврђене такође с' примједбама повратила натраг; али вриједни и бриљиви епископ Мирон није забацио штатуте, него је настојао, да се према владиним примједбама удесе, и тако наша браћа свештеници на крајње дијецезе имају данас потврђена правила и фонд за свештеничке удовице и сироте.

Ово што сам навео до сад, навео сам не из какве сујете глупе, ни да кором кога, него што сам морао, а донекле и дужан био навести, како би тијем пружио необориб доказ, да српски народно-црквени сабори и невино свештенство није криво, што у дијецези горњо-карловачкој данас нема фонда за свештеничке удовице и сироте; дакле брат Никола Косановић, протопресвитер плашчански, те сестра пок. гђа Миљица (Пантина) пароховица из Петровасела и брат Василије Поповић, парох мошорински, немају право — у погледу дијецезе горњо-карловачке!

Код таког стања ствари, а поводом тијем, што нас је „Српски Сион“ радосно изненадио, да је високопречасни г. *Платон Телечки*, патријарашки мандатар за горњо-карловачку дијецезу, са одличним особама израдио правила за фонд свештеничких удовица и сирота дијецезе горњо-карловачке и поднио их високој кр. влади на потврду, — повела се о том ријеч и на збору свештенства вилићког протопресвитерата приликом данашње духовне исповједи. Парох Јова *Будисављевић* нарочито је истакао, да би удовички фонд данас износио сто хиљада фор., да је ступио у живот 1875. године онако, како су правила према нашим околностима удешена била. За то тим одушевљеније присутна браћа свештеници закључише у један глас, да се високопречасном г. *Платону Телечком*, мандатару горњо-карловачке дијецезе, изрази јавна благодарност, те моју маленкост одликоваше тијем, да ја то у име целог збора учиним, које ево овако чиним:

Високопречасни господине! Промисао Божији, који управља судбином појединих народа, као и појединога човјека, уклонио је сметњу утјехе наше и обитеља наше, и Вас, високопречасни господине, милошћу свога изабраника, светог патријарха Георгија, узвисио на чело управе највеће и најзначајније дијецезе, и тек што ступисте на праг дијецезе наше, јављате се нама по оним ријечима Христа Спаситеља: „**Такав да просвјетитсја свјетлост ваших предс человјеки, јакав да видатх ваша добрија дјела ..**“ (Мат. гл. 5. ст. 16.) А бољега, већега и задушнијега нијесте могли, и не можете започети и учинити, него што предузесте, да остварите удовички фонд за свештеничке удовице и сирочад!

Уз најтоплију благодарност нашу, нађи ћете и најиздашнију потпору нашу, да своме имену подигнете тај монуметални споменик, који ће, славећи Вас и име Ваше, казивати потомству, шта је и колико је добро у стању учинити човјек, који срце и душу има!

Увјерењу израза дајем, кад кажем, да ће неброј свештеничких удовица и сирота завапити захвалним гласом: **Блажено чрево носившше тја!!** А моја маленкост у име збора свештенства вилићког протопресвитерата весело кличе: живио високопречасни г. Платон Телечки, мандатар дијецезе горњо-карловачке, да би с нама заједно плодове спасоносне замисли своје остварене гледао на многаја љета! Живио!

У *Оточцу* 24. априла 1891.

Илија Машић,
парох.

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

(**Преосвећени г. епископ и вршачки Нектарије Димитријевић**) походио о Ускрсу српску црквену општину у *Белој Цркви*, где је неома свечано дочекан. Први дан Ускрса служио је г. епископ и на јутрењи и на литургији, и том је приликом рукоположио за ђакона Александра *Марковића*, свршеног богослова, који је изабран за пароха сефкеринског. Г. епископ држао је на литургији многобројно искупљеном народу беседу, пуну здраве поуке и искрених савета. Други дан Ускрса служио је г. епископ Нектарије архијерејску службу у *Врачев-гају*, којом је приликом ђакона Марковића рукоположио за пресвитера. Трећи дан Ускрса отишао је преосвећени г. владика у општину *Кусић*, где је такођер служио архијерејску литургију и рукоположио јеромонаха Пахомија *Поповића* за јеромонаха, који је одређен за администратора парохије у Фењу. Ту је г. епископ такођер држао проповед и одликовао пароха кусићког Димитрија *Стефановића* црвеним појасом. Четврти дан вратио се г. владика Нектарије натраг у своју резиденцију, у Вршац.

(**Конзисторија епархије бачке**) држала је 6. маја о. г. своју редовну седницу у Новом Саду под председништвом Његове Светости патријарха српског Георгија. Прочитан је отпис Њ. Светости о именовању његовом за *администратора епархије бачке*; но уједно је св. патријарх усмено саопштио, да је против тога ремонстровао на министарство, почем њему као поглавици цркве по канонима црквеним припада право управљати управљеним епархијама, на што је од министарства добио одговор, да је то на превиђења учињено, но да се никако не може као прецеденс за будућност сматрати, а уједно је позван, да назначи каноне, по којима њему као митрополиту припада право управе над управљеним епархијама. — За подпредседника конзисторије именовао је патријарх *протоу старо-бечејског г. Јована Боротy*. — Од министарства су послате конзисторији на мњење некоје *молбе ради државне припомоћи* оскудно снабдевених свештеника и удовица свештеничких, које су непосредно тамо поднесене биле, и све су ради одобрења припомоћи препоручене. — На управљену парохију у *Сиг Сивцу* решено је да се стечај распише. — На парохију у Моју, која је смрћу пароха Стев. Поповића постала управљена, и у којој половину прихода за годину дана има удовица да ужива постављен је за администратора свештеник *Иван Тешић*, зет покојников. — Услед рекурса *Данице Берић сад удате Кириловић* против решења конзисторијалног, којим је сину њеном одузета стипендија, што му је старобечејска црквена општина неправилно дала, изискало је министарство објашњење. Решено је министарству захтевано објашњење поднети, но уједно изјавити, да је за решавање тога рекурса једино надлежан митрополитски црквени савет као призивни суд против одлука конзисторијалних. — Решени су још многи други предмети од мање важности и некоји брачни спорови. — На завршетку седнице изјавио је Његов. Светост патријарх српски, да *Јовану Момировићу*, пароху сомборском, даје право, да може носити црвен појас, — и да свој четворици *протопресвитерима у бачкој епархији* (т. ј. проти сомборском Љубомиру *Кујунџићевићу*, проти старо-бечејском Јовану *Боровић*, проти новосадском Милану *Тирнићу* и проти жабаљском Милошу *Пашићу*) даје благослов, да при богослужењу могу носити *надбедреник*. На то се г. прота *Јован Борота* у име другова својих топлим речима захвалио на овом лепом одликовању, изјавивши, да ће они настојати, да се не само речима, него и делима тога одликовања достојни покажу.

(**У ствари предавања хигијене у богословијама**), о чему је била реч у 5. бр. овога листа, (у чланку: „Свештеник као чувар народног здравља“) имамо још да прибележимо, да је у Аустрији највиши санитетски савет управио у том обзиру на све бискупе и конзисторије споменику, у којој их позива и постиче, да се заузму за овај предмет. Тамо се вели међу осталим: Да би се хигијенске поуке заиста унеле у народ, нужно је да се упознају са главним поукама из науке о здрављу не само лекари, него и сви они други фактори, који народу најближе стоје, који с њиме живе и непрестано у додир долазе, на које се народ ради савета обраћа, па да ови фактори буду уједно ревношћу одушевљени и

проникнути вољом, да хигијенске науке уносе у народ. Најпозванији фактори у овом обзиру су *свештеници* и *учитељи*. Што се учитеља тиче, ту је недавно министар пл. Гауч издао наредбу (о којој смо и ми у оном броју овога листа говорили), а што се богослова тиче, ту се најновији санитетски савет позива на то, да се већ код неких бискупских консисторија држе популарна предавања из науке о здрављу и о првој помоћи када ко настрада, те препоручује, да се то чини свуда по семинаријама (до које ћемо, уздајући се у данашњег св. патријарха, и ми скоро доћи) и богословијама. Свештеници ће после у народу моћи и у овоме погледу да развију благодетну радњу. Др. И. О.

(**Српско дечије забавиште у Н. Саду**). Познато је, да је овдашња „Добротворна задруга Српкиња Новосаткиња“ закључила, да установи у Новом Саду *српско забавиште за децу*. На ту цел скупила је поменута женска задруга поприличну своту добровољних прилога, а и сама је одредила извесну своту на ту цел. А скупштина црквене *општине* новосадске уступила је 28. априла о. г. истој задруги *земљиште у николајевској порти за подизање забавишта* и одредила је *годишњу прилогом од 300 фор.*, за сад на три године дана. Осим тога одредила је пре неког времена и „Матица Српска“ годишњи прилог од 100 фор. на исту племениту цел. Према томе може се извесно очекивати, да ће наша женска задруга на јесен отворити забавиште, које је тако нужно за наше мале Српчиће и Српкиње!

(**Српско забавиште у Панчеву.**) И честита српска црквена *општина панчевачка* решила је прошлога месеца, да подигне о свом трошку *забавиште* за српску децу. Тај родољубиви заключак служи општини на особиту дику и понос!

(**Избор двојице куратора за срп. гимназију новосадску**) обављен је у скупштини овдашње српске црквене општине од 28. априла о. г. Из тројне кандидације, коју је учинио св. патријарх, изабрани су *за куратор*е: Александар *Адамовић* и Тима *Јерковић*.

ЧИТУЉА.*)

(† **Рафаило Петровић**) *архимандрит Дечански*, преминуо је 11. априла о. г. у *Подгорици*, у Црној Гори, у 75-ој години живота свога. Овај узорити калуђер и храбри чувар св. манастира Високих Дечана родио се у *Лесковцу*, у ново-ослобођеној вароши краљевине Србије, године 1816. Покојник се посветио монашком чину у жељи и намери, да помогне своме бедноме народу у Старој Србији. Као архимандрит био је много година старешина српске царске задужбине, манастира Високих Дечана у Старој Србији. Ов је ту светињу славних Немањића обновио и чувао је у од насиља турског и од честих насртаја бесних Арнаута. Због тога је више пута *био* гоњен од Турака и чамио у тамници. Пре две године морао је због зулума турског напустити Дечане и тражити склоништа у Црној Гори. И поред заузимања кнеза црногорског, није се могао више вратити у Дечане, него је остао у Црној Гори, где је по својој жељи живео у манастиру Морачи, такође задужбини Немањићкој. У последње време јако је патио од грудобоље, те је тражећи лека својој бољетици најпосле у Подгорици испустио своју мученичку душу. По нарочитој наредби престолонаследника црногорског, кнеза Данила сахрањен је архимандрит Рафаило најсвечаније у манастиру Ждребанику. На погребу му било је много народа, достојанственика, војвода, главара и свештеника црногорских. На опелу му говорио је митрополит Митрофан Бан надгробну реч. Нека је вечна успомена оцу Рафаилу!

*) Да бисмо могли у овој рубрици достојно испратити на овај свет сваког преминулог свештеника, молимо лепо пријатеље овога листа, да нам сваштице смртне случајеве, који се догоде, и да напишу по коју реч на живота дотичног покојника. Уреди.

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

— **Из Црне Горе и Херцеговине.** Успомене војевања за народно ослобођење 1876. (Са тридесет и две слике.) Написао *Л. Пајевић*. У Новом Саду, издање и штампа А. Пајевића, 1891. — Књига је штампана на мањој 8-ни, на врло лепој углађеној хартији; има равно 29 штампаних табака или 456 страна, а цена јој је 1 фор. 20 новч Ко поручи најмање десет комада, добија књигу за 80 новч. Наруџбине ваља упућивати: Издавалац-штампарији А. Пајевића у Новоме Саду. — Садржина ове књиге врло је обилата и занимљива. Писац нам лаким стилом износи историју Црне Горе и као очевидац нам описује живо догађаје, што су се збили за време борбе за ослобођење године 1876. у Црној Гори и Херцеговини. Права је наслада читати ту красну књигу, која је кроз загрејана особитом топлином осећаја Књига ова има трајне предности, јер је пуна живих и поуздани факата из наше новије повеснице. У књизи има још и пуно лепих слика, које служе као допуна и објашњење испричаних догађаја и прилика; ту су верни ликови многих јунака и знатних особа из тога војевања; и и многи су крајеви у сликама представљени. Препоручујемо што топлије ову ваљану књигу, коју би требало да набави свака боља српска кућа.

ОГЛАСИ.

28 1—1

ОГЛАС.

Овим се до знања ставља: да ће се дражба на мањак за поправљање црквене зграде 12. (24.) маја т. г. у 2 сата после подне у општинском дому одржати. Сваки који би се хтео овога посла примити, може нужна обавештаја за ову радњу сваки дан код председника местне црквене општине добити.

У *Кулпину* 2. маја 1891. год.

Црквени одбор.

21 2—2

ОГЛАС.

Срп. правосл. црквена општина у Бешки издаваће 197 јутара ораће земље са зградом на једну или више година 19. (31.) маја о. г. у 2 сахата по подне на јавној дражби под закуп.

Сваки лицитант дужан је положити 10% у име пишманлука.

Из седнице срп. прав. општине у Бешки држане дне 19. фебруара 1891.

Председништво.

24 1—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено место *пароха у Грабову-Свилоју* са платом VI. разреда овим се стечај расписује.

Који жеље место то получити, имају своје валано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им протопрезвитера до 15. јунија о. г. овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у *Карловци* 9. (21.) априла 1891. држане.

Архидијецезална конзисторија.

25 1—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено место *протопрезвитерског намесника Митровачког* овим се стечај отвара.

Са тим местом скопчана је годишња плата од 400 фор. из јерархијског фонда и уживање половине сесије.

Који жеље место то получити, имају своје валано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им протопрезвитера до 15. јунија о. г. овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у *Карловци* 9. (21.) априла 1891. држане.

Архидијецезална конзисторија.

26 1—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено место *пароха у Војки* са платом II. разреда овим се стечај отвара.

Који жеље место то получити, имају своје валано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им протопрезвитера до 15. јунија о. г. овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у *Карловци* 9. (21.) априла 1891. држане.

Архидијецезална конзисторија.

27 1—2

СТЕЧАЈ.

Православна општина у Тријесту расписује овим стечај за попуњење код исте осталог упражњеног свештеничког мјеста, с којим је скопчана годишња плата од 1080 фор., слободан стан и к тому ванредни петрахидни приходи.

Натјецатељи могу бити само калуђери или свештеници удовци а молбенице треба упутити до 1. јуна на потписану општину.

У *Тријесту*, 30. априла (12. маја) 1891.

Предстојатељи православне општине:
Јован А. Ковачевић, Теодор Костић.
Крсто Лучић.

23 1—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено место *личног помоћника у Земуну* расписује се стечај с тим, да ће изабрани капелан уживати половину берива парохије IV. разреда.

Који жеље место то получити, имају своје валано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им протопрезвитера до 15. јунија о. г. овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у *Карловци* 9. (21.) априла 1891. држане.

Архидијецезална конзисторија.

„Српски Сион“ излази сваке недеље и великом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За *стране земље* на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Поједини бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се најпре *администрацији А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи уреднику Сави Петровићу* у *Нови Сад*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ПРИВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 20. У НОВОМ САДУ 20. МАЈА 1891. **Год. I.**

ЛИЧНОСТ ГОСПОДА ИСУСА ХРИСТА.

С РУСКОГ ПРЕВЕО:

ЛУКА ПОПОВИЋ, парох пачеваčки.

„А ово се написаше, да верујете да Исус јест Христос, Син Божји, и да верујући имате живот у име Његово." (Јов. 20, 31).

Предмет нашег испитивања говори сам о својој високој важности. Ми хришћанство не замишљамо без Христа (супрот Бауру, који хоће да објасни пропсхођење и битност хришћанства без Христа). У другим религијама, иако живот и карактер оснивалаца њихових има висока значаја, ипак њихова личност није тако тесно свезана са самом идејом њихових религија, као што је личност Христова свезана с хришћанством. Оснивачи разних религија били су израз религиозних идеја, потребе свога времена и народа, беху религиозни реформатори, а не творци у строгом смислу те речи. Христос није само оснивач хришћанства, већ уједно и главни предмет, биће и центар његов. Васколико хришћанство сазидано је на Њему, Његово је дело, које је произашло и потекло из дубине Његова Божанственога Духа и потпуно запечаћено карактером Његове личности. Личност је Христова нераздељно скопчана са самим бићем хришћанства, јер оно није ништа друго, већ наука о свему опоме, што учаше и твораше Господ Исус Христос.

За то, да би правилно појмили хришћанство, треба изучити Личност Христа Спасителя. То изучавање излива обилну светлост и на појам хришћанских истина, јер на пример, хришћанска нравствена наука није прост, обичан појам апстрактни о моралу, већ жива слика Исуса Христа, као божанственог обрасца и нравственог идеала. Дела Христова ваља посматрати у свези с Његовом Личности. Кад није могуће о човечијим делима правилно судити, а необзирати се на личност, то тим више о делима Христовим. Дела човечија тумаче се не само једном личношћу човековом већ и условима времена и места, у којима се личност та налази, посред којих се креће; дела Христова — битни су елементи који потичу и извиру из Његове Личности.

Тим начином, Личност Христа Спаси-

тела има врло велик значај. С тога баш, сви нападаји најновијег безверја, ки дишу на ову средишњу тачку хришћанства.

Велики и важни предмети потешки су за испитиваље. Не мало беше покушаја, узвисити се до истините и праве слике земаљске величине Личности Христа Спасителя, и нацртати живо Божанствено Лице Његово. Но сви ти покушаји, по мишљењу једног нашег отачаственог богослова, изгледају — не без основа — мало успешни, и потсећају нас на оне слабе покушаје сликара, ког је Авгар послао, да сними лик Христа Спасителя.*) Један од страних богослова, пишући живот Исуса Христа, осетио је сву слабост својих сила, хотећи насликати лик Христа Спасителя. „Ја,“ вели исти, обраћајући се Христу, „хтедох о Теби нешто велико рећи; при светлости пролазног осветљења, у некадањим благословеним трепутцима изгледаше ми, да себе гледам у Твојој Божанственој величини и слави, челом натуштеним тугом и љубави, опасан најсавршенијом чистотом и љубављу... Али, кад хтедох нацртати Твој свети лик, задрхта ми кичица у невештим рукама мојим, и ја могох представити само бледу слику онога, што ме је бацило у прашину, да му се поклоним. Ко сам ја, а да бих могао нацртати твоју светињу!“**) Са свим појмљиво. Савремено насликати лик Христов, значи имати нутарњег духовног сродства с њим (помањкање тог сродства објашњује нам неудаћу покушаја Штрауса и Ренана); шта више, вала стојати и бити на бескрајној нравственој висини, вала с Њим бити *једног духа*, треба, да нам се Христос цео наслика: у уму, у осећајима, у васколиком животу нашем. А који је тај, — ма он био и светао човек, — који с Христом саставља *једно* у моралном погледу?

Хришћанска се црква с пуним правом поноси веома многим члановима својим (мученицима, и др.); али сви они према Христу изгледају као слабе копије, које се никад не даду упоредити с оригиналом. Не да се човеку на силу нацртати или насликати потпун и савршен лик Исуса Христа Спасителя човечанског. И ми се с тога ограничавамо и указујемо и показујемо само на неколике црте Његове, које нам одвећ јасно говоре и показују, да Исус Христос није био, и није могао бити обичан човек, већ Богочовек

Пре, него што приступимо посматрању тих црта, држимо за нужно, разрешити једну сумњу: ако је Христос — Син Божји, Бог, који се у телу јавио (I. Тим. 3. 16) зашто га већина савременика не признаваше за Бога?

Савременици Христа имађаху лажна, уображена појма о Месији, као цару земаљскоме, с којим су се појмом уживели и на њ обикли; отступити од тога стало је доста муке и саме ученике Христове. Али ученици имађаху праведна, побожна срца, доступна утиску благодати Божије, која просвећује, те по надахнућу исте и исказиваху своју вероисповест у Христа, као Сина Божија (Мат. 16, 17). У већине Јевреја беше срце давно одебљало, те се противило деловању благодати св. Духа, очи им давно већ не видеше и уши не чуше (Јов. 12, 40; Дел. Ап. 7, 51). Такви Јудеји с телесним, чувственим појмовима судише о Христу искључно по спољним околностима живота Његова, који мало одговараше њиховим уображеним представама о славном земаљском цару — Месији. Христос се рађа од сироте, мало познате женске, и сав свој живот као човек из нижег сталежа проводи у сирома

*) Протојереј Сидонски — Генетич. увод у Богосл. 40.
**) Пресвис — Живот Ис. Христа, 313.

штву, нема где главе да приклони. Већи део живота проводи Он у сиротном граду галилејском, из ког, по мишљењу многих, не могаше ничег доброг бити. Он — син дрводеље, помагаше му Сам у послу; није се учио ни у каквој познатој школи, ни у којег знаменитог учитеља. Растијаше и пролажаше кроз све периоде човекова развитка, покоравајући се условима човекова положаја, осећаше глад, жеђ, разоноћења, носаше терет живота, страдаше, туговаше, као и сви други људи. Шта има у свему томе божанственог, небеског?! Заиста, наука му је дивна, чуда Његова необична, — то не могоше а да не опазе и људи с телесним појмовима; но није ли то значило у њиховим очима, да Христос није виши, него велики пророк, из порекла Илије или Јеремије? А ако је Он — Син Божји, зар би онако срамно свршио живот свој на крсту?

Но кад би ти људи хтели дубље загледати у оно, што се скриваше под смиреним огртачем живота Христова, те заželели да беспристрасно — отресајући се свог лажног гледишта на Месију и не противећи се деловању просветне благодати Божије — изуче и проуче Личност Христову, не би могли а да не сазнаду, *да је Христос заиста Син Божји* (Мат. 27, 54).

* * *

Када се Господ Исус Христос на земљи појавио, показао је у животу своме и у својој личности доста таких црта, које јасно и несумњиво говоре о његовом Божанственом достојанству. Почнимо разгледати те црте у догађајима Његова спољњег живота.

Ако Христос није Бог, већ само човек, зашто га арханђео Гаврил, доносећи благу вест пресветој Деви Марији, назива Господом, Сином Божјим? (Лука 1, 35.) Ако није Бог, кога онда славе анђели? Коме се поклањају пастири и мудраци? Кога навешћује звезда? Ако није Бог, то како је могао у дванаестој години својој, мудрошћу својом задивити искусне и мудре учитеље израиљске? Ако није Бог, о ком онда говори Бог Отац при крштењу Исусовом: „Ово је Син мој возљубљени“. (Мат. 3, 17) На кога силази Дух Свети? Коме служе анђели у пустињи? Ко претвара воду у вино? Ко нахрањује с пет хлебова и две рибе хиљаде људи? Ко заповеда ветровима и мору? Ко исцељује болне, чисти прокажене, васкршава мртве? Ко прашта грехе, даје воде живе, лечи сакрушене срцем? Ако није Бог, зашто је сунце при распећу Његову помрчало, земља се затресла, завеса се раздерала, гробови се отворили? Ако Христос није Бог, како је онда победио окове сопствене смрти, јавио се по васкрсу ученицима својим и после четрдесет дана узнео се на небо? *Заиста Он беше Син Божји.* (Мат. 27, 54)

У истинитост овог закључка уверићемо се више, кад се од спољњег живота обратимо унутарњем животу Његову, посматрајући Личност Његову.

* * *

Пре свега, гледајући на Личност Христа Спаситеља, у чуђење нас доводи Његова безгрешност. Он је потпуно слободан од греха. Високо — необично високо — стоји Он над гресима и страстима људским. На Њему нема ни једне мрље, ни најмање сенке. Никоме и никад није учинио неправду, ни једног човека није увредио, не рече ни једне одвратне речи, не изврши ни једно зло дело. Он једини сачувао је чистоту мисли, чустава и дела.

Бива до душе, да ми на узвишене људе с неким одушевљењем погледамо, као на обрасце правственог савршенства; но чим

*

их пажљивије и ближе изучавамо на брзо примећујемо, да ти велики и благородни обрасци, који су нас у почетку очарали и задобили, нису без недостатака и грехова. Само је један Христос свет, само он један без сваког греха. О томе за послух свима говоре сведоци живота Христова, другови Његови — ученици, који су Га боље и више познавали, гледећи га из близу и пратећи Га подробно не само у важнијим тренутцима, већ посведневно идући за Њим и налазећи се с Њим у разним околностима живота. Они једногласно признају Христа светим и праведним чистим и безгрешним, који није никаква греха учинио. (Дел. ап. 3, 14; I. Петр. 1, 19; 2 22; 3, 18; I. Јов. 3, 5, 7 и др.) Јован Крститељ, свети и велики пророк, ког је поштовао вас народ јеврејски, признаваше Христа тако светим и нравствено високим, да не убрајаше себе за достојна одрешити ремење обуће Његове т. ј. указати му и саму најнижу службу слуге једнога. Шта више и сами непријатељи Христови, пратећи му више од три године сваки корак Његов, и добро пазећи и мерећи му сваку реч Његову, не би ли га ма у чему окривити могли — и ти непријатељи, не могаху открити ни једне неге, која би оцрнила чистоту Његова живота. Пилат, који је с пажњом испитивао кривицу, којом Исуса теретише, па и сам Јуда, признају Га за невина.

На против овоме рационалисте веде, да сведоци безгрешности Христове нису могли проникнути у скривене мисли Његове и тајне душе његове; може бити, да је у дубини срца Његова и било нечег грешног, на основу чега би могли тражити мерила за оцену поступака и речи. На ово ваља одговорити, да је Сам Христос сведочио о Својој безгрешности а то сведочанство има веома важног значаја. Обично и највише у нравственом погледу развијене личности признају своје сопствене недостатке и убрајају себе у прве грешнике, јер у чистом погледу њиховом и најмања нравствена нега показује се најв ћом ругобом. Христос, — и он једини само, — не чини тога, јер се у Њему не налазаше никаква основа ради признања сопствене грешности. Ревносно и топло позиваше све друге к покајању. Он не осећаше никад потребе каквој му било поправци; заповедивши својим последницама да моле Бога за опроштај грехова, Он то за се није чинио. Место признања греха, Христос на против, свом одлучношћу исказиваше уверење о својој безгрешности, — говораше, како има власт — искључиво Њему јединоме од свију синова људских дарована — да другима грехе прашта, што је потврдио када оно свечано и јавно питаше своје непријатеље: „Кто ихъ васъ обличитъ Мя о грѣсѣ.“ (Јов. 8, 46) Те речи не беху са стране Христове речи сањалаштва и лукавства, јер ово као и много друго што, не можемо ни замислити од Онога, чијем се чистом и бистром погледу ништа сакрити није могло, и који је грех у свима његовим тајним правцима гонио; не беху то речи обмане и лажи (и сама помисао о томе било би највеће богохуђење!), у намери да се пред другима хвалише, јер то не можемо допустити Ономе, који беше оваплоћена истина и образ кротости и смирености. Те речи беху свечана самозаштита, која стоји поврх сваке могућности, какве му драго биле кривице и подозревања гледе греха.

Безгрешност Христа Спаситеља није безгрешност човека који није искушаван, у ком тајне силе зла могу заспати са недостатака и оскудице случајева, којима би се исказале; безгрешност таког човека

не даје тврде гаранције у постојанству. Безгрешност Христова има веће цене и тим већег нравственог значаја, што се Он не један пут подвргао искушењима правим а не привидним и варљивим. Апостол Павле прича о искушењу Христову, о Његовој тузи и плачу, кад се оно Богу мољаше (Јевр. 2, 18; 4, 15; 5, 7). Какве напасти, страдања, туге није Христос сусретао за живота Свога, од стране људи и ђавола! Он морађе подносити и слабости, и непостојанство својих ученика промену другова, неблагодарност и пакост народа; — пролазно је кроз искушења крајњег одушевљења, којим га хтедоше прогласити царем, и крајњег понижења, кад га после свечаног дочека предадоше срамној казни. Но сви многобројни кушачи не нађоше у Њему ничег себи сличног и равног, не могаху успети и познаћи ни једног ма и најмањег греха у светој души Његовој. Христос осећаше у Себи Самом доста мудрости, великодушја, трпења силе и снаге, којима је могао избећи сва та искушења. У Њему не беше греха; Он је савршено свет, и, по томе, Он није прост човек, већ Богочовек, тако исто као што је један Бог без греха.

(Наставиће се.)

СВЕШТЕНСТВО ТРЕБА САВЕСНО ДА ВРШИ КАТИХЕТИЧКУ ДУЖНОСТ.

Бацимо ли поглед по православном Србству и разгледамо ли га добро, опазићемо, да љубав и пожртвовање за вјеру с дана у дан маласкавају и хладне, и да се православни Срби мало по мало изневеравају оном узвишеном начелу, израженом у ријечима: „*за крст часни!*“, на коклич којих су наши стари свој иметак, своју крв и свој живот жртвовали; — видјећемо нове учитеље и тобож' апостоле, који мјесто Христове божанске науке проповједају другу људску науку, потајно и неопазно одвраћају Србе од Христове науке, коју хоће чак и из школа да истисну, јер се учење исте не слаже тобож' са начелима модерне педагогије; — видјећемо мало српскијех домова, у којима се својски његује молитва, црквена пјесма и побожност, али ћемо видјети доста кућа, у којима се напушта слава крсног имена и други обичаји прелијени духом православља; — видјећемо једно велико зло, које се увукло у наш народ и подгриза му његов живот.

Ако потражимо *узроке* овога зла, наћи ћемо их у нама самима, а има их више. Један а и најглавнији узрок је то, *што свештенство олако узима катихетичку дужност*. Ми се трудимо, да смо ваљани општински одборници, да у општини водимо главну ријеч, да утичемо приликом избора начелника и т. д., да се с њим послије таремо и парбимо; ми се трудимо, да стичемо имања и да угодно живимо, да се властима удварамо, не би ли нас потпомогле да се дочепамо мјеста у жупанијској скупштини или у сабору и ту да гласамо за школски закон, који укида број недељних сати за учење вјеронауке.

А како испуњујемо катихетичку дужност? Ту морамо да застанемо и на то питање да одговоримо.

На много мјеста свештеник катихизирање школске младежи препушта једноставно учитељу не надзирући његовог рада, заборавља на реченицу рускога пјесника Крилова: „Бѣда, коль пироги начнетъ печь сапожникъ, а сапоги шить

прожникъ.“ (Т. ј. наопако, ако обућар почне пећи колаче, а колачар шити обућу.)

На доста мјеста обавља сам свештеник ту дужност, али тек да је одбије од реда, не пазећи хоће ли бити успеха или не.

А мало их је, који обучавају у вјеронауци нешколску одраслију младеж, као што су стари свештеници некада чинили.

А тамо, где нема школа? Не питајте.

За то није чудо, што има доста крајева српских, гдје премногим православним Србима немају појма о најпужнијим истинама хришћанске вјере, не знају се Богу молити, шта више ни честито се прекрстити.

Ово је већ упало у очи и неким конзисторијама, те су строго опоменуле свештенство на вршење дужности.

Народ није крив. Он при свем том љуби своју вјеру и нема тога, ко би му је могао преотети. Он је љуби а не зна зашто је љуби. Узмите примјер. Дође у цркву и стоји непомично по цио сахат, не зна што се у цркви ради, не зна се Богу молити, не зна појати, не познаје икона, да бар њима забави дух свој, а уз то слуша каквог пјевчику, који не поје већ се дере као да пије у божјем храму — и још воли своју цркву нада све. А шта велите, колика би та љубав била, кад би он спознао узвишену науку Христову и све љепоте православне вјере и цркве — то се може замислити! То је због тога, што се пренебрегава катихетичка дужност.

Ако свештеник испуњава све своје дужности савјесно и у цркви и ван цркве, а занемарује своје катихетске дужности према школској и нешколској дјеци и одраслијој младежи, то је његов сав рад лабав, безуспјешан и тако рећи узалудан. Тако радећи може и педесет година пробавити у једној парохији и он ће увијек видјети људе једне и исте, а како је сада почело бивати, и горе. и напокон када умре, неће му парохијани знати се помолити Богу за душу му, јер га није научно. Без сјетве нема жетве.

*

За то хоћемо ли да наш народ преобразимо и у њега засадимо врлине хришћанске науке, а ми прије свега обраћајмо наш рад к школској дјеци и у опће младежи To треба да је свештеникова паства, јер како ју он васпита, онаква ће бити.

Дијете долази у школу а тада и под свештеникову руку, кад му је седам година. Оно остаје под школском стегом шест година, дакле до 14. године. Ради ли свештеник с рачуном кроз ово вријеме, може постићи лијеп напредак.

Када се дијете ослобађа од школске дисциплине и обвезе да полази школу, то га код куће чекају све врсте послова. То је вријеме, када обично заборавља оно, што је учио у школи и када почиње о другом мислити а не о оном, што је учио. Али баш у то вријеме има свештеник да своју дјелатност развије и сву снагу уложи, како му труд не би остао узалудан. Сада тек мора бодрије оком пазити на својега ђака, долази ли у недељну вјеронаучну школу, похађа ли цркву, моли ли се Богу, исповиједа ли се и причешћује ли, како се влада и т. д.

А нарочиту пажњу морао би свештеник обраћати женској дјеци. Што ми зло стојимо, криво је и то, што немамо матера, које би умјеле васпитати дјецу. Док ми не васпитамо народу добријех и побожнијех матера, рад ће нам споро напредовати, али ће нам послије и матере притећи у помоћ. „Ако хоћете, да су вам људи велики и славни, научите мајке величини и слави.“

Ако неко примјети: а како ће свештеник пешколску младеж привикати на полазак цркве и катихизације?

Мислим да свештеник има доста моралнијех средстава, којима ће знати привући младеж цркви и вјеронауци. А гдје та средства не помажу, неће бити с горега потражити помоћи од свјетскијех власти, које су дужне свештеников рад потпомагати.

Добро би било, када би имали „*Молитвеник*“ за нашу младеж у јефтином издању. Ови садањи молитвеници врло су скупи за наше сироте сељаке. Приликом испита хтјео сам да се неки православни женски ђаци награде молитвеницима. Па ево што ми се догодило. Оњинско поглаварство наручило је за два форинта и добило *два* молитвеника и морало још поштарину платити — а римокатолици су добили за два фор. *осам* комада, који су и пространством и спољном израдом одговарали нашима!

То долази отуда, што ми немамо никога, ко се брине за издавање књига побожнога садржаја. Ће нам је какво друштво, коме би била циљ његовање побожности и издавање књига побожнога садржаја? Када би било друштва, за циљело би се нашло и писаца, јер писац не би морао кубурити са издавачем, као што је сада.

*

Све цркве пазе на то, да се подмладак одгаја у религији исте, а и наша црква то захтијева од нас. Па зар да не послушамо њене прве заповједи? Зар покрај нас толико, да наш народ, наша паства хладни према својој лијепој вјери православној? Зар да нас на испуњавање катихетске наше дужности неко треба да опомиње? Не допуштајмо то! Наш позив, углед наш захтијева да радимо. Нек нас не одвраћа то од рада, што се свештенство награђује по политичким начелима, по родству, по женидби и т. д. а не по раду. Нека нам пред очима у нашем раду лебде слике Христа Спаситеља, апостола и светитеља, који су дјеловали у ви нограду господњем, истина без земаљске награде — али без небесне.

А будемо ли испуњавали катихетичку дужност, постићи ћемо троје:

1. имаћемо пуне цркве;

2. наше богослужење и на њему наша проповјед утицаће на паству као допуна оном, што смо је у младости учили; и

3 Цркви ћемо васпитати честите и вриднама урешене синове, који ће њој и нама бити на дику а роду људском на корист. Куда ћемо љепше награде, ако радом својим то постигнемо!

У име божије на посао, и постигнућемо!

У славонском *Брестовцу*.

Ј. П. Ј. свештеник.

ЗАВИСНОСТ НРАВСТВЕНОСТИ (МОРАЛА) ОД РЕЛИГИЈЕ.

С руског превео Ђорђе пл. Бота, свештеник.

(Свршетак.)

Шта нам показују ове четири различне природне наклоности, које смо потанко и верно насликали? По нашем мишљењу показују без сумње то, да се о природној нравствености може говорити само у са свим ограниченом смислу, да је природа човекова наклоњена како појединим доброчинствима, тако исто и особитој врсти порока да се дакле не може увек ослонити на глас своје природе, већ на против, врло често је неопходно борити се против

својих наклоности свом силом, да би могли нравствено делати. Даље показују, да се оне природне склоности, које су по погледу нравствене, ипак морају још „очистити“ и нравствено обрадити, речју, природна нравственост човекова са свим је недовољна, да би човек могао доиста нравствен бити, да би могао способан бити за самоодређење и за вршење својих обвеза, па и против природне наклоности. Даље, да природа човекова постане потпуно и савршено нравствена она потребује другу силу и помоћ, која се ван ње налази, коју, као што смо мало час рекли, може дати једино религија. —

Но могу нам пребацити, да има људи, који су са свим нерелигиозни, који шта више живе са свим без религије, који су с њом прекинули сваку везу, па ипак ти људи често представљају пример нравствене чистоте и племенитости. Можемо признати, да доиста има таквих нерелигиозних али нравствених људи, али то можемо признати само са извесним ограничењем. Прво, ми не можемо знати, да ли у таких особа њихово унутарње расположење доиста строго одговара њиховом спољашњем владању? Да ли увек и свуда њихова дела потпуно одговарају њиховим племенитим назорима и принципима, и да ли се често не одваја реч од дела? или пак на против да ли њихов нравствени поглед на свет, и њихова нравствена делатност тамо, куда не може допрети туђе око, и где се они по томе могу осећати потпуно сигурни од друштвеног суда, — да ли нема може бити тамо са свим крупних и важних нравствених недостатака? Може бити, да би нас најближе испитивање сакривених мисли и душевних покрета у многих таквих људи довело до нравствене оцене њиховог начина делања, која не би баш по њих погодна и пријатна била.

С друге стране против таког пребацивања треба се парочито позвати на ту прилику, да сви такови карактери, па ма потпуно чисти и племенити били у нравственом погледу, и ако живе одељено од религије, па и ако су непријатељски расположени према њој, за то ништа мање ипак живеше и живе међу хришћанским друштвом, дакле од самих првих па до последњих дана свога живота окружени су хришћанском атмосфером, свагда се находише и находе под утицајем хришћанства и ако против воље и знања њихова — под утисцима хришћанског живота и хришћанске религије, која је духом својим тако јако и дубоко проникла цео строј наших назора и све наше животне односаје, да се нико не може са свим и потпуно извући и избећи утицаја њезина, и ако би намерно то хтео учинити. Нема сумње, да многи такови људи, поред опћег утицаја хришћанске средине, обвезани су за своју нравственију племенитост парочитом хришћанском васпитању и утицају благочастивих људи, у чијој средини живеше у детињству на све до оцепљења свога од религије; дакле права мати, која је засадила и одњеговала у њима семе чисте нравствености, беше религија и ако би се они сами и показали као неблагодарна деца, одбацивши њезину материнску бригу и негу. Лепо се изразио о таким људима Е. Навиљ: „Има људи, у којих су сва религиозна убеђења сломљена, међу тим њихова савест стоји још право као какав стуб посред развалина. Таке појаве уливају нам побожност и изумљење! Те су појаве нарочита чудеса оне божанствене благости, чије име исте не носе на устима. Ако има кога на земљи, то доиста такав човек треба клечећи да благодари за то, што је његa, — који мишљаше да је отргнут од Бога, — промисао наоружао таким живим чуством племенитости и чистоће, што му је дао моћ да може избегавати зло, да је његова свест о томе, да има обвезе, доиста постала чврста, без ичије потпоре. Али изузетак није правило, и то што неки добије, не добија увек за то и не добија свако!“

„Ви познајете — наставља Навиљ — снежно покривало по леденим стенама у нашим горама. Висећи мост преводи једног путника у пропаст, под другим пуца танка кора, а непажљиви пропадају у понор.“ —

Тиме завршујемо испитиваше нашег

предмета. Ми се држасмо два пута: позитивног и негативног, и дођосмо до једног те истог резултата. Држимо, да нам је не само помоћу теоретичног испорећивања но и помоћу животног искуства пошло за руком показати, да међу религијом и нравственошћу постоји унутарња тесна веза, и да нравственост зависи од религије. Да у извесном смислу има у човеку залога природне нравствености, то нисмо порицали, али смо видели да битисање таких закона у човечијој природи никако не може служити за доказ против нашег мишљења с тога што нравственост, која потиче из тих природних закона, како по облику, тако и по садржају своме, може бити само са свим ограничена и са свим непотпуна. Даље — што је главно — за то, што битисање и постанак таке врсте нравствености у човека потиче из истога надприродног извора као и сама религија. Битисање тако зване природне нравствености разјашњава се тиме што је Бог човека створио, који му је удухнуо — по речима Тертулијана — по природи хришћанску душу, дакле та природна нравственост, такође по својој основи, јесте пореклом чисто религиозна. Разуме се, да је та тако звана природна нравственост ограничења и непотпуњија тамо, где не утиче хришћанска религија, која је окружава и која дејствује и утиче на њу. Да нравственост потребује утицаја од стране религије, у прилог тога можемо навести још доказ једног поборника Дарвинове теорије, на име Јегера, који у својој књизи: „Дарвинова теорија и њезин одношај према моралу и религији“ овако вели: „Морал без религије може као парадокс изгледати са свим добро. Но догоди ли се каква крајњост, опасност, и хоћете ли је избећи, онда би се могли заклонити пауновим перјем — оруђем које не коље и не сече. Покушајте то само ма и на деци вашој и почните им говорити, да треба да су добри и врли. Ви ћете се брзо уверити да не постижете цељи. Но почните им приповедати о оцу небеском пуном љубави, о Христу, о анђелима, који штите побожну децу, то ћете се на брзо уверити, да ће им то приону-ти за срце и да је религија једино средство, да од човека начините човека. Кад би ви па то одговорили: разуме се, да је најбоље средство за жене и децу! Но како да то једино није довољно, да се избави религија од свију напада? Ако признате, да жене и деца потребују религију, онда и ви треба да се њом користите, пошто сте и ви некад деца били, и имате жену и децу. Дакле нико не може без ње бити, ако није рад да себе осуди на то, да постане суха грана на зеленом дрвету човечанства.“

Морал без религије још је потребан у доказу за своју истинитост и корист за живот; религија пак, права хришћанска религија, како у теорији тако и у пракси, како ученьем својим, тако и искуством живота, већ је превасходно и очигледно доказала, да може послужити и доноси служи и као виши извор и норма и као најмоћнија сила и ослонац нравствености. Нравственост — да поновимо при закључку — потребна је у религији већ и тога ради што ми не из природне свести, не из разума, не из образованости и не из другог каквог извора, већ једино из хришћанске религије и из њезиног Богом откривеног ученья, свесмо јасно и тачно у потанкости оно сазнали, што треба да чинимо сваком приликом у животу нашем, као нравствену дужност и обвезу.

Даље нравственост је потребна религији за то, да би имала у очима човечијим надлежни авторитет, и да би уливала својим захтевима и прописима односну важност, силу и обвезу за то, што нико други, осим свете воље Божије не може дати односну моћ оном нравственоме правилу: „ти си дужан и ти ниси дужан.“

Нравственост је потребна религији још и за то, да би за извесно остварила своје захтеве у животу; — за то, што, како сведочи искуство, религиозне побуде и чиста вера свуда и свагда показивала се и показује се као најбоља побуда, да бисмо у свима приликама делали нравствено.

И тако мишљење, да нравственост може бити без икакве религије, до сад још нико није доказао, и не може дока-

зати ни у теорији, ни у пракси из искуства живота, већ на против, и теорија и пракса живота са свим јасно и тачно потврђују истинитост онога мњења, којим смо се до сад занимали, на име, да нравственост зависи од религије.

ЦРКВЕНО ПРОПОВЈЕДНИШТВО У IV. ВИЈЕКУ.

Четврти вијек бијаше једна од највећијих епоха у историји хришћанске цркве а уз то и златним вијеком црквеног проповједништва. Црква по свом спољашњем, друштвеном саставу, учврстила се у овом вијеку на сталном темељу и постала је моћном силом, а у односају према црквеном проповједништву и хришћанској литератури у опће, она се прославила оним чудним и свијетлим геницима, којима не бијаше равних, не искључујући ни самих француских проповједника XVII. вијека. И заиста, колико се великих мужева и необичних говорника појавило у времену од св. Атанасија до блаженог Августина! Како се чудни покрет умова појављује тада у цијелој римској империји! Какви се ријетки дарови појављују у религиозном тренуту! Какав снажни уплив има вјера на убјеђења људи! Како се мијења цијело друштво на глас оне религије, која се сад преноси из пустиње и катакомбâ и уздиже на царски пријесто, — глас оне религије, која у лицу царева расположе од сад мачем, који бијаше затупљен страшним гоњењем хришћана!

Величина и сјај хришћанске проповиједи у IV. веку поражава нас особито још и због тога, што се у том вијеку у немоћној држави све остало понижава и пада. Усред свеопћег и најсрамнијег понижења карактера и образованости у држави, којом су овладале дворске сплетке, коју поплавише и уздржаше варвари, разликују се смјели, у вишем ступњу морално-научни и говорнички гласови Атанасија великог, Златоуста, Амвросија и Августина. У империји, која се распадаше, једини њихов геније стоји непоколебим; они као да подижу темељ нечему бољему будућему, у сред развалина садашњости. И заиста, тим грађевинама учвршћена је и украшена велика зграда цркве, која је преживела и сву славу и сав блијесак римске империје.

Кад читаш бесмртна дјела св. Отаца, ти постајеш гледаоцем највећега преврата у роду човјечијем. Пред тобом устаје древни преживјели свијет; живе и ватрене ријечи проповједника, чини се, као да нам представљају тај свијет много боље, него и сама историја. Живим излагањем и сликовитом тачношћу језика, персонификују се код њих и сама апстрактна питања; све привлачи вашу пажњу као и сами живот, јер је све речено од срца, све дише истином. Велике добродјетељи, жива убјеђења, самобитни карактери дају још већу љепоту и живост слици тога вијека, гдје философија иде испод руке или води рат с богословљем; овдје оно, што је чудновато и непојмљиво, постаје природно, и претвара се скоро у реалност.

С тим, тако рећи надсвјетским животом — спајаху се, у виду непрекидне противности, случајности свагдашњег живота, страсти и пороци, својствени нашој природи. Разлика образованости и народности, које је космополитска римска религија дуже вријеме спајала, још боље увеличава чудно шаренило тога призора: хришћанство није дјејствовало на један начин, и народи су га примали у разним степенима и под теретом римскога јарма, и ако се разликоваху један од другога и поријеклом, и обичајем и климатичким условљем. Природене њихове особине губиште се усљед религиозног одушевљења, произведеног истинама хришћанске вјере, која растрже њихове земне окове. Сирац, Грк, Африканац, Латин, Гал, — унашаху у хришћански живот сјенке својих посебних карактера; шта више и саме јереси, које бијаху тада многобројне, бијаху више народнога него богословскога поријекла.

У дјелима св. Отаца вјерно се огле-

дају све те разлике; поред ученог тумачења и узвишеног полета мисли наћи ћете поједине црте тадање народне историје; опазићете стварне успјехе нравственога преврата, који се не догоди од једанпут, дрску борбу старих убјеђења са новима, и побједу посљедњих, уплив старе литературе, при свем том, што је нестало старих предрасуда; наћи ћете ново вјеровање, које се с почетка укорјењује у нижим друштвеним слојевима и одржава касније науком и говорништвом; видићете, како су проповједници почели продужавати дјело светих Апостола, и како је хришћанство усред старога свијета створило епоху цивилизације, са свим одијељену од римске империје, но која при том коначном њеном паду, под притиском варвара, ипак не остаде иста, него се по ново — неколико вијекова касније — подиже.

Чинило се, као да је у тој епоси на ново ускрснуо геније Грчке, који бијаше дуго поништен римским јармом, али сад пробуђен топлотом праве вјере, која је тежила да преобрази цио свијет, једино тим проповједништвом, које је прије пропало на радост владалаца васионе. Тај геније јавља се скоро у исто доба по свима предјелима империје: у Египту, у Кирени особито по грчким колонијама у Малој Азији, које бијаху негда чувене због богатства и раскоши своје. Он са свом могућом снагом ради и на свом властитом земљишту, у оним мјестима, од куда је он шиљао негда просвету у Италију кроз своје писце, покорио је Исток кроз Александра Маћедонскога.

(Настављаће се.)

РЕЧ НА УСКРС.

Христосе васкрсе! Христосе васкрсе, мила браћо! Та песма над песмама, то поздравље над свим поздравима, којим Србин Србина, којим се православни хришћани између себе поздрављају, ори се и шири мал' не по целоме свету божјем.

О, да ми је, мила браћо, моћи како узети вас, те се вијнути с вама по целоме овоме свету беломе, на све четири стране његове: од жарких земаља на југу, па чак тамо до ледених брегова пустога севера, — па да свуда туда погледам свете богомоље наше, да свуда туда чујемо заносне песме слављенице, које данас испуњују свете храмове православне; да нам свуда туда замирише мирисави тамјан и измирна, која се данас у славу светог васкрсења — а на жртву сину божијем — приноси и пали; да нам очи засену од сјаја, да нам душа запева од миља, да нам срце заигра у груди кад загрме са часна олтара свете речи: „**Да воскреснетъ Богъ и расточатся врази его**,“ испреплетане звонким звуком звона, а зачињене песмом славопојком!

Да, — да, мила браћо, кад бисте могли прелетети целим светом православним, кад бисте могли очима прегледати цео сјај и славу, којом се данас испуњавају богомоље православне, тад бисте тек у неколико могли — у неколико велим — појмити величину и важност данашњег нашег празника светлог Васкрсења Христовог.

Али, кад бисте видели и познали ту славу и торжаство, зар се не бисте онда сами запитали: зашто се тај дан ускрсли таквом славом слави и велича, и да ли је то радовање, славље и весеље наше умесно, да ли је оправдано? Лако ћемо свему томе одговора и дати и наћи, само кад добро знамо шта се данас и данашњим даном слави и велича у нашој св. цркви, и шта нам светли Ускрс Спасов казује и јавља. А то ћу вам — мила браћо — баш сад ево у кратко, у две три речи рећи и казати, само ме, молим вас, још мало чујте и послушајте.

Свето Васкрсење Христово, данашњи дан, дан Ускрса, то вам је светој нашој православној вери оно, што је златна круна на глави поносне невесте. Њиме је Исус Христос крунисао сва своја дела, сву своју науку, сва своја чудеса. Да не беше Васкрса Христовог, да сви божији није трећи дан после своје страшне смрти мученичке устао као победитељ смрти из гроба свога, не би сва ова вера наша имала за нас никакве важности ни цене; а баш васкрсењем Христовим добила је наука његова неизрециву важност по сав род човечији.

Исус Христос докле год се бавио на земљи овој учећи и усрећавајући род људски, проповедао је и говорио народу, да је он син божји; предсказивао је, да ће га неверни људи убити и на крст распети, но да ће он опет за то из гроба славно у трећи дан устати — васкрснути. Да дакле Христос није у данашњи дан, као што је предсказао, из гроба устао, да ли бисмо ми тад и могли веровати и у осталу науку и речи његове?!

Васкрс Христов уверава нас, да ћемо и ми по примеру његову једном васкрснути. Кад би човек после смрти сасма угинуо, кад би га сасма нестало, то би он за цело био тад најнесретнији створ на земљи. Сва уживања, сва добра, све драги и красоте овог света, не би имале за нас никакве цене, јер би у непрестаној тузи живели жалећи што ћемо умрети и што ће нам после смрти свега тога нестати. Но ми данас, као прави хришћани гледећи на Васкрсење Христово, где је Христос савладао смрт, уверени смо чврсто и стално, да ћемо и ми по примеру његову устати у онај тамо блажени живот и уживати онде оно, што овде на земљи постигнули нисмо.

Васкрс Христов служи нам за добру утеху у толико и толико примјера у животу нашем. Та погледајмо само живот наш, па зар не ћемо видети, да је тако често пун свакојака јада, чемера, беде и невоље од сваке руке? Па кад човек неби имао тврде наде и стална осведочења, да ће једном доћи крај тим бедама и невољама, а да ће их заменити срећа и блаженство, ако не овде а оно за цело у ономе а још вечном животу, — то зар неби човек био најнесрећније биће на земљи? Шта би га онда чувало да не падне у очајање? И зар неби смео онда с правом гледати, да си тако једном животу што пре крај учини? Но човек хришћанин, који зна какве је страшне муке, страдања неописива и беде несувисе поднео Исус Христос, па кад погледи после тога на сјајни Васкрс Његов и на ону славу, коју му је отац и Бог на небеси за те патње и страсти уготовио, — тјеши се тад и соколи у беди својој, те трпљиво испија горку чашу у животу своме, као што ју је и Исус Христос испио, јер је уверен, да ће за то с њиме једном у блаженом животу ликовати.

Једном речи да речем, Ускрс Спасов улева нам наду на лепшу, сјајнију и бољу будућност нашу.

Ето видите, мила браћо, од колике је важности светли Васкрс Спасов по цео род човечији, по цело човечанство! А од колике је важности и како му се ми Срби радовати морамо, то ћемо сазнати, чим мало само завиримо у историју народа нашег.

Сетимо се само некадање славе и величине српске. Сетимо се силне оне српске царевине, у којој славно цароваху цареви и краљеви српски на страх и трепет милијунима својих непријатеља! А спустимо се опет на тужно поље Косово, где ћемо видети погибију и пропаст царства српског, где ћемо видети како неверни Турчин подјарми и сатари славу српску, а народ српски окова у синџире најтежега ропства и невоље. Пуних 500 година трајао је тужни Србин у сужањству тешког ропства и невоље. Даномице хиљадама наше јадне браће испуштаху пакленичку душу своју на кôлац. Пет стотина година измишљао је зверски Турчин нове муке, којима ће мучити свакога онога, ко се чалмом не увије и корану не поклони, те се не одрече лепе своје вере прађедовске и дивнога славља православља. Па је л' Србин малаксао, је л' се народ — да се муке реши — потурчио?.. Не, није! Он је муке јуначки поднео. А шта му је улевало снаге, шта га је крепило и челичило да те муке јуначки поднесе? — Ништа друго, мила браћо, доли вера у будући васкрс, у васкрс боље будућности народне!

Кроз цело време тужног робовања браћа наша и ђедови наши сакриваху се по пећинама и врлетима, и ту крвљомиле од Турчина уздизаху молитве своје ка сину божијем, молећи се пред његовим св. распећијем, да оном силом, којом је он из гроба васкрсао, васкрсне и јадни народ српски!

Па је ли их вера у тај будући Ускрс преварила? Не заиста није! Јер један део народа нашег пресели се ево у ове земље витешког краља и господара нашег; а други већи део оста и на даље у земљама отаџа својих, где претрпеше јуначки муке свакојаке, док не дочека, да му ево у наше доба ускрсну стара слобода, ускрсну из таме и сужањства вера сјајна, дична и нетакнута, дочека да из гроба већ ускрсну ево и стара краљевина српска!

Ето видите, мила браћо, гледајући народ наш на Васкрс сина божијег, надао се и чели-

чио у патњи својој, уздао се, да ће такав васкрс једном синути и гранути и њему, — па у тој се нади није ни преварио.

Ето видите, мила браћо, за то и јесте Ускрс с правом један од најрадоснијих, најсвечанијих, најмилијих празника у нашој светој вери православној, па за то у том весељу и таком расположењу хитам и ја ево, да вам са свега тог овог места поздравим тај светли дан, желећи вам свима и свакоме, да вас данас васкрснути Господ и Бог наш Исус Христос благослови благословом својим вишњим да дарује вас и домове ваше сваком добром срећом, честитим удесом, весељем, напретком и миром — сада и ва вјеки вјеков живота вашега — Амин!

Грубишно Поље. **Јов. Марковић,**
парох.

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

(**Административни одбор бачке епархије**) држао је своју седницу 7. (19.) маја о. г. у Новоме Саду под председништвом Његове Светости г. патријарха Георгија. Расправљено је и решено преко тридесет предмета. Публиковане су одлуке саборског одбора. — Према решењу саб. одбора разрешена је црквена општина у *Шандору* и наређен нов избор скупштинара, који ће избор руководити прота сомборски Љуб. *Кујунџићевић*. — Тужбе и разјашњења у погледу спора сегединске општине предана су комисији, која је изаслана ради истраге. — Препоручени су министарству за државну припомоћ неки сиромашни свештеници и црквене општине. — Остали предмети били су од мање важности.

(**Православна црква у Румунији.**) У *краљевини Румунији* има преко $4^1/_2$ милијона *православних становника* од укупног броја становништва у износу од нешто преко 5 милијона. Православна је црква у Румунији автокефална а управља је св. синод, који је уређен 1873. године. Синод се састаје двапут годишње (маја и новембра) у престоници *Букурешту*, а чланови су синода епархијски и намесни архијереји под председништвом угро-влашког митрополита. У краљевини румунској има свега *осам епархија*, а свака епархија дели се на округе, срезове и парохије. Код сваког епархијског архијереја има духовна консисторија, у којој је три члана од свештенства и један „протопрезвитер и ексарх монашки“ за манастирске послове, који је обично придворни архимандрит. Катедралних цркава има 8, *манастира* мушких 50 а женских 20. Између мушких манастира врло је значајна *Њамецка Лавра* (има око 500 инока и послушника), где је живео старац архимандрит *Паисије Величковски* († 1794 г.), који је превео много духовно-моралних књига с грчкога на словенски језик и који је после себе оставио много ученика у манастирима северне и јужне Русије. Међу женским манастирима највећи су *Варатек* и *Агапија* (500 и 400 душа.) У целој Румунији осим архијерејских домова и саборних цркава, има: варошких 297, сеоских 2.734, *цркава* парохијских 6.761; парохијских свештеника 4.683, ђакона (у варошким парохијама) 123, причетника 11.174; ваннарохијских свештеника 2.096, а при женским манастирима има 54 свештеника и 19 ђакона. *Семинарија* има свега 9, од којих су 3 са *седам* а 6 са *четири разреда*. Од год. 1884. основан је при букурешком универзитету *богословски факултет* за више богословско образовање. По закону од год. 1864. имају парохијске цркве по 8 до 17 десетина земље; но варошке парохије немају земље. У целој Румунији постоји само једна духовна *штампарија*, и то синодална, са иконографијом, литографијом и књижаром поред ње. Једини у Румунији духовни часопис *„Православна румунска црква“* издаје се месечно од 1. октобра 1874 г. и служи као орган св. синода. — У области *Аустро-Угарске* има 4 православне румунске епархије (буковинска, сибињска, арадска и карансебешка), од којих је *буковинска* — мешана руско-румунска. Три последње епархије сачињавају самосталну румунску митрополију. Православних Румуна у Аустро-Угарској има до $2^1/_2$ милијона.

(† **Милица Поповићка** рођ. **Тапавица**) *супруга парохе Пантe Поповића*, преминула је други дан ускрса 22. априла о. г. у Петровом Селу, у Бачкој. Покојна попадија Милица била

је одушевљена и ретка Српкиња, била је даровита, образована, надална жена, која је срцем и душом одана била Српству. Многој приповетци или чланку њеногa мужа она је улила живота и дала полета. Често је и сама што занимљиво замислила, написала и мужу на прераду дала. У 6. броју овога листа штампан је *њен чланак о фонду за удовице и сирочад свештенички*, који јасно сведочи, да то није била обична жена. У много је прилика показала своје родољубиве осећаје. Умрла је у 44-ој години живота свога и оставила је за собом петоро несастарање деце. На опелу јој говорио је о њеним врлинама и честитости прота старо-бечејски Јован *Борота*. Вечан јој спомен!

(† **Ђорђе Камбер**) адвокат, бивши многогодишњи варошки капетан, епитроп бачке дијецезе, варошки представник итд. преставио се у Новоме Саду 5. (17.) маја о. г. у 70-ој години живота свога. Покојникова породица, којој је он последња огранак, спада у старе поштоване породице новосадске. И отац покојников био је много година варошки капетан. Мати му је била од знатне породице Богдан-ове, и она је о свом трошку саградила у Н. Саду николајевску цркву и свештеника дуго издржавала. Покојника су као честита човека уважавале све народности. На опелу му служио је и св. патријарх Георгије. Силан свет отпратио је покојника до вечне му куће. Покој му души!

РАСПИС НАГРАДЕ*).

Вршачко српско црквено певачко друштво намерно је ове године да прослави *двадесетпето-годишњицу од свога постанка*, те с тога жели да му се за ову свечаност *химна композује*.

Позивају се вештаци *ликовоље и композитори* наших певачких дружина и других завода, да ову доле изложену *химну композују за мушки лик*.

Рок траје до 1. (13.) јуна о. г. а *награда износи два дуката за ону композицију*, коју одбор за најбољу и најскладнију изабрао буде. Награђена компонована партитура припада као својина друштву.

Композиције шаљу се под именом, девизом или другим каквим знаком на друштв. председника г. др. *Светозара Васића* у Вршац.

*) Умољавају се сл. уредништва срп. листова, да овај распис награде заједно са химном у својим нељеним листовима отштампати изволе, на које им се унапред од стране управног одбора захваљује.

ХИММА,

коју је написао г. *Милутин Трбић*, свештеник вршачки, гласи овако:

Кад звездице ноћна проспе,
сјајни месец љубне цвет,
зашумори росно цвеће,
шумор-песма тихо леће
у звездани вишњ свет. —
И кад поток заромори
и кад силни јекне гром,
у зраку се слава хори,
слава творцу небесном. —
Хај, на појмо и ми славу,
што ј' природа поје сва,
Богу правде и слободе,
Богу Српства поносна!
Крај песмице,
верне друге,
поред миља,
поред туге,
нек нам жића плови брод
кроз валове
бурних мора,
што их он,
пребродит' мора,
да до славе досне род!

*

Ој, прошлости мучни дани,
крвав-сузом проплакани,
кажо ли вас штује Срб! —
У муци се челично
крвцу своју кад је ко
за крст часни, за свој гроб!
Па у реци крви своје
није плак'о, — певао је:
муке љуте, наде своје,
и са песмом — ускрс'о је! —
Крај песмице,
верне друге,
посред миља,
посред туге,
нек нам жића плови брод
кроз валове
бурних мора,
што их он,
пребродит' мора,
да до славе досне род!

ЧИТУЉА.*)

(† **Светозар Пантелић**) *нов-Лале* звани, *парох у Ласку*, у архидијецези, преселио се у вечност на велики понедељник 15. (27.) априла о. г. у најбољем мушком веку, у 43-ој години живота свога. Покојник се родио 24. октобра 1848

*) Да бисмо могли у овој рубрици достојно исправити на онај свет сваког преминулог свештеника, молимо лепо пријатеље овога листа, да нам свакпште смртне случајеве, који се догоде, и да напишу по коју реч из живота дотичног покојника. Уреди.

у Панчеву, где му је отац, Јован Пантелић, био управитељ српских народних школа у тадашњој банатској Крајини. Мати му је била Евица, кћи професора гимназије карловачке Васе Лукића. Отац покојников био је познати „директор *Јова*“, вишегодишњи управитељ гимназије карловачке, који је пре неколико година преминуо, а брат му је био пок. владика шабачки *Самуило*. — Основне школе, гимназију и богословију свршио је покојник у Карловцима, па је год. 1871. отишао за срп. нар. учитеља у В. Бечкерек, где се оженио *Олгом*, ћерком елемирског свештеника Стевана Ковачевића, познатом виртуозкињом на гуслама, која га је само 18 дана преживела, те сада обоје једно поред другог бораве вечити санак у убавој Фрушкој Гори. У В. Бечкереку истицао се доста активно у народним пословима онога доба и био је свагда где је требало међу првима. Учитељевао је кратко време и у Ст. Сланкамену, а за тим се год. 1873. замаконио и запопио, те је био најпре капелан у Белегишу, па онда у Карловцима, а одатле је после отишао за пароха у Буковац, где је неколико година провео. Не имајући од срца порода узео је, у споразуму са својом супругом, под своје једно сироче буковачко — Миту Петровића, кога је по свом нежном и милостивом срцу до смрти љубио очинском љубављу, а звао га је од милости „Наод Момиром.“ Исто сироче налази се сада као трговачки помоћник у радњи младог Србина Саве Крстића у Руми. Године 1885. изабран је покојник за пароха јазачког, где је до смрти своје вршио свештеничке дужности. — Покојник био је један од интелигентнијих свештеника наших, добре и веселе нарави и поштена срца. Често је држао проповеди, те је учио свој народ сваком добру и поштењу. Био је веран друг, искрен пријатељ, пријатан у друштву, а сврх свега милостива срца и невимерно дарежљиве руке, те је сиромасима делио и последњу крајцару. Сиромашним парохијанима својим вршио је све дужности бесплатно; а кад би се десило, да су деца остала без родитеља својих, он их је увек даривао новцем, да би их колико је могуће утешио и терет им олакшао. Покој души доброме попу Лали! Вечна му успомена!

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

— **Декламације за бућење и неговање морални и побожни мисли.** Сложио *Никола Ковачевић*, стари свештеник у Илинци. — У Новоме Саду, штампарија српске књижаре Браће М. Поповића, 1891. — Стр. 99. Цена ? — Књига ова посвећена је Његовој Светости. српском патријарху Георгију. — Из предговора види се, да је писац те „декламације“ написао у народном десетерцу стиху још као ђакон, учитељујући више година, за своје ђаке, да их утврди у религиозним осећајима и побожним мислима, а штампао их је сад у старим годинама као поуку за младеж. Поштовани г. писац имао је заиста племените сврху пред очима, издавајући на свет те своје „декламације,“ које су пуне морала, али морамо признати, да му стихови — да се најблажије изразимо — не теку глатко. Смер шипчев одиста је похвалан, али није изведен по уметничким законима пејезије. У књизи тој доста је и језичких и штампарских погрешака, што у данашње доба не би смело бити.

— **„Коло“.** Недељни народни лист, који је од 20. априла (2. маја) о. г. почео да излази у *В. Бечкереку* сваке суботе на целом табаку. Власник, издавалац и одговорни је уредник томе листу *Светозар Гргић*. Цена је листу 4 ф. на год., а 2 фор. на по године. — Као што се у приступу вели, „Коло“ није политички лист, него ће се у њему претресати друштвена, просветна и економска питања, и стараће се о потребама нашега народа. Још обећава између осталога, да ће нарочиту бригу водити о нашој народној црквено-школској автономији. Борићеће се, да се очува, што већ имамо у својој автономној згради, и да се огради, што још по нашим повластицама и позитивним законима и одредбама и по духу автономних установа припада.

ОГЛАСИ.

24 **СТЕЧАЈ.** 2—3

На упражњено место *пароха у Грабову-Свилоју* са платом VI. разреда овим се стечај расписује.

Који желе место то получити, имају своје ваљано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им протопрезвитера до 15. јуниа о. г. овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у *Карловци* 9. (21.) априла 1891. држане.

Архиепископска конзисторија.

26 **СТЕЧАЈ.** 2—3

На упражњено место *пароха у Војки* са платом II разреда овим се стечај отвара.

Који желе место то получити, имају своје ваљано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им протопрезвитера до 15. јунија о. г. овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у *Карловци* 9. (21.) априла 1891. држане.

Архидијецезална конзисторија.

23 **СТЕЧАЈ.** 2—3

На упражњено место *личног помоћника у Земуну* расписује се стечај с тим, да ће изабрани капелан уживати половину берива парохије IV. разреда.

Који желе место то получити, имају своје ваљано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им протопрезвитера до 15. јунија о. г. овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у *Карловци* 9. (21.) априла 1891. држане.

Архидијецезална конзисторија.

29 **ОГЛАС** 1—1

Српска прав. црквена општина у Дивошу, намерна је своју цркву изнутра оправљати дати. Посао се састоји: да се све слике на иконостасу по ново бојом пресликају, као и свод и зидови марморирају бојом; који се посао процењује на 1400 фор. Исто тако цео иконостас и кор да се по ново позлати и марморира, који се посао такође процењује на 1600 фор. Надаље зидарски посао, који ће сву цркву изнутра реновирати и два пут окречити, а посао се процењује на 150 фор. Столарски посао, да се 9 нових прозора начини, који се посао процењује на 200 фор.

Мајстори који би вољни били ове послове предузети, нека пошаљу своје молбе или лично предстану до 26. маја н. ст. 1891 где ће увјете сазнати.

Сваки има да 20% жалбине положити.

Из сједнице српске прав. црквене општине у *Дивошу* дне 7. маја 1891.

Петар Ј. Княжевић — **Лазар Чанчар**
перовођа. председник.

25 **СТЕЧАЈ.** 2—3

На упражњено место *протопрезвитерског капелана Митровачког* овим се стечај отвара.

Са тим местом скопчана је годишња плата од 400 фор. из јерархијског фонда и уживање половине сесије.

Који желе место то получити, имају своје ваљано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им протопрезвитера до 15. јунија о. г. овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у *Карловцима* 9. (21.) априла 1891. држане.

Архидијецезална конзисторија.

27 **СТЕЧАЈ.** 2—2

Православна општина у Трјесту расписује овим стечај за попуњење код исте осталог упражњеног свештеничког мјеста, с којим је скопчана годишња плата од 1080 фор., слободан стан и к тому ванредни петрахилни приходи.

Натјецатељи могу бити само калуђери или свештеници удовци а молбенице треба упутити до 1. јуна на потписану општину.

У *Трјесту*, 30. априла (12. маја) 1891.

Предсједатељ православне општине:

Јован А. Ковачевић, **Теодор Костић**,
Крсто Лучић.

„РУСАНДА“

блатно купатило

22 у 2—6

МЕЛЕНЦИ

торонталској жупанији, жељезничка станица; отвара се 1 (13). маја и траје до 3. (15.) септембра.

Ово се купатило препоручује свима онима, који пате од шкрофула и отечених жљезда, од реуматизма и костобоље, од тако зване неуралгије, од сваковрсних рана, отока у зглавцима, од свраба и других кожних болести и т. д.

За боље извешће ваља се обратити на

Управни одбор купатила Русанде у Меленци.

„Српски Сион“ излази сваке недеље и празника великога тајанства. **Цена му је:** За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За *страно земље* на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројеви стоје 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се накладној *штампарији А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи* уредништву *Сава Петровића* у *Новом Саду*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч. Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ.

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 21. У НОВОМ САДУ 27. МАЈА 1891. **Год. I.**

Службени део.

Ad C.O. 329. ex 1891.
231.

ОБЈАВА

саборског одбора, као управе српских народно-црквених фондова и заклада о смањивању постотка код хипотекарних зајмова истих фондова и заклада.

Српски народно-црквени саборски одбор, као управа срп. пар. црквене фондова и заклада у Карловцима према својој одлуци, донесеној данашњега (потписаног) дана и под горњим бројем јавља свимколицима својим дужницима-зајмодршцима, зајмотрашцима и осталој публици, да се *постотак код хипотекарних зајмова српских народно-црквених фондова и заклада од 1. јулија 1891. год. са 1%-ом ш. ј. од 7% на 6% спушта* тако, да ће од тога дана код управе ове како досадањи дужници-зајмодршци, тако и они, који од отог времена буду узимали хипотекарни зајам, *на стотину фор. а. вр. плаћаће годишње само 6% камате.*

Овај пробитак се у овће не распростире на оне фондовске дужнике, који су до 1. јулија 1891. због неплаћања зајмовних камата већ ушужени. Од истих ће се и даље узимати 7% камата. У таквој прилици пак, кад *ушужени дужници* сву редовну („текућу“) и затезну камату (разуме се увек по 7%) као и судске трошкове измире, *ако им се зајам и даље остави*, од дана те измире плаћаће тако ће 6% камату.

О чему се овим путем сви, којих се тиче и којих се у будуће тицало буде, знања и равнања ради извештавају.

Из седнице саборског одбора, држане у Карловцима 12. (24.) априла 1891.

Георгије с. р.
Патријарх.

Ad C.O. 329. ex 1891.
231.

НАРЕДБА

саборскога одбора, упућена свима епархијским административним одборима ради обнародовања одлуке му у обзиру спуштања постотка код хипотекарних зајмова срп. нар. црквн. фондова.

Српски народно-црквени саборски одбор, као управа срп. нар. црквн. фондова и заклада, донео је данашњега (потписаног) дана и под горњим бројем одлуку, *да се постотак код хипотекарних зајмова српских народно-црквених фондова и закллада од 1. јулија 1891. год. са 1% ом т. ј. од 7% на 6%* спушта тако, да ће од тога дана код управе ове како досадањи дужници-зајмодршци тако и они, који од тог времена буду узимали хипотекарни зајам, *на стотину фор. а. вр. плаћати годишње само 6% камате.*

Овај пробитак се у опће не распростире на оне фондовске дужнике, који су до 1. јулија 1891. због неплаћања зајмовних камата већ тужени. Од истих ће се и даље узимати 7% камате. У таквој прилици пак *кад тужени дужници* сву редовну (текућу) и затезну камату (разуме се увек по 7%) као и судске трошкове измире, *ако им се зајам и даље остави*, од дана те измире плаћаће такође 6% камату.

У свези са саопштењем овостране горе наведене одлуке позива се славни епархијски административни одбор, да упути све подручне своје срп. прав. црквн. општине, да исту одлуку саборског одбора овог сходним путем и начином својем општинству одмах објави.

Из седнице саборског одбора, држане у Карловцима 12 (24.) априла 1891.

Георгије с. р.
Патријарх.

Неслужбени део.

ЛИЧНОСТ ГОСПОДА ИСУСА ХРИСТА.

С РУСКОГ ПРЕВЕО:
ЛУКА ПОПОВИЋ, парох панчевачки
(Наставак.)

Светиња човекова садржи се у тежњи, да се приближи Богу: **СКАТИ БѢДИТЕ, ЯКО ЯЗЪ СКАТЪ ЕСМЬ** (Лев. 19, 2). Но ако свети Бог остаје за људе увек недостижним идеалом, којем се човек само приближити може, то је Христос Спаситељ исто тако савршен, као што је савршен и Отац небесни; у Њему видимо та иста савршенства, та иста својства која се у Богу налазе.

У чему се састоји биће Божије? — Тешко је приступити решењу питања овог ограниченом уму човековом. Али, у Богу се исказује једно тако својство, којим се изражава биће и живот Његов у свој пуноћи својој: „љубав Божја, виша од свију осталих својстава, слика сама по себи биће Божије, — више, него што друго какво својство неприљује бескрајно море бића и живота Божија“*); с тога и Апостол Павле назива Бога љубављу (1. Јов 4, 8). Најсавршеније откривење љубави налазимо у Христу: каква је та љубав и шта је кадра учинити — о свему томе можемо се у потпуности уверити на живота Христова који живот беше *једно велико дело љубави.*

У старом завету, да би изразио Своју

*) Бѣлаевъ — „Любовь Божественная,“ 2—е изд., 44.

љубав Израиљу, изабрао је Бог љубав матере: „*може ли жена заборавити пород свој, да се не смилује на чедо утробе своје? А да би га и заборавила, ја не ћу заборавити тебе*“ (Исаија 49, 15). А то с тога, јер материнска љубав представља виши облик љубави на земљи, и више него ништа друго потсећа на љубав Божију. Никаква друга љубав на земљи не може бити тако силна, васцела, неуморна, тако вољна и склоњена на жртве, као љубав материнска: бдијући и дању и ноћу, њој је довољна наградa један осмејак, један пољубац детета свога; она вољно и радо пашта и љуби чак и онда, ако је дете заборавља; једном речи, мати се познаје по љубави к својем детету, као што је то познао и Соломон.

И Христос Спаситељ исто тако указује на материнску љубав, као на слику Своје љубави према људима (Мат. 23, 37). И Његова је љубав — љубав чиста, нежна, силна, која све обухвата, и која је готова на сваке жртве (Мат. 20, 28; Јов. 10, 15; 13, 1, 23; 19, 26—27) — љубав, која широким потоком струји из Његова Божанствена срца и која се на све излива, милујући спасавајући и добра чинећи. Вас живот и рад Христов проникнут је безграничном љубављу. Узели ми ма коју страну живота Христова, у свакој од тих светли љубав Његова тако јарком, ванстрану небеском светлошћу, јавља се с таком пуноћом, са тако светом и чистом ватром, да је она и без велика и особита тумачења, очигледна и онима по уму тамним а по срцу тврдим читаоцима Новога Завета.

Љубав доводи Христа на земљу. Она га побуђује да остави мирно и спокојно живовање у Назарету, где би се може бити користовао по неким, земаљским радостима животним, — а место тога ступа на поприште рада, страдања, на пут туге и општег деловања. Каква грдна множина труда и рада огледаше се у току само једног дана у животу Спаситеља. Евангелије прича (Мат. 8, 16; Мар. 1, 32), да је с вечера, већ при самом заласку сунца, народ доводио Христу многе, који злим духима мучени беху, и Он истеривaше зле духове Својом речи и исцељаваше болне и последњи дакле час дана проваћаше Он у непрекидном раду, у обучавању народа и исцељавању. За овим даном долазаше други, о којем нам причају, да пре сванућа још, Исус устаде и пође на усамљено место да се помоли. Ученици му не дају и веле: „народ те тражи;“ и Он посвећује из љубави према народу не само часове Свога одмора, већ скраћује и сам час молитве Своје: „хајд'мо, вели Он ученицима, у оближња села и градове, и тамо ми ваља проповедати јер тога ради и дођох“ (Марко 1, 35—38). Христос не изнемогаваше и не слабљаше у раду своме; Он не штеђаше Себе из љубави према великом и трудном делу Своме, не знађаше за умор, заборављаше на глад и жеђ, жртвоваше и своје природне обвезе и телесне потребе. Љубав своју према људима изјављиваше у свим могућим облицима добрих жеља: с радошћу се радоваше, с тужнима туговаше. Љубав доводи Христа у кућу весеља на брак; она га води у домове туге и смрти; она милује и благосиља децу; она исцељује болне и васкршава мртве. По преимућству пак, она се обраћа онима који страдају и који су оптерећени, обраћа се митарима, прељубочинцима, једном породу, који блуди као стадо без пастира, на њих се она излива по преимућству, јер болесни требају лекара, а не здрави. Христос улази у домове митара, мучитеља народних, које сви пре-

зираху и избегаваху. Грешници, која је пала код ногу Његових, а с којом ревносни браниоци опште нравствености не хтедоше ни у додир долазити, он прашта грехе.

Жени грешници, на коју се окомише толики, да је најстрожијом казном каштигују, он из превелике љубави Своје прашта и вели: „*иди и од сеге не греши*“ (Јов. 8, 11) Где, како се око Христа скупљају разне беде, слабости и недостатци.

Но односећи се љубављу понајпре према несретницима, не заборављаше Христос ни оне, који се градише праведни, увек беше готов говорити и с Фарисејима и шта више налажаше се с њима и при јелу, у нади, не би ли схватили и појмили час свога спасења. Он љубљаше и непријатеље Своје. Ако нико толико не љубљаше као Христос, зацело нико толико не беше омражен као Он; једва је наћи човека, ког толико силно и толико много осуђиваху, мрзаху и гоњаху, као Христа. Промишао Га је поставила посред таких људи, посред којих се у Њега пре могла уселити одвратност и мржња према људима, него ли саучешће и љубав. Но баш у тој средини, која не беше згодна да се у њој љубав развија, у тој непровидној тами злобе, лукавства, непријатељства и омразе, распламтела се дивним сјајем буктиња љубави Божије. Непријатељство и злоба не могаху Христа огорчати, нити за један трепутак ослабити у Њему пламен љубави према људима. При свечаном уласку у Јерусалим плаче Он гледећи на тврда и окамењена срца Својих непријатеља. Очекујући од непријатеља својих и саму смрт, љуби и прашта свој им непријатељима и онима, који га распињаху.

Али Христос љубљаше Своје ученике до краја живота Свога. Љубав га је одвела на Голготу. Идући да пострада за род људски заборавља Себе Самог, Он теши жене јерусалимске, које за Њ плачу; висећи на крсту, Он спасава душу распетог с Њим разбојника и пре него што наступише горке муке смртне, за неразумну гомилу света која се смејаше, моли Оца, да јој се смилује и опрости грехе; на послетку испуштајући последњи дах, брине се о Својој мајци. Ваистину, сав живот Христов није ништа друго, већ велико и непрекидно дело љубави.

* * *

Ми разгледасмо ето „делотворну“ љубав Христову. Али љубав се не узноси, не горди, не дражи, све трпи и сноси, (I. Корин. 13, 4, 5, 7) вољно се покорава (I. Јов. 5. 3). По томе постојана својства љубави састављају смиреност, кротост, трпење и послушност.

И у Христу гледамо и видимо дубоку смиреност, најсећу кротост, до удивљења трпељивост и потпуну покорност Богу Оцу. Све то пролажаше кроз вас живот Његов од рођења до смрти, кроз сва дела и речи, говоре и поступке.

Христос, слика Божија, раван Богу, понизио је Себе, узевши лик слуге на Се, постављи сличан нама — људима (Филип. 2 6—8). Сједињење природе божанске с природом човечанском, бесконачног и пествореног са коначним и створеним, беше по Сина Божијег понижење, јер се тим сједињењем потчињио условима створеног, ограниченог бића. Пребогат божанске силе и славе, Христос је нас ради осиромашио; крај свеколике могућности да влада и господари, Он више него ико други беше изложен бедама, невољама, страдању и хуљењу. Христос се рађа као обично дете, при рођењу нема дома ни колевке. Он растијаше и развијаше се скоро исто тако, као и сви људи. Тридесет година — Господ створења и Господ славе — живи

на земљи у дубокој неизвесности, у дивној послушности према двема смртним личностима, које је удостојио назвати Својим родитељима. И кад је наступио на позив јавног и општег рада — шта? Он, Свети Бог, долазећи да просвети људе, по Себи свет и чист, заједно с грешницима приклања Свој врат руци човека — Јована. Заиста се морамо дивити скромности Јована Крститеља, који не примаше почасти од стране својих савременика, већ сву славу признаваше и одаваше Христу. Али је скромност његова слаба у упоређењу са скромношћу Христовом. Као јединородни Син Божији, у ком се налазаше сва пуноћа Божанства (Кол. 2, 9), Христос не приписује Себи славу Своје науке и Својих дела, већ Богу Оцу; кад учаше, — Он говораше, да је наука та онога, који га је послао; чињаше ли чудо, — Он и опет говораше, да му је Отац дао власти та дела чинити. Он — једини Господ и Учитељ, — на коленима као слуга, служи Своје ученике, пере им ноге, што може бити не би учинио ни један од оних сиромашних и незнатних рибара.

Како скроман и трпељив беше Христос Спаситељ у општењу са свима — с ученицима и невернцима, с друговима и непријатељима!

Као што се пророку Илији близина Бога најављиваше не великим и силним ветром, који раздире горе и обара стене, не земљотресом и жестоком ватром, већ провејавањем тихог ветрића, тако се изјављиваше и показиваше она и у Христу. Он проникнут жарком љубављу, не имађаше бурне струје страсних тежња, а још мање безобзирне строгости; из Његових речи и дела провејаваше одисај мира. Он трске стучене неће преломити и свјетила запаљена неће угасити (Мат. 12, 20; ср. Ис. 42, 3). Скроман и пријатан, с необичним трпењем подносно је неправду и слабост људску. Ко, осим Христа, подвргаваше се тако жестоком и неправедном гоњењу? Ко је, као Он, трпео клевету, злобу, подсмех, често и од стране оних, којима добро чињаше? Њега називаху лажом, другарем грешника; науку му држаху да је богохудна, дела да су му безакона, чуда Његова — ђаволска? Шта више од људи, који му ближи беху, од ученика Његових, један га продао непријатељима, други га се одрекао у најтежем тренутку живота Његова, остали га мало појимаху и у добу највеће несреће оставише га самог, разбегавши се од страха и бојазни. Ко, осим Христа, покрај неверности и неблагодарности народа, према издаји Јудиној, одрицању Петровом, злоби и издаји непријатеља, суровости војника, ко, велимо, показиваше тако царска спокојства и безграничног трпења? Њега предају страшним мукама, убрајају га у грешнике, мећу га у ред разбојника, ругају му се, пљују му у лице, бију га, — и Он трпљаше све то ћутећи и не отварајући Своја уста. И кад га суров слуга удари по образу, Он му само скромно одговори: „Ако сам што зло рекао, докажи ми да је зло; ако сам добро, зашто ме бијеш“ (Јов. 18, 22). Ученика, који се три пут одрекао Њега, не укорава нити га строго казни, само га тужно погледа. Па и самог издајника Свог не осуђује, већ му просто вели: *зар пољупцем издајеш Сина човечија?* Шта више, у случајевима, када је свом тежином божанске огорчености карао лицемере, када му срце при погледу скрнављења света светог препуњено беше тугом, и тада не беше у Њему ни сенке личне злобе и раздражености, карања Његова потицаху не из злобе и непријатељства, већ из љубави и свете ревности.

(Наставиће се.)

ОКОЛНОСТИ ЦРКВЕ И ПОТРЕБЕ ОНОГ ВРЕМЕНА КАД ЈЕ АПОСТОЛ ПАВАО СВОЈУ АПОСТОЛСКУ СЛУЖБУ ВРШИО И СВОЈЕ ПОСЛАНИЦЕ ПИСАО.

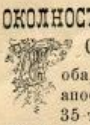

оба, кад је апостол Павао своју апостолску службу вршио, пада у 35-ту или 36-ту годину и 66-ту или 68-му годину после рођења Христова.

Посланице је пак своје писао 51-ве и 65-те или 67-ме године.

Цео дакле период апостолске службе Павлове заузима око 30 година, а време писања свију посланица око 15 година.

Шта се дакле збило за то време у цркви? Пре него што се Савле обратио Христу, почели су у цркву ступати и незнабошци, као: великоша Етиопски мало пре него што се Савле обратио, Корнилије сатник одмах за њим. Посланице своје пак почео је Павле онда да пише, када је црква Христова почела већ одлучно да се утврђује међу незнабошцима, јер је већ јавно било противљење и одпадњење Јудеја. Тако у првој својој посланици (по времену) говори апостол Павао о Јудејима: Они убише и Господа Исуса Христа и његове пророке, и нас прогнаше, и Богу не угађају и целом се човечанству противе, забрањују нам говорити незнабошцима о спасењу, *да исуште грехе своје свагда, сли на исплешку дође гњев на њих.* (I. Сол. II. 15. и 16.) Пред смрт Павлову, докле и његове посланице долиру, црква је у незнабошком свету већ на себе навукла најсвирепију строгост и саме власти: разумем гоњење Нероново, који је мученички уморио оба првоврховна апостола. Дакле у доба апостоске службе ап. Павла, а нарочито у доба писања његових посланица догодило се то, да је црква у место да се утврдила у избраном народу, који је искључно до Христа на то одређен био, почела се она утврђивати међу незнабошцима, и у овој новој области била је већ у стању да прими и понесе крст гоњења од незнабожачке врховне власти. Да би појмили, како је велика била ова благодетна промена у заједници цркве и шта јој је не достајало, обратићемо пажњу на одношај новоподигнуте хришћанске цркве како ка незнабошцима, тако и к старозаветном црквеном устројству и ка јудејству тога времена.

Незнабошци представљаху премудрим промислом приуготовљену *„велику жетву“* за раденике — благовеснике. Слободу и улазак у цркву откриво је незнабошцима сам Исус Христос, који је својим страдањем и смрћу и сувише задовољно правосуђе божје за грех целог човечанства. Противљење пак еванђелију од стране Јудеја беше повод и побуда за проповеднике Христове истине, да се обрате спасоносним говором, у место Јудејима, незнабошцима. А састав римског царства, који је тада готово цео тадашњи грађански свет обухватао, пружаше спољашњу олакшицу проповедницима еванђелија, да без сваке препреке могоше прелазити из места у место, у други предео или варош, на чак и у други део света.

Што се пак тиче унутарњег или духовног стања незнабожаца, они су ћутећи вапили за помоћ од служитеља Христове благодети. Незнабожац је изгледао као блудни син, који је већ стратио цело своје имање, које је собом од оца понео. То се тиме може протумачити: јер што се на њему не може видети од постања света, могло се познати и видети на створењима, и његова вечна сила и божанство да немају изговора. (Римљ. I. 20.) С тога је у прво доба, кад горди и страсни народи вероваху, у место у самог Бога, у створења Његова, могло још бити у њих и ако слепо али искрено побожно чуство божанства, које је од чести задовољавало духовну потребу и тежњу к божанственом. Доцније искуство, које је дошло у помоћ спољашњој природи да превари дух човеков појавом божанственог (т. ј. идолима), продужило се заносним начином у видљивоме у место божанственог. Али даље, све видљиво на створењима, што је незнабоште по самовољи и неразумевању њиховом занело да служи онима, који по себи пису богови (Гал. IV. 8.), — у такој се мери изгубило код незнабожаца да је по негде засенило њихово

незнање израз божанственог, да се безгласним идолима клањаху, како их вођаху не по слободном нагону живог осећаја и искреног саучешћа, него као робове везане за старе обичаје, предања, политичке уредбе и у оне рачуне за духовну слепоту. Каква је морала бити побожност незнабожаца, кад су им богове јавно на позорницама исмевали? Истина највећи мудраци узвишавали су се по каткад над заблудама незнабожаца до извесног степења чистих појмова (Сократ, Платон), али већи део научењака стараше се само о том, да не понизе ни у најтежим околностима у мишљењу других и своје сопствено достојанство (Стоици) или о том, да колико је могуће безбрижније и веселије проживе (Епикурејци); други се пак занимаше бескорисном игром мисли и речи (Софисте); једни опет проводише време тиме, што су говорили или слушали што ново (Дела ап. XXVII, 21); неки су опет тражили да задовоље дух мађијом (н. пр. у Ефесу) у општењу са врачарима (н. пр. Павао проконзул са Елимом); а они пак, који су се у бригу дали како ће живети бар с времена на време, а наречито у озбиљним и важним случајевима, стављаше питање: шта је истина? шта је управ и на што све ово постоји? не задовољавајући се у осталом само тим питањем (Пилат). А да и не говоримо о крајњој моралној покварености грчко-римског света, о којој са негодовањем сведочи незнабошки историк очевидац Тацит.

Но при таком погледу на духовно растројство незнабожаца не треба из вида изгубити то, да је природно и својствено духу човековом, да осећа потребу за божанством, да тежи истини и добру бесконачном, и услед тога, посред постојећег моралног разврата, мора да је врло тешко души човековој осећати исту потребу а не моћи се ослободити онога што не одговара потреби. За то саучешће бољих људи међу незнабошцима изпрема откривеној благодети спасења било је заиста такво, као што је оно изражено било откривењем, које је апостолу незнабошком дано пред долазак из Азије у Еврону, где је био центар и столица незнабожаца. И Павлу се јави утвора ноћу: беше један човек из Маћедоније и стајаше молећи га и говорећи: дођи у Маћедонију и помози нам. (Дела ап. XVI, 9. 10.) И заиста, ако су велики апостоли Петар, Јаков и Јован одређени били да проповедају обрезанима (Гал. II. 9.) (проповедајући и незнабошцима), то за тако широко поље, за које се тражило Христових раденика, ради незнабожаца нарочито се тражио велики апостол, који би само за њих назначен и послан био од Бога, који би готов био у Христу обухватити и напунити проповеђу по могућству цео незнабожачки свет (не заборављајући и на Јудеје).

Нарочито ради појимања или ради сраморте грчке мудрости, која је могла признати и признала Христову тајну спасења у крсту, том оруђу срамне казни за безумље. — нужно је било истину Христову тако открити, како би звани лакше могли очима вере у распетом Христу гледати божанствену премудрост, која све обухвата, и у виделу Христовом јасно увидети глупост мудрости овога света. Ради опровргнућа незнабошких веровања, у којих је тек у зачетку и развијању био општи и засебни живот, нужно је било да се и сам општи и засебни живот утврди на начелима Христове истине.

Да обратимо сада пажњу на односај ново подигнутог хришћанства напрема старозаветном црквеном устројству и Јудејству, и нами ће се разјаснити нове потребе цркве апостолскога доба.

Старозаветна црква, од првих времена свога странствовања, држала се обично и постојано (и ако не увек) једног извесног рода*) као своје сред-среде и уједно своје области, и удаљавала се од других родова. Тако је она ишла од рода Сита, Сима Евера, док се није најпосле утврдила у изабраном потомству Авраамовом, које није имало никакве свезе са незнабошким племенима и народима. И овај изабрани род беше наследник и владалац завета, обећања, заветних уредаба и залога спасења. Преграда, која је делила законо изабрани народ и незнабошце, поста-

*) Род је тај, из кога је по обећању требао родити се Христос.

де непролазном, нарочито у последње време. Све старозаветне претње против незнабожаца или идолопоклонства, негда тако заносног и за сам избрани народ, природно је да су се, по уништењу те заносне и саблажњиве моћи незнабоштва, већ лично против самих незнабожаца обратиле. Тако израз: „вѣди тѣкѣ ѥ҃зыцѣхъ,“ значно је за Јудеје: „Прекини све везе с њиме, немај с њиме никаква посла!“ С тога Јудеји, не поимајући и не осећајући живот духовног значења примљених завета и обећања као откривења љубави Божије, која све обима и спасава, до крајности су своје телесно порекло уважавали, гордили се својим избором и гајили гнушање напрема незнабошцима, као презреним од свакога. Они нису хтели ни чути, да то може да буде, да Бог удостоји незнабошце једнаког старања и призвања с њима. (Дела ап. XXII. 21, 22.) Али такав, вековима сачувани црквени ред, у течају од 20—30 година изменио се тако, да су наследницима завештаних блага и обећаног спасења постали до тада презрени незнабошци, а вечна избраног народа остаде ван црквене ограде, и само заостатак спасених од овога народа имао је удела у спасењу, али не по праву телесног рођења, него у опште без сваке разлике и дељења од незнабожаца.

(Свршиће се).

НАЧЕЛА ЗА СУЂЕЊЕ:

О ВЈЕРОИСПОВЕДАЊИМА ХРИШЋАНСКИМ,

која данас постоје, а на име које је од њих истинито, и како ћемо међу њима моћи дознати истиниту вјеру, истиниту цркву Христову?*)

Написао **Константин Миљковић**, свештеник дјечјеске пакрачке.

Бог преко свог пророка Мојсија рече древноме Израиљу о учењу својега закона ово: „да вѣдѣтъ словеса сіѧ, ѥ҆же ѧ҆зъ заповѣдаю тебѣ днесь, ко сердцѣ твоемъ, и къ дѹши твоей: и да накажеши ими сыны твоѧ и да возглаголеши ѡ нихъ сѣдаи къ домѹ, и идыи пѹтемъ, и лежа и востаа: и накажеши ѧ҆ къ знаменіе на рѹцѣ твоею, и да вѣдѣтъ непокольблена предъ очима твоима. (Втор. 6. 6, 8). Ово наводим за то, јер ово се мора казати и о свему православном хришћанском учењу; његове истине, његово учење и правила дужни су испунити сву нашу душу; истине тога учења дужне су бити у уму нашем, у срцу и у памети; оне су дужне бити непрестано увек у нама, тако рећи, пред очима нашима: и дома, и на путу, и кад седимо и кад идемо, и кад лежемо и кад устајемо. Православно хришћанско учење у свима случајевима за нас је неопходно; по њему смо дужни мислити и осећати, говорити и делати.

Хришћанско православно учење — светило је за ум наш, храна души нашој, благо срца нашег; све што је у том учењу, неопходно нам је за наш садањи и будући живот, све је у том учењу и тој вери. Вера је ова апостолска, вера је ово отаца, вера је ова православна, вера ова васељену утврди! Тако верујемо и исповедамо. Верујем томе и говорим, верујем за то, што смо тако научени ми од саме вечне истине — Христа Спасителя и учитеља наших; тако а никако другачије учили су, предали и утврдили васељенски и помесни сабори и св. учитељи цркве, — а то се све садржи у православној католичкој цркви нашој. Блажени Августин вели, да на њеном учењу почива сва светлост. „Безбројни народи, говори он, са крајњом охотом, невероватном ревношћу, чудном готовошћу слушали су свето писмо. То је учење, које се јасно и брзо разлило по свем кругу земаљском и распространило без оружја и без припомоћи човечије мудрости, људима слабим, ниским, простим риболовцима, — таковима, који

*) Осим других списа послужио сам се овде и „Апологетиком“ протопресвитера Јована Бороте.

су били обични људи, а не искусни строитељи цркве; а међу тим је устајало против њих толико најужаснијих ђавола, непријатеља, наоружаних огњем и мачем; толико силних царева; толико силних владалаца земље, са толико искуства, хитрости и обмана, толико мучења...“ — А ево како справедливо доказује о св. апостолима и блажени Теодорит: „Не би могли ти људи, вели он, не би могли ти рибари, који живе од труда руку својих и незнатни су у просвети књижевној, проповедити и писати својих поука и великом силом испунити то, што су говорили и писању предали — да нису од божанственог духа добили истиниту премудрост.“

И тако дужни смо веровати од свега срца нашег и не имати ни најмање сумње; шта више дужни смо сачувати ову веру тврдо и непоколебиво и надати се да ћемо њоме и помоћу добрих дела наших добити спасење.

Црква дакле ова установљена је, да чува и тумачи слово божије људима и да је ова учитељица вере непогрешна, дакле са свим поуздана. По чему је дужност сваког који верује, да се са свим ода тој непогрешивој цркви. Но рећи ово и овим завршити било је могуће само у дубокој древности, а данас није могуће. Тада је, као што је познато, црква била само једна т. ј. јединством вероучења, богослужења и управљања она је обухватала све хришћанске задруге и све поменсне цркве тадањег света.

Од IX. века западни део цркве под пресудним утицајем римске цркве стао је да се цепа и дели од живе свезе с црквом источном и у течају времена образовао је тако звану римско-католичку цркву. Од XVI. века стадоше опет од римско-католичке цркве одвајати разни њени делови и под оштим именом протестантства образоваше посебни хришћански свет. Данас дакле осим источне цркве присвајају себи име цркве Христове још две велике хришћанске задруге, или друкчије, данас постоје поглавито три хришћанске цркве: *грчко-источна, римско-католичка* и *протестантска*. Услед тога намеће се питање, која је од тих трију цркава права Христова црква? Све не могу бити истините, јер истинита је само једна, а цркве ове у многоме се разликују међу собом и искључује једна другу; а не могу бити све ни лажне, јер је црква Христова као што смо видели, непогрешива. Само једна од тих цркава мора бити истинита или што је једно те исто „православна“, и руководству те цркве могу се и морају без опасности предати они који верују.

Која дакле од споменутих цркава јесте права православна Христова црква? Просвећену и беспристрасну хришћанину неће бити тешко решити ово питање, неће бити тешко распознати, где је истинита црква Христова

У кратко ћемо навести овде учење сваке цркве, пак ћемо онда ставити премисе и из њих извести логичан закључак, која је баш истинита црква Христова.

Ако је древна васељенска црква т. ј. црква пре раздељења на грчко-источну, римску и протестантску — течајем неколико векова верно чувала и тумачила учење Христово и у правом хришћанском духу сачувала све своје установе — а поречи ово значило би одрећи, да је било на земљи праве Христове цркве — то и касније саме оне хришћанске задруге живе и раде, по духу и завештају Исуса Христа, и услед тога достојно носе име његове цркве. Говорећи краће и простије, права је црква она само, у којој се све чува и држи онако, као што је било у старој васељенској цркви. Верност учењу, практици, разним обичајима, установама у опће, верност духу и завештају древне Христове цркве, сачињавају дакле данас најглавније начело за суђење о православљу ове или оне цркве. Применемо ли сад ово начело к данашњим хришћанским црквама, видећемо: да не могу бити сва вероисповедања хришћанска једна и иста, јер она противурече и искључује једно друго и у догматима, и у појмању св. писма, једном речи — у самим најбитнијим појмовима религије.

Истина је једна и постојана; у њој не може бити *да* и *не, јест* и *није*.

Расудимо само, може ли бити једно и исто: исповедати са св. саборном и апо-

столском црквом, да **Христосъ есть Богъ**, или веровати са Аријанцима и њиховим једномишљеницима, да је он само човек?

Је ли то све једно: исповедати у символу вере Никејско-Константинопољском „**и въ Дх҃а свлтаго Ѳ Ѻц҃а исходлща**“ — како су исповедали апостоли и сва васељенска црква у течају осам векова, или исповедати у њкос јасним речима Христовим (Јов. 15. 26) са западном црквом „**и Ѳ Сына**“ догмат древној цркви са свим непознат? А има још и других чланова вере, који се нигда не налазише у древном символу вере.

Је ли то све једно: веровати у светој *Евхаристији* истинитом телу и крви Христовој, по речима његовим божанственим (Мат. 26. Мар. 5. Лука 22 Јов. VI) као што је веровала сва васељенска црква; или видети са реформаторима у њој само символ и успомену? Је ли то све једно — примати под оба вида, како је примала у осам векова сва васељенска црква; или у њкос утврђеним речима Христовим: „**пійте Ѳ сего вси**“ (Мат. 26. 27. Јов. VI.) примати само под једним видом, као што је римска црква осудила на то људе своје?

Је ли то све једно: признавати са васељенском црквом *седам тајана*, или са Лутеранима само две, и са свим их поричати са Реформаторима?

Је ли то све једно — имати јерархију, која се продужује непрестаним наслеђивањем још од рукополагања од апостола, или не имати? Имати литурђију, утврђену васељенским саборима, или не имати ју?

Је ли све једно — признавати једиюга Христа главом цркве и основним каменом, на којем је он саздао цркву своју, као што су објас ише саме речи Христове (Мат. 16. 18.). сви оци васељенски и међу осталима западни учитељи Амвросије Медијоланси и блажени Августин; — или говорити са римском црквом, да је основни камен Петар, да је папа глава цркве тобож намесник Исуса Христа, да је он више сабора васељенских и може судити царевима и раздавати им царства и т. д.?

И тако сад у оиће да кажемо, да је ова црква од када је у лицу римског епископа створила себи врховну главу, свемогућега и непогрешивога владара свију хришћана, пошла правцем скроз противним духу древне васељенске цркве и добила карактер својствен не царству Христовом небеском на земљи, већ царству земаљском и његовим земаљским рачунима и светским тежњама.

Протестанство откинувши се од римског католичанства пошло је још даље у својим одступицима од древне васељенске цркве. У оиће протестанство, које је мислило преобразити Христову цркву на основу саме библије и изучавања споменика хришћанских старина, са свим се је откинуло од древне хришћанске цркве; оно је друштво, које истина верује у Исуса Христа, али нема органичке везе са основаним на земљи царством Христовим, нема дакле ослоица, и увек је готово распасти се на разне секте, према разлици назора и појмова појединих лица, те се фактички почело распадати чим се појавило.

И тако римско католичанство и протестанство далеко су се уклонили од духа и завештаја древне васељенске цркве, и немају дакле права присвајати себи име праве Христове цркве.

Кажимо дакле, је ли све једно и исто, јесу ли сва вјероисповједања истинита?

Дакле нису.

Како ћемо дакле дознати међу свима истиниту цркву Христову?

На ово сво правила са свим јасиога и простога.

Истинита Христова црква јесте та, која пређемством рукоположења произлази од Апостола, и садржи непомењено све, што су предали Апостоли и што су утврдили седам васељенских сабора. Црква та „**названа на основаніи Апостольскихъ и Пророческихъ, краеугольнымъ камнемъ самимъ Христомъ**“ (Еф. II 20) јест „**столпъ и утвержденіе истины,**“ (I. Тим. III.) која има обећање Господње, да „**врата адова не одолѣютъ ей**“. (Мат. 16.) Дакле црква та трајаће: док је неба и на њему сунца, док је земље и на њојзи људи.

(Свршиће се.)

ЦРКВЕНО ПРОПОВЈЕДНИШТВО У IV. ВИЈЕКУ.

(Настакак.)

Атина и у IV. в. још увијек бијаше средиштем науке и вјештина. Споменици и школе тога града привлаче к себи сву науке жедну младеж, са свију крајева Јевроне и Азије; он бијаше насељен младим ентузијастама, љубитељима науке, који с једнаким одушевљењем траживше и нове науке и религиозних убјеђења, — који хоће све да обухвате, све да проникну, — који с правим одушевљењем истражују истину, а за тим ју смјело и одважно бране. Младеж та иде за својим учитељима, суди̇ељује с њима у биткама, у побједи и трофејима и то с таквом страсном узрујаношћу, с каквом су негда посматрали Грци своје олимпијске призоре. Жива и радознала, као што је, она сад јавља Атини својим бучним веселем долазак ког новог судруга, сад си крати дуго вријеме присуством својим на академским лекцијама. У Атини бијаше у то вријеме исто тако много хришћанских цркава као и идолских храмова; многобоштво крило се овдје под сјенком вјештина. Ми видимо, да се овдје уче у једној и истој школи, не знајући ни сами, будући борци и једне и друге вјере. Ево два младића, стасита и мирна; они не пристају у шалу са својим судруговима, већ постају предметом њиховог поштовања; нераздељиви међусобно и склонећи се саблазни такова града, какав је Атина, они познају само два пута: пут, који води у хришћанску цркву и школу, — то је *Григорије* из Назијанза (Назијанзин) и *Василије* из Кападокије; о њима се говори по цијелој Грчкој, — они се одликују у филологији и свјетском говорништву.

Поред њих пролази каткад, својим неправилним и шумним кораком, не говорећи ни ријечи, један млад човек оштра погледа, дуге коврчасте косе, главе нешто погнуте и одурне физиогномије. На њему је кратка философска мантија; по гомила која га пратијаше, наговјешћиваше велике успјехе његове у будућности или, боље рећи опасности, спојене са свјетском срећом. То је рођак императоров, брат Гала, који паде жртвом дворских сплетака, — то је *Јулијан*, који ослабивши сумњу императора Констанција, дође у Атину с том намјером, да учи литературу у самом њеном свјетилишту и, ако је могуће, да се тајно поразговори са философима о својој судби. Он је већ био хришћанин, и, усупрот доста распрострањеному онда обичају, још у дјетињству примио је св. крштење. Предавши га надзору частољубивог дворског епископа Евсевија, који касније паде у јерес, император је шта више захтјевао, да би му рођак примио духовно звање и извршно дужност чатца у Никомидијској цркви. Будући да Јулијан није располагао самовољно са средствима, која му даваше милост царева, то их је често употребљавао на украшавање гробова мученичких; он скупа с братом својим настоји, како да сазида један хришћански храм; но хришћанска чувства његова не улевају му повјерења и поштовање, које одаваше Омиру, испуњаваше надом срца оних Грка, који још пису оставили старинска вјеровања. Они хвале његову генијалност, његову страст к науци и предсказују му велику будућност, чему у неколико не протуслови ни његов нозав, ни способност његова ни она чудновата срећа, која је сачувала његову младост од суровости стричеве.

У Азији стоји пред нама *Антиохија* са својим многобројним црквама и позориштима, чија изванредна спонљивост подједнако развија и строго подвижништво и љубав према задовољству, а то све за то, што је народ нежног и мајте пуног карактера. Овдје су се последователи Христове науке први почели називати хришћанима, који су се за два вијека касније раширили по свима крајевима свијета; овдје Ливаније, незнабожац, једино из љубави према Омиру, има своју школу, коју посјећује Златоусти; овдје Јулијан, поставши већ царем и оставши софистом, пише сатире на хришћане своје поданике.

Антиохија лежи на брјегу реке Оран-

та, у чаробној долини, окруженој дивљим горама, у којима расијано живе пустињаци. Овдје се је покорило хришћанству све, осим позоришта и тркалишта; па ни крвави призори не помрачују тога дивног града; весеља, ноћне части, учени скупови — то су забаве, којима мирни његови становници троше вријеме. Диоба међу сектама не прави никаква квара; једна другу само немилјева, али не гони. Овдје може Ливаније, без икакве бојазни за свој мир, спокојно састављати похвалне говоре Јулијану, па и послије његове смрти, на самим развалинама незнабоштва; али народ иде већ гомилама за младим учеником Ливанијевим — *златоустим Јованом*; тресу се зидови храма од пљескања његових слушалаца; за њим иду у поље, изван зидова градских; велики шатори подижу се под ведрим небом а над густом руљом народа, који је чисто опијен слатким говором његовим.

Но ево даље, у списима св. Атанасија, јавља се, као противност тихој Антиохији, бучна и смутњама узнемирена *Александрија*. Ово је најзгодније мјесто за трговину цијелога свијета. ово је отаџбина свију могућих секата, овдје живе, у једно и исто вријеме, сами најчувенији и највећи умови цијелога свијета. Уз звјездарницу коју основаше Птоломеји, не далеко од богате библиотеке, која се сваким даном све више обогаћава, видите безбројне обртнике. Осим философа нико не сједи нити стоји узалуд; дан пролази у ткању ланена платна, у прављењу папира, стакла, у ковању метала, па и слијепи раде. Међу том огромном масом житеља, странаца и путника, нема те идеје, ни секте, а ни чудноватa обичаја или науке, која се неби могла сакрити од јавности, или би се истакла некажњено на углед. Овдје се не могаше нигда одржати правилно и трајно гоњење на хришћане; догађало се, да су се војске сразиле, али ријетко виђамо приговоре суда против мученика. Многобројно и силно насељавање принуђаваше римске императоре, да често стрепе. Нема града, који би био тако радин, али и тако немиран; но има нешто окрутно у обичајима житеља, и руке њихове бијаху често крвљу упрљане. Овдје отимају храмове један од другога оружјем, а још већих раздора бива због епископства, јер је то звање у општем уважењу код свију.

Александрија, својом трговином, снабдјева хљебом Рим и Италију; и кад је требало, да се оцрни св. Атанасије пред императором, треба га само окривити, као да је он хтио навести глад на Рим, спријечивши, својим утицајем, да не отплове египатске лађе.

Цариград, његови обичаји, раскош, императорски двор, са својом исквареношћу, — описују се јасније у списима св. отаца четвртога вијека. То је митрополија свијета и хришћанства. Овдје један за другим свијетле на архијерејској катедри свети *Григорије Назијанзин* и *Јован Златоусти*; но ту је између осталога и средиште, куда се стичу секте, измишљене лукавошћу и философијом Александрије и Грчке, — овдје се лако могу распространити, само ако продру до двора и ако се поткупи који дворјанин или евнух. С тога се овдје и појављују, у свој ругоби својој, све рађе, које заразније источно царство: особити деспотизам, радозналост и побуне дворјана, искварености већег дијела града, који се не давно подиже. — те нити је грчки ни римски, и који је више био сличан колонији него столици свијета. Но Цариград, баш као нови град, не имађаше ништа ни у обичајима, ни у свечаностима, ни у моралу, што би нас сјећало на незнабоштво (осим новости позоришта и призора). Он се подигао баш у оно вријеме, кад је хришћанска религија славила побједу, — и баш тим допао се правовјерним царевима, што у њему не бијаше ништа, што би сјећало на старо незнабоштво и на стару слободу Рима.

(Свршиће се.)

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

(**Храмовна слава у манастиру Ораховици.**) Манастир Ораховица у Пакрачкој епархији слави славу своју 9. маја о преносу моштију св. оца Николаја. Обично на тај дан походи ову задужбину 1000 до 1500 душа из околних и удаљених крајева Славоније, како из Пакрачке епархије, тако и из Архидијецезе карловачке. Осим српско-православнога народа скупљају се овде тога дана у великом броју и следбеници западне цркве. Ове године била је та слава и славнија и величанственија и достојанственија а и обилније народом посећена можда као никад до сад. Да је та слава величанственији карактер добила, благодарити се има преосвећеном г. епископу пакрачком *Мирону*, који је у ове врлети дошао и славу ову присуством својим увеличао. Ко је имао прилике овај манастир походити те ко зна̂де за онај непроходан и опасан по оним врлетима пут, који к манастиру води, дивити се и чудити мора одважности и смелости г. епископа Мирона, који руковођен правом искреном очинском љубављу према цркви и пастви својој, није пожалио труда, да дође и у овај крај своје епархије и овако многобројно сакупљеном народу пружи колико толико здраве духовне хране. Г. епископ није се ограничио само на то, да буде гост у свом постригу, него је Он и служио. Свечано бденије у очи саме славе служио је г. епископ уз асистенцију мирског и монашког свештенства и двојице ђакона великолепно. Бденије је свршено у поноћ. На дан славе служио је архијерејску службу, и на истој једног манастирског монаха произвео за свећеносца, а и досадањег титуларног игумана Гедеона *Петровића* рукоположио за дејствителнога. После еванђеља изговорио је проповед о вери у Бога и о добрим делима, коју је присутни народ пажљиво саслушао. Био је и крстни ход око цркве. Ход је једва пошао око цркве, јер народа је било силесија. Отприлике се рачуна, да га је лако могло бити преко 3000 душа. Ово је све толико уплашило на сакупљени народ, да се је врло задовољан и утешен својој кући повратио, благосиљајући и хвалећи свога милог владику Мирона. Већина народа овом приликом први пут је видела свога владику. На појутарње одслужена је литурђија, а по овој обукао се и г. епископ те је у друштву са једним протом и једним свештеником и ђаконом одслужио парастос за покој умрлих ктитора, прилошника и братиље манастирске. У суботу је т. ј. 10. маја преосвећени г. епископ походио Газиње, парохију, коју опслужује манастирско братство, а у недељу 12. о м. и село Ораховицу, где је тога дана и архијерејску службу служио. Одавде се г. епископ преко Вођина повратио у своју резиденцију. **Л. Б.**

(**Преосвећени г. епископ далматински Никодим Милаш**) кренуо се 4. маја у *каноничну визитацију* по својој епархији и провешће у овој визитацији око *осам недеља*, те ће овом приликом обићи све парохијске цркве и уреде у два протопресвитерата, *книнском* и *задарском*, и два далматинска манастира *Крку* и *Крупу*. На томе путу осветио је био дана 9. маја нову цркву у *Жагровићу*, а за тим се свратио у *Кистање* да обави архијерејско *освећење нове цркве* у част и славу словенских апостола *Кирила и Методија*, које је свечано обављено у недељу 12. маја уз асистенцију 20 свештеника обадва чина и једнога ђакона. Свуда где је год до сада пролазно преосвештени г. епископ, народ се стицао у великом броју и свечано дочекивао и испраћао свога владику, те је чуо од њега архипастирску поуку и примао архијерејски благослов, на тако и Срби Кистањци свечано дочекаше и испратише свога архипастира. На дан самога освећења приређене заједнички обед, на коме присуствоваху око 100 особа, а у вече ватромет и осветљење. И ако непогодно време није допуштало, да се народ у много већем броју окупи, ипак се слегло прилично мноштво побожнога свијета из Кистања и из околних мјеста, да се наужива ове ријетке црквене славе и да се топло Богу помоли, те да дарива нову цркву, тако да на кропљењу св водице црква доби *прилог од једне хиљаде* форината.

(**Српска православна црквена општина у Загребу**) држала је своју скупштину 12. (24.) маја о. г. под председништвом г. Бранка Јовановића, подпредседника општинског У тој скуп-

штини прегледани су рачуни општински за год. 1889. и 1890., и утврђен је прорачун за годину 1891. Из рачуна се видело, да срп. општина загребачка има знатна сувишка. Скупштина је даље једногласно одлучила, да 1. октобра о. г. *отвори српску православну вероисповедну школу у Загребу* са једним учитељем. Учитељ ће имати 700 фор. годишње плате и стан у великој општинској кући, у коју ће се и школа сместити. Скупштина је још изабрала комисију за уређење парохијала. — Честитамо свесној општини загребачкој на родољубивој одлуци, којом установљава српску вероисповедну школу!

ИСПРАВАК И ОБЈАСЊЕЊЕ.

У броју 57. листа *„Бранка,“* штампан је подужи чланак под насловом: *„Двојно књиговодство при српским народно-црквеним фондовима.“* У току разлагања својих назора и свога уверења, дотакао се г. писац и једног новијег закључка саборског одбора, донесеног у седници од 12. (24.) априла о. г., који се на спуштање камагне стопе са 7 на 6% за хипотекарне зајмове код српских прав. нар. црк. фондова односи.

Тај закључак је по мњењу г. писца прехитрен. То мњење пак потиче отуд, што је г. писац тог уверења, да је Саборски Одбор при спуштању камате имао *једино* ту интенцију, да *нагомилану* готовину путем хипотекарних зајмова елоцира, те тиме за фондовске главнице повољнију камату (безбеди, — а то не стоји! Кад би збиља ствар тако стајала, да је Саборски Одбор искључиво ту намеру имао, онда г. писац напред споменутог чланка о Саборском Одбору врло рђаво мњење има, претпостављајући, да је С. О. у стању био превидети и сувише јасан неуспех једним смањивањем камате.

Но нека више споменути г. писац умирен буде; С. О. рачунао је и са другим важним чињеницама, које је г. писац сасма превидео.

С. О. у колико је имао и ту околност пред очима, у истој — ако не и већој мери, није изгубио из вида ни ту потребу, да *досадање* зајмове за фондове обезбеди, да не гсни већ своје дужнике од немила до недрага, у туђе и стране руке, који би врло брзо наше скупе зајмове по повољнијим условима конвертирали, на још можда са нашим рођеним новцем! Да се то избегне, морало је обављање камате апсолутно одмах у живот ступити. Тим поступком постигнута је јача половина успеха, а остварењем нове уредбе постигла би се тек друга половина, о чему у осталом садањи С. О такође озбиљно рачуна води, но које се неда тако брзо и лако остварити као први део.

Оволико разјашњења ради.

У *Карловцима*, 16. (28.) маја 1891.

С одличним поштовањем

Књиговодство срп. нар. црнв. фондова:

В. Јовановић,
гл. књиговођа.

НА АДРЕСУ 2×2=4

о двојном књиговодству у српским народно-црквеним фондовима.

Поштовани писац поменутог чланка у „Браник“ изазван гласовима о негодовању кр. уг. министарства ради уведеног двојног књиговодства у српским народно-црквеним фондовима, прича о мужу, који се свикао на загорео „сос“, чиме хоће да рече, да поменуто негодовање потиче из рђаве навике на стари начин рачуноводства, а непознавања двојног књиговодства.

Молим поштованог писца да извини што примећујем, да је то чудна тврдња, јер казати да рачунари кр. уг. министарства и још многи други не познају двојног књиговодства, већ су се свикли на рђаво, на загорео „сос“, то се усуђујем големо посумњати, па онда и рећи да то баш није скромна тврдња.

Прича о мужу поквареног укуса може да се да згодно применити на личне навике појединаца у погледу укуса, где се оно каже „de gustibus . . .“, а кад је реч о посве испитаној и расветљеној научној дисциплини и то математичне природе, где се све збива по нужди, што је тако и не друго, ту нема „густа.“ Ако дакле кр. уг. министарство не годује што је у српским народно-црквеним фондовима уведено двојно књиговодство, то ће јамачно имати разлога томе, а који су то разлози, није на мени да испитујем.

Књиговодство се равна по потреби, по цељи којој има да служи, јер оно није по себи цељ, но само средство за извесне цељи, дакле од ове зависно.

Према томе и постаје у овој дисциплини више система, који се употребљују према потреби. Поштовани писац горе наведеног чланка у „Браник“ каже, да је кр. угар. министарство имајући посла са великим новчаним заводима, увидело ексактност рачуна у њих, па хтело и

у државно рачуноводство увести двојно књиговодство, но само за то није, што нема довољно способних људи томе послу.

И овде молим поштт. писца, да изнини, што примећујем, да се томе никако не може веровати, да држава само за то није увела двојно књиговодство, што нема способних људи, јер прво не стоји да она нема у своме чиновништву људи, који знају двојно књиговодство, друго — кад их неби било — што је она могла наредити да њезин сваки рачунски чиновник за то и толико време има похађати дотичне курсове и положити испит из двојног књиговодства, те тако би било већ давно решено и то питање.

Међу тим узимам да стоји, што тврди поштовани писац, да Угарска нема за то способних људи, али онда питам, што није уведено у Француској, Немачкој, Британији, Италији, Шпанији, и т. д.? Узимам да поштовани писац одговори да и тамо нема способи х људи, да их нигде нема до ли само у трговачком свету, онда примећујем, да држава има и пута и начина повући довољно снага из трговачког света, те би ови то удесали и узмогли се похвалити да су увели ексактност и у државно рачуноводство.

Нема двојбе дакле да су са свим други разлози томе на путу.

Држава по несталности и непредвиђености у своме развоју, по укрштају неопредељених политичких, политичко-привредних, народно-привредних, обрамбених и законодавних односа, служи се својом администрацијом у коју сврху постоји засебно државно рачуноводство. Ради изображења чиновника у рачунским гранама државне администрације постоје на универзитетима факултети за државне и правне науке, а при овима специјално за државно рачуноводство течајеви, где се предаје: Finanzwissenschaft, Staats-Rechnungskunde, Verwaltungslehre, k. k. Staats-Rechnungs- und Controldienst и т. д.

Што се тиче стања у књиговодству српских народно црквених фондова, није моје да расправљам, ту је српски народно-црквени сабор, Његова Светост српски патријарх, ту је саборски одбор, ту је дотично чиновништво, који ће јамачно знати шта и како им чинити ваља.

Главно је добра воља и истрајан рад, јер тај чини сваки систем ваљаним и ексактним.

Односно оних ставака у чланку поштованог писца, где се говори о обиму врховног надзора и коментује 10. тачка §. 19. саборског устројства, ето чланова земаљског законодавства, ето правника у саборском одбору, а ови ће јамачно знати своје учинити где и кад буде требало.

О многим другим стварима нећу да говорим, пошто је у нас тешко објективно судити, особито данас, где је у све гране народног нам живота пробила политика, те нас цена на све стране, јер ту се више пази ко говори, него ли шта ко говори.

Ко је радећ био, тај је и остао, а ко није — тога неће никоји систем поправити.

Свакоме, који је год било у ком правцу најбољом вољом деловао — част и поштовање, па му онда није нужде, било сам, било да га хвале други.

3 X 3 = 9.

ЧИТУЉА.

(† **Максим Рајић**) *упокојени парох у Ст. Сивцу*, у бачкој епархији, упокојио се 2. (14.) маја о. г. после дуготрајне болести у 72-ој години живота свога. Покојник је дуго и верно послужио св. олтару и народу своме. На погребу му говорио је надгробну реч Младен Јовановић, парох старо-стапарски. Нека је вечан спомен честитом пароху Максиму Рајићу!

ОГЛАСИ.

26 3—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено место *пароха у Војки* са платом II разреда овим се стечај отвара

Који желе место то получити, имају своје ваљано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им протопрезвитера до 15. јунија о. г. овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у *Карловцу* 9. (21.) априла 1891. године.

Архидијецезална конзисторија.

24 3—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено место *пароха у Грабову-Свилошу* са платом VI. разреда овим се стечај расписује.

Који желе место то получити, имају своје ваљано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им протопрезвитера до 15. јунија о. г. овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у *Карловцу* 9. (21.) априла 1891. године.

Архидијецезална конзисторија.

31

СТЕЧАЈ. 1—3

Пошто је учитељско место на срп. вероисповедној школи у Срп. Неузини само привремено попуњено, овим се услед закључка местне црквене скупштине од 31. марта т. г. стечај расписује. Плата је 400 фор. а. вр. у готовом новцу, 4 јанца оране земље, на коју учитељ сам порез плаћа, 20 фор. а. вр. у име школске послуге, 5 фор. а. вр. у име паушала, слободан стан са баштом у износу од 200 □ хвата; два хвата тврдих дрва и зимски огрев. Од погреба где буде позван добија за велики 1 фор., за мали 50 новч. награде.

Дужност је учитеља, осим предавања у свакидашњој и повторној школи још и појање у св. цркви и обучавање школске младежи у појању — као и при одборским седницама место перовође беспослатно заступати.

Првенство имају они, који су вични црквеном појању.

Исто тако и на *учитељичино* место овим се стечај отвара. Годишња је плата у готовом новцу 300 фор. а. вр., 20 фор. у име школске послуге, 5 фор. у име паушала, два хвата тврдих дрва, зимски огрев, слободан стан са баштом у износу од 200□ хвати.

Учитељица спадаће у дужност, све предмете прописане школском уредбом предавати и децу у женским ручним радовима обучавати.

Молитељи и молитељке нека своје молбенице са сведочбама о свршеним наукама, положеном испиту из мађарског језика и добром владању најдаље до 29. Јуна о. г. овој црквеној општини пошаљу.

У *Срп. Неузини* 20. маја 1891. године.

Витомир Максимчев — срп. нар. учитељ и перовођа.
Коста Попов — подпредседник.

23

СТЕЧАЈ. 3—3

На упражњено место *личног помоћника у Земуну* расписује се стечај с тим, да ће изабрани канелан уживати половину берива парохије IV. разреда.

Који желе место то получити, имају своје ваљано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им протопрезвитера до 15. јунија о. г. овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у *Карловци* 9. (21.) априла 1891. године.

Архидијецезална конзисторија.

Бр. 476. ех 1891.
Е. К. 171.

ЕДИКТ. 1—3 30

Овим се позива Милка Красуља, супруга Стевана Красуље из главских поља, општине Гора, котара Петриња, жупаније загребачке, која је свој завичај и свога законитога супруга оставила и у свијет отишла, да се у року од 3 мјесеца дана или писмено или лично овој конзисторији пријави; пошто ће се иначе у бракоразводној парници, коју је против ње супруг њен Стеван подигао, и без ње, а против ње даље по закону поступати.

Из седнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком 30. априла (12. маја) 1891.

Епархијска Конзисторија Горњо-Карловачка.

25

СТЕЧАЈ. 3—3

На упражњено место *протопрезвитерског капелана Митровачког* овим се стечај отвара.

Са тим местом скопчана је годишња плата од 400 фор. из јерархијског фонда и уживање половине сесије.

Који желе место то получити, имају своје ваљано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им протопрезвитера до 15. јунија о. г. овамо поднети

Из седнице конзисторијалне у *Карловцима* 9. (21.) априла 1891. држане.

Архидијецезална конзисторија.

„РУСАНДА“
блатно купатило
22 у 3—6
МЕЛЕНЦИ

торонталској жупанији, железничка станица; отвара се 1 (13). маја и траје до 3. (15.) септембра.

Ово се купатило препоручује свима онима, који пате од шкрофула и отечених жљезда, од реуматизма и костобоље, од тако зване неуралгије, од свакопрених рана, отока у зглавцима, од сврабе и других кожних болести и т. д.

За боље извешће ваља се обратити на

Управни одбор купатила Русанде у Меленцу.

„Српски Сион“ излази *сваке недеље* пр. великом табаку. Цена му је: За Аустро Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор За *стране земље* на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се накладној *штампарији А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи* уреднику *Сави Петровићу* у *Новом Саду*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ.

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 22. У НОВОМ САДУ 3. ЈУНА 1891. **Год. I.**

ЛИЧНОСТ ГОСПОДА ИСУСА ХРИСТА.

С РУСКОГ ПРЕВЕО:
ЛУКА ПОПОВИЋ, парох панчевачки
(Наставак.)

Да не би ко помислио, да готовост Христова којом је увек пратао, проштицаше из недостатка нравствене строгости у Њему! Не; сетимо се, како је свом силом речи своје карао Фарисеје, како је истерао трговце из храма. Није могуће објашњавати трпељивост Његову тиме, као да у Њему, слично Стојицима беше отупљена пријемљивост к страдањима. као да до срца Његова не допираше никаква туга. Он осећаше тако силно, како је то могла само осећати Његова најчистија душа. Окусно је сву чашу страдања, кап по кап све до дна, и страдао је тако, као што није страдао ни један човек. Он осећаше бола и страха; тело му осећаше муке, душа тужаше при помисли на смрт, јер муке и смрт противе се здравој природи. Он је преживео најтежи час унутарњег живота свог у оно доба, када висаше на крсту, остављен од свију, шта више и самим Богом, и лишен сваке утехе, када ни један зрачак светлости не допираше до Његове душе, и када је потпуно могао рећи: *има ли страдања, равног Моме страдању?* (Плач. Јер. 1, 12).

Заистину, потребна је надчовечанска сила духа за тако смирени, незлобни односај ка људима и за тако нечувено трпење, пред којим с побожним чуђењем мора застати сваки онај, који је безпристрасно изучио и проучио живот Христов.

Васколико дело искупљења беше дело послушности од стране Христове према Богу Оцу Већ од вечности беше Богом опредељено, да Син Божји прими тело човечје на се ради искупљења људи, и где, Христос, дошавши на свет, говори: *Долазим да исуним вољу Твоју, Боже.* (Јевр. 10 7, пс. 30, 9) Ваплотивши се, Он, као прави човек, у свему, осим греха, сличан нама имађаше Своју човечју вољу, која се разликоваше од воље Божанствене. Али Његова човечија воља никад не делаше супрот вољи Божанственој: ону слушаше само у толикој мери, у колико се она не би овој последњој противила. Он непосредно говораше: „*Сишао сам с неба не тога ради, да чиним вољу Своју,*

већ вољу Оца мога, који ме је послао.“ (Јов. 6, 38; 5, 30); у том полаже Он Своју „храну“ (Јов. 4. 34) т. ј. Своју свакидашњу потребу. И заиста, за васцелог живота Свог испуњаваше Он вољу Оца тачно и с пуно послушности. Прва реч Христова, коју је привео Јеванђелиста, изражује мисао о послушности Оцу. Још у доба нежне младости и детињства, дванаестогодишњи Исус говори матери својој: „*Мени ваља бити у ономе, што припада Оцу Мојему.*“ (Лука 2, 49) И доцније, када је стао на поприште јавног рада, ништа га није одвукло од те послушности. Свака Његова реч и свако дело сведочи о томе. Је ли полазио у који град или село, он чињаше то, испуњавајући вољу онога, који га је послао. Дух му Божји налаже да иде у пустињу — и Он ради тако. Дух га води у Јерусалим, у трепуцима по Њега највеће опасности, када мржња и завист готове беху да излију над Њим најсуровије пасиље — Он се није поколебао. Онај исти који се јуче сакриваше с тога, што је то Отац желео, испуњавајући вољу тог истог Оца, с пуним спокојством јавља се Својим непријатељима, који дрхћу од злобе према њему.

Не бојаше се Христос, што му се приближиваше час туге и страдања — Он говораше: „*на то и дођох.*“ Он је потпуно знао, шта га у напред очекиваше; човечански осећаји самоодржања потстичу га на молитву Оцу о томе, е да би га чаша страдања мимоићи могла (Лука 22, 42); као Бог, могао је једним само знаком учинити, па да се первој Гетсимански по Њега претвори у место славе. Али не хтеде Он то; Он оста послушан вољи Оца Свога: „*Оче мој! нека буде воља Твоја*“ (Мат. 26, 42). а воља Оца одвела Га је на Голготу. Тако Христос оста *послушан све до смрти, смрти крстне* (Филип. 2, 8) Крстна смрт беше по Њега тешка и мучна; али љубав Његова према Оцу беше безгранична, те је потпуно обладала Његову човечију вољу, победила у Њему осећаје самоодржања, уништила страх смрти, дала му је снаге да принесе тешку жртву, само да би испунио жељу Оца, кога тако силно љубљаше. Последња реч Његова на крсту беше обраћање Оцу: „*Оче! у руке Твоје предајем дух Мој.*“ (Лук. 23, 46)

На тај ето начин беше Христос Спаситељ са свим одани и послушни Син, и „љубав ка оцу, која састављаше основну црту Његова духа, појављиваше се у Њему тако, као ни у једноме од људи.“*)

* * *

Расматрање некојих црта нравственог савршенства Христовог, уверава и убеђује нас у томе, да Он не беше обичан човек, већ Богочовек. Да би се задовољили сликањем и описивањем карактера Његове личности, није довољно направити само један извод Његових врлина: у Христу видимо ми не само сву пуноћу врлина, но и њихову најсавршенију хармонију и диван саразмер свију душевних сила, чиме се Он безмерно узвишује над свима људима.

Нико од великих људи није без једностраности, која чинећи их силним и јаким у једном, чини их сасма слабим у другом погледу. Тако, познајемо ми људи са свим фините, који, ма да су одушевљени за све што је лепо и добро, ипак се одликују бескарактерношћу, колебањем, попуштањем. Други нас опет доводе у чуђење и дивљење са гвоздене силе воље, тврдог карактера, али из таких људи провејава хладноћа, ретко је од њих

*) Прот. Каменскій, — Правосл. Нравственное богословіе, 89.

очекивати срдачне нежности и мекоће осећаја. Но неки нас поражују својим умним развитком, богатством знања, високим и смелим полетом мисли, па ипак у њих упоредо с тим иде њихова расејаност и непрактичност. Има природа, које вас свој живот проводе у мирном посматрању живе по преимућству унутарњим религиозним животом, не мешајући се у општи живот и рад; други опет, искључно се посветише раду, неимајући времена за посматрање с тога, јер у раду налазе све и сва. Једном речи — у свију је људи неизбежна једностраност, била она у већој или мањој мери неизбежна је дисхармонија у животу њиховом; и најбоље природе у животу људском увек се развијају у једном ма каквом му драго било владајућем правцу, а то опет друге силе доводи до ограничења. У кога се дакле — „глава и срце, знање и осећаји, ум и воља, — налазе у постојаној, безусловној хармонији.“*)

(Свршиће се.)

*) Лутард, в. у свешт. петропавловског — Богочовечији лик И. Хр 28.

НАЧЕЛА ЗА СУЂЕЊЕ:

О ВЈЕРОИСПОВЕДАЊИМА ХРИШЋАНСКИМ,

која данас постоје, а на име: које је од њих истинито, и како ћемо међу њима моћи дознати истиниту вјеру, истиниту цркву Христову?

Написао **Константин Миљевић**, свештеник дабросавске парохије.

(Свршетак.)

Тако је била у течају осам вјекова целокупна црква васељенска, једномишлена, славна, „живећа живнію Христовою, шдѣшвлаемая Дх҃омъ ег҃ѡ“ И то богоподобно јединство растргло се властољубљем римских папа у IX. веку када су они добили од непросвећених варвара светску власт, па као такови хтели су још да присвоје себи и власт духовну над равнима себи Патријарсима, над четири велике цркве, од којих једна је: *Јерусалимска* била основана самим Христом, две: *Антиохијска и Александријска* Апостолом Петром и *Византијска* (Константинопољска) Апостолом Андрејем Првозваним, а и све познате им цркве источне, основане Апостолом Павлом, Јованом и другим Апостолима, који су такође равну власт добили од Господа и Учитеља свога, као што видимо у Јеванђељу. (Мат. 18. 18; Јов 20. 23.)

Тада у одпаднутој римској цркви почели су мењивати древни устав саборни, састављаше нове догмате, и на послетку појавише се у њој такове саблазни, које су биле најпосле узрок распаду западне цркве.

Но оставимо расуђење о великој цркви, која „всѣмъ Господьски стоитъ или падетъ, станетже; силенъ бо есть Богъ поставити ю.“ (Рим. 16. 4.)

Занимајмо се боље утешним расмотрењем навода, који без икакове сумње доставерно сведоче, да је источна црква, којој хвала Богу припада и наша српска црква, остала верна православном јединству.

1) У источној цркви кроз непрестано наслеђивање рукополагања сачувало се, да она произилази од Христа и Апостола.

2) Она садржи неизмењено све што су предали Апостоли и утврдили седам васељенских сабора; она није дозволила себи ни најмање измене или уваљања новости, не само у догматима вере, него ни у Богослужењу ни у поретку црквеном; она исповеда символ вере Никео-Константинопољски, без икаква додатка или скраћења.

3) Она објашњава св. писмо, како су га објаснили св. оци васељенски, и чува све свето предање и правила, утврђена на васељенским саборима.

4.) Она признаје да је глава цркве једини Господ Исус Христос. Његови пастири, вођени духом светим, пасу стадо своје у духу кротости, а и у грађанском односају они су покорни власти која управља, како је заповедно Христос и Апостоли; а уз ово они стоје опрезно на стражи православља, и никада нису одступали од њега.

5.) Источна црква прима и предаје се дам тајана по уставу васељенском: она има литурђију утврђену на васељенским саборима; она у светој евхаристији верује *истоме телу и крви Христовој* и предаје их вернима под *оба вида*, као што заповеда Господ.

6.) Она је сачувала јерархијски поредак

7.) Источна црква, по уставу васељенском поштује и моли пресвету Дјеву Богородицу, као матер Господа свога и заступницу рода хришћанскога; она моли св. Анђеле и све свете, као ходатајце и заступнике наше пред Господом; она поштује св. иконе и мошти св. угодника Божијих; она чува све постове, по одређењу св. апостола и васељенских сабора; она чини спомен мртвима при бескрвној жртви, знајући да тим доприноси велику корист душама њиховима.

Ето то су дакле у кратко изложене главне тачке, које уверавају, да источна црква јест једина света, саборна и апостолска црква, по томе да је она „сагра ђена на темељу апостола и пророка и да јој је основни камен сам Христос“ и да по томе има обећање од Господа „да јој врата адова не ће одолети.“

И заиста, можемо сами видети, да јој „врата адова не ће одолети!“ Погледај, како стоји чврста непомична, у сред развалинах царства и под притиском варвара, као да је у срећи и слави. јер не потребује за своје утврђење светске власти и јер верује речима Господа и учитеља свога, који је рекао: „царство моє нѣсть ѳ міра сегw.“ (Јов. 18, 36.) Погледај, како се она тамо на истоку, у древној цркви одржава у времена љутих гоњења, и како сила Божија укрепљава њене мученике. Помисли, како је њу, ражалошћену одпадом сестре њене, римске цркве, утешно Господ у то исто време, даровавши јој руску цркву а касније српску, које распространьују истиниту веру у удаљеним крајевима. Зар се не дивиш дивним судбинама Божијима и премудрости његова размишљања о цркви својој истинитој, која остаде онаковом какова је била, док се од ње не одели западна црква! Једино она чува до данас непогрешиво учење древне цркве и остаје јој по свему верна. Ово последње нехотице признају и они, који се с њоме не слажу, а неки од њих, особито протестанти урачунавају јој то као грех и тиме је прекоревају, но баш то и доказује њезино православље, а сведочи и о томе, да је она права Христова црква.

Један део те праве православне цркве сачињава и наша народна српска црква, које смо и ми хвала Богу чланови.

И тако дакле знамо сада чија је победа.

Но и ако смо доказали непогрешивост православне цркве и тиме свршили расправу, ипак се морамо још за часак два овде позабавити, јер пошто смо и ми Срби чланови њени, морамо онда истаћи оне велике заслуге, које је црква православна учинила српском народу, па да из овога видимо, колико света за нас мора бити дужност наша, да јој благодарни будемо за сва њена велика доброчинства и да ју морамо са највећим усрђем славити, хвалити и превазносити у све векове.

И ево чујмо: дигнимо завесу наше тешке прошлости, па загледајмо у живот Срба после косовске битке, па ћемо видети па ћемо схватити умом, појмити душом, осећати срцем — да је црква — и то *ни само православна црква*, кроз векове, била она мајчинска сила, која је сачувала српску мисао у глави, српско осећање у души, српску слатку реч у устима нашега народа и одржала нас до данас у крилу Спрства;

па ћемо видети, да је црква — и то *једино* православна црква — била свагда народна, која је оком Божије милости и мишицом Божије свемогућности бдила над начелом народнога бића;

пак ћемо видети, да је црква — и то *ли* само православна црква — кроз све

невоље и грозне напасти изводила нас на пут спасења и сретно нас пренела у бољу садашњост;

на ћемо видети, да је црква — и то *ли* само православна црква — била ограда народнога духа сиље и слободе и тврди бедем за оне, који су нам хтели да отму веру и народност нам свету.

Без наше цркве православне не би било ни нас на свету, не би било Срба са српском будућношћу, и ако би можда и било људи, који би могли живети.

Црква дакле православна била је свагда наша заштитница, наша мајка, наша спасителька она је својим млеком православним одојила и одневала нашу народност и одржала нас у крилу Спасства.

Ето заслуга православне цркве за Српство, ето великих доброчинстава нама Србима дарованих, за која смо дакле заиста дужни одавати јој најискреније благодарност, и увек са највећим усрђем славити ју, хвалити и превазносити.

А кад смо ми то дужни најсвердније, најрадосније и најодушевљеније чинити, онда послушајмо глас отаца наших из гробова, глас српске славне историје из времена Душанових, глас српскога народнога спасења, који нас зове да се прикупљамо у цркву своју српско-православну у недељне и празничне дане, те да у њој одајемо достојну благодарност за учињена нам велика доброчинства њена — јер знајте — као што не можемо одрећи своју благодарност Богу као створитељу своме, тако не можемо одрећи своју благодарност ни цркви својој православној, која нам је млеком својим православним одојила и одневала нашу српску народност и одржала нас до данас као Србе.

Дакле видите, црква наша српска треба да нам буде наша највећа светиња, њу треба свагда чистим срцем, чистом душом, чистим осећајем, чистим устима, чистим језиком да славимо, ако хоћемо да будемо синови св. Саве, великога Немање, родољубивога кнеза Лазара и дичнога Милоша Обилића.

Дакле примимо дух свети и исцелимо се, јер је наша црква део оне старе цркве, цркве свију времена, источне цркве Христове, која је саздана на основи апостола и пророка, којој је темељни камен сам Христос, која је „стуб и утврђење истине“ и којој је обећао Господ, да јој врата адова неће одолети. Дакле и наша српска црква као део истините и непогрешиве цркве Христове, трајаће док је неба и на њему сунца, док је земље и на њој људи, а по овоме она, као што нам је спасавала претке наше, спасти ће нам и унуке наше! — Дај Боже!

ОКОЛНОСТИ ЦРКВЕ И ПОТРЕБЕ ОНОГ ВРЕМЕНА КАД ЈЕ АПОСТОЛ ПАВАО СВОЈУ АПОСТОЛСКУ СЛУЖБУ ВРШИО И СВОЈЕ ПОСЛАНИЦЕ ПИСАО.

(Наставак.)

Како се то могло догодити?

Сам је Исус Христос својим учењем и делима установио и поставио такав ред у цркви својој, да и незнабошци могу ступати у цркву, ако верују, а сам избрани народ може се одбити за своју неверу и противљење. Али при открићу и остварењу таквога реда преко је нужно било протумачити како у опште тајну Христову, тако и особено тајну призвања незнабожаца, — протумачити тако, да сви поједе, да у Христовој цркви ни Јудеј ни незнабожац нема првенства, и да с тога нови ред никако не противуречи нити стоји у опреци са старозаветним божанственим установама. Ваљало је тајну Христову тако открити, како би и сами ново-обраћени незнабошци ступили у посед за њих до сада страног обећаног блага као законог наследства а верујући Јудеји видели у њима своју браћу, децу Аврамову по духу, не устручавајући се презрене браће и рођака по телу т. ј. осталих Јудеја. Без таквог тумачења тајне Христове, а нарочито тајне призвања незнабожаца, ново би уређење

све дотадашње црквене уредбе разорило самим делима и откривењима божјим, која су се у течају хиљада година јавила, и ново-обраћени незнабошци и Јудеји остали би и на даље у заједници црквеној као узајамно непријатељски елементи.

Са тајном призвања незнабожаца скопчано је унутарњим и нераздељивим начином и питање о оправдању човека и значењу закона за хришћане и у опште старог завета. Разгледајмо како се то питање породило, те ћемо видети, да је заиста било велико и тешко.

Старозаветна законодавства и уредбе напред су сликала и предсказивала на разне начине једну тајну спасења нашег у Христу; изражавала су (не искључујући шта више ни еванђелска јасна пророчанства о Христу, као унутарње спојена са насликаним откривењима) не баш са свим јасно, но мање више у виду сликâ, које су из елемента света узете по изразу апостола (т. ј. у опште из чувственог и земаљског). Кад се хришћанство појавило, та природна начела или елементи света, по сведочанству и изразу ап. Павла, већ су се показала слаба и ништава (Гал. VI. 3, 9; Кол. II. 19, 20) тако, да већина Јудеја није могла са свим скроз проникнути у спасоносни дух тајне Христове. Последица од тога била је, да су све типично у старом завету, све што је имало важности и спасоносну моћ само као слика и сѣнь грѧдѧщихъ дѣ҃ковныхъ благ҃ъ Јудеји почели поштовати као битно важно и као такво, које само по себи спасава. Даље, када је живи и животворни дух тајне Христове већини био непојмљив и невероватан, то све што је обвезано по старом завету, било да је законом или од пророка прописано, почеше схваћати само у смислу таких прописаних дужности, којима се, кад се испуне, може човек сам собом и без Христа спасти.

Колико је штетно и покварено и једно и друго веровање, само је по себи јасно, а нарочито се и с тога види његова убитачност, што већи део Израиља није хтео признати Христа и што се противно проповеди о спасењу само из јогунства и упорства закорелих својих појмова **не разѣмѣюще Божіа правды,** сведочи Апостол о Јудејима, **и свою правдѣ** (која је т. ј. основана на чувању закона самим собом) **хотѧще поставити правдѣ Божіей** (која је основана у Христу) **не покорѝшасѧ.** (Римљ. X. 2.) Али ма како да су искварени и лажни такви појмови, буква *закона и пророка* (и ако беше јудејска) одлучно их је правдала. Тако н. пр. о оправдању испуњењем законих обвезаности јасно је писано: **сотворивый та человѣкъ живъ вѣдетъ къ нѣмъ.** При том наведени назори јудејски, у почетку хришћанства, само су напокон избили, а почетак и развитак њихов су вековни. Јер *телесни почетак света* или све што је чувствено и земаљско, по самој природи већ, подлежало је упливу греха, ваљало је сигурно али лагано да губи свој духовни значај; но сваки пут, када је ма у чему духовни значај **корестѣнныхъ началъ мі҃ра** нестао био, или смисао и моћ слика, тада се је такво уређење представљало у Јудејству важно и свето већ с тога само по себи, и онда им је био закон мртва буква старе обвезе. За то је још у старозаветно доба реч Божија долазила и откривала лаж, што се распостирала као да је испуњење старозаветних уредаба, које није проницањем вере у спасоносни њихов дух оживило, повољно Богу и за човека оправдано. Шта ће мноштво жртава ваших? вели Господ. Сит сам жртава паљенина од овнова и претиline од угојене стоке, и не марим за крв јунчију у јагњећу и јарећу. Кад долазите да се покажете преда мном, ко вам је то од вас, да газите по мом трему? Не приносите више жртве залудне; на кâд се гадим; а о младинама и суботама и о сазиваљу скупштине не могу подносити безаконља и светковине. (Исаија I., 11—13.)

Сва та мртва јудејска веровања продреше и у хришћанство. Продреше неприметно, али се открише са свом својом искварености и опасности с тога, што изврташе смисао целог самог закона или целог старог завета и суштину спасоносног оправдања — као и са свом дрскошћу и упорношћу, јер се држаше само букве св. писма а бише васпитани и приправљени за цело време постепеним углуп-

њењем старозаветних слика на то. Криви појмови јудејски покрадоше се и у цркву хришћанску онда, када почеше у њу ступати обрезани, а показаше се тек онда опасним, и упорном заблудом, када незнабошци почеше долазити.

Ново-обраћени Јудеји свакако се не могоше ослободити на један мах од пристрасности к навикнутим образним установама и у опште од буквалног закона; но то не беше опасно и у почетку је могло поднети, док су само они т. ј. обрезани у цркву Христову долазили. Кад су већ утврђени били у вери и уживели се у дух хришћанства, требала је јудејска пристрасност да је сама по себи престала. За то су се апостоли обрезаних, као Петар и Јаков, највише о том старали, да утврде ново-обраћене у Христа и дух његов, те су пристрасност њихову напрам закона трпели. Када су се, при очигледном противљењу већине Јудеја, спасоносна врата вере и незнабошцима почела отварати: то се ново обраћеним Јудејима, који су и у хришћанству остали верни букви закона, подала прилика, да се тиме покажу ревносни, што ће јарам закона и на ново обраћене незнабошце метнути. И заиста, у првој цркви састављеној из незнабожаца (у Антиохији) јудејски хришћани непрестано су захтевали, да се и незнабошци обрезују и закона Мојсијева држе. *Ако се не обрежете*, говорише дошавши из Јудеје хришћанима антиохијским, *ако се не обрежете по Мојсијеву закону, не можете се спасти* (Дела ап. 15, 5.) У оваком случају није се већ могло сносхођавати, јер би онда значило жртвовати незнању спасоносне истине и обраћене незнабошце у место хришћанина направити јудејским прозелитама.

(Свршиће се).

ИКОНЕ У СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОЈ ЦРКВИ

СТАРО-БЕЧЕЈСКОЈ.*)

Познато је, да иконе у српско-православној цркви старо-бечејској слика сликар г. *Урош Предић*, који тај велики рад има по уговору извршити за пет година. Прошле је године свршио и сместио престолне иконе, о којима је била реч у „Бранику“.

Ових дана украшена је старо-бечејска црква још са *седам нових икона*, које је г. Предић израдио а консисторијални изасланици примили су их са овим извештајем: „*да су приложене означене иконе све скупа израђене у духу св. православне цркве а изгледа исправе да је тако, да их се човек довољно нагледати не може.*“

Доста би било, да само са тим речима добије православни свет појам о тим иконама, али држим, да је нужно ту лепоту и уметност приказати у њеној одећи, којом блиста на достојном месту њиховом у величанственој цркви старо бечејској.

Приказаћу их по реду:

1. Св. Врачеви Кузман и Дамјан.

Општина старо-бечејска имајући у виду, да на тај дан има у месту много свечара, дала је над десним малим дверима места св. врачевима Кузману и Дамјану, којима се слави успомена 1. новембра и које је сликар на основу историјског факта а у оквиру дозвољеног идеализма извео.

Кузман и Дамјан, два Грка пореклом, који бавећи се лекарством у Риму распростиру уједно тамо и веру хришћанску, која је тада била окружена највећом славом незнабоштва, — стоје пред капитолом римским, где је највећи жагор и шум заслепљене светине, која је своје жеље и потребе исказивала са „Panem et circenses“ (хлеба и позоришта). Да не би тај незнабошки шум био на догледу, сликар је вешто покрио улицу римску и затворио догледу

*) Старо-бечејска црква је красна грађевина са три торња, и једна је од најлепших у нашим покрајинама. По погодби са црквеном општином поверено је сликање иконостаса уметнику Урошу Предићу за 18.000 фор. За дворес на иконостасу плаћено је 15.000 фор., а позлата коштаће опет 15.000 фор., те ће тако цео иконостас старо-бечејске цркве стати свега 48.000 фор.

све оно што би уличним призорима покваре ног Рима могли обесветити на икони. Тај затвор учињен је са цитатом у рукама св Кузмана: „Болящыя исцѣлѧйте, прокажённыя ѡчищайте, мертвыя воскрешайте. бѣсы ѵзгонѧйте, тѣмѣ прїѧсте, тѣмѣ дадѧте.“ Дамјан са крстом у руци показује ону моћ, којом је срушен незнабошки бог и сјај охолог Рима.

Као врачеви држе у рукама разновр сне лекове а као световни људи обучени су у тако звани хитон и пеплон, у горњу и доњу хаљину, којом су се тада Грци служили.

Вештина сликарева огледа се у овој икони у томе, што нам је дао предмет од мање важности са таким интересом, да величина Кузмана и Дамјана блиста упоред са другим угодницима Божијим и ревносним поборницима хришћанства.

2. Св Василије велики и св. Григорије богослов

Да би и три велика јерарха били заступљени, морали су бити одељени тако, да су Василије и Григорије смештени над левим малим дверима а св. Јован Златоуст биће над столом владичанским.

Икона св. Василија и Григорија представља нам доба, када је већ хришћанство победу учинило. Пред величанственом базиликом, на којој трепти крст, стоје у пуном орнату (са фелоном) два јерарха. Св. Василије у пуној снази мушкој држи Јеванђеље, лице му исказује достојанственост и енергију, он је оличена представа енергичног поборника против Аријеве јереси, строгог законодавца чина мо нашког. У св. Григорију представио нам је сликар архијереја са крстом у руци, који са благим погледом, пуним саучешћа према свима бедницима, придобија и осваја срца, да целивајући крст хиташ да пољубиш и руку, која са таком благошћу и милошћу позива верне под окриље часнога крста. Гледећи св. Григорија, кога је г. Предић насликао у облику најидеалније доброте и благости, сетих се предања, које нам говори, да је и мало и велико плакало за животом Григорија богослова, патријарха цариградског.

Да би сликар истакао најважнији рад тих светитеља у рукама им је реч о догмату св. Тројице.

Икона је ова обична, али је тим више карактеристичнија, што је сликар типом светитеља јасно обележио живот и рад два велика јерарха.

3. Крштење Христа Спаситеља.

Из сребрних таласа реке Јордана види се предео Галилејски од којег доље Христос Јовану да се крсти. На Јордану кад природа обасјава благом светлошћу све у домашају свом, у Јордану стоји Христос погнуте главе, и скрштених руку преко голих прсију, озарен са неба од св духа у виду голубињем необичном светлошћу, која продире благу светлост. Као у неком присенку у мрком оделу од длаке камилине стоји Јован крај Исуса и десном га је руком прелио а левом држи крст, који тек што се није промолио иза натписа: „азъ крщаю водою: посредѣ же васъ стоитъ, егожеи не вѣсте.“ За Христом је заступник небесних сила. анђео са убрусом, кога је призор тим чаробнији и тајанственији, што га прати зеленило кедровог дрвета, које око прамамљује на недогледан глед. На обали Јорданској прострло се шареница биља разноврсног, међ којим лежи у плавој боји горња хаљина Спаситељева.

Штета што је икона према дужини узана, те није могао и народ бити заступљен, према коме се и односе речи Јована Крститеља.

Слика је изведена по употреби данашњег начина, а са колоритске вештине пуна је идеала, који те заноси лепим прављењем а усхићава Богојављенским нам даном.

По свој прилици да ће пасти у очи анђео са убрусом, што се на нашим иконама у нашим пределима до сад слабо виђало. Мотив је тај грчког сликарства и г. Предић је врло добро урадио, што је тај мотив узео, јер је тиме баш дао већи ефект чину небесном. При сваком небесној појави анђео је заступљен, па кад је при рођењу и васкрсу, то је онда оправдано, да и при крштењу буде.

Кад ове редове пишем, дошао ми је у руке 19 ти број „Српског Сиона“ и ја сам

прочитао пажње и поштовања достојни чланак: *„Нешто о неправилности неких икона, а у хатар нашега лепога православља“*, кога чланка писац заслужује као будни стражар свако признање.

У томе чланку писац икону Богојављенску, у којој је представљен чин крштења преливањем, назива неправославном. Како је и наша икона Богојављенска, коју приказах, преливањем изведена, коју је пречасна конзисторија квалификовала за православну и месно свештенство осветило, то сам дужан са поштованим се писцем забавити и за оправдање иконе те неке истине изнети.

Истина, да је начин трикратног погружења учење цркве православне, већ и по речи баптисмос и по примеру старе цркве и по 50. правилу апостолском а и по значају погребењем „ѥтъгаѡ чловѣка“; али је истина и то, да православна догматика учи и ово: *Крштење се обавља трикратним погружењем у воду у име св. Тројице, премда и трикратно обливање, које је по неким пределима уобичајено, не уништава снагу ове тајне.* (Руска догматика с благословом архијер саб. 1872.) Трикратно погружење на основу учења цркве православне, да и обливање условљава снагу тајне крштења, слабо се где употребљава. Ја за мога десетогодишњег свештениковања још писам видио свештеника, који врши крштење трикратним погружењем у крстионици, и што ми данас скоро сви свршавамо крштење обливањем, то чинимо са дозволењем црквеним или као што догматика каже, уобичајеним начином, који не уништује снагу крштења. Према том живом примеру слободно је и сликару на православној икони Богојављенској приказати опако призор крштења, како се врши или вршити може у цркви православној. Чудно а и смешно би било то казати: ова је икона неправославна за то, што она показује чин крштења преливањем, који ми вршимо и црква нам то не забрањује. Према томе дакле така икона не може губити тип православни.

Но поред свега тога истина је и то, да су наше иконе Богојављенске већином са преливањем изведене и колико сам их год видио, било по црквама било по домовима, све су у том облику, и поштовани г. писац у „Српском Сиону“ неправедно ће их називати неправославним Осуђујући таке иконе он нам не изнаша, како би икона Богојављенска изгледала у облику православном; јер нека ми се опрости, ја не могу да појмим ту вештину сликарску, којом би могао сликар представити акт погружења, јер строго узевши, Христос би морао бити погружен руком Јовановом сред дубине реке Јорданске. Једну сам икону видио, да са Христа цури вода, које опет не условљава акт погружења, јер ко би могао уђуткати каквог цепидлаку да не вичe: то није погружење!

Дозволимо дакле баш у хатар лепог нам православља и сликару толико бар слободе, колико се даје свештенику при чину крштења и немојмо ни њега жигосати за неправославље, док се ми поносимо православљем на путу нам једном.

Толико нађох за нужно скренути са пута приказа и споразумети се са писцем поштовања достојним.

(Свршиће се.)

ЦРКВЕНО ПРОПОВЈЕДНИШТВО У IV. ВИЈЕКУ.

(Свршетак.)

Риму, на против, одржа хришћанство само половину побједе. Два друштва, двије религије, два свијета, прошли и будући, — стојаху један према другом спремни на бој. Храмови, циркуси, позоришта на и саме улице римске, препуне незнабошких споменика, подржаваху идолопоклоничку ревност код половине насељеника. Већи дио сенаторских обитељи приањаху уз стару религију, с којом спаја ху сјећање на славу својих предака. А народ се скупљао у хришћанским храмовима на гробовима мученика. Робови, си-

ротиња и презрени људи примаху нову вјеру од свег срца добивши од те вјере утјеху и олакшање, која им поред тога откриваше олтаре милосрђа и помиловања, онда, кад је незнабошки свијет дозволио себи један само такав олтар, — и то не за дуго, у Атини.

Почели су уједно већ онда показивати на рђаво владање римскога хришћанскога клира и на раскош јерарха. У половини четвртога вијека бијаше римска катедра предметом спора, који се свршио крвопролићем. Дужност римскога епископа, задобита на тај начин бојем, бијаше спојена с богатством и окружена раскоши коју мрзише и сами незнабошци; један од њих супротставља примјер њеких областних епископа епископу римском: „једноставност њихових обичаја,“ говори он, „њихово кукавно одијело, њихово погнуто чело, њихова праведност, смјерност, — нема сумње, све то угодно је вјечному Богу и достојно је поштовања у очима Његових правих поклоника“*).

Морамо примјетити, да, у течају тога вијека, римска црква не даде ни једног великог писца, ни једног знаменитог проповједника, који би био налик онима, који се појавише у Африци, у Грчкој и у Азији. Она се само старала о све већем и већем распростирању својих граница, старала се да потчини себи цркве у Африци, Галији и Шпанији. Она се доченала власти над људима, а не славе учене или проповједничке; она се трудила да постане судијом у безбројним споровима, који би се изродили усљед цјепидлачења грчког, — нудила је своја недра учитељима источне цркве, који се држаху њихова мњења, пружала им уточишта и тако их привикла на своју страну. Ни једна скоро секта не појави се у римској цркви; а тим се њен карактер особито одликовао од карактера цркве источне; она се држала древних формула, мало је што установљивала новога, чувала се промјена, као јереси, и, премда се не могаше натјецати у слави са црквама Истока ипак се најпослије узвисила над њима чисто-свјетском предострожношћу и укоченошћу. Дух Грчке, одважан и слободан, усвојивши од времена Александрових побједа много источнога, допушташе у хришћанском учењу разне финоће и алегорије. Расадницима те методе бијаше Египат и Мала Азија; многобројне секте, многобројни чудни појмови поникоше у сујеверном уображењу становника ових предјела. Римљани, или, боље рећи, народи, који се служише латинским језиком, одликоваху се мањом ученошћу и изображеношћу; а у упоређењу са александријским Грцима бијаху жалосни богослови: но у њиховим мњењима бијаше више сталности и умјерености; они се чуваху цјепидлачарских тумачења, каква обично увлачише у догмате вјере источни хришћани; и та разлика карактера, та међусобна противност, која је послије неколико вијекова обје цркве раставила, пустила је своје жиле још у прва времена ширења хришћанске вјере. Трагове те народносне разлике можемо наћи и у споменицима говорништва обадвију литература; но повући тачну паралелу међу њима није могуће. Осим тога, источна је црква по духовитости и таленту имала неоспоривo превасходство, па и међу писцима латинске цркве сви најзнаменитији и најславнији писци, чинило се, као да припадају Истоку; неки између њих, као *Јероним*, живише дуго у Сирији и науживаше се одушевљењем јорданских брегова; на пример, *Тертулијан*, *Арнобије*, *Августин*, који се родише под топлим небом Картагинским, имађаху, по природи, више свезе са Истоком, него с Римом. У њиховим дјелима латински се језик преображава и као да прима отпечатак Арабије, коју скроз прожима промјењиво сунце Африке и Азије.

У том погледу они су били више новајлије, него Грци; међу западњацима они створише епоху, која се јасно разликоваше од предања прошлости.

*) Ammian. Marcell. lib. 26, cap. 4.

У *Загребу* 1891.

С РУСКОГ ПРЕВЕО
Јов. Петровић, катихета.

РАЧУН О ПРИХОДУ И РАСХОДУ

СВЕШТЕНИЧКО-УДОВИЧКО-СИРОТИЊСКО-ПЕНЗИОНАЛНОГ ФОНДА

У АРХИДИЈЕЦЕЗИ СРЕМСКОЈ*)

за време од 1. Јануара до 31. Децембра 1890. године.

ТЕК. БРОЈ	ПРЕДМЕТИ	у обвезницама фор.	н.	у готову фор.	н.
	а) **Приходи:**				
1	На крају године 1889. остало је, и то:				
	а) у држав. обвезницама	1200	—		
	б) „ кредитним срећкама	385	25		
	в) „ штедион. уложено .	12075	71		
	г) „ приват. обвезницама	6290	92		
	д) „ готову			2545	06
2	Од камата државних обвезница			75	60
3	„ камата на штед. улоге			655	04
4	„ камата приватних обвезница			5855	90
5	„ камата одошљења. .			1260	30
6	„ додатака.			585	66
7	„ повраћених парничних трошкова . . .			20	08
8	„ сувишка препроданих непокретности . . .			374	62
9	„ нових чланова улози			1400	—
10	„ повраћених зајмова .			3455	—
11	„ нових зајмова обвезн.	7020	—		
12	„ нових улога у штед.	655	04		
	Укупни приходи	8424	92	16227	26

ТЕК. БРОЈ	ПРЕДМЕТИ	у обвезницама фор.	н.	у готову фор.	н.
	б) **Расходи:**				
1	На миров. свешт. удов.			4328	12
2	„ милост. свешт. сироч.			170	—
3	„ повраћен улог. . .			200	—
4	„ додатак повраћен. .			24	—
5	„ деловођу плата . .			250	—
6	„ одветника „ . .			150	—
7	„ старатеље дневнице .			68	15
8	„ канцеларијске потребе			28	17
9	„ поштарину			3	—
10	„ парничне трошкове .			62	31
11	„ порез. дохот. и еквив.			119	49
12	„ нове зајмове . . .			7020	—
13	„ нове улоге у штед			655	04
14	„ повраћене обвезнице	3455	—		
	Укупни расходи	3455	—	13078	28
	Када се одбије од горе иска‚ани приход са	8424	92	16227	26
	Остаје крајем 1890. и то:				
	а) у држ обв ф 1200.—				
	б) „ срећкама „ 385 25				
	в) „ штед. ул. „ 12730 75				
	г) „ прив.обв. „ 6647 92	8078	92		
	д) „ у готову			3148	98

в) Исказ

о целокупном стању фонда на крају године 1890. и то:

а) у обвезницама	80788	ф. 92	н.
б) „ готову	3148	„ 98	„
в) „ неуплаћеним додатцима	916	„ 37	„
г) „ неуплаћеним каматама	13052	„ 09	„
д) „ неуплаћеним каматама одошљења	6181	„ 80	„
Свега износи фонд . .	104.088	ф. 16	н.

* * *

На крају године 1890. било је у том пензионом заводу свега чланова 71, са улозима за обезбеђење удовица и сирочади од 11 735 фор.

Заводу је овом *деловођа* пречасни г. *Стеван Чобанић*, прота карловачки.

Рачун су прегледали и одобрили господа свештеници: Георгије Поповић Василије Константиновић, Стеван Моловић и Василије Николајевић.

*) Желети је, да се и рачун *о стању свештеничко-удовичког фонда бачке епархије* изнесе на јавност. Уредн.

СЛАВА У МАНАСТИРУ ОРАХОВИЦИ.*)

„Народ је к'о њива коју
кад сијеш ил' садиш,
Онако раља и поси,
како ју кад радиш.“
Епископ Никанор.

Кад се је пронео глас питомом земљом Славонијом, а нарочито „златном долином града пожешкога“, да ће Његово Високопреосвештенство г. *Мирон*, епископ пакрачки походити свету обитељ Ораховичку и узвишеном личношћу својом увеличати славу торжественога празника пренесења моштију светитеља оца Николаја, — народ је са свију страна — од Саве, Драве и Дунава хладна — гомилама прво к светој овој задужбини српској, да се поклони св. оцу Николају. да целује светој десници архијереја свога, и да као верно стадо чује глас архипастира свога.

Свијета је било сабраног дана тога око пет хиљада душа, различите вјере и народности. Вријеме је послужило лијепо, да није могло љепше бити.

Милозвучна манастирска звона забрујаше и братија са мирским свештенством а на челу им игуман Гедеон Петровић и прото Андрија Бирач допратише г. епископа свога у храм божији.

Вечерњу, јутрењу и божанствену литургију служио је г. епископ уз асистенцију свештеника: Г. Петровића, игумана, Андрије Бирача, проте, Мате Бабића, пароха слатинског, Лазе Богдановића, пароха чепинског, Јосифа Симића, пароха брачевачког, Методија Брадића, ђакона и ђакона Саве Белића. На литургији рукопроизвео је г. епископ почасног игумана Гедеона за правог игумана Ораховичког и монаха Леонтију Обрадовића произвео је за ипођакона.

После евангелија рекао је г. епископ поучно слово сакупљеноме народу: О вјери и о љубави бога и ближњега. Црква, порта и доксати били су пуни народа. Кад је г. епископ ријеч говорио, потпуни је мир свуда владао и ријечи његове пале су на плодну земљу — на срце и на душу — сакупљеног народа, који је пажљиво саслушао свете ријечи архијереја свога.

Побожност је душу раздрагала а тишина ријечи залила.

При крају службе божије г. епископ је неуморно са жезлом у руци дијелио напору: свештенству, братији и народу, а тако исто неуморно обавио је на „свеноћноме бденију“ и мироносање. Народ је том приликом пресретан био, што може цјеливати свету десницу архијереја свога.

После св. литургије многе су корпорације поздравиле Његово Високопреосвештенство.

У манастирској трапезарији био је ручак, при коме је присуствовало више од шездесет особа. Пало је врло лијепијех здравица. На здравицу, коју је Његовом Високопреосвештенству наздравно г. игуман Гедеон, отпоздравно је високопреосвештени г. епископ, да је пун радости видећи многобројни народ сакупљен око огњишта свете ове задужбине Српске, да је и по жељи срца свога и душе Своје одазвао се дужности Својој тим радосније, што је и он син свете обитељи ове, која је као нежна мајка, на наручју своме, одгојила себи духовнога сина, посланицу цркве Богоспасајеме епархије пакрачке.

Његово Високопреосвештенство бавећи се три дана у манастиру походило је манастирске парохије и по томе повратило се у своју резиденцију.

А народ је и овом приликом разишао се домовима својима пун задовољства и утехе. Он је свагда долазио а и долазиће к задужбини својијех праотаца са тврдом вјером, да ће се болник ту исцелити и ојађеник утјешити, а ко вјерује у вјеру — вјера га спасава.

Н. В.

*) Ма да је у прошлом броју (под белешкама) описао ту славу г. Л. Б., сматрамо ипак и овај мало опширнији опис, јер мислимо, да неће бити читаоцима на одмет. Уредн.

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

(**Свештеничка исповед**) одржана је првих дана после Ускрса у Кореници и Лапцу у личком протопресвитерату. Искупио се леп број свештеника, који су после свршене службе и исповеди повели разговор и о нашим приликама и како се може доскочити немару нашем у погледу неполажења цркве. Закључено је, да треба чешће народу проповедати о вери и српској историји, и поучавати га у свему, што води добру. Даље се повела реч и о неуредној свештеничкој плати, те је збор свештенички одлучио, да се пошље српском народно-црквеном сабору представка, у којој да се представи и изнесе тешки положај сиромашног свештенства у горњо-карловачкој епархији, не би ли се и тој невољи једном на пут стало.

(**Др. Станимир Поповић**) *свршени правник и богослов* IV. године, *ступио је* 5. (17.) маја о. г. *у монашки чин* у манастиру *Бездину*. Још марта месеца послао га је св. патријарх у манастир на искушење да би га после завршене школске године покалуђерио. Но потреба је изискивала да се то већ сада збуде. Епископ вршачки г. Нектарије Димитријевић као администратор епархије темишварске добио је при примању епархије од Његове Светости благослов, да поменутог дра Станимира Поповића што пре закалуђери. И тако је по налогу г. епископа извршио чин монашења над њим г. Никанор Недељковић, игуман бездински. У калуђерству добио је име *Сава*. Нови монах, отац Сава, родом је из Мађарског Чанада, где му је отац још и сада парох. Наш монашки виши клир добија у њему одличну и спремну снагу, која ће нашој цркви и народу моћи много користити. Желимо срећне и успешна рада младом монаху дру Сави Поповићу у новом и узвишеном позиву његовом!

(**Српска православна црквена општина у Бечу**) добила је од бечког министарства просвете дозволу, да може у земљама, заступљеним у царевинском већу, т. ј. у Аустрији *сакупљати прилоге за украшење нове српске православне цркве у Бечу*. И бан хрватски дозволио је такође, да се и у овогу краљевине Хрватске и Славоније могу купити добровољни прилози на исту цел. Држимо да ће и кр. угарска влада слично дозволу издати. Срећно на све стране требало би драговољно да се одазове прилозима на ту племениту сврху. Они који би хтели дати какав прилог, нека га пошљу велетржцу и одборнику *Александру Стоји*, Wien, I. Bezirk, Fleischmarkt № 9. — Имена приложника обзнаниће се у новинама.

(**Учитељски збор у Мухачу.**) Дана 25. и 26. априла о. г. одржана је *учитељска скупштина* у Мухачу, на коју се искупише учитељи будимске дијецезе, као што су окружницом пк. референта г. Ст. В. Поповића и позвани били; дошло их је свега 37, и то 9 из будимског и 28 из мухачког протопопијата. Од гостију беше их више, и то уважених личности, на име г. Максим Лудајић из Срп. Ковина, подпредседник спар. шк одбора, Јосиф Јагић, саборски посланик мухачки, Стеван Михаљић, саборски посланик и парох кишфалубски, прота Радослав Андрић, Урош Андрић, парох мајшки, Душан Андрић, парох жумберачки, Јов Стајевић, председник црквене општине у Мухачу и т. д., па и страних учитеља. — Збор се држао у три седнице, а отворен је с појањем духовске стихире: „Царју небесни.“ — Прва дан имао је збор и пре и после подне седнице. — Збор је отворио у име Његовог Високопреосвештенства г. епископа А. Стојковића: г. Ст. В. Поповић, школски референат, који је изрекао благодарност љубљеном архипастиру — са жељом, да га Бог још дуго пожини. Перо је водио Ђорђе Јанковић, учитељ мухачки. — На тему: „*Шта смета напретку наше народне школе и како би се стање исте у унутрашњим и спољашњим одношајима побравити могло?*“ поднесено је 11 расправа. Писмене расправе тога питања поднели су ови учитељи: 1.) Алекса Михаљић, пештански; 2.) Мита Грујић, шиклушки; 3.) Душан Радојчић, дарђански; 4.) Алекса Велимировић, ловрански; 5.) Тима Добринов, батоседки; 6.) Драг. Јанковић, српско-ковински; 7.) Бож. Ћосић, бански; 8.) Ђура Крагујевић, дуна-сеучјски; 9) Ђока Јанковић, мухачки; 10.) Петар

Берић, сент-андрејски; и 11.) Р. Ђ (непознати писац). — Тема је и усмено претресана, а пошто су расправе прочитане и оцењене, додељена је од г. референта истакнута *награда од шри дуката* г. Ђорђу *Јанковићу*, учитељу мухачком, а свима осталима изречена је захвалност. — На овој скупштини основана је *епархијска учитељска књижница* са седиштем у Мухачу, где ће се и зборови држати, а општина ће дати просторије и њој се имају слати и добровољни прилози. — Донесен је предлог и за оснивање месних школских књижница. — Изабран је одбор од пет лица, који ће установити статуте, који се имају поднети министарству на потврду; правила се имају прећи из пословника, а ставити се има и §, који ће одредити, шта да буде с имаовином збора, ако би исти престао. — Сутра дан је председник Ст. В. Поповић сазиштио та правила за потврду, а изјава његова, да ће се и записник и правила о његовом трошку штампати и сваком члану за спомен послати, узета је на новољно знање. — Председник Ст. В. Поповић ставио је на срце присутима *учитељски конвикат у Новом Саду*, позвао их, да се уписују за чланове и да купе прилоге за исти конвикат, јер је та установа једино за учитељску децу основана, те учитељи треба својски да потпомогну тај корисни завод. — На послетку предложило се, да се спремају учитељи — — особито млађи — за уредна предавања на свих прописаних предмета за седницу, која ће се опет светле недеље 1892. године одржати. Предмете за та предавања истаћи ће сам епархијски школски одбор. За идућу годину биће расписане *шри шеме за награду*. — Збор је одлучио, да у образложеној представци поднесе школском савету мишење и предлог о уређењу просветних односаја у будимској епархији; а тако исто решио је збор, да се потпомогне молба Срба Барањаца српском народно црквеном сабору ради потпоре спромашних парохија протопопијата мухачког. — Збор је и са стране брзојавно поздрављен био, а присуствовала су му и 4 римокатоличка учитеља. — Изречена је највећа захвалност г. епископу, председнику и гостима. — Збор је завршен са тропарем св. Саве: „Православија наставниче.“

(Десетогодишњица „*добротворне задруге Српкиња Новосаткиња*“.) На празник Константина и Јелене 21. маја о. г. прославила је добротворна српска женска задруга у Новоме Саду десетогодишњицу свога опстанка. Прослава та врло је свечано испала. Све чланице женске задруге и разне депутације биле су најпре у саборној цркви на св. литургији, на којој је врло лепо појао гимназијски кор под управом г. проф. Тихомира Остојића. После литургије било је благодарење, а за тим је у гимназијској дворани била свечана седница под председништвом задружне начелнице ђе Јулијане Радовановићке. У тој седници држао је свечан говор перовођа задружни Аркадије Варађанин, те је изнео рад и заслуге тога добротворног друштва за прошлих десет година. После тога био је у два сахата по подне свечан банкет у грађанском стрелишту. На банкету било је преко стотину гостију, и пало је много лепих здравица. Цело после подне трајало је весеље и забава у стрелишту, а у вече је одржана играпка. Светковина ова испала је достојанствено и свечано. Добротворна задруга Српкиња Новосаткиња може се поносити својим досадашњим радом. Желимо јој и у напредак лепа успеха!

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

Благородни господин подпуковник *Аврам Ђукић*, ц. к. надинтендант у *Златном Прагу*, сваком се даном приликом сећа ове српске народне вероисповедне школе *шалуђи свагда по један примерак издања свог умног производа књижници њеној на дар.*

Бавећи се сад овде у месту свог рођења — где му сретни родитељи још живе — у гостима, јуче је имао доброту походити ову школу, где је и неко време присуствовао предавању. При поласку изволео је датп 1 фор., да се за исту купи неколико књижица и поклони добрим ђацима — чиме је показао, да се не само за науку и просвету у опште него и за ову школу понајсоб интересује; са чега му како у име своје тако и у име својих дотичних ученика најтоплије захваљујем, са жељом: да се хиљаде оваки дичпи Срби. Живео!

У *Госпођинци* на дан цара Константина и Јелене 1891.

Мита Пејић,
учитељ.

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

(Молимо поштоване писце, уреднишшва српских листова и издаваче књига, да нам

своја издања *на приказ* достављају. Молимо тако исто славна уредништва, да нам своје листове *у замену* шаљу.)

— **Владика горњо-карловачки Теофан Живковић.** Некролог од *Димитрија Руварца*, пароха земунског. (Прештампано из 72. „Гласника“ српског ученог друштва а одштампано из „Новог Времена“ за год. 1891.) У Земуну 1891, штампарија Симе Панћа. — Стр. 40. Цена ? — У овој књижици изложен је опширно лепим слогом и језиком живот, делање и заслуге честитог владике Теофана.

— **Беседа** *при освећењу црквеног неба* у св. тројичној цркви, што та је оправила гђа *Јулијана Ј. Јовановићева*. Говорена 17. јула 1888. г. *Димитријем Руварцем*, парохом земунским. — У Земуну, штампарија Симе Панћа, 1891. — Стр. 10.

— **Ратарке.** *Књижице за поуку и забаву српском ратарском свету.* Издаје накладна штампарија у В. Кикинди, 1891. — *Број 10.* Путник. Приповетка Д. В. *Григоровића*. Стр 74. Цена 19 новч. — *Број 11.* Зла срећа. Приповетка В. И. *Савкина*. Стр. 36. Цена 9 новчића. — *Број 12.* Паор. Приповетка Д. В. *Григоровића*. Стр. 40. Цена 10 новчића. — Све те приповетке превео је с руског М. П. *Туторов*, а прештампане су из в. кикиндског недељног листа „*Сведочанство*.“

— **Борба за живот.** *Неколико лепих лица из „Горског Вијенца“ П. П. Његоша.* Јавно предавање *Петра Десимировића*, професора ужичке реалке. Панчево, 1891, *накалада и штампа књижаре Браће Јовановића*. Стр. 83. Цена 40 новчића.

— **„Књиге за народ“.** *Издаје „Матица српска“ из задужбине Петра Коњевића.* Свеска 30. Приповетке грофа Лава Николајевића Толстоја. С руског превео *Јован Максимовић*. I. део. — Накладом срп. књижаре и штампарије Браће М. Поповића у Новом Саду, 1891. — Стр. 56. — Цена 10 новчића. — У овој свесци су *две приповетке:* 1.) Прича о Ивану-лудаку и о два његова брата: Семену-војину и Тарасу-трбушку, и немој сестри Маланьи, и о матерном даби и о три мала ђаволчета; — и 2.) Три старца.

Из Администрације „Српског Сиона“.

— Са многих страна добијамо *неплаћена писма* са ознаком на куверти: „*званична*“. Но како наша пошта неће да зна за та „званична“ писма, наплаћује од нас за свако *двоструку* таксу. Молимо дакле свакога, да на писмо марку прилепи, пре но што нам га пошље, јер нам иначе штету чини.

ОГЛАСИ.

ЛИЦИТАЦИОНА ОБЈАВА

Управа манастира светога Ђурђа (Тамишка жупанија) овим објављује, да ће се манастирске земље и то оранице, ливаде и пашњаци, свега 835 јанаца 1252 квадратних фати на јавној дражби, која ће се у у самом манастиру дана 13. (25.) јуна 1891. год. пре подне у 9 сати одржати, за опредељену цену (Ausrufungspreis) од 8350 фор. а под условима, који су од стране манастира утврђени — под закуп издати.

Лицитанти су дужни положити 10% ове опредељене своте т. ј. 835 фор. као вадиум пре почетка дражбе у руке манаст. настојатеља.

Рефлектанти могу дражбене услове до дана саме дражбе погледати код правозаступника манастирског г. др. Светозара Димитријевића, адвоката у Темишвару.

Овде се примећује, да ако се одређена цена од 8350 фор постићи неби могла или се неби нико нашао ко би цео комплекс под закуп узети хтео, — да ће се у том случају горе поменуте земље и по парцелама од 30 до 50 јанаца под закуп издати.

У манастиру Св. Ђурђа 4. јуна (24. маја) 1891.

34 1—3 **Управа манастира Св. Ђурђа.**

Ад бр. Е. 347.
К. 231.

СТЕЧАЈ.

35 1—3

Расписује се стечај на место личнога помоћника пароху арадском протојереју Андрији Петровићу, са којим местом је — на основу 20 §. lit. Б. најв. кр. рескрипта од 10. авг. 1868. год. — скопчано уживање $\frac{1}{2}$ прихода од парохије II. класе и половина т. ј. 250 фор. из фундације дома „златне звезде“.

Компетенти имају своје ваљано инструјране и довољно биљеговане молбеније, путем својих претпостављених власти, најдаље до 20. јула о. г. потписаној конзисторији поднети.

Из конс. седнице, држане у Темишвару 14. (26.) маја 1891. год.

Конзисторија епархије Темишварске.

672; 690. ех 1891.
Е. К. 215.

СТЕЧАЈ. 33 1—3

На парохију Вељун I. разреда у будачком протопресвитерату, овим се стечај расписује.

Интеркалар траје до конца јануара 1892. по нов. календару; а рок пријавама до 1. (13.) јулија 1891.

Из сједнице Епархијске конзисторије, држане у Плашком 16. (28.) маја 1891.

Епархијска Конзисторија Горњо-Карловачка.

31 **СТЕЧАЈ.** 2—3

Пошто је учитељско место на срп. вероисповедној школи у Срп. Неузини само привремено попуњено, овим се усљед закључка местне црквене скупштине од 31. марта т. г. стечај расписује. Плата је 400 фор. а вр. у готовом новцу, 4 ланца оранице земље, на коју учитељ сам порез плаћа, 20 фор. а. вр. у име школске послуге, 5 фор. а. вр. у име паушала, слободан стан са баштом у износу од 200 □ хвата; два хвата тврдих дрва и зимски огрев. Од погреба где буде позван добија за велики 1 фор., за мали 50 новч. награде.

Дужност је учитеља, осим предавања у свакидашњој и повторној школи још и појање у св. цркви и обучавање школске младежи у појању — као и при одборским сједницама место неровође бесплатно заступати.

Првенство имају они, који су већни црквени појању.

Исто тако и на *учитељичино* место овим се стечај отвара. Годишња је плата у готовом новцу 300 фор. а. вр., 20 фор. у име школске послуге, 5 фор у име паушала, два хвата тврдих дрва, зимски огрев, слободан стан са баштом у износу од 200□ хвати.

Учитељици спадаће у дужност, све предмете прописане школском уредбом предавати и децу у женским ручним радовима обучавати.

Молитељи и молитељке нека своје молбенице са свједоџбама о свршеним наукама, положеном испиту из мађарског језика и добром владању најдаље до 29. Јуна о. г. овој црквеној општини пошаљу.

У Срп. Неузини 20. маја 1891. године.

Витомир Максимчев — срп. нар. учитељ и неровођа.
Коста Попов — подпредседник.

32 **ОБЈАВА.** 1

Српско-црквена општина модошка жели цркву оправљати и позива стручњаке, који желе исту радњу предузети, нека се најдаље до 10. (22.) Јуна 1891. год на лицу места преставе. Радња је огромна.

У Модошу 19. (31.) Маја 1891. год.

Црквена општина:

Драгомир Гаћански, неровођа. — **Лука Гигић**, председник.

Бр. 476. ех 1891.
Е. К. 171.

ЕДИКТ. 2—3 30

Овим се позива Милка Красуља, супруга Стевана Красуље из глинских њољана, општине Гора, котара Петрињ, жупаније загребачке, која је свој завичај и свога законитога супруга оставила и у свијет отишла, да се у року од 3 мјесеца дана или писмено или лично овој конзисторији пријави; пошто ће се иначе у брачноразводној парници, коју је против ње супруг њен Стеван подигао, и без ње, а против ње даље по закону поступати.

Из сједнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком 30. априла (12. маја) 1891.

Епархијска Конзисторија Горњо-Карловачка.

„РУСАНДА“
блатно купатило
22 у 4—6
МЕЛЕНЦИ

торонталској жупанији, жељезничка станица; отвара се 1 (13). маја и траје до 3. (15.) септембра.

Ово се купатило препоручује свима онима, који пате од шкрофула и отечених жљезда, од реуматизма и костобоље, од тако зване неуралгије, од сваковрсних рана, отока у зглавцима, од свраба и других кожних болести и т. д.

За боље извешће ваља се обратити на

Управни одбор купатила Русанде у Меленца.

„Српски Сион“ излази сваке недеље и великом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За *страно земље* на годину 5 фор. На Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се накладној *штампарији А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи* уредништву *Сиона Петровићу* у *Новом Саду*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 23. У НОВОМ САДУ 10. ЈУНА 1891. **Год. I.**

СВЕШТЕНИЧКИ И МОНАШКИ ЧИН
ПОГЛЕДОМ НА ЕПИСКОПСКЕ КАНДИДАТЕ.

У новије време расправљало се више пута у нашим јавним листовима питање о епископским кандидатима, питање, које је данас тако рећи на дневном реду погледом на три упражњене дијецезе у нашој јерархији, те свакојако заслужује да се о њему озбиљније размисли и свестрано испрпи, јер положај епископа колико је по своме значају у цркви хришћанској важан, толико је важнији у нашој овостраној јерархији, која се налази на земљишту државе нама иноверне, у којој нам је истина слобода вероисповести државним законима ујемчена, ал у којој ипак главни чувари православља остају једини епископи. На где су нам данас кандидати за будуће епископе? чује се на све стране питање забринутих синова цркве православне у нашој митрополији карловачкој.

И у овом цењеном листу (бр. 9.) изишао је чланак под насловом: „*Придворни калуђери и мирско свештенство*“, а за тим и управо поводом тога и у „*Вршачком Гласнику*“ (бр. 11.) чланак под насловом: „*О нашој јерархији*“, пак пошто држим, да ствар ова није још довољно расветљена, нека је дозвољено и мени о том предмету коју реч у овом часопису, где мислим да је за таку тему најзгодније место, проговорити.

У нашем народу, а рекао бих и код већине књижевника наших, влада то уверење, да су кандидати епископски искључиво придворни калуђери, односно архимандрити. Ово мњење има своја основа, јер то је наша двестагодишња црквена пракса, од како смо се под патријархом Чарнојевићем овамо преселили, а ова је пракса пренесена из старе пећске патријаршије, која је опет исту од цариград ске као своје матере цркве наследила.

Пракса ако и није по себи позитиван закон, ипак дугом употребом добија у неколико силу закона, те по томе у редовним околностима може се применити у животу институције, у којој је тако рећи потребом и силом околности изазвана, и у колико не стоји у опреци са јасним словом закона. Но у нашој митрополији данас су се околности измениле, ми данас фактично оскудевамо у особљу вишег, т.

зв. придворног калуђерства. И ове околности дају повода многим родољубима, да се у овако критичном стању запитају: Quid nunc?

Да је стање критично, не да се пореки, ал ја држим, да ипак није очајно. Коме је позната општа историја црквена, тај ће знати, да су негда била по цркву и критичнија времена, и она их је, хвала вечном промислу, срећно преживела. Погледајмо часом какво стање беше у цркви у самом почетку њеном С једне стране груба физична сила незнабожачког Рима, с друге оштроумна грчка философија удружена са доктринама разних јереси, а од чести и старим јудејством бијаху се тако рећи сложиле, да појаву хришћанства у самом зачетку његовом униште. Па ко је одолевао свима тим невољама и ужасним гоњењима, којима младо хришћанство за пуна три столећа изложено беше? Ко је бранио и одбранио цркву у том првом судбоносном периоду њеном и довео је до знамените епохе Константина великог, у којој се она као невеста Христова, венцем победе увенчана, у пуном сјају свом на попришту земаљском појавила, те јој се и горди цареви римски са својим силним легионима поклоније?

Ко други него њени свештеници са својим епископима, који су се као умни борци истицали са својим апологијама бранећи начела нове вере, за коју су они заједно са верним трпели нечувена гоњења, каква је само зверска страна природе човечије измислити могла, те с њима заједно живели, а с њима и гинули. Да, то беху мирски (световни) свештеници и епископи, женати и неженати, а из тог периода записала је црква у своје анале највећи број светитеља, мученика и угодника божијих.

А где беху тада калуђери? — Нигде, јер се они у историји црквеној, и то баш у време најжешћих гоњења појављују као самци и „отшелници“ скривени у пустињама египатским, сиријским и палестинским, које је у неку организовану дружину тек у 4. столећу скупио *Антоније* у Египту, а за тим *Пахомије*, који је и први манастир (општежитије) у Тиванди основао, и кад им се број знатно множити почео, прописао је за њих св. Василије Велики правила, по којима су се управљати имали Главни завети (обети) беху им: *девичанство, сиромаштво и послушност*; своје малене потребе пак подмиривали су ручним радом проводећи у осталом цело време живота свог у посту, бдењу и молитви, те тако тражећи душевног спасења у лишавању телесних угодности. Но главно је овде то, да су ти самци (монаси) по својем устању првобитно били сви *лаици* заједно са својим старешинама (игуманима), којима су црквене службе и остала свештенодејства свршивали мирски свештеници. Тек много касније да не би често против свог устава морали из пустиње ради исповести, причешћа и осталих верозаконских потреба у оближња села и градове одлазити, дозвољено им је у друштву њиховом имати једног или другог свештеника, „јеромонаха,“ те поред манастирских ћелија градити и цркве, у којима су и ти службе за „братију“ свршивали; дакле им је чин свештенички тек изузетно и тако рећи по нужди од областних епископа подељиван, а о каквој кандидацији њиховој за епископско достојанство не налази се ни спомена, не само у прва времена њихове институције, но и доцније, течајем целог периода, у ком су црквени сабори држани, т. ј. до г. 879, дакле за време законодавства црквеног. И у том периоду бирани су за епископе редовно мирски свештеници, из почетка ожењени или неожењени, а доцније са

извесним ограничењем, ако су били ожењени.*) Напредно пак бирани су на епископске катедре и поједини јеромонаси, а каткад и сами световњаци.**)

У потврду до сад реченог да наведемо неколико примера из св. писма и црквених канона.

Св. ап. Павле говори: „Истинита је ријеч: ако ко владичанства жели, добру ствар жели. Али владика треба да је без мане, једне жене муж, тријезан, паметан, поштен, гостољубив, вриједан да учи; не пијаница, не бојац, не лаком, него кротак, миран, не сребролубац; који својијем домом добро управља, који има послушну дјецу са свакијем поштењем; а ако ко не умије својијем домом управљати, како ће се моћи старати за цркву божију?“ (I. Тим. 3, 1—5.)

Из зборника црквених правила: „Дознали смо и то, да у Африци, Ливији и у другим мјестима, неки између тамошњих богољубазних предстојника (епископа) продужавају живјети заједно са својим женама и послије обављеног над њима рукоположења, и тиме бивају за народ предметом спотицања и саблазни. Пошто настојање наше главним начином мора бити обраћено на корист преданих у наше руке стада, установљујемо, да у напријед тога више никако не буде. И ово ми исказујемо, *не да се укида или изврћа оно, што је апостолски установљено*, него што се старамо о спасењу народа и о напредовању његову у добру, и да никаква љага на свештеничком чину не остане“. (6 вас. сабора правило 12.)

„Жена онога, који је произведен на епископско достојанство, пошто се претходно разлучи оњим сугласијем од свога мужа, неке, послије него што је он постављен за епископа, поступи у манастир који је далеко од епископова обитавања, а од епископа нека за своје издржаваље добија; наше ли се достојном, нека се произведе и на достојанство ђаконисе“. (6. вас. сабора прав. 48.)

„Старајући се о доброме реду црквеном у свему, цијенимо неопходним установити и ово: да у напријед никакав, ни световњак ни монах не мора (не сме) на једанпут бити подигнут на висину епископства, него пошто се наприје испита на појединим ступњима црквеним, нека тада прима рукоположење за епископа. Јер ако су до сада поједини из свјетовњака или монаха из нужде и бивали на брзо удостојени епископске части, и били су изврсни по врлинама, и високо су своје цркве подигли шпак, не сматрајући никако као закон цркве оно, што ријетко бива, наређујемо, да у напријед тога већ не буде; него онај, који има бити правилно рукоположен, мора прије̂ћи кроз ступње свештенства, и у свакоме чину провести узаконьено вријеме“. (Прво другог сабора прав. 17.)

„И монаси свакога града и свакога мјеста нека буду потчињени епископу, нека тишину љубе, нека само у посту и молитви бораве, и нека остају увијек у оним мјестима, у којима су постављени; нити се имају мијешати или учествовати у црквене или свјетске послове запуштајући своје манастире, осим случаја, да им то по неопходној потреби допуштено буде од епископа града“. (4 вас. сабора прав. 4.)

*) Примера ради навешћемо, да је св. Григорије Богослов био син епископа назијанзијског, коме је у старости као епископ помоћник био, а доцније за архиепископа цариградског изабран. Овде нам је још споменути, да по канонима наше цркве брак за клирике није облигатан, но само допуштен, и то пре ступања у чин свештеника, а после никако.

**) Тако је међу осталим у 9. столећу био за цариградског патријарха изабран знаменити *Фотије*, најучењији свога века муж, који је неограничене папске претензије од источне цркве умео енергично сузбити и чистоту првобитне науке црквене очувати, а у данашњем столећу *Петар*, митрополит београдски, организатор цркве у ослобођеној Србији, обојица као световњаци.

„Премда су до сада поједини архијереји, узевши на себе монашки чин, настојали да остану и даље на висини архијерејства, и на таково њихово поступање није се обраћала пажња; за то овај свети васионски Сабор, у намјери да поправи ову немарност и да упорави према црквеним установама овакав неуредни посао, наређује, да, ако који епископ, или други из архијерејскога достојанства зажели предати се монашком животу и ставити себе на мјесто кајања, не може више присвајати себи архијерејскога достојанства. Јер објети монаха представљају дужност послушности и ученишшва, а не учитељства или старјешинства и дотични обећавају, не да ће они бити пастири других, него да ће сами слушати пастире. Ради тога, као што је већ речено, установљујемо, да никакав, који је увршћен у архијерејски и пастирски именик, не смије спуштати се на мјесто оних, који бивају вођени од пастира и који се кају. А који се усуди то учинити, послије проглашења и обнародовања донесене сада наредбе, такав пошто је сам себе са архијерејскога ступња удаљио, нека се више не повраћа на пређашње достојанство, које је својим чинима понизио“. (Цариградског сабора у храму св. Софије прав. 2.)

(Свршиће се.)

ЛИЧНОСТ ГОСПОДА ИСУСА ХРИСТА.

с руског превео:
ЛУКА ПОПОВИЋ, парох панчевачки
(Наставак.)

У Исусу Христу нема никакве дисхармоније, крајности, једностраности. Његове силе тако беху расположене и саразмерне, да ни једна од њих не ступа више од других, нити што је нужно, ни једна другу не слабљаше. У нас често величина прелази у гордост, постојанство у суровост, ревност у страст, наклоност у размаженост; ко од људи, ревнујући о добру и гонећи преступе, ако и од чести, не преноси гњева и мржње и на самог преступника, и ко, с друге стране одликујући се попуштљивошћу ка грешнику, као човеку, у исто доба не погледа с неким презрењем и на сам грех? Тога не налазимо у Христу: у Њему бескрајна љубав ка грешнику сједињена се с непоткупљивом строгошћу ка греху, тврдоћа с мекошћу, достојанство са смиреношћу, мужаство с предострожношћу, висока мудрост с дубоком простотом срца душевно спокојство с живошћу осећаја. У Њему ништа не преовлађује. — ни ум ни воља, ни осећаји. све је то у Њега у хармонији: у Њега је и највећи ум, и тврда сила карактера, и нежно срце. Он је и мислилац и делатељ: у Њему — чудно сједињење посматрајућег и практичког правца, дубока озбиљност и напрезање унутарњег живота са енергичним спољним радом.

По томе, у Христу налазе образац за подражавање и аскети, и филантропи, — једном речи, сви који се не оглушују истинитим потребама нравствене природе човечије. У исто доба, Он је образац за људе свију земаља и народа. Скоро сваки народ има своје народне јунаке, који, привлачећи сву симпатију својих сународника на се, не побуђују у истој мери симпатију других народа, а то за то, што међу народима постоје разлике у појмовима, гледиштима и укусима. Али Христос је предмет љубави и подражавања

за све народе. Пред Њим се уништава свака разлика спољњег вида, образовања и обичаја народних. Јевреј, Јелин, варвар, — сви подједнако теже к Њему. Он налази Себи ученика и међу Јеврејима, и ако не припадаше ни једној партији њиховој — и међу Грцима, и ако не проповедаше никакву нову философију, — и међу Римљанима и ако не учествоваше ни у једној борби с њима, — и међу грчким дивљацима и ако њих ради изложен беше зависти бедних људи. У Христу се не налазаше никаква племенска недостатка, већ, на против, јасно се показиваше равномерни одношај међу националним и опште-човечанским, чега обично не достаје и у најодличнијих људи сваког народа.

Шта показује о чему сведочи така чудна хармонија у карактеру Христа Спасителя? Величину, славу Његову? Без сумње, но — није то само величина и слава човечија, јер, као што је већ речено, и највећи људи нису без недостатака и једностраности. Величина је, слава је то — о којој арханђео Гаврило каза пресветој Дева Марији: „*Биће велик и назваће се Син Вишњега*“ (Лука 1, 32) Хармонија та говори о надчовечанском, божанственом достојанству Христа Спасителя.

О Божанственом достојанству Исуса Христа даје се судити и по цељи и по плану, којима се Он занимаше, и по средствима, која употребљаваше зарад достигнућа Своје цељи и зарад остварења Свога плана

Цељ, коју је Христос Себи поставио, заиста је велика и достојна Самог Бога! Доста и много је необичних планова потицало у свету од великих људи, од којих једни стављше себи за задаћу свог живота, да преобразе ову или ону грану науке, други, да пречисте и узвисе извесну религију, неки — да ураде на што бољем бољитку политичног и грађанског живота буди ког народа и т. д. Христос мало наличи на таке људе: Он није завојевао никакву земљу, не управљаше никаквом државом, није учинио никаква изналаска, није оставио након себе никакве учене расправе, није створио никаквог песничког производа. Па ипак за то обавио је и извршио у истини велико, нечувено дело, о ком је једва ко и помишљати могао од људи. Цељ и дело је Његово — донети радосну вест спасења — и то не само једним Његовим сународницима, већ свима људима, преобразити вас род човечански, ослободити васцело човечанство од мрака и заблуде и искупити га од греха, обновити сав свет, образовати на земљи царство божије, — царство истине, љубави и нравствене слободе. Ко је створио у Њему тај племенити план? Није ли све то налазило се по сред Његових сународника и пролетало тада као по ваздуху? Но сетимо се, да синови Израиљеви, не појимајући истинитог смисла св. писма, очекиваху у лицу Месије земаљског цара завојевача, приписиваху само себи право на благослов и с презрењем погледаху на друге народе. Христос започиње дело Своје без пријатеља, без подржавања од стране силних, окружен са свију страна предрасудама, свршује га у борби са завишћу, злобом, трпи за њ клевету и гоњења, па не гледећи и не страшећи се свију препона, остаје веран сво ме делу до краја и за њ плаћа смрћу. Није ли све то јасно, да је све то било *Његово* дело и *Његов* план.

Међу тим, као што већ рекосмо, нико од људи није саставио тако високи план и нико се није потрудио да га испуни и изврши с таким некористољубљем и самоодрицањем као Христос: Он први и последњи предузео је тако дело и тврдо

га је испунио. Шта излази из тога? „Да Он беше најбољи и најсавршенији од смртних. На послетку, произлази и то — но не само то, *већ и нешто више од тога*. Ко познаје људе, тај ће рећи: *овде више него човек*.“*)

Но још ћемо се више уверити у овоме, ако обратимо пажњу на сретства којима се Христос Спаситељ служио зарад достигнућа своје циљи Заиста, сретства су та тако висока и света, као и сама циљ но она изгледају по свему малена и недовољна зарад достигнућа циљи, чисто сама собом доводе у сумњу успех дѣла.

Христос је могао привући Себи многе обећавањем богатства, срећног живота и власти; но Он сам живљаше у сиромаштву а ученицима Својим претсказиваше туге и невољ^ у животу, Својим последователима не обећаваше светске власти, која тако радо привлачи себи срца људска. Исто је тако могао Себи и за своју корист многе придобити, да је попуштао чувствености и „одобравао“ страстима људским; но прва Његова потреба беше потреба самоодрицања и строг побожан живот. Сиромашан, непознат, не имајући искуства зрелијих година, излази из Назарета, без власти, без спољних сила, без учености, без сваких у опште, спомоћних сретстава, које су обично потребне свакоме човеку зарад постигнућа ма какве више циљи. Он достиже Своју особиту циљ, науком Својом, Својим страдањем и смрћу, на којима зида нов благодатан живот. Када би човеку само ова сретства дана била имали бисмо пуно права да посумњамо у успех замишљеног подузетка Историја сведочи, да је Христос постигао Своје највише циљи једним тим сретствима, да је њима једним произвео тихи и дагани, али за то радикални преврат у животу људском и дао му нов правац. То значи, Христос се користио тим сретствима не као обичан човек, већ као Бог, *као Божија Сила и Божија Премудрост*. (I. Кор 1, 24)

Јест истина, Христос је страдао и умрьо по своме човечанству по кад би Личност Његова била човечанска, — личност обичног смртног човека, тада страдање и смрт Његова неби имала значај искупљења, нити би била у стању преновродити човечанство и основати царство Божије на земљи, јер *човек не ће никако браћа ослободити не ће дати Богу откупа за њ; велик је откуп за душу*. (Пс. 48. 8—9) А што се тиче науке Христове, то су већ и сами савременици Његови приметили: „*никад човек није тако говорио, као овај човек*“ (Јов. 7, 46); ми с пуним правом додајемо, да баш и не може човек, па био он из реда највећих пророка, тако говорити, као што говораше Христос — Бог. А гледали ми на предмет Његове науке, или на облик, — и тамо и овамо виђамо нешто необично, нешто што превасходи и највећу и највољу реч човечију.

* * *

Наука Христа Спаситеља одликује се од сваке друге науке тим, што је Он Сам главни предмет Своје науке. Сви други учитељи ма како они били велики по своме достојанству ма какву велику истину навештавали, — просто су само обични проповедници истине, који истину навешћују и откривају, показујући пута који њој води; истина и њихово „*ја*“ нису међусобно једно и исто. Ето с чега се за свеких може рећи оно, што је речено о највећем од жене рођеном, — о Јовану Крститељу: „*Он не беше видело, него да сведочи за видело*“ (Јов. 1, 8) Христос

*) Хетингер — Апологија Хришћанства, 4. 1. од. 2-е, 306.

пак беше *истинито видело* (Јов. 1, 9), ова плоћена *истина*. (Јов. 14, 6) Не привременим органом слова Божија као оно стари пророци јавља Он Себе свету, већ непосредним извором, вечним храмом, живим васплоћењем истине.

(Свршиће се.)

ОКОЛНОСТИ ЦРКВЕ И ПОТРЕБЕ ОНОГ ВРЕМЕНА КАД ЈЕ АПОСТОЛ ПАВАО СВОЈУ АПОСТОЛСКУ СЛУЖБУ ВРШИО И СВОЈЕ ПОСЛАНИЦЕ ПИСАО.

(Свршетак.)

Сабор апостолски донесе решење. да се незнабошци не терете старозаветним законским прописима. Но противуставити истину неразумној ревности за законом. значило би раздражити и још већма узбудити у хришћанима, који по јудејски живеше, ту неразумну ревност јер би се она у слепилу своме могла опрети, држећи се букве св. писма И тако дакле и оно што је у почетку по слабости новообраћених Јудеја могло извињено бити, постало је упорном и опасном заблудом и лажним учењем оних, који су по јудејски живели. Криви појмови савременог Јудејства, по којима су се образи сами по себи сматрали за спасоносне, а оправдање само тако могуће, ако се буква закона вршила буде — таки назори лажних учитеља почеше се ватрено и с муњевитом брзином распростирати у хришћанству. Лажни учитељи не мислише попуштати апостолском увсравању, него се на против и сами почеше за апостоле издавати. Лажни апостоли, вели о њима апостол Павле. (II. Кор. XI. 13 22) Гордост их је побуђивала да траже себи следбенике: ѵотатѣ ѥмѣ ѡбрѣзатиса — говори он — да ѥ҃ ѡ҃ ѥшней плоти похвалятсѧ (Гал. 6, 13.) Таквих беше и у најзнаменитијим црквама, као у римској и коринтској. и они су својим лажним учењем поколебали готово целу цркву Галатску. Дакле против таквих лажних учитеља преко је нужно било открити и утврдити непомљиву и необориву истину Христову — открити и утврдити с те стране, са које је непомљива и поткопана била. На пошто се лажни учитељи. не разумевајући спасоносни дух и смисао старозаветних уредаба и установа, трудише силом да утврде неизменљивост њихову у хришћанству, као да су те установе одвећ важне и саме по себи спасоносне: то је требало доказати и убедити их, да је у њима тек предсказана и управо предозначена тајна Христова, која им је важност давала, и да за то те предизображене уредбе. кад се са свим и потпуно тајна Христова открије, по себи губе своју важност и моћ, или што је једно и исто, укидају се и престају.

Пошто је лажно учење постављало оправдање у испуњењу закона, дакле у заслузи сопствених својих дела, а не у Христу: то је нужно било протумачити и доказати, да је без Христа човек пропао и проклет скупа са законом самим, и да се човек само тако спасти и оправдати може, ако има живу веру у правду божју.

На послетку, за време тога великог преврата, када се почела црква и међу незнабошцима утврђивати, задржав у заједници само избран остатак Израиља, — имадоше хришћани да се са многим другим тешкоћама и незнањем боре. Као што свака новина и нова уредба не може сваком једнако појмљива бити и изведљива на делу, тако је нарочито било и с овом напредном и свима новом новозаветном установом, која се појавила онда, кад су јавно против ње непријатељски устали и Јудеји и незнабошци. Неколицина обрезаних, незаражених заблудом оних који по јудејски живеше, не беше довољно чврста у вери, да је могла старозаветне установе што се вере тиче без разлике поштовати; и с тога се јако саблазнише и у разлици

и у употреби јела, не одвикнув се још од буквалног разумевања и испуњавања законих установа (види: Римљ. 14 гл.) о истим предметима. Обраћени пак незнабошци тако су се исто оскврнили и савест окаљали у саобраћају са незнабошцима, или видећи друге хришћане, који једоше при трпези незнабожачкој. (Види: I. Кор. 8 гл.) Брак са неверним, судови у неверних унесени пороци неверних у цркву, узајамни додир и неспоразумљења међу свима верним. — све је то требало нарочитих установа, опомена и наговарања. Осим тога су се догађала неспоразумљења или извртања самих истина вере. **Сотворимъ зла, да пріиндѣтъ блага**, говориште злонамерни изопачитељи учења о слави божјој, која се јављала кроз саму лаж и грешност човекову. (Римљ. 3, 8) Једни су мислили, да је већ ту дан доласка Христовог (II. посл. Сол.), други су тврдили, да васкрсења мртвих неће ни бити или да је у Христу било (I. Кор. 15, 12 и даље; II. Тим. 2, 18) и т. д.

Сам чин нове цркве, која се свуда почела ширити, нужно је било устројити и из основа и духа истине Христове образовати; дакле: како и где да се скупљају на богослужење? како ће се молити и понашати у цркви мушки и женски? какве су обавезе и права јерархије? Све је то било животно питање онога доба, које је словом божјим ваљало разрешити.

Истина у таквом стању ново-образоване цркве беше необично обилних и разноврсних дарова духа светога; па ипак беше тешкоћа и нереда: нису се увек користили тим даровима на свеопште саздање и строгу побожност. Хришћани су јаку ревност показивали, да послуже благовестију или непосредно учествујући или помоћу оних, који се тиме занимаше. Но и тиме је с друге стране дата прилика лажним учитељима на успех (II. Кор. 11, 20) и осим тога негда су се за учитеље узимали такви људи, који су страшћу занети, као н. пр. што беху **проповѣдающіи Христа не съ чистою сокѣстію**, о којима Апостол спомиње у посланици Филипљанима (1, 16).

Све је то ваљало проникнути Христовом истином и довести у известан ред.

У опште да кажемо: околности су цркве биле, по устројењу самог промисла, такве, да је нужно било: откриће тајне призвања незнабожаца потпуно излагање учења о оправдању вером а не делима закона, тако исто укидање старозаветних установа са тумачењем уз то духа њихова и унутарњег значења, и на послетку разрешење свију разноврсних тешкоћа и питања, која се дотицаху и спољашњег одношаја цркве и унутарњег њеног чина и разних делимичних истина вере и појава хришћанског живота. Све је то нужно било открити онако, како би истина Христова лакше појмљива била за Јелине и застидела њихову сујетну мудрост виделом премудрости божје која све обима, шта више оснивањем самог земаљског доброг поретка људи — и како би истина Христова за Јудеје служила поуком да је она моћ или духовна битност расколиког старог завета. Само Христову уму, Христову срцу Христовој свемоћној благодати својствено је и могуће било удовољити овако великим потребама цркве Христове.

За сасуд Христова ума, срца и моћи ради удовлетворења показаних потреба свете цркве и би изабран од Господа и св. духом **совершенъ** св апостол Павао. **Мы имамы Христовъ умамы** говори он. (I. Кор. 2, 16.) „Сведок ми је Бог, да све вас подједнако љубим срцем Исуса Христа (Фил. 1 8) него се и потрудих више од свију њих (т. ј. других апостола), али не ја, него благодат божија која је са мном.“

Милутин Думић,
вероучитељ професор богословије и парох жеснавачки.

ИКОНЕ У СРПСКО-ПРАВОСЛАВНОЈ ЦРКВИ
СТАРО-БЕЧЕЈСКОЈ.

(Свршетак.)

4. Рођење Христа Спаситеља.

У пештери, предана милости Божијој, мајка Божија седи и држи у крилу пред јаслама новорођеног младенца Исуса, који са благословом — сим волом Божанства поздравља свет, пред којим се Јосиф пун побожности и страха Богу моли. Кроз мрачну Витлејемску ноћ обасјава светлост небесна и заустављa се на пуном збиље, милоте и лепоте лицу младенца Исуса, на ком се и око гледаоца заустављa све дотле, док га звезда, која баш стаде пред пештеру, не примами сјају свом и не укаже, да је и њен сјај у тамној ноћи чаробан, који је очарао и привео овамо и мудраце велике. На догледу тако лепо изведене свете успомене спасења човечанског дуго се око бори са сјајем тим и душа се крепи поменом дана Божијег и сећа радости своје у дану Божићњем гледајући пастира три, од којих једног љубопитство обхрвало на погледима, пуним питања, тражи много одговора, док се на послетку не увери са призора необичног, да је заиста то новорођени спаситељ, на уверење то печати тврдом вером, осмејком благим, да је и њему си ромаху једном данас спасење донето; други са уверења првог, пружа руку на новорођеног и са отворених усана чисто му слушаш реч: „дакле то је спаситељ, што нам анђео рече“; трећи занесен анђелском песмом бацио поглед кроз тамну ноћ и гледа светлост небесну, са пажњом слуша песму и сав занесен хтео би да полети међу хор анђела.

Да би сликар задовољно и осећаје нам, који оживљују на догледу символа дана Божићњег, по пештери просуо је сламу, на коју је легло јагње, које доће за стопом пастира свог.

Црквени захтеви потписаће, да је добра икона та, као што пише и за друге иконе друге цркве, али утисак, који ће потицати са иконе ове, заноснће душу побожношћу већом и гледаоца мамити, да ју пише у галерију вештачких дела.

5. Ускрс.

Зора је избацила прве своје румене зраке према отвореном у стени посеченом гробу, пред којим стоји анђео и десном руком показује небу а левом гробу. Са важног небесног посланства, да врата гроба одвали, из ког ће сићути целом човечанству спас, младо му лице збиља покрила.

На лицу и на покрету телесном јасно је изражена анђелска му реч: „Васта, — нѣсть здѣ“. Камен са врата гробних распрснуо се а од тог се треска један стражар буди, двојица се већ пробудила и један од тих најхрабрији, који трагове силних бојева носи на посеченом лицу, са призора овог сада је нагао у највећи трк заклањајући се штитом војничким; други не толико уплашен ради призора колико бо јећи се казни своје власти буди вољу стражарског, који још мртвим сном спава и указује на ускрснутог спаситеља, рад кога ускрснућа главни ће му судити судија заслепљен, што јадник зар Бога није могао у гробу задржати.

Крај ногу стражарских још тиња ватра, чиме сликар показује, да је време било хладно већ и са доба у ком се васкрс десио и са претпоставке да је заиста хладно било, јер се у четвртак Петар, кад се Христа одрицао, крај ватре грејао. Над целим призором у облацима, које продире светлост, у белој плаштаници са раширеним рукама небу се диже Христос Спаситељ.

На икони овој изведена је моћ неба, која руши лако земаљску силу, са једном речју, са једним војником небесне силе пада и бега толики храбар оружан војник. И без знања, да је то белешка ускреса православног, сваки ће и неправославни гледалац читати са иконе те тријумф, победу неку, која је изведена без оружја против оштрог оружја, а вера и печат дара хришћанског знаће, да је то победа неба и спас човечанства.

Слава је цркве православне, што икони

поштовање одаје часно, а уживање и побожно сазидање наше је, што нам са иконом проповеда још живље ма од које проповедничке речи тако лепо догађаје цркве православне сликарски занос, студија и потез Уроша Предића

6. Вазнесење.

На гори Јелеонској сред белог дана у најживљем природном покрету које је сликар лепо извео, мајка Божија са ученицима прате у небо учитеља небесног Мајка Божија са изразом пуне оданости клечи и раширеним рукама са сином би небу у полет; . ован примајући мајку Божију у закриље, исказује дужност посинка; Матеј пун побожности љуби земљу, са које се Христос вазнесао; у Јакову (потоњи патријарх Јерусалимски) изражено тврдо убеђење; у Андрији мирноћа; у Симону озбиљност; у Петру трагови кајања; у Томи са осведоченог уверења тврда вера, а у другим ученицима збиља и радост исказују наду, да ће и њих озарити слава небеспа ради верности учитељу свом.

У икони овој исказан је карактер свију апостола а колоритском вештином тако је живо представљен догађај вазнесења, да би се човек у дужем гледању пустио у разговор, а с уверењем, да је то слава небесна, застаје на лику спаситеља, који се вазноси, и крепи утехом духа утешитеља.

Икона је изведена по учењу цркве православне, а из тог учења и сликарског проучења положио је занос сликарев тако, да гледајући ту икону осећа ће се поражен сваки онај, који држи и труби, да у црквеном консерватисму нема места сликарском заносу ни тада, кад му крила даје свето писмо и реч православља.

7. Сашествије св. духа.

Икона је ова изведена као што су већином до сад таке иконе рађене. Међу апостолима седи мајка Божија, на које све дух свети спће у виду огњених језика. У апостолима је сликар изразно оно својство, којим су у свету делали Петра је највише истакао, који се већ креће на проповедничку реч и тек што не почиње говорити онај први значајан говор, којим је спље у хришћанство привео. —

У кратким потезима приказао сам иконе ст. бечејске цркве, које је г. Урош Предић за ову годину по уговору насликао, бачка конзисторија преко својих изасланика примила, а место свештенство обредом православља осветило.

Када бацим још један поглед на све те иконе, најбоље ћу завршити са речју конзисторијалних изасланика: „да су приложене иконе све скупа израђене у духу св. православне цркве а израда истих да је така, да их се човек довољно наглелати не може“.

Познајем свет, његову трку и ћуд му разноврсну, па сам уверен да трчи и да ће трчати и за работом овом како ко осећа и зна, па међу тима зар би било чудо, да нам се ко год прикаже и са осудом. Па многи може бити строг конзервативац, не трпи и не воли видити у цркви потез вештака и занос његов, јер се побојава за перспнлажу Верешчагина и што се у ново доба непријатељ користи иконом неправославном. И оправдана је бојазан така, јер лепо нам православље подрива црв са свију страна, а како неће тек са те примамљиве стране подривати, кад му то место годи за гојазан велику. Православље иконâ је часно и Србин тврд на побожност а лак да поверује љуби икону коју му пруже, за то нека је свештенство и општине и сваки православан будан на страни тој да одбаци и највећи вештачки рад, који се лаћа да мути светле призоре цркве православне, као и Верешчагина што би прегазили, да нам дође на поље православља. И за то баш због опасности те треба тражити сликарску вештину, која је вољна служити православљу.

Сваки ће тешко грешити, ко не дозволи, да кроз врата црквеног консерватисма улази сликар са својим заносом слободно и онда, кад носи собом и осећај верски и догматику, црквену историју и символику наше цркве, на није лепо викати на сликара и терати га за то н. пр. што се у васкрсу гробна врата рас приштала, што је у крштењу анђео, што

у вазнесењу сви апостоли једним погледом једно другог гурајући не гледе за Христом што Јудином сребролубљу није симбол кеса, што у св. Ђурђа није лице жуто, што аждају не боде него узима свршен чин, што је у св. Саве сакос са жицом златотканом а у св. Николе прост фелон, што онај трепти у сјају а овај у колориту угаситом.

Писац у „Српском Сиону“ држим да не би имао право, кад би у сваког светитеља морало бити лице светло и жуто као восак, сликар ће то писати по животу дотичнога. Црква православна и ако је одредила значај иконе и рекла: да дрво, боја и све градиво за иконе нема никаквог значаја, него да изображеним оним ликом представимо дотичнога светитеља и делима се његовим клањамо, то ипак боја и вештина сликарска има значаја и снагу у цркви православној, јер су они кадри створити живу представу, а то је и циљ иконе За то нико нек не види опасност по православље и одступање од црквеног конзервативсма, ако занос сликарски представи мајку Божију као ходатајицу неба и земље у светлој одећи злата и свиле, св. Саву у златотканом сакосу, а св. Николаја у угаситом фелону и друге божанске славе и историјске црквене догађаје, које сликар треба да обуче за што живљу представу, како који одговара или светости Божијој или догађају историјском

Бојати се од сликања светитеља по њиховом историјском значају, значило би прикривати њихов живот, због којег посташе светитељи и угодници. Осуђивати сликара што нам слика св. Јована Крститеља са строгим погледом и руком претње, значило би непоштовати и неслушати одлучну претњу и громки глас онога што вапије у пустињи.

Мања је бојазан, да би се вештак сликар, а на име Србин, чије име је већ чувено и коме поверавати радове треба да нам је почело — хтео и лаћати посла тога а да прво не проучи учење црквено

Већа је бојазан и оправдан вапај поштованог писца у „Српском Сиону“ ради немачког културтрегерства, ради наших силних мазала и српских продаваоца икона, од којих се може бити и нехотице распростра икона неправославна и накарада сликарска по домовима православним тако, да свештеник светећи водицу не сме ни гледати у знамење православног дома, и таку наказну слику називати иконом значило би грешити. Црквена наша власт знаће наћи лека против иноверског наметања и на том пољу, и против накараде сликарске која се распростра те смета сјају лепог нам православља

Да завршим! Православна српска црква у Ст Бечеју, коју слика г. Урош Предић, биће вољом Божијом отворена књига славе и слова Божијег, и догађаја хришћанских, како нас учи православље, обучено у живу представу, што душу крепи за побожан осећај а око мами на недогледан глед.

Младен Јосић,
свештеник.

ИСПОВЕД И ЗБОР СВЕШТЕНСТВА ПРОТОПОПИЈАТА ВУКОВАРСКОГА

четвртак 23. маја о. г. обављена је у *Вуковару* исповед за свештенство целога протопопијата вуковарскога. Свештенство се искупило у лепом броју, тако да је е г. протом било свега 19 свештеника на окупу. У 10 сати пре подне отпочето је служење часова. По свршетку часова исповедао је г. прота свештенике једног по једног почевши са најстаријим и свршивши са најмлађим. По обављеној исповеди стекло се свештенство по досадањем обичају у школску дворану, где је одржало под председништвом свога г. проте *збор — свију скупштину*, у којој се о свему ономе, што свештенство тишти, разговарало, расправљало и саветовало. Ту је пало више умесних предлога, на које је свештенство донело и своје закључке, које због њихове опште важности саопштавам читаоцима овог цењеног листа.

1.) Од стране сакупљеног свештенства умољен је г. прота, да приликом своје каноничне

визитације *прегледи и рачуне црквеног председника о укупленом парохијалу.* Ово је врло целисходно, прво већ с тога, да се г. прота увери, да ли је председник у својој служби ревностан; а друго и с тога, да се осведочи, да ли председник сваку крајцару од парохијала, коју је укупио, и издаје у своје време пароху. поштo се је свештенство уверило, да многи председник побрани парохијал обраћа на неизвесно време у своју корист, на кад је њему воља даде нешто и пароху. То све за то бива, што нема праве контроле над председницима. Ове се дужности г. прота радо примио и обећао је, да ће небрежљиве председнике административном одбору у свом реферату пријављивати.

2.) Неки се свештеници туже, да на парохијске сесије морају плаћати *еквивалент и општински намет*, међу тим познато им је, да неки свештеници, особито они у жупанији вуковарској, не плаћају ни једно ни друго. Поводом те тужбе закључено је, да г. прота умоли надлежну административну власт, да би ова од високе Владе у том погледу потражила разјашњења, и да би по добивеном одговору од високе Владе својевремено и свештенство о истом известила.

3.) Најживље беше расправљано *питање о доцнији свештеничкој.* Свештенство овог протопопијата изјављује, да је у неколико задовољно са рескриптуалном дотационом уредбом; но желило би, да у будуће поред читаве сесије земље и уживаља парохијског дома *најмања плата свештеничка буде 600 фор, коју би свештеник имао уредно сваког месеца код надлежне му политичке благајне дизати* као и други јавни чиновник. С тога је свештенство одлучило, да се у име свештенства управи представка на Саборски Одбор, који би Сабору предлог учинио, да се плата свештеничка у смислу овога закључка нормира и свештенству издаје, макар се за подмирење трошкова морале неке мање парохијице, које ни сада нису кадре свештеника самостално издржавати, адфилирати другима ближним парохијама.

4.) На четвртом месту донесен је закључак, да је прека потреба, *да се оснује општи пензиони фонд, како за свештенике саме, тако и за удовице и сирочад њихову.* Наравно да се такви фондови ни замислити а камо ли основати не даду без уредне плате свештеничке. Кад би свештенство уредно своју плату добијало, тад[illegible] би оно могло и хтело неку одређену ленту сваког месеца и на основање таквих фондова жртвовати, но при данашњим околностима да богме да се то свуда не да и не може Свештенство је захвално и Консисторији и Саборском Одбору, што дају неку пензију остарелим и за службу неспособним свештеницима; али свештенство је радо, да оно, кад наврши известан број година службе (н. пр. 40 година), има своју сигурну пензију. да може пристојно последње дане живота свога провести, а не онакву, каква му се из милости пружи. Тако исто води оно бригу и за свештеничке удовице и сирочад Истина бог, ми у Архидијецези имамо фонд за свештеничке удовице, но овде не треба сметнути с ума, да сваки богослов није у стању на један пут у исти уложити главницу од 200 фор. Кад би се односи приносе месечно уплаћивао, много би лакше свештенству падало уплатити га. Мимо то потреба је, да се свештеничко-удовички фонд као и онај за сирочад за цело свештенство свих 7 наших епархија оснује, а основати га не би било тешко, само кад би свештенство уредно плаћу своју добијало. Наравно, да се очекује, да би за оснивање таквих фондова и наши српски црквено-народни фондови извесну своту приложили.

После одржаног збора, који се је свршио у 1 сат по подне, имало је свештенство заједнички ручак, на ком је пало више здравица. Прва беше напијена св. Патријарху, друга г. проти а трећа свој осталој браћи свештеницима. У 3 сата по подне кренуло је свештенство својим кућама братски се опростивши међу собом.

Горе сам изложио закључке збора свештенства протопопијата вуковарског. Од какве су они важности, увидеће и рећи ће и остала браћа свештеници широм наше карловачке Митрополије. С тога је од преке нужде, да сви протопопијати што год их је у нашој Митрополији своје зборове сазову и одрже, те да се о изложеним закључцима овог збора посаветују, пак да живо настоје, да се оглашени збор целокупног свештенства већ једном одржи, на ком би се о овим и другим нашим потребама братски посаветовали, и тако предлоге начинили, с којима би пред Сабор наш, који нам у скоро предстоји, изаћи могли, те тиме самом Сабору нашу свештеничку ствар на срце метнули, и замолили га,

да ово наше жалосно и несносно стање, у ком се сада налазимо, поправи; а нека му не буде као досадањим нашим саборима свештеничка ствар — свештеничка дотација, девета брига.

Имћаи оуши слышати, да слышитъ.

Л. Б.

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

(**Архидијецезална административни одбор**) одржао је своју редовну седницу 27. маја (8. јуна) под председништвом Његове Светости господина патријарха Георгија, а у присутности г.г. чланова: високопречасног господина Илариона Руварца, архимандрита Гргетешког, Стефана Чобанића, проте карловачког, Младена Тирића, пароха доњопашког, Стевана Поповића, Лазара Обреновића, Шандора Радовановића, Саве Пушића, Гавре Новаковића, Николе Поповића и Германа Опачића, протођакона као референта и бележника. — Од важнијих предмета предузето је и решено: Има се у смислу наредбе саборског одбора објавити, да се постотак код хипотекарних зајмова српских нар. црквене фондова и завода од 1. јула о. г. са 1% т. ј. од 7% на 6% спушта. — Управа ман. Раковца има се обавестити, да је саборски одбор дозволио ман. Раковцу зајам од 900 фор. — Црква општина карловачка има се обавестити о решењу саборског одбора, којим је призив њезин против одлуке адм. одбора, којом су црквена скупштина и црква одбор у Карловцима распуштени, одбијен. — Има се у смислу наредбе саборског одбора по вештацима обавити колаудацију новооправљеног црквеног здања у Новим Карловцима, и у колико се калауда цијом испостави, да је радња око оправке према уговору валано извршена, има се предузетнику Нахтману његова заслужбина исплатити. — Одређује се комисија, која ће у црквену општину Бежанијску изаћи ради извиђења тамошњих нереда. — Изјашњење бившег управитеља ман. Крушедола Др. Е. Р. на примедбе оспорених рачуна манастирских поднесено, има се заједно са свима списима доставити члану Лазару Обреновићу на мишљење и предлог. — Одређује се комисија, која има изаћи у црквену општину Черевићку ради извиђења околности дотично легата Танасије Гереског. — Управи ман. Гргетега дозвољава се, да манастирску кућу, која се у Нерадину налази, уступи тамошњој црквеној општини на уживање као парохијални дом. — Управа ман. Беочина упућује се, да Дру Л. С. исплати заостали дуг од 100 фор. — Управи ман. Кувеждина дозвољава се, да може своту од 1000 фор. уложити у оправку филијала Бипше. — Одређује се комисија, која ће стање рачуна црквене општине Петровачке на лицу места извидити, и о резултату извиђења извештај поднети. — Црквеној општини у Дечу дозвољава се, да може један део црквеног земљишта уступити тамошњој политичкој општини за градњу школе тако, да политична општина уступи њој стару школску зграду са припадајућим земљиштем. — Списи који се односе на спор између црквене општине Даљске и свештеничке удовице у погледу уживања парохијала и сесионалних плодова доставиће се проти осећком с тим упутством, да међу странкама обрачун и изравнање учињени настоји. — Нагодба између ман. Крушедола и прњавора Крушедола, гласом које ман. Крушедол уступа један део свога пашњака прњавору Крушедолу за откупну цену од 6000 фор., одобрава се.

(**Архидијецезална консисторија**) држала је своју редовну седницу 26. маја (9. јуна) под председништвом Његове Светости господина патријарха Георгија а у присутности г. г. чланова: високопречасног господина Илариона Руварца, архимандрита Гргетешког, Стефана Чобанића, проте карловачког, Илије Перкићанског, пароха Вуковарског, Павла Бошковића, пароха Попиначког, Јована Јеремића, пароха Бачиначког, Мише Рогулића адвоката, Др. Александра Рокнића адвоката и Германа Опачића, протођакона као референта и бележника. — Од важнијих предмета предузето је и решено: Николи Поповић, свршеном богослову из Ст. Бановаца, има се обавестити о том, да му је од кр. земаљске владе подељен опрост од година нужних за получење свештеничког чина. — На место

протопресвитератског капела а у Земуну има се стечај расписати. — Извештај испитне комисије, гласом кога су јереј Павле Милин, администратор парохије Врдничке, јереј Петар Поповић, администратор парохије Лединачке, јереј Павле Зековић, администратор парохије Прховач е и свршени богослов Димитрије Зековић стечајни испит са довољним успехом положили, узима се на знање. — Извештај протопресвитера карловачког о смрти пароха јазачког Светозара Пантелића узима се на знање с тим, да се на упражњену парохију јазачку стечај расписати има. — Свршени богослов Димитрије Зековић има се приставити за личног помоћника пароху Сурчинском. — Пошто се уљед расписаног стечаја на упражњену парохију у Путинци пријавио е мо један компетенат, то ће се црквена општина позвати на изјашњење, да ли дотичног компетента за свога пароха прима.

(**Папина енциклика о социјалном питању.**) Не давно је пуштена у јавност папина окружница о социјалном питању. Папа је ту окружницу од дужег времена спремао, и она је врло опширно израђена, а по форми и садржини веома је важна. И сам папа полаже велику важност на ту окружницу, јер ју је владаоцима и председницима републике послао у дивотном издању и увезу. У окружници проглашује се *својина* и *наследно право* природним и божанским правом. *Радња* је основ својине, а укидање приватне својине (т. ј. имања) шкодило би управо онима, којима је потпора нужна. Порицањем природних права пореметила би се радљивост друштва човечјег и јаван мир. Окружница разлаже како црква треба да суделује у решавању социјалног питања, на набраја дужности државе према радницима. Држава ваља да се стара да се у радионицама религија држи, да у њима влада чистота морала и правде. При заједничкој употреби рада мушких и женских радника не сме морал трпети никаква уштрба, снага и здравље радника мора се штедити, а и рад мора одговарати полу и годинама радника. Све се то мора законом уредити. Окружница даље тражи законе, којима би се уклонили узроци заостатака (дугова, закидања) и којима би се спречиле распре између радника и послодаваца. Распре ради свете напасте морале би се изравнати мешовитим заступством обадвеју странака. Радницима препоручује се штедња. Говорећи о радничким задругама, радничком осигурању, патронату, синдикату и т. д. долази окружница до закључка, да се свакојако мора спречити, да радничко питање постане неизлечиво зло Ради тога ваља богати људи и патрони да имају на уму своје дужности, а радници да слушају глас разума. Пошто томе зау једино религија може лека дати, то епископи и клир ваља да употребе свој утицај на световњаке и да уче народ *љубави ка ближњем* као темељу свих врлина. То је у кратким потезима садржај те важне папине енциклике о социјалном питању.

ЈАВНА ЗАХВАЛНОСТ.

Благочастиви хришћани и врли Срби, честита браћа: *Љуба, Јова, Срећа* и *Младен Радишићи*, изволели су поклонити светој цркви нашој *лето небо*, те на овом красном милодару заслужују сваку хвалу и признање.

Потписано свештенство приносећи топле молитве престолу свевишњега за новољно здравље и дуг живот преденомењутих врлих приложника и њихове обитељи а за покој душе њихових умрлих — кличе им овим путем: живели ктитори и приложници светог храма нашег, браћа Радишићи, на многа лета!

Док је оваких ктитора, а међу нашим ратареским сталежом, као што су вишеспоменута честита браћа Радишићи, није нам се бојати за свето нам православље а с њим и за милу народност српску!

Живела браћа Радишићи! Хиладили се оваки Срби, овакви синови цркве православне, цркве српске!

У *Кумани* на Спасов-дан 1891.

Протојереј Матеј *Предраговић*, парох; Јефтимије *Секулић*, парох; Петар *Предраговић*, капелан; Стеван А *Мирковић*, капелан.

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

(Молимо поштоване писце, уреднишшва српских листова и издаваче књига, да нам своја издања *на приказ* достављају. Молимо тако исто славна уреднишшва, да нам своје листове *у замену* шаљу.)

— **Хаљо.** *Приповешка Хенрика Шјенкјевића.* Са дозволом пишчевом превео с пољског *Рајко.* Издаље српске књижаре и штампарије Браће М Поповића у Новоме Саду, 1891. — Стр 150. — Цена 60 новчића.

— **Главни списак** *књижаре Браће Јовановића у Панчеву.* 1891, штампарија Браће Јовановића у Панчеву — 8 на, стр. 57. — У овом лепо уређеном каталогу књижарском наведене су књиге по струкама и по азбучном реду. Све је прегледно представљено и свуд су цене означене. У тој књижари могу се добити и наручити и наше православне црквене књиге.

ОГЛАСИ.

Ад бр. Е. 281.
К. 239.

СТЕЧАЈ. 40 1—3

Расписује се стечај на место протопресвитерског помоћника у Вел. Бечкереку, са дотацијом, која је у 22. §. lit. Б. I. најв. кр. рескрипта од 10. августа 1868. год. опредељена.

Компетенти имају своје ваљано инструјисане и довољно биљеговане молбенице, путем својих претпостављених власти, најдаље до 20. јула о. г. потписаној конзисторији поднети.

Из конс. седнице, држане у Темишвару 14. (26.) маја 1891. год.

Конзисторија епархије Темишварске.

38

СТЕЧАЈ. 1—3

Ради коначног попуњења учитељског звања у Хрњакову овим се расписује стечај.

Плата је: 1.) 100 ф. у готовом новцу, 2.) 35 ф. 50 н. у име релутума, 3.) 12 ф. у име школске послуге, 4.) 5 ф. у име паушала, 5.) 32 метера дрва, 6.) 4 ланца земље, 7.) од сваког погреба 20 н., и слободан стан с баштом.

Сваки који ово место получити жели, нека се обрати са нужним сведочбама најдаље до 29. јуна овом шк. одбору.

Из седнице шк. одбора држане у *Хрњакову* 5. (17.) маја 1891.

Григорије Букуровић, парох. адм. **Јован Стојанов,** председник.

Е. 211.
I. 56

СТЕЧАЈ 39 1—3

Ради попуњења парохијског места у *Јасенови*, са платом четвртог разреда.

Конкуренти имају своје ваљано инструјисане молбенице, путем својих надлежних власти најдуже до 8. (20.) јула 1891. овој конзисторији послати.

Из седнице епарх. *конзисторије у Вршцу* 27. маја (8. јуна) 1891. држане.

37

СТЕЧАЈ. 1—3

На упражњено место *пароха у Јаску* са платом II. разреда, овим се стечај отвара.

Који желе место то получити, имају своје ваљано устројене молбенице, ако су из страве епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им протопресвитера до 15. јулија о. г. овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у *Карловцима* 28 Маја 1891. држане.

Архиђецезална конзисторија.

ЛИЦИТАЦИОНА ОБЈАВА

Управа манастира светога Ђурђа (Тамишка жупанија) овим објављује, да ће се манастирске земље и то оранице, ливаде и пашњаци, свега 835 ланаца 1252 квадратних фати на јавној дражби, која ће се у самом манастиру дана 13. (25.) јуна 1891. год пре подне у 9 сати одржати, за опредељену цену (Ausrufungspreis) од 8350 фор. а под условима, који су од стране манастира утврђени — под закуп издати.

Лицитанти су дужни положити 10% ове опредељене своте т. ј. 835 фор. као вадиум пре почетка дражбе у руке манаст. настојатеља.

Рефлектанти могу дражбене услове до дана саме дражбе погледати код правозаступника манастирског г. др. Светозара Димитријевића, адвоката у Темишвару.

Овде се примећује, да ако се одређена цена од 8350 фор постићи неби могла или се неби нико нашао ко би цео комплекс под закуп узети хтео, — да ће се у том случају горе поменуте земље и по парцелама од 30 до 50 ланаца под закуп издати.

У манастиру Св. Ђурђа 4. јуна (24 маја) 1891.

34 2—3 **Управа манастира Св. Ђурђа.**

Ад бр. Е. 347.
К. 231.

СТЕЧАЈ. 35 2—3

Расписује се стечај на место личнога помоћника пароху арадском протојереју Андрији Петровићу, са којим местом је — на основу 20 §. lit. Б. најв. кр. рескрипта од 10. авг. 1868. год. — скопчано уживање ½ прихода од парохије II. класе и половина т. ј. 250 фор. из фундације дома „златне звезде“.

Компетенти имају своје ваљано инструјиране и довољно биљеговане молбенице путем својих претпостављених власти најдаље до 20. јула о. г. потписаној конзисторији поднети.

Из конс. седнице, држане у Темишвару 14. (26.) маја 1891. год.

Конзисторија епархије Темишварске.

672; 690. ex 1891.
Е. К. 215.

СТЕЧАЈ. 33 2—3

На парохију Вељун I. разреда у будачком протопресвитерату, овим се стечај расписује.

Интеркалар траје до конца јануара 1892. по нов. календару; а рок пријавама до 1. (13.) јулија 1891.

Из сједнице Епархијске консисторије, држане у Плашком 16 (28) маја 1891.

Епархијска консисторија Горњо-Карловачка.

31

СТЕЧАЈ. 3—3

Пошто је учитељско место на срп. вероисповедној школи у Срп. Неузини само привремено попуњено овим се усљед закључка местне црквене скупштине од 31. марта т. г. стечај расписује. Плата је 400 фор. а вр. у готовом новцу, 4 јанца оранице земље, на коју учитељ сам пореза плаћа, 20 фор. а. вр. у име школске послуге, 5 фор. а. вр. у име паушала, слободан стан са баштом у износу од 200 □ хвата; два хвата тврдих дрва и зимски огрев. Од погреба где буде позван добија за велики 1 фор., за мали 50 новч. награде.

Дужност је учитеља, осим предавања у свакидашњој и повторној школи још и појање у св. цркви и обучавање школске младежи у појању — као и при одборским сједницама место перовође бесплатно заступати.

Првенство имају они, који су већи црквени појаци.

Исто тако и на *учитељично* место овим се стечај отвара. Годишња је плата у готовом новцу 300 фор. а. вр., 20 фор. у име школске послуге, 5 фор у име паушала, два хвата тврдих дрва, зимски огрев, слободан стан са баштом у износу од 200□ хвати.

Учитељица спадаће у дужност, све предмете прописане школском уредбом предавати и децу у женским ручним радовима обучавати.

Молитељи и молитељке нека своје молбе нице са свједочбама о свршеним наукама, положеном испиту из мађарског језика и добром владању најдаље до 29. Јуна о. г. овој црквеној општини пошаљу.

У *Срп. Неузини* 20. маја 1891. године.

Витомир Максимчев
срп. нар. учитељ и перовођа.

Коста Попов
подпредседник.

36

СТЕЧАЈ. 1—3

На упражњено место *протопресвитерског канцелиста у Земуну* са годишњом платом од 400 фор. поред уживања еквивалента од 100 фор. за мањкајућу половину сесије, овим се стечај отвара.

Који жеље место то постићи, имају своје ваљано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне консисторије, иначе путем надлежног им протопресвитера до 15. јулија о. г. овамо поднети.

Из сједнице консисторијалне у *Карловцима* 28. маја 1891. држане.

Архидјецезална консисторија.

Бр. 476. ex 1891.
Е. К. 171.

ЕДИКТ. 3—3 30

Овим се позива Милка Красуља, супруга Стевана Красуље из глависких пољана, општине Гора, котара Петрињ, жупаније загребачке, која је свој завичај и свога законитога супруга оставила и у свијет отишла, да се у року од 3 мјесеца дана или писмено или лично овој конзисторији пријави; пошто ће се иначе у браковразводној парници, коју је против ње супруг њен Стеван подигао, и без ње, а против ње даље по закону поступати.

Из сједнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком 30. априла (12. маја) 1891.

Епархијска Консисторија Горњо-Карловачка.

„РУСАНДА“

блатно купатило

22 у 5—6

МЕЛЕНЦИ

торонталској жупанији, жељезничка станица; отвара се 1 (13). маја и траје до 3. (15.) септембра.

Ово се купатило препоручује свима онима, који пате од шкрофула и отечених жљезда, од реуматизма и костобоље, од тако зване неуралгије, од сваковрсних рана, отока у зглавцима, од сврабе и других кожних болести и т. д.

За боље извешће ваља се обратити на

Управни одбор купатила Русанде у Меленци.

„Српски Сион“ излази сваке недеље и великом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За *стране земље* на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се накладној *књижарници А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи* уреднику *Сиона Петровићу* у *Новом Саду*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 24. У НОВОМ САДУ 17. ЈУНА 1891. **Год. I.**

СВЕШТЕНИЧКИ И МОНАШКИ ЧИН
ПОГЛЕДОМ НА ЕПИСКОПСКЕ КАНДИДАТЕ.

(Свршетак.)

Свако ствар стоји по црквеним канонима. Но кад су у течају времена због честих ратова изазваних које унутрашњим немирима, које пак нападајима варварских народа и на истоку и на западу школе по градовима почеле опадати, те је у том метежу средњег века наука и књижевност нашла уточишта у скровитим ћелијама вредних и побожних монаха, нарочито свето горских, где је и наш св. Сава своју младост провео, тада су они и већу пажњу на себе почели привлачити, те пошто су се многи светошћу свога живота као и научним радом међу осталим клиром одликовали, то су као таки позивани били, да зауму једну или другу упражњену епископску катедру, из почетка, као што напред рекосмо, изузетно и по нужди, као и сам чин свештенички, а по времену, нарочито од пада Цариграда (1453), када је спољашња управа црквена дошла у руке т. зв. фанариотима, постала је ова пракса правилом у нашој православној цркви, премда то правило до данас нигде узаконено.

На основу наведеног може се логично извести овај закључак:

1.) По правилу за епископе имају се бирати свештеници мирски, пежењени или удови, или ако су ожењени, под условом, да им супруге одељено од њих живе у којем женском манастиру.

2.) По нужди и потреби могу за епископа бити изабрани и јеромонаси и сами световњаци, ако иначе прописану за епископа квалификацију имају.

3.) По данашњој црквеној практици бирају се за епископе редовно придворни јеромонаси (архимандрити, протосинђели), а напредно по потреби и удови свештеници, но који пре посвећења за епископа морају примити на себе чин монашки.

После свега овде изложеног да се у неколико обазремо на чланак: „О нашој јерархији“ у 11. броју „Вршачког Гласника“.

Писац тога чланка у почетку обраћа пажњу на „чудну појаву, која под данашњом нашом поглавицом црквеном све то

више преотима маха, а то је: *попуњење нашег вишег калуђерства мирским свештенством*“, за коју вели, да ју је у 3. броју истог листа с разлозима(?) осудио, те по што се та појава не да правдати, мора је по ново најодлучније осудити како са црквеног тако и интелектуалног гледишта. За тим наставља даље, да мирски свештеници ли ради тога ступају у више калуђерство, како би могли „преко ноћ постати владике“. Пак онда пита: „Но шта про писује наша црква за своје архијереје? — Она прописује за њих прво, начела *безженства*, и то у 12. и 48. канону 6 васионског сабора. . . Према овоме православно црквено право донело је даље наредбе, да онај мирски свештеник, *који из брака деце има, никако не сме постати епископом*, било да му је жена жива или умрла.“ (Види Јустинијана I. новелу 6, главу 1.)

На ово имамо поштованом писцу одговорити, да попуњење вишег калуђерства мирским свештенством није никаква *чудна*, но у данашњим околностима нашим са свим *оправдана* појава, која се има приписати мудрој увиђавности садашњег св. патријарха, који се очински стара, да поправи погрешке својих непосредних претходника што не оставише након себе подмлатка у вишем калуђерству, а оваки поступак по нашем мњењу заслужује сваку хвалу, а не осуду. Или би зар писац хтео, да пре и црква пропадне, него да ваљани мирски свештеници могу епископско достојанство заузети. Или он мисли, да се из постојећа данас 2—3 виша калуђера (пресвитера) од којих су неки и „отсутни“, морају по што по то упражњене епархије попунити, само за то, што су се они случајно нашли у реду дворских калуђера, не питајући ни за каква својства, која се за високо достојанство епископско изискују? По нашем мњењу то би тек била „чудна појава“. — На оно његово „преко ноћ“, видели смо, да епископски кандидати по канонима не би морали ни један дан бити у монашком чину, но ако је за љубав формалности, доста је и толико.

Даљи навод о прописаном начелу *безженства* по себи отпада, пошто свештеници наше јерархије, који су до сада ступили у монашки чин, нису ожењени, већ удови. Или је по мишљењу писца и то грех, што су негда били ожењени? — Што се пак тиче новеле цара Јустинијана на то имамо приметити, да је то грађански закон који за цркву има у толико обвезну силу, у колико га она у своје законе рецепира. Како је пак црква односни закон протумачила, видели смо у 12. и 48. канону 6. вас. сабора, иначе трулског, који је после Јустинијана држан, у којима се ништа о деци не спомиње, но само о супругама епископским.

Према томе, као што смо напред рекли, било је у цркви православној епископа и женьених и неженьених, и с децом и без деце, и то с децом не само у старије време, него и у најновије, као што је и пр. између осталих код нас био и бачки епископ Платон, који је под митрополитом Стратимировићем у монашки чин ступио, а пошт. писац ваљда неће порећи, да је тадашњи епископски синод, који је славне успомене Платона за епископа изабрао, знао такође шта црква прописује.

„Но шта да буде с децом, пита забринути писац, која су оца путем епископства, а матер путем калуђерства изгубила? Ко да се стара за њих?“ — А ко други него отац, ако деца већ нису збринута? И где стоји то, да су деца свога оца путем епископства изгубила? Да ли у св. писму или канонима? Та кад црквени канони стављају епископима у

дужност изображавање својих супруга у манастирима, у толико више мора им спадати у дужност старање о својој деци. О матери да не говоримо, јер данашње свештеничке супруге не одлазе у калуђерство, већ Богу на истину, као и остали смртни, кад их воља његова к себи позове.

„Но где се и могу мирски свештеници, који желе постати епископима, опробати у начелима безженства, која су прописана за епископств , ако не у калуђерству, ком је баш безженство најглавнији завет?“ — Дакле баш у калуђерству, и то не у оном старом аскетичком, већ баш у данашњем, модернизованом? O beata simplicitas! Но овде би имали пошт. писцу приметити, да није најглавнији завет калуђерства *безженство*, него *девичанство* (castitas) а у томе ће — inter nos dictum — бити неке мале разлике: при том држимо, да и они други завети: *сиромаштва и послушности* спадају тако исто међу главне.*)

„Зар заман пређује наша црква, да се ни на ког „руке брзо не меће“, осо бито кад се тиче епископства“ — Не пређује заман, и ми то пређење њено потпуно уважавамо са жељом, да се оно и према калуђерима и свештеницима без разлике строго врши.

„Ако се кадгод на ту конту (sic!) неко и провукао, то не сме постати правилом, јер то би правило значило, *да ми отпадамо од св. православља. А ми то не ћемо, ма нас и нестало*“. — Ово ако није дрскост свакако је бесмислица. Колико је нама познато, наши епископи до данас бирани су редовно од св. синода, и ако је избор добио највишу санкцију, то су избрани на своје достојанство посвећивани. Пак зар се ту може и сме тврдити да се неко у епископско достојанство провукао? — Quae te dementia cepit?!

„За тим прописује прав. црква за своје архијереје најбољу научну способност, поглавито у богословским и правничким наукама“. (В. 2. канон 7. вас. сабора.) — Додајте к овоме пре свега и светао, непорочан живот, што апостол на прво место ставља.

Писац признаје, да оне исте науке, које свршује кандидат вишег калуђерства, може свршавати и кандидат мирског свештенства, но при том додаје, да је ипак више калуђерство научно увек спремније било од мирског свештенства с тога. што је оно свршивши своје науке још једну другу школу по десет и више година прелазило, а та школа зове се придворништво при епископима и митрополитима.

Ми ту школу признајемо и свако јој поштовање одајемо, јер смо из ње добијали јерархе, с којима се наша црква пранедно дичити могла, премда су из ње излазили и фанатични калуђери, с којима се о народно-црквеним пословима ни говорити није могло. Допустићемо, да су ово изузетци, но уједно ћемо запитати пошт. писца: А зар и вишегодишња пастирска (душепопечитељска) служба није такође школа? И зар н. пр. један окружни протопресвитер, овај заменик некадашњих *хоробемиских* у цркви, који је својим округом десет и више година ревносно управљао, није могао стећи толико знања у црквеној администрацији, да може у оскудици придворних калуђера епископско звање исто тако, ако не и боље обављати, боље у толико, што су му потребе цркве и народа из искуства боље познате, него калуђеру, који је своје младе године у двору и манастирским ћелијама провео?

У римокатоличкој цркви по правилу бирају се, односно именују епископи из

*) Види: Православно црквено право др Н. Милаша, стр. 605.

реда мирских, и то врло често парохијалних свештеника, абата и препозита; пак зар се може рећи, да њихови епископи нису своме позиву дорасли? Па таких примера, премда за сада рећих, имамо и у нашој прав. цркви, особито у романској (сибињској) митрополији, где је број калуђера незнатан. Па ко сме рећи, да њихова јерархија с тога трпи каква уштрба? То исто видимо и у Србији, где су данашњи епископи већином били мирски свештеници, од којих су неки у монашком чину дуже или краће време провели, а неки непосредно било као окружни протопресвитери или као професори богословије за епископе избрани. Писац чланка у 9. броју „Српског Сиона“ навео је неколико сјајних примера из наше и Дабро-босанске митрополије, па с тога држимо, да би о томе сувишно било даље разлагати. Него да завршимо.

Ми ћемо радо признати, ма и против канона, нашим заслужним калуђерима право, па ако ће и првенство на епископско звање, ал нигда им не ћемо признати искључиву привилегију на то достојанство, па које, као што смо видели, имају право и мирски свештеници, ако су за то оспособљени. У томе нас не руководе никакве егоистичне тежње, но једино правда, осветштана историјом и законом, као и благостање цркве, које треба да је свима највише начело. Јер не треба губити из вида ту околност, да калуђерство по себи нема карактера неопходности, те као што је било у историји хришћанства време, када калуђерство није постојало, тако може наступити време, када ће се оно као човечија установа преживети. Свештенство пак постоји по божанственом праву, те се хришћанство не може ни замислити без свештенства;*) оно ће као такво остати у цркви, докле и цркве буде на земљи, т. ј. „*до свршетка века*“ (Мат. 28. 20.) по речима божанственог оснивача њеног. А црква ће наћи себи свагда достојне служитеље, докле њоме буде управљао св. Дух. „*Дух истине, који од Оца исходи*“. (Јов. 15 26.)

*) Види: Прав. црквено право др Н. Милаша, стр. 601.

О Васкрсу.

В.

ЛИЧНОСТ ГОСПОДА ИСУСА ХРИСТА.

С РУСКОГ ПРЕВЕО:
ЛУКА ПОПОВИЋ, парох панчевачки
(Свршетак.)

Отуд је ето свака (религиозно-нравствена) истина тесно скопчана с личношћу Христовом, у Њему се садржи, као у свом извору.*) Шта можемо знати о Богу, то нам је Христос показао на Своме Лицу, јер Он и Отац једно су (Јов 10, 30) и који је видео Њега видео је и Оца (Јов. 14 9) Оно што је потребно знати о човеку, његовој правој природи и високом значају, показао је опет Христос у Својој Личности, други Адам, најсавршенији Син човечији. Човек је пао био, потребно му беше измирење с Богом: Христос је тога ради и дошао на земљу, Он је заиста обећани примиритељ. Човек осећаше потребе своме освећењу и препорођењу: Христос, благодарећи Својим заслугама, задобио је

*) Људи кад и кад мисле и држе, да су независно од Христа, открили ону или ону истину па заглављивши пажљивије у речи Његове, примећују, да та истина није њихов изналазак, већ да је давно пречена Христом. И каквоћу, каквим се идејама може похвалити XIX век, а којих неби било у Евангелију?! Шта више и сами неверници не ретко диче се речима Христовим, и прилазују светиљник свој у Његовој светлости. Белавин.

право послати тога ради верујућим Духа Светог. На свршетку света биће васкрсење и живот, Он ће судити. И тако се сва наука усредсређује у Личности Христовој. Он је *алфа и омега, почетак и свршетак* Хришћанства. С тога и од својих посљедователя Христос ниште не само свезе са Собом, већ и вере у Њега као Искупителя, Сина Божија, чега не искаше и могаху искати религиозни реформатори.

И по своме облику наука је Христова толико необична и толико савршена, да и с те стране у истини ни један човек не говораше тако, како Он говораше.

У речима Христовим нема ничег „китњастог“, ни благозвучног, ни ораторског сјаја, ни громовитих фраза, које обично воли човек да њима кити своју реч, како би прикрио своју слабост. И ако на речима Његовим не беше спољне лепоте, опак оне производише на слушаоце много већег и силнијег утиска, него све оне речи, које се баве сјајем красноречивости и које рачунају на ефект.

Реч је Христова — жива и силна јер приступна и проста. Њега могаху појмити не само учени законици, већ и најпростији и најобичнији људи; не гледећи на васколико неисцрпиво богатство и бескрајну узвишеност, којој се с побожношћу клањаху и најсветлији и највиши умови, реч Његову могаху појмити и најскромнији од смртних, „малише“ од људи. А то с тога, што се Христос умео прилагодити њиховим појмовима, избегавајући апстрактности, и приводећи мислима њиховим са свим обичне појмове и појаве: о сејачу, који је изашао да сеје семе о посленицима у винограду, о неблагодарним виноградарима, о пастиру и стаду и т. д. Но општедоступност своје науке није куповао на рачун истине. Не ретко се догађа, да понеки учитељ, прилагођујући истину друштвеним појмовима, нагрђује је и изврће, подврга вајући се гледишту народа, чинећи уступке постојећим заблудама у народу, улагујући се и ласкајући предрасудама масе народне, е да би на тај начин њену наклоност задобио. На против, Христос не престајаше жигосати и ударати на омиљене идеје Својих савременика, и њихове народне предрасуде. Као оваплоћена истина, Он, с једне стране не могаше изменити истину, а с друге — знађаше је саопштавати појмљиво, просто и без икаква украса.

Истина Божија сама по себи дивна је и нема потребе да се неком спољашњом украса кити. Ваистину, усхићеност говора или беседе, понекад се појављује као природна последица или с тога, што је човек први пут открио неку истину, или с тога, што је предмет беседе по себи одвећ висок, те човек говорећи о њему, лако пада у високи тон (примера овоме налазимо у старозаветних пророка). На против, све беседе Христове дишу светим, узвишеним спокојством: у њих нема узбуђења, ни пренагљености; у мислима Његовим нема душевног колебања, као код других смртних; о најузвишенијим предметима говори Он тако мирно, просто и обично, е изгледа, као да о њима у свему и не размишљаше, а у исто време говори тако јасно и опредељено, да сваки осећа, како их добро Он познаје. Оскудица та по изгледу спољне природне и неопходне усхићености у беседама Христовим, показује Његово безмерно превасходство над свима највећим пророцима и учитељима. Речи Христове не беху задахнуте с више, као речи пророчке (с чега су оне увек и говорили: „*такw глаголетъ Господь*“), — већ беху последица, беху дејство Његова Божанства, једносушности с Оцем, плод Његове божанствене мисли.

И тако, наука Христа Спаситеља и по садржини и по своме облику стоји више

сваке човечије науке: никад човек не говораше тако, како говораше Христос. А то с тога, што је Он — Божанствени Учитељ, или као што га блажени Августин назива. — „Учитељ над учитељима, ког је школа на земљи, а катедра на небу.“

* * *

Ми разгледасмо неке црте Личности Христове у видовима, да би показали Божанствено достојанство Његово и тиме побудили веру у Њега, као Сина Божија, јер вера у Христа распростире се и шири не само спољашњим доказима, лоћичким сведоџбама историчким испитивањем, већ *живом пресликавом Божанствене Личности Христове*. Осећали бисмо се у вишем степену срећни, ако нам је пошло за руком колико толико саопштити и насликати јасан лик божанствене величине Христове. (В. Белавинъ.)

КРАТКИ КРИТИЧКИ ПОГЛЕД НА СОЛОМУНОВУ „ПЕСМУ НАД ПЕСМАМА.“

С РУСКОГ ПРЕВЕО

Григорије А. Николић,
богослов.

Свете књиге старог завета деле се на *историјске, пророчке, песничке* и *филозофске*. Ка песничким књигама убраја се и књига *„Песма над песмама“*, која заузима међу песничким производима стародревних писаца јеврејских и песништва других древних народа без сумње прво место. Песништво у Јевреја има два вида: *песма* или химна (шир), као што је на пр. у Псалмима и Песми над песмама, и *прича* (машал) као што је на пр. у Причама и Еклезијасту. Књига Јова сачињава дивно сједињење од оба ова вида. Састав јеврејске свештене поезије потпуно се разликује од поезије народа класичних и јевропских; у њој нема ни ритма, ни размерног броја дугих и кратких слогова; но има т. зв. *паралелизам*. Паралелизам се састоји из већег или мањег броја делова, или редова, који стоје међу собом у једном познатом односају, тако да се у једном реду реч диже, а у другом се спушта. Паралелни редови стиха односе се међу собом на тај начин, да један ред чини наликост, и опреку, или пак развитак другог реда (синонимни, антитетички и синтетички паралелизам)

Пример синонимног паралелизма јесте псалом 8, 5; антитетичног псалом 19, 8; синтетичног псалом 20. 9. Стих, као што се види, треба да има бар два реда с тога, да се покаже могућност паралелизма. По овом та два реда јесу основни састав јеврејског стиха (види н. пр. псалом 119). Прича пак не допушта другог састава. Све песништво дели се на *строфе*. Строфе јеврејског песништва познају се или по завршним његовим причевима, или просто по току мисли. Век Давида и Соломуна беше период цветања јеврејског песништва; оно је достигло највиши степен савршенства и лепоте у Псалмима Давида и у Причама и Песми над песмама цара Соломуна

Песнички карактер Песме над песмама не исказује се тако у спољашњем облику, него више у дубоком песничком значају, који се у њој налази, — даље у њеном чудном језику, у сликама, фразама и у полету фантазије, која се овде показује чудно, необично. *То је песма, да јој нема пара ни у једном народу;* дакле великолепност њена стоји нада свим песништвом сличнога рода. Сваки стих, свака реч, свако упоређење јесте овде дивно, ретко песништво; унутарња веза јесте величанствена, значајна и пуна лепоте, која очарава. Читаоци Песме над песмама имају пред собом пророштво, алегорију и дивно песништво. Тако писати могао је само човек Богом задахнути. Такове речи, такова упоређења, таково дивно алегоријско песништво, такав

високи полет мисли могао је само геније под утицајем Божјег задахнућа написати. И поред све лепоте нашла је ова песма много непријатеља, више него икоја књига канона старог завета! На шта је био узрок том непријатељству? Чудан, необичан садржај, ретке речи и упоређења ове високе песме, која је за многе била књига са седам печата. А када се славни, Богом озарени људи почеше бавити судом и оценом значаја ове св. књиге, тада се и показао божанствени карактер и она се морала убројати у канон старога завета. *Песма над песмама припада заиста каноничким књигама св. Цркве, јесте заиста св. књига.*

Најпре бацимо општи поглед на садржај ове песме, за тим пређимо критичком погледу у појединости.

Леним, узвишеним песништвом преставља нам се у овој песми жарка љубав вереника са својом вереницом Богатство облика и фигура јесте овде врло велико и немерено Радозналост говора јесте свда свим милозвучна и дивна. У кратко — цела песма делује на читаоца дубоким необичним изразом; јер из сваког њеног стиха долази нам неописана срећа, необично одушевљење. Већина старих тумача мисле, да је ова песма састављена из седам делова, који одговарају оним данима у време којих су се држала весеља код стародревних Жидова. Што се тиче питања, каквог се рода љубав овде слави, то смо принуђени рећи, да се мишљења тумача у овом питању не подударају. Једни тврде, да се овде опева љубав међу мушким и женским; други опет, да је овде реч „љубав“ мистичког т. ј тајанственог значења. Једни уверавају, да цела песма садржи веселе песме које су се певале при браку цара Соломуна са кћерком краља египатског; други опет држе да се овде слави љубав међу супрузима, а опет неки мисле, да се овде пева љубав вереницима без обзира на цара Соломуна и кћерку египатског краља, *Суламиком* Али ова љубав ставља чисто алегоријску слику и по том сама по себи излазе више наведена мишљења Неки тумачи ове св. песме, боље рећи, неки њени непријатељи, поставише мисао, да се у овој песми слави неморална, забрањена љубав између двоје младих.

Но и ова је мисао без сваке подлоге. јер сваки скроман и честит читалац неће наћи у овој песми ништа, што би у опреци стајало са моралом. На против. — као што из ове песме излази, — труде се љубљени да своју љубав свету јавно искажу и горде се њом пред свима људима. што заиста не би били радили, кад љубав њихова не би била морална, као н. пр она, која се из узрока непристојности пред светом крије. С обзиром на нежне, жарке речи, изразе и живе слике, које изражују љубав тако живо и жарко. не треба се чудити. јер се писала иста песма далеко на истоку, где живо осећање срца куца, а фантазија необичним огњем пламти. Писац ове песме беше одушевљен божанственом силом; он је видео пред собом Бога и народ Његов избрани, и описао је у жарким речима љубав међу њима.

У канон књига старог завета примила се, — као што смо већ напред споменули, — књига ова само због мистично-алегоријског јој значаја. По мишљењу жидовских тумача у овој се песми слави и лича љубав међу Богом Јеховом и његовим избраним народом. У књизи „Песма над песмама“ по тумачењу Талмуда, исказује се узајамна свеза Божанственог женика Јехове са кћерком Сиона (Израиља). Хришћани пак разумевају под љубављу, која је у овој песми опевана и описана, по тумачењу св. отаца и учитеља црквених, љубав међу Спасителем Христом и међу Његовом св. Црквом. По учењу хришћанских учитеља, сликом свезе вереника и веренице, исказује се духовна свеза св. Цркве, и такође сваке душе, која истинито верује, са Исусом Христом (Ефес. гл. 5. ст. 32). У оваком смислу разјашњују „Песму над песмама“ св. Атанасије велики, св. Григорије Ниски и блажени Теодорит.

У песми „Песма над песмама“ исказује се духовна љубав св. Цркве са Исусом

Христом, о другој љубави грехота је и помислити; јер земаљска љубав, не може бити тако срдачна, тако нежна, тако широка, као љубав, која у себи има искру Божанску. Срдачна веза, која уједињава двоје, који се љубе, није тако силна и непоколебива, као веза љубави, која везује св. Цркву са Исусом Христом, Основателем својим.

Пређимо сад у нашем кратком погледу од општег до појединог. До сад у опште говорисмо о Песми над песмама обазирући се на њен значај, а сад, кад намеравамо критички прећи ову песму, морамо се зауставити код самог имена, натписа и њеног значаја у специјалности.

Пре свега погледајмо на песму над песмама као на такову, т. ј. као на песму, као на песништво.

Већ наслов, натпис њен доказује нам, да то песништво по свом значају и по својој лепоти стоји више него-ли икакво друго песништво.

Песма над песмама, שִׁיר הַשִּׁירִים, canticum canticorum, шир хаширим, не означава песму, која би била сложена, састављена као и многе друге песме, него песму, која својом лепотом и родом стоји више свију других песама, песма, којој нема равне.

Највећа цена било каквог суштаства или својства. било какове твари исказује се у јеврејском језику на следећи начин: Бог над Боговима, лепота над лепотама, песма над песмама и т. д. Натпис ове песме „Песма над песмама“ постоји и у хришћана до данашњег дана. Књига „Песма над песмама“, „*Шир хаширим*“ рачуна се код садашњих Јевреја тако светом. да је сваки отац породице дужан прочитати је пред наступањем суботе и потстрекавати у том своју децу.

Да песма над песмама јесте чиста песма, а не драмат, као што неки мисле, доказује већ њено име *шир*, што значи „*песма за певање*“. Дух Јевреја у древним временима није се могао уздићи до драматског песништва, а кад би у осталом у песми над песмама то заиста и оправдано било, оно ипак не налазимо сходне карактеристике драмата, т. ј. не налазимо радње лица. Само најдушевнији изрази јављају се у овој песми и неки се само спомињу тако, да је један пут било, па већ прошло. Радње из живота не налазимо у овој песми, осим оне, да вереница млада тражи своја вереника. Али то се може пре лирском него-ли драматском сценом назвати.

(Наставиће се.)

ПРОПОВЕД НА ТОМИНУ НЕДЕЉУ.

„Мир вам“.

Воља Бога Оца, у промислу и старању његовом о свету и човеку, била је, да Једнородни Син искупи човека од прародитељског греха, да га крвном жртвом спасе од вечите смрти, науком божанске истине да га измири са Творцем, Јеванђељем љубави посини небеском Оцу, а делањем добра наведе на пут, који води нравственом савршенству.

Једнородни Син божји извршио је „вољу“ свога Оца свршио је све, рад чега је био послан. И све је то учинио а да није нико узданую на њега. Али, ма да је душа његова разливала без испрпна благост, а срце његово љубав; и ма да су уста његова говорила саму истину и даривала благослов, а реч му чинила само добро: опет је то било таданьем свету не благост и љубав, не истина и добро, него — „*мач*“. Јер истина и добро имали су да потисну лаж и зло. а љубав и благост да препороде и оплемене душу и срце човеково. А то не пролази без борбе. И борба беше љута, јер се сударила безгрешност са грехом, светиња са пороком, савршенство са поквареношћу људском. Дошло је и до грубе силе, јер она је увек оружје срдита зла, подле лажи и грешних смерова људске неправде, кад се нађе на власти. . . .

Све је то предвидео Христос, знајући, како се предусрета добродетељ, врлина и светлост у свету, који је огрезао у покварености душе и срца, забуделости ума.

За то је и говорио ученицима својим за живота: *„не мислите да сам ја дошао да донесем мир на земљу; нисам дошао да донесем мир него мач“*. Тек пред саму крстну смрт своју први пут наговештује Христос ученицима: *„мир вам остављам мир свој дајем вам.“* Тек онда спомиње мир, кад је осетио већ, да је близу час жртве, којом ће и последњи део „воље“ Оца свога да испуни да изврши посао свој. А данас, после свршене борбе после васкрсења и победе своје, поздравља ученике своје одлучно и сигурно са: *„мир вам.“*

Дакле, тек после издржане борбе и победе над гресима, неправдом и насиљем, осетио је Христос потпун *мир свој*.

Мир! Ту је реч први Христос изустио. То блаженство је Јединородни Син са неба донео у свет Осећате ли, љубазна браћо, нежност, сласт и милину те речи спасителске? А какво ли би нам блаженство испунило душу, какво ли би се уживање срцем разлило, какво ли спокојство савест обузело, кад би нам тај небесни мир у души, срцу и савести места пашао! О среће, коју човек постићи може!

И ја сам уверен, да за тим миром чезне ваша душа, тежи срце, да га тражи савест ваша. Да, сви желимо тај мир; али сви не знамо како се долази до њега. Христос нам је то показао. Пођимо и ми за Христом: Од „мача“, кад га је донео у свет, па целим путем његова земна живота, док не дођемо до мира, којег је оставио ученицима, а преко њих обећао свакоме, који за њим пође.

Од мача до мира, Христос је испуњавао „вољу“ Оца свога. Издржао борбу у истини и добру против свега, што се на истину и добро у развратном свету подићи може. Све је претрпео мирно, све је поднео истрајно, што год му је чинила грешност људи, неправедност, насиље и безумље људско.

Говорио је истину, лаж га је сумњичила; чинио је добро, зло му враћали: благосиљао је, а био је ружен; љубио је, а био је мучен; спасавао је човештво, и био је распет! И кад је покварености људска на Голготи и последње злочинство свога беса и насиља искалила над истином, на добру и светињи, онда, онда је тек истина и добро победило, јер Христос је васкрсао у пуној слави све небесне свемоћи, ма да је људска силовита немоћ каменом тешким притиснула, запечатила и јаком убојном стражом осигурала гроб ...

Господ је спор, ал' достижан.

Христос је победио, јер је издржао борбу и претрпео до краја. Та Христова истрајност доноси победу, с победом мир: душе, срца и савести. Та истрајност награђује победиоца блаженством небеспог, Христовог мира.

Да, љубазна браћо, та истрајност у борби, која се бије у животу сваког човека између добра и зла, она је услов да дођемо до мира. Истрајност у добру је пут, који нам показа Христос, кад нам рече: *„који претрпи до краја, благо њему“*.

Ми смо, браћо, сви у борби искушења. На сваком кораку срета нас зло, порок и грех. То су зли демони човекови. Душа нам задрхће од зла, срце је већ склоно да га почини, савест се превија хоће ли га дозволити. И то је та борба, која нас целога живота прати. Хоћемо ли Христовог мира не смемо подлећи у тој борби. Истрајно се клонити зла, јуначки подносити неправду, не малаксати у истини, не очајати у добру вером у Христову победу, надом у мир, којим је Христос данас поздравио ученике.

„Каква је хвала, ако за кривицу муке трпите? Него ако добро чинећи муке трпите, ово је угодно пред Богом“.

„Не враћајте зла за зло, ни псовке за псовку, него благосиљајте“.

„И ко може вама наудити ако узидете за добром“?

„Но и ако страдаше праведе ради, блажени сте, али страха њихова не бојте се нити се плашите“.

„Не бојте се оних, који убијају тело, а душе не могу убити“.

„Трпљење нека дело довршује да будете савршени и цели без икакве мане“.

Претрпите „до краја“ и благо вама; после трпљења ваш је — мир!

Јован Јеремић,
парох бачиначки.

О ОПШТЕМ ФОНДУ ЗА СВЕШТЕНИЧКЕ УДОВИЦЕ И СИРОЧАД.

Хвала Богу, хвала јединоме“ отпочела се водити реч о ономе, о чему је још од пре не само зборити, него и на чему је творити и што је још одавна и створити ваљало, а то је: *„Општи јерархијски фонд за свештеничке удовице и сирочад.“*

Прво што из овог листа чусмо односно „удовичког фонда“, беше *„Један ваљај за што скорије остварење општег јерархијског фонда за свештеничке удовице и сирочад.“* Преч. г. протопресвитер плашчански, Ник. Косановић, ваљујући „апелује на родитеља новијег нацрта за удовички фонд, на светог патријарха српског, Ђорђија Бранковића: нека неда, да се његово умно чедо — тај наш удовички фонд — загуши у прашини канцеларијској, него нека га моћним упливом својим као најпречнији предмет Сабору на расправу и узакоњење предложи “ („Срп. Сион“ бр. 6)

Г. Ник. Косановић мисли овде ваљда на „Нацрт штатута за пензиони фонд“, који је саставио садашњи патријарх српски још за првих година свога епископствовања у Темишварској дијецези, и који је „нацрт“ и нами драги читаоче, из 12. бр. *„Гласа Истине“* од 1884. у неколико познат, јер је у том броју истог листа под насловом: *„Из темишварске дијецезе“* саопштио „П. Д.“ кратак извештај о раду главне скупштине свештенства епархије темишварске одржане 31. маја 1884., на којој је предречени „нацрт“ — пошто је претходно на протопопијатским зборовима у претрес узет био — „са неким изменама усвојен.“ Знамо, да је: „по томе штатуту сваки свештеник и ђакон редован члан завода. Сваки члан има једаред за свагда основни улог од 200—500 фор. да уплати и то у четир годишње рате. Осим тога уплаћује сваки годишње 1% од своје уживане и законом опредељене плате и 6% у име камате према улогу.“

За тим је у 8. бр. „Срп. Сиона“ сада већ — на горку тугу, тешку жалост и вељу несрећу мужа и петоро сирочади — упокојена пароховица Петровоселска *Милица П. Поповић* изнела на јавност пред лог, шта и како свештенство да ради на сабору, те да се удовички фонд „пресијом“ узакони.

О овоме предлогу изрекло је свој суд славно уредништво рекав: „Предлог је мало претеран.“ Ми ћемо пак да се дотакнемо једног места из тог чланка: „... па, богме, и од самих свештеника нема се Бог зна шта очекивати. Свештеник док је жив има колико толико он пати само у помисли на сиротињу своје удовице и деце, после смрти његове; али та једна удовица и та једна сирочад на делу пате. Њега теши и нада, да ће како год његова горка чаша мимоићи, он ту чашу не види, или бар пред собом не види, али удовица и сирочад његова из ње пију и плачу.“ Овога се места дотаћи хтедосмо и морадосмо због тога, што ове речи — строго узете — значе ни више ни мање, него то, да свештенство ни мало, али свакако врло мало љубави има, како за своју супругу тако чак и за децу своју! А ово — рекли бисмо — не стоји. Да пак ово доиста не стоји, сведочи баш сами „ваљај“ Косановићев, у коме „свештеник“ апелује на лице од „моћног уплива,“ на самог Патријарха српског и моли га и преклиње, да „тај наш удовички фонд као најпречнији предмет Сабору на расправу и узакоњење поднесе.“ Да горњи закључак не стоји, сведочи већ и сами „Нацрт штатута за пензиони фонд.“ На послетку, да свештенство није нехатно и немарно према судби својих удовица и сирочади, показује јасно то, што је свештенство епархије темишварске. — а то би и тако би учинило и свештенство других епархија — на својој главној скупштини „умно чедо“ од „родитеља“ врло радо на своје руке прихватило, — „нацрт штатута за пензиони фонд“ са највећом вољом и готовошћу усвојило.

Што пак „чедо“ не живи, што се оно „у прашини канцеларијској гуши“. што „нацрт штатута за пензиони фонд“ није одобрен и потврђен — е томе није крив ни „родитељ“, а то ли свештенство! —

У 16. бр „Срп. Сиона“ напазимо на: *„Одјек на ваљај за што скорије остваре*

не оштег јерархијског фонда за свештеничке удовице и сирочад“, од пароха мошоринског, г. Василија Поповића.

Ту се некако одмах у почетку вели: „Јест заиста, писати само: ово треба и оно треба за мене извести и остварати па на другог анеловати, а не казати и не пзнети средства, са којима се може то за мене нужно остварати — но моме појму морам признати, да је таково писање скоро оног истог значаја, што га народна парека исказује: „„лепо пише, красно пише, али празно пише.““

Ми на Косановићевом „вапају“ не опазимо то „празно писање“, јер дрскче схватисмо цељ и намеру г. протопресвитера плашчанског; шта више видесмо у „Одјеку“ г. пароха мошоринског, да баш он: лепо пише, красно пише, али — не празно, него — крње и непотпуно пише!

Г. Н. Косановић — по нашем разумевању — хтео је јавно и у име свештенства — бар из његова округа — умолити Његову Светост, господина патријарха српског Ђорђа Бранковића, да „удовички фонд“ сабору „као најпрешнији предмет на расправу и узакоњење предложи“, те га потсећа на његово „умно чедо“ и моли га, да као „родитељ“ не допусти да се његово „умно чедо у прашини канцеларијској гуши“, него нека га животом задахне; нека дакле свој „нацрт штатута за пензиони фонд“ — онако у целини и како је на свештеничкој скупштини попуњен, измењен и усвојен — „сабору на расправу и узакоњење“ поднесе и предложи. Према томе писац „вапаја“ није ни хтео ни могао писати у појединостима и говорити о средствима, јер јер се у том погледу слаже са наређењима и одредбама „нацрта штатута за пензиони фонд“.

Са свим је нешто друго, ако се г. В. Поповић са наређењима и одредбама „нацрта штатута“ не слаже, те хоће да изнесе и покаже, како се „удовички фонд“ и на други, бољи и зар лакши начин остварити може. Само у овом случају није могао ни смео навести само средства — на ту стати, него је требао — ако не више што — а оно бар расмотрити и разабрати, јесу ли та и така средства довољна за постижење истакнуте цељи; с тога и рекосмо, до му је „писање крње и непотпуно.“

Па расмотримо мало та „средства“ за остварење удовичког фонда, која нам г. парох В. Поповић предлаже, односно која „средства“ исти господин прихваћа и препоручује а која нам је још пре некаковних 30 и више година неки „В. свештеник из Бачке“ предлагао и то у листу „Световиду“, који је у Бечу излазио.

„Сваки свештеник — односно парох — имао он жену и децу, или не имао ни жене ни деце, да је обвезан сваке године у тај удовички фонд улагати оноликo крајцара колико у својој парохији душа има“.

Лепа и примамљива страна свог предлога јесте — мала годишња уплата. Јер док би — „по нацрту штатута за пензиони фонд“ — свештеник најмање класе у удовички фонд имао уплаћивати годишње до неких 20 фор., а за време прве четир године, док траје уплата „основног улога“ и до неких скоро 70 фор., дотле би — по реченом предлогу — такав свештеник уплаћивао годишње, и то увек неких 7—8 фор Да је пак мања годишња уплата — парочито за прних година — добра и по свештенство пробитачна — држимо, да није тешко доказати.

„Ум за морем, смрт за вратом“ — вели пословица. Имајући на уму истину те пословице свако свештено лице имало би одмах по рукоположењу уплаћивати у удовички фонд и на тај начин своју супругу, па зар и дете или децу — за несрећни случај — обезбедити и материјално колико толико осигурати. Ако би неко свештено лице, из узрока, што му материјално стање није баш најповољније, хтело мало причекати „до бољих времена“, док му се стање поправи: таковом лицу — имајући у виду засведочену истину: „не зна се шта носи дан, шта ли ноћ“ — то дозволити не би требало. Јер да исто лице — пре поправљеног стања — умре и за собом остави јадну удовицу са ма и једним сирочетом, која — не будући никако збринута те не имајући што јој је за живот нужно —

буде принуђена потуцати се „од немила до недрага“ и ту запомагати и богорадити: то не само да би служило за осуду умрлога, него не би ни најмање служило на дику и понос образа и сталежа свештеничког!

(Наставиће се.)

О НАПЛАТИ ПАРОХИЈСКОГ СВЕШТЕНСТВА
У ГОРЊО-КАРЛОВАКОЈ ДИЈЕЦЕЗИ.

Пишу нам из котара Вргина Моста ово: Поводом тијем, што овдашње српско свештенство већ по више мјесеца не прима плату, а и што су црквене благајне тако рећи празне, дајемо јавности путем „Српског Сиона“, да су свему томе криве наше политичке власти, и то општински уреди, а и котарске области. Кад смо се о томе још год. 1886 жалили пречасној конзисторији, земаљска је влада била изаслала владиног тајника г. Алфреда Бојића, који је био заишао од општине до општине. Тај премда иновјерни, али честити чиновник у своме званичном извјештају вели између осталога ево ово: „Колико су котарски предстојници ладнокрвни према побирању парохијала, доста је кад кажем, да ми је један кот. предстојник рекао: Кад Власи не могу своје попове држати т. ј. исплаћивати, онда не треба ни да их држе“.

Пречасна конзисторија, да би се освједочила каквим ће плодом уродити тај њезин покрет, под 18. (30.) септ. 1886 бр. 945 А. О. позвала је подручно свештенство, да томе изасланику у свему на руку иде, и да о томе конзисторији извјештај поднесе. Такав један извјештај, што га је онда један овдашњи парох поднео својој духовној конзисторијској власти, споменућемо овде српском свету, да се види, како се таквим побирањем парохијала очевидно иде на то, да се наше свештенство неће никако моћи исплаћивати. Дакле ево тога извјештаја од ријечи до ријечи:

„Усљед тамошњега налога од .... доставља се, да је 16. (28.) октобра овде био владин тајник г. Алфред Бојић, те сам му у погледу исплате парохијала разложио, да овај начин побирања и исплате парохијала кроз позитивне општине, без што строжије контроле никако не би требао да остане, јер тај начин, какав је данас, ћрајње понижује углед и достојанство свештеничко, — а у неку руку доводи у омразу свештенство и народ. За слабу исплату свештенства народ није ни најмање крив, него општински начелници, а то ево по овом: — За све разноврсне струке новчаних давања, народ све скупа новце доноси у општинске уреде. Ево представите себи како се ради у једном таком општинском уреду: општински начелник сједи у прочељу, до њега благајник или бележник, а наш један сељак доноси, рецимо 10 фор., и полаже на сто новце и пореазну књижицу. Начелник још од бивше крајине као подчасник радо њемчарећи гогори: 5 fl. Steuer, 4 fl. Gemeinde-Umlagen, 1 fl. Parohial, и ако има још каквих изванредних потреба, као шумског и пољског квара итд., неће доћи ни 1 фор. на парохијал.

„А зашто раде тако начелници? Зашто они по савјести и по наредби не би сразмерну своту и на уписивање парохијала узимали? То је за то: што држава пожурује за порез и прети изашиљањем овриоводитеља, кога ће изаслати на рачун начелникове; — општински намет треба начелник за исплату своју и свога персонала итд.; једном ријечи, за све струке новчаног давања има се ко скрбити, само убирање парохијала остало је на вољи начелниковој, тако, да кад он у своме уреду све рубрике, све поште подмири, и кад народ даде све што имаде, — онда кад већ мора, и кад народ већ малакше у своме давању, залази начелник у село ради овршења за парохијал; и с тијем његовим заласком ево опет нове бједе, јер он онда народу ево овако говори: Ја вас не бих пљенио, али ме пор тужи, итд. А кад што укупи, при исплати дође опет нова бједа: свештеник за свој заслужени „насушни хљеб“ принуђен је молити и крајње понижавати се таквим људима, који су до јуче били фрајти, каплари, тежаци и. т. д., и као такви стојећи на ниском степену изображења мисле као да је давање плате свештенику нека њихова милост, а не права правцата заслуга свештеникова; на још при таким исплатама не пропуштају додати и којекакве подругљиве вицеве и задиркивања.

„Но и поред овакових злоупотреба од стране општинских начелника, још мање се смије мани-

пуштрање са парохијалом дати у руке нашим црквеним опћинама, па макар већина нашег српског сабора још више тврдила, да ако се то не учини, да се онда крњи автономија црквених опћина. Они који то говоре, не знају околности по нашим селима. Ја поштујем автономију наших црквених опћина, али да се сви они, који говоре да парохијал треба дати на руковање црквеним опћинама, пробе ради понаметнтају за администраторе на овдашње парохије, и то само на годину дана, па да онда виде из искуства, шта су на селу наше црквене опћине, — заиста не би имали више воље борити се за то, да манипулирање односно исплату парохијала дају нашим црквеним опћинама. —

„Дакле *једино* је спас свештенству — у погледу уредног добијања његовог заслуженог „насушног хлеба“, за њега и његову обитељ. — *нестала код нередног уреда.*

„Ово су биле моје речи (завршује тај парох), које сам казао горе поменутом г. владином изасланику.“ —

На пошто се ове околности, наведене у томе званичном извјештају тога пароха, до данас ни најмање у овој дијецези на боље окренуле нијесу, то сву наду сада полажемо на светог Патријарха, да ће он својим моћним, а и доказаним вољним заузимањем код високе кр. земаљске владе како тој нередности — побирању парохијала — на пут стати, тако и најмилостивије порадити код надлежних наших форума — саборског одбора и срп. нар. црквб. сабора — да се и онај дефицит, који је већином досакошњим побирањем парохијала кроз толике године сада већ нередовно постао, има одмах намирити из народног „неприкосновеног“ фонда, које се намирење дозвољава за ову дијецезу и по највишем кр. рескрипту од 10. августа 1868.

С.

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

(Поздрав српског патријарха и одговор цара и краља.) Његово Величанство наш цар и краљ бавио се два дана о Духовима у Печују, да присуствује освећењу нове цркве. Ову прилику употребили су верни и одани поданици из суседних жупанија, да се поклоне своме краљу. И заступници српско-православног мирског и монашког свештенства изашли су пред краља Његова Светост патријарх српски г. *Георгије Бранковић* поздравио је на мађарском језику цара и краља овако: *„Ваше царско и апостолско краљевско Величанство! Најмилостивији Господару и Краљу!* Кад долазимо пред Ваше Величанство, чинимо то по унутрашњем неодољивом нагону, из најдубље привржености и љубави, која нам испуњава срца и благодарне наше душе, те долазимо у име владика, духовних пастира и свих верних источно-православне цркве, која стоји под очинским окриљем Вашег Величанства. Уз остале народе наше љубљене и миле домовине прикључујемо се и ми са хомогијалним страхопоштовањем према Вашем Величанству, да искажемо најискреније своју радост, што нам се дала прилика, да поздравимо Ваше Величанство у средини нашој. Сретнима се осећамо, што се поводом ове лепе свечаности пијетета пружила прилика, да изразимо своје безграничко поштовање, непоколебиву верност и детињску љубав. Са хомогијалним страхопоштовањем молимо Ваше Величанство, да примите уверење, да као што нас никад ништа није кадро потрести у верности, какву смо од својих предака примили, према особи и династији Вашег Величанства, тако исто нема ничег, што би нас икад могло одвратити од поштовања и љубави према драгој нам отаџбини, према њеним законима и уставу или што би угасило у нашим срцима огањ захвалности за узвишена доброчинства, која наша црква и народи имају срећу уживати под највишим окриљем Вашег Величанства и под законима драге нам домовине. Нека Бог благослови, заштити и подржи Ваше Величанство и целу узвишену владалачку лозу до крајних граница људског живота. Ељен, Живео!“

Одговор Његовог Величанства гласио је: „У свако доба с великим задовољством и захвалношћу примам поклоњење и уверавање о верности свештенства и верних грчко-источне вере. Познато Ми је, да ви сад много посла имате око уређивања многих важних ствари. Искрено желим, да тај ваш рад користан буде, на да Ја до-

бијем прилике одобрити га, те тим по ново дати доказа, како је Моја милост и благонаклоност према стварима Ваше цркве непроменљива.“

(**Одпуштање зворничког митрополита Дионисија.**) Његово царско и краљевско апостолско Величанство превишњом одлуком својом, а по одобрењу васељенског св. патријарха Дионисија V. и св. сивода, разрешио је од управе митрополије зворничке досадањег архиепископа и митрополита зворничког у Доњој Тузли (у Босни) г. *Дионисија Илијевића*, а за администратора исте митрополије именован је г. *Александар Симић*, архимандрит и настојник манастира св. Тројице у Тавни.

(† **Анђелија Ружићка рођ Врзнковићева**.) Његову Светост патријарха српског Георгија задесио је тежак удар. У уторак у вече 11. (23.) јуна о. г. преминула је у В. Кикинди после дужег боловања Ђерка Његове Светости а супруга г. др Ђорђа Ружића, адвоката и посланика на срп. нар.-црквеном сабору. Честиту покојницу покосила је немила смрт у најбољим годинама живота јој. Сахрањена је 13 (25.) јуна уз велико саучешће народа. Бог милостиви нека утеши дубоко ожалошћеног родитеља покојничиног, ућешћеног супруга и осталу растужену родбину, а вршој покојници нека дарује вечно насеље! Мир пепелу њеном!

(**Из Свете Горе.**) Петроградском „Гражданину“ пишу: Посетивши Атон као хаџија, био сам поражен односима, који постоје, како говоре, од последњих 40—50 година међу манастирима Свете Горе. Неће улазити у питање, откуд долазе ти односи; толико ћу мимоходом рећи, да узрок непријатељства између манастира треба тражити у лажно схваћеном патриотизму, а деломице у духу спекулације, који се стао појављивати и у средини манастира. Познато је, да је Атон насељен православним калуђерима разних народности; Грци се појављују најпретежнијим елементом, па онда долазе Руси, Бугари, Грузини, па Румуни. Осим тога сви калуђери се деле на оне који живе по манастирима и по засебним ћелијама. Манастири су автономни, а ћелије су сасвим подложне својим манастирима; средину између независних манастира и подложних им ћелија заузимљу скити; између осталих је такав руски Андријевски скит и малоруски Илински; први зависи од манастира Ватопеда, а други од Пантократора. — Како се манастири користују својом влашћу може се видети из ових примера: Многима је у Русији позната ствар грузинских калуђера с Иверским манастиром, која се протеже пуно 20 година. Грузини су основали овај манастир још у X. ом веку и владали су њим до у последње доба, када Грци, нашавши се у њему у већини, наумише да протерају основатеље његове. Право Грузина је признато, но манастир још им није повраћен. (А хоће ли кад Срби тражити *Хиландар* од Бугара?) — У свима Атонским манастирима још се памти ствар Андријевскога скита с Ватопедом, који није дао скиту, да има своје пристаниште (на морској обали), него је требало да добром свотом то право од истога манастира откупи. — До данас још није решен спор Илинскога скита са његовим манастиром односно грађења нове цркве, започете још пре осам година. Парница се води на штету скита толико година, и скоро је остао без свештеника, јер стари изумиру, а манастир-сузерен не допушта, да се млади рукополажу. — Ових дана никао је други спор, који може служити прекрасном илустрацијом положаја руских калуђера на Атону. Настојатељ светониколајевске ћелије, јеромонах Неофит, купио је од грчкога манастира Есфигмена стару ћелију св. Кузме и Дамјана с правом, да на том месту подигне руски скит у славу св. Николе а у спомен чудесногa избављења Александра III. и његове породице при катастрофи у Борки 17. октобра 1888. Игуман Есфигмена, јеромонах Герман заједно са 32 најстарија представника манастирска, извршили су официјални акт и утврдили га својим потписом и манастирским печатом; но кад је овај спис дошао до светог Протата, (у ком су преставници од 20 манастира атонских, те је ту учередерења врховна власт над атонским манастирима), стао је овај тражити изговоре, да не призна свршени чин. Грчка страна, која се противи у опће, да се руски елеменат утврђује на Атону, просула је глас, који се појави по атинским и цариградским листовима, као да је Есфигменски игуман уступио Русима право, да подигну нови скит без знања свога братства, а примљену суму да је ставио у свој џеп, и бојећи се казни цариградскога Патријарха, да је побегао у Атину. На против у колико су сви ови гласови без сваког основа, познато је руском генерал-конзулу у Сељенику и у царском посланству у Цариграду, куда су били достављени сви документи, који се односе на ову ствар. — Непри-

јательско понашање светог протата према руским келућерима на Атону види се из парница иверских Грузина, андријевскога скита, илинског скита и последње о. Неофита. Овакво понашање не приличи ни положају преставника духовенства у опће, ни монашком чину особено, и не служи на част старешинама, који дају рђав пример својој духовној деци, а иноверцима повода, да зло говоре о самој цркви. Да се овоме стане на пут, требало би они, који су позвани, да се брину о угледу православног духовенства у Цариграду и у Русији, обрате на то пажњу, на да једном за вазда тако стање на Атону прекрате на задовољство свих оних, који добро мисле.

ЧИТУЉА.

(† **Јереј Ђорђе Поповић**) *администратор парохије залужничке*, вилишког протопресвитерата у дијецези горњо-карловачкој, преминуо је 31. маја о. г. од сушице у 31-ој години младјаног живота свога, а погребен је 2. јуна о. г. уз велико саучешће народа. Вечан покој души његовој!

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

(Молимо поштоване писце, уреднишшва српских листова и издаваче књига, да нам своја издања *на приказ* достављају. Молимо тако исто славна уреднишшва, да нам своје листове *у замену* шаљу.)

— **Сафа.** *Жалосна игра* у пет чинова. Немачки написао *Гриљпарцер*. Превео *Јован Грчић*. (Прештампано из „*Завора*“ за г. 1891.) — У Новом Саду, штампарија А. Пајевића, 1891. — 8-на, стр. 128. — Цена 30 новчића.

ОГЛАСИ.

672; 690. ех 1891.
Е. К. 215.

СТЕЧАЈ. 33 3—3

На парохију Велун ', разреда у будачком протопресвитерату, овим се стечај расписује.

Интеркалар траје до конца јануара 1892. по нов. календару; а рок пријавама до 1. (13.) јулија 1891.

Из сједнице Епархијске консисторије, држане у Плашком 16. (28.) маја 1891.

Епархијска консисторија Горњо-Карловачка.

41 1—

ОГЛАС.

Српско-Арадачка православна црквена општина по закључку г. прк. скупштине од 2-ог јуна о. г. намерава св. цркву изнутра оправљати. Прорачун је стављен на 1330 фор. и то: 1.) Сликарска радња процењена 600 ф. 2.) Позлата и чишћење св. икона 350 ф. 3.) Столарска, бојадисарска и сва остала радња 380 ф.

Дан дражбе је одређен у недељу 16. (28.) Јува у 3 сата по подне у школској дворани.

Сваки подузимач има положити 10% пишманлука.

Услови се могу сазнати код неровође црквене општине

У Срп. Арадцу 5. Јуна 1891.

Владимир Стефановић — неровођа
Тима Тошић — председник.

38 2—3

СТЕЧАЈ.

Ради коначног попуњења учитељског звања у Хрњакову овим се расписује стечај.

Плата је: 1.) 100 ф. у готовом новцу, 2.) 35 ф. 50 и у име релутума, 3.) 12 ф. у име школске послуге, 4.) 5 ф. у име паушала, 5.) 32 метера дрва, 6.) 4 јанца земље, 7.) 50 кибли жита, 8.) од сваког погреба 20 н., и слободан стан с баштом.

Сваки који ово место получити жели, нека се обрати са нужним сведочбама најдаље до 29. јуна овом шк. одбору.

Из седнице шк. одбора држане у *Хрњакову* 5. (17.) маја 1891.

Григорије Букуровић, парох. адм.
Јован Стојанов, председник.

Ad бр. Е. 347.
К. 231.

СТЕЧАЈ. 35 3—3

Расписује се стечај на место личнога помоћника пароху арадском протојереју Андрији Петровићу, са којим местом је — на основу 20 §. lit. Б. најв. кр. рескрипта од 10. авг. 1868. год. — скопчано уживање $^1/_2$ прихода од парохије II. класе и половина т. ј. 250 фор. из фундације дома „златне звезде“.

Компетенти имају своје ваљано инструисане и довољно биљеговане молбенице, путем својих претпостављених власти, најдаље до 20. јула о. г. потписаној конзисторији поднети.

Из конс. седнице, држане у Темишвару 14. (26.) маја 1891. год.

Конзисторија епархије Темишварске.

Е. 211.
I. 56

СТЕЧАЈ

39 2—3

Ради попуњења парохијског места у *Јасеновцу*, са платом четвртог разреда.

Конкуренти имају своје ваљано инструјисане молбенице, путем својих надлежних власти најдуже до 8. (20.) јула 1891. овој конзисторији послати.

Из седнице епарх. *конзисторије у Вршцу* 27. маја (8. јуна) 1891. држане.

37

СТЕЧАЈ.

2—3

На упражњено место *пароха у Јаску* са платом II. разреда, овим се стечај отвара.

Који желе место то получити, имају своје ваљано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им протопресвитера до 15. јулија о. г. овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у *Карловцима* 28. Маја 1891. држане.

Архидијецезална конзисторија.

ЛИЦИТАЦИОНА ОБЈАВА

Управа манастира светога Ђурђа (Тамишка жупанија) овим објављује, да ће се манастирске земље и то оранице, ливаде и пашњаци, свега 835 јанаца 1252 квадратних фати на јавној дражби, која ће се у самом манастиру дана 13. (25.) јуна 1891. год. пре подне у 9 сати одржати, за опредељену цену (Ausrufungspreis) од 8350 фор. а под условима, који су од стране манастира утврђени — под закуп издати.

Лицитанти су дужни положити 10% ове опредељене своте т. ј. 835 фор. као вадиум пре почетка дражбе у руке манаст. настојателя.

Рефлектанти могу дражбене услове до дана саме дражбе погледати код правозаступника манастирског г. др. Светозара Димитријевића, адвоката у Темишвару.

Овде се примећује, да ако се одређена цена од 8350 фор постићи неби могла или се неби нико нашао ко би цео комплекс под закуп узети хтео, — да ће се у том случају горе поменуте земље и по парцелама од 30 до 50 јанаца под закуп издати.

У манастиру Св. Ђурђа 4. јуна (24 маја) 1891.

34 3—3 **Управа манастира Св. Ђурђа.**

Ad бр. Е. 281.
К. 239.

СТЕЧАЈ.

40 2—3

Расписује се стечај на место протопресвитерског помоћника у Вел. Бечкереку, са дотацијом, која је у 25. §. lit. Б. I. пајв. кр. рескрипта од 10. августа 1868. год. опредељена.

Компетенти имају своје ваљано инструјиране и довољно биљеговане молбенице, путем својих претпостављених власти, најдаље до 20. јула о. г. потписаној конзисторији поднети.

Из конс. седнице, држане у **Темишвару** 14. (26.) маја 1891. год.

Конзисторија епархије Темишварске.

36

СТЕЧАЈ.

2—3

На упражњено место *протопресвитерашког капелана у Земуну* са годишњом платом од 400 фор. поред уживања еквивалента од 100 фор. за мањкајућу половину есесије, овим се стечај отвара.

Који желе место то постићи, имају своје ваљано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им протопресвитера до 15. јулија о. г. овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у *Карловцима* 28. маја 1891. држане.

Архидијецезална конзисторија.

„РУСАНДА“

блатно купатило

22 у 6—6

МЕЛЕНЦИ

торонталској жупанији, жељезничка станица; отвара се 1 (13). маја и траје до 3. (15.) септембра.

Ово се купатило препоручује свима онима, који пате од шкрофула и отечених жљезда, од реуматизма и костобоље, од тако зване неуралгије, од свакојаких рана, отока у зглавцима, од свраба и других кожних болести и т. д.

За бли̊е извешће ваља се обратити на

Управни одбор купатила Русанде у Меленцима.

„Српски Сион“ излази сваке недеље и великом табаку. **Цена му је:** За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За *стране земље* на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се накладној *књижарници А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи* уреднику *Сави Петровићу* у *Новом Саду*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 25. У НОВОМ САДУ 24. ЈУНА 1891. **Год. I.**

ПРЕД ИКОНОМ КРШТЕЊА ХРИСТОВОГ,
или
ЦРТИЦА ИЗ ИКОНОГРАФИЈЕ.

НАПИСАО

прота **Јован Вучковић**, професор богословије.

Један ми је чини ми се земљак, а други ми је друг из богословије. И сретоше се пред иконом *крштења Христова*, на којој је приказан Христос да стоји у води јорданској, а Претеча му *лије воду на главу*.

Један вели: „*Ово је римски начин крштења обливањем, који је ионикао тек у XIV. вијеку у место тријкратног погружавања*“.[1]) Други опет одговара му: није ово римска слика, већ је она направљена са свим у духу православне цркве, јер *1.)* наша догматика (у загради наводи: Руска догматика с благословом архијер. сабора 1872) учи, да се крштење обавља тријкратним *погружењем* у воду у име св. Тројице, *премда и тријкратно обливање, које је по неким предјелима уобичајено, не уништава снагу ове тајне; 2.)* и ми данас скоро сви свршавамо крштење *обливањем*, и чинимо то са *дозволењем црквеним*, или као што догматика каже, уобичајеним начином, који не уништује снагу крштења; *3.)* било би чудно и смијешно казати да је ова икона неправославна за то, што показује чин крштења *преливањем*, који вршимо *и црква нам што не забрањује*; на пошљетку *4.)* богојављенске иконе вечином су са *преливањем* изведене. Са та четири главна разлога поткрепљује он своју обрану православности иконе, пред којом су се нашли, па обранивши је довољно обраћа се своме противнику и изазиње га: *за што не кажеш, како би икона Богојављенска изгледала у облику православља? На какав би начин могао вјештак представити акт погружења? Христос би морао бити погружен руком Јовановом сред дубине реке Јорданске!*[2])

Два пријатеља моја стоје пред том иконом, један сумња, да ли би јој се поклонио и побожно је цјеливао; други се клања и цјелива, па храбри оног сумњичара да се и он поклони и да цјелива. Гдје сте двојица, нека буде и трећи. Примите ме

[1]) Види „*Српски Сион*“, год. I. бр. 19. стр. 294. — Горње ријечи исписане су из чланка: „*Нешто о неправилности неких икона, и у завичај нашега легли православља*“. Тај чланак потписан је са: *Г—ч.*

[2]) „*Српски Сион*“, год. I. бр. 22. стр. 345. Навео сам горе само оне мисли, које се питања овога типу, из чланка: „*Иконе у српско-православној цркви Старо-Бечејској*“ (наслов 3. Крштење Христа Спасителя). Чланак је написао, као што се види у 23. бр „Срп. Сиона“, спаситеник старо-бечејски *Младен Јосић*.

као трећега у друштво. У троје ћемо можда лакше до истине доћи. . . .

Не мислим писати историју иконографије крштења Христова. За такав посао нијесам још довољно спремљен а да и јесам, не бих имао сад за то времена. За сад нека буде доста само то, да расправимо главна питања спора, који се заподјео у броју 19. и 22. „Српскога Сиона“.

Најприје *о питању дисциплине при вршењу тајне св. крштења* ако га већ не ћете сматрати догматичким питањем.

Пријатељ из 22. броја „Срп. Сиона“ заслужује већу пажњу, јер он наводи баш разлагања *православне догматике* о томе питању. Истина, у оваквим приликама најбоље је и најнаметније је обратити се *симболичким* књигама своје цркве и ту ће се наћи одговор на оваква питања, а човјек неће бити у опасности да буде преварен. Да је мој пријатељ тако учинио, био би већ у „*Православном исповиједању*“, у одговору на 102. и на 103. питање, нашао тачно учење православне цркве о тајни св. крштења.[3]) Но он је волио погледати у догматику Није ни то лоше. Само ја не знам право, на какву се он догматику позивље. Судећи по ријечима, које он наводи, морала би то бити нека *српска* књига. Но он је зове „*Руска догматика*“. Та „руска догматика“, вели он, штампана је 1872 год. с благословом архијерејског сабора. Пошто у Русији нема „архијерејског сабора“, и пошто је 1872. године штампано у *Београду* „Догматичко богословље“, које је преведено с руског језика, а благословом митрополита српског господина Михаила и пошто се у тој књизи налазе дословно оне ријечи, које он у своме чланку наводи то држим да ће та „*Руска Догматика*“ бити ово *београдско „Догматичко богословље.*“

Као што рекох, у тој догматици налазе се ријечи: „*премда и прикладно обливање, које је по нашим пределима уобичајено, не уништава снагу ове тајне*“.[4]) На да та догматика и сто пута тако рече, опет јој не треба вјеровати, т. ј. не треба из њезиних ријечи изводити оне закључке, које је наш писац у 22. бр. „Срп. Сиона“ извео. И ко се год сјети шта је о овом питању учио у катихизису, а касније у историји, догматици, компаративном или полемичном богословљу, литургици, црквеноме праву, па и пастирском богословљу, тај се неће усудити да сличне закључке изводи из овога мјеста, које је по свој прилици нетачно преведено. Ја велим „по свој прилици“ с тога, што на тој књизи није речено ни забиљежено име њезиног правога оца, име писца рускога оригинала. Пошао сам сравњивати овај српски пријевод са разним руски написаним догматикама и нађох, да је „оглављење“ једне од њих на длаку једнако са „садржином“ пријевода београдског. Сравњивао сам за тијем текст једне и друге, не сав, већ мјестимице, и чини ми се да бих смио рећи, да је српски пријевод учињен са догматичког богословља архимандрита *Антонија*. Но Антонијева књига доживјела је више издања. У мене је *треће* издање, од 1849. године. И у томе издању гласи оно мјесто, за које се наш писац ухватио, овако: „хотя и окропленіе и обливаніе, употребительныя на западѣ и позволенныя у насъ въ случаѣ крайней болѣзни крещаемаго, не уничтожаютъ силы Таинства“.[5]) Овако мора бити у свима издањима Антонијеве књиге јер тај учени богослов није могао друкчије написати, пошто *православна црква друкчије не учи*. Да је српски преводилац остао вјеран рускоме тексту не би приказивач старо-бечејских икона дошао на тврдњу, да ми, *без приговора* са стране цркве, смијемо свршавати крштење *полијевањем* или *шкропљењем* свагда и у свакој прилици.

Исписао сам односну ставку из руске књиге од године 1849. Но и други догматичари у руској цркви писали су исто

---

[3]) Попу чланка у 22. бр. „Срп. Сиона“ најлакше је било доћи до српског превода „Православног исповиједања“, кога је издао проф. *М. Шевић* у Задру 1889. год. Споменути одговори су на стр. 63, и 64.

[4]) *Догматичко богословље* (с руског преведено), Београд 1872. стр. 349.

[5]) *Архим. Антоније*, Догматическое богословіе. Изд. III. Сѣбрѣ 1849. стр. 229.

тако. Навешћу великога догматичара и богослова, архијепископа харковског *Макарија*. Код њега читамо о нашем питању ово: „православная церковь допынѣ, хотя также допускаетъ обливаніе или окропленіе при совершеніи крещенія, какъ не уничтожающія силы таинства, но допускаетъ только въ крайнихъ случаяхъ — въ видѣ исключенія изъ общаго правила“,[6] а то значи, да се у православној цркви смије крштење обавити полијевањем или шкропљењем *само* у крајњој нужди, као *изузетак* из оњега правила.

Наш писац позивље се на „Руску догматику“, ваљда ради већег авторитета. А ево видјели смо како говоре руски писане догматике. Па останимо још код руске цркве. У XIV. и XV. вијеку почео се био. из довољно познатих узрока, увлачити обичај у неким крајевима Русије, да се крштење обавља *полијевањем* па ма и не било нужде за то. Митрополити тадањи, *Кипријан* и *Фотије*, руковођени јасним ученьем православне цркве, нијесу мирно гледали да се то уобичава, него *оштро коре оне свештенике, који су се усудили били да одступе од обичаја цркве васељенске.*[7]

Тако је то. И данас, ако ја имам *довољно воде*, ако је онај који се крсти *довољно здрав*, ако имам *згодну крстионицу*, а обавим крштење полијевањем, ја сам се као православни свештеник *огријешио* о обичај цркве васељенске, свако ми може ради тога приговорити, власт црквена ме може на одговор позвати и црква ме осуђује. *Изузетак* није *правило* оне, он је правило само за *изврсне* случајеве, а спрам оњега правила он остаје изузетком. А ако ја од изузетка правим оне правило, ако мене не пече моја свештеничка савјест што нарушавам обичај васељенске цркве, па ме ипак за то нико не кори, нити ме на одговор позива, то још не доказује да ја радим добро. Савјест моја примири се ето цитацијом из београдског догматичког богословља, или на други који начин.[8] Свијет ми не приговара, јер мисли да ја добро радим. Старија власт ме не зове на одговор јер можда мисли да сам ја припуђен тако чинити, пошто немам у цркви згодне крстионице, или пак сматра свако дијете, као нејако, слабачким и можда болесним, или на пошљетку ништа не мисли и о томе се не брине. Али то све не оправдава мој поступак, то све не овлашћује ме. да ја без нужде крстим полијевањем. Јер поред свега тога правило остаје правилом, нити се тијем правовађано укида обичај васељенске цркве, која је за пуних *дванаест* вијекова сложно учила, да у редовним приликама крштење треба свршити трикратним погруженьем, а у изнимним само случајевима, као што православна црква и данас још учи, премда је западна њезина сестра напустила свој дванаест вјековни стари обичај, те од XIII. вијека поставила као правило крштење полијевањем.[9]

Међу собом ваљда не морамо распредати цијело полемичко богословље. Доста је да уочимо ученье наше цркве. А то смо до сад учинили. И сада знамо. да пријатељ из 19. бр. „Срп. Сиона“ има право кад вели, да је лијевање воде на главу онога који се крсти об.чај римске цркве. Само је ради боље тачности требао рећи, да је вршење крштења тијем начином, у редовним приликама, обичај римски, који је ницикао у XIII. вијеку. Пријатељ пак из 22. бр. „Срп. Сиона“ има право, кад вели да ни обливање не уништава снагу тајне крштења. Но нема право, што на основу ових ријечи вели, да се и у најредовнијим приликама може православно крштење обавити полијевањем, те тиме стари обичај црквени са свијем касирати.

И тако било би ријешено прво спорно

[6] *Архіепп. Макарій.* Православно-догматическое богословіе. Спбргъ 1868. Изд. III. Томъ II. стр. 328.

[7] *Архим. Иннокентій*, Богословскія обличительное. Казань 1859. Томъ II. стр. 166. прим. 4.

[8] И ако не мислим, да се из ријечи београдског догматичког богословља: „премда и трикратно обливање, *које је по неким предањима обичајено*, не уништава снагу ове тајне“, безусловно баш мора све оно изаћи, што наш писац изводи, ипак би их ваљало ставити у књигу тачно по руском тексту.

[9] *Dr. F. X. Krans*, Real-Encyklopädie der christlichen Alterthümer. Freiburg 18 6. B. II. S. 828.

питање између њих. Но пошто видим да мој друг, који је устао у обрану полијевања, знаде лијепо све разлоге, који су васељенску цркву понукали да узакони погружење, а полијевање да дозволи само као изузетак, па ипак претежира полијевање, то мислим да му неће бити криво, ако га још опоменем на једну околост, коју је он превидио. Ево. Нуждом присиљена црква дозволила је, да се у извјесним приликама крштење обави полијевањем; но она сама није радо гледала такво крштење, и ако му није одрицала благодатну силу. Неокесаријско 12. правило ставља нека ограничења за ступање *клиника* у клир.[10]) А клиници су били они, код којих се при крштењу могао учинити изузетак од оњега правила. Може се рећи, да то правило није постало ради полијевања, него ради тога, што се могло претпоставити, да се клиник не крсти из увјерења, већ из нужде. Али је свакако у игри и полијевање. И још нешто да му споменем. Сви знамо да *правилно крштење* може обавити само *законити свештеник*. А и од тога правила има изузетак. За случај нужде црква дозвољује, уз очување извјесних услова да свештено лице може обавити и *свјетовно лице*.[11]) Но наш писац сигурно неби ником дозволио, да из те околности, по аналогији, изведе закључак, да у православној цркви свештеник није потребан при крштењу, односно, да *свако* крштење може обавити *свјетовно* лице. Исто тако се ни *свако* крштење не може у православној цркви обавити *полијевањем*, и ако такво крштење има силу благодатне тајне.

Друго спорно питање међу мојим пријатељима тиче се *иконе крштења Христовог*. Ономе из 19. броја „Срп. Сиона“ није по духу православне цркве икона крштења Христовог, ако је на њој представљен Претеча да *полијева* главу Христову. Ономе пак из 22. броја таква икона са свим је у духу православне цркве. Први вели једноставно, да је таква икона слика *римског* крштења. Други доказује, да је то слика *и православног* крштења.

[10]) **Коричая книга.** Москва 1653. Часть I. лист 38.

[11]) *Православно исповиједање*, одговор на *103.* питање. Сион. над. стр. 64.

И у овоме спору обраћа на се нажњу пријатељ из 22. бр. На првоме мјесту он је навео догматичке — ако се тако смем изразити — разлоге. Но послије онога, што смо о тим разлозима до сада рекли, суд нам је брзо готов. Кад би се дало доказати, да је Христос, ради неких узрока, примио од Јована *клиничко* крштење, онда би таква икона била збиља слика православнога, и то само клиничкога крштења. Други његов разлог, наиме, да таква икона одговара духу православне цркве, јер су богоајвљенске иконе наше *вјерном* тако изведене, бојим се, врло је лабав. Наш писац знаде, како *наше* иконописање хоће врло лако да пође кривим путем. О томе би се дало много говорити. Главније сам и ја напомен о већ на другом мјесту.[12]) А и прије мене спомињали су о томе и други, поводом неких других питања и других слика и икона.[13]) Па кад то знамо, онда морамо бити врло смотрени, ако хоћемо те *наше* иконе да прогласимо као *правило* за иконописање у духу православне цркве. При томе говори наш писац, да су те *наше* иконе *вјерном* такве. Може бити. Но има их дакле и друкчијих. И те су можда боље. На почетку вели наш писац: све кад би се на икони крштења Христовог и морао преставити акт погружења, не би се то дало друкчије учинити, бар он не појми ту вјештину сликарску, којом би сликар могао представити акт погружења. Дакле и то би био разлог за слику, на којој је представљен акт полијевања. Ја врло сумњам у темељитост тога разлога. *Када се не може наслицати акт погружења, нека се наслика акт полијевања!* Али акт полијевања, као што знамо, само се *изнимно* дозвољава. *На слици крштења Христовог та изнимности нема мјеста.* Представљати на слици једино и искључиво акт полијевања, значило би, поставити полијевање за

[12]) Види моју расправу: *Главнији моменти из историје хришћанске сликарографије*. Задар 1890. стр. 44—47.

[13]) П. пр. *Михаило Валтровић* у својој расправи: *„Православност у данашњем црквеном живопису у Србији“*, Београд 1886., за тијем исти у расправи: *„Православље у данашњем живопису у Србији“*, Београд 1887. — *Ђорђе Крстић* у својих *„Неколико речи као одговор г. Сп. Теодоровићу“*, Београд 1887. и друга.

правило, а на погружење са свијем забо равити. Да се то не догоди зар се не би могло и овако рећи: *кад не може да буде на слици показан акт погружења, нека не буде ни акта полијевања.* Ја се баш чудим нашем писцу, да није помислио и на овакву објекцију, јер иначе он хоће брзо да доскочи своме противнику.

Сви дакле разлози, са којима наш писац брани на слици крштења Христовог представу акта полијевања, нијесу такве природе, да се не би могли оборити. Други пак какви, који би били јачи од овијех, не вјерујем да би се могли измислити и навести. Наши противници не морају дакле један другоме вјеровати. Један вели: не ваља тако. Други одговара: тако мора бити. Онај не казује како би ваљало. Овај даје разлоге за своју тврдњу. Но ти разлози слаби су. Онај не мора у њих вјеровати. Спор између њих остаје недоконан.

У једноме само, код овог другог спорног питања слажу се оба моја пријатеља, а и ја с њима. То ми је мило. Обојица полазе са правилнога становишта, обојица су увјерени, да *икона мора одговарати духу учења црквеног и да мора, што је могуће потпуније, изражавати учење црквено.* То је главно. У питању о учењу црквеном спор се мора лако и брзо рије шити. Онај из 19. броја „Срп. Сиона“, руковођен правилним схваћањем учења црквенога, тако да речем, инстинктивно је опазио, да икона са представом акта полијевања, није учињена по духу православнога учења. Онај други пак, заведен погрјешним тумачењем једнога непотпуно преведеног мјеста у биоградском догматичком богословљу, противи му се и хтио би оправдати ту икону. Па пошто се при сјети своје погрјешке, лако ће се сложити с њиме. Само да му још рече, *каква би морала та икона бити*, кад овако није добра.

Кад сам се већ понудио пријатељима у друштво, не смијем их напуштати ни код овог задњег питања. Питање је крупно. Волио бих да сам га касније чуо. Тада би их измирио свестраније и потпуније одговором. Овако пак нека се задовоље ма и краћим, али бар тачним одговором.

Како би изгледала икона Богојављенска у облику православном?

Да се споразумијемо у одговору на ово питање, нужно је да се споразумијемо у *начелу*. Начело пак морамо тражити *у мисли црквеној*, јер од ње одступати не смијемо. А та начелна мисао црквена јасно је исказана у шестој и седмој сједници седмога васељенског сабора. Речено је тада, један пут за свагда, да *црква православна признаје за своју икону само ону икону, која одговара односном учењу мистном.* Црква даје идеју, богослов је предаје сликару, а сликар је треба да изведе по тијем напутцима, на начин што више вјештачки.[14]) То је начело. А већ сам био сретан да истакнем, да се у том начелу слажемо.

Примјењујући наведено начело православне цркве на *богојављенску* икону, морамо прије свега бити на чисту са питањем: *какву је мисао ставила црква у основу богојављенског празника?* Да не прелиставамо сада синсе Климента александријског, апостолске постанове непознатога писца бесједе Григорија Назијанзина, Григорија из Нисе, Василија великог, Јована Златоустог, гдје би могли наћи одговор на то питање, обратићемо се *богојављенском тропару*, у коме ћемо наћи све оно, што би нашли у споменутих и још других писаца. У тропару томе видимо да је на првоме мјесту наглашено *крштење Христово у Јордану*, за тијем *манифестација тријипостасног божанства*, онда *потврда Бога Оца да је Христос син његов*, т. ј. јавна свједоџба његовог месијанства, на пошљетку и околност да се Христос тада *први пут јавља* у јавности полазећи на дјело своје [15]) Све је ово у свези са догађајем *крштења*, који се највише истиче, те је свети Јован Златоусти и могао рећи, да црква у богојављењу нарочито прославља *крштење Христово* у Јордану.[16]) То

[14]) Дѣянія вселенскихъ соборовъ, Казань 1873. Томъ VII. стр. 469. 470. 593.

[15]) Види *у служби богојављенској* тропар: Во Іорданѣ. . .

[16]) *Св. Јована Златоустог*, Бесједа на богојављење (у преводу А. Павловића. Панчево 1882. Књ. II. стр. 144).

су главне мисли у празнику богојављења, а крштење Христово им је средиште. Из овога слиједи да *богојављенска икона мора бити икона крштења Христовог.* То јој је *име.* А томе имену и основној мисли богојављ. празника мора одговарати и *садржина* наше иконе.

(Наставиће се.)

„СЛАВЕНО-СЕРБСКЕ“ НАКАЗЕ У СРПСКОМ ГОВОРУ И ПИСМУ.

(На част Његовој Светости патријарху српском Ђорђу.)

II.

У 8-ом и 9 ом броју овога листа обећали смо чланак с натписом: „*Славено-сербске“ наказе у црквеној словенштини,**) и уједно смо обећали, да ћемо у другом делу приказати чланак под именом „*Славено-сербске“ наказе у српском говору и писму.*

Одзивајући се својем обећању, изреком напомињемо овде, да је *матерњи језик* у умноме свету оно, што је у физичноме свету *завичај*, а у моралноме *савест*. И према томе се нама ваља веома трудити око српскога језика, као средства за саопштавање и примање сваке књижевне струке, и марљиво га гајити.

У нас се Срба већ више од три четвртине века (или столећа) пише *народним* језиком, па и данас има још књижевних људи, а на име међу духовницима, који не признају самосталности и независности српскога језика, него траже над њим некаку надмоћност „славено-сербске“ граматике. Но полазећи од онога, да се сваком ваља задовољити оним што има, одговарамо и честичним привржениицима „славено-сербске“ граматике ово: Кад би познавање ма којег облика било у реду, требало би на пр. Руси одмах да узму *два* времена из старог словенског или из српског, и то: за *историју* прећашње тренутно или приповедно време (аорист) и за *описивање* прећашње трајно или описно време (имперфекат); но руски књижевници знају врло добро, да ни један арио-јевропски или индо-јевропски језик нема *свих* облика, него што коме Бог и срећа дадоше. Тако је на пр. у Грка лепо развијен *глагол*. а у Латина или Римљана глагол већ није *тако*, него *именице*. Неки опет новији језици немају склонидаба или деклинација, и т. д.

А што се последице „славено-сербске“ граматике још и данас доста опажају по српској књижевности, а на име духовној, узрок је:

1. Што, кад Вук написа прву граматику правога српскога језика још 1814. године, већина тадашњих српских књижевника мишљаше, да наопаке српске граматике и речници, на штету српске православне цркве, бацају „славенски“ језик у пропаст;

2. што је било време, кад је многи српски књижевник наопако мислио (а неки, на жалост српску, још и данас тако мисли), *да матерњег језика не треба ни учити*, у школи ни иначе, јер њега сваки сам од себе зна, на да већ може писати српске књиге, родивши се од српских родитеља или одрастивши у српском месту; и

3. што многима српских књижевника, не само старијих но и средовечних, није учила српскога језика *систематски*, него *на дохват* (рапсодично)

Но писци који потпуно познају праве своје дужности, нису тако лакоумно мислили нити мисле о себи. Велики писци увек обогаћавају језик новим речима и

*) У прећашњем чланку у бр. 9. на стр. 133, на другом ступцу а у 7. реду од озго треба у место *сугласна* да стоји *кваласка* (т. ј. акцената), што се овим исправља.

изразима, јер су они и врсни познаваоци језика и тумачи његови, и они свагда после себе остављају грађе и за граматику и за речник. *Велики писци свагда*, мимо *опште образовање, што стрмљивије и ошпирније изуче ма који посебни научни предмет*, који изберу по својој вољи и наклоности, *и на њему дотерују силе својега ума и укуса*; *они*, верујући да и силу народнога језика треба имати у својој власти, *марљиво разбирају сасшав својега језика и*, учећи га остајно, *уверавају се да су им изрази донеша верни, правилни и природни*, а не задовољавају се да говоре и пишу као свакидашњи људи.

Према томе, сваки који с правом хоће и жели да се назове писцем, дужан је *како ваља биши образован и како ваља знаши језик на којем пише*; даље је још дужан *шај језик осшајно учиши, и да се никад не усуди радиши без речника, но да увек у њега загледа.*

Што је пак књижевношћу неупутно ушло у писани језик, то она ваља и да уклони, и да врати поједине народне речи и изразе из закутка на своје место, у своје право, јер књижевност треба свесним утецајем, на основи природнога језика, да исправља, дотерује и усавршује књижевни (вештачки) језик, (као што и вр̀тар, у одређеним границама, са свим својим кушањем само претвара оно што природно расте), а не да се књижевношћу вештачки квари језик.

А српски народни понос пште, да се све неупутно избаци не само из српске књиге, но да се истисне и из говора образованих Срба, јер се остали суплеменици и онако у говору мало неупутним служе. Најзад, ако и ово стоји, да потребе, међе, преимућства и особине писања утичу на говор, т. ј. да се за то тако говори, што се тако пише, опет има примера и да се за то тако пише, што се тако говори.

Кад би још и *јавно мишљење* од сваког образованог Србина искало, да и говори и пише српски што лепше и чистије, показало би се, да се опет диже понос српским народним језиком, који се по негде беше приталожио. А како се наш српски свет понајвише угледа на своје свештенике, наставнике и чиновнике, па у многоме и говори као поменута господа, то би они и могли у томе, сваку у својем подручју, највише урадити, служећи се колико год више могу и знају, и у писању и у говору, чистим српским изразима.

На коме је још познато шта допринеше мађарске госпође и госпођице за чистоту својега језика, лако ће се уверити, да и нама Србима могу у томе веома много помоћи наше верне љубе и сестре неве. Никад не би нове речи мађарске научне академије, из академијских извештаја, прешле у образовани свет мађарски, а преко њега и у народ, да у њихових госпоја и госпођица не беше родољубива учења и заузимања!

Кад се дакле може писати и исправно и погрешно, за што да се греши, па да се тисућама неуких читалаца уче погрешноме и штетноме из новина, часописа а богме и из књига? За што да се не помогне и оним српским писцима, који су ради као ваљани књижевници да пишу неправно, а наука о језику није им струка?

Прелазећи на саме примере, изреком признајемо, да би их ваљало изложити по некој системи, на пр. што се тиче *гласова, шворбе речи, облика и реченица*. Но како би нам тај начин излагања одузео много времена, износићемо примере онако *на до хват* (расподично). као што се и последице „славено сербског“ језика опажају у српској књижевности. Ево их дакле.

1. Неки српски духовници, а богме и књижевници, још и данас говоре и пишу:

„Божество, величество, високочество, владичество, дружество, јестество, качество, књижество, количество множество, општество отечество, рождество, суштество, торжество художество човечество“, и т. д.

Дај да видимо, имају ли они у томе право? — Према старом словенском наставку ьств.о (*аство, ество*), у српској књижевности имају врсте тога наставка не само: *с'во*, него и: *аство, анство*, ьтво. На пр. у србуљама кратьство (*брат-ство*) повкодьство (*војвод-ство*) и т. д. Келну-ьство (и у „Шћепану Малом“ од владике П. П Његуша. Трст. 1852-е год., на стр. 31-ој пише: „Вашем царском величаству поклон“), ист-ьство (истьство), отлу-ьство (отьчьство), сощит-ьство (сжитьство) и т. д. — *Бож анство* („књига од божанства“, познато је име), *отач-анство* („Српски Рјечник“), *сведочанство* (сквдочьство), *тржанство* (тржьство) и т. д — *Друж тво* (гь-, дрочьство). *књижтво* (гь), *множ-тво* (мнчожьство) и т. д. — Према улокчьство са свим је једно исто, што се тиче значења, и *човеч анство* и *човеш-тво*. —

Напомена. Да с није битни део наставка ьство, види се већ отуда, што у сродних језика нема гласа с у томе наставку, на пр. нем. — *tum*. Друго, и према наставку ьскъ (енгл. — *ic*, лат. — *icus*, фр. — *ique* а нем. — *isch*) имамо осим облика са с: (ьск-и), *ск-и*, као на пр. *братски*, град-*ски*, рим-*ски*, цар *ски*, школ-*ски* и т. д. — још и облике без с: (ьк-и), *к-и*, као на пр. рус-*ки*, енглез-*ки*, француз-*ки*, — ириж-*ки* (-гь-), витеж-*ки* (-зь-), лич-*ки* (-кь-), кардовач-*ки* (-ць-).

Последак је тога, да с наставком *ство* ваља српски писати: *братство, војводство*, и т. д.;

с наставком *аство*: *величаство* (али и величанство). *високаство* (и високочанство), *владичаство* (и владичанство). *јестаство* (и *природа*), *отачаство* (и отачанство), *суштаство* (*бике*), и т. д.:

с наставком *анство*: *божанство, величанство* (покрај величаство), *високочанство* (поред високаство), *владичанство* (покрај владичаство), *отачанство* (поред отачаство), *рожанство* (место „рождество“, а *робење* место „рожденїе“), *сведочанство* = *zeugniss* (а *сведоџба* = *zeugen-aussage*). *тржанство* (у староме гласећи тржьство, долази од основе *тргъ*, и значи: оно што бива на тргу, а то је *свешковина*; *тржанствено* = *свечано*), *човечанство* (покрај човештво), и т. д;

с наставком *тво*: *друштво, књижтво, мношшво, човештво* (и човечанство), и т. д.

(Наставиће се.)

КРАТКИ КРИТИЧКИ ПОГЛЕД НА СОЛОМУНОВУ „ПЕСМУ НАД ПЕСМАМА.“

С РУСКОГ ПРЕВЕО

Григорије А. Николић,
богослов.

(Наставак.)

Песма над песмама заиста није драма. Она није ни зборник лирских песама,) но је јединствена, унутрашње и тесно везана песма.*

Да је „Песма над песмама“ унутрашње и тесно везана песма, доказује сличност значаја, која се јавља у свој њеној основи. Да унутрашње свезе у овој песми заиста има, могуће је познати то из израза, који се у њој понављају на пр. *лмлсн* П. 1, 21; V. 13; VI. 2; VII. 3. и у понављању читавих изрека I. 15 и IV. 1.; V. 12 и VI 4; II 5 и V. 8; II. 6 и VIII. 3;

*) Јеврејски тумач „Песме над песмама“, равин Раша говори: Древни св. мужеви израиљски називаху Богу многе дарове хвале, али цар Соломун надвисио је још на света тога надјенше и саставио је своје похвалне песме Богу; с тога је књига његова добила назив: Шир хаширим, песма над песмама. Види: „Духовная Бесѣда“, толкованія равиновъ на книгу „Пѣснь пѣсней“ 1873. г.

и т. д. „Песма над песмама“ није на тај начин ни сватовска, веселa песма цара Соломуна и његове вереннице Суламке, кћерке египатског краља; она није ни славопој на славу лепоте друге девојке; она није најпосле идеализованом применом друге љубави цара Соломуна, кроз коју се *супружство*, као слика љубави Бога и изабраног му народа прослављa.

Она је алегоричк-лирски антифон, т. ј. узајамни спев међу вереницима, у којем се та алегорија има тражити.

Вереница се зове Суламка а тумачи је признају као кћерку египатског краља. Имена Суламка и Соломун налазе се у овој песми и немају другог значења но само алегорично. Соломун преставља по јеврејском тумачењу Бога Оца, а Суламка народ јеврејски, а по хришћанском тумачењу означава Соломун Спаситеља, а Суламка св. цркву Христову. Бацимо сад поглед на појему „Песма над песмама“ без сваког обзира на њен алегорички смисао.

Песма над песмама у својим антифонским напевима преставља жељу двоје младих, који се љубе, и пажњиве осигурење исте у супружству и савлађивање свију пречека, које им се стављају. То је у опште значај целе песме. Лица у овој песми само се изузгред наводе, с тога је тешко тврдити, да је појема „Песма над песмама“ драматско дело.

У овој песми појављују се ова лица: Суламка, Соломун њен веренік, њена браћа, девојке из Јерусалима, и Аминадав, који се труди, да добије руку Суламкину. Спомиње се овде и мати вереница, али из садржаја извести се може, да она није међу живима. Сва лица нису доста конкретно и пластично наведена, да их је тешко одређено и живо преставити. Срдачност осећаја, која се овде описује, не може се сместити у сферу овога земаљског живота.

Општи значај ове песме већ смо навели; али наша задаћа жељно тражи од нас, да наведемо значај сваког њеног дела по могућности да је преставимо стих по стих; како се наш критички поглед односи на целу ову песму, и зависи само од одређеног знања потпуног и тачног јој значаја, то и приступамо к посебној оцени значаја појеме „Песма над песмама.“

Девојка Суламка открива „кћерима Јерусалимским“ нежну љубав према цару Соломону (I. 2, 6) Оне јој говоре, да ће дочекати драгога на пољу (7) Тамо се састају, и антифонски спев (I 8. — II 6) јесте израз њихове жарке љубави. Спавајући Суламка (7) спева о драгом веренику (8—17). У сну га тражи по граду (III. 1—4). Он јој се показује и жао му је да своју вереницу из слатког сна пробуди (5) она му излази у сусрет. Он се показује својој драгој, она велича песмом лепоту његову (7—13). Веренік одушевљен лепотом девојке велича ју (IV. 1—16). Вереница га моли да дође, он је срећан, што је она благо душе његове (V. 1). Нова слика приказује нам се. Драги моли своју вереницу, да би му ноћу врата отворила. Жарко жели да види своју драгу Он отиде, јер му драга не хтеде врата отворити. Она излази и тражи га по целом Јерусалиму. Стражари јој се ругају, девојке је јерусалимске наћоше, како блуди. (2—9) Она им описује лепоту необичнога вереника и хоће његовим трагом по вођњаку да иде (V. 10—VI. 2) У том се показује он и велича из нова избрану, дивну вереницу (3—9). У савсим новом положају показује се сада његова драга. Идући у свој вођњак среће она једног богатог мештанина Аминадава. Она се труди да се сакрије од њега (10—11). Кушач не одмиче од вереннице, она се брани против његових нападаја. (VII. 1). али приморана да чује његове слатке и страсне речи (2—9) на послетку велича она своју верност к своме веренику (10). Сакривши се од кушача враћа се кући опет и похваљује драгога (VIII. 11—VIII. 3). Она опет заклиње. Драги се приближује и жарким речима утврђује се љубав њихова (4—7). Она му открива, да браћа њезина траже плату за сестру (8). Соломун даје за њу виноград, но браћа узимају поносито тек један део од њега (11—12) У неизмерној радости моли Соломун, да браћи запева песму о њиховој жаркој љубави; али она се од њих сакрива на гори мирисној (13—14).

Ово је у кратким речима значај „Песме над песмама“ на стихове подељен. Из овога се види, да љубав, која се овде велича, јесте надземаљска, да слике, које се упоређују, служе овде само на то, да би божанствену идеју ове дивне песме људима разумљивом учинили. Има и много у овој песми што остаје за наш разум тамно и неразумљиво с тога, што ми као на земљи рођени не можемо се винути у духу нашем до тако велике и високе Божанствености.

Рекли смо већ пре, да је Песма над песмама алегоријска песма, т. ј. у њој се не описује љубав међу онима, који су на земљи рођени, него она служи као слика за изјашњење надприродних идеја.

Ово алегоријско тумачење Песме над песмама јесте врло старо и оно беше мисао водиља, да се песма та примила у канон књигâ старог завета.

Дубока душевна мисао која се налази у овој песми, јесте већа, но сви песнички изрази језика. Речи су овде као средство израза ове високе идеје. Већ *Ориген* тумачно је ову песму у 8 књига по овом значењу. Од тих књига сачувало се само 4 у преводу *Руфина* до данашњег дана. *Епифаније, Григорије Ниски и Амвросије* следовали су за Оригеном у тумачењу Песме над песмама. Кад је *Теодор Мопсуестски* писао са својом науком, да та песма има са свим људски значај без божанственог полета, да је она еротичка појема, тада је проклета била та његова наука на *V. васељенском сабору* Тако се слажу и стари јеврејски тумачи, којих се најдревније тумачење налази у књизи „*мидраша*“, да је значај ове песме алегоричко мистички.

Алегоричку мисао Песме над песмама извести и познати могуће је само из аналогије са псалмом 45. Овај псалом садржи несумњиву аналогију са Песмом над песмама и могуће та је само алегорички тумачити и разумети. Песми над песмама одговара овде песма „*о љубавном предмету.*“ Описивање вереника и вереница има у Песми над песмама, као и у горе поменутом псалму много сличних у поређења.

Дословно тумачење Песме над песмама сасвим је немогуће, јер у таковом случају не би била примљена у канон св. књига старог завета. Ова песма била би са свим светска, кад би се тумачила без обзира на њен алегорички смисао. У таковом случају не би се налазила у попису књига каноских старога завета.

(Свршиће се.)

О ОПШТЕМ ФОНДУ ЗА СВЕШТЕНИЧКЕ УДОВИЦЕ И СИРОЧАД.

(Наставак.)

Дакле би свако свештено лице морало одмах по рукоположењу своју жену, односно децу уплаћивањем у „пензиони фонд“ осигурати. Али је мука натерати некога, да у пензиони фонд уплаћује доста велику своту и то у почетку његовог јавног и породичног живота, онда када му ваља „кућу кућити“, а за које се „лепа крајцара“ пште! Мучно је и тешко је то тим више, што знамо, да је „бела врана“ онај срећни богослов, који је добио „добру партију“, шта више похвалити се може онај, који је добио „хиљадицу уз женицу“; а да шта ћемо тек мислити и рећи за оног „срећног“ брата, који — држећи се оне златне истине: „Није благо ни сребро ни злато, већ је благо што је срцу драго“ — узме „девојку без крајцаре“.

Дакле мања годишња уплата у „пензиони фонд“ добро би дошла, да не рекнемо баш свему свештенству. али без сумње многом и многом пароху, па и већини свештенства.

Сад се намеће питање: би ли толика годишња уплата била довољна за оствареље „пензионог фонда“?

Не знамо, да ли је „В. свештеник из Бачке“ то питање у свом предлогу себи ставио и на исто питање одговорио; но ако није и што није учинио „В. свештеник из Бачке“, то је требао и морао учинити

г. парох мошорински, В. Поповић то је учинити имао због тога, што је он не само предлог „В. свештеника“ прихватио и усвојио, него ево исти предлог и нами препоручио, и тад нам је требао навести узроке и разлоге, зашто нам га препоручује, и због чега би исти предлог и ми прихватити могли и усвојити требали.

Ми бисмо од своје стране рекли: да је уплата свештенства у „пензиони фонд“ према броју душа: 1.) неправична; и 2.) недовољна.

Да докажемо то.

I. По највишем кр. рескрипту § 13. Б. парохије једне исте класе нису једнаке по броју душа, разлика је у њима са неких 200 душа; према томе би пароси једне исте класе, једнаке плате нејединако у удовички фонд уплаћивали. А то без сумње није правично. А шта ћемо тек морати рећи, кад у обзир узмемо другу алинеју истог параграфа, по којој се „у мањим али могућнијим општинама и на мањи број душа већа класа свештеничке плате, а у већим, али оскуднијим и на већи број душа мања класа одредити може.“ Како ту изгледа правичност, кад парох са 100 фор. мањом годишњом плат том уплаћује у пензиони фонд 2—3 фор. годишње више!

II По „Шематизму источно православне митрополије у Аустро-Угарској“, састављеном од Стевана *Болматића*, било је 1878. г. у митрополији српској свега 911.719 душа. Нека је и данас толики број душа. Према томе би — по горњем предлогу — укупно свештенство сремско-карловачке митрополије уплаћивало годишње у „пензиони фонд“ свега: 9.117 фор. Ова и оволика свота није довољна ни у том случају, када би се уплата свештенства сматрала као интерес оне главнице, која је у свештеничким рукама, и који би се новац — узет као интерес — на потпору свештеничких удовица и сирочади трошити и издавати могао. Узме ли се пак, да је онај новац, који свештенство годишње у удовички фонд уплати, главница, од које се само интерес на потпоре трошити може, онда је свота од 9 117 ф. и сувише малена.

Кад је годишња уплата свештенства у пензиони фонд малена и за испомагање свештеничких удовица и сирочади недовољна, онда је по себи јасно, да би пензиони фонд тек после одређеног времена у живот ступити могао т. ј. тек после извесног броја година могле би се потпоре свештеничким удовицама и сирочадима издавати. А шта ће онда бити са оним свештеничким супругама и оном децом свештеничком, које су међувремено обудовиле или која су међу тим осиротела? Дати им потпору — није могуће; оставити их без икакве потпоре, на милост и немилост — није човечански а камо ли хришћански! Па још кад се узме у обзир, да су и њихови мужеви, односно очеви у пензиони фонд неколико година уплаћивали!

Па онда: Колика да буде годишња потпора свештеничких удовица и сирочади? Колико да износи најмања? Како и по чему да удесимо величину потпоре? Шта да нам служи за мерило при одређивању износа годишње потпоре? О свему томе не знамо ништа, на сва та питања немамо никаква одговора.

Па при свем том желети је — бар по нашем суду — да се суштина и језгра тога предлога прихвати и усвоји: да се годишња уплата свештенства у пензиони фонд сведе на мању и на могућу најмању меру. То би желети било из онога разлога, кога напред наведосмо.

Ово би се пак — по нашем мњењу — постићи могло двојаким путем и начином:

1.) Или кад би се у „Нацрту штатута за пензиони фонд“ уплата „основног улога“ протегла са „четир годишње“ на *осам* годишњих, па ако је икако могуће и на *десет годишњих рата*; па ма се после уплаћеног „основног улога камата према улогу“ са којим процентом повећала. Главно је — рекли бисмо — почетак олакшати, јер „почетак је тежак“.

2.) Ако не бисмо хтели имати посла са „основним улогом и каматом према улогу“ могло би се зар и овако одредити: Свако свештено лице — Јаков ли свештеник — дужно је у пензиони фонд уплаћивати сваке године извесни процентат — рецимо 10—12% — и то према ве-

личини потпоре коју жели да — после смрти му — његова удовица, односно сирочад ужива. Ако се хоће, може се додати па то и неки % према плати, коју исто лице ужива, но ми од наше стране то не бисмо чинили. Да горњу одредбу разјаснимо примером: Свештено лице Н. Н. жели, да његова удовица односно сирочад после његове смрти ужива годишњу потпору у износу од 200 ф., рецимо, да је то најмања потпора. Према томе би то свештено лице имало уплаћивати у пенсиони фонд сваке године по 10% 20 фор., по 12% 24 фор. а. вр. За случај да оволика уплата не би била довољна, могло би се уплаћивати и 15%, дакле би Н. Н. плаћао 30 фор. годишње.

Прво питање, што овде ставити и на које одговарати ваља, јесте то: Би ли пенсиони фонд крај овако смањене годишње уплате живети и делати могао? Би ли она свота, коју свештенство годишње у пенсиони фонд уплати, била довољна, да се из ње потпоре свештеничким удовицама и сирочадима издавати могу?

На ово питање тачно одговорити — није могуће. Па и приближно — без нужних података — не само да је тешко, него такође немогуће. Нагађати пак — нисмо ради. Инак ћемо толико навести, да би — према чињеној проби — у најгорем случају у пенсиони фонд утицало сваке године преко по друге десетине хиљада, а у неке повољнијем случају и преко две десетине хиљада. Разуме се да би оволика свота била довољна само онда, када би се она сама — узета као интерес — а не тек интерес од ње потпоре трошила.

(Наставиће се.)

ЛИСТАК.

Вељешка.

(**Поздрав Његовом Величанству од стране свештенства горњо-карловачке епархије на Ријеци.**) На Ријеци (т. ј. у Фијуми), куда је Његово Величанство цар и краљ Фрања Јосиф I. отишао 11. (23.) јуна, да присуствује маневру наше флоте, поздравио га је на челу депутације српског православног свештенства г. *протосинђео Платон Телечки* као мандатар горњо-карловачке епархије овим речима: „Ваше царско и краљевско апостолско Величанство! Као мандатар нашег врховног црквеног пастира, митрополита и патријарха српског слободан сам у име целог клира карловачке дијецезе Вашем Величанству најсмерније се поклонити у овом граду, који је Ваше Величанство усрећило својом превишњом посетом. Са дубоким страхопоштовањем поздрављам Ваше Величанство у име митрополита и патријарха српског, у име верно одане свештенства ове дијецезе, које се сваке службе божије с највећом побожношћу моли за здравље и добро Вашег Величанства и превишњег владајућег дома. Поздрављам са дубоким страхопоштовањем В. Величанство и у име српског народа ове епископије, која је ваздa од векова била непоколебивом верношћу и привржености одана славним претцима Вашег Апостолског Величанства, као што је и данас одана В. Величанству, а ја се надам, да ће те осећаје и на даље сачувати. С најдубљом поданичком одданошћу молим Ваше Величанство, да премилостиво изволи примити ове хомагијалне изјаве наше одности и привржености. Бог сачувао, Бог штитио Ваше Величанство још небројене године на срећу наше миле домовине а на славу и понос верних поданика!“

На тај поздрав одговорило је Његово Величанство наш краљ овако: „Са задовољством примам израз ваше верне привржености као и жеље, које Ви с Вашим верним за мене шаљете небу. Осведочен о искрености ових речи захваљујем Вам и уверавам Вас о мојој милости и наклоности.“

(**Нов конзисторијски бележник.**) Како јављају из Темишвара, поставио је високопреосвећени епископ вршачки и администратор епархије темишварске г. Нектарије Димитријевић за конзисторијског бележника и свога секретара г. *Ђуру Видицког*, свршеног правника, родом из Батоње.

(**Пролаз у православље.**) Читамо у петроградском „*Свјету*“: „Тридесет хиљада амери-

канских старокатолика изјавили су рускоме епископу у Сан-Франћишку жељу, да приме православље. Такођер стали су се сједињавати опет с православном црквом руски унијати, који су се из Галиције преселили у Америку. Први се повратио у православље отац Товт, настојатељ грчкоунијатске парохије у Минсаполису. Товт је свештеник из Угарске, човек врло способан и образован. Не давно је послао неке људе да купе прилоге за цркву. Кад су дошли у Сан Франћишко код православнога епископа, он се много чудио, кад је чуо, да у Америци има руских унијата. Епископ је даровао цркви у Минсаполису крст од злата и еванћелије, а о. Товту послао је друге дарове, и изразио им жељу, да посети Минсаполис, у којој околини живи 30.000 старокатолика, који прелазе у православље. Када су за то чули у Минсаполису, сви руски унијати са својим парохом јавили су руском епископу, да ће се они опет сјединити с православном црквом, и они су збиља данас православци“. —

ЧИТУЉА.

(† **Радослав Маћаревић**) *парох Рац Титошки*, у епархији будимској, преставио се дана 9. јуна о. г. после дуготрајне болести у 66 ој години живота свога, а сахрањен је 11. јуна у присуству многобројног свештенства и народа. — Говорио му је надгробну реч у цркви Стеван *Михаљчић*, парох Кишфалудски и посланик среза Мохачког. — Покојник се родио у толнанској жупанији, у месту Батосеку 1825. год., те је пренесен као дете од 6 недеља у Рац-Титош, где му је покојни отац био парох и намесник среза Мохачког. Покојник је свршио богословију у Ср. Карловцима 1847. год. са покојним епископом Теофаном. Рукоположен је за личног капелана своме оцу пароху Рац-Титошком 1851 год. од епископа будимског Платона. Општину Рац-Титошку служио је као верни духовни отац и пастир 40 година. Био је вредан и примеран свештеник, који је многима за пример служио. После себе оставио је удову супругу, која њега и јединца сина оплакује. — Нека је вечан спомен честитом и добром пароху Радославу Маћаревићу!

М. Д.

(† **Герасим Лалић**) *протa сарајевски*, преминуо је у Сарајеву ноћу између 7. и 8. маја о. г. Покојник се родио 1815. године и био је испрва занатлија, али се вазда бавио књигом, а особито је радо читао црквене књиге. Год. 1854 била је оскудица у српском свештеницима у Сарајеву, те га је српска општина сарајевска позвала да ступи у свештенички чин, па је те исте године и рукоположен за свештеника. — Навешћемо овде о проти Лалићу неке изразе из некролога и животописа покојниковог у 9. и 10. броју „*Босанске Виле*“. Ево шта се тамо између осталога вели: „Као свештеник уложио је све своје силе, да тој дужности што боље одговори. Није жалио труда ни времена, већ је с највећим одушевљењем и пред извесним опасностима живота вршио своју свету дужност. У своме ревносном раду претрпио је много невоља и неугодних — па чак и по живот опасних часова. . . . Био је свештеник какав се данас ретко налази. За свој српски народ и свету веру православну готов је био у свако доба и свој живот дати. — Сва црквена правила и све црквене обреде знао је на памет, те је с тога одликован почашћу *скекларија*. И акатисте је све на памет знао, па их је дневно читао и по неколико пута. Год. 1887. 25. дец. произвео га је г. митрополит Ђорђе Николајевић због заслуга својих за проту сарајевске српске цркве. . . . Прије две године, а у својој старости, постигла га је велика жалост и несрећа, јер је укопао сина, свештеника Николу, који је с одликовањем свршио богословију у Београду и духовну академију у Кијеву. Потрешен смрћу свога сина а и савладан годинама, почела му је снага опадати, док га на послетку није болест у постељу оборила месеца октобра прошле године. Сарајевска општина, за његово ревносно службовање не пуних 37 година, дала му је мировину од 30 фор. месечно и припомоћ од 50 фор. Но није дуго уживао ту мировину. Последње су му ме речи биле: Боже благослови мој мили народ српски и свету православну вјеру! — Прота Герасим није свршио богословских нити каквих великих наука, на књижевном пољу није ништа радио, али је заслужио да се његово име забиљежи у историји сарајевске срп. православне цркве и српског народа, јер их је са највећим и ретким пожртвовањем служио! — Нека му је вечан спомен!

Исправак. У последњем 24. броју овога листа на стр. 371. у 1. реду има неведа погрешка, која смисао квари. У место *изображење* треба да стоји *издржење*, што се овим исправља.

†

Ожалошћеним срцем и са болом у души јављамо свима сродницима, пријатељима и познаницима, да нам се незаборављена, премила и предобра кћи, односно супруга, сестра, снаха и сестричина

Анђелија

11. (23.) јуна о. г. у 10 сах. у вечо у 27 години младачна живота, а 6. година срећна брака свога, после дужег и тешког боловања у вечност преселила.

Земни остатци премиле покојнице нам опојаће се по српском источно-православном обреду 13. (25.) јуна о. г. у 4 сах по подне и по томе предаће се матери земљи.

Вечна јој памет! Мир пепелу њеном!

В.-Кикинда, 12. (24.) јуна 1891.

Георгије Бранковић, архиепископ и митрополит карловачки, патријарх српски, Његовог цар. и ап. крал. Величанства прави тајни саветник, срп. крал. ордена св. Саве I. реда вел. крсташ, отац. *Др. Јурај Ружић*, супруг. *Милана Максимовић*, сестра. *Удова Катарина Бранковић*, рођ. *Бранковић*, тетка. *Удова Марија Ружић*, рођ. *Стаиковић*, свекрва. *Др. Милан Максимовић*, шогор. *Мила Перс плем. Видака* рођ. *Ружић*, паова.

КЊИЖЕВНИ ОГЛАСИ.

СВЕШТЕНСТВУ ОБОЈЕГА РЕДА.

„РУЧНА СВЕШТЕНИЧКА ПАРОХИСКА КЊИГА“

или

„ТРЕБНИК“

Одштампана је и сада се повезује. За неколико дана биће повезана и разаслаће се оним поштованим пријатељима, који су се на пету претплатили.

Онај пак браћи свештеницима, који се на књигу нису претплатили а њоји су да је имају, јављам, да се иста продаје у књижари В. Валожића у Београду и код г. г. М. Капларовића и С. Николића, кројача свешт. одела, (спрам касап. суда) у Београду а за сву Аустро-Угарску код г. Јове Карамата, књижара у Земуну. Поруџбине нека се шаљу (како је коме удесније) на њихову адресу.

Књига је изнела 38 штампаних табака, на дивној сатинираној хартији; а штампана је црним и црвеним словима.

Формат јој је веома укусан, а књига је тако подесна, да је свештеник и на путу у цењу може носити. Повезана је тврдо у кожи, јер се пазило нарочито на то да што дуже и служи свештенику.

Њеном богатом садржином надмаша све књиге ове врсте, које су до сада изашле, па и „Парохијалник“, што су га издали извесни београдски издавачи, надмаша са 22 разне и потребне молитве.

У „Требнику“ овом има свега 92 молитве.

Књизи су додате 2 слике резане на бакру: Икона пресвете Богородице и преподобне матере Параскеве.

На тако корисну књигу, богату садржином, брижљиво уређену, и тврдо у кожу повезану, дајем браћи свештеницима по 6 динара по комаду, или 3 фор. аустр. вред.

На свештенству је, да ову корисну књигу, намењену његовој употреби, срдачно прихвати.

Сава Грбовић,
јеромонах, Хиландарац.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ
НА II. КЊИГУ
„СРП. ПРАВОСЛАВНОГ ПЈЕНИЈА“,
ОКТОИХ,

коју смо у један глас у ноте написали.

Увјерени о цјелисходности брзог и тачног изучавања нашег дивног пјенија по нотама од стране нашијех ученика, као и ободрени лијепим предусретом општинства према нашој I. књизи овог подузећа (издатих већ пет свезака, које по ново наручујемо у печатњи), одважисмо се да и *Октоих* тако спишемо и издамо.

Ова II књига састојаће се из *десет* свезака, осам свезака *осам гласова*, а двије остале свеске садржаваће у себи оно пјеније, које се *свике недјеље* поје на Полуноћници, Јутрењи и Литургији, као и празничка Величанија.

Мор'досмо и ову књигу тискати у Лајпцигу, да јефтиније стане. Цијена ће бити свакој свесци 70 новчића. Облик и израда сваке ове свеске биће као и оних већ изданих свезака.

Ко нам пошаље новац у напријед за свих 10 свезака, добија књиге наплаћеном поштом. Скупљачима претплате дајемо једанаесту књигу на дар.

Још имамо на продају од I. књиге.

У *Сарајеву*, о Васкрсу 1891.

Гаврило Бољарић
гимн. вјероучитељ.

Никола Тајшановић,
народни учитељ.

ОГЛАСИ.

49 **ЛИЦИТАЦИЈОНА ОБЈАВА.**

Врачевгајска српска црквена општина жели своју црквену кућу („велику гостионицу“) са свим обновити, односно у две школе и два учитељска стана преустројити, те позива стручњаке, који желе ту огромну радњу подузети, да на лицу места пре, ради полученја ближих условија, а најдуже до 26. јуна (8. Јула) т. г. представу; пошто ће се у четвртак 27. јуна (9. јула.) т. г. пре подне јавна дражба на истаклу ту цену од 3000 ф. на мањак у општинској писарници држати.

У Врачевгају 15. (27.) јуна 1891.

Теодор Филиповић,
председник.

1—2

44 1—3

СТЕЧАЈ.

На основу Школске Уредбе од 1872 год. § 37-мог и велеуваженог решења Сл. Епарх. Школског Одбора Бачког Бр. Ш. О. $^{40}/_{27}$ дана $^{6}/_{18}$ октобра 1889 године, овим се у Мартоношу расписује стечај за учитељицу на женској школи.

Изабраној учитељици следећа је плата: 210 ф. а. вр. у готовом новцу, 16. ланаца оране земље à 2200 □^{0}, на коју политична општина порезу и еквивалент плаћа; 36 ф. а. вр. у име 2 хвата тврдих дрва; 30 ф. а вр. у име 300 снопова трске; 40 ф а. вр. за држање поточне школе; 70 ф. а вр. у име станарине или стан у природи, које ће одредити по околностима местни школски одбор. —

Изабрана учитељица, дужна је осим законом одређених школских предмета учити женску децу ручном раду и православном црквеном појању.

Оне учитељице, које су раде ово место заузети, дужне су са молбеницом послати: сведоџбу о учитељичкој способности, као и о способности потпуно вештог предавања мађарског језика, и крштено писмо

Рок овог стечаја траје до светог Илије

Молбеница са потребним сведоџбама шаље се Славном Председништву овомесног Школског Одбора.

Из редовне седнице Школског Одбора, срп. правосл. црк. школске општине у Мартоношу одржане $^{7}/_{19}$ јуна 1891 г.

Тоша Потаковић, перовођа.

Влајко Јеремић, председник.

50 1—2

СТЕЧАЈ.

Место *учитеља и црквеног појца* има се на овомјесној српској пјеропјевној троразредној школи концем августа о. г. попунити.

Плата је годишње 400 фор., стан и башта у нарави, за перводство и рачуноводство ове општине има награда од 20 ф. годишње, те ине обичајене заслуге код погреба. водице и т. д.

Оспособљени натјецатељи имаду своје молбе до конца јула о. г. потписаном председништву са свједоџбом предложити.

Српско-православна црквено-школска општина.

У *Костајници*, 15. јуна 1891.

Предсједник:
Перо Трифић.

48 1—3

ОГЛАС.

Српска православна црквена општина Попиначка намерава своју цркву споља и изнутра оправити. Посао је процењен на 1586 фор 78 нов. — Минуендо дражба за издавање тог посла држаће се 7. (19.) јула о. г у 1 сахат после подне у општинској кући. Лицитанти имаћу пре дражбе 10% пипмаилука положити.

У Попинци 13 (25.) јуна 1891.

Јован Бановачки, председник.

42 1—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на место умировљеног учитеља на срп. пероисповедној основној школи у Нађфали. (Тем. вармеђи.) Рок стечају је до 28. јулија а избор 6. августа о. г. Плата учитељска је у готовом новцу 200 фор., у име огрева 40 фор., 50 кибли пшенице у нарави, 4. ланца сенокоса, $^{1}/_{2}$ ланца баште у пољу и пристојни стан с баштом и на ову земљу има порез платити.

Дужност је учитељу десну певницу држати и све школском уредбом прописане предмете у школи предавати, — и пероводство водити.

Молбенице имају се упутити месном школском одбору. Првенство ће имати који се лично представи.

Из седнице прк. школског одбора држане у у Нађфали 11. јунија 1891.

Павол Ристић, перовођа.

Вељко Анчић, председник шк. одбора.

48 1—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења једног учитељског места на пероисповедној школи у *Елемиру* отвара се овим стечај.

Плата учитељска састоји се из годишњих 300 ф. а. вр. редовне плате, 100 ф. а. вр. као певца у цркви. 4 хвата сламе у име огрева, 6 ф. а. вр у име наушала годишње, и стана, који је осим школског здања, са баштом од 800 □ метера.

Ко жели ово место получити, нека се са својом ваљано инструисаном молбеницом до 20. јула (1. августа) т. г., *којег ће се дана и избор обавити*, обрати на доленодписани одбор.

Елемир, 13. (25.) јуна 1891.

Срп. правосл. црк. шк. одбор.

38 3—3

СТЕЧАЈ.

Ради коначног попуњења учитељског звања у Хрњакову овим се расписује стечај.

Плата је: 1.) 100 ф. у готовом новцу, 2.) 35 ф. 50 н у име релутума, 3.) 12 ф. у име школске послуге, 4.) 5 ф. у име наушала, 5.) 32 метера дрва, 6.) 4 ланца земље, 7.) 50 кибли жита, 8.) од сваког погреба 20 н., и слободан стан с баштом.

Сваки који ово место получити жели, нека се обрати са нужним сведочбама најдаље до 29. јуна овом шк. одбору.

Из седнице шк. одбора држане у *Хрњакову* 5. (17.) маја 1891.

Григорије Букуровић, парох. адм.

Јован Стојанов, председник.

Е. 211.
I. 56

СТЕЧАЈ

39 3—3

Ради попуњења парохијског места у *Јасенови*, са платом четвртог разреда.

Конкуренти имају своје ваљано инструјисане молбенице, путем својих надлежних власти најдуже до 8. (20.) јула 1891. овој конзисторији послати.

Из седнице епарх. *конзисторије у Вршцу* 27. маја (8. јуна) 1891. држане.

37 3—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено место *пароха у Јаску* са платом II. разреда, овим се стечај отвара.

Који желе место то получити, имају своје ваљано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им протопресвитера до 15. јулија о. г. овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у *Карловцима* 28. Маја 1891. држане.

Архидијецезална конзисторија.

45 1—

ОБЈАВА.

Српска црквена општина Кузминска жели нов парохијални дом зидати, и позива стручњаке, који желе исту радњу предузети, да се до 2. (14.) јулија 1891. на лицу места преставе. —

У Кузмину 12. (21.) јуниа

Црквена општина:

Милан Радојчић, перовођа. **Павле Борић,** парох, црк. председник.

36 3—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено место *протопресвитерашког капелана у Земуну* са годишњом платом од 400 фор. поред уживања еквивалента од 100 фор. за манкајућу половину сесије, овим се стечај отвара.

Који желе место то постићи, имају своје ваљано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им протопресвитера до 15. јулија о. г. овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у *Карловцима* 28. маја 1891. држане.

Архидијецезална конзисторија.

Ad бр. Е. 281.
К. 239.

СТЕЧАЈ.

40 3—3

Расписује се стечај на место протопресвитерског помоћника у Вел. Бечкереку, са дотацијом, која је у 25. §. lit. Б. I. нар. кр. рескрипта од 10. августа 1868. год. опредељена.

Компетенти имају своје ваљано инструјиране и довољно биљеговане молбенице, путем својих претпостављених власти, најдаље до 20. јула о. г. потписаној конзисторији поднети.

Из конс. седнице, држане у **Темишвару** 14. (26.) маја 1891. год.

Конзисторија епархије Темишварске.

Бр. 702. 705. ex 1891.
Е. К. 208.

46 1—3

СТЕЧАЈ.

На парохију Госпић у Личком протопресвитерату, овим се расписује стечај.

Интекалара нема.

Рок пријављивању траје до 19. (31.) Јулија 1891

Из сједнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком 16 (28.) маја 1891.

Епархијска Конзисторија Горњо-Карловачка.

47 1—2

СТЕЧАЈ.

Овим се отвара на учитељско место срб. вероисповедне помешане IV. разредне школе у Рибици у Бачкој.

Учитељска је плаћа 400 ф. а. в., и то свака три месеца из политичне сеоске благајне напред прима, од укопа где га позову 50 кр., од наразтоса 40 кр.; земље 16 катастралних јутара прве класе, на које и порез плаћа, слободан стан с великом баштом, и сламе за огрев школе и стана колико потроши

Учитељу спада у дужност поред школске наставе недељну школу држати; у цркви сам појати, и децу у појању обучавати; у црквеним општинама перовођа бити и црквене рачуне водити; првенство имају који су Сомборску препарандију свршили и вешти у пјенњу.

Молбенице имају се најдаље до конца јула 1891. год школском одбору у Рибици — per Nemes Militits последња пошта Рибица послати и лично престати.

Младен Проданов, председник. ***Кузман П. Јанковић,*** парох

„Српски Сион“ излази сваке недеље и. великом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За *страме земље* на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се накладној књижарници *А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи* уреднику *Сиону Петровићу* у *Новом Саду*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 26. У НОВОМ САДУ 1. ЈУЛА 1891. **Год. I.**

ПРЕД ИКОНОМ КРШТЕЊА ХРИСТОВОГ,
или
ЦРТИЦА ИЗ ИКОНОГРАФИЈЕ.

НАПИСАО

прота **Јован Вучковић**, професор богословије.

(Наставак.)

Каква ће дакле бити *садржина* иконе *крштења Христовог*, другим ријечима: шта има мјеста на тој икони? Крштење Христово је *исторички* догађај. Историја мора дати и садржину за представу истога на слици. Историја пак овога догађаја забиљежена је у јеванђељу. Оно казује, да се крстио *Христос* у *Јордану*, да га је крстио *Јован*. Околности, које су пратиле крштење, биле су: *појава св. Духа у виду голубињем и глас Бога Оца с небеса.*[17]) Ово су елементи за састав иконе крштења Христовог.

Сами пак *акт крштења* како ће се *насликати*? Како је Јован крстио, то није тачно забиљежено у историји. Сликар би дакле могао у овоме имати одријешене руке! Није тако. И ако јеванђеоска историја не казује потанко начин крштења Јованова, она ипак говори о њему таквим ријечима и изразима, који сведоче за *погружење*. Има још и других околности, праобраза и слика тајанствених, које указују на крштење погружењем у воду. Осим тога, и учење црквено захтијева то. Крштење Христово је, по ријечима св. Јована Златоустог, отварање врата новозавјетном крштењу. Као такво, оно је и слика нашега крштења. А наше крштење, у правилу, обавља се погружењем. Ради тога одношаја, стара црква радо је обављала на дан св. богојављења крштење својих катихумена, а то је био и један од узрока да се установи богојављенско водоосвећење Па због те свезе крштења Христовог са новозавјетним крштењем, мора црква захтијевати, да се на икони крштења Христовог узме у обзир и њезино учење о крштењу. Но већина изјављује, да *није у стању представити акт погружења*, у облику вјештачки и естетички лијепом. Добро, што се не може, не може се. Али прву ријеч сада опет има црква. Она мора казати, шта ће се учинити, кад се погружење не може извести. Можда она хоће *полијевање*. *Никако*. Ми смо већ чули, како она мисли о полијевању. С друге стране ни вјештина нема баш толико разлога, да се отима за полијевање. Мени се чини, да би са *естетичко-вјештачке* стране било све једно, или се сликало полијевање или погружење. И у једном и у другом случају остаје тијело

[17]) *Марко*, 1. 9.—12.

мокро, у једном и у другом случају цури вода с тела, коса и брада добива у оба случаја једнак изглед, који није баш најљепши. Шта више, ја бих рекао, да би у овом погледу погружење имало још предност над полијевањем. Да се н. пр. представи тијело да излази из воде, дакле у сагнутом положају, са млазевима воде који с њега цуре, не би било лијепо, али свакако љепше и за осећај гледаоца много пријатније, него ли полијевање. Полијевање, бар како се мени чини, захтијева најприје затворене очи, па онда непормалан израз лица, донекле згрчено тијело. А све то није баш лијепо. Кад пак гледам такву слику, голо тијело, са кога тек што су скинуте хаљине, те је још суво и тошло, а одозго по мало цури на њега вода, кад такву слику гледам, или само о њој мислим, мени се језди кожа. Ако мене не вара мој осјећај, онда полијевање значи за божанску вјештину сликарску исто толико, колико и погружење, можда је за њу чак и несретније. Ово сам само мимогред рекао. Можда немам ни право. Но да сам ја сликар, тешко да бих икад сликао акт полијевања. Сликао бих крст, сликао бих муке свакојаке. Муке су страшне, али у страховитости и *озбиљне*. Полијевање је такође пуно језе, али у тој јези има нешто што човјека гони на *смијех*. Тако ја мислим и осјећам. Не чини ништа, ако ми баш ко и докаже, да то није тако, ако ми чак докаже, да се човјекови осјећаји, при посматрању полијевања, усхиђују до деветога неба, ако ми докаже, да је полијевање с врха главе non plus ultra естетичности, — уз добре доказе ја бих све то признао, а своје осјећаје ставио бих тада на рачун модерне нервозности, којој сам и ја можда жртвом, — но сви ти докази и то евентуално моје разувјерење, не мијењају ништа на предмету нашега питања, јер ту је доста само то, што црква православна *не може допустити*, да на њезиној икони добива израза оно, *што она не учи*, што она неће. *А она неће полијевање.*

Но Христос је загазио у воду, Јован је ту, крштење треба да се сврши. Моји пријатељи гледају у њих, онај из броја 22. „Срп Сиона“ нарочито погледа у мене, па ме пита: *како ће Јован сада крстити, кад не може и не смије ни погружењем ни полијевањем?* Ваљда тек не ће остати ту, да гледају један у другога? Та то би тек смијешно било!...

И говорио би мој пријатељ можда још и више тога, претрпао би ме питањима и усклицима и ја бих можда под теретом тих питања и усклика и клонуо и замукао — али нас прекидају у свађи нашој божански звуци дивне мелодије осмога гласа, звуци, који долазе из давнијех и давнијех вијекова због чега су још и слађи. Пјесма кроти и смирује на нека и нас смири. Чуј, зове нас ено глас Господњи да приступимо и да примимо духа премудрости духа разума духа страха божјега. Поклонимо се смјерно и слушајмо побожно Јордан се пространо, јер Христос цар дошао је **рабское крещеніе пріяти, ѡ предтечѣ рѣкѣ.** Неустрашиви и гласни проповиједник пустињски, Јован, застрешно је Чуј онај уздрхтани глас пун смиреног чуђења и недоумјевања, а у уздрхтаним звуцима разлијежу се ријечи: **какѡ рѣкѣ положитъ рабъ на кладѧкѣ.** Слушали смо дивне пјесме и слатке гласове, на спојмо и ми у тај збор и нашу молитву и запјевајмо: **ѡскати мене и кады спасе, кземлай міра грѣхъ** [18])

Колико смо ли га пута раздраганим срцем и што је могуће било чистијим гласом, пјевали и отпјевали ове старинске наше црквене пјесме! Али ми пјевамо устима, а мисао наша, ко ће знати, куд се врзе. За то ево још и данас стојимо пред иконом крштења Христовог па питамо један другога: како ће се обавити то крштење. Питамо ми свештеници. Наши сликари и не питају, та они су давно већ све у свијету научили, па знаду да треба Јован из какве шкољке или посуде да полије Христа; а народ наш православни купује. неће ријеч свагда баш за скупе новце, ту преливену слику. И сви скупа опет ћемо запјевати: **какѡ рѣкѣ положитъ рабъ на кладѧкѣ!**

Јован се бранио, он се устезао да

[18]) Види у *богојављенском водосвећу* почетне тропаре осмога гласа.

крсти Христа. Јеванђелиста прича, да је Јован говорио: *како биж ја тебе крстио.*[19]) А црква допуњује тај опћи израз *крстити*, те вели да је Јован говорио: како ће *положити руку* слуга на свога господара. Христос је дозволио слузи своме да га крсти, а ми не дозвољујемо на икони да Јован *положи руку* на Христа, већ измишљамо нешто естетичније, нешто љепше и узвишеније, као н. пр. полијевање! Мора се поправити. Ми не измишљамо ни то, већ се градимо мудри на туђој мудрости!

Да, ми смо се већ одучили у *полагању руку* гледати што друго, осим једино *постављање на неку свештену службу*. Али није рукополагање само симбол за ово. Оно је још прије хришћанства пратило разне радње. У незнабоштву има примјерâ, да су полагањем руку инаугурисани цареви[20]), полагањем руку отпуштани су робови на слободу[21]). А како се то обоје даде лијепо примјенити на хришћанско крштење. Крштењем рођени хришћани зову се *царско свештенїе*[22]), крштењем се ослобођавамо ропства гријеху[23]). У старом завјету, без обзира на постављање Левитâ, полагањем руку извршивано је усиновљење[24]), — а новозавјетно крштење чини нас синовима божјим[25]). Тамо су полагали руку на животињу која је бита одређена за жртву очишћења[26]), — новозавјетно крштење очишћује не само тијело, него и душу; пепео жртвене животиње освећивао је тијело, крштење новозавјетно осветљује цијелога човјека[27].) У новоме пак завјету обиљежен је први корак дјетињи на путу спасења полагањем руку. Христос полаже руке на дјецу, проглашујући их наслједницима царства небеског[28]). У овоме је нашла црква разлог за одредбу, да се оними који желе постати дјецом божјом руке полажу, дакле да се *крштење отпочиње полагањем руку свештеничких на главу онога који жели крштења*. Историја свједочи, да је овај обичај вршен у IV. вијеку[29]), али баш за то, што она то полагање руку биљежи при крштењу цара Константина, оправдана је мисао, да се то исто вршило већ и прије, као саставни дио крштења. То *полагање руку при крштењу* имало је толики значај, да се, у неким врло старим споменицима западнога дијела хришћанске цркве, *крштење* назива *тапиз impositio*[30]). Па ако и не могу ово исто потврдити и за источни дио хришћанске цркве, мислим ипак да нећу слагати ако речем, да је и на хришћанском истоку то полагање руку имало при крштењу исто тако велики значај. Доказ нам је за ту тврдњу она историчка свједоџба, коју сам већ навео, а осим тога још и тај факат, да се и данас у нашој цркви *на самоме почетку крштења*, — т. ј. при оглашењу, које се сада већ обавља непосредно пред крштењем, као саставни дио истога, — *полажу руке* на онога који ће се крстити[31]).

Кад све ово знамо, онда нам мора бити јасно, да ће црква баш хтјети, да се на њезиној икони крштења Христовог представи *рука Јованова на глави Христовој*. Тиме је та страна крштења довољно представљена, одговорено је мисли црквеној, насликана је слика крштења Христовог, а у њој слика крштења новозавјетног, крштења наше. И све то учињено је на начин, који је баш за вјештину погодан. Ето, црква дозвољује, а вјештина може да прими;

[19]) Матој, III. 14.

[20]) *T. Livius*, Hist. I. 18. (Edit. E. Zingerle. Pragae 1887. p. 17). Историк приповиједа, како је августр поцео Нуму Помпилија на врх града римског, најзгодније га да сједне, стао крај њега, у лијеву руку узео свој августрски штап, а десну руку ставио Нуми на главу — *dextra in caput Numae imposita* — те се молио Јупитру да даде знакове, да ли Нума да буде цар.

[21]) Код Римљана се акт отпуштања роба на слободу звао *manumissio*.

[22]) I. Петр. II. 9.

[23]) Дјела апост. II. 38. — I. Петр. III 21. — Ев. V. 25—27.

[24]) I. Мојс. XLVIII. 13—17., гдје је описано крстопадно *полагање руку* Јаковљевих на Јосифове синове, Јефрема и Манасију.

[25]) Галат. III. 26—28.

[26]) III. Мојс. XVI. 21.

[27]) *Св. Григорије богослов*, Бесједа на св. крштење (у „Твор. св. отц.“ III. 299—281).

[28]) Мат. XIX. 13.

[29]) *Евсевије*, Vita Constantini IV. 62.

[30]) У XXXIX. канону *елиберског* сабора (305. или 306. год.) вели се: Gentiles . . . si desiderâverint sibi *manus imponi* . . . placuit eis *manus imponi et fieri Christianos*; а у VI. канону *арелатског* (D' Arles) сабора (314. год.) исто тако: qui . . . credere voluni, placuit iis debere *manus imponi*. (Види: *Dr. Héfélé*, Histoire des conciles (пријевод Goschler'a и Delare'a). Paris 1869. T. I. p. 150. 183.

[31]) Види у *требнику* почетак *пре* молитве у *оглашених*.

црква баш хоће тако, а вјештина мора учинити тако, и никако друкчије, ако хоће да направи икону за православну цркву.

Не ваља *полијевање*, не може бити *погружење*, мора бити *полагање руке*. Христос цар прима **рабское крещеніе и рѣкѣ положитъ рабъ на кладникѣ**. Поклонимо се са страхом и трепетом тој лијепој и многозначајној слици!

Довде је допирало спорно питање између мојих пријатеља. Ако сам им можда и помогао да свој спор праведно докончају, ипак држим да не би било право ни њима, ни другима, да овдје престанем. Пред нама су тек главне особе иконе крштења, могло би се рећи: икона у заметку. Свакако би ваљало видјети, како ће се она развити до пуногa свог облика, јер ми већ знамо да је на богојављенској икони крштење *средиште*, око кога су груписане представе свију оних мисли, које је црква метнула у основу празника богојављенског, и које су исказане у богојављенском тропару. Ваља дакле видјети, како црква може допустити, да се те њезине мисли на икони представе.

Погледајмо на досадањи нацрт за слику нашу. Христос стоји у Јордану, Јован му спустио своју десну руку на главу. То је крштење којим је Јован крштавао. Али крштење Христово, ново је крштење. С Јордана ће засијати благодат, која све освећује, благодат св. Духа. У Јордану стоји Син божји, који добива од Оца потврду свога месијанства. Ступајући у Јордан Христос улази у свијет, да сврши оно због чега је оставио крило очино. Небо и земља спајају се свезом благодати. Збива се догађај необичан. **Трепетенъ бысть Предтеча. Море видѣ и побѣжe, Іорданъ пакъ возвратисѧ вспятъ!**[32]) Уз такве околности догађају се сви они догађаји, који су спојени са богојављењем.

Сви са богојављењем спојени догађаји треба да добију израза на икони крштења Христовог. Јеванђелиста је казао, да се над Христом појавио св. Дух, *у облику голуба*. У таквом облику доћи ће дакле св. Дух и на икону. Исти јеванђелиста казује, да се чуо *глас* с небеса, који је говорио познате нам *ријечи*. Може ли то доћи на икону? Може. Црква није противна да се те ријечи *напишу* на згодном мјесту иконе. То би била најобичнија представа тог догађаја. Но сликар се може довити и другом начину, да га изнесе у облику, који ће више одговарати његовој вјештини. Чуо се глас, дакле неко је говорио. Тај који је говорио назива Христа својим сином, дакле он је *отац, Бог, Саваот*. Ако сликар представи онога који говори, мјесто говора, он неће погријешити. Само та представа мора по замишљају своме таква бити, да се може разумјети, да то није конца саме појаве, већ само допуна. А то се може учинити тек наговјештеним *појављем Саваота у облацима*. Манифестација *божанства страшносног* добила је тиме свој израз на икони, јер ту је Отац, Син и св. Дух. Добила је израза и *потврда месијанства Христовог*, јер Отац је за то ту, што свједочи о своме Сину. Још има да се израза и она мисао која се садржи у ријечима цркве: **сыйдйся Христѣ Боже**, мисао о ступању Христовом на дјело. То дјело је спасење свијета. Представник свијета је човјек. Стављањем *праве људи* на икону, на згодном мјесту и на начин, да се на њима види њихово задивљено очекивање, добива и та мисао свој згодан израз.

Као што видимо, све мисли које су у основи богојављенског празника и које су свезане са крштењем Христовим, даду се врло згодно представити на икони. Па их и треба представити. С њима такође и пузгредне, које се тичу појединих околности, у којима се збио догађај тога крштења. На првом мјесту обраћа на се пажњу божанско достојанство главнога лица на икони, Христа. Појављује се ту Бог, цар небеса, који силази у воду Јорданску. И земаљски цар, кад се свијету појављује, окружен је слугама. Тијем више треба да је окружен својим слугама цар небески. А *анђели* су божји **слѹжебныи дѹси**, Христови пак **нарочито**.[33]) Мени се чини да би анђели требали на рукама својим да држе хаљине Христове, или ха-

[32]) Псалам CXIII. 3.

[33]) Јевр. I. 14. Мат. IV. 6. ср. Псал. XC. 11. 12.

ање у које ће се обући по изласку из воде, а не тек какав год убрус. Причекујући са хваљинама излазак Христов из воде, рекао бих да се анђелима, осим значења просте службе, даје ново једно значење, наиме, да је тијем *симболисано наше „васиријемнишшво“ при крштењу.* За потпуно обиљежје свију околности треба још дати израза *трешењу трешечином, бјегању мора* и *враћању Јордана к своме извору*, тијем несумњивим *биљезима*, да се ту збива величанствено *чудо*.

Да саберемо до сада све, па ћемо на нашој слици видјети слиједеће:

1. Христос стоји у *Јордану*.[34]) Смисао чина захтијевао би можда, да тијело Христово буде са свим голо, но пошто црква има разлога да не одобрава представљање голих фигура, то су му и на овој слици бар бедре опасане, као што се чини на распећима.

2. Са обале нагиње се ка Христу *Јован трешечи*[35]), на коме се опажа да увиђа своје недостојанство спрам онога који му приклања своју главу, па коју Јован *полаже руку* своју десну.

3. У врху иконе смјештено је попрсје *Господа Саваота*[36]) у свијетлим облацима, из којих се, испод попрсја Саваотова, спушта на Христа:

4. Дух свети, као *голуб*. Свијетле зраке, од његове слике према глави Христовој, показују правац његова лета. Ако на слици није представљен Саваот, тада се у те зраке *ушисују* барем *ријечи* његове: **Сей есть Сынъ мой возлюбленный. . .**[37])

5. На згодноме мјесту смјештене су слике *анђела*, слугу Христових, свједока чина ванредногa, од којих један или два држе на рукама хваљене Христове.[38])

њавским споменицима, још из III. вијека. Њега представљају у старо доба или симболички (рука, касније око) или у облику стара сиједа човјека са подугом брадом, најрађе само попрсје његово. Тако је представљен на неким споменицима из V. вијека (*Kraus*, Op. cit. B. I. S. 629). На VI. вијека сачувана је у *сирској* библији (по наводу Краусову, Op. cit. B. II. 836., чува се данас у Фиренцији у Bibliotheca Laurentiniana) слика крштења Христовог. То је до данас прва слика тога имена, на којој је Бог Отац представљен. Над њиком голуба види се слика руке божје из облака, са два опружена прста. На скулптури од слоноше кости, на катедри св. Максимијана у Равени (такође из VI. вијека) записана је поред слике голуба ријеч *ПАТНР*.

[37]) Ономе *ушисаному ријечи*, противиће се наши сликари, који су се вјеки дијелом васпитали на узорцима западнога свијета. Може бити да они, као ијештаци, имаду у томе и право. Но никад не треба заборавити, да црква није донела сликарских академија и да прави не треба у слике најрађе ради слика, већ ради других сврха. А за те њезине главне сврхе, којима ијештина сликарска није могла на други начин задовољити, било је потребно ово уписивање појединих изрека на слици. У упућивима на прикоо сликање тачно су побиљежени разни текстови, који се имаду на сликама написати. Сиадају овамо и *написе* на сликама. За сврху, ради које црква треба икону, нужно је било — а свакако је још и данас нужно — да се на њу стави натпис. Ја држим да се тако има мислити о томе писању на иконама. *Didron* се дојетао и другоме разлогу. On велн: Die Griechen sprechen mehr als die Abendländer und setzen darum überall Inschriften. (*Didron-Schäffer*, Das Handbuch der Malerei vom Berge Athos. Trier 1855 S. 425. u. f). Мало фине француске ироније! Ма и он би, бар као археолог, желио и благодаран би био старим готшницма, да су на својим сликама што год и записали, јер би се данас могло позитивно знати, шта су хтјели насликати, те ако се већ и не узима, што но реде, рог за свијетлу, не би се пред њиховим сликама морало толико домишљати. Он, учен човјек, тешко данас погађа ime многој старој слици, — а наш сељак само погледа на слику, па не мора ни молити другога да му прочита записе или натпне, он само погледа, па зна шта је . . . он зна све!

[38]) Напријед већ споменута *римска скулиџура* до сада је при споменик слике крштења Христовог, на коме се виде *два анђела* на обали, са хваљинама или чаршавима (не може се распознати) на рукама. Од седмога вијека виде се слике анђела готово на сваку икони крштења Христовог. Ако се гдје год и не може разазнати шта им је на рукама, види се нешк, да су им руке подигнуте и нечим застрте, можда и сопственом хаљином. То непознавање руку, или застирање истих, иначе по Крсусу (Op. cit. B. I. S. 646.) значење исказивања страхопоштења. По неки од анђела сијерно погледају у Христа, други опет обраћају задивљене погледе горе, од куд долазе небески гласи. Стављају се они обично на протиину обалу од оне на којој Јован стоји. Ово је замишљај сликара, који тијем постижава жељу симетричност у слици, а и згодно мјесто за групу свијета, коју стављ на ања анђела.

[34]) О *наслеђу лица и шијела Христовог* говорио сам већ, у спом. расправи: „*Главни моменти из историје кршћ. сликарсшва*“, на стр. 30. и. 74., за тијем на стр. 41. и. 89.

[35]) Разноврсно сликају *слику Јована трешеча*. Византијски живописи, на коме су и наши стари учили, претстављ та обично као човјека у мушкој доби, тијела нешто мршава, лица достојанствено-озбиљна са карактеристичним оштрим цртама, загаљене дуге косе, середње порјечке браде, која је на врху раздвојена. (Види: В. Кажденовъ. Иконопрасји св. Јована крститеља, у журналу „Православный Собесѣдникъ“, Казань 1887., свеска за јуни, стр. 208—217). По често изгледа та слика и друкчије. У новије доба понајраће дају Јованском лицу израз блесавсто-туп, као што је на лицу човјека који није нрано при себи. Наравно, овакву икону црква не може одобрити, на ма како ијештачки да је изведена. А таквих слика као да има и код нас. Вар је било о њима спомена у „*Невен*“, год. 1887. стр. 221. — На сликама крштења Христог Јован је обучен или у окрање и отјесање одијело од коже са длаком, или пак у обичну простраиу хаљину старо-јеврејску. Његову прострашеност од свечаности момента назначују понављање покретом лијеве руке, која као да је била опустила ања тијело, па се од једнпм, у умјереном покрету, трза горе. Који пут стављају му у лијеву руку крст, или свитак.

[36]) И ако је црквена ијештина нерадо се хвалила да сликa *слику Господа Саваота*, и премда чак и у XVII. вијеку наплазимо на забране црквене у овоме погледу (Види: *московског* сабора од 1667. одредбу 51—53., у члапку свишсова *Порфирија*, Живописъ церковная, у „Труды кіевской духовной академіи“, Кіевъ 1871. Т. II. стр. 108.), пнак је при свем томе нађено његових слика, на хрш-

6. За анђелима добила је мјеста *група свијета.*

7. По дну слике Христове, с предње стране, стављена је *персонификација Јордана*, који се од страха враћа к своме извору.[39])

8. На противној страни опажа се *персонификација мора*, које представљено под утиском јорданскога чуда поплашено бјежи од овога призора.[40])

9. Напошљетку је на икони и натпис њезин: *Крштење Христово*, или пак црквено-словенски: **Крещеніе Христово**, или пак грчки: Ἡ βάπτισις τοῦ Χριστοῦ.[41])

Тако би сто имала изгледати слика крштења Христовог. А до те слике може се доћи чисто теоретичким путем, само кад се има на уму гледиште црквено на живопис, док је он у служби цркви, и на црквено значење празника који се на слици преставља. Наравно, ни за трен не смије се из вида изгубити учење црквено у коме тачкама. у којима икона са тим учењем у додир долази

На *мора ли* баш *свака* икона крштења Христовог представљати *све ово*, што смо истакли као садржину те иконе? Морамо ставити и ово питање, ако нисмо ради, да овај или онај посумња и у оном, гдје можда не би било ни мјеста за сумњу.

Одговарајући на ово питање, одмах ћу рећи: *не мора*. На икони мора безусловно бити представљено само оно, што захтијева главна мисао, која ће у икони да добије израза. Од осталога, ако бити мора. може се одустати. У овоме случају, т. ј говорећи о икони празника богојављенског, мора на икони безусловно представљено бити *крштење* Христово, као централна мисао богојављенског празника. Христос у води, Јован са руком на глави Христовој, Дух свети над главом Христовом, ријечи божје или престава Господа Саваота. те натпис, — то се безусловно захтијева на свакој икони крштења Христовог. Тај захтјев основан је дијелом на учењу црквеном, дијелом на историји догађаја, дијелом пак на обичају црквеног живота. Безусловност ту нијесам смио протегнути и на преставу анђела. Но сјећајући се онога, што је учени Краус о престави анђела на икони крштења Христовог рекао, наиме. да од VII. вијека та престава улази у правило, за тијем, осниавајући се на томе, што се анђели спомињу на иконама тога имена, којих сам описе ја читао, а и на многим старијим иконама гледао те с обзиром на смисао који имаду преставе анђела на овим ико-

[39]) Овакве *персонификације* нијесу ништа страно у живопису источне цркве. На многим сликама *крштења Христовог* персонификован је *Јордан* и *море*. На сликама *силаска св. Духа на апостоле* ставља се персонификација *свијета*. Ово је нескључива својина византијске вјештине. У сред мање пресвећене собе, по дну круга апостола, стоји стар човјек, у обе руке држи пред собом свежањ, у коме је дванаест свитака, на глави има круну, над главом натпис „свијет“. Персонификација *свијета* на тој слици изводи се и друкчије, у облику пророка Јована (с обзиром на његово пророштво у гл. XI. ст. 28. и 29.), који је крунисан као цар и држи свежањ са свиткама. Ако пак на слици силаска св. Духа на апостоле није „свијет“ на који од ових начина персонификован, тада су представљени Партјани, Мидјани, Елимићани, Месопотамци, Јудеји, Кападочани, Понћани, Азијати, Фригјани, Памфилци, Египћани, Либљани, Италијани, Крећани, Арапи, — свака у слици једнога човјека, и ти људи стоје увијеколо свих апостола и диве се догађају. На сликама *страшнога суда* нађа се персонификација *земље*, — млада мирета жена, украшена богато разним плодовима земаљским — и персонификација *мора*. (Примјере види у *Didron-Schäfer*, Op. cit. S. 178. 212. 265. 269). Према ријечима св. писма: **Видѣша та воды, Боже, видѣша та воды и ѹбоѧшася** (Псал LXXVI. 17), које се на други начин понављају у ријечима: **Море видѣ и побѣже, Іорданъ возвратися вспять** (Псал. CXIII. 3.) и које су ушле у 2. и 4. почетак тропар богојављенског водосвећења, долази на слику крштења Христовог и *персонификација ужаснутога Јордана*. Обично се преставља као на пола голишав старац, са дугом брадом, лежи на поља, једном руком наслоњен на урну из које вода цури (који пут не цури вода из урне, жени се чини за то, што се хоће да престани да се пратила вода своме извору), другом руком као да се наклања од Христа, од кога и главу откреће. Такву слику стављају пониже саме Христове, а пред њом. На сликама другог садржаја Јордан се и друкчије преставља (*Кгиѕ*, Op. cit. B. I S. 70—72).

[40]) На једној фреско-слици у манастиру атоском Ватопеду, која преставља *страшни суд*, персонификовано је *море* у облику сламбије танке жене, коју вуку двије грдне морске животиње у двоколицама пресо тијела, у десној руци држи та жена лађу коју је прије тога била прогутала, а лијевом пружа Господу голо тијело једнога човјека (у смислу ријечи Јованова откривена у гл. XX. ст. 13. **И даде море мертвецы своя**). На другој слици страшнога суда, у Саламинској једној цркви, престављено је море у облику високе жене, на глави јој круна, у лијевој руци скиптар, а стоји на грдној некој морској животињи, десном руком пружа Господу лађу коју је било прогутало заједно са свијетом на њој. (*Didron-Schäfer*, Op cit. S. 265. n. 2, 269. n. 1). На слици *крштења Христовога* отплиће наравно оно пружање прогутаних жртава Господу, и сликар ће престављати море, но зад слике Христове, да преплашено бјежи, најгорђије можда на двоколицама које вуку морске животиње.

[41]) Натпис овај одговара *централној мисли* која је на слици представљена; а пошто је та писао, као што смо већ казали, *крштење Христово*, то треба такав натпис и стављати.

нама, на основу свега тога држим да не ћу погри'ешити ако речем, да ни једна икона крштења Христовог не треба да буде без лика анђела на њој. Према томе. ва икони крштења Христовог не мора бити персонификације мора ни персони фикације Јордана, ни групе света, а може се изоставити престава Господа Савaота, или његове ријечи. Све ово служи само за допуну главне мисли, подиже живост слике, и као такво нмаде тек подређени значај, те није conditio sine qua non

(Свршиће се.)

„СЛАВЕНО-СЕРБСКЕ“ НАКАЗЕ У СРПСКОМ ГОВОРУ И ПИСМУ.

(На част Његовој Светости патријарху српском Ђорђу.)

(Наставак.)

речима *кач-ество* (как-), *колич ество* (колик), *општ ество* (од ст. словен. **обьштъ** = општ или опћ-) и *худож-ество* (ст. слов. **художьство** од **художг** = нем. *handlung*) ваља напоменути, да српске речи не морају увек имати једнаке наставке са „црквеним словенскима“, на пр. слов. **качество** = срп. *каквоћа*; слов. **количество** = срп. *количина* или *количкоћа*; слов **обществе** = срп. *општина* или *општина* (рус община), слов. отеч-**ество** = (мимо отачаиство и отачаиство још и) отач *бина* слов художество (ст. **художьство, художьникъ. художг** је немачког порекла: *handlung, der geschickte*) = *умешност*, а *вештина* = *das kunstgewerbe*, јер наша реч *вештак* значи у народном говору *der geschickte* код правника *der sachverständige; вештина* знаки у нар. говору: *geschicklichkeit, meisterschaft.* Па тако и слов наслед-ње := срп. наслед-*ство*; слов. **пищ-ера** = срп. *пећ ина* (**пещт-**); слов. **человѣч-еск** = срп. човеч *ји* (а у Руса се налази **человѣчьи** и т. д.)

2. Исти ти духовници и неки књижевници говоре и пишу и *посводне или илводне придеве*, изведене од напред наведених именица, а на име: *божествен*, величествен, високочествен, владичествен, содружествен, јестествен, множествен, општествен, отечествен, суштесивен, торжествен, художественын, и т. д.

Према показаном исправном изговарању и писању именица, од којих се ти придеви наставцима изводе, ваља их овако изговарати и писати: *божанствен, величанствен* (и величаствен), *високочанствен* (и високочаствен), *владичанствен* (и владичански, владички), *друштвен, јестаствен* (и *природни*), *многштвени, општински* или *општински, отачаствени* (и отачаствени), *суштаствени* (или *битни главни*) *тржанствено* (или *свечано*), и т. д.

3. Многи и бољи књижевници, а на име духовници, говоре и пишу: величије, наличије, наручије, обличије, оружије, подножије, подручије, сујеверије и т. д.

Дај да видимо, је ли то правилно? — Речи које се у најстаријим словенским спомеиицима пишу: **гроздие оржие, перие,** и т. д., изгледају у неким позиијим спомеиицима: **гроздье, ороужье, перье,** (данашњим пак руским правописом: оружье, перье). Ми Срби и говоримо и пишемо данас: *весеље, грожђе* (гроздје), *наличје, наручје обличје, облучје, обручје, оружје перје, подножје, подручје* (*подручник, — ица* а не „потчињени“; *у подручју друге власти* а не „под ведомством друге власти“, јер „ведомство“ је реч руска = *jurisdiction, ressort, departement*), *празноверје* и *празноверица* (јер **сует** у ст. слов. значи *празан, ташт*) и т. д.

Напомена. Изузимају се оне речи, које су нам из српских словенских (ербуљских) цркевних

књига од давнина, као стереотипне, прешле и у народни говор, као: Богојављен-*ије*, заведен-*ије*, ва(не)сеен-*ије*, васкрсен-*ије*, јеванђел-*ије*, поучен *ије*, спасен-*ије*, чатан-*ије*. и т. д. По српској народној формацији, наставком *је* место ије, гласе оне: Богојављење, заведење, вазнесење, васкресење, јеванђеље, поучење, спасење, или на други начин: *Спасов-дан, ускрс, благовест* (јеванђеље) и т. д.

4. И ако у српском језику нема наставка тельн, инак неки пишу (са л а не ль): блиставтельни, виновтельни, дательни, дејствовтельни, звательни, именовтельни, казновтельни, питательно, повторительно, поучительни, предварительно, призватељно, прилагательно, примиритељни, родителни, сказательни, следователно, снисходителни, суштествовтельно, творителни, убедително, увредително, чувствовтельно, и т. д.

Место „блиставтельни“ ми кажемо *светли* или *сјајни*: место „виновтельни“ говоримо **сад** *предметни* (падеж), м. дательни = *смеровни* или *управни* (падеж), м. дејствовтельни = *прави* (а „дејствовтельно = *заиста*, „дејствовати“ = *радити, поработити, деловати*, „дејство“ = *рад, радња, чин* или *учинак*, „дејствовање“ = *деловање, пословање*, „наплату ће удејствовати“ = *наплатиће*), м. „зватељни“ кажемо *зовни* или *дозивни* (падеж), м. „именовтельни“ *именни* или *називни* (падеж), м. „казновтельни“ речемо *казнени завод, закон, поступак*, м. „повторительно“ *поновљено* (а „повторити“ = *поновити*, „повторавати“ = *понављати*, „повторна“ молба = *поновљена молба*, „повторно“ суђење = *поновљено суђење*), м. поучителни кажемо *поучан*, место предваритељни *претходни* (а предварительно = *најпре, претходно*, „предварити“ = *претећи*), м. призватељни кажемо *призивачки* (на пр. суд, *appellatorium*, овако треба да се назива „апелациони“ суд, а „касациони“ = *врховни. велики* или *највиши суд*), м. прилагательно име кажемо *придев*, м. примиритељни суд ваља рећи *примирни* или *умирни*, м. родителни падеж кажемо *присвојни* или *имовни*, м. сказательни кажемо *месни* или *требивни* и *предложни падеж*, м. следователно = *доследно, дакле* („следствено“), м. снисходителни још би се могло може бити допустити *снисходљив*, м. суштествителни каже се и *суштаственн*, *битни, главни*, м. творителни падеж, према двојаком значењу, *орудни* (без *с, са, су*) и *друштвени* (са *с, са, су*), м. убедително *уверљиво* (начином који уверава, а „убедити“ = *уверити*, „убеђивати“ = *уверавати*, „убеђење“, што је латински *convictio* = *уверење, доказ, уверавање*), м. увредително = *увредљиво*, место чувствовтельно кажемо *осетљиво*, и т. д. — Место питательно немамо згодна израза. осим ако се описно изразимо *који* или *што добро храни* или *што* (*што добро дете* = *dem kinde gut essen gebeu*, *што*ње *дешиње* или *дешета* = *das füttern des kindes*).

5 Ради претварања групе „чт“ у шт испореди: *машта* = *занос* = *фантазија* (према старом мъкъта, од корена мък, *мак, замаћи*) и *маштаније* ђаволско или *маштанија* ђавоља у Црној Гори (мъкътание), *поштен* (почтен), *што* (что), и т. д. (на против Руси кажу: почьта = срп. *пошта* или *поштовање*, од чега ваља разликовати туђу реч *post*, коју ми Срби такође изговарамо *пошта*, и по томе „*пошта*“ *није једна српска реч са два значења*, него је „пошта“ = *post* реч туђа, а *пошта* или *поштовање* (= почьта) реч српска. Ч (= ш) одбацује ш и у: *срдашце* (старо дубровачко *срдачце*), *сунашце*, и т. д.

(Наставиће се.)

КРАТКИ КРИТИЧКИ ПОГЛЕД НА СОЛОМУНОВУ „ПЕСМУ НАД ПЕСМАМА.“

С РУСКОГ ПРЕВЕО
Григорије А. Николић,
богослов.

(Свршетак.)

Стога, што дословно тумачење ове песме није могуће, то смо принуђени тражити у Песми над песмама само алегорички значај, и налазимо га у самом делу, кад критички и одређено загледамо у њену унутрашњост. И премда је непоколебљива истина, да је ова песма алегоричка, то ипак тумачење дубоке мисли њене и по духу св. цркве наше јесте врло различито. Разна мишљења разних тумача не дају нам право, да примамо разна тврђења; наша св. црква држи једно мишљење у овом погледу, а на име оно, које следи из аналогије Песме над песмама са 45. псалмом. Како у овом псалму, тако и у Песми над песмама описује се *венчање Божанствености са човештвом*. Само треба овде опет разликовати јеврејско тумачење ове алегорије од хришћанског. По првом велича се овде љубав Бога Јехове и изабраног му народа, по другом пак велича се опет љубав Бога и верних хришћана, или што је све једно, *љубав Спасителя и Његове цркве*. Ово последње тумачење јесте за нас знатно. По њему пак мора се поштовати Песма над песмама за свету, Божјим духом задахнуту, каноничку књигу. Све, што је у овој књизи, наводи нас на идеју водиљу, и само у алегорији ове песме, а поглавито у одређеном јој тумачењу, лежи разумевање ове дивне појезије. Коментар, који би могао целу песму из појединих мисли разјаснити и идеју по идеју егзегетично добити, јесте највећа задаћа старозаветних студија. Коме ће поћи за руком, да састави такав коментар, то остаје великим питањем будућности.

Алегорију у Песми над песмама могуће је лако изнаћи и тумачити, али егзегеза ове песме и до данас нема још сталне основе.

Бавили смо се до сада значењем Песме над песмама и разним хипотезама, које се тичу овога дела; а сад прелазимо на друге критичке моменте ове песме. Прво ћемо рећи ко је, како је цар Соломун писац ове св. књиге и како је могуће тачно одредити канонски карактер овог извреног песничког дела.

Песма над песмама јесте дело цара Соломуна. Ово тврди и верује св. црква, и против овога вероваља није се појавила никаква сумња до данашњег дана. Ово веровање има основу своју у старозаветној традицији Јевреја које се је вероватно исказало у натпису: *Соломунова песма над песмама.* Овај натпис открили су за свагда преводиоци септуагинте; они су га примили у свом преводу и доказали тиме да овај натпис долази од писца Песме над песмама. Ма да се у *мидрашу* налазе места, која искључују Соломуна од списатељства ове песме, то ипак доказује аналогија ове песме са причама и псалмима, којих се списатељство приписује Соломуну да је он писац и Песме над песмама. Ова спољашња критерија подударају се и са унутрашњима, која се налазе у овој песми. Свуда се наводи слава и величина Соломуна: I. 4, 5; III. 7; IV. 4; VIII. 11; а кад се наводити могла, то је она заиста и била.

Песма над песмама даље је пуна таквих израза и речи, које се налазе и у у песмама и причама; а из аналогије можемо рећи, да је цар Соломун писац свију ових дела дакле и Песме над песмама.

Неки тумачи изводе из главе VI. ст. 3. да је Песма над песмама написана много доцније после Соломуна, на име тада, кад је држава жидовска била раздељена на Израиљ и на Јудеју. У овом стиху наводи се место *Јерусалим* и *место Тирза*, које је било за тим главни град царства Јудина. Но ово се овде само из тог узрока наводи, што град Тирза лежаше у дивној околини и беше заиста достојан

да се наведе у тако лепом, знаменитом и по песничкој лепоти богатом песништву. Други противници Соломунова списатељства Песме над песмама говоре, да језик у овој песми у многим песмама има *арамеизма*, дакле, да се ова песма створила после Соломунова доба. На ово одговарамо да већ у књигама *о царевима* I. 21, 8; I. 14 9; III. 12. 6. у књигама о *Руфи* и *Јестири* и другима налазимо такове *арамеизме*, или старе јеврејске изразе особито пак онде, где се писац труди да се високо и песнички изрази.

Без сумње је Соломун писац Песме над песмама. иначе би приче Соломунове такође имале другога писца, јер и аналогија међу њима и Песмом над песмама тако је очевидна, да су обе песме имале једног и истог писца Кад је цар Соломун писац прича и неколико псалама, то он мора бити и писац Песме над песмама. *Св. црква и скоро сви тумачи. с малим изузетком, приписују списатељство Песме над песмама искључиво Соломуну.*

Канонички карактер Песме над песмама јесте заиста како из *унутрашних* тако и *споља њих момената, који се налазе у њој. правц*; јер из давних времена докле год досиже историјско знање, ова песма се увек убрајала у Канон.

Најстаријим доказом овога факта јесте превод седамдесеторице, септуагинте александријске. У II. веку по р. Хр., кад се појавило на свету спекулативно тумачење канона св. књига, појавише се и сумње о каноном карактеру ове књиге, али ове сумње изњоше једино из спекулације, која се са свим противила традицији. *Традиција убраја Песму над песмама свагда у каноничке књиге св. писма.* Од давних времена примљена је она у Канон. Кад се задржава алегоријски значај овог песништва. то се тиме задржава и његова каноничност. Противници каноничности ове свете књиге наводе као аргументе своје сопствене мисли и нека места у овој песми. из којих изводе, да Соломун, као писац ове књиге, при крају списа овог не беше већ Богу угодан, учинив се робом мамона и греха и не стајаше више под утицајем задахнућа Божијег. Следи дакле, да та места (1. 8; 6. 11) треба само хипотетично да се тумаче. Друкчије их тумачити није могуће. Даље примећују противници, да се о овој св. књизи не спомиње у општој каноничкој књизи, те да заиста задахнути писци тих књига нису уважавали дело Песму над песмама као задахнуту Богом, божанствену, и не убројаше је у Канон књига старог завета. У посланици к Ефесцима (5, 27), у апокалипсису (3, 20, 22; 17, 20; и т. д.) налази се места. која наличе на Песму над песмама и заиста доказују каноничност њену. Најпосле. што је значај Песме над песмама профани, несвети — показује на велико неразумевање ове дивне. божанствене појме. Ко тако суди о значају ове песме, тај је сасвим не разумева; он није загледао у њен дивни садржај душевно критичким оком.

Такав чита само речи у њој и не узноси се мислима до дивнога, божанственога. Такови људи не могу ништа о овој песми говорити, јер она јесте и остаје за њих науком неразумљивом; они је не појмише. Садржај овог дела јесте алегоричан.

Цела песма у току јој преткана је светим усрђем и тишином, ма да изјављује је у дивним речима и жарку љубав. У вереници видимо слику невине, чисте девојке, која жуди у искреној љубави к веренику своме. Тако чисто, тако истинито и срдачно тече свака реч ове песме до богобојажљивог читаоца. да сваки завршује читање с уверењем и тврдњом, да се не налази у њој ништа таковога, што би се противило Божанствености и светости каноничке св књиге.

Кад прегледамо Петокњижије, то ћемо наћи у њему много више профаних и за незрелу младеж некорисних места, него у Песми над песмама, и поред свега тога нико се не сумња о каноничност Петокњижја. Заиста отпада сама по себи свака сумња о каноничности Песме над песмама. Св. црква примила је Песму над песмама као каноничку књигу и брани је против свију непријатељских нападаја. *Песма над песмама јесте алегоричка песма, састављена од цара Соломуна, и има за цељ љубав међу Богом и његовим избраним*

народом, у старом завету Јевреја, а у новом завету Хришћана, живо представити и у дивним стиховима слави и и величати. Ко ову Богом задахнуту песму равнодушно чита, тај јој дивне речи и упређења или са свим не разуме — или што је горе — рђаво разуме.

Ко ову песму с одушевљењем, с чистим, смиреним срцем с богобојажљивошћу чита, тај ће у сваком њеном стиху наћи и божанствени јој карактер. Онај, који је наметно чита, брзо ће доћи до уверења, да тако висока, дивна, лепа, пророчко-алегоријска песма мора бити написана по Божијем задахнућу, а то је тим истинитије што је ту узајамна љубав међу Спаситељем и Његовом св. црквом тако лепо описана. Даље, увиђавност доказује, да ова божанствена песма има за писца цара Солумуна који у пророчко-алегоричком смислу велича Бога и Његову славу и част.

Овим завршујемо наш кратки поглед на Песму над песмама. *Она је по значају, цељи и аутентији канонична књига старог завета*. Божанствени јој карактер јавља се у свакој речи; у целини њеној видимо лепо песништво, дивоту језика и упоређења; заиста Песма над песмама као таква нема себи равне међу литерарним делима свију векова и свију народа. Она је у истини песма над песмама, јер дивним и чаробним речима говори за нас сам Господ Бог!*)

*) *Изворе: Johann Christian Doepke*, philosoph Commentar zum Hohenliede Salamon's, Leipzig 1820. — *Edmund K. Magnus*, kritische Bearbeitung und Erklärung des Hohenliedes. Halle 1842. — *Karl Friedrich Keil*, Lehrbuch der histor. kritischen Einleitung in die kanonischen und apokryphen Bücher des a. T. — *Gr'etz*, Schirha schirim. Wien 1871. — *Corpzoviu*, crit. sacra. Lipsiae 1728, pag. 878. — *Goldhayen*, Introductio in S. scripta. Moguntiae 1806. — *Friedrich Edmund Weissbach*, das Hohelied Salamon's, übersetzt, erklärt und in kunstvoller Form dargestellt, Leipzig 1858. — *I. G. Herder*, Lieder der Liebe, Leipzig 1779. — *John*, Einleitung in die h. Bücher. — *De Wette*, Einleitung in die Bücher des a. T. — *Hugo Grotius*, *Friedrich Delitsch*, das Hohelied, untersucht und ausgelegt, Leipzig 1851. — *Prof. Is. Oucial*, Introductione in sânta script. t. v. Cernauti 1888/9.

О ОПШТЕМ ФОНДУ ЗА СВЕШТЕНИЧКЕ УДОВИЦЕ И СИРОЧАД.

(Наставак.)

Па тај начин не ћемо никада доћи до сталног фонда фонда у правом смислу!

Но ми рекосмо: „у поле бољем случају.“ а у добром и бољем, да не узимамо у најбољем случају, мислимо, да би утекло у пензиони фонд сваке године толико, да би преко оне своте, која је за потпоре свештеничким удовицама и сирочадима нужна, преостала још пека свота која би за стварање сталног фонда служила т. ј. за стварање главнице, од које би се само интерес на потпоре трошио и издавао.

Имамо нешто да приметимо

Познато је, да у архидијецези постоји удовички фонд Статути тога фонда — нами су непознати. Али за једну одредбу тих статута знамо, а дознали смо овако: Имађасмо једног врло искреног и доброг друга у Срему: ступив у свештенички чин, он је — ради осигурања своје супруге и можда деце — уплатио у фонд удовички 200 фор., о чему се уверисмо када га у његовој болетици у коју је на брзо пао, походисмо. После доста другог боловања умре. После смрти његове наша сноха, његова једна уд вица пише нам и у писму своме јада се и плаче на горку судбу и црну несрећу своју, те између осталога наводи, да се сада мора бринути, како и од чега ће живети, а овамо не зна ни сама шта ће да ради и како до хлеба да дође На то писмо његово чудисмо се мислећи, од куд се може јадати и жалити, кад ми знамо, да је њен муж у удовички фонд 200 фор. уплатио и да ће она по томе годишњу потпору уживати, са којом ће моћи пристојан живот проводити; с тога јој и писасмо и упитасмо, шта је са потпором са пензијом? Но како ли се изненадисмо, кад од ње одговор добисмо: „Мој Н. је уплатио у удовички фонд, али пошто није прошло 3 године, то немам права ни уживати, и тако уплаћену суму добијем натраг; да је живео још годину дана, имала бих 15 фор. месечно.“

Допустићемо и допустити морамо, да ми немамо онолико знања и искуства ни у чему, па ни у горњој ствари, колико су имали творци штатута за пензиони удовички фонд у архидијецези, али — нека нам се опрости — ми се том и таквом наређењу чудимо и дивимо и не можемо да се довијемо узроку допашања таковог наређења!

А зашто? Ево! Граница, до које би неки свештеник у архидијецези живети требао, па да му удовица и његова сиротиња после његове смрти пензију уживати може, јесте три године односно ниште се, да се три године преживе. Узмимо сад два свештеника, Петра и Павла. Они су једне исте године у удовички фонд по 200 ф. уплатили; и један и други уплаћивао је и камату на свој улог. Петар умре у другој половини треће године, Павле пак само преживи трећу годину. Петрова удовица добије улог од 200 ф. натраг; Павлова пак удовица уживa потпору од месечних 15 фор. = 180 ф. годишње.

Е сад узмите: Павлова је удовица осигурана, а Петрова је удовица остављена напуштена, јер шта и може она са враћених јој 200 фор. чинити?! Са тим ће зар прву годину још како тако проживети, а шта ће и како ће са даљим годинама, па још ако је Бог веком подари, а оно једно, па можда и двоје дечице заживе?! Петрова удовица прими једном за свагда 200 фор; Павлова пак прими само за 10 година близу 2000 фор., а све то за то, што је Павле од Петра са пола а можда и мање од пола године дуже живео!

Дакле тако мала, тако уска граница, а чини тако грдан јаз, тако широку провалу, тако велику разлику! Та разлика је то, те још каквa, кад се Павлова удовица и њена сирочад — ако их је — осигура, а Петрова удовица и њена сиротиња се остави на милост и немилост света и људи, у којих је — мал' не у свију — срце тврђе од камена; као да Петрова удовица — није свештеничка, као да њена деца — нису сирочад свештеничка! А на послетку, руку на срце, па рецимо истину, имамо ли ми права тужити се и жалити на каменито срце у људи, можемо ли захтевати, да нам други свештеничке удовице потпомаже, свештеничку сирочад прихваћа, кад ето видимо, да свештенство само одбија удовицу свештеничку, оставља без сваке помоћи и потпоре сиротињу брата свог?!

И сад бисмо могли запитати: па је ли на тај начин постигнута циљ фонда за свештеничке удовице и сирочад? Је ли осигурана свака свештеничка удовица, свако свештеничко сироче? Не, није! Све дотле, докле год има и само једне напуштене удовице свештеничке баш и једног остављеног свештеничког сирочета!

(Наставиће се.)

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

(**Код управе епархије бачке у Новом Саду**) учињена је ова промена: на место обољелог *конзисторијалног бележника* г. Димитрија Поповића постављен је на то звање јеромонах г. *Сергије Шакрак Нинић*, сурадник овога листа и дојакошњи конзист. бележник темишварске епархије, а место конзист. канцелисте поделено је Тривуну *Жакићу*, епископском дворском економу.

(**Избор пароха у Кобашу.**) Дознајемо, да је у општини *Кобашу* на Сави, у пакрачкој епархији, 13. (25.) јуна о. г. обављен избор пароха. За пароха изабран је једногласно *Јован П. Јовановић*, дојакошњи парох у славонском Брестовцу. Г. Јовановић познат је као вредан млад свештеник и добар зналац нотног појења, а одликовао се и својим књижевним радом у „Гласу Истине“ и „Српском Сиону.“ Живео, и био и у напредак од користи својој цркви и народу!

(**Спојење „краљевске српске Академије“ са „Српским ученим друштвом“.**) Министар просвете и црквених послова у Београду, *Андра*

Николић, израдио је нацрт, како да се споји српска Академија с ученим друштвом. Према томе нацрту српско ће учено друштво престати. Пре свога престанка изабраће оно из своје средине *осморицу* чланова и то ће бити редовни чланови Академије. Према томе ће се у закону о Академији изменити дотични члан, који је наређивао да редовних Академика може бити до 25; од сада ће бити до 35. *Сви* остали чланови срп. ученог друштва, било редовни, било дописни, било почасни, постаће *почасним* члановима академије, (а до сада је закон изрично наређивао, да почасних чланова у опште не може бити). Имање ученог друштва прећи ће у својину краљевске Академије, а лични доходак, који су имали редовни академици (1200 динара, а председник 2400 динара годишње) укинуће се са свим. Министарски савет и учено друштво пристали су драговољно на ово спајање, особито је учено друштво лепо и темељито одговорило министру зашто оно пристаје на ово спајање. Када се на јесен састане народна скупштина, министар просвете поднеће јој овај законски нацрт на расправу, и нема сумње, да ће га скупштина усвојити.

(**Нова чешка учена академија у Прагу.**) Чешка *академија за науку, књижевност и уметност* отворена је 6. (18.) маја ов. г. свечаним начином у пантеону новога чешкога музеја у Прагу. Отворио је њезин *покровитељ, надвојвода Карло Лудовик*, лепим и топлим речима на чешком језику. За тим је *председник* академије, *Јосиф Хлавка*, захвалио краљу, сабору, покровитељу и свима онима, који су за оснивање академије заслуга стекли. После тога је главни секретар проф. Фр. *Студничка* нацртао и изложио постанак и садашње стање академије. За тим су држали свечане говоре професори: др. *Ј. Дурдик* и др. *Алберт*. Приликом отворења академије били су присутни академици, највиши достојанственици, чланови племства и сабора чешкога. — На дан свечаног отворења академије поклонио је опет један неименовани добротвор износ 20.000 фор., тако да нова чешка академија сада располаже већ годишњим приходом од 80.000 ф. Темељ чешкој ученој академији положио је великодушни добротвор и родољуб *Јосиф Хлавка*, који је на ову племениту цел даровао 200.000 форината. Тај дар учинио је он анонимно — није хтео да му се зна за име, али кад се после дознало, да је он тај велики добротвор, изабрали су га као оснивача за председника академије. Родио се године 1801. у Престицима у Чешкој. Изучио је архитектуру, те је на гласу као врстан технички стручњак и уметник у градитељству. Израдио је више красних зграда, и од тога се јако обогатио. Хлавка спада међу најбогатије људе у Чешкој. Тај имућни родољуб чешки чини своме народу велика доброчинства. Мисли се, да ће он, пошто нема деце, после смрти своје оставити сав свој огромни иметак чешкој академији и чешком универзитету. Сада хоће да сагради за сиромашне ђаке на пражком великом школама академичку кућу, у којој би бадава становали и имали потпуну опскрбу и издржање сви сиромашни ђаци.

ЧИТУЉА.*)

(† **Протојереј Матеј Предраговић**) *парох Кумански*, преминуо је други дан Духова 10. (22.) јуна у 5 часова у јутру после дугог и тешког боловања у 85. години живота свога. Покојник је један од старијих свештеника наших. Родио се 9. марта 1807. године од честитих и побожних родитеља Васе и Кате у скровитом месту Омољици. Још из мала заволео је књигу и прилежно се учио њоји посветив се светој служби, служби Богу и цркви, народу и отаџбини. По одлично свршеним богословским наукама, оженив се Ћерком тадањег пароха куманског Атанасија Веселиновића, буде на Спасов дан 1831. године рукоположен за ђакона и као такав пристављен тадањем епископу темишварском Станковићу за *бележника*, у ком је својству све до године 1833 на потпуно задовољство свога духовнога оца и старешине дело. Предпомењуте године лицем на Цвети буде у Пешти, где се тада епископ Станковић бавио, рукоположен за пресвитера, те послат на парохију у Јегру, где је пробавио само неколико месеци. Тежња за својим крајем, за својим завичајем не даде му тамо остати, већ га видимо одмах за тим на парохији у Мраморку. Пробавив неке године за тим на парохији у Ковину, дође године 1852. овамо у Кумане, где је ево ревно и савесно дело у винограду Господњем све до смрти своје. Крепко

*) Да бисмо могли у овој рубрици достојно испратити на онај свет сваког преминулог свештеника, молимо лепо пријатеље овога листа, да нам јавите смртне случајеве, који се догоде, и да напишу по коју реч из живота дотичног покојника. Уредн.

наоружан лепом вером православном а искусив на извору духовнога живота ове богохрањиме дијецезе све потребе цркве и народа свог, богат при том знањем и умењем могао је и развити онакову делатност, која му је спремила у претпостављених признање а код народа љубави и поштовања. Под епископом Пантелејмоном Живковићем постао је године 1846. консисторијалним чланом, у коме је својству све до смрти своје остао. Покојни патријарх српски Самуило Машировић као епископ темишварски одликовао га је титулом *намесника протопопината Велико-Кикиндског*; а од садањега светог патријарха Георгија би пре неколико година произведен за *протојереја*. Одликовавши овим свети Патријарх пароха ове општине и заслужитеља нашег, одликовао је и нас и општину ову, јер се поносимо, да такова пароха и заслужитеља имамо, који у толикој мери ужива благоволење поглавице нам црквене, светог патријарха Георгија. Да је код своје сабраће свештеника љубави стекао сведочи онај број — 3 проте 11 свештеника и 1 ђакон — што се стекао на погреб му да старијега брата свога опоји и тело му гробу хладноме спроведе; а и народа одавде као и из околних места беше се у довољном броју искупило, да последњу пошту оде своме толикогодишњем пароху. На погребу је изговорио заслужитељ покојников Стеван А. *Мирковић* опроштајну реч. нацртав у њој живот, рад и заслуге покојникове; а у име народа опростио се са покојником у надгробној речи син Кумански г. Др. Милош *Ђорђевић*, адвокат из В. Бечкерека. Нека је вечан спомен старини протојереју Матеју Предраговићу!

У *Кумани*, јуна 1891. **Ст. А М**
свештеник.

ОГЛАСИ.

52 1—

Оглас.

На основу закључка војачке српско-православне црквене општине, а усљед одобрења сл. административног одбора, расписује се на мањак дражба, која ће се 30. јуна (12. јула) о г. у недељу у 2 сахата после подне у школи ради оправке цркве одржавати.

Посао зидарски и лимарски процењен је на 800 фор. Дражбени увјети могу се видити увек код потписаног председништва.

Димитрије Стаписављевић,
парох и црк. председник.

56 1—2

ЛИЦИТАЦИОНА ОБЈАВА.

Од стране подписаног Патроната овим се објављује, да ће се ради набаве целокупног *намештаја за новосазидану српску велику гимназију у Срем. Карловцима* дана 11. (23.) јула о. г. у овдашњој Патријаршеској резиденцији устмена minuendo лицитација одржати.

Набавити се има следеће:

200 ком. Кунцеових скамија са три седишта,
12 „ Кунцеових скамија са два седишта,
4 „ писаћих столова разне величине,
4 „ ормана за књиге,
2 „ ормана за архиву,
316 „ Тонетових столица,
5 „ Тонетових канабета,

Стелажа за књиге у целокупној дужини од 48 мет.,
4 ком. разних столова,
1 дугачки стол за читање,
1 стол за кемију,
14 катедри,
14 столова за предавање,
25 чивилука (Kleiderstöcke).
14 покретних школских табли (Patent Kovacs),
18 малих столова за прање,
1 спрема за мапе (Шмелхагеров Patent),
28 пљуваоница,
10 столова за цртање са два седишта,
20 покретних столица за цртање,
1 табла за зид.

Више спрема за вешање хаљина, подножја за скамије,

Намештај собе за гимчастику.

За све то прелиминирана је свота од 9885 фор. 48 нов.

Набавити се имајући предмети морају се што се тиче материјала, димензије и фазона тачно према одређењима прорачуна и према овде налажењим се цртежима до 20. Септембра о. г. израдити и на место у Карловце ставити.

Предрачун као и цртежи стоје у патронатској писарни на увид.

Они који желе лицитирати, имају пре лицитације у име кауције 1000 ф. у готовом положити

У *Карловцима* 25. јуна (7. јула) 1891.

Патронат српске велике гимназије карловачке.

51 1—

ОБЈАВА.

Српско крстурска црквена општина намерава своју цркву с поља оправити и кров јој изменути; рад и материјал ван дрва по прорачуну уцењен је на 975 ф. 94 н. а сама дрва на 544 фор. и 80 н. Ко ову радњу предузети жели, нека се местном црквеном одбору пријави, где ће дала условља дознати моћи, а 30. јуна (12. јула) о. г издаће се овај рад и материјал дражбом на мањак.

У Српском Крстуру 17. јуна 1891. год.

Председништво црквене општине.

49

ЛИЦИТАЦИЈОНА ОБЈАВА.

Врачевгајска српска црквена општина жели своју црквену кућу („велику гостионицу“) са свим обновити, односно у две школе и два учитељска стана преустројити, те позива стручњаке, који желе ту огромну радњу подузети, да на лицу места пре, ради полученја ближих условија, а најдуже до 26. јуна (8. Јула) т. г. пристану; пошто ће се у четвртак 27. јуна (9. јула.) т. г. пре подне јавна дражба на истакнуту цену од 3000 ф. на мањак у општ. писарници држати.

У Врачевгају 15. (27.) јуна 1891.

Теодор Филиповић,
председник.

2—2

Бр. 19. м. Шк. Одб. ех 1891.

54

СТЕЧАЈ.

1—3

Ради сталног попуњења **три салашка учитељска места** и то на салашима *Рибојевићима, Жарковцима* и *Обзир-Милчићској*, овим се стечај расписује, са годишњом платом од 400 фор. и слободним станом.

На прва два места могу компетовати и испитане учитељице а на треће, пошто је то *албулаторно место* могу се искати само мушки и таковим ће се још уз плату издати и 50 ф. у два оброка у име попутнине.

Изабраним лицима спада у дужност све законом прописане предмете у четвороразредној и поотворној школи предавати

Рок стечаја истиче *последњег дана месеца јула*, с тога се позивају компетенти да законом инструиране молбенице до реченог дана подписаном председништву припошљу.

Из седнице м. Шк. Одбора држане у Сомбору 3. (15.) јуна 1891.

Ст. Коњовић,
перовођа.

Н. Т. Букићевић,
председник м. Шк. Одбора.

55

СТЕЧАЈ.

1—3

На упражњено *учитељско место у Дарди* (Барања) отвара се стечај.

Учитеља се плата 300 ф. а. вр., у име недељне школе 40 ф., за огрев свој 30 фор. или 4 хвата меканих дрва, осим тога пет јутања оране земље, на коју сам порез плаћа. — Од укопа великог 40 нов., од малог 20 нов., а од венчанице 40 нов.

Учитељу у дужност спада, све законом прописане предмете у школи предавати, школску децу у појању обучавати и при сваком богослужењу у цркви појати

Потражиоци нека своје молбе са оригиналним сведочбама, овоместној црквено-школској скупштини, најдаље до 15. августа поднесу, када ће се избор обавити.

Првенство имају они, који су из мађарског језика испит положили и који се лично представе.

У *Дарди*, 24. јуна 1891.

Васа Десанчић,
перовођа.

Урош Стојковић.
председник.

44

СТЕЧАЈ.

2—3

На основу Школске Уредбе од 1872 год. § 57-мог и нелеузвраћеног решења Сл. Епарх. Школског Одбора Бачког Бр. III. О. $^{46}/_{27}$ дана $^{6}/_{18}$ октобра 1889 године, овим се у Мартоношу расписује стечај за учитељицу на женској школи.

Изабраној учитељици следећа је плата: 210 ф. а. вр. у готовом новцу, 16. јанаца оране земље à 2200 □°, на коју политична општина порезу и еквиваленат плаћа; 36 ф. а. вр. у име 2 хвата тврдих дрва; 30 ф. а вр. у име 300 снопова трске; 40 ф а. вр. за држање поточне школе; 70 ф. а вр. у име становарине или стан у природи, које ће одредити по околностима местни школски одбор. —

Изабрана учитељица, дужна је осим законом одређених школских предмета учити женску децу ручном раду и православном црквеном појању.

Оне учитељице, које су раде ово место заузети, дужне су са молбеницом послати: сведоџбу о учитељичкој способности, као и о способности потпуно вештог предавања мађарског језика, и крштено писмо

Рок овог стечаја траје до светог Илије

Молбенице са потребним сведоџбама шаље се Славном Председништву овоместног Школског Одбора.

Из редовне седнице Школског Одбора, срп. правосл. црквене школске општине у Мартоношу одржане $^{7}/_{19}$ јуна 1891 г.

Тоша Петаковић,
перовођа.

Влајко Еремић,
председник.

50

СТЕЧАЈ.

2—2

Мјесто *учитеља и црквеног појца* има се на овомјесној српској вјероисповједној трогоразредној школи концем августа о. г. попунити.

Плата је годишње 400 фор., стан и башта у нарави, за пероводство и рачуноводство ове опћине има награда од 20 ф. годишње, те ине обичајне заслуге код погреба водиће и т. д.

Оспособљени натјецатељи имаду своје молбе до конца јуља о. г. потписаном предсједништву са свједоџбом предложити.

Српско-православна црквено-школска опћина.

У *Костајници*, 15. јуна 1891.

Предсједник:
Пера Трифић.

43

ОГЛАС.

2—3

Српска православна црквена општина Попиначка намерава своју цркву споља и изнутра оправити. Посао је процењен на 1586 фор. 78 нов. — Минуендо дражба за издавање тог посла држаће се 7. (19.) јула о. г у 1 сахат после подне у општинској кући. Лицитанти имају пре дражбе 10% пишманлука положити.

У Попинци 13. (25.) јуна 1891.

Јован Бановачки,
председник.

53 **СТЕЧАЈ.** 1—3

Пошто је учитељско место на срп. верозаконској школи у *Торњи* (чанадска варошица) привремено попуњено, овим се отвара стечај усљед закључка месне црквене скупштине од 9. јуна тек. год.

Плата је 280 фор. а. вр. у готовом новцу, $3^1/_2$ јутра оранице земље, на коју учитељ сам порезу плаћати има, 5 фор. паушала, 5 фор. у име перозаконства, слободан стан од једне собе и кујне, три хвата тврдих дрва. Од погреба где буде позван добија 50 новч. награде.

Дужност је учитеља, осим предавања у свакидашњој и повторној школи још и појање у св. цркви и обучавање школске младежи у појању. — Само они ће бити изабрани, који су вешти мађареском језику.

Првенство ће они имати, који буду лично присуствовали на св. Илију, када ће се и избор објавити.

Но даје се на знање: да изабрани може тек од 1. септембра у звање ступити.

Из седнице црквено школ. општинске држане у Торњи 9. јуна 1891.

Бранко Ј. Чавић,
срп. нар. учитељ и перовођа.

Сава Сучулов,
председник.

47 **СТЕЧАЈ.** 2—2

Овим се отвара на учитељско место срб. верозаконске помешане IV. разредне школе у Рибици у Бачкој.

Учитељска је плаћа 400 ф. а. в., и то свака три месеца из политичне есеске благајне напред прима, од укопа где га позову 50 кр., од нарастоса 40 кр.; земље 16 катастралних јутара прве класе, на које и порез плаћа, слободан стан с великом баштом, и сламе за огрев школе и стана колико потроши

Учитељу спада у дужност поред школске наставе појторну школу држати; у цркви сам појати, и децу у појању обучавати; у црквеним општинама перовођа бити и црквене рачуне водити; првенство имају који су Сомборску препарандију свршили и вешти у пјењу.

Молбенице имају се најдаље до конца јула 1891. год. школском одбору у Рибици — per Nemes Militits последња пошта Рибица послати и лично престати.

Младен Продановић,
председник.

Кузман П. Јанковић,
парох

42 **СТЕЧАЈ.** 2—3

Овим се расписује стечај на место умировљеног учитеља на срп. верозаконској основној школи у Нађфали. (Тем. варм.) Рок стечају је до 28. јулија а избор 6. августа о. г. Плата учитељска је у готовом новцу 200 фор., у име огрева 40 фор., 50 кибли пшенице у нарави, 4. ланца сенокоса, $^1/_2$ ланца баште у пољу и пристојни стан с баштом и на ову земљу има порез платити.

Дужност је учитељу десну певницу држати и све школском уредбом прописане предмете у школи предавати, — и перовођство водити.

Молбенице имају се упутити месном школском одбору. Првенство ће имати који се лично представи.

Из седнице срк. школског одбора држане у у Нађфали 11. јунија 1891.

Павел Ристић,
перовођа.

Вељко Аничић,
председник шк. одбора.

48 **СТЕЧАЈ.** 2—3

Ради попуњења једног учитељског места на верозаконској школи у *Елемиру* отвара се овим стечај.

Плата учитељска састоји се из годишњих 300 ф. а. вр. редовне плате, 100 ф. а. вр. као певца у цркви, 4 хвата сламе у име огрева, 6 ф. а. вр. у име паушала годишњег, и стана, који је осим школског здања, са баштом од 800 □ метера.

Ко жели ово место получити, нека се са својом ваљано инструираном молбеницом до 20. јула (1. августа) т. г., *којег ће се дана и избор обавивши*, обрати на доленаписани одбор.

Елемир, 13. (25.) јуна 1891.

Срп. правосл. црк. шк. одбор.

Бр. $\frac{702.\ 705.}{Е.\ К.\ 208.}$ ех 1891.

46 **СТЕЧАЈ.** 2—3

На парохију Госпић у Личком протопресвитерату, овим се расписује стечај.

Интекалара нема.

Рок пријављивању траје до 19. (31.) јулија 1891.

Из сједнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком 16. (28.) маја 1891.

Епархијска Конзисторија Горњо-Карловачка

„Српски Сион“ излази сваке недеље на великом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За *стране земље* на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројеви стоје 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се накладној *штампарији А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи* уредништву *Сам Петровићу* у *Новом Саду*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ.

црква баш хоће тако, а вјештина мора учинити тако, и никако друкчије, ако хоће да направи икону за православну цркву.

Не ваља *полијевање*, не може бити *погружење*, мора бити *полагање руке*. Христос цар прима **рѡ҃ское крещеніе** и **рѣ҃шѣ положитъ рамѣ на кладникъ**. Поклонимо се са страхом и трепетом тој лијепој и многозначајној слици!

Довде је допирало спорно питање између мојих пријатеља. Ако сам им можда и помогао да свој спор праведно докончају, ипак држим да не би било право ни њима, ни другима, да овдје престанем. Пред нама су тек главне особе иконе крштења, могло би се рећи: икона у заметку. Свакако би ваљало видјети, како ће се она развити до пунога свог облика, јер ми већ знамо да је на богојављенској икони крштење *средиште*, око кога су груписане представе свију оних мисли, које је црква метнула у основу празника богојављенског, и које су исказане у богојављенском тропару. Ваља дакле видјети, како црква може допустити, да се те њезине мисли на икони представе.

Погледајмо на досадањи нацрт за слику нашу. Христос стоји у Јордану, Јован му спустио своју десну руку на главу. То је крштење којим је Јован крштавао. Али крштење Христово, ново је крштење. С Јордана ће засијати благодат, која све освећује, благодат св. Духа. У Јордану стоји Син божји, који добива од Оца потврду свога месијанства. Ступајући у Јордан Христос улази у свијет, да сврши оно због чега је оставио крило очино. Небо и земља спајају се свезом благодати. Збива се догађај необичан. **Трепетенъ бысть Предтеча. Море видѣ и побѣжe, Іорданъ пакъ возвратисѧ вспятъ**![32]) Уз такве околности догађају се сви они догађаји, који су спојени са богојављењем.

Сви са богојављењем спојени догађаји треба да добију израза на икони крштења Христовог. Јеванђелиста је казао, да се над Христом појавио св. Дух, *у облику голуба*. У таквом облику доћи ће дакле св. Дух и на икону. Исти јеванђелиста казује, да се чуо *глас* с небеса, који је говорио познате нам *ријечи*. Може ли то доћи на икону? Може. Црква није противна да се те ријечи *напишу* на згодном мјесту иконе. То би била најобичнија представа тог догађаја. Но сликар се може довити и другом начину, да га изнесе у облику, који ће више одговарати његовој вјештини. Чуо се глас, дакле неко је говорио. Тај који је говорио назива Христа својим сином, дакле он је *отац, Бог, Саваот*. Ако сликар представи онога који говори, мјесто говора, он неће погрешити. Само та представа мора по замишљају своме таква бити, да се може разумјети, да то није конџа саме појаве, већ само допуна. А то се може учинити тек наговјештеним *изрезом Саваота у облацима*. Манифестација *божанства тријипостасног* добила је тиме свој израз на икони, јер ту је Отац, Син и св. Дух. Добила је израза и *потврда месијанства Христовог*, јер Отац је за то ту, што свједочи о своме Сину. Још има да се изрази и она мисао која се садржи у ријечима цркве: **склаѣ҃ся Христѣ Божѣ**, мисао о ступању Христовом на дјело. То дјело је спасење свијета. Представник свијета је човјек. Стављањем *груде људи* на икону, на згодном мјесту и на начин, да се на њима види њихово задивљено очекивање, добива и та мисао свој згодан израз.

Као што видимо, све мисли које су у основи богојављенског празника и које су свезане са крштењем Христовим, даду се врло згодно представити на икони. Па их и треба представити. С њима такође и изузредне, које се тичу појединих околности, у којима се збио догађај тога крштења. На првом мјесту обраћа на се пажњу божанско достојанство главнога лица на икони, Христа. Појављује се ту Бог, цар небеса, који силази у воду Јорданску. И земаљски цар, кад се свијету појављује, окружен је слугама. Тијем више треба да је окружен својим слугама цар небески. А *анђели* су божји **слѹжебныѩ дѹси**, Христови пак **нарочито**.[33]) Мени се чини да би анђели требали на рукама својим да држе хаљине Христове, или ха-

[32]) Псалам CXIII. 3.

[33]) Јевр. I. 14. Мат. IV. 6. ср. Псал. XC. 11. 12.

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 27. У НОВОМ САДУ 8. ЈУЛА 1891. **Год. I.**

ПРЕД ИКОНОМ КРШТЕЊА ХРИСТОВОГ,

или

ПРТИЦА ИЗ ИКОНОГРАФИЈЕ.

НАПИСАО

прота **Јован Вучковић**, професор богословије.

(Свршетак.)

Моје теоретично разлагање можда би могао ко и не повјеровати. Мени се чини да је оно потпуно основано и да, бар у главноме, друкчије бити не може и не смије. Но што је за моје увјерење доста, не мора бити доста другоме. За то ћу ево још лијепо и поштено навести оно, на основу чега се створило у мени увјерење, да се спор мојих пријатеља мора ријешити на начин како сам га ја ријешио.

Осим свега онога што сам о питањима овдје дотакнутим научио и читао, и што сам вазда савјесно наводио, ја сам још тражио *старе иконе* крштења Христовог и *описе старијех икона*, да на њима провјерим своје закључке и да их проширим. Можда ће ти описи помоћи и другима да дођу до сталног увјерења, за то их овдје и стављам, бар у кратко. И то само најглавније.[42])

Врло радо бих говорио о добу *симболичког* представљања крштења Христовог, као што је н. пр. нађено на једноме саркофагу у Риму, гдје *Христос као јагње стоји у води, а друго јагње са обале ставља му ногу на главу*,[43]) али нити сам за ову периоду у иконографији крштења Христовог сабрао довољно материјала, нити пак ово доба стоји у свези са питањима, која су моји пријатељи покренули; за то прелазим преко тога.

Да ли се из доба *прије Константина* нашла која слика крштења Христовог, о томе се археолози не могу да сложе. Што један прогласи за слику крштења Христовог, то други проглашује н. пр. за слику спасавања Петра из морских таласа. Тако на једној слици, из почетка *II. вијека*, представљен је на обали човјек у тунику одјевен, те пружа руку другоме који је у води, да му помогне изаћи, од озго пак спушта се голуб.[44]) Вјероватно је, да је ту представљено крштење Христово у моменту, кад Христос излази из воде, дакле

[42]) Морам казати да их нијесам нашао онолико, колико бих био желио. Библиотека богословског завода задарског, а то је једина овдје у коју сам могао завирити, није у овом богата. Сам пак нијесам могао куповати сва дјела, у којима бих више тога нашао. Но при свем томе држим, да је доста и оно што сам нашао.

[43]) *Kraus*, Op. cit. B. II. S. 834.

[44]) *Ibid.* S. 832.

онај моменат, који је описан у јеванђелиста Матеја.[45])

У добу *непосредно послије Константина* слика крштења Христовог мио је предмет за *скулптуру* на саркофазима. По опису Краусовом[46]) до сада прикупљених слика те врсте, представљено је на њима крштење Христово овако: Христос је сваг да наг, представљен увијек као дијете, стоји крај пећине из које тече вода (један пут тече вода из облака, а један пут стоји дијете Христос до кољена у води која из пећине тече), од озго се спушта голуб, руке у дјетета опуштене су низ тијело (један пут подигнуте); Јован стоји крај дјетета, обучен је у кожу или у палијум, десна рука му свагда гола, те је (један пут лијеву) *полаже* на главу дјетета (један пут само држи он у десној руци шкољку, у коју граби воду што од озго пури, па је на главу дјетета *лије*)[47]), претеча је представљен као човјек са дугом брадом и косом (два пута је голобрад); свагда се спушта од озго голуб (само један пут не), крштењу присуствује (на неким споменицима) још једна особа, коју археолози држе за пророка Исаију

Из *шестога* вијека сачуван је мозаик на једној баптистерији равенској, који представља слику крштења Христовог: Христос са брадом и дугом косом, спуштених очију, наг стоји до преко кољена у води; Јован у обичном облику и одијелу стоји на обали, у застртој лијевој руци држи крст, десном *лије* воду на главу Христу (ово је опет касније урађено), од озго се спушта голуб; на слици се још добро распознаје лик чврста човјека са вијенцем од рогоза и трском, крај њега извирнут пехар из којега вода тече, над њим натпис Jordann.

Garrucci мисли да Јордан овдје улази и у саму радњу, јер држи неку хаљину. Он држи да је то хаљина Христова, или чаршав за отирање.[48])

Из *шестога* вијека је већ споменута слика у библији сирској и скулптура на катедри Максимијановој у Равени. На првој појављује се рука божја изнад голуба. На другој два анђела иза лика Јованова, који полаже руку на главу Христову. Анђели држе хаљине Христове, или чаршаве.

Из *осмога* вијека је једна фреска из S. Ponziano у Риму; на истој је представљено крштење Христово са новим једним додатком, наиме, крај анђела који се помаља из облака, дошао је *јелен* на воду.[49])

Из *једанаестога* вијека навешћу опис иконе крштења Христовог из ерминије у сликарској његотини, која је нађена на Атону.[50]) Христос стоји наг у Јордану, а претеча на обали ријеке стоји с десне стране Христу. гледа горе и своју десну руку држи на глави Христовој, лијеву као да ће горе да испружи. Од озго с неба лети Дух свети, од кога се зраке просипају на главу Христову, у зракама је записано: **Сій есть Сынъ мой возлюб-**

[45]) *Матеј* III. 16.

[46]) *Kraus*, Op. cit. S. 834.

[47]) Ево први пут *полијевање!* Но по среби, јер друкчије би ми тијесно било, упозорио је *Strzygowski* (у своме дјелу: Iconographie der Taufe Christi, München 1885. Taf. Ia. 6., кога моје очи на жалост не видјеше, и које ја наводим по Краусу) на једну врло важну околност код ове скулптуре Цијела скулптура изведена је у *мрамору*, а та вода у школаља учињена је из смјесе *креча и жјешка*. Кад то знамо, онда нам се није тешко досјетити, да је та кречна и пјешчана смјеса новијега датума, и да је досјела ту приликом *касније* реставрације.

[48]) Можда Garrucci има у овоме и право, али мени нада на ум један догађај, који се опет доводи у свезу са крштењем Вода Јорданова устукнуће, кад у њу сиђе Господ. Тај исти Јордан устукнуо је још једном празником, наиме онда, кад је по њему ударио Илија, капице и Јелисије, својим плаштем, **милостію** (IV. Цар. II. 8. 14). Наша црква пјева у служби 5. јан. на павечерију овакву пјесму: **Сѣчется стрѣла прекѣ милостію іорданскаѧ прошрази́вшіи крещеніе твое.** Није ли дакле плашт, који на овој слици држе персонификовани Јордан, овај Илијин плашт — **милость** — који већ једном пресјече воду Јорданову, да праобраз будућег крштења? Мени се чини да би могло бити.

[49]) С обзиром на ријечи из 2. и 3. стиха XLI. псалма јелен је овдје очевидно симбол жудње хришћанске за тајном крштења.

[50]) *Didron-Schäfer*, Op. cit. S. 178. Садржину те књиге наводим као да потиче (по *Kraus*-у, Op. cit. B. II. S. 15) из XI. вијека, и ако не можда у данашњој својој редакцији. Изразито учени *Краус* није знао за „*Пјесма о Пањелимону*“, такође учењака епископа руског *Порфирија*, који на основу историчких података доказивање, да је Солунанин Пањелим, о коме ова ерминија спомиње, радио као сликар између 1580. и 1580. године (види: Труды кіев. дух. акад. Кіевъ 1867 Т. IV. стр. 280—281). Но за то се још не мора ова ерминија бапити у XVI. вијек, јер свакако је Пањелим, баш као највећи сликар међу савременицима и оснивалац знамените школе сликарске, разумијевао и познавао старе традиције, од којих многе преслаже још и с ову страну XI. вијека, па дошавши до Пањелима, прешле су с њиме и у касније вијекове. Овољно за оправдање, што овај опис стављам у XI. вијек.

ленный, ѡ немже благоколихъ; с лијеве стране стоје анђели пуни страхопоштовања руке су им подигнуте а застрте њиховим хаљинама; ниже претече у сред Јордана, је наг човјек који је попријеко полегао, те окрећући главу погледа бојажљиво у Христа, у руци пак држи суд из кога во да тече; око Христа су у води рибе.

Из *шеснаестога* вијека биће једна слика са натписом **Крещеніе**, коју сам нашао, и овдје ћу да је опишем. Са сликарске стране, особито са стране перспективе, дало би се много што шта при овој слици жељети, но мени је овдје главно, шта на њој има. Христос стоји у води, до близу ребара, вода као да је устукнула од његова тијела, које се све види; ноге су у положају, у коме се сликају на распећима нашим, бедре су опасане, лијева рука опуштена доле, десна подигнута до прсију, а прсти на њој сложени, рекао бих, на благослов; око главе нимб са крстом; с десне стране на каменитој обали стоји Јован, обучен у дугу пространу хаљину, око главе има прости нимб разазнаје се подуга коса и осредња слаба брада, на погама има сандале, тијело му је нагнуто нешто према Христу, десна му рука (од рамена сва гола) почива на глави Христовој, лијеву руку (која се види ниже десне), са опруженим прстима, као да подиже горе; ниже Јована види се на обали кржљаво дрво и на њему сикира; на противну обалу смјештена су три анђела, двојица смјерно гледају у Христа, трећи подигао главу к небу од куд долази Дух као голуб, који око главе има прости нимб, а од нимба излази неколико кратких аракова управљених према Христу; сви анђели имају једноставан нимб, руке су свима застрте по подигнуте као да нешто држе, или као да ће нешто на руке примити; у води се виде по странама ногу Христових по двије рибе, које пливају у правцу од тијела Христовог.[51])

Из *седамнаестога* вијека нашао сам четири слике крштења Христовога описане.[52]) Опис једне одговара у главној садржини горњем опису. У опису друге спомиње се да Јован држи у лијевој руци свитак, а код Христове слике напомиње се, да Христос нагиње главу под десну руку Јованову.[53]) Трећа је исто тако описана, само је опис проширен са кратким описом изгледа Христовог и Јовановог. Опис пак четврте понавља све то, те казује још даље и ово: у врху иконе, на маленом пољу стрјелчасто оцртаном, види се слика Господа Саваота у облику старца, који се помаља из облака, на глави му нимб са зрацима, у лијевој руци држи куглу земаљску у коју је усађен осмокрајни крст, десном руком благосиља; испод споменутих облака спушта се Дух св. као голуб на Христа; при крштењу су три анђела од којих један држи хаљину; иза анђела виде се двије групе гледалаца који се диве ономе што виде; при ногама Спасовим лежи полунаг старац који подиже главу, а руком чини покрет поплашености; друга фигура, млада дјевојка, на пола се окренула од призора, те и она покретом руке изражује страву; над главом старца је натпис: Јордан, над главом дјевојке натпис: Море.

Није назначно из кога су вијека, али су сигурно већ у стотине година ушле иконе крштења Христовога, које је на путу своме кроз Атос и Грчку *Didron* гледао, од којих неке описује у примједбама својим о атонској сликарској ерминији. Из тијех његовијех примједаба вадим слиједеће. Христос је већим дијелом наг (по бедрама само препасан, врло ријетко хаљином заогрнут), обично стоји до појаса у води. Дух свети у слици голуба има који пут нимб једноставан, који пут опет окружен је свијетлом ауреолом. Бог отац преставља се у слици само са горњом по-

[51]) Слика та је у молитвенику србуљском, кога сам нашао у библиотеци пок. владике Стефана (у правосл. богосл. задарској, под бр. VII. 15). Стављам га у XVI. вијек, јер држим да је на Вуковићеве штампарије. Формат књиге, дакле и слике, мален је. На другим неким сликама у овом молитвенику јасно се већ опажа страна увала, на овој пак не могох га опазити.

[52]) Ѳ. Смирновъ, Описаніе коллекціи древнихъ иконъ археол. музея при кіевской духовной академіи, у „Труды кіев. дух. акад.“ 1878. Т. II. стр. 338., Т. IV. 128 137. 139.

[53]) Ко да се не сјети пјесме прикеве, на „**слаки**“ вечерње богојављенске, послије „**Господи коузкахъ**“ која се почиње ријечима: **Приклонивъ єси главѣ предтечи . .**

*

ловином тијела, одјевен је као цар, на глави има затворену круну, у руци држи златан скиптар. Бар на двадесет мјеста у Грчкој нашао је тај ученьак, у мозајику и фрескама, персонификацију Јордана на сликама крштења Христовог. На неким сликама почивају ноге Христове у води јорданској на четвртастом камену, а из углова тога камена помаљају се четири змије које у љутом али и немоћном бјеснилу подижу главу спрам Христа.[54]) На једној слици вири из воде црвени камен, и на њему стоји Христос, а змије из камена подижу главу на Христа. Кад кад је Јордану, у слици старца боје као вода. дато мјесто с десне стране Христу; мору пак, у слици дјевојке у модрој боји морској са зеленкастом круном, с лијеве стране. Јордан устрашен бјежи, а море вуку двије велике црвене рибе са позорнице. Који пут види се Дух свети у облику бијелог голуба да лети из стана божјег, који је пун анђеоских ликова.[55])

Водио бих да сам имао при руци и више шта, но за умирење моје савјести и за оправдање свега онога што сам рекао расправљајући питања, која се покрећу и која се могу покренути пред иконом крштења Христовог, мени је било и ово доста. Можда ће и другој браћи мојој такође бити доста, да стеку бар колико толико оправдано увјерење о томе, каква мора изгледати икона крштења Христовог, ако ће јој православна црква дати одобрење.

На крају још једну ријеч. Да се разумијемо.

Криво би ми учинио свако ко би помислио да је ова иконописна цртица хтјела распирити какву међу браћом, или можда кога омаловажити. Само који зрачак свјетлости хтио сам да пустим на питање, које се у јавности покренуло и за које мишљах, да га покренуше људи мени блиски. Њих сам хтио измирити, показујући им једини, како се мени чини, начин за правилно и праведно ријешење њиховог питања. Можда ће коме од њих и криво бити, но нека не буде ни један љут на ме, јер сам говорио само оно што мишљах да је оправдано. Као што се из цијеле ове цртице могу увјерити, ја сам на њих мислио и о њима говорио само толико, колико је било нужно, кад су ми они већ турили перо у прсте, да пишем ову цртицу. Само пак питање било је за ме главно.

Од једнога укора, који се може и мене тицати, и ако се ја нијесам освртао ни на једну слику ни једнога нашег савременог сликара, морам се бранити. Мој пријатељ Јосић напријед је окрстио свако устајање против извјесне слике неким чудним именом, строгим консерватизмом.[56]) Моје разлагање не подудара се баш ни са оном сликом. Укор пада и на мене. Па још можда на мене баш прврога. *Консервативан!* У свијету се људи стиде тога имена. Можда и с правом. Али у цркви, кад се тумачи *учење* црквено, било то тумачење или ријечима учитеља, или чинима богослужења, или кичицом сликаревом, или длијетом каменоресца, којим се ослобађавано гријеха. С Јордана полази Христос на дјело своје, које је постало потребито баш због ђавола-змије, а на првом кораку управ средиште га опет ђаво. Те мисли морале су руководити сликара, кад је сликао ово змије. А камен, није ли сам Христос? С њером у њега, крој св. крштење, постаје хришћанин слободан од отрова ђаволског.

[54]) Didron приповиједа да је питао сликара у Есфигмену, шта би имао тај камен значити и те змије, на му није знао то казати. Изгледа ми то чудновато. Бар што се змија тиче. Мени се чини, да је то лако протумачити. Већ пред празник богојављења црква православна пјева на вечерњој служби 5. јан. „**слакѕ**“ на „**Господи воззвахъ**“, и та пјесна гласи: **Готовися Іордане рѣко, се во приходитъ Христосъ Богъ креститися ѿ Іоанна, да змѣевъ некиднимыя главы сокрѹшитъ божествомъ во водахъ твоихъ. . .** У служби богојављенској, истом приликом, пјева православна црква: **сокрѹшилъ еси главы змѣевъ.** Змија је симбол гријеха, крштење Христово зачетник нашега крштења, којим се ослобађавано гријеха. С Јордана полази Христос на дјело своје, које је постало потребито баш због ђавола-змије, а на првом кораку управ средиште га опет ђаво. Те мисли морале су руководити сликара, кад је сликао ово змије. А камен, није ли сам Христос? С њером у њега, крој св. крштење, постаје хришћанин слободан од отрова ђаволског.

[55]) *Didron-Schäfer*, Op. cit. S. 178. u. 2. 3.

[56]) „*Српски Сион*“, год. 1891. бр. 23. стр. 362.

пријатељ наћи и мене у редовима најрадикалнијим, који од свег срца жеље радикалан преокрет у нашем домаћем црквеном сликарству.

А, **Ты** *длaнію раба* **рѣкополагаемый чело**-**вѣколюбче Господи**, не уништи у гријех недостојном своме слузи, ако је слабо или непотпуно заступао мисао Твоје цркве, са којом она излази да се поклони икони крштења Твојега.

У Задру на дан св. великомученика срп. кнеза Лазара 1891.

„СЛАВЕНО-СЕРБСКЕ“ НАКАЗЕ У СРПСКОМ ГОВОРУ И ПИСМУ.

(На част Његовој Светости патријарху српском Ђорђу.)

(Настављак.)

6. Неки наши књижевници а на име духовници, још и данас говоре и пишу: зачало, кназ (*кнагиња, кнажевић, кнажевина*, кнажевски и т. д.), начало, началнѝк, началнѝство, преосвја̀шченство, свја̀тост, чадо, част и частица (у смислу *део* и *делић*), причасник, учасник, участвовати, притја̀жање и притја̀жатељ, и т. д.

Но да видимо, је ли то исправно? — Носноме гласу *а* (ен). у староме словенском језику, одговара у нас свагда *е*, на пр. *китазь, зачало, нпа, клатва, кънязь* и *кънагь, часо, начало, натъкъ, почати, скатость, срѣшта, чадо, часть* и т. д., у србуљама: *китезь, зачело, име, клетва, кнезь* или *кнезь* (и *кнегь*-). *часо, начело, пенъкъ, почети, светость, срећа, чедо, честь* и т. д.

Како су све напред побројене речи позајмљене из садашњег црквеног словенског језика, или боље рећи из „славеносербскога“ који је пређе владао, и како су оне све до једне противне организму нашега језика, те као такве не могу бити примљене међу наше све дотле, док се не подвргну законима у језику српском, или другим речима, док се не обуку у српско одело или рухо, — последак је тога да их, према старом и српском словенском језику, као и према српском народном говору, (који би иначе сам био довољан јер је против њих), у српском књижевном језику ваља овако писати: *зачело, кнез (кнегиња, кнежевић, кнежевина, кнежевски* и т. д.), *начело, начелник (градски, срески, окружни), начелство, преосвећенство (-ешшен-), светост, чело чест* (део) а *честица* (делић), *причесник, учесник, учествовати, учешће*, — као и: *витез, име, клетва*, (кад на придев *клетвен* додамо наставак *ик*, добивамо *клетвеник = вазал*, а не ваља „клетавник“, као што не ваља ни „жртвавник“, ни „молитавник“, ни „служабник“. него треба *жртвеник, молитвеник, службеник*), месо, петак, почети, срећа (придев је *срећан, срећни* и *срећни*, као *кубни* и *кушни*, а „срећан“ и „срећни“ не ваља, јер није органски), и т. д.

Напомена. К речи „кназ“ ваља напоменути, да и сам корен те речи сведочи, да је треба и говорити и писати *кнез*, јер *кънагь* и *кънязь*, као и још неколике речи на *язь*, јесу, као што данас словенисте једнодушно кажу, порекла германског: *chuning*, од којега је и давашње немачко *König*, краљ. — К речи „честица“ ваља напоменути, да свештеници по Бачкој, а може бити и још гдегод, по крај свега словенисања, мали део просфоре зову: *честица*. — К речима „притјажање“ и „притјажатељ“ ваља напоменути, да оне у српском духу ваља да гласе притежање и притежатељ; но како то нису српске речи него руске, треба место притежање и говорити и писати *државина* а место притежатељ ваља *држалац, држитељ, држач* (који има вољу и да задржи ствар као своју), па тако треба то и у грађанском закону називати. Што опет неки, место државина и држалац, предлажу „посед“ и „посједник“, то је према латинскоме *possessio* и *possessor*; а *посести* значи у нас *узјахати* коња, *посед* значи *походу* (село, посело, полажење), *посетник* значи *полазника, посећивати* значи *похо-*

дити полагати. Кад „посједник“ не ваља у смислу *der besitzer*, него треба *држалац* и т. д., онда не ваља ни „велики посједник“ у смислу *grossbesitzer*, а још је горе „велепосједник“, („велесед“), јер је то тако исто сложена реч противу својства српскога језика, а по немачком језику, као што су и ове: „велеиздаја“ (hochverrath), „велекрст“ (grosskreuz), „велесила“ и „велевласт“ (grossmacht), „велетрговац“ (grosshändler), „велеум“ (grossgeist) Да су ове сложене речи праве наказе, увериће се свак, кад покуша рећи: Велебританија, велеград, велекнез, велеотац, велесело и т. д. По југо-западним крајевима место *велики*, говори се и *вели, а, е*, а место *велико* има тамо стојаће *вело*, на пр. *вело* добро моје, и од тога „вело“ сковане су поменуте наказне сложенице. А као што се говори и пише: *Велика Британија, велики град, велики кнез, велики отац велико село*, исто тако ваља говорити и писати и: *велика издаја, велики крст, велика власт, велика сила* или *вел. држава, велики трговац, велики ум*, па и *велики држалац* (а ни по што „велики посједник“, још мање „велепосједник“) Осим *вело* = *велико*, значи *вело* и *много*, на пр. *вело* једе = *много* једе.

7. Исто тако пишу и говоре неки још данас (са *л* а не *ль*): доказ*ателство*. надлеж*ателство*, општој*ателство*, попечит*ељство*, правит*ељство* и правит*ељствени*, итд.

Место доказ*ателство* каже се *доказ, сведоџба, исказ сведока* = *zeugenaussage* (а *сведочанство* = *zeugniss*). — У староме словенском има надлѣжати = *imminere*, т. ј. *лежати над, бити над*, а то је *власт (behörde, amt, gericht)*; у Руса нема речи „надлежатељство“, него имају само надлежать и надлежащій, а власт и службу зову: начальство, законная власть; должность, званіе. Српски се место „надлеж*ателство*“ и „надлеш*тво*“ каже *власт*, м. „надлежност“ *власнока*, м. „надлежан“ *властан*; м. „зван*ије*“ и „звање“ каже се *дужност посао, служба* (служба није дружба), *службовање, пословање*; м. „званичник“ *службеник, послдавч, посленик, чиновник*: м. „званично“ *службено*; место „канцеларија“ *писарница*; м. „варошка“ кућа *градска кућа* или *општински дом, судница*. — Место „општој*ателство*“ каже се *прилика, ово што* (не треба нам ни „околност“ = *der umstand*). — М „попечитељ“ кажемо данас *министар* (*minister*), а ја бих казао *доглавник*, м. „попечит*ељство*“ *доглавништво* (а да запустимо реч *министарство*). — М. „правит*ељство*“ *влада, државна* или *земаљска управа*, а м. „правит*ељствени*“ *државни, владин, државне управе*.

(Наставиће се.)

О СТАРОЗАВЕТНОЈ ПАСЦИ.

(По св. писму и тумачењима односних места.)

Написао **Д. Ружић**, *богослов.*

Речено је, да после пада првог човека Бог није хтео са свим одбацити од себе палог човека, већ је у лицу Авраама и семена његова изабрао себи народ, који ће бити посилац имена његовог, кога ће он чувати и преко својих пророка и посланика опоминьати, да исби пао у крајње неваљалство, како би доцније достојан био. да се у њему појави сам Бог у телу човечјем, као избавитељ и искупитељ света који ће опет васпоставити грешника и учинити га светим и непорочним. Изабрао је Аврама и семе његово, да ходе путем његовим, и да твори оно што је право пред Господем, и да слави име Господа, и, као награду за сва ова дела, обећао им је, да ће их увести у земљу плодну, где тече мед и млеко, да ће бити цареви народа и т. д.; видљиви знак печат овог обећања јесте обрезање. Ово обећање испуњио је Господ кад је извео Израиља из Мисира и за спомен овога изласка одредио је празник, пасху. Установљењем пасхе тек посвећује се дакле народ јеврејски као прави избраник Господа и долази у земљу обећану. У

овој земљи вршиће он ону велику мисију, за коју га је Господ изабрао. Празник пасхе дакле основан је на врло важном догађају теократичне израиљске историје, и по том имаће врло велики значај у јеврејском народу и његовом религиозном животу.

Да видимо дакле у чему се састоји овај празник.

Закон, који одређује, како ваља празновати пасху, налази се у старом завету, поглавито пак у петокњижју мојсијевом Први пут се спомиње у Исходу XII. 1., на име тамо, где излази народ израиљски из Мисира. Најопширније на овом месту спомињу се правила, и то Бог их говори Мојсију. Ова наредба попавља се више пута приликом опширног законодавства на Хориву и у пустињама амонским. Овом приликом наредба о пасци или се само у кратко наглашује, или се поред овог и појединн моменти празновања јасније, околностима сходније изражавају У Исх (XII. 1—28) исказао је Господ како ваља клати пасху с обзиром о обито на тадање околности. За то има на том месту споменуто и таквих тачака, које су доцније постале излишнима; нпр. оно: „А овако једите: опасани, обућа да вам је на ногу“ и т. д. које се доцније као излишно није чинило. Поред свега тог ово је место најглавнији извор за празновање.

Име „пасха“ примили смо путем грчког језика У јеврејском право име гласи „песах“ и по тумачењу оријенталиста долази од глагола „пасах“. Основно значење овог глагола јесте „скочити“, отуд после и други смисао „прећи, проћи“ т. ј. прећи преко Мисира. и поубијати првенце мисирске, а међу тим, да народ израиљски остане неповређен. У српском преводу по Даничићу врло је згодно употребљена реч „продазак“. У српском језику „проћи“ значи кретање кроз извесно место, ал значи и оставити неког на миру. (1 иди Амос VIII. гл. 2.) Оба ова смисла садржи у себи и реч „пасах“. Данас у цркви хришћанској употребљава се по грчком смислу преливена реч „пасха“ (*Πάσχω*). Како је она добила у грчком језику ову форму, ако је ко радознао, нек завири у беседе Григорија Назијанског, на име пак у његову беседу о Ускрсу (385 г. у Аријанзу) на ће тамо видети, где стоји: „Ми често наилазимо у списима, да се тамнија обележја претворе у јаснија, или тврда у избрана то исто онажамо и овде, т. ј. неки су држали да ова реч обележава страдања Христова, која су нас спасла, и због тог су прекројили јеврејску реч по грчком смислу. Дугом употребом би примљена ова реч. и доцније приписивала јој се много већа важност, јер ју је народ. као побожнију радије слушао.“ Данас у целој цркви хришћанској, и на истоку и на западу, како у богослужбеним тако и у научним богословским делима, употребљава се реч „пасха.“

(Свршиће се.)

О ОПШТЕМ ФОНДУ ЗА СВЕШТЕНИЧКЕ УДОВИЦЕ И СИРОЧАД.

(Наставак.)

Могло би се рећи: на је ли право из милосрђа према удовици једног Петра поткопавати темељ зграде фонда удовичког; за љубав сирочади једнога Петра крњити и смањивати фонд удовички и тиме доводити у опасност опстанак истога те дакле материјалну безбедност других многих свештеничких удовица и свештеничких сирочади?

Но зар није и не би било начина, да се осигурање удовице и сирочади једнога свештеника Петра постигне и омогући и без поткопавања темеља зграде, и без крњења и смањивања фонда удовичког?

„Да је живео још годину дана, имала би 15 фор. месечно“ — гласи приведени одговор удовице нашег друга и брата. Из ових речи учимо се и дознајемо ми још нешто из штатута за удовички фонд архидијецезе. Месечна потпора од 15 фор чини годишње 180 фор. Улог је 200 фор. Потпора је дакле са 20 фор. мања, или

од улога се одбије 10% у корист фонда, а остатак од 180 фор. чини величину износа годишње потпоре.

Ето нам кажипута при решавању и одговарању на горње питање! Ако се дакле у правилном случају т. ј. кад неки свештеник после навршене три године умре, одбија 10% од улога и остатак издаје као потпора његовој удовици не би ли се зар могло одбити 13% од улога, те свакој свештеничкој удовици, односно сиротињи издавати годишњу потпору од 174 фор. место 180 фор., ли тога ради, да не остану без потпоре ни оне свештеничке удовице заједно са својим сирочадма, којих су мужеви пре навршене три године умрли? Код оних свештеничких удовица и сирочади, којих су мужеви односно очеви пре навршене три године умрли, могло би се од ул га одбити и више процената, н. пр. 20 па чак и 25%, те издавати им годишњу потпору од 160 или 150 фор. Смањити дакле само са 6 фор годишњу потпору оних свештеничких удовица, којих су мужеви после три године умрли, па тиме створити и дати потпору и оним свештеничким удовицама, којих су мужеви пре три године умрли: то је — без сумње — и лепо и племенито, и братски и хришћански, лепше и племенитије, братскије и хришћанскије, него кад се удовице оних свештеника, који су пре три године умрли, одбијају и остављају без икакве потпоре, просто враћањем уплаћеног улога од 200 фор.. са којом свотом дотична свештеничка удовица може само — умрети, ал' живети никако!

На овај начин би се загатио онај грдни јаз, знатно сузио онај широки понор, врло смањила она велика разлика у осигурању живљења међу удовицама и сирочадима пре три године, и међу удовицама и сирочадима после три године умрлих свештеника. На овај начин постигнута би била цељ фонда за свештеничке удовице и сирочад, јер би доиста свака удовица свештеничка и свако свештеничко сироче осигурано било.

Ово и овако дужни смо чинити већ и на основу лепе српске пословице: „рука руку мије, а образ обадвије“. Само да сачувамо наш свештенички образ светао и умивен, ваља да један другог својски испомажемо, да увек а нарочито у невољи један другом братску помоћ пружамо и дајемо, како би тиме делом засведочили, да смо заиста служитељи и ученици онога, који је показао љубав, „од које љубави нико веће нема, да ко душу своју положи за пријатеље своје“ (Јов. 15. 13.); како би показали, да смо чули, разумели и послушали речи његове: „по том ће сви познати, да сте моји ученици, ако узимате љубав међу собом“ (Јов. 13, 35.); и како би — по упутству св ап. Јована — доказали и засведочили: „да се не љубимо речју ни језиком, него дјелом и истином“, (I. саб. посл. 3. 18) јер говорити, да љубимо брата, а овамо са свим мирно и равнодушно гледати у нужди и невољи њега или кога од његових, значи: своје речи делима терати у лаж.

Не знамо шта мисли и како о овоме наређује „Нацрт штатута за пензиони фонд“, али ако и он наређује слично штатуту удовичког фонда у архидијецези, то бисмо рекли, да би исто наређење ваљало препачити, или правије уништити; јер, као што смо видели, не годи хришћанском оку, не весели хришћанску душу она слика, коју смо по томе наређењу нацртали. По нашем мњењу не треба постављати никакве границе, од које се тек може потпора уживати, него треба потпору издавати и оној свештеничкој удовици, којој је муж одмах прве године умрьо, ако је само мз и једну рату уплатио. Да пак то не буде на уштрб фонда, о том се треба побринути и за то нужно наређење донети.

На доиста небратску и нехришћанску реч неких свештеника, и то оних, који су „удови и без деце и који су од отаца и дедова својих доста имања наслеђили“: „зашто да ми плаћамо, кад нашој породици неће требати тај фонд“ (види: „Одјек на ваљ“). слободни смо приметити: да су та браћа те речи изговорила и згрешила, јер пису размислила, шта говоре; за њих се ваља помолити речима Исусовим: „оче. опрости им; јер не знаду шта чине“. (Лука 23, 34)

(Свршиће се.)

ЗАШТО СЕ ГОСПОД НАШ ВАЗНЕСАО НА НЕБО?

Из љубави према нама Господ је сишао на земљу, живео међу нама, положио за нас душу Своју на крсту, а из љубави према нама и вазнесао се од нас на небо. Ево шта је Он говорио ученицима Својима: *„Боље је за вас, да Ја идем, јер не одем ли Ја, Утешитељ неће доћи к вама, а ако одем, послаћу вам Га.“* (Јоан. 16, 7.) Свакоме од нас, као да би тако говорио Он, ваља ићи у свет, да проповеда о Мени; на то сте ви и Апостоли; но не мислите, да ћете у свету наћи радост. *„Въ мірѣ скорбни бѣдете, восплачете и возрыдаете, а мірх возрадѣется, вы же печалны бѣдете.“* (Јоан. 16, 20.) Тебе ће Петре повести, *„куда ти нећеш.“* (Јоан. 21, 18.), затвориће те у тамницу, и у Риму је за твој крст спремљено већ дрво. Ти ћеш, Јакове, први пострадати од мача у Јерусалиму. Тебе ће, Јоване, далеко, далеко послати, у прогонство на острво Патам. Тебе, Андрејо, чека крст у Ахаји; а и тебе, Филипе, ваља умрети на крсту у Јерапољу; с тебе ће, Вартоломеје, здерати кожу у Арменији; тебе ће, Томо, копљима избости у Индији; а тебе, Матеје, спрема муке Етиопија. Да, пред свакога од вас износи се већ чаша страдања. А коме је пријатна невоља? Па како ћете се ту сачувати без утехе? Да, и после вас биће људи, који ће, као и ви, за име Моје, претрпети разна мучења; или ће сами почети распињати тело своје због страсти и похоте, неки у пустињи, неки у затвору. . . . Онима је тешко, а није ни овима лако. И у опште *„сви који желе живети благочашиво, биће гоњени,“* (2. Тим. 3, 12.) а тешко је бити гоњен! Пођи ћу Ја к Оцу Моме, и послаћу вам Утешитеља; а ако не пођем, Утешитељ неће доћи. Значи, *„боље је да Ја пођем.“* Иди, Господе, против воље говори ода свуд несрећом поражено наше срце, иди и пошаљи нам Утешитеља!

Господ се вазнесао од нас на небо за то, да би с небесних висина мотрио на нас, као отац на децу, да би одатле могао видети сваког, и свакоме у невољи пружити помоћ. Св. првомученика Стефана Јудејци убијају камењем; тешко је Стефану трпети; но Господ гледа на њега с висина небеских, поткрепљује га, и св. мученик усред страдања радосно вапије: *„Ево ја видим небеса отворена и Сина Човечијега где стоји с десне стране Бога.“* (Дела ап. 7, 56.)

Господ се вазнесао од нас на небо с тога, да као сунце, с небесне висине обасја и загреје све нас Својом благодаћу. Сунце светли с неба и добрима и злима: тако се и Господ вазнесао од нас на небо, да би отуда својом благодаћу призирао на праведне и грешне; прве да милује, а последње да води к спасењу. Сунце својим зрацима греје земљу, и она постаје плодовитом; тако и Господ с небесне висине загрева Својом благодаћу хладна срца наша, и она, постављи плодоносном њивом, дају духовне плодове.

Господ се вазнесао од нас на небо ради тога, да нам отвори двери у царство небесно. До Христа нико од праведника није могао узићи на небо: *„нико не узиђе на небо, него само онај који сиђе с неба Син Човечији, који је на небесима.“* (Јоан. 3, 13.)

Господ се вазнесао од нас на небо за то, да посредује за нас пред Богом Оцем. *„Ако је ко сагрешио, то ми имамо Посредника пред Оцем, Исуса Христа праведника; Он је умилостивљење за грехе наше.“* (I. Јоан. 2, 1. 2.) О каква радост за грешника! Ми имамо на небу милосрдног Заступника, силног Посредника пред Богом Оцем! . . Шта неће учинити за нас ране Његове, које је претрпео за наше грехе? О, дај нам само, Господе, покајање, а нада наша светла као сунце, јарко светли на небу.

Господ се вазнесао од нас на небо за то, да нам тамо приготови место, где би ми живели целога века и блаженствовали. *„Ја вам идем спремити место, доћи ћу опет и узећу вас к Себи, да и ви будете где сам Ја.“* (Јоан 14, 2. 3.) Добра, блага и радосна вест!

Господ се вазнесао на небо, да би тамо све оне који љубе Бога упокојио с Анђелима. А где је нама грешницима спремио Господ место? Хоћемо ли и ми имати на нёму какав такав кутић? Јао, у Св. Писму ето речено је: *„Неће ући у њ' ништа нечисто и нико ко је вредан мрзости и лажи, но само они, који су уписани код Агнеца у књизи живота.“* (Апок. 21, 27.) И тако, тешко теби, грешниче, тешко теби! Плачи; али не очајавај кад плачеш! Ево и на нас с тобом милостиви Господ погледа с виси-

не небесне те говори: *„Ја сам дошао да призовем не праведнике, но грешнике к покајању,“* (Мат. 9. 13.) покајте се само, и ви ћете се удостојити једнаке части са светима. Где је место Петру, који се три пут мене одрекао и горко плакао због тога; где је место жени грешници, која је плакала код Мојих ногу; где блудноме сину где је разбојнику место; — тамо може бити и ваше место; само плачите за грехе ваше као Петар, прикадајте мени са кајањем као грешница; обраћајте се Мени као блудни Син; понизите се као митар (цариник); распињите се са Мном као увиђавни разбојник, и ви ћете се спасти: На небу има у Мене места и за вас; није тамо тесно: *„У дому Оца Мога има много обитељи.“* (Јоан. 14, 2.) Ја сам сав ваш: будите само и ви моји!

И тако ето зашто се Господ вазнесао од нас на небо! Све ради наше среће и блаженства; а то значи, да у тај дан не мрачна невоља, него светла радост вала да обузима срца наша!

С рускога преведо **Лазар Богдановић.**

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКА.

(**Сабороки одбор**) држао је своје седнице од 25. до 28 јуна о. г. у *Карловцима* под председништвом Његове Светости, г. патријарха *Георгија Бранковића*. Присутни су били: Преосвећени г. епископ вршачки *Нектарије Димитријевић*; високопречасни г. *Иларион Руварац*, архимандрит гргетешки; прес. г. *Ђорђе Влаховић*, прота в. кикиндски; подпредседник саб. одбора *Даве Станковић*, др Тодор *Недељковић* и Павле *пл. Јеремић*; даље: фискал др Мих *Полит*, секретар Исидор *Тирић* и подсекретар др. Лаза *Секулић* као перовођа. — Прочитано је више отписа кр. уг. министра председника и министра просвете и црквених послова, којима се у главном узимају на знање некоје представке саборског одбора. Између тих отписа најважнији је отпис, којим се саб. одбору саопштава решење Његовог Величанства, да се може расписати стечај ради попуњења места *надзорника срп. народно-црквене добара* са рескриптуалном платом. — *У* погледу неуплаћених саборских трошкова и верозаконског приноса има се у оне обвезнице, којима се дужне општине обвезују на исплату, ставити *рок*, докле има која општина да плати свој дуг. Рок је тај десет година. — Одобрило је министарство, да се залишна парохијска сесија у *Овсеници* реактивира тако, да се у тој општини има основати самостална парохија. Уз то се одобрава још за допуну дотације за исту парохију 200 фор годишње из јерархијског фонда. — Пожурена је по ново расправа оставине пок. епископа вршачког Емилијана Кенгелца. — Српској црквеној *општини у Пожежени*, у Банату, одређено је годишњих 200 фор. из фонда за оцењење помешаних општина, да исплати своје Романе. — У име ремунерације дозвољено је Стевану *Тодоровићу*, адвокату у Сент-Андрији, 300 фор, пошто је за три године дана одправљало фискалске послове код епархијске управе будимске. — Одређена је годишња *припомоћ* из јерархијског фонда овим српским православним црквеним *општинама* епархије пакрачке, и то: у *Салнику* 250 фор, у *Вировитици* 200 фор. и у *Брестовцу* 100 фор. — Александру *Стојадиновићу*, окружном протопресвитеру у Белој Цркви, одобрено је 100 фор годишње припомоћи из јерархијског фонда. — Из истог фонда одобрено је Димитрију *Милошевићу*, пароху чобаначком, 200 фор. годишње припомоћи. — Ст. *Молловићу* одређено је из истог фонда једаред за свагда 200 фор. на лечење. — Наређен је извиђај у погледу купљене куће за парохијски дом у *Белегишу*. — Министарство је одобрило дозвољење припомоћи из јерархијског фонда: Кости *Николићу*, пароху у Калазу, 150 фор. и јеромонаху Митрофану *Милутиновићу* у Јегри 200 фор., обојици једаред за свагда. — Именованом привр. конзисторијском бележнику темишварске епархије, Ђ. *Видићком*, дозначена је плата. — Узет је на знање извештај административног одбора у спорној ствари између управе манастира и општине прњавора *Крушедола* ради оцењења пашњака, пошто је међу странкама после дугог парничења учињена намира. — На молбу патроната срп. велике *гимназије*

карловачке дозвољено је *десет хиљада* фор. а вр. из клирикалног школског фонда *за набавку намештаја школског* у новој гимназијској згради. — Претресена је и дугогодишња ствар срп. православне црквене *општине у Араду*, која се потеже још из седамдесетих година Неуредности и неправилности у манипулисању нарочито поверених заклада повукле су за собом читав низ истрага, одлука, утока, призива. док није читава ствар дошла пред саборски одбор. После дугог претресања и расправљања донео је саб. одбор решење, којим се сви рекурси одбијају а епарх. адм. одбор темишварски упућује, да спроведе реституацију општине и новој општини наложи, да све досадање одлуке спроведе. — *Извештај фискала* срп. нар. црквене фондова о стању поверених му послова за прву половину године 1891. узет је на знање. — Узет је на знање и извештај фискалов у *парници наследника кок. патријарха Иванковића* против фондова ради задржане пензије у своти од 14.000 фор. Суд је пресудио да се има платити 7000 фор. са каматом од 27. сент. 1883. Та свота ће се са 100 фор. трошка исплатити наследницима. — Дозвољено је зајмова у износу око 17.000 фор. — На молбу старо ставарске општине, да срп. нар. црквени фондови куне тако звану *њиву Пречају*, решио је саборски одбор, да за исту земљу учини понуду од 650.000 фор — Решено је још, да се неки капитали, који су под малом каматом по неким заводима, одкажу а за тај новац да се купе сигурни папири са вишом каматом — На крају прве седнице своје одлучио је саборски одбор, да се услед смрти пречасног *Василија Живковића*, окружног проте панчевачког, изрази кондоленција родбини покојниковој. — Пароху *Бојићу* у Белом Брду одобрена је мировина од 400 фор. с тим, да и сесију ужива, која се од дана умировљења истога пароха сматра залишном, али ће приход од исте он уживати док живи, а после тога ће приход ићи у јерархијски фонд — У последњој седници саборског одбора прочитао је секретар Исидор *Тирић нацрт органичког статута*, по коме ће се све уредбе, које се тичу наше народно црквене автономије, систематично ставити у једну складну целину. Секретар је саставио тај нацрт у име пододбора, који је на ту цел био изаслан. По том нацрту имао би тај органички статут 3 евентуално 4 дела. Први и најглавнији део (о народно-црквеном уставу карловачке срп. прав. митрополије) прочитан је у овој седници, те ће се у препису издати свима члановима саборског одбора, да га до септембареске седнице проуче и своје примедбе учине, како би се после пречишћена ствар могла издати *одбору нешчесторице* на даљи претрес. — Осим тога расправљено је више ствари од мање важности. — Овога заседања решено је преко 180 предмета

(**Друштво з. распростарање св. писма у Русији**) држало је 8. априла о. г. своју годишњу скупштину у Петрограду. Скупштини је саопштена радња друштвена за годину 1890. Из извештаја се види, да је то друштво крајем године 1890 имало 1.361 члана, а у том броју 471 духовно лице и 5 књигоноша. Приход је износио 31.775 рубаља 50 коп., а расход 32.259 рубаља 82 коп. Књигâ св. писма растурено је како у европској, тако и у азијатској Русији, 52.032 егземплара; из тога броја поклоњено је сиромашним школама, болницама, казненим заводима и неким сиротним људима 4.878 примерака. А од како је „друштво за разпростирање св. писма“ постало (т. ј. од године 1863) растурено је преко 1,400.000 примерака. Књигоноше друштвене продали су нарочито много књига у Сибирији. Да би књигоноше успешније могли растуривати свето писмо, и тако ширити и утврђивати православље у Русији, иду им свуда власти на руку, а и на жељезницама и паробродима добијају знатне олакшице.

(**Велики српска добротвор Данило Бањанин.**) 31. маја (12. јуна) о. г. преминуо је у Г. Карловцу имућни трговац и Србин православне вере *Данс Бањанин* (старији). Покојник је оставио за собом иметак од преко 900.000 фор., од чега добија већи део родбина му. Осим тога завештао је покојник ове *закладе*: Закладу од 180.000 фор, из које се имају установити ове *стипендије*: 10 по 400 фор. за изображење младића српскоправосл вере до навршења одабраних наука; 2 по 300 ф *за српско-православне богослове*; од 500 ф за младића, који наступи науку у гимназији госпићкој до навршења његових наука; 2 по 200 фор. за младиће из Јошана, родног места покојникова, који полазе гимназију госпићку; 12 по 25 фор за сиромашну децу, српско-православне вере из Јошана, који полазе тамошњу основну школу; 3 по 100 ф. за младиће из пол. општине удбинске без разлике вере, који полазе гимназију госпићку; 6 по 24 фор. за децу, која

полазе српску основну школу у Карловцу; 1 од 600 фор. за младића из сродних му лоза по навршеним наукама за прву припомоћ живљења или започете радње. — Ово даље записао је покојник српско-православној *цркви* у Карловцу доходак од четири дућана у Карловцу; закладу од 4000 фор. *за отреме сиромашним девојкама* православне вере у Карловцу; закладу од 10.000 фор. за *трговачке или обртничке почетнике* у Карловцу, Раковцу или Банији; закладу од 10 000 фор. *за сиромахе* у Карловцу, од које се камате имају разделити сваког православног бадњака; закладу од 2000 фор. за допатак учитељу у Јошанима; градској болници у Карловцу 2000 фор.; старим тежацима у Карловцу на раздеобу 100 фор.; *„Машици Српској“* 2000 фор.; закладу од 10.000 фор. за стипендију оном младићу српско православне вере, који ће свршити *више богословске науке*; православној *цркви* у Сењу 2000 фор.; закладу од 6000 фор. за стипендију за младића српско-православне општине у Карловцу; *српској преварандији* у Карловцу 1000 фор.; за капелу на гробљу у Карловцу 3000 ф.; закладу од 2000 ф. *за допатак пароху* у Карловцу; *закладу од 6000 фор. за младиће из горњо-карловачке дијецезе, који полазе богословију*; *за фонд свештеничких удовица и сирота 3000 фор.*; закладу од 3000 фор. за немоћнике добр. ватрогасног друштва у Карловцу. — Остали део иметка од 750.000 фор. наменио је покојник својој супрузи и својој родбини. — Све закладе носиће име пок. добротвора Данила Бањанина и жене му Јулијане рођ Милеусњићеве. Велика хвала и вечна слава честитом народном добротвору, који се толико постарао за народ свој!

(† **Др. Лудовик Хајнал, кардинал и архиепископ калочки**) преминуо је 22. јуна (4. јула) о. г. после дужег боловања у 75 години живота свога. Родио се год. 1816. у Сечељу. Покојника је пре две године ударила капља, те је био у узетом стању и заборавио је био читати и писати. Био је он веома знатан државник и велики добротвор. Био је више година професор вишег богословског завода у Бечу, за тим бискуп у Ердељу; а живио је преко 3 године у оставци у Риму. После тога постао је надбискуп калочки Као човек слободњачка духа био је на концилу римском г 1870. против догмата о непогрешивости папиној. Био је знатан говорник, добар књижевник и ревностан првосвештеник римокатоличке цркве. Много је учинио за просвету мађарског народа. подизао је школе и цркве, и давао знатне прилоге на добротворне цели. Године 1879 постао је кардиналом. Славио је 60-годишњи јубилеј свога свештеничког службовања и одликован је домаћим и страним орденима. Био је опште уважена личност те је уживао највеће почасти и одликовања.

ЧИТУЉА.*)

(† **Аврам Борђошки**) *парох силбашки*, у бачкој епархији, умрло је 7. (19.) јуна о. г. у дубокој старости у Силбашу. Отац му Арон био је парох у Станишићу, а мати му је била Ана пл Тешићева родом из Сенте. Родио се 9. марта 1814 у Станишићу, где је изучио основне школе. Гимназију је учио у Бају и Суботици, филозофију у Сегедину а богословију у Карловцима за време митрополита Стратимировића. У богословији био му је — између осталих — професор Арсеније Стојковић, епископ будимски. За време свога школовања борио се са оскудицом, јер је имао још четири сестре; али при свем том био је вазда један од најбољих ђака. Новембра 21. године 1836. заређено се и био је две године дана учитељ у Станишићу. Год. 1838. рукоположен је за пресвитера, те је најпре био капелан у Мартоношу, а за тим парох у Горњем Ковиљу и Станишићу. Год. 1848. имао је врло буран живот и у мало што га није изгубио. Год. 1860. потврди га епископ Платон Атанацковић за силбашког пароха а одмах за тим понуди му молски протопресвитерат, но он га не хтеде примити. Као консисторијални члан служио је 41 годину, и свагда је онде изашињан бивао, где су најтежи предмети свршавани. Именован је после и за намесника протопресвитерског. На благовештенском српском сабору био је посланик новосадског среза Славенски, мађарски и латински језик знао је потпуно. Као свештеник послужио је Богу и народу 54 године. Говорник је био добар, и народ је врло често обучавао, како у цркви тако и ван ње. Био је веома гостољубив човек, и живе и веселе нарави. Покојник је за собом оставио јединца сина Младена, који је свештеник и катихета у српској учитељ-

*) Да бисмо могли у овој рубрици достојно испратити на онај свет сваког преминулог свештеника, молимо лепо пријатеље овога листа, да нам јављате смртне случајеве, који се догоде, и да напишу по коју реч из живота дотичног покојника. Уреди.

ској школи у Сомбору. Нека је вечан спомен народном свештенику Аврааму Борђошком!

—р—.

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

(Молимо поштоване писце, уредништва српских листова и издаваче књига, да нам своја издања *на приказ* достављају. Молимо тако исто славна уредништва, да нам своје листове *у замену* шаљу.)

— **Извештај о српској великој гимназији у Новом Саду** *за школску годину 1890—91.* У Н. Саду, штампарија срп. књижаре Браће М. Поповића. — 8-на, стр. 109. — Овај „Извештај“ издан је под уредништвом управитеља гимназијског г. *Васе Пушибрка*, а израђен је прегледно и веома брижљиво, те је и много опсежнији него дојакошњи извештаји. *Садржај* му је ово: 1.) *Прослава 25 година*, од како је гимназија подигнута на 8 разреда и од како је добила јавност државну. У том чланку описана је 25-годишња прослава и изнесена је историја ове гимназије. — 2.) *Професори*, који су за тих 25 година служили на овој гимназији — 3.) *Расправе* и беседе штампане у гимн. извештајима: од г. 1868 до 1890. — 4.) *Школске књиге*, које су написали професори ове гимназије за прошлих 25 година. Наведене су 22 књиге од 13 писаца. — 5.) *Имена* оних, који су на овој гимназији положили *испит зрелости*, по годинама испита, од год. 1868—1890. За то време било је свега 353 матуранта. — За тим долази прави извештај за шк. годину 1890—91., у ком је саопштено све, што се обично сваке године износи на јавност. Ту су између осталога штампана имена ученика гимназијских из свих осам разреда, заједно са оценом у владању и успевању њиховом. Из статистичког прегледа види се, да је било је уписано свега 276 ученика, од којих је 264 на крају године испит полагало. Од испитаних ученика било је: из Н. Сада 44, из бачке жупаније 87, из других жупанија угарских 39, из Хрватске и Славоније 75, из Босне и Херцеговине 10, из Србије 8, из Црне Горе 1; а међу њима било је 259 Срба̏ла. — У *осмом* разреду било је 24 ученика, од којих су њих 16 принуштени полагаћу *испита зрелости*, те су између њих проглашени: *тројица* зрелима са врло добрим успехом, *четворица* зрелима са добрим успехом, а *шесторица* су проглашени зрелим; један има да попови испит у месецу септембру, а један после године дана.

— **Извештај о срп. вишој девојачкој школи у Новоме Саду** на крају седамнаесте године, а шк. год. 1890—91. — Књига четрнаеста. — *1891.* У Новом Саду, штампарија А. Пајевића. — 8-на, стр. 39. — Овај четрнаести „Извештај“ уредио је управитељ срп. више дев. школе Аркадије *Варађанин*; а ово му је *садржина*: 1.) Наши народни обичаји, од учитељице Милеве *Симићеве*; — 2.) власти и старешинства; — 3.) предмети школски и број часова за њих; — 4.) важније наредбе и отписи школских и других власти; — 5.) учила; — 6.) ученице; — 7.) фонд школски; — 8.) извештај о беседи; — 9.) приномоћи ученицама; — 10.) летопис за школ. годину 1890 91; — и 11.) објава школска. — По статистичком прегледу било је у 4 разреда срп. више девојачке школе свега 131 ученица, и то 112 редовних и 19 приватних, од којих су 58 из Н. Сада, 31 из Угарске, 40 из Троједнице и 2 из страних држава. Српкиња православне вере било је 130. — *Фонд* ове школе износи 8.896 ф. 20 н., а фонд пок. Атанасије П. Гереског, који је овој школи наменьен, 15.477 фор. 82 н., те тако у свему 24.474 ф. 02 н.

— **Извештај о срп. вишој девојачкој школи у Панчеву** на крају њене седамнаесте, а школске 1890 91 године. Година V. Спремио *Светозар Дамјановић*, управитељ. — У Панчеву, штампарија Николе М. Косанића, 1891. Стр. 42. — *Садржина* је ономе извештају: I. Породична као васпиталиште (на 12 страна), чланак од К. П. (Катарине Петковићке); — II. власти и старешинства ове школе; — III. предмети школски и наставни план за г. 1890-91; — IV. учила; — V. важније наредбе и отписи; — VI. приномоћ ученицама; — VII. фонд ове школе; — VIII. извештај о св. савској беседи; — IX. ученице, одкуда су, њихово владање и општи успех у наукама; — X. летопис; — и XI. школска објава. — Из извештаја се види, да *фонд* ове школе износи: 1) заклада пок. Косте *Димковића* 11.949 фор. 80 н; 2) заклада, основана пок. Павлом *Радојчевићем* 8.391 фор. 30 н.; *свега* 20.341 фор. 10 н. Осим тога завештали су овој школи: пок. Дим. *Голубовић* 25.000 фор. од своје куће на малој пијаци, и пок. Алекс. *Касапиновић* свеколико имање своје у вредности од својих 15.000 фор. Ова два последња завештања имају наследници доживотно да уживају. — По статистичком прегледу било је свега 96 ученица, међу којима 93 Српкиње православне вере. Из Панчева било их је 61, из Угарске 29, из Троједнице 5 и једна из страних земаља.

— **Пупољци.** *Песме Јована Живојиновића.* У Новоме Саду, штампарија српске књижаре Браће М. Поповића, 1891. — 8-на, стр. 65. — У овој књижици има свега 7 које краћих које дужих песама, а оне су првенци младога и даровитог песника Јована Живојиновића, који је ове године на новосадској гимназији положио испит зрелости са врло добрим успехом. У тој збирци има и подужа лепа песма с натписом: „*Словенској светлом Сави*“.

Из Администрације „Српског Сиона“.

— Са многих страна добијамо *незаклапена писма* са ознаком на куверти: *„званично“*. Но како наша пошта неће да зна за та „званична“ писма, наплаћује од нас за свако *двоструку* таксу. Молимо дакле свакога, да на писмо марку прилепи. пре но што нам га пошље, јер нам иначе штету чини.

ОГЛАСИ.

60 **ОГЛАС ДРАЖБЕ.** 1—1

Управа манастира Гргетега расписује драж-бу на мањак (minuendo) која ће се у недељу 14. (26.) Јулија о. г. ради важније оправке манастирског здања и цркве, у 2 сата по подне у манастиру одржати.

Зидарски посао процењен је на 603 фор. 90 н; столарски, фарбарски и стакларски посао на 1074 фор. 36 н. авр.

У *Ман. Гргетегу* 1. (13.) јула 1891.

Управа ман. Гргетега.

59 **СТЕЧАЈ.** 1—3

Овим се отвара стечај на 2 учитељска места српске нероишповедне школе у Мокрину и то:

1. За I-ви и II-ри разред мушке централне школе са годишњом платом од 442 ф. 90 н., 3 ланца оране земље, слободним станом, баштом и огревом у слами колико устреба.

2. За учитеља I ог разреда мешовите школе са годишњом платом од 442 ф. 90 н., 3 ланца оране земље, у име станарине 120 фор. и огрев у слами колико устреба.

Дужност је учитеља све вне школ. уредбом прописане предмете предавати и у цркви у певници појати. — Молитељи нека своје у смислу закона инструиране молбенице, као и сведоџбу о положеном испиту из мађарског језика на потписаног председника до 11 (23.) августа т г. поднети изволе.

Одбор задржава себи право, који ће од изабратих учитеља у којој певници појати.

Желити је да су молитељи вични црквеном појању и да се овој општини лично представе.

Уједно се примећује, да је овд. политична општина решила од 1-ог јануара 1892-ге год. овако изменути учитељску плату: 600 фор., слободан стан и огрев — односно 600 ф., 120 фор. станарине и огрев без земље.

Из седнице школског одбора, држане у Мокрину 29. јуна (11. јула) 1891.

Христофор Трифунац, парох и управитељ.

Паја Бадрљица, подпредседник.

61 **СТЕЧАЈ.** 1—3

„Српска црквена општина у Загребу“ отвара 1. октобера 1891. п. н. аутономну основну школу, те овим расписује стечај на једно учитељско место.

Учитељ има испазати школском уредбом од 1872. прописане способности, а дужност му је поред прописаних школских предмета у четири разреда обучавати ђаке и у црквеном појању.

Плата је годишња 700 ф. а. вр. и слободан стан у школској згради.

Онај који је вешт и ноталном пјевању, и маде изгледа на заслугу и код овдашњега српског пјевачког друштва.

Који жеље дотично место заузети, нека се са молбом и сведочбама о свршеним наукама најдаље до 15. (27.) августа о. г. обрате на потписано председништво.

Из седнице црк.-школског одбора, срп. прав. црк општине у *Загребу*, одржане 28. јуна (10. Јула) 1891.

Нико Гавела, перовођа.

Милан Станковић, председник.

44 **СТЕЧАЈ.** 3—3

На основу Школске Уредбе од 1872 год. § 37-мог и велеуваженог решења Сл. Епарх. Школског Одбора Бачког Бр. Ш. О. $^{49}/_{27}$ дана $^{6}/_{18}$ октобра 18-9 године, овим се у Мартоношу расписује стечај за учитељицу на женској школи.

Изабрањој учитељици следећа је плата: 210 ф. а. вр. у готовом новцу, 16. ланаца оране земље а 2200 □°, на коју политична општина порезу и еквивалентан плаћа; 36 ф. а. вр. у име 2 хвата тврдих дрва; 30 ф. а вр. у име 300 снопова трске; 40 ф а. вр. за држање поћорне школе; 70 ф. а вр. у име станарине или стан у природи, које ће одредити по околностима местни школски одбор. —

Изабрача учитељица, дужна је осим законом одређених школских предмета учити женску децу ручном раду и православном црквеном појању.

Оне учитељице, које су раде ово место заузети, дужне су са молбеницом послати: сведоџбу о учитељичкој способности, као и о способности потпуно вештог предавања мађарског језика, и крштено писмо

Рок овог стечаја траје до светог Илије.

Молбеница са потребним сведоџбама шаље се Славном Председништву овомесног Школског Одбора.

Из редовне седнице Школског Одбора, срп. правосл. црквене школске општине у Мартоношу одржане $^{7}/_{19}$ јуна 1891 г.

Тоша Петаковић, перовођа.

Влајко Еремић, председник.

56 **ЛИЦИТАЦИОНА ОБЈАВА.** 2—2

Од стране подписаногa Патроната овим се објављује, да ће се ради набаве целокупног *намештаја за новосазидану српску велику гимназију у Срем. Карловцима* дана 11. (23.) јула о. г. у овдашњој Патријаршеској резиденцији устмена minuendo лицитација одржати.

Набавити се има следеће:

200 ком. Кунцеових скамија са три седишта,
12 „ Кунцеових скамија са два седишта,
4 „ писаћих столова разне величине,
4 „ ормана за књиге,
2 „ ормана за архиву,
316 „ Тонетових столица,
5 „ Тонетових канабета,
Стелажа за књиге у целокупној дужини од 48 мет.,
4 ком. разних столова,
1 дугачки стол за читање,
1 стол за катедру,
14 катедри,
14 столова за предавање,
25 чивилука (Kleiderstöcke),
14 покретних школских табли (Patent Kovacs),
18 малих столова за прање,
13 справа за мапе (Шмелхагеров Patent),
28 пљуваоница,
10 столова за цртање са два седишта,
20 покретних столица за цртање,
1 табла за зид.

Више справа за вешање хаљина, подножја за скамије.

Намештај собе за гимнастику.

За све то прелиминирана је свота од 9885 фор. 48 нов

Набавити се имајући предмети морају се што се тиче материјала, димензије и фасона тачно према одређењима прорачуна и према овде налазећим се цртежима до 20. Септембра о. г. израдити и на место у Карловце ставити.

Предрачун као и цртежи стоје у патронатској писарни на увид.

Они који желе лицитирати, имају пре лицитације у име кауције 1000 ф. у готовом положити

У *Карловцима* 25. јуна (7. јула) 1891.

Патронат српске велике гимназије карловачке.

43 **ОГЛАС.** 3—3

Српска православна црквена општина Попиначка намерава своју цркву споља и изнутра оправити. Посао је процењен на 1586 фор. 78 нов. — Минуендо дражба за издавање тог посла држаће се 7. (19.) јула о. г у 1 сахат после подне у општинској кући. Лицитанти имају пре дражбе 10% пишманлука положити.

У Попинци 13 (25.) јуна 1891.

Јован Бановачки,
председник.

57 **СТЕЧАЈ.** 1—3

На упражњено учитељско место у првочетвртној школи у Меленцима овим се стечај расписује.

Плата је учитељу годишњих 500 фор. а. вр., слободан стан и огрев зими.

Осим школ. уредбом прописаних дужности обвезан је учитељ у цркви појати.

Рок је стечају шест недеља од дана првог објављења истога.

Молбенице се имају на школски одбор упутити.

Из седнице школског одбора држане у Меленци 7. (19.) јуна 1891.

Милош Милошев,
пркд. шк. деловођа и ђакон.

Тоша Николић,
председник шк. одбора.

58 **СТЕЧАЈ.** 1—3

Ради попуњења учитељског места у Соки овим се стечај расписује. Плата је: 150 фор. а. вр, 36 киб. жита за лебац, 2 хвата земље, огрев и слободан стан Од погреба где буде позват 50 новч. — (Или: чист новац 300 фор. а. вр. осим стана.) У дужност спада: осим дневне и повторне школе, у цркви појати и сву младеж у истом обучавати. Молитељи треба сведочбама да докажу, да су учитељску школу као и испит из мађарског језика са добрим успехом свршили — најдаље до св. Илије о. г. м шк. одбору овом.

У Соки 11. јунија 1891.

Драгољуб Вејатовић.
прпер. учитељ и перовођа.

Мила Стојићев.
пркд. шк. председник.

55 **СТЕЧАЈ.** 2—3

На упражњено *учитељско место у Дарди* (Барања) отвара се стечај.

Учитељска је плата 300 ф. а. вр, у име недељне школе 40 ф, за огрев свој 30 фор или 4 хвата меканих дрва, осим тога пет јутања оранће земље. на коју сам порез плаћа. — Од укона великог 40 нов., од малог 20 нов, а од венчанице 40 нов.

Учитељу у дужност спада, све законом прописане предмете у школи предавати, школску децу у појању обучавати и при сваком богослужењу у цркви појати

Потражници нека своје молбе са оригиналним сведочбама, овомесној црквено-школској скупштини, најдаље до 15. августа поднесу, када ће се избор обавити.

Првенство имају они, који су из мађарског језика испит положили и који се лично представе.

У *Дарди*, 24. јуна 1891.

Васа Десанчић,
перовођа.

Урош Стојковић,
председник.

Бр. 19. м. Шк. Одб. ех 1891. 54 2—3

СТЕЧАЈ.

Ради сталног попуњења **три салашка учитељска места** и то на салашима *Радојевићима, Жарковцима* и *Обзир-Милчићеви*, овим се стечај расписује, са годишњом платом од 400 фор. и слободним станом.

На прва два места могу компетовати и испитане учитељице а на треће, пошто је то *амбулаторно место* могу се искати само мушки и таковим ће се још уз плату издати и 50 ф. у два оброка у име попутнине.

Изабраним лицима спада у дужност све законом прописане предмете у четвороразредној и поћторној школи предавати

Рок стечаја истиче *последњег дана месеца јула*, с тога се позивају компетенти да законом инструиране молбенице до реченог дана подписаном председништву приноше.

Из седнице м. Шк. Одбора држане у Сомбору 3. (15.) јуна 1891.

Ст. Коњовић, перовођа.

Н. Т. Вукићевић, председник м. Шк. Одбора.

53 2—3

СТЕЧАЈ.

Пошто је учитељско место на срп. вероисповедној школи у *Торњи* (чанадска варошица) привремено попуњено, овим се отвара стечај усљед закључка местне црквене скупштине од 9. јуна тек. год.

Плата је 280 фор. а. вр. у готовом новцу, $3\frac{1}{2}$ јутра оранице земље, на коју учитељ сам порезу плаћати има, 5 фор. паушала, 5 фор. у име перовођства, слободан стан од једне собе и кухње, три хвата тврдих дрва. Од погреба где буде позван добија 50 новч. награде.

Дужност је учитеља, осим предавања у свакидашњој и повторној школи још и појање у св. цркви и обучавање школске младежи у појању. — Само они ће бити изабрани, који су вешти мађарском језику.

Првенство ће они имати, који буду лично присуствовали на св. Илију, када ће се и избор обавити.

Но даје се на знање: да изабрани може тек од 1. септембра у звање ступити.

Из седнице црквено школ. општине држане у Торњи 9. јуна 1891.

Бранко Ј. Чавић, срп. нар. учитељ и перовођа.

Сава Сучулов, председник.

42 3—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на место умировљеног учитеља на срп. вероисповедној основној школи у Нађфали. (Тем. вармеђи.) Рок стечају је до 28. јулија а избор 6. августа о. г. Плата учитељска је у готовом новцу 200 фор., у име огрева 40 фор., 50 кибли пшенице у нарави, 4. ланца сенокоса, $\frac{1}{2}$ ланца баште у пољу и пристојни стан с баштом и на ону земљу има порез платити.

Дужност је учитељу десну певницу држати и све школском уредбом прописане предмете у школи предавати, — и перовођство водити.

Молбенице имају се упутити месном школском одбору. Првенство ће имати који се лично представи.

Из седнице црк. школског одбора држане у у Нађфали 11. јунија 1891.

Павел Ристић, перовођа.

Вељко Аничић, председник шк. одобора.

48 3—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења једног учитељског места на вероисповедној школи у *Елемиру* отвара се овим стечај.

Плата учитељска састоји се из годишњих 300 ф. а. вр. редовне плате, 100 ф. а. вр. као певца у цркви, 4 хвата сламе у име огрева, 6 ф. а. вр. у име паушала годишњег, и стана, који је осим школског здања, са баштом од 800 □ метера.

Ко жели ово место получити, нека се са својом ваљано инструираном молбеницом до 20. јула (1. августа) т. г., *којег ће се дана и избор обавити*, обрати на долеспоменути одбор.

Елемир, 13. (25.) јуна 1891.

Срп. правосл. црк. шк. одбор.

Бр. 702. 705. ех 1891. Е. К. 208.

46 3—3

СТЕЧАЈ.

На парохију Госпић у Личком протопрезвитерату, овим се расписује стечај.

Интекалара нема.

Рок пријављивању траје до 19. (31.) јулија 1891.

Из сједнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком 16 (28.) маја 1891.

Епархијска Конзисторија Горњо-Карловачка.

„Српски Сион“ излази сваке недеље по великом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За *стране земље* на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се накладној *књижарници А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи* уредништву *Сави Петровићу* у *Нови Сад.*

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ.

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 28. У НОВОМ САДУ 15. ЈУЛА 1891. **Год. I.**

МАНАСТИР КОВИЉ — СПОМЕНИК ЈОВАНУ РАЈИЋУ.

Сад у Суботу, дне 13. јулија, славиће манастир Ковиљ (у пређашњој јужачкој, дичној Шајкашкој) свој годовни дан — *храм цркве* светих архађела *Михаила и Гаврила.*

Манастирска слава Ковиља изашла је од једно десетак година на врло лен глас; на ту славу долази силан свет из свих крајева наших — али и *подобар број људи у нас учевних и књижевних.* Блаженопокојни патријарх Герман, мало коју годину а да није том приликом походио ову свету и до најстаријих *најстарију* обитељ — тај *манастир свештосавски,* и службом архијерејском још и већма увеличавао ту лепу и побожну славу нашу српску, манастирску.

И лане био је о тој слави манастирској у Ковиљу Њ. Св. садашњи патријарх *Георгије* и учинио исто тако — на утеху и побожну радост оноликог света нашег и народа.

Али ове године та ће слава манастирска као да надмашити све дојакошње свечковање храма цркве тога, понављамо, манастира светосавског — сад ће се *преосветитаи* црква манастирска после довршеног иконостаса и позлаћења и свега другог украшавања изнутра, а слави тој на поју тарје учиниће по обреду православном нарочити надгробни помен великому учитељу богословља, браничу православља и великом књижевнику, бесмртному архимандриту Јовану Рајићу.

Данашњи настојатељ манастира Ковиља, прендб. игуман Мирон Ђорђевић, довршио је хвале заслужено дело својих претходника у том чину и достојању, који утврдише и трошком манастирским иконостас цркви живописати поче ше — он докона тај лепи им смер и аманет хришћански. *Црква манастира Ковиља* бројаће се унапредак у наше *најлепше, најукрашеније* цркве манастирске, као што је и сав манастир тај међ' првим нашим тима од светиње обитељима места себи стекао, нарочито за игуманства садашњег вредног и разборитог калуђера настојатеља Мирона Ђорђевића, који трудом и разбором чуварним *умешостручи* манастиру том приход пређашњи! То казују и признају људи, који се разумевају у великом економисању, па предсказују још и већи напредак тој св. обитељи и братству манастира Ковиља.

Него ми то тек онако мимоходом наговестисмо — а прва нам је и главна да кажипрстом покажемо на предславље то манастирско и потоње у добри час славље и прослављ е, и осим свега на скромно, том приликом *подизање споменика* баш у *самој цркви* тој манастирској Јовану Рајићу, на гробу му.

У просвећеном свету и напредном,

каже се и пише: колико који народ поштује гробове својих великих људи — онолико пази и цени дела њихна за живота им, и толико их је био заслужио и њих се од Бога удостојио; проклетиња је на народу, који не частвује гробље људи, за свога доба на гласу са рада им благодетнога!

У нас доселе, на жалост, слабо се назиње гробови великих људи: ено у Београду: место Доситијеву гробу треба корацима од саборне цркве измерити и насумце нагодити „*еде леже кости негове он је свој род љубио*“! Сими Милутиновићу припремају Срби Сарајлије свечаност и славље стогодишње, а у гробљу крај цркве пали лулске у Београду једва му се гроб разазнаје; није боље тамо ни са гробом Ђуре Даничића. Професору Ђорђу Магарашевићу гроб у порти саборне цркве у Новом Саду по случају погоди старац деведесетлетни, где га сахранише; исто се тако тек ових дана дознало за гроб и другому професору Лази Лазаревићу у истој порти пред зданијем српске велике гимназије новосадске!

Поменути игуман ковиљски са братством својим учинио је, колико се год даде и могаде, да пред светом покаже, како се и у нас бар одсад хоће да поштује спомен великих људи — ту изреком и поименце спомен и помен великога човека у нас *Јована Рајића*, архимандрита (год. 1772.—1801.) у Ковиљу тога манастира светосавског.

Игуман *Мирон Ђорђевић*, кад је дошло да се у цркви манастирској новим натосом прекрасним измени стари овештани — отворио је гробницу Јована Рајића (у цркви с леве стране до престола Богородичина), *сам* собом пребрао је и скупио све до једне кости Рајићеве, наместио у нов сандучић мртвачки, гробницу боље оправио и *ту положио земљане останке великога покојника* . . . да и даље борави у тој цркви светосавској санак вечити, одмор мртвачки — до судна дана и напла те вечне, заслужене праведне!

На гробницу ту, заклопац озгоре, узидао је монументалну, дивну *плочу сивастабеличаста грануша*, два метра дугачку и нешто више од метра широку, с крстом у камену православним, и на плочи тој је овај запис од речи до речи и од слова до слова:

ОВДЕ ЛЕЖЕ КОСТИ

ЈОВАНА РАЈИЋА

рођена 11. новембра 1726. умрлог 11. децембра 1801.

АРХИМАНДРИТА

СВЕТО-АРХАНЂЕЛСКОГ МАНАСТИРА КОВИЉА 1772.—1801.

УЧИТЕЉА БОГОСЛОВЉА — БРАНИЧА ПРАВОСЛАВЉА,

ВЕЛИКОГА КЊИЖЕВНИКА СРПСКОГ.

Историјом из таме заборавља на светлост изнесе прошлост Србаља и најближе браће им словенске;

Катихисисом темељ православља спасе цркви, народу свом;

Телом Бого ловља утврди ступ православља — свештенство српско;

Зборником бесѣдâ, недељом и свецем, отвори извор изобилан речи животворне проповедницима благе вести еванђеља;

Цветником даде народу двеста двеест и четири цвета мирисава, све босиља и тамјана, да се краси срце и племени душа у Србина и Србкиње;

Песнама духовним раздрага побожне душе: и на дому и у цркви да величају песмопојем велику славу божију и т. д.

покојна му душа — помен му вечан — слава по свем Србству!

Обележје ово, на гробу му овде, намести игуман светоарханђелског манастира овог

МИРОН ЂОРЂЕВИЋ

са братством, год. 1891.

Фонетских
књижица Д. Поповићу.*)

* * *

Постанак манастира Ковиља засеже у времена наша *старинска*; по предању ца-

*) Потпис овај тајном буквицом српском значи: *Састављо професор Д. Симић.* Ур.

ростављном основао је тај манастир свети Сава на том истом месту, где је и данас, за спомен, кад измири онде године 1220—1221. две војске, Мађаре и Србље. мађарскога краља *Андрију II.* и српскога краља, брата свога *Стевана првовенчаног*. Краљ мађарски завојштио беше на Србље, што се Стеван крунисао био за исти предбд. *Мирон Ђорђевић*, моћи ће свак о том разабрати и на шире — а ми ћемо да додамо још коју, колико се тиче та света обитељ великога и славног архимандрита јој *Јована Рајића*, који у том манастиру проведе мал не пуне три десетине година, од 1772.—1801. посте постећи, Бога молећи. књигу чатећи, књигу пишући.

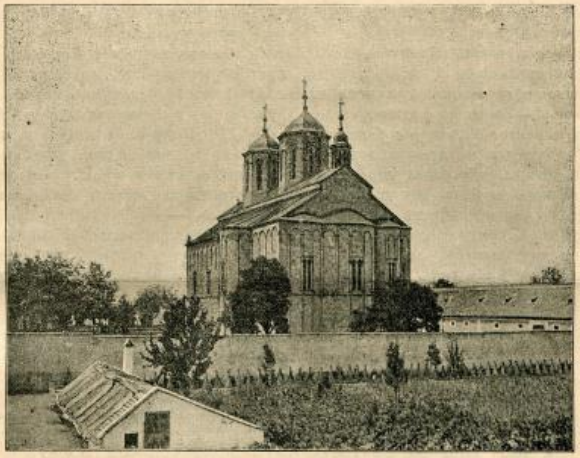

Свето Савски **манастир Ковиљ**, у жупанији Бачкој (у некадањој Шајкашкој) основао свети Сава 1220.—1221. године.

„краља Србији, Далмацији, Захумљу, Травунији и Дукљи“. . .

Зато се и зове тај наш манастир у Ковиљу и данданас **светог Саве манастир — светосавски**, којега храм цркве су св. арханђели *Михаило и Гаврило*, те славу слави дне 13. јулија сваке године.

Из опширне „*Историје манастира Ковиља*“ коју написа и ових дана на свет издаде садањи игуман му и настојатељ,

„ . . . **по 16 и 17. часовх на день неоустакх отх дѣла, дая 4—6 одѣхновенію сенномх, 2—3 молитвѣ и пищѣ, весх к' прочемх кх чтенїи или писанїи привыстх**“ вели за Рајића митрополит *Стеван Стратимировић*.

Манастир Ковиљ био је и дојако на гласу са тога борава његова и незаборава народног; одјако ће бити савколики — **споменик** *великому Јовану Рајићу!*

Ето, тим скромним видљивим обележ-

јем на гробу Рајића у цркви — диже се углед манастира Ковиља до знамена и части наших фрушкогорских манастира: Раванице и Јаска, Крушедола и Шишатовца. . .

„У манастиру Ковиљу гроб је *Јована Рајића* — онде леже кости његове у цркви оној дивно украшеној.“ иће ће одсад глас од уста до уста по народу и преносити се од старијих на млађе, на потоње наранаташе, да и они у времена потоња с побожношћу у срцих походе светосавски манастир Ковиљ и у цркви манастирској с поштовањем изаћу на гроб Рајићев.

Истина, народ се наш збринуо већ подобро дарком-прилошком и за други, по времену *достојан споменик* од камена из од туча и кôва — фонд је подизању споменика тога порастао на *шисуће форинти*.

И како се управо за десетак лета — године 1901. навршује стотину година од смрти Рајићеве, био би то од данас рок најбољи: да се донде подигне прилозима тим народним и тај други споменик Рајићу, и ни на којем другом месту већ баш тамо на најзгоднијем у манастиру Ковиљу, за углед сваком кад ко дође онамо, да по речима Рајићевим (које потписа слици својој у Историји): *сваг му лице види*, слику и прилику; умље му и разумље откривају дела његова књижевна!

Целокупним изданјем ших књижевних дѣла Рајићевих — наумио је врло вредни садашњи игуман *Мирон* и тврдо одлучио: да и тим спомеником и боље овековечи у народу име и славу *Јована Рајића*. До године, ако Бог да, почеће штампати најпре *руковисе* Рајићеве: *Тело Богословије, Седам сабора, Песни духовне* и т. д. на онда ће прештампати и дела, која су већ штампом света угледала.

За *десет* година у напредак, до поменуте стогодишњице од смрти Рајићеве, г. 1901. то ће целокупно издање бити довршено — и споменик дигнут *Јовану Рајићу*, дуговечнији од железа и камена! . .

И те године ко жив дочека, биће ако Бог да, *велика и највећа шта слава манастирска* на дан светих арханђела Михаила и Гаврила —

достојна светосавског манастира Ковиља . . благопријатна души великога Рајића, на част и дику цркви, књизи и народу српском!

* * *

У *Новом Саду*, пред Арханђел-дан летњи 1891. Александар Сандић.

„СЛАВЕНО-СЕРБСКЕ“ НАКАЗЕ У СРПСКОМ ГОВОРУ И ПИСМУ.

(На част Његовој Светости патријарху српском Ђорђу.)

(Наставак.)*)

8. Старо словенско ѣ гласи у руском словенском језику є (или ь), и према томе многе речи које се у том писму пишу са є место ст. ѣ, наши „славено-сербски“ књижевници и духовници пишу такође са *е*, (и ако ст. слов. ѣ и у срп. слов. одговара *а* (или ь) а и у срп. народном говору = *а*), као: чест у смислу *die ehre*, (честан, честьејши, пречестьејши, благочестије, благочестив и др.), двери, (дверник), љубезан, полезан (по крај „полза“, „ползовати се“) пришелац (пришествије), член, чтец, и т. д. Који те речи тако изговарају и пишу, требало би доследно да пишу и говоре и ове речи: безгласен место безгласан, бубењ м. бубањ, бурен м. буран, вес м. вас (сăв), високопарен м. високопаран, давец м. давац, ден м. дан, достижен м. достижан, конец м. конац и конечни м. коначни, колец м. колац, лев м. лав, лест м. ласт, ловец м. ловац, меч м. мач, овен м. ован, надворен м. надворан, напрсен м. напрсан, неумитен м. неумитан, ноћес м. ноћас, отец м. отац, оцет м. оцат (а не „сирће“), пес

*) У 25. броју на стр. 390, у II. ступцу под 2. у последњем реду стоји „одрастивши“ а треба „одрастевши“.

м. пас, подобен м подобан, стеза м. стаза, тема м. тама и темница м. тамница, и т. д. — али они ових речи тако нити говоре нити пишу, но кад би још видели у којем српском саставу ове речи написане са *е* они би се слатко насмејали, не знајући да је обоје једне горе лист. Ну шта ћемо, кад не ваља ни једно ни друго, јер не одговара гласовним законима срп језика.

Наше српско *а* не одговара само староме ѧ, него и староме ъ и ь, као *баба* = бабꙑ. *да̏нак* = дань, — *бах* = бъхъ, *сан* = сънъ — на онда безгласан = безгласьнъ, *бубањ* = бъбьнъ, *буран* = бурьнъ, *ва̏с* (*сва̏*) = вьсь, високопаран = высокопарьнъ, *давац* = давьць (испореди *рукода̏вац*, *рукода̏валац рукода̏вни̏к* у смислу *creditor*, *gläubiger*, а не ваља ни „веровник“ ни „поверилац“; да немамо за *creditor* своје народне речи, која се говори у Боци и коју је Даничић унео и у Ст. Завет, могли бисмо говорити *дужилац*), *дан* = дьнь, *достижан* = достижьнъ, *колац* = кольць, *конац* = конець (*крај*, *свршетак*, *коначни*), *лав* = лъвъ, *ласт* = ластъ (прва *ласт*, потоња мука!), *ловац* = ловьць, *мач* = мечь неумитан = неотъимитьнъ, *ноћас* = нощесь, *ован* = овьнъ, *отац* = отьць, *пас* = пьсъ, подобан = подобьнъ (*подобан* у српском језику значи *згодан*, *удесан*, *кадар*, *вичан*, у смислу „способан“, а не *сличан*, ни *налик* на што; „и овима подобна = *и тако даље*; „уподобљава се“ = *наликује*, *кореди се*, *изједначује се*), *стаза* = стьза, *тама* = тьма (*тамница* = *затворница* = *робијашница* а не „хапсана“; *тамничар* а не „хапсанџија“; *затвореник*, *робијаш* а не „хапсеник“; *затвор*, *робија* а не „хапс“; *затворити*, *затворати* а не „хапсити“; *сужањство* а не „заточење“; *сужањ* или *сужањча̏р* а не „заточеник“; ст слов реч затворьникъ значи *човека од затвора*, то јест *калуђера*; *затворник* је *човек под обвезом*, *који се затекао некоме*; испореди: *затвор*, *зарок*, *оклада*; прокоп испод земље правилније се српски пише *тамњи́к*, *тамња́ка* него *та̀вњи́к*, и према томе нам не треба туђа реч *тунел*) и т. д.

Према томе је и ст. слов. ѵѣсть = *част*, *die ehre*, а не „чест“, јер *чест* је = ѵасть и значи *део*, као и *честица* = *делић*, види под 6; *честан* = *частан*, *честљејши* = *часни*, *пречестљејши* = *пречасни*, *благочестије* = *благочашће*, *благочестив* = *благочастив*; дъвьри = *двари*, *дворник задва̀рје*, а не по руско-словенском „двери“ (питање је: еда ли нам је потребна реч *двари*, кад имамо своју народну реч *врата* и *вратар*, — *вратарица*, *вра̀тнице* и т. д., све од корена вр: врѣти = *затворити*, *застрти плаштом ошвор на чадору* или *шатору*, а не од кръстити; на против, данашња двокрилна врата, дрвена и стаклена, са енглеским бравама на завртње, *окреву се* или „*врте се*“ на чеповима, а за таке ствари, које грађански живот усавршује, не измишљавају се нова имена.), *љубезан* = *љубазан*, *полезно* према ст. слов. ползьно = *полазно* (али се то српски каже *корисно*, *користан*, = ползьнъ, као и ползѣ = *кѣрист* „ползовати“ (се) = *користовати* (*се*), *користити*; речи пак „вајда“ и „Фајда,“ „вајдисати“ и „Фајдисати“ јесу турске, управо арнаутско *фајде*; а речи „хасна,“ „хаснити“ и „хасноват“ јесу мађарске *haszon*, *használni* и *hasznos*), *пришелац* према староме пришьлъ ваља да гласи *пришалац*, али се то српски каже *дошљак* или *придошлица*, а „пришествије“ према ст. слов. пришьствие ваља да гласи *пришаствије*, ну то се данас рече *долазак* (на пр. други долазак Христов о Страшном Суду), *член* = *члан* (*члан колиције* могло би се заменити са *исправник*, *police correctionnelle*, од *исправљати* прут, криву воду, људске послове: *исправитељ*, *исправник*, као од *управљати*: *управитељ*, *управник*; кад је женско лице члан каквога друштва, не ваља писати *чланица*, него *женски члан*

друштва, јер се, без обзира на род, каже: *члан закона*, *члан новина*, *члан друштва*, и т. д.), чтец према ст. слов. тѣтьць = *читац* (а још боље по срп. народном говору *читалац* или *читач*, *читалачка публика*, само никако не ваља *читатељ*, јер глаголи V-е врсте не добивају наставка *тељ*, но ьць = *ац*, и *ач*, *ор*; испореди: *читање* и *чађење*) и т. д.

9. Исте су горе лист и све ове наказе: воведење, вселенски патријарх или сабор, вход и входноје (къ), вознесење, воскресење, воспитање, превосходни (къзъ), па онда: бодар, закошњавати, љубов, подозрив (ост), предосторожан (ност) роптати, сoблазан, собор (-ни) совест (-ан), совет (ник), создатељ, состав, сосуд, сотник (съ), спор (спорити, неоспорно, оспоравати), строг (-ост), точка (точан, недостаточан) уголан (четвороуголан, крајеуголни камен) и т. д.

Старо словенско ъ гласи у руском словенском *о* (или ъ), и према томе многе речи, које се у том писму пишу са *о* место са ст. ъ, наши „славено-сербски“ књижевници и духовници пишу такође са *о*, (ма да ст. слов. ъ и у срп. словенском одговара *а* или ь) а и у срп. народ. говору = *а*).

Ну који тако раде, ваљало би доследно да пишу и дожд м. дожд, кратоk м. кратак, крепоk м. крепак, кротоk м. кротак, лож м. лож, низок м. низак, рож м. рож, сон м. сан, сладоk м. сладак и т. д. — али они тако не раде, него се још смеју, кад ко тако напише ове речи и друге њима сличне.

Кад дакле, како под 8. видесмо, наше српско *а* не одговара само старому ѧ и ст. ь, но и старому ъ, и кад према томе сви без разлике и пишемо и говоримо: *дажд* (киша) = дъждь = дьждь, *кратак* = кратъкъ, *крепак* = крѣпькъ, *кротак* = кротъкъ, *лаж* = лъжь = льжь, *низак* = низъкъ, *раж* = ръжь, *сан* = сънъ = сьнь, *сладак* = сладъкъ — онда су и предлози: къ, кь = кз, къзъ кзь = кзъ съ съ = са, на пр. *воведење* а не „воведење;“ *вход* (или *уход*) а још боље *пренос* (мали и велики вход, уход или пренос) а не „вход“, па тако и *входно* (или *уходно*) а не „входноје“; према староме късѣлѣнии треба писати *васељена* и *васељенски* патријарх, сабор (екуменски), (а не „вселенски,“ „васеленски,“ „селенски,“ „васионски,“ јер не ваља писати ни „вселена“ ни „васелена“ а још мање „селена“ „васиона;“ *васељена* = *уселена*, *населена*, *сва земља* = *die von menschen bewohnte erde* = *das bewohnte, bebaute land* = *terra habitata*, јер *васељена* долази од *васељити* и то од *васељен*; а *васионски свет* је *вас-сионски, вас силни свет* = *сав силни свет* = *orbis terrarum* = *die grosse gewaltige welt*, а може значити и *das weltgebäude, das weltall*; и ако су у те две речи појмови сродни постаје им је различно, те с тога не ваља мешати једне с другом јер су различне); *вазнесење* (спасов дан) а не „вознесење“; *васкресење* = срп. сл. вьскрьсение (*васкрс*, *ускрс*) а не „воскресење“; *васпитање* (*успитање*, *гајење*) а не „воспитање; *превасходни* (*преусходни*, *изврсни*) а не „превосходни“ (тако и *превасходство*, а не „превосходство“ ни „превосходительство“); съ = сь = са, на пр. *создатељ* или *србастије* *створитељ*, *творац*; тако и старо къдръ = *бадар* а не „бодар“ (од корена къд, коуд: къд-ѣти = *бдети* = *vigilare* = *бити будан*, од чега је и *бадњи* дан, *бадње вече*, *бадњак*, *бадњачица*); *закошњавати* — касно а не „закошњавати“; *љубав* према любькы а не *љубов*; *сумњив* или *подозрив* а не „подозрив“, *подозривост* а не „подозривост“ (*пода-зрети*, као и *пода-вити*, *пода дрети*, *пода-сути* и т. д.); *смотрен* а не „пред осторожан“, *смотреност* а не „пред осторожност“ (како ни Руси не говоре, но само „осторожность“; она долази од *стража* руски *сиборожа*, и по томе „остражан“ је онај *који стражи*, који *има позор* на нешто); према ст. слов.

рѣшетати морао би овај глагол у срп. језику гласити *раштати* а никако по руски *роштати* (ну ми, имајући своје глаголе *гунђати* и *мрмљати*, не треба да употребљавамо ни *раштати*, још мање „роштати“); према съблазнь треба писати *саблазан* или *саблазна* (као и *казан* и *казна*) а не „соблазан“; према съборъ ваља писати *сабор* и *саборни* а не „собор“ и „соборни“; према съвѣсть треба *савест* и *савестан* а не „совест“ и „совестан“; па тако треба и даље *савет* и *саветник* а не „совет“ и „советник“; *састав* а не „состав“; *сасуд* а не „сосуд“; *сатник* или *капетан* а не „сотник“ (овде нам ваља изреком напоменути, да од *порука* има *поручник* и *потпоручник*, т. ј. онај што издаје поруке, наредбе, заповести; и Пољаци, као и ми, имају *porucznik*; по томе не ваља према рускоме „поручик“ и „потпоручик“, јер то је тако, као кад би ко рекао: „ручик“ и „заручик“, а овамо су од *рука* изведене именице *ручник* и *заручник*; „мајор“ — *шисуђник*. „генерал“ или „ђенерал“ — *војвода*; не ваља писати ни смешне речи „редов“ према рускоме придеву „рядовой“, јер су јој друге: белов, шапов и буцов, пацов, сабов ђалов. чиков, него ту реч ваља заменити са: *проса војник*, *момак*, *ерстар*, *чешњак*, а вољ им се зове *чѣшовођ*): према ст. слов. тъчька. руски точка, *punctum*, од корена тък, тъкнѫти, тъкло, треба српски писати *тачка*, *тачно*, *тачкаш*, *тачкасте црте*. недостатак и недостатачно, *такнути*, *дотакнути* се, *спотакнути* се, *устакнути*, а не по руски „точка“, „точан“, „недостаточно“ и т. д. (осим *тачка* говори се још и *ирш шка* и *шаклa*, *шрнкаш* и *прнчаник* — све од *такнути*); од *угао* треба *угаон*, како је и у Нов. Завету, а не „угловн“, *четворо-угаона*, а место „крајеугални камен“ каже се *завршни камен* (овде ваља напоменути, да реч *угао* има два значења: 1. *кут*, *за-кутак*, *der winkel*, а не турски „буџак“, угао изнутра, на пр. *у углу* — *у кушу*, *у закутку* а не „у буџаку“, и отуда *кутњи* зуб и *кула*, 2. *рогаљ*, *die ecke*, угао с поља, а не турски „ћошак“, на пр. *на углу* = *на рогљу*; мило *на угловe*, а не „сапун“, јер се „сапунџија“ или „мумџија“ српски назива *милар* или *свећар*.)

Напомена. К речима „спор,“ „спорити,“ „неоспорно,“ „оспоравати,“ које од неког времена и најбољи књижевници врло често употребљавају, ваља напоменути, да су руске и то: споръ = *der streit*, спорить = *streiten*, неоспоримый = *unstreitig*, и да их у српском писму не треба употребљавати, јер имамо своје српске; у ст. слов. има реч съпоръ — *rixa* и долази од прѣти; а и у срп. језику има *прети*; место тих руских речи треба употребљавати ове српске: *парба* или *парница*, *парбити* (се),*) *прети* (се) и *превирати се*. *одрањ* или *прица* (у Грбљу) = *der klдger*, *парбљење* = *das processiren*, место „неоспорно“ треба *несумњиво*, *без сваке сумње*, судија за „неспорна“ дела — судија *за несумњива дела*, а место „оспоравати“ могли бисмо рећи *одрицати*, *не признавати*. — Што се по западним крајевима употребљава реч „двојба“ место *сумња*, то је творевина по немачком *zweifel*, јер *двојити* значи *trennen*, *entzweien*, *divido*, по томе место „двојба“ треба *сумња*, место „двојбен“ ваља *сумњив*, место „двојити“ треба *сумњати*, *двоумити*, *сумњати се*, *посумњати се*; *сумњање*, *двоумљење*, а место „здвојити“ и „здвајати,“ у смислу *verzweifeln*, ваља *очајати*, *очајавати*. — К речима „строг и „строгост“ ваља напоменути, да су такође руске, и да нам нису потребне, а кад не бисмо могли бити без њих, морали бисмо их писати *страг* и *стрaгост*; ну место „строг“ ваља писати *оштар* цар, краљ, кнез, *оштар* критичар, *оштар* човек и т. д., а место „строгост“ може подћи *оштрина*, *озбиљност*; место „строго“ *научно* могло би се казати *врло научно* или са *свим научно*, (и Даничић у Ст. Завету свугде пише: Н. Н. беше *оштар* цар и *оштро* поступаше с народом, и т. д.)

*) Не ваља начин неодређени „парбити се,“ као што је 1866-е г. начињено Јов. Београђан, јер би онда сад. време гласило „парбишем се,“ а од глагола *парбити се* има сад. вр. *парбим се* (од *парба*, *парница*).

(Наставиће се.)

ЧЕТИРИСТОГОДИШЊИЦА

ПРВЕ ЋИРИЛИЦОМ ШТАМПАНЕ ЦРКВЕНО-СЛОВЕНСКЕ КЊИГЕ.

Као сома важан проналазак Јована Гутенберга — штампа — међу свима словенским земљама, појавила се прије свега и поникла је у Чешкој. Штампање књигâ почело се овде 1478. год. у граду *Пилзану*, где је уједно *прва словенска књига на чешком језику „Нови Завет“ гошским писмом*, а не ћирилицом наштампана. Знаменито је, да Чеси проналазача штампе сматрају за свога саплеменика. Влада мишљење, да је Јован *Гутенберг* био *„Јан Кутнохорски“, Чех по пореклу*, по раду па и по васпитању. Мишљење то оснива се на многим врло важним доказима. Један јединцати доказ, да је Јован Гутенберг немачког порекла, садржи се у том, што је живео и у зрелијим годинама деловао у Мајнцу и Штрасбургу; а других доказа за то нема. Међу тим у корист чешкога порекла Гутенбергово говоре ове околности: 1.) Знаменити људи у Чешкој у XVI. веку држали су Гутенберга за Чеха. 2.) Презиме је његово чешко — од Кутна гора — Кутенберг — као што су исто преиначили Немци. 3.) Вештина Гутенбергова у прављењу огледалâ и шлифовању стакла, чим се тада Чешка одликовала, може сведочити у корист тога, да се је он васпитао у Чешкој. 4.) У време хуситских ратова Чешка је слала мноштво својих мирних синова у све крајеве Европе, где су они деловали већ као местни грађани. 5.) Саме запреке, које су Гутенбергу на путу стојале да оствари проналазак, као и то што се није знала његова отаџбина, сведоче о том, да је он у Германији био дошљак.*) Но с разлога тога, што је Гутенберг деловао у Германији, породило се мишљење, да је он био Немац. Откуда је била у Чешку донесена вештина штампања књига, са свим је непознато, но само се она врло брзо распрострла настојањем чешке браће. ревних последователъа Јана Хуса, који су се држали речи св. писма. У XV. веку штампање књига појављује се у Вратислави (Бреслави). у Кракову, Олмуцу и Данцигу.

Но као најважније историјско место, где су се словенске књиге штампале, познат је град *Краков*. У то време та столица Пољске државе налазила се у тесним одношајима с чешким Прагом и била је пуна разних сектанаата, које су папиште прогониле. Чешки језик и чешка литература врло напредоваху у Пољској у XV. и XVI. столећу. Древни пољски преводи св. писма непосредно су преведени с чешког језика. У Кракову се бавно издавањем књига Хинтер-Зајнер у друштву са *Свештолком* (Швајфолтом) Фъолом или *Фиолом*. За предмет својих издања изабраше они црквене богослужбене књиге словенског православног света — *Октоих* (Осмогласник). *Часловац*, *Триод постни* и *Триод цветни*. Све то успеше они издати *у год. 1491.* и за тим присиљени беху обуставити штампање услед притиска са стране католицизма.

И тако је *Фиол први словенски штампар*. Прва његова књига и односно *прва штампана словенска књига са ћирилицом* беше *Осмогласник* св. Јована Дамаскина, штампана *у Кракову 1491 године*. Два непотпуна егземплара тога драгоценог нам споменика словенске старине чувају се у Петроградској и Московској јавној библиотеци; а потпуни примерак налази се у *Вратислави* (Бреслави) у тако званој Редигеровој библиотеци. Осмогласник тај штампан је in folio и садржи 169 листи (337 страна). Листови су без броја страница и без преноса испод последњега ретка. Бројевима су означене само засебне свеске (тетраде) књиге. Натписи, почетна слова штампана су црвено. У првој свесци (тетради) на другој страни првог листа налази се дрворезан лик Исуса Христа, распетог на крсту; с десне стране крста стоје четири жене, од којих је у једне — Богоматере — венац око главе, а с леве стране два мушка лица с венцима око главе. Последњи лист на горњој стра-

*) Булгаковъ, Исторія книгопечатанія.

ни садржи упутство за поделу тетрада, а с друге стране се налази *грб града Кракова* — врата с три куле с натписом са обе стране, који се уједно чита „з Краковъ.“ Под грбом налази се натпис, који показује, кад је, где и ко књигу штампао. *Фиол* овако вели о себи *на концу Осмогласника*: „Доконуалъ кысть сиа книга у великомъ градоу Крыковѣ при державѣ великаго короля полскаго Казимира. и доконуала кысть штедрынонь крыковскимь Шиайполтонь Фіолъ изышлынсь полскаго родоу фрыжь. и сконуалася по божиемь нарожыстыи Хі сѣтъ десятьдесятъ и а̀ лѣто.“ (1491. године.)

На основу имена *Фиола Светополка*, и на основу тога, што је њему био познат словенски језик, претпостављају, да је он био Словен. Према мишљењу других Фиол је био пољски Немац из града Љублина. Путујући по Германији научно се он тамо штампарском послу. Но против немачког порекла Фиолова наводе се врло снажни докази. У поменутом завршетку (на крају књиге), у речима: „изышлынсь полскаго родоу фрыжъ,“ који дају повод к подазреванју немачког порекла Фиола „краковского штедрынна,“ првог словенског штампара, главно је у речи „из.“ Ни у пољском ни у западноруском нема предлога „изъ.“ него има „зъ.“ Дакле следи, да се на концу говори о Немцу Франку, компањону „краковского штедрынна“. Такав Франк штампар познат је као савременик Фиолов. Зна се такође, да је многобројна фамилија Фиола живела у Кракову на концу XIV. и око половице XV. века. Па с тога Светополка Фиола не треба држати за Немца. Он је био Словен, Пољак, и први је применио проналазак Гутенбергов к ћирилици, издао је неколико књига, зарадн употребе у православној цркви. можда и из трговачког интереса, рачунајући на продају својих штампарских послова, услед скупоће рукописа како у таданьој Русији тако и међу словенским племенима православне вере. Има сведочанства о распространењу издања Фиолових по многим местима Црвене Русије, Литавске кнежевине, у Кијеву тога времена.*) Примерци издања Фиолових долазили су чак до Москве.

Словенски први штампар Фиол чамио је и у тамници за то. што је и он био сагласан с духом учења Хусовог, те био противан причешћивању под једним видом. Но кад се је Фиол мануо таквога погледа на причешће. ослободише га заточења. Пошто је изишао из тамнице. Фиол је напустио штампање црквено-словенских књига. А кад га стадоше гонити римокатолици, пресели се у Угарску, где је дуго живео у *Левочи* (Лајтшау), у таданьем слободном граду. Фиол је, као што претпостављају, умрьо у 1525. години.

*) Има тих издања и по нашим српско-православним црквама у Угарској. Прим. прев

Превео **Л. Б.**

(„Благовѣсть.“)

О СТАРОЗАВЕТНОЈ ПАСЦИ.

(По св. писму и тумачењима односних места.)

Написао ***Д. Ружић****, богослов.*

(Свршетак.)

Кад се празновала пасха? — Сваке године у одређено време, као што је казао Господ: „Овај месец. да вам је почетак месецима, да вам је први месец у години. Кажите свему збору Израиљеву и рците: десетога овог месеца сваки пека узме јагње“ и т. д. Који је тај месец, који треба да је први у години у који је Господ извео Израиља из Мисира, и у који је одредно, да се празнује пасха — дознаћемо из Исх. XIII. 4: „Данас излазите месеца Авива“ и т. д. Дакле пасху требало је празновати сваке године првога месеца, који се у старозаветним књигама, које су пре ропства написане, назива Авивом. У старозаветним књигама, написаним после ропства, на име код Јездре и Немије назива се исти месец Нисаном. Почињао је после пролетње еквиноксије са првим новим месецем и тако кад се пасха клала, морао је бити увек пун месец. Овога су се придржавали првих

векова и у хришћанству тако звани квартодецимани (у Малој Азији). Изнимно празновала се пасха и другог месеца. Но ово се догађало само у ванредним случајевима, кад околности нису никако допуштале, да се пасха првог месеца правилно одржи. Тако н. пр. другог месеца прославили су пасху за време Језекије цара Израиљева, „јер не могоше славити у то вријеме (т. ј. месеца Авива) јер не бијаше доста свештеника посвећенијех, и народ се не бејаше скупио у Јерусалим“. (II. Днев. XXX. 2. 3.) Који бејаху првога месеца нечисти од мртваца, или који бејаху на даљном путу по заповести Господа прославили су пасху другог месеца. (Број. IX. 10. 11.) Пасха се клала дакле првог месеца, четрнаестога дана у вече, око захода сунца, између два вечера. (Број. IX. 3. 5. 11.) Овај последњи израз, као и сви остали изрази у старом завету, који би требали да одреде доба прослављања у четрнаестом дану, врло су нејасни, што је и дало повода, да су се сва места још код старих јеврејских научењака, па и доцније разно тумачила. Кајл (Comm. Exod. XII. 6.) наводи ова разна тумачења и претреса их и долази до тога закључка, да се под тим разним изразима разуме доба од тренутка кад сунце изађе, па све док не наступи потпун мрак. Овако је тумачио, вели Кајл, ова места и Авен Есра, у пракси пак овога су се придржавали Самаријани и Карићани. Сви ови изрази код Даничића преведени су са „у вече“, који израз дакле потпуно одговара ваљаном тумачењу ових места.

Није се могла прослављати пасха свугде и на сваком месту, већ на одређеном. Видимо, да су прву пасху у Египту клали синови Израиљеви сваки у свом дому; клали су је пак тако према околностима са одређеном практичном циљи, која је изискивала, да је морао сваки домаћин крвљу жртве пошкропити довратке дома свога, јер тај дан пролазно је Господ по Мисиру и убијао првенце египатске, а где је видео крв на вратима, остало је све неповређено. После изласка Израиљева из Мисира клање пасхалне жртве бејаше само успомена. Друге године после изласка из Мисира славили су пасху у пустињи код горе синајске заједнички. Доцније у законодавству Мојсијевом опредељује се са свим тачно место, где су морали клати пасху, а то је место, које изабере себи Господ да настани име своје (Девтерон. XVI. 2.), храм, у ком бејаше ковчег завета. Као што се види из историје изр. народа, скупљали су се у Јерусалим, и овде у храму клали су пасху на оном месту, где су се обично жртве спаљивале. Сваки бејаше обвезан, да дође у одређено време у Јерусалим осим оних који због дањег пута бејаху спречени да дођу. Овом приликом скупљао се у Јерусалим велик број народа. Јосиф Флавије бележи, да пре разорења Јерусалима бејаше се скупило до 2.000.000 душа. Овим приликама особито истицали су се пророци; и сам Спаситељ долазно је на празник у Јерусалим, да учи и распростире своју науку.

Пасху смео је јести само Израиљћанин; странцу и дошљаку било је забрањено. Но ако се налази међу Израиљћанима и ако хоће да је празнује и једе, а он пре него што приступи, ако је мушко пека се обреже и тад је може прослављати као и синови Израиљеви. И јели су пасху сви без обзира на сталеж и пол, јер тај дан све их је ослободио Господ из ропства мисирског.

За пасхалну жртву узимало се обично јагње или јаре; ово последње ретко. Оно је морало бити мушко, од године дана, и, као и све остале жртве — здраво.

Ток прослављања у кратко ово је: До четрнаестога Нисана искупе се са својим жртвама у Јерусалим. Код прве пасхе у Мисиру пасхална жртва одабрала се још десетог, и чувана је до четрнаестог. Пошто се искупе у светињу, стану сви „по редовима домова отачких браће своје, синова народнијех, и по редовима домова отачких међу Левитима“. (II. Днев. XXXV. 5.) И пошто су свештеници и Левити стали на своја места, ови последњи клали су жртву, и давали крв свештеницима да пошкропе олтар, и за тим су је дерали. Жртве су дерали обично свештеници, по кад је било много, помагали су им Левити, а они су само кропили. И пошто су је

одерали, пекли су је на огњу са дробом заједно. Забрањено је било пасхалну жртву кувати „не за то“, вели Кајл „што су се приликом изласка из Мисира журили, већ да се у води не раскува, но и са с им зготовљено да остане чисто јагњеће месо, и да се целокупно постави за јело“. Целост и неповређеност јагњета означава слогу и јединство између народа, који га једе и Господа, који му га је спремио Јагње је морало бити целокупно и ни једна кост на њему да се не прекрља Ако је породица мала и не може појести читаво јагње, онда нека се на једно јагње сложе две породице. Све остатке пак ваљало је спалити. Кад је јагње било печено, јели су га са пресним хлебовима и горким зељем (Lactucae agrestes). Пресни хлебац јели су као „хлебац невољнички“, а горко биље по Кајлу за то, да се означе муке, које су синови Израиљеви претрпели у ропству мисирскоме. Кајл спомиње (Handbuch der bibl. Archäol.), да се у доба равинских наученьака развио неки особити начин празновања, који се доводи у свезу са пасхом на којој је Спаситељ установио тајну евхаристије. Састоји се у овоме. Кад је било све зготовљено, тад домаћин напуни *једну* чашу с вином благодари, пије из ње, и даје осталом друштву, да и оно пије из ње. За овим сваки узме по мало од горког зеља. За тим долази друга чаша вина и уз њу разјашњење значаја самог празника и певање, и тек за овом чашом једе се јагње. После јела долази трећа и четврта чаша уз певање одређених псалама. Ове четири чаше припадале су празновању, па и најспромашнији морао их је набавити.

Празник пасхе бејаше код Јевреја празник највеће радости, као што је Господ заповедно говорећи: „И весели се (тај дан) пред Господем Богом својим ти и син твој и кћи твоја и слуга твој и слушкиња твоја, и Левит који буде у месту твојем, и дошљак и сирота и удовица, што буду код тебе, на месту које изабере Господ Бог твој, да онде настани име своје. И опомињи се, да си био роб у Мисиру“. (V. Мојс. XVI. 11.)

О ОПШТЕМ ФОНДУ ЗА СВЕШТЕНИЧКЕ УДОВИЦЕ И СИРОЧАД.

(Свршетак.)

Допустићемо, признаћемо и исповедићемо, да није праведно, и по томе не треба да они свештеници, који су удови и без деце, као и они, чијим породицама — са њиховог повољног и лепог материјалног стања — после њихове смрти помоћ и потпора није нужна, да дакле ти свештеници толико исто у пензиони удовички фонд уплаћују, колико и они свештеници, који смрћу својом остављају за собом породицу и то такову, која без помоћи и потпоре живети не може. Но тако ће исто и они допустити, признати и исповедити хтети и морати, да су сви, а у првом реду они дужни испуњавати „другу највећу заповијест: љуби ближњега својега као самога себе“ (Мат. 22, 38—39.) а та се „љубав к ближњему“ исказује између другога поглавито давањем и пружањем помоћи онима, који су у нужди.

Помагати дакле браћи и ближњима — као што рекосмо — дужни су сви, а у првом реду они. Та баш за то, што су удови и без деце, само за то, што су богати, могу више него други чинити добра и помагити бедним и сиротама. Па ако они само за то, што су удови и без деце, за то што су богати, веле, да неће у удовички фонд да уплаћују — онда заиста не размишљите шта рекоше, „не знаду шта чине“, јер тек ваљда не ћемо захтевати, да „слепац слепца води“; хоћемо ли зар од онога помоћи искати, који је бригом и стараньем за издржаваье своје многобројне деце онтерећен и обхрван?! Хоћемо ли зар ономе руку ради помоћи пружати, који и сам не зна су чим ће живети?!

Али ако они о ономе, што ће рећи, размишљите и расудите, па при свем том горње речи изрекоше, и изрећи смеђоше:

онда — е онда нека скину са себе ону црну одору, да им се још и боље види од црне им одоре — црња душа им! Нека одступе од опог каменитог престола, на коме лажно приносе бескрвну жртву Богу љубави а срцем од тврдог и хладног престола тврђим и хладнијим! Нека се одрекну лепог и узвишеног имена, имена учитеља милосрђа и братољубља, јер где, шта и чему тај учитељ треба да учи: „Будите милостиви, као и отац ваш што је милостив“. (Лука 6, 36.) „Који има двије хаљине, нека да једну ономе, који нема; и ко има хране нека чини тако“ (Лука 3. 11.) „Који има богатства овога свијета, и види брата својега у невољи и затвори срце своје од њега, како љубав божија стоји у њему?“ (I. саб. посл. Јов 3, 17) А тај и такав учитељ може и мора бити само онај, „који оно што казује ином, то и својим потврђује чином“.

Удови дакле и без деце, као и богати свештеници нека својој браћи дају помоћ: нека у удовички пензиони фонд уплаћују годишње један, па баш и $2^0/_0$ од своје уживане и законом одређене плате, јер ако удовички фонд „неће требати њима“, односно њиним породицама, требаће он зар и породицама њине деце и њиховиx потомака, требаће породицама њиховиx сродника и пријатеља, а требаће тај фонд свакако породици њиног — Србина. Или зар и има Србин није велики, блиски и крвни сродник, они би зар још и већег, ближег и — крвнијег сродства?!

„Па још кад би се дало и могло поред наше опште свештеничке уплате умолити и Његову Светост Патријарха, да и Он најмилостивије вољан буде са својим годишњим прилогом само са 100 фор. у потпору притицати, а преосвештена господа епископи годишње са 50 фор., имућни пак манастири годишње са 20 фор., а сиромашнији са 10 фор., па и са 5 фор. они најсиромашнији.“ (Види: „Одјек на вавај.“)

Не ћемо ништа да примећујемо на то, колико би — по г. В. Поповићу — могао у удовички фонд прилагати годишње потпоре како српски патријарх, тако и овострани епископи српски, јер држимо, да ће и садашњи свети патријарх, као и данашњи српски архијереји врло радо и од своје добре воље, ако не и више, али свакако толиком свотом удовичком фонду у помоћ притицати; али не можемо а да не приметимо нешто о манастирским потпорама.

„Имућни манастири“ наши броје на више од 1500 ланаца земље; „сиромашнији“ имају око 1000 ланаца; а они „најсиромашнији“ — рекли бисмо — немају мање од 3—500 ланаца. Читава села имају по 1000 и преко 1000 ланаца земље; а има богме сёла и са 7—800, па и са мање ланаца земље. У тим селима живе по 7—800 па и преко 1000 душа, а у нашим најимућнијим манастирима живи „братство“ од највише пет чланова. Па од наших „имућних манастира“, од тих — тако рећи — читавих сёла, који броје по неки и близу и на 2000 ланаца земље, захтевати само 20 фор. годишње потпоре, то је — признајмо — и сувише мало! Читаво имање од 500 па и преко 1500 ланаца земље, на коме живи једна, две, а највише пет душа, не може на тако племениту и хришћанску цељ — као што је фонд за свештеничку сирочад и свештеничке удовице — да даје више годишње потпоре од 20 па чак и од 5 фор., то је доиста и сувише жалосно!

По нашем мњењу требало би одредити, колико који манастир у удовички фонд ваља да уплати, а при одређивању величине уплате ваља као мерило да се узме приход, који исти манастир доносити може.

А где су нам калуђери? Зар они неће, или зар они не би могли и требали удовичком фонду са неком потпором у помоћ притицати? Та они бар полажу — „завјет сиромаштва“; та они „не могу имати ништа своја“; (Милаш „Прав. црквено право“) та ако ико, али они су понајпре и понајвише „дужни полагати душе своје за браћу“ (I. саб. посл. Јов. 3, 16.); па ако не душе, а оно бар новац и то један доста мали и незнатан део: $3^0/_0$ по плати коју уживају, око 5 фор. годишње.

Осим тога напоменути је, да кад би се само основао „општи јерархијски фонд за свештеничке удовице и сирочад“, да би се и други српски црквени великодо-

стојници — по примеру блаженопочившег епископа пакрачког, Никанора Грујића — сећали тога фонда и повеће своте томе фонду завештавали. Нашло би се свакако и свештеника, који би се на крају живота сетили сирочади и удовица браће своје, те у корист фонда удовичког какову своту наменули. На послетку, била би зар и међу благочастивим хришћанима која племенита и добра душа, која би хтела и желила да отклони сиротињу и невољу од које свештеничке удовице, од ког свештеничког сирочета, те у ту цељ или још за живота, или после своје смрти, завештала из оставине своје какову своту фонду удовичком.

Приметисмо и рекосмо, што приметити имадосмо и рећи хтедосмо „о општем јерархијском фонду за свештеничке удовице и сирочад“, а поводом у јавност о томе пуштених гласова. Своје смо примедбе писали и казивали вођени мишљу: шат' и наша реч шат' и наш диван не буде с горег. Јесмо ли били срећни, да макар само и на једну корисну ствар упозоримо, само и једну пробитачну напомену учинимо — ми ћемо бити задовољни: наш је труд награђен, наша жеља постигнута.

25. маја (6. јуна) 1891.

Радмио Љубибратић, Банаћанин

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

(Седнице консисторије и административног одбора епархије Темишварске.) Дана 19. јуна (1. јула) одржана је седница епарх. *консисторије*, под председништвом високопреосвећеног г. епископа *Нектарија*, а у присутности прец. г. проте Ђорђа Влаховића кикиндског, Кузмана Станића темишварског, Лазара Нонића арадског, Тривуна Бранковића пароха *фабричког*, г.г. Косте Стефановића председника градског сирот. стола у Темишвару и др Св. Димитријевића, консист. фискала; референсао је Ђура Видицки, пр. конс. бележник. — Решено је у конс. одеску 70 предмета. Одмах у почетку је новоименовани бележник Ђура *Видицки* положио званичну заклетву. За тим се прешло на остале предмете. Предузето је 7 покушаја помире, од којих су 4 упућени на сажиље, а три на пут парнице бракоразводне; разрешен је један брак, а у других 10 брачних парница донесена су разна решења. — Прочитана су дописи вис. министарства богочасти, по којима је 8 свештеничких удовица добило државне приноморе. — Замољен је поджупанијски уред тамишке жупаније, да некојим свештеницима парохијал утера. — Одобрен је допуст за куњку паросама П. Д. и А. П. — Одобрен је избор енст. парох. помоћника у Вршеву, по ком је изабран јереј Милош Влашкалин из Срп. Пардања. — Издата је тужба Ђуре Димитријевића, председ. меленачке црк. општине, против Милутина Думића пароха, овоме на изјашњење. — Уважена је молба игумана манастира Св. Ђурђа, Калиника Ђорђевића и одређена му је пензија од 300 фор. с тим, да у Темишвару живети може, и одређено му је још 150 фор. за куњку; на место његово постављен је за прив. администратора манастиру Стеван Николић, намесник бездински. — Премештен је Исхирион Гаћански, јеромонах истог манастира у Златицу, а јеромонах Спиридон Оберкнежевић у Војловицу. — Прочитан је најновије допис Св Патријарха Георгија, којим јавља, да за све упреде нанесене му лично од конс. бележника Петра Милића, даје свој опроштај и жели, да се судски кораци обуставе. Усљед тога решено је позвати конс. фискала Дра Димитријевића да код граћ. и кривичног суда учини кораке ради обуставе. — Решено је даље, да се против истога бележника дисциплинарна истрага, која је до исхода грађанских парница in suspenso држана, сад пошто су исте обустављене, по ново отпочне, и да се фискал позове, да донесе предлог свој. —

Идућега дана била је седница епарх. административног одбора. Присутни су били: Њег. Виспреосв. г. Нектарије као председник; чланови: Никанор Недељковић, игуман бездински; Петар Ђурић, парох чаковачки; Коста Стефановић, М. Долга, Др. Димитријевић и Ј. Стојков. У овом је одеску бележник Ђура Видицки референсао 68 предмета. Прочитани су неки дописи вис. министарства, поджупанијске власти и порезне дирекције; за тим два дописа вис. сл. Саб. Одбора у погледу саборских трошкова, за тим о камати хипотекарних зајмова. — Збачен је председник варјашке црквене општине Пера Тодоровић заједно са целим одбором због несавесног руковања и изаслат је парох Кнешки Ника Николић са Ђуровићем ревизором, да организују нов одбор и испитају стање општине. — Изаслата је истражна комисија у лицу пароха Јована Новаковића и Дра Живка Богдана против Меленачке црквене општине. — Изаслат је прота Влаховић, да организује општину у Срп. Клариџ, а јереј Јован Новаковић у Срп. Ржић, да извиди зашто се тамошњем пароху Ђ. Јова-

новићу плата не издаје. Одобрена је лицитација, којом је земља манастира Св. Ђурђа под закуп на 10 година издата. — Одобрена је још награда из епарх. фонда Ђуровићу 30 фор., који је три месеца за одбеглог канцелисту Кириловића дужности вршио, и Дру Сави Поповићу 50 фор., што је неколико недеља овде радио. — Остали предмети били су од мањег значаја. В.

ОГЛАСИ.

67 **СТЕЧАЈ.** 1—3

Ради попуњења учитељског места на вероисповедној школи у селу Грабовцу (Тољањској жупанији) које је оставком г. Бранка Влашкића упражњено, овим се отвара стечај.

Плата је учитељска 120 фор у готовом новцу, даље: кост, квартир, огрев и послуга у Манастиру. У дужност му спада у цркви недељом и празницима појати, и децу томе обучавати, поред тога сходно се дисциплини манастирској понашати. Изискује се да је самац, свршен препарандиста са знањем мађарског језика.

Молбенице имају се најдаље до 10. августа по старом календару т. г. на местни школски одбор у манастир Грабовац управити (p. p. Bonyhád).

У М. Грабовцу 2. јула 1891.

Доситеј Милетић, **Антоније Марковић,**
ђакон и перовођа. игуман и председник.

64 **СТЕЧАЈ.** 1—3

Овим се расписује стечај на упражњену учитељску штацију у Иванди (Бечкеречка жупанија).

Плата учитељска састоји се из годишњих 400 ф. а. вр., паушала 5 ф., за своју потребу 2 хвата тврдих дрва и за школ. пећ колико дрва треба, са пристојним здравим станом од две собе, кујном, шпајзом, свињцем, шталом и плодоносном великом баштом; од укопа где буде позван 50 нов.

Дужност учитељу је у цркви појати, у томе и школ. децу обучавати и њима редовно у цркву долазити и све школ. уредбом прописане предмете у школи предавати.

Ко жели ово место получити, нека се са својом ваљано инструираном молбеницом до 31. јула (12. августа) т. г. на доленодписаног председника обрати. Ако је коме могуће и лично се дана 13. јула на св. Архангела Гаврила као на дан храма ове св. цркве прикаже, узеће се у обзир. Избор обавиће се 6. авг. т. г.

Примечава се да и школске четир ланца оранице земље имаде, која се за сада због нагомиланог порезног дуга под аренду даје.

Мишко Перинац **Васа Станојев**
перовођа. председник.

Ш. С. 118.
ех 1891.

СТЕЧАЈ. 65 1—3

На упражњено *место редовног професора на српској православној учитељској школи у Сомбору*, који ће имати дужност да предаје српски језик, стилистику и српску књижевност са историјом књижевности, даље општи и отачаствени земљопис, историју српску, отачаствену и општу а по околностима и науку о земаљском уставу и немачки језик, и да привраснике у специјалној методици тих предмета упућује, са обвезом предавања у 18—20 седмичних часова, — овим се отвара стечај.

С тим местом скопчана је годишња плата од 1000 фор. а. вр. и 10% те плате у име станарине, и после сваких пет година успешне професорске службе годишња повишица од 100 фор. а. вр. а после 30 година службовања мировина у износу постигнуте плате.

На ово професорско место могу компетовати само они Срби православне вере, који су оспособљење за предавање горе поменутих наука на свеучилишту или којем вишем педагогијском заводу стекли, или те науке на тим заводима слушали, а првенство имају оспособљени за горње струке гимназијски или препарандијски професори. За случај ако таковић компетената не би било, имаће дотични за годину дана испит за професорско оспособљење положити.

Молбенице своје којима се имају приложити крштено писмо, сведочба о професорском оспособљењу односно о свршеним наукама, сведочба о досадањем службовању и најпосле сведочба о религиозно-моралном и политичном поведењу, ваља да компетенти поднесу подписаном председништву најдаље до 3. (15.) августа 1891.

У *Карловцима* 3. 15.) јула 1891.

Председништво срп. прав. нар. црквено-Школског Савета.

63 **СТЕЧАЈ.** 1—3

Усљед оставке г. Александра Паланачког, учитеља, расписује се овим стечај на овдашњој срп. прав. вероисповедној основној мушкој школи за ниже разреде. Рок стечају 6. (18.) августа о. г. Плата учитељска је у готовом новцу 420 форината, 2 ланца оранице земље, $^1/_4$ ланца баште у пољу, на коју учитељ порез плаћа, и стан у натури.

Дужност је изабраног учитеља за левом невицом у цркви појати и све уредбом прописане предмете у школи предавати. Ваљано инструиране молбенице имају се унутрити на председништво школског одбора. Првенство имају они, који су и из мађарског језика оспособљени.

Из седнице школског одбора држане у Срп. Итебеју 29. јуна (11. јула) 1891.

Ст. Машкорић **Тоша Дау**
перовођа. председник.

62 **СТЈЕЧАЈ** 1—1

Овим се отвара на учитељско мјесто на српској вјероисповједној школи у Дубици.

Плата је учитељска 300 фор. а. вр. и 6 хвати тврдијех дрва.

Учитељу спада у дужност поред школске наставе, у цркви појати и дјецу у појању подучавати.

Молбенице имају се до 6. августа 1891. школском одбору у Дубици послати.

Дубица 1. јула 1891. **Јово Исаић,**
подпредсједник.

~66 **СТЕЧАЈ.** 1—3

На упражњено учитељско место на срп. вероисповједној школи у М. Чанаду (Чанадској жупанији) овим се стечај отвара.

Плата је годишња сљедећа: 200 ф. а. вр., 10 ф. за дрва, 40 ф. за повторну школу, 20 ф. за неровођство ако изабран буде. $13^1/_2$ катастралних јутара 1 класе оране земље, која носи до 20 фор. годишње аренде по јутру. На ову земљу дужан је дотични учитељ порез плаћати. Поред тога слободан јен стан, са две собе, кујном, шпајзом и подрумом са довољним сламњим огревом за себе и за школу; а при том и пространом баштом. Од укона где позван буде, од имућних 1 ф., од сиромашнијих $^1/_2$ 0 н. Лична се пријава свакако у обзир узима. Уједно захтева се свједочба знања мађарског језика.

Учитељу у дужност спада све законом прописане предмете предавати, цркву редовно полазити и дјецу у црквеном појању обучавати.

Рок стечају је 15. август т. г. када ће се избор обавити. Ко жели ово место заузети нека се са својом ваљано инструираном молбеницом до 15. августа овомесном школском одбору пријави. —

Из седнице црк. школског одбора у М. Чаниду 2. јула 1891. (последња пошта Apatfalva.)

Југо Поповић с. р. перовођа. **мл. Младен Јешић** с. р. управитељ.

58 **СТЕЧАЈ.** 2—3

Ради попуњења учитељског места у Соки овим се стечај расписује. Плата је: 150 фор. а вр., 36 киб. жита за лебац, 2 јанца земље, огрев и слободан стан Од погреба где буде познат 50 новч. — (Или: чист новац 300 фор. а. вр. осим стана.) У дужност спада: осим дневне и повторне школе, у цркви појати и ову младеж у истом обучавати. Молитељи треба свједочбама да докажу, да су учитељску школу као и испит из мађарског језика са добрим успехом свршили — најдаље до св. Илије о. г. м. шк. одбору овом.

У Соки 11. јунија 1891.

Драгољуб Вујатовић, привр. учитељ и перовођа. **Мила Стојићев,** црк. шк. предсједник.

68 **СТЕЧАЈ.** 1—3

На *два упражњена учитељска места* т. ј. једног *учитеља* и једне *учитељице* српске вероисповједне школе Земунске овим се расписује стечај.

Плата је учитељу као и учитељици годишње 500 фор. и 100 фор. станарине.

Учитељ као и учитељица дужни су, школском уредбом прописане предмете у школи предавати, а мушки учитељ и у цркви појати.

Компетенти нека се обрате својим добро снабдевеним молбеницама у року од четир недеље, рачунајућ од првог уврштења овог стечаја, потписаном школском одбору.

Из седнице школског одбора, држане у *Земуну* 6. (18.) јула 1891.

Перовођа: **Тома Марковић.** Предсједник: **Пет. Петровић.**

69 **Стечај.** 1—

Ради сталног попуњења учитељског места овим се стечај отвара.

Плата је сљедећа: од $^1/_2$ сесије земље аренда 217 фор, од брачних парова по 1.20 ф. =34·20 фор. и 5 фор. као перовођа цркв. општине; окром тога штоларни приход поред свештеника сигса 15 фор. и слободан стан.

У дужност учитеља спада окром школске наставе у цркви појати и дјецу у појању обучавати.

Проситељи, од којих се иште, да су прир. завод свршили, имају своје ваљано инструиране молбенице најдаље до Преображења подписаном приносити.

У Рац-Алмашу (Rácszalmás, Fejér megye) 8. Јулија 1891.

Ђорђе Јанковић,
парох и школски управитељ.

55 **СТЕЧАЈ.** 3—3

На упражњено *учитељско место у Дарди* (Барања) отвара се стечај.

Учитељска је плата 300 ф. а. вр., у име недељне школе 40 ф., за огрев свој 30 фор. или 4 хвата меканих дрва, осим тога пет јанаша оране земље, на коју сам порез плаћа. — Од укона великог 40 нов., од малог 20 нов., а од венчанице 40 нов.

Учитељу у дужност спада, све законом прописане предмете у школи предавати, школску децу у појању обучавати и при сваком богослужењу у цркви појати.

Потражиоци нека своје молбе са оригиналним сведочбама, овомесној црквено-школској скупштини, најдаље до 15. августа поднесу, када ће се избор обавити.

Првенство имају они, који су из мађарског језика испит положили и који се лично представе.

У *Дарди*, 24. јуна 1891.

Васа Десанчић, перовођа. **Урош Стојковић,** предсједник.

Бр. 19. м. Шк. Одб. ех 1891. **СТЕЧАЈ.** 54 3—3

Ради сталног попуњења **три салашка учитељска места** и то на салашима *Радојевићима, Жарковцима* и *Обзир-Милчићској*, овим се стечај расписује, са годишњом платом од 400 фор. и слободним станом.

На прва два места могу компетовати и испитане учитељице а на треће, пошто је то *амбулаторно место* могу се искати само мушки и таковим ће се још уз плату издати и 50 ф. у два оброка у име попутнине.

Изабраним лицима спада у дужност све законом прописане предмете у четвороразредној и поотворној школи предавати

Рок стечаја истиче *последњег дана месеца јула*, с тога се позивају компетенти да законом инструиране молбенице до реченог дана подписаном председништву приполељу.

Из седнице м. Шк. Одбора држане у Сомбору 3. (15.) јуна 1891.

Ст. Коњовић, перовођа. **Н. Ђ. Вукићевић,** председник м. Шк. Одбора.

53 **СТЕЧАЈ.** 3—3

Пошто је учитељско место на срп. вероисповедној школи у *Торњи* (чанадска варошица) привремено попуњено, овим се отвара стечај усљед закључка местне црквене скупштине од 9. јуна тек. год.

Плата је 280 фор. а. вр. у готовом новцу, $3\frac{1}{2}$ јутра оране земље, на коју учитељ сам порезу плаћати има, 5 фор. паушала, 5 фор. у име перовођства, слободан стан од једне собе и куће, три хвата тврдих дрва. Од погреба где буде позван добија 50 новч. награде.

Дужност је учитеља, осим предавања у свакидашњој и повторној школи још и појање у св. цркви и обучавање школске младежи у појању. — Само они ће бити изабрани, који су вешти мађарском језику.

Првенство ће они имати, који буду лично присуствовали на св. Илију, када ће се и избор обавити.

Но даје се на знање: да изабрани може тек од 1. септембра у звање ступити.

Из седнице црквене школ. општине држане у Торњи 9. јуна 1891.

Бранко Ј. Чавић, срп. вар. учитељ и перовођа. **Сава Сучулов,** председник.

57 **СТЕЧАЈ.** 2—3

На упражњено учитељско место у првочетвртној школи у Меленцима овим се стечај расписује.

Плата је учитељу годишњих 500 фор. а. вр., слободан стан и огрев зими.

Осим школ. уредбом прописаних дужности обвезан је учитељ у цркви појати.

Рок је стечају шест недеља од дана првог увршћења истога.

Молбенице се имају на школски одбор упутити.

Из седнице школског одбора држане у Меленци 7. (19.) јуна 1891.

Милош Милошев, црквени шк. деловођа и ђакон. **Вока Николић,** председник шк. одбора.

59 **СТЕЧАЈ.** 2—3

Овим се отвара стечај на 2 учитељска места српске вероисповедне школе у Мокрину и то:

1. За I-ви и II-ги разред мушке централне школе са годишњом платом од 442 ф. 90 н., 3 јанца оране земље, слободним станом, баштом и огревом у слами колико устреба.

2. За учитеља I ог разреда мешовите школе са годишњом платом од 442 ф. 90 н., 3 јанца оране земље, у име станарине 120 фор. и огрев у слами колико устреба.

Дужност је учитеља све вис. школ. уредбом прописане предмете предавати и у цркви у певници појати. — Молитељи нека своје у смислу закона инструиране молбенице, као и сведоџбу о положеном испиту из мађарског језика на потписаног председника до 11 (23.) августа т. г. поднести изволе.

Одбор задржава себи право, који ће од изабратих учитеља у којој певници појати.

Желити је, да су молитељи вични црквеном појању и да се овој општини лично представе.

Уједно се примећује, да је овд. политична општина решила од 1-ог јануара 1892-ге год. овако изменути учитељску плату: 600 фор., слободан стан и огрев — односно 600 ф., 120 фор. станарине и огрев без земље.

Из седнице школског одбора, држане у Мокрину 29. јуна (11. јула) 1891.

Кристофор Трифунац, парох и управитељ. **Паја Бадрљица,** подпредседник.

„Српски Сион“ излази *сваке недеље* и *великом табаку*. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За *стране земље* на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се накладној *штампарији А. Пајевића у дунавској улици, а рукописи уреднику Сави Петровићу у Новом Саду.*

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ.

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 29. У НОВОМ САДУ 22. ЈУЛА 1891. **Год. I.**

Василије Живковић,

окружни протопресвитер и парох панчевачки, посланик срп. црквен. нар. сабора, члан нар. црквен. митрополитског савета, епарх. конзисторије и админ. одбора, председник срп. прав. црквене општине панчевачке.

1819 † 1891.

„Памать праведныхъ съ похвалами.“ П. С. гл. 10. с. 7.

По вољи неиспитаног промисла божјег, без чијег знања „нити птица с крова слеће, нити коса с главе пада“, а лутом силом времена, која руши и обара куле и градове, а камо ли неће горда господара кућа и градова, под том силом, која, угасив давно пламен младости, исцрпив силу мисаону и пуноћу снаге људске, угаси се 25. јуна о. г. један драгоцени живот, уморне руке своје прекрсти, и замени живот овај животом, по лепој нам песми црквеној, лепшим и бољим: одлични свештеник, мудар и добар старешина, врстан трудбеник на пољу народног нам живота и добра, *песник и књижевник прота Васа Живковић*.

Црни гроб прогутао је своју жртву. Немила и неумитна смрт својим леденим прстима запемила и заледила уста врсног беседника и проповедника, укочила срце, које је тако топло љубило своју цркву и народ свој.

Трошно тело, љуску душе, прах предадосмо праху, али оно, што и саму

смрт побеђује, што је човеку једина утеха, душа, та неугасива искра, лепо и поштено име, плодови просвећеног ума, племенита дела, све то побеђује смрт и живи по смрти, живи до века.

Овако врлом покојнику, одличном слузи олтара и божјега и народнога, родољубу, једном по превасходству првом љубитељу књиге нам српске, песнику и књижевнику, „достојно и праведно јест“ да се поклонимо и клањајући се светлом имену и раду његову, да на овом месту а на листови ове књиге нам лепе, учинимо помен као захвални пријатељи и савременици му, угледа и подстрека ради потоњем нараштају, који пође стазом живота и рада тешке али лепе службе свештеничке.

* * *

Василије Живковић родио се у *Панчеву* 1819. године 31 јануара, од родитеља пароха Тодора Живковића и матере Софије. У месту свог рођења походио је основне школе а по свршеним основним школама, дадоше га родитељи да би постигао вишег образовања на гимназијске науке у Ср. Карловце, а после на науке филозофске у Сегедин, а на правне у Пешту и Пожун. Св. богословију изучио је у Вршцу, те како осећаше испрва воље и наклоности, мишљаше да се посвети чину монашком. Али 1845. године, лицем о Петрову-дне умре му напрасном смрћу отац, и поп Васа, да му мајка, како му се остала браћа разишла беху са огњишта домаћег, не остане без браниоца и хранитеља, раскиде са својим мислима и жељама, те се реши и приволи реду белог свештенства, оженивши се Ањом рођ Хранислав. Године 1845 у очи Божића, рукоположи га покојни епископ темишварски Пантелејмон Живковић за пароха панчевачког, у ком је својству деловао све до 1868. године, до смрти многозаслужног и општељубљеног тада старешине проте Косте Арсеновића. Смрћу проте Косте, умоли црквена општина панчевачка епископа вршачког Емилијана Кенгелца путем депутације најугледнијих јој чланова, да протопопско место попуни личношћу, која је тог места достојна и способна а та је парох В. Живковић. Епископ Кенгелац, који је љубио и волио Панчево и свесно му грађанство панчевачко, именује 23. маја 1868. год. поп-Васу за проту. и тиме испуни жељу своје „челенке“, како он о Панчеву обичај имађаше говорити.

Као парох панчевачки беше покојник обљубљен и стицао је љубави и поштовања у својих сугрђана, који ту љубав и то поштовање према пароху и проти своме сачуваше ето до саме смрти му.

Прота Васа беше срце и душа пре-рескриптуалној општини, којој је као секретар од 1841—1869, све док се није сходно законским прописима организовала, вољно и драговољно послужио и много својим знањем и заузимљивошћу користно, заступајући је достојно према тадашњим вишим духовним властима с једне, и милитарним с друге стране.

Од године 1846—1860 вршио је дужност катихетску на тако званој математици; а од г. 1863—1873 беше *вероучитељ* на кр. реалци и *професор* српског језика. Много је данас ученика његових, који се с поносом сећају свога учитеља и катихете, који је умео и знао својим ђацима онако слатко омилити светиње своје лепе вере и матерњег језика.

Године 1866 изабран беше за члана апелаторије а доцније би сабором изабран

за *члана митрополитског савета*. Поверењем народа и свештенства одликован прота Васа беше послаником на свима нашим саборима од 1864—1890. год. Године 1883 одликовао га је епископ вршачки Е. Кенгелац „за ревносну и плодоносну службу свештеничку“ *надбедренцком*. Црквена општина панчевачка 11. нов. 1884. г. у седници главне скупштине своје, изабра проту Васу једногласно за свога председника, на ком је месту све до смрти своје вољно и с пуно љубави издржао.

Кад се 1866. године навршило проти Васи пуних четрдесет година свештеничке службе, пријатељи му и поштовачи хтедоше тога дана прославити јубилеј службе му, али прота, које по скромности и што никад не љубљаше и не миловаше велике и бурне светковине, које по недугу свом е болести, умоли пријатеље, да том приликом не чине никаквих припрема, те ови по жељи му и учине и ограниче славу на проста подворења и честитке. Црквена општина панчевачка пак, ценећи му заслуге за цркву и просвету, закључи у главној скупштини својој изразити му протоколарну захвалност а као знак вечног признања набавити му слику за општинску дворану. (Слика је од Уроша Предића.) Године 1889 кад је покојник навршио 70. годину како је света угледао, црквена општина своме сину, пароху, проти и председнику општине у знак захвалности а за заслуге му, предаде ловор венац од сребра, што је покојнику врло мило било.

Покојни прота В. Живковић, као свештеник, можемо слободно рећи, потпуно је био дорастао своме високоме позиву и чину. Цркви својој беше одан, народу искрени пријатељ, који се никад и у најтежим тренутцима живота народног није делио од народа и жеља народних. Располагао је врло лепим знањем и искуством. Претпостављене му власти штоваху га, а потчињени му, љубљаху га са доброте и очинске благости.

Као црквени беседник, особито у млађим годинама, одликоване се особитим говорничким даром. Умео је беседити језгровито, а чистим, лепим и разумљивим језиком. Литургисао је достојанствено; глас му беше чист, сонора; појао је вештачки и умилно. Агенде протопресвитерата водио је савесно и тачно.

Од младости, па ето све до часне му старости пратио је он и живо се интересовао за сваку појаву у животу народном. Књигу је српску особито миловао, потпомагао и распростирао. У богатој му библиотеци, сем страних класичких и особитих дела по разним гранама науке, напазимо на скоро сваку књигу српску. Ма ко му се обратио с молбом, да књигу препоручи, он је драговољно, често лично сам купио претплату и распростирао књигу. Кад је године 1873. основана општинска библиотека, данас једна од највећих и најугледнијих међу српским општинама, прота Васа беше међу првим утемељачима, поклонивши до смрти му 800 дела, све бираних књига. А и по смрти ето, добротом кћери му г. Софије Ђурковић, допаде библиотеци црквене општине леп поклон, све по избор то српских, то немачких књига.

Одлични свештеник, негда деловођа а по том председник срп. правосл. црквене општине панчевачке, ревни старешина протопопијата, опробани пријатељ свог народа, искрени и одани пријатељ свештенству — ето то је био покојни прота В. Живковић!

* * *

Васа Живковић беше и песник, и то песник, који ако је и певао кратко, али је певао слатко. Истина цвеће певаније проте Васе није удубљено и убокорено, маленс

*

су то стручци и китице песама и песмица лирских, али су испеване из душе и срца свога доба, из утисака живота и света, у ком се песник кретао и живео, а то и јесте аксијом за праву појезију, по којој се познају прави лирски песници.

За ране младости изишао је на глас у народу својим песмама, које сретном композицијом Ђурковића негда коровође панчев цркв. пев. друштва, омиљше срцу и грлу народном.

Као песник појавио се прота Васа на српском Јеликону, кад по на њему отпоче већати чистији и свежији зрак. Од својих савременика, запевао је он лепим језиком народним, те можемо рећи, да је био претеча потоњем славују нашем Бранку Радичевићу. Песме су му, то под правим именом, то под омиљеном му променом имена угледале света у тада најпређенијим и у нас најбољим књижевним листовима: „*Скоротеча*“, „*Срп. Нар. Листу*“, „*Бачкој Вили*“, „*Голубици*“, „*Зимзелену*“ и „*Подунавци*“. Савременици му беху: Малетић, Суботић, Боројевић, Срб-Милутин (Никанор Грујић, Станко Враз и т. д. С протом Васом леже у гроб последњи гардиста старе нам гарде родољубивих песника, што их је банатска колевка одљуљала; прије њега прогута црни гроб *Ј. П. Стерију*, *Ђуру Јакшића* и *Ђ. Малетића*.

Је ли проти Васи говело, да који мномирни цветак из туђег перивоја пресади у свој перивој, он је, владајући необично лепо језиком немачким, и на речи и на писму, вештачки умео то заседнути одећом српском, оку српском угодном, и задахнути духом, српској души и срцу пријатним и милим. Особито лепо превео је Шилерова „*Гизурача*“ и Клајстову „*Химну Богу*“.

Најпознатије су му песме: „*Радо иде Србин у војнике*“; „*Одби се бисер грана*“; „*Ајдуци*“ („Већ из густог луга купе се ајдуци“, Зимзелен 1847).

Но да пођемо ближим редом:

а.) У „Скоротечи“ (1842. издавао Дим Јовановић) бр. 3. „*Љубопевац*“ (позната обљубљена песма: „Ти плавиш зоро златно“); бр. 7. „*Љубичица*“ (по Гете-у); бр. 17. „*Граничар*“ (балада по J. H. Jogl-y: „Der Cordonist“); бр. 29. „*У славу Ђ. С. Јосифа Рајачића*“; бр. 33. „*Цвет*“; бр. 38. „*Девојка*“; „*Гизурач*“ (по Шилеру „Скоротеча“ 45. бр.); „*Рибар*“ (Гете) 51 бр.; „*Мојему пријатељу Д. Тироли* Србину у споменицу“ 71. бр.; „*Чедоубишелка*“ (Шилер) 74. бр.

б.) У „Срп. Нар. Листу“ (издавао Теодор Павловић) за 1842. бр. 27. „*Сави Текелији*“; бр. 29. „*Косово*“; бр. 48. „*Радост и жалост*“.

в.) У „Бачкој Вили“ (1845. издавао Др. П. Јовановић) „*Лепа Маца*“ („српске кћери чарнооке“), „*Једној Српкињи*“ у споменар, Stammbuch.

г.) У „Зимзелену“ (за 1847. издавао А. Андрић) „*Гроб Обилића*“, „*Баук*“ (превод од Гете-а), „*Црни Ђорђе*“; (за 1848. г.) „*У славу божију*“; (превод од Клајста) „*Да ће Бог*“; „*Младој невести*“; „*Турског раја*“; „*Југ Богдан и његови синови*“ (Кантата-сцена за бас и хор сложена у музику и певана у Панчеву).

д.) У „Подунавци“ (издавао Љ. Ненадовић) бр. 33. 1848. Одзив на песму: „Устај устај Србине“.

е.) У „Голубици“ (издавао М Светић 1844 г.) „Ода преузвишеном Србину Сими Милутиновићу (Чубри Чојковићу).“

Има у преводу и рукопису *Емилију Галоттијеву* од Лесинга

У Панчеву је у 40 тим годинама било добровољно позоришно друштво. Жив-

ковић је за разне представе припремао и певао песме, које је Ђурковић компоновао, јер у оно доба био је укус за песме при представама веома развијен у срп. публици.

Лепу даворију „*Гађо иде Србин у војнике*“ компоновао је капелмајстер тадашњи *Јахинек*.

Његова је песма и „*Орао кликће са висине*“. —

Голема је штета по нашу књижевност, што је покојни прота тако рано престао певати, а голема с тога, што је тој врсти књижевности нашој било и биће увек потребно песника с осећајима, племенитим, узоритим, питомим и нежним, а мислима здравим и лепим.

Нема сумње, да се међу папирима пок. проте налази још више лепих песмица, особито пригодних, а биће леп и повелик део његових црк. беседа и проповеди. Грехота би било, да се све то не покупи, те да света не угледа. Очекивати је од пријатеља покојникових и поштоване му родбине, да у овом погледу учине задоста жељи поштовача покојникових и књижевности наше а и сени заслужног свештеника и књижевника.

На могили милог песника кличемо: Слава ти, прото песниче!

* * *

Погреб проте Васе Живковића беше ваистину величанствен. На глас о смрти му забруја ше сва звона на овд. српским црквама, на којима се лепршаше по ваздуху црна застава у знак туге и жалости за врлим свештеником и старешином црквеним. Пошто је по пропису учињен помен и покојник обучен у свештеничко одјејање а смештен у мртвачки сандук, отпочело је месно свештенство читати св. евангелије.

Тога дана пре подне сазван беше црквени одбор у седницу, у којој потпредседник објавивши смрт проте и председника црквене општине, беше једногласно закључено, да се с обзиром на велике заслуге покојника око општине црквене погреб спроведе о општинском трошку; да се депутативно кондоленција изрази покојниковој породици, и да се у име општине положи венац на самртни му одар. Црквена општина штампала је и посмртнице и разаслала свима општинама у подручју протопопијата и многим другим већим општинама и вишим црквеним и автономним властима. У договору с парохијским звањем саопштена је смрт протина оближњем свештенству и црквеним општинама, а црквени одбор, да би одржао ред и да би тужна свечаност испала онако, како то ште угледи општине и углед покојника, начинио је и штампао распоред при спроводу којим се имађаху управљати свештеници црквених општина, изасланици црквених општина из околине, месне разне власти и корпорације.

Око 5 часова по подне искупи се већ многобројно свештенство из протопопијата и оближњих села и вароши, а и силан свет окупирао је порту и улице, којима ће спровод пролазити, а прозори по кућама главних улица беху пуни. Свештенство се обукло у храму цркве успенија пресв. Богородице, одакле је у орнату све двоје по двоје отишло стану покојника, где је учињен помен а покојник пошен свештеницима, донесен је у цркву, где је опело сходно пропису учињено. Српско црквено певачко друштво, под управом г. Шрама из Београда (јер коровођа Топаловић беше на допусту) појало је тужне песме црквене, као и целог пута до гробља, наизменце с овдашњим збором учитељским.

На опелу начелствовао је високопреч. г. архимандрит гргетешки *Иларијон Руварац*, уз асистенцију игумана Војловице препод. г. Јосифа Јорговића, и г.г. протопресвитера Јефте Вукадиновића из Земуна, Новице Лазаревића проте београдског, Ал. Стојадиновића проте бело-црквапског, свештеника и ђакона из Београда, за тим: Л. Поштића пар (Брестовац), В. Богосављевића пар. (Бавапиште), М. Радосављевића (Перлез), Петра Ђурчића нам. (Томашевац), Луке Болгарића пар. (Баранда), Б. Новаковића (Црепаја), Ј. Кнежевића (Ковин), Н. Милутиновића (Плочица), Н. Мојића (Јарковац), П Болгарића (Долово), Д. Руварца (Земун), Ј. Поповића (Ботош), Ст. Радосављевића (Омољица). В Радованчева (Црепаја), Ј. Станишана (Чента), Ј. Малушева (Ново Село), М. Рајина (Сефкерин), М Ракића (Долово). Ал. Каменковића (Ботош) и двојице монаха војловичких. Месно свештенство пшло је с породицом иза сандука.

У цркви по св евангелију опростио се с покојником парох г. *Д. Радуловић*, нацртавши у кратко живот покојника као свештеника, и набројив му заслуге око срп. црквп. општине панчевачке. Црква беше пуном пуна света, а силан свет остао је у порти, јер неје могао ући. Из цркве изнесоше покојника свештеници и положише му сандук у велелепно и сјајна погребна кола општинска. Поред кола носила је овд. трговп. омладина венце, што их општине, пријатељи и поштоватељи на самртни одар положише.

Улице којима је спровод пшао, беху начичкане светом. Кад је спровод стигао до пред гробљанска врата, скидоше покојника и метоше га на носила. Ту се, пре него што ће му тело предати мајци земљи, опрости с покојником парох *Лука Поповић*, рекав ко је и какав беше прота Васа као песник. После говора отпратише покојника свиколици свештеници и пријатељи до вечне му куће.

Тужна, али величанствена и достојанствена свечаност ова обављена је у најлепшем реду.

Изрази саучешћа које породици које општини стизали су многи. В. сл. саб. одбор изјавио је своје саучешће црквп. општини. Депутација пев. друштва „Станковић“ из Београда изразила је своје саучешће породици; а као израз саучешћа, туге и жалости, сведоци су они многи венци положени на самртни одар покојникоп. Од црквп. општина положише венце: I. панчевачка, перлеска, јарковачка, ботошка, ковинска; даље II. панчевачко срп. црквп. певачко друштво; III. свештенство месно и протопријата; IV. новосадски поштоваци, који му и посмртницу с ликом на глас смрти му штампати дадоше; V. Братство манастира Војловице; VI. Благодарни ученици (негда вел. реалке); VII. Др. Св. Касапиновић; VIII. Петар Болгарић, парох додовски и IX. Љуба, Милан и Мила. —

На погребу видесмо многе му пријатеље и поштоваче са стране, који су похитали да укажу последњу почаст пријатељу и познанику проти Васи. Од стране епархијске управе у Вршцу видесмо поред преч. г. проте Стојадиновића и г. Николу Мандукића, консист. бележника; из Земуна предс. црквп. општ. г. Барјактаровића и пуковника у миру С. Давидовца; из Београда дра Батута и проф. вел. школе Драгишу Милутиновића; из Н. Сада гг Тону Хаџића, секретара „Матице Српске“, проф. Бл. Бранчића, штампара Арсу Пајевића и трг. Љ. Стефановића. а и многе друге, који нека нам опросте, што им се у овај мах не могасмо сетити имена и изрећати их.

* * *

Прости ми, блажена сени покојникова, јер се бојим, да писам, чинећи ти помена овако слабачким речима може бити умалио лепу славу имена твога и заслуге светих дела твојих. Одликовао си ме за живота љубављу и поверењем, биће ти захвалан, и докле год буде воља Бога великога, док живим, чиниће ти помена души тво на олтару, који ти је толико мио био, а на ком си пуних четрдесет и пет година бескрвну жртву Свемогућем приносно.

Тебе нам више нема. Али дух твој диже се над гробом твојим, те нам светли и светлошћу својом подржава помен ање, дичног имена и леног родољубља, а из душе и грла нашег мами захвално признање које ће се преливати са усана наших у топлим и искреним речима:

„Слава прошти Васи, Бог да га прости“!

У *Панчеву.*

Л. П.

НЕЛОЈАЛАН И НЕСОЛИДАН ПОСАО.*)

Право сте рекли, г. уреднице, да су данас чудновата времена. Човек не може рећи ни за поздрав владике једнога да је леп, ако га до последње тачке не дочита. Данас не смете ником веровати.

Ни ја нисам веровао нашим новинама, кад су о Ускрсу доносиле вест, да је преосвећени владика Задарски г. *Никодим Милаш*, у службеном своме *поздраву клиру и народу епархије своје*, прогласио Његову Светост, патријарха српског, пријатељем уније. Мислио сам, да је то нека недотупавна мистификација. Али сам мислио и то, да се наши новинари несу ваљда бунике најели, да баш незаслужно приписују то откривење човеку, коме је „*Србобран*“ претио да ће му документима доказати, да ради у корист уније, а „*Бранник*“ му крупно довикивао: доле образину докторе Никодиме Милашу! Не велим, да су ти листови имали тада право, јер ево г. Милаш неје се поунијатио, већ је милошћу Његовог Величанства постао православним владиком. Но као што ја тада њима не веровах, кад су говорили против г. Милаша, исто тако не веровах им ни сада, кад су говорили његовим речима. Хтео сам се уверити. И уверио сам се.

Прочитао сам сав ускршњи поздрав г. Милаша. Ви сте, г. уреднице, рекли за њега да је леп. Али ми опростите што Вас морам издати — Ви нисте тај поздрав дочитали. Узмите Ви тај поздрав као поздрав клиру и *народу*, па помислите да бедни народ у Далмацији, још пре неколико година неје најбоље са просветом стајао, ако је истина било оно што је у Задарској „*Истини*“ говорено било о томе, да су баш православни Срби у Далмацији са народним школама мизерно надарени, што и наш један човек, који је не давно кроз Далмацију путовао потврђује и вели, да је чуо од тамошњих родољуба исте јадиковке, — велим Вам, имајте то на уму, па ћете се сагласити са мном, да је г. Милаш у своме поздраву сално звоно без клатна, а не леп поздрав. Учините пробу. Подајте тај поздрав г. проти Ћирићу да га прочита у саборној цркви у Новом Саду, у нашој Атини, па ћете видети, колико ће га људи разумети. Можда наши доктори, али га неће разумети наши трговци, наше занатлије, наши ратари, наше бостанџије, и ако у просвети несу заостали за кршним Далматинцима. Ако је лепо звоно без клатна, онда је леп и овај поздрав. И да је још ученији и још оригиналнији, био би и још досадњији, још ружнији. Али то је посао преосвећеног г. Милаша. Он сам нека одговара себи, да ли се оваквим по-

*) Уредништво овога листа било је позвано и мислило је да прогонори у овој немилој ствари, но пошто је ево наш пријатељ достојно окарактерисао непријатни овај догађај, то сматрамо да смо сад већ решени дужности да и ми посебно о истој ствари говоримо.

Уредништво.

здравима што постизава, да ли се оваквим поздравима не тражи слава себи, а не Богу.

Не замерите г. уредниче, ову кратку аберацију. Мени је главна задаћа заустављати се на експекторацијама преосвећеног г. Милаша о унији. Ради тога сам тражио његов поздрав, ради тога сам се подвргао трудноме послу да га прочитам, ради тога сам узео перо у руку.

На 11. страни свога поздрава пише г. епископ Милаш овако: „Од неколико већ година ми чујемо са неке стране да нам се казује, како православна црква нема разлога постојати, како је она одступила од некадашњег свог устројства, како је она у данашњем свом стању бесплодна и како се она мора измирити са западном црквом, па се с њом сједињити . . . Ово се нама православнима казује најмеђеницим ријечима . . . али у исто вријеме наводећи, како би, ради свог сопственог значаја, православна црква морала жељети нови *флорентијски сабор*, који би имао изгладити разлике међу нашом и западном црквом . . . утврдити унију. Казује се и то, како ето и многи православни код нас, па **чак и српски патријарх**, уважавају што се са те стране ради у овоме погледу, те на основу **овога** и другога прориче се, да ће унија до половице или најдаље до конца будућега вијека . . . истина постати.“ Стоји брате овако, црно на бело. Овако се читало на Ускрс у свима црквама задарске епархије. А народ, ако је разумео ове речи, морао се чудом чудити и проклињати „српског патријарха,“ који уважава рад на унији!

Наши новинари, и ако несу имали право, кад су проглашавали г. Милаша унијатом, сад су рекли истину. Преосвећени Милаш прогласио је *јавно и службено*, у храму Бога истинога, Његову Светост и ако не унијатом, али свакако бар пријатељем уније, прогласио га таквим у службеном спису, управљеном клиру и народу своје епархије.

Оваквога примера још немамо. Овога чуда неје још било. Ово неје смео учинити ниједан Милаш, који у свету хоће да вреди као паметан и озбиљан човек. Неје смео ово учинити данашњем светом патријарху. И ја бих волео знати, да ли се преосвећени г. Милаш на ускршњој литургији згрозио, кад је помислио, каква се брука чита у његовим црквама о човеку, који ту браку није заслужио. Та зар су православни храмови на то спали, да се у њима проклетству народном предаје поглавица једне целе цркве, ни крив ни дужан?! Имате ли Бога, имате ли душе?!

Можда ће се преосвећени г. Милаш изговарати, да он неје из своје главе ту браку измислио. А он и вели: „Казује се и то.“ Но ако је било баш опортуно, да епископ Милаш спреми овакво ускршње јаје Његовој Светости, ако је било нужно спомињати и то „казивање,“ онда би хришћанска, братска и епископска дужност била рећи, да се томе „казивању“ не верује. Реците, преосвећени владико, шта би Ви помислили о томе српском патријарху, да је он н. пр. у своме божићњем поздраву осврнуо се на стање цркве наше у Аустро-Угарској, па дошавши на Далмацију, да је он н. пр. рекао: Далмација је добила новога епископа, али, вајме, о томе владици казује нам се свашта; босански попа скупио је у поговору своје једне књижице све његове грехе, или бар многе, изнео је гадних ствари из његова живота и рада, а он се неје опрао; осим тога, наше новине казивале су о њему да хоће да се поунијати, да под образином међу нама хода и т. д. и т. д. Како сте се Ви понели спрам Његове Светости, могла се и Његова Светост послужити истим начином спрам Вас. И Ви тад сигурно не бисте рекли, да је достојно учињено, као што и не би било достојно. И ипак би Његова Светост била спрам Вас у већем праву, јер он „казивање“ потекло је из наше средине, а оно Ваше неје из наших извора.

Изговарање Вам дакле не би помогло. Ви нисте учинили лепо, ни *лојално*. Осим тога има још једна, много црња. Ваш посао неје ни *солидан*. Несмо слепи да не видимо. Ви бисте хтели своје то „казивање“ подметнути г. бискупу Штросмајеру. Но ја сам читао и његову коризмену окружницу, на коју сте Ви циљали. Он казује овако: „Ја nikada do sad nisam,

niti ću ikada i jedne rieči izustiti, koja bi braću našu po krvi ili u vjerskom ili u plemenskom čuvstvu njihovom uvriediti mogla; pače protivno. Sjećam se pako dobro, da sam jedanput u Dalju u nazočnosti samoga patriarke, tada biskupa temišvarskoga o ljubavi, slozi i jedinstvu među braćom i među crkvama govorio; pak mi je uzvišeni patriarka poslije pri objedu rekao: brate ja sve od prve do poslednje Vaše rieči, koje ste danas progovorili, odobravam.“ Ni slovca više ne govori g. Štrosmajer o Njegovoj Svetosti. A ko god hoće neka sudi o razlici između Štrosmajerovog i Vašeg kazivanja. Štrosmajer ne veli da je govorio o potrebi novog florentijskog sabora, ne veli da je govorio o odstupanju pravoslavne crkve od nekadašnjeg ustrojstva i t. d. On ne veli da je „uzvišeni patrijarka“ — (opažate li i u ovom razliku, njemu je „uzvišeni,“ a Vi nemate učtivije titule, u službenom spisu, za patrijarha srpskog) — takav njegov govor odobrio i uvažio. On priporeda, da je govorio o ljubavi, slozi i jedinstvu među braćom i među crkvama, a o tome se, preosvećeni vladiko, može govoriti na način, da govor odobre i četveropretolni patrijarsi. Štrosmajer je onoga dana govorio poput sv. Kiprijana kartagenskog, y nepokvarenom izdanju. I Vi baš ne htedoste opaziti, kako se Njegova Svetost *korektno* izrazila: Odobravam što ste danas govorili! Nego ste Vi od toga korektnog izraza skovali: da čak i srpski patrijarh uvažava ono što se s te strane radi u pogledu unije. E, moj gospodine, sv. Kiprijana valja najpre da anatemišete, pa onda da opršte srpskog patrijarha! Ta Štrosmajer je bio u nevolji, potisnut na obranu, i pak neje imao srca da onolike reče o uzvišenom patrijarki, kolike ste Vi rekli o srpskom patrijarhu. On ga neje opršio. Vi jeste. Naravno, brat u Hristu valja dublje da podzhvati vadeći oči!

Pa još i dalje idete Vi. Velite, da se na osnovu i ovoga prorieče, da će unija brzo pastati. A Štrosmajer neje to prorekao na osnovu odobravanja Njegove Svetosti, izrečenog u tom njegovom daljskom govoru. Kako Štrosmajer predstavlja događaj sa Njegovom Svetošću u Dalju, vidi se jasno, da je Njegova Svetost onrezan čovek, koji zna šta govori. A kako ga Vi predstavljate svome klniru i narodu, ispada, da je Njegova Svetost neki glup čovek, ludo dete, koje ne zna šta govori, ili ako to ne, onda očita izdajica crkve svoje. A zlo je i jedno i drugo. Samo je sreća da ni jedno ni drugo nije istina.

Štrosmajer se ponео lojalnije spram Njegove Svetosti, no što ste Vi. A on je govorio iz nevolje. A Vi? Recite sami, kako ste govorili i šta ste računali. Samo nemojte govoriti, da ste iz ljubavi sprama mira, da ste zbog sreće svetog pravoslavlja onako ružno svetoga patrijarha opršili nemojte reći, da ste mu htelі y njegovom trudnom i vrlo mučnom položaju na pomoći biti. Vama će biti vrlo dobro poznato y kakvom je metežu našao taj čovek crkvu, kad joj je vođom svog naroda i milošću svoga cara i kraja na čelo došao. Vi znate sa kakvim se neprilikama ima naći svaki episkop danas da bori, a da su te neprilike za Njegovu Svetost ponajveće. I ipak ste pošli da mu i Vi stvarate muke, na baš y najdeликatnijim i životnim pitanjima! Slabo bratstvo, slabo prijateljstvo, slabije od vrbova klina! Ili će Vam zar goditi, kad se y karlovačkom sabору bude raspravljalo o ovom pitanju. Ako ničija, onda će moja interpelacija pasti na sto pred Njegovu Svetost, i on će morati odgovoriti na nju, radi obraza svoga, radi obraza crkve kojoj služi. A kud će tada Vaš obraz?!

Preosvećeni vladiko! Sumnjive je vrednosti slava koju Vi tražite. Skandal uskršnji jedva će Vam što koristiti. Ja Vam ne želim da se opet sve protiv Vas složi. A moglo bi se dogoditi. Samo bi danas ružno zvonilo: dole obraznu gospodine episkope! Lojalnije budite sprama onih koji su do Vas, i poređ sve vike i svega „kazivanja,“ nešto držali. Ili Vam možda baš godi, da Njegova Svetost o ovu Vašu bezprimernu podvalu meri Vašu bratsku iskrenost i lojalnost i y drugim

стварима? Ако Вам то годи, онда је што друго. Само тад не кривите никога, до ли

Из митрополије карловачке у очи Петрова дне 1891.

своју нескреност, своју несолидност и своју нелојалност!

Млади саборлија.

О ДОТАЦИЈИ СРПСКОГ ПРАВОСЛАВНОГ ПАРОХ. СВЕШТЕНСТВА.

Пошао ми је до руке „*Меморандум*“ *г. Светозара Петровића*, намесника протопр. арадског и пароха В. С. Миклошког, — у погледу оживотворења српског православног патроната за уређење свештеничке и кантор-учитељске плате — управљен српском народно-црквеном Сабору у Карловцима.

Како је питање о наплати свештенства једно од најважнијих у автономном животу нашем, јер интерес за ову ствар продире и у најдубље слојеве народа; то држим да је „меморандум“ овај врло важан и да заслужује особену пажњу. С тога би целисходно било, да славно уредништво исти у целој својој опширности у цењеном овом листу одштампа, како би свештенство и народ, сазнавши смер његов, могли своју реч и.*)

Дај да видимо пре свега, како се до сада развијало у нас питање ово и на ком основу је разрезиван парохијал, како би после тога испоредивши ново начело, које је у меморандуму истакнуто, са досадањим, могли увидети практичност овог новог предлога

Питање о дотацији свештенства занимало је све досадање Саборе наше, и једва је превишњим рескриптом од 10. августа 1868. г. решено. По овоме подељене су све парохије из целе митрополије у разреде — шест на броју — а као кључ овој подели узет је број душа. Питање је ово решено, али само на папиру, у пракси пак ни данас после 30 година није изведено нити је решено. Далеко би ме одвело, када бих овде наводио, ко је узрок томе, што законско одређење у погледу дотације није оживотворено; али ипак споменути морам, да је главни кривац тадашња наша предпостављена духовна власт, која ништа није учинила, нити је употребила нужну и оправдану енергију, да се самором донесени и највишом потврдом освештани закон у свој својој опширности изведе. Да је у наше јерархије било више љубави према свештенству и народу, и да није тесногруда била према автономији нашој у опште, одавно би скинуто било са днеога реда питање ово; народ би се навикао на ову новину, а свештенство би мирно и спокојно служило Богу и народу. — Сабор од 1870. г. већ је одступио од рескриптуалног наређења у толико, што је општинама на вољу оставио, да свештенике или у готовом новцу или пак по старом начину (биром и штолом) плаћају, уредивши уједно и један и други начин наплате. — Са овим је тек наступио највећи неред и забуна неке општине су усвојиле дотацију прев. рескриптом одређену, друге су давале бир и штолу, а многе нису никако плаћале своје свештенство. Било је, да су и уредно наплаћени свештеници у овакој општој збрци и забуни злоупотребе чинили. Да би се у целој ствари што сигурније поступило и „глас народа“ чуо, позване су биле и епарх. скупштине да се о овој ствари изјасне. На основу свију података, што се на предмет овај односе, сачинио је бивши прота сомборски а садашњи свети патријарх наш Георгије предлог и поднео га је саборском одбору под 11. децембром 1876. год. на расправу.

Саборски одбор поднео је 1879. год Сабору нацрт уредбе о дотацији. али овај нацрт није узет у саборску расправу. По овоме се на ново уводи штола, но уведени штолу, задржава се поред ње стална плата, а не враћа се на бир. Уједно се на-

*) Ми смо већ у 8. и 9. броју овога листа донели у тој ствари чланак прем. г. Светозара *Петровића* с натписом: „*Одбијена реч браћи свештеницима и мирођубивим личностима у српској православној цркви*“, где је изложен и пробијени „меморандум“. А у 15. броју споменули смо извештај „*Са збора свештеничког у В. С. Миклошу*“, где је опет реч о том питању. А држимо да није нужно да се тај „меморандум“ у листу сада опет споменутих, кад је већ изишао штампан у засебној књизи. Уредништво.

пушта рескриптуална подела по разредима, и за мерило плате свештеничке узима се број брачних парова по општинама. Сабор од г. 1885. упутио је по ново ову ствар одбору петнаесторице на претрес. Саборски одбор петнаесторице израдио је предлог за уредбу о дотацији, по коме је опет одбачена штола и бир, а задржана је стална плата, само што ову не дели као рескрипт по разредима, већ по броју брачних парова.

Са овим смо у кратко споменули главне мотиве, који су наше досадање сабране и саборске одборе у погледу дотације руководили.

Сада ћемо прећи на *предлог г. Светозара Петровића*. По овоме се *плаћа свештеничка не разрезује на душе ни брачне парове, него на посед*. Основ дотације свештеничке јесте „бир,“ који народ на добро, на кућу и земљу плаћа и тиме врши дужност „православног патроната.“ — Овако уређени парохијал по поседу — по имању — имаће сносити не само православни него и сви иноверци, који међу тим купе од православних непокретно имање, које је оптерећено православним патронатом. За потврду овога позива се г. предлагач осим других „на 39. §. Регуламента илирическог“ општенародних сабора у Карловци бивших 1769, 1774 и 1776; и нарочито на отпис бившег министра Трефора од 9. јуна 1884., у коме је нагласио: „Не плаћа иноверац српског свештеника, него обавезност испуњава земља; од којег је испуњавања опе обавезности никакви закон не ослобођава.“

К овоме имају у другом реду као основ плате послужити *парохијске сесије*. Овде држим редуковане сесије, пошто г. предлагач није јасно навео какве сесије.

На послетку у трећем реду имају за основ плате послужити *приходи из клирикалног и народног фонда*.

Г. предлагач пита, на какву су цел основани ови фондови? И одговарајући на ово питање вели, да није цел да носе $2^1/_2$ или $2^0/_0$ процента, него да ови као кравним знојем и муком заслужени новци нашег свештенства и народа у тешким временима буду „узајамна услуга“, као помоћ онима, из чијег су верског одушевљења постали. По томе, да се по примеру католика и једноверне нам браће Романа, купује са фондовским новцем орања земља, која нека се преда дотичним црквеним општинама у амортизационну обвезу. Један део — половина — прихода од ове земље служио би за дотацију свештенства, а друга половина за отплату куповне цене и камате. Тиме ће се дати прилика и оним црквеним општинама, где нема редукованих сесија, да стеку потребну помоћ. Осим овог начелног питања о изворима и распорезу парохијала, говори и о количини плате, по којој иста износи 800—1200 по селима, у варошима пак 1600 фор., осим слободног стана и огрева. (О парохијским сесијама не говори ништа.)

Оволико у главноме о „Меморандуму.“

Начин наплаћивања свештенства треба да је основан на сигурном темељу. Сви досадањи покушаји наших сабора и саборског одбора не пружају нам довољно гаранције и довољну сигурност. Како број душа, тако исто и број брачних парова мења се, те по томе би се од времена на време и парохијска плата мењала, а то не треба и не сме бити. Плата једног српског народног учитеља, која је једном систематизована, не мења се према броју школске деце, него остаје стална, а тако је исто и код других званичника, па тако треба да је и код свештеника. Са предлогом г. Петровића доскочило би се овоме злу, јер једном систематизована и на непокретности разрезана плата остаје стална, ма да непокретност такова и у туђинске руке прећи. Када се узме у обзир још и та околност, да наш народ материјално пропада и да имање наше у туђе руке све више долази, онда је свака мотивација горњег предлога излишна. Када се није пре 20—30 година у томе правцу ништа радило, докле је наш народ у Банату и Бачкој у материјалном односају цветао, то дај да се сада спасе оно што се спасти може. У погледу количине плате немам ништа приметити; наше свештенство није се никада тужило у погледу количине плате, — шта више оно би потпуно задовољно било и са рескриптуалном платом само да је иста осигурана

и да се редовно издаје — него је подизало и подиже и данас глас свој против неуредног примања своје плате. Ја држим, да је наш народ дошао до тог уверења, да и свештеника треба према данашњим приликама чину сходно наплатити, у толико пре, што се од њега у првом реду захтева да морално и материјално унапређује српску књигу и просвету, да је виђен и чувен на зборовима и договорима, где се за благо цркве и народа већа, да примером послужи својим парохијанима у васпитању деце и вођењу дома свога.

Врло је уместан и сваке похвале достојан предлог, да се са новцем клирикалног и народног фонда народу у помоћ притече куповањем земље која би се црквеним општинама уз амортизационалну обвезу предала. Занста је крајње време, да и наши народни фондови притеку цркви и народу у помоћ. Која нам је вајда од „милиона,“ када нам цркве и школе пропадају, када нам свештенство и учитељство пати и кубури а народ се у незнане крајеве сели да себи хлеба заради.

Овај предлог нека наш сабор усвоји у толико пре, што фондови тиме ништа не рескирају, него добијају а сврху свега народу се пружа прилика да чува огњиште своје и да које наполицом које арендом себи хлеба прибави. У свима општинама, где Срби живе, треба куповати добру орању земљу са фондовским новцем, па да нас Бог види

На завршетку ћу споменути, да је пречасни г. Петровић свој „меморандум“ врло лепо разложио и начело у погледу повратка и оживотворења српског прав. патроната са званичним списима и министарским одлукама поткрепио и образложио, услед чега му у име свештенства овим путем велим: Живео!

П. Д.

У *Банату* о Вазнесењу 1891.

СЈЕТИМО СЕ И МИ ПАРОХИЈАЛНИХ ДОМОВА.

(Глас из Горњо-карловачке дијецезе.)

Док још нијесмо имали нашег јерархичног листа, ми смо подизали наш глас у разним политичним листовима, да треба над тијем настојати, да се свукуда подигну парохијални домови, па и сада поводом овог чланка из Срјема у 18. броју „Српског Сиона“ с натписом: *„Сетимо се и парохијалних домова“*, по нашим овде околностима надовезујемо исти чланак. Тај тамо хвале вриједни писац описује, како је тешко свештенику овђе, ђе нема удобна стана, а ми ћемо овде додати, какове непривичне посљедице повлаче за собом те околности, ђе нема никакова парохијалног стана, и ђе су на више мјеста и сами свештеници криви тијем околностима, имајући у мјесту своју сопствену кућу.

Врло је љепо да свештеник има своју сопствену кућу, те с тим да обезбиједи своју и онако после своје смрти ничим неопскрбљену породицу, — али са друге стране гледајући, то повлачи за собом врло неугодне посљедице, па пошто те посљедице долазе увјек на уштрб јавног општег добра народног, — то она прва — од приватне нарави околност, — да би се избјегле те по народне интересе неповољне околности, мора сасвим да нестане, јер овде у нашим крајевима има много мјеста, где свештеник имајући своју кућу, — „парохијални дом“ ма био он у најбољем реду, остави својој судбини, који кроз неколико година постане права „рујина“, као што је баш овде у Вргином Мосту, Блатуши, Вељуну итд.; па пошто је наравно на свијету све смртно, то онда иза смрти тога свештеника (који има своју кућу) какове непривике долазе, не зна се јесу ли веће или по дотичну црквену општину, која је обвезана правити парохијални стан, или по новодошавшег свештеника, који пошто се такови случаји већином на селу догађају, нема се онда ђе смјестити. Али крај овијех непривика и по једну и другу страну, оваквим случајевима у неком виду спречава се и сам слободни избор пароха, — јер било је случајева, да се некоји свештеници онда понуђавају општинама и без набављања стана од општине, а и саме општине, са обзиром на материјалне жртве, могло би се догодити (као што је већ и било) да би се највише врзле око онога који неби искао од општине ста-

на, а оваково незаконито пактирање повукло би за собом опет као посљедицу трвење између свештенства и опћина, јер кад би се случајно ће догодило, онда би видећи и друге опћине то, искале од својих свештеника такове и томе подобне „концесије“.

За то са обзиром на овакове неугодне посљедице, које су из овакових случајева већ произазиле, а и у напредак пораћати се могу, нужно би било, да консисторијска управа води евиденцију о томе, какови су и ће постоје „парохијални стапови“ и да ли баш дотични парох станује у њему, и ми се тврдо надамо, да наша консисторијска управа и на челу јој садашњи заступник Његове Светости нашег Патријарха, високопречасни г. Мандатар-Протосинћел Платон Телечки, за љубав ничијег приватног интереса неће запостављати тако опште народне интересе, и да неће допустити, да који од свештеника својевољно тако напушти „парохијални дом“ и с тијем широм отвори врата изложеним овде непријатним посљедицама.

А да се кроз таково напуштање парохијалних домова спречавају и слободни избори пароха, а и у разним случајевима ће нема „парохијалних домова“ какове непријатне посљедице и по сами зант и дисциплину црквену породјају се, — између толиких случајева навешћемо само два случаја, — а то један случај, како се без парохијалног дома спречава слободан избор пароха, а други један случај, ће је консисторијска управа вршећи своју дужност, обављајући своју црквену дисциплину над дотичним парохом нашла на отпор. Дакле ево тих случајева: У парохији В. од покојног пароха напуштен је оније стан парохијални по томе, што је исти у мјесту имао своју кућу. Томе стану сада нема ниће ни трага. На исту парохију сада је расписан натјечај. Немамо ништа против сина тога пароха, сада младог свештеника, — али само унапријед констатујемо, да ако се из цијеле јерархије ма какови компетенти натјецали буду, главом јемчимо, да неће никакав бити изабран, — осим тога свештеника, који има ту кућу. Дакле зар таково напуштање парохијалног стана не спречава — не ограничава слободан избор пароха?

А сада другом случају, код кога ћемо са свијем кратки бити. У парохији Д консисторијска управа, вршећи своју службу црквену за нужно је нашла казнити оданијег пароха, те приставити тамо администратора, — али на сав онај отпор тамо нашла је једино ради тога, што нема тамо парохијалног дома, и ми у колико познајемо тамошње околности, држимо да ће се и у напредак потезати тај немир све дотле, док се не набави парохијални дом.

Из кошара Времена Моста. С.

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

— (**Извештај о јулијским седницама епархијске управе дијецезе бачке.**) 1. Дана 9. (21.) јулија о. г. држана је **консисторијална седница бачке епархије у Новоме Саду** под председништвом Његове Светости г. Патријарха Георгија, а у присутсву г.г. протопресвитера: Милана Ћирића, новосадског, Милоша Папића, жабаљског, протојереја Павла Балте, пароха новосадског, Лазара Кањанског, пароха сентоманског, Јована Марковића, пароха новосадског, и г.г. Дра Мих. Полита и Александра Јовановића. Референсао је и записник бележио: јеромонах Сергије Шакрак-Нинић, новоименовани конс. бележник, кога је г. Патријарх као таковога у почетку седнице присутним члановима приказао, на што је нови бележник и референат духовног и административног одсека свечану заклетву на звање своје положио. За тим се прешло к расправљању и решавању предмета, који су на дневном реду — и од тих региструјемо: 1. Вис. кр. уг. Министарство просвете дозвољава, да Ђорђе Кунусинац, искушеник манастира Ковиља, пре канонично прописаних година, може у монашки чин ступити. — 2. Препоручени су за државну приномоћ: Ђура Јеврић, парох сегедински, Павле пл. Михајловић, свештеник у Новом Саду, Бранислав Поштић, протопр. капелан сомборски — 3. Решено је, да се све подручне црк. општине и правосл. дарежљиви хришћани позову на скупљање и давање добровољних прилога за унутрашњи украс срп. прав. цркве у Бечу. — 4. Поновљена је консистор. наредба, да се црквене столови не смеју продавати. — 5.

Расписаће се стечај на ђаконско место у Сомбору и на парохијско место у Пирошу. — 6. По ново ће се расписати стечај на парохије у Товаришеву и Ђурђеву. — 7. Дисциплинарна ствар против М. Ј. у Ст. Б. одлаже се, док грађански кривични суд пресуду не донесе. — 8. Павле Алексијевић, администратор парохије жабаљске, ослобођен је од подигнуте оптужбе. — 9. М. Р. администратор парохије у Сивцу добија укор због самовласти. — 10. Јереј Ст. М. у Ст. наговиће се, да издржи досуђену му епитимију. — За тим је још решено око 40 предмета, који се односе на бракоразводне парнице. — Исказано је решењем, да у будуће при доношању пресуде у бракоразводним парницама, као известилац и предлагач фунгира свагдашњи конс. бележник, који и друге предмете духовног одсека реферише.

II. — Сутра-дан, 10. (22.) о. г. држана је *седница епарх. административног одбора* под председништвом Његове Светости, г. Патријарха српског, Георгија Бранковића. Присутни су били: Милан Ћирић, прота новосадски, Стеван Ћирић парох фелдварски; — Др. Стеван Павловић, Влада Стратимировић, Божидар Вујић, Стеван Јевтић и Др. Мих. Полит, фискал. Реферисао је и записник водио: Сергије Шакрак-Нинић, пр. конс. бележник — 1. Нови конс. бележник приказан је члановима епарх. адм. одбора. — 2. Узето је на знање, да је досадањи конс. бележник, Димитрије Поповић, именован за епарх. прегледача рачуна. — 3. Јегарска срп. прав. црквена општина добила је на градњу торња 300 фор. државне припомоћи. — 4. Прочитане су разне наредбе вис. кр. уг. Министарства и решење саборског одбора о спуштању постотка на хипотекарне зајмове са 7% на 6%. — 5. Дозвољена је градња нове школе у Сенти из закладе пок. Ђене Брановачког. — 6. Одобрен је у начелу уступак земљишта и давање припомоћи од стране новосадске црквене општине — будућем срп. дечијем забавишту. — 7. Одобрен је уговор рац-милетићске црквене општине са подузимачем ради позлате цркве — 8. Дозвољено је црквеној општини у Госпођинци, да прода неко своје земљиште и једну своју кућу. — 9. Изаслан је у Госпођинце прота жабаљски Милош Папић да учини извиђај због немира, који се тамо десиле. — 10. Донесено је решење у унутрашњем спору сегединске црквене општине — 11. Разрешен је од дужности црквеног одбора у Ковиљ-Сент-Ивану због тога, што је доказао, да није пријатељ својој црквеној општини и наређен је нов избор црквеног одбора. — 12. Наређен је извиђај у црквеној општини брестовачкој. — 13. Реорганизација црквене општине у Молу и конституисање црквене општинске управе — није одобрено, већ ће се поставити тамо привремени управни одбор, који ће дотле, док се партијске страсти не стишају, управљати свим црквено-општинскимадминистративним и школским делима. — 14. Због уложеног призива против спроведене реорганизације црквене општине у Шандору — одређена је истрага, коју ће спровести прота Милан Ћирић и Влада Стратимировић, чланови администр. одбора. — 15. Обнова црквене општине у Пирошу није потврђена, док се ствар боље не изиђе. — 16. Реорганизација црквене општине у Бајши узета је с одобрењем на знање. — 17. Уништен је избор Станка Рајића за председника црквене општине у Ков. Св. Ивану и успостављен је за председника парох Стеван Стевановић. — 18. Црквени одбор сомборски ослобођен је од оптужбе подигнуте од скупштинара Ђ. Николића. — 19. *Наређено је да се епарх. скупштина дијецезе бачке сазове за 20. август (1. септембар) 1891.*

— (**Седница школског одбора епархије бачке**) одржана је 11. (23.) јула о. г. у Новоме Саду под председништвом Њ. Св. г. патријарха Георгија, а у присутности г. г. проте Милана Ћирића, Светозара Савковића, дра Младена Јојкића, школског референта Стевана В. Поповића и привр. епарх. бележника Сергија Шакрака Нинића. У овој седници претресено је врло много предмета, решено је више спорних ствари и наређено неколико извиђаја. — На молбу епарх. школског одбора одобрио је саборски одбор 1000 фор. на уређење архиве епархије бачке, о чему ће се известити и конзисторија и административни одбор. — Одобрен је избор Кузмана Миловановића за учитеља у Силбашу и Ђорђа Петровића за учитеља у Парагама. — Некима учитељима издаће се декрети. — Умировљен је учитељ у Ади Драгутин Дадић, који је 52 године учитељску службу вршио. — Именовано је неколико привремених учитеља и учитељица. — Тужбе против појединих учитеља и учитељица издане су дисциплинарној комисији на даљи поступак. — На предлог епарх. школског референта држаће се месеца августа седница овога одбора, у којој ће исти референт поднети извештај о стању школа епархије бачке у го-

дини 1872 и о стању у години 1891, односно о променама за ово 20 година, који ће се извештај поднети и идућој епархијској скупштини. — Наложено је подручним шк. одборима епархије бачке, да у року од 15 дана поднесу извештај о успеху наставе по обављеним испитима, даље, да сачине статистичне школске исказе, да изложе мане својих школа, да склопе специјалне наставне планове за г. 1892, да предузму нужне оправке шк. зграда, да набаве потребна учила, да на упражњена учитељска места распишу стечајеве и да сведоџбе изабраних лица о учитељској способности поднесу увек у оригиналу са три равногласна преписа.

— (Патронат српске велике гимназије новосадске) држао је под председништвом Њ. Светости г. патријарха српског Георгија 11. (23.) јула о. г. своју седницу, у којој је решено више предмета Између осталога одлучено је, да се изведе генерална оправка гимназијске зграде, у којој је епископска резиденција. Трошак на ту оправку утврђен је на 3000 фор. Иначе се сасвим озбиљно мисли да се сагради нова епископска резиденција на земљишту до саборне цркве. — Усвојен је од професорске колегије измењени наставни план за шк. год. 1891—92. — Решено је, да се књиге, које се мисле уводити у гимназију, најпре пошљу на углед патронату. — Одлучено је, да у напредак плаћају сваке године сви ученици без разлике 2 фор. уписнине.

— (Нек служи као пример за чување наших црквених старина.) Садањи намесник *манастира Крушедола*, г. *Герман Бошковић*, дао је начинити два лепа *стаклена ормана*, те је у њих сместио одело архијепископа Максима, одело књагиње Љубице и све друге скупоцене и за нас Србе врло важне утвари, као евангеља, крстове, путире и др. Тим ће путем ове ствари потпуно сачуване бити, јер их неће нико превртати и рукама дирати а ипак ће их свако моћи видети и дивити им се. Добро би било, кад би г. намесник дао направити и списак тих ствари са свим оним, што се знаде о њима, те и тај списак метнуо на углед посетиоцима св. обитељи. Држимо, да је срећна мисао ова била и да би требали сви манастирски настојатељи да се угледају на ово дело г. Бошковића, те да оне силне и дивне и скупе утвари и ствари по нашим манастирима тим путем сачувају. По нашим манастирима је врло много важних и знаменитих ствари, које су затворене тако, да их тешко ко може видети, ако није баш сасвим и — забачене, да им се ни трага не зна; но на горњи начин са малим трошком и трудом — могу се лако отрћи забораву. На дело, г.г. настојатељи, на ће се и ваше име дуже спомињати и у народу и у манастиру! **М.**

— (Г. Лука Поповић) *парох панчевачки и сурадник овога листа* постављен је од Његовог Високопреосвештенства г. епископа вршачког, Нектарија Димитријевића, *за администратора протопрезвитерата панчевачког* на место пок. проте Васе Живковића.

— (Г. Спиридон Илић) *игуман* манастира *Раковца* одликован је од Његове Светости г. патријарха српског Георгија *црвеним појасом* на дан безмитних врачева 1. јула о. г., када је била слава манастирска. Честитом и заслужном игуману Илићу доиста и придичи то лепо одликовање.

— (Одликовање.) Његова Светост, патријарх српски г. *Георгије Бранковић*, одликовао је *црвеним појасом* новог конзисторијског бележника епархије бачке, јеромонаха г. *Сергија Шакрака-Нинчића*. Честитамо нашем сураднику на том одликовању!

ПОЗИВ НА ПРИЛАГАЊЕ
ЗА ГРАДЊУ
ЦРКВЕ У ТРЕБИЊУ У ХЕРЦЕГОВИНИ.

Српска православна црквена *општина у Требињу* у Херцеговини почела је да гради *цркву* на развалинама старих српских манастира. Црква је већ до пола готова. Пошто пак општини не достају средства да доврши градњу, то је изаслала два своја члана: г. г. проту *Саву Пјешчића* и *Стеву Перовића*, да *по српским местима* у Аустро-Угарској купе добровољне прилоге за поменуту цел. Речени изасланици имају од више власти државне дозволу за купљење прилога. Обраћамо пажњу српских родољуба на ове изасланике и молимо браћу и пријатеље Срспства и православља, да притеку у помоћ нашој сиромашној али честитој браћи у кршној Херцеговини, с којом се ми вазда дичимо. Добровољни прилози на поменуту племениту сврху могу се слати и на г. *Стевана Черовића*, председника срп. прав. црквене општине у Требињу, у Херцеговини. Помозимо својски и искрено браћи Херцеговцима, да у Требињу дограде своју свету богомољу!

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

(Молимо поштоване писце, уреднишства српских листова и издаваче књига, да нам своја издања *на приказ* достављају. Молимо тако исто славна уреднишства, да нам своје листове *у замену* шаљу.)

— **Летопис Матице Српске**. Уређује А. *Хаџић*. Књига 166. *Свеска друга* за год. 1891. — У Н. Саду, срп. штампарија дра Св. Милетића. — 8-на, стр. 159. — Садржина је ово: 1.) О важности мењања усева у земљорадњи. Агрикултурна расправа Мите *Петровића*. 2.) Дојчин Петар. Драмски спев у три одељка, од Милана *Савића*. 3.) Грађа за природопису номенклатуру и за рибарско оруђе. Сабрао проф. Мојо *Медић*. 4.) Успомене из Италије, од дра Ђ. Дере. 5.) Може ли школа бити без телесне казне? Педагошка расправа Мите *Пешковића*. (Наставак.) 6.) Оцена Милоша Н. *Пејиновића* на приповетке Сима Матавуља: „Из Црне Горе и Приморја“. 7.) Изводи из записника књижевног одбора год. 1891. — Цена је овој свесци 70 новчића. Чланови „Матице Српске“ добијају годишње 4 свеске „*Летописа*“ и 6 свезака „*Књига за народ*“ бесплатно.

ОГЛАСИ.

Бр. 795. ех 1891.
Е. К. 269.

СТЕЧАЈ. 80 1—3

На парохију Средња Гора у Кореничком протопресвитерату, овим се расписује стечај.

Интеркалара нема.

Рок пријављивању до 1. (13.) септем. 1891.

Из седнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком 20. јунија (2. јулија) 1891.

Епархијска Конзисторија Горњо Карлов. чка.

58 **СТЕЧАЈ.** 3—3

Ради попуњења учитељског места у Соки овим се стечај расписује. Плата је: 150 фор. а. вр., 36 киб. жита за лебац, 2 ланца земље, огрев и слободан стан Од погреба где буде позват 50 новч. — (Или: чист новац 300 фор. а. вр. осим стана.) У дужност спада: осим дневне и повторне школе, у цркви појати и сву младеж у истом обучавати. Молители треба сведочбама да докажу, да су учитељску школу као и испит из мађарског језика са добрим успехом свршили — најдаље до св. Илије о. г. м. шк. одбору овом.

У Соки 11. јунија 1891.

Драгољуб Вујатовић. привр. учитељ и неропоја.

Мила Стојићев. црк. шк. председник.

81 **СТЕЧАЈ.** 1—3

Пошто је на срп. вероисповедној школи у *Чоки* учитељско место привремено попуњено, то се на основу закључка м. шк. одбора држаног 8. јула 1891. отвара стечај.

Плата је 350 фор. у готовом, три јутра земље на коју учитељ порез сам плаћати има, бесплатан стан с баштом, од великог укона 1 ф., за саму пратњу 50 н., из Марцибановог фонда 10 фор. и преко зиме за пећ нуждан огрев.

Учитељ је дужан децу у прописаним предметима настављати, црк. слов. језику и мушку и женску децу нарочито обучавати, међу децом како у школи тако и у цркви дисциплину одржавати и као певцу милогласном појању их учити, и на посљетку при црки школ седницама перо водити. Рок јављању је 11. август о. г.

У Чоки, 14. јула 1891. год.

Ђура Стојанчев, школски председник.

68 **СТЕЧАЈ.** 2—3

На *два упражњена учитељска места* т. ј. једног *учитеља* и једне *учитељице* српске вероисповедне школе Земунске овим се расписује стечај.

Плата је учитељу као и учитељици годишње 500 фор. и 100 фор. станарине.

Учитељ као и учитељица дужни су, школском уредбом прописане предмете у школи предавати, а мушки учитељ и у цркви појати.

Компетенти нека се обрате својим добро снабдевеним молбеницама у року од четир недеље, рачунајући од првог увршћења овог стечаја, потписаном школском одбору.

Из седнице школског одбора, држане у *Земуну* 6. (18.) јула 1891.

Неропоја: **Тома Марковић.**

Председник: **Пет. Петровић.**

63 **СТЕЧАЈ.** 2—3

Усљед оставке г. Александра Паланачког, учитеља, расписује се овим стечај на овдашњој срп. прав. вероисповедној основној мушкој школи за ниже разреде. Рок стечају 6. (18.) августа о. г. Плата учитељска је у готовом новцу 420 форината, 2 ланца оране земље, $^1/_4$ ланца баште у пољу, на коју учитељ порез плаћа, и стан у натури.

Дужност је изабраног учитеља за левом невицом у цркви појати и све уредбом прописане предмете у школи предавати. Вазално инструиране молбенице имају се упутити на председништво школског одбора. Првенство имају они, који су и из мађарског језика оспособљени.

Из седнице школског одбора држане у Срп. Итебеју 29. јуна (11. јула) 1891.

Ст. Мишкоњић неропоја.

Тома Дау председник.

66 2—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено учитељско место на срп. вероисповедној школи у М. Чанаду (Чанадској жупанији) овим се стечај отвара.

Плата је годишња сљедећа: 200 ф. а. вр., 10 ф. за дрва, 40 ф. за повторну школу, 20 ф. за перовођство ако изабран буде. 13½ катастралних јутара 1 класе оране земље, која нису до 20 фор. годишње аренде по јутру. На ову земљу дужан је дотични учитељ порез плаћати. Поред тога слободан лепи стан, са две собе, кујном, шпајзом и подрумом са довољним сламњим огревом за себе и за школу; а при том и пространом баштом. Од укопа где позван буде, од имућних 1 ф од сиромашнијих 50 н. Лична се пријава свакако у обзир узима Уједно захтева се сведочба знања мађарског језика.

Учитељу у дужност спада све законом прописане предмете предавати, цркву редовно посјећивати и децу у црквеном појању обучавати.

Рок стечају је 15. август т г. када ће се избор обавити. Ко жели ово место заузети нека се са својом ваљано инструираном молбеницом до 15. августа овомесном школском одбору пријави. —

Из седнице црк. школског одбора у М. Чанаду 2. јула 1891. (последња пошта Apatfalva.)

Југо Поповић с. р. перовођа. **мл. Младен Јошић** с. р. управитељ

Ш. С. 143.
ex 1891

СТЕЧАЈ. 75 1—3

Овим се расписује стечај на два празна места стипендијске закладе пок. Атанасије Бале, с којим је појединце скопчана годишња стипендија од 63 фор. а. вр.

Стипендије из ове закладе, које су у три разреда, по 63 фор., 84 фор. и 105 фор. подељене, могу се поред постепеног промицања из нижег разреда у виши, подарити само таким, у опсегу српске митрополије карловачке спадајућим православним ученицима гимназије, богословије, свеучилишта или академије, који не уживају нити друге какве, нити пак стипендије што су од истог оснивателја код протестанских наставних завода у Дебрецину, Шарошпатаку и Пожуну установљене.

Сродници оснивателеви имају првенство пред другим молитељима.

Молитељи имају своје са крштеним писмом, школском сведочбом, и сведочбом сиромаштва обложене молбенице до 15. (27.) августа т. г. српском нар. црквено-школском савету у Карловцима поднети.

У Карловцима 23. јула 1891.

Председништво срп. прав. нар. црк.-школског Савета.

70 1—3

СТЕЧАЈ.

Оставкком г. Драгутина Дадића, учитеља најстаријих разреда срп. вероисповедне мешовите школе Аљанске, остало је то место упражњено. на које се овим стечај расписује.

Плата учитељска износи у готовом новцу: 210 фор, које учитељ у месечним оброцима из благајне месне полит. општине у напред прима; 100 ф. у име огрева, чишћења школе и писаћег прибора, које учитељ о новој години из речене благајне у једарех у напред прима; и 5 фор. у име оправке полупаних прозора у школи, из исте благајне; — 16 ланаца (à 2200□ хвати ланац) салашке земље на коју учитељ порезу не плаћа; на исту земљу спадајући припадак (компетенција) пашњака општинског, на који учитељ сам порезу плаћа, и стан од 3 собе. кухиње, коморе, подрума, шупе, штале и дворишта са леном баштом.

У дужност изабраног учитеља спадаће: у разредима, које му месни шк. Одбор определи, све — шк. Уредбом — прописане предмете предавати; у цркви једну певницу свагда држати; школску децу редовном и нотном црквеном појању обучавати и са истом при сваком богослужењу у цркви појати; годишњи попис школске деце сваке године у два примерака обављати; перо у седницама црк. шк. Општине и подручних јој органа свагда водити и годишње рачуне црк. шк. Општине свагда склапати.

Молиоци који ово место получити желе, а који се Општини појањем у цркви представити имају, нека своје ваљано снабдевене а оспособљењем из мађарског језика подкрепљене молбенице најдуже до вел. Госпојине 15. (27.) августа о. г. шк. Одбору овоме доставе.

Из седнице шк. Одбора држане у Ади 24. јуна 1891.

Лазар Шевић с. р. капелан, перовођа. **Милош Бешлин** с. р. председник.

67 2—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења учитељског места на вероисповедној школи у селу Грабовцу (Тољањској жупанији) које је оставком г. Бранка Влашкалића упражњено, овим се отвара стечај.

Плата је учитељска 120 фор у готовом новцу, даље: кост, квартир, огрев и послуга у Манастиру. У дужност му спада у цркви недељом и празницима појати, и децу томе обучавати, поред тога сходно се дицциплини манастирској понашати. Изискује се да је сакан, свршен препаранд са знањем мађарског језика.

Молбенице имају се најдаље до 10. августа по старом календару т г. на местни школски одбор у манастир Грабовац управити (p. p. Bonyhád).

У М. Грабовцу 2. јула 1891.

Доситеј Милетић, ђакон и перовођа. **Антоније Марковић**, игуман и председник.

61 2—3

СТЕЧАЈ.

„*Српска црквена општина у Загребу*“ отвара 1. октобра 1891. п. н. аутономну основну школу, те овим расписује стечај на једно учитељско место.

Учитељ има осказати школском уредбом од 1872. прописане способности, а дужност му је поред прописаних школских предмета у четири разреда обучавати ђаке и у црквеном појању.

Плата је годишња 700 ф. а. вр. и слободан стан у школској згради.

Онај који је вешт и ноталном пјевању, и маде изгледа на заслугу и код овдашњега српског пјевачког друштва.

Који желе дотично место заузети, нека се са молбом и сведочбама о свршеним наукама најдаље до 15. (27.) августа о. г. обрате на потписано предсједништво.

Из сједнице црк.-школског одбора срп. прав. црк. општине у *Загребу*, одржане 28. јуна (10. Јула) 1891.

Нико Гавела, перовођа.

Милан Станковић, предсједник.

С. О. 1494.
ex 1891.

СТЕЧАЈ. 73 1—3

Ради попуњења два упр. жељена стипендијска места у заклади Петровић-Харишеој, од којих је једно одређено за ученика струке трговачке, а друго за ученика струке занатлијске, овим се расписује стечај.

Стипендија износи годишње 300 фор. а. вр.

Стипендије ове могу получити само младићи српске народности, и источно-православне вероисповести из земаља угарске круне; а стипендисте моћи ће своје стипендије само на наставним заводима (трговачким и односно занатлијско-обртничким) земаља угарске круне, а само изнимно и дозволом високог кр. уг. министарства богочасти и јавне наставе и на наставним заводима у другој половини монархије или у иностранству уживати.

При једнаком својству молитеља имају првенство они, који немају имања, пред онима, који таковога имају, а у истим околностима имају првенство пре свију сродници основатеља, пок. Марије Харишп рођ. Петровић и мужа јој пок. Григорија Хариша из Земуна.

Молитељи имају своје, крштеним листом, лечничком сведочбом о каламљењу богиња и стању здравља, школском сведочбом о до сад свршеним наукама, и најпосле сведочбом политичне власти о свом имовинском стању обложене молбенице саборском одбору у Карловцима до 19. (31.) августа т. г. поднети.

У Карловцима 10. (22.) јула 1891.

Предсједништво саборског одбора.

Бр. 726. ex 1891.
Е. К. 263.

СТЕЧАЈ. 79 1—3

На парохију Раусовац у костајничком протопресвитерату, овим се расписује стечај.

Интеркалара нема.

Рок пријављивању до 1. (13.) септем. 1891.

Из седнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком 20. јуније (2. јулија) 1891.

Епархијска Конзисторија Горњо-Карловачка.

С. О. 1495.
ex 1891.

СТЕЧАЈ. 74 1—3

Ради попуњења једног упражњеног стипендијског места у заклади пок. Гавре Адамовића овим се отвара стечај.

Стипендија ова износи годишње 300 фор. фор. за ученика средње школе, а 400 фор. за слушатеља академијских наука.

Стипендију из поменуте закладе могу получити сиромашни ученици српске народности и православне вероисповести, који су доброг владања и добро се и приљежно уче. Сродници фундатора имају првенство. Питомци ове закладе морају своје науке само на отачаственим заводима у Угарској и Хрватској и Славонији слушати, а само с дозволом високе кр. уг. владе могу се и у иностранству учити.

Молитељи имају своје крштеним писмом, школском сведочбом, сведочбом сиромаштва, и лечничком сведочбом о томе да су здрави, обложене молбенице саборском одбору у Карловцима до 19. (31.) августа т. г. под-ети.

У Карловцима, 10. (22.) јула 1891.

Предсједништво саборског одбора.

---

78 1—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења једног учитељског места на вероисповједној школи у Канаку отвара се овим стечај.

Плата учитељска је у готовом новцу 300 фор. а. вр., 25 кибли жита, 15 кибли кукуруза, 2 хвата тврдих дрва у име огрева, слободан стан са баштом, једна башта изван села од 800□ хвати, 4 јанца орање земље, на коју сам учитељ порез плаћа.

Учитељу у дужност спада, све законом прописане предмете у школи предавати, школску децу у појању обучавати и при сваком богослужењу у цркви појати. Молитељи нека своје молбе са оригиналним сведочбама о учитељској способности, овомесном црквеном шк. одбору најдаље до 15. августа поднесу, када ће се избор обавити.

Првенство имају они који су из мађарског језика испит положили и који се лично представе.

Канак, 14. јула 1891.

Дамјан Војновић, перовођа.

Владимир Жупунски, председник.

Ш. С. 118.
ex 1891.

СТЕЧАЈ. 65 2—3

На упражњено *место редовног професора на српској православној учитељској школи у Сомбору*, који ће имати дужност да предаје српски језик стилистику и српску књижевност са историјом књижевности, даље општи и отачаствени земљопис, историју српску, отачаствену и општу а по околностима и науку о земаљском уставу и немачки језик, и да приправнике у специјалној методици тих предмета упућује, са обвезом предавања у 18—20 седмичних часова, — овим се отвара стечај.

С тим местом скопчана је годишња плата од 1000 фор. а. вр. и 10% те плате у име станарине, и после сваких пет година успешне професорске службе годишња повишица од 100 фор. а. вр. а после 30 година службовања мировина у износу постигнуте плате.

На ово професорско место могу компетовати само они Срби православне вере, који су оспособљење за предавање горе поменутих наука на свеучилишту или којем вишем педагогијском заводу стекли, или те науке на тим заводима слушали, а првенство имају оспособљени за горње струке гимназијски или препарандијски професори. За случај ако таковић компетената не би било, имаће дотични за годину дана испит за професорско оспособљење положити.

Молбенице своје којима се имају прилежити крштено писмо, сведочба о професорском оспособљењу односно о свршеним наукама, сведочба о досадањем службовању и најпосле сведочба о религиозно-моралном и политичном поведењу, вала да компетенти поднесу подписаном председништву најдаље до 3. (15.) августа 1891.

У *Карловцима* 3. (15.) јула 1891.

Председништво срп. прав. нар. црк. Школског Савета.

57

СТЕЧАЈ. 3—3

На упражњено учитељско место у првочетвртној школи у Меленцима овим се стечај расписује.

Плата је учитељу годишњих 500 фор. а. вр., слободан стан и огрев зими.

Осим школ. уредбом прописаних дужности обвезан је учитељ у цркви појати.

Рок је стечају шест недеља од дана првог увршћења истога.

Молбенице се имају на школски одбор упутити.

Из седнице школског одбора држане у Меленци 7. (19.) јуна 1891.

Милош Милошев, црк. шк. деловођа и ђакон.

Вока Николић, председник шк. одбора.

64

СТЕЧАЈ. 2—3

Овим се расписује стечај на упражњену учитељску штацију у Иваиди (темишварека жупанија).

Плата учитељска састоји се из годишњих 400 ф. а. вр., паушала 5 ф., за своју потребу 2 хвата тврдих дрва и за школ. већ колико дрва треба, са пристојним здравим станом од две собе, кујном, шпајзом, свињцем, шталом и плодоносном великом баштом; од укопа где буде позван 50 нов.

Дужност учитељу је у цркви појати, у томе и школ. децу обучавати и њима редовно у цркву долазити и све школ. уредбом прописане предмете у школи предавати.

Ко жели ово место получити, нека се са својом ваљано инструираном молбеницом до 31. јула (12. августа) т. г. на доленодписаног председника обрати. Ако је коме могуће и лично се дана 13. јула на св. Архангела Гаврила као на дан храма ове св. цркве прикаже, уваће се у обзир. Избор обавиће се 6. авг. т. г.

Примјечава се да и школске четир ланца ораће земље имаде, која се са сада због нагомиланог порезног дуга под аренду даје.

Мишко Перинац, перовођа.

Васа Станојев, председник.

59

СТЕЧАЈ. 3—3

Овим се отвара стечај на 2 учитељска места српске верноисповедне школе у Мокрину и то:

1. За I-ви и II-ги разред мушке централне школе са годишњом платом од 442 ф. 90 н., 3 ланца ораће земље, слободним станом, баштом и огревом у слами колико устреба.

2. За учитеља I ог разреда мешовите школе са годишњом платом од 442 ф. 90 н., 3 ланца ораће земље, у име станарине 120 фор. и огреч у слами колико устреба.

Дужност је учитеља све вис. школ. уредбом прописане предмете предавати и у цркви у певници појати. — Молитељи нека своје у смислу закона инструиране молбенице, као и сведочбу о положеном испиту из мађарског језика на потписаног председника до 11 (23.) августа т. г. поднети изволе.

Одбор задржава себи право, који ће од изабратих учитеља у којој певници појати.

Желати је, да су молитељи вични црквеном појању и да се овој општини лично представе.

Уједно се примећује, да је овд. политична општина решила од 1-ог јануара 1892-ге год. овако изменути учитељску плату: 600 фор., слободан стан и огрев — односно 600 ф., 120 фор. станарине и огрев без земље.

Из седнице школског одбора, држане у Мокрину 29. јуна (11. јула) 1891.

Христофор Трифунац, парох и управитељ.

Паја Бадрљица, подпредседник.

Бр. 4025 из 1891. Од поглаварства општ. В. Кикинде.
управ.

76 1—2

СТЕЧАЈ.

Општина Вел. Кикинда овим отвара стечај на годишњу *стипендију* у износу од 120 ф. *из „Тетићеве закладе“ за слушаоце академских наука* на будимпештанском краљ. свеучилишту или политехници.

Рефлектанти на ову стипендију ваља да приложе својој молбеници:

1.) Извод из записника крштених, којим ће доказати православну вероисповест и народност српску, —

2.) Сведоџбу од надлежне управне власти о томе, да је молитељ из Угарске. —

3.) Сведоџбу сиромаштва, у којој треба да је означена и та околност, колике је деце у молитељевих родитеља. —

4.) Сведоџбу о испиту зрелости и школске сведоџбе од последње две године, као доказ сврху успеха у школи, —

5.) Лечничку сведоџбу сврху телесног здравља и накалмљењу краљвих богиња.

У смислу министарске наредбе не сме ни један питомац уживати у једно и исто време две или више стипендија.

Рок за предавање молбеница траје до 1-ог септембра ове године по новом календару

Молбенице упућују се потписаном општинском поглаварству, — оне молбенице пак, које после горњег рока стигну, не ће се уважити. —

У Вел. Кикинди, дана 20. (8.) јула 1891. г.

Пера Јовановић, пр. бележник.

Р. Телечки, општински начелник.

71 1—2

ОГЛАС.

Православна црквена општина у Крњешевци даје на знање, да ће своју цркву споља и изнутра оправити (репарирати) све што спада у посао зидарски, столарски, лимарски и молерски; који ће се посао дана 2о. јула (9. августа) т. год. у 1 сат после подне у просторији учионе на јавној јефтинбеној дражби изнајмљивати. Процењена вредност посла јесте 1212 фор. 50 новч. а. вр. Лицитанти имају прије дражбе 10% пишманлука положити.

У Крњешевци, 9. (21.) јула 1891.

Ђока Радовановић, црквени поверењик.

Љубомир Трифуновић, подпредседник.

Бр. 53. н. Шк. О.
ех 1891. год.

77 1—3

СТЕЧАЈ.

Овим се отвара стечај на место *учитељице* при новоустановљеној српској вероисповедној школи у *Српском-Крстуру*.

Годишња плата учитељице састоји се из 350 фор. за редовну дневну и повторну школу, и $^1/_4$ јутра оранице за башту, на коју ће учитељица јавне терете плаћати. У име станарине добиваће годишње 50 фор. а за зимски огрев 15 ф. све дотле, док општина школу не назида, а чим школа назидана буде, те учитељица у истој стан добије, престаће станарину добивати, а место 15 фор. у име зимског огрева, добиће сламе за зимски огрев колко јој потребно буде. Учитељици спада у дужност све законом прописане предмете у четвороразредној и повторној женској школи предавати. Рок стечаја истиче 10 августа о. г.; с тога се позивају компетентке да законом инструиране молбенице до реченог дана потписаном председништву припошљу.

Из седнице м. школс. одбора држане у *Српском Крстуру* 11. јула 1891. год

Сима Моцић, поповођа.

Л Св. Дражић, парох и председник м. школ. одбора.

72 1—3

СТЕЧАЈ.

Овим се усљед закључка месне црк. скупштине од 7. Јула т. г. у Срп. Неузини за учитељицу на женској школи стечај расписује. Годишња плата у готовом новцу 300 фор. а вр., 20 фор. у име школске послуге, 5 фор. у име паушала, два хвата тврдих дрва, зимски огрев, слободан стан са баштом у износу од 200□ хвати.

Изабрана учитељица, дужна је осим законом одређених школских предмета учити женску децу ручном раду и православном црквеном појању.

Оне учитељице, које су раде ово место заузети, нека своје молбенице са сведоџбом о свршеним наукама, положеном испиту из мађарског језика и добром владању најдаље до 6. (18.) августа т. г. овој црквеној општини пошаљу. Истог дана ће се и избор обавити.

Из вапредне скупштинске седнице, у Срп. Неузини 7. (19.) јула 1891. год. државе.

Витомир Максимчев, срп. вар учитељ и поповођа.

Коста Попов, подпредседник.

„Српски Сион“ излази *сваке недеље* и *великом* табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За *стране земље* на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се накладној књижарници *А. Пајевића* у духовској улици, а *рукописи* уреднику *Сиси Петровићу* у *Новом Саду*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ.

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 30. У НОВОМ САДУ 29. ЈУЛА 1891. **Год. I.**

Службени део.

ДОПУНА

наредби саборског одбора од 13. (25.) октобра 1890. бр. СО. 2166 — 756 ех 1890. („Српски Сион“ бр. 4. 1891.), издана свима епархијским административним одборима у предмету прикупљања заостатака саборских трошкова и верозаконског приноса.

У савезу са овостраном наредбом од 13. (25.) октобра 1890. бр. С. О. 2166—756 ех 1890 („С. С.“ бр. 4. 1891.) у предмету прикупљања заостатака саборских трошкова и верозаконског приноса, по ново се упућује *(наиме)* да у смислу горње ове стране наредбе у обзиру истеривања истих заостатака најенергичније поступа

У исти мах се позива *(наиме)* да своје подручне црквене општине, које дуговине те на једаред исплатити не могу, упути, да у обвезни закључак или евентуално у формалну обвезницу, што их исте на те мељу таквога својег обавезнога закључка у смислу горње овдашње наредбе постављене буду — осим тога, да се на фактичну дужну своту до исплате 6% камате плаћати мора — према величини дуговине и према имовном стању дужне општине ставе још: у колико и коликих оброка, односно одређен рок, до којег се дуг отплатити мора с том примедбом, да тај рок не може бити дужи од десет година.

У осталом нека се *(наиме)* у прашњој овд. наредби истакнутих упутстава строго придржава.

Из седнице саборског одбора, држане у *Карловцима* 25. јунија (7. јулија) 1891.

Георгије с. р.
Патријарх.

Бр. 88. из 1891.
црквн. одб.

ОДПОЗДРАВ

ВЕЛИКО-КИКИНДСКЕ СРП. ПРАВ. ЦРКВЕНЕ ОПШТИНЕ

НА ОПРОШТАЈНУ ПОСЛАНИЦУ

ЊЕГОВЕ СВЕТОСТИ Г. ПАТРИЈАРХА СРПСКОГ

ГЕОРГИЈА

као прећашњег епископа и администратора епархије темишварске,

САОПШТЕНУ У 16. БРОЈУ „*СРПСКОГ СИОНА*“.*)

Ваша Светост!

У данашњој седници овог, Ваше Светости најпонизнијег црквеног одбора, прочитан је овомесној црквеној општини од прец. Конзисторије прислати опроштајни поздрав Ваше Светости, као бившег Епископа богохраниме епархије темишварске.

Овај најодаиији црквн. одбор дубоко тронут благом речју и спасоносном поуком писаном „Духом Бога жива“ — у опроштајном поздраву Ваше Светости, закључио је једногласно, да се у име ове црквене општине и васколиког овдашњег православног народа писмено опрости од Ваше Светости као бившег дијецезана свога.

Ваша Светост! Примите уверење, да сва бивша Ваша паства духовна у овој црквеној општини живо и тешко осећа терет растанка од свога љубљеног Епископа Георгија, који је мал' не пуних девет година, док је управљао богохранимом епархијом темишварском, као „*Пастир Добри*“ — полагао душу своју за благо и напредак духовне пастве своје а нарочито ове црквене општине, која поглавито преневиној очинској љубави и заузимању свога премилог и мудрог Епископа Георгија благодарити има, што је успостављен у њој пређе поремећени законити поредак, те је после толиких година горка искушења једва једном завладао по ново ред, мир и слога у овој општини, а тиме омогућено морално и материјално напредовање њено и чланова њених.

Тугу нашу при растанку једино ублажава то тврдо уверење, да је промисао божија у недокучивој премудрости својој тако наредила, да на престол св. Саве и Арсенија седне Ваша Светост — Правило вере и образ кротости — хотећи тиме у неизмерној милости својој овостраном народу српском да улије нову и крепчију наду у лепшу и бољу будућност свете цркве и живота народњег му у цркви својој.

Милост божија, поверење краљево и воља народа српског поверила је у руке Ваше Светости крмило овопредјелне аутокефалне цркве наше! Промисао божија уздиже Вашу Светост на високо достојанство Архиепископа-Митрополита карловачког и Патријарха српског и са престола Св. Саве и Арсенија: „Јави тја учитеља стаду твојему,“ — да Светост Ваша свом српско православном народу у овим крајевима буде, као што је Епископ Георгије у духу пастви својој у темишварској дијецези био — учитељ правде и истине, учитељ мира, учитељ братске љубави и слоге!

Дела Ваше Светости као бившег Епископа нашег научише нас овом уверењу и надању, те с' тога тврдо и верујемо, да ће се под очинском и мудром управом Ва-

*) Саопштавајући овај одпоздрав, напомињемо, да је Његова Светост добила још од многих других општина из темишварске дијецезе сличне одпоздраве. Овом приликом умољавамо пак и поменуту централну епархијску власт у Темишвару, да нам и ова свој одпоздрав ради штампања препошље. Уредн.

шом испунити и надање народно у обзиру обезбеђења и уређења црквене аутономије његове.

И та вера и та нада пружа утехе ожалошћеном срцу нашем, блажи нам тешку тугу при растанку од Ваше Светости, као љубљеног Дијецезана свога!

Владико свети! Љубљени и незаборављени духовни Оче наш! Добри и мудри Дијецезану наш! Ми, бивша твоја паства духовна у овој црквеној општини из дубине захвална и благодарна срца нашег праштајући се велимо: С Богом остај!

Пођи Владико свети! — пошао у добри час, — да заузмеш нов високи положај свој, колико частан и светао, толико мучан и претежак! — А ми синовњом љубављу одана и захвална бивша духовна паства твоја молићемо се побожним срцем Богу свевишњему, Творцу преблагому и свемогућему: Нека буде сада и свагда у помоћи Патријарху српском Георгију, Вашој Светости! — како би задоста учинио светој дужности својој као срцем и душом верно одани Епископ православни, а уједно оправдао високо поверење краљево, као и народно очекивање испунио! —

Праштајући се од Ваше Светости као бившег Епископа свога, синовњом љубављу одани и у понизности потписани са страхопоштовањем препоручујемо себе и сву бившу паству духовну Вашу у овој црквеној општини топлим молитвама, а интересе ове црквене општине очинском старању и благонаклоности Ваше Светости! —

Из седнице црквеног одбора В.-Кикинд ске нрав црквено школске општине, држане у *Вел Кикинди* 4. (16.) маја 1891. год.

(М. П.)

Др. Иван Веселиновић с. р. перовођа. **Риста Толечки** с. р. председник.

Неслужбени део.

КРАЈ ГРОБА — АРХИМАНДРИТА ЈОВАНА РАЈИЋА

у манастиру Ковилу у цркви на парастосу, на поштарје св. архиђакај, дне 14 јулија 1891.

говорио

Александар Сандић

Гроб . .

Гроб је . . овде ево Рајићев гроб. Ова плоча гранит кâма, с крстом православним, црни слови извајана, видљиво је обележје гробу тому.

Гроб је то — јесте — гроб је!

Шта је гроб?

Груда земље, три четири лакта уздуж, један два ушир; у тој груди хлâдна рака, тесна кућа спроманку кô и богаташу — покониште земљаним остацима до суднога дана —

то је плата последња овог света човеку, смртнику, за све труде и муке за живота за све вâје и вапаје — кад животу буде крај и смрт дође по своје.

Смрт и живот . . . једно друго вија узастопце као сенка светлост.

Све, што дише, животу се радује, ал и гипе на послетку; свак створ божји за живот се отима . . . до божије воље — човек образ и подобље божје, два живота живи: овог света и онога . .

старе књиге од божанства — по љубави и по вери и по нâду кажу бољи онај свет: живот вечан радости без краја!

И кад се већ мрети мора, кад свакому доћи мора час суђени — оно човек жели до послетка да му име не погине, да му се траг не затре бар за недаљ времена, за који часак вечности . .

погреб частан, гробу место достојно,

*

Јован Рајић

рођен 11. новембра 1726. умр'о 11. децембра 1801.
архимандрит свето-Савског манастира Новиља 1772.—1801.

Ora vides, mentem scripta videre dabunt.
Лице зриш, умъ же отерыютъ дѣла.

помен леп дуговечан . . у свољи, у народу, у свету — те мисли последње теше и храбре на смрти човека, поштена и заслужна: смртан човек жели бесмрћа.

И велика дела, добра дела . . човека заиста обесмрте лепо: велики људи, заслужни људи, живе у народу свом, док је народа, па и после; живе у свету, док се год помињу дела њихова — леп им глас иде од уста до уста, с колена на колено, из књиге у књигу, довека!

И благо си човеку, благо души његовој, који стече за живота дели велики, дели добри, у народу свом светао помен пред Богом и људма — дуговечно спомињање у свету

и буде за углед и буде за пример нараштајима потоњим!

* * *

Дели књижевни, дели велики и Јован Рајић себе је обесмртио, овековечио у народу свом — српском и свесловенском, и у великом свету књижевном и учевном;

и у светој обитељи овој светосавској, у светој цркви овој архаљедској — састасмо се часка овог од светиње зато: да му свечан помен учинимо молитвама пред Богом, да му хвалу дамо живом речју пред светом; да му сво на гроб изађемо и гроба му ето прељемо, и на гробу се његову поклонимо блаженој сени, бесмртном имену — Јовану Рајићу.

Ко је Јован Рајић шта нам је био за живота свог, шта нам је привредио цркви и народу, књизи и просвети — који знате, не требате да вам ја понављам, који не знате, нек по данас знате у две у три . .

а да вам све изређам од кол до кол живота му, рада и труда без умора: ваљало би дан и ноћ да вам читам, па на изуст кажем читаву књигу позамашну — и још све вам побројно не бих: ни сва дела његова огромна, ни све заслуге његове преголеме, ненадмашене . .

толико је дела — високоучени, превредни Јован Рајић након себе, по смрти оставио: што штампано што још у рукопису, прекрасном, дивном!

Ђаче бејах у малој школи, кад узесмо катихисис и учитељ*) у школи зададе нам прву лекцију, приступи онај: „Придите, чада, послушајте мене, страху Господњу научу вас . .“

то вам говори, децо — тумачиће учитељ — цар и пророк Давид у псалтиру,

то вам говори и наш свети Сава,

то вам говори, и који написа овај катихисис — високоучени Јован Рајић. И онда нам приповедаше о цару Давиду, и о светом Сави, и ко нам то беше високоучени Јован Рајић: како је добро дете био и добро се учио, за науком пешке педесет миља у Русију ишао, и велике школе и науке изучио и какве је и колике је књиге написао, и како је он први за Србље написао и тај мали катихисис — доброј деци. . .

Из тог катихисиса посисах и ја прво „млеко христијанско“ — православни наук вере хришћанске;

из тог катихисиса, кô са источника православља, црпаху тај божанствени наук нараштај за нараштајем за два за три века људска — мал-не до данашњих дана!

Колико је наше свештенство и монаштво послужило цркви и народу знањем својим богословским, и чувало у народу лепо наше православље, и бранило га од напасти сваке руке: прва је и највећа заслуга вредног учитеља богословља — високоученога Јована Рајића:

из рукописа Рајићева — Тела Богословиље: изводом из извода приправљаху се клирици наши богословци за потоњи чин свој свештенички . . готово стотину година — до наших дана!

из његова Собранија придика, на свеце и недеље од год до год — крепиће се и оружаће српски свештеници проповедници живом речју: да разјашњују народу у цркви

*) Стеван Тома Таназица, учитељ праљевачки, бечејски на вел. бечкеречки — учитељевао 54 године. За детињства свога баком био манастирским у Ковилу за архимандритства Јована Рајића, те га добро упамтио; врло га је почитовао на нам маленима у школи о њему много пута приповедао. По смрти Р.-јићевој прешао је у манастир Грегетег, где је велико појање научио и био врло добар и на гласу певач. Из манастира отишао је у Врањево за учитеља, и без препарадије, а отуд у В. Бечкерек. Пред смрт своју са нешто худе невољице-милостиње пресели се у Тител, где и умре у дубокој старости.

наук спасоносни, истину и благодет благе вести, еванђеља, мал не стотину година . . до наших дана!

Колико су наши очеви и прочеви, „љубитељи чтенија“ сазнавали из књиге за порекло народа свога српскога, и за славна дела цар-Немање и сина му богоноше Саве, и за царство и за славу Силнога Душана, и за славна дела и јуначку погибију на Косову цар Лазара, и Милоша са два побратима, и Луг Богдана с девет својих соколова, и да су Срби од поникли славне лозе и корена словенског, и која су им браћа по крви најближа: прва је и највећа доселе заслуга и слава првога тумача наших књига старозавних, похођанина царске лавре Хиландара — скромног сиромашка Јована Рајића . .

из његове Историје словенских народа, изреком Бугара, Срба и Хрвата, које изведе „из таме заборава на светлост“ са извора историјских — шездесет и једног на броју — учио је и разбирао нараштаје за нараштајем прошлост српску, Словена јужних, мал-не за стотину лета . . до наших дана!

Као оно у времена древна што написаше Мојсије и сви други пророци књижевници живот и дела божјег некад народа израиљског — те их књигом овековечише, и служе народима и данас за наук и сазнање света од постанка . .

и како у наша времена старинска наши смерни калуђери списаше и побележише у књиге староставне, летописе и зборнике, животе и дела људи, вићених у цркви и народу —

тако те изворе сведе у живу реку без утока, књигом историјом овековечи живот и дела Словена на југу, понајпрече народа својег српскога — Израиља новог у старој и новој му земљи обећаној! . .

Ваља њи и видети књижевна дела бесмртног Јована Рајића, за пола столећа рада му и труда, што штампана што још у рукопису — видети све те књиге заједно на гомили: ту читаву хумку од књига, ту књижевну пирамиду, тај самотворни, умни споменик горостас, на се човек не може' доста тому надивити . .

за тридесет година мање неке, у манастиру овом светосавском, под „кровом крил невештаственихˮ арханђела Михаила и Гаврила — радио је тај вредни, превредни старац калуђер по шеснаест седамнаест сати ципом, без прекида и одмора . до у очи саме смрти своје . . .

Слава му и хвала вечита!

И као оно свети Сава по држави немањићској што је ходио и бродио по народу свом на све четир стране крста православља и учио и крепио народ у свим трима врлинама вере христићанске и у божјим заповедма —

тако је и достојан по духу ученик му, Јован Рајић преходио по новој нам земљи обећаној: по Банату, Бачкој и Срему, застајао те учио и преправљао избранике младих нараштаја за чин свештенички и монашки, за службу божју пред олтарем српским, пред Господем: у „духовној колегији“ у Темишвару, у Новом Саду и у српском Сиону у Карловцих . . док није броду живота свог ветрила прикупио и убродио у тихо пристаниште — у ову светог Саве свету обитељ арханђелску.

Слава му и хвала вечита!

Ваистину, божја воља беше, без које ништ' не бива, што бива — ил, као што света црква вели: мановењем божјим збисе, да Јован Рајић, у најлепшем јеку века свога и живота дође баш у ову светињу светосавску чин и образ анђелски да прими баш у овом манастиру арханђелском — овде старост да дочека и проведе у раду и труду књижевном, у посту и молитви до лаке, благе смрти своје . . .

ал . . и за све те труде преголеме да му и баш овде загорчају последњи дневи и часи живота — да би од кога, већ баш од своје незахвалне браће по Христу!

* * *

Наши су стари у свеце писали своје људе велике и славне; учени и књижевни калуђери у славу и част службе им састављали и житија списивали —

по један дан у години сваком празник одредили, да им се у цркви пође литургија и овога и онога света и помен чини пред Господем . .

по светлим задужбинама царским лаврама, по манастирима српским књиге им

с моштима намештали пред олтарем, ил где било у цркви;

људма заслужнима, несвецима, места гробу правили у цркви и врх гроба метали светла од светиње обележја —

да им се за гроб знаде и знамен буде видљив поштовања и цене трудова им и задужбина — за углед и за пример својим млађима и потоњим нараштајма.

У те беле манастире свет је српски долазио, к'о и данас, у добри час, што долази — на молитву и утеху душевну и на радост и весеље срцу свом . .

свештеници калуђери у црквама тим манастирским држали велика бденија и од божанства чатанија и служили белу литургију, мошти свете и гробове часне прекађивали часним крстом народ благосиљали, из путира причешћем причешћивали

душу народу крепили вером у Бога, надом у бољу, лепшу будућност . .

сѣди, слепи гуслари с гуслама јаворовим крај тих белих манастира после службе божје окупљали народ под столетни дуб — у гусле гудили, из гласа певали цара Симеуна и светога Саву, цар Душана и кнеза Лазара, Југ-Богдана, Милоша и Марка . . и остале дивe и јунаке . .

срце у народа храбрили и подстицали на дела јуначка за крст часни и слободу златну!

Ми немамо сјајних Пантеона ни громадних Валхала, ни иних, сличних тима задужбина, горостасних споменика за људе велике и славне — за гробове им, за видљива обележја бесмрћа . . .

али имамо свој врлетни Ловћен с гробом Његуша, своје дивно Стражилово с гробом Бранка, своју лавру Крушедо̀ с гробови Арсен патријарха и деспота Ђурђа и војводе Шупљикца, и врдничку Раваницу с моштима цара кнез-Лазара и Јазак с моштима цара нејаког Уроша . .

до тих бедних српских задужбина, великим у нас људма скромних споменика — пристајаше и дојако, и још већма ће одјако светосавски Ковиљ арханђелски с гробом-спомеником бесмртног Јована Рајића . .

* * *

Светла сени Рајићева, блажена душо Рајићева — благуј тамо у радости вечитој среди збора и сасловља архијепископа Данила и протопоп Недељка и Арсена и Максима, и Стевана и Јосифа ! .

а на земљи веће почасти и не може бити, него-ли што је ево твој манастир Ковиљ споменик теби слајан и дуговечан:

у светој обитељи овој, куд је ходио и Бога молио свети Сава Немањић, измиритељ двају народа, двају суседника, и где чуда светац учинио . . гробу твојем достолно место дадоше и за овај мах достојним обележјем гроб ти скромно украсише . . твоји поштовачи, признавачи великих и славних дела твојих књижевних, и славници мушке обране твоје лепота нам светог православља — те тим себи и народу образ осветлаше пред светом!

Народ ће српски, нараштај за нараштајем на гроб ти овде долазити и клањати се сени твојој невидовној, и чинити свечан помен имену твојем у светлој и дивној задужбини овој, коју хране и ода зла бране — дај Боже довека — анђели и арханђели, закриљују крили своји невидовни; у којој лебди и молитве наше потврђује дух светога Саве —

и свак ће клицати захвалан имену и спомену твом: слава Јовану Рајићу!

учитељу богословља, браничу православља великому књижевнику српском слава и хвала на толиком раду и труду . . и сад и свагда и до века слава му!

Слава бесмртном Јовану Рајићу!

„СЛАВЕНО-СЕРБСКЕ“ НАКАЗЕ У СРПСКОМ ГОВОРУ И ПИСМУ.

(На част Његовој Светости патријарху српском Ђорђу.)

(Наставак.)

10. Што се тиче науке *о основама* или науке *о творби речи*, исте су горе лист и све ове наказе: владички, јеретички, мужески, отечески, пророчески, физички, човечески. и т. д., — на онда: посредственик, цар-ствовање, и т. д.

Место владички треба за присвојни или имовни падеж *множине* писати владичански или владички а за присв. или имов. над. *једнине* ваља владичин, владичињи, владичину, и т. д.; место јеретички треба јеретички и јеретиков; место мужески ваља мушки и мужевљи за присв. или имов. над. *множ.*, а мужев за присв. или имов. над. *једнине* (ради оних који место синовљи, мужевљи и т. д. пишу „синовљев“, „мужевљев“ и т. д., ваља изреком напоменути. да наставком *ов* и *ј* или *ев* и *ј* постају ови присвојни или имовни придеви: дрозговљи, косовљи, осовљи, синовљи, — мужевљи, пужевљи и др.; то је већ исто двоструко речено, јер *ов* и *ј* дају једно значење, на пр. Ђаволов и Ђаволји, Јаковов и Јаковљи, Банова Лука и Бања Лука, Иванов и Иваљ, па по што се једном каже синовљи, мужевљи, дакле са *ов* или *ев*, и *ј*, онда није потребно утростручавати наставке за присвојне придеве, те писати „синовљев“ = син-*ов-ј ев* или „муж-*ев-ј ев*; још нам ваља овде изреком напоменути, да није добро писати „дивији“ ни „дивји“, „кравији“ ни „кравји“, „рибији“ ни „рибји“, „сомији“ ни „сомји“, јер овде је наставак *ј-и*, а кад се глас *ј* састане са усненим гласовима *б*, *в* и *м* и са усмено-носним гласом *м*, онда се између њих умеће благогласно, епентеско или еуфонско *л*, па од *лј* јотовањем или умекшавањем постаје *љ*, на пр риб-ј-и, рибљ-и, = *рибљи*; див ј-и, дивљ и = *дивљи*; крав-ј-и, крављ и = *крављи*; куп-ј-ен купљ-ен = *куплен*; сом-ј-и, сомљ-и = *сомљи*; слом-ј-ен, сломј-ен = *сломљен* а не „сломијен“; исто тако не ваља ни писати ни зборити: „сломијем, сломијеш, сломије, сломијемо, сломијете, сломију и сломијен“ и т. д., јер од глагола *ломити*, *сломити* облици су: да сломим, сломиш, сломи, сломимо сломите, они сломе, сломих, ломлах, сломи, ломећи, сломивши сломио, сломљен); место отечески треба отачки (види Српски Рјечник) за присв. или имов. над. *множине* а очин очина, очину и т. д., од *оча* (*отац*). за присв. над. једнине, (од *дете* се за једнину каже детињи а не и „дететов“, јер само *од обичаја* долази, да гдекоја именица има само један присв. или имов. придев; за множину се каже: *дечин* и *дечји* а не „дечији“, па тако, *контраховано* ваља писати и: божји. вражји, врапчји, вучји, зечји, мачји, мишји моруњи, пасји, птичји, човечји, шарањи, штучји, и т. д. а не треба више неконтраховано писати божији, вражији, врапчији, вучији, зечији, мачији, мишији, пасији, птичији, човечији, штучији, и т. д., јер су се ови придеви који су некад имали наставак *ијъ*, помешали међу придеве, који имају наставак *јъ* као: говеђ-ј и = *говеђи*, јагњет-ј и = *јагњећи*, голубињи, гујињи, змијињи, будињи, бувињи, кокошињи, мегињи и *Николъ* = Николј, *Михољ бан*, *Иванъ Јованъ Стешанъ*, *Трипунъ* и т. д. Црногорци иза *ж*, *ч* и *ш* избацују из наставка и само *ј*. на пр. *Божа* ти вјера! место *Божја* ти вјера! Наставком *ј* и *ев* постали су: *Владислављев* = Владислав-л-ј-ев, *Јаковљев* = Јаков л-ј-ев, *Радосављев*, *Свешислављев* и т. д); место пророчески ваља за присв. над. *множине* писати *пророчански* и *пророчки* а за присв.

падеж *једнине* треба *пророков, пророкова, пророкову* и т. д. (*пророчанска изрека = oraculum* каже се *пророштво* а не „пророчиште“, јер ова реч *пророчиште* може значити троје, као: 1. или место где су *били* пророци, као и: *воденичиште* = место где је *била* воденица *купусиште* = место где се је *садио* купус, *кубиште* = место где је *била* кућа, *маковиште* = место где је *био* мак, *намастириште* = место где је *био* намастир и т. д., 2 или место где су *сад* пророци, као и: *даниште* = место где се ко *задржава* преко дана, *збориште* = место где се *држи* збор, *игриште* = место где се *игра*, *летиште* = место где *је* стока преко лета, *иландиште* = место где се стока *одмара* у подне, *судиште* = место за судије и отуда место где *се суди* и т. д., 3, или грдосију од пророка, као и: *човечиште = monstrum hominis, људиште = homo inhumanissimus*, Јов Живан); место физически треба *физички*; место човечески ваља човечански и човечји а не „човечији“ за прив. пад *множине* а човеков за прив. пад. *једнине*, и т. д

Напомена. Место *вучји* често стоји *вуков*, место *голубињи* често стоји *голубов*, место *лавски* опет *лавов*, а то бива с тога, што се *све ствари једнога имена* могу узети *као једна*, а да би се мислило да је *једна*, треба да се мисли као *одређена*. — Место „београдов“, „богов“ каже се: *београдски, божји*, јер је *ствар* собом *само једна*, те је не треба разликовати од других истога имена. — Место „градова“ врата говори се *градска врата* и онда, кад се мисли *одређено*, тога и тога града, јер се ствари истога имена тако *слабо разликују* једна од друге, да се на разлику и не гледа; а кад се говори *о којој* између њих, говори се као о свима њима, а да се баш о њој говори, остаља се да се разуме *из остале беседе*; таки су сви придеви с наставком *ни* или *ени*, као: бисерни, житни, шећерни, — *воденн*, дрвени, стаклени, и т. д. — Ни у једном језику, па ни у српском, не мење се цртица или пауза (-) између придева и именице, него се таке речи пишу *одељито*, свака за се, на пр. *Видов дан, Ђурђев дан, Иван дан, Илин дан, Јованъ дан, Лучин дан, Марков дан, Митров дан, Миколъ дан, Никољ дан, Павлов дан, Петров дан, Савсов дан, Стевањ дан, Тришунъ дан*, и т. д., па тако и *Бања Лука = Банова Лука*, и др. Према томе не ваља писати ни састављено: „Видовдан,“ „Ђурђевдан,“ „Иваньдан“ и т. д. нити се између њих сме уметати цртица или пауза: „Бања-Лука, „Видов-дан,“ „Ђурђев-дан,“ „Иван-дан“ и т. д., и с тога српске „календарџије“ не би требало одселе по нашим *свечаницама* или *свечаницима*, „календарима“ у томе да греше. — Цртица или пауза (-) бележи се у српском писму *између речи* само у ова два случаја и то: 1. *Између недовршених сложених речи*, које се налазе само у песмама (то нису праве, сложене речи; прва је половина у њима именица место *придева*), на пр. *баш кнез = велики кнез, „вилајетски“* кнез; *бимбер-грожње = бимберово грожње*, то је врста некога грожња; *бисер* парта *= бисерна* парта: зелен венац више, *бисер* парту ниже; *бугар-кабаница, бул-девојка, бул-кадуна, љљан-гора = љљанова* гора; *љљан-листак = љљанов* листак; *паук* перо = *пауново* перо; *рај босиље = рајско босиље; самур-калпак = самуров* калпак; *славуј-грло = славујево* грло; *Угрин* Јанко. 2. Цртица или пауза још се мење *између две речи* и то, кад се *само друга реч* мења или *склања* а прва се не склања, на пр. подај то *брат-Петру, брат-Стевану*, па говори *Мрњаковић Лову* и т. д. Јов. Живан — Овде замачно не ће бити излишно да се напомене, како ваља писати посебна имена различних *градова* (а не „варошн“), *градића* или *градаца* (*трговишта* а не „варошица“) и *села*, као: *Бела Гора* (чешко Косово), Света Гора, Фрушка Гора. Црна Гора и т. д., а од њих сложене речи: *Светогорац, Фрушкогорац, Црногорац*; па онда *Бијело Поље* или *Бјелопоље, Нови Бечеј, Нови Пазар* (у старо време *Трговиште*), *Ново Брдо, Нова Кањижа, Нови Сад, Нови Сланкамен, Горњи* и *Доњи Милановац, Стари Бечеј, Стара Кањижа* и т. д., а од њих сложене речи: *Бјелопољац, Новобрђанин, Новосађанин* и т. д. *Све се пишу великим почетним словом*, а не само једна великим почетним а друга малим, као: Бела „гора,“ Света „гора,“ Фрушка „гора,“ Црна „гора,“ Бијело „поље,“ Ново „брдо.“ Тако се пише и *Велико Градиште, Мало Градиште, Бела Црква, Велики Бечкерек, Велика Кикинда, Велико Средиште, Мало Средиште*, и т. д. Као што се од *Босна* каже *Босанац* и *Босњак*, тако треба и од *Крсна* писати *Крсанац* и *Кршњанин, крсански* и *кршњачки* а не „кршњански.“

(Наставиће се.)

ИМЕНИК ЧЛАНОВА ЕПАРХИЈСКЕ СКУПШТИНЕ БАЧКЕ,*)

изабраних 1886 године услед наредбе Саборског Одбора од 23. јануара (4. фебр.) 1886 бр. С. О. 147. и 13 (25.) марта 1886. бр. С. О 306. и 340 — и налога административног одбора епархије бачке од 13. (25.) марта 1886 бр. $^{33}/_{42}$ и 12. (24.) јунија 1886. бр. $^{132}/_{98}$.

1. Нови Сад:

1. Др. Илија Вучетић
2. Др. Лаза Станојевић.
3. Ђорђе К. Јовановић.
4. Јаша Томић

2 Новосадски протопрезвитерат:

а.) од свештенства:

5. Павле Балта — Нови Сад.
6. Милан Ћирић „ „
7. Ђура Страјић — Сентомаш.
8. Павле пл. Михајловић — Н. Сад.

б.) од учитељства:

9. Ђорђе Милић — Н. Сад.

в.) од световних:

10. Стеван Илић — Ст. Футог.
11. Коста Шијачки — „ „
12. Марко Марцикић — Планка
13. (†) Урош Петрић „
14. Ника Стојаковић „
15. Стеван Николић — Кулпин.
16. Јован Петровић учитељ — Ст. Шове.
17. Јован Николић занатлија — Товаришево.

3. Жабаљски протопрезвитерат:

а.) од свештенства:

18. Светозар (Никанор) Поповић — Бечмен
19. Васа Поповић — Моноруп.
20 Емил Стенанов — Тител
21. (†) Урош Вучерић — Чуруг.
22. Никола Белански — Госпођинци.

б.) од учитељства:

23. Мита Пејић — Госпођинци.

в) од световних:

24. Исак Чура — Жабаљ.
25. Живко Вучетић — Тител.
26. Новак Локић — Госпођинци.
27. Лазар Остојић — „
28. Јован Илић — Чуруг.
29. (†) Стеван Јанковић — Чуруг.
30. Паја Костић — Ђурђево.
31. Емил Сарајлић — Жабаљ.
32. (†) Др. Павле Бастић — Жабаљ.
33. Велизар Арсенијевић — Г. Ковиљ.

4. Ст. бечејски протопрезвитерат:

а.) од свештенства:

34. Александар Николић — Сента.
35. (†) Петар Чолић — Турија.
36. Лаза Кањански — Сентомаш
37. Младен Јосић — Ст. Бечеј.

б.) од учитељства:

38. Душан Стојшић — Сента.

в) од световних:

39. Др. Иван Влаховић — Ст. Бечеј.
40. Стеван Завишић — „ „
41. Исидор Дебељачки — „ „
42. Велько Загорица Сентомаш.
43. Ђорђе Р. Стефановић — Сентомаш
44 (†) Јован Настић — „
45. Др Стеван Малешевић — Сента.
46. (†) Сима Каракашевић — Мол

5. Сомборски протопрезвитерат:

а) од свештенства:

47. Јован Марјановић — Лалић.
48. (†) Лазар Максимовић — Кула.
49. Младен Јовановић — Сивац.
50. Мојсије Поповић — Стапар

б.) од учитељства:

51. Јован Благојевић — Сомбор.

в.) од световних:

52 Др. Стеван Кропић — Сомбор.
5 . Др. Сима Павловић „
54. (†) Исидор Стојковић „
55 Светозар Лукић „
56. Срдан Увалић — Лалић.
57. Стеван Грађански — Р Милетић.
58. Стеван Јосић — Стапар.
59. Сима Гајић — Дероња.

6. Сомбор (варош)

није бирао због тадашњег ненормалног стања у црквеној општини — но сад су наређени избори.

7. Од професорске колегије српске велике гимназије у Нов. Саду:

60. Васа Пушибрк — Н. Сад.

8. Од професорске колегије српске учитељске школе у Сомбору:

61. Никола Ђ. Вукићевић.

Осим тога *природни су чланови* осим дијецезана још *4 окружна протопрезвитера.*

*) Како је бачка епархијска скупштина сазвана за 20. август (1. септ.) о. г у Нови Сад, то износимо сво имена епархијских скупштинара. *Уред.*

У СВОЈУ ОДБРАНУ.*)

У последњим бројевима „Браника“ (бр. 80. 81. 82.) почели су излазити чланци под натписом „*Наше свештенство и калуђерство* (поводом казнене расправе ради грабежа патријархове оставштине)“ у којима се писац њихов, тражећи узроке моралном опадању свештенства нашег, дотакао и васпитања подмлатка свештеничког, те на нечувен до сада начин напао на данашњу богословију и њене питомце, изношећи их пред наш и стран свет у тако црним бојама, да се свако згрозити мора кад и помисли само, да она омладина, која ће за који дан да заузме најугледније место у народу, да буде чувар вере и морала, да буде један од најгласнијих ступова интелигенције српске, да је та омладина тако неспремна и тако морално покварена, да се са њом упоредити може само онај пролетаријат са ћошкова.

Мора се — на жалост — признати, да је о богословији а нарочито о њезиним питомцима мало ко објективно и правично писао. Сви до сад, који су хтели да пишу о богословији, полазили су са тог становишта, да треба да *граде* не питајући, да ли им имају речи основа и да ли се повика — која би се могла односити само на појединце — сме да односи на читаву богословску омладину. Понављамо, да су већином сви у поменутом правцу писали, али до данас још не паде теже тужбе на богословску омладину, као што је ова најновија у „Бранику.“ Богословска омладина пак, потпуно свесна своје праведности, устаје сво, да се — одговоривши на ове најновије клевете — огради једном за свагда и против свију досадањих нападаја на њену част, јер је крајње већ време, да се о богословској омладини почне мислити и говорити онако, како она то збиља и заслужује.

Остављајући управи богословског завода, да — ако налази за вредно — одговори на оно што се ње тиче, ми у одбрану своје части ово одговарамо.

Нема ни једног друштва ни завода — то и писац поменутих чланака добро знаде — које би било тако савршено да се састоји из чланова или питомаца све најчистијих и најсолиднијих; у свакој пшеници налази се и кукоља — не може се дакле безусловно захтевати ни од богословске омладине, да су јој сви чланови тако на свом месту, да се ни једном ништа пребацити не може. Ми нисмо тесногруди па да тврдимо, да сви богослови *до једног* у сваком погледу одговарају својим дужностима; али одбијајући најсвечаније нападај да је *сва* богословска омладина таква, изјављујемо и то, да се и о манама, које се појединцима само пребацити могу, говори претеривући преко сваке мере. Писцу том запело није никаква љубав водила перо кад је ове чланке писао, он није хтео да искрено и пријатељски посаветује и поучи, него му је перо водила пакост и злоба, кад се смео бацити блатом на сву богословску омладину, и кад је — не мислећи од каквих замашних последица може бити така реч речена јавно у листу једном, преломио штап над свима и прогласио све богослове за највеће лењивце и најнеморалније младе људе.

Да српски свет види каквим се речима послужио г. писац нападајући на богословље у омладину и да може да свати сву тежину тих речи, навешћемо кратак извод из оног дела поменутих чланака, који о богословима говоре.

Свештенички подмладак — по речима г. писца — никако се не спрема за свој часни позив данашњи богослови ништа не раде, јер „бућуре узевши немају дневно ни два (баш ни два!) сата школског рада“. А „та беспосленост у свези са незгодним приликама за становање и храну, повлачи собом неуредности ван школског живота“, јер богослови „весма често држе у свом стану скупштине (ви сте их сами видели?) али не ради договора и саветовања о својем унапређењу, него да прекрате време *картањем или пијанством*“. Па не бива то само по становима него — што је још горе! — „још чешће бивају такови састанци у крчмама, буцајима за које професори (ни полиција!) не могу лако дознати“. Па да бар на том све остане, али из тога настаје „ноћно тумарање“, „лупање прозора и кољање кућа омрзнутим грађанима“, а буде ту „и озбиљнијих ствари“, као „туче буцама и бодења ножевима у толикој мери да је било и мртвих глава“. (Зар и то напако?!) Но још и то није све. „Похађање крчама најниже врсте има још једну тавну страну; то су она зазорна места, где млади људи долазе у додир (ово је већ гнусно!) са бестидним женскињама, које у крчми под видом келнерке или можда крчмарове сроднице ерамни занат тера-

*) Изјава ова послана је свима овостраним српским листовима.

ју“. Или ако не буде тако (сад, ваљда да буде правичан, узео је на око и грађанство карловачко), ако младић и „стане избегавати крчме такове, инак није сигуран, да неће наћи у замке каквој примамљивој, раскалашној удовици, која ће му школско васпитање достојно надопунити“. Богослови су тако ниско пали, по речима писца, да „ко прође Карловцима сокаком, може сваки час у својој близини чути псовке и друге скаредности“, што међу тим за Карловчанина није никакво чудо, јер је он на све то „толико навикнут, да ни на ум не узима“. (Ово је врхунац дрскости незнаног делије!) Али странац кад тако што чује „лако се даје преварити, да слушна какве надничаре из оног одељења вароши што се зове „мала“, но кад се осврне, мора се зачудити видећи да су то лепо одевени грађански младићи, које обријани бркови издају да су богослови“.

Ето тако пише та незнана делија не питајући, да ли се сме писати така неистина, и не мислећи, да ли је лепо служити се овако „бираним“ изразима. Колико је за осуду таково писање, видеће се на крају, кад сваки буде потпуно уверен о невиности богослова, а то нам неће бити тешко доказати.

Потпуна је неистина, да богослови лењују, да немају ни два часа дневно школског рада, јер богослови имају од 20—26 часова недељно, *не рачунајући* амо оно време за које мора богослов да буде у цркви, а то бива обичним радним даном *двапут*, недељом и празником *тринаут*, а за време великог поста сваки дан без разлике *тринаут*. (Ово је већ на почетку ове школске године констатовало „Н. Време“, а у истом смислу обавестио је своју публику и „Бранник“.) Па онда је ту богословска певачка дружина, па гимнастичко друштво. Кад богослови морају толико да одстоје у цркви и одседе у школи — а са ревносним похађањем ове године не може се упоредити ни једна до сад школска година, — кад имају и других својих установа за које све времена требају, и кад им — допустиће г. писац — треба за спремање из предмета, који им се предају, најмање исто онолико времена, колико морају да су у школи — то нека нам каже г. писац, кад богослови досту да се скупљају по становима и крчмама и ту „картањем и пијанством“ прекрађују време? Не стоји ли ово у највећој опреци са тврдњом г. писца? Осим тога, ако г. писац прати наше богословске и белетристичне листове, видеће и то, да међу осталим сарадницима имаде и богослова који не таје своје име а пуно их је који без потписа раде на књижевности српској, у колико им то време и силе допуштају. Не стоји никако дакле тврдња г. писца, да богослови лењују и ништа не раде, него баш обратно.

Кад смо доказали, да је ова тврдња лажна, доказали смо одмах и то, да богослови *не досежавају да се картају и пијанче*. Но то ћемо још и другим разлозима да поткрепимо. Прошла су — да без увијања говоримо — она времена кад су Карловачки виногради цветали и кад су могли бити сви услови, да се млад, а и сваки други човек поведе за том страшћу. А на против сиримашније омладине, која се на вишим школама учи, нема од карловачке. Многи и многи међу богословима имали би за другу коју струку више способности, али рђаве материјалне околности не дадоше им даље од Карловаца. И подмирујући једва најпреће услове за опстанак свој, може се рећи, да нема ни једног скоро, који би могао и један новчић издати на што му драго, што се може расипањем назвати. То је једно; а друго: Карловци нису тако велики да професори па чак ни полиција, неби могли дознати за толике и такове изгреде богослова. Управа је сваки преступ својих питомаца свагда строго казнила и за цело се не би оглушила о основану жалбу на богослове од стране месне полиције или грађана. Како се то може да слаже: лармају, лупају прозоре, кољају куће омрзнутим грађанима — богослови а нико, ни полиција ни грађани, да их ухвате на делу и да кривце пријаве њиховој власти? А то им је управо и дужност била, јер би у том случају кривци били кажњени, а остала богословска омладина остала би чиста и неокаљана. Овако је највећи грех без позитивних доказа у рукама бацити све, што се у Карловцима ружно деси, на богослове, па уз то *неправити никаква изузетка*, него их све извети пред народ као изгреднике и поткопавати им углед, љубав и оданост народну, без које им не може бити успешна рада кад једном ступе међу народ као проповедници речи божје.

На подметања пак, да богослови не пазеће на образ и поштење своје, ступају у ниске и недозвољене односаје са сумњивим и „бестидним женскињама“ и „примамљивим и раскалашним удовицама“ — богословска омладина држи, да јој је испод достојанства, да се упушта у

опровргавање, него са гнушањем одбија то од себе, као и ону клевету којом је г. писац хтео да је изједначи са надничарима из карловачке „мале“.

Како је све тврђење г. писца, које се односи на богословску омладину, на слабим ногама, види се и отуд, што се г. писац ни једном не усуди да тврдњу своју и докаже, него је на просто као сваки клеветник, истресао читаву врећу најнедостојнијих погрда, а у руку најнепристојнијем, не трудећи се ни из далека да то докаже ни о појединцима, а камо ли о *своју* омладини богословској.

Богословска омладина на основу свега до сад реченог проглашује све, што је г. писац за богословску омладину рекао, за *злонамерно* и *лукавско подметање*, које је имало ту цељ, да убије углед богослова и пред нашим и пред страним светом, *најсвечаније се ограђује против сваке такве подвале*, и — остављајући појединцима ако су у чему прекршили правила свога завода, да за то сами и одговарају — богословска омладина свечано изјављује, да јој је искрена жеља, озбиљна и чврста воља, да се спреми за свој узвишени позив, колико јој је могуће више и да тако спремљена пође са највећим одушевљењем да послужи цркви својој и народу, а скора будућност ће да покаже, да је богословска омладина то заиста и учинила.

У Срем. Карловцима 19. (31.) јулија 1891.

Богословска омладина.

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

— (**Епархијска скупштина**.) Јављају нам, да ће се *епархијска скупштина горњо-карловачке дијецезе* држати 4. септембра о. г. у *Плашком*.

— (**Слава у манастиру Ковиљу**.) У суботу 13. (25.) јула о. г. на дан летњег св. Арханђела била је слава манастирска у Ковиљу, која је обављена достојном свечаношћу а продужена је и сутрашњега дана. На име у недељу 14. јула била је особита и ретка свечаност: *преосвештање обновљене цркве* и *освећење споменика* српском неумрлом историчару и архимандриту *Јовану Рајићу*. Манастирска црква обновљена је унутрашњим украсом — после дугог времена довршена је сликарска радња и позлата, — те је цела црква сијнула новим сјајем и лепотом. Игуман ковиљски г. *Мирон Ђорђевић* наместио је врло лепу надгробну плочу од гранита над гробницом славног архимандрита Јована Рајића. Натпис, који је урезан на тај споменик, саопштен је у 28. броју овога листа у чланку г. А. Сандића: „*Манастир Ковиљ — споменик Јовану Рајићу*,“ а на стр. 434 На свечаности тој манастирској суделовало је и српско новосадско читаоничко певачко друштво, те је дивно певало на литургији и парастосу Рајићевом. После литургије одржан је парастос општи и у спомен великом и бесмртном архимандриту Јовану Рајићу, на ком је служило 10 свештеника световног и монашког реда. Професор А. *Сандић* изговорио је том приликом у цркви сходну реч крај гроба Рајићева: *шта је гроб* у просвећених народа, ко је *Јован Рајић* био Србству, и шта је привредио *вештолетним* радом својим просветним, књижевним цркви и народу српском, и какав значај има постављање плоче и данашњи *свечани чомен* у цркви манастира Ковиља, то јавно признање и хвала бесмртном *Јовану Рајићу*, на труду му и раду толиком. На свечаности овој било је мноштво српскога света, те се може рећи, да је цела свештковина у опште лепо и достојанствено испала. Свечаност је завршена обедом, на ком је било много гостију.

— (**Годишњи испити у српском православном богословском училишту**) одржани су прошле недеље у *Карловцима* под председништвом г. проте *Јована Бероте*, ректора богословије. Као што смо извештени, слушаоци богословије показали су успех, који у опште задовољава. О св. Илији настале су ферије.

— (**Прелаз у православље.**) На Петров дан прешле су у Сегедину *три* Мађарице из римокатоличке у православну веру. Прописани чин црквени извршио је г. Бура Јеврић, парох сегедински.

— (Г. **Урош Предић, академски сликар**) који сада ради на живопису цркве старо-бечејске, примио се да наслика *иконостас српске православне цркве у Перлезу*, у Банату. Г. Предић погодио се са срп. црквеном општином перлешком, да тај посао изради у року од 6 година дана за 17.000 фор. Перлешка општина може с

у напред поносити, што је задобила тако признатог уметника, да јој изради иконостас.

— (Г. Стојан Новак ваљ, књижевник српски) и кр. српски посланик у Цариграду, изабран је пре кратког времена *за члана пољске академије наука у Кракову* на место пок. великог ученјака Фрање Миклошића. Осим тога изабрало је г. Новаковића за свога почасног члана и „јелинско филолошко друштво“ у Цариграду. Ван тога је Стојан Новаковић још члан ових словенских ученог академија: Југословенске у Загребу, царско руске у Петрограду и краљевско-српске у Београду. Г. Новаковић заслужио је својим дојакошњим неуморним књижевним радом сва та велика одликовања. Дај і оже да још дуго буде од користи нашој књижевности!

— (Добротвор Милован Гушић.) Кр. српски умировљени капетан, *Милован Гушић*, преминуо је недавно у Крагујевцу и оставио је цело своје имање у износу од преко 60 000 динара (т ј. 30.000 фор.) на добротворне цељи. Већи део ове своте одређен је на народно просветне сврхе, а остало на сиротињски фонд и удомљење сиромашних а добрих девојака из Крагујевца. Нека је хвала и слава честитом добротвору!

ЧИТУЉА.*)

(† Симеон Вастајић) *парох свињички*, преминуо је 13. јула у Свињици, у Славонији, у 71-ој години живота свога. Покојник је као свештеник послужио Богу и своме народу пуних 46 година. Трудом и заузимањем унапредно је јако своју малену општину: парохијску цркву, а тако исто и црквицу св. Петке обновио је, украсио и снабдео свима потребама а к томе је још и имање тих цркава подигао на 16.000 фор. Особито је волео црквено пјење, те је још и у старе дане обучавао своју школску децу у појању. У цркви је често проповедао а ван цркве народ упућивао у рационалном газдовању, у којем је предњачио И као глава своје породице био је примеран. Осморо деце своје лепо је васпитао и за живота их је видео све удомљене. За заслуге своје био је одликован црквеним појасом. Вечан му спомен!

(† Васа Поповић) *свештеник чокански*, преселио се у вечност 2. (14.) јуна о. г. Других вести о покојнику нисмо добили. Нека му је вечна успомена!

*) Да бисмо могли у овој рубрици достојно испратити на онај свет сваког преминулог свештеника, молимо лепо пријатеље овога листа, да нам саопште смртне случајеве, који се догоде, и да напишу по коју реч из живота дотичног покојника. Уреди.

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

— Пред иконом крштења Христовог *или* Цртица из иконографије. Написао *Јован Вучковић*, прота и професор богословије у Задру. (Прештампано из „*Српског Сиона*“ за год. 1891.) У Новоме Саду, штампарија А. Пајевића, 1891. — 8-на. страна 51. — Ова лепа и научно написана расправа стоји 20 новчића

— **Рѣчна свештеничка парохиална книга сирѣчь Требникъ на кажсію прихоїйскію потребѣ Прикѣпленна и составленна трѣдом и жданіемъ трошком еромонахомъ Сакомъ Грбовићемъ пострижника манастира (Хиландара) оу Светой Горій. — Къ Бѣлградѣ, къ лѣто Ѡ сотворенія міра ,ѧтчи, Ѡ Рождества же по плоти Бога ,аѱчѧ.** — Штампа С. Хоровиц — Београд. — Ово је веран препис наслова ове књиге заједно са погрешкама. Немамо даље шта да кажемо у препоруку њену, него само још напоменућемо, да цео текст књиге кипти од погрешака, а така ручна књига, као што је Требник, треба да је без и једне погрешке. На крају књиге има и поговор или „извешће што је ова књига штампана“. То је она књига, коју је писац огласио у 25. броју на 398. страни овога листа. Морамо признати, да се нисмо надали тој књизи са *овако унакаженим текстом*, те с тога и не можемо сво издање препоручити нашем свештенству, јер ће с њиме слабо користити.

— Преглед о стању благајне „Српског учитељског конвикта у Новоме Саду“ *од постанка друштвеног* т. ј. од 24. јула (5. августа) 1889 до краја јуна 1891 године по нов. кал — Нови Сад, штампарија А. Пајевића, 1891.— Стр. 14. — По том „Прегледу“ рачунском износи до краја јуна о. г. *укупно примање 6225 фор. 76 н.* Примање то стоји овако: 1., Од 79 чланова оснивача уписнина 79 фор.; 2., Чланови оснивачи уплатили 790 фор. 76 н.; 3., Од потомажућих чланова (особа и корпорација) 1810 фор.; 4., *Прилози* од појединих особа и грађанства 1523 фор 66 н; 5., Прилози од општина, друштава и др. 74 фор.; 6., прилози од приређених забава 1429 ф. 88 н.; и 7, прилози од црквених тасова 509 фор. 06 н.

ОГЛАСИ.

Бр. Е 97.
К 93. ех 1891.

ЕДИКТ.

90 1—3

У брачноразводној парници Милана, recte Милована Мијатовог из Суботице, против супруге му Ирине рођ. Бакалић, којој је место пребивања непознато — овим се позива иста Ирина рођ. Бакалић, да у року од 60 дана, рачунајући од првог публиковања едикта овог, или лично подписаној консисторији предстане, или место садашњег свога пребивања пријави, јер ће се у противном случају против ње поднута брачноразводна парница, и без њеног учешћа, по постојећим законима решити.

Из консисторијске седнице епархије бачке, држане у Новом Саду 9. (21.) јулија 1891.

Консисторија епархије Бачке.

93

СТЕЧАЈ.

1—3

На новоустановљено *учитељско* место у српској православној *основној седмокласној* овим се стечај расписује.

Годишња учитељска плата износи: 500 фор. и 100 фор. у име накнаде за 4½ јутра јарошке земље; даље стан у натури или за исти 200 фор.; за 3 хвата дрва 54 фор; за 3 хвата сламе (учитељски зимни огрев) 30 фор; за писаћи прибор 15 фор.; за школску послугу 30 фор. и на поклетку 40 фор. за школски огрев.

Изабрани учитељ дужан ће бити све школском уредбом прописане предмете у оним разредима, које му местни школски одбор додели, предавати и у цркви за једном певницом појати.

Молиоци, који ово место добити желе, нека се најдуже до 31. Августа (12. Септембра) о. г. са добро инструираним молбама на овомесни школски одбор обрате.

Из седнице местног школског Одбора, држане у *Сентомашу* 21. Јула (2. Августа, 1891.

Јован Стојановић, перовођа шк. одбора.

Лаза Кађански, председ. шк. одбора

Е. 1007.
Ш. 60

СТЕЧАЈ.

94 1—3

Ради попуњења учитељског места на вероисповедној школи у *Поповици*.

Плата је: 100 ф. у готовом новцу; 24 меци жита; 24 меци кукуруза; 4 хвата тврдих дрва; затим уживање 3 јутра оране земље, и слободан стан.

Прописано оспособљени конкуренти, имају своје ваљано инструјисане просбе најдуже до 20. Августа (1. Септембра) 1891. овом епарх. школском одбору поднети.

Епархијски школски одбор у Вршцу 21. Јула (2. Августа) 1891.

68

СТЕЧАЈ.

3—3

На *два упражњена учитељска места* т. ј. једног *учитеља* и једне *учитељице* српске вероисповедне школе Земунске овим се расписује стечај.

Плата је учитељу као и учитељици годишње 500 фор. и 100 фор станарине.

Учитељ као и учитељица дужни су, школском уредбом прописане предмете у школи предавати, а мушки учитељ и у цркви појати.

Компетенти нека се обрате својим добро снабдевеним молбеницама у року од четир недеље, рачунајућ од првог уврштења овог стечаја, потписаном школском одбору.

Из седнице школског одбора, држане у *Земуну* 6. (18.) јула 1891.

Перовођа: Тома Марковић.

Председник: Пет. Петровић.

С. О. 966.
399. ех 1891.

СТЕЧАЈ.

91 1—3

Саборски одбор намерава упражњено, највишим кр. рескриптом од 10. августа 1868. год. установљено *место надзирателя нар. чрк. добара*, с којим је скопчана годишња плата од 1200 фор са годишњим паушалом од 400 фор. на дневнице и пут, привремено попунити.

Надзиратељ добара има бити у струкама економије научен и испитан и рачуноводству вешт.

Позивају се дакле сви они, који ово место добити желе, да своје ваљано инструиране молбенице саборском одбору у Карловцима најдаље до 19. (31.) августа т. г. поднесу.

У *Карловцима* дана 16. (28.) јула 1891.

Председништво саборског одбора.

92

СТЕЧАЈ.

1—

Овим се отвара стечај на учитељско место ново основано срп. вероисповедне четврте школе у Карлову.

Плата је учитељу 500 фор. а. вр. коју ће у месечним оброцима у напред примати; 40 фор. за држање поћторне школе, кад на њега дође ред; 70 фор. у име годишње станарине — док му се стан не сазида; 2 хвата сламе за грејање стана.

Учитељ спада у дужност држати наставу у разредима које му школски одбор одреди; у цркви у једној певници појати и све школским уредбама прописане дужности вршити.

Компетенти имају своје ваљано инструиране молбенице као и доказ о оспособљењу из мађарског језика, најдаље до 27. августа п. н. месном школском одбору упутити. —

Из седнице школског одбора држане у Карлову 20. јула 1861.

М. Ст. Васић перовођа.

Аркадија Пачић председник.

Бр. К. 170.
ex 1891.

СТЕЧАЈ. 85 1—3

Отвара се по ново стечај на парохију III. класе у *Бурбеву*, с тим, да је дана 4. (16.) октобра 1890. под бр. $\frac{\text{Е. 351.}}{\text{К. 319.}}$ ex 1890. расписани стечај ван крепости стављен и уништен.

Компетенти имају своје правилно устројене и довољно биљеговане молбенице путем својих предпостављених власти, подписаној конзисторији, најдаље до 1. (13.) септем. о. г. поднети.

Из конзисторијске седнице епархије бачке, држане у *Новом Саду* 9. (21.) јула 189 .

Конзисторија епархије бачке.

Бр. К. 171.
ex 1891.

СТЕЧАЈ. 87 1—3

Расписује се стечај на парохијско место I. разреда у *Чуругу* са применом 29. § lit. Д одс. I. прев. кр рескрипта од 10. августа 1868 год

Компетенти имају своје добро инструјиране и довољно биљеговане молбенице путем својих предпостављених власти, подписаној конзисторији најдаље до 1 (13.) сент. о. г. поднети.

Из конзисторијске седнице епархије бачке, држане у *Новом Саду* 9. (21) јула 1891.

Конзисторија епархије бачке.

Бр. Е. 213.
ex 1891. К. 167.

СТЕЧАЈ. 88 1—3

Расписује се стечај на *баконско* место у *Сомбору*.

Компетенти имају своје добро инструјисане и биљеговане молбенице, путем својих претпостављених власти најдаље до 1. (13.) септембра о. г. потписаној конзисторији поднети.

Из конзисторијске седнице епархије бачке, држане у *Новом Саду* 9. (21.) јулија 1891. год.

Конзисторија епархије бачке.

Бр. Е. 122.
ex 1891. К 107.

СТЕЧАЈ. 82 1—3

Расписује се стечај на празно место систе-мизованог парохијског и моћника IV. класе у *Жабљу*, с тим, да се на томе месту налази за сада лични помоћник јереј Павле Алексијевић, као привремени администратор.

Компетенти имају своје добро инструјиране и довољно биљеговане молбенице, путем својих предпостављених власти конзисторији овој најдаље до 1. (13.) септембра о. г. поднети.

Из конзисторијске седнице епархије бачке, држане у *Новом Саду* 9. (21.) јула 1891.

Конзисторија епархије бачке.

Бр. Е. 122.
ex 1891. К. 107.

СТЕЧАЈ. 83 1—3

Расписује се стечај на место протопресвитератског капелена у *Жабљу* са платом опредељеном у 23. §. lit. Б. I. најв. кр. рескрипта од 10. августа 1868.

Компетенти имају своје добро инструјисане и довољно биљеговане молбенице путем својих предпостављених власти подписаној конзисторији најдаље до 1. (13.) септембра о. г. поднети.

Из конзисторијске седнице, држане у *Новом Саду* 9. (21.) јулија 1891.

Конзисторија епархије бачке.

К. 169.
ex 1891.

СТЕЧАЈ. 84 1—3

Расписује се по ново стечај на упражњену парохију I. разреда у *Товаришеву*, с тим, да је $\frac{\text{Е. 400.}}{\text{К. 309.}}$ пређашњи, дана 4. (16.) октобра 1890. бр ex 1890. расписани стечај ван крепости стављен и за ништав проглашен.

Компетенти имају своје добро инструјиране и довољно биљеговане молбенице, путем својих предпостављених власти најдаље до 1. (13.) септембра о. г. подписаној конзисторији поднети.

Из конзисторијске седнице епархије бачке држане у *Новом Саду* 9. (21.) јула 1891.

Конзисторија епархије бачке.

Бр. К. 173.
ex 1891.

СТЕЧАЈ. 86 1—3

Отвара се стечај на празно парохијско место V. разреда у *Пиротту*.

Компетенти имају своје ваљано инструјиране и довољно биљеговане молбенице, путем својих предпостављених власти најдаље до 1. (13.) септембра о. г. подписаној конзисторији поднети.

Из конзисторијске седнице епархије бачке, држане у *Новом Саду* 9. (21.) јулија 1891.

Конзисторија епархије бачке.

Ad Е. 193. 89
ex 1891. К. 112.

СТЕЧАЈ. 1—3

Расписује се стечај на упражњено парохијско место I. разреда у *Ст. Футогу*.

Компетенти имају своје добро инструјисане и довољно биљеговане молбенице, путем својих претпостављених власти, најдаље до 1. (13.) сентем. о. г. потписаној конзисторији поднети.

Из конзисторијалне седнице епархије бачке, држане у *Новом Саду* 1. (13.) априла 1891. год.

Конзисторија епархије бачке.

66 **СТЕЧАЈ.** 3—3

На упражњено учитељско место на срп. вероисповедној школи у М. Чанаду (Чанадској жупанији) овим се стечај отвара.

Плата је годишња следећа: 200 ф. а. вр., 10 ф. за дрва, 40 ф. за попторну школу, 20 ф. за перовођство ако изабран буде, $13\frac{1}{2}$ катастралних јутара 1 класе оране земље, која носи до 20 фор. годишње аренде по јутру. На ову земљу дужан је дотични учитељ порез плаћати. Поред тога слободан лен стан, са две собе, кујном, шпајзом и подрумом са довољним сламним огревом за себе и за школу; а при том и пространом баштом. Од укона где позван буде, од имућних 1 ф., од сиромашнијих 50 н. Лична се пријава свакако у обзир узима. Уједно захтева се сведочба знања мађарског језика.

Учитељу у дужност спада све законом прописане предмете предавати, праву редовно похађати и децу у црквеном појању обучавати.

Рок стечају је 15. август т. г. када ће се избор обавити. Ко жели ово место заузети нека се са својом вазано инструираном молбеницом до 15. августа овомесном школском одбору пријави. —

Из седнице црквено школског одбора у М. Чанаду 2. јула 1891. (последња пошта Apatfalva.)

Југо Поповић с. р. перовођа. **мл. Младен Јешић** с. р. управитељ.

Ш. С. 143.
ex 1891.

СТЕЧАЈ. 75 2—3

Овим се расписује стечај на два празна места стипендијске закладе пок. Атанасије Бале, с којим је појединце скопчана годишња стипендија од 63 фор. а. вр.

Стипендије из ове закладе, које су у три разреда, по 63 фор., 84 фор. и 105 фор. подељене, могу се поред постепеног промицања из нижег разреда у виши, подарити само таким, у опсегу српске митрополије карловачке спадајућим православним ученицима гимназије, богословије, свеучилишта или академије, који не уживају нити друге какве, нити пак стипендије што су од истог оснивателя код протестанских наставних завода у Дебрецину, Шарошпатаку и Пожуну установљене.

Сродници оснивателеви имају првенство пред другим молитељима.

Молитељи имају своје са крштеним писмом, школском сведочбом, и сведочбом сиромаштва обложене молбенице до 15. (27.) августа т. г. српском нар. црквено-школском савету у Карловцима поднети.

У Карловцима 23. јула 1891.

Председништво срп. прав. нар. црк.-школског Савета.

70 **СТЕЧАЈ.** 2—3

Оставшком г. Драгутина Даддића, учитеља најстаријих разреда срп. вероисповедне мешовите школе Аљанске, остало је то место упражњено. на које се овим стечај расписује.

Плата учитељска износи у готовом новцу: 210 фор, које учитељ у месечним оброцима из благајне месне полит. општине у напред прима; 100 ф. у име огрева, чишћења школе и писаћег прибора, које учитељ о новој години из речене благајне у једареД у напред прима; и 5 фор. у име оправке полупаних прозора у школи, из исте благајне; — 16 ланаца (à 2200□ хвати ланац) сламке земље на коју учитељ порезу не плаћа; на исту земљу спадајући припадак (компетенција) чашњака општинског, на који учитељ сам порезу плаћа, и стан од 3 собе, кухиње, коморе, подрума, шупе, штале и дворишта са леном баштом.

У дужност изабраног учитеља спадаће: у разредима, које му месни шк. Одбор определи, све — шк. Уредбом — прописане предмете предавати; у цркви једну певницу свагда држати; школску децу редовном и потпом црквеном појању обучавати и са истом при сваком богослужењу у цркви појати; годишњи попис школске деце сваке године у два примерака обављати; перо у седницама црк. шк. Општине и подручних јој органа свагда водити и годишње рачуне црк. шк. Општине свагда склапати.

Молиоци који ово место получити желе, а који се Општини појављем у цркви преставити имају, нека своје вазано снабдевене са оспособљењем из мађарског језика подкрепљене молбеница најдуже до вел. Госпођине 15. (27.) августа о. г. шк. Одбору овоме доставе.

Из седнице шк. Одбора држане у Ади 24. јуна 1891.

Лазар Шевић с. р. капелан, перовођа. **Милош Бешлин** с. р. председник.

67 **СТЕЧАЈ.** 3—3

Ради попуњења учитељског места на вероисповедној школи у селу Грабовцу (Тољанљеској жупанији) које је оставком г. Бранка Влашкалића упражњено, овим се отвара стечај.

Плата је учитељска 120 фор у готовом новцу, даље: кост, квартир, огрев и послуга у Манастиру. У дужност му спада у цркви недељом и празницима појати, и децу томе обучавати, поред тога сходно се дицциплини манастирској понашати. Изискује се да је самац, свршен препарандс са знањем мађарског језика.

Молбенице имају се најдаље до 10. августа по старом календару т. г. на местни школски одбор у манастир Грабовац управити (p. p. Bonyhád).

У М. Грабовцу 2. јула 1891.

Доситеј Милетић, **Антоније Марковић**,
ђакон и перовођа. игуман и председник.

61 3—3

СТЕЧАЈ.

„*Српска црквена општина у Загребу*“ отвара 1. октобра 1891. п. и. аутономну основну школу, те овим расписује стечај на једно учитељско место.

Учитељ има показати школском уредбом од 1872. прописане способности, а дужност му је поред прописаних школских предмета у четири разреда обучавати ђаке и у црквеном појању.

Плата је годишња 700 ф. а. вр. и слободан стан у школској згради.

Овај који је вешт и ноталном пјевању, имаће изгледа на заслугу и код овдашњега српског пјевачког друштва.

Који желе дотично место заузети, нека се са молбом и сведочбама о свршеним наукама најдаље до 15. (27.) августа о. г. обрате на потписано предсједништво.

Из сједнице црквено-школског одбора срп. прав. црквене општине у *Загребу*, одржане 28. јуна (10. Јула) 1891.

Нико Гавела, перовођа. **Милан Станковић,** предсједник.

С. О. 1494. ex 1891.

СТЕЧАЈ. 73 2—3

Ради попуњења два упражњена стипендијска места у заклади Петровић-Харишевој, од којих је једно одређено за ученика струке трговачке, а друго за ученика струке занатлијске, овим се расписује стечај.

Стипендија износи годишње 300 фор. а. вр.

Стипендије ове могу получити само младићи српске народности, и источно-православне вероисповести из земаља угарске круне; а стипендисте моћи ће своје стипендије само на наставним заводима (трговачким и односно занатлијско-обртничким) земаља угарске круне, а само изнимно и дозволом високог кр. уг. министарства богочасти и јавне наставе и на наставним заводима у другој половини монархије или у иностранству уживати.

При једнаком својству молитеља имају првенство они, који немају имања, пред онима, који таковога имају, а у истим околностима имају првенство пре свију сродници основатеља, пок. Марије Харчи рођ. Петровић и мужа јој пок. Григорија Хариша из Земуна.

Молитеља имају своје, крштеним листом, лечничком сведочбом о калајмљеву богиња и стању здравља, школском сведочбом о до сад свршеним наукама, и најпосле сведочбом политичне власти о свом имовинском стању обложене молбенице саборском одбору у Карловцима до 19. (31.) августа т. г. поднети.

У Карловцима 10. (22.) јула 1891.

Предсједништво саборског одбора.

Бр. 726. ex 1891.
Е. К. 263.

СТЕЧАЈ. 79 2—3

На парохију Раусовац у костајничком протопресвитерату, овим се расписује стечај.

Интеркалара нема.

Рок пријављивању до 1. (13.) септем. 1891.

Из седнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком 20. јунија (2. јулија) 1891.

Епархијска Конзисторија Горњо-Карловачка.

С. О. 1495. ex 1891.

СТЕЧАЈ. 74 2—3

Ради попуњења једног упражњеног стипендијског места у заклади пок. Гавре Адамовића овим се отвара стечај.

Стипендија ова износи годишње 300 фор. фор. за ученика средње школе, а 400 фор. за слушатеља академијских наука.

Стипендију из поменуте закладе могу получити сиромашни ученици српске народности и православне вероисповести, који су доброг владања и добро се и прилежно уче. Сродници фундатора имају првенство. Питомци ове закладе морају своје науке само на отачественим заводима у Угарској и Хрватској и Славонији слушати, а само с дозволом високе кр уг. владе могу се и у иностранству учити.

Молитеља имају своје крштеним писмом, школском сведочбом, сведочбом сиромаштва, и лечничком сведочбом о томе да су здрави, обложене молбенице саборском одбору у Карловцима до 19. (31.) августа т. г. под-сте.

У Карловцима, 10. (22.) јула 1891.

Предсједништво саборског одбора.

---

78 2—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења једног учитељског места на вероисповједној школи у Канаку отвара се овим стечај.

Плата учитељска је у готовом новцу 300 фор. а. вр., 25 кибли жита, 15 кибли кукуруза, 2 хвата тврдих дрва у име огрева, слободан стан са баштом, једна башта изван села од 800□ хвати, 4 јанма орање земље, на коју сам учитељ порез плаћа.

Учитељу у дужност спада све законом прописане предмете у школи предавати, школску децу у појању обучавати и при сваком богослужењу у цркви појати. Молитеља нека своје молбе са оригиналним сведочбама о учитељској способности, овомесном црквеном шк. одбору најдаље до 15. августа поднесу, када ће се избор обавити.

Првенство имају они који су из мађарског језика вешт положили и који се лично представе.

Канак, 14. јула 1891.

Дамјан Вујновић. перовођа. **Владимир Жупунски,** предсједник.

III. [illegible]8.
ех 1891.

СТЕЧАЈ. 65 3—3

На упражњено *место редовног професора на српској православној учитељској школи у Сомбору*, који ће имати дужност да предаје српски језик, стилистику и српску књижевност са историјом књижевности, даље општи и отачаствени земљопис, историју српску, отачаствену и општу а по околностима и науку о земаљском уставу и немачки језик, и да приправнике у специјалној методици тих предмета упућује, са обавезом предавања у 18—20 седмичних часова, — овим се отв-ра стечај.

С тим местом скопчана је годишња плата од 1000 фор. а вр. и 10% те плате у име стапарине, и после сваких пет година успешне професорске службе годишња повишица од 100 фор. а. вр. а после 30 година службовања мировина у износу постигнуте плате.

На ово професорско место могу компетовати само они Срби православне вере, који су оспособљење за предавање горе поменутих наука на свеучилишту или којем вишем педагогијском заводу стекли, или те науке на тим заводима слушали, а првенство имају оспособљени за горње струке гимназијски или препарандијски професори. За случај ако таквих компетената не би било, имаће дотични од годину дана испит за професорско оспособљење положити.

Молбеније своје којима се имају приложити крштено писмо, сведочба о професорском оспособљењу односно о свршеним наукама, сведочба о досадањем службовању и најпосле сведочба о религиозно-моралном и политичном поведењу, ваља да компетенти поднесу подписаном председништву најдаље до 3. (15.) августа 1891.

У *Карловцима* 3. 15.) јула 1891.

Председништво срп. прав. нар. црк. Школског Савета.

63 3—3

СТЕЧАЈ.

Усљед оставке г. Александра Палачачког, учитеља, расписује се овим стечај на овдашњој срп. прав. вероисповедној основној мушкој школи за ниже разреде. Рок стечају 6 (18.) августа о. г. Плата учитељска је у готовом новцу 420 форината, 2 ланца оранице земље, 1/4 ланца баште у пољу, на коју учитељ пореза плаћа, и стан у натури.

Дужност је изабраног учитеља за левом певницом у цркви појати и све уредбом прописане предмете у школи предавати. Ваљано инструиране молбенице имају се уплутити на председништво школског одбора. Првенство имају они, који су и из мађарског језика оспособљени.

Из седнице школског одбора држане у Срп. Итебеју 29. јуна (11. јула) 1891.

Ст. Мишкорић перовођа. **Тоша Дау** председник.

64 3—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на упражњену учитељску штацију у Иванди (торонталска жупанија).

Плата учитељска састоји се из годишњих 400 ф. а вр., паушала 5 ф., за своју потребу 2 хвата тврдих дрва и за школ. пећ колико дрва треба, са пристојним здравим станом од две собе, кујном, шпајзом, свињцем, шталом и плодоносном великом баштом; од укопа где буде позван 50 нов.

Дужност учитељу је у цркви појати, у томе и школ. децу обучавати и шпмма редовно у цркву долазити и све школ. уредбом прописане предмете у школи предавати.

Ко жели ово место получити, нека се са својом ваљано инструираном молбеницом до 31. јула (12. августа) т. г. на долепотписаног председника обрати. Ако је коме могуће и лично се дана 13. јула на св. Архангела Гаврила као на дан храма ове св. цркве прикаже, узеће се у обзир. Избор обавиће се 6. авг. т. г.

Примећава се, да и школске четир јагма оране земље имаде, која се за сада због наломиланог пореског дуга под аренду даје.

Мешко Перинац, перовођа. **Васа Станојев,** председник.

Бр. 795. ех 1891.
Е. К. 269.

СТЕЧАЈ. 80 2—3

На парохију Средња Гора у Кореничком протопресвитерату, овим се расписује стечај.

Интеркалара нема.

Рок пријављивању до 1. (13.) септем. 1891.

Из седнице Епархијске Консисторије, држане у Плашком 20. јуниа (2. јулија) 1891.

Епархијска Консисторија Горњо Карловачка.

81 2—3

СТЕЧАЈ.

Пошто је на срп. вероисповедној школи у *Чоки* учитељско место привремено попуњено, то се на основу закључка м. шк. одбора држаног 8. јуда 1891. отвара стечај.

Плата је 350 фор. у готовом, три јутра земље на коју учитељ порез сам плаћати има, бесплатан стан с баштом, од великог укопа 1 ф., за саму пратњу 50 н., из Марцибановог фонда 10 фор. и преко зиме за пећ нуждан огрев.

Учитељ је дужан децу у прописаним предметима настављати, црк. слов. језику и мушку и женску децу нарочито обучавати, међу децом како у школи тако и у цркви дисциплину одржавати и као певцу милогласном појаљу их учити, и на полетку при црки школ. седницама перо водити. Рок јављању је 11. август о. г.

У Чоки, 14. јуда 1891. год.

Ђура Стојанчев, школски председник.

Бр. 4025 из 1891. Од поглаварства општ. В. Кикинде.
управ.

76 2—2

СТЕЧАЈ.

Општина Вел. Кикинда овим отвара стечај на годишњу *стипендију* у износу од 120 ф. *из „Тешикеве закладе“ за слушаоце академских наука* на будимчештанском краљ. свеучилишту или политехници.

Рефлектанти на ову стипендију ваља да приложе својој молбеници:

1.) Извод из записника крштених, којим ће доказати православну вероисповест и народност српску, —

2.) Сведоџбу од надлежне управне власти о томе, да је молитељ из Угарске. —

3.) Сведоџбу спромоштва, у којој треба да је означена и та окосност, колико је деце у молитељевих родитеља. —

4.) Сведоџбу о испиту зрелости и школски сведоџбе од последње две године, као доказ сврху успеха у школи, —

5.) Лечничку сведоџбу сврху телесног здравља и накалмљења крајних богиња.

У смислу министарске наредбе не сме ни један питомац уживати у једно и исто време две или више стипендија.

Рок за предавање молбеница траје до 1-ог септембра ове године по новом календару

Молбенице упућују се потписаном општинском поглаварству, — оне молбенице пак, које после горњег рока стигну, не ће се уважити. —

У Вел. Кикинди, дана 20. (8.) јула 1891. г.

Пера Јовановић, **Р. Телечки,**
пр. бележник. општински начелник.

71 2—2

ОГЛАС.

Православна црквена општина у Крњешевци даје на знање, да ће своју цркву спољa и изнутра оправити (репарирати) све што спада у посао зидарски, столарски, лимарски и молерски; који ће се посао дана 26. јула (9. августа) т. год. у 1 сат после подне у просторији општине на јавној јефтинбеној дражби изнајмљивати. Процењена вредност посла јесте 1212 фор. 50 новч. а. вр. Лицитанти имају прије дражбе 10% нишмањлука положити.

У Крњешевци, 9. (21.) јула 1891.

Ђока Радевановић, **Љубомир Трифуновић,**
црк. поверења. подпредседник.

Бр. 53. м. Шк. О.
ех 1891. год.

77 2—3

СТЕЧАЈ.

Овим се отвара стечај на место *учитељице* при новоустановљеној српској вероисповедној школи у *Српском Крстуру*.

Годишња плата учитељице састоји се из 350 фор. за редовну дневну и повторну школу, и $^1/_4$ јутра оранице за башту, на коју ће учитељица јавне терете плаћати. У име станарине добиваће годишње 50 фор. а за зимски огрев 15 ф. све дотле, док општина школу не назида, а чим школа назидана буде, те учитељица у истој стан добије престаће станарину добивати, а место 15 фор. у име зимског огрева, добиће сламе за зимски огрев колко јој потребно буде. Учитељица спада у дужност све законом прописане предмете у четвороразредној и повторној женској школи предавати. Рок стечаја истиче 10 августа о. г.; с тога се позивају компетентке да законом инструирање молбенице до реченог дана потписаном председништву приполшљу.

Из седнице м. школ. одбора држане у *Српском Крстуру* 11. јула 1891. год

Сима Моцић, **Л. Св. Дражић,**
перовођа. парох и председник м. школ. одбора.

72 2—3

СТЕЧАЈ.

Овим се уседај закључка местне црк. скупштине од 7. јула т. г. у Срп. Неузини за учитељицу на женској школи стечај расписује. Годишња плата у готовом новцу 300 фор. а вр., 20 фор. у име школске послуге, 5 фор. у име паушала, два хвата тврдих дрва, зимски огрев, слободан стан са баштом у износу од 200□ хвати.

Изабрана учитељица, дужна је осим законом одређених школских предмета учити женску децу ручном раду и православном правеном појању.

Оне учитељице, које су раде ово место заузети, нека своје молбенице са сведоџбом о свршеним наукама, положеном испиту из мађарског језика и добром владању најдаље до 6. (18.) августа т. г. овој црквеној општини пошаљу. Истог дана ће се и избор обавити.

Из ванредне скупштинске седнице, у Срп. Неузини 7. (19.) јула 1891. год. држане.

Витомир Максимчев, **Коста Попов,**
срп. нар. учитељ и перовођа. подпредседник.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на великом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За *стране земље* на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројеви стоје 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се накладној књижарници *А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи* уредништву *Сави Петровићу* у *Новом Саду*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ.

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 31. У НОВОМ САДУ 5. АВГУСТА 1891. **Год. I.**

ПРАВОСЛАВНЕ АВТОКЕФАЛНЕ ЦРКВЕ.

(Посвећено Његовој Светости, Српском Патријарху Господину Георгију.)

А. СЛОВЕНСКЕ ЦРКВЕ.

I Руска црква.

Православном црквом у Русији управља „Святѣйшій Правительствующій Всероссійскій Синодъ“, који је установљен „Духовнымъ Регламентомъ“ цара Петра Великога од 25. јануара 1721. године. С обзиром на то, што он ex propria auctoritate има власт патријаршку, признат је он целом православном црквом. „Святѣйшій Синодъ“ састаје се сваке недеље, а састоји се из чланова сталних и привремених.

У овој години чланови су му ово:

Стални:

Исидор, митрополит Новгородски, Петроградски и Финландски, свештено-архимандрит Свето-Тројичке Александро-Невске Лавре. Он је први (первенствующій) члан Св Синода, те у седницама председава.

Платон, митрополит Кијевски и Галички, свештено-архимандрит Успенске Кијевопечерске Лавре.

Јоаникије, митрополит Московски и Коломенски, свештено-архимандрит Свето-Тројичке Сергијске Лавре.

Палладије, екзарх Грузије, архиепископ Картлински и Кахетински (не присуствује).

Леонтије, архиепископ Холмски и Варшавски.

Павле, архимандрит Казански и Свијажки (не присуствује).

Привремени:

Сергије, архиепископ Кишињевски и Хотински.

Амвросије, архиепископ Харковски и Ахтирски.

Герман, епископ (бивши Ставропољски) сада управља Московским Донским ставропигијалним манастиром.

Маркел, епископ (бивши Полоцки).

1. Митрополије.

а) *Кијевска и Галичка*; устројство њено пада у исто време кад и крштење Руса 988. године. Сада катедром њеном при Кијево-Софијском Сабору управља од 4. фебр. 1882. год. митрополит *Платон* (Городецки), члан св. синода и свештено-архимандрит Успенске Кијевопечерске Лавре. Он је по реду 75. јерарх ове митрополије од постања њеног.

Ова митрополија дели се на ова викаријатства: *α.*) *Каневско*; од год. 1885. епископ *Силвестар* (у граду Кијеву); *β.*) *Чигиринско*; од год. 1885. му је епископ *Иринеј* (у Кијеву); *γ.*) *Уманско*; од год. 1888. епископ *Анатолије* (такође седи у Кијеву).

б.) *Московска и Коломенска* митрополија,

постоји од год. 1325.; а формално је устројена 1461. год.; катедра је при Московском Успенском Сабору, од 27. јуна 1882. митрополит јој је *Јоаникије* (Рудњев), члан Св. Синода и свештено-архимандрит Свето-Тројичке Сергијеве Лавре.

Дели се на ова викаријатства: *а.) Дмитровско*, од год. 1889. епископ *Висарион* (у Москви); *β.) Волоколамско*, од год. 1887. епископ *Христофор* (седи у Сергијевском предграђу, Дмитровскога округа); *γ.) Можајско*; од год. 1885. епископ *Александар* (у Москви).

в.) *Новгородска*, подигнута на степен митрополије 1589. год.; катедра је у Новгородском Софијском Сабору; од 1. јула 1860. на челу јој је *Исидор* (Никољски), митрополит Новгородски, Петроградски и Финладски, први члан Св. Синода, свештено-архимандрит Свето-Тројичке Александро-Невске Лавре.

Викаријатство: *Старуруско*, од г. 1888 епископ *Владимир* (у Новгороду).

г.) *Санкт-Петербуршка*, као митрополија постоји од год. 1775.; катедра је у Петрограду при Исакијевском Сабору; од 1. јула 1860. митрополит *Исидор* (Никољски). (Види Митрополија Новгородска.)

Викаријатства су ова: *а.) Виборшко*, од год. 1887. епископ *Антоније* (у Петрограду); *β.) Ладошко*, епископ *Николај* (у Петрограду); *γ.) Нарвско*, (непопуњено).

Митрополије Новгородска и Петротрадска (Санкт-Петербуршка) сјединиле су се у год. 1783. под управом једнога митрополита *Гаврила* (Петрова), те тако сједињене постоје и данас.

Св. Синоду придељен је и тако звани *обер-прокурор*, који је обично *световњак и замењује самог цара у синодалним седницама*. Он нема никаквог гласа у Синоду, но само пази, да деловање св. Синода не би изашло изван граница државних закона. Данашњи обер-прокурор св. Синода је *Константин Петровић Победоносцев* члан државног Савета и комитета министарског и сенатор.

2. Грузински екзархат.

(установљен 1811. године.)

а.) *Архиепископија Картлинска и Кахетинска*; катедра у Сионском Сабору у Тифлису; од 29. септембра 1887. године управља њом *Паладије* (Рајев), архиепископ и екзарх Грузије (у граду Тифлису). Исти је члан св. Синода.

Викаријатства: *а.) Горијско*; од 1869. год. епископ *Александар* (у граду Озургети, кутаиска губернија); *β.) Алавердско*, од год. 1886 епископ *Висарион* (у граду Поти, кутаиска губернија).

Епископије:

б.) *Владикавкаска*; катедра у Владикавказу; од г. 1889. епископ *Петар* (Лосев).

в.) *Имеретинска*; катедра у Кутаису; од 1860. год. епископ *Гаврил* (Кикодзе).

г.) *Гуријско-Мингрелска*; катедра у Поти; од год. 1885. епископ *Григорије* (кнез Дадијани).

д) *Сухумска*; катедра у Сухум Кале; од год. 1889. епископ *Александар*.

3. Остале епархије потчињене свеурском Светом Синоду.

Алеутска и Аљашкинска, катедра у Сан-Франциску, у Сев. Америци; од год. 1887. епископ *Владимир*.

Архангелска и Холмогорска, катедра у Архангелску, од год. 1890 епископ *Александар*.

Астраханска и Енотајевска, катедра у Астрахану, од год. 1889 епископ *Павле*.

Владимирска и Суздаљска, катедра у Владимиру губерниском; од 1883. год архиепископ *Теогност*. Викаријатство *Муромско*, од год. 1889. епископ *Александар* (у Владимиру губерниском).

Вологодска и Тотемска, катедра у Вологди, од год. 1883. епископ *Израил*. Викаријатство: *Велико-Устјушко*, епископ *Јоаникије* (у граду Великом Устјугу).

Волинска и Житомирска, катедра у Житомиру, од год. 1889. епископ *Модест*, свештено-архимандрит Почајевске Успенске Лавре. Викаријатство: *Острошко*; епископ *Антоније* (у граду Кременцу).

Воронешка и Задонска; катедра у Воронежу, епископ *Анастасије*. Викаријатство: *Острогошко*, непопуњено.

Вјатска и Слободска, катедра у Вјатки, од год. 1887. епископ *Сергије*. Викаријатства: *а.) Сарапулско*, епископ *Ана-*

насије (у граду Сарапуљу); *β.*) *Главовско*, епископ *Никон* (у граду Вјатки).

Донска и Новочеркаска, катедра у Новочеркаску, од год. 1887. архијепископ *Макарије*. Викаријатско: *Аксајско*, епископ *Јован* (у Новочеркаску).

Екатеринобуршка и Ирбитска, катедра у Екатеринбургу (Пермска губ.), од год. 1888. епископ *Поликарп*.

Екатеринославска и Таганрошка; катедра у Екатеринославу; од 1885 године епископ *Серафијон*.

Јенисејска и Краснојарска; катедра у Краснојарску; од године 1886. епископ *Тихон*.

Иркутска и Нерчинска; катедра у Иркутску, од год. 1873. епископ, а од 1878. архиепископ *Венијамин*. Викаријатства: *а.*) *Селенгинско*. епископ *Макарије* (у граду Читу); *β.*) *Киренско*, епископ *Агатангел* (у граду Иркутску).

Казанска и Свијажка, катедра у Казању, од 1887. год. архиепископ *Павле*, члан св. Синода. Викаријатство: *Чебоксарско*, епископ *Сергије* (у граду Казању).

Калушка и Боровска, катедра у Калуги; од год. 1890. епископ *Висарије*.

Камчатска, Курилска и Благовјешченска; катедра у Благовјешченску на Амуру; од год. 1885. епископ *Гурије*.

Кишињевска и Хотинска, катедра у Кишињеву, од године 1882. архиепископ *Сергије*, присуствује у св. Синоду. Викаријатсто: *Акерманско*, епископ *Аркадије* (у Кишињеву).

Костромска и Галичка, катедра у Кострому, од год. 1888. епископ *Августин*. Викаријатство: *Кинешемско;* епископ *Венијамин* (у Кострому).

Курска и Белгородска, катедра у Курску, од год. 1887. епископ *Јустин*.

Литавска и Виленска, катедра у Вилни, непопуњена. Викаријатства: *а.*) *Ковенско*, епископ *Кирило* (у граду Ковну); *β.*) *Брестско*, епископ *Анастасије* (у граду Гродну).

Минска и Туровска, катедра у Минску, од год. 1889. епископ *Симеон*.

Могилевска и Мстиславска; катедра у Могилеву губернском; од год. 1885. епископ *Сергије*.

Нижегородска и Арзамаска; катедра у Нижњем Новгороду, од год. 1889. епископ *Владимир*. Викаријатство: *Балахнинско;* епископ *Агатодор* (у Нижњем Новгороду).

Олонецка и Петрозаводска, катедра у Петрозаводску, од године 1882. епископ *Павле*.

Оренбуршка и Уралска, од 1882. епископ *Макарије* (у граду Оренбургу).

Орловска и Сјевска; катедра у Орлу, од год. 1889. епископ *Мисаил*.

Пензинска и Саранска, катедра у граду Пензу, од г. 1889. епископ *Митрофан*.

Пермска и Соликамска, катедра у граду Перму, од године 1888. епископ *Владимир*.

Подолска и Брацлавска, катедра у Каменцу Подољском; од год. 1887. епископ *Доната*. Викаријатство: *Балшско;* епископ *Димитрије* (у Каменец Подољску)

Полоцка и Витебска, катедра у граду Витебску, од год. 1889. епископ *Антонин*.

Полтавска и Перејеславска, катедра у Полтави, од 1887. год. епископ *Иларијон*. Викаријатство: *Прилуцко* — непопуњено.

Псковска и Порховска, катедра у Пскову, од год. 1885. епископ *Херможен*.

Рижка и Митавска; катедра у граду Риги, од године 1887. епископ *Арсеније*. Викаријатство: *Ревељско*, епископ *Николај*, старешина Јапанске духовне мисије (у Токију, у Јапанији).

Рјазанска и Зарајска, катедра у граду Рјазању, од 1882. год епископ, од 1885. год. архиепископ *Теоктист*. Викаријатство: *Михајловско*, епископ *Теодосије* (у граду Рјазању).

Самарска и Ставропољска; катедра у Самари, епископ *Серафим*.

Саратовска и Царицинска; катедра у Саратову, од 1889. год. епископ *Авраамије*.

Симбирска и Сизранска; од год. 1882. епископ *Варсонофије*.

Смоленска и Дорогобушска; катедра у Смоленску, од год. 1890. епископ *Гурије*.

Ставропољска и Екатеринодарска, катедра у Ставропољу Кавказком; од год. 1889 епископ *Евгеније*.

Тавричка и Симферопољска, катедра у Симферопољу, од год. 1885. *Мартинијан*.

Тамбовска и Шацка, катедра у Там-

*

бову; од год. 1890. епископ *Јероним*. Викаријатство: *Козловско*, непопуњено.

Тверска и Кашинска, катедра у граду Твери, од 1879. епископ, а од год. 1880. архиепископ *Сава*. Викаријатство: *Старицко*; епископ *Гаврил* (у граду Тверн).

Тобољска и Сибирска; катедра у граду Тобољску; од год. 1889. епископ *Јустин*. Викаријатство: *Березовско* — непопуњено.

Томска и Семипалатинска; катедра у граду Томску; од године 1886. епископ *Исакије*. Викаријатство: *Бијско*; епископ *Макарије* (у граду Бијску).

Тулска и Бјелевска; катедра у Тули; од год. 1860. епископ, а од год. 1873. архиепископ *Никандар*.

Туркестанска и Ташкентска, катедра у граду Вјерном; од год. 1883. епископ *Неофит*.

Уфимска и Мензелинска; катедра у граду Уфи; од године 1883. епископ *Дионисије*.

Харковска и Ахтирска, катедра у граду Харкову; од 1882. год. епископ, од 1886. год. архиепископ *Амвросије*, присуствује у св. Синоду. Викаријатство: *Сумско*; епископ *Владимир* (у граду Харкову).

Херсонска и Одеска; катедра у Одеси; од 1883. год. епископ, од г. 1886. архиепископ *Никанор* († у децембру прошле године). Викаријатства: *а.*) *Новомиргородско*; епископ *Николај* (у граду Херзону); *б.*) *Јелисаветградско*; епископ *Мемнон* (у граду Одеси).

Холмска и Варшавска; од год. 1875. архиепископ *Леонтије*, у граду Варшави; члан св. Синода. Викаријатство: *Љублинско*; епископ *Флавијан* (у граду Љубљину).

Черниговска и Нежинска: катедра у граду Чернигову; од год 1882. епископ *Венијамин*. Викаријатство: *Новгород-Сјеверско*; епископ *Антоније* (у граду Чернигову).

Јакутска и Вилујска; катедра у граду Јакутску; од г 1889. епископ *Мелетије*.

Јарославска и Ростовска; катедра у Јарослављу; од год. 1877. епископ, а од 1883. год. архиепископ *Јонашан*. Викаријатство: *Угличко*, епископ *Амфилохије* (у граду Ростову, Јарославска губернија).

(Наставиће се.)

„СЛАВЕНО-СЕРБСКЕ“ НАКАЗЕ У СРПСКОМ ГОВОРУ И ПИСМУ.

(На част Његовој Светости патријарху српском Ђорђу.)

(Наставак.)

11. У нас се још никако не могу неки духовници да раставе ни да прегоре речи „посред-*стве* ник“, ма да је и Руси пишу посредникъ = срп. *посредник*; исто тако неки духовници још траже „цар-*ств* овање“, а то је преко наше српске творевине: *цар*ованье: „девованье моје *царованье*, цар ти бејах док девојком бејах“; и у Руса је по народном говору: цар-о*ванье*, види „Рус. Вѣстникъ“ и „Рус. Бесѣду“ од године 1856 е.

12. Неки и сад пишу купе*л*, обите*л*, печа*л*, погибе*л* и погибе*лан*, и т. д., али се може рећи, да у српском језику нема старога наставка ълъ, ълн, као: кѫп-ълъ, обит-ълъ, погыб-ълъ, пєч-ълъ (у овој је речи по гласовним законима дошло л место ъ). До душе имамо реч окитъл, али јој је *некрасивлан завршетак л* место *л*: обите*л*, обите*љи*, место обите*л*, обите*ли*, а *и значење јој је промењено*, јер значи *породицу*, а не *пребивалиште, стан*.

Стари наставак ълъ, ълн замењују данас други наставци, као: лъ погиб *а о*: погиб*ли* (као и од мисло, замисао, намисао, помисао, примисао: мисли, замисли, намисли, помисли, примисли, јер наше *о* заступа не само старо ѡ, него и ъ, па и туђе *а* без нагласка, као: костъ = кост; котъл = котао; коляда = коледа, коризма = часни пост, сотона,); погиб-*ија*, погиб *ност* (зависност, језив), куп-*ало*, куп *алиште*, куд-*ела*, свир-*ала*.

Према томе ваља писати и говорити: *кувало* или *купалиште*, *тоилица*, *бања*, *бањица*, *бањати се*, *бањар*, а не ваља „купељ“ ни „илица“; ваља *обител* у смислу *породица*, а не „обитељ“ у смислу *пребивалиште*, *стан*; именица „печаљ“ постала је од основе **иск** (од руско српског глагола *искати* = *sorgen*) старинским наставком **ль**, а по гласовним законима дошло је *а* место **ѣ**; даље ваља писати *йогйбао* а не „погибео“, као и *мисао*, *йзрастао*, па онда *погибан* или *језив* а не „погибељан“ ни „опасан“, *погибност* или *језивост* а не „опасност“, и *погибија*. Место речи „добродетељ“, која ни по наставку није српска, ни по другом делу као сложена реч, ваља писати *врлина* (или *крепости*), а место „добродетелан“ треба *крепостан*.

Напомена. К речи *погибао* ваља напоменути, да би она по правилу гласила у српском језику по источном говору *погибео*, а по јужном и западном *погибио*. кад би се и данас употребљавала са старим наставком **ль**, ну како је данас стари наставак **ль** замењен овде наставком **ль**, то од **погыкль** добивамо данас *йгйбао*, *погибли* и т. д. — К речима *мисао*, *замисао*, *помисао*, *примисао* и т. д. напомиње се, да су женскога рода и да за придевјни или имовни падеж једнине имају наставак *и*: *мисли*, *замисли*, *помисли*, *примисли* и т. д. Место „провиђење“ = лат. *providentia*, српски се каже *промисао божји*, и у том је случају *промисао* мушкога рода, као и *смисао*, и обе имају за прид. или имов. пад. једн. наставак *а*: промисла божјега, смисла. К речи *примисао*, *примисли* напомиње се, да је то француско *arrière-pensée* (*arriähr-pangsch*) и да се може рећи или а) тако једном речју *примисао*, — *сли*, — или б) *задња*, *потајна*, *скривена*, *затајена мисао* = *geheimer vorbehalt*, *hinter-gedanke*; *mental reservation*; *riserba*, *ritegno*. Јов. Бошковић.

13. Многи књижевници и у источном говору пишу *гњев*, *гњеван*, *гњевити се*, *разгњевити се*; *гњездо* и *гњездити се*; *забевица*; *лем*, *лемост*, *лемивац*, *лемштина*, *лемити се*; *нежан* и *нежност*, *разнежити се*; *плен*, *пленити*, *заплењени*, *пленидба*; *прађедовска* вера, и т. д., али је то непутно, јер није све ни по јужном говору добро.

Као што према старом словен. **пѣснь** и **пѣснь** у српском источном говору треба писати *нѣсам* а не „њесам“ и *несам* а не „њесам“, тако и старе словенске речи **лѣнъ** и **лѣность** одговарају српскима речима *лен* и *леност*, а ст. слов. реч **нѣжьнъ** = *нежан*, *нежност*, руски **нѣжность**, **нѣжный**.

Према томе у српском источном говору треба писати *задевица* од *задевати*, а у јужном *задјевица* или *забјевица*; *прадедовска* вера од *прадед*, а у јужном *прађедовска* или *прабједовска* вјера; *плен*, у јужном *плијен*, значи исто што и *плачка* = *die beute*, а *пленити*, *запленити*, у јужном говору *плијенити*, *заплијенити*, значи *плачкати*, *заплачкати*, *уплачкати* = *plündern*, *zusammenplündern*, *erbeuten*, (не ваља писати ни порезна или судска „пленидба“ и судски „запленити“; то ваља српски казати *попис*, *описати* коме ствари, а ако је пре суђења и пресуде, за обезбрижење каквог потраживања, онда се каже *ставити забрану* = (секвестар =)*gerichtlicher beschlag*); исто тако пише се по источном говору и: *гнев*, *гневан*, *гневити се*, *разгневити се*; *гнездо* и *гнездити се*; *лен*, *леност*, *ленивац*, *лењштина*, *лењити се*; *нежан*, *нежност*, *разнежити се* (са речју *нежан* по свој прилици су једнога корена и ове српске речи: *нега*, *неговати*, *нанеговати*, које у јужном говору гласе: *њега*, *његовати*, *нањеговати*, *њењеговати*. Јов. Жив.). Остале речи гласе у *јужном* говору *гњев* и *гњеван*, *гњевити се* и разгњевити се; *гнијездо* и *гнијездити се*; *лијен*, *лијеност*, *лијенити се*, *лијенштина*, *леиивац* и т. д.

(Наставиће се.)

Св. Атанасије Велики као проповједник.*)

На првим страницама љетописа хришћанске цркве у четвртом вијеку, налазимо име св. Атанасија, названога Великим. Његов живот, труд и способности допринијеше, да се утврди и распространи православна вјера скоро исто толико, колико је допринијела томе моћ Константина Великога. Он је имао да се бори — и са незнабошцима, и с јеретицима, и с неким епископима, који завидише његовој слави, па и са самим императорима, који не бијаху задовољни с његовом мушком одважношћу; и, у току цијелог свог бурног живота, није ни једанпут прекидао борбе, није ни једанпут узмакнуо у борби нити малаксао у њој. У њему се показао нови, особити карактер хришћанина, какови се није могао наћи ни у прва времена јеванђеоске проповиједи. Код њега се не опажа она необуздана ревност првих хришћана, с којом они њаху смрти у сусрет и радосно ју примаху: св. Атанасије не добива мученичког вијенца за себе већ за славу вјере; он је воља цркве која војује: он је њезин пуковник, који зна, да га требају његови послеодатељи. Атанасије упушта се у борбу с пуним увјерењем, да ће побједити; излаже се опасностима с надом на успјех. Ако он и узмакне кад год, то бива само за то, да по ново ступи напријед и да се појави у свом сјају народног триумфатора.

Одрастао у сред религиозних препирака, поставши још у младим данима својим чувен на Никејском сабору, узведен на патријарашко достојанство у Александрији једногласним избором свега побожнога народа, — заточен у Галији императором Константином, прогнан Констанцијем, гоњен Јулијаном, презрен Валентом, умрло је св. Атанасије на оном истом патријарашком пријестолу, с кога је пет пута насилно свргаван, и од кога је удаљен био више од двадесет година. Кад све ово знамо, онда нам је лако погодити, зашто св. Атанасије није у својим списима могао бити само проповједником позитивно-догматичке науке. Он је ставио себи за главну и највећу задаћу — да утврди јединство хришћанске вјере и цркве, схватио је потпуно важност тога јединства, те је енергично тежио да достигне своју циљеву.

Опредијељен, као што се види, једино за заштиту и прославу чистог хришћанског учења, он је уједно нашао за потребно да се бори са незнабоштвом, које је по ново подигло главу и готово било овладало у његово вријеме, а све обманом и лукавством императора Јулијана. Само мјесто Атанасијева рођења и његовог првог рада изазвало га је на ту борбу, јер, премда је хришћанство, од најстаријих времена, било пренесено из Јудеје у Египат, и премда је и један Апостол долазио из Јерусалима, да оснује и утврди катедру Александријску, — многобоштво не имађаше нигдје тако чврста и стална корјена, као у земљи Фараона, гдје ничега није нестајало, — ни истине ни лажи, — гдје је тајанствена древност споменика сачувала старинска вјеровања, — гдје је живот цвао тако бујно, да се је показивао непосредним исходом Божанства, које собом испуњава све, гдје је сујевјерно уображење народа непрестано налазило нових богова.

Утицај оружја и колонизације Грка, у мјесто да уништи тај стари квасац сујевјерја, још је примијесно њему, у виду нових божанства, привлачне појаве грчког уображења и пјесништва. А кад та божанства почеше губити своју важност, јер не стаде љубави према вјештинама, кад филозофија и хришћанска вјера почеше поткопати обожавање тих идола, који су штетни већ по самој својој љепоти, — неприродни идоли древнога Мемфиса тим силније ступише у посјед својих пређашњих права и Серапис преживи Аполона.

Ријеч св. Атанасија „против Грка,“ то јест, против многобоштва, коју изрече, видевши ту чудновату множину египатских богова, одликује се од дјела других апологета, особито вјештим методом и оштроумном проницавошћу, којом он разорава

*) Ово се може сматрати као продужење чланка: „*Црквено проповједништво у IV. вијеку*“, што је штампан у 20, 21 и 22. броју овога листа. Иза овог чланка: „*Св Атанасије велики*“ доћи ће после и други проповједници, који су чувени у том веку. *Уредништво.*

на комадиће цијелу зграду незнабошке митологије, показујући вриједне, кад се која басна појавила. У том јасном и темељном испитивању св. Атанасија налази се доста и саме узвишене философије. Дошавши у том испитивању до најкаснијих појава идолопоклонства, — обоготворења људи, чему је претходило обожавање планета, стихија и скоро свију твари, он говори: „Могу се позвати на тај доказ, што се неки проналазачи поштују као богови због користи, коју донијеше људима, као на пр: *Јупитер*, — због проналаска лончарског заната, а *Нептун* — морнарства, *Вулкан* — ковачког заната, *Минерва* — ткања, *Аполон* — музике, *Дијана* — лова, *Јунона* — накита у одијелу, *Церера* — земљедјелства и т. д. Но ове и све овима сличне вјештине не треба приписивати једино неким појединим особама, већ оним својствима, која су природна цијелому човјештву; ако се само препусте њима, онда људи стварају разна откривења у области вјештине, због чега се и вели, да је вјештина подражавање природи; — па кад неки особито напредују у ономе, чиме се највише баве, онда их не треба штовати као богове, већ прије као — људе. И заиста, ако је човјек рођен са способношћу да стиче знање, то нема ничег чудноватог, што неки људи, који већма развијају способност своје природе, долазе најпослије до проналаска вјештина.“ Одузевши на тај начин од идолопоклонства само привидну одговорност, хришћански философ шиба тиме најгору појаву незнабоштва, којом човјек, да оправда своје пороке, свађује све на своје богове. Тим превратним појмовима ставља св. Атанасије на супрот величанствену идеју о Једном, Свевишњем Суштаству и о бесмртности душе човјечије. „Душа не умире, вели он, али умире тијело, кад се удаљи од њега. Душа је сама свој покретач, и њени покрети сачињавају њезин живот; па и онда, кад је она у тијелу и кад је тако рећи прикована уз њега, она се не цијепа у најситније комадиће. нити ју ови ограничавају; но често, кад тијело мирује и кад је као мртво, она сама по себи бдије, и не ограничујући се материјом, премда још од ње није одијељена, она посматра суштаства неземаљска, види светитеље, ослобођене тјелесне кожице, — види анђеле — и лети к њима лако и слободно због своје чистоће и непорочности. А кад буде угодно Богу да ју ослободи земаљских окова, и кад се одијели од тијела, онда вас питам, не постаје ли њена бесмртна природа још јаснија и појмљивија? Кад је она сад, тијелом још свезана, у стању да живи нетјелесним животом, то кад тијело умре, она ће се без сумње наслађивати још бољим животом милошћу Божјом, који ју је Својом ријечи такову створио. Она осјећа, она има у себи самој идеју о вјечном, о бесконачном, а то за то, јер је бесмртна. Као што тијело, будући смртно, прима само вештаствено и пролазно, тако и душа посматра и размишља о бесмртном, а отуда излази, да је и — сама бесмртна и да ће живити вјечно; а то с тога, што ју мисли и црте бесмртности нигда не остављају већ стварају у њој неугасиву и живу свјетлост, која подржава у њој мисао и увјерење о њеној бесмртности.“ Ова узвишена посматрања бијаху за св. Атанасија тек уводом за излагање догмата, који бијаше главним и сталним предметом његове проповиједи; сам проповиједник уважавао је та умовања само с тога, што она бијаху првим кораком раскрића цијелог Никејског символа вјере. Од пресуде, управљене против незнабожаца, — пресуде, која је образац здравог мишљења и логике, он се отискује у дубину богословља и безусловному осуђењу *рационализма* Аријева.

То је оно дјело, коме се је посветио св. Атанасије и које је он запечатио двадесетпетогодишњим страдањем.

Многобројне и страшне јереси, које се појавише у прва времена хришћанства, створене источним уображењем, већ су се почеле губити; али се појави нова секта, систематичнија, појмљивија, згоднија за распространење, — а то бијаше учење Аријево; увијено с почетка у схоластичке финоће, суштина му бијаше чисти деизам (невјера у промисао божји), који су додуше поричали његови посљедователи.

Да се је та секта појавила за један вијек раније, она би, да је одузела моћ

многобоштву и додала његовој снажној философији облик и авторитет религије, могла допринијети да се хришћанство што брже рашири и осили; али, у исто вријеме, одбацујући главну мисао хришћанске вјере, аријанство би учинило бескорисном и саму побједу њену и смијешало би хришћанство са оним помућеним вјеровањем, од кога се не могоше сачувати ни сами нехришћани. Имајући пред очима те комбинације, лако ћемо појмити какве су необичне мјере нужне биле против аријанства, и како је био велик геније човјека, који је више него ико други поразио ту нову секту, која се често користила покровитељством и саучешћем самих свјетских владалаца.

Од Аријевих списа није се ништа сачувало. Побједиоци уништише све, што их је могло потсјетити на њихова противника; но оснивач тако распрострањене секте био је човјек, који је, не осврћући се на вишекратно проклетство, знао створити себи знатну партију у народу међу епископима и на двору царском, и који је посијао раздор у побједоносној онда цркви, био је без сумње одарен свима својствима чувеног сектатора. Тим већа слава припада његову противнику, који остаде побједитељем, без обзира на заштиту, коју је посљедњи имао код свјетских власти. Св. Атанасије постаде предметом зависти и клевете, какве само може подметнути партијчни дух. Не окривше га само због заблуде, већ и због пријеступа. — и то каквих пријеступа? Због убиства насиља, врачања! Оправдан јавно на сабору у Тиру, он је ипак, лишен сана као кривац, заточен у Трир. Ослобођен тамнице старијим сином Константина Великог и његовим насљедником, њега опет прогна Констанције, који подијели државну управу са својим најмлађим братом, који је исто тако био привржен православљу, као што Констанције аријанству. На скоро међусобни ратови, који се породише између Константинових синова, уплетоше политичке интересе у препирке о вјери. Западни император би убијен од Магненција, који се помоћу војске попе на царски пријесто. Констанције, да се освети за брата, сврже Магненција и узе у своје руке крмило цијеле државе. Одмах за тим, православни и аријани почеше једни друге клеветати код императора, због тобожњег договора с његовим непријатељем. Египатски аријанци денуцираше св. Атанасија, који је имао великог утицаја код народа; они га оклеветаху, као да је он прије настојао, да посваја Констанција са његовим братом, и да је писао Магненцију писма, у намјери да му преда египатску провинцију. Овим важним потворама додаше још једну, чисто црквену и са свим у духу онога времена; тврдише па ime, да је св. Атанасије свештенодјејствовао — у цркви још неосвећеној. Осуђен у Антиохији сабором аријанских епископа, — оправдан у Александрији сабором епископа православних, и по ново оправдан у Риму, на сабору, под предсједништвом папе, — на сабору, чији су закључци касније потписани сабором источних и западних епископа у Сардикији, св. Атанасије опет је осуђен у Медиолану, под утицајем аријанских управитеља послије чега је добио од египатског областног управитеља заповијед, да се удаљи са свог пријестола. Док је он оклевао да изврши налог и док је тражио обрану своју императору дотле је послано било у Александрију једно одјељење војника с налогом, да ухвате архиепископа међу самим народом. Св. Атанасије, по својој даровитости као проповједник, по својој предусретљивости и брзини за спротиву као архипастир, бијаше доброчинитељем Александрије. Чујмо, шта вели он сам о учињеном му онда насиљу; у његову причању видићемо, каквим је самоодреченьем неустрашиви светитељ стекао себи љубав народа: „Бијаше ноћ, вели он, а црква пуна народа, који се скупио на свенођно бденије због сутрашњег великог празника. Заповједник војнички Сиријанције указа се из ненада с војницима, више од 5000 момака, наоружана голим мачевима, стријелама и копљима, и постави их око цркве. Држећи, да немам власти остављати своје стадо у такој несрећи, претпостављајући при том, — да се морам предати опасности прије других, сједох на своју архијерејску катедру и заповједих ђакону да

чита псалам: Милости Ћу Твоје Господе, пјевати увијек (89), а народу — да познаља стихове, и да послије оде сваки својој кући. Но заповједник јурну у цркву а војници са свију страна пагрнуше у светилиште, да ме ухвате. Народ и свештенство окружише ме и молише, да побјегнем; ја не хтједох тога учинити док год не видим њих, да су изван опасности. И тако ја устадох, помолих се Господу и захтјевах од њих, да се разиђу. Мени је боље да сам ја сам у опасности, говорих им, него да видим ма кога од вас увријеђеним. Најпослије, неки изађоше, а други се спремаху да пођу за њима; онда приступи к мени неколико браће и свештеника и изведоше ме. И тако, купем се врховном Истином, да сам, без обзира на многобројно војништво које је било у цркви и око ње изашао из цркве, под окриљем Свевишњега, и скрио се тако, да ме нико није опазио, благодарећи моме Створитељу, што нисам издао повјерено ми стадо, већ што сам увјеривши се да је оно изван опасности, и сам се спасао и умакао рукама, које су биле спремне да ме ухвате“.

(Свршиће се.)

РИЈЕЧ ПРИЛИКОМ ОСВЕЋЊА НОВЕ ЦРКВЕ НА МАШВИНИ

(ГОРЊО КАРЛОВАЧКЕ ДИЈЕЦЕЗЕ). ПОСВЕЋЕНЕ СПАСИТЕЉУ, НА ПРЕОБРАЖЕЊЕ 1885., ГОВОРЕНА ПРЕД ВРАТИМА ЦРКВЕНИМ.

Ево, хвала Богу, доготовљена храма божјег, што га подигосте ви трудом и зној-ем свој-јем. Саградисте себи задужбину, да се за вас у њој поје литурђија и овога и онога свијета.

Нијесу јој платна, што но пјесма каже, ни од сребра ни олова, ал су од станца и љутца камена, па ће пјековати, ако Бог да, те ће се и двадесето колено ваше, као и ми данас, у њој Богу молити, и челичити се у српској својој вјери прађедовској.

Браћо моја! По храмовима нашијем познаје се, из кога су доба и земана, на њима се види, какви су били они, који су их градили.

Да видиш старе задужбине српске: високе Дечане, Жичу седмоврату, Раваницу цара Лазе, бијел Хилендар на сред Горе Свете, — познао би одмах да смо царовали.

Златни су то били у нашој прошлости дани, кад су оне дивне задужбине Богу подизате, — били богме златни дани, ал' на жалост избројани!

Сила турска, а још више неслога и невјера наша, поруши нам на Косову царство, те насташе за Српство црни дани јада и невоље.

Са многијех задужбина српскијех срушише часни крст, а полумјесец усадише, а заробљен Србин у пећине се сакривати и завлачити мора, да се своме Богу помоли и часноме крсту поклони.

Порушише звона са танкијех кула, „ће бијаху куле и кубета, ту дигоше турека мунарета, ће с' појаху пјесме божанствене, ту урличу хоџе и дервиши,“ — тако бугари пјесма о оним чемерним данима, „кад је српско пропануло царство“.

Али свака сила за времена, а невоља редом иде. Дође земан, да и Српство очима прогледа, да и њега обасја и огрије сунце.

Они што остадоше тамо, скочише и ослободише се, „очистише земљу од немиља, одковаше крила и мишице“, отеше се и срето им било; а тужна Босна и Херцеговина под бијелим владаром хришћанскијем на брзо заборавида дај Боже на све јаде и невоље, што их од Косова као море љуто притискоше.

Опет тамо пропојаше цркве, и почињу се дизати на славу Богу данас већ нови храмови свети, богомоље српске, — опет са српских задужбина проговорише звона, што су пет стотина година нијема и безгласна била, — проговорише од неколико година већ, и орише се громко и сазивати народ на усрдну молитву зарад среће Босне поносите и јуначке земље Херцегове.

А ми опет само под моћним жезлом Његова Величанства, немамо се за што бојати ни својој вјери православној, ни својој народности српској. Прошла су она мрачна времена, кад се силом римило и умијатило, српска је црква данас хвала Богу и светлом цару потпуно слободна и самостална; ће је нужде и сама држава зиће храмове Богу, да се у њима православна пјесма и стихира ори. Ни овај храм божји не би можда

оваки ни овозими бити могао, да га није и земља, наша скупна отаџбина градити помогла.

А сада се окрећем Теби, кућо божја, и молим се покровитељу Твоме, Спаситељу нашем:

Господе и Спаситељу наш, прими овај храм свети од нас недостојне дјеце своје, и буди му заштитник и покровитељ; не дај Господе никакву злу и невоља на дјецу своју, која ти овај храм саградише и посветише; примај Господе милостиво умилне молитве дјеце своје, што Ти их из овог храма Твога слала буду, а основатељку ове куће Твоје, општињу Машвинску, прими у Твоје закриље, па да славећи Тебе, Спасителя свога, до вијека пјевата и напредује! — И у то име **кнѣдемъ ко двори Господња, ко има отца и сына и ск дх̃а!**

Никола Косановић,
прото плашчански.

ХИМНА КОВИЉСКА.

ПЕСАН ДУХОВНА
АРХИМАНДРИТА ЈОВАНА РАЈИЋА.

Дубезно стецијо, монашески чине,
Глас ангелски лукуј и ти Српски сине,
Пјесан побједницу,
Хвалу ангелскују —
Согласно ликујте,
Богу хвалу дајте.

*

У Ковиљској лаври ангели патрони,
Луже храњат всегда небесниј чини:
Михаиле архангеле,
С њим же и ти о Гавриле —
Ангез' начальници
И вељех наставници.

*

Ковиљска обитељ с њими буди славна,
Слава твоја всегда вездје буди јавна,
Умни херувими,
Славни серафими,
Нас ви сохрањајте
От бјед зашчишчајте!

*

Ах Ти творче мира, пјесн спју услиши,
И на молбу нашу милостиво внуши:
Свјашченство нам Ти сохрани,
Српски народ благослови —
И поживи кушно
На многаја љета!

* *
*

На крају књизи својој „*Историји манастира Ковила*“ — додао је писац јој, ковиљски игуман *Мирон Борђевић*, ево ову красну песму, коју он врло добро назва *химном ковиљском*. Игуман је ту песму сачувао, вели, сâмђедан *по предању*, од уста до уста, а то ће бити, без сумње, једна оних „Рајићевих *песана духовних*,“ које су пређе у нас врло радо појали и у цркви (служби на свршетку) и на дому: о Божићу, о Новом Лету, о Богојављењу, о светом Сави и т. д И данданас су то миле песме деци о тим и другим празницима.

Ова се химна пође са свим на глас песме светосавске: Воскликнемъ съ любовію Святителю Савѣ... У поменутој историји написана је та песма и паштампана слови црквенски тадашњим правописом и ето језиком, којим је Рајић, осим некојих, написао сва редом дела своја књижевна; ми песму пак препсасмо ево правописом *јотовским* (не мењајући ни језик ни изговор ни за јоту једну), како би се лакше читала и била за оглед и онима, који доселе не знадоше за те песме духовне Јована Рајића, ни да је Рајић и песник био Због тих дивних и побожних песама својих дочека он, место хвале и похваде, много горких часова „од невеђуштих, что твориша“ и мораде их нами смено бранити својом — *аполегијом!*

Нека је дакле и ово још један зрачак тој сјајној, овогодишњој слави и помену књижевнику и песнику Јовану Рајићу — још један самосадни цветак неувелак на гробу му у Ковиљу манастиру; задахнута песма душом Рајићевом да се захори и понавља од год до год у том тамо светосавском манастиру о летном Аранђелову.

У *Новом Саду*, у очи мајке Анђелије, 1891.

Александар Сандић.

ПРЕГЛЕД СЛУШАЛАЦА СРП. ПРАВ. БОГОСЛОВСКОГ УЧИЛИШТА У КАРЛОВЦИМА.

и оцена њиховог успеха и владања школске године 1890—91.

Ради прегледа сво шиљем славном уредништву „Српског Сиона“ *оцене слушалаца*, који су ове минуле школске године у богословском училишту овомеспом били, да у свом цењеном листу обелодани те, како би наш православни српски свет видео и знао, који су и какови су кандидати за свештенички чин ове године свршили завод овај, и какови су остали, који се и даље још спремају у учишшту овом

Пре свега да видимо колико је из које епархије било уписано у училиште ово:

Година	Архиепископска	бачка	будимска	вршачка	темишварска	пакрачка	гор. карлов.	Свега
IV.	1	7	1	3	6	1	10	29
III.	8	6	2	4	3	5	6	34
II.	13	2	1	2	2	2	9	31
I.	4	14	—	3	5	1	3	30
Свега	26	29	4	12	16	9	28	124

Од ових су иступили у току године, и то: из прве године 5, из друге 1 и из треће 1, свега петорица, а до краја године остало је у заводу 119.

По преднаукама уписани имали су:

Година	Испит зрел.	VIII. гим. р.	VII гим р.	VI. гим р.	Свега
IV.	19	3	1	6	29
III.	23	1	2	8	34
II.	16	3	1	11	31
I.	29	—	—	1	30
Свега	87	7	4	26	124

Од ових из четврте године један је положио *докторат права*. Из друге године има један, и из прве године један *апсолуторијум права*, а један из прве има *два основно-правна испита*.

Ове школске године примљени у прву годину са шестим разредом добили су још 1889. редовност за полажење училишта од вис. кр. угар. министарства. —

Сада већ *свршени слушаоци* показали су овакови *успех* и то:

1.) *одличан*:

*Јојкић Василије из Турије — бачке епархије;

2.) *похвалан*:

Узелац Јован из Вренца — горњо-карл. „
*Поповић Сава из Рибице — бачке „
*Бањанин Василије из Јошана — гор.-к. „
Машић Михаило из Јошана — „ „

3.) *добар*:

*Ружић Душан из В. Бечкерека — тем. „
*Продановић Ј. из Петрова Села — бачке „
*Радовић Димитрије из Башахида — тем. „
*Николић Григорије из Каћа — бачке „
Др. С Поповић (монах) из М Чанада — тем. „
*Алексић Иван из Арада — темишварске „
*Жигић Симеон из П. Сада — бачке „
*Хорват Пантелеимон из Херцег-Лака буд. „
Марковић Никола из Опава — вршачке „
*Симић Петар из В-Кикинде — темишв. „
*Бугарски Трифон из Адашевача — архидијецезе
Савић Стојан из Подума — гор.-карлов. епарх.
Будисављевић пл. Ј. из Пећања — „ „
Шарац Драгутин из Буковца — „ „
*Јорговић Милутин из Јабуке — вршачке „

4.) *довољан*:

*Михајловић Павле из П. Сада — бачке епарх.
Чичулић Јован из Ст Футога (*за пакрачку или гор.-карловачку има редовност.*)
*Гредељ Доситеј из Крстиње — гор.-кар. епарх.
Милакара Теодор из Бовића — „ „
Кокотовић Рафаило из Плашког — „ „
Јранковић Георгије из Вршца — вршачке „

Један има из једног предмета испит октобра да поново; а двојица нису полагала испита, један је својевољно отступио, а један није пропуштен. Октобра ће обојица полагати.

*) Под звездицом означени слушаоци имају *зрелост*. — *Докторат права* има монах *др. Сава Поповић* на М. Чанада. — Остали имају редовитост, те су по доноши високог кр. уг. министарства похађали ово училиште.

Из *владања* имају:

а.) *примерно*:

1. Бањанин Василије
2. Јојкић Василије
3. Продановић Јован
4. Савић Стојан
5. Узелац Јован

б.) *похвално*:

1. Алексић Иван
2. Кокотовић Рафаил

3. Марковић Никола
4. Мишић Михаило
5. Милакара Теодор
6. Николић Григор
7. Поповић Сава
8. Др. Поповић Сава
9. Радовић Димитр.
10. Ружић Душан
11. Чичулић Јован
12. Шарац Драгутин

Остали имају *уредно*

Похвалили су цркву најприлежније:

1. Бањанин В.
2. Јојкић В.
3. Мишић М.
4. Николић Гр.
5. Продановић Ј.
6. Узелац Ј.
7. Чичулић Ј.

Њих 20 *прилежно*

Из *појања* најбољи су: Јојкић В., Чичулић Ј., Поповић С., Узелац Ј., Кокотовић Р., Продановић Ј., Ружић Д. и Михајловић П.

***Остале године** показале су из владања:*

а.) *Примерно*:

Из III године:

1. Давидовић Обрад
2. Кововић Георгије
3. Павловић Алексан.
4. Продановић Мирко

Из II године:

1. Драгишић Јосиф
2. Јакшић Милета
3. Козобарић Јован
4. Миличевић Живко
5. Стајић Григорије

Из I. године:

1. Бикар Радослав
2. Машировић Иван
3. Пујаковић Никола

б.) *похвално*:

Из III. године:

1. Богдановић Стеф.
2. Дамјанов Евгеније
3. Дамјановић Дим.
4. Докић Илија
5. Живковић Григ.
6. Заелац Стојан
7. Милићев Сава
8. Николић Георгије
9. Радошевић Еман.
10. Соларић Михаило

14 уредно
2 неуредно.

Из II. године:

1. Змеановић Светол.
2. Јовановић Јован
3. Котур Душан
4. Латинкић Јован
5. Мајсторовић Петар
6. Медаковић Мих.
7. Морар Станко
8. Петровић Голуб
9. Радошевић Драг.
10. Свилар Василије
11. Теодоровић Ник.

8 уредно
5 неуредно.

Из I. године:

1. Белеслин Илија
2. Бранковић Алекс
3. Војводић Сава
4. Вујић Максим
5. Живановић Алекс
6. Лукач Теодор
7. Мајсторовић Ник.
8. Марјановић Урош
9. Миковић Добривој
10. Мишић Лука
11. Петровић Бошко
12. Плештић Алекс.
13. Поповић Алекс.
14. Прекајски Милош
15. Радивојчев Јован
16. Радовић Жарко
17. Ристић Владислав
18. Савић Гаврило
19. Сперњак Велимир

4 уредно.

***Из похађања цркве**:*

најприлежније:

Из III. године:

1. Богдановић Ст.
2. Давидовић О.
3. Дамјанов Е.
4. Докић И.
5. Заелац Ст.
6. Николић Г.
7. Павковић Г.
8. Павловић А.
9. Продановић М.
10. Соларић М

19 прилежно
1 неприлежно.

Из II. године:

1. Драгишић Ј.
2. Јакшић М.
3. Јовановић Ј.
4. Козобарић Ј.
5. Латинкић Ј.
6. Миросављевић В.
7. Радошевић Др.
8. Стајић Гр.

20 прилежно
1 неприлежно.

Из I. године:

1. Бикар Р.
2. Пујаковић Н.
3. Радовић Жарко
4. Савић Г.

22 прилежно.

***Из наука** показали су успех:*

1.) *одличан*:

Из III. године:

1. Араницки Симеон

Из II године:

1. Стајић Григорије

Из I. године:

1. Белеслин Илија.

2.) *похваљан*:

Из III. године:

1. Богдановић Ст.
2. Живковић Гр
3. Милићев С.
4. Нешковић Лазар

14 добар
4 довољан
5 недовољан.

Из II. године:

1. Јакшић М.
2. Миличевић Ж.
3. Миросављевић В.

10 добар
4 довољан
11 недовољан.

Из I. године:

1. Бикар Р.
2. Војводић С.
3. Вујић М.
4. Живановић Ал.
5. Машировић И.
6. Мишић Л.
7. Поповић А.
8 Пујаковић Н.
9. Радовић Ж.
10. Савић Г.

9 добар
3 довољан
3 недовољан.

Двојица из треће године нису полагала испита из црквеног појања; имаће октобра под-

врћи се испиту. Тројици из друге године дат је Consilium abeundi.

Стипендије уживали су њих 67
Благодејаније „ „ „ 18
Свега 85.

18. (0.) јулија у 8 сахата из јутра држано је свечано благодареније у св. николајевској саборној цркви заједно са вел. гимназијом.

Пред подне у 10 сахата објављена је оцена у главном, и завршена школска година.

По подне раздате су сведоџбе апсолуторијалне.

Идућа школска година почеће са октобром *по новом календару*, кад ће првих дана и ново подигнуто здање за гимназију и богословију, сграђено од „*Браће Анђелића*“, свечано освећено и предано бити свом одређењу.

У *Ср Карловцима*, о св. Илији 1891.

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

— (**Архидијецезални Административни Одбор**) држао је своју редовну седницу у *Карловцима* 22. јула (3. августа) под председништвом Његове Светости Г. Патријарха Георгија, у присутности г.г. чланова: Максима Живковића, пароха Новокарловачког, Милана Суботића, пароха Батајничког, Лазара Обреновића, великог бележника у Карловци, Ђорђа Натошевића, Шандора Радовановића, Павла Јанковића и Германа Опачића, протођакона као референта и бележника.

Од важнијих предмета предузето је и решено: Од кр. земаљске владе у Загребу приповлач закладни лист сачињен у смислу опоруке покојнога Панте Јовановића из Арада, родом из Ирига, одабрава се. — Изашиље се прота Земунски г. Јефта Вукадиновић у црквену општину Јаковачку, да извади стање ствари у погледу облигација, које је црквена општина без дозволе административнога одбора намерна била продати. — У смислу закључка саборског одбора позива се црк. општина у Белегишу, да се изјасни, из којих извора намерава подмирити куп куће пароха Мауковића. — Избор једне трећине скупштинара у црквеној општини Белегишкој укида се као незаконит и одређује се нов избор. — У смислу решења саборског одбора упућује се управа ман. Крушедола, да умировљеном архимандриту манастира Месића *Корнелију Живковићу* мировину од годишњих 800 фор. у тромесечним оброцима у напред исплаћује из благајне ман. Крушедола. — Има се поднети кр. земаљској влади предлог у погледу раздеобе овогодишње припомоћи из земаљског прилога сиромашне црк. општине Архидијецезалне карловачке. — Извешт.ј управног одбора жупаније сремске, *да је политична општина Добановачка поклонила црк. општини тамошњој 97 јутара земљишта за подмирење свештеничке плаће и црквене потреба*, узима се на знање. — У смислу решења саборскога одбора упућују се црквене општине да верозаконски прилог и саборске трошкове сматрати имају као прилог за подмирење црквено-школских потреба и да се бирачко право чланова црквених општина условљава од уредног плаћања и тога прилога и односно и тих трошкова. — Распорез парохијала у црквеној општини у Суботишту за текућу годину има се у присутности повереника административног одбора и полит. области спровести. — Налаже се црквеним општинама у Шимуновци, Добановци, Адашевци, Крчедину, Бешки, Новим Карловцима, Сурчину и Бољевци, да своје црквено-општинске зграде осигурати имају. — Игуману ман. Кувеждина *Генадију Поповићу* дозвољава се, да може из манастирске благајне 300 фор. на купке потрошити. — Братству манастира Крушедола дозвољава се градња нових манастирских зданија. — Извештај управе ман. Крушедола, да је између манастира и закупника Виктора Рогулића постигнуто поравнање у погледу спорне закупнине, узима се на знање. — Јован Војновић из Шида упућује се са својом молбом, којом потражује од манастира Привине Главе наследство тамо преминулога Душана Маодуша, на редован суд. — Изашиље се комисија у црквену општину Војачку ради извиђења законитости избора при обновљењу црквене скупштине. — Даровни уговор, по коме *политична општина Сурчинска поклања тамошњој црквеној*

општини 80 јутара земље од општинског пашњака — одобрава се. — Предузето је расположење гледе оправке цркве св. Луке у селу Купинову. — Позива се црквена општина у Шиду, да црквеној благајни пронађени мањак од 637 фор. распорезом на општинаре накнадити има.

— (**Архидијецезална Консисторија**) држала је своју редовну седницу 23. јула (4. августа) под председништвом Његове Светости г. Патријарха Георгија, у присутности г.г. чланова: Авакума Стајића, проте Митровачког, Димитрија Рувараца, пароха Земунског, Василија Николајевића, пароха Иришког, Саве Стојшића, пароха Иришког, др Јована Муачевића, Павла Новића, консисторијалног фискала и Германа Опачића, протођакона као референта и бележника.

Од важнијих предмета предузето је и решено: Прочитан је отпис кр. угарског министра председника, којим се свршеном богослову Миливоју Поповићу подељује дозвола, да може и без испита зрелости свештеником бити у архидијецези карловачкој. — Прочитана је наредба кр. земаљске владе у Загребу, у смислу које се имају намире војничких чланова и чиновника мировинског сталежа у будуће у напред тј. и пре првога дана сваког месеца провидити прописаном потврдом, да се у животу налазе. — Извештај Беочинског настојатеља, протосинђела Никанора Поповића, да је искушеника *Лазара Богдановића за монаштво постригао*, узима се на знање, заједно са отписом Његове Светости г. Патријарха, по коме је исти монах *Лукијан* дана 21. јула *у манастиру Раковцу за јеродакона рукоположен*. — Узима се на знање други опис Његове Светости г. Патријарха, гласом кога је *настојатељ ман. Раковца, јеромонах Симеон Илић* дана 21. јула *за игумана рукопроизведен*. — Парох Белобрдски, Павле Бојић, коме је од саборског одбора мировина одређена, има се од парохијских дужности разрешити. — Има се поднети предлог кр. земаљској влади у Загребу у погледу поделе приноћи из земаљскога приноса сиромашним свештеницима и свештеничким сиротама Архидијецезе карловачке — *Јеромонах крушедолски Гаврило Змејановић*, који је до сада био војнички свештеник у Босни, *поставља се за Администратора манастира Крушедола*. — Има се учинити представка кр. земаљској влади у Загребу, *да се место православнога катихете на земаљској гимназији и реалци у Осеку системизује*. — Свршени богослов Никола Поповић из Ст. Бановаца опредељује се за личног помоћника оцу своме Никифору Поповићу. — Парохија у Платичеву подиже се из VI у V. плаћевни разред. — Димитрије Малетић, парох Бубановачки, препоручује се саборском одбору ради поделења мировине. — Одређује се расиле стечаја на упражњену парохију Прхово. — Упућује се свештенство, да у будуће удовице не венчава пре него што се наврши 6 месеци од смрти њихових супруга. — Ставља се у дужност протопресвитерима, да своју годишњу протопресвитерску визитацију протегну и на манастире, имајући матрикуларне протоколе и по манастирима прегледавати и у манастирским школама испит из науке хришћанске држати. — Одређује се избор пароха у Ласку. — Предузето је и решено много брачних предмета. —

— (**О светковању недеље.**) *У Енглеској* светкује се недеља врло строго. Дућани, гостионице и јавне радње су недељом затворене, те се свет одаје одмору и побожном светковању. Власт пази најстрожије, да се недеља празнује по пропису, а сваки се прекршај казни глобом и затвором. У Енглеској постоје још и нарочита друштва, која воде бригу да се што чистије одржи побожни и лепи обичај светковања недеље. Исто се тако строго светкује недеља и у *Америци*. И у нашој држави *Угарској* и у краљевини Хрватској и Славонији ступио је 3. (15.) јула о. г. у живот *закон о обуставни радње у недељне дане* т. ј. о недељном одмору обртних радника. Тај закон о недељном одмору почео се вршити први пут у недељу 7. (19.) јула о. г. Но у том закону има силних изузетака, те по њему ипак није уведен општи недељни одмор нити право светковање недеље, као што то постоји у Енглеској и Америци, где се тај побожни обичај врло строго обдржава и односи се на цело грађанство. Недељни одмор је заиста веома потребан и души и телу, да се човек освежи и оснажи за даљи рад и борбу за опстанак. — У том погледу изашла је у нас лепа књига с насловом: „**Недеља и празници,**“ коју је за народ написао *др. Милан Јовановић-Батут* и коју је издала „*Матица српска*“ као 14-ту свеску „*Књиге за народ*“ из задужбине Петра Коњевића. Из те књиге — која стоји само 10 новчића — научиће се наш свет *како треба свештовати недељу и празнике*, те с тога би требало да тај спис што више продре у народ.

— (**Скупштина српског учитељског конвикта**)

одржана је у *Новом Саду* у суботу 27. јула (8. августа) о. г. Извештај о раду управнога одбора узет је на знање, а тако исто и извештај о стању фонда, који износи преко шест хиљада фор. — Одлучено је, да се изјави захвалност Његовој Светости српском патријарху Георгију Бранковићу, што се примио заштитништва овога друштва. Изречена је у записнику захвала и повереницима друштвеним на њиховом труду и заузимању око унапређења овог завода. — Решено је, да се још до краја године не бришу чланови, који дугују чланарину, али да се од њих својим путем наплати дужно потраживање. — При обнови часништва и управнога одбора изабрани су: за председника Аркадије *Варабама*, за подпредседника Гавра *Путник* из Руме, за перовођу Ђорђе *Милић*, за благајника Александар *Јорговић*, а за одборнике: Ђорђе *Милић*, Јован *Марић* и Глиша *Миладиновић* из Новога Сада, Павле *Мандић* из Петроварадина, Гига *Војновић* из Вуковара, Милан *Ковачић*, из Голубинаца, Тоша *Ракић* из Ст. Паланке, Вељко *Петровић* из Земуна, Коста *Шијачки* из Ст. Футога, Јован *Петровић* из Ст. Шова, Ђура *Бараковачић* из Пароша и Срдан *Увалић* из Лалића. — За почасног члана изабран је Лазар *Дунђерски*, велепоседник, који је друштву овом прилажио 50 фор. — Примљен је предлог учитеља Срдана Увалића, да се српско учитељство по ново позове путем јавних листова на уписивање у чланство овога друштва.

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

(Молимо поштоване писце, уредништа српских листова и издаваче књига, да нам своја издања *на приказ* достављају. Молимо тако исто славна уредништа, да нам своје листове *у замену* шаљу.)

— **Старинар српског археолошког друштва**, година VII. књига 3. изишао је са овим садржајем: 1. Бакрене и бронзане старине из Србије. Од М. Валтровића. 2. Разне вести: Налазци под Вршком Чуком. — Двадесетчетогодишњица царског руског археолошког друштва у Москви — Са осмог археолошког скупа у Москви. — Брига о старинама. — Старине у Картагени — Са четири цинкографисане таблице. — „*Старинар*“ за сада излази четири пута на годину, и то првог дана месеца Марта, Јуна, Септембра и Децембра. Чланови *ушемељени* српског археолошког друштва, плаћају 120 динара или у један пут, или у пет годишњих рокова по 24 динара. Чланови *помажући* плаћају оне године кад се упишу 8, а сваке године даље по 6 динара. — Све до сад штампане књиге Старинара — година I. до године VI. — на број 24, могу се добити за 38 динара или 19 форината. (Прва година стаје 8 динара). Чланови помажући у Краљевини Србији могу се претплатити и код поште. Дописи, пријаве на чланство, улози утемељачки, поклони и старине за друштво, нека се шаљу уреднику Старинара г. Мих. Валтровићу, чувару народног музеја.

— **Гласник српскога ученог друштва.** *Књига 72. Расправе и други чланци, са цртежима.* — У Београду 1891, у штампарији краљевине Србије. — 8-на, стр. 333. — Цена 2 динара. На продају у књижарници В. Валожића. — *Садржај* је ове књиге: 1., Мачва, од А. Алексића; — 2., Извештај одбору за науке историјске и државне *о рукописима* што их је Ученом Друштву на оцену поднео *др. Ђорђе Мушицки*. Од дра Н. Кретића. — 3., Три руконписна документа, приложио Н. Дучић, архимандрит. — 4., Ко је писац књиге: Житије и дјела государја императора Петра Великаго? Објавио Дим Руварац, парох земунски. — 5. Договор и одлука српских народних старешина и првака у Београду 1733. Саопштио Дим. Руварац — 6., Сапјак (сребрна чаша) од године 1569. Објавио П. Срећковић. — 7., Вучићев пасош. Од П. Срећковића. — 8., Материјали за историју Црне Горе. Од Марка Драговића. — 9., Теофан Живковић, православни владика горњо-карловачки (Некролог.) Од Дим. Руварца, пароха земунског.

ОГЛАСИ.

Бр. 795. ех 1891.

Е. К. 269. **СТЕЧАЈ.** 80 2—3

На парохију Средња Гора у Кореничком протопресвитерату, овим се расписује стечај.

Интеркалара нема.

Рок пријављивању до 1. (13.) септем. 1891.

Из седнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком 20. јунија (2. јулија) 1891.

Епархијска Конзисторија Горњо Карловачка.

102 **ОБЈАВА.** 1—

Српско-Крстурска црквена општина намерава своју цркву спољa оправити и кров јој изменути; рад и материјал ван дрва по прорачуну уцењен је на 1293 ф. 95 н. авр. а сама дрва на 597 ф. 28 н., свега 1891 фор. 23 н. авр.

Ко ову радњу предузети жели, нека се местном црквеном одбору пријави, где ће даље услове дознати моћи, а $^{4}/_{10}$. августа о. г. издаће се по ново овај рад и материјал дражбом на мањак.

У Српском Крстуру 28. јула 1891 год.

Председништво црквене општине.

Бр. К. 170.
ex 1891.

СТЕЧАЈ. 85 2—3

Отвара се по ново стечај на парохију III. класе у *Ђурђеву*, с тим, да је дана 4. (16.) октобра 1890. под бр. Е. 351. к. 319. ex 1890 расписани стечај ван крепости стављен и уништен.

Компетенти имају своје правилно устројене и довољно биљеговане молбенице путем својих предпостављених власти, подписаној конзисторији, најдаље до 1. (13.) септем. о. г. поднети.

Из конзисторијске седнице епархије бачке, држане у *Новом Саду* 9. (21.) јула 1891.

Конзисторија епархије бачке.

Бр. К. 171.
ex 1891.

СТЕЧАЈ. 87 2—3

Расписује се стечај на парохијско место I. разреда у *Чуругу* са применом 29. § lit. Д. одс. I. прев. кр рескрипта од 10. августа 1868 год.

Компетенти имају своје добро инструјиране и довољно биљеговане молбенице путем својих предпостављених власти, подписаној конзисторији најдаље до 1 (13.) сент. о. г. поднети.

Из конзисторијске седнице епархије бачке, држане у *Новом Саду* 9. (21.) јула 1891.

Конзисторија епархије бачке.

Бр. Е. 213.
ex 1891. К. 167.

СТЕЧАЈ. 88 2—3

Расписује се стечај на *ђаконско* место у *Сомбору*.

Компетенти имају своје добро инструјисане и биљеговане молбенице, путем својих претпостављених власти најдаље до 1. (13.) септембра о. г. потписаној конзисторији поднети.

Из конзисторијске седнице епархије бачке, држане у *Новом Саду* 9. (21.) јулија 1891. год.

Конзисторија епархије бачке.

Бр. Е. 122.
ex 1891. К. 107.

СТЕЧАЈ. 82 2—3

Расписује се стечај на празно место системизованог парохијског и моћника IV. класе у *Жабљу*, с тим, да се на томе месту налази за сада лични помоћник јереј Павле Алексијевић, као привремени администратор.

Компетенти имају своје добро инструјиране и довољно биљеговане молбенице, путем својих предпостављених власти конзисторији овој најдаље до 1. (13.) септембра о. г. поднети.

Из конзисторијске седнице епархије бачке, држане у *Новом Саду* 9. (21.) јула 1891.

Конзисторија епархије бачке.

Бр. Е. 122.
ex 1891. К. 107.

СТЕЧАЈ. 83 2—3

Расписује се стечај на место протопресвитератског канелана у *Жабљу* са платом опредељеном у 23 §. lit. Б. I. највш. кр. рескрипта од 10. августа 1868.

Компетенти имају своје добро инструјисане и довољно биљеговане молбенице путем својих предпостављених власти подписаној конзисторији најдаље до 1. (13.) септембра о. г. поднети.

Из конзисторијске седнице, држане у *Новом Саду* 9. (21.) јулија 1891.

Конзисторија епархије бачке.

К. 169.
ex 1891.

СТЕЧАЈ. 84 2—3

Расписује се по ново стечај на управљену парохију I. разреда у *Товаришеву*, с тим, да је пређашњи, дана 4. (16.) октобра 1890. бр Е. 400. К. 309. ex 1890. расписани стечај ван крепости стављен и за ништав проглашен.

Компетенти имају своје добро инструјиране и довољно биљеговане молбенице, путем својих предпостављених власти најдаље до 1. (13.) септембра о. г. подписаној конзисторији поднети.

Из конзисторијске седнице епархије бачке држане у *Новом Саду* 9. (21.) јула 1891.

Конзисторија епархије бачке.

Бр. К. 173.
ex 1891.

СТЕЧАЈ. 86 2—3

Отвара се стечај на празно парохијско место V. разреда у *Пирошу*.

Компетенти имају своје ваљано инструјиране и довољно биљеговане молбенице, путем својих предпостављених власти најдаље до 1. (13.) септембра о. г. подписаној конзисторији поднети.

Из конзисторијске седнице епархије бачке, држане у *Новом Саду* 9. (21.) јулија 1891.

Конзисторија епархије бачке.

Ad Е. 193. 89
ex 1891. К. 112.

СТЕЧАЈ. 2—3

Расписује се стечај на управљено парохијско место I. разреда у *Сп. Фушгору*.

Компетенти имају своје добро инструјисане и довољно биљеговане молбенице, путем својих претпостављених власти, најдаље до 1. (13.) септем. о. г. потписаној конзисторији поднети.

Из конзисторијалне седнице епархије бачке, држане у *Новом Саду* 1. (13.) априла 1891. год.

Конзисторија епархије бачке.

1—3 98

СТЕЧАЈ.

Услед дописа кр. уг. шк. надзорништва темишварске жупаније, по којем се имају сва учитељска места с оспособљеним личностима попунити, а и по налогу еп. шк. одбора овим се расписује стечај на место *учитеља* за четвороразредну мешовиту српско-православну верозаконоучну школу у *Влајковцу*.

Плата годишња је учитељу: 100 фор. у готовом новцу; 5 мет. жита; 5 мет. кукуруза; 2 фата тврдих дрва, 2 фата сламе и слободан стан са баштом; а дужност је учитељу осим школске наставе и у цркви појати.

Рок стечају је до 25 августа по ст. к. 1891. Молбенице ваља упутити на потписаног.

У *Влајковцу* 24. јула 1891.

Ника Јорговић,
председник.

70 3—3

СТЕЧАЈ.

Оставком г. Драгутина Дадића, учитеља најстаријих разреда срп. вероисповедне мешовите школе Аџанске, остало је то место упражњено, на које се овим стечај расписује.

Плата учитељска износи у готовом новцу: 210 фор, које учитељ у месечним оброцима из благајне месне полит. општине у напред прима; 100 ф. у име огрева, чишћења школе и писаћег прибора, које учитељ о новој години из речене благајне у једаред у напред прима; и 5 фор у име оправке полупаних прозора у школи, из исте благајне; — 16 јанала (à 2200□ хвати јанал) салашке земље на коју учитељ порезу не плаћа; на исту земљу спадајући прилаци (компетенција) нашњака општинског, на који учитељ сам порезу плаћа, и стан од 3 собе, кухиње, коморе, подрума, шупе, штале и дворишта са лепом баштом.

У дужност изабраног учитеља спадаће: у разредима, које му месни шк. Одбор определи, све — шк. Уредбом — прописане предмете предавати; у цркви једну певницу свагда држати; школску децу редовном и нотном црквеном појању обучавати и са истом при сваком богослужењу у цркви појати; годишњи попис школске деце сваке године у два примерака обављати; перо у седницама црк. шк. Општине и подручних јој органа свагда водити и годишње рачуне црк. шк. Општине свагда склапати.

Молиоци који ово место получити желе, а који се Општини појављем у цркви преставити имају, нека своје ваљано снабдевене а оспособљењем из мађарског језика подкрепљене молбенице најдуже до вел. Госпојине 15. (27.) августа о. г. шк. Одбору овоме доставе.

Из седнице шк. Одбора држане у Ади 24. јуна 1891.

Лазар Шевић с. р.
капелан, перовођа.

Милош Бешлин с. р.
председник.

С. О. 1495.
ex 1891. 74 3—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења једног упражњеног стипендијског места у закладу пок. Гавре Адамовића овим се отвара стечај.

Стипендија ова износи годишње 300 фор. фор. за ученика средње школе, а 400 фор. за слушатеља академијских наука.

Стипендију ову поменуте закладе могу получити сиромашни ученици српске народности и православне вероисповести, који су доброг владања и добро се и приљежно уче. Сродници фундатора имају првенство. Питомци ове закладе морају своје науке само на отачественим заводима у Угарској и Хрватској и Славонији слушати, а само с дозволом високе кр. уг. владе могу се и у иностранству учити.

Молитељи имају своје крштеним писмом, школском сведочбом, сведочбом сиромаштва, и лечничком сведочбом о томе да су здрави, обложене молбенице саборском одбору у Карловцима до 19. (31.) августа т. г. поднети.

У Карловцима, 10. (22.) јула 1891.

Председништво саборског одбора.

С. О. 1494.
ex 1891. 73 3—3

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења два упражњена стипендијска места у закладу Петровић-Харишево, од којих је једно одређено за ученика струке трговачке, а друго за ученика струке занатлијске, овим се расписује стечај.

Стипендија износи годишње 300 фор. а. вр.

Стипендије ове могу получити само младићи српске народности, и источно-православне вероисповести из земаља угарске круне; а стипендисте моћи ће своје стипендије само на наставним заводима (трговачким и односно занатијско-обртничким) земаља угарске круне, а само изнимно и дозволом високог кр. уг. министарства богочасти и јавне наставе и на наставним заводима у другој половини монархије или у иностранству уживати.

При једнаком својству молитеља имају првенство они, који немају имања, пред онима, који таковога имају, а у истим околностима имају првенство пре свију сродници основатеља, пок. Марије Хариш рођ. Петровић и мужа јој пок Григорија Харишa из Земуна.

Молитељи имају своје, крштеним листом, лечничком сведочбом о калаљењу богиња и стању здравља, школском сведочбом о до сад свршеним наукама, и најпосле сведочбом политичне власти о свом имовинском стању обложене молбенице саборском одбору у Карловцима до 19. (31.) августа т. г. поднети.

У Карловцима 10. (22.) јула 1891.

Председништво саборског одбора.

Бр. 158. — 91.

СТЕЧАЈ. 96 1—3

У смислу правила задужбине Атанасије П. Гереског расписује се овим стечај на два штипендијска места по 150 ф. на годину.

Ову штипендију уживају само ученици ове гимназије, Срби православне вере из земаља угарске круне, но нису искључени ни Срби православне вере из Беча, Трста и краљевине Далмације.

Молитељи имају поднети своје молбенице потписаној управи гимназијској најдаље до 8. (20.) септембра о. г. и прикључити им школске сведоџбе од последње две године, сведоџбу сиромаштва, сведоџбу лекарску и крштено писмо.

Примедба. Осим тих штипендија издаје се сваке године из прихода од светосавских беседа приномоћ четворици сиромашних ученика ове гимназије по 100 ф. а десеторици по 80 ф.

У Новом Саду 2. (14.) августа 1891.

Управа сэп вел. гимназије.

100

СТЕЧАЈ. 1—3

На упражњено место *пароха у Прхову*, са платом VI. разреда, овим се стечај отвара.

Који желе место то получити, имају своје ваљано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им протопресвитера до конца месеца августа о. г. овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у *Карловцима* 23. јула (4. августа) 1891. држане.

Архидијецезална Конзисторија.

1—2

Школска објава. 99

Уписивање ученица *у српску вишу девојачку школу у Панчеву* за идућу школску 1891—92. годину почиње 31. августа и траје до 4 септ. т. г. по нов. календару.

У ову школу примају се девојчице, које су навршиле 10 ту годину живота свога а свршиле су четири разреда основне народне школе најмање са довољним успехом, или које на пријамном испиту покажу толико успеха, колико се тражи од ученица четвртог разреда осн. нар. школе.

Ученице, које први пут у овај завод ступе, плаћају 1 фор. уписнине а осим тога плаћа се у име школарине годишње 5 фор. Сиромашне а добре ученице, ако своје сиромаштво званичном сведоџбом искажу, могу бити од школарине ослобођене.

При уписивању има се показати крштено писмо, школска сведоџба од последње године а осим тога има се исказати, јесу ли детету у своје време калемљене краве богиње.

У *Панчеву* 3. (15.) августа 1891.

Светозар Дамјановић,
управитељ.

Бр. 187. — 91.

ОГЛАС. 95 1—3

Уписивање ученика за шк. годину $189^1/_2$ на овдашњој срп. вел. гимназији почиње 1. септембра по р. к.

У I разред примају се ученици на основу сведоџбе од IV. разреда основне школе, или на основу пријамног испита; у остале разреде на основу сведоџбе од претходног нижег разреда.

Сви ученици без разлике плаћају по 2 ф. уписне таксе, по 1 ф. на библиотеку, по 3 ф. за „Sanitas“ и по 70 нов. друге пристојбе. То се плаћа при уписивању и од тога се нико не опрашта. Школарине плаћа сваки ученик по 15 ф. на годину. Од плаћања школарине могу бити опрошћени они, који џакажу сведоџбом школском, да *се добро владају и да у наукама добро успевају*, и сведоџбом сиромаштва, да су сиромашни.

31. августа држаће се поновни испити са ученицима, који имају да поправе калкуле из појединих предмета. По закључку професорске конференције од 18. новембра 1884. бр. 46. и одобрењу тога закључка од стране вел. Патроната ове гимназије од 10. (22.) децембра 1884. бр. 139.—140. губе право на понављање испита они ученици, који на гореозначени термин не дођу, да поново испит.

У Новом Саду 2. (14.) августа 1891.

Управа срп. вел. гимназије.

Бр. 862 ех 1891.
Е. К. 278.

ЕДИКТ. 97 1—3

Овим се позива Раде Мишчевић из Мукаве, општине Јосипдол, котара Огулин, жупаније модрушко-рјечке, који је свој завичај и своју закониту супругу Василију оставио и некуда у свијет отишао, да се у року од три мјесеца дана, рачунајући од дана првог увртења овога едикта или лично или писмено овој конзисторији пријави; — поштo ће се иначе у бракоразводној парници, коју је против њега супруга његова Василија подигла, и без њега, а против њега даље по закону поступати.

Из сједнице Епархијске Конзисторије, држане у *Плашком* 20. јуница (2. јулија) 1891.

Епархијска конзисторија горњо карловачка.

Бр. 726. ех 1891.
Е. К. 263.

СТЕЧАЈ. 79 3—3

На парохију Раусовац у костајничком протопресвитерату, овим се расписује стечај.

Интеркалара нема.

Рок пријављивању до 1. (13.) септем. 1891.

Из седнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком 20. јуница (2. јулија) 1891.

Епархијска Конзисторија Горњо-Карловачка.

1—3 **СТЕЧАЈ.** 101

Пошто се гласом одлиса високе кр. земаљске владе у Загребу, одјела за богоштовје и наставу од 5. фебруара о. г. бр. 1080. има за православну младеж нижих пучких школа у *Руми* системизовати *место посебног катихете*, са којим местом скопчана је темељна плата од 400 фор., станарина од 100 фор., местни доплатак од 100 фор. и право на ужитак петогодишњих доплатака — то се овим на то место стечај отвара с тим да се исто место још течајем ове школске године попунити има. —

Који желе место то получити, имају своје ваљано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им протопресвитерата до конца августа о. г. овамо поднети. —

Из седнице конзисторијалне у *Карловцима* 23. јула (4. августа) 1891. држане.

Архиђецезална Конзисторија.

Е. 1007.
Ш. 60.

СТЕЧАЈ. 94 2—3

Ради попуњења учитељског места на вероисповедној школи у *Поторњи*.

Плата је: 100 ф. у готовом новцу; 24. меци жита; 24. меци кукуруза; 4. хвата тврдих дрва; затим уживање 3. ланца оране земље, и слободан стан.

Прописано оспособљени конкуренти, имају своје ваљано инструјисане пробе најдуже до 20. Августа (1. Септембра) 1891. овом епарх. школском одбору поднети.

Епархијски школски одбор у Вршцу 21. Јула (2. Августа) 1891.

81 **СТЕЧАЈ.** 3—3

Пошто је на срп. вероисповедној школи у *Чоки* учитељско место привремено попуњено, то се на основу закључка м. шк. одбора држаног 8. јула 1891. отвара стечај.

Плата је 350 фор. у готовом, три јутра земље на коју учитељ порез сам плаћати има, бесплатан стан с баштом, од великог укопа 1 ф., за саму пратњу 50 н., из Марцибановог фонда 10 фор. и преко зиме за пећ нуждан огрев.

Учитељ је дужан деци у прописаним предметима настављати, црквено слов. језику и мушку и женску децу нарочито обучавати, међу децом како у школи тако и у цркви дисциплину одржавати и као певцу милогласном појању их учити, и на послетку при црк. школ. седницама перо водити. Рок јављању је 11. август о. г.

У Чоки, 14. јула 1891. год.

Ђура Стојанчев,
школски председник.

Бр. Е. 97.
К. 93. ex 1-91.

ЕДИКТ. 90 2—3

У бракоразводној парници Милана, госте Милована Мијатовог из Суботице, против супруге му Ирине рођ. Бакалић, којој је место пребивања непознато — овим се позива иста Ирина рођ. Бакалић, да у року од 60 дана, рачунајући од првог публиковања едикта овог, или лично подписаној конзисторији предстане, или место садашњег свога пребивања пријави, јер ће се у противном случају против ње одигнута бракоразводна парница, и без њеног учешћа, по постојећим законима решити.

Из конзисторијске седнице епархије бачке, држане у Новом Саду 9. (21.) јулија 1891.

Конзисторија епархије Бачке.

93 **СТЕЧАЈ.** 2—3

На новоустановљено *учитељско* место у српској православној *општини сентомашкој* овим се стечај расписује.

Годишња учитељска плата износи: 500 фор. и 100 фор. у име накнаде за $4^1/_2$ ланца јарошке земље; даље стан у натури или за исти 200 фор.; за 3 хвата дрва 54 фор.; за 3 хвата сламе (учитељски зимни огрев) 30 фор; за писаћи прибор 15 фор.; за школску послугу 30 фор. и на послетку 40 фор. за школски огрев.

Изабрани учитељ дужан ће бити све школском уредбом прописане предмете у оним разредима, које му местни школски одбор додели, предавати и у цркви за једном певницом појати.

Молиоци, који ово место добити желе, нека се најдуже до 31. Августа (12. Септембра) о. г. са добро инструираним молбама на овоместни школски одбор обрате.

Из седнице местног школског Одбора, држане у *Сентомашу* 21. Јула (2. Августа, 1891.

Јован Стојановић, перовођа шк. одбора.
Лаза Каћански, председ. шк. одбора

С. О. 966.
399. ex 1891. **СТЕЧАЈ.** 91 2—3

Саборски одбор намерава упражњено, највишим кр. рескриптом од 10. августа 1868. год. установљено *место надзиратеља нар. цркв. добара*, с којим је скопчана годишња плата од 1200 фор. са годишњим паушалом од 400 фор. на дневнице и пут, привремено попунити.

Надзиратељ добара има бити у струкама економије научен и испитан и рачуноводству вешт.

Позивају се дакле сви они, који ово место добити желе, да своје ваљано инструиране молбенице саборском одбору у Карловцима најдаље до 19. (31.) августа т. г. поднесу.

У *Карловцима* дана 16. (28.) јула 1891.

Председништво саборског одбора.

Бр. 53. п. Шк. О.
ex 1891. год.

СТЕЧАЈ.

77 3—3

Овим се отвара стечај на место *учитељице* при новоустановљеној српској вероисповедној школи у *Српском Крстуру*.

Годишња плата учитељице састоји се из 350 фор. за редовну дневну и поноћну школу, и $^1/_4$ јутра оранице за башту, на коју ће учитељица јавне терете плаћати. У име станарине добиваће годишње 50 фор. а за зимски огрев 15 ф. све дотле, док општина школу не назида, а чим школа назидана буде, те учитељица у истој стан добије, престаће станарину добивати, а место 15 фор. у име зимског огрева, добиће сламе за зимски огрев колко јој потребно буде. Учитељици спада у дужност све законом прописане предмете у четвороразредној и поноћној женској школи предавати. Рок стечаја истиче 10. августа о. г.; с тога се позивају компетентке да законом инструиране молбенице до реченог дана потписаном председништву приношљу.

Из седнице м. школ. одбора држане у *Српском Крстуру* 11. јула 1891. год

Сима Мошић, перовођа.

Л Св. Дражић, парох и председник м. школ. одбора.

72

СТЕЧАЈ.

3—3

Овим се усљед закључка местне црк. скупштине од 7. јула т. г. у Срп. Неузини за учитељицу на женској школи стечај расписује. Годишња плата у готовом новцу 300 фор. а. вр., 20 фор. у име школске послуге, 5 фор. у име наушала, два хвата тврдих дрва, зимски огрев, слободан стан са баштом у плиосу од 200□ хвати.

Изабрана учитељица, дужна је осим законом одређених школских предмета учити женску децу ручном раду и православном црквеном појању.

Ове учитељице, које су раде ово место заузети, нека своје молбенице са сведоџбом о свршеним наукама, положеном испиту из мађарског језика и добром владању најдаље до 6. (18.) августа т. г. овој црквеној општини поша̂љу. Истог дана ће се и избор обавити.

Из напредне скупштинске седнице, у Срп. Неузини 7. (19.) јула 1891. год. држане.

Ватомир Макомчев, срп. пар. учитељ и перовођа.

Коста Попов, подпредседник.

Ш. С. 143.
ex 1891.

СТЕЧАЈ.

75 3—3

Овим се расписује стечај на два празна места стипендијске закладе пок. Атанасије Бале, с којим је појединце скончана годишња стипендија од 63 фор. а. вр.

Стипендије из ове закладе, које су у три разреда, по 63 фор., 84 фор и 105 фор. подељене, могу се поред постепеног промицања из нижег разреда у виши, подарити само таким, у опсегу српске митрополије карловачке спадајућим православним ученицима гимназије, богословије, свеучилишта или академије, који не уживају нити друге какве, нити пак стипендије што су од истог основатеља код протестанских наставних завода у Дебрецину, Шарошпатаку и Пожуну установљене.

Сродници основатеља имају првенство пред другим молитељима.

Молитељи имају своје са крштеним писмом, школском сведочбом, и сведочбом сиромаштва обложене молбенице до 15. (27.) августа т. г. српском нар. црквено-школском савету у Карловцима поднети.

У Карловцима 23. јула 1891.

Председништво срп. прав нар. црква.-школског Савета.

78

СТЕЧАЈ.

3—3

Ради попуњења једног учитељског места на вероисповедној школи у Канаку отвара се овим стечај.

Плата учитељска је у готовом новцу 300 фор. а. вр., 25 кибли жита, 15 кибли кукуруза, 2 хвата тврдих дрва у име огрева, слободан стан са баштом, једна башта изван села од 800□ хвати, 4 јанца оране земље, на коју сам учитељ порез плаћа.

Учитељу у дужност спада све законом прописане предмете у школи предавати, школску децу у појању обучавати и при сваком богослужењу у цркви појати. Молитељи нека своје молбе са оригиналним сведоџбама о учитељској способности, овомесном црквеном шк. одбору најдаље до 15. августа поднесу, када ће се избор обавити.

Првенство имају они који су из мађарског језика испит положили и који се лично представе.

Канак, 14. јула 1891.

Домјан Војновић, перовођа.

Владимир Жупунски, председник.

„Српски Сион“ излази *сваке недеље* и. великом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За *страме земље* на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се накладној *книжарници А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи* уреднику *Сиона Петровићу* у *Нови Сад.*

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 32. У НОВОМ САДУ 12. АВГУСТА 1891. **Год. I.**

ПРАВОСЛАВНЕ АВТОКЕФАЛНЕ ЦРКВЕ.

(Посвећено Његовој Светости, Српском Патријарху, Господину Георгију)

(Наставак.)

II. **Црква у краљевини Србији.**

На челу управе српске цркве у краљевини Србији стоји тако звани „*Архијерејски Сабор*“. Чланови тога „Архијерејског Сабора“ јесу сви епископи Београдске митрополије, а председником му је Митрополит-Архиепископ Београдски. „Сабор“ сазива сваке године једанпут сам митрополит. Седнице се држе у митрополитској резиденцији у Београду. *Деловођа* „Сабора“ је по новом црквеном закону од 27. априла 1890. *секретар великог духовног суда.*

1. *Митрополија-архиепископија Београдска.* Седиште у Београду. Архиепископ Београдски и митрополит је *Михаило (Јовановић)* (по други пут од 1889. год.).

2. *Епархија Жичка.* Столица у *Краљеву.* Од половице 1890. год. епископ *Сава* (бивши Дечански архимандрит).

3. *Епархија Нишка.* Катедра у *Нишу.* Од 1889 год. епископ *Јероним (Марковић).*

4. *Епархија Тимочка.* Катедра у *Зајечару* (непопуњена).

III. **Митрополија Сремско-Карловачка у Аустро-Угарској.**

Српском православном црквом у земљама Аустро-Угарске монархије у чисто црквеним (духовним) стварима управља *Св. Архијерејски Синод,* кога су чланови сви епископи Митрополије Сремско-Карловачке. Председник му је свагдањи Митрополит Карловачки. Седнице синодске држе се у присуству краљ. Комесара*) у седишту митрополита — у *Сремским Карловцима.* Синодске седнице не држе се редовно сваке године; њих сазива митрополит по потреби, наравно увек уз претходну дозволу владаочеву. *Перовођа* у синодским седницама је *митрополитски секретар*

1. *Митрополија-Архиепископија Ср. Карловачка.* Катедра јој је у *Ср. Карловцима* при св. Николајевском храму. Од 29. априла 1890. г. је *патријарх српски,* митрополит и архиепископ Карловачки *Георгије (Бранковић).* Он је уједно и дијецезан архидијецезе Карловачке.

2. *Епархија Будимска.* Катедра у *Сент-Андрији* при храму Успенском. Од августа 1853. г. епископ *Арсеније (Стојковић).*

3. *Епархија Вршачка.* Катедра у *Вршцу* при св. Николајевском храму. Од 27. јануара 1887. г. епископ *Нектарије (Димитријевић).*

4 *Епархија Пакрачка.* Катедра у *Пакрацу* при храму Сашествија св. Духа. Од

*) Крал. комесар не присуствује при избору епископа.

10. октобра 1888. г. управљао њоме као Св. Синодом изабрани, а од 3. маја 1890. као посвећени епископ управља *Мирон (Николић)*.

5. *Епархија Бачка* с катедром у *Новом Саду* при храму св. Ђурђа. Смрћу епископа *Василијана (Петровића)* од 16. јануара 1891. г. упражњена. Сада њоме управља св. патријарх *Георгије*.

6. *Епархија Темишварска*. Катедра у *Темишвару* при св. Вазнесенском храму. Изборомепископа Георгија за митрополита-патријарха остала је упражњена Њоме данас управља епископ Вршачки *Нектарије (Димитријевић)*.

7. *Епархија Горњо карловачка (Карлштатска)*. Катедра у *Плашком* при храму св. Ваведенија. Смрћу епископа *Теофана (Живковића)* од 8 новембра 1890. г. упражњена. Епархијским пословима управља митрополитски мандатар, протосинђел *Плашон (Телечки)*.

IV. Митрополија Буковинско-Далматинска у Аустро-Угарској.

Делима чисто духовне природе управља у овој митрополији „*Митрополитски Синод.*“ Чланови су тог синода: свагдашњи митрополит Буковински и епархијски епископи. Митрополит му је председник. Седнице синодске држе се редовно у *Бечу*, но кад се митрополит с епископима споразуме, могу се држати и у другом ком месту. Синод нема права бирати епископе; митрополита и епископе именује сам цар.

1. *Митрополија Буковинско далматинска и архиепископија Черновичка*. Катедра у *Черновцима*. Митрополит архиепископ *Силвестар Моларију Андрејевић* (од априла 1880. год.).

2. Епархија *Далматинска*. Катедра при св. Илијинском храму у *Задру*. Епископ *Никодим Милаш* (од 16. сент. 1890. год.).

3. Епархија *Боко Которска, Дубровачка* и *Сињанска*. Катедра при св. Николајевском храму у *Котору*. (Лето обично проведе г. Епископ у манастиру *Савини*.) Епископ *Герасим Петрановић* (од 1874. год.).

V. Црногорска црква.

Данашња је црногорска црква некадања Зетска митрополија, која је била једна од оних 12 епархија, које је архиепископ и просветитељ српски, Св. Сава, основао. Она је потпадала под власт Пећске Патријаршије, па кад је ову царградски патријарх Самуило I год. 1766 укинуо, то од тога доба битише она као самостална автокефална црногорска црква.

Садашњу православну автокефалну цркву у Црној Гори сачињавају само две епархије:

1. *Цетињска* (титулом *Митрополија*) са катедром на *Цетињу* при Рождество-Богородичном манастиру Од год. 1884. митрополит *Митрофан (Бан)*.

2. *Захумско-Рашка* епархија, катедра у манастиру *Острогу* при св. Ваведенском храму, непопуњена. Њоме управља канцеларија митрополије цетињске.

VI. Српско-православна црква у Босни и Херцеговини, која стоји под вишом каноничном влашћу цариградског патријарха.

У Босни и Херцеговини су три митрополије, које су међу собом сасвим независне једна од друге. те свака за се има своју сопствену управу.

1. *Дабро-Босанска*. Катедра у *Сарајеву* при Рождество-Богородичном храму. Од 2. фебруара 1886. г. архиепископом Сарајевским, митрополитом Дабро Босанским и ексархом целе Далмације јесте *Ђорђе (Николајевић)*.

2. *Митрополија Зворничко Доњо-Тузланска* с катедром у *Доњој Тузли* при храму Рождество-Богородичном. Од год. 1871. до скора био је митрополитом Зворничко-Дољњо-Тузланским *Дионисије (Илијевић)*.

3. *Митрополија Херцеговачко-Захумска*. Катедра у *Мостару* при храму Св. Тројице. Од 16. априла 1889. г. архиепископ Мостарски, митрополит Херцеговачко-Захумски и ексарх Горње Мизије је *Серафим (Перовић)*.

VII. Бугарски ексархат.

Кад је 1393. године укинут бугарски патријархат, тада је бугарска самостална

црква *делимично*. — а кад је и охридска архиепископија 1767. године укинута, бугарска је црква тада *сасвим* потпала под јурисдикцију цариградског патријархата. Данашњу автокефалност своје цркве извојштила је Бугарска насилно уз припомоћ високе Порте год. 1870 но та автокефалност њена није призната цариградском патријаршијом још ни данас. Највиша црквена власт у Бугарској од тога доба је Св. Синод, који се по потреби састаје у Пловдиву (Филипопољу). Чланови су му сви епархијски епископи а председник му је ексарх бугарски.

Ексарх бугарски митрополит Ловчански Јосиф седи за време у Цариграду.

Епархије бугарског ексархата:

а) *У Бугарској.*

1. *Софијска*, катедра непопуњена.

2. *Доростолска и Червенска*. Седиште у *Рушчуку*. Митрополит *Григорије*.

3. *Варненско-Преславска*. Столица у *Шумли*, митрополит *Симеон*.

4. *Врачанска*, катедра у *Плевни*, митрополит *Константин*.

5. *Трновска* катедра у *Трнову*. Митрополит *Климент*.

6. *Видинска*, привремено управља њоме *Кирил*, бивши митрополит у Скопљу.

7. *Ловчанска*, епархија ексарха бугарског; намесник његов је епископ *Нашанаил*, бивши у Охриду.

8. *Самоковска*. Митрополит *Доситије*, столује у *Самокову*.

б.) *У источној Румелији.*

9. *Пловдивска* (филипопољска), катедра у Пловдиву (Филипопољу) непопуњена.

10. *Сливненска*. За митрополита назначен епископ *Герасије*.

11. *Стаго-Загорска* (образована из неких делова Трновске епархије). Провизорни управитељ јој је архимандрит *Максим* (Пелов).

12. Део бугарске територије (тако зване херманлијске земље и др.) одузете од Адријанопољске митрополије, поверена је *Герасију*, епископу *Херманлијскому*, који је одређен за митрополита Сливненског.

в.) *Епархије бугарског ексархата у Турским земљама, које су без архијереја.*

I. Које су добиле право да се придруже к бугарском ексархату:

1.) Велеска, катедра непопуњена.

2.) Делови епархије *Бустендилске* (делови те епархије који се налазе у Бугарској, придружени су митрополији Софијској).

II. На основу X. чланка фермана добиле су право да могу имати архијереје:

1.) *Скопаљска*. За митрополита одређен је еп *Теодосије*, који је око половине 1890. год. добио берат. да се прими своје наствe

2.) *Охридска*. За митрополита постављен еп. *Синесије*.

III. Признате да имају право на услове X. чланка фермана:

1.) *Адријанопољска*. Управа њена повер ена је архимандриту *Софронију*.

2.) *Дебрска*.

3.) *Пелагонијска*, резиденција митрополитска опредељена је у граду *Битољу*.

4.) *Могленска*. Резиденција митрополита у граду Флорину.

5.) *Воденска* Резиденција митрополита у граду Водену.

6.) *Костурска*; резиденција митрополита у граду Костуру.

7.) *Струмничка*. Резиденција митрополита у граду Струмници.

8) *Мелничка*.

9.) *Серезка*; резиденција митрополита у граду Серезу.

10.) *Неврокопска*, образована из Неврокопскога округа Драмске епархије и делова Самоковске епархије, који остадоше под турском влашћу.

(Наставиће се.)

ИЗЈАВА ПРЕОСВЕЋЕНОГ Г. ЕПИСКОПА ДАЛМАТИНСКОГ
НИКОДИМА МИЛАША
НА ЧЛАНАК:

„НЕЛОЈАЛАН И НЕСОЛИДАН ПОСАО“,

штампан у 29. броју „Српског Сиона“.

Многоштовани госп. уреднице!

Поводом чланка *„Нелојалан и несолидан посао“*, напечатаног у 29. броју „Српског Сиона“ за ову годину, допустите ми замолити Вас, многоштовани г. уреднице, да имате доброту напечатати у истом „Српском Сиону“ слиједећу моју

Изјаву.

Ја дубоко жалим, што се онакав смисао, као што је то казано у поменутом чланку „Српског Сиона“, могао дати ономе мјесту у мом овогодишњем *ускршњем поздраву*, гдје сам ја споменуо Његову Светост преузвишеногa српскога Патријарха. Да ми је савјест била чиста, кад сам оно написао, ја признајем свемогућега Бога за свједока. А да се сваки неспоразум у овоме погледу уклони изјављујем:

1.) да сам ја споменуо Његову Светост, преузвишеног српскога Патријарха, у намјери да покажем, како чак ето и име српскога Патријарха не уступчавају се приводити, тумачећи на свој начин Његове ријечи, да тобоже покажу, како ће унија „do polovice ili najdalje do kon ca budućega stoljeca blagoslovljena i spasonosna istina postati“ — и

2.) да сам ја свагда штовао и уважавао Његову Светост, садашњег преузвишеног српског Патријарха и Његов рад за свету нашу цркву онако исто, као што тај *рад Његов ја и данас искрено штујем и уважавам, и да ни из далека нијесам никада могао ни помислити о каквој привржености Његовој к унији*, због простог разлога, што никаква повода нијесам никада за то имао.

У *Задру*, 22. јула 1891.

Епископ Никодим.

„СЛАВЕНО-СЕРБСКЕ“ НАКАЗЕ У СРПСКОМ ГОВОРУ И ПИСМУ.

(На част Његовој Светости, патријарху српском Ђорђу.)

(Наставак.)

14. Неки књижевници још једнако пишу наказно неке присвојне или имовне придеве, дајући им наставке на сумњиву, тамну или боље рећи ни на какву основу; тако они пишу: „економички“, „етимологички“, „педагогички“, палеографички“, „филологички“, и т. д.

Према наставку ьскъ = ьск-и = *ск-и* имамо облике: брат-*ски*, град-*ски*, рим-*ски*, цар-*ски*, школ-*ски* и т. д. Присвојни или имовни придеви с наставком *ски* замењују присв. или имов. падеж *неодређених* именица, а по томе и присв. над. *множине*, јер се под именом једне ствари разумеју и све друге истога имена, које се у мисли ничим не разликују од оне једне.

Кад се наставак *ски* дода на реч *антропологија*, управо на основу *антропологиј-*, добивамо придев *антропологиј ски*, па тако је и: *анатомиј-ски*, *астрономиј-ски*, *географиј-ски*, *геологиј-ски*, *геометриј-ски*, *гимназиј-ски*, *економиј-ски*, (а не „икономијски, јер се не каже „икономија“ него *економија*),*) *етимологиј ски*, *зоологиј-ски*, *историј-ски*, *минералогиј-ски*, *морфологиј-ски*, *палеографиј-ски*, *педагогиј-ски*, *психологиј-*

*) Добро је „икономија“ по ново-грчком. атицистичком наговору, је та реч дошла од грчке речи οἰκονομία. Ур.

ски, физиологиј-ски, филозофиј ски, филологиј-ски, хемиј-ски, хистологиј-ски и т. д.

Напомена. Неки и најбољи књижевници пишу од неког времена „гимназијски“ без *ј*, па тако и друге придеве: „геометријско“ цртање, „историјска“ расправа, „хемијска“ анализа, и т. д. Ја мислим да је исправније писати: *анатомијски* са *ј* него стегнуто: „анатомијски“ без *ј*. Овако је свуда и у Ђ. Даничића и Јов Бошковића.

Из *Напомене* под 1. знамо, да *с* као што није суштаственн део наставка ьство, јер га нема у сродних језика у томе наставку, на пр. у нем. наст. —*tum*, тако и према наставку ьскъ, енгл. —*ic*, латин —*icus*, фр. —*ique* а нем. —*isch*, осим облика са *с* (*ьск-и, ск-и, брат ски*), имамо облике и без *с*: (*ьк-и, к и*) на пр. рус *ки*, енглез-*ки* енглес-*ки*, француз-*ки* = францус-*ки*, прижь-*ки* = прижь-*ки* = прижь *ки*, витез-*ки* = витеж-*ки* витеш-*ки*, лижь-*ки* = личь *ки*, карловаць-*ки* = карловач *ки* При творби речи, грлени се сугласници *г, к* и *х* претварају (као и пред *е*) у неп чане: *ж, ч* и *ш*, као: лаг ја = лажа, благ-ји = блажи, драг-ји = дражи; сек-ја сеча, тук-ја = туча млак-ји = млачи; дух-ја душа, сух-ја = суша, тих-ји тиши и т. д. И зубни сугласник *ц*, који је најдоцнијега постања, има свој постанак од *к*, па се с тога и слаже у гласовним законима са свим са *к*, на пр. Каменицјанин = Каменичанин, Карловц-јанин = Карловчанин, Ужиц јанин = Ужичанин и т. д. Зубни сугласник *з* имамо двојак: а) *праслављенски* или боље рећи *предсловенски*, прастарога постанка, који се не претвара ни у што, и б) *з* доцнијега постанка, које је поникло на словенском земљишту и које је постало од *г*; те се с тога у речима *витез* и *кнез* у одређеним приликама мења у *ж*, као: витез-ки = витеж ки = витеш ки; кнез-тво = кнеж-тво = кнеш-тво.

Последак је тога, да, кад се на именицу *антрополог* дода наставак *ки*, имамо присвојни придев *антропологь ки* = *антрополож ки* *антропологи-ки*; па тако је и од *геолог геологьки* од *етимолог етимологьки*, од *зоолог зоологьки*, од *историк* историкь *ки* = *исторички*, од *минералог минералогьки*, од *морфолог морфологьки*, од *педагог педагогьки*, од *психолог психологьки*, од *физиолог физиологьки*, од *филолог филологьки*, од *хистолог хистологьки* и т. д.

Тако је и од *ботаника ботанички*, од *глотика глотички*, од *гимнастика гимнастички*, од *граматика граматички*, од *естетика естетички*, од *етика етички*, од *лингвистика лингвистички*, од *литургика литургички*, од *логика логички* и *логично*, од *математика математички*, од *методика методички*, од *музика музички*, од *политика политички*, од *физика физички*, од *фонетика фонетички* и т. д.

На против, од *анатом* је присвојни придев *анатом-ски*, од *астроном астрономски*, од *географ географски*, од *економ економски*, од *палеограф палеографски*, од *топограф топографски*, од *филозоф филозофски* и т. д.

Напомена. Како многи књижевници пишу „систематично“ и „системски“, ваља овде изреком напоменути, да грчку реч *σύστημα* := *систима* или *система*, и остале сличне, можемо казати на два начина: а) или од основе именог или назívног падежа *система* (*системе*), или б) од основе присвојног или имовног падежа *система-т* (*система*), и присв. придев *систематски* (што није *системаћски*, оно је *рђасодично, на доквар*). Према томе није потребно да примамо од којега новијег народа њихов „систем“. — К речима *гимназија* и *филозофија* ваља напоменути, да их не треба писати са *с* место *з*, јер се у туђим речима *з*, између два самогласника, чита као наше *з*, на пр. Авенезер а не Авенесер, Азија а не „Асија“, Азот а не „Асот“, анализа а не „аналиса“, гимназија а не „гимнасија“, епизода а не еписода, катихизис а не „катихисис“, синтеза а не „синтеса“, физиологија а не „фисиологија“, физика а не „фисика“, филозофија а не „философија“ и т. д. И неки народи по својим правописима читају *з*, између два самогласника,

као ми наше *з*; а кад им треба глас *с*, онда пишу *ss*, на пр *васо*, *vassallo* (фр. *vassal* = *слуга*, *вазал*); *classe* = *класа* = *разред*; *professor* = *професор* (значи *јавни учитељ у којој великој школи*, као: у универзитету или у политехници, у академији и т. д. и *назив правих или главних учитеља по гимназијама*); — други удвајају сугласник, кад хоће да је претходни *самогласник* кратак, н. пр. *begreifen*, *begriff* место „begrif“ (испороди и *Gortschakoff* место *ов* у руским презименима). Енглези кад пишу: *Gibbon*, читају: *Гибон*; а кад пишу: *Gibson*, читају *Џибсон*, и т. д (Удвојени самогласници преповучују нам се: у немачком: *aa* = нашем *á*, *ee* = нашем *é*; у енглеском, н. пр. у географији: *ee* = *и*, *oo* = *у*, и т. д).

На против, ако *з* у туђим речима не стоји између два самогласника, може се изговарати и писати као наше *с*, на пр. *condensator* = *кондензатор*; *der conservative*, *conservativo* = *конзервативац* (не може се рећи „конзерватовци“, јер није именица „*конзерват*“, па да је присвојни придев „*конзерватов*“); *consistorium* = *конзисторијум*; *pension* = *пензија* (фр. *pandsion*), *пензиони фонд*; *рензин* = *пенсум* = *задатак бачки*; *universität* = *универзитет* = *свеучилиште*“) и т. д.

15. Неки духовници и стари књижевници пишу још и данас, против организма српскога језика, „христјанин“, христјански“ и т. д. Али као што нико не пише: „Банатјанин“, „Сентјанин“ и т. д, пити коме пада на ум, корену за љубав, да пише: „гвоздјар“, „густји“, „листје“, „честји“ и т. д., него сви пишемо: *Банаћанин*, *Сенћанин* и *гвожђар*, *гушћи*, *лишће*. *чешћи* и т. д, тако треба писати и *хришћанин*, *хришћанка*, *хришћански*, *хришћанство*. (Христ-јанин = христћанин = хришћанин и т. д.).

(Наставиће се.)

СВ. АТАНАСИЈЕ ВЕЛИКИ КАО ПРОПОВЈЕДНИК.

(Свршетак.)

Из прогонства свога писао је Атанасије императору и оправдао се с таким спокојством и таком смјелости, као да се налази на својој архијерејској столици у Александрији. Набрајајући оптужбе својих непријатеља, он их оповргава, као да се ствар тиче доказâ његове невиности.

Нема ничега слаткорјечивијега у преписци његовој с Магненцијем од одговора његова на оптужбу. „Пребацивање о тобожњем покушају мом да против тебе надражим твог блажене успомене брата, имало је у очима клеветника још неког основа. Заиста, ја сам био сретан, што ми је био приступ к њему слободан; он се је заузимао за мене код тебе; он ме је уважавао и поштовао, и често ме к себи призивао Но тога накленог Магненција, — кунем се Богом, а Христос ми је свједок, — никада не познавах! А какав одношај може бити међу непознатима? Шта ме је могло принудити, да пишем такому човјеку? Како би могао почети писмо њему? Да ли с таквим ријечима: хвала ти за то, што си умртвио онога, који ме је обасипао почастима, и чије доброте не ћу нигда заборавити . . . Ја те молим за то, што си лишио живота све оне, који су ме, у Риму, примали врло ласкаво“. . . . У свези с тим, слаткорјечиви епископ наводи много доказа, факата и свједочаба, којима изобличава своје непријатеље у клевети, и, не жалећи ни мало на своје биједе и гоњење, моли само Бога, да Он просвијетли срце Константијево. Но Константије остаде неумољив, и истрага се протегну на пријатеље и на сроднике св. Атанасија па и на оне, који су били једне с њим православне вјероисповијести; то гоњење православних по свом бјесњилу подсјећало нас је на крвопролиће из времена мученикâ. Кроз шест слиједећих година, т. ј у по слеђним годинама царовања и живота Констацијева, св. Атанасије прелазио је из пустиње у пустињу, гдје су га често гонили послани од цара гонитељи. Широке пустиње, без путова и бњака, пустиње,

којима се завршује Горњи египат, — каменити отоци, који се уздизаху изнад потопљених обала Нила, тајанствене развалине, споменици већ и онда древни, а његда нови градови с многим народом, гдје се је било могуће лакше сакрити, него у далекој пустињи, — све је то, напизмјенце, служило уточиштем Епископу — прогнанику, у Египту. Но најмилије мјесто Атанасијево бијаху манастири и пустиња Тиваид. Тамо је он, пролазећи из благословених оаза, гдје су врвиле опште обитељи иноче, у саму голу пустињу, гдје су се спасавали отшелници, оживљавао једне на даљи труд а другима одобравао подвиге њихове, — свуда их поучавајући ријечју, повраћајући често мир, и одстрањујући поводе међусобном незадовољству, које је исто тако обично у пустињи као и у свијету. Отуда је он тјешио неке египатске пресвитере, који су одани његовој ствари, писао је пастирске посланице својој александријској пастви и учене одговоре јеретицима, и одлучивао је од цркве непоправиме њезине гонитеље. Дјела његова преписиваху марљиве руке и разашиљаху се она свима хришћанским друштвима Истока. У својој ћелији остајао је он невидљивим патријархом Египта; њему је служила, њега је скривала, њега чувала његова вјерна војска безгласне пустиње.

Смрт Константинова и кратковремено славље незнабоштва једва, али не за дуго, прекратише прогонство св. Атанасија. Гордећи се стрмљивошћу позва Јулијан с почетка из заточења све епископе, који су прогнани истрагом аријанске странке. По вратак св. Атанасија био је тако свечан, какова римска империја није видела од онда, како су уништени древни тријумфи. Безбројне гомиле народа појурише из Александрије на сусрет свом архипастиру; обале Нила врвише гледаоцима; ријека се узталаса од безбројних лађица, море се на далеко свијетљаше од огња, који је свијетлио са високих кула музеја. И све је то било само један дио оних почасти, с којима је св. Атанасије био примљен у свом отачаству.

Народ му се клањаше као светитељу, као великом човјеку, као заштитнику Никејскога символа, као огради источних цркава; слава имена његова превазилазила је славу побједе незнабоштва, које је с Јулијаном оживјело. А то бијаше узроком, да је тај одступник, видећи у Атанасију лоначену судбу хришћанства, и застрашен његовим утицајем на народ пожурио се, да га удаљи из Александрије у ново прогонство. Указ императорски одиште завишћу, подазрењем и негодовањем на дрскост тога непријатеља незнабошких богова. „Безбожник, вели се у указу о Атанасију, — усуђио се да у нашој држави, крсти још и грчке жене из знатних обители“. Он заповиједа, да се Атанасије прогна не само из Александрије, већ и из цијелог Египта. Патријарх, послије кратког одсуства, повратио се и крио се у самој Александрији, заштићаван љубављу и ћутањем цијеле пасеобине. Истрага у том смјеру показала се бескорисном и кратка вијека, као и сама владавина Јулијанова. Послије његове смрти, која обрадова цијелу цркву, Атанасије би опет повраћен и обасипан разним почастима од новог императора Јовијана, који владаше кратко вријеме.

Посљедње гоњење чекало је Атанасија при Валенту, брапитељу Аријана. Он је још једном био прогнан, и проживио је неколико мјесеца под самим Александријским зидинама, у гробници над могилом свога оца. Али је најпослије земаљска власт морала задовољити жељи народа, који је обожавао свога епископа, те нити је сматрао, да је незнабоштво побјеђено нити хришћанство успостављено, без Атанасија. Он је повраћен био на свој архипастирски пријесто, и од тог времена нису за њега имале никакве важности ни милости ни нерасположење државне власти.

Послије толиких силних прогонстава, он је ипак мирно преставио се на својој столици.

Најчувенији проповједници Истока саставише похвална слова Атанасију. „Слово“ св. Јована Златоуст, које је без сумње достојно свог предмета није дошло до нас. Св. Григорије Назијанзин, својом и сувише сјајном слаткорјечивости, но због свог тужног расположења усљед многих биједа, које

га спаљоше у његову животу, није у стању био с достојном хвалом оцртати строгу једноставност и вриједни, чврсти карактер св. Атанасија. Св. црква прославља његову успомену, не као успомену првих свештеномученика, који крвљу својом засвједочише истину учења Христова, већ као васељенскога учитеља и стуба вјере. Он је утврдио апостолско предање, које је у њему нашло неподмитљива свједока и кроз пола вијека неуморна тумача, који се никада није бојао опасности, нити је клонуо у битци а још мање гордио се својим успјехом.

Сасвим је природно, да у дјелима његовим, писаним под утиском несталности тако дуге борбе, има врло мало моралноучних бесједа; али она правила нравствености, која налазимо у тим бесједама, изложио је св. Атанасије са хришћанском строгости којој се морамо чудити и која се потпуно слаже с цијели његова живота.

Задаћа и позив св. Атанасија састојала се у излагању и обрани догмата хришћанске вјере. Он је превазилазно умове својих савременика и остаје за увијек обрасцем и учитељем православнога проповједника.

Остављајући на страну одушевљено приповиједање његово о својим биједама, које он описује с оним чувством покорности, с којом их је и подносио, оставивши исто тако на страну она мјеста, где је особито силно избила на површину његова непоколебива воља, не треба да тражимо код Атанасија обрасце проповједништва, већ се морамо од њега учити строгој тачности и одређености у излагању догмата. Та савршена одређеност његова одговарала је потребама онога времена, кад је хришћанска вјера, постигавши слободу, страдала од унутрашњих несугласица, када је неопходно нужно било коначно разјаснити и утврдити догмате, који су, истина, одржали побједу над незнабоштвом, но које су у самом крилу цркве још са свију страна оспоравали и темеље им поткапали. С. Атанасије тако је потанко испитивао и претресао сваки појединн дио вјероучења и с таквом консеквенцијом разјашњује тајне вјере, да се јавља као законодавац у излагању истина. Она тачност у избору и ограничавању термина и одређења, она непромјењлива важност богословскога језика, и јесу одлични карактер, својствени Атанасију, и скривају у себи тајну његова авторитета. Потчинивши све хришћанске појмове једној идеји о Суштаству Божијем одбацивши, као грешну, сваку мисао, која се не слаже са цјелином хришћанских истина, и поставивши бездну између Арија и Цркве, он је за свагда обукао православље у оклоп јединства а уједно с тим улио је ревност, увјерење и убјеђење најбољим проповједницима свога времена.

И тако, правда захтјева, да се постави он за главу оне велике епохе. На то му дају право његова својства, важнија од самог проповједништва, а та су: висина духа, сталност у тежњи к једном циљу и важност оних резултата, које је постигао. Рођен за рад и руководство, он ће за увијек остати учитељем и за оне, који га надмашују у приповједништву; од њега ће добивати своје надахнуће, исто тако, као што је и црква добила од њега символ вјере.

Загреб 1891. године.

С руског превео **Јов. Петровић**,
кр. катихета и професор

О ЗНАЧЕЊУ И ДРЕВНОСТИ ДЈЕЈСТАВА, КОЈА СЕ СВРШАВАЈУ ПРИ ОСВЕЋЕЊУ ХРАМОВА.

С РУСКОГ ПРЕВЕО **Григорије А. Николић**, богослов.

По уставу наше св. православне цркве не може се литургија свршавати у неосвећеном храму (Прав. Испов. Д 1. одгов. 107). Овај устав није нов: на њему је печат дубоке древности. Једном се св. Атанасије велики, принуђен крајњом нуждом[1]), усудио поступати про-

[1]) Околности, које су принудиле св. Атанасија да сврши литургију у неосвећеном храму, изложене су у 1-ој његовој Апологији к императору Констанцију. Ево шта о њему осталога, шта говори св. Атанасије у обрану своју:

тив овог устава, и шта је било? . . . Не устезаху се подићи против њега тужбу, у којој се Светитељ оптужује, као да је учинио тежак преступ, — а та околност показује, да се свршавање богослужења у неосвећеном храму забрањивало још у IV. веку. Из овога се јасно види, да је св. црква одавна пазила на освећење храмова; она гледа на то освећење не као на прости обред, који се ограничава једним излевањем благодарних осећаја к Богу за грађење храма, већ као на тајанствено свештенодејство, које даје храму нешто таково, што он пре није имао, које му саопштава ону особиту благодат, у след које благодати храм од обичног здања претвара се у „κυριστιμὸν Θεοῦ“ у нарочито место јављења славе Божије. Из тога саме по себи истичу две последице: 1.) да дјејства, која се свршавају при освећивању храмова нису проста незнатна дјејства, већ као оруђа, која се излевају на храм таковом благодаћу, имају дубоки — тајанствени смисао; 2.) да се у древности освећивање храмова требало свршавати не једним молитвама, него такође и неким дјејствима, која би служила као оруђе с више писпослане благодати на храм. Узевши за основ ове две последице, трудићемо се разгледати: 1.) какво значење имају та дјејства, која се сада свршавају при освећивању храмова, и 2.) да ли су се та иста дјејства свршавала и у древности, другим речима — да ли су то древна дјејства, која се сада свршавају при освећивању храмова? Овакво разгледање предмета, који смо изабрали, не ће задовољити само празну нашу радозналост, него ће нам пружити и дати користи; јер откривши смисао дјејстава, која се свршавају при освећивању храмова, оно нам разјашњује у свести нашој задаће, које нам предлаже под сно лашњим велом Црква у једном од најважнијих њених свештенодејстава, а показавши неразлучну свезу тих дјејстава с првим вековима хришћанства, помаже нам, да се уверимо разумно о њиховом високом достојанству и божанственој важности.

I.

При освећивању храмова сва свештена дјејства већим делом свршавају се над св. престолом, као најважнијим местом у целом хришћанском храму. Цео састав тих дјејстава састоји се у главном из ова три одељка: А.) подизања престола Б.) освећења његовог и В.) полагања под њега св. Моштију.

А.

Св. престо не постаје од руку вештака такав, какав изгледа нашем погледу у освећеном храму; дело је вештака у почетку израдити и утврдити четири стуба, који су основ престолу; последње пак и завршно уређење његово извршује се рукама оних, који свештенодејствују. Јер баш престо у самој светињи хришћ. храма јесте место свето; он представља, и у самој ствари јесте истинити гроб нашега Спаситеља и уједно је истинити престо Његов као Цара небесног [2]) Само пак дјејство уређења престола свршава се на овај начин: Метнувши бели хитон по врх одејанија, ради очувања истог, Архијерej кропи св. водом четири стуба, који представљају четири стране света, и излива у виду крста по његовим угловима кључалу мастику. Та материја, састављена из меких мирисавих материја,[3]) у древности,[4]) била је као средство за утврђење горње даске на угловима престола; сада пак, кад то средство понајвише замењују гвоздени клинци, она се употребљава као символ оне драгоцене масти, којом је Јосиф из Ариматеја помазао свето тело Спаситеља нашег (Сим. Солунски гл. 106). По краткој молитви о том, да Господ, Творац и Установитељ нашега спасења удостоји неосуђено осветити нови храм

[2]) Види: Нов. Скриж. Ч. 1. гл. 2. §. 3. стр. 13 и 14. Над. 1838. г. С. П. Б., где се наводи: Патр. Герман и Сим. Солунски.

[3]) У древности из смирне, злоја и др. —

[4]) Види опис истога обреда у Требнику Гоара: in officio dedicationis templi. —

„Био је дан Пасхе; народа се окупило к'о никада дотле; побожни Императори могу желети, да би у сваком граду било толико Хришћана, колико је било тада народа. Пошто пак црквена беше мало и те уз то беху тесне, то народ подиже вику, желећи, да се искупе (за богослужење) у већој (неосвећеној) цркви. Шта ћу писам чинио, да убедим народ, да од тога одустане, али ме не хтеде ни слушати; народ готов беше изаћи из града и искупити се у пустињи, под ведрим небом, желећи више поднети тешкоћу путовања, него ли провести празник са жалошћу.“ Oper. Ath. Tom. 1. pag. 303. Edit. Paris 1698 anno.

Архијереј полаже на стубове престолну даску, покропивши је предходно, као обично и сваку ствар, која је одређена за свештено употребљавање св водом.[5]) За тим кропи св. водом четири гвоздена клина, и метнувши их у углове трапезе, утврђује исте помоћу свештеносложитеља, чекићима, као оруђем, које је згодно за ову цел а ти се чекићи не избацују на поље јер су за употребу освећени, него се остављају у углу под св. престолом. Да не би при свршавању овога свештенодејства радиле само руке оних, који свештенодејствују, него да би се и њихов ум занимао у побожном размишљању. да би се узносили од видимог к невидимом, од чувственог к духовном, ради тога за све време тога рада поју се псалми: 144-и Возвисѣ тя Боже мой, и 22-ги Гдь пасетъ мя . . .; у првом се опева величанство онога цара, ком се подиже престо, а у последњем између осталога потсећа се на оно, како је пророк, кроз сен и обреде старозаветне провидео новозаветну чашу с небесним пићем на жртвенику који се подиже.

Кад се на тај начин сврши уређење престола, отварају се царске двери; тада Архијереј. окренувши се лицем к верним, и клекнувши с њима заједно, у знак дубоке смирености пред царем небесним, говори опширну молитву. Он се моли с *почешка слично Соломуну* (1. Цар. 8, 23—54) за храм. да Бог, који је без почетка — од искони — и живи у виделу неприступном, ниспошље Духа својега к освећењу његовом и да га испуни виделом вечним, да га изабере себи за становање, уреси божанственим даровима и т. д., и *за лица, која се моле у храму*, да уши Господње буду отворене к молитвама њиховим, да Господ испуни с неба оно, за што га замоле овде на земљи. *За тим у појединостима*, као служитељ нове најсавршеније благодати, принесене нама с неба Исусом Христом, моли већега саршенства и новозаветном жртвенику, да се он прослави више од жртвеника старозаветнога, да бескрвне жртве, које се узносе с њега к небесном Оцу, промишљоцу, донесу нам благодат и освећење с више. Молитвом овом завршује се први одељак расматраног свештенодејства.

Б.

После велике обичне јектеније Свитељ приступа к другом одељку — освећењу уређеног престола У састав овога одељка спадају ова најзнатнија дејства: а.) умивање, б.) миропомазање и в.) облачење св. престола К овом одељку односе се: г.) нека дејства, која се свршавају изван св. престола.

а.) *Умивање*. Кад се у обичном дому човечијем свака из нова подигнута принадлежност његова предходно чисти умивањем, то је тим више нужно, да се нова принадлежност дома Божијега. св. престо, као ново становање славе Божије, као видљиво место невидљивог присуства Божијега, да се и он, пре употребљавања његовог на високо тајанствено дело подвргне такође дејствоу, које очишћава т. ј. умивању. Он се заиста и умива и уз то према његовој важности назначења, умивање је то најважније, потпуно: топлом водом са сапуном.[6]) помоћу губе или у бруса рукама свију оних, који свештенодејствују. Пошто у цркви нема дејстава простих, него се све, што она употребљава, одликује од ствари и дела обичних, и носи на себи печат тајанствености, то и умивање престола као што видимо, просто и првобитно нужно дејство, у рукама св. Цркве обраћа се у свештено и тајанствено: њему се приписује, заједно са чувственим очишћењем значење благодатног освећења, које се свршава силом и дејовањем св. Духа: „Ово (умивање престола), — говори Симеон Солунски — бива на два начина: по чувственом и по разумном, да буде чиста трапеза, кад се умије, и да се освети водом, примајући чишћење од Духом“ (гл. 107). Следеће за тим умивање св. престола вином и во

[5]) Св. водом кропи се свака ствар, која је одређена за свештено употребљавање: св. прква верује, да кроп видљиво кропљење водом, одређена за освећење ствар освећује се на невидљиви начин и постаје назнаном и спасоносном за употребљавање силом и благодаћу св. Духа.

[6]) У грчким требшшима (Goar. Habert.) и у требнику, који је издан за Патријарха Никона (лист 73), одређено је употребљавати сапун при умивању престола. Из описа тога обреда Симеоном Солунским види се, да се употребљавао и у његово време. Такође се то види код Петра Могиле (у његовом требнику) и у требницима Московским (Моск. 1754 г. л. 319, такође 1834 г. л. 95).

дом од руже има исто тако тајанствено значење. По мишљењу Симеона Солунског (гл. 110), ово се свршава као образ мира, које је жена донела на погреб Исуса Христа (Мат. 26, 7—14), а по мишљењу других[7]), мешање вина и воде изображава крв Богочовека, која је изишавши из пречистога ребра Његова заједно с водом (Јов 19, 34), оросила Голготу — тај први жртвеник, кога су образи сада подигнути жртвеници. Умивши престо вином, које је с водом помешано, Архијереј са истом мешавином кропи Антиминс[8]), који ако није освећен пре, освећује се заједно с престолом. Зашто је то кропљење и шта значи оно? Судећи по првобитном назначењу Антиминса — замењивати авхијерејско освећење престола, над њима треба да се свршавају сва она дјејства, која се свршавају над самим престолом: природно требало би да се свршава и умивање; али како материја из које се састоји Антиминс не може поднети умивања, јер би се оштетио, то се он не умива потпуно, него се само кропи; кропљење, у овом случају, очевидно има ону силу и оно тајанствено знамење, као и потпуно умивање.

6.) *Миропомазање.* „Ово дјејство, по речима св. Дионисија Ареопагита, састав-

[7]) О служ. и чинов. прав. црк. стр. 249 изд. 2. С П. Б. 1819 г. —

[8]) Свилено платно, на ком је изображено положење тела Христова у гроб, које се раширује под св. даровима на престолу. —

ља начело, суштину и извршну силу[9]) у делу освећења престола. У истом делу, састав мирисавог мира не само да образује собом, него и на самом делу завршује у себи животворан мирис духовних дарова.“ Пази да не гледаш ово миро као просто, закључује о свећеном миру св. Кирил Јерусалимски. Јер као што хлеб у Евхаристији после призивања св. Духа није више прости хлеб, него тело Христово: тако и св ово миро није више просто, нити, ако би ко рекао, оне и после призивања, него је дар Христа и Духа св.; присутношћу божанства његовог постаје ваљаним.[10]) По овом нужно је мислити, да због тајанственог помазања престола св. миром, потпуна сила св. Духа засењава и освећује га. Тајанствени печат миропомазања полаже се на три места на површини престола (а тако исто и на Антиминсу, јако се освећује заједно са престолом) — онде на име, где за време Литургије треба да стоји Евангелије, дискос и чаша; полаже се на стубове престола, на средину и на бокове, да би био освећен одасвуда. При сваком дјејству помазања најстарији јерихон кличе: *комимлх!* да би побудио пажњу оних, који су ту Светитељ пак говори: *аминдуја!* реч, која изражава усхићење због духовног помазања.

[9]) О прки Јерархији гл. IV. § 12 стр 82. Моск. 1787.

[10]) Поуч. Тајновођ. III. стр. 451. С. П. Б. 1822 г. В. Прав. Испов. D. 1 питање и одговор 104.

(Наставиће се.)

СЛАВСКА РЕЧ*)

НА ДАН ПРЕПОДОБНЕ МАЈКЕ НАШЕ АНГЕЛИНЕ

30. јулија 1891. године

У ЦРКВИ МАНАСТИРА КРУШЕДОЛА

НА ЛИТУРГИЈИ ГОВОРИО

јеромонах **Сергије Попић.**

Побожни Христијани, драга браћо!

Нит један народ нема тако *светлих, тако узвишених црквених и народних светковина* као што их има српски народ; ретко који народ има толико *светих споменика* својих рођених, као што их има српски народ — а нема споменика у нас, да није везан за *име српско!*

И манастири наши, драга браћо, јесу *светли споменици српске славе и величине,* које основаше и подигоше свете деснице краљева царева и деспота српских, *уздоника Божијих!*

Српски се народ свагда показиваo достојан

*) Ову беседу, сходну свечаности и слави, којој је назворена, донесе нам у препису и даде пријатељ један и сарадник листа нашег са жељом, да је у листу овом нештампамо — што ми ево радо учинисмо. *Уред.*

тих својих светих споменика и задужбина, јер их је бранио од навале турске и напасти сваке; и крај порушеног огњишта светиње српске био је будан чувар свете вере своје православне и имена српског, док је порушене задужбине дизао из пепела. Крст часни и молитва, сважила је њежнички народ српски, те је сачувао прадедовску веру своју православну, име српско и светиње своје!

И данас смо се, драга браћо, сакупили сво у овај свети храм, у ову српску задужбину — *„царску лавру и обитељ“* (као што је називаше наши стари) да се поклонимо гробу мајке наше Анђелине, да се поклонимо блаженим сенима светлих оснивача ове свете обитељи. Кад видимо у овом светом храму у изобиљу броју великих и малих, богатих и убогих, па и браћу из дальних крајева, који дођоше да с нама заједно приналге вопгаиницу код гроба мајке наше Анђелине, над гробовима оснивача крушедолске лавре; па кад знамо, да нас је све овде и свуд здружила хришћанска љубав, која нас је и довела у овај свети храм; па слушајући молитве свете и песме слатконевне, како нам узвишују и ову данашњу свечковину нашу: чини ми се заиста и сам Бог са небесних висина погледа на нас и молитве наше слуша, које му смерни и побожни шаљемо пред престо небесни!

Читамо у Светом Писму, како је у оно старо доба премудри цар Соломон сазидао највећи и најлепши храм Божији на земљи, и како се народ у храм тај скупљао и побожан молитве молио, и у молитвама просио од Бога помоћи у време глади, у време болести, суше и неродице и других јада и незгода...

С том истом намером и стари су наши оснивали и подизали цркве и манастире, вечне куће, задужбине и овога и онога света. Па има-ли, богољубни христијани, што пријатније и лепше него *кад смо сви као браћа — као синови једног оца* скупљени ево овако у храму Божијем на молитви: да се сви једномишљено, једнодушно помолимо Богу, небесном творцу, створитељу свега света и сведржитељу и највећем нашем добротвору, Оцу нашем небесном, који господари целим светом, и броји дела наша и пише у књигу вечну, и суди ће сваком по правди — по делима!

Зато и ти, Србине брате и Српкињо сёле, чувајте светиње своје: име српско и свету веру своју православну, свети завет и аманет својих отаца и праотаца! Не дај, Србине брате, христијанине, што је твоје од старина да *буде понижено* пред светом, презрено и заборављено; не дај, *да код тебе жива, плачу празни храмови наши са твога немара*! Послушај глас звона, како те зову и подсећају да похиташ у цркву на службу Божију на молитву: да се помолиш Богу. У цркви ћеш најпре у бёди и невољи утешити ојађену душу своју; у цркви светој ћеш очеличити православно српско срце твоје, пак ћеш моћи, свак и свуде, одолети свима патњама и невољама овога света!

Чувај огњиште и тековину дедова својих, јер непријатељ се радује пропасти твојој. Не негуј у срцу свом злобу и завист, нелогу и раздор, јер много је и премного српских домова с тога нестало и траг им се затрпо; не чини ником криво ни на жао; не отимај туђе! Радимо сви и све онако, као да сутра очекујемо страшни суд, да спремни изађемо пред Господа, безмитног судију вечног, са делима нашим. Јесте, браћо и сестре: радите, као да ћете живети до века, а Богу се молите, као да ћете *вечерас* умрети!

Гробље, и гробови, подсећају нас да смо кратка века — маловремени од овог света; подсећају нас на *једнакост људску, да смо сви пред Богом равни*: *свевидеће око Божје види и у тами наша прикривена дела!*

Па каквим именом, драга браћо, да назовемо онога, који бежи од молитве, који бежи од цркве, од дома Божијег, који не слуша реч Божије? То је, прости, Боже, греха — да речемо:

„То је душа ђаволу продана —
Том сатана пута показује!“

И могу-л и таки људи, који беже од цркве, који презиру цркву и њене свете установе, имати у себи, у срцу, у души својој и искре осећања благодарности спрам Бога и људи, који њима добра учинише?

Не, не могу. У срцу њиховом нема осећања ни за шта!..

И нема ваљда у свем *богатом врту хришћанства* лепшег и племенитијег цветка од *цветка благодарности*. Та, може-ли бити веће радости и утехе за стара изнемогла родитеља, него кад га добра и благодарна деца пољубе у руку сусталу, изнемоглу, која се мучила и савијала око најмилијег блага свог: око њих, дечице своје! А тешко оној деци, која су неблагодарна својим родитељима и нису достојна благослова родитељског: тешко сину, тешко ћери, на ком

и на којој не остане благослов иза родитеља својих! На кога кане суза родитељска, тога срећа никад срести ни загрлити неће; нема, браћо, тежег камена од клетве родитељске: земља се распада, на коју неблагодарна деца наступе, клетва их прати на сваком кораку!

Али, грех пада и на душу родитељима, који се не брину и *не одгајају децу своју у духу побожности, у духу страха Божијег*, него их пусте да одрасту у сујеверји и безверју, те окрену злим путем и опаким. Лутајући по тим рђавим путевима, доспевају а пре а после да труну због рђавих дела и веђла — по мрачним тавницама! . . .

Зато, народе српски и браћо, *обгрлите свим жаром љубави своје свету цркву и школу* које светле путе показују у свету веру православну и упућују у просвету народну, и воде нас свакој срећи овог света а по смрти к блаженству и насељу рајском! Походите у побожности свете обитеље, манастире наше, и у њима се од срца Богу помолите за срећу и здравље своје и свих својих на дому!

Дичимо се кретом часним и лепом вером нашом православном!

И помолимо се сад Богу за дуг живот и здравље премилостивијешег нашег цара и краља Франц-Јосифа I.; за дуг век и здравље свјатијешег патријарха Георгија, оца нашег; за срећу и напредак цркве и народа, и за дуг и богоугодан рад и свете обитељи ове, лавре крушедолске, и за све и за сва — нак ће нас свуд и увек с небесних висина *пратити благослов Божији*. ***Амин!***

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

— (**Епархијска скупштина бачке дијецезе.**) Његова Светост, Патријарх српски г. Георгије Бранковић, као управитељ бачке епархије, *издао* је позив за састанак епархијске скупштине бачке дијецезе, која ће се држати у Новом Саду 20. августа (1. сент.) о. г. *Дневни ред епархијске скупштине* ово је: 1.) Призивање св. Духа у саборној цркви новосадској у 9 сахата пре подне. 2.) Састанак чланова епархијске скупштине под председништвом најстаријег члана. 3.) Избор изасланства, које ће Његову Светост г. Патријарха као председника у седницу позвати. 4.) Отварање седнице. 5.) Предаја веровница изабраних чланова. 6. Избор оверовног одбора. 7.) Извештај оверовног одбора. 8. Конституисање скупштине: а.) избор подпредседника; б.) избор перовођа. 9.) Извештаји: а.) епархијске конзисторије; б.) административног одбора; и в.) школског одбора. 10.) Избор одбора за дневни ред. 11.) Решење о броју чланова у појединим одсецима епарх. управе. 12) Избор кандидационог одбора. 13.) Предлог кандидационог одбора. 14) Избор чланова епархијске управе на упражњена или новоуспостављена места. 15.) Избор бележника епархијске управе. 16.) Предлози епарх. административног одбора: а.) о умношењу канцеларијског особља; б.) о оснивању епархијског фонда; и в.) о наплати епарх. ексактора. 17.) Предлог о задању епископске резиденције у Новоме Саду. 18.) Предлози појединих чланова, који су председнику најмање за 24 сахата пре састанка скупштине поднесени — према извештају одбора за дневни ред. 19.) Изашиљање четворице чланова ради оверовљења скупштинског записника. 20.) Затварање седнице.

— (**О митрополном песнику владици Лукијану Мушицком**) има у 20. броју „*Завора*“ ова занимљива црта из живота му: „Владику Мушицког позову да освешта једну нову цркву. С њиме пође још неки официри као гости. Због врлети (то је било у горњо карловачкој дијецези) није се могло до те цркве доћи на колима, него су сви на коњима ишли. . . . Црква је била посвећена св. Николи, и на служби, при возгласима, свечано се спомињало име оца Николаја. После неког времена дође владици неки стран пуковник, пореклом Талијан, и изјави му, да долази као царев комесар да испита владику, како је смео у цркви спомињати руског цара Николаја. Владика се зачуди, и у томе чуду, место одговора, отпро изговори неколико стихова из Хорација. Пуковник, који је, тако рећи, био заљубљен у латинске песнике и у њима највеће задовољство налазио, изговори десетак стихова из Виргилија. Владика му одмах одговори са сходним, за своју одбрану, стиховима из Овидија.

Разговор се почне о латинским постама, и Мушицки отвори читаво предавање о њима тако, да је пуковник у својој радости повикао: „Ви сте први, кога сам у мом животу нашао, да разуме Хорација боље од мене!“ За тим отворе књиге; пуковник је питао и свако владичино тумачење пажљиво бележио. Кад је прошло време ручку, владичин слуга уђе полагано у собу, па кад види да га они нису ни погледали, опет изађе, и онима што су напољу чекали рекне: „Ови не мисле данас ручати. Зло ће бити за нашега господина; жестоко се свађају на латинском језику, а пуковник све пише шта владика говори.“ Тако је тај пуковник неколико дана испитивао владику о латинским постама, и као какав добар ученик све записивао шта му је владика говорио и објашњавао. Кад га је владика запитао: „Кад ћете почети посао, због кога сте дошли?“ пуковник му одговори: „Ах, ја сам већ јавио у Беч, да је све оно пакосна клевета, што је о Вама достављено, и да таквога владике, као што сте Ви, нема у читавој царевини.“ (Ово је причао песнику Љубомиру П. Ненадовићу покојни Јаков Димшић, члан касације, који је онда био секретар код владике Мушицког.)

СРПСКОМ СВЕТУ!

Ове године навршује се *двадесет и пет година, од кад срп. црквено певачко друштво у Вршцу постоји*. Још 1865. год., када се вршачка омладина са прве уједињене скупштине натраг повратила, почела је одмах с јесени те исте године певачку задругу склапати, имајући пред очима цел: да удруженјем и заједничким силама када буде приновљена, моћи ће до леног резултата доћи; а са својим вештачким и хармоничним певањем, моћи ће пак да уденша венац народном и црквеном певању. И већ подузеше ондашњег срп. младог нараштаја исте још године поче да хвата дубљег корена. Родољубље и свест вршачких грађана не само да му живот и опстанак даде, већ га гаји и одржава пуних двадесет и пет година, и као што видимо, друштво још неуморно служи својој цркви и народу.

Са пуним правом може се данашње вршачко срп. црквено певачко друштво сређним сматрати, што је четврт века дочекало. С тога се и показала жеља вршачког срп. грађанства, као и жеља певачког друштва, да се на достојни начин прослави двадесетпета година не само од свога постанка, већ и свог непрекидног рада.

Певачки управни одбор, са одобрењем пев. скупштине углавио је: *да се дана 15. и 16 авг. о. г. на вел. Госпођу прослава одржи*; а обавиће се овим редом: 1., У очи дана прославе, у среду 14. августа, дочек гостију са стране; 2., На дан прославе, у четвртак 15. августа у 10. сах. у јутру св. литурђија са благодарењем, по подне у 1 сах. банкет, а у вече свечана беседа са игранком, на којој ће сва пријављена певачка друштва заједнички певати; 3.) У петак 16. августа биће излет на брдо а у вече дилетантска позоришна представа.

У то име част нам је позвати све српске певаче, пријатеље, познанике и сваког брата, да нам дође и учесник при прослави нашој буде.

Молимо сваког брата и пријатеља, да нам свој долазак за времена јави, како би се одбор могао побринути за угодне станове.

У *Вршцу*, на св. Пантелију 1891.

Стеван Марјановић, друштв. тајник. **Др. Светозар Васић,** председник.

ЗАХВАЛА.

И овим путем топло се захваљујем *братству манастира Кувеждина*, које ме је за последње две године мога школовања у св. Боговији карловачкој са *педесет форината* годишње потпомагало.

У *Карловцима* 26. јула 1891.

Трифун Бугарски, свршен богослов.

ПОЗИВ НА ПРИЛАГАЊЕ

ЗА ГРАДЊУ

ЦРКВЕ У ТРЕБИЊУ У ХЕРЦЕГОВИНИ.

Српска православна црквена *општина у Требињу* у Херцеговини почела је да гради *цркву* на развалинама старих српских манастира. Црква је већ до пола готова. Пошто пак општини не достају средства да доврши градњу, то је изаслала два своја члана: г. г. проту *Саву Пјешчића* и *Стеву Перовића*, да *по српским местима* у Аустро-Угарској купе добровољне прилоге на поменуту цел. Речени изасланици имају од више власти државне дозволу за купљење прилога. Обраћамо пажњу српских родољуба на ове изасланике и молимо браћу и пријатеље Српства и православља, да

притеку у помоћ нашој сиромашној али честитој браћи у кршној Херцеговини, с којом се ми вазда дичимо Добровољни прилози на поменуту племениту сврху могу се слати и на г. *Стевана Черовића*, председника срп. прав. црквене општине у Требињу, у Херцеговини. Помозимо својски и искрено браћи Херцеговцима, да у Требињу дограде своју свету богомољу!

ЧИТУЉА.*)

(† **Александар Павловић**) *иерох самошки* и мест.заступник протојерејски, преминуо је после дугог боловања у 72-ој години живота свога у Самошу 22. јула о. г., а сахрањен је 23. јула о. м. Овај народни свештеник бавио се много *књижевним радом*. Колико је нама познато, писао је у наше духовне листове и превео је „*Златоустове Беседе*“, које је издала књижара Браће Јовановића у Панчеву. Осим тога превео је с немачког и Чокеов религиозни спис: „*Часови за побожна размишљања*“ („Stunden der Andacht“) и издао је био позив на претплату на то дело, али га због слабог одзива није могао штампати. Неколико чланака из тога списа у његовом преводу изишло је у „*Гласу Истине*“. Молимо пријатеље покојникове, да нам више што саопште о животу и раду вредног покојника. За сад пак износимо из опроштајног говора пријатеља покојниковог г. *Лазара Захаријевића*, адвоката из Панчева, овај одломак: „Неумитна смрт увек остаје у победи над животом. Њом све пропада, што је земно. Невидљива душа, та искра вечног божанства не подлежи смрти, она се сели у вечност Али без душе нема живота. Но има у животу још нешто, чиме смрт не располаже. А то су добра дела, леп глас. Душа векује на небу, а добра дела на земљи. Добра дела нису кадри беспристрасно и достојно оценити и пресудити смртни савременици. Добра дела су над смртнима узвишена Њих само историја опажа и граби из заборавности, оцењујући их беспристрасно и по заслузи, и вртећи их у своје редове, да их преда и најпознијем потомству. Та вера у беспристрасни суд историје бодрила је и тебе покојниче на рад, у ком си до смрти истрајао, не обзирући се на суд твојих савременика, који ти осим незаслужених непријатности, ништа друго за твој корисни рад пружити не умедоше. Уздање твоје у историју не ће те преварити. Историја ће према твоме раду бити праведна. Отргнуће име твоје од заборава. А куд ћеш веће награде? Утрућен раденије за цркву и народ, лепкај сад мирно и спокојно. Дуг си твој одужио у сваком погледу. Као твој поштовалац и пријатељ не од јаве, него још од детињства свога, пратим се с тобом болним срцем. Немам достојног пријатеља, којим би испунио у своме срцу празнину, што је та твојом смрћу учини. Заверавам ти се, да ћу те у лепом спомену задржати док живим“.

*) Да бисмо могли у овој рубрици достојно испратити на онај свет сваког преминулог свештеника, молимо лепо пријатеље овога листа, да нам саопште смртне случајеве, који се догоде, и да нашему по коју реч из живота дотичног покојника.

Уредн.

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

(Молимо поштоване писце, уредништва српских листова и издаваче књига да нам своја издања *на приказ* достављају. Молимо тако исто славна уредништва, да нам своје листове *у замену* шаљу.)

— **Историја светосавског манастира Ковиља**, *храма св. аранђела Михаила и Гаврила у богогојаемој старини бачкој, са приступом о чину монашком у опште и у Срба*. Написао *Мирон Ђорђевић*, игуман и настојатељ свето-аранђеловског манастира Ковиља. — У Новом Саду 1891. *издање манастира Ковиља*; штампарија др Павловића и Јоцића. — 8-на, стр. 237. — Књига је ова посвећена Његовој Светости српском патријарху г. *Георгију Бранковићу* као постријнику и пређашњем архимандриту ковиљском, чија се слика налази на почетку књиге. Књига ова доста је опсежна и многи важни податци у њој послужиће као добра грађа за нашу историју. Садржина јој је ово: I. О православном монаштву и манастирима у опште; II. О српским манастирима и калуђерима; III. Манастир Ковиљ: а.) постање манастира Ковиља; — б.) првобитна стара црква манастирска; в.) садашња црква; — г.) манастир Ковиљ и народни покрет 1848 и 1849; — д.) рушење старе цркве; — е.) економски развитак и стање братства од 1870 до 1891; — ж.) занимање братства; — з.) старинске књиге и утвари; — и.) пострижници калуђери и настојатељи ман. Ковиља; — и ј.) пострижници ковиљски, који су у животу. — У књизи се налазе, осим патријарховог лика, још 7 слика, и то: слика старе првобитне цркве, на садашње цркве и келија манастирских, капеле св. Параскеве, архимандрита Јована Рајића, игумана Мирона са братством и ученицима ман. Ковиља, и план манастирског земљишта. — Нека је хвала г. игу-

ману *Мирону* на труду, што нам је тако лепо и опширно описао манастир Ковиљ. Ваљало би тако да се опишу и остали наши манастири и њихове знаменитости.

— **Карловачко Владичанство. Прилог к историји српске православне цркве.** Написао **Манојло Грбић**, катихета и професор српске учитељске школе у Карловцу. **Друга књига**: *Наставак црквене историје карловачког владичанства из другог дијела прве књиге, а то: од 1741. па до 1784. године; даље за владика: Павла Ненадовића, Данила Јакшића, Јосифа Стојановића и Петра Петровића.* — У Карловцу, штампарија Карла Хаунтфелда, 1891. — Велика осмина, стр. 332. — *Са сликом владике Данила Јакшића.* — Овој књизи је цена изван претплате 1 ф. 50 н. и може се добити као и прва код писца у Карловцу (Karlstadt, Kroatien). Од прве књиге има писац још 200 комада. — И ова друга књига историје владичанства горњокарловачког израђена је исто тако изврсно и занимљиво као и прва, и ми је можемо најтоплије препоручити нашим читаоцима. Писац је за историјски део додао књизи овој још и: Уређење епархијских Конзисторија и митрополитске Апелаторије, на *Деклараторију* од 16. јула 1779. („Rescriptum Declaratorium Illyricae Nationis“ oder das „Erläuterungsrescript“) и *Конзисторијалну Систему* од 5. априла (25. марта) 1782. и касније наредбе и уредбе, којима је местимице измењена. — Писац није могао да са овом другом књигом завршн цело своје дело, него ће изићи још и трећа књига. Ево како он то казује: „А сад ме ево са скромном изјавом, да овијем завршујем ову своју другу књигу. Приређујући рукопис за штампање ове књиге, нашао сам врло много података, које нијесам никако смио изоставити, него сам их употријебио, и с тога се ова књига на толико раширила, да ми остали рукопис никако не може стати у одређени оквир од 20 арака, све да не штампам Декларацију и Конзисторијалне Системе. А потпуно сам увјерен, да ништа није на одмет, што је у овој књизи штампано, па се надам, да ће ми и моји цијењени претплатници и сви читаоци великодушно опростити, што сам их ево на овај начин преварио. Јест, преварио сам ево, али не од зла срца, већ у племенитој намјери, јер рад сам да све кажем, што је важније, па се тога „важнога“ ево много напизало, а вјерујте, да сам много и много изоставио. — И с тога овијем наглашујем, *да ћу даљу историју овога владичанства наставити у трећој књизи*, која ће бити слика и прилика својијех старијих сестара, па макар била у неколико и недостаћа или шваграша, то јест, макар била и помања. И чим ми претплатници поруче, да желе и трећу књигу — ја ћу је одмах и штампати, јер са неким допунама већ ми је и за њу готов рукопис“. — Желимо вредноме писцу лепа одазива и успеха и са треће књигом!

ОГЛАСИ.

Ад Бр. АО. 204.
ех 1891.

110 **Стечај.** 1—1

Расписује се стечај на *бележничко место епархије бачке* у Новом Саду.

Компетенти имају своје, са сведоџбама о способности и досадашњем службовању инструисане молбенице, путем епарх. административног одбора бачког, главној скупштини епархије бачке, најдаље до 18. (30.) августа о. г. поднети.

У *Н Саду*, 3. (15.) августа 1891.

Георгије Бранковић,
Патријарх Српски, као управитељ епар. бачке.

111 **СТЕЧАЈ.** 1—

Ради попуњења једног учитељског места на вероисповедној школи у *Деноти* отвара се овим стечај.

Плата учитељска је у готовом новцу 200 ф., 40 меци жита, $4^1/_2$ ланца земље, на коју учитељ порез плаћа. Учитељ је дужан осим школског предавања, повторну школу држати и у цркви певаџ бити и при погребу суделовати. Првенство имају они, који су и мађарски испит положили. Молбенице се шаљу на преч. конзисторију. Рок стечаја је до 1. (13) септембра о. г.

Денота, 30. јула 1891.

Радослав Стојановић, пр. перовођа. **Ђорђе Трњанац,** председник.

Е. бр. 504.
К. 347 1891.

СТЕЧАЈ. 112 1—3

Овим се расписује стечај на два упражњена стипендијска места по 105 ф. из закладе пок. Петра Божића

Стеченици имају доказати:

1. Да су Срби православне вере,
2. да су сиромашног стања,
3. да су последњу школску годину с врло добрим успехом свршили,
4. да су душевно и телесно потпуно здрави.

За питомце могу изабрани бити само они, који су из епархије темишварске, а међу овима имају првенство, који су у Араду рођени.

Молбенице се имају у року од 30 дана, рачунајући од првог уврштења овога стечаја потписаној конзисторији поднети.

Из конс. седнице, држане у *Темишвару* 24. јула (5. авг.) 1891.

Епарх. конзисторија темишварска.

Бр 158. — 91.

СТЕЧАЈ. 96 2—3

У смислу правила задужбине Атанасије П. Гереског расписује се овим стечај на два штипендијска места по 150 ф. на годину.

Ову штипендију уживају само ученици ове гимназије, Срби православне вере из земаља угарске круне, но нису искључени ни Срби православне вере из Њеча, Трста и краљевине Далмације.

Молитељи имају поднети своје молбенице потписаној управи гимназијској најдаље до 8. (20.) септембра о. г. и прикључити им школске сведоџбе од последње две године, сведоџбу сиромаштва, сведоџбу лекарску и крштено писмо.

Примедба. Осим тих штипендија издаје се сваке године из прихода од светосавских беседа прилог четворици сиромашних ученика ове гимназије по 100 ф. а десеторици по 80 ф.

У Новом Саду 2. (14.) августа 1891.

Управа сеп вел. гимназије.

140

СТЕЧАЈ. 2—3

На упражњено место *пароха у Пргову*, са платом VI. разреда, овим се стечај отвара.

Који желе место то получити, имају своје ваљано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежног им протопресвитера до конца месеца августа о. г. овамо поднети.

Из седнице консисторијалне у *Карловцима* 23. јула (4. августа) 1891. држане.

Архиђецезална Консисторија.

2—2

Школска објава. 99

Уписивање ученица *у сремску вишу девојачку школу у Панчеву* за идућу школску 1891—92. годину почиње 31. августа и траје до 4. септ. т. г. по нов. календару.

У ову школу примају се девојчице, које су навршиле 10 ту годину живота свога а свршиле су четири разреда основне народне школе најмање са довољним успехом, или које на пријамном испиту покажу толико успеха, колико се тражи од ученица четвртог разреда осн. нар. школе.

Ученице, које први пут у овај завод ступе, плаћају 1 фор. уписнине а осим тога плаћа се у име школарине годишње 5 фор. Сиромашне а добре ученице, ако своје сиромаштво званичном сведоџбом искажу, могу бити од школарине ослобођене.

При уписивању има се показати крштено писмо, школска сведоџба од последње године а осим тога има се исказати, јесу ли детету у своје време каламљене кравље богиње.

У *Панчеву* 3. (15.) августа 1891.

Светозар Дамјановић,
управитељ.

Бр. Е. 97.
К. 93. ex 1891.

ЕДИКТ. 90 3—3

У бракоразводној парници Милана, рече Милована Мијатовог из Суботице, против супруге му Ирине рођ. Бакалић, којој је место пребивања непознато — овим се позива иста Ирина рођ. Бакалић, да у року од 60 дана, рачунајући од првог публиковања едикта овог, или лично подписаној консисторији предстане, или место садашњег свога пребивања пријави, јер ће се у противном случају против ње поднута бракоразводна парница, и без њезиног учешћа, по постојећим законима решити.

Из консисторијске седнице епархије бачке, држане у Новом Саду 9. (21.) јулија 1891.

Консисторија епархије Бачке.

93

СТЕЧАЈ. 3—3

На новоустановљено *учитељско* место у српској православној *основној сентомашкој* овим се стечај расписује.

Годишња учитељска плата износи: 500 фор. и 100 фор. у име накнаде за $4^1/_2$ јанца јарошке земље; даље стан у натури или за исти 200 фор.; за 3 хвата дрва 54 фор.; за 3 хвата сламе (учитељски зимни огрев) 30 фор; за писаћи прибор 15 фор.; за школску послугу 30 фор. и на поклетку 40 фор. за школски огрев.

Изабрани учитељ дужан ће бити све школском уредбом прописане предмете у оним разредима, које му местни школски одбор додели, предавати и у цркви за једном певницом појати.

Молиоци, који ово место добити желе, нека се надуже до 31. Августа (12. Септембра) о. г. са добро инструираним молбама на овоместни школски одбор обрате.

Из седнице местног школског Одбора, држане у *Сентомашу* 21. Јула (2. Августа, 1891.

Јован Стојановић,
перовођа шк. одбора.

Лаза Кајански,
председ. шк. одбора

С. О. 966.
399. ex 1891.

СТЕЧАЈ. 91 3—3

Саборски одбор намерава упражњено, највишим кр. рескриптом од 10. августа 1868. год. установљено *место надзирателя нар. цркв. добара*, с којим је скопчана годишња плата од 1200 фор са годишњим паушалом од 400 фор. на дневнице и пут, привремено попунити.

Надзиратељ добара има бити у струкама економије научен и испитан и рачуноводству вешт.

Позивају се дакле сви они, који ово место добити желе, да своје ваљано инструиране молбенице саборском одбору у Карловцима најдаље до 19. (31.) августа т. г. поднесу.

У *Карловцима* дана 16. (28.) јула 1891.

Председништво саборског одбора.

Бр. К. 170.
ex 1891.

СТЕЧАЈ. 85 3—3

Отвара се по ново стечај на парохију III. класе у *Бурбеву*, с тим, да је дана 4. (16.) октобра 1890. под бр. $\frac{\text{E. 351.}}{\text{K. 319.}}$ ex 1890 расписан стечај ван крепости стављен и уништен.

Компетенти имају своје правилно устројене и довољно биљеговане молбенице путем својих предпостављених власти, подписаној конзисторији, најдаље до 1. (13.) септем. о. г. поднети.

Из конзисторијске седнице епархије бачке, држане у *Новом Саду* 9. (21.) јула 1891.

Конзисторија епархије бачке.

Бр. К. 171.
ex 1891.

СТЕЧАЈ. 87 3—3

Расписује се стечај на парохијско место I. разреда у *Чуругу* са применом 29. §. lit. Д. одс. I. прев. кр рескрипта од 10. августа 1868 год.

Компетенти имају своје добро инструјиране и довољно биљеговане молбенице путем својих предпостављених власти, подписаној конзисторији најдаље до 1 (13.) септ. о. г. поднети.

Из конзисторијске седнице епархије бачке, држане у *Новом Саду* 9. (21.) јула 1891.

Конзисторија епархије бачке.

Бр. Е. 213.
ex 1891. К. 167.

СТЕЧАЈ. 88 3—3

Расписује се стечај на *баконско* место у *Сомбору*.

Компетенти имају своје добро инструјисане и биљеговане молбенице, путем својих претпостављених власти најдаље до 1. (13.) септембра о. г. потписаној конзисторији поднети.

Из конзисторијске седнице епархије бачке, држане у *Новом Саду* 9. (21.) јулија 1891. год.

Конзисторија епархије бачке.

Бр. Е. 122.
ex 1891. К. 107.

СТЕЧАЈ. 82 3—3

Расписује се стечај на празно место системизованог парохијског и моћника IV. класе у *Жабљу*, с тим, да се на томе месту налази за сада лични помоћник јереј Павле Алексејевић, као привремени администратор.

Компетенти имају своје добро инструјиране и довољно биљеговане молбенице, путем својих предпостављених власти конзисторији овој најдаље до 1. (13.) септембра о. г. поднети.

Из конзисторијске седнице епархије бачке, држане у *Новом Саду* 9. (21.) јула 1891.

Конзисторија епархије бачке.

Бр. Е. 122.
ex 1891. К. 107.

СТЕЧАЈ. 83 3—3

Расписује се стечај на место протопресвитератског капелана у *Жабљу* са платом опредељеном у 23. §. lit. Б. I. најв. кр. рескрипта од 10. августа 1868.

Компетенти имају своје добро инструјисане и довољно биљеговане молбенице путем својих предпостављених власти подписаној конзисторији најдаље до 1. (13.) септембра о. г. поднети.

Из конзисторијске седнице, држане у *Новом Саду* 9. (21.) јулија 1891.

Конзисторија епархије бачке.

К. 169.
ex 1891.

СТЕЧАЈ. 84 3—3

Расписује се по ново стечај на упражњено парохију I. разреда у *Товаришеву*, с тим, да је пређашњи, дана 4. (16.) октобра 1890. бр $\frac{\text{E. 409.}}{\text{K. 309.}}$ ex 1890. расписани стечај ван крепости стављен и за ништав проглашен.

Компетенти имају своје добро инструјиране и довољно биљеговане молбенице, путем својих предпостављених власти најдаље до 1. (13.) септембра о. г. подписаној конзисторији поднети.

Из конзисторијске седнице епархије бачке држане у *Новом Саду* 9. (21.) јула 1891.

Конзисторија епархије бачке.

Бр. К. 173.
ex 1891.

СТЕЧАЈ. 86 3—3

Отвара се стечај на празно парохијско место V. разреда у *Пивону*.

Компетенти имају своје ваљано инструјиране и довољно биљеговане молбенице, путем својих предпостављених власти најдаље до 1. (13.) септембра о. г. подписаној конзисторији поднети.

Из конзисторијске седнице епархије бачке, држане у *Новом Саду* 9. (21.) јулија 1891.

Конзисторија епархије бачке.

Ad Е. 193. 89
ex 1891. К. 112.

СТЕЧАЈ. 3—3

Расписује се стечај на упражњено парохијско место I. разреда у *Сив. Футогу*.

Компетенти имају своје добро инструјисане и довољно биљеговане молбенице, путем својих претпостављених власти, најдаље до 1. (13.) септем. о. г. потписаној конзисторији поднети.

Из конзисторијалне седнице епархије бачке, држане у *Новом Саду* 1. (13.) априла 1891. год.

Конзисторија епархије бачке.

Бр. 862 ех 1891.
Е. К. 278.

ЕДИКТ. 97 2—3

Овим се позива Раде Мишићевић из Муњавс, општине Јосипдол, котара Огулин, жупаније модрушко-ријечке, који је свој завичај и своју закониту супругу Василију оставио и некуда у свијет отишао, да се у року од три мјесеца дана, рачунајући од дана првог увршћења овога едикта или лично или писмено овој конзисторији пријави; — пошто ће се иначе у брачноразводној парници, коју је против њега супруга његова Василија подигла, и без њега, а против њега даље по закону поступати.

Из сједнице Епархијске Конзисторије, држане у *Плашком* 20. јунија (2. јулија) 1891.

Епархијска конзисторија горњо карловачка.

2—3

СТЕЧАЈ. 98

Услед дописа кр. уг. шк. надзорништва темишварске жупаније, по којем се имају сва учитељска места с оспособљеним личностима попунити, а и по налогу еп. шк. одбора овим се расписује стечај на место *учитеља* за четвороразредну мешовиту српско-православну вероисповедну школу у *Влајковцу*.

Плата годишња је учитељу: 100 фор. у готовом новцу; 5 мет. жита; 5 мет. кукуруза; 2 фата тврдих дрва, 2 фата сламе и слободан стан са баштом; а дужност је учитељу осим школске наставе и у цркви појати.

Рок стечају је до 25 августа по ст. к. 1891. Молбенице ваља унутити на потписаног.

У Влајковцу 24. јула 1891.

Ника Јорговић,
председник.

2—3

СТЕЧАЈ. 101

Пошто се гласом одлуке високе кр. земаљске владе у Загребу, одјела за богоштовје и наставу од 5. фебруара о. г. бр. 1080. има за православљу младеж нижих пучких школа у *Руми* систематизовати *место посебнога катихете*, са којим местом скопчана је темељна плата од 400 фор., станарина од 100 фор., местни доплатак од 100 фор. и право на ужитак петогодишњих доплатака — то се овим на то место стечај отвара с тим, да се исто место још течајем ове школске године попунити има. —

Који желе место то получити, имају своје ваљано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им протопресвитерата до конца августа о. г. овамо поднети. —

Из сједнице конзисторијалне у *Карловцима* 23. јула (4. августа) 1891. држане.

Архидијецезална Конзисторија.

Бр. 157. — 91.

ОГЛАС. 95 2—3

Уписивање ученика за шк. годину $189^1/_2$. на овдашњој срп. пел. гимназији почиње 1. септембра по р. к.

У I разред примају се ученици на основу сведоџбе од IV. разреда основне школе, или на основу пријамног испита; у остале разреде на основу сведоџбе од претходног нижег разреда.

Сви ученици без разлике плаћају по 2 ф. уписне таксе, по 1 ф. на библиотеку, по 3 ф. за „Sanitas“ и по 70 нов. друге пристојбе. То се плаћа при уписивању и од тога се нико не опрашта. Школарине плаћа сваки ученик по 15 ф. на годину. Од плаћања школарине могу бити опроштени они, који докажу сведоџбом школском, да *се добро владају и да у наукама добро успевају*, и сведоџбом сиромаштва, да су сиромашни.

31. августа држаће се поновни испити са ученицима, који имају да поправе калкуле из појединих предмета. По закључку професорске конференције од 18. новембра 1884. бр. 46. и одобрењу тога закључка од стране вел. Патроната ове гимназије од 10. (22.) децембра 1884. бр. 139.—140. губе право на понављање испита они ученици, који на гореозначени термин не дођу, да поново испит.

У Новом Саду 2. (14.) августа 1891.

Управа срп. вел. гимназије.

Е. 1007.
Ш. 60.

СТЕЧАЈ. 94 3—3

Ради попуњења учитељског места на вероисповедној школи у *Поштарњи*.

Плата је: 100 ф. у готовом новцу; 24. меци жита; 24. меци кукуруза; 4. хвата тврдих дрва; затим уживање 3 јанца оранје земље, и слободан стан.

Прописано оспособљени конкуренти, имају своје ваљано инструјисане прозбе најдуже до 20. Августа (1. Септембра) 1891. овом епарх. школском одбору поднети.

Епархијски школски одбор у Вршцу 21. Јула (2. Августа) 1891.

103

СТЕЧАЈ. 1—3

Овим се расписује стечај на два упражњена стипендијска места у закладу народног добротвора Луке Миланковића и сестре му Марије Петровићке, за слушаоце реалке или технике. Годишња је стипендија 500 фор., која се добија у десет месечних оброка т. ј. од почетка до свршетка школске године.

Молби ваља приключити: крштено писмо сведоџбе о свршеним наукама, сведоџбу сиромаштва и лекарску сведоџбу.

Рок стечају шест недеља од првог увршћења.

У Новом Саду 31. јула (12. августа) 1891.

Црквени одбор.

104 **СТЕЧАЈ.** 1—2

Мјесто *учитеља* и *црквеног пјева* има се на овомјесној српској вјероисповједној тророразредној школи концем августа о. г. попунити.

Плата је годишње 400 фор., стан и башта у натури, за преводство и рачуноводство ове општине има награда од 20 ф. годишње, те ине обичајене заслуге код погреба, водице и т. д.

Оспособљени натјецатељи имају своје молбе до 15. августа о. г. потписаном предсједништву са свједоџбом предложити.

Српско-православна црквено-школска општина.

У *Костајници*, 15. јуна 1891.

Предсједник:

Пера Трнинић.

107 **СТЕЧАЈ.** 1—3

Расписује се стечај на место *учитеља* (евентуално *учитељице*) у српској автономној основној школи у *Беловару*. Плата годишња је 400 фор., слободан стан у школској згради, шест хвати дрва и башта; од спровода, гђе зван буде, добива 1 фор, а од парастоса исто тако.

Учитељ мора имати законито прописану квалификацију, а дужност му је поред прописаних школских предмета у четири разреда, обучавати ђаке и у црквеном појању, те у цркви при богослужењу појати.

Изабрани учитељ, ако буде своју службу ревно вршио и понашањем својим заслуживао, може рачунати и на повишење плате. —

Рок стјецаја је до 3. (15.) септембра ове године. Молбенице треба управити на потписаног предсједника —

Српско-православна црквена општина у *Беловарy*, 29. јула (10. августа) 1891.

Јован Штековић,
протопресвитер и предсједник
црквено шк. општине.

108 **СТЕЧАЈ** 1—3

Ради попуњења парохије у *Дубовцу*, са платом шестог разреда.

Конкуренти имају своје нађано инструјисане молбенице, најдуже до 15. (27.) Септембра т. г. путем својих власти овој конзисторији поднети.

Из седнице епарх. Конзисторије у *Вршцу*, 22. јуна (3 августа) 1891. држане

Конзисторија епархије вршачке.

105 **Школска објава.** 1—2

Уписивање ученица на новосадској српској вишој девојачкој школи за идућу школ. 1891/2. годину *почиње 1. септембра о. г. по нов. кал.*, а 4 и 5 септембра држаће се поновни и приватни испити а 7. септембра почеће редовна предавања.

У I. разред ове школе примају се ученице, које су навршиле 10. годину живота и које су свршиле с добрим успехом IV. разр. основ. нар. школе.

При уписивању тражи се по 1 фор. уписнине од оних ученица, које први пут овамо долазе и од сваке још по 50 н. пристојбе за сведочанство.

Овде се може поред прописаних предмета по умереној цени учити непрописано: француски језик, гласовирање, рештина кроја женског одела.

У *Новоме Саду* 3. [illegible] августа 1891.

Арк. Варађанин
управитељ.

106 **СТЕЧАЈ.** 1—3

На упражњено *учитељско место* вероиспи школе у *Фењу* овим се расписује стечај са роком од четири недеље, од дана увртења овога огласа.

Плата је учитељска: 80 фор. у готовом новцу, 24 кибли жита, 12 кибли кукуруза, 2 хвата дрва, сламе по потреби, два ланца сејаће земље и слободан стан са баштом.

Учитељ је дужан школском уредбом прописане предмете у школи предавати и у цркви појати.

Компетенти нека се обрате својим добро снабдевеним молбеницама потписаној општини.

Из седнице црквено школ. општине, држане у *Фењу* дана 4. јула 1891.

Самуило Пиварић,
перовођа.

Михаил Сиротан,
предсједник.

109 **СТЕЧАЈ** 1—3

Ради попуњења парохије у *Јарковцу* са платом петог разреда.

Конкуренти имају своје просбе — ваљано инструјисане — путем својих власти најдуже до 15. (27.) септембра 1891. овој конзисторији послати.

Из седнице епарх. Конзисторије у *Вршцу*, 22. јула (3. августа.) 1891. држане.

Конзисторија епархије вршачке.

„Српски Сион“ излази *сваке недеље* по великом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За *стране земље* на годину 5 фор. На Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се накладној штампарији *А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи* уреднику *Сиона Петровићу* у *Новом Саду*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописа се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 33. У НОВОМ САДУ 19. АВГУСТА 1891. **Год. I.**

ПРАВОСЛАВНЕ АВТОКЕФАЛНЕ ЦРКВЕ.

(Посвећено Његовој Светости, Српском Патријарху, Господину Георгију)

(Наставак.)*)

Б. Православне автокефалне несловенске цркве, с којима у духовном општењу стоје православне цркве словенске.

1. **Константинопољска — цариградска — црква (патријархат).**

У смислу црквеног закона санкционисаног од султана у септембру 1860. год. највиша црквена власт у цариградској — васељенској патријаршији је „*Патријарашки Св. Синод,*“ који се састоји из 12 митрополита, који као стални чланови истога у *Цариграду* пребивају. Делокруг Св. Синода, коме патријарх председава, простире се на ствари чисто духовне природе, а административне ствари регулише тако звани „*мешовити Савет,*“ који је састављен из световног и духовног елемента. Овом „Савету“ такође председава патријарх.

Данас је цариградски — васељенски патријарх *Дионисије V.*

У подручје пак васељенске патријаршије спадају ове митрополије:

1.) *Кесаријска* (у Кападокији), митрополит митрополитâ и екзарх целе Анатолије [illegible]ован.

2.) *Ефеска*, митрополит и екзарх целе Азије *Агатангел.* Потчињене су јој три епархије:

а.) *Илијопољско и Тијатирска*, епископ *Тарасије.*

б.) *Кринска*, епископ *Теоклит.*

в.) *Аменска*, епископ *Константин.*

3.) *Ираклијска* и *Редестска*, председник митрополитâ и екзарх целе Тракије и Македоније *Герман.* Има три потчињене епархије:

а.) *Калиполска* и *Мадитска*, епископ *Аверкије.*

б.) *Мирифитска* и *Перистаска*, епископ *Григорије.*

в.) *Метраска* и *Атирска*, епископ *Атанасије.*

4.) *Кизичка*, митрополит и екзарх целог Хелеспонта *Никодим.*

5.) *Никомидијска*, митрополит и екзарх целе Витиније *Филотеј.*

6.) *Никејска*, митрополит и екзарх целе Витиније *Софроније.*

7.) *Халкидонска*, митрополит и екзарх целе Витиније *Калиник.*

8.) *Дерконска* митрополит и екзарх трачког Боспора и Кванеје *Калиник.*

9.) *Солунска*, митрополит и екзарх целе

*) У овоме чланку у 31. броју овога листа, на стр. 489, на другом ступцу, треба међу сталним члановима св. ру[illegible] синода код *Павла* у место „архимандрит“ да стоји „архиепископ“ Казанске. Молимо, да се то исправи. Ур.

Тесалије *Григорије*. Потчињено јој је 6 епископија:

а.) *Китраска* (Колидарска), епископ *Леонтије*.

б.) *Кампанијска* (Колакијска), епископ *Неофит*.

в.) *Полинска* и *Бардиоритска*, епископ (?).

г.) *Петраска*, епископ *Теоклит*.

д.) *Ардамеријска*, епископ *Константин*.

е.) *Јерисонска* и *Светогорска*, епископ *Мелетије* — председник.

10.) *Адријанопољска* (једренска), митрополит и екзарх целог Емпонта *Матеј*.

11.) *Амасијска*, митрополит и екзарх целог Црног Мора *Антим*.

12.) *Митрополија Јонских острва*, митрополит и екзарх целог Епира и Керкира (Крфа) — *Софроније*. Има две епархије:

а.) *Парамитијска*, епископ *Јован*.

б.) *Беласка*, епископ *Василије*.

13.) *Брусска*, митрополит и екзарх целе Витиније *Натанаил*.

14.) *Пелагонијска*, митрополит и екзарх горње Македоније *Неофит*.

15.) *Новокесаријска* и *Инејска* митрополит и екзарх мора Полемонијачкога *Константин*; потчињена јој је епископија:

Никопољска, епископ *Генодије*.

16.) *Иконијска*, митрополит и екзарх целе Ликаоније *Амвросије*.

17.) *Верејска* и *Науска*, митрополит и екзарх Тесалије *Прокопије*.

18.) *Писидијска*, митрополит и екзарх Сиде, Мира и Аталије *Венедикт*

18.) *Критска* (острво Кандија), митрополит и екзарх Европе *Тимотије*. Има осам потчињених епископија:

а.) *Аркадијска*, епископ *Никифор*.

б.) *Ресимнијска* и *Аелиотамска*, епископ *Јероте*ј.

в.) *Кидонијска* и *Аникоронска*, епископ *Никифор*

г.) *Петраска*, епископ *Мелетије*.

д.) *Херонеска*, епископ *Дионисије*

е.) *Кисамска* и *Селинска*, епископ *Партеније*.

ж.) *Ламаска*, епископ *Евменије*.

з.) *Јераска* и *Ситијска*, епископ *Григорије*.

20.) *Трапезунска* митрополит и екзарх целе Лазике *Гр*

21.) *Никополска* и *Пер* митрополит и екзарх старога Епира *Јероним*.

22.) *Филипопољска*, митрополит и екзарх Тракије Дроговитске *Јоаким*.

23.) *Родоска* (острво Родос), митрополит и екзарх свију Кикладских острва (катедра непопуњена).

24.) *Сереска*, митрополит и екзарх целе Македоније *Лука*.

25.) *Дромска*, митрополит и екзарх Македоније *Герман*.

26.) *Смирнеска*, митрополит и екзарх Азије *Василије*. Потчињена јој је епископија: *Мосхонијска*, епископ *Јаков*.

27.) *М-тиленска*, митрополит и екзарх целог Лезба (острва) *Константин*.

28.) *Дидимотишка*, митрополит и екзарх родопски *Методије* — председник

29.) *Анкирска*, митрополит и екзарх целе Галатије *Герасим*.

30.) *Филаделфијска*, митрополит и екзарх целе Лидије *Стефан*

31.) *Мелничка*, митрополит *Прокопије*.

32.) *Ефеска*, митрополит *Антим*.

33.) *Митилинијска*, митрополит и екзарх Лезба (острва) *Никифор*.

34.) *Месимеријска*, митрополит и екзарх Црног Мора *Софроније*.

35.) *Самошка и Икарска*, митрополит и екзарх Кикладских острва *Гаврил*.

36.) *Визијска* и *Мидијска*, митрополит и екзарх Црнога Мора *Константин*.

37.) *Анхијалска*, митрополит и екзарх Црнога Мора *Григорије*.

38.) *Варненска*, митрополит и екзарх Црнога Мора *Гаврило*.

39.) *Маронијска*, митрополит и екзарх Родопе *Константин*.

40.) *Силивријска*, митрополит *Герман*

41.) *Созопаштополска* митрополит и екзарх целога Црног Мора *Партеније*.

42.) *Ксантска*, митрополит *Дионисије*.

43.) *Ганеска и Хорска*, митрополит и екзарх трачког приморја *Поликарп*.

44.) *Хијоска* (острво Хијос), митрополит и екзарх целе Јоније *Константин*.

45.) *Делвиноска и Свето-Евстратијевска*, митрополит и екзарх целог Егејског Мора *Јоаким*.

46.) *Имвроска*, митрополит и екзарх Егејског мора *Пајсије*.

47.) *Драчијска* (Durazzo), митрополит *Висарион*.

48.) *Скоплска*, митрополит и екзарх долње Мизије *Пајсије*.

49.) *Костурска*, митрополит и екзарх горње Македоније *Кирило*.

50.) *Рашко-призренска*, митрополит и екзарх горње Мизије *Мелетије*.

51.) *Воденска*, митрополит *Јеротеј*.

52.) *Горичка* (Корица-Горица), митрополит и екзарх горње Македоније *Филотеј*.

53.) *Београдска*, митрополит и екзарх целе Албаније *Дороте*ј

54.) *Бустендилска и Шишиска*, (катедра митрополитска празна).

55.) *Струмичка и Тиверијопољска*, митрополит и екзарх Македоније *Калиник*.

56.) *Гребенска*, митрополит *Кирило*.

57.) *Сисанијска и Сијашистска*, митрополит и екзарх Македоније *Атанасије*.

58.) *Могленска*, митрополит *Калиник*.

59.) *Пресиска и Оридска*, митрополит *Александар*.

60.) *Дебарско и Велеска*, митрополит *Методије*.

61.) *Касандријска*, митрополит и екзарх Термајског залива *Константинин*

62.) *Халдејска и Херојанска*, митрополит *Герасије*.

63.) *Еласонска*, митрополит *Антим*.

64.) *Проконеска*, митрополит и екзарх целе Пропонтиде *Никодим*.

65.) *Дринополска и Делвинска*, митрополит *Климент*.

66.) *Кошка* (острво Кос), митрополит и екзарх Кикладских острва *Павле*.

67.) *Литичка*, митрополит *Игнатије*.

68.) *Халепска* митрополит и екзарх прве Сирије *Дороте*ј.

69.) *Сервијско-Српичка* (по граду у Македонији, који се назива Сервија, Србица, турски Селфиџе) и *Кожанска* (по граду Кожани у Македонији), митрополит *Евгеније*.

70.) *Дискашска*, митрополит *Јоаникије*.

71.) *Неврокопска*, митрополит *Хрисанш*.

72.) *Колонска* митрополит *Дороте*ј.

73.) *Елевтерополска*, митрополит *Дионисије*.

74 *Јероска*, митрополит *Хрисанш*.

II. Александријска црква (патријархат).

Врховна је духовна власт у Александријском патријархату „*Свети патријаршки Синод*,“ који се састоји из Александријског патријарха као председника и свију подручних му митрополита и епископа. Делокруг св. Синода обухвата све односе патријархата. Седиште патријарха је Александрија и Каир (обоје у доњем Египту), и одатле патријарх управља патријархатом заједно са својим викаром, ксантопољским епископом.

Данас је *патријарх Александрије и целог Египта, Пентапола и Пелузије, Либије и Етиопије*: *Софроније*.*)

Митрополије:

1.) *Либијска*, митрополит и екзарх Африке *Игнатије* (пребива у *Смирни*).

2.) *Пелузијска*, митрополит и екзарх Августамнике: *Амфилохије* (борави на острву *Пашму*).

3.) *Тиванд*ска, митрополит *Матеј* (борави у *Каиру*).

*) Целу титулу овог патријарха читај у „*Добро Богољубље Пастирско*“ за год. 1888. бр. 6.

(Свршиће се.)

СВЕТИ ГРИГОРИЈЕ НАЗИЈАНЗИН, ГРИГОРИЈЕ НИСКИ И ВАСИЛИЈЕ ВЕЛИКИ, КАО ПРОПОВЈЕДНИЦИ.*)

Ни један епископ IV. вијека није превазишао великог првосвештеника Египта узвишеношћу ума и сталношћу духа; али га неки надмашише ауторским даровима и говорништвом. Св. Атанасије, не гледајући на његова учена истраживања у критици грчке митологије и философије, слабо је цијенио грчку литературу; он се ријетко позивао на Омира, није тежио за говорништвом, није настојао да овоји у-

*) Ово је продужење чланка: „*Црквено проповједништво у IV. вијеку*“ (у 20, 21 и 22. броју) и „*Св. Атанасије велики као проповједник*“ (у 31. и 32. броју).

Уредништво.

ображење нити је пошао за тим, да дјелује на осјећаје; његов слог, у колико смијемо судити, поред све своје јасности, више се одликује озбиљношћу него избором и љепотом; види се, да је он пошао више за тим, да буде вјерним чуваром истине, него да буде сјајним њеним вјестником.

Насупрот овоме, св. Григорије Назијанзин, Василије Велики и Златоусти призивају у помоћ надахнуће и начине, којима располаже говорништво. Покоран њихову генију, грчки језик постаје способним, да изрази све нове појмове хришћанске вјере. премда опак не губи величине и блијеска свог, — древног нарјечја, којим говораше и писаше Лизије и Платон, или, у најгорем случају, најближи имитатори њихови. Ми видимо у њему опај исти грчки геније, скоро у свој његовој првобитној љепоти, али с малом сјенком источног колорита и живости, — он је обилнији, није скучен и, тако рећи, атичан, већ опак још чист и милозвучан.

Та вјерност древним обрасцима и та непромјењљивост језика, поред изванредне новости мисли и осјећања, тумаче се дијелом брижљивим изучавањем, подражавањем, особитим уважавањем, које одаваху хришћански писци тим древним обрасцима; уништивши сваки религиозни значај, класици бијаху опак велики у очима учених хришћанских младића Атине и Антиохије; њихово уображење, пуно дивних црта по језику, најпосље их је оставило, али их није могло заборавити; то је слично ономе, што ми угодним најјевима, које запамти смо још из дјетињства, придајемо узвишене ријечи и мисли зрелијег доба.

Нема сумње, да је утицај класичке литературе на хришћанске ораторе допринео врло много успјеху хришћанства међу образованим народима. Није Јулијан подижући гоњења на хришћане, без узрока хитио, да им најприје забрани изучавање грчке литературе. Истина, проповиједи је с почетка била повјерена већим дијелом људима без свјетскога изображења, а ти људи узети су из народа баш ради тога, да се боље покаже сва унутрашња, самостална сила хришћанства и сва симпатија, коју је могао од њега очекивати већи дио човјештва према својим страдањима. Та црта доказана је фактима и сви су је примјетили; она је била поводом да се незнабошци исмијевају, а за хришћане је била предметом похвале „Црква Христова, говораше један писац IV. вијека, није изашла из лицеја и академија, већ из средине биједнога народа“*) Изузетака је заиста било и онда: св. евангелист Лука показује у својим списима трагове образованости, и св. Павао, даровит од природе, имао је њеко књижевно изображење. Ако је у Сирији било довољно одушевљене простоте, да многи приме ријеч, али је неоспорно и то, да су се у предјелима, боље просвијећеним, религиозни догмати боље распростирали помоћу грчке литературе.

Први апологети хришћанства у другом вијеку, Мелитон, Аристид, Атинагора, Теофил, Јустин — бијаху учени Грци. Касније се врло често догађало, да се је философија и, у опће говорећи, наука преносила на ново поприште, показано хришћанством. Многи горди софисти, незадовољни неплодношћу своје науке, ступише на хришћанску катедру; многи философи, уморени сумњама и бескорисним лутањем у области нагађања, обраћаху се цркви, и пружаху Израиљу, као што се онда говорило, оружије, изнесено из Египта. И тако Јулијан је био врло досљедан у свом неуспјелом деспотичком покушају — да одузме хришћанима литературу, која је згодна била за успјех вјере. „Нама“, говораше он с надутом иронијом, „припада говорништво и литература Грчке а с њима — и клањање боговима». Вама — незнање и сеоска простота; ваша је јединствена ријеч: „вјерујем,“ — и ништа више, у њој је сва ваша мудрост.“ И. на том основу, хтео је он забранити науку више од половине својих поданика. Неправедност та коју и њеки незнабошци кудише, највише је ражтужила хришћанске проповједнике, и они се почеше тим ревније бавити свјетским наукама, које им хтједоше одузети, као оружије за заштиту и побједу. Негодовање једног од најзначајнијих отаца —

*) Бл. Јероним, у тумачењу на посланицу Галатима гл. 5

св. Григорија Богослова — исказало се на особито чудноват начин. „Уступам Вам све остало говори он незнабошцима: богатство, поријекло, славу, власт и сва земаљска блага, чије ће ми драги пестати, као сан; али говорништво припада мени по праву; и ја не жалим ни на подносене непривике, ни на странствовања по суху и мору, која сам подузимао, само да га добијем.“

У другим случајевима исто тако и св. Григорије, слично Апостолу Павлу, није држао ни пода што „убјељена човјечијег разума“ и говорио је, да је од свију напрезања, која је употребљавао да научи науке и говорништво, имао само ту корист, која је у њима била — што би се жртвовало Христу. Љубав према свјетским наукама повећала се међу хришћанима још више, кад су, смрћу Јулијановом, добили слободу вјероисповиједања. Црквени говорници почеше се одликовати сјајним некићеним говорима и ученим расуђењима.

На жалост, та љубав према сјају и китњу није се ограничила само на начин писања. Црква, као хришћанско друштво, удаљила се од простоте апостолских времена; епископи напустише путнички штап апостола Христових, и долазише у дворове императорâ у каруцама и са сјајном пратњом. На двору им одаваху исте почасти, као и првим државним саповницима; њихов глас имао је важност у царском савјету.

У удаљеним градовима бијаху епископи још могућнији, и не сусретаху их никакве препоне, осим раскола и њеких частољубивих конкурената за црквена достојанства.

И тако, без обзира на моћ цркве, секте, од своје стране, дизаху главу. Сама ревност императора према религији, важност, коју они одаваху, према свом схваћању, чистоти вјеровања, доприносе тому, да су они каткад из ненажње стајали на челу оне секте, која је по њихову мњењу, заслуживала поштовања.

Аријани и православни бијаху редом моћни, према расположењу императорову, или усљед самовоље царичине, или шта више усљед сплетака ма кога дворског евнуха. Тада се спољашње расположење тих великих духова, епископа, налазило у зависности од најмање немилости самовласног цесара. Жестоке истраге, које мало застадоше за идолопоклоничког царовања Јулијанова, обновише се за Валента заточењем св. Атанасија. Но у томе страдању за вјеру јавља се нешто ново: може се рећи, да је само уништење њених списова и настрпа црквених свједочило о слави њеној: Не свете ли се они за њу? Не оружају ли се због ње или у име ње императори? Истина, да су, често заслијепљени страстима, криво схваћали цркву; али ипак хтједоше да јој служе. Такав нови положај цркве бијаше мање користан цркви, него страдања и смјерност првих времена; и по томе, нема сумње, да не би такав положај подигао тако велике учитеље морала, да нису у хришћанство прешли људи, који су сједињили у себи све што је најбоље из философије, литературе и вјештине Црква на Истоку и Западу доби велике генције: Златоусти, Василије, Григорије, Амвросије, Јероним и Августин надмашаху ученошћу и говорништвом све, колико их је год било, незнабошке софисте, па и оне који су им претходили, од времена Тацита и Плутарха. И тако што се тиче генијалних дарова, у то је вријеме наступила за род човјечији велика, печувена и славна епоха

Свети Василије Велики и Григорије Назијанзин бијаху први обрасци ученог и побожног говорништва, управљеног на корист обуке народа у вјери. Религија у њиховим устима престаје бити поводом жестоких препирака, које прогуташе свету ревност св. Атанасија; она више није мач, који расијеца и дијели, већ веза, која зближује и спаја срца. Предмет њезин — није толико догмат, колико исправљање морала и утјеха ожалошћених; то је, често, једноставни и морално поучни говор мудрога оца породице, но који је украшен оном живошћу источног уображења и оним млађаним усхитом, којим је свијетлило хришћанство у прва времена.

Као савременици и саученици Јулијанови, држаху се св. Василије и Григорије за вријеме царовања Јулијанова на страни, без сумње не толико из страха пред каквом год суровом вјером, колико да избјегну, да их не заведе; пошто је брат Григори-

јев, Кесарије, врло побожан хришћанин, као и он, био љекар на царском двору, — пови га је монарх заволио и употријебио сву снагу, да га поврати на пут незнаботства. Оба велика друга не послушаше га, већ се уклонише од саблазни. Св. Василије, годину дана старији од Григорија, оставивши Атину бавио се предавањем говорништва и, у исто вријеме, адвокатуром у Кесарији, у свом родном мјесту. једном од оних јелинизираних градова у Малој Азији, гдје је грађанство већ одавно дало слободу новој вјеросповиједи. Без обзира на сјајни успјех, кога је имао на двоструком попришту предавача и адвоката, то му се брзо огади. Као син старе породице, имајући оца, поштована због врлине и мудрости, побожну матер, паметну и добру сестру, видећи дивне примјере у обитељи, и онај религиозни покрет, он пошусти природном свом расположењу у нади да с користи посвети Богу добивено знање, да се потруди ради вјере, према којој је из дјетињства расположен био, но коју је, поред своје важности и поред изучавања литературе, могао и непримити. „Од тог времена, пише он једном свом другу из дјетињства, почео сам се будити као из дубоког сна. и, отворивши очи. угледао сам праву свјетлост Јеванђеља и познао сам таштину човјечије мудрости.“

Не може ли се допустити, као другостепени узрок то, да посљедњи сусретај у Атини није био без утицаја на св. Василија? У то вријеме, кад је Јулијан позван из школе на пријесто, узео за супругу сестру царице Евсевије, и узевши из слабих руку Констанцијевих скупа са царском круном, и заповједништво војске у Галији, успјешним ратом крчио себи пут до пријестола и до остварења укорјењених у њему замисли, — св. Василије морао је, без сумње, још боље пријубити се цркви, којој је пријетила опасност, и још боље утврдити се у вјери, којој је морао на скоро постати браниТељем. Првим кораком те његове одлуке бијаше крштење, које прими у кесаријској цркви, пред свима сутрађанима, а имајући у виду његов апостолски позив, може се рећи, — пред цијелим хришћанским свијетом. Заиста, ни мало не чудесни, и одбацивши сваку другу бригу, одрекавши се и свог имања, које раздијели међу сиротињу, он се спреми на пут, да се свуда по градовима и пустињама, у најглавнијим храмовима, упозна с великом црквом истока, којој се хтио посветити, а коју је, поред све њене величине, јерес Аријева раздирала.

Кроз двије године обилазио је он Египат, Палестину, Сирију, Месопотамију — слушао је учитеље вјере. разговарао је с философима, клањао се пред пустињацима и одушевљавао се вјером и усрдношћу кад је видио света мјеста и предјеле, свједоке тако великих чудеса. Тамо га је обузело убјеђење у истини и ревност за распрострањење догмата, утврђених Никејским сабором, и уважење њиховог великог поборника (св. Атанасија); тамо је он видио у пустињацима: Антонију и Павлу, вишу појаву људског аскетизма, — а тамо је, код других пустињака, примјетио претераност и злоупотребу религиозног чувства; научио је правила општежитија. — онога, које је посвећено раду, јединству у обитељима, које је више цијењо него таштп видљиви свијет. Повративши се у своје родно мјесто с таквим знањем и искуством, пожурио се да га у животу употријеби, те је стао мислити о усамљености, не као аскет већ као човјек, пун срдачног расположења према друштву, љубећи срдачно јединство, али бринући се о томе, да га учини корисним кроз своје дубоко мишљење и труд. У писму свом Григорију Богослову описао је он своју мирну, дивотом природе украшену Тиваиду, која ни мало није наличила оној, где су се борили строги египатски пустиножитељи.

„Брат ми је писао, да ти одавно желиш сједипити се с нама, и као да си се већ ријешио; но ја слабо у то вјерујем. послије толиких неодржаних обећања. А поред тога многе бриге не допустише ми да те и даље чекам; ја се морадох повратити у Понт, гдје ће, може бити, ако буде воља божија, завршити се моја путовања. Изгубивши наду, или, још боље, — сања рије моје, што се тебе тиче, (јер ја се слажем с оним, што је речено, да је нада: сан на јави), ја одох у Понт, да живим

по души. Бог ми је открио тамо заклон, према мојим жељама. Оно, о чему смо често говорили, нашао сам заиста; то је висока гора, покривена густом шумом и оронена са сјевера коју натапају струје што падају с висине; шума, која ме окружава, састављена је из разноврсног дрвећа, те јој служи као стијена и ограда

„Острво Калипс није ништа према овом крају, премда Омир вели, да му нема равна. Тај предјео дијели се на двије велике долине; с једне стране — ријека, која јури с горњег врхунца, сачињава својим током постојану преграду, која се неда лако прећи; с друге — широки највиши врхунац који је спојен с долином, помоћу неких искривуданих стазица, сасвим затвара прилаз к њој. Једини пут који овамо води, тај нам је на располагању. Мој је стан подигнут на највишем врхунцу друге горе, тако, да се пружа пред мојим очима долина и ја могу одозго гледати како тече ријека, за мене угоднија, него што је и Стримон за становнике Амфиполја. Тиха угодна вода Стримона, скоро да не служује ниме ријеке; но моја је ријека бистрија од свију, што их ја познајем, удара о сусједну пећину и, одгурнута овом, спушта се потоком, који ми представља најчаробнији призор а уједно служи изворм најобилније храни, јер у њему живи изванредна множина рибе.

„Да ли да ти кажем штогод о слатким ароматима, о хладноћи ријеке? Многи би се жалубно у разноврсно цвијеће, ужи-вао би у пјеванју птица; али ја немам за то доста слободна времена. Најбоље, што ти о овим мјестима могу казати, то је, да ми, код изобиља свега на свијету, дају — за мене најдрагоцјење благо — спокојство. Не само да су она слободна од градског штропота већ овамо не залазе ни путници, осим њеких доваца, који нас ријетко похађају, јер је код нас дивна звјерад, — а то нису медиједи и вуци, што се налазе у вашим горама већ читава стада јелена, дивокоза, зечева и т. д. И тако, опрости ми, што сам изабрао овакав заклон. Сам се Алкмеон заустављо, кад је приспио до јехиндских острва.“

(Наставиће се.)

О ЗНАЧЕЊУ И ДРЕВНОСТИ ДЈЕЈСТАВА, КОЈА СЕ СВРШАВАЈУ ПРИ ОСВЕЋЕЊУ ХРАМОВА.

С РУСКОГ ПРЕВЕО **Григорије А. Николић**, богослов.

(Наставак.)

в.) *Облачење.* Аналогно двојаком значењу св. Трапезе (гроба и престола) простиру се на њу две одежде (чаршава), по што су пошкропљене св. водом: доња, бела, која представља плаштаницу, којом је било обвијено тело Спаситеља (Марк. 15, 46), и горња, скупоцена која представља одећу сладање Његове славе. Доња одежда везује се врпцом, која напомиње уже, којима је свезан Господ наш вођен био к Ани и Кајафи, првосвештеницима (Јов 18, 24); а везује се трипут с тога, што се са све три стране јавља знамење крста: јер крст јесте и оруђе, помоћу кога је пакост и злоба непријатељ одвела небесног Страдаоца у гроб, и уједно је као лествица, која га је попела, као Богочовека, на висину небесне славе;[11] по врх одежда простиру плитон, — који представља убрус, којим је била обвијена глава Спаситеља (Јов. 20 7) и на плитону је антиминс, који, у осталом, простире се на престолу, који је добио благодат освећења непосредно од руку врховног пастира, као доказ, да се богослужење сврша у храму по благослову и дозволи епископа[12], ради сачувања нереда, који би се могли изродити у овом случају, кад не би било овога доказа. После овога се на ново освећеном престолу полаже још

[11] Филип. 2, 8—12. В. Св. Злат. опр. т. 3 рад. 24. edit. Par. 1838 ав. Св. Димитр. Рост. Хр. Чт. 1842 г. ч 4. стр. 104. —

[12] Balsam. in XXXI. can. concil. Trullan. pag. 393. edit. Paris 1620 ав.

крст, као оруђе нашег спасења, и Еванђелије као наука и образ самога Исуса Христа; после овога се покрива покровом, у знак тога, што је сада над њим свршено и што се од сада има на њему свршавати, да као што је за очи смртне сакривено, тако исто је и за умове њихове неизмљиво.

г.) Дјејства, која се не свршавају за време освећивања храмова над самим престолом, јесу: *а.) облачење жртвеника.* Под именом жртвеника познат је у нас парочити сто, постављен у северном делу олтара ближе к источном зиду. Одређује се за примање приноса од верних и за предходно приготовљење дарова к тајанственом освећењу, а представља, по изјашњењу црквених учитеља,[13]) и вертеп, у ком се родио Спаситељ, и Голготу, место страдања Господњег, у колико се у време свршавања проскомидије спомињу околности и рођења и страдања Спаситељева. Као место само за припремање жртве, а не страшног свршавања њеног, жртвеник се не освећује као престо, него један од свештеслужитеља облачи га пристојном одеждом и мење на њега св. сасуде без икаквих молитава и дјејстава, окрунивши само те принадлежности св водом. *β.) Кађење.* По уређењу жртвеника, Архијерej, скинувши са себе бели хитон, који више не треба у делу освећења храма, узима кадионицу, и прво олтар испуни димом од тамјана, који дим изображава благодат св Духа, као што се некада у виду облака узносила над старозаветним светилиштем (Исх. 40, 34; 1. Цар. 8, 10). а сада невидимо св. престо засењује и покрива; за тим излази из олтара и кади сав храм, у знак тога, што ниста потпуно дјејствујућа благодат, која је дата храму, даје се и свој васељени (Солун. гл. 113). *γ.) Кропљење св. водом и помазање св. миром зидова храма.* Кад Архијереј иде по храму унаоколо с кадионицом, за њим иду два пресвитера, од којих један кропи зидове св. водом, кропљењем чистећи и приготовљавајући пут за силазак благодати и у остале делове храма, а други помазива четири стране храма св. миром, помазањем низводећи ову благодат, утврђујући је и печатећи.

Свршавање свакога од изложених дјејстава пропраћа се појањем псалама,[14]) који се односе к дјејству, а сав одељак свршава се молитвом, коју при отвореним царским дверима говори Светитељ, окренут лицем не к народу, као пре, него к престолу, већ освећеноме. У молитви Архијереј измољава новом храму и жртвенику испуњење славе Господње, а онима, који служе — неосуђено приношење бескрвне жртве за грехе људи; а после молитве својим рукама пали свећу на престолу, у част и славу освећеногa престола, као што примећује Симеон Солунски (гл. 114), а такође и с тога, да црква, коју сада представља престо, и сама сија видом благодати, и да своје виделo даде свему свету.

В.

Подигнути и запечаћени св. миром престо, по уставу св. цркве (VII. вас саб. прав. 7) треба да је украшен још положеним под њега неисткрулим остатцима св. Мученика. А какав је основ овог устава? Ради чега се под престолом полажу св. Мошти? С једне стране, примећујући у одкривењу Јованову, који је духовним очима видео на небесима олтар и под олтаром — **душе избијенијух за слово Божје и за свидѣтелство, еже имѣјуть** (Апок. 6, 9), св. Црква праведно поштује и овде у земаљском храму полагати тела бораца Христових на месту, које одговара месту пребивања душâ њихових у храму нерукотворном, небесном. С друге стране, полажући у основ престола Мошти св. Мученикâ, св. Црква исповеда тиме, да после преосвећене крви Богочовека крв св. Мученика служи за њу као пурпурна одећа и висон.[15])

За положење под престолом Моштију св. Мученика, обично, доносе их из старог храма, или из ма којег другога, који је најближи. Ово се ради за то, како примећују[16]), да би нови храм био обгра-

[13]) Германа и Сим. Солун. В. Дмитрев. изъясн. на Лит. Предув. §. 68. стр. 61. Моск. 1818 г. —

[14]) Псалми пеју се у олтару.

[15]) Чинъ освященія храм. ст. 25. —

[16]) Нов. Скриж. Ч. III. стр. 73. 1839. г. Москва.

ћен штитом молитава и од стране храма најдревнијега.

Преношење св. Моштију спроводи се са неким обредима, сјајним и величанственим, који, свршавајући се на земљи, нехотице заносе дух од области земаљске. Ево како се свршава то преношење. Сав освећени скуп, под вођством свога Архипастира, с Еванђелијем, иконама, барјацима, свећњацима и кадионицама, предвођен ликовима, који поју химне у част св. Мученика и праћен народом, који побожно слуша појање, излази из ново освећеног храма и иде у опај, одакле ће се изнети Мошти. Овде су још пре један дан при уготовљење св. Мошти, и дискос на ком оне леже, покривене ваздухом за означење тога, што св. Мученици, као што су заједно са Христом пострадали у тешким данима искушења, тако исто заједно се с њим и прослављају, кад Он седе на престолу у царству видела и блаженства (Сим. Солун. гл. 116). Архијереј, ушавши у олтар, у ком се на престолу налазе св. Мошти после мале јектеније говори молитву — једну о том, да би нам Господ дао учешће у наслеђу с Мученицима, а поштo верни приклоне главе, говори другу тајну о утврђењу ново-освећеног храма. За тим одаје част св. Моштима кађењем, и дигнувши обема рукама дискос на своју главу у знак тога, да се и ту превише света земаљскога на висини небеској одаје слично уважење св. Мученику,[17]) у таковом положају, подржаван с обе стране од пресвитера, враћа се са целим скупом к ново-освећеном храму. Дошавши до храма, пре но што ће ући у њега, свечано обилази около храма, на векове (јер круг означава вечност) посвећујући храм Богу и препоручујући га помоћи Светога, чије Мошти носе;[18]) при том један од пресвитера, који иду са Архијерејем, кропи св. водом спољашње зидове. Пошто су обишли унакоко храм освећени скуп заустављa се пред западним вратима храма. Архијереј, са освећеним лицима, заустављa се на полу скинувши са своје главе дискос на приуготовљену налоњу, певци ћу тим улазе у храм и закључавају за собом врата. Сад се пред очима земних слично понавља догађај, који се свршио у виду блажених у оно време, кад је Син Божји и превечни Бог с телом човечаљим узнесао се од нас на небо. Као што је онда небесним Силама заповеђено било отворити сводове небеснога храма пред Царем славе, Сином Божјим, Господем неба и земље; а небесне Силе, видећи свога Владику у човечијем облику у ужасу и незнању питали су: **кто есть сей Царь славы**:[19]) тако се исто свршава сад овде. Архијереј, стојећи пред св. Моштима, на којима као на херувимским колесницама невидљиво присуствује слава Распетога[20]) као да од лица Његовог самога Цара славе вичне к затвореним вратима: **возмите врата князи ваша, и возмитеся врата вѣчная и внидетъ Царь славы**. И слуша из унутрашности затвореног храма, као из дубине неба, глас, који Га тихо пита: **кто есть сей Царь славы? Возмите врата князи ваша . . .** вичне он опет, и опет слуша тај исти одговор. Тада Свештеђ с кратком молитвом к Богу, чини са дискосом пред вратима крст, и у одговор онима, који питају, кличе: **Гдь силъ, той есть Царь славы**. Врата се нагло отварају, а певци међу тим понављају последње речи. Архијерej улази с Моштима у олтар, и поставља их на св. престо. Овако се свршава свечковина преношења Моштију, свечковина поучна за ум и радосна за срце!

[17]) О служ. и чинов. лист. 80 на обор. С. П. Б. 1792 г.
[18]) Ibid. —

[19]) Пророчке речи Давида: **возмите врата князи ваша . . . Гдь силъ той есть царь славы** (Псал. 23, 7—10.) св. Јустин Мученик приписује к догађајима Вазнесења Спаситељева. Ево његових речи: „Када је Христос из мртвих ускрсао и на небо се узнесао, тада је заповеђено постављеним на небесима от Бога кнежинима (т. ј. Архангелима или другим начелницима Анђела) да отворе врата небесна, да уђе **сей иже есть царь славы**, и узнесавши се седе с десне стране Бога Оца, докле положи непријатеље у подножје ногу Његових. Али кад Га виде не на небесима кнази да има вид без облика, без части и без славе, то о њ, као даљеки се Његовом таковом чудном праку, питаху се: **кто есть сей царь славы?** И Дух св. из лица очина, који му је сродствен, одговори им: **Гдь силъ той есть царь славы**.“ (Разгов. съ Трифе. стр. 43. Моск. 1856 г. перев. Преосв. Иринеј). О вазнесењу пак Господа разумео је то место св. Златоуст. De Sanct. Pentecost. hom. 1 pag. 551. ed. 1838 Paris. —

[20]) S. Basil. Mag. de morte, tom. III. pag. 772 c. edit. 1859 an. Paris.

Непосредно за тим долази крај продуженог дела тајанственог освећења храма. После препошења св. Моштију, Архијереј им одаје част кађењем, за тим помазује св. честице миром по мњењу Симеона Солунског (гл. 126) у знак тесне везе Мученика са Христом истинитим миром и метнувши их у Антимиис и у малу кесицу с мирисавом мастиком кесицу заповеди поставити под средином престола, сам међу тим обраћа се с молитвом к Богу, молећи Га, да молитвама Мученика и у награду за њихова страдања да рује нам спасење. Најпосле дугачком молитвом, коју говори исто онако као и прву, с клечањем, и која садржава у себи прошења о дарованју Цару победа, мира, и једнакости свештенцима, спасења и опрошћења грехова побожним градитељима храма, завршује се сав тајанствени обред освећења храма.

Видели смо ред дјејстава, која сачињавају обред освећења храма, видели смо и то, каквом благодаћу проникнут је цео онај тајанствени обред, као: да ништа нема нема незнатнога, ни једнога дјејства, ни једне молитве, која не би садржавала у себи дубоко размишљање или сакривени смисао — обратимо сада пажњу на другу страну нашег предмета.

(Наставиће се.)

ПРОПОВЕД НА ПРЕОБРАЖЕЊЕ.

Узе Исус Петра и Јакова и Јована брата његова, и изведе их на гору високу самс. И преобрази се пред њима, и сја се лице његово као сунце а хаљине његове постадоше беле као свет. (Мат. XVII. 1—2.)

Диван знак божанства и славе Господа нашег Исуса Христа! У телу човечијем а у сјају божанственом; у оделу смртних људи а у изгледу красоте Божјих анђела!

Посведочио је пред живим сведоцима, да је син неба, да је јединац Оца Бога; потврдио је, да је син Бога жива, да је сам Бог.

Св. Апостоли су ничице пали пред сјајем небеске дивоте, тајанствена сила Божије моћи угаси им и последњу искру сумње грешних људи и они осетише недостојну моћ небеске узвишености; жар Христовог сјаја спржи им страх обичних људи и они смирено исповедише Господу и изустише реч: „Господе, добро нам је овде бити.“

Не би се за навек растали одатле, и они би радо вечито ту с' Господом били и остали. Не загрева им се срце више за дражима и сластима овога света; душа им радије плива по мору небеске милоте и они се не би ни вратили у тај свет; радије би гледали величину Божију но да се врате да гледају метеж и пир грешних људи и да се заносе блеском временог живота. Гле, жртвују сав свет, живот и све, да добију једно ал' вечито!

Благо њима, јер су знали шта су желели, благо њима, кад им је срце било испуњено вером а душа напојена љубављу, зато су се и удостојили да буду учесници данашњег славног преображаја Господњег, зато су и достигли, да приме милост неба и да и њих обасјају зраци Христове светлости.

Да пођимо, мили моји, и ми за светим апостолима, успењимо се и ми душом нашом на гору Тавор, да би и нас обасјао зрачак Христовог сјаја.

Тешко вам ваљда пада, да се тако високо узнесете, ил' вас је ваљда страх од Бога, од људи, од кога ли?

Није, браћо, тако висока гора Тавор, да се не можете попети на њу, нит' је далеко од вас.

Пођите само за мном, ја ћу вам је показати и помоћи доћи на гору ту.

Гора та, мили моји, вапи је својина, добро је ваше, она је подигнута на темељу срца и душе ваше, па се загрејте само пламеном вере, љубави и наде, опашите се мачем правде и истине и окитите се штитом племенитости, искрености и доброте и бићете за часак на висини горе те. А ко се једном попне тако на гору ту, тај неће више пожелети, да се спусти у гудуре мржње и освете, злобе и зависти, неправде и насиља, лажи и преваре, нит' зажалити за земаљским, јер ће га ту обасјати зрачак Христове светлости, те ће се и његово лице засветлити пред људма и видеће његова добра дела и прославиће Оца, који је на небесима.

Размишљајмо, браћо, чешће о том и ми ћемо се уверити, да је тако то. Али људи данашњи слабо хоће да се занимају бригом том; свет се данас већма труди да угоди „мамону“ него Богу. Гора вере и љубави му је висока а бездан мрже није му дубока, радије се тамо спушта, но на гору да се пуза.

Ал' натраг, браћо, не тамо, враћајте се из пакла пропасти, немојте и последњу степеницу да прекорачите, јер сте онда пропали за навек, — онданде повратка нема! Натраг, јер тамо мира и покоја нема! Боље је и с' пола пута вратити се него ћавим до краја ићи.

Не верујете л' ми браћо то, то ми дозволите, да вас запитам овако: Зар, ако си опште тио, унесрећио, упропастио брата, пријатеља ил' друга свог? Зар, ако си пореметио мир, загорчао живот, ил' „ҳаѣѣ насѣщный“ отео ближњем твом? Зар, ако си преварио, облагао, обмануо људе, народ твој? Зар, ако се на тебе заплаче брат, пропаште сирочад, проклиње народ? Зар се мирнијим можеш осетити у нискости тој, но на висини узвишене горе те, где си повратио мир брату, заслађио живот пријатељу; ако си пружио корицу ма и црна хлеба ближњем твом; ако си поучио добру, упутио на пут спасења и жртвовао за народ свој? Ако те благосиља народ, ако се на тебе зарадује брат, ако те обасну благодарношћу сирочад? Питам браћо: шта је боље, шта ли је благодарније: живети у паклу порока, него у дивном врту слободе, уживајући небески мир и спокојство? Одговорите на то сами, јер одговор је лак.

Ми се истина често обмањујемо привидном срећом наклених грешника, који су се дубоко уронили у неваљалство, у порок и грех, и ми држимо да су они срећни, ако имају блага и имања, ако их правда Божија још није упропастила и уништила; ал' не обмањујте се, јер жалосна им срећа та, кад их клетва брата и ближњег прати, кад им срце пробада страх, који им неда мира ни покоја, кад им се душа слеђава ужасом, кад се осврну и погледају на пола неправде, несреће и зала, што су починили..., ноге им задрхћу и тело застрени цело, кад их стане стезати дугачак низ чуда и покора, што су их написали.....

Где је мир, где је стан грешнику? У кући, на путу, у самоћи гони га савест, иза сна га буди, неда му мира будну, од људи преза, сам би себе избегао, у друштву тражи станя, у весељу лека, ал' једно му весеље тако, преста му била радост та!

Ко тако размишља, тај се неће никад обманути, нит' жалелети среће грешника.

Је л' боље дакле успети се на висину врлине, но тумарати по мрачним гудурама греха и порока? Реците, браћо, ви сами то

Страши л' се ко год Бога па се боји да се врати с' пута греха и пође стазом високе горе те? А чему страх тај, кад он сам то од нас захтева? Та он је и дошао да „призове грешника а не праведнике на покајање“; он нам сам љубазно довикује: скидајте са себе старог човека и обуците се у новог, обновљеног правдом и истином! Враћајте се ка Господу и небо ће се веселити и анђели зарадовати повратку том. Отац небески изаћи ће вам на сусрет, као што је изашао и блудном сину и обукао га у руво свечано и мило му би, јер ето „мртав беше и оживе“.

Тако, браћо, и ви ћете бити на врху горе те и бићете спасени.

Зашт' онда бојати се ил' стидети се људи ићи за Христом? Зар је то срамота узвишен и окићен бити врлином, а не понижен и упрљан бити пороком? Није! Ал, има људи, који се стиде и плаше света, да оставе пут пакла и да пођу путем неба. Боје се, да им се свет не руга, те и на даље остају на том путу, и тако гоје се грехом, док им сикира смрт не посече жиле живота и обори у огањ вечни, где ће бити јаук и „шкргут зуби“.

Слаби су ти људи, који се света стиде, јер не мисле да се поправе и не познају сав свет. Јер, ко се руга покајнику? Само они, који су дубоко угазили у грех, који су укаљани и упрљани грехом и који не желе да су други људи бољи од њих.

Је л' паметно дакле, због другог грешника остати и сам у греху? Зар је боље бити рђав за то, што је овај ил' онај рђав; зар је боље бити крадљивац за то, што се тобоже други с тим одржава: зар је боље бити ласкавац за то, што је овај ил' онај с' тим добро прошао; зар је боље облагивати брата ил' ближњега за то, што је тај и тај тако стекао звања и блага? Жалосно му благо то! Питам, је л' боље? Није.

Па кад браћо није, онда не плашимо се труда, не стрепимо од Бога, нит се стидимо људи, већ одважно пођимо на гору ту и попнимо се на висину врлине и ту ће и нас, као

и св. апостоле ваистину обасјати пресјајан зрак Христовог преображаја, и ми ћемо, без сумње, *У Новом Селу.*

рећи: Господе, добро нам је овде бити! Дао би Бог да тако буде. Амин.

Говорио **Јован Малушев,**
парох.

НЕКИ ПОДАТЦИ О СРП. ПРАВ. БОГОСЛОВСКОМ УЧИЛИШТУ У КАРЛОВЦИМА ЗА ПОСЛЕДЊИХ 16 ГОДИНА.

Богословско училиште наше овде у Карловцима, од како је на основу кр. рескрипта од 10. авг. 1868. III. §. 10. преиначено, а 1875/6. школске године отворено, — имало је до данас свега 14 професорских снага а на управи пет ректора и једног управитеља, који управља заводом у место ректора, који је на допусту.

Прве године 1875. при отварању уписало се с почетка 10 слушалаца а за тим придошоше још тројица. Овај је број пао друге године на 6, и тада је најмањи број у училишту овом био. Највећи број свршио је овде 1885/6. и 1889/90. године, и то 38, само је ове последње године придошло њих двојица још приватним полагањем и зато је те године број 40 изашао. Укупни број за ових 16 година свршених, који су апсолуторијалну сведоџбу добили, јесте 268.

Из прегледа главног, што је овде ниже наказан, види се, да је највише богослова из горњо-карловачке епархије добило до данас оспособљење, и то 65, за тим из бачке 57 и из Архидијецезе Карловачке 54 и т. д. а најмање из будимске, и то 12; но тај сразмер је куд камо неправилан према вршачкој, из које је само њих 16 свршило училиште ово. На онај број за будимску дијецезу не може да подмири потребу тамошње дијецезе, која има нешто преко 70.000 православних сљедбеника; а тек овај мален број за вршачку дијецезу не може ни близ задовољити великој потреби свештенства у тој дијецези. Зато и морају тамо поред силног адеклирања парохија по нужди в.оскудици кандидата своје дијецезе — да из других дијецеза примају пријављене им кандидате; што иначе није противно, но шта више, баш по закону рескриптуалном

Ево и главног прегледа свршених богослова од почетка обновљеног училишта овог до данас т. ј. од 1875/6. односно 1878/9. школске године.

Главни преглед
АПСОЛВИРАНИХ БОГОСЛОВА ПРИ БОГОСЛОВСКОМ УЧИЛИШТУ У СР. КАРЛОВЦИМА ОД 187⁵/₆ ДО ЗАВРШНО 189⁰/₁ ШКОЛСКЕ ГОДИНЕ ПО ЕПАРХИЈАМА.

Године	Архиеп. бачка	Будим	вршачк. темишв.	патријар. гор. кар.	Странци	Свега
187⁸/₉	2	6	—	1	1	—	3	—	13
187⁹/₈₀	1	—	—	1	2	1	1	—	6
188⁰/₁	3	2	—	—	1	—	1	—	7
188¹/₂	2	—	—	—	2	1	5	—	10
188²/₃	—	1	—	—	—	2	5	—	8
188³/₄	4	4	1	1	—	1	3	—	14
188⁴/₅	6	5	1	1	2	1	1	—	17
188⁵/₆	8	10	1	3	4	2	10	—	38
188⁶/₇	10	5	2	2	3	5	2	из Срб. 1	30
188⁷/₈	7	5	4	1	4	5	3	—	29
188⁸/₉	4	7	—	1	5	6	7	—	30
188⁹/₉₀	6	5	2	2	4	6	15	—	40
189⁰/₁	1	7	1	3	5	—	9	—	26
Укупно	54	57	12	16	33	30	65	1	268

Од овог укупног броја, од 268 свршених богослова, посветили су се њих седморо монашком реду, а остали, са врло малим изузетком, светском свештеничком чину.

За идућу школску годину моћи ће се уписати у богословски завод само они, који имају испит зрелости. —

У *Карловцима* о Преображењу 1891. △.

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

— (Консисторија и административни одбор епархије бачке) држали су 12. (24.) августа о. г. своје ванредне седнице у *Новоме Саду* под председништвом Његове Светости г. патријарха Георгија. Епархијски бележник, јеромонах Сергије Шакрак-Нинић прочитао је опширан извештај о раду епархијске власти, који ће се поднети епархијској скупштини. Тај извештај брижљиво је израђен и пун је занимљивих података, те ћемо га донети у овом листу.

— (Књижевни одбор „Матице српске“) имао је 8. (20.) августа о. год. своју седницу. Из те одборске седнице саопштавамо ово: Прочитан је *извештај одбора за издавање „Књига за народ“ из задужбине Петра Коњовића*. По том извештају примљено је за „Књиге за народ“ дело: „*Љубите природу*“ (I и II.), које је по К. Војцицком и Етингеру израдио *Рајко* (Никола Манојловић, свештеник у Белчу). Делу је одређена награда од 12 фор. по штампаном табаку. Исто тако примљено је, по оцени А. Сандића, и „*Лепо и стално бојење и сриско народно бојење*“ од Игњата И. *Димића*, под условом, да писац то дело своје прекроји и уреди за „Књиге за народ“. Није примљено дело: „*Крст српска брда*“ од непознатог писца. А на оцену су издана ова дела: „*Жена*“, по С. Смајлсу приредио Јован Добријевић; „*Досетљиве басне*“ од Тихомира Остојића; — и „*Пчеларство*“ од непознатог писца. — На расписану награду из фонда наканог стигла су ова позоришна дела: 1.) „*Краљ Драгутин*“, драма у 4 чина; 2.) „*Жртве*“, жалосна слика наших прилика у 5 чинова; 3.) „*Краљевић Марко*“, драма у 5 чинова; и 4.) „*Видо*“, слика из сеоског живота у Србији, с певањем, у 5 чинова. Све те драме издане су на оцену члановима Милану А. Јовановићу и Стевану Милованову, којима је још пре предана на оцену и трагедија: „*Краљ Стеван Дечански*“. — Членак Марка *Цара* из Задра: „*Славни људи у историји и биографији*“ издан је на оцену члану А. Сандићу. — Расправа дра Радивоја *Самоповића*: „*Манастир Житомишлић у Херцеговини*“ примљена је за „Летопис“, пошто ју је писац по оцењивачким примедбама поправио, а писцу је одређена награда од 30 фор. по штампаном табаку. — Песма Драгутина Ј. Илијића: „*Приче старог гушљера*“ издана је на оцену члану дру Милану Савићу. — „*Српске народне приповетке из Горње Крајине*“ из збирке пок. Владимира Красића, издане су на оцену члану А. Сандићу. — На основу оцене члана Саве Петровића одбијен је спис: „*Историја настанка и школа српских*“ од непознатог писца. — По оцени члана Стевана Милованова одбачено је дело непознатог писца: „*Свештена ризница драгог камења*“. — Није примљен спев: „*Ђетак Љубе*“, који је Деспот *Теодорчевић* из Кутине прерадио по Гете-овом спеву „Reineke Fuchs“, пошто „Матица“ за сад нема средстава, да награђује и издаје преводе већих дела. — Пошто је *Миша Петровић* поднео уверење књижаре Браће Јовановића, да ће издати награђено му дело: „*Земље у Бачкој*“, наређено је, да му се исплати награда од 100 дуката из задужбине Јована Остојића и жене му Терезије. — Пошто је *Љубомир П. Ненадовић* из Ваљева јавио, да је он писац приповетке: „*Зле очи*“, то је наређено, да му се исплати досуђена награда од 30 фор. — Позивање се Манојло *Бубало*, учитељ у Садиловцу, да пошље на преглед и оцену своју збирку „Српских народних песама“. — За чланак, који се штампа у „Летопису“ с натписом: „*Успомене из Италије*“ одређена је писцу дру Ђорђу *Дери* награда од 35 фор. по штампаном табаку. — Примљен је за „Летопис“ чланак *Л. Сандића*: „*Лаза Лазаревић старији, драматски писац*“ и писцу је одређена награда од 25 фор. — Узет је на знање извештај, да је члан А. Сандић повукао натраг свој чланак: „*Ђорђе Марковић Кодер*“, с тога, што хоће да га попуни новим подацима. — Прегледане су школске сведоџбе питомаца разних стипендијских закада под управом матичном. — Сведоџбе питомаца стипендијске закаде Нестора Димитријевића поднесене су Његовој Светости патријарху српском на даљи преглед. — Расписаће се сречај *на три упражњена места у стипендијској закади Павла Јовановића* са годишњом стипендијом од 400 фор. за слушаоце технике у Бечу или Прагу. — Исто тако ће се расписати сречај *на три упражњена места у стипендијској закади Саве Ђорђевића*. Стипендија износи:

за слушаоце технике 600 фор., за горњу реалку 500 фор. а за доњу реалку 400 фор. Питомци морају слушати науке у Угарској.

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

(Молимо поштоване писце, уреднишгва српских листова и издаваче књига, да нам своја издања *на приказ* достављају. Молимо тако исто славна уреднишгва, да нам своје листове *у замену* шаљу.)

— **Михајло Мијук Опачић**, *јереј и пароx Дубички*. — 1891. — 8-на, стр. 20. — Ова је *брошура* датирана у *Дубици*, на Спасов дан 1891. са потписом: „*Борци за праводу и истину.*“ У тој књижици — да у кратко кажемо — износе се многе злоупотребе и изгреди *поп-Мијука Опачића*, пароxа дубичког, те се против њега диже јавна оптужба и тражи се, да га казни конзисторија горњо-карловачка. Но међу тим истрага, коју је конзисторија наредила, показаће шта је у ствари. —

Из Администрације „Српског Сиона“.

— Са многих страна добијамо *неплаћена писма* са ознаком на куверти: „*званично*“. Но како наша пошта неће да зна за та „званична“ писма, наплаћује од нас за свако *двоструку* таксу. Молимо дакле свакога, да на писмо марку прилепи, пре но што нам га пошље, јер нам иначе штету чини.

ОГЛАСИ.

103 **СТЕЧАЈ.** 2—3

Овим се расписује стечај на два упражњена стипендијска места у закладу народног добротвора Луке Миланковића и сестре му Марије Петровићке, за слушаоце реалке или технике. Годишња је стипендија 500 фор., која се добија у десет месечних оброка т. ј. од почетка до свршетка школске године.

Молби ваља приклучити: крштено писмо, сведоџбе о свршеним наукама, сведоџбу сиромаштва и лекарску сведоџбу.

Рок стечају шест недеља од првог увршћења.

У *Новом Саду* 31. јула (12. августа) 1891.

Црквена одбор.

113 **Стечај.** 1—3

Усљед оставке г. Витомира Максимчевог, учитеља, овим се у Срп. Неузини стечај отвара. Рок је стечају 8 (20.) септембар о. г. Плата је 400 фор. ав. вр. у готовом новцу. 4 ланца оранице земље, на коју учитељ сам порез плаћа, 20 фор. у име школске послуге, 5 фор. у име наушана, слободан стан са баштом у износу од 200 □ хвата; два хвата тврдих дрва и земски огрев. Од потребе где буде позван добија: за велики 1 фор., за мали 50 новч. награде.

Дужност је учитеља, осим предавања у свакидашњој и повторној школи, још и појање у св. цркви и обучавање школске младежи у појању — као и при одборским седницама место пеpовође бесплатно заступати. Првенство имају они, који су вични црк. појању.

Молитељи нека своје молбенице са сведоџбама о свршеним наукама, положеном испиту из мађарског језика и добром владању овомесном Школском Одбору пошаљу.

Из седнице Школ. Одбора у *Срп. Неузини*, држане 6 (18. августа 1891. год.

Школски Одбор.

Бр. 157. — 91.

ОГЛАС. 95 3—3

Уписивање ученика за шк. годину $189^1/_2$. на овдашњој срп. вел. гимназији почиње 1. септембра по р. к.

У I разред примају се ученици на основу сведоџбе од IV. разреда основне школе, или на основу пријамног испита; у остале разреде на основу сведоџбе од претходног нижег разреда.

Сви ученици без разлике плаћају по 2 ф. уписне таксе, по 1 ф. на библиотеку, по 3 ф. за „Sanitas“ и по 70 нов. друге пристојбе. То се плаћа при уписивању и од тога се нико не опрашта. Школарине плаћа сваки ученик по 15 ф. на годину. Од плаћања школарине могу бити опроштени они, који докажу сведоџбом школском, да *се добро владају и да у наукама добро успевају*, и сведоџбом сиромаштва, да су сиромашни.

31. августа држаће се поновни испити са ученицима, који имају да поправе калкуле из појединих предмета. По закључку професорске конференције од 18. новембра 1884. бр. 46. и одобрењу тога закључка од стране вел. Патроната ове гимназије од 10. (22.) децембра 1884. бр. 139.—140. губе право на понављање испита они ученици, који на гореозначени термин не дођу, да понове испит.

У Новом Саду 2. (14.) августа 1891.

Управа срп. вел. гимназије.

Бр. 158. — 91.

СТЕЧАЈ. 95

3—3

У смислу правила задужбине Атанасије П. Гереског расписује се овим стечај на два штипендијска места по 150 ф. на годину.

Ову штипендију уживају само ученици ове гимназије, Срби православне вере из земаља угарске круне, но нису искључени ни Срби православне вере из Босне, Трста и краљевине Далмације.

Молитељи имају поднети своје молбенице потписаној управи гимназијској најдаље до 8. (20.) септембра о. г. и прикључити им школске сведоџбе од последње две године, сведоџбу сиромаштва, сведоџбу лекарску и крштено писмо.

Примедба. Осим тих штипендија издаје се сваке године из прихода од светосавских беседа припомоћ четворици сиромашних ученика ове гимназије по 100 ф. а десеторици по 80 ф.

У Новом Саду 2. (14.) августа 1891.

Управа срп. вел. гимназије.

100

СТЕЧАЈ.

3—3

На упражњено место *капелана у Пркосу*, са платом VI. разреда, овим се стечај отвара.

Који жеље место то получити, имају своје ваљано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им протопресвитера до конца месеца августа о. г. овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у *Карловцима* 23. јула (4. августа) 1891. држане.

Архиђецезална Конзисторија.

Е. бр. 504.
К. 347 1891.

СТЕЧАЈ. 112

2—3

Овим се расписује стечај на два упражњена стипендијска места по 105 ф. из закладе пок. Петра Божића

Стеченици имају доказати:

1. Да су Срби православне вере,
2. да су сиромашног стања,
3. да су последњу школску годину с врло добрим успехом свршили,
4. да су душевно и телесно потпуно здрави.

За питомце могу изабрани бити само они, који су из епархије темишварске, а међу овима имају првенство, који су у Араду рођени.

Молбенице се имају у року од 30 дана, рачунајући од првог свршења овога стечаја потписаној конзисторији поднети.

Из конз. седнице, држане у *Темишвару* 24. јула (5. авг.) 1891.

Епарх. конзисторија темишварска.

Бр. 862 ех 1891.
Е. К. 278.

ЕДИКТ. 97

3—3

Овим се позива Раде Мишчевић из Муњаве, општине Јосипдол, котара Огулин, жупаније модрушко-рићевске, који је свој завичај и своју закониту супругу Василију оставио и некуда у свијет отишао, да се у року од три мјесеца дана, рачунајући од дана првог увриштења овога едикта или лично или писмено овој конзисторији пријави; — поштo ће се иначе у бракоразводној парници, коју је против њега супруга његова Василија подигла, и без њега, а против њега даље по закону поступати.

Из сједнице Епархијске Конзисторије, држане у *Плашком* 20. јуниа (2. јулиа) 1891.

Епархијска конзисторија горњо карловачка.

3—3

СТЕЧАЈ.

98

Услед дописа кр. уг. пк. надзорништва темишварске жупаније, по којем се имају сва учитељска места с оспособљеним личностима попунити, а и по налогу еп. пк. одбора овим се расписује стечај на место *учитеља* за четвороразредну мешовиту српско-православну вероисповедну школу у *Влајковцу*.

Плата годишња је учитељу: 100 фор. у готовом новцу; 5 мет. жита; 5 мет. кукуруза; 2 фата тврдих дрва, 2 фата сламе и слободан стан са баштом; а дужност је учитељу осим школске наставе и у цркви појати.

Рок стечају је до 25. августа по ст к. 1891: Молбењице ваља уплутити на потписаног.

У *Влајковцу* 24. јула 1891.

Нина Јорговић,
председник.

3—3

СТЕЧАЈ.

101

Пошто се гласом одлуке високе кр. земаљске владе у Загребу, одјела за богоштовље и наставу од 5. фебруара о. г. бр. 1080. има за православну младеж нижих пучких школа у *Руми* системизовати *место посебнога катихете*, са којим местом скопчана је темељна плата од 400 фор., станарина од 100 фор., местни доплатак од 100 фор. и право на ужитак петогодишњих доплатака — то се овим на то место стечај отвара с тим да се исто место још течајем ове школске године попунити има. —

Који жеље место то получити, имају своје ваљано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им протопресвитерата до конца августа о. г. овамо поднети. —

Из седнице конзисторијалне у *Карловцима* 23. јула (4. августа) 1891. држане.

Архиђецезална Конзисторија.

104

СТЕЧАЈ. 2—2

Мјесто *учитеља и црквеног појца* има се на овомјесној српској вјероисповједној тророазредној школи концем августа о. г. попунити.

Плата је годишње 400 фор., стан и башта у нарави, за пероводство и рачуводство ове опћине има награда од 20 ф. годишње, те ине обичајене заслуге код погреба, водице и т. д.

Оспособљени натјецатељи имају своје молбе до 15. августа о. г. потписаном предсједништву са свједоџбом предложити.

Српско-православна црквено-школска опћина.

У *Костајници*, 15. јуна 1891.

Предсједник:
Пера Трифић.

107

СТЕЧАЈ. 2—3

Расписује се стечај на место *учитеља* (евентуално *учитељице*) у српској автономној основној школи у *Беловару* Плата годишња је 400 фор., слободан стан у школској згради, шест хвати дрва и башта; од спровода, ће зван буде, добива 1 фор, а од парастоса исто тако.

Учитељ мора имати законито прописану квалификацију, а дужност му је поред прописаних школских предмета у четири разреда, обучавати ђаке и у црквеном појању, те у цркви при богослужењу појати.

Изабрани учитељ, ако буде своју службу ревно вршио и понашањем својим заслуживао, може рачунати и на повишење плате. —

Рок стјечаја је до 3. (15.) септембра ове године. Молбенице треба управити на потписаног предсједника. —

Српско-православна црквена општина у *Беловару*, 29. јула (10. августа) 1891.

Јован Штековић,
протопресвитер и предсједник црквено шк. општине.

108

СТЕЧАЈ 2—3

Ради попуњења парохије у *Дубовцу*, са платом шестог разреда.

Конкуренти имају своје ваљано инструјисане молбенице, најдуже до 15. (27.) Септембра т. г. путем својих власти овој конзисторији поднети.

Из седнице епарх. Конзисторије у *Вршцу*, 22. јуна (3 августа) 1891. држане.

Конзисторија епархије вршачке.

105

Школска објава. 2—2

Уписивање ученица на новосадској српској вишој девојачкој школи за идућу школ. 1891/2. годину *почиње 1. септембра о. г. по нов. кал.*, а 4 и 5. септембра држаће се поновни и приватни испити а 7 септембра почеће редовна предавања.

У I. разред ове школе примају се ученице, које су напуниле 10. годину живота и које су свршиле с добрим успехом IV. разр. основ. школе.

При уписивању тражи се по 1 фор. уписнине од оних ученица, које први пут овамо долазе и од сваке још по 50 н. пристојбе за сведочанство.

Овде се може поред прописаних предмета по умереној цени учити непрописано: француски језик, гласовир и вештина кроја женског одела.

У *Новом Саду* 3. (15) августа 1891.

Арк. Варађанин
управитељ.

106

СТЕЧАЈ. 2—3

На упражњено *учитељско место* срп. вероиси школе у *Фењу*. овим се расписује стечај са роком од четири недеље, од дана увртшења овога огласа.

Плате је учитељска: 80 фор. у готовом новцу, 24 кибли жита, 12 кибли кукуруза, 2 хвата дрва, сламе по потреби, два ланца сејаће земље и слободан стан са баштом.

Учитељ је дужан школском уредбом прописане предмете у школи предавати и у цркви појати.

Компетенти нека се обрате својим добро снабдевеним молбеницама потписаној општини.

Из седнице црквено школ. општине, држане у *Фењу* дана 4. јула 1891.

Самуило Поповић,
перовођа.

Михаил Сиротан,
председник.

109

СТЕЧАЈ 2—3

Ради попуњења парохије у *Јарковцу* са платом петог разреда.

Конкуренти имају своје просбе — ваљано инструјисане — путем својих власти најдуже до 15. (27.) септембра 1891. овој конзисторији послати.

Из седнице епарх. Конзисторије у *Вршцу*, 22. јула (3. августа.) 1891. држане.

Конзисторија епархије вршачке.

„Српски Сион“ излази *сваке недеље* по великом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину за годину 4 фор., за по године 2 фор., а за четврт године 1 фор. За *стране земље* на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединa бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се накладној књижарници *А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи* уредништву *Сиона Петровићу* у *Новом Саду*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 34. У НОВОМ САДУ 26. АВГУСТА 1891. **Год. I.**

ПРАВОСЛАВНЕ АВТОКЕФАЛНЕ ЦРКВЕ.

(Посвећено Његовој Светости, Српском Патријарху, Господину Георгију.)

(Свршетак.)

III. **Антиохијска црква (патријархат).**

Свима пословима како чисто духовним тако и црквено-управним у патријархату Антиохијском управља искључиво „*Свети Патријарашки Синод*“, кога су чланови патријарх као председник и сви митрополити и епископи тога патријархата. Катедра патријарха је од скора у *Дамаску*, а првобитно је била у Антиохији

Избором патријарха Антиохијског Герасима за патријарха Јерусалимског, остала је патријарашка столица упражњена. Антиохијски патријарх титулише се: *Патријарх великог Б жијег града Антиохије и целе Анатолије.*

Митрополије:

1.) *Епифанијска* (Хама), митрополит и екзарх друге Сирије *Григорије*, (живи у Анамеји).

2.) *Лаодикијска* (Латакија), митрополит и екзарх Теодоријаде *Мелетије*.

3.) *Селевкијска и Илијопољска* митрополит и екзарх прве Сирије *Герасим*.

4.) *Амидска*, митрополит и екзарх целе Месопотамије и четврте Арменије. (Столица у Едеси, но сада је упражњена.)

5.) *Тирска и Сидонска*, митрополит и екзарх фиников приморја *Мисаил*.

6.) *Триполска*, митрополит и екзарх фиников приморја, *Григорије*.

7.) *Емеска* (Хеме), митрополит и екзарх либанске Финикије *Атанасије*.

8.) *Бајрутска*, митрополит и екзарх фиников приморја *Гаврило*.

9.) *Адански* (Тарс), митрополит и екзарх прве и друге Киликије *Герман* (столица у Селевкији Исавријској)

10.) *Аркадијска* (Акзар Триполи) митрополит *Никодим*.

11.) *Теодосијопољска* (Ерзерум), митрополит и екзарх целе велике Арменије *Пајсије*.

12.) *Едеска*, митрополит *Алавије* (титуларни).

13.) *Иринополска*, митрополит *Серафим* (титуларни)

IV. **Јерусалимска црква (патријархат).**

И у Јерусалимском патријархату најпишу црквену власт репрезентује искључиво „*Свети Синод*“, састављен из патријарха председника и осталих митрополита и епископа. Седиште патријарха је *Јерусалим*, где и остали митрополити и епископи стално живе.

Патријарх Јерусалима и целе Палестине: *Герасим* (од ове године).

Митрополије:

1) *Петрајска*, митрополит и екзарх трећ Палестине и друге Арабије *Никифор*.

2) *Пилоломаидска*, митрополит и екзарх Финикије *Патрикије*

3.) *Назаретска*, митрополит и екзарх целе Галилеје *Нифон*

Архиепископије:

1.) *Лидска* митрополит и архиепископ *Григорије*.

2) *Синајска* митрополит и архиепископ *Порфирије*.*)

3.) *Севастијска* архиепископ *Кирил*

4.) *Таворске горе*, архиепископ *Сидон*.

5.) *Јорданска* архиепископ *Епифаније*.

6.) *Киријакопољска* (Мадапа), архиепископ *Данил*.

7.) *Пелска*, архиепископ *Софроније*.

V. Кипарска црква (острво Кипар) (Архијепископија).

У VI. веку после Хр. отрже се кипарска црква испод власти Антиохијског патријархата под чијом је влашћу дотле била, и од тог доба одржала се она до данас као самостална архиепископија. Њоме управља *Св. Синод*, који је састављен из свију архијереја кипарске цркве, а пред седник му је свагдашњи архиепископ.

Архиепископ нове Јустинијане и целог Кипра је Софроније (катедра у Никосији). Потчињени су му:

Митрополити:

1) *Пафски, Неофит* (катедра у Хриоатрису).

2.) *Китијски, Кипријан*, (катедра у Ларнаку).

3.) *Киринијски, Хрисанф*, председник града Соли (катедра у манастиру св. Пантелејимона).

VI. Јеладска црква (Митрополија краљевине Грчке).

Јеладском црквом по закону од 1850. год. у свему управља „*Св. Синод*“, који се састоји из митрополита атинског као свагдашњег председника истог, и четири друга епархијска епископа. Чланство сиода траје годину дана, дакле епископи се по турнусу мењају тако да сваке године друга четворица уђу у синод. Као што у руском св. Синоду увек присуствује царски комесар под насловом „оберъ-прокурора“, тако и у јеладској цркви синодске се седнице држе у присуству краљевског повереника (*βασιλικὸς ἐπίτροπος*), којему је и власт више ограничена него „оберъ-прокуророва“.

Митрополит Атински Герман пребива у *Атини*. Јеладска црква броји *четрдесет подручних епархија* а јерарси тих епархијâ носе које наслове митрополитâ, које архиепископâ и епископâ. Од тих четрдесет епархија само је 22 попуњено, а 18 стоје празне.*)

VII. Црква румунска (романска) у краљевини Румунији (у Влашкој и Молдавској).

Црква краљевине Румунске стојала је до год 1885. у каноничној зависности од васељенске патријаршије, те пак године постаде она самосталном. Највишу власт у чисто црквеним пословима у њој врши „*Св. Синод*“. Чланови овога синода су оба митрополита сви епархијски и викарни епископи, а председник му је митрополит букурештски а подпредседник митрополит јашки. Синодским седницама присуствује и министар црквених послова са саветним гласом.

1) Митрополија *Угро-Влашка*; катедра јој је у *Букурешту*. Архиепископ и митрополит угро влашки и примас Румуније је *Јосиф Георгијану*. *Викаријаштво*: *Плоешћско* епископ *Иможентије Мојсију*.

2.) *Митрополија Молдавско-Сочавска*, катедра у *Јашу* (главни град Молдавије). Митрополит *Јосиф Ананијеску*. *Викаријат*

*) О овој архиепископији види опширније у „*Милам, Црквено право*“ стр. 298 и „*Пут на Синај од Свет Константина*, митрополита, штампан у „*Л. Б. Источнику*“ за год. 1888.

*) Жао ми је, што по жељи својој не добих подробнијих података о Јеладској цркви, који се тичу назива појединих епархија са назначењем њихових јерараха. Пријатељ мој из Атине, на ког сам се ради пуних ми у том обзиру података с молбом обратио, известио ме је, да атинска митрополија нема штампаног шематизма својих подручних епархија, с тога нисам нашао од куда поцрпсти имена епархија и јерараха поменуте цркве. Толико ме мој пријатељ известио, да се садп на том ради, да се број епархија према политичкој подели Јеладе редукује на 16 епархија.

ство: *Бошњачко*, епископ *Доситије Перијевић*

Остале епархије епископије и њихова викаријатства:

3) *Бугарска*; епископ *Иринеј Кицулеску Викаријатство*: *Рамнико Сарајско*, епископ *Валеријан Стефанеску*.

4) *Рамнико-Новосевринска*; епископ *Генадије Еначану*. *Викаријатство*: *Крајовско* епископ *Дионисије Климеску*

5) *Романска*; епископ *Мелхиседек Стефанеску Викаријатство*: *Бакеуско* епископ *Јоаникије Флор*.

6) *Хушка*, епископ *Силвестар Баланеску*. *Викаријатство*: *Бирладско*, епископ *Калистрат Орљану*.

7.) *Арђеска*: епископ *Генадије Петреску*. *Викаријатство*: *Пишештско*, епископ *Герасим Тимуш*.

У Чешину. 1891.

8.) *Долно-дунавска*: епископ *Партеније Клинчану Викаријатство*: *Галачко*, епископ *Јеремија Дирду*.

VIII. Румунска црква у Аустро-Угарској.

Румуњском црквом у Аустро Угарској управља „*Митрополитски Син д*“, који је састављен из митрополита Сибињског као председника и осталих епархијских епископа. У делокруг му спадају ствари строго духовне нарави.

1) *Митрополија Румуњска и Архиепископија Трансилванска* Архиепископ-митрополит *Мирон Роман*; катедра му је у *Сибињу* (Hermannstadt).

2.) *Епархија Карансебешка* Епископ *Николај Попеа*.

3) *Епархија Арадска* Епископ *Јован Мецијану*

По разним рукописима, српским и грчким изворима израдио

Лазар Богдановић, свештеник.

НЕКАДАШЊИ МАНАСТИРИ БРШЉАНАЦ, СВ. АНА И ДРЕНОВАЦ.

ПОГЛЕД У ПРОШЛОСТ.

Од Јована П. Јовановића, пароха.

Царска резолуција од 6. марта 1775 гласи: да се у пакрачкој епархији укидају манастири: *Бршљанац Св. Ана* и *Дреновац* и да се има Бршљанац прикључити Лепавинима Св. Ана Пакри а Дреновац Ораховици.

Положај ових манастира био је згодан и на видику народних очију; они су били на позицијама врло важним, са којих су јуначки одбијали нападаје, што их је уделавала римска пропаганда на православне Србе по Хрватској, Славонији и чак по Барањи.

Бршљанац је лежао испод Гарић планине на противној страни од тужне Марче, не далеко од села Бршљанице. Он је будно стражарио над православном вјером и српским именом у крају што се стере између *Илове*, *Гојила* и *Гарић* планине, у крају опкољеном са свих страна римокатолицима, и гдје су данас парохије *Вуковије*, *Стиуовача*, *Миклеушка*, *Бршљаница* и *Пашијан*. Од манастира овога данас су остале само развалине. Велики иконостас, часна трапеза, која почива на пет ступова, израђена дивно од самога првенога мрамора, налазе се у бршљаничкој парохијалној цркви и показују, да је манастир Бршљанац имао пространу а и лијепу цркву.

Манастир *Св. Ана* смјестио се не далеко од Даровара испод села Врањеске а на догледу српског краја што се прострьо од горе Ступчанице преко Илове и Грубишног Поља према Беловару. Од овога манастира остала је у красном слогу изидана црква манастирска, која, и ако је у јадном стању, купи око себе народ три пут у години: на Благовијести, на трећи дан Ускрса а највише на Св. Ану.

Манастир *Дреновац* свио се над Подравином равном, те је своју дужност вршио у горама око Вођина и Звечава, у Подравини а и у пожешком пољу. Он је сада парохијални дом, а црква му паро-

*

хијална манастирске парохије дреновачке.

Ова три манастира била су, као што рекох, на видику народном у срву његовом.

Старији пак манастири: *Ораховица, Шакра* и *Левавине* леже у страни од народа, а она два прва још у крајевима забитним и једва приступшима. Њихов рад није могао бити тако плодоносан као рад млађих манастира Дреновца, Св. Ане и Бршљанца. Незгодан положај старих манастира за цијело је нагонио мудре калуђере, те су основали ове нове манастире у крајевима питомим народу приступним и ближим, из којих су плодотворније могли ширити узвишену науку Христову.

Намеће нам се сада питање: *„како да царска резолуција од 6. марта 1775 не укида старе манастире, него нове Дреновац, Св. Ану и Бршљанац, који су у цвијету свога успјешног дјеловања?“*

Ово питање навело нас је да пишемо овај чланчић, те на њега желимо да одговоримо.

*

Римска пропаганда, потпомагана државном влашћу и властелом, одавна је навaљивала на православне Србе у Хрватској и у Славонији у намјери да их полатини и покори под папску столицу. На расположењу имала је силна средства. А каквима се све служила најјасније нам предочује тужна повијест манастира Марче у варађинском ђенералату, а који је постао жртвом насилнога посла те римске пропаганде. Овај манастир био јој је на сметњи да она постигне жељени циљ, и он је морао бити уништен.

Али и послије пада тужне Марче православље не подлијеже римској пропаганди, и ако је она тада свом силом настојала да га у своје на све стране раширене мреже улови. Православље је нашло своја чврста ослоница и заклона у манастирима Бршљанцу, у Св. Ани и Дреновцу. Духовници из ових манастира проносили су кроз српски народ заставу, на којој је написано било: *„Не дајмо своје вјере православне и српскога имена ни под коју цијену!“*

Неуспијех римске пропаганде у српском православном народу породио је у њој завист и злобу на манастире Бршљанац, Св. Ану и Дреновац; и она је почела против истих ратовати гнуснијем сплеткама. Та се злоба лијепо огледа у опој кукњави римско католичке хрватске властеле да православни Срби напредују и да имају већ више својих манастира него они. Шта је још римска пропаганда употријебила као разлог у својој тужби против речених манастира, ми можемо мислити, када узмемо на ум, да је државна власт издала резолуцију, којом наређује, да се укину манастири Бршљанац, Св. Ана и Дреновац, — на велику тугу српског православнога народа у Славонији и у Хрватској.

Сада је римска пропаганда, порушивши бедеме православља, могла лакше радити по српским крајевима. Одмах је основана унијатска крижевачка бискупија. А тек што прође нешто више од по вијека, а она узмути памет православном српском народу; и у непосредној близини, гдје је постојао Бршљанац, оте православној цркви доста спнова, подиже им у *Дишнику* унијатску цркву, даде им свештеника и пошја. А нети успијех постиже у *Беденику* и у *Писаници* докле су некада допирали благотетни зраци свето-анскога манастира.

Заслуге манастира: Бршљанца, Св. Ане и Дреновца од врло велике су вриједности по православне Србе у Славонији и у беловарско крижевачкој жупанији. Док су они постојали, римска пропаганда не могаше се прикучити ни њиховим предстражама а камо ли њиховим зидовима. За то су они морали постати жртвом недостојног посла римске пропаганде, која је рачунала на сигуран успијех код православних Срба када њих не буде на земљи. У први мах успјела је била, али срећом тај успијех био је од моментане вриједности. Народ се на брзо разабрао и повратио к својој цркви. И данас ено унијатских цркава и уз њих парохијалних домова које је брже боље подигла римска пропаганда пустих, да приповиједају свијету пораз, што је спашао римску пропаганду. А поразно је он онај крјепки дух, којим су манастири Бршљанац и Св. Ана и њихови

честити духовници задахнули српски православни народ.

И данас, премда је минуло стотину и петнаест година, како су укинути манастири: Бршљанац Св. Ана и Дреновац помен на њих још је жив у српском народу. А тај помен треба да освјежимо у народу нашем, сазивајући га на мјеста, гдје су трагови ових светиња, приповиједајући му њихов рад и прошлост. Тим освјеженим поменом још ћемо боље ојачати у нашем народу онај отпорни дух, којим су га надахнули ови манастири против римске пропаганде, која још никако да се окане српскога православнога народа.

У славонском Брестовцу, 1891.

СВЕТИ ГРИГОРИЈЕ НАЗИЈАНЗИН, ГРИГОРИЈЕ НИСКИ И ВАСИЛИЈЕ ВЕЛИКИ, КАО ПРОПОВЈЕДНИЦИ.

(Наставак.)

Тај замамљиви опис, та пјесничка сјећања, не миришу суровим заточењем. Али нема сумње, да је већ и онда св. Василије, с њеким друговима заједнички одржавао неке манастирска правила, којима је положио темељ и која се врше још и данас у манастирима у Грчкој и на Истоку. Та правила, која допуштају, поред озбиљног живота, пољске и друге радње и научна занимања, — врло су далеко од строгих аскетских установа, које се појавише касније у западној Европи, под именом разних ордена на пр. орден Траписта.

Насупрот његову уточишту на другом бријегу Ириса, који почиње од гора Арменских и завршује се код Црног Мора, бијаше имање, насљедно у обитељи св. Василија и гдје су мати и сестра његова основали женски манастир, — док му је старији брат живио у сеоској кући на бријегу исте ријеке. Код такве околице и близине својих сродника, св. Василије ријетко је остављао своју самоћу. Најпослије, он се тјешио, што је привукао к себи најмилијег свог друга, Григорија Назијанзина, који, у најбујније вријеме своје младости и свог дара, с душом, помућеном свјетским горчинама, није могао подносити самоће пустињске, већ је тражио живота, правилно устројеног, но без роске покорности, живота тихог — без самоће.

Мало друштво није било богато; но умјереност и рад властитих руку надомјестиху недостатак; овдје су копали и натапали земљу, чистили шуму, обрађивали камено ломе. Један дио дана употрјебљаваху на изучавање хришћанске литературе, на обучавање хришћанских младића, који долажаху из Грчке и Азије, у молитви и црквеном појању; Григорије Назијазин са задовољством спомиње пјевање духовних пјесама, појући сам за певницом у њиховој сеоској цркви, спомиње и јавор-дрво, које сам по сади у башти св обители.

Св. Григорије ипак није остао дуго са својим другом, — он се је морао вратити кући својој; а св. Василије међу тим пшао је у Цариград, да помогне епископу анкирском у борби његовој против Евномија, познатог новог тумача аријеве јереси. Св. Василије није онда још био пресвитер, већ само црквени чтец. Јулијан, који је у то вријеме био само притворно с црквом, сад тек што је метнуо царски вијенац на главу, и на челу својих побједоносних легија, разгрнувши заставе, на којима бијаху извајани незнабошки богови, — очитовао је јавно своје намјере у погледу хришћанства. Ново гоњење било је већ објављено; оно је грозило још већом погибијом, него што је било за вријеме аријанских императора. Св. Василије видио је то, и премда се покоравао поретку и времену црквеног напретка, али је срцем и душом тежио да што више судјелује у дјелима цркве, којој грози опасност. Међу тим судба Јулијанова ријешила се прије, него позив његовог старијег судруга на епископску катедру. Одступник је ипак дао, да Кесарија осјети његову јарост. Од великољепних незнабошких храмова, који су уљепшавали тај град прије обраћења његова у хришћанство, сгајаше још један, посвећен *Фортуни*; изненадни пожар уништи и њега. Јулијан,

раздражен до крајности и представљајући да је то атентат на његову особу и немила предслутња, заповједи, да се казне пеки хришћани, који ни криви ни дужни претрпише мученику смрт. Та околност потврђује још више сумњу, као да је он у то вријеме, писао св. Василију писма, која се сачуваше до данашњег дана, под његовим именом. Врло је велико неповјерење и мржња стајала између њега и ова два млада апостола. У то вријеме кад је, тежећи да се узвиси над хришћанством каквим год славним успјехом оружја против непријатеља империје, Јулијан сакупљао своју војску и пошао на Персију вршећи путем обреде за умилостивљење и преношење несахабошке жртве. — св. Василије пролазно је степене црквене и јерархије, и идуће године, кад Јулијана не бијаше више на свијету, посвећен је за пресвитера новим епископом Кесаријским Евсевијем. Григорије Назијанзин исто тако, усупрот свом колебању, најпослије прими духовно звање, примивши посвећење од руке свог оца, назијанског епископа.

Тако се по ново зближише стари другови; они заједно славише коначно ослобођење цркве од гонитеља; св. Григорије није се устезао изражавати своје негодовање на богоодступника, доказујући како је велика опасност пријетила хришћанству. Василије велики на против говораше више хладнокрвно, показујући тиме сталност и снагу своје душе. Но тај блиједак и слава говорништва, кому се дивио и његов пређашњи учитељ, незнабожац Ливаније, побудила је завист и мржњу према Василију и у самоме епископу Евсевију. Утјехом за св. Василија бијаше усамљено уточиште, камо је он често одлазио, а враћао би се само онда, да испослује подизање нових обитељи и да буде у помоћи самому епископу Кесаријскому, чије је подозрење према себи најпослије сретно расцрпио. Његов утицај састојао се не само у моћи убјеђења, не само у учености, већ особито у дјелима милосрђа. У вријеме највеће глади у Кападокији и Понту, па и у околним предјелима, где је одузета свака помоћ споља, он је тјешио народ позивао богаташе на милосрђе, раздијеливши сам све што је год имао и побуђивао је друге да дијеле невољницима, без разлике вјероисповијести; једнаком дарежљивошћу помагао је и Аријанце, и Јудеје и незнабошце. По смрти Евсевијевој, изабран буде он на кесаријску столицу на којој се кроз дванаест година као митрополит Кападокијски борио. Његов живот не представља нам жестоких догађаја и несталности, каквих сусреташе у животу св. Атанасија, св. Златоуста и других; већ нам он улива дубоко уважење према сталности његове добродјетељи и према његовом чудном генију. Св. Василије био је заиста прави еванђеоски пастир, отац народа, пријатељ несретних, у вјери стајао, а у дјелима милосрђа неуморан. Љубитељ простоте, која бијаше спојена са спротивношћу, носио се скромно, храњо се само хлебом и свијежим воћем; а све имање употребио је на украшавање Кесарије. Он је подигао дом за странце са убожницом, коју св. Григорије Назијанзин назива другим градом, — и подигао је много радионица и школа.

Слијепа оданост Валентова Аријевој јереси често је грозила опасношћу Архиепископу Кесаријском; али се он не покори царскому префекту и презре гњев самога императора. Црквени историци веле, да онда, кад се Валент спремао да изда указ о изгону св. Василија, да му је син одобно; светитељ се помолно, — и дијете оздрави; али крштен касније Аријанцем, опет се разбоље и умре. Додају, да онда, кад је император хтио да потпише указ о изгону Василијеву, перо се трипут ломило. Једном је св. Василије примио Валента у цркви, и иза завјесе дуго с њим говорио и успио умирити гњев његов кротким али и чврстим доказима.

Касније је са Архиепископом морао често ступати у борбу религијозну не само у својој области већ и на цијелом истоку. Но за нас је корисније да видимо, како је он поучавао спроможне грађане Кесаријске, како је подизао ум њихов к Богу посматрањем природе, тумачећи им чудеса стварања, увијајући у једноставне и убједљиве ријечи своју вјештину ученог проповједника, који се изобразио на атинским школама. Бесједе његове о створењу и

устројству свијета носе назив „*Шестоднев*.“ Поред погрешака, које су оне цијелом свијету, у погледу њених физичких појава, он има многа узвишена и вјерна схваћања, много дивних описа; кадкад се то и чини, кад читаш: Etudes de la nature. Овдје се јасно види тежња, да се творац види свуда у његовим дјелима; а такав је поглед и уображење, које нас води познању милости божије према нама, такав је избор и вјештина у изразима, да се могу, као што треба, оцијенити и завољети.

Читајући тако узвишене проповиједи св. Василија, не можемо а да се не чудимо грчкому народу, гдје су занатлије и радници, забављени дневним послом, како вели проповједник, схватили сличне поуке и умјели одговорити на њих усхићено и са сузама.

Каква красота и привлачност лежи кадкад већ у приступу тих бесједа! „Има градова, вели слаткорјечиви проповједник, гдје људи, од јутра до мрклe ноћи, наслађују своје око разноврсним играма, гдје се не противе слушати саблажњиве пјесме, које трују душу. И често их називају срећним, за то што, остављајући трговину и занате, корисне за живот проводе у слости и задовољству све вријеме, које им је дано на земљи. Они не знају, да су ти немерални призори не друго што, већ школе разузданости за оне, који их посјећују.

„Други се занијеше коњском трком, па им се у сну причиња, да се патјечу, прежу коње, мијењају своје коње. — тако, да их и ноћу гони непромишљеност, којој се одају занављ А ми које Господ. дивни чудотворац, зове да посматрамо његова дјела, зар да се уморимо гледањем тих дјела или да се залијенимо слушати неисказане ријечи Св Духа? Зар не чинимо боље, кад се задубимо мислима у велика дјела божјег свемогућства и преносећи се умом у прошла времена, обухватамо умом сву цјелину створења!“

Изводећи такав програм богословски и уједно поучитки, проповједник, јутром и вечером говорно је о поретку годишњих времена, с кретању мора, о различним природним својствима животиња и њиховој периодичкој особи, о природи човјечијој и о чудесима његове духовне природе. Но њему служи природа само средством за разјашњавање тајана вјере и правила нравствености.

„Је ли вам се кад догодило, кличе оратор посматрајући тиху ноћ и неисказану красоту звијезда, да мислите о Творцу свега што постоји; јесте ли се кад питали: тко је могао посјати по небу такво цвијеће? Јесте ли се ви, кадгод, дању наслађивали чудесима свјетским, и јесте ли се кад год преносили од видљивога к невидљивому, — онда сте довољно спремљени, да схватите мене, и можете заузети мјесто у тој дивној аудиторији; ајдемо, — као што узимају за руку странца који не познаје града, и воде га свуда, — тако ћу и ја вас водити, као странце, по свима дивним знаменитостима великог града васељене.“

Свуда су моралне истине спојене са описивањем, и позорница природе није за говорника што друго, већ повод за духовна размишљања. Величанствена красота неба напомиње му нешто више: „Тамо, вели он, тамо је наша древна отаџбина, од куда пас је човјекоубица — ђаво — стрмоглавио. Кад је оно што је свјетско и пропадљиво тако величанствено, какво ће тек бити оно што је вјечно и бесмртно? Кад је оно што је видљиво тако прекрасно, у колико мора прекрасније бити оно што је невидљиво? Кад необухватљивост неба надилази мјеру човечијег схваћања, какав то разум може проникнути у дубљину вјечности! Кад је свјетило дана, макар и пролазно, тако дивно, тако правилно у свом кретању, тако сразмјерно по величини с потребом земље, кад нам то сунце, око свијета, који оно уљепшава својим сјајем, даје непресушни извор гледања, то каква мора да је неисказана красота вјечног сунца правде божије!“

(Наставиће се.)

О ЗНАЧЕЊУ И ДРЕВНОСТИ ДЈЕЈСТАВА, КОЈА СЕ СВРШАВАЈУ ПРИ ОСВЕЋЕЊУ ХРАМОВА.

С РУСКОГ ПРЕНЕО Григорије А. Николић, БОГОСЛОВ.

(Наставак)

II.

Дубока древност ових дјестава, која смо разгледали у ономе не подлежи никаквој сумњи. С чином освећивања храмова, који постоји у нашој Цркви врло је много сличан чин римске цркве; и онде се свршавају готово та иста дјејства, какова се свршавају код нас, и онде, као код нас, бива кропљење св. водом свију принадлежности престола, бива умивање и помазање св. миром престола и зидова храма, бива преношење, помазање миром и полагање под престолом св. Моштију, бива свечано обилажење около Цркве и т. д.[21]) Шта показује та блиска, та чудноватa сличност? Или то, без сумње, да ова и она Црква за дјејства, која се свршавају при освећивању храмова има један основ — апостолска предања; или, барем то, да је та дјејства, у свршу једна Црква узајмљивала од друге. Узмимо дакле, да је ово последње. Најприродније је мислити у оваковом случају, да су она од једне Цркве узајмљивана другој још онда, кад су обе Цркве биле у тесној вези међу собом и кад су сачињавале једну Христову Цркву, а никако није већ после тога, од како се Црква римска одвојила од Цркве васељенске, и кад се је сва слична узајамност учинила већ немогућом. Природно је и у таквом случају да древност ових дјејстава не ће долазити после IX. века.

Али извесно је, да су се нека дјејства употребљавала при освећивању храмова много раније од IX. века. Још Евсевије, писац IV. века, описујући свога времена светковину освећења храма, спомиње о неким „дјејствима и побожним обредима“, јасно разликујући та дјејства од псалмопојења и жртвоприношења, која су се, по његовим речима тада свршавала[22]) Каква су пак то била дјејства? Шта су држали за побожне обреде? Премда Евсевије није определено, у чему се на име они састоје; али да су то била та иста дјејства, ти исти обреди, који се и сада свршавају у нашој православ. Цркви при освећивању храмова, лако ћемо се уверити о том, кад обратимо пажњу на историјски постанак свакога дјејства у појединости; увидићемо, да су нека од њих могла бити савремена шта више самим Апостолима друга су установљена без сумње руковођењем св. Духа, од богомудрих пастира прве Цркве

Појединa дјества, која састављају чин освећења храма, јесу:

а) *Умивање престола.* Не имајући могућности тачно одредити време установљења овог дјестава, ми се пак не сумњамо доводити древност његову из првих времена хришћанства: оно је природно могло бити у првој Цркви. Испочетка, кад млада Црква хришћанска тек што је само рођена крвљу Господа, и која је изникла сред страховитих бура, није имала још ни времена, ни средстава да покаже унутрашње величанство своје у спољној лепоти; кад се ради тога, богослужење њено ограничавало врло малим принадлежностима, и сами храмови по облику свом не одликоваху се од обичних домова, — у то време и најсветија тајна Евхаристије, без сумње, свршавала се на простом, обичном столу. Прости сто одређени на таково високо употребљавање, као што је свршавање св. Евхаристије, природно је, да је морао бити опран: ово је изискивало чувство побожности к светињи Евхаристије, као највеће тајне тајне тела и крви Господње (1 Кор. 11, 26—30); ово је изискивао дух обредног Мојсијевог законодавства, којим су се и у недрима хришћанства дуго још руководили обраћени из Јудеја (Дела ап 21, 20—25), и које је

[21]) Vid. dedikat. temp. in Pontific. Roman. edit. Romae 1724 par. II.

[22]) Hist. Eccl. Lib. X. cap. III. pag. 464. edit. Cantabrig 1720 an. Знаменито је, да Лутерански песни (и пр. Баугаи, Хоспинијан, Хајрициј и др.) говорећи о освећивању храмова и имајући прилике споменути о том месту

Евсевију, ништа о том не спомињу, на да ни те исте главе приводе друге, сагласне са његовим учењем, докле,

с једне стране строго забрањивало ономе, који има порока да се приближи к олтару (Лев. 1, 17—24; 12, 3), тим више приносити ма шта нечисто (Лев 10, 10; 22, 23—26): а са друге, у разним случајевима прописивано је умивање, као најбоље средство, које очишћава (Исх 19, 10; Лев. 13, 6, 34. 54; 14, 8. 9; 15 сва; Числ. 19, 7); ово захтеваше најпосле просто чувство важности, по ком се равнајући ми и обичну храну ретко мећемо на сто, а да не очистимо умивањем сто, на који је мећемо. Само се по себи разуме, да у примитивној цркви по свој прилици умивање престола, тада још, као дело неопходимости, беше само простим дјејством; али будући да се хришћ. богослужење, с дана на дан умножавало принадлежностима црквеним, на брзо стадоше узимати карактер символички, на брзо се почеше богомудри Пастири цркве бринути о том, да све, што се односи к богослужењу, буде освећено духом њеним: то није без основа могуће мислити, да је на брзо да кле и то дјејство добило карактер свеште ни и заузело место у реду тајанственых обреда Цркве. Историјске доказе о обреду умивања престола ми не налазимо до IV. века; а у овом веку о њему спомиње св. Златоуст: „Зар не видиш“, пита он, „наше ђаконе, да губом трапезу[23]) умивају и дом чисте, и тако дискосе полажу?“ Губом умивамо Цркву, наставља св. Отац, да се у чистој Цркви све предлаже, да не буде ништа гаднога.[24]) Ма да св. Јов. Златоуст говори овде о умивању престола не као о дјејству искључивом, које се свршава једном и на име у време освећивања храма, него као таковом умивању, које се по мери нужде, свршавало у свако време, но предпостављајући последње, ми ћемо морати као неопходну последицу претпоставити и прво. Јер кад су Пастири Златоустовог времена, за то, да би увек одржали у чистоти светињу, држали за нужно и достојно допуштати умивање и над таковим престо

[23]) Реч τράπεζα код св. Злат. увек се употребљава у смислу престола. Vid. S. thesaur. ecclesias sub voce: τράπεζα. —

[24]) На Евсе. Прав 4. Св Злат. Беседе на посл. Павл у слав. преводу, Ч. 2. стр. 192. Москва 1709. г

лом, који је удостојен већ благодати освећења, на ком је и тајанствени Агнец лежао, и бескрвна се жртва Богу приносила: то не може бити, да ти исти богомудри Пастири нису свршавали умивања над престолом, пре но што су га запечатили светштеним печатом помазања, кад се тек подигао у тајанствено становање Божије; доказ важи св Златоуста, и у односају к нашем предмету има сву своју силу.

в.) *Миропомазање св. престола и зидова храма.* Ово дјејство било је још у старом завету: сам је Бог установио ово, заповедивши Мојсију осветити једјем помазања олтар у подигнутој скинији, све принадлежности скиније и саму скинију: и **возлѣеши елей помазанія**, заповедно је Бог Мојсију, и **помажеши скинію, и всѣ, яже на ней, и освятити ю . . . . и да помажеши олтарь приношеній и всѣ сосѣды его, и освятити олтарь, и бѫдетъ олтарь святый святыхъ** (Исх. 40, 9. 10). И о Мојсију говори се даље: **сотвори Моусей всѣ, якожа заповѣда емѹ Господь, тако сотвори** (ст. 16) Дакле не подлежи никаквој сумњи, да је хришћ. богослужење, првобитно скопчано са јудејским, по уништењу старозаветних обреда, заједно са Јерусалимским храмом, задржало неке принадлежности старозаветне, т. ј. оне, које су биле сличне са духом новог завета,[25]) те је могуће мислити, да је заједно са другим старозаветним принадлежностима, и истим путем с њима, прешло у хришћ. Цркву и помазање миром св. престола и зидова храма. Ова мисао тим заслужује вероватности што о једном од тих дјејстава — помазању миром св. престола спомиње још св. Дионисије Ареопагит, муж апостолских времена. „Још и ово Јерархији да примети“ пише св. Дионисије к епископу Тимотеју, „да од најсветијег освећења устав и свештено свршавање божанственог жртвеника свршава најчистијим изливањем свештеног мира.“[26])

[25]) Начер. Церковно-Библејск. Ист. књ. 1-й стат. о богослуж. и обряд. стр. 907 изд. 4-е, 1827 г. у С. П. Б.

[26]) О церк. врарх. ст. 82 гл. IV. §. 12. Подазивост дâлâ св. Дионисија Ареопагита служи као предмет свора међу учењацима: једни је одбацују, а други бране. Но одбацују њеном делом Лутерански писци, и јасно, по некаком узроку; у делима св. Дионисија срећају се јасна доказа на многе такозе обреде, који су били у ап. вре-

После св. Дионисија Ареопагита сретају се и други докази који јемче за древност овога дјејства. Бл. Августин у једној беседи својој на освећење храма, говори: „Освећење престола сад славимо, достојно и праведно радујући се; светковину у овај дан свршавамо, у који је благословен и помазан камен, на ком се за нас божанствене тајне свршавају“ (Беседа 4). Израз: „благословен и помазан камен“ јасно показује на миропомазање св. престола, који се и у оно време, као и сада на западу, обично подиже из камена. Из опредељена два маловажна сабора, који су били у почетку VI. века на западу, види се, да је обичај освећивати престоле миром у оно време већ постојао у Цркви. „Сабору је угодно“, гласи 14 правило једнога од тих сабора, „што су се олтари освећивали не само помазањем мира (као до тада што је било), него и благословом свештеничким“ [27]. „Само од камена (а не од дрвета или другог чега) треба да буду олтари освећени изливањем мира“,[28]) одређује други сабор.

Сигурно је такође, да су се при освећивању храмова не само престо, него и зидови храма помазивали св. миром у древним временима. „Црква се тада сматра

[27]) Concil. Agathense an. 506. cap. XIV. tom. IV pag. 1385.

[28]) Concil. Epaon. an. 517 can. XXVI; ibid pag. 1579.

доста поштованом“, говори бл. Августин, „кад су јој зидови освећени и св. миром помазани.[29]) Теофан приповеда о Атанасији великом, да је тај светитељ у време свога боравка у Јерусалиму, занимао се ту освећивањем молитвених домова, посредством молитава и помазања истих св. миром[30]).

г) *Облачење и украшење св. престола.* Облачење престола, као што смо видели, сачињавају две одежде; *доња* — бела и *горња* — скупоцена. Могуће је мислити, да је постанак доње одежде савремен постанку самих престола: а то је чуство побожности к св. Евхаристији, које је без сумње располагало прве хришћане умивати сто, одређени ради свршавања овога тајинства природно их је побудило после умивања да га (престо) покрију још чистим платном, а на тог платна, чистог и белог, природно се развила и наша бела, доња одежда. Историјског доказа о овој одежди, као такође и о умивању престола, не налазимо до IV. века; у овом пак веку Оптат Милевшки (у Нумидији) Епископ († 384) спомиње о њо, као о принадлежности престола, која је у оно време већ у опће употребљавана и позната: наиме опровргнувши Донатисте, који тврде међу осталим, да се престоли обешчашћавају додиром православних, овај учитељ отворено говори: „Ко од верних не зна, да се дрво покрива платном, и да се при свршавању самих тајинстава могуће дотаћи само покривала, а не дрвета?“[31]).

[29]) Lib. IV. cap. 40 Conf. Crescont. —

[30]) Cit. Goar. in Euchol. pag. 850. edit. 1645 an.

[31]) Optat. de schismate Donatist. lib. VI. pag. 713 edit. Paris 1679 an. —

(Настављење се.)

БЕСЈЕДА

КОЈУ ЈЕ ГОВОРИО

ДАНЕ КНЕЖЕВИЋ, парох Неблушки,

на Петров-дан о. г., кад је у име Високопречасног господина протосинђела Платона Телечког благословио обновљену цркву у Доброселу.

Моја Браћо! Од како је света и у свету људи, људи су се увек молили Богу и приносили му жртве. Богу се молити можемо на сваком мјесту, у кући и изван куће, Бог то прима. Бог прима усрдну молитву, па ма она била у гори под јелом зеленом; али му је најмилија и најпријатнија молитва овако из људског збора и братског договора. То видимо из књига старог завјета. У старом завјету, особито с почетка, молио се

Богу и приносио је жртве свак, кад је и ће је ко хтео и како је ко у намети својој држао, да боље служи Богу, док Господ Бог не даде пророку Мојсију закон и заповједи му да у том погледу уведе ред и начин, и пророк Мојсије по заповједи божјој начини цркву, без сјаја и накита сваког. Цар Соломун, гледајући како око њега незнабошци својим идолима служе, подиже у сред града Јерусалима у славу Бога израиљева великољепан и диван храм.

У том доће и вријеме, да син Божји сиђе с неба на земљу и оснује своју цркву, цркву ново-завјетну — У ново-завјетној цркви нијесу на све стране храмови у славу Бога а на част великих угодника божјих, и како што је небо осуто звјездама, различна сјаја и величине, тако су осуте и окићене биле земље, ће су хришћани живили, црквама све љепшима од љепших а сјајнијима од сјајнијих, и може се рећи, да су се народи различите крви и племена у том погледу надметали. Али у том надметању није ни наш српски народ иза других народа заостао. Српски цари и владари трошили су силно благо и богатство подижући цркве и манастире а српски просвјетитељи и научитељи Симеун мироточиви, светитељ Сава, Арсеније и Максим са својим родољубивим свештенством настојали су, да народ свој страху божјем и закону Христовом науче, и чистом Еванђелском науком спреме увјете вретну животу и у кући и у цркви и у држави; и док је год црква и у цркви свештенство с божје стране давало правац животу: народу у кући а поглавицама у држави, дотле је народ у држави својој био срећан. А како и неби, кад се је познавао Бог, љубила душа, поштовала се старији, покоравало се власти, сваком је што но вели тица цијевала. Пјевало, брао, ал за мало. Српске поглавице брзо заборавише, да „слогом расту мале ствари а неслога све поквари“, грамзећи за чашћу и влашћу посваде се међу собом, и све да није било Турчина, који их је подјармио, били би се они сами искрвили и упропастили и давно се већ не би знало за часни крст и за све оно, што Србина Србином чини, да настојањем светог Саве и свештенства од своје крви вјера православна није Србину у крв прешла и с душом се слила.

Србин је осјећао, мислио, желио, говорио и радио што му је божји и Христове цркве закон налагао. Веће простоте у души, љепше чистоте у телу у свјету било није; а вјера та је православна тјешила: душу му крјепила да не клоне, да не малакше. Србину је била лозинка: све за образ, а образ ни за што; јер је образ огледало душе — и душу је Србин чувао за Бога и у најтежим данима.

Црни су били дани народа нашег од Косова амо. Жалосна је била судбина наших предака, јер су трпили муке свакојаке од Турчина силна зулумћара; ал' за то им је свјетао образ на дивчину и ми се поносити можемо с њима. Они су сили турској и невјерни латинској јуначки одолијевали, и без цркве и без школе са својим свештенством одржали се, сачували, своје име, своју вјеру православну, своју крсну славу, своје лијепе и побожности пуне обичаје! Којим са само, да се наша дјеца, наша унучад неће с нама поносити, као што се ми с њима поносимо, поред све слободе, коју у земљи цара и господара нашег уживамо, и поред земаљских закона, који нам сваку препону с пута уклањају!

Оставимо све на страну, а узмимо само цркве наше у каквом су стању. Погледајте их споља и изнутра, на ћете се увјерити, да на њима и у њима нема готово ни стварце, која би кадра била узбудити људска чувства и однести мисли наше са земље на небо, као што им је то сврха. Стари су наши цркве Турцима, а често пута и латинској пропаганди на зор подизали; ми своје запуштамо; и да се државна власт — буди јој то сто пута хвала — у то не умјеша и силом поправке не изведе, би нам се и срушиле! Наши стари давали су прилоге на туђе цркве за здравље своје и свога блажа, а ми данас душмански устајемо на свог свјештеника, који се заузме да цркву поправи и колико толико у ред је доведе. Наши стари су се Богу молили увјек: јутром, вечером, прије и после јела, при почетку и свршетку сваког посла, ал опет жељно су ишчекивали глас, да ће се у овој ил овој пећини на студеном камену служити божја служба, да похите, па да окријепе душу своју и нахране је небеском храном, а из уста свог свештеника с божје стране да чују, што је Богу мило и угодно; нама данас црква до цркве, ал се једна другој тужи, како је празна, пуста, непохођена; ми нећемо и свецем или радимо или ћенчаримо; радним даном дангубимо а о закону божјем, о заповједима цркве наше, њезиним уредбама и установама ништа не знамо, као ни онај, који у њу не вјерује;

на да још међу нама нема таковијех, који вјеру, цркву, њезине свештенослужитеље омаловажавају, неби ништа ни казао? Реците ми сад, што би данас вјеру нашу православну и народност српску очувало, да јој ма с које стране опасност загрози? А шта би је очувало, кад је нестало оне сталности у вјери, пред којом су сва блага овог свијета важност своју губила. Настала пустопашица, без страха божјег и стида људског. Не поштују млађи старијега, не слушају дјеца родитеља, родитељи пород напустили; а то све за то, што смо се одбили од цркве, па не чујемо што је добро и поштено, а остала мјеста, ће се до сад о поштењу говорило, отрована су; отровала их је похлепа за добитком, удобним животом и иметком, који је данас сав свет занио, да ни о Богу, ни о својој души, ни о цркви, па ни о свем што је честито и поштено не мисли.

Но ви се ево својој хришћанској дужности одазвасте, своју цркву обновисте, и лијепо је удесисте, учинисте роду глас, смиристе Ваћу дјецу, свиисте с душе грехоту, а с образа срамоту и показасте свету на видику, да стара она српска побожност међу Вама још пропала није. Дај боже и данашњи годе, да се с обновом ове цркве, обнове мисли и осећаји Ваши, па да у духу чисте епанђелске науке и вјере православне одселе и радите и живите онако, како се доликује Србину! Моли се Богу, мајчин сине, и ради и поштењем радом својим храни и себе и своју дјецу! Молитва и радња, то су два чврста стожера човјечијег живота. Рад, и то поштен рад гони нас увијек напред, а молитва уљува нам спокојство у срце и душу. Бог милостиви, ком сте у славу овај храм обновили и уредили, нек Вам труд и муку плати и то лијепим здрављем, срећом и задовољством, родом и плодом од црне земље!

А сад да се окренем теби, вриједна моја свештеничка главо, па да ти пред лицем целе цркве у име високопречасног господина Платона Телечког, патријархова мандатара, који ми је на ово и свој благослов и своје овлашћење достојао дати — предам овај обновљени храм.

Предајем Ти га ево и желим, да у њему здрав и задовољан службу божју до дубоке старости своје служиш! Бог зна, а и поштени људи знаду, колико си ти муке а и безброј грдних ријечи неправедно подниo, док си храм овај овако украсио. Ово је јуначки учињено, а то у онаким приликама какве су биле и постојале, учинио не би ван свештеник твоје ћуди и твога поштења; на гле, ко ти је највише сметао, и какости чинио, данас се радује, данас се весели! Ал' те још молим као млађи брат твој, коме као и тебе поштено име, добар глас, срећа и напредак народа нашег на срцу лежи, на му мана његових равнодушно гледати, а још мање користи своје ради хвалити не можемо, — настој, да живу цркву, тај теби и бризи твојој повјерени народ, у ред доведеш, као што си им и цркву лијепо уредио: на ако е никоје стране за то признања не добијеш, признаће ти Бог и наплатиће ти труд, а с труда твога процвјетаће и у овом занемареном и запуштеном крају Српства — олтар, вјера, српско име и слава стара! Амин.

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

— (**Скупштина епархијe бачке**) одржана је у уторак 20. августа (1. септембуа) о г. у Н. Седу, у дворани „Матице српске“, под председништвом Његове Светости, г. патријарха Георгија Бранковића, као управитеља бачке епархије. На скупштини било је око педесет чланова, а исто толико остале публике. *О раду ове значајне епархијске скупштине донећемо у идућем броју опширан извештај*, а за сада бележимо у кратко само ово: После призивања св. духа, које је обављено у саборној цркви, отворио је скупштину најстарији по годинама члан Мојсије Поповић, парох станарски, па је изабрана депутација од 6 чланова, која је допратила св. патријарха у скупштину. После обављене верификације изабран је за подпредседника скупштинског др. Илија Вучетић, а за перовође: парох сентомашки Ђура Страјић и учитељ Јован Петровић. Прочитани су опширни извештаји о раду: епархијске конзисторије, и административног и школског одбора. Изабрани су чланови за сва три одсека епархијске управе. Имена тих чланова, као и остале одлуке скупштинске саопштићемо у броју што долази. Пошто се на место епархијског бележника није нико пријавио, то је по-

верено то звање и на даље привр епарх бележнику, јеромонаху Сергију Шакраку Нишићу, коме је уједно изражено признање за дојакошњем раду и неуморном труду. Скупштина је, по предлогу дра И. Вучетића, најавила захвалност Његовој Светости на мудром и вештом руковођењу скупштине. Скупштина је текла достојанствено и мирно, и у опште је владала слога и споразум. Скупштина је трајала од 9½ пре подне до 2½ сахата после подне. За тим је био свечан обед у гостионици код „Зеленог венца“, где су сви скупштинари били гости Његове Светости.

— (**Школски одбор епархије бачке**) држао је у Н. Саду 16. августа о г. своју седницу под председништвом Његове Светости г. патријарха Георгија, а у присутности чланова: проте Милана Ћирића, Васе Пушибрка, дра Младена Јојкића, Димитрија Поповића, референта Ст. В. Поповића и парх. бележника Сергија Шакрака-Нишића. — У овој седници прочитан је и усвојен извештај о раду епарх. школског одбора за последњих 20 година, од г. 1871. до 1891. Тај извештај поднет је епархијској скупштини. — Осим многих предмета, што се тичу школа и учитеља, решено је још: да се многи местни школски одбори, који још нису поднели тражене вказе о стању својих школа концем шк. год. 1891., позову, да тај налог за 15 дана изврше, јер ће иначе ед дужности разрешени бити. — Уједно је месним школским одборима наложено, да имају од сваког учитеља и учитељице, који за 15 дана не поднесу специјални наставни план за шк. год. 1891—92. одмах трећину њихове плате обуставити, и ради даљег дисциплинарног поступка епархијски школски одбор известити.

— (**Освећење цркве у Лазарев.**) Пишу нам из општине лазанске у архидијецези: „Духовно религиозни живот нашега народа доста је слабији данас него у пређашњем времену, донекле је мањкало и клоњо, али још има доста наше народа, који верује и живи о вери својих праотаца; — доказ је тому свечано *освећење цркве у Лазарев* т. ј. у мору римско унијатског фанатизма. Свесни и побожни народ ове парохије уложио је и последњу пару на украс своје цркве, која има сад сасвим други изглед, пошто јој је иконостас на ново рађен вештом руком нашега Србина сликара *Рикића*, који је пређашње светитеље са „infalima“ заменио иконама у православном духу изображенима. Освећење је обавио старешина овога протопопијата, одани и искрени пријатељ цркве и народа српског г. *Лазар Поповић*, уз асистенцију двојице свештеника, управо на достојанствен начин тако, да се тек онда могла видити лепота наших црквених обреда, кад су спољашњошћу и унутарњим побожним чуством и расположењем пропраћени били. После освећења изговорио је г. прота језгровиту и поучну беседу чистим, лепим и разумљивим језиком у лепом броју сакупљеном народу нагласив: како су наши предци подизали цркве и задужбине, љубили веру и цркву, ревносно полазили богослужења — па да се и ми на њих угледамо. Освећењу је присуствовало и много сљедбеника римокатоличке вероисповести, на које је наше лепо богослужење учинило необичан утисак. После подне народ је попратио ову светковину народном игром и песмом и том приликом могло се доћи до уверења, да је данашњи српски патријарх врло обљубљена и поверењем народа и свештенства одликована особа, из тога разлога, што је народом овладало необично одушевљење, кад је г. прота китњастим речима на здравио Његовој Светости. Око пет сати народ се разишао са радосним расположењем и веселом душом“ Г.

— (**Стање фондова којима рукује архијерејски с бор у Београду, 1. јануара 1891**) ово је:

1.)	фонд свештенички . . .	210 118	дин.	29 п.
2)	„ црквени	386.047	„	40 „
3)	„ за подизање Богословије	213.551	„	50 „
4)	„ за књижевност духовну од епископа Јан Пешковића .	28 642	„	55 „
5.)	„ за питомце из породице пок. епископа Јанићија . .	10.520	„	68 „
6.)	„ пок. Јан. Костића .	5.369	„	83 „
7.)	„ јером. Мартирија .	5.231	„	49 „
8)	„ архим. Самуила. .	3.711	„	11 „
9.)	„ Митрополита Мелентија	8.097	„	35 „

— (**Препорука школске књиге: „Приповијетке из старог завјета.“**) Српска православна *конзисторија у Сарајеву*, одлуком својом од 1. августа о. г. бр. 1336, препоручила је српским православним школама у Босни и Херцеговини за школску књигу: „*Приповијетке из старог завјета*“ од *Јована Петровића*, кр. професора и катихете у Загребу.

— (**Школа за наставу у вери.**) У 8. броју „*Школског Листа*“ читамо ово: „На *Реци* у Фијуми) уз лепу цркву св. Николе постоји у дому школском под надзором преч. г. проте тамошњег дела *школа за наставу и васпитање православне деце шаматске у вери, црквено-словенском и српском читању и у црквеном појању*. У ову школу долазе српска деца из комуналних школа на Реци и у Сушаку у недељне и феријалне дане, где им вероисп. г. прота Шорак предаје науку вере а црквени певац г. Милошевић обучава их у читању и појању. — Како чујемо Срби на Реци намеравају скорим створити редовну српску вероисповедну школу. Дај Боже!“

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

(Молимо поштоване писце, уреднштва српских листова и издаваче књига да нам своја издања *на приказ* достављају. Молимо тако исто славна уреднштва, да нам своје листове *у замену* шаљу.)

— **Програм српске велике гимназије карловачке** *за школску годину 1890—91.* — Година XXXIX. Књига XXXII. — У Новом Саду, штампарија А. Пајевића, 1891. — 8-на, стр. 107 — У овогодишњем „Програму“, који је по обиму и садржини својој много већи и важнији него дојакошњи, штампан је врло занимљив чланак: „*Првих сто година српске велике гимназије карловачке, 1791—1891*“ од управитеља *Стевана Лазића*. У том чланку, који је од велике вредности и који захвата 67 страна, врло је лепо описана стогодишња историја велике гимназије карловачке, те најстарије расадиште наше народне просвете. Та веледажна стогодишња историја треба што више да уђе у нар. народ, коме је тај просветни народни завод до сада толико користи донео — Даље има у „Програму“ ово: I. Научна основа за шк. год. 1890—91; — II. Гимназијски летопис; — III. Отписи и наредбе; — IV. Патронат гимназије и учитељски збор; — V. Учевни прилог; — VI. Бесплатна храна у „Благодијејанију“, потпоре и дарови; — VII. Попис ученика, који уживаху стипендију или потпоре; — VIII. Испити; — IX. Статистика ученика; — X Извештај о беседи; — XI. Попис ученика азбучним редом, заједно са њиховим успехом; — и XII. Објава. — Из статистичког прегледа види се, да је било почетком шк год 1890—91 свега 310 ученика, а концем II. течаја 292. међу којима 261 православне и 31 римокатоличке вероисповести. По завичају било је: 30 из Хрватске, 176 из Славоније, 69 из Угарске, 3 из доње Аустрије, 5 из Босне и 9 из Србије и Црне Горе Из Карловаца било их је 83. — По напретку било их је: 49 са одликовањем 181 I. реда, 24 с дозволом поправке. 22 II. реда, 12 III. реда, а 4 остало неиспитаних.

ОГЛАСИ.

120 **СТЕЧАЈ.** 1—3

Расписује се стечај за *лично помоћника* код цркве вазнесенске *у Руми*. Плата је стална 350 ф., уживање 12 лаптаца сеспје, и половину напредних прихода парохијалних. Ко има вољу нека изволи пријавити се код подписатог предсједника, или самом пароху.

Из седнице црквеног одбора, држане у *Руми* 30. јануара 1890.

Тома Огризовић, перовођа

Сима Стајић, председник.

Ек. 409 ех 1891.
к. 300

116 **СТЕЧАЈ.** 1—3

Расписује се стечај на парохију II. класе у *Санади*. Компетенти имају своје добро инструисане и биљеговане молбе до 18. (30.) септембра о. г. путем својих претпостављених власти потписаној конзисторији поднети.

Из конз. седнице, држане у Темишвару 19. јунија (1. јулија) 1891.

Конзисторија епархије темишварске.

106 **СТЕЧАЈ.** 3—3

На упражњено *учитељско место* срп. вероисп школе у *Фењу*. овим се расписује стечај са роком од четири недеље, од дана упућења овога огласа.

Плата је учитељска: 80 фор. у готовом новцу, 24 кибли жита, 12 кибли кукуруза, 2 хвата дрва, сламе по потреби, два јанца сејаће земље и слободан стан са баштом.

Учитељ је дужан школском уредбом прописане предмете у школи предавати и у цркви појати.

Компетенти нека се обрате својим добро снабдевеним молбеницама потписаној општини.

Из седнице црк. школ. општине, држане у *Фењу* дана 4. јула 1891.

Самуило Попорић, перовођа.

Михаил Сиротан, председник.

109 **СТЕЧАЈ** 3—3

Ради попуњења парохије у *Јарковцу* са платом петог разреда.

Конкуренти имају своје пробе — њихово инструисање — путем својих власти најдуже до 15. (27.) септембра 1891. овој конзисторији послати.

Из седнице спарх. Конзисторије у *Вршцу*, 22. јула (3. августа.) 1891. држане.

Конзисторија епархије вршачке.

113 **Стечај.** 2—3

Усљед оставке г. Витомира Максимчевог, учитеља, овим се у Срп. Неузини стечај отвара. Рок је стечају 8 (20.) септембар о. г. Плата је 400 фор. ав. вр. у готовом новцу 4 јутра оране земље, на коју учитељ сам пореза плаћа, 20 фор. у име школске послуге, 5 фор. у име паушала, слободан стан са баштом у износу од 200 □ хвата; два хвата тврдих дрва и земски огрев. Од погреба где буде позван добија: за велики 1 фор., за мали 50 новч. награде.

Дужност је учитеља, осим предавања у свакидашњој и повторној школи, још и појање у св. цркви и обучавање школске младежи у појању — као и при одборским седницама место пероводје бесплатно заступати. Првенство имају они, који су вични црквеном појању.

Молитељи нека своје молбенице са сведоџбама о свршеним наукама, положеном испиту из мађарског језика и добром владању овомесном Школском Одбору пошљу.

Из седнице Школ. Одбора у *Сра. Неузини*, држане 6. (18. августа 1891. год.

Школски Одбор.

107 **СТЕЧАЈ.** 3—3

Расписује се стечај на место *учитеља* (евентуално *учитељице*) у српској автономној основној школи у *Беловарју*. Плата годишња је 400 фор. слободан стан у школској згради, шест хвати дрва и башта; од сировода, ће зван буде, добива 1 фор., а од паралтоса исто тако.

Учитељ мора имати законито прописану квалификацију, а дужност му је поред прописаних школских предмета у четири разреда, обучавати ђаке и у црквеном појању, те у цркви при богослужењу појати.

Изабрани учитељ, ако буде своју службу ревно вршио и понашањем својим заслуживао, може рачунати и на повишење плате. —

Рок стјечаја је до 3. (15.) септембра ове године. Молбенице треба управити на потписаног председника —

Српско-православна црквена општина у *Беловарју*, 29. јула (10. августа) 1891.

Јован Штековић,
протопресвитер и председник црк. шк. општине.

Бр. 413 ex 1891.

117 **СТЕЧАЈ.** 1—3

Расписује се стечај на место сист. парохијског помоћника у *Варјашу*.

Компетенти имају своје добро инструисране и биљеговане молбе до 18. (30.) септембра о. г. путем својих надлежних власти потписаној конзисторији поднети.

Из конз. седнице, држане у Темишвару 24. јулија (5. авг.) 1891.

Конзисторија епархије темишварске.

Бр. 496 ex 1891.
к. 358

118 **СТЕЧАЈ.** 1—3

Расписује се стечај на место сист. парохијског помоћника у *Кумановцима*.

Компетенти имају своје добро инструисране и биљеговане молбе путем претпостављених власти до 18 (30.) септембра о г. потписаној конзисторији поднети. Примећује се, да се у месту налази капелан, који као такав близу 30 година служи.

Из конз. седнице, држане у Темишвару 24. јулија (5 авг.) 1891.

Конзисторија епархије темишварске.

115 **СТЕЧАЈ** 1—3

Ради попуњења учитељског места на вероисповедној школи у *М. Чанаду* (посл. пошта Apátfalva Csanád m.) овим се по ново отвара стечај.

Плата је 200 ф. а. вр., 10 ф за дрва, 40 ф. за пофторну школу, 20 ф. за пероводство ако изабран буде, 13½ кат. јутара прве класе оране земље, која носи до 20 фор. годишње аренде по јутру, пореа плаћа учитељ. Поред тога леп стан с' пространом баштом. Слама за огрев за школу и учитељски стан колико треба.

Од укоња где позван буде од имућних 1 фор., од сиромашних 50 н имаће примати.

Лична се пријава узима у обзир, а пре свега првенство имају сомборски приправници и они учитељи који су у Сомбору свршили приправничку школу и који тачно мађарски говоре Учитељу у дужност спада у цркви недељом и празницима појати, а децу у појању обучавати и законом прописане предмете предавати. —

Рок овоме поновљеном стечају истиче 28. ог августа а избор ће се на Успковање т. ј 29. ог августа између јутрења и службе обавити. Изабрани учитељ имаће 1 ог септембра неодложно школу почети. Који жеље ово место получити, нека своје добро снабдевене молбенице на долу потписаног председника до означеног рока пошаљи изволе. —

У *М Чанаду* 6. августа 1891.

Паја Алвацић,
председник.

119 1—3

ЕДИКТ.

Усљед молбе Глише Радуловића из Земуна, да би од супруге своје Јелене, која је пре десет година непознато куда у свет отишла, коначно разведен био, настојећим се позива речена Јелена, да потписаној Конзисторији или сама лично предстане или место пребивања свога пријави, јер ће се иначе против ње поведена бракоразводна парница по постојећим прописима и без ње окончати.

Из седнице Архид. Конзисторије у Карловцима 23. јула (4. авг.) 1891 држане.

Архидијецезална Конзисторија.

114 1—

СТЕЧАЈ.

На темељу закључка местног школског одбора од 11. (23.) августа т. г. бр 51. овим се отвара стечај на упражњено учитељско место млађих разреда тако звано предградске српске основне вероисповедне школе фелдварске.

Са истим местом скопчана је годишња наплата од 485 фр. 16 новч. а. вр. у готовом, која се месечно напред из политичне касе прима. *Једна трећина* постојеће полусесије земље односно 5 јанаца и 1466 □° по 2200□° ораће земље, на коју општина пореза и еквивалент плаћа. Стан у натури. Даље, у име огрева за школу и стан 50 ф. а. вр., у име школске послуге 30 ф. а. вр.; за писаћи прибор 10 ф. 50 н. а. вр., и код стана и у пољу укупно *једну четвртину* јутра врта. Осим тога, за држање поучне школе 40 ф. а. вр. коју наплату из црквене благајне прима, и 1 ф. а. вр. од укопа кад на њега ред дође.

Изабраном учитељу у дужност спада све школском уредбом прописане предмете у школи предавати, у цркви за певницом појати и децу старијих разреда по реду (кога ће м. школ. одбор установити) са другим учитељима црквеном појању обучавати.

Молиоци, који ово место добити желе, нека се најдаље до 1. (13.) септембра т. г. са добро провиђеним молбама на местни школски одбор обрате!

Из IX. ванредне седнице местн. школског одбора српске правосл. црквене општине, држане у Фелдварцу 11. (23.) августа 1891.

Тапашије Костић, учитељ и перовођа.

Стеван Кирић, парох и председник

108 3—3

СТЕЧАЈ

Ради попуњења парохије у *Дубовцу*, са платом шестог разреда.

Конкуренти имају своје ваљано инструјисане молбенице, најдуже до 15. (27.) Септембра т. г. путем својих власти овој конзисторији поднети.

Из седнице епарх. Конзисторије у *Вршцу*, 22. јула (3 августа) 1891. држане.

Конзисторија епархије вршачке.

103 3—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на два упражњена стипендијска места у закладу народног добротвора Луке Миланковића и сестре му Марије Петровићке, за слушаоце реалке или технике. Годишња је стипендија 500 фор., која се добија у десет месечних оброка т. ј. од почетка до свршетка школске године.

Молби ваља прикључити: крштено писмо, сведоџбе о свршеним наукама, сведоџбу сиромаштва и лекарску сведоџбу.

Рок стечају шест недеља од прве објављења.

У *Новом Саду* 31. јула (12. августа) 1891.

Црквени одбор.

Е. бр. 504.
К. 347 1891.

112 3—3

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај на два упражњена стипендијска места по 105 ф. из закладе пок. Петра Божића

Стеченици имају доказати:

1. Да су Срби православне вере,
2. да су сиромашног стања,
3. да су последњу школску годину с врло добрим успехом свршили,
4. да су душевно и телесно потпуно здрави.

За питомце могу изабрани бити само они, који су из епархије темишварске, а међу овима имају првенство, који су у Араду рођени.

Молбенице се имају у року од 30 дана, рачунајући од прве објављења овога стечаја потписаној конзисторији поднети.

Из конс. седнице, држане у *Темишвару* 24. јула (5. авг.) 1891.

Епарх. конзисторија темишварска.

„Српски Сион“ излази сваке недеље и великом тајком. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За *страно земље* на годину 5 фор. На Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се накладној штампарији *А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи* уредништву *Сиона Петровићу* у *Новом Саду*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 35. У НОВОМ САДУ 2. СЕПТЕМБРА 1891. **Год. I.**

ЕПАРХИЈСКА СКУПШТИНА ДИЈЕЦЕЗЕ БАЧКЕ.

Дана 20. августа (1. септембра) о. г. одржана је у Новом Саду епархијска скупштина бачке дијецезе. Скупштина та остаће у најлепшој успомени код свих оних, који су на њој присутни били, јер је одржана мирно, озбиљно и достојанствено — а по раднји својој биће несумњиво од врло корисних и благодетних последица по нашу цркву, школу и срп. православни народ у епархији бачкој.

Што се кроз читаве десетине година жељно ишчекивало, што се од бивших блаженопочивших епископа бачких интерпелацијама пожуривало и многим наредбама Саборског Одбора заповедало и строго налагало — и што исти епископи, као председници епарх. управе бачке, из непознатих разлога учинити нису хтели — учињено је без пожуривања, без интерпелација и без поновљене наредбе са стране, преузв. г. Патријарх Српски, Георгије Бранковић, као привр. управитељ епархије бачке. У круни неоспорних заслуга, што их је данашњи св. Патријарх стекао, и као епископ темишварски и као врховна поглавица наше срп. прав. цркве, за ово кратко време, од када седи на престолу српских патријараха — бачка епархијска скупштина јесте и остаће прави драги камен, којему племенити сјај нико ничим потамнети неће, јер ће камен тај драги одсијавати и огледати се *у обновљеној* и из полумртвог стања *васкрслој управи епархије бачке*, на коју се у будуће с правом најлепше наде полажу и с основаним разлозима очекује, да ће све и сва учинити, да некадашња најславнија епархија бачка и опет просијне славом својом и да у најбољем правцу предњачи осталим посестримским епархијама.

Слика епархијске скупштине, која је 20 августа о. г. у Новом Саду одржана, заиста је могла сваког родољуба, сваког истинског пријатеља цркве, школе и народа искрено да обрадује. Скупштини председава и руководи је врховна поглавица наше овопределне цркве. Не само из тога, што је скупштину сазвао, већ и из онога како је руководи, видиш, да поштује закон и постојеће наше автономне установе. Вољан и одушевљен да помогне цркви и народу, да уреди и развије наше црквено-народне автономне институције — приступа са тактом и предусретљивом љубазношћу скупштинским члановима, позива их на заједнички сложан рад, наглашује шта је учињено и — у договору са скупштином — шта још мисли чинити, да створи у бачкој епархији доведе у правилан ред и закопити поредак. Одабрани и свесни чланови епархијске скупштине, видећи колико у речима а још више у делима свога

председника искрене, свесне, поштене и родољубиве намере, видев да се и њихове намере са председниковим интенцијама потпуно слажу — излазе пред њега са љубављу и поверењем, хватају се у једно коло да слошки поради на добрим намерама . . . и где, приказа се српском оку радосна и утешна појава, да у епархијској скупштини бачкој нема опозиције, нема странака, нема страначких трвења и задирања, већ се усели у скупштину дивна и благословена слога, какве Србин у потоње доба није видео ни при којем јавном збору и договору. И где, сви чланови осетише радост и милину, сви се слози и сложном, успешном раду зарадоваше на радујући се готово да сви из гласа кликнуше: Се нынѣ что добро или что красно но еже жити братіи якѡвѣ! . . . . . .

Нека би епархијска скупштина бачка била згодан „предобразац,“ утешан „прогностикон“ и ваљана опомена: да се усели благословена слога и у сва нижа, виша и највиша автономна тела наша у којима се вѣка о судби миле нам цркве и народа — па ако се свуда тако лепа слога прикаже и одомаћи каквој су се радовали сви чланови епархијске скупштине бачке, нека нико не очајава о судби цркве нам и народа.

Што је скупштина епархије бачке тако леп моралан успех постигла, тумачи се то поглавито тиме, што је уз мудро руковођење св. Патријарха и сам рад скупштински плодан, успешан и беритетан био. Пред скупштину су изнесени и опширни извештаји свих одсека епархијске управе, у којима је нацртана *дијагноза* досадашње крње неуредне и болесне епархијске управе, па је у свези са том дијагнозом, или у самим извештајима или у посебним предлозима одмах показан и *лек или средство*, како да се болест излечи и како да се епархијска управа у будуће бар у ред доведе. Нарочито су се у томе погледу одликовали извештаји епархијске конзисторије и административног одбора, које је са великим трудом, савесношћу и разумевањем састављо и у скупштини прочитао ревносни привр епархијски бележник, јеромонах Сергије Шакрак Нинић — који је за тај труднн посао од скупштине и јавно допадање и заслужено признање побрао. Ти извештаји у којима је с једне стране верно и смело изнесен пред епарх. скупштину досадашњи неред у епарх. управи — а у којима су с друге стране показана сходна начела, како би се то неуредно стање бар у будуће поправити могло — морали су се допасти и заиста су се допали целој епархијској скупштини, те је већ самим тим извештајима донекле осигуран успех у раду епархијске скупштине. Осим тога поједини одсеци епарх управе бачке, поднели су посредством свога бележника епарх. скупштини неколико ваљаних и добро мотивисаних предлога који махом на то смерају, да се досадашње неуредно стање у бачкој епархијској управи исправи и на боље окрене. Уз то је мирно и достојанствено спроведен избор чланова управних органа епархије бачке, којих се број током толико времена, од како се епархијска скупштина састајала није, тако био умалио, да поједини одсеци епархијске управе већ по састану своме нису могли законито радити. У поједине одсеке епархијске управе изабран је цвет српске интелигенције из бачке епархије, изабрани су од световних најодличнији чланови а од световних опробани борци на њиву наше народне автономије, чувени правници, знатни књижевници, професори и учитељи, којима свима на срцу лежи добро наше цркве, школе и народа, те ће наоружани умним знањем вољом и одушевљењем за јавне ствари и знати и хтети порадити, да управа епархије бачке у будуће буде светла и угледна, тачна и корисна

* * *

О самом току епархијске скупштине доносимо овај извештај:

У уторак, 20. августа о. г., у 9 сахата пре подне, одржано је у саборној цркви новосадској, у присуству пуног броја епархијских скупштинара и многобројне одабране публике — свечано „призивање св духа“, које је одслужио сам св. Патријарх Георгије, уз асистенцију многих свештеника — чланова епархијске скуп

штине и придворног јерођакона, Лукијана Богдановића.

После свршеног црквеног обреда искупише се чланови епархијске скупштине у великој дворани „Матице Српске,“ где је отворио скупштински збор најстарији члан епарх скупштине, прец. г. Мојсије Поповић, парох ст. стапарски, позвав присутне скупштинаре, да изберу депутацију, која ће председника, Његову Светост Патријарха Георгија, свечано у скупштину позвати и допратити. У депутацију су изабрани: проте Љ Купусаравић и М. Пашић, Др. И. Вучетић, Др. Лаза Станојевић, Н. Ђ. Вукићевић и Исидор Дебељачки.

После кратког времена приспе св. Патријарх, праћен поменутим члановима депутације, те пошто је при уласку од свих присутних чланова поздрављен громким „живео“ — поздрави га у име целе епарх скупштине г. прота *Јован Борота* овим говором:

„Ваша Светости, преузвишени Господине! Чланови епархијске скупштине бачке, који су на позив Ваше Светости похитали овамо, да врше своје давно стечено право и тиме одговоре својој родољубивој дужности, овластили су ме, да у име свију на овом месту предусретнем и поздравим Вашу Светост са изјавом осећаја дубоког страхопоштовања и искреног оданог признања. Страхопоштовање дугујемо узвишеном достојанству а признање патриотичком и родољубивом раду Ваше Светости.

„Необичном енергијом прегли сте Ваша Светост на свима пољима нашег народног црквеног живота, да разбудите што је успавано, да одушевите што је клонуло да исправите што је застрашило, да накнадите што је пропуштено, а више свега да својим високим примером побудите све, којима то у дужност спада, да лојално послужују и савесно извршују постојеће народно-црквене установе.

„И овај давно очекивани састанак епархијске скупштине последица је хваљеног прегнућа Ваше Светости.

„Дај Боже, да засведочена добра воља Ваше Светости нађе код свију чланова ове скупштине ускрдну потпору, па да тако удруженим сила„а сретно обавимо посао, који нам предстоји, на корист и задовољство народа а на понос и дику Ваше Светости!

„Живела Његова Светост, патријарх српски Георгије!“

За тим св. Патријарх *Георгије*, заузев председничко место, отвори епархијску скупштину овим говором:

„Славна Скупштино!

Господо и браћо велепоштована!

„Још за који дан, па ће се навршити пуних 20 година, како је представништво епархије ове, на основу привр. уредбе о епарх. властима, баш на месту овоме први пут заседање своје држало.

„Шта је све на тој скупштини рађено, могу знати само још и данас у животу налазећи се чланови те скупштине, у колико их памћење изневерило није, јер осим неких незнатних бележака, записника или извештаја од те скупштине, не могосмо ништа друго наћи. Једина успомена од те прве организаторне скупштинске седнице јесте допис тадањњег председника њеног блажене успомене Архимандрита Германа Анђелића као администратора епархије, а потоњег епископа и Патријарха српског, са којим извештава подручне му одсеке еп. управе, ко су на тој скупштини за чланове и часнике епарх. управе изабрани.

„Осим ове организаторне седнице, биле су позније још две седнице године 1872. и 1874., које су се по сведоџби пронађених бележака, поглавито са сачињавањем разних предлога за Сабор бавиле. Од тога времена, па све до данас, није било никакве скупштинске седнице у овој епархији.

„А зашто за све то време скупштинске седнице држане нису? — мени је непознато, а у нагађања нерадо се упуштам. Толико је извесно, да је високославни саборски одбор, као највиша автономна власт наша, вршећи контролну дужност своју, више пута позивао и налагао ово-епархијском админ. одбору, да скупштину сазове и у делокруг њен спадајуће предмете обави, али су те опомене и налози свагда остали безуспешни; и тек онда, када је саборски одбор налогом својим од год.

1886. са свом озбиљношћу и под претњом законитих посљедица загрозио, да се скупштина сазове, наредио је истина адм одбор избор нових скупштинара, који је у току 1886. год. свуда по целој епархији обављен, изузимајући једнога Сомбора, где се избор обављати није могао због изузетнога стања, у коме се тамошња црк. општина налазила; али се седнице и опет за све то време држале нису; — и тако тек сада, пошто је епископ Василијан Петровић, који је од половине 1882. године са епархијом овом као дијецезан до дана 16. јануара ове године управљао, када је нашом смрћу у вечност преселио се, пало је мени у део да као Митрополит Патријарх ове области, кормило епархије ове привремено до коначног и законитог попуњења њеног, у своје руке примим, и све оно што предходници моји извести пропустише или не хтедоше, помоћу вашом и придоданих ми органа изведем и у законити ред и поредак приведем.

„Да се за минулих 20 година много што шта на пољу црквено-народног автономног живота нашег у опште, а у овој епархији на по се, догодило, измењено и промењено, није ми нужно напоминјати. Сви сте ви, Господо и браћо, који сте развитак тај бодрим оком пратили и пратите, мање више очевидци и живи сведоци тога. Толико ипак наспоменути морам, да сам епархију ову, која је некада са уредности своје свима другим епархијама за узорити образац служила, у доста запуштеном, и да се благо изразим, у размаженом, а канцеларију и архиву у засвим занемареном стању затекао, што се поглавито слабој управи на и другим разним околностима и неприликама приписати има, које су на све стране и у свима скоро гранама автономне управе наше овладале, и које озбиљном раду и напредовању у црквено-просветном животу нашем сметају и тако рећи точак коче! —

„Ја сам одма у почетку, чим сам се са стањем и односима ове епархије упознао, покушао да се бољи поредак у администрацији заведе, а особито клонула дисциплина успостави; но на жалост признати морам, да жељена резултата, ни поред најбоље воље, за ово кратко време није се дало постићи.

„Толико је извесно и са мирном савешћу отворено рећи смем, да све оно, што се за ово неколико месеци на пољу томе, а под надзором мојим радило и ради, радило се у најбољој намери и савесно са жељом, да се запуштено стање колико је могуће унапреди, не обзирући се ни десно ни лево, но придржавајући се строго постојећих законитих уредаба и наредаба, и уклањајући са пута све оно, што је дојако напредан развитак спречавало а неред и незаконитост одржавало. И ја се тврдо надам и у Бога уздам, да ће ми поред добре и истрајне воље, потпомогнут од придодатих ми органа епарх. управе, за руком поћи да у напредак све на боље пође, те да ће епархија бачка просијнути и опет углед, који је некада имала, и опет повратити моћи! —

Приметити ми је још и то, да су у току минулих 20 година многа места епархијске управе ово смрћу, ово оставком, ово неучешћем, ово пак исељењем у стране земље, упразнила се, која нам сада попунити ваља, ради чега је поглавито ова скупштина на данашњи дан и сазвана.

„Исто тако наступила је промена и у канцеларијском особљу, пошто сам дојакошњег привременог бележника Димитрија Поповића због дуготрајне болести, са чега је канцеларија велика уштрба трпила, од дужности исте разрешити морао, поставивши за привременог бележника јеромонаха Сергија Шакрака Нишића бившег вредног и поузданог бележника конзисторијалног у Темишвару; а на место дојакошњег канцелисте, јереја Павла Михајловића, кога сам такођер од дужности разрешио, постављо сам за канцелисту придворног јерођакона Лукијана Богдановића, са насловом подбележника конзисторијалног. Како се пак општински и манастирски рачуни од више година, нагомилани и непрегледани у архиви налазе, то да би се и у томе погледу у напред корачкало и редовно стање постигло, за добро сам нашао и донде докле сл. скупштина у овом предмету закључак не донесе, за привременог рачуно-ревизора и-

меновати Димитрија Поповића, бившег пр. конс. бележника.

„Но о свему овоме, као и о целокупном раду сва три одсека епархијске управе, поднесени су и на сто сл. скупштине положени детаљни извештаји, који и ако су због неуредности у архиви непотпуни, али су са ретким трудом и великом марљивошћу верно и истинито састављени.

„У том дакле уверењу и тој лепој нади, да ћете господо скупштинари и представници, познавајући свој делокруг и положај, као и околности и прилике у којима се налазимо, и хтети и знати пред стојећи вам посао хладнокрвно, озбиљно, размишљено и достојанствено, а све у корист св. матере цркве наше и милог нам народа нашег, на опште задовољство решити и обавити, — радујем се и мило ми је, што ми се прилика дала, да вас баш ја, као син и некадашњи сатрудбеник ове епарх. управе, а сада по милости божијој, краљевском поверењу и вољи народа српског, као Патријарх и као законити управитељ ове епархије, у овако лепом броју око себе сакупљене видити и са искреном добродошлицом поздравити могу, проглашујући седницу за отворену! — са усклико: да живи Његова Светост Патријарх српски! Да живи Његово Величанство! Да живи народ српски! —

После овога значајнога говора Његове Светости Патријарха који је са достојном пажњом саслушан и усклицима искреног одобравања пропраћен — прешло се на предавање веровница скупштинских чланова, те пошто су веровнице предане изабран је оверовни одбор од 5 лица, у који су ушли: г.г проте Милан Ћирић и Милош Папић, а за њима још: Др. Стеван Кронић, Исидор Дебељачки и Ђорђе Р. Стефановић. Оверовни одбор брзо је свршио свој задатак и на основу његовога извештаја оверовљени су изборни 43 скупштинска члана, а уз то је скупштина извештена, да 9 чланова нису дошли на скупштину, 9 чланова је помрло, а двојици се нису могле позивнице уручити Пошто је скупштина извештај тај узела на знање, прешло се на конституисање епарх. скупштине. (Наставиће се.)

ДВЕ ТРИ РЕЧИ

ПОСЛЕ ИЗЈАВЕ ПРЕОСВЕЋЕНОГ Г. ЕПИСКОПА НИКОДИМА.

У 29. броју овога листа прозборио сам о „*Ускршњем поздраву*“ преосвећеног г. епископа *Никодима*.

У 32. броју изјављује преосвећени г. епископ, да је његова намера била чиста и племенита и да он уважава Његову Светост, патријарха српског и његов рад за свету нашу цркву.

Преосвећени г. епископ *Никодим* призвао је Бога за сведока истинитости и искрености својих речи. Веровати треба.

Но преосвећени господин епископ дубоко жали, што се *могао* онакав смисао дати овоме месту његова поздрава, на коме он спомиње „српскога патријарха.“ Ово ми није јасно. Ако је преосвећени г. епископ овим хтео рећи, да жали, што је оно место тако стилизовао да му се онакав смисао може и мора дати, онда ја на такву изјаву немам ништа рећи. Но ако преосвећени г. епископ хоће са својим „могао дати“ да рече, да сам ја својевољно и на силу онај смисао истесао из онога места, онда ја морам најсвечаније и најодлучније одбити од себе ту инсинуацију. Ја несам извртао смисла његових речи. За ово ми је доста сведоџба непристраних читалаца. Ја сам истинито и верно казао шта је написано, а мило ми је констатовати, да преосвећени г. епископ *Никодим* изјављује, да није хтео оно написати. Нама у митрополији карловачкој доста је. Браћа из Далмације не могу нам пребацити, да наш свети патријарх одобрава рад на унији и да смо ми ћутали, кад је задарски г. епископ то његово одобравање јавно и службено жигосао.

19. августа 1891.

Хвала г. епископу *Никодиму*, што је нашао за вредно да, ма и позван, увређеном нашем осећају даде задовољштину.

Млади саборија.

О ЗНАЧЕЊУ И ДРЕВНОСТИ ДЈЕЈСТАВА, КОЈА СЕ СВРШАВАЈУ ПРИ ОСВЕЋЕЊУ ХРАМОВА.

С РУСКОГ ПРЕВЕО **Григорије А. Николић**, БОГОСЛОВ.

(Наставак)

Горња, скупоцена одежда престола без сумње има свој постанак у примитивној још Цркви: ма да је, у самој ствари, мислити, да први хришћани, од којих су многи свиленим покривачима украшавали места домаћих својих столова[32]), нису заборавили за украшење сличним покривалима седишта Цара небеснога — св. престола. Најпосле Ориген, чувени и славни писац III. века, већ спомиње о украшењу престола[33]). У бедним временима гоњења, кад су непријатељи имена Христова тако жестоко пружали светотатствене руке своје на достојање хришћана,[34]) украшења св. престола, као и у опће сваке врсте драгоцености није могло бити знатно више у хришћ. храмовима; већ после овога, кад је Црква, прошавши кроз огањ тровеког тешкога искушења, најпосле светковала у римској васељени, после овога стала се она у свима деловима својим облачити у такову спољашњу лепоту, какова јој приличи, као невести Христовој, као државној Царици, са Исусом Христом примивши владичаиство над Царевима и народима; тада тек и св. престоли почеше се украшавати одеждама из скупоцених материја и врло богатим и скупим. Набројаћемо неколико доказа у потврду овога, што смо рекли: Блаж. Теодорит приповеда о Константину великом, да је овај Господар Цркви у Јерусалиму, коју је он сазидао, осим других дарова, послао још и царске покриваче за св. престо[35]). Прокул, војсковођа вандалских царева, опљенивши Цркве у једној од римских провинција, из одежда олтара сашио је себи одело[36]). Паладије говори о неким побожним римским женама, да су оне давале свилену материју за покривала на св престоле[37]). Јасни докази, да су се св. престоли украшавали скупоценим одеждама, налазе се у св. Ј. Златоуста; не одобравајући н. пр. у једној беседи својој онима, који се зададу само око украшења храмова, а не пазе на дела милосрђа, овај св. Отац говори: „Каква је корист снабдети трапезу Његову (Исуса Христа) златотканим украсима, а одрицати Му у лицу сиромашних) и у најнужнијем оделу? Обукавши Га у свилене одежде у храму, не заборави оне, који изван храма од глади и голотиње страдају“[38]). Јустинијан је к римском епископу Ормузду послао две свилене одежде (pallia) за украшење престола[39]). Анастасије сведочи, да је Адријан I., римски епископ († 772), за св. олтаре дао начинити две одежде, једну већу од чистога злата и драгог камења, другу мању, украшену по крајевима пурпуром[40]).

К врсти одежда на неки начин односи се и *антиминс*, обично умотан у *илитон*. Време, кад су антиминси постали, није могуће тачно одредити. Писац XII. века *Теодор Валсамон* први пут јасно спомиње о антиминсу и мисли, да антиминси воде свој постанак од времена Трулског сабора, који је правилом одредио, да пресвитери ради свршавања тајана у богомољама, које се налазе у унутрашности домова, имају дозволу од епископа[41]).

У осталом постанак антиминса с вероватношћу може се односити к временима гоњења. Тада у самој ствари, они су били нужни: по последици нападаја од стране неверних, први хришћани нису могли имати у својим молитвеним домовима својих сталних престола, освећених од епископа; а освећивати их (престоле)

[32]) Tertul. de jejuniis pag. 549.

[33]) Orig. homil. 10. in Josuam. —

[34]) Bing. antq. Eccles. lib. VIII. cap. VI. §. XXI. Opt. de schism. Don. lib. 1.

[35]) Theod. lib. 1. cap. XXXI.

[36]) Victor Uticensis de persecutione Vandal. v. Bib. Pat. tom. VII. pag. 1896. etc. — Историк примећује, да је от мичара постигао суд Божји: он је на брзо сашао с ума и одекао себи језик и умрло грозном смрћу.

[37]) Pallad. Histor. Lausiac. Bib. Part Graeco-Latin. tom. II. pag. 1036. —

[38]) Беседа 51 на Мат. Види: беседу 80 на истога Евангелиста. —

[39]) Bona de reb. liturg. pag. 254 edit. 1671

[40]) Jbid.

[41]) Th. Bal. in XXXI. can. conc. Trul. pag. 393.

забрањивало је пресвитерима апостолско предање[42]). Беше потреба да се свештенодјејствује на неосвећеним престолима, — потреба која је згодно могла бити замењена посредством антиминса — Архијерејем освећенога платна.

С удобношћу замењујући архијерејско освећење престола антиминс, врх тога имао је у прва времена то особито преимућство пред сталним престолом, што је у случају наненадног нападаја, он по своме саставу, лако могао бити сачуван од насиља и оскрњења неверних. Но да ли су у древности били полагани антиминси, као сада код нас, на престолима, који су освећени од самог Архијереја? Из речи Теодора Валсамона[43]) некако могуће је закључити, да су се у његово време полагали и на таковим престолима; али не много после њега живећи Манојло Константинопољски патријарх († 1216 г.) на предложено му питање од епископа града Беле: треба ли полагати антиминсе на освећеним већ престолима? одговара негативно; „није потребно“, говори патријарх, „полагати антиминсе на свима престолима, али потребно их је полагати само на онима, о којима се не зна, да ли су освећени или нису; јер антиминси замењују освећене престоле; с тога полагати их на таковим престолима о којима се зна, да су освећени, никако није потребно.“[44]) На престолима, који су добили благодат архијерејскога освећења, антиминси нису били полагани и у време Симеова Солунског.[45]) У грчким[46]) и нашим[47]) древним требницима исто се тако заповеда, да св. антиминси по освећењу храмова леже на престолу само седам дана, и за тих седам дана треба да се свршава на њима литургија; по истечењу пак седам дана, антиминси су се скидали и литургија се свршавала правилно на једином плитону. Потребном принадлежношћу сваког престола антиминс је постао, веле, од 1675. године, кад је на сабору у Москви, који је био за време патријарха Јоакима, одређено било полагати и на освећеним од самога Архијереја престолима антиминс, — само без мошћију.[48]) У данашње време, по уставу наше цркве,[49]) дарови се освећују на антиминсу, који се обично замотава у плитон; али пре, као што се види из древних требника,[50]) антиминс се је полагао под горњом одеждом престола и пришивао се к срачици, а дарови су се освећивали на плитону. У оваковом смислу древност плитона изилази од раног времена хришћанства. О њему спомиње св. Златоуст у својој литургији показујући време, кад је потребно открити га,[51]) — Герман, патријарх константинопољски, упоређујући га с' плаштаницом, којом је Јосиф од Ариматеја обвио тело Исусово,[52]) и Исидор Пелусиот под именом синдона, који се, по његовим речима, открива под св. даровима, и на ком се они освећују[53])

Украшење св. престола у наше време, као што смо видели, састављa:

а.) *Крст на престолу.* О њему спомиње св Јован Златоуст: „Крст,“ говори он, „на порфири, крст на царској круни, крст на оружју, крст на св. трапези — свуда блиста крст јасније од сунца.“[54]) Созомен приповеда, да је неки Пробијан, придворни лекар, био убеђен о спасоносној сили привиђењем крста, који је лежао на престолу у храму Архангела Михајила.[55]) Исто се тако зна, да је Хозроје, Персијски цар, послао, између других ствари у константинопољску цркву и крст, за то да би био постављен на престолу.[56])

[42]) Апостолско предање, ни говоримо: сабор Бразки (Bracarense), који беше г. 563, забрањивши Пресвитерима под претњом лишавања чина освећивати храмове, изводи: „Јер оно је древним правилима забрањено“. (Concil. Bracarense 11. can. XIV. in edit. Lab. tom. V pag. 842). Види правило 31. Антиох. сабор. прав. 5. —

[43]) V. locum supracitat.

[44]) Vid. Jus graecolatinum per Marg. Freher editum Francof. 1596 an. lib. 3, pag. 239. 240. Cont. Habert. pag. 663—664. —

[45]) Сим. Солун гл. 126.

[46]) Goar. pag. 844. Paris 1647. an.

[47]) Требн. Никон. стр. 886.

[48]) В. рад овог сабора.

[49]) В. Лит. Злат. у књиги службе.

[50]) В Требн. Филарета и Јоасафа у чину освећења храмова.

[51]) В. Лит. Злат. код Гоара.

[52]) Habert. pag 104.

[53]) Epist. 823.

[54]) J. Christ. lib. contra Judaeos et gentiles tom. I. pag. 696 edit. Paris. 1838. an.

[55]) Hist. Eccl Lib. II cap. III; lib. V. cap. VI.

[56]) Evang. Hist. Eccl. Lib. VI. cap. XXI.

б.) *Евангелије.* Када се отпочело на престолу полагати Евангелије, тешко је одредити. У прва времена хришћанска, оно се, заједно са свештеним сасудима, чувало у „сосудохранилници“, и у одређено се време само износило одатле да се прочита народу.[57]) У осталом, пошто су на Евангелије увек гледали, као на образ самога Исуса Христа,[58]) то је вероватно, да је на брзо по постанку мирних времена хришћанства, и оно постало неопходном принадлежношћу престола, као символ невидљиве присутности овде самога Исуса Христа.

в.) *Полагање св. моштију под престо.* Обичај да се полажу под престо неиструли остатци мученика, уведен и утврђен за свагда[59]) седмим васељенским сабором (правило 7.), постоји у хришћ. цркви од древних времена. Св. Амвросије Медиолански, у писму своме к Марцелину, описујући откривење моштију св. мученика Гервасија и Протасија, између осталога говори: „Када хтедох осветити Базилику, многи као из једнога грла стадоше викати: осветити Базилику тако, као што је освећена римска; учинићу то, одговорих ја, ако нађем мошти мученикâ. После, кад су нађене биле мошти“, наставља св. Амвросије, „ја сам их следећи дан унео у Базилику, која се звала Амвросијанска.[60]) Што су овде мошти полагане биле на име под олтаром, а не на другом ком месту, то се види из ових речи истога писма: „Овај (Исус Христос) на олтару, — који је за све пострадао, а они (мученици) под олтаром, који су искупљени Његовом крвљу“. Павлин, епископ Ноле, у одговору епископу Северу, који је искао од њега честице моштију за освећење цркве, пише: „Господ ми је сведок, да кад бих имао свештенога праха ма на један скрупул (од приљике 20 грама) више него колико ми самоме треба за освећење Базилике, која ће се на брзо свршити у име Господа, ја бих послао твојој светости.“[61]) Созомен прича о Зенону, сп. града Газе, да је овај епископ саградио ораторију, подигао у њој олтар, положио под њега (олтар) мошти св. мученикâ[62]). О престолима, који су постављени на гробовима мученикâ, спомињу бл. Јероним и Августин: „да ли греши римски Епископ“, пита Вигиланција први, „кад он над костима мртвих људи Петра и Павла, за нас свете, а за тебе над прахом приноси Господу свештеподјејсво и гробнице се њихове замењују тада место престолâ?“[63]) „Ко је чуо када од верних“, пита други, „да је свештеник, стојећи пред престолом, који је подигнут на св. мученичком телу, говорио у молитвама својима: приносим ти жртву, Петре или Павле и Кипријане?“[64]) и т. д.[64]) Десето правило V-ог картагенског сабора (398 г.) заповеда, да су олтари који су подизани свуда на пољанама и при путевима у спомен мученикâ, не имајући њихових моштију, били разрушени од месних епископа[65]). (Наставиће се.)

[57]) Const. Apost. Lib. II. cap. LVII. —

[58]) Ово се види из тога, што су на саборима, н. пр. Ефеском, у знак присутности Христове, они, који су расправљали, полагали у средину своју евангелије на особитом узвишењу.

[59]) После времена иконоборства, кад су св. Мошти избацивали из храмова и спаљивали (В. црк. истор. Инок. јёк 8 и 9. ст. о бёд. цркви.) —

[60]) S. Ambr. ad Marcel. epist. 54.

[61]) Epist. ad Sev. XI. pag. 146.

[62]) Sos. H. E. Lib. V. cap. 8.

[63]) Contra Vigilantium.

[64]) Contra Faust. l. XX. c. XXI. Lib. VIII. cap. XXVII. de civit. Dei.

[65]) V. Sinop. Concil. sanct. Cabesut. pag. 343. Paris 1838 an.

СВЕТИ ГРИГОРИЈЕ НАЗИЈАНЗИН, ГРИГОРИЈЕ НИСКИ И ВАСИЛИЈЕ ВЕЛИКИ, КАО ПРОПОВЈЕДНИЦИ.

(Наставак.)

Пређашњи начин погледом и уображењем њеки дио васељене и откривши њеке тачке бесконачнога, он се окреће својим слушаоцима с необично привлачним доказима. Тако, разјаснивши створење морâ и законе њихова покрета, на завршетку говори заносно: „Могу ли вам показати, како је диван океан пред очима Творчевим? Али, кад је океан велик и диван пред Богом, зар није дивнији више

пут, покрепут молитвом, онај хришћански састанак, гдје се гласови људи, жена и дјеце сливају и чују, као шум таласа, који ударају у брегове, и узносе се у пјесмо поју до самог пријестола божјег?“

Схватајући важност говорништва и појезије древног света, желио је св. Василије то исто улити хришћанској младежи грчког свијета у Европи Африци и Азији, показујући им узорне производе те врсте. За њих је написао расправу о корасти, коју треба да црпамо из читања светских писаца, или о томе, како се у њиховим дјелима морају тражити сјемена свјетских истина и почетци врлине. Очевидно је, да је тај посао сјећање и посљедица борбе против Јулијана. Што је више успјела злобна несношљивост императорова да одузме хришћанима књижевно образовање, — њихов штит и украс, тим су више атински другови његови трудили се, да обезбиједе својој вјери драгу им обрану против непријатеља. Св. Василије био је од природе склон више стварима важним, али је знао, као и друг му, цијенио љепоту стила. Ум његов бијаше строг, а уображење изванредно; важна строгост православља није се могла противити угодности његовог говорништва. Из своје кападокијске области писао је он многе ученике незнабошком говорнику Ливанију молећи га, да их научи љепоти језика, будући потпуно увјерен, да им је он сам као архипастир, довољно улио необоривих доказа. Нема сумње, он је знао, да тврда вјера и право чувство не тражи китњених ријечи. Властита дјела св Василија одликују се већим дијелом обичном једноставношћу. Познат, као свештеник, са тајним страстима и душевним гријесима, у којима је Аристотел тражио почетак говорништва он је у познавању тих гријеха и страсти прибавио себи вјештину да просуђује и убјеђује људе, — вјештину коју не достигоше ни они говорници, које је он волио. Многе његове бесједе — нису друго што, већ морално поучне расправе против шкртости, зависти, злоупотребе с богатством; али морамо при том примјетити, да еванђелско помазање даје тим бесједама особити, нови карактер. Св. Василије приповиједао је најчешће о милосрђи; он је схватио велико својство хришћанске религије, које се састоји у том, да се успоставља она једнакост, помоћу хришћанског братољубља. Сва напрезања његова нила су за тим, да дирну човјечије срце и расположе за помоћ ближњему; несретни положај ондашњег друштва захтјевао је то; св. Василије износи не као ораторски предлог већ као факт, очајање оца, који је принуђен ради корице хљеба да прода једно своје дијете. Крајња сиротиња, посљедица неограниченог деспотизма, учестала је сличне примјере, а закони их допуштаху. И тако, није ли била ствар божјег промисла, да је глас великог проповједника грмио ради уништења таквог варварског обичаја, ради утјехе вјерних и ради гањења богатих на милосрђе?

Говорник у запосу свог говорништва, записи се каткад дотле, да упоређује богаташа са отимачем и сматра грабежом оно, што богаташ ускраћује биједному. Но такво говорништво било је онда: силно, страсно, поражљиво, управ такво, какво је требало, да се покрену срца, огрезла у разњежености и да се постави равнотежа пороцима тадашњег друштва, отврдлог и поквареног; оно је замијенило слободу, правосуђе и човјекољубље, чега није било; оно је обећало небо за врло малу количину добрих дјела на земљи. Св. Василију припада дивна замисао, коју су често развијали касније проповједници, — замисао о томе, да богати мора бити дјелитељем на земљи даровâ Провиђења и, тако рећи, економом имања, које припада не њему, већ биједнима.

Исто тако изображава он врло дивно *брзи ток живота, ништавило земаљских блага* и *варљивост најчистијих радости*. При томе, његово говорништво превазилази све што могоше рећи древни филозофи на обичну тему о људским биједама. Изворомъ његова говорништва служи Библија, из које је узимао слике и боје, живље и отвореније, него ма који Грк. Он удешава своју лиру према тону јеврејског псалтира, али додаје томе више њежније звуке љубави према цијелом човјештву, ону лакоћу у самом току узбу-

ћеног и распаљеног чувства, која сачињава красоту хришћанства. Са погледом, управљеним на небо, он пружа руке за помоћ у свакој тузи; он хоће исто толико да тјеши, колико да поучава, да обраћа својом проповиједи. По његовим бесједама можемо ми схватити, колико је имао власт над умом народним. Премда тјелесно слаб, изнурен болешћу и строгим подвижништвом, налазио је он снаге у својој ревности, да увијек и свуда врши пастирски преглед и путовање. Кад се преставио, дошла је цијела његова област на погреб. Незнабошци и Јудеји проливаху исто тако сузе, као и хришћани с тога, што је он свима без разлике добро чинио. Неколико је људи и умрло у стисци, која је била при његову погребу. и сви су их сматрали блаженима, јер умријеше на тај дан; било је и фанатика, који су у својој још полузнабошкој ревности називали их *„огребним жртвама.*

Још и сад, послије петнаест вијекова, кад су нам врло чудновати ти обичаји и то друштво, гдје је народно уображење било уздрмано и мноштвом, и евангеоском науком, и басном, и философијом, и примјерима мученичких подвига, — ако и сад уништамо пажљиво дјела кесаријскога проповједника колико ћемо се надивити величини његове душе, његова генија!

Говорништво св. Василија исто је тако важно, као и говорништво најчувенијих говорника; промјена спољашности мало вриједи кад је реч о унутрашњости човечијој — о његовим сумњама, нади, страдању, његовој тежњи и бесмртности. Све те идеје по природи су нам урођене, али лако се отисну од наше пажње, ако их уображење не запечати у нама силом проповиједи. Моралиста мора, више него други, бити говорник да присили слушаоце да га слушају; а то баш и сачињава снагу кесаријског проповједника; све нам изгледа као слика у његовој јасној ријечи; упоређења су тако очевидна, као да се његове мисли могу опипати. „Слично ономе,“ вели он, на пр., „кад тко сједне у чамац, те скупа с њим јури лађи, и. сам непримјећујући, приближује се крају свог пута. — тако се и ми непримјетно заносимо обичним током нашег живота и брзо јуримо нашем посљедњем крају. Ти спаваш, а вријеме лети; ти си будан и размишљаш, а вријеме, бјежи од тебе. Морамо као у натјецању. пријећи све наше поприште; све, с чим се год среташ на путу, мораш брзо оставити за собом; ти си посматрао путем дрвећа, шуме, воде и све. што је год угодно за око; ти си се за час занео, — али си отишао даље. Но ево, ти се спотичеш о камен удараш о пећину, падаш у бездан, страдаш од грабљиве звијеради. од отровних амфибија и другог зла. Напативши се доста од њих, ти и њих остављаш за собом. Такав је живот; ни задовољства ни горчине нијесу у њему вјечне.“

Св. Василије имао је брата, исто тако знамените, као што је и он сам, у црквеним љетописима но кога не можемо упоредити с њим што се тиче говорништва.

Може се примјетити, да је, у то вријеме, духовни позив овладао цијелим породицама Тако су неђа у којену Ливијину, синови замјењивали оца у свештенству, и неколико браће одаваху се у исто доба свештеној служби. (Наставиће се.)

ЈОВАН КРСТИТЕЉ И ПРОРОК БОЖЈИ ИЛИЈА.

С руског од Ђорђа Бото, свештеника

Вијеђо Господњи благовестив свештенику Захарији о рођењу Јована, прорекао је, да ће Јован бити велики пред Богом, да ће многе синове Израиљеве обратити ка Господу Богу њиховоме. и он ће напред доћи пред Њим у духу и сили Илијиној. (Лука I. 15—17.) Када се пак јавио Јован, спремајући народ, да достојно дочека Месију, многи из народа — надајући се блиском и скором доласку Месије — по спољашности и по сили његове проповеди, готови беху посумњати, да је он Илија, кога је Јехова обећао, послати пре доласка Месије. (Мал. 4. 5—6) Јудејски синедрион заинтересован необичном делатношћу пропо-

ведника покајања, пошље к њему званично посланике, који не добивши очекиваног одговора о томе, да ли је он Месија, одлучно га питају: Ко си ти! Јеси ли Илија? (Јован I. 19—21.) У осталом сам је Христос рекао о Јовану: „и ако хоћете веровати, он је Илија, што ће доћи.“ (Мат. XI 14; испор. Мар. IX 11—13). — Пошто он не беше Илија, то је претеча Господњи са свим природно одрицао, да је он Илија. Јасно је пак да су Јована називали Илијом тога ради, што врло сродан беше са Илијом, по својој служби и делатности. Из ближе посматрајући најзнатније међу старозаветним праведницима — пророка Божјег Илију — „највећег међу рођењем од жене“ Јована (Мат. XI. 11) не може нам се, а да не приметимо много сродних црта, како у појединости спољашњег изгледа и начина живота, тако и у самој делатности њиховој, као и у погледу гоњења, која обоје претрпеше.

Пророк Божји Илија имађаше одећу од коже и беше сав космат и опасан кожним појасом. (4. цар. 1. 8.) Често је одлазио у пустињу, и особиту наслађу налажаше у дивљим пећинама пустога Хорива; он провођаше време у непрестаном посту и молитви. (3. цар. 17. 3—7; 19. 4—15.) На основу тога, што се у св. писму нигде не спомиње његова породица т. ј жена и деца, многи црквени оци држе пророка Илију за младића. Исто тако и претеча Господњи имађаше само једну хаљину од длаке камилине и појас кожан око себе. (Мат. III. 4.) Од ране младости живео је у немој пустињи. (Лук. I 80.) По предању живео је у овој истој пустињи Хорива, где некад и пророк Илија живљаше. Тако монаси горе Хорива показују места осве-ћена бављењем Јована Крститеља. Овај велики „дјевственик“ отпочев своју службу, проповеђаше по пустим местима јорданским, и како још из ране младости подвижници живљаше, хранећи се скакавцима и дивљим месом, тако и сада провађаше строги аскетски живот тако, да Јудеји мишљаху, е он не једе и не пије. (Мат. XI. 18.) — Даље, имајући јаки дух и независан, карактер енергичан и сталан, обојица и пророк Илија и Јован претеча тежише, да својом моћном речи и делатношћу подигну пали углед народне вере и нравствености. Прва ревноваше, да одврати народ израиљски од идолопоклонства к правом богопоштовању; овај други ревноваше, да приправи Господу народ готов. (Лук. I. 17.)

У погледу извршења те узвишене задаће, на име у моћној личности крститеља, не може се приметити никакво колебање и равнодушност тако, да он гледе тога надмашује Тесвићанина, који као и остали пророци готов беше да се у неколико поколеба под напором размишљања и сумње. Но упак у реду древних пророка без сумње заузима одлично место по сили речи и величини духа св. Илија, који се у време безбоштва и религиозног слепила израиљског народа за време Ахава истакао као ватрени ревнитељ Јехове, који је неустрашно изобличавао непослушење и идолопоклонство. Из дивље пустиње на један пут се јавља Илија, уништује разнарађен народ и покварену царя, изобличава лажљиве пророке Вала, и збацује идолске жрецове, те наговештује пад покваренога Ахава и сина његова Озије.

Сагласно предсказању ангела, јавља се у духу и сили Илије — Крститељ, открива своју проповед покајања, и дела истим духом ватрене ревности и нравственом моћи, којом у своје време делаше ревнитељ старозаветне религије.

Силним речима, пуним изобличења нападао је фарисеје и садукеје, те разваратне представнике савремене нравствености и богословске науке Али још више нас опомиње Крститељ на Илију тиме, што слободно и неустрашно прети и изобличава Ирода Антипу и Иродијаду (Мат. XIV. 3—4) Као што премудри син Сирахов карактерише говор и делатност пророка Илије говорећи: „подиже се Илија као огањ, и реч његова горела је као светљаник“ (48. I.), тако и Господ Исус Христос рекао је о Крститељу: „он беше видело, које гораше и свијетљаше.“ (Јов. 5. 35.) Као што је Илија својом крепком молитвом измолио дажду с неба и накласно изнурену земљу, тако је св. Јован благодетним учењем својим и водом свога крштења оплодио оне душе, које утонуше у грех.

Обраћа на се пажњу и та прилика, што се у периоду једнаке делатности та два мужа, сила речју и делом, вековима удаљеним по времену живота, — јавља на престолу развратна царица, с којом се не могаху измирити ти проповедници, и која силом свога великог и снажног утицаја на малодушног цара гони проповеднике.

Нечестива Језавела гони пророка Илију, што ју овај изобличава —, која шта више јавно и отворено иште, да се пророк Илија погу-

би. Исто тако Иродијада гони Јована Крститеља, што ју овај често изобличава ради незаконитог брака; — трпи многа страдања и муке у махеранској тамници, и најпосле бива обезглављен

Али у то доба, кад се против тих великих мужева — ревнитеља вере и нравствености, подизоше „сејачи мира сего,“ те их почеше гонити, у толико их већма уважаваше прост народ. Савременици старозаветна проповедника правде Божје, увиђевши у њему благодат Божју, називаху га Божјим човеком, у чијим је устима „реч Господња истинита,“ и у знак особита поштовања према њему падаху пред њим на земљу. Сам Ахав не један пут дрхташе пред Илијом, и устајаше испред њега у јавној пређирци, уступаше испред њега, који не имађаше никаква средства земне силе, осим велике силе своје истините речи.

Исто тако Јован јако утицаше на народ, који здраво одан беше суровом проповеднику покајања и божанско му поштовање одаваше. И сам безаконн Ирод признаваше Крститеља за мужа праведна и света (Мар. 6. 20.) и знађијаше, да га народ поштује као напредног посланика Божјег.

С тога не обзирући се на горња изобличења Јованова, цар се дуго не могаше решити да му учини какво насиље, јер се бојаше народа, бојаше се, да га не омрзне народ и да се не побуни. (Мат. 14, 5.)

И тако из наведених сродних црта из живота и делатности, пророк Илија као да беше предобраз животу и делатчости Јована Крститеља.

Но поред свега тога, не може нам се на ино, а да не упозоримо и на другу неку једнакост — сличност — међу Илијом и Јованом, што се до душе тек испунити има у далекој будућности. О Јовану проричаху пророци (Ис. 40, 1—5, Мал. 3. 1.), да ће бити претеча првог доласка Христовог, да ће проповедати покајање, исправљати морал, спремајући Јудеје, да достојно дочекају Месију. Исто тако и пророк Илија, сагласно правилном општецрквеном схваћању пророштва Малахије (4, 5—6) биће други по времену — претеча, другог и свечаног доласка Христова. (Златоуст, Теодорит, Теофилакт и др) По неизреченој благости својој према људима, Бог ће послати тада Илију Тесвићанина, да наговести страшни и славни долазак Христов, и да својом енергичном делатношћу помогне људима у нравственом поправљању, да не би Месија, као праведни судија, предао све на вечне муке. (Мал 4 6; испореди: Апок. 11. 3—6)

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

— (**Школски Савет**) држао је своје редовно заседање у Карловцима 22. и 23. августа о. г. под председништвом Његове Светости г. Патријарха Георгија Бранковића, а у присутности чланова: дра Нике Максимовића, проте Јована Бороте, гимн. управитеља Стевана Лазића, дра Мих. Полита-Десанчића и Теофила Димића; даље: заменика гл. шк. референта Н. Ђ. Вукићевића и секретара И. Ђирића. — У овоме заседању решио је школски савет преко 80 предмета. Прочитани су многи отписи и наредбе кр. угарске и хрватске владе и саборског одбора, као и извештаји епархијских школских одбора. — Узети су на знање извештаји о срп. учитељским школама у Сомбору и Г. Карловцу, и о виших девојачким школама у Новом Саду, Панчеву и Сомбору. — Пошто је општина у *Борову* претворила своју вероисповедну школу у комуналну, и пошто се иста општина састоји из самих православних становника, упућен је архидијецезални школски одбор, да обавести исту општину, да са истим прилозима, с којима издржава комуналну школу, може издржавати и вероисповедну, те да по новом закону од год. 1888. рекланује своју школу за вероисповедну. — Одлучено је, да се од стране школског савета посредује, да се *на државној гимназији у В. Бечкереку* српским православним ђацима боље и правилније предаје *српски језик*. — Црквени одбор у *Г. Карловцу* позваће се по ново да припреми просторије и нужно издржање *за вишу девојачку школу*, која би се тамо установила. — Пошто су се срп. црквене *општине у Земуну и Митровици* обратиле школском савету *ради подизања више девојачке школе*, то је изаслан заменик гл.

шк. референта г. Н. Ђ. Вукичевић, да у тим општинама развиди све што исте општине буде за подизање тих школа. — На место пок. професора Ис. Стојковића изабран је за професора на срп. учитељској школи сомборској *Мита Калић*, професор срп. више дев. школе у Н. Саду. На његово место као и на још једно место за вишу девојачку школу у Н. Саду расписаће се стечај. — Прочитан је опширан *предлог за преустројство препарандије сомборске*. По том предлогу главна је промена у томе, што ће бити 4 разреда у место досадања 3 разреда, и што ће женска препарандија бити са свим одељена од мушке. — Обављена је кандидација за 2 упражњене стипендије из Балине задужбине. — Примљене су за *школске књиге*: 1.) „*Дидактика и методика*“ од Петра *Рајуловића*, управитеља горњо-карловачке препарандије; — и 2.) „*Буквар*ство,“ од Милеве *Симићеве*, учитељице у вишој девојачкој школи у Н. Саду. — Предузет је извештај истражне комисије у ствари школског референта *Димитрија Долге*. Истрага није могла пронаћи никаквих неуредности у његовим званичним списима, шта више, сви су предмети у његовој референди решени. Није се могло доказати, да је исти референт какна мита примао. Имао би само неке непаравилно примљене предујмове пратити. На против доказало се, да је понашање референта Долге приликом последње учитељске скупштине у В. Кикинди врло неупутно било. Услед тога извештаја закључио је школски савет, да суспензију тога референта и даље одржи и да читаву ствар сабору на надлежно решење поднесе, пошто га је сабор и изабрао за референта — Остали предмети били су од мање важности. — Школски савет састаће се опет по свој прилици крајем месеца октобра.

— (**Свештеници бачке дијецезе**) имали су 21. августа о г. у Новоме Саду конференцију, на којој су се, под председништвом Његове Светости г. Патријарха Георгија Бранковића, договарали и саветовали о мерама за побољшање и унапређење *свештеничко-удовичког фонда бачке епархије*. На том договору донесене су неке одлуке, којима ће се моћи постаћи умножење тога фонда. Добро би било, кад би се публиковало стање тога фонда и кад би се сваке године јаван рачун давао, као што се то чини у архидијецези.

— (**Народне школе у Бачкој**). Из „*Школског Листа*“ вадимо ову белешку: „По званичном извештају за год. 1890. има у жупанији Бачкој 449 основних народних школа; 5 виших нар школа и 12 грађанских школа. — Од ових су по квалоћи мешовите школе, у које иду мушка и женска деца, 335; чисто мушке 52; чисто женске 59. — По значају има 10 државних, 96 општинских или комуналних, и 348 *верпоисповедних школа*. — Од верпоисповедних школа има *православних српских* 82; римокатоличких 168; унијатске 3; лутеранских 36; калвинских 18; израиљанских 41. — Приватних школа има 6, а друштвених је такође 6 школа. — Од комуналних школа има по наставном језику *21 српска школа* (У Шајкашкој и у Суботици) Те по томе *има у Бачкој 103 српске школе*. Срби римокатолици или Буњевци имају само 5 верпоисповедних и 1 комуналну школу, у којима се деца на свом матерњем језику обучавају.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Овим учтиво јављам, да намеравам на српском језику у свескама издавати

ЗЕМЉОВИД

географски атлас са 60 карата, које су по најновијим и најбољим изворима на финој белој и чврстој хартији лепо литографисане, и у бојама чисто израђене.

За народ и школу израдио српским текстом **А. Адамов.**

Величина је картама 38/28 сантиметара.

Земљовид ће изаћи потпун у равно 20 месечних свезака по три карте.

Цена ја свесци само 25 новч. или 60 д. пара.

Распоред карата у Земљовиду:

1. Сунчани редостав. 2. Стари и нови свет. 3. Европа у политичкој подели. 4. Шпанија и Португалија. 5. Француска. 6. Велика Британија са Ирцјом. 7 Италија. 8. Швајцарска. 9. Белгија и Холандија. 10. Скандинавија са Данијом. 11. Немачка, северни део. 12. Немачка, јужни део. 13. Аустро-Угарска. 14. Чешка, Моравска и Шлеска. 15. Галиција и Буковина. 16. Угарска у жупанијама 17. Хрватска и Славонија 18. Босна, Херцеговина и Далмација. 19. Балканско полуострво. 20. Србија (са планом Београда) 21. Румунија. 22. Црна Гора и Стара Србија. 23. Бугарска са Источном Румелијом. 24. Грчка са јегејским острвима. 25. Македонија и Албанија. 26. Турска Румелија са Босфором. 27. Руска царевина у губернијама.

28 Русија европска. 29. Русија западна 30. Русија јужна 31. Азија у политичкој подели. 32. Сибирија, Монголска, Туркестан и Бухара. 33. Мала Азија, Кавказ, Палестина и Сирија. 34. Египат Абисинија и Арабија. 35. Перзија Авганистан и Белуџистан. 36. Китај, Тибет и Јапан. 37. Предња Индија и Хиндостан. 38. Стражња Индија и Сунда острви. 39. Африка у политичкој подели. 40. Северна Африка. 41. Средња Африка. 42. Јужна Африка. 43. Северна Америка 44. Средња Америка са Западном Индијом. 45. Јужна Америка. 46. Аустралија и Полинезија. 47. Северно ледено море са поларним земљама. 48. Карта морских струја. 49. Карта људских раса на земљи. 50. Карта рељиђа са границама животиња и шлода. 51. Карта народа и језика у Европи. 52. Карта народа и језика у Аустро-Угарској. 53. Карта народа и језика на Балканском полуострву. (По Гопчевићу.) 54. Карта Палестине за Христовог доба 55. Историјска карта за доба Александра маћедовског. 56. Историјска карта за доба Римљана 57. Историјска карта за доба Крстоносилаша 58. Историјска карта за доба Сулејмана I 59. Историјска карта за доба Наполеона. 60. Историјска карта после бечког конгреса 1815 г.

Овај нов *Земљовид*, који ће не само међу ер[illegible]ским, но и страним делима равне струке, без сумње заузети једно од првих места, намењен је свима пријатељима географије, те лепе и занимљиве науке, особито пак в. ч. свештенству, г.г. професорима, учитељима и ђацима великих и средњих школа. Цена је свескама тако ниска и према материјалу јевтина, да ће и мање могућнији за набаву *Земљовида* прилике имати.

Ово су услова, уз које ће се шиљати *Земљовид*:

1) Цена је свескама за г. г. скупљаче уписника 18 новч. ав. вр.

2) Наруџбине на Земљовид шаљу се на моју адресу: ***Kosta Mandrović in Wien, III/2. Kegelgasse Nr 2. A.***

3) Шиљање Земљовида биваа поузећем или за плату у напред поштанском упутницом. Набављач (адресат) плаћа поштарину.

4) Непродане свеске у неповређеном стању, ако се плаћеном поштом врате, примају се без устезања у замену натраг, тиме је дакле свака штета за набављача искључена.

Пошто ће се од прилике само толико примерака Земљовида штампати, колико се буде уписника пријавило, због тога бих особито благодаран био, кад би ми се у што краћем времену сваки са својом потребом на Земљовид пријавити изволео.

У Бечу, на Преображење 1891

С поштовањем

Коста Мандровић.

ОГЛАСИ.

119 **ЕДИКТ.** 2—3

Усљед молбе Глише Радуловића из Земуна, да би од супруге своје Јелене, која је пре десет година незнано куда у свет отишла, коначно разведен био, настојећим се позива речена Јелена, да потписаној Конзисторији или сама лично предстане или место пребивања свога пријави, јер ће се иначе против ње поведена бракоразводна парница по постојећим прописима и без ње окончати

Из седнице Архид. Конзисторије у Карловцима 23. јула (4. авг.) 1891 држане.

Архидијецезална Конзисторија.

113 Стечај. 3—3

Усљед оставке г. Витомира Максимчевог, учитеља, овим се у Срп. Неузини стечај отвара. Рок је стечају 8 (20.) септембар о. г. Плата је 400 фор. ав. вр. у готовом новцу 4 ланца оране земље, на коју учитељ сам порез плаћа, 20 фор. у име школске послуге, 5 фор. у име паушала, слободан стан са баштом у износу од 200 □ хвата; два хвата тврдих дрва и зимски огрев. Од погреба где буде позван добија: за велики 1 фор., за мали 50 новч. награде.

Дужност је учитеља, осим предавања у свакидашњој и повторној школи, још и појање у св. цркви и обучавање школске младежи у појању — као и при одборским седницама место черовође бесплатно заступати. Првенство имају они, који су вични црк. појању.

Молитељи нека своје молбенице са сведоџбама о свршеним наукама, положеном испиту из мађарског језика и добром владању овомесном Школском Одбору пошљу.

Из седнице Школ. Одбора у *Срп. Неузини*, држане 6 (18. августа 1891. год.

Школски Одбор.

Ев. 409 ex 1891.
к. 300

116 **СТЕЧАЈ.** 2—3

Расписује се стечај на парохију II. класе у *Санади*. Компетенти имају своје добро инструиране и биљеговане молбе до 18. (30.) септембра о. г. путем својих претпостављених власти потписаној конзисторији поднети.

Из конз. седнице, држане у Темишвару 19. јунија (1. јулија) 1891.

Конзисторија епархије темишварске.

Ев. 413 ex 1891.

117 **СТЕЧАЈ.** 2—3

Расписује се стечај на место сист. парохијског помоћника у *Варјашу*.

Компетенти имају своје добро инструиране и биљеговане молбе до 18. (30.) септембра о. г. путем својих надлежних власти потписаној конзисторији поднети.

Из конз. седнице, држане у Темишвару 24. јулија (5. авг.) 1891.

Конзисторија епархије темишварске.

115 **СТЕЧАЈ** 2—3

Ради попуњења учитељског места на вероисповедној школи у *М. Чанаду* (посл. пошта Apátfalva Csanád m.) овим се по ново отвара стечај.

Плата је 200 ф. а. вр., 10 ф за дрва. 40 ф за поправу школу, 20 ф. за переводство ако изабран буде, $13^1/_2$ кат. јутара прве класе оране земље, која носи до 20 фор. годишње аренде по јутру, порез плаћа учитељ. Поред тога леп стан с' пространом баштом. Сламе за огрев за школу и учитељски стан колико треба.

Од укона где позван буде од имућних 1 фор., од сиромашних 50 н. имаће примати.

Лична се пријава узима у обзир, а пре свега првенство имају сомборски припрамници и они учитељи који су у Сомбору свршили припрамничку школу и који тачно мађарски говоре. Учитељу у дужност спада у цркви недељом и празницима појати, а децу у појању обучавати и законом прописане предмете предавати. —

Рок овоме поновљеном стечају истиче 28. ог августа а избор ће се на Усекновање т. ј 29.-ог августа између јутрења и службе обавити. Изабрани учитељ имаће 1-ог септембра неодложно школу почети. Који желе ово место получити, нека своје добро снабдевене молбенице на долу подписаног председника до означеног рока пошаљу изволе. —

У М Чанаду 16. августа 1891.

Паја Алвацки,
председник.

138. и 151. ex 1891.
143. и 152

СТЕЧАЈ. 121 1—2

Ради попуњења *два учитељско-помоћничка места у српској православној вишој девојачкој школи у Н. Саду* расписује се овим стечај.

Један од помоћника предаваће мађарски и немачки језик, а по потреби природне науке или други који предмет; а други српски језик земљопис и повесницу, сваки са обвезом 18 на ставних часова преко недеље.

Плата је сваком 800 фор. годишње.

Ко једно од та два места получити жели, нађа да своју молбеницу обложену крштеним писмом, сведочбама о учитељском способљењу, политичком владању и досадањој служби својој српском православном народно-црквеном Школском Савету у Карловцима најдаље до 10. (22.) Септембра 1891. год. поднесе.

Из седнице *срп. прав. нар. црквен. Школског Савета* држане у Карловцима 23. Августа (4. Септембра) 1891.

Георгије с. р.
Патријарх.

120 **СТЕЧАЈ.** 2—3

Расписује се стечај за *лицног помоћника* код цркве вазнесенске *у Руми*. Плата је стална 350 ф., уживање 12 лаптца сесије, и половину вандредних прихода парохијалних. Ко има вољу нека изволи пријавити се код подписатог председника, или самом пароху.

Из седнице црквеног одбора, држане у *Руми* 30. јануара 1890.

Тоша Огњановић,
перовођа

Сима Стајић,
председник.

122 **СТЕЧАЈ.** 1—

На новоустановљено учитељско место у српској вероисповедној школи у *Српском Арадцу*, овим се стечај расписује.

Плата је учитељска: 300 фор., слободан стан са баштом, за школску послугу 34 фор., за писаћи прибор 15 фор. и зимни огрев.

Изабрани учитељ дужан ће бити све школском уредбом прописане предмете у додељеним разредима предавати и у цркви појати.

Молиоци који ово место добити желе, нека се најдуже до 14. Септембра о. г. са добро инструираним молбама на овомесни црквено-школски одбор обрате.

Првенство имају они који се лично представе.

Из седнице месног црк. школског Одбора држане у *Српском Арадцу* 25. Августа 1891.

Владимир Стефановић,
перовођа.

Тима Тошић,
председник.

Ев. 496 ех 1891.
к. 358

СТЕЧАЈ.

118 2—3

Расписује се стечај на место сист. парохијског помоћника у *Кумановцима*.

Компетенти имају своје добро инструиране и биљеговане молбе путем претпостављених власти до 18 (30) септембра о. г. потписаној конзисторији поднети. Примећује се, да се у месту налази капелан, који као такав ближу 30 година служи.

Из конз. седнице, држане у Темишвару 24. јулија (5 авг.) 1891.

Конзисторија епархије темишварске.

НЕКА ЈЕ НА ЗНАЊЕ.

Част нам је учтиво саопштити поштованој српској публици, да ћемо почетком месеца септембра ове године — уз нашу давно постојећу штампарску и књиго-надавачку радњу, коју смо 1874. у великом размеру одпочели радити — отворити сада још и добро уређену

књижарницу

са музикалијама, разноврсним писаћим и школским прибором, у великом избору, као и свима оним многобројним врстама робе снабдевену, које врсте овамо спадају.

Исту радњу нашу сментамо у нарочито за њу уређеном лепом локалу своје куће у дунавској улици, где се од више година већ и остале наше сваком добро познате радње налазе, те нарочито молимо п. н. славне црквене школ. одборе, председнике и старатеље општинске, г.г. учитеље и све пријатеље ширења српске књиге, да се изволе својим налозима обраћати овој новој књижарници и тиме почастити и потпомоћи ово ново подузеће наше.

Сваки налог и наруџбину извршићемо брзо, тачно и савесно, а све **најумеренијом ценом**. Налоге општинске и црквене школ. одбора обављаћемо по жељи врло радо и на **почек**, да нам се рачуни плате после четири месеца дана.

У НОВОМЕ САДУ, 23. Августа 1891.

ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА И ШТАМПАРИЈА А. ПАЈЕВИЋА.

„Српски Сион“ излази *сваке недеље* и *великом табаку*. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За *сриске земље* на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се накладној *књижарници А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи* уреднику *Сиону Петровићу* у *Новом Саду*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 36. У НОВОМ САДУ 9. СЕПТЕМБРА 1891. **Год. I.**

ЕПАРХИЈСКА СКУПШТИНА ДИЈЕЦЕЗЕ БАЧКЕ.

(Наставак.)

На предлог г. проте ст. бечејског Јована Бороте за *подпредседника* епарх. скупштине изабран је *Др. Илија Вучетић*, а за бележнике: *Ђура Стојић*, парох сентомашки, и *Јован Петровић*, учитељ ст. шовски.

Пошто је епарх. скупштина на тај начин конституисана, св. Патријарх, као председник, у смислу дневнога реда, позива епарх. бележника *Сергија Шакрака Нинића*, да прочита извештаје духовног и административног одсека епарх. управе бачке.

Пре него што би извештаји појединих одсека епарх. управе прочитани били, епарх. бележник, Сергије Шакрак-Нинић, чита „*Општи поглед на устројство и радњу свих одсека епархијске управе бачке за протекних 20 година*,“ који због значајности му у целини доносимо, и који гласи:

„*Славна епархијска скупштино!*

Данас-сутра навршиће се равно двадесет година од онога времена, када је држана последња и једина организаторска скупштина епархије бачке. 12. октобра о. г. биће 20 година, од како је ова епархијска управа поверењем прве и последње организаторске епархијске скупштине добила мандат да управља духовним административним и школским делима епархије бачке — и кроз читаву петину једнога века, у периоди времена, коју и вековна историја с крупнијим словима бележи — није имала ова епархијска управа прилике, да изиде пред лице оне власти, која јој је живот и мандат дала, није имала згоде, да својој контролној власти поднесе рачун о деланју и раду своме, да представи недостатке и болести у организму своме.

Тек након дугих 20 година ево је најзад у добри час епархијска управа ова дошла у положај, да може ступити пред лице онога тела, којему је она орган, да може показати на празнину у редовима чланова својих, на недостатке, који пре чине правилну радњу њезину — а у свези с тим да положи рачун о двадесетогодишњој радњи својој, како би славна епархијска скупштина, на основу двадесетогодишњег искуства вољно прегнула да помогне онде, где помоћи треба и исправи оно, што се исправљати мора.

Стојећи пред лицем славне епархијске скупштине — ова епархијска управа потпуно схваћа озбиљност свога положаја онда, када има високом епархијском заступству да положи рачун о двадесетогодишњем раду своме, који је описан и овековечен у разбацаним и непотпуним списима неуредне епархијске архиве — а још је

теже овој епархијској управи то, што пред лицем славне епархијске скупштине са жалошћу мора да призна, е још радња за тих 20 година није била тако плодоносна и успешна, као што се то очекивати могло.

При редовним околностима било би чудно, да епархијска управа сама изриче осуду о своме сопственом двадесетогодишњем раду — али славној епархијској скупштини, као и свима онима, који су поле посматрали и пратили живот и рад свих наших автономних власти, па и ове епархијске управе за потоњих 20 година, неће се чинити чудним то самопризнање, јер ће увиђавно допустити и признати, да није толико ова епархијска управа крива, што јој рад није био успешан и беричетан, колико су криве биле опште неудаће и неприлике на пољу наше црквено-народне автономије за потоњих 20 година — те ће по томе у самопризнању ове епархијске управе назрети тежњу и добру вољу да се бар у будуће поправи оно, што није за прошлих 20 година удесно и ваљано било.

За епархијску управу дијецезе бачке била је од судбоносног значаја и врло штетног утицаја поглавито баш та околност, што се епархијска скупштина тако дуго састајала није.

У времену, од кад је превишњим решењем од 29. маја 1871. ступило у живот привремено епарх. устројство па до данашњега дана — још никада није било прилике, да је с једне стране ова епархијска управа полагала рачун о раду своме, а с друге стране да је епархијска скупштина вршила своје више надзорно право над радњом овоепархијских власти. За 20 година прекинута је била природна и преко нужна веза између тела и његових органа, између славне епархијске скупштине као више контролне власти и епархијских одсека, као извршних органа. Кад пак контролна власт од постанка свога кроз пуних двадесет година није могла ни један пут да врши своје надзорно право, а потчињени извршни органи током толиких година немају прилике да поднесу извештај и положе рачун о раду своме — онда се није чудити, што наступи застој и неред у радњи епархијских власти.

Но са несастајања епархијске скупштине бачке кроз тако дуго време морала је ослабити делатност, морала је наступити неправилност, у другом реду већ и с тога, што епархијска управа бачка током толиких година — као нови организам — природним путем губила је и изгубила многе чланове своје, а није било епархијске скупштине, која би места тих умрлих чланова попунила, те тиме епархијску управу допунила, освежила и подмладила, услед чега је епархијска управа у току времена — изгубив већу половину чланова својих — постала сувише крње и много слабије тело, а да би могла као што треба вршити поверени јој задатак.

Нарочито за потоњих 10 година осетила се и сувише велика празнина у редовима чланова ове епархијске управе, те је у томе времену и радња њезина приметно ослабила.

Многе урочене и сазване седнице не могоше се држати са маленог броја чланова епархијске управе, када се пак након 2 а каткад и 3 месеца једва састало толико чланова колико је нужно да се седнице држати могле, онда се опет нагомилало толико предмета, да су их одсеци једва могли као што треба решити, а епархијска канцеларија још теже их је могла уредно и брзо отправити.

Као природна последица произашла је отуда аномалија да се седнице епархијске управе по нужди морале држати и онда, кад се није искупио за донашање правоваљаних закључака довољан број чланова — или су председници епарх. управе по нужди морали нередовним путем да именују у појединце одсеке супституте, само да се допуни потребан број чланова. Те неприлике пратиле су ову епарх. управу током времена консеквентно све више и више — па пак бивши председници ове епарх. управе нису настојавали, да се епархијска скупштина сазове, да те органичке недостатке у епарх. управи попуни.

Још 1880. године у седници епархијског административног одбора држаној дана 16. октобра управио је члан административног одбора Др. Светозар Милетић интерпелацију на председништво ове

епархијске управе — у којој, указујући на живу потребу сазива нове епархијске скупштине, пита председништво: за што не сазива и има ли намеру што пре сазвати епарх. скупштину?

На ту интерпелацију одговорено је, да још није стигао од високосл. Саборског Одбора налог о сазиву епарх. скупштине, а при том је административни одбор решио: умолити председништво да епарх. скупштину што скорије сазове — но на тој молби је и остало, јер председништво не само да тада није епарх. скупштину сазвало, него ју није хтело сазвати ни доцније, кад су већ учестале наредбе високосл. Саборског Одбора, којима се ножурује сазив епарх. скупштине.

На основу закључка високосл. Саборског Одбора од 29. новембра (11. децембра) 1885. бр. 671. издана је од истог Саборског Одбора под 23. јануаром (4. фебр.) 1886. бр. С. О. 147. наредба којом се позива епарх. администр. одбор бачки, да учини нужно расположење, да се скупштина епархије бачке што скорије састане, конституише и своме законитом раду приступи.

Из седнице своје држане 11. (23.) марта 1886. под бр. С. О. $\frac{306 \text{ и } 340}{41}$ упутно је по ново високославни Саборски Одбор на администр. одбор епархије бачке своју опсежну наредбу, у којој потанко тумачи потребу сазива нове епарх. скупштине, а опроваргава назоре, који су противни сазиву нових епарх. скупштина, говори о мандату како епар. скупштинара, тако и чланова епарх. управе и најзад налаже, да се скупштина епархије бачке што скорије сазове.

На основу те две наредбе високославног Саборског Одбора администр. одбор епархије бачке у седницама својим држаним 13. (25.) марта бр. $\frac{\text{Е. } 33.}{\text{АО. } 42.}$ и 12. (24.) јунија бр. $\frac{\text{Е. } 132.}{\text{АО. } 198.}$ наредно је, да се избор чланова за епарх. скупштину што пре обави — а председништву је поверено, да урочи дан када ће се епарх. скупштина сазвати; но и ако је избор чланова за нову епарх. скупштину пред јесен те исте године спроведен и ма да је високославни Саборски Одбор још један пут исте године а и по други пут следеће 1887. год. под 2. (14.) септембра бр. С. О. $\frac{1142.}{426.}$ ех 1887 пожуривао сазив епарх. скупштине бачке — председник епарх. управе пок. епископ Василијан из непознатих или непојмљивих разлога пропустио је заказати дан епарх. скупштине, те тако епарх. скупштина није сазвана све до ове године.

Из до сад реченога види се, да су од десетак година амо поједини чланови епар. управе тражили, да је администр. одбор епархије бачке закључивао, а високосл. Саборски Одбор више пута наређивао и ургирао сазив епарх. скупштине, па ипак се епарх. скупштина све до данас састати није могла. И баш у томе, што се епарх. скупштина тако дуго није сазивала онда, када је жива потреба била да се састане, да попуни и сувише проређена места чланова епарх. управе, да подвргне надлежној контроли радњу епарх. одсека, да исправи недостатке и исправна неправилности у деловању епарх. одсека — у томе лежи први и најглавнији узрок, што је у управи епарх. бачке парочито за потоњих 10 година попримичан неред овладао.

Пошто епарх. скупштина за пуних 20 година није могла вршити своју контролну власт над радњом епарх. одсека — најпозванији су били да епарх управу контролишу и да ју у нормалном законитом поретку придрже до бољих времена — дотични лицејезани као природни председници свих одсека епархијске управе, у којима је као таковима концентрисана у ужем обиму целокупна епархијска управа, те својим моћним утицајем, будним надзором и непрестаним активним учешћем у делима епарх. управе могу највише да учине, да се аутономна установа епарх. власти у правилном колосеку креће и да се сви послови по могућству законито и уредно савршују. Но бачка епархија за потоњих 20 година није била у том сретном положају, да има за председнике епар. власти такове дицејезане, који се одушевљавају за развитак аутономних установа епархијских власти. Шта више од стране

*

председника пропуштено је много шта и од онога, што им је и директна дужност била.

Какво је стање у епархијској управи парочито за потоњих 10 година владало, то најбоље илуструје крајње неуредна епархијска архива. Из исте епархијске архиве види се, да су званични списи растурени, неуређени, да од седничких записника по читаве године стане, а и иначе да су посве неуредни и непотпуни, да од истих записника, којих број у разним одсецима иде на стотине — једва ако је једна десетина оверовљена, а сви остали нису ни од самог председника и бележника потписани, даље, да се индекси и регистри — као неопходно нужни кључеви за сваку уредну архиву — никада нису водили, да у свакој години има по читава гомила непротоколисаних, на често чак и непрезентованих списа, који никад у седницу унесени нису били, и најзад, да се у архиви налази преко 100 црквено-општинских рачуна из разних година, који никада нису ревизији подвргнути — у опште да је епархијска канцеларија и архива у таковоме стању, да ће се много, врло много труда морати уложити, да се и једна и друга као што треба уреди.

После ових општих напомена, којима се тумачи досадашње стање и неуспех у делима епархијске управе бачке — част је појединим одсецима епарх. управе поднети засебне извештаје о саставу и радњи својој за потоњих 20 година“.

Прелазећи на извештај појединих одсека. *епарх. надбележник Лукијан Богдановић*, чита опширан, савесно и марљиво устројен *извештај о раду епархијске конзисторије*, из кога вадимо ова значајна места:

Од 1871. год., кад је држана прва и последња организаторска епарх. скупштина, од 16 свештеничких чланова епархијске скупштине живи су само: Лазар Каћански, парох сентомашки, Јован Марјановић, парох лалићки, Александар Поповић, парох ст. бечејски, Александар Николић, сенћански, и Јован Павловић, аћански, а сви остали свештенички чланови поумирали су у току дугих 20 година. Од окр. протопресвитера, који су као виридни чланови 1871. год. ушли у конзисторију — данас нема ни једнога у конзисторији, јер ст. бечејски (Бастић), жабаљски (Максим Пашић) и новосадски (А. Захарић) међувремено поумираше — а сомборски, Георгије Бранковић, данашњи преузв. г. Патријарх српски, изборном за темишварског епископа, напустио је своје место у бачкој конзисторији. Од световних конс. чланова из 1871. год. живи су и активно учествују у радњи епарх. конзисторије бачке само двојица а на име: Арон пл. Војновић из Ст. Бечеја и Милош Јездимировић из Нов. Сада — а уз њих још и Др. Илија Вучетић, који је 1874. за конс. председника изабран. Остали чланови или су поумрли, или су се расселили, или на чланству оставке дали.

Епархијом бачком од 1882. год. управљао је пок. епископ бачки и касније патријарх српски. *Герман Анђелић* — а од 1882. до почетка '1891. год. пок. епископ *Василијан Петровић*.

Епархијски бележник био је до 1872. тадашњи ђакон новосадски касније парох ђурђевачки, пок. *Стеван Николић*; од 1872. до 1879. био је епарх. бележник Јован доцније *Јосиф Грујић* протођакон, од 1879. до средине 1891. био је епарх. бележник адвокат *Димитрије Поповић*, а од ове године је јеромонах *Сергије Шакрак Нишки*.

Стечајно-испитаној комисији у садашњици је председник Јован Борота, окр. прота ст. бечејски, а чланови су јој Милан Ћирић окр. прота и Павле Балта парох новосадски. Комисија за преслушање сведока у бракоразводним парницама председник је: Милан Ћирић, прота новосадски, а чланови Др. Михаило Полит, Др. Илија Вучетић и епарх. бележник. Тако званој „примирителној“ комисији сада је председник Милан Ћирић, окр. прота новосадски.

Радња епарх. конзисторије бачке кретала се у главном у границама прописног делокруга — али та радња није била тако жива, систематична и и додоносна као што би требало. Епархијска канцеларија и архива није држана у реду ста-

тистични податци нису се прикупљали, а није никаква ни евиденција ни контрола вођена над радњом управних и извршних органа.

Колико је које године бачка конзисторија седница држала, колико јој је званичних предмета на расправу приспело, и колико је таквих предмета решила преко године — види се из овог прегледног табличног исказа:

Година	Седница	Предмета приспело	Решено
1872.	14	391	365
1873.	11	394	392
1874.	12	325	319
1875.	10	278	271
1876.	9	294	287
1877.	7	309	283
1878.	?	306	?
1879.	8	382	369
1880.	10	425	366
1881.	6	266	208
1882.	12	315	282
1883.	13	441	328
1884.	9	434	305
1885.	13	449	380
1886.	13	451	395
1887.	6	335	256
1888.	9	396	318
1889.	7	383	246
1890.	10	500	388

Бракоразводне парнице све се више множе. Има их у току годишње 80—100, али се из разних појмљивих разлога многе не докончају. Отуда је сразмерно тако мален број пресуда.

Година	Донесено пресуда	За развод	За одржање брака
1872.	11	9	2
1873.	10	7	3
1874.	10	8	2
1875.	10	7	3
1876.	6	4	2
1877.	4	3	1
1878.	8	5	3
1879.	5	3	2
1880.	20	10	10
1881.	7	3	4
1882.	8	5	3
1883.	2	1	1
1884.	7	5	2
1885	13	9	4
1886.	11	10	1
1887.	4	4	—
1888.	14	13	1
1889.	12	10	2
1890	1	1	—

За 19 година изречено је свега 163 пресуде, од којих је 117, којима се брак разводи, а 46 којима се брак у снази одржава.

О кретању свештенства нису се могли у неуредној епархијској архиви податци прибрати — јер није вођена никаква евиденција — за то ће се од сад завести *„свештеничка матица“* у коју ће се податци, који се на свештенство односе, убележавати.

Иначе у подручју епархије бачке има данас: 4 окр. протопресвитера, 59 пароха заједно са системизованим парохијским помоћницима, 12 администратора, 9 личних и 3 протопресвитерска капелана; свршених богослова 9. — Број свештенства се од г. 1871 знатно умалио с тога, што је редукција до данас готово свуда изведена. У епархији бачкој су 2 манастира: Ковиљ и Бођан, у којима има 8 калуђера, а 2 су калуђера на страни. — Припомоћ, коју сиромашни свештеници и свештеничке удовице од вис владе добијају, креће се у годишњим свотама од 1000—3000 фор., но и о томе није до сад евиденција вођена, али ће се у будуће водити. —

Извештај епарх. конзисторије, из кога су горњи податци повађени — узела је епарх. скупштина једногласно на знање.

За тим је епарх. бележник прочитао исто тако опсежан, марљиво и лепо израђен *извештај епарх. административног одбора*, из кога саопштавамо овај извод:

Од чланова епарх. администтр. одбора, који су 1871. год изабрани живи су и активно делају од свештенства само: Стеван Кирић, парох фелдварски и Петар Григоријевић, деспот-сент-ивански, — а од световних само четворица, и то: Др. Стеван Павловић, Стеван Јевтић, Лазар Дунђерски и Божидар Вујић. Сви остали чланови или су умрли, или су се расселили из епархије, или су иначе изгубили право на чланство. Умрло је 12 чланова администтр. одбора.

Радња административног одбора кретала се у главном: а) око организовања црквених општина на темељу кр. рескрипта од 10. августа 1868., б.) око уређења свештеничке дотације, и в.) око контролисања црквено општинске манипулације односно ревизије рачуна. Највише посла задавало је административном одбору организовање црквених општина, а то с тога што у погледу организовања црквених општина, а нарочито у погледу периодичне обнове црквено-општинске управе нису били на чисто не само црквене општине, већ ни сами административни одбори све дотле, док није Саборски Одбор 1884. год. под бр. 886 издао наредбу, којом тумачи спорне прописе кр. рескрипта Па и од тога доба још нису све црквене општине правилно организоване, а нису с тога, што епархијска власт не води евиденцију о организацији и периодичној обнови црквене општина, те и не утиче сама собом, да све општине правилно организоване и на време обновљене буду. У будуће водиће се и у том погледу тачна евиденција — па ће ствар морати поћи на боље.

У погледу уређења свештеничке дотације, административни одбор бачки, имајући у подручју имућне општине, био је срећнији, јер готово свуда је увео рескриптуалну свештеничку дотацију — те је у том погледу бачка епархија јединствена и прва међу осталим епархијама.

Али тим је горе стање у бачкој епархији у погледу ревизије црквених и црквено-општинских рачуна — јер има преко 100 рачуна из разних година, који већ одавно непрегледани леже у епархијској архиви — а биће на 300—400 рачуна, из прошлих година, које црквене општине још ни поднеле нису на ревизију. У осталом то и није могло друкчије бити, кад се зна, да бачка епархија никад није имала свога правог епарх. рачунског ревизора или ек актора.

Број срп. православних душа у бачкој епархији за последњих 20 година т. ј. од 1870—1890. умножио се за неких 10.000, а и према рескриптуалном попису за неких 7000 — што је свакако леп и врло утешан резултат. У самом жабаљском протопресвитерату умножио се број душа за 6000, у сомборском за 3000, у ст. бечејском такође за 3000 — но у новосадском опао је број душа за неке 2000 — као што се из ове таблице види:

БРОЈ ДУША:

Име протопресвитерата.	1.) по кр. рескрипту.	2.) 1870. г. ж.)	1890
I. Новосадски:	32.665.	31.893.	29.966.
II. сомборски:	36.656.	32 902.	35.760.
III. ст. бечејски:	26.049.	27.430.	30.243.
IV. жабаљски:	27.993.	28.337.	34.363
Свега:	123.363	120.562.	130.332

У целој епархији има свега 60 црквених општина, и то: у новосадском протопресвитерату 16, у сомборском 18, у ст. бечејском 12, а у жабаљском 14 црквених општина

Што се тиче државне припомоћи, добиле су спомашне црквене општине бачке:

1873. године	2.700	фор.
1874. „	1.200	„
1875. „	1.700	„
1876. „	1.950	„
1880. „	1.350	„
1881. „	780	„
1882. „	700	„
1883. „	1.700	„
1884. „	4.800	„
1886. „	2.200	„
1887. „	1.528	„
1888. „	1.728	„
1889. „	1.750	„

Заузимањем Његове Светости преузв. г Патријарха српског Георгија, услед представке школског одбора епархије бачке дозволио је Саборски Одбор из срп. нар. црквен. фондова 1000 фор. на уређење крајње неуредне епархијске архиве бачке. те је уређење архиве под надзором св. Патријарха, а под руководством Сергија Шакрак-Нинића већ отпочело, па ће епарх. архива до пролећа лепо уређена и у нове просторије сметена бити. —

Пошто је епарх скупштина једногласно узела на знање извештај епарх. административног одбора — прочита *Стеван В. Поповић*, епарх. школски референат, *извештај епархијског школског одбора*, из кога се види, да се број српских вероисповедних

школа, учитеља и учитељица, као и број деце која школу походе (особито женских) за потоњих 20 година знатно повећао — но у извештају том наглашено је, да се учитељи више баве општинским размирицама и политиком, но што би требало — а уз то да су вероисповедни наши учитељи охладнели према св. цркви и делима вере и побожности.

На извештај епарх. школског одбора учинили су своје примедбе: парох Емил Степанов у погледу подизања титедске вероисповедне школе као и свих шајкашких вероисповедних школа, — Стеван Грађански, у интересу бољег школског надзора и управе, — а учитељ Душан Стојшић бранио је учитељство и доказивао, да су учитељи верни синови св. наше цркве, и да се у политику само толико мешају, колико им је као грађанима дозвољено.

После некојих примедаба од стране Његове Светости и Ст. В. Поповића — узет је извештај епарх. школског одбора на знање. —

Одбор за установљење дневнога реда није биран, него је сама скупштина решила, да се сви предмети, који су скупштини приспели, ставе на дневни ред.

За тим се прешло на саветовање о броју чланова у појединим одсецима епархијске управе.

До сад је како у конзисторији, тако и у административном одбору било по 24 члана, а за епарх. школски одбор сам закон прописује 15 чланова.

С обзиром на то, што је бачка епархија по броју општина, душа и свештенства једна од мањих, *св. Патријарх* је предлагао, да се у конзисторији и администр. одбору број чланова сведе на 18, већ и за то, што ће чланови у томе случају чешће долазити у седнице, те ће се боље одржавати континуитет у радњи њиховој.

Прота *Љ. Кујунџаревић* је за то, да се остане при досадашњем броју чланова, јер који су из даље тешко им је долазити, па ако је више чланова, лакше се може постарати за замену.

Лазар Каћански (Сентомаш) био би за то, да се број чланова смањи само онда, кад би било фонда, да се члановима попутнине и дневнице издају, ал' кад тога нема, кад је посећивање седница с материјалним жртвама скопчано, онда је боље да више њих сносе те жртве — но за то је, да остане досадашњи број чланова.

Павле вл. Михајловић (Нови Сад) за то је, да се број чланова смањи, али ради уредњег долажења у седнице да се из Новог Сада више чланова бирају.

После изјаве Патријархове, да није противан ако остане досадашњи број чланова — скупштина је изрекла, да остаје при досадашњем броју.

За тим се — у смислу дневнога реда — прешло на избор кандидационог одбора, који ће кандидовати чланове за поједине одсеке епархијске управе.

Исидор Девељачки предлаже, да у кандидациони одбор уђе 14 лица: из сваког округа окр. протопресвитер и још два члана — а још к томе од школских људи да уђу: Ник. Ђ. Вукићевић и С. В. Поповић.

(Наставиће се.)

СВЕТИ ГРИГОРИЈЕ НАЗИЈАНЗИН, ГРИГОРИЈЕ НИСКИ И ВАСИЛИЈЕ ВЕЛИКИ, КАО ПРОПОВЈЕДНИЦИ.

(Наставак.)

Брат св. Василија *Григорије*, имењак чувеног проповједника Назијанза ступио је с почетка у свјетовну службу, оженио се и бавио се предавањем говорништва, које је онда особито уважавано било, — премда искуство врло добро говори, да се због недостатка оних важних случајева, који су могући у неким слободним државама, могло оно већ тада, по достојанству, примијенити само у хришћанској цркви. По овдашњем обичају, прије него што је примио све-

штено учитељску службу, растао се он са својом женом; но љубав према свјетској философији и литератури још га је дуго разапињала. Брат његов и другови кориле га због тога; он као да је лебдио међу Платоном и Јеванђелијем. Трагови те његове касније несталности могу се опазити у философским апстракцијама, уплетеним у богословским дјелима његовим.

Настојањем св. Василија би Григорије постављен за епископа Нисе у Кападокији. Он је бранио науку св. Атанасија, подвргао се гоњењу Валентовом, био је у милости код цара Теодосија, појављивао се у сјају на саборима и на двору; у Цариграду је говорио надгробне беседе царици Флакили и њеној кћери Пулхерији. У његова дјела броји се и „Шестоднев,“ као и код св. Василија, и неколико беседа на тему о створењу свијета, с радозналим подробностима о устројству човечијег тијела. Но епископ Ниски није имао као св. Василије дара, да даде свему љепоту својим уображењем и чувствима; његово је кретање мршаво, његова алегорија врло празна.

Код њега нема ни оних особитих источних црта, којима се одликују говори већег дјела проповједника источне цркве. Он говори о тајнама вјере само по разуму, но без учешћа срца. Његова душа не заноси се великим призором тријумфа и славе хришћанства; он као да хоће да примијени Аристотелове *категорије* вјери и благодати.

Међу тим, превасходство његова ума заиста је примјетно. Он је добио од императора налог да подигне неколико цркава у Палестини и у Арапској. Тога ради је Григорије посјетио света мјеста; али то му није сметало, да буде строг у свом суђењу о поклоничком путовању, које је баш онда учестало. Он је побијао и био противан том путовању с тога, што је то било повод распуштеном и скиталачком животу. „Какову предност има пред другима онај, говораше он који посјећује св. мјеста? Зар Господ живи видљиво тамо, а од нас се удаљио?

„Не приближује нас Богу промјена мјеста; гдје били да били, Господ ће Вас посјетити, ако се у души Вашој нађе мјеста, достојна да прими Бога. Ако је ваша унутрашњост роб грешних мисли Ваших, онда, били Ви или на Голготи или на гори Јелеонској, или пред гробом Христовим, — Ви ћете ипак бити далеко од Господа Исуса као и они, који нијесу нигда у њега ни вјеровали. И тако, савјетујте Вашој браћи да се узвисују духом до Бога, а да не путују из Кападокије у Палестину.“ —

Григорије Назијански, названи *Богослов*, има неоспорно предност пред Ниским епископом, али се по учености не може упоредити са св. Василијем, премда у његовим говорима има још нечег свјетлијега и привлачнијег. Отац његов будући дуже вријеме невјерник, по наговору своје супруге св. Ноне прими хришћанство, а за тим постаде епископом Назијанским. Млади Григорије учио се с почетка у школама Кесарије; за тим је отишао у Александрију и Атину, и изучио је тако, као и св. Василије, цијелу грчку науку. Григорије остао је у Атини дуже од свог друга и држао је ту предавања из говорништва; а кад се повратио кући, придружио се св. Василију, од кога се више и не растајаше.

За вријеме Јулијана, желећи попунити читање грчких пјесника, забрањених хришћанима, св. Григорије, подражавајући различним класичним дјелима, написа неколико духовних пјесама. Касније, под крај свог живота, често се тога кајао, изливајући при томе у пјесмама своје жалбе на немир и невољу свог живота. Св. Василије, као архиепископ Кесаријски, наговорио је свог друга да прими епископство у Сасиму, кукавном мјестанцу, на самој граници његове области; оно, по својој тужној околици учини се сјајному питомцу и учитељу атинских школа као нека врста заточења. С тога је он брзо напустио обвезе, које му нису лежале на срцу, те је отишао оцу свом да му помогне у управи Назијанске цркве; учио је народ, бранио га је од нападаја римских управитеља и помоћу свог говорништва и авторитета побожног живота био је у неку руку црквени адвокат;

у тој адвокатури за хришћанство и лежала је у неку руку снага светог сâна у првим вијековима хришћанства.

Тај карактер древног проповједништва заслужује пажњу; оно није себи присвајало сурова права власти: него је наклоњено било народу, оно је радило за правосуће и снисходљивост према њему. Злоупотребе деспотичке управе неопходно захтеваху такво заступништво, које је у њеколико замјењило благодати слободе. Лако је појмити, како су хришћанске истине, онда још нове и живе, — а те су: учење о сиромаштву, о једнакости пред Богом о искупљењу човјечанства крвљу небесне жртве, — давале снагу доказима хришћанских пастира у корист бједног и угњетеног народа. Цицерон, обраћајући се великој души Цезаревој, хвали његово милосрђе и благост као врлине, којима се најбоље задобија народна љубав и приближује Богу. Но у четвртом вијеку, кад је требало гапути срце суровог и грубог заповедника, или деспотичког префекта, бескорисна је била тежња за популарношћу или за чувством части; потребни су били други појмови, друга обећања: хришћанство је у том случају показало изванредну снагу. Нема ништа занимљивијег од проповиједи св. Григорија, која је управљена сад народу назијанскому, сад управитељу римском, који је дошао да изведе казну за неке смутње. Прве проповиједи његове пуне су утјехе и наде; он жели да дијели судбу своје браће; он их жали, умирује и правда. За тим се проповиједи његова односи на управитеља и сад постаје строга: „Принеси на дар Богу милосрђе,“ вели он; „та му је жртва пријатнија од сваке друге, као жртва непорочна, ради које ће се на тебе излити божја доброта. Ништа не треба да ти смета да будеш милосрдан и кротак: никакве околности времена ни страх пред царем, ни губитак више части, ни гордост власти; заслужи себи благовољење небесно онда, кад си у прилици; сам ће ти Бог платити за све што учиниш у име Његово.“ Св. Григорије Богослов био је ревним проповједником православног учења, за које се цијелог свог живота св. Атанасије борио. С тога је он морао трпити гоњења која је подизао брантељ Аријев Валент, на православне. Аријанство је било необично снажно у већем дијелу империје; а у Цариграду одузео је император православнима све цркве једну за другом, и та отимачина изведена је необичном жестином. И тако православни, којих је било необично много лишени могућности да свршавају јавно своје богослужење, одлучише да изаберу себи за архиепископа човјека чувена, одарена говорништвом стална у вјери, православна и кадра да се бори са Аријанима.

(Свршиће се.)

О ЗНАЧЕЊУ И ДРЕВНОСТИ ДЈЕЈСТАВА, КОЈА СЕ СВРШАВАЈУ ПРИ ОСВЕЋЕЊУ ХРАМОВА.

С РУСКОГ ПРЕВЕО **Григорије А. Николић**, богослов.

(Наставак.)

Време постанка и онога обичаја од носи се к временима гоњења. У та бурна времена, кад се огањ и мач и све силе, које руше, устремиле биле против последователя Распетога хришћани, не могући свршавати побожне скупове своје у градовима, сакриваху се ради тога где су само могли[66]), а понајвише у пећинама и катакомбама[67]). дакле тамо где су погребавали свештене остатке браће своје, који су положили душу своју за име Христово[68]); то су олтари на којима се свршавало свештенодјејство бескрвне жртве, и особито су били постављани на гробовима ових храбрих војника Христових.[69]) Навикнувши се на тај начин да се скупљају на гробови-

[66]) За нас, више један отац III. в., за нас је све служило местом скупова: пустиња, лађа, тамница. Dionis. Alexan. apud Eus. Hist. Eccl. Lib VII. cap. XVII.

[67]) Eus. Hist. Eccl. Lib. VII. cap. XI. Lib IX. cap. II.

[68]) Just Apot. 2.

[69]) Види въ Четьи-Мин. Житіе Еванг. Лук. Окт. 18.

ма мученика у бедним временима гоњења хришћани не оставише свога обичаја и у доцније време, када се буре утишале, и Црква. под сенком римских императора наслађаваше се дубоком тишином; само местом скупљања за њих сад не беху пећине и катакомбе. као пре, већ великолепни храмови. подигнути над гробовима св. мученика[70].) Поште пак не беше свакад гробница мученичких, а умноженьем броја верујућих природно требали су се умножавати и хришћ. храмови, то је отуд изишло, да су хришћани не желећи заборавити старе беде и невоље, које. слично том, као ране за војника, служе као лепши украс за Цркву, — стали из удаљених места доносити у своје храмове свештене остатке и полагали их, подражавајући пређашњим примерима, под св. престо.

Видели смо, да се пренашање св. мошшију у ново подигнути храм спроводи у нас крстним ходом. Св. Црква гледајући на остатке Мученика и других божијих угодника као на светињу пренашање њихових остатака од самих првих векова штовала је и показивала је то штовање крстним ходом. Што више гоњења не могоше никада запречити вернима, који испуњени беху љубављу к Мученицима, свечано пренашати остатке њихове с места мученья или првобитнога погребења и свечано их предусретати; с тога су с већом свечаношћу у мирна времена Цркве верни свршавали ход у част Мученика и Праведника Тако је у 258. г. тело свештеномученика Кипријана, епископа Картагинскога. који је страдао сред пастве своје. пођу са светиљницима, у скупу клира, с побожном свечаношћу пренесено на гробље, које је припадало Макровију Кандидијану прокуратору и које се налази на путу Маналиј ком[71]) У 292. г. на сусрет Моштима св. Мученика Бонифација, које се пренашаху из Тарса, иђаху клирици и благочастиви људи уз појање духовних песама. и положили су Моштн на 5 стадија од Рима, на путу, који се зове Латинским.[72]) У 1332. години, кад је мир био већ дат Цркви, Моштн св. Ап. Луке, Андрије и Тимотеја побожно беху пренесене у Константинопољ, и положене у храму св. Апостола.[73]) У току времена, када је Јулијан апостата заповедио изнети Моштн св. Мученика Вавиле из храма. који је подигао Гал, брат Апостате, у Дадовијској шуми близу Антиохије, хришћани су свечано пренели их у Антиохију. По речима Созомена, свештени остатци Мученика беху спровађани безбројним хришћанима различнога пола и узраста, уз појање 113. псалма од клира и уз громке усклике народа, који је на сваки стих псалма одговарао усклико: Нек се стиде сви, који се клањају киповима. (Пс 96, 7.)[74])

По заповести императора Теодосија Великога, остатци св Мелетија, епископа Антиохијскога беху пренесени из Константинопоља у Антиохију с појањем псалама дугим путем и кроз град.[75]) У 483 години. Моштн св. Јована Златоустога свечано беху пренесене из Арменије прво у Халкидон, за тим у Константинопољ. Свештеници узели су на рамена свештени ковчег при појању клирика и с многобројним скупом монаха; њих је окружавао народ с упаљеним свећама у рукама и на тај начин свештени ковчег који је у себи имао св. тело, беше ношен из места у место до Халкидона.[76]) По пренесењу Моштију у Халкидон дођоше ту морем Император, његов Сенат, такође и Патријарх и сви чиновници и људи разнога стања и узраста; најпосле свештени гроб беше метнут на императорску лађу. Свечани ход се продужио морем: лађа у којој беше велики број народа, носила је моштн св мужа до царева града На сусрет им беху дошли из цркава св. Томе и Ирине; после овога донесоше ковчег на императорским колима к цркви св. Апостола и у њу их унесе. У 786. години

[70]) И пр. у Елеси над моштима ап. Томе (Socr. Lib. VI. cap. XIII), у Халкидону, где сахрањено беше тело св. муч. Јевтимија (Socr. Lib. VI. cap. VI), у Риму над Моштима Ап. Петра и Павла (Hieron. loco supracit.). (Vid. Augustini serm. 94, 237, 38, 80).

[71]) Acta Proconsularia S. Cypr. Epist. et Mart. Oper. Cypr edit Paris 17.6. an.

[72]) Reinart. acta S. Mart. Bonif. Dec. 19.

[73]) Chron Alexandr apud Ducangium Constantinopolis Christiana Lib. IV. cap. I.

[74]) Sozom. Hist. Eccl. V. cap. XIX.

[75]) Sozom. Hist. Eccl. lib. VII. cap. X

[76]) Consina Vestitor apud Grester. tom. V. Lib. I. pag. 36.

историја II. Никејског сабора даје нам пример свечаног сусрета мученичких Моштију. Када су се неинструли остатци св. Мученика Анастасија, пренашани из Персије у Кесарију Палестинску, приближивали ка Никеји, тада су уз ударање црквених клепала, оци сабора с радошћу дошли у храм Богомајке, названи новим, и одатле су ишли с крстом на сусрет св. Моштима.[77])

А кад су први хришћани, имајући побожности к свештеним остатцима мученикâ и угодникâ, ишли им на сусрет с побожном свечаношћу, ма куд били пренашани; то нема сумње, да су они са истом свечаношћу спроваљали св. Моштн и тада када су исте биле пренашане и у ново подигнуте храмове.

С почетка св. Моштн свечано беху пренашане у нове храмове из обичних места погребења им; свечано пак преношени их из оближних храмова ушло је у обичај, очевидно већ тада, кад су рудници, из којих су се првибитно добивале за цео хришћ. свет Моштн Мученикâ, били испражњени, и једним чуварницама истих остадоше хришћ. храмови. У II. веку св. Моштн пренашаху се већ из оближних храмовâ; и ево факта, који доказује ово: у 558. години, пред освећењем храма св. Апостола, из другог храма беше крсни ход. Патријарх Мина возио се на императорским, златом и драгим камењем украшеним колима држећи на коленима три ковчега с моштима св. Апостола Андрије, Луке и Тимотија.[78])

[77]) Acta II. Concil. Nicaen., Grest. oper. tom V. lib. de processionibus sacris, pag. 35.

[78]) S. Theoph. Chronographia edit. Paris 1655. an. pag. 194

(Свршиће се.)

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

— (**50-годишњица калуђерства г. игумана Амфилохија пл. Јеремића**) Пишу нам из Фрушке Горе, да је г. игуман Амфилохије славно 10. маја о. г. своју монашку 50 годишњицу. Ма да смо ту вест тек не давно добили, ипак је радо саопштавамо нашим читаоцима, јер је то ретка и необична појава у нас. Мало је људи, који у животу своме дочекају ту ванредну срећу, да проведу половину столећа вршећи свој позив, коме су се одали. Међу те ретке људе спада и честити старина г. *Амфилохије пл. Јеремић*, пређашњи кувеждински а садашњи *шишатовачки игуман*. 10 маја о. г. навршило се пуних 50 година, од како је игуман Амфилохије примио монашки чин у манастиру Раваницн. Поводом 50-годишњег јубилеја његовог пзнећемо овде у кратким потезима живот и делање тога ревносног калуђера. — Игуман *Амфилохије* звао се у световном стању *Александар*, а родио се у *Старој Кањижи*, у Бачкој, 13. марта 1819 године, од отпе и племените породице. Гимназију је учио у Темишвару и Сегедину, а философију у Кечкемету. Како је хтео да се посвети свештеничком чину, то је почео учити богословију у Карловцима; но већ при крају прве године оде у манастир Раваницу за искушеника, где се закалуђери 10. маја 1841. године. За тим је служио по неколико година у манастирима: Гргетегу, Хопову и Бездину. У два последња манастира био је намесником. Епископ темишварски Нака особито га је одликовао и именовао га конзисторијалним приседником. Године 1880. постављен је за администратора манастира Јаска у Фрушкој Гори. Ту је постао игуманом. Тај запуштени манастир обновио је, а тако исто и манастир Раваницу, који му је такође предан у администрацију. Ревносним радом и неуморним тру ом спасао је те две задужбине српске од рушевине и пропасти. При поласку (год. 1882.) на управу ман. Шишатовца поклонио је манастиру Јаску своју двогодишњу плату од 600 фор. а осим тога уложио је 400 фор. своје готовине у манастирску економију. У Шишатовцу провео је $5\frac{1}{2}$ година дана непрестано радећи, те је и у њему подигао многе зграде и стаје за економију и поклонио 400 фор. на најпотребније цели манастирске. Године 1885. повераа му је и управа над манастиром Кувеждином За тим је г. 1887. премештен са свим у Кувеждин, где је много оправке извео. Он је тај манастир јако унапредио и обогатио. Осим

тога чини је игуман Амфилохије на све стране добра дела и дејно милостиње. Својим неуморним радом, својом ревношћу и честитошћу стекао је игуман Амфилохије великих заслуга за наше манастире и српско калуђерство. Не давно преметнут је игуман Амфилохије опет натраг за настојатеља у манастир Шишатовац. Његов педесетогодишњи рад у монашком животу донео је обилата плода. Поводом 50-годишњег јубилеја г. игумана Амфилохија пл. Јеремића желимо му повољна здравља и истрајности у делању, те да још дуго поживи на понос монашком чину а на корист цркви и народу српском! Нека му је част и слава!

— (**Архидијецезална административни одбор**) држао је своју редовну седницу дана 26. августа (7. септембра) о. г. под председништвом Њ. Светости Патријарха Георгија, а у присутности чланова: Митрофана Павловића, игумана Бешеновачког, Павла Борића, пароха Куљинског, Лазе Обреновића, великог бележника у Карловци, Мите Лукача, Шандора Радовановића, Павла Јанковића и Германа Опачића, протођакона, као референта и бележника. — Од важнијих предмета предузето је и решено: Умољене се Саборски Одбор, да довољан број тискања примерака формалних обвезница за црквене општине, које верозаконски прирез и саборске трошкове дугују, административном одбору приошље. — Позива се привремени црквени одбор у Карловци, да у року од 6 недеља, најдаље 2 месеца, спреми све нужно за успостављање редовног стања у црк. општини Карловачкој. — Позивају се све црквене општине, које прирез у епархијски фонд још уплатиле нису, да то у року од месец дана учине, јер ће иначе, као ренитенте, распуштене бити. — Упућује се црк. општина у Новим Карловцима, да подузетнику Нахтману дужну своту за оправку тамошње цркве исплати. — Позива се црк. општина у Павловци, да избор једне трећине скупштинара у смислу постојећих прописа обавити има. — Позива се црк. општина у Угриновци, да се чим пре законито организовати има. — Позива се црк. општина у Земуну, да конзисторијалном фискалу Павлу Новићу, као одборском изасланику, дужну своту од 80 ф. у име повереничеваног трошка од г. 1881. исплатити има — Упућује се члан администр. одбора Никола Поповић из Митровице, да распорез парохијала у општини Суботишту у присутности својој обавити даде. — Именује се привремени управни одбор за црк. општину Сланкаменачку, коме у дужност спада, спремити све нужно за успостављење редовног стања у црк. општини. — Црк. скупштина у Војки као незаконита распушта се и наређује се нов избор црк. скупштине у присутности одборског повереника. — Кр. државно одветништво у Митровици има се обавестити о резултату истраге у предмету проневерења новца на штету црквене општине у Баноштру. — На основу истражних списа у предмету нереда у црк. општини Бежанијској изриче се пресуда са осудом виновника испостављеног нереда. — Позива се црк. општина у Бежанији, да обнову црк. одбора и скупштине у присутности одборског повереништва по ново предузети има — Црквена скупштина у Опатовцу због непослушности напрам одборских налога разрешава се, и именује се привремени црквени одбор. — Црквена скупштина у Даљу, као незаконита разрешава се, а надлежни протопресвитер упућује се, да нов избор црквене скупштине у Даљу предузети има.

— (**Архидијецезална Конзисторија**) држала је своју редовну седницу 27. авг. (8. сент.) под председништвом Његове Светости Господина Патријарха Георгија; у присутности чланова: Никанора Поповића, протосинђела, Лазара Поповића проте, Уроша Ђурића, пароха Винковачког, Стевана Симоновића из Каменице, Др. Петра Станковића из Карловаца, Павла Новића, конзисторијског фискала и Германа Опачића, протођакона, као референта и бележника. — Од важнијих предмета предузето је и решено: Његова Светост Господин Патријарх приопштава, да је свршеног богослова Миливоја *Поповића* из Карловаца рукоположено дана 6. августа за ђакона. — Извештај Протопрезвитера Карловачког Стевана Чобанића и патријаршијског протођакона Германа Опачића, као конзисторијалних повереника *о предаји управе манастира Крушедола* у администрацију јеромонаху *Гаврилу Змејановићу*, узима се на знање. — Администратор парохије у Путинци, *Никола Козобарић*, потврђује се за *пароха Пу тиначког*. — Администратор парохије Румске, *Душан Писаревић*, *именује се за пароха Румског*, пошто су при избору између њега и Јована Ђуришића, пароха павловачког, гласови били једнако подељени. — *Парохија у Грку* подиже се из IV. у II. плаћевни разред. — Мол-

бенице Ђакона Миливоја Поповића, који моли за место личног помоћника у Земуну, доставиће се дотичном пароху и црквеној општини на изјашњење. — Стеван *Ракић*, администратор парохије Миклушевачке, припушта се полагању стечајног испита. — Брак између Васе и Драгиње Малешевић из Ирига разводи се са кривице оптуженога. — Матији Дугалићу из Вуковара подељује се дозвола ступити у други брак. — За тим је решено много других разних бракоразводних предмета.

ИЗЈАВА.

У рукама имам пријатељскијех писама, у којима ми се чисто и бистро казују, да се прочно глас, те да се и стално међу свештенством епархије далматинске држи, да сам ја написао или свакако знао за чланак *„Нелојалан и несолидан посао“*, који је угледао свијета у овогодишњем 29. броју *„Српског Сиона“*, а у којем се вели, да је преосвештени епископ далматински, господин Никодим, у *„ускршњем поздраву“* своме прогласио Његову Светост српског Патријарха, преузвишеног господина Георгија, *„пријатељем уније“*.

Преосвештени епископ далматински, господин Никодим, Коме сам, по звању и положају своме, први помоћник у управи епархијом, и Кога имам част и заступати увијек, кад је чиме спријечен или одсутан, нека ме он сам по досадашњем раду и понашању моме суди; али ради пријатеља својих и у хатар истине, а у обрану части своје, свечано очитујем: да *нити сам написао нити икада знао о горепомонутом чланку „Српског Сиона“* прије него ли сам односни број, као претплатник листа, примио и чланак прочитао. Ако ово очитовање моје не почива на самој и суштој *истини*, нека ме слободно у јавности посраме и штовани г. уредник „Срп. Сиона“ и непознати господин „млади саборлија“, писац чланка поменутог.

Подлим пак непријатељима и опадачима, ма које руке били, — у мантијама или у капуту, не поручујем преко трећега, него их ево потписом и ведрим челом позивам: Ако савјести имате и ако за људски образ и поштење знате, изиђите са својим именом пред јавност, докажите са мојим чинима и ријечима тврђу своју, те ме на тај начин жигошите жигом ријечите срамоте; иначе знајте, подле кукавице, да никад нећете своје злобне жеље и непоштене намјере остварене видјети. Казао сам доста!

У *Задру*, 24. Августа 1891.

Досите Јовић,
Архимандрит и подпредседник еп. консеторије.

ЧИТУЉА.*)

— († **Филип Лемајић**) *парох у Славском Пољу*, у горњо-карловачкој епархији, преминуо је 7. (19.) августа о. г. после дуог боловања у 67 ој години живота свога. Покојник беше уважен свештеник и међу парохијанима својим јако омиљен. У својој парохији служио је преко тридесет година. Погреб му беше величанствен. Многи свештеници и силан народ похитали су, да врлом свештенику одаду последњу почаст. Лепу надгробну беседу говорио је прота глински, г. Дане Прица. Нека је вечна успомена честитом покојнику!

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

(Молимо поштоване писце, уредништа српских листова и издаваче књига, да нам своја издања *на приказ* достављају. Молимо тако исто славна уредништа, да нам своје листове *у замену* шаљу.)

— **Рад и именик „Матице Српске“ године 1890.** У Н. Саду, срп. штампарија дра Св. Милетића, 1891. — 8-на, стр. 104. — *Садржај* је ове књиге: Рад главне скупштине г. 1890; пословни ред за главну скупштину; правила о чиновницима „Матице Српске“; правила за књижницу матичину; имена чланова и приложника „Матице Српске“ (по местима и по азбучном реду, и то оних, који су целу чланарину од 50 фор исплатили); почасни чланови; чланова књижевног одељења; повереници матични; и именик „Матице Српске.“ — Из штампаног списка чланова види се, да „Матица“ има *чланова и приложника*, који су целу чланарину исплатили, *свега 943*, од којих је 333 помрло, а остало је још 610 у животу. Чланова, који су положили прву или више рата чланарине, има свега 500. — Књига ова разашиље се бесплатно свима члановима матичним.

*) Да бисмо могли у овој рубрици достојно испратити на овај свет сваког преминулог свештеника, молимо лепо пријатеље овога листа, да нам саопште сврше случајеве, који се догоде, и да нашему по који реч из живота дотичног покојника. Уреди.

ОГЛАСИ.

128 **ОБЈАВА.** 1—2

1. октобра по нов. почеће се школска година 1891/92.; 29. и 30. септембра уписиваће се ученици; од 1—4. октобра биће поправни испити. У I. разред примаће се, који докажу крштеним писмом да су навршили 10. годину, а сведоџбом школском, да су свршили IV. разред српске или пучке школе.

Уписнину фор. 2·1 плаћају само нови ученици; школарину за целу годину фор. 8·4 сви ученици.

Сиромашни а добри ученици, који немају ни једне оцене *довољне* предаће директору до конца новембра молбеницу ради опроста од школарине на патронат управљену са сведоџбом школском и сиромаштва. Првошколцима не опрашта се школарина за I. течај.

У *Карловцима*, 14. септембра 1891.

С. Лазић,
директор гимназије карловачке.

123 **СТЕЧАЈ.** 1—3

Отвара се стечај на упражњено уч тељско место у Црној Бари (Feketető, p Török Kanizsa). Плата је учитељу 300 ф., слободан стан с баштом и зимски огрев колико треба. Учитељ мора држати и повторну школу а у цркви десну певницу — Рок стечају је 29. септембар.

Молбенице неспособљених учитеља се ни на који начин не ће у обзир узети

Из нарочите скупштинске седнице држане у Црној Бари 15. (27.) августа 1891.

Јероје Јован Гавриловић,
председник.

126 **СТЕЧАЈ.** 1—3

На упражњено учитељско место српске вероисповедне школе у Вел. Маргити овим се расписује стечај са роком до 20. септембра т. г. Плата је учитељу у готовом 200 фор. а вр., 20 меци жита, 10 меци кукуруза у зрну, 2 фата сламе, 2 фата дрва, $1^1/_2$ јанац оране земље, на коју има учитељ порезу плаћати. Од великог погреба 50 новч. а од малог 20 новч. где позван буде. Слободан пристојан стан с баштом, која је извесном лозом засађена.

Учитељу у дужност спада школском уредбом прописане предмете у школи предавати и у цркви појати. Компетенти нека се обрате са својим добро снабдевеним молбеницама на доле потписане

Вел Маргита 25. августа 1891.

Тоза Мормилов. **Васа Стојић,**
перовођа и старатељ. председник.

125 **СТЕЧАЈ.** 1—1

На темељу закључка месног школског одбора од 11. (23.) августа т. г. бр. 51. односно од 29. августа (10. септ.) т. г. бр. 63. овим се отвара стечај на новоустановљено *учитељичко* место старијих разреда српске вероисповедне женске школе *Фелдварске*.

Са истим местом скопчана је годишња налата од 400 фор. а. вр. у готовом и једна четвртина јутра врта у пољу; 100 фор. а вр. у име станарине само за годину дана, пошто се подиже нова школска зграда; 50 фор. а. вр. у име огрева за школу и стан; 30 фор. а. вр. у име послуге; 10 ф. 50 н. а. вр у име писарине. Изабраној *учитељици* у дужност спада осим школском уредбом прописане предмете у школи предавати. наставу у поћторној школи држати и сву женску децу ручном раду по наставном плану поучавати.

Молитељке, које ово место добити желе, нека се најдаље до 14. (26.) сент т. г. са добро провиђеним моћбама на месни школски одб р о ћрате.

Из XI. ванр седнице месног школског одбора српске правосл. црквене општине држане у **Фелварду** 29. августа (10. септембра) 1891.

Танасије Костић, **Стеван Кирић,**
учитељ и перовођа. парох и председник.

115 **СТЕЧАЈ** 3—3

Ради попуњења учитељског места на вероисповедној школи у *М. Чанаду* (посл. пошта Apátfalva Csanád m.) овим се по ново отвара стечај.

Плата је 200 ф. а. вр., 10 ф за дрва, 40 ф за поћторну школу, 20 ф. за перооводство ако изабран буде, $13^1/_2$ кат. јутара прве класе оране земље, која носи до 20 фор. годишње арендје по јутру, нарез плаћа учитељ. Поред тога леп стан с пространом баштом. Сламе за огрев за школу и учитељски стан колико треба.

Од укоча где позван буде од имућних 1 фор., од сиромашних 50 н имаће примати.

Лична се пријава узима у обзир, а пре свега првенство имају сомборски приправници и они учитељи који су у Сомбору свршили приправничку школу и који тачно мађарски говоре. Учитељу у дужност спада у цркви недељом и празницима појати, а децу у појању обучавати и законом прописане предмете предавати. —

Рок овоме поновљеном стечају истиче 28. ог августа а избор ће се на Усековање т. ј 29.-ог августа између јутрења и службе обавити. Изабрани учитељ имаће 1-ог септембра неодложно школу почети. Који желе ово место получити, нека своје добро снабдевене молбенице на долу подписаног председника до означеног рока пошаљу изволе. —

У *М Чанаду* 16. августа 1891.

Паја Алвацић, председник.

124

СТЕЧАЈ.

1—2

Пошто је од овомесне општине изабрати учитеља г. Светозар Шајбер уједно и за учитеља у Срп. Итебеју изабрат, а на учитељско место у Канаку запалио, то се по ново стечај овим расписује. с којим је скопчана следећа плата:

360 фор. а. вр. у готовом новцу, 25 кибли жита, 15 кибли кукуруза, 2 хвата тврдих дрва у име огрева, слободан стан са баштом, једна башта изван села од 800 □ хвати, 4 ланца оране земље, на коју сам учитељ порез плаћа.

Учитељу у дужност спада све законом прописане предмете у школи предавати, школску децу у појању обучавати и при сваком богослужењу у цркви појати. Молитељи нека своје молбе са оригиналним сведоџбама о учитељској способности овомесном црквеном шк. одбору најдаље до 8. септембра поднесу, када ће се избор обавити

Првенство имају они који су из мађарског језика испит положили и који се лично представе

У *Канаку*, 27. августа 1891.

Дамјан Војновић, перовођа.

Владимир Жупунски, председник.

127

СТЕЧАЈ.

1—2

Ради попуњења једног учитељског места на пероспеседној српској мешовитој школи у *Српском Итебеју*, отвара се овим стечај.

Плата учитељска је у готовом новцу 330 фор а. вр, 3 хвата сламе у име огрева, 4 ланца оране земље. $^3/_4$ ланца ливаде, на коју сам учитељ порез плаћа и 20 фор. у име перовођства.

Учитељу у дужност спада све законом прописане предмете у школи предавати, и при сваком богослужењу у цркви појати. Молитељи, и то само свршени приправници, нека своје молбе са оригиналним сведоџбама о учитељској способности, овомесном црквеном школском одбору за четир недеље дана путем поште поднесу.

Првенство имају они, који су из мађарског језика испит положили.

У *Срп. Итебеју*, дне 1. септембра 1891.

Председништво местног црк. школ. одбора.

119

ЕДИКТ.

3—3

Усљед молбе Глише Радуловића из Земуна, да би од супруге своје Јелене, која је пре десет година нестано куда у свет отишла, коначно разведен био, настојећим се позива речена Јелена, да потписаној Конзисторији или сама лично представе или место пребивања свога пријави, јер ће се иначе против ње поведена бракоразводна парница по постојећим прописима и без ње окончати

Из седнице Архид. Конзисторије у Карловцима 23. јула (4. авг.) 1891 држане

Архидијецезална Конзисторија.

Бр. 409 ех 1891.
в. 300

116

СТЕЧАЈ.

3—3

Расписује се стечај на парохију II. класе у *Самодину*. Компетенти имају своје добро инструиране и биљеговане молбе до 18. (30.) септембра о. г. путем својих претпостављених власти потписаној конзисторији поднети.

Из конз. седнице, држане у Темишвару 19. јунија (1. јулија) 1891.

Конзисторија епархије темишварске.

Бр. 413 ех 1891.

117

СТЕЧАЈ.

3—3

Расписује се стечај на место сист. парохијског помоћника у *Варјашу*.

Компетенти имају своје добро инструиране и биљеговане молбе до 18. (30.) септембра о. г. путем својих надлежних власти потписаној конзисторији поднети.

Из конз. седнице, држане у Темишвару 24. јулија (5. авг.) 1891.

Конзисторија епархије темишварске.

138. и 151. ех 1891.
143. и 152

СТЕЧАЈ.

121 2—2

Ради попуњења *два учитељско-помоћничка места у српској православној вишој девојачкој школи у Н. Саду* расписује се овим стечај.

Један од помоћника предаваће мађарски и немачки језик, а по потреби природне науке или други који предмет; а други српски језик земљопис и повеницу, сваки са обвезом 18 наставних часова преко недеље

Плата је сваком 800 фор. годишње

Ко једно од та два места желити жели, ваља да своју молбеницу обложену крштеним писмом, сведочбама о учитељском оспособљењу, политичком владању и досадањој служби својој српском православном народно црквеном Школском Савету у Карловцима најдаље до 10. (22.) Септембра 1891. год поднесе.

Из седнице *срп. прав. нар. црквено. Школског Савета* држане у Карловцима 23. Августа (4. Септембра) 1891.

Георгије с. р.
Патријарх.

120

СТЕЧАЈ.

3—3

Расписује се стечај за *другог помоћника* код цркве вазнесенске *у Руми*. Плата је стална 350 ф., уживање 12 ланаца сесије, и половину напредних прихода парохијалних. Ко има вољу нека изволи пријавити се код подписатог председника, или самом пароху.

Из седнице црквеног одбора, држане у *Руми* 30. јануара 1890.

Тоша Огњезовић, перовођа.

Сима Стајић, председник.

Бр. 496 ех 1891.
к. 358

СТЕЧАЈ.

3—3
118

Расписује се стечај на место свет. парохијског помоћника у *Кумановцима*.

Компетенти имају своје добро инструиране и биљеговане молбе путем претпостављених власти до 18 (30.) септембра о. г. потписаној конзисторији поднети. Примећује се, да се у месту налази капелан, који као такаљ близу 30 година служи.

На конз. седнице, држане у Темишвару 24. јулија (5 авг.) 1891.

Конзисторија епархије темишварске.

НОВА КЊИЖАРНИЦА.

Част нам је учтиво саопштити поштованој српској публици, да смо уз нашу давно постојећу штампарску и књиго-издавачку радњу, коју смо 1874. у великом размеру отпочели радити — отворили сада још и добро уређену

књижарницу

са музикалијама, разноврсним писаћим и школским прибором, у великом избору, као и свима оним многобројним врстама робе снабдевену, које врсте овамо спадају.

Исту радњу нашу сместили смо у нарочито за њу удешеном лепом локалу своје куће у дунавској улици, где се од више година већ и остале наше сваком добро познате радње налазе, те нарочито молимо п. н. славне црквене, школ. одборе, председнике и старатеље општинске, г.г. свештенике, учитеље и све пријатеље ширења српске књиге, да се изволе својим налозима обраћати овој новој књижарници и тиме почастити и потпомоћи ово ново подузеће наше.

Сваки налог и наручбину извршићемо брзо, тачно и савесно, а све **најумеренијом ценом**. Налоге општинске и црквене, школ. одбора обављаћемо по жељи врло радо и на **почек**, да нам се рачуни плате после четири месеца дана.

У НОВОМЕ САДУ, Септембра 1891.

ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА И ШТАМПАРИЈА А. ПАЈЕВИЋА.

„Српски Сион“ излази *сваке недеље* на великом табаку. **Цена** му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За *страно* *земље* на године 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду. Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се накладној *књижарници А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи* уреднику *Сави Петровићу* у *Нови Сад*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч. Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 37. У НОВОМ САДУ 16. СЕПТЕМБРА 1891. **Год. I.**

ЕПАРХИЈСКА СКУПШТИНА ДИЈЕЦЕЗЕ БАЧКЕ.

(Свршетак.)

Председник мисли, да је доста, ако у кандидациони одбор уђе 8 лица, из сваког протопресвитерата по двоје — те предлаже: 4 окр. протопресвитера и уз њих од световних још: Дра Илију Вучетића, Дра Ивана Влаховића, Дра Симу Павловића и Петра Е. Сарајлића — који се предлог једногласно и усвоји, те се кандидациони одбор повуче у побочну собу, где под председништвом Његове Светости, а уз реферату Сергија Шакрака-Нинића, обави кандидацију.

Кад је кандидациони одбор свршио свој посао, хтеде поднети свој извештај, но др. Лаза *Станојевић* замоли председника да претвори скупштину у конференцију, јер је у конференцији слободније саветовање о личностима. Пошто је конференција са свим усвојила предложену листу кандидационог одбора, отвори се по ново скупштина. Референт кандидационог одбора Сергије Шакрак-Нинић чита имена оних лица, која кандидациони одбор за чланове епарх. управе предлаже, те пошто је скупштина сва предложена јој лица усвојила, проглашена су од председника као једногласно изабрана ова лица:

А.) За нове чланове спар. *конзисторије:*

Од свештенства:

1. Павле Балта, парох новосадски,
2. Јован Марковић, парох новосадски,
3. Васа Поповић, парох мошорински,
4. Младен Јовановић, парох сиваčки,
5. Јосиф Поповић, парох аџански,
6. Ђорђе Јеврић, парох сегединcки,
7. Ђорђе Страјић, парох сентомашки;

Од световних:

1. Др. Иван Влаховић, адвокат из Ст. Бечеја,
2. Др. Јован Вујић, адв. из Сомбора,
3. Павле Гостовић, адвокат из Новог Сада,
4. Ђорђе Радовановић, адвокат из Новог Сада,
5. Др. Стеван Кронић, адвокат из Сомбора.

Б.) За нове чланове епарх. *административног одбора:*

Од свештенства:

1. Милан Ћирић, прота новосадски,
2. Милош М. Пашић, прота жабаљски,
3. Мирон Ђорђевић, игуман ковиљски,
4. Никола Бељански, пар. госпођиначки,
5. Младен Јовановић, парох сиваčки,
6. Лаза Кањански, парох сентомашки;

Од световних:

1. Др. Илија Вучетић из Новог Сада,
2. Јустин Коњевић из Сомбора,
3. Др. Павле Јанковић из Новог Сада,
4. Петар Вукићевић из Сомбора,
5. Др. Сима Павловић из Сомбора,
6. Петар Е. Сарајлић из Жабља,

7. Исидор Дебељачки из Ст. Бечеја,
8. Др. Лаза Станојевић из Н. Сада,
9. Душан М. Јовановић из Н. Сада,
10. Др. Стеван Малешевић из Сенте,
11. Лаза Гавански из Сентомаша,
12. Јован Илић из Чуруга.

В.) За чланове епарх. *школског одбора* који је са свим обновљен, изабрани су једногласно:

а.) Од свештенства:

1. Милан Ћирић, прота новосадски,
2. Емил Степанов, парох тителски;

б.) Од учитељства:

3. Стеван Коњевић учитељ сомборски,
4 Стеван Жекић, учитељ ст. бечејски;

в.) Од световних:

5. Васа Пушибрк из Новог Сада,
6. Светозар Савковић из Новог Сада,
7. Др. Младен Јојкић „ „ „
8. Аркадије Варађанин „ „ „
9. Др. Лаза Станојевић „ „ „
10. Арса Пајевић „ „ „
11. Ђорђе Стефановић Раља из Сентомаша,
12. Влада Стратимировић из Н. Сада,
13. Др. Илија Огњановић „ „ „
14. Јован Грчић „ „ „

Председник извештава да се на упражњено место *епархијског бележника* нико пријавно није — те ће бележничко звање и у будуће одправљати досадашњи привр. бележник *Сергије Шакрак Нинић*.

Др. Илија Вучетић најављује, да цела скупштина — признајући ревност, савесност и вештину досадашњег привр. епарх. бележника Сергија Шакрак-Нинића — са радошћу и задовољством узима на знање, да ће и у будуће он бележничке дужности одправљати.

За тим се у смислу дневног реда прелази на читање мотивисаних предлога епарх. административног одбора.

Бележник Сергије Шакрак Нинић чита мотивисани предлог о умножењу канцеларијског особља, у коме се доказује, да су досадашња два интерна званичника при епарх. управи посве недовољна а да би могли све послове као што треба свршавати, а уз то још епарх. канцеларију и архиву у систематичном реду држати. С тога се у интересу тачне отправе званичних предмета, у интересу развитка радње код епарх. власти и у интересу одржавања реда у коне канцеларији и архиви — предлаже:

а) да се при епархијској управи бачкој установи *место епарх. архивара и протоколисте* у једном лицу, са систематизованом годишњом платом од 400 ф;

б) да се епарх. скупштина обрати представком на Саборски Одбор, односно на сам Сабор, да истоме архиварју и протоколисти годишњу му плату из нар. црквених фондова у течај стави;

в да се и дотле, док Сабор ту ствар не реши, архиварско место попуни и да му се плата издаје из епарх. фонда — а делокруг архивару сам административни одбор да определи.

Предлог је овај једногласно од скупштине усвојен.

За тим бележник чита мотивисан предлог административног одбора о оснивању *епархијског фонда*.

У предлогу се пре свега доказује жива потреба да се такав фонд оснује, указује се на друге епархије, где су такови фондови основани, те се за кратко време лепо развили, а за тим се указују извори, из којих би се тај фонд основати могао. Ти извори су:

1.) свака срп. прав црквена општина у бачкој епархији да прилаже годишње толико пута по 2 н., колико душа броји;

2.) настојатељи манастира и окр. протопресвитери да прилажу у епарх. фонд по 10 фор годишње, а остали свештеници по 1% од своје рескриптуалне плате Манастир Ковиљ да прилаже годишње 100 фор., а Бођан 25 фор.;

3.) да се све цркве и све црквено-општинске зграде осигурају код „Франко-угарског друштва“, које ће друштво од свих уплаћених премија 40% у корист епарх. фонда прилагати;

4.) позваће се црк. општине и поједини родољуби на давање и сабирање добровољних прилога у корист епарх фонда;

5.) свагдашњи епископ бачки примаће од сваког свештеника, кога одликује и од сваког брачног пара, којему диспензацију

даде, најмање по 5 фор. у корист епарх. фонда.

Из тих извора могао би епарх фонд имати годишње до 4000 фор. прихода. Кад фонд нарасте на 15.000 фор., из њега би се по нужди плаћао архивар, а кад нарасте на 50.000 ф., давале би се из њега попутнине и дневнице члановима епарх. управе. Фондом би руковао епарх. административни одбор по нарочитим правилима, која исти израдити и првој епарх. скупштини на одобрење поднети има.

Прота Љубомир *Кнежаревић* предлаже, да се од сваке душе не рачуна по 2, већ по 1 новчић.

Стеван *Грабански* жели да се тај фонд оснује поглавито добровољним прилозима — те од своје стране прилаже 10 фор.

Његова Светост, г. *патријарх Георгије* усваја предлог проте Кнежаревића, да се на сваку душу по 1 новчић узима а при томе и тај 1 новчић да се не разрезује буквално на душе, већ да се саме црквене општине обвежу, да толико новчића дају, колико душа имају — а оне то могу и из својих благајна исплатити. Св. патријарх од своје стране прилаже у епархијски фонд као добровољни прилог 100 фор.

И тако је предлог о епархијском фонду са модификацијом проте Кнежаревића једногласно примљен.

По томе бележник чита предлог административног одбора *о крајрању сталног места епарх. ексактора или рачунског ревизора* са системизованом годишњом платом од 600 фор. с тим, да се то место већ 1892. год. попуни а ради паплате му, да се епарх. скупштина обрати представком на Саборски Одбор, односно на сам Сабор, да ексактору бачком из нар. фондова определи годишњу плату од 600 ф.

Лазар Кабански мисли, да предлог тај колидује са законом, пошто је администр. одбор сам собом дужан да прегледа рачуне у другој инстанцији.

Св. Патријарх му одговара, да администр. одбор нити је до сад могао, нити ће игда и моћи сам собом рачуне прегледати — него му за то треба посебан орган, који ће то чинити, а орган тај неће бити нека посебна власт, већ административном одбору потчињени чиновник.

Емил Стевановић пита: хоће ли ексактор осим плате од 600 фор. имати права и на посебну попутнину?

Св. Патријарх одговара, да ексактор осим 600 фор. неће имати друге компетенције — осим што ће имати право на попутнину онда када посебним налогом администтр. одбора испослан буде, да доведе у ред рачуне у неуредним црквеним општинама.

После ових примедаба усвојен је и овај предлог једногласно. —

Бележник чита *предлог о зиданју епископске резиденције у Новом Сазу*, који овде у целости доносимо:

„*Славна епархијска скупштино!*

Као што је познато, прошло је већ 40 година, од како епископија бачка нема своје епископске резиденције, јер бивша епископска резиденција сагорела је бурне 1849. године а нова није сграђена него су епископи бачки од 1849. све до сада становали или у приватним својим становима, или у изнајмљеним кућама, које у свакој прилици нису згодне за епископски стан и за канцеларије епархијских власти, које су са епископијом спојене.

Достојанство дијецезалног епископа само по себи захтева, да епископ има засебну и пристојну епископску резиденцију, која би као таковa била згодна не само за удобно станиште дијецезалном епископу, већ да се у њу згодно могу сместити и канцеларије и друге званичне просторије епархијских власти, с којима је епископска резиденција природан центар.

Подизање пристојне и угледне епископске резиденције за свагдашњег епископа бачког у Новом Саду — изазива дакле пре свега сама потреба, уз то ће лепа и угледна резиденција подизати углед не само нашег епископа, него и свега нашег народа у епархији а нарочито у Нов. Саду, а најзад служиће и на уљепшање вароши а нарочито — по месту где би се резиденција подигла — служила би на украс околини наше саборне цркве.

Но питање је, има ли средстава за подизање нове епископске резиденције, од куда

ће се та средства прибавити, и ко је управо дужан да подигне епископску резиденцију у Нов. Саду?

На ово последње питање, на име: ко је дужан да подигне епископску резиденцију, био би правилан одговор: као што је црквена општина дужна, да подигне парохијски дом своме пароху — тако је епархија дужна да подигне резиденцију своме епископу, — и по томе би све бачкој епархији подручне црквене општине, односно целокупно срп. прав. становништво бачке епархије имало да подигне бачком срп. прав. епископу пристојну епископску резиденцију; — но с обзиром, да је за подизање пристојне епископске резиденције нужна доста знатна свота новаца, пошто су црквене општине и срп. прав. становништво у епархији — и онако претерећени разним давањима, те једва да би и поред најбоље воље могли допринети веће жртве на зидање епископске резиденције — то би се већ с тога морало одустати од мисли: да сама епархија подиже резиденцију своме епископу.

Но кад епархија не може — ко може и ко је у другом реду позван да подигне епископску резиденцију у Нов. Саду?

На то питање није тако тешко одговорити: Онај извор, из кога се до сад плаћала најамнина или аренда за кућу, за епископски стан изнајмљену — тај извор треба да подмири и трошкове за зидање нове резиденције, па кад сазида нову резиденцију, неће имати најамнине плаћати. Тај извор је пак „Неприкосновени фонд у Карловцима“ који је заснован и до данашње висине развијен епископским остављинама и интеркаларним приходима. Да је неприкосновени фонд дужан старати се за епископске резиденције, томе је најбољи разлог тај, што су од вајкада, и у недавној прошлости па и у садашњици увек из тога фонда подмиривани трошкови око оправљања епископских резиденција — а кад се из тог фонда оправљају по потреби све старе резиденције, свакако се из тог фонда имају по нужди да подижу и нове епископске резиденције.

Но и осим тих темељних разлога, има неприкосновени фонд да сноси трошкове око подизања резиденције још и поглавито с тога:

а.) што је из оставине бачких епископа утекла у неприкосновени фонд — у разна времена — далеко већа свота, но што је нужна да се пристојна епископска резиденција подигне;

б.) што је у бачкој епископији подржаван кроз дуже време интекалар са изричном циљи, да се преостави интеркаларни приходи на подизање епископске резиденције употребе — из чега је јасно, да епископија бачка има неоспорна права потраживати, да се епископски двор у Нов. Саду из неприкосновеног фонда има подићи.

Тако је у неприкосновени фонд утекла половина посмртнине иза пок. епископа бачког Хранислава у износу од 15.687·13

Од интеркаларних прихода иза пок. епископа Хранислава до 1. нов. 1849. — — — 14.955·33

Од интеркаларних прихода од 1. нов. 1849. до октобра 1852. год. — — — — 14.702·—

Пола посмртнине иза пок. епископа Платона — — — 20.000.—

Од интеркаларних прихода од 1867. и 1868. год. око — 30.000 —

Свега: 95.344·46

која свота с каматама заједно — рачунајући да се капитал уз камате на камате за 15 година удвостручава — могла је до сад порасти најмање на 300.000 фор. — дочим је на подизање угледне епископске резиденције сасвим довољна свота од 80 до 100.000 фор.

Из свега до сад реченог излази, да је неприкосновени фонд и морално позван и правно обвезан, да из својих средстава подигне у Нов. Саду пристојну и угледну епископску резиденцију.

С тога епархијска управа бачке дијецезе предлаже:

да се славна епархијска скупштина из данашње седнице своје путем високог Саб. Одбора обрати образложеном представком на високи срп. нар. црквени Сабор, да исти високи Сабор закључком својим изрече, да се из неприкосновеног фонда вотира 100.000 форината на подизање епископске

резиденције у Нов. Саду, и да се та свота што скорије стави у предрачун неприкосновеног фонда.“ —

Др. Сима Павловић у начелу с радошћу прима овај предлог, али држи, да би епископску столицу требало преместити из Новог Сада у Сомбор, те тамо сазидати резиденцију. Сомбор је, вели, природан центар бачке епархије — тамо је центар и политичко-административне власти — па тамо ће и епископ бачки више угледа имати, него у Новом Саду.

Емил Стефанов доказује, да нема разлога, да се епископска столица из Новог Сада у Сомбор премешта. То не дозвољава ни културни ни историјски значај Новог Сада.

Др. Илија Вучетић је мишљења, да предмет о премештању епископске столице и не спада пред епарх. скупштину, јер како ће се епархије заокружити и где ће им седиште бити, то ће више надлежни форум решити. Он са своје стране усваја предлог и допуњује га још једним разлогом, на име тиме, што код нар. фондова већ има извесна свота (до 12.000 фор.) опредељена ли на зидање епископске резиденције, те у представци на сабор и то требаће напоменути.

По томе је и овај предлог усвојен.

Др. Илија Вучетић поднеси писмени предлог: да епарх. скупштина упути епарх. администр. одбор бачки, да сачини предлог за *пословни ред епарх. скупштине* и да га првој епарх. скупштини поднесе на претрес и одобрење. — Прима се једногласно.

Бележник чита писмени предлог *Дра Илије Вучетића* о томе, да се умоли Његова Светост и високославни Саборски Одбор ради тога, да се *наш народно црквени Сабор што скорије*, а свакако још у течају ове године *састане*. — Прима се једногласно.

Бележник чита предлог за одлуку *Дра Ивана Влаховића*: да скупштина изрази своје негодовање, што епарх скупштина тако дуго није сазивана — а св. Патријарху да изјави захвалност, што је скупштину сазвао.

Прота *Јован Боровић* усваја предлог, но желио би, да се изрече, да ће се епарх. скупштина после 5 година и опет састати.

Др. Илија Вучетић напомиње, да по 14. §. привр уређења епархија, епарх. скупштину сазива административни одбор, али с тога што није опредељено време кад се има скупштина сазвати, он је за то, да ова скупштина изрази жељу, да се најдаље после 3 године опет састане.

Св. Патријарх предлаже, да се та ствар остави администр. одбору, који треба да зна шта му је дужност, па ће је или хтети или баш и морати вршити. — Прима се.

Примљен је предлог *дра П. Вучетића*, да се опуномоћи административни одбор, да попуни упражњена места епархијских скупштинара.

Јован Марјановић, парох лалићки, поднео је *предлог за уредбу о доношењу свештенства*, о коме се није решавало, пошто је исти члан поднео тај предлог и саборском одбору.

Стеван Грабански из Рац-Милетића поднео је неколико предлога у погледу цркве и школе, који су већином већ у предходним одлукама скупштинским садржани. Исти члан приложио је у скупштини 100 фор. *на фонд за помагање сиромашних општина и школа*, а сабор ће се умолити да такав фонд установи. Прилог је примљен са захвалношћу и скупштина је даривача поздравила усклицима: „Живио!“

Пошто су расправљене још неке ствари од мање важности — изабрани су у одбор, који ће оверовити скупштински записник: Милан Ћирић, Павле Балта, Др. Илија Вучетић и Др. Лаза Станојевић.

Подпредседник епарх. скупштине *Др. Илија Вучетић* предлаже, да скупштина изрази своју срдачну благодарност Његовој Светости, преузв. г. Патријарху Георгију, на мудром, свесном и тактичном руковођењу — јер само се томе има захвалити, да је скупштина мирно и достојанствено текла и свој рад успешно обавила. — Прима се једногласно.

Поред усклика „Живила Његова Светост, Патријарх Српски Георгије!“ — председник у $^1/_2$3 сахата по подне затвара скупштинску седницу.

ВАСКРСНИ ТРОПАРИ.

Глас I.

Кам када је на гробу Ти, Спасе
Од Јудеја запечаћен био —
И када су крај њега војници
Пречисто Ти стражарили тело,
Трећи дан си устао из мртвих,
Дарујући за увек нам живе.
Тога ради и небесне силе —
Сви анђели — радосно клицаху:
Нек је слава, Живодавче, Теби,
Слава Твоме васкрсењу, Христе,
Слава царству, промислу, старању,
О, Једини, који тако силно
Васколико човечанство љубиш!

Глас II.

Када си се сишао ка смрти,
Ад, животе, што престати не ће!
Божанства си умртвио сјајем,
А када си и умрле моћно
Са најнижих подигао места,
Све небесне силе Ти појаху:
Живодавче, Господе наш, Боже,
Нека Ти је за на веки слава!

Глас III.

Све нека се на небу весели
И радује све, што је на земљи,
Јер сâтвори и показа Господ
Мишцом, руком недостижну снагу,
Смрт је својом погазио смрћу,
Спасао нас из чељусти ада,
Вељу милост даровавши свету.

Глас IV.

Кад су светлу проповед за васкрс
Ученице дознале Господње,
Од анђела сазнавши за исти,
Прадедско су осуђење свргле,
Овако су, апостолом тиме
Хвалећи се, говориле тада:
Смрт је — ето — савладана, Христос
Као Бог је устао из гроба,
Вељу милост Он поклони свету!

Глас V.

Слово, Сина, ком почетка нема
Ка' ни Оцу, ни светоме Духу,
Који нам се од свагдашње Деве
На спасење родио, васпојмо
И Њему се поклонимо, верни,
Јер је на крст добровољно хтео
Да узиде и смрт да претрпи
И да тиме већ умрле дотле
Својим славним васкрсењем дигне!

Глас VI.

Анђеоске силе Ти на гробу
Када беху и стајаху онде,
Обамреше стражари војници,
А Марија пречисто Ти тело —
Да помаже — тражила је свуда.
Пленио си ад, а несп био
Ода њ мучен, сусрео си Деву,
Ти, који си давалац живота
И који си устао из мртвих,
О Господе, нек је слава Теби!

Глас VII.

Смрт си крстом разрушио, рај си
Разбојнику отворио њиме,
Мироносним женама си сузе.
Плач у радост променио, Спасе,
Апостолом заповед си дао,
Да по свету проповеде, Христе,
Да из гроба васкрсао јеси,
Вељу милост подаривши свету.

Глас VIII.

Са висине сишао си доле
И тридневан примио си погреб,
Милосрдни! рад' људи на земљи,
Да их грешних ослободиш страсти.
Ти си наше васкрсење, живе!
О, Господе, нека Ти је слава!

Нови Сад, 1891.

Ив. М. Поповић.

СВЕТИ ГРИГОРИЈЕ НАЗИЈАНЗИН, ГРИГОРИЈЕ НИСКИ И ВАСИЛИЈЕ ВЕЛИКИ, КАО ПРОПОВЈЕДНИЦИ.

(Свршетак.)

Послије смрти очеве, оставивши управу назијанске епархије и отишавши у Исаврију, св. Григорије није био у стању оглушити се позиву да подигне православље у столици источне империје. Он је дошао у Цариград и почео вршити службу и проповиједати у једној средњој цркви, прозваној „*Анастасија*“, т. ј „*Васкрсење*,“ у помен тога, као да је овдје васкрсло православље за Цариград. Говорништво св. Григорија привуче брзо у храм Васкрсења народа на гомиле; та о средња црква била је увијек препуна на вељу жалост Аријанаца. Григорије био је неколико пута у опасности да изгуби главу за вријеме Валента. Но Теодосије, побиједивши све своје непријатеље, спојивши под своје жезло обје империје — источну и западну, прогласи себе заштитником православља, поче га ширити указима и силом царске власти. Спомена је достојан дан за прве хришћане, кад је Теодосије ушао с војском и одузео од Аријана цркву Софију — Премудрости Божије. Отето насиљем повраћено је силом, с тога је поступак императоров у очима свију вјерних био најдивнијим и најсветијим слављем.

Патријарх цариградски пак није употребио на зло побједе и заштиту моћнога Теодосија; он је био добар и Аријанима, и трудно се да их привуче православљу једино убјеђењем. Чувајући, у сред сујете цариградске и царскога двора, хришћанску простоту првих вијекова и задобивајући код народа штовање једино врлинама и умом, он си је кроз то стекао непријатеља: међу везможама, којима се није свидило то, што он није пријатељ раскоши нити им хоће да угађа, и код свију лажних ревнитеља за вјеру, који не годоваху његову кротост.

У тадашњем хришћанском свијету није било средине: људи су или подвргавани гоњењу или су друге приморавали да их подносе. Теодосије, признавши Никејски символ, одмах издаде наредбу против свима иновјерним сектама. Аријански епископи бијаху редом протјеривани са катедара, које заузеше; сви непризнати символи вјере бијаху строго запријећени, и императорским указом установљавала се једна вјера и једно богослужење. Да се тај догађај забиљежи као славан, Теодосије сазове у Цариград васељенски сабор епископа који имађаху утврдити догмате вјере и установити праведну подјелу епархија, које постадоше спорнима за вријеме дугог господства аријанског.

Права самог Григорија Богослова на цариградску катедру још нису била правилно утврђена, те му их поричаху. Сабор цариградски призна та права и потврди Григорија у његову достојанству; али се на скоро образова против угледног архипископа у самом сабору партија, која му пребациваше, да он није гонио пређашњих непријатеља православља; његову хришћанску љубав сматраху као равнодушност према вјери.

Св. Григорије, љубитељ мира и јединства, није устајао да се бори против те буре; он је молио сабор да га отпусти, молио је за то и императора. Његовој молби је задовољено. Онда је, без сваког оклевања, скупио у Софијском храму народ и оце сабора. Овдје је, у опроштној бесједи, објавио своју намјеру да се удаљи с пријестола. То је био необичан призор, но ондашњем обичају — и генције говорника није још никада свијетлио таким сјајем нити је стајао на таквој висини. Он је у једноставним ријечима изложио свој живот, своју вјеру, свој рад за душевну корист пастве, — представио је смјело карактеристику славољубља и истрагâ својих непријатеља, упоредивши њихов рад са бучним такмењем циркуса, с промјенама призора и појава у позоришту, а на завршетку одбио је од себе потвору овако: „Ти, вели ми, од дуже времена јеси глава цркве; за тебе је било вријеме згодно и царска власт била ти је на услузи; па какву смо ми видили промјену за нас корисну, коју си ти учинио? Колико још живи људи, који су нас не давно вријеђали!

Колико смо ми од њих подмишљи! Ако је, с преокретом среће на нашу страну, могуће да им се осветимо, требало је казнити све оне, који су нас вријеђали. Куда! Власт је у нашим рукама, а непријатељи наши измакоше се освети!“ Тако је без сумње! Но по мом мњењу, ја сам већ осветио, јер ћу скоро имати прилику да осветим себе!“ Даље се св. Григорије са особитом речитошћу жали на оне, који су тако неумитно правосудни, те тако брзо хоће да врате зло злим, и који тек онда вјерују у своје избављење кад сами могу, по својој вољи, присилити друге, да држе пред њима.

Исто тако одговара св. Григорије и на клевету, што није држао раскошне трпезе и сјајне свите: „Нисам ја знао, говораше он, да ми нисмо дужни устуцати конзулима и војсковођама у раскоши. Ако је то била моја кривица, опростите ми ју, узмите другог епископа себи по срцу, а мени дајте моју самоћу.“ Завршујући своју ријеч, проповједник даје опростни благослов свима, које је љубио и с којима се растајао. „Опрости, цркво Анастасијо, која си по свом имену обвезана нашој светој пади; опрости, споменице нашег оњег славља, нови Силоме, гдје смо ми најприје поставили скинију завјета, која је кроз четрдесет година гоњена и пребијана по пустињи. Опрости, исто тако велики и славни храме, наша нова славо, подигнути сада словом божијим, насеље Јевусеја, које је узрасло нашим трудом до новог Јерусалима. Опростите, сви свети заклони њере, други по достојанству, који обухватају собом разне дијелове тога града и служе му за свезу и уједињење; опростите, свети Апостоли, насеље небесно, од којих сам ја тражио примјера за себе у борби; опрости катедро патријаршијска, завидно и опасно звање; опрости саборе архијерејски, украшени добрим дјелима и старошћу. И ви сви, слуге олтара, који приступате Богу, кад нам он изиђе, опростите! Скупе Назарејâ, сложно појање, свештена бденија, чисте дјевојке, поштене жене, скупови сиротâ и удовица, сиротна браћо, чији су се погледи управљали Богу и мени — опростите! Опростите, христољубиви, гостољубиви домови, који се бринусте о мојој немоћи!

„Опрости и ти ревна паство, која си с љубављу слушала моје приповиједи, — тискајући се гомилама гдје сам опажао брзописаца, који биљежише моје ријечи, и та преграда, која једва издржа напор слушалаца. Опростите, цареви земаљски, и дворови царски, слуге и улизице царске, вјерни, падам се, свом заповједнику, али већим дијелом невјерни Богу. Пљескајте рукама вашем новом проповједнику, узвисите га до неба; — ућутао је за увијек схватљиви, но вама неугодни глас.

„Опрости, христољубиви царски граде (дајем му ту правицу премда ревност његова не бива по разуму — али час растанка убљажује моје изразе), приближи се истини, исправи се, макар и касно!

„Опростите, Источе и Западе, за који сам ратовао, и за који страдам. Заклињем се Оним, Који вас може примирити ако и њеки други епископи буду подражавали моме одстрањењу. Но највише и најјаче кличем: опростите, анђели-хранитељи овог храма, који сте благословљали моје борављење овдје, покрите и мој одлазак. И Ти, Тројице Преблагословена — предмете мог мишљења и славо моја! Да не одступе они од Тебе! Спаси их, спаси народ мој! Да чујем сваки дан, како напредује у мудрости и побожности! Дјецо моја! чувајте повјерени вам залог! Сјетите се мојих рана. Благодат Господа нашег Исуса Христа нека буде с вама!“

Изговоривши ове ријечи, изванредно дирљиве и лијепе по саставу, сласторијечиви епископ, оплакиван народом, но гоњен завишћу непријатељском, која не могаше уништити ни дара, ни врлине, остави Цариград. Он се с почетка упути у Кесарију, гдје учини спомен не давно премишљом св. Василију, и с болним срцем, настани се близу Аријанза, — свог родног мјеста. Тамо је проживио своје посљедње дане, далеко од двора и завистника, бавећи се неговањем цвијећа у својој малој баштици, одајући се по каткад и појезији, која му је његда сладила младост његову. —

У *Загребу* 1891 год.

С руског превео: **Јов. Петровић**, хатихета.

О ЗНАЧЊУ И ДРЕВНОСТИ ДЈЕЈСТАВА, КОЈА СЕ СВРШАВАЈУ ПРИ ОСВЕЋЕЊУ ХРАМОВА.

с руског превео **Григорије А. Николић**, богослов.

(Свршетак.)

с.) *Кропљење св. водом зидова и принадлежности храма.* Историјски доказ о употребљавању св. воде при освећивању храмова први пут се срета у св. Григорија Двојеслова. Када Мелит, абат Галикански, одлазаше у Енглеску к Августину (млађему), који је још пре послан тамо ради обраћења Енглеза к хришћанској вери, св. Григорије писао му је овако: „Ако те свемогући Бог доведе брату нашему епископу Августину, то му реци, да сам ја, размишљајући дуго о делима Енглеза, расудио, да није нужно код тога народа разрушити идолских храмова, него треба само побацати идоле, који се налазе у њима. Нека он (Августин) освети воду, и с њом окропи храмове; нека подигне у њима олтаре, положи св. Мошти.“[79]) У Сакраментарији (књизи о тајнама) ис тога св. Оца први пут излаже се начин освећења престола и других ствари, које су одређене на свештено употребљавање посредством кропљења истих св. водом.[80]) Погрешно је пак мислити, да је св. Григорије установио та дјејства: она су се по свој прилици употребљавала и пре; несумњиво је барем то, да је у оне употребљавање св. воде познато било међу верним и пре времена св. Григорија. Кирил монах, савременик св. Саве, који је живио у половини VI. века, у животопису преподобнога Јефтимија великога приповеда, да је нека жена, која је мучена од бесног демона, кад је, у нади на помоћ, притекла с молитвом к Моштима св. Јефтимија, добила исцељење од тога, што је свако вече узимала св. воду (*τα ἁγιάσματα*) са гроба Светитеља, заједно са јелејем из лампаде.[81]) У време св. Јована Златоуста св вода беше у таковом уважењу код хришћана, да су је они, попрскавши је у дан освећења, целе године чували у домовима својим, као особиту светињу.[82]) Састављач апостолских Установа говорећи о обреду освећења воде, древност тог обреда доводи из апостолских времена.[83]) А кад је освећење воде добило свој почетак у времена апостолска, то зар да не допустимо, да је и употребљавање исте такође са временима апостолским било исто, какво се и до данас чува у практици наше православне цркве?

d.) *Молитве.* Ако освећење храма води свој почетак од времена самих апостола, а то је изван сваке сумње; то бадава се сумњати у томе, да се од тих времена употребљавале при освећивању храмова и молитве. Молитве састављају битну принадлежност сваког хришћанског богослужења; као што је немогуће представити сунце без светлости, ватру без топлоте, тако је исто немогуће представити хришћанско оне богослужење, које се не би сједињавало с молитвама. С тога Евсевије, говорећи о освећењу Јерусалимске цркве, ма да се не бави подробним описивањем обредних дјејстава, која се тада свршаваху, спомиње ипак о молитвама: „Свештеници Божији“, говори он, „увенчали су свечаност делом молитвама, делом речима.“[84]) Какве су се пак у древности употребљавале молитве при освећивању храмова, и колико су древне те молитве, које се говоре при освећивању храмова сада? Ма да је ово питање у одношају к нашем предмету важно, али по недостатку историјских доказа, не можемо одговорити на њега довољно. Из времена древности само

[79]) S. Greg. Epistolarum. lib. XI. indict. IV. Epist. Lib. LXXXVI. edit. Paris 1705 an. tom. II. pag. 1176.

[80]) S. Greg. oper tom. III. ejusdem editionis.

[81]) Христ. Чт. 1824 г. Ч. 15 стр.

[82]) S. Chrisost. de baptismo Christ. tom. II. edit. Paris 1838 an. pag. 436.

[83]) Const. apost. Lib. VIII. cap XXIX. Доказ светитељча зап. Установа за нас је особито важан, као доказ најдревнији. У самој ствари, кад би и тешко било сложити се с онима, који приписују те Установе Клименту рим., то је ипак вероватно, да је скупљање њихово у један зборник било врло рано, никако доцније од III. века; јер св. Епифаније, који је живио у IV. в., често се позива на њих, као на такове споменике законодавства црквеног, који се у оно време употребљавали као корисни и опће познати. S. Epiph Haer. 45. пит. 5; — 70. п. 11. 12,—15, пит. 6; — п. 7.

[84]) Eus. de vita Const. Lib. IV. cap. XIV.

у делима св. Амвросија остала нам је једна молитва, која је, као што се види, изговорена приликом освећења храма; молитва та гласи овако: „Тебе, Господи, молим данас да сваки дан гледаш на овај дом Твој, на ове олтаре, који се сваки дан освећују, на ово духовно камење, где Ти се у сваком од њих освећује видљиви храм, и молитве слугу Твојих, које Ти овде шаљу, да примиш с божанственом Твојом благодаћу. Да Ти буде у мирис освећења свако приношење, које се приноси у овом храму у потпуној вери и љубави, и гледајући од горе на ону спасоносну жртву, којом си одузео грех овога света, погледај и на ове жртве чисте љубави, много година чувајући их под кровом Твојим, да Ти буду у мирис благовоне жртве, и сав дух њихов, душу и тело без повреде сачувај до дана Сина Твојега — Господа нашега Исуса Христа. Амин.“[85]) Премда је ова молитва написана по случају посвећења Богу дјева, али садржај њен даје нам право закључити, да је она била изговорена при освећењу храма. Ако је пак ова молитва заиста изговорена по случају освећења храма, то по њој треба судити и о древности једне од садашњих наших молитава при освећењу храма, која се изговара после устројења престола пред тајанственим његовим освећењем. Прозревши у садржај ове, и прве половине Амросијеве молитве, није тешко приметити међу њима погодне сличности; а одкуда је такова сличност? Последица се његова лако разјашњује, ако допустимо, да обе молитве припадају броју оних, које су предане пастирима прве цркве од самих Апостола и које првобитно прелажењем од предходника к прејемницима путем усменог предања, премда су се разликовале у устима разних пастира, али разликоваху се само у спољашњем изразу, у речима, у суштини пак својој остале су непомењене. Што се тиче времена постанка других молитава, које се говоре сада при освећењу храмова, никаквог трага није нам остало у историји.

На тај начин наша православна црква, у сваком богослужењу свом, као у чистом огледалу, представља хришћанску древност, и дјејства своја, која се свршавају при освећивању храмова, није установила у најдоцније време по мудрости човечијој, већ их је примила од св. Апостола и најближих прејемника, мужева велике чистоте и светости, под непосредним руководством св. Духа.

Остаје нам, да одамо хвалу Господу, који нас је удостојио припадати к таковој цркви, у којој су сачували сви обреди чистоту првобитног свога установљења; — да се трудимо, што је могуће чешће, посећивати св. храмове Божје, чиме нам се предана од Бога дјејства тајана саопштавају; и овде ближе, него ли ма где, можемо ми, по речи Апостола, тражити Господа, опипати Га и наћи, премда није далеко ни од једнога нас (Дел. ап. 17, 27); — да најпосле, у време пребивања у храму, гледајући спољашњу лепоту његову, помишљамо о несравњеној слави унутрашњој, која тајанствено у њој станује, а с тога да стојимо у њему са страхом, са истинском побожношћу, као у дому Божјем, пред престолом Господа, у присуству самога Бога, пред лицем Суштаства од свију највишега.

[85]) Ambros hortat. ad virgin. — tom. IV. opp. edit. Paris. 1642. an. pag. 144.

ПРЕЛИСТАВАЊЕ ОВОГОДИШЊИХ ШКОЛСКИХ ПРОГРАМА.

Школе се већ одавна свршиле. Ученици се разишли својим кућама, носећи собом плодове десетмјесечног трудя свога, да њима обрадују или растуже своје родитеље, који троше и који ће потрошити и црно за нокта, само да дјецу сретнима начине. Собом доније дакле ученици своје свједочбе, да их по њима родитељи и старатељи њихови пресуде и оцијене, да ли су достојни, да почетком идуће школске године оду опет на своје старо мјесто, да науке наставе. Благо оним ученицима, који су одговорили свом позиву, а тешко онима, у

чијима се свједочбама нашла која негативна оцјена, а још теже овима, код којих би се нашле по двије или три оваке сестрице. Но пријећимо прије тога.

Утисци првог састанка прођоше и сад се од дуга времена прелиставају програми, читају се имена ученика, не само оних, чија су имена дебелим словима одштампана, већ и оних који су ситно штампани и т. д. Чита се и статистички преглед колико је било ученика по *броју*, њихову *завичају*, *вјери*, *напрешку*, *добу живота* и т. д. Програми са разних завода разно су и састављени. Не обзирући се на остали садржај, нас се тиче највише *вјера*. Према разлици својих редактора налазимо у програмима називе појединих вјероисповјести сасвим противне одредбама државних закона. Тако ће сваком православном Србину запети за око ријеч: *несједињени* и *грчко-несједињени*. Које су вјере ученици са горњим називима? Долази нам као јасно, да тим именом крсте ученике вјере православне, или строго службено узето: вјере грчко-источне. А кад знамо, да у сваком шк. програму — осим оних чисто српских завода — долази на прво мјесто вјера римокатоличка, за тим: грчко-источна и т. д. — онда се чудити морамо, да се Срби ученици не називају бар тим именом, — кад се неће рећи: *православни*, — већ им се придијева назив: *грчко-несједињени* или само *несједињени*. Тај им се назив пришива у шк. програму, јавном спису оног завода, који је подигнут без сумње и жуљевима српских руку и српске грбаче. То изгледа да је маленкост — али није маленкост; шта више, данас је то велики нападај на правосл. цркву и вјеру. За то треба то зло у клицн угушити.

Истина, средњошколски програми немају назива за православне ученике: *несједињени*, већ редовно *грчко источни* — на чини ми се и српска Карловачка гимназија назива своје ученике грчко-источњацима, што је жалосно, — али су за то програми пучких школа препуни назива *несједињени*.

Не дођоше ми до руке сви програми пучких школа, пошто многе и не издају никаквог програма, — али за то ево бар оних, који ми дођоше до руке:

1) *Вараждин*; у самостану св. Уршуле било је ученица по вјери: *4 несједињене* (види „Нар. Нов.“ од 4. авг. о. г.); за тим: виша девојачка школа а.) виши одјел стр. 57. има 4 ученице *несједињене*, б.) нижи одјел стр. 59 има 5 ученица *несједињених*.

2.) Пучке школе у: *Сушаку*, *Трсату*, *Драга Кострена св. Луције* и *Кострена св. Барбаре* на стр: 28, 35, 46, 54 и 65 налази се свагдје назив *несједињени*.

3) Пучка школа у *Самобору* на стр. 9 има 1 ученица *несједињена*.

4) Свима пучким школама предњачи град *Загреб*, те вели у свом овогодишњем извјештју за више и више пучке школе у општем прегледу а на стр. 123 ово: по *вјери има грчко-несједињених* ученица 66.

Тако програми пучких школа. Међу тим наш највиши Решкрипт од 10. авг. 1868 год. говори о закључцима *српскг сабора*, вели се тамо *грчко-источна* вјероисповијест, а у обичном говору и писму називају нас *православни* а многи и *грчкоисточни* и *српско-православни*. Узети ма који од ових назива — није погрешно, али замјењивати исте ријечима наказним, погрјешка је велика, гријех је неопростив. Тога не смије нико чинити, а најмање школа и њихови органи.

А кад се усудише редактори школских програма, да у истима назову српскоправославну дјецу — *несједињенима*, нема сумње да су тако окрштена Српчад и у школским тједницима, мјесечним катализима и т. д.

Па да би се тој протузаконитости доскочило, позвани су у првом реду свештеници, којима у дужност спада и катихизирање шк. дјеце, да сваком приликом, кад дођу на катихизацију, завире у мјесечне каталоге и тједнике, те да се увјере не само о успјеху својих ученика, већ нијесу ли окрштени застарелим називом *несједињени*, те ако такова шта опазе, да одмах просвједују и позову наставнике тих школа, да називају српску дјецу законитим именом; а ако то не би помогло, да се притуже својој претпостављеној о-

области, која ће знати, шта јој ваља чинити. Тако се, држим, можемо надати, да идуће школске године не ће учи такав назив, који би вријеђао вјерске осећаје православних ученика.

Уједно се надам, да ово неколико ријечи не ће остати као „глас вапијућег у пустињи.“

У Августу 1891 године.

Ј. Тешанов.

ОБНОВЉЕНА ЦРКВА У МИТРОВИЦИ.

„Да видите наше манастире,
„Наших славних цара задужбине
„— Какви ли су и колики ли су!
„Шта је наша црква Димитрија?“
(„Милош у Латинима“ Нар. пес.)

Тако је некад — као што нас уче народне песме, те српске „књиге инџијеле“ — рекао војвода Милош, кад оде у Латине да купи хараче. Тако се могу данас свесни *Митровчани* похвалити са својом црквом, коју Богу Свемогућем у славу подигоше њихови предци и оставише је, са православном вером својим потомцима у аманет да је чувају као очи у глави; а они, знајући да их је једино света вера православна очувала ево овде, када се дигоше са свих страна непријатељи да их с вером развере и разбрате с браћом осталом, приноше с новим трудом и вољом да што лепше и величанственије удесе тај храм Божји, да буде што достојнији онога, чијим се домом назива!

Није се жалило труда, није ни новца — принеше земаљско благо на олтар Свевишњем, тако рећи све се надметаху ко ће више да приложи. Црквена општина начинила је прорачун на 0 хиљада форината, а дарови превазиђоше десетичу хиљаде, као што ћемо мало ниже навести.

* * *

Кад пођеш, брате Србине, ма са које стране „бијелом граду Митровици“, видећеш скоро на читав сахат даљине, како се величанствено диже у висину торањ српске православне цркве, што ти као прст кажипут показује пут вечном животу, а са њега шаље светле зраке на све стране злаћани часни крст. Јест, крст часни, символ вере ти хришћанске, крст часни, за који ти се претци борише и крв своју леваше, али у борби тој не клонуше; на ако који и паде и Богу душу даде, остави теби у аманет: да га чуваш, љубиш и за њ живот свој залажеш.

Торањ је покривен бакром, а израђене и позлаћене га вредне руке Србина занатлије Милана Јовановића из Н. Сада.

Кад уђеш у цркву, не знаш чему да се пре дивиш? Да-ли да се дивиш дивној оправци, вештом декорисању, столовима, кору, прозорима, полијелејима и другом чему?

На први мах задиви те све, јер све ти је ново, до сада још невиђено, јер и ако је израђено по укусу и типу православном, али је и према данашњем напретку вештине и културе.

Патос је дивно изведен: по целој цркви су израђени мозајици, а од женских врата па чак кроз царске двери и око часне трпезе пружен је мозајик по орнаменту српског ћилима.

Црква је декорисана; по зидовима нема икона, као што их пре беше, али су надомештене иконама по прозорима.

Колико је познато писцу ових редака, нема таких прозора ни у једне цркве у овостраном Срећству

По прозорима су иконе: св. Стеван Дечански (поклон г. Н. Ј. Поповића), св. Петка (поклон г. Ђ. Милекића), св. цар Урош (поклон г. П. Панаотовића), св. Арханђео Михајило (поклон г. Ј. Месаровића), св. апостоли Петар и Павао (поклон г. Ђ. Живановића), св. Симеон (Стеван Немања, поклон породице Секулића), св. цар Лазар (поклон г. А. Драгутиновића) и св. Сава (поклон г. Г Мијића).

То је све израђено у стаклу (гласмалерај) у разним бојама, па кад јарко сунце пропусти кроз стакло своје злаћане зраке, тек онда осећаш у души неко необично стање: видиш како те благо погледају светитељи (а изгледају као живи) па ти се глава и сама сагиба да прими њихов светитељски благослов.

Свод је црквени премазан зелено-плавом бојом а по њему безброј сјајних звездица — баш као на небу — где станује творац Свевишњи.

У угловима је — јер је црква по главним сводовима подељена у три дела — у сваком по један херувим, а изнад солеје по један евангелиста.

Са свода се спуштају два тешка гвоздена полијелеја, сваки за 24 свеће. Израђени су у барок-стилу и позлаћени — то је поклон „српске штедионице“ и „српског есконтног деоничарског друштва.“

Столови и певнице су са свим нови, а израдио их је овдашњи Србин занатлија, Никола Борота, у ренесанс-стилу, да се заиста може дичити и поносити; а уједно је доказао као и М. Јовановић, да и Србин уме нешто, само ако хоће, и да није нужде ићи у бели свет да тражимо веште људе, кад их имамо и у својој средини.

Најпосле напоменути ми је, да је и г. И. Клаузен, декоратер из Загреба, показао не само стручно знање, но и велику вештину, оправивши иконостас тако, да сад изгледа као нов. Он је позлату и сликарски посао обавио на опште задовољство.

Међу поклонима споменути ми је још и орнаментални прозор у олтару изнад „горњег места“. То је поклон госпођа: Магазиновићке, Милосављевићке и Грујићке из Београда. А прозор на кору, на ком је израђен грб српске патријаршије — поклон је нашег „певаčког друштва.“

Радњу је руководио, по својим нацртима, овдашњи наш градски мерник, г. Никола Поповић, те је у том послу показао не само стручна знања и вештине, но и необична труда и воље а и стваралачког дара.

Он је тако рећи прекројио целу цркву: све што пређе беше непотребно, он је преустројио; њему треба да захвалимо на новом мраморном кору, који почива на своду, што га држе бели стубови од каларског мрамора, од кога му је начињен и наслон.

Од утвари црквених приложише: бакрене и ватром позлаћене рипиде, „златни крст“ и 4 чирака, г. Јов. Поповић; два чирака од „злаčног бронза“ и два сребрна чирака на часну трапезу гђа М. Јовићка.

* * *

Трошак око оправке те дивне цркве износи детаљно:

Кров на торњу и позлата . .	5.010 ф. —
Зидарски посао на згради црквеној и огради	9.100 ф. —
Декорисање и позлата . . .	6.500 ф. —
Патосање цркве	2.400 ф. —
Столови	1.400 ф. —
	24.410 ф. —

Дакле двадесет и четири хиљаде и скоро 500 фор!

Поклони износе:

Рипиде	750 ф. —
Чираци (пред иконостасом) . .	800 ф. —
Полијелеји с позлатом. . . .	2000 ф. —
Чираци на часну трапезу. . .	300 ф. —
Прозори	4620 ф. —
Свега	8.470 ф. —

Дакле цела репаратура стоји 32 хиљаде 880 фор.

Евала свесним Митровчанима и црквеној општини, који и овом приликом показаше и доказаше, да су у стању нешто учинити, ако је ту воља на рад и пожртвовање, а могу заиста служити примером многим и многим нашем српском месту! Хиљадили се таки родољуби!

Б. П. Н.

ЛИСТАК.

ВЕЛЕШКЕ.

— (**Поздрав, којим је Његова Светост патријарх српски Георгије поздравио Његово Величанство краља Фрању Јосифа, и одговорак Његовог Величанства.**) Приликом бакљења нашег цара и краља 4. (16.) септембра о. г. у *Темишвару* дочекао је патријарх српски г. Георгије Бранковић са депутацијом монашког и световног свештенства Његово Величанство и поздравио га овим говором:

„Ваше царско и апостолско краљевско Величанство! Најмилостивији господару! Долазак Вашег Величанства у овај знаменити град, који су домољуби и ревносни грађани, једнако се заузимајући како за душевна тако и материјална добра, уздигли до културног и економског центрума овог дивног јужног краја драге нам отаџбине, усрећава и радошћу испуњава становнике овога краја, верне поданике Вашег Величанства. Вашем Величанству верни епископат и свештенство грчко-источне цркве, као и сви верни послаше сво такође депутацију, која излази

пред Ваше ц. и кр. апост. Величанство, да с једне стране са страхопоштовањем искаже своју превелику радост на овом доласку у наш верни круг, с друге стране да у поданичкој понизности принесе захвалност на милости, која се непрестано понавља и огледа у старању Вашег Величанства, да верни народи срећни буду, уједно пак да и овом приликом изразимо своју безграничну љубав, своје препонизно страхопоштовање и непоколебиву верност према Вашем Величанству и узвишеном владалачком дому. У најдубљем страхопоштовању излазимо пред Ваше Величанство с молбом, да Ваше Величанство има милост примити понизне изразе ових осећаја, и нашем епископату, свештенству и верним грчко-источне срп. цркве своју највишу благонаклоност и за даље не ускратити. Нек Бог одржи, благосиља и заштити Ваше Величанство до крајњих граница човечјег века!“

На овај поздрав патријархов одговорило је Његово Величанство: „Срдачно примам поклоњење српског грчко-источног свештенства и овога пута и мило ми је чути нова уверавања о познатој, одавој привржености. Према гајењу таквих осећаја и ако ревносно испуњавате црквене дужности своје, а ако Вам држање и даље буде домољубиво, можете поуздано рачунати и даље на моју краљевску милост!“

— († **Дионисије V. Архиепископ Цариградски, Новога Рима и васељенски Патријарх**) умрло је у својој престоници, у Цариграду, 13. (25.) августа о. г. Блажени патријарх *Дионисије* родио се 1819. године у Једрену. 1858. постаде епископ на острву Криту, 1868. митрополит у Демоници, а 1870. у Једрену. Пошто је 1887. год. патријарх *Јанкиље* III. захвалио на патријаршији цариградској, то Синод цариградске патријаршије изабере за патријарха Дионисија, који после кратког времена буде инсталиран и седе на престо цариградских патријараха као Дионисије пети. За не пуне четири године постакао се патријарх Дионисије као велики бранилац православља и енергични заступник интереса хришћана у Турској. Само да споменемо његово енергично држање прошле године, када су издани берати бугарским владикама за Маћедонију. Он је искао да се ови берати не издају, и када је Бугарима пошло за руком да помоћу западне Европе поћуњу своје владике у српску Маћедонију, патријарх је Дионисије најенергичније протестовао против тога и дао све цркве у Турској затворити, а сам је поднео оставку. Но ни Синод ни турска влада не хтедоше му уважити оставке. Онда је патријарх Дионисије изјавио, да ће се вратити на своју катедру, али под погодбама, да се црквени и правни односи хришћана у Турској доведу у ред и да се гарантује њихова неповредивост. И тако се патријарх Дионисије вратио на своју столицу, па и ако није постигао све ово, што је и како је хтео, понео је у гроб уверење, да је са своје стране учинио све, што је и требао и могао, а понео је и наду, да ће она праведна ствар, коју је он заступао, кроз кратко време морати победити. Покојни је патријарх био велики пријатељ српскога народа. Он је тошто поздравио митрополита Михаила, када се овај вратио на своју митрополитску столицу. И пред смрт је своју учинио огромну услугу Србству тиме, што је пристао, да се од сада на четири владичанска места у Старој Србији и Маћедонији постављају епископи српске народности на место грчких епископа. — Пре две године дана заузео се са српским и црногорским послаником, да се осигурају српски манастири, а особито Дечани од нападаја дивљих Арнаута.

— (**Г. Герасим Петровић**) *управитељ и професор богословског завода у Карловцима* произведен је од Његове Светости г. Патријарха Георгија за патријаршијског дворског *протосинђела*.

— (**Књижевно одељење „Матице Српске“**) држало је 4. (16.) септембра о. г. своју редовну седницу, из које саопштавамо ово: Узети су на знање извештаји о раду књижевнога одбора и одбора за издавање „Књига за народ“ из задужбине Петра Коњевића. — На основу оцене чланова Милана А. Јовановића и Стевана Миловановa *није досуђена награда ни једном од пет позоришних дела*, која су стигла на расписане награде из фонда Јована пл. Наке. — Издана је члану А. Сандићу на оцену приповетка из српског народног живота с натписом: *„На клизавој стази“*. — Предложиће се скупштини за распис све награде, које су до сад расписане биле из фондова: Јована Наке и Јована Остојића и жене му Терезије, али да се уједно из Остојићеве задужбине распише нова награда од 50 дуката за *„Историју српске школе у аустро-угарској монархији“* с роком до 31. децембра 1892. — За *почасне чланове* предложиће се скупштини ови књижевници: Стојан *Новаковић*, Милан Ђ. *Милићевић*, Милорад П. *Шапчанин*, Вењамин *Калајн*, Павле

Вулић, Карло *Сас*, Лаура *Талоци*, професор Перо *Будмани*, проф. Лука *Зима*, др Григорије *Крек* и др. Константин *Јиречек*. — *За чланове књижевног одељења* предложиће се скупштини ови чланови матичини: 1.) Никола Гр. *Живковић*, прота и гимназијски катихета у Г. Карловцу; 2.) Сергије *Шакрак Нинић*, конзисторијски бележник у Новом Саду; 3.) Максим *Лудајић*, умировљени кр. судац у Срп. Ковину; 4.) Васа *Пушибрк*, гимн. управитељ у Н. Саду; 5.) др. Стеван *Малешевић*, адвокат у Сенти; и 6.) Никола *Јокелимовић*, уредник „Бранка“ у Н. Саду. — Одлучено је, да се предложи управном одбору и односно скупштини, да стипендијски фонд *Петра Класановића*, који сада износи 4 364 фор. ступи у живот кад нарасте на 10.000 фор. Предложиће се скупштини, да се за фонд *Софије Пасковићке*, који износи нешто преко 14.000 фор., заготови основно писмо и да се од прихода тога фонда одреде *две стрекине за награђивање ученика*, који наширу књиге, које ће бити од користи за науку, а *једна стрекина на стипендије* без даљег одређења струке. — Предложиће се скупштини, да се од пет пријављених молилаца за питомце стипендијске завладе Павла Јовановић изабере као најбоља ова тројица: Стеван *Малојчић* из Дала, техничар III. године, Коста *Чушуковић* из Земуна, техничар II. године, и Никола *Весић*, свршени гимназиста, и то сваки са годишњом стипендијом са 400 фор. — Предложиће се даље скупштини кандидати за избор за три упражњена стипендијска места у завладе Симе Ђорђевића и то: за једно место од 600 фор. за техничара, за друго од 500 ф. за горњу реалку и за треће од 400 фор. за доњу реалку. — Остали предмети били су од мање важности.

— (**Нова српска књижара у Новом Саду.**) Као што је у овоме листу међу огласима већ јављено, отворио је познати издавалац српских књига и штампар г. *Арса Пајевић* добро снабдевену *књижарницу* у сопственој кући у дунавској улици. Ко зна од какве су користи књижарнице по књижевност, тај ће радосно поздравити појаву ове нове књижарнице. У овој добро уређеној књижарској радњи моћи ће се, осим српских и других књига, набавити и наручити по врло умереној цени све ствари, које у књижарску струку засецају. Дојакошња тачност, савесност и ревност г. А. Пајевића јемчи нам, да ће сваки набављач брзо и поштено послужен бити. С тога топло препоручујемо нашем читалачком свету ову нову издавалачку књижарницу г. А. Пајевића.

Дат је у штампу у Сарајеву у Босни:

„НОВИ ТРЕБЕВИЋ“

велики српски илустровани календар за Босну и Херцеговину.

Штампаће се у 8.000 примјерака, а растураће се по Босни, Херцеговини, Србији, Црној Гори, Далмацији, Боци Которској и међу Србима у Угарској.

Врло је згодан и подесан за оглашење, који се рачунају врло јефтино. Читава велика страна стаје само 15 фор., по стране 8 фор., четвртина стране 5 фор.

Огласе с новцима прима уредништво „Босанске Виле“. — Наруџбине без новаца не ће се уважити.

Књижарама, трговцима, занатлијама и другим радењима препоручује се ради огласа.

У Сарајеву, 30 августа 1891.

Н. Т Кашиковић,
уред. „Бос. Виле“.

ОГЛАСИ.

128 **ОБЈАВА.** 2—2

1. октобра по нов. почеће се школска година 1891/92.; 29. и 30. септембра уписиваће се ученици; од 1—4. октобра биће поправни испити. У I. разред примаће се, који докажу крштеним писмом да су навршили 10. годину, а сведоџбом школском, да су свршили IV. разред српске или пучке школе.

Уписнину фор. 2·1 плаћају само нови ученици; школарину за целу годину фор. 8·4 сви ученици.

Сиромашни а добри ученици, који немају ни једне оцене *довољне*, предаће директору до конца новембра молбеницу ради опроста од школарине на патронат управљену са сведоџбом школском и сиромаштва. Првопоклицима не опраштa се школарина за I. течај.

У *Карловцима*, 14. септембра 1891.

С. Лазић,
директор гимназије карловачке.

Еп 516.

к. 361. ех 1891. **СТЕЧАЈ** 131 1—3

На упражњено парохијско место VI. класе у *Мехали*. — Компетенти имају своје довољно инструиране молбе до 18. (30.) октобра о. г. готписаној управи поднети.

Из конзист. седнице, држане у Темишвару 24. јула (5. авг.) 1891.

Конзисторија епархије темишварске.

123 2—3

СТЕЧАЈ.

Отвара се стечај на упражњено учитељско место у Црној Бари (Feketető, p Török Kanizsa). Плата је учитељу 300 ф., слободан стан с баштом и зимски огрев колико треба. Учитељ мора држати и повторну школу а у цркви десну певницу. — Рок стечају је 29. септембар.

Молбенице неспособљених учитеља се ни на који начин не ће у обзир узети.

Из вандредне скупштинске седнице држане у Црној Бари 15. (27.) августа 1891.

Јереј Јован Гавриловић,
председник.

124 2—2

СТЕЧАЈ.

Пошто је од овомесне општине изабрати учитеља г. Светозар Шајбер уједно и за учитеља у Срп. Итебеју изабрат, а на учитељско место у Канаку заваљало, то се но ново стечај овим расписује, с којим је скопчана следећа плата:

300 фор. а. вр. у готовом новцу, 25 кибли жита, 15 кибли кукуруза, 2 хвата тврдих дрва у име огрева, слободан стан са баштом, једна башта изван села од 800□ хвати, 4 ланца оране земље, на коју сам учитељ порез плаћа.

Учитељу у дужност спада све законом прописане предмете у школи предавати, школску децу у појању обучавати и при сваком богослужењу у цркви појати. Молитељи нека своје молбе са оригиналним сведоџбама о учитељској способности овомесном црквен шк. одбору најдаље до 8. септембра поднесу, када ће се избор обавити.

Првенство имају они који су из мађарског језика испит положили и који се лично представе

У *Канаку*, 27. августа 1891.

Дамјан Војновић,
неровођа.

Владимир Жупунски,
председник.

Ев. 392. 430. 499.
к 357 ех 1891.

129 1—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на смрћу пок. јереја Душана Арновљевића упражњену парохију у *Мокрину*. Компетенти имају своје ваљано инструиране молбе до 18. (30.) октобра о. г. потписаној управи поднети.

Из конзист. седнице, држане у Темишвару 24. јула (5. авг.) 1891.

Конзисторија епархије темишварске.

126 2—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено учитељско место српске верокповедне школе у Вел. Маргити овим се расписује стечај са роком до 20. септембра т. г. Плата је учитељу у готовом 200 фор. а вр., 20 мери жита, 10 мери кукуруза у зрну, 2 фата сламе, 2 фата дрва, $1^1/_2$ ланац оране земље, на коју има учитељ и порезу плаћати. Од великог погреба 50 новч а од малог 20 новч. где позван буде. Слободан пристојан стан с баштом, која је изврсном лозом засађена.

Учитељу у дужност спада, школском уредбом прописане предмете у школи предавати и у цркви појати. Компетенти нека се обрате са својим добро снабдевеним молбеницама на доле потписане

Вел. Маргита 25. августа 1891.

Тоза Мороминов,
неровођа и старатељ.

Васа Стоић,
председник.

127 2—2

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења једног учитељског места на вероисповедној српској мешовитој школи у *Српском Чешељу*, отвара се овим стечај.

Плата учитељска је у готовом новцу 330 фор а. вр., 3 хвата сламе у име огрева, 4 ланца оране земље, $^3/_4$ ланца ливаде, на коју сам учитељ порез плаћа и 20 фор. у име перовођства.

Учитељу у дужност спада све законом прописане предмете у школи предавати, и при сваком богослужењу у цркви појати. Молитељи, и то само свршени приправници, нека своје молбе са оригиналним сведоџбама о учитељској способности, овомесном црквеном школском одбору за четир недеље дана путем поште поднесу.

Првенство имају они, који су из мађарског језика испит положили.

У *Срп. Чешељу*, дне 1. септембра 1891.

Председништво местног црк. школ. одбора.

Ев. 473.
к 384. ех 1891.

130 1—3

СТЕЧАЈ

На упражњено парохијско место II. класе у *Срп. Св. Петру*. Компетенти имају своје снабдевене молбенице до 18. (30.) октобра о. г. потписаној управи поднети.

Из конзист. седнице држане у Темишвару 24. јула (5. авг.) 1891.

Конзисторија епархије темишварске.

„Српски Сион“ излази сваке недеље по великом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За *страме земље* на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се накладној књижарници *А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи* уреднику *Сави Петровићу* у *Новом Саду*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 38. У НОВОМ САДУ 23. СЕПТЕМБРА 1891. **Год. I.**

ВЕРА У БОГА.

(Беседа.)

„Рече безумних въ сердцѣ своемъ: нѣсть Богъ."

Шта то вели безумник у безумљу свом? Он нешто одриче; вели „нѣсть." Па шта одриче? — Безумник каже: „нема Бога" — „нѣсть Бегъ!"

О, да грдне дрскости! Дрскости, која само у охолости и безумљу станка наћи може; у здравом разуму јој места нема; у побожном срцу се нигда залећи не ће; ваљан члан друштва не ће никад на таку грешну мисао доћи; а прави хришћанин — он је напустио и одстранио од себе и способност на таке дрске и грешне помисли.

Но док честити чланови људскога друштва, ослањајући се то на природни свој разум, то па божанствено откривење, иду правце стазом истинитог богоштовања те налазе и утехе души својој и спокојства савести своје и ума свога — дотле безумници, обузети охолошћу и безумљем, терају своје и, вођени сатаном, теже, да и избраној деци божјој памет заведу и свест помуте, како би их навели, да даду умље за безумље. Од таких нам се озбиљно чувати ваља и с њима, кад прилике донесу, врло опрезно општити. А да то узмогнете, љубазни слушаоци, и да познате сваки безуман и развратан диван, ово су вам главнији знаци:

Безумнику ништа није свето. Није му свет створитељ свега света, а како да му је свет створ какав тог створеног света?! Кад му није свет закон божји, још мање му је свет закон црквени, друштвени, земаљски, грађански. То је природна последица његова безумља; за то се немојте чудити, што безумник хули Бога и Његове свете угоднике, што ружи свету цркву, што се не покорава законима ма које врсте. Не чудите му се, већ га жалите; жалите га и упућујте га: хришћанска је дужност изводити на прави пут оне, који су застранили, и незналицу учити. Не заборавите никад на ту свету дужност, а сами се најпажљивије чувајте, да и не помислите што год, што би увредило светост Бога створитеља и мудре уредбе његових створења.

Надутост и гордост други вам је знак безумља, по ком ћете га познати. Ко се одметнуо од Бога створитеља и промислитеља — оца свога: томе ни неисказана скромност сина божја, који нас је по ново усиновио Оцу небеском и помирио нас с њиме, није предметом подражавања. А каква још безумља не потичу из гор-

дости и надутости?! Једно и друго је грех, а из греха се рађа опет само грех. Какво је дрво такав и плод даје. Зар надутост зна поштовати ближњега? Зар гордост потпомаже међусобно поштовање? Зар на греху да почива врлина уважавања и поштовања ближњих? Зар надути и горди грешник хоће да у сваком човеку види свога ближњега, особито ако је овај ближњи положајем и имањем од њега нижи?! Запамтите: Богатство, које ми меримо и тиме правимо разлику између богатих и сиромашних — премудри Отац небесни не мери, већ сваком очински даје, колико коме треба. Положај, који у друштву ко заузима, такође се у књигу вечности не записује. У књизи вечне премудрости и правде не стоји, који је што био, већ колико је ко у свом звању савестан био, колико је добра учинио, колико се даним му талантом поштено користио и тиме Бога творца и Оца свога небеспога прославио. Но гордост и надутост безумникова неће о том да зна.

Безумник хоће да се истиче и својом високом ученошћу. Зна ли нешто: мисли, да зна све и да осим онога, што он зна, нема ништа више, што се може и што треба знати. Је ли му божасто уделило, да што докучи средствима, која су сваком човеку на расположењу: мисли, да је дошао до границе, коју нико не ће достићи, а да ће је ко прећи, о том и не сања. Проучи ли живот једне травке, мисли, да зна сву науку о биљу; нађе ли камичак, мисли: тако је све стење; науче ли га облицима речи, мисли: сад знам сву науку о језику; види ли неколико крупних звезда на своду небеспом, мисли: више их нема у целом неизмерном васколиком простору; све што се могу видети, види их моје бистро око. Усне ли проучити сву земљу, он би рекао: тако је и никако друкче и на свима звездама, које видим да светле. Види ли у бескрајној васиони што магловито: то мора бити она иста магла, што и њега загушује; па умује још и даље: у тој магли има их, којима је она исто тако песносна, као и ова моја мени.

Поред свих одвратних особина, којима се одликује безумље, као да је најшкодљивије уображење безумника о својој величини и надмоћности над ближњима, којом он себи ставља за задаћу, да безумље шири и проповеда, како би се оно што већма распростро, а праву, вековима утврђену веру у Бога, верои свих народа на земљи засведочену, да заљуља, шта више, да уништи. — да искорени из човека једну битну саставину његова бића, битну потребу све његове природе, најглавнију храну човечије душе, најпоузданије јемство човечијих нада, најтврђи ослонац човечијих тежњâ. Та, у Бога верује не само прост свет, коме безумници као из милости остављају право да у Бога верује, већ у Бога верује и дивљак и најнаученији наученак (што је темељније научен тим већма и верује), разлика је само у начину поштовања; у Бога верује и цар и војник; у Бога верује и силник и потиштеник; у Бога верује и Богу се моли: пастир, ратар, путник на суху и на мору, сви сталежи људски; у Бога верује и Њему се моли сва васпона!

Но од куд сад на једаред да искрсне безумник у свом безумљу са својим „нећу“?

— А од куд сатана међу анђелима?! Баш за то, што је вера у Бога тако општа и ученом и неученом; за то, што је приступачна свима — па и самом безумнику; за то, што је Бог усађен у срце сваком: за то баш и могаше безумник најлакше наћи предмета своме безумном смеру и разватном раду у одрицању свудаприсутног божаства, за то баш могао је у својој сатанској ревности ударити пре свега на оно, што је најраспространеније — на веру у биће божаства; ту је био најпоузданији, да ће погодити у срце сваког и истаћи своје упорно безумље које он држи за највећу мудрост! Дајте безумнику мач: он ће прво свога оца смакнути, јер даљи свет слабо познаје, а на што му је дат мач, то још мање зна. Од божаства му је дата слобода, и он ту слободу, тај најдивнији и најслађи дар божји, баш против самог божаства хоће да употреби; неблагодаран

сни устаје против свог оца, ништавни створ против створитеља, роб на господара, на господара над господарима! Тако је жалосна работа безумника!

А зар није и одвратна? — Те још како! Или зар ћемо се ми, у тежњи да достигнемо своју Богом нам назначену циљ, угледати на безумника? — То никако! То би значило удаљавати се од главне циљи, а не приближавати јој се. Таким начином све бисмо мање чули глас створитеља: „Свети будите, као што сам свет ја, Господ Бог ваш“ и никада не бисмо смели рећи, да смо утубили савет свога небесног учитеља, чије свето име на себи носимо, који гласи: „Будите савршени, као што је савршен Отац ваш небески.“

На, кад је безумље тако жалосно и тако одвратно, онда је, драги моји, очекивати од свију нас, који смо умивени у светом крштењу и просветљени светлошћу јеванђеоском, да никаквој безумној помисли у својој памети нити безумној тежњи у свом срцу места не дамо.

Удаљујући безумље, сачуваћемо здравље ума свога; питајући свој ум откривеном божаственом науком, приближићемо се назначењу бића свога и све више ћемо познати Сведржитеља васпоне и Његову свету вољу; покоравајући вољу своју вољи оца небеснога, као што нам Спаситељ наш на крсту примером претходи, узвисићемо се над земаљском трошношћу и свом пролазношћу овога света. А, узвисимо ли се толико, мирна савест ће нас веселити поузданим уверењем, да смо дани нам талант мудро употребили, с њим поштено управљали, чему се ни благослов божји ускратити не ће.

Открије ли милост небесна створењима својим преко или кроз нас који зрачак своје неизмерне тајне и премудрости, сматрајмо то као дар с неба и не поносимо се тим као својим проналаском, већ се угледајмо на пример старозаветних пророка, кроз које је дух свети као кроз трубе народ јеврејски саветовао, на пример премудрих апостола и светих отаца цркве наше; а не ће нам на одмет бити на ум узети и речи два велика светска научењака, што су пронашли у васпони путеве, којима ходе небесна светила и од којих је један своме пријатељу, који му је проналазак хвалио и усхићен њим до неба га узносио, одговорио: „Не *моја* система, него *божаствени ред*,“ — а други, свршивши своје по науку драгоцено дело, овако се благодарно Богу молио: „Благодарим ти, створитељу и Боже мој, што си ми дао ову радост у Твоме створењу, ово усхићење у делима Твојих руку, — ја сам открио величанство Твојих дела људма у колико је мој коначни живот могао постићи Твоју бесконачност. Ако сам рекао што је Тебе недостојно, опрости милостиво!“

О, Ти свесилни Господе и Боже, који свеправедно владаш над свима створовима премудрости Твоје, уклони од нас безумна умовања и дај нам, да мудрошћу Соломоновом одбијемо сваки нападај безумнички на нас, и да као достојна деца Твога величанства узмогнемо истинито славити Тебе свеблагога Оца нашег, и једницу Сина Твога Спаситеља нашег Исуса Христа, и свесветога Духа осветитеља нашег, сада и свагда. Амин.

15. I. 1891.

Ј. Даниловац.

ЗНАЦИ ПРАВЕ ХРИСТОВЕ ЦРКВЕ.*)

(Против учења Вл. Соловјева.)

Главна циљ *братства пресвете Богородице* у Петрограду та је, да се брине о васпитању свог народа у духу православне цркве помоћу школа и пропо-

виједи; међу тим ван граница овога братства, а код наше, тако зване, интелигенције, од које треба да добијамо моралну потпору и материјална средства, шири се антипра-

*) Ову је расправицу читао прошле године прота А. А. *Лебедев* пред зборм *петроградског братства пресвете Богородице* поводом *нове књиге Вл. Соловјева*, издане у Паризу на француском језику, а управљене против учења св. православне цркве.

ославна и антицрквена пропаганда, која ће, ако ноле наће пристаништа, ступити у отворен бој против нас и тако слабити нашу снагу. С тога је сасвим природно, ако хоћемо да дођемо до циљи, ради које је братство основано, да не смијемо с ока сметнути ни те борбе, коју нам навијештава иста пропаганда.

Међу нама живе данас и раде два проповједника страног нам учења, гроф Лав *Толстој* и син нашег знаменитог историка, г. *Владимир Соловјев*. По душевном расположењу и по назорима, они су један другом сасвим противни. Први је — њесник, други — философ. Први, узевши из Јеванђеља неке заповиједи Христове, а без икакве свезе са цијелом науком Христовом, одбацује сасвим сву догматичку науку цркве. Други, на против, прима сву науку цркве, али тој науци додаје и латинске догмате, које ми називамо новотаријама и као такове одбацујемо. Први, поричући догматичку науку цркве, одбацује хришћанство у основи, јер одбацујући Христа, васплоћеног Сина Божјег, и називајући га само сином човјечијим, представља га у некој неопредијељеној магловитој светлости, као опћи идеал човјештва; — а други, потврђујући латинске догмате и поричући наше православно схваћање и исповиједање као таково, води нас латинству, признању главенства и непогрјешивости папине, пући нам неку неопредијељену унију с Римом. Први налази за се привржењика највише код мушкараца, а други особито код женских. Но без обзира на ту међусобну противност, они се опак слажу у једном чувству — у мржњи према православној цркви, према садањем државном устројству и према својој народности.

Против грофа Толстога писано је већ доста, но полемика са Соловјевим тек је у зачетку. Први се је већ са свим спријатељио са својим назорима, изразивши се у много случајева доста одређено и јасно, а то знатно олакшава борбу с његовим учењем. А други се налази тек у периоду развитка и удешавања, те се с тога и изражава нејасно, с правом несигурности и неким колебањем: с тога се сад поправља и дотерује, сад одриче неке назоре, који му се приписују, увјеравајући, да га нису добро схватили, да он није хтио то рећи и т. д. Једном ријечи, он ни сам себи није још јасан. С тога ћемо овдје бавити се само с њим.

Да се што боље упознамо са назорима г. Соловјева, служи нам његова књига, која је изишла у Паризу на француском језику већ у другом издању: „*La Russie et l' église universelle*,“ — „*Русија и васељенска црква*.“ И у овом другом издању примјећује се пређашња неопредијељеност и нејасност назора самог автора, али су опак овдје изражени нешто јасније и одлучније, него у пређашњим његовим дјелима у опће. У тој књизи стоји автор сасвим јасно на страни папизма и односи се према њему са особитим уважењем, сликајући га не само свијетлим бојама, већ му приписује и високе црте божанственога поријекла, а у исто вријеме одкреће се од цркве православне, сликајући њену судбину тамним бојама. У колико се јасно и отворено исказују његове симпатије према Риму, у толико се отворено и одлучно исказују антипатије његове према цркви источној. По ријечима самога автора, римски апостолски пријестол — то је средиште спољашњег видљивог рада црквеног, образ и оруђе божанствене власти (pouvoir), чудотворна (miraculeuse) икона васељенскога хришћанства [1]) представник непрекидности (la perpétuité) реалнога боговаплоћења у социјалном и политичком поретку ствари,[2]) једини носилац права и преимућства апостола Петра, која је добио од Христа, средиште васпонске црквене монархије, која мора *прекородити* васпонску политичку монархију, замјенивши династију Јулија Цезара династијом Симона-Петра, — цезаризам — папством.[3]) С тога гледишта осуђује он светог Константина великог и његове пријемнике, што су они, примивши хришћанство, створили државу хришћанску само по имену, оставивши у њој много што-шта незнабожачкога;[4]) а с тога гле-

[1]) Introduction, XXIX.

[2]) Ib. XXIX.—XXX. . . la réalité de l' incarnation divine dont la perpétuité dans l' ordre social et politique était représentée par Rome.

[3]) L. 2, ch X. p 158.

[4]) Introd. p. XXIV.

диштa гледа он на јереси источне цркве и види у њима усиљавање да побије учење о стварности (реалности) васплоћења Бога на земљи, а најпослије — усиљавање, да одбаци продужавање Божјег васплоћења у особи римскога Епископа.[5]) Јереси, вели он, које се удостојише покровитељства византијских императора, у самој ствари бијаху „*усиљање против православног начела*“ — против катедре апостола Петра као објективног и реалног средишта видљиве цркве.[6]) А с тог гледишта посматра он немилостиво васионске сабоpe и аскетизам источног монаштва.[7]) Главна циљ грчке јерархије у периоду васионских сабора, вели он, састојала се у том, да поруши хармонију између државе и папства, да привуче цареве *православљу* (знај тобожњему), да их отргне од римског католичества[8]) Тако, оце II. вас. сабора окривљује тим, као да су они сами својевољно замијенили Никејски символ — тај знак васионскога православља — новом формулом чисто-источног поријекла,[9]) а особито тим, што су даровали цариградскому Епископу достојанство првог патријарха источне цркве на штету осталих источних патријараха.[10]) Оци IV. вас. сабора, свечано тобож исповиједивши божанственонадахнуто главенство св. Лава, осрамотише се 28 мим правилом (о премуштву цариградске катедре.[11]) Оци VI. вас. сабора као да су *из освете* према Риму измислили јерес папе Хонорија и подметнули ту басну добродушним римским легатима, — незадовољни с тим сабраше се по ново послије неколико година у Цариграду (у Трулу) и покушаше помоћу гадних(?!) измишљотина да даду тој скупштини васионски авторитет, представивши ју продужењем шестога сабора (такова, примјећује г. Соловјев, двострука лаж!) или скуцавши из њега наслов V. и VI. сабора под двојним именом *нелепо*.[12])

[5]) Ibid. p. XXVI.—XXX.
[6]) Ib. p. XXX.
[7]) Ib. XLVII.
[8]) p. 34.
[9]) p. 37.
[10]) Intr. XXXVII.
[11]) p. 38—39.
[12]) p. XLIII.

јереси, која се сукшава са прекидом односаја с Римом, почиње нова фаза протухришћанскога духа, развиће „православнога византијства.“[13]) Обје силе — црква и држава — разумјеше се и пружише једна другој руку; оне се спојише једном заједничком идејом — поницањем хришћанства као социјалне моћи, као покретнога начела са историјским прогресом. Императори усвојише једном за свагда православље као апстрактни догмат, а православни јерарси благословише in saecula saeculorum (κο κἶκι κἶκικ) незнабоштво друштвеног живота.[14]) То тако звано *византијско православље* бијаше уједно у самој ствари *повратна јерес*, l' hérésie rentrée. С почетка смијешаше божанствено и човјечије, власт духовну и свјетску, — и тим створише *цезаро-папизам*, — а то је политичко *аријанство*.[15]) Раставивши друштво религиозно од друштва свјетскога и затворивши прво у манастире, а оставивши другому *fortt* с његовим незнабошким законима и страстима, — поставише за темељ византијског живота *несторијански дуализам*, осуђен у богословљу; ограничивши религиозни идеал само наочигледношћу, признаше јавно *монофизитство* т. ј. да је човјечији дух прогутан божанством. Одузевши од нравственог живота његову дјелујућу моћ и опредијеливши јој вишим идеалом слијепу покорност, пасивну послушност, квијетизам, — одбацили су у човјеку вољу и радиност, а баш то и јест *монофелитска јерес*. Најпослије, својим прекомјерним аскетизмом покушаше одстранити тјелесну природу, уништити живи образ божјег васплоћења, а то и јест несвјестни, но логички прилог јереси *иконоборачкој*. С тога је, додаје автор било сасвим праведно, што је Византија пала од ислама, оног досљедног и искреног византијства, који нема у себи никаквог протусловља.[16])

Прелазећи автор на руску цркву да ју опише, он крши равноапостолног кнеза Владимира у том, што је примио јеванђеоски бисер из Цариграда, који је сав по-

[13]) p. XXX.
[14]) p. XLVI.
[15]) Ib. XLVI.—VII.
[16]) p. XLVII.—VIII.

кривен прашином,[17]) криви руску цркву због потчињености свјетској власти,[18]) због губитка црквене слободе[19]) у цезаропапизму,[20]) због млитавости и мртвила,[21]) — црквену просвјету назива *једним насљедством* Фотијеваца и Керуларијеваца, *лажним православљем*, које нема ничега заједничкога са њером васионске цркве и побожношћу народа, да се то лажно православље састоји тобож' у једном само одбацивању латинских догмата: Filioque, непорочнога зачећа и главенства папина с његовом непогрјешивости.[22]) Сликајући даље садање стање руске цркве, хвата се за ријечи познатог нашег публицисте Ив. С. Аксакова, те из њих саставља мозаичку карту роства и мртвила црквеног.[23]) У дјелима Аксаковљевим, његови општи изрази проти православној цркви ублажују се његовом ревношћу према православљу с једне стране, и потпуним одрицањем лажи папизма с друге, — а у дјелима Соловјева сви ти изрази добијају друго значење и чине на читаоца непријатан утисак.

Но ипак, без обзира на тако одлучно исповиједање папизма и осуђивање источно-католичке цркве, автор се и сад назива сином православне цркве и не води нас управ у Рим на поклоњење, него нам препоручује њеку не сасвим јасну унију с Римом. „Велика дјела — пише он на крају увода, — не могу се свршити с малим средствима. Ствар се тиче не признања компромиса између двеју јерархија и не дипломатског договора између двеју влада: прије свега треба установити моралну и душевну свезу између религиозности у Русији и праве васионске цркве.“ А да би могли нашим умом схватити истину принципа, чија нам је историчка појава страна и шта више непријатељска, неопходно је нужно сазнати први почетак те истине у основној идеји хришћанства,[24]) а то нам баш автор и пружа у свом дјелу.

На завршетку објављује автор слиједећу своју исповијед: „Као члан праве и поштене православне источне цркве, која говори не устима антиканоничког синода, не кроз чиновнике свјетске власти, већ гласом својих великих отаца и учитеља, ја признајем за врховнога судију у дјелу реригије онога, кога као такова признаде свети Иринеј, свети Дионисије велики, свети Атанасије велики, свети Јован Златоусти, свети Кирил, свети Флавијан, блажени Теодорит, свети Максим исповједник, свети Теодор Студит, свети Игњатије и т. д. (?), а особито признајем као такова апостола Петра, који живи код својих прејемника и који наје узалуд чуо ријечи Господње: **Ты єсѝ Пётръ, и̑ на сі́мъ ка́мени созижд҃ѹ цр҃ковь мою҃**“ (Мат. 16. 18). „**Оу҃твердѝ бра́тїю твою҃. Паси҃ ѳ҃вцы моѧ̀, паси҃ а҃гнцы моѧ̀**“ (Јов. 21. 15—17). За тим се он обраћа апостолу Петру и говори: „Бесмртни душе блаженога апостола, невидљиво оруђе Господње у његовој управи видљивом црквом, ти знаш да јој је ради њеног појављења нужно земаљско тијело. Два пута си јој већ давао социјално тијело: с почетка у свијету грчко-римском, а касније у свијету романо-германском, ти си јој покорио империју Константина и империју Карла великог. Послије ових двају предходних оваплоћења (?) она очекује треће и последње оваплоћење. Ово свијет, пун духа и тежње, али без јасне свијести о свом опредјељењу, покуцаће на врата свјетске историје. Који је ваш завјет, народе слова? Ваша маса још га не зна, али су га јавили снажни гласови, који се подигоше из ваше средине. То је хрватски свештеник *Крижанић* и велики *Штросмајер*. На оно, што они рекоше, потребно је од стране источних Словена рећи само „**а҃мі́нь**.“ То „*амин*“ ја изговарам у име стотине милијона руских христијана, с тврдом и потпуном надом, да се они не ће мене одрећи. Твој завјет, о народе слова, — то је слобода и народна (?) теократија, право јединство свију народа и сваког стања то је хришћанство, уведено у оњи живот, политика, проникнута хришћанством. То је слобода свима угњетеним, обрана свима слабима; то је социјална правда и добри хришћански свијет. А отвори им, кључару

[17]) p. 17.
[18]) p. 24—27.
[19]) Ch. IV.
[20]) Ch. IX.
[21]) Ch. IV. 31—32.
[22]) Ch. III. 18—20.
[23]) Lib. I. Ch. VII.
[24]) Intr. p. LX.

Христов, па да буду та историчка врата за њих и за цио свијет вратима царства божјег“ !25)

Није лако појмити: како се он послије тако одлучне осуде, изречене проти православној цркви може сматрати сином њеним? По његову суду и приговору, нема хиљаду година тој цркви, — њено православље је само *повратна јерес*, — па како је можно припадати њој? Какво свештенство и какве тајне уводе га у заједницу с њом? Автор са изјавама ове врсте спада у ред расколника и јеретика, који у историји црквеној бирају самовољно тачку, до које признају цркву као православну, а од које тачке опет поричу јој православље и своју заједницу с њом. Г. Соловјев признаје православност источној цркви до Фотија и према том исповиједа своју заједницу с њом до тог времена, — а од Фотија, по његовим ријечима, православне је цркве престало, јер је она одбацила хришћанство као социјалну силу, а византијско православље постало је *повратном јереси*, па с тога не може он ни припадати тој цркви. Англикани епископалне цркве признају неповријеђену источну цркву до IV-тог васионског сабора укључиво, а послије тог сабора одричу јој каснију историју, те с тога, изјавивши се за сједињење с нама (Бонској конференцији), стављају за услов, да се призна учење нераздијељене цркве до IV. вас. сабора. Протестанти, са свима својим ограницима, иду још даље: бришући историју цркве у уходећем правцу, они се признају. да су синови само апостолске цркве. Данас се појавио одлучнији и смјелији лажни учитељ, који пориче и апостолску цркву, осуђује и саме апостоле, и признаје једино сама себе као успоставитеља чистога Јеванђеља, кога је тобож' црква наказила, — а тај је лажни учитељ горе споменути гроф Л. Толстој.

25) Istr. p LXVI—VII.

(Настављће се.)

ШТА СМЕ — ШТА НЕ СМЕ БИТИ?

Пише **Марковић-Ердељан**,
свештенички кандидат.

На балканском полуострву у потоњој половини овога века било је више случајева, да се римски свештеник одрекао римске цркве и признао православну веру као такову, која једино спасава, — а то највише из узрока, што је код њих тајна свештенства не само после примања — као и код нас — него и пре примања потпуна сметња (impedimenta absoluta) браку.

На кад је код нас по примању тајне свештенства једном за свагда забрањен брак, — онда се само намеће питање: Сме ли бити, и да ли православно учење, — које признаје да је римска црква сачувала суштност тајне свештенства, . . даље да су њени ђакони, пресвитери, епископи законито произведени — може дозволити. да један члан јерархије ступи у тајну брака?

На основу православног црквеног права хиротонија саставља безусловну брачну сметњу, и по томе, чим је неко рукоположен био за ђакона, тај не може више ступати у брак, ако је безбрачан добио ђаконско рукоположење . . . А сад да видимо колико ће овим речима ићи у прилог сами канони. Правило прво неокесаријског сабора налаже, да се сваки пресвитер, који се ожени, има свргнути са чина и т. д., а шесто правило трулског сабора забрањује шта више и ипођакону после свога рукоположења ступати у брачну свезу, и дозвољава му само пре него што ће постати ипођаконом.

Из овога се јасно види, да римски свештеник који пређе у православље, не може ступити у брачну свезу из узрока, што признајемо њихово рукоположење као ваљано и као апостолски обред, који сам по себи саопћује божанску благодат и свештенички чин.

А наше православно црквено право строго налаже, да се сви они подвргну

казни, који се усуђују после хиротоније ступити у брачну свезу, и заповеда, да се такав брак уништава и сматра као неза конит, а ако би се пак противно, да се тад има свргнути. (Прав. црк. право од Др. Никод. Милаша.)

Василије Велики овакав поступак клирика не сматра као брак већ као блудочинство, па за то и налаже, да се овакі савез треба сваким начином разврћи. Овоме у прилог говори и §. 63 аустр. грађ. законика.

Овако се што може догодити само на балканском полуострву, и то у Турској царевини, где се без разлике свака управа у ненормалном стању налази и где се о тачним званичним извештајима не да ни говорити.

Но тајна брака, која се не дозвољава римском — може се дозволити протестанском свештенику, јер протестанске цркве одричу, да се свештенички чин добија средством рукоположења, које су право добиле епископи од апостола, а ови од Исуса Христа, јединог извора свештенства.

Те према томе они немају у правоме смислу ни свештенства, нити црквене јерархије; јер молитве, које се читају приликом произвађања на свештену службу, немају веће силе од обичних молитава, а духовници који произвађају немају никаквог достојанства, па према томе не могу га ни дати.

Као што се види, њихови су свештеници прости световњаци, те кад би који и прешао у православље, могао би се оженити, а за тим по жељи и рукоположити, јер код њих само две тајне постоје, и то: тајна крштења и причешћа. . .

Па и овде код нас многи се недозвољени обичај увукао, који црквено законодавство најправедније осуђује . . . О томе ћу у будуће рећи коју. . .

(Настаниће се.)

† ЈОВАН МИЛИЋ,

ПАРОХ МАРТОНОШКИ.

У току последње четир године, старо-бечејски протопресвитерат изгубио је *осам* одличних својих свештеника. Осам гробова је то оних свештеника, који су у животу сачињавали једну епоху нашег свештенства. Гробови ти не скривају живота младост, нити бујног живота неостварен над. Гробови су то дубоке старости, остварених нада, прошлости наше лепи спомсници.

Незаборављени отац нам, митрополије Карловачке Митрополит, дични Стратимировић школом богословља дао је народу српском драго камење, свештеника мноштво, силесију све на избор одличних. И док је давно нам он скрио се под стубове цркве Карловачке, драго му камење разнесено по свима крајевима Српства након њега још за читавих пет десетина година светлуцало је у цркви православној сред редова народа српског, и још светли гдекоји, чуван и признан, поштован и целиван свештеник стари из школе Стратимировићевог основа.

Редови тих свештеника прорећују се. И Бечејски протопресвитерат и у њему мал' не свако село по једног а скупа осам у кратком доживљају ето у четир године дана изгуби те епохалне свештенике своје и замењује са млађом снагом, из школе времену своме удесније, ал још се пита и разбира за свештенике те; народ српски радо се сећа свога свештеника старог и наштајући своме млађем приповеда шта стари попа рече и како је литургисао лепо и певао умилно песму гласа господњег. Народ српски што се сећа свог старог свештенства и што с поносом говори о њему, достојно је хвале, јер заиста старо свештенство и ако није изваћало на позориште јавног рада толико наука висока, али је ревношћу у служби својој, љубављу и осећајем према цркви православној и народу српском уздигло себе тако, да ће оно млађем свештенству вазда бити леп пример у служби пастирској.

Један од тих свештеника ст. бечејског протопресвитерата био је и *Јован Милић*, парох Мартоношки, који је 25. августа о. г. уз велико саучешће народа и свештенства сахрањен.

Покојник се родио у Мартоношу 26. јуна

1812 године. Гимназијске науке слушао је у Суботици и Осеку а богословију је свршио у Ср. Карловцима 1837 г. Године 1838. ожени се са Василијом, која је била из родољубиве племићке куће Јеремића. Године 1840 буде рукоположен за пароха Мартоношког и као такав је пуну 51 годину све до смрти своје без помоћи капелана вршио свештеничке дужности вољно, тачно, ревносно и савесно.

Да је добар пастир стада свога био, показао је јасно бурне 1849-те године, када није остављао народ свој, него се последних дана 22. јануара удаљио из места преко крви парохијана својих, којих је тај дан 72 изданувао.

У тачном и ревносном службовању ни за часак није остављао парохију своју. Једном приликом запитах га: „Кад сте били код господина епископа?“ — на које ми одговори: „никад, ја га не познајем;“ а кад га запитах, је ли био код пређашњег епископа, одговорио ми је: „Ја за мојих педесет година службе, нити сам видио епископа, нити сам кад код којег био. Можда то није лепо, али мислим, шта ћу да им досађујем кад немам посла са њима.“ Блажен је то мир, срећа је то — извор је те среће скромност и уско круга задовољство највеће. Ти си то све, оче Јоване, обилно уживао а стекао си то, што си поштовао само путеве парохије твоје. И ако ти многи за то завидети неће, ал многи ће појмити блаженство твоје.

Живот му старачки знао се уживити и у млади живот наш автономни. За то га је општина и поставила на место председничко, но када је видио, да сваком угодити не може, да свако убеђење остварити не може, он је захвално и остао добар пастир према сваком верноме своме.

Своју мисао није радо протуривао, често је говорио: како народ хоће тако ћу и ја; за то и није истакао себе на видик ширем кругу. О њему није ни писала новинарска реч, нити га је уздизала а ни кудила ни једна партијска страст, али скромно село Мартоношко говорило је и говориће дуго: да је поп Јован био честит свештеник и ревностан пастир стада свог, добар син народа српског, који се није отимао за прве редове, али је био кадар свагда ићи напред, кад га народ позове.

За све то покојник је заслужио, да му на покривало застртог живота бацимо стручак признања и да се помолимо Богу: „**Господи: ѣиоже на земли ѣх церкви сазѣителѧ того поставших єси, такѡ и ѣх небесномъ твоемъ жертвенницѣ покажи Гдѝ раба твоего и сосазѣителѧ нашего бывшаго Іѡанна йєѱодѣ житїа ѓгѡ ко вхѡдѣ стыхъ твоихъ праведныхъ вчини: дѯхъ ѓго со всѣми Ѳ вѣка тебѣ благословѣнными счисли.**“

Спровод је био свечан. Народ му је дао признање многобројним присуством. Десет свештеника песмом и молитвом пратили су се са братом својим, а лепом речју пречасни господин Јован Борота, прота, каза народу живот покојников и породици многобројној даде утеху обилну.

И на овом месту, у гласилу овом цркве овостране, нека се овим забележи признање Јовану Милићу, пароху негда Мартоношком; нека што већи број прочита и каже:

Лака му црна земља, а души рајско насеље и спомен вечан!

У Ст. Бечеју. **Младен Јосић,**
свештеник.

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

— (**Извештај о септембарским седницама епархијске управе бачке.**) Дана 9. (21.) септембра о. г. држала је *епарх. конзисторија бачка* у Новом Саду своју редовну месечну седницу. Председава: Његова Светост, г. патријарх српски Георгије. Присутни: Милан Ђирић, прота новосадски, Милош М. Пашић, прота жабаљски, Јован Марјановић, парох јаловски, Лазар Каћански, парох сентомашки, Др. Илија Вучетић и Ђорђе Радовановић, адвокати новосадски, Др. Мих Полит, конс. фискал, Сергије Шакрак-Нинић, конс. известилац. Записник бележи: Лукијан Богдановић, подбележник. — Пре отварања седнице полаже заклетву новоизабрани члан конзисторије: Ђорђе Радовановић; за тим је прочитан допис епарх. скупштине бачке, којим јавља, да је изборном попунила упражњена места конс. чланова и сад чита имена новоизабраних конс. чланова. — Прочитани су разни отписи

вис. кр. уг министарства о подељењу државне припомоћи сиромашним свештеницима и свештеничким удовицама. — Услед извештаја Школског Савета, а на основу наредбе Њег. Светости, г. Патријарха, регулисање се начин предавања веронауке и учења црквено-словенског језика у свима, а нарочито у комуналним школама. — У овој седници најважнији је посао био: припуштање компетената на упражњене парохије. При овоме послу конзисторија је испоставила ова начела: а.) када има доста компетената свештеника, онда у првом реду свештенике кандидује, а свршене богослове к избору — нарочито за парохије првих разреда — не пропушта; б.) кад има довољно компетената из бачке епархије, не припушта к избору компетенте из других епархија; в.) не припушта к избору оне компетенте, који испита зрелости положили нису; г.) при кандидовању обзире се нарочито на морално владање, те ако је више компетената, искључује оне, који су епитимијом кажњени били, или стоје под дисциплинарном оптужбом. — Припуштање компетената на упражњену парохију у *Ст. Футогу* одложено је, док се не реши најпре молба црквене општине футошке, да се тамошња парохија сведе на мањи плаћевни разред. — На упражњену парохију I. разреда у *Товаришеву* припуштени су к избору: Димитрије Лазић, парох бајски, Манојло Грба, парох парабуњски, Исидор Бастић, администратор чешко-гложански и Витомир Јојкић, капелан новосадски. Нису припуштени: М. Мишић из Итебеја, Л. Јовановић из Футога, Ј. Трифуновић из Товаришева, Ст. Ђурђевић из Медине, Н. Радуловић из Пироша Д. Петровић из Надаља и сврш. богослови: Т. Димитрајевић, Т. Јозанов и С. Бабин. — На упражњену парохију III. разреда у *Ђурђеву* припуштени су к избору: Симеон Николић, парох ђурђевски, Исидор Бастић, администратор чешко-гложански и Витомир Јојкић, капелан новосадски. Нису припуштени: К. Миљевић из Дољана, Ј. Трифуновић из Товаришева, Иван Јелчић из Ст. Бечеја и богослов С. Бабин. — На упражњену парохију I. разреда у *Чуругу* припуштени су к избору: В. Стефановић, администратор чурушке парохије, Витомир Јојкић, капелан новосадски и Сима Бабин свршени богослов из Кања — осим којих и није било више компетената. — На место свет. парох. помоћника IV. разреда у *Жабљу* припуштени су к избору: Павле Алексијевић, администратор жабаљски и Сима Бабин, свршени богослов из Кања. Није припуштен: М. Милошев, ђакон меленчачки. — На место *протопресв. капелана у Жабљу* припуштен је само Василије Јојкић, свршени богослов. — Припуштање кандидата за ђаконско место у Сомбору за сад је одложено. — На парохију V. разреда у *Пиношу* припуштени су к избору: Манојло Грба, парох парабуњски, М. Теодоровић, парох кисачки, Исидор Бастић, администратор чешко-гложански и Петар Костић, капелан новосадски. — Придворни јерођакон *Лукијан Богдановић* постављен је за *вероучителя* на свима иноверним школама новосадским. — Привр. администратор молске парохије Иван Јелчић повраћен је на пређашње своје место протопресвитерског капелана у Ст. Бечеј. — Осим тога решено је 42 комада, који се односе на бракоразводне парнице. —

— Сутра-дан, 10. (22.) септембра држана је *седница епарх. административног одбора*. Председава: Његова Светост г. Патријарх Георгије, а присутни су: Милош М. Пашић, прота, Лаза Кањански, парох, Јустин Ковјевић, Др. Лаза Станојевић, Исидор Дебељачки, Петар Е. Сарајлић, Др. Михаило Полит, фискал, Сергије Шакрак-Нинић, као референт и Лукијан Богдановић као перовођа. — Прочитан је допис епарх. скупштине бачке, којим извештава, који су чланови изабрани у административни одбор; за тим отписи вис. министарства о подељеној припомоћи појединим сиромашнијим црк. општинама. — Од Сабореског Одбора изискаће се исказ колико које општине дугују у име сабореских трошкова и верозаконског приноса а уједно и довољан број штампаних обвезница за оне црк. општине, које ће те дуговине у годишњим оброцима имати отплаћивати. — Ради оснивања епархијског фонда по закључку епарх. скупштине распоредиће се прилози, које ће црк. општине у епарх. фонд, почињући од '891. год. уносити. — Адм. Одбор склониће и потписаће уговор са франко-угарским друштвом ради заједничког осигурања свих црквено-општинских зграда. — На основу наредбе Сабореског Одбора позваће се управитељи манастира, да сувишке својих прихода по рачуну крајем сваке године уносе у благајну срп. нар. црк. фондова т. ј. половину тих прихода у „клирикални“ а другу половину у манастирски фонд. — Црквена скупштина *сомборске црквене општине*, пошто занемарује испуњавање својих дужности, разрешена је, те ће у будуће до даље наредбе сам црк. одбор управљати

свим црк. општинским делима. Скупштини р тамошњи Ђ. Н. осуђен је на губитак активног и пасивног бирачког права на 6 година. — Узет је на знање извештај Сергија Шакрак Нинића о предаји управе црк. општине *молске* новоименованом привр управном одбору — и пошто се због неоправдане ренитенције бивше управе предаја морала силом политичке власти извести, сви ренитентни чланови бивше управе осуђени су на губитак активног и пасивног права избора за 6 година. — Узет је на знање досадашњи рад привр. управног одбора у *Молу*. Ради довршења истраге против пређашњег црк. одбора у Молу — испослани су Лазар Каћански и Исидор Дебељачки. — Разрешена је црк. скупштина у *Ковиљ-Св.-Ивану* због ренитенције и неизвршавања својих дужности — те је и овде постављен привр. управни одбор под председништвом напроа Ст. Стевановића. — Наређена је нова организација црк. општине у *Брестовцу* чрез изасланика проту Љуб. Кунусаревића. — Наређен је извиђај против црк. *општине шишелске*, који ће спровести прота Панић и П. Е. Сарајлић — Одобрен је избор $^1/_3$ скупштинара у *Пироту*. — Уништен је избор нове црк. скупштине у *Шандору* и наређен је нов избор, који ће спровести г. прота новосадски М. Ћирић. — Осим тога решено је још 35 предмета мање важности. **С. Ш. Н.**

— (**Нацрт за нову православну цркву у Никшићу.**) Као што „*Глас Црногорца*“ јавља, израдио је руски архитекта *Преображенски* нацрт (план) за цркву у Никшићу. Њ. Височанство Кнез црногорски одобрио је тај нацрт у свима појединостима и одликовао је архитекта витешким Даниловим крстом на прсима. Црква ће бити управо величанствена, у византинском стилу, са дивним кубетом од 10 метара у пречнику. На пролеће започеће се градња те цркве, која ће бити једна од најлепших православних цркава новијега доба на Балкану.

— (**Главна годишња скупштина „Матице Српске“**) одржана је у Новоме Саду 11. (23.) и 12. (24.) септембра о. г. На скупштини било је присутних преко 100 чланова. — Пошто су прочитани извештаји о раду управнога одбора и књижевнога одељења, и извештај фискалов о правном пословању и парницама, приступило се избору председника и подпредседника. За *председника* изабран је по ново дојакошњи председник *Милош Димитријевић*, кр. саветник, а за *подпредседника* опет на ново *Павле вл. Новић*. — За чланове *управнога одбора* изабрани су: Александар Адамовић, др. Милан Давидовац, Лазар Дунђерски, Павле Гостовић, Тома Зековић др. Паја Јанковић, Стеван Јефтић, Васа Јовановић, Мита Кода, Ђорђе Ф Недељковић, Арса Пајевић, др. Љубомир Радивојевић, Димитрије Савић, Љубомир Стефановић, Арсен Ћирић и Марко П. Шилић. — Највише времена заузела је у скупштини дебата о измени неких чланака устава друштвеног. У том погледу усвојен је, у главном, с неким модификацијама предлог управнога и књижевнога одбора. Те измене у уставу матичином поднеће се високом министарству на одобрење. — *За чланове „Матице Српске“* уписали су се и примљени су ови родољуби и корпорације: I. *Са прилогом од 100 фор.*: 1.) Његово Високопреосвештенство г. *Нектарије Димитријевић*, епископ вршачки; 2.) Православна српска *црквена општина у Панчеву*; 3.) Наследници пок. *Ђорђа вл. Новића* (као легат); — II. *Са прилогом од 50 фор.*: 4.) Исидор *Силеџевић*, јеромонах у Малој Ремети; 5.) Сава *Орловић*, игуман; 6.) Ника *Мандукић*, консист. бележник у Вршцу; 7.) Јосиф *Лорговић*, игуман у Војловици; 8.) Арон вл. *Десинић* у Ковину; 9.) Глиша Ст. *Петровић*, трговац у Земуну; 10.) Љуба *Недељковић*, трговац у Вршцу; 11.) Панта А. *Ђурчић-Биорац*, трговац у Руми; 12.) Завод *„Народних Новина“* у Загребу; 13.) Народна *школа у Северину*; 14.) *Шћедионица* у Митровици; 15.) Расто *Васиљевић* у Д. Тузли; 16.) Тоша *Ђорђевић*, кр. котарски предстојник у Руми; 17.) Стеван *Јовић*, уредник „Заставе“ у Н. Саду; 18) Сима *Маринковић*, трговац у Руми; — III. *Са прилогом од 30 фор.*: 19.) Деметар П. *Тодоровић* у Ковину; — IV. *Са прилогом од 25 фор.*: 20.) Лаза *Милошев*, управитељ централног кредитног завода у Н. Саду; — V. *Са прилогом од 20* фор: 21.) Ђорђе *Савић* у Митровици; 22.) Др. Емил *Јовановић*, војни лечник у Стоцу; 23.) Срп. православна *црквена општина у Модошу*: — VI. *Са прилогом од 10 фор.*: 24.) Јован *Петровић*, учитељ у Турији; 25.) Владимир *Котшпић* у Руми; 26.) Срп. православ. *црквена општина* у Соколовцу; 27.) Срп. академско *друштво „Стражилово“* у Грацу; 28.) *Школе*: у Кукљевцу; 29) у Кричкама; 30.) у Ловској; 31.) у Рогољима; 32) у Чагљићу; 33.) Др. Лаза *Секулић*-Омладински, срп. нар. црквен. подсекретар у

Карловцима; 34.) Анатолије *Јанковић*, епископски синђел у Пакрацу; 35.) Јован *Николић* у Ковину; 36.) Српска *школа* у Чортановци; 37.) Историјско-филолошко *друштво* „*Даничић*“ у Београду; 38.) Вељко *Радојевић* у Херцег-Новоме; 39.) Пучка *школа* у Будимци; 40.) Пучка *школа* у Кукурузарима; 41.) Сима *Радуловић*, ратар у Дивошу; 42.) Јован *Микић*, ратар у Дивошу; 43.) Миња *Борковић*, ратар у Дивошу; 44.) Милинко *Бујановић* у Шишатовцу; 45.) *Школа* у Опатовцу; 46.) Петар Ј. *Кнежевић*, општински бележник у Дивошу; 47.) Јован *Милић*, ратар у Шурјану; 48.) Љубомир *Лукић*, трговац у Шурјану; 49.) Срп. *девојачко друштво* у В. Бечкереку; 50.) Срп. вероисповедна *школа* у Фелдварцу; 51.) Лука *Плачков* у Пирошу; 52.) Иван *Матијевић*, богослов у Даљу; 53.) Др. Сима А. *Тирић* у Н. Саду; 54.) Божидар *Поповић*, парох у Н. Саду; 55.) Паја *Ђорђевић*, апотекар у Н. Саду; 56.) Герман *Опачић*, протођакон у Карловцима; 57.) Др. Душан *Симић* у Н. Саду; и 58.) Пера *Ракић* у Новом Саду. — Одобрени су за тим прорачуни о снима фондовима под управом матичином за годину 1892. — Примљене су од књижевног одељења предложене награде за распис из фондова: Јована Наке и Јована Остојића и жене му Терезије за годину 1892 — Предложени избори почасних чланова и чланова књижевног одељења одгођени су идуће скупштине матичине. — За *питомце стипендијске закладе Павла Јовановића* са годишњом стипендијом од 400 фор. изабрана су ова предложена тројица: Стеван *Милојчић*, техничар III. године из Даља, Коста *Чутуковић*, техничар II. године из Земуна, и Никола *Весин*, свршени гимназиста из Парага. — За *питомце стипендијске закладе Симе Ђорђевића* изабрани су ови: Младен *Пилић*, свршени гимназиста из Сенте, са годишњом стипендијом од 600 фор. за слушање технике; Георгије *Остојић*, реалац IV. разреда из Срп. Ковина, са годишњом стипендијом од 500 фор. за горњу реалку; и Ђорђе *Малеташки*, реалац I. разреда, са годишњом стипендијом од 400 фор. за доњу реалку. — Најпосле је изабран одбор за оверење скупштинског записника.

— (**Књижевно одељење „Матице српске“**) имало је 14. (26.) септембра о. г. свој састанак, на ком је биран подпредседник и књижевни одбор. За *подпредседника* књижевног одељења и одбора изабран је *др. Илија Огњановић* за годину дана. *У књижевни одбор* изабрани су ових 10 чланова: Аркадије Варађанин, др. Ђорђе Дера, Јован Грчић, Милан А. Јовановић, Стеван Лекић, Стеван Милованов, Сава Петровић, др. Милан Савић, др. Лаза Станојевић и А. Хаџић. — Одређено је, да у свечаној седници књижевног одељења о светом Сави године 1892 држе говоре: Александар *Сандић* у спомен и славу пок. почасном члану др Фрањи *Миклошићу*, а др. Милан *Савић* у спомен пок. члану књиж. одељења и сликару Новаку *Радонићу*. — Скупштином одобрени прорачун за год. 1892. о књижевним фондовима: „Матице српске,“ Јована пл. Наке и Петра Коњевића — узети су на знање и равнање. — Предлози члана А. *Сандића*: о програму „Летописа,“ о штампању научних чланака у засебним књижицама, о издавању старих српских писаца, и о набављању старих новина и књига српских за библиотеку матичину — упућени су књижевном одбору, да о њима донесе своје мишљење. — Остали предмети тицали су се питомаца, који су под управом матичином.

— (**Фонд савести.**) У сједињеним државама у Америци има један особити фонд, који са зове „*фонд савести*“. Основан је 1811. године и до сад је нарастао до 300.000 долара (око 800.000 фор. а. вр.) Вашингтонска државна благајница издала је не давно на јавност извештај о стању тога фонда. У том извештају има веома занимљивих података. Државна благајница добија готово сваки дан писма с приложеним већим и мањим сумама новаца. То све враћају они, који су у разним приликама проневерили по неку своту државних новаца. Те своте долазе благајници готово све без потписа. У неким стоји потписано само: „савест“ или „враћање дуга“. У једном писму, уз које је била приложена свота од 100 долара било је написано: „Шаље један који ће од сад слушати божју заповед: не укради!“ У другом писму вратио је неко државни 5000 долара с потписом: „Поштење вреди више од новаца“. Неки чак одужују проневерене новце и у ратама

НА ЗНАЊЕ.

Главни одбор за подизање споменика **Симе Милутиновићу Сарајлији** *у Сарајеву* издао је ову објаву:

Срби браћо!

Петог октобра ове године навршује се сто година од дана рођења дичног српског пјесника

и борца *Сиве Милутиновића, Сарајлије.* — Тога дана — мислио је овај одбор — да ће се слећи Сриство из свију крајева и највећаније прославити стогодишњицу Симову; но пошто је сразмјерно тако мало скупљено добровољних прилога, да се од тога не може подићи никакав достојан споменик — то је овај одбор рјешио: да се главна свечаност у славу Симову, одложи све дотле, док год се не сабере толико новаца, да одбор може рјешити, какав ће бити споменик. Но ипак дужност нам српска налаже, да и дан саме стогодишњице свечано прославимо — макар свако у својој средини; — с тога је овај главни одбор закључио у својој седници од 2. септембра о. г.: да се сав српски народ позове — ако је могуће — да стогодишњицу Симову прослави овако: 5 октобра у јутру нека се свугдје одржи свечана служба божја а послије службе парастос (опијело) у спомен Сими. — Послије подне или у вече, ако је икако могуће, нека поједини пододбори или друштва одрже народну свечаност или бесједу у славу Симову.

Уздајући се у родољубље одбора у Београду, на Цетињу, Новоме Саду и појединих пододбора у овим крајевима и васцијелом Сриству, увјерени смо, да ће тај дан свечано бити прослављен.

Овом приликом молимо све одборе, пододборе, сваког брата Србина и Словена и све искрене пријатеље Сриства: да нам сви пошаљу прилоге — или само нека нам доставе суму од скупљеног новца — најдаље до конца марта 1892. године, како би се према суми могли равнати за сами споменик.

Србља брађо, немоимо наш немар показивати код овога народног подузећа, него сложно на посао, како би се на скоро Србадија из свију крајева српских могла скупити у Сарајеву при главној свечаности, на сви заједнички најсвечаније прославити ту народну, велику свечаност.

У *Сарајеву*, 9. септембра 1891.

Васо С. Краљевић с. р.
потпредсједник.

ШКОЛСКА ОБЈАВА.

Настава на *глуво-немом заводу у Митровици* (у Срему) одпочета је, али се питомци ипак течајем целе године у завод примају. — Наставни језик је *српско-хрватски*, те се по том деца на свом *матерњем говору* образују а не на страном језику и у страном духу — за стран свет. Умољавају се *родољуби*, да родитеље овакове несретне дечице на ово добро упозоре.

Услови за пријем у завод на ново су уређени и *повољни* су но у свима странам заводима, те ближа извешћа у том погледу даје потписани власник завода.

У *Митровици* 15. (27.) септембра 1891.

Радивој Поповић.

(Умољавају се уредништва свих српских и хрватских листова, да ову објаву један пут у свом листу штампају.)

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

(Молимо поштоване писце, уредништва српских листова и издаваче књига да нам своја издања *на приказ* достављају. Молимо тако исто славна уредништва, да нам своје листове *у замену* шаљу.)

— **Српско Православно Појање у један глас у ноте ставили** *Гаврило Болгарић*, гимназ. вјероучитељ, заклети члан будимске конзисторије и члан редакционог одбора за црквене књиге у Босни и Херцеговини, — и *Никола Тајшановић*, нар. учитељ и учитељ појања у Сарајеву. — *Књига II.* **Октоих.** *Глас први.* — 1891. — 8-на, стр. VIII. и 35. — Књига ова — као и прва пет свезака I. књиге — намењена је ученицима, да лакше и брже науче наше црквено појање. Г. Болгарић у предговору с почетка ове књиге излаже лепо, како се наше црквено појање развијало и како се сачувало до наших времена. Нека је што топлије препоручена ова књига нашим читаоцима, црквеним општинама и љубитељима црквеног појања.

— **Српска Краљевска Академија. Глас XXVI. Артески бунар у Сомбору.** Написао *М. Петровић*, професор, дописник Академије природних наука. (Са профилом артеског бунара.) Београд, штампано у штампарији Краљевине Србије, 1891. — 8 на, стр. 54.

— **Збирка српских народних умотворина. Српске народне пјесме.** Скупио по бившој горњој Крајини и за штампу приредио *Манојло Кордушић*. — Издање и штампа српске књижаре Браће М. Поповића у Новоме Саду, 1881. — Стр. IV. и 184. Цена 60 новчића. — Ово је *прва књига* из збирке срп. нар. умотворина, и у њој има 40 народних песама.

— **Извештај о српској учитељској школи у Сомбору** *за 1891/92 школску годину*. Саставио *Никола Ђ. Вукићевић*, управитељ. — У Сомбору, штампарија Фердинанда Битермана, 1891. — *Садржај*: I. Извештај управитеља о срп. учитељској школи на свршетку 1890/91 шк. годину. — II. Некролог † професору *Исидору Стојковићу*. — III. Предлог о преустројству сомборске учитељске школе (поднесен од професорског збора високом школском савету). — IV. Највиша власт ове школе. — V Наставничко особље. — VI. Наставни план. — VII. Исказ о приправницима и приправницама шк. год. 1890/91. По тим исказима било је: 1.) *Приправника*: у I разреду 21; у II. разреду 27; у III. разреду 24; — 2.) *Приправница*: у I. разреду 42; у II. разр. 22; у III. разреду 23. — IX. Стипендисте и добротвори приправничке младежи. — X. Закладе уз ову учитељску школу. — XI. Школска објава. — Примећујемо, да је на овом, иначе брижљиво уређеном „Извештају“, стављено, по свој прилици превиђењем, на насловном листу погрешно „*за 1891/92 шк. годину*“ у место: *за 1890/91. шк. годину*.

— **Земље у Бачкој са земљорадничког гледишта** Написао *Мита Петровић*, професор српске учитељске школе у Сомбору. — У Панчеву, у комисији књижаре Браће Јовановића, 1891. — 8-на, стр. 85. — Са три таблична прегледа *анализе земаља у горњој, доњој и тајчаткој Бачкој*. — Ову је књигу *наградила „Матица Српска“* са 100 дуката из фонда Јована Остојића и жене му Терезије рођ. Зозукове. — Цена је књизи 1 фор. а. вр.; а може се добити или код писца у Сомбору или у књижари Браће Јовановића у Панчеву.

— **Српски Водико-Кикиндски Календар** *за преступну годину 1892*, која има 366 дана. *Година двадесета*. — *Издаје књижара Јована Радака*. — В. Кикинда, штампарија Јована Радака, 1891. — *Цена* 25 новчића. — *Уз обични* календарски део има у овом календару и „*Књига за народ*“ са овим *садржајем*: Лепа Јана, песма Љубомира Лотића. — Синуло је... цртица са села, од Јована Протића — Подижимо вртове! Од —т—. — Мајстор Јова, песма Љуб. Лотића. — Пољски железни путеви, од —т—. — На развалинама, приповетка из народног живота, од Љуб. Лотића. — Беленке за дом и привреду. — На мразу накалио, из живота мога бате Аврама, од —т—. — Искре и одсеци из разних страних песника, од Љ. — Шала и забава. — Вашари. — Огласи.

Из Администрације „Српског Сиона“.

— Са многих страна добијамо *неплаћена писма* са ознаком на куверти: „*званично*“. Но како наша пошта неће да зна за та „званична“ писма, наплаћује од нас за свако *двоструку* таксу. Молимо дакле свакога, да на писмо марку прилепи, пре но што нам га пошље, јер нам иначе штету чини.

ОГЛАСИ.

126 **СТЕЧАЈ.** 3—3

На упражњено учитељско место српске верописоводне школе у Вел. Маргити овим се расписује стечај са роком до 20. септембра т. г. Плата је учитељу у готовом 200 фор. а вр., 20 мери жита, 10 мери кукуруза у зрну, 2 фата сламе, 2 фата дрва, $1^1/_2$ јанаџ ораће земље, на коју има учитељ порезу плаћати. Од великог потреба 50 новч а од малог 20 новч. где позван буде Слободан приступан стан с баштом, која је изврсном лозом засађена.

Учитељу у дужност спада, школском уредбом прописане предмете у школи предавати и у цркви појати. Компетенти нека се обрате са својим добро снабдевеним молбеницама на доле потписане

Вел. Маргита 25. августа 1891.

Тоза Мормилов, **Васа Стоић**,
парохија и старатељ. председник.

123 **СТЕЧАЈ.** 3—3

Отвара се стечај на упражњено учитељско место у Црној Бари (Feketető, p. Török Kanizsa). Плата је учитељу 300 ф., слободан стан с баштом и зимски огрев колико треба. Учитељ мора држати и повторну школу а у цркви десну певницу. — Рок стечају је 29. септембар.

Молбенице неоспособљених учитеља се ни на који начин не ће у обзир узети

Из ванредне скупштинске седнице држане у Црној Бари 15. (27.) августа 1891.

Јереј Јован Гагриловић,
председник.

Е. 1055.
I. 149.

ЕДИКТ.

132 1—3

На молбу Катарине Константиновић рођ. Стојадиновић из Панчева, да се од супруга свог Андрије Константиновића негда кројача у Панчеву, који је њу пре десет година оставио и у свет отумарио, коначно разведе, позива се речени Андрија, да се јави у року од шест месеци овоме духовноме суду лично пријавити, или да место свог пребивања означи, јер ће се у противном случају поведена бракоразводна парница и без њега по постојећем пропису закона окончана бити.

Из седнице епарх. Конзисторије у Вршцу 26. Августа (7. Септемб.) 1891. године.

133 **СТЕЧАЈ.** 1—3

На упражњено учитељско место у *Ловри* овим се расписује стечај.

Плата је учитељска: 340 ф., слободан стан од две собе са баштом, 12 ф. за перодводство, 15 јанаца оранје земље, на коју учитељ нема плаћа (годишња је аренда 180—200 ф.); за тим од укопа, парастоса и венчања по 50 нов. и у име огрева 500 пиртли.

Приметити је, да ће изабрани учитељ дужан бити дати садањем привременом учитељу један део од дрва и од аренде, и то припадајући део од 1. септ. на све до оног дана, када ново-изабрани учитељ своје место заузме.

Дужности учитеља су осим свакидашње школе, држање поторне школе и појање у цркви.

Молитељи нека своје молбенице до 6. (18.) окт. на подписаног поднесу.

Из седнице српске православне црквено-школске општине у *Ловри* (Lóré, u. p. Báczkeve) 12. (24.) сепг. 1891. г.

Јоан Вечеић
председник.

ЕДИКТ.

136 1—3

Усљед молбе Јефрема Несторовића из Карловаца, да би од супруге своје Драгиње, која је пре 14 година безвано куда у свет отишла, коначно разведен био, настојећим позива се речена Драгиња, да у року од 6 месеци од првог увршћења едикта овог у новине, Конзисторији овој или сама лично предстане или место пребивања свога пријави, пошто ће иначе против ње поведена бракоразводна парница и без ње окончана бити.

Из седнице Архид. Конзисторије у *Карловцу* 27. августа (8. септ.) 1891 године.

Архиђаконзална Конзисторија.

134 **СТЕЧАЈ.** 1—2

На упражњено учитељско место у *Пивници* расписује се стечај.

Плата је учитељу у новцу 100 фор., два фр таља оране земље са припадајућим јаропом од 4½ јутра (1200 □). Учитељ је дужан порезу, еквивалент, и све трошкове на земљу уплаћивати. Осим тога слободан стан од две собе с кујном, комором и шталом; једну башту у стану и једно гувно изван села. За перовођство 15 фор., од погреба где буде позван 50 нов.; огрева ни дрва нема.

Учитељу у дужност спада све прописане предмете предавати, једну певницу с ђацима заступати, о парастосима бесплатно појати и деци у појању обучавати.

Молитељи који би ово место желели, имају своје молбенице до 1. Новембра по нашем на подписаног послати.

Из седнице црк. школ. одбора, држане 15. септембра 1891.

Никола Милошев,
учитељ и перовођа.

Урош Коравица,
председник.

Еп. 392. 430. 499.
к 357 ех 1891.

129 **СТЕЧАЈ.** 2—3

Расписује се стечај на смрћу пок. јереја Душана Аријољевића упражњену парохију у *Мокрину*. Компетенти имају своје ваљано инструиране молбе до 18. (30.) октобра о. г. потписаној управи поднети.

Из конзист. седнице, држане у Темишвару 24. јула (5. авг.) 1891.

Конзисторија епархије темишварске.

Еп. 473.
к 384 ех 1891. **СТЕЧАЈ** 130 2—3

На упражњено парохијско место II. класе у *Срп. Св. Петру*. Компетенти имају своје снабдевене молбенице до 18. (30.) октобра о. г. потписаној управи поднети.

Из конзист. седнице држане у Темишвару 24. јула (5 авг.) 1891.

Конзисторија епархије темишварске.

Еп. 516.
к. 361, ех 1891. **СТЕЧАЈ** 131 2—3

На упражњено парохијско место VI класе у *Мехали*. — Компетенти имају своје довољно инструиране молбе до 18. (30.) октобра о. г. потписаној управи поднети.

Из конзист. седнице, држане у Темишвару 24 јула (5. авг.) 1891.

Конзисторија епархије темишварске.

135 **ЕДИКТ.** 1—3

Усљед молбе Димитрија Банца, кројача из Осека, да би од супруге своје Дамјанке сада непознатог боравишта коначно разведен био, настојећим позива се речена Дамјанка, да у року од 6 месеци од првог увршћења едикта овог у новине, Конзисторији овој или сама лично предстане или место свога пребивања пријави, пошто ће иначе против ње поведена бракоразводна парница и без ње окончана бити.

Из седнице Архидјецезалне Конзисторије у *Карловци* 27. августа (8. септ.) 1891. држане.

Архидјецезална Конзисторија.

НОВА КЊИЖАРНИЦА.

Част нам је учтиво саопштити поштованој српској публици, да смо уз нашу давно постојећу штампарску и књиго-издавачку радњу, коју смо 1874. у великом размеру одпочели радити — отворили сада још и добро уређену

књижарницу

са музикалијама, разноврсним писаћим и школским прибором, у великом избору, као и свима оним многобројним врстама робе снабдевену, које врсте овамо спадају.

Исту радњу нашу сместили смо у нарочито за њу удешеном лепом локалу своје куће у дунавској улици, где се од више година већ и остале наше сваком добро познате радње налазе, те нарочито молимо п. н. славне црквене школ. одборе, председнике и старатеље општинске, г.г. свештенике, учитеље и све пријатеље ширења српске књиге, да се изволе својим налозима обраћати овој новој књижарници и тиме почастити и потпомоћи ово ново подузеће наше.

Сваки налог и наручбину извршићемо брзо, тачно и савесно, а све **најумеренијом ценом**. Налоге општинске и црквене школ. одбора обављаћемо по жељи врло радо и на **почек**, да нам се рачуни плате после четири месеца дана.

У НОВОМЕ САДУ, Септембра 1891.

ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА И ШТАМПАРИЈА А. ПАЈЕВИЋА.

„Српски Сион“ излази сваке недеље и празника великог у табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За *стране земље* на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединa бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се накладној књижарници *А. Пајевића* у дунавској улици, а рукописи уреднику *Сиона Петровићу* у *Новом Саду*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 39. У НОВОМ САДУ 30. СЕПТЕМБРА 1891. **Год. I.**

ТРОПАРИ ХРИСТОВИХ И БОГОРОДИЧНИХ ПРАЗНИКА.

У стихове сложио **Ив. М. Поповић.**

На Малу Госпојину.

Рођење Ти, Мајко Дево,
Радост целом навестало свету,
Јер из Тебе засијало је сунце,
Светлост правде: Христос Бог и Господ,
Који нам је разорио клетву,
Осуђење, те благослов даде,
Смрт сопственом згазио је смрћу,
И живот нам поклони на веки!

На Крстов-дан.

Спаси, Боже, благослови људе
И наслеђе — све хришћане, верне —,
Дарујући најсветлијем краљу,
Владару нам Франц-Јосифу Првом,
Да душмане може да победи;
Часним крстом заклањај и чувај
Становнике, свеколико људство!

На Ваведење.

Данас нам је предсказање благе,
Добре воље свемоћног нам Бога,
О нашем се говори спасењу,
Јер се сада у светоме храму
Тако јасно појавила Дева
И тим Христа предсказује свима.
С тог весело и ми Јој вапијмо:
О, радуј се Творчевог старања
За човештво испуњена срећо!

На Божић.

Рођење Ти засијало, Христе,
Целом свету ка' видело ума,
Јер и они, који све до тада
Звездицама служили бејаху,
Од звезде се научише Теби —
Сунцу правде клањати се, Спасе —
И да Тебе с истока познаду,
О, Господе, нека Ти је слава!

На Нову Годину.

На сјајноме престолу на небу
Седиш, Христе, с Оцем без почетка
И с божанством пресветога Духа.
Међ' људе си изволео доћи,
Од пречисте родити се Деве
Матере Ти, Исусе, на земљи,
Тога ради после осам дана
Као човек и обрезан беше.
Слава Твоме савету нек буде,
Слава топлом, великом старању,
Слава Твоме силаску овамо:
О, Једини љубитељу целог,
Васколиког човечанског рода!

На Богојављење.

У Јордану, Господе и Спасе,
Кад си био, крштен се онде,
Тројичанско поклоњење тад се
Више реке показало беше,

Јер са неба родитељски глас је —
Бога Оца — сведочно за Те,
Љубазним Те именова сином,
Дух се сиђе у виду голуба,
Потврђење тим речима даде.
Ти, који си јавио се нама
И који си просветио људе,
Христе Боже, нек је слава Теби!

На Сретење.

О, радуј се, благодатна Дево
Богомати, јер из Тебе као
Сунце правде Христос Бог нам сину,
Осветљава и у тами људе!
Весели се и ти, врли старче,
Јер си Оног примио на руке,
Који наше ослобађа душе
И који нам ускрснуће даје!

На Благовести.

Данас нам је спасењу почетак
И вечна се обављује тајна,
Сином Деве син Божији бива,
Архаңео ту казује срећу.
За то и ми са Гаврилом скупа
Богомајци вапијмо: радуј се.
Благодатна, јер је с тобом Господ!

На Цвети.

Општи васкрс . . . пре страдања свог си
О њему нам уверења дао,
Из гроба си подигао, Христе,
Ускрсао из мртвих Лазара,
Па и ми Ти ка' дечица с тога
Са знацима победе у руци
Вапијемо, радосно кличемо,
Јер си прави победилац смрти:
Слава нек је на висини — Богу —,
Благословен да си, који гредеш,
Долазиш нам у име Господње!

Сви, који смо са Тобом крштењем,
Христе Боже, сахрањени, вечно,
Бесмртно живе нам подари
И томе нас достојнима паче —
Својим славним ускрснућем, Спасе.
(— Кад се дете при крштењу спушта,
Погружава у водицу, значи,
Да се губи, да умире греху,
Да се њега клони и окане,

Тада Христов спомиње се погреб,
А када се из ње дигне, то је
Оживљење благодатног жића,
Тад се Христов означује васкрс. —)
Радосно Ти појући — кличемо:
Слава Богу, благословен буди,
Који гредеш у име Господње!

На Велики Четвртак.

Када славни ученици поред
Умивања пре вечере, Христе,
Разумом се просветљаху, тада
Невољали и злочести Јуда
Из грамзења за новцима, благом,
Све је већма тонуо у мраку
И неправим судијама Тебе:
Праведнога судију предаје.
О, човече, који за имањем
За богатством непрестано тежиш,
Погле, Јуду! он је због новаца
Обесио, удавио себе.
За то бежи од несите душе,
Ка' Јудина што је — ето — била,
Кад се дрско усудити смела:
С учитељем тако да уради!
Али Ти си, о Господе Боже,
Неизмерно благ и добар свима,
Вечна слава нек се Теби поје!

На Велики Петак.

Искупио, избавио јеси
Од правичне, законите клетве,
Од проклетства и каштиге људе.
Својом часном проливеном крвљу,
Кад си био разапет на крсту,
Кад су копљем проболи Ти ребра
Бесмртност си подарио нама,
Спаситељу, нека Ти је слава!

На Велику Суботу.

Добри Јосиф пречисто Ти тело
Скинуо је са дрвета, крста,
Чистим га је обавио платном
И мирисом помаза, у нови
Гроб га метну и положи тада.

Мироносним женама при гробу
Предстао је анђео, велећи:
За мртве је мирисано уље,
Али Христос иструнути не ће!

На Ускрс.

Христос Господ васкрсе из мртвих,
Смрт је својом уништио смрћу
И онима у гробови' доле
Нов је живот даровао тиме.

Васкрсење анђели Ти поју
На небеси, Спаситељу Христе.
Дај и нама људима на земљи:
Чистим срцем да славимо Тебе.

На Томину недељу.

Гроб ма да је запечаћен био,
То си ипак, јер си живот, Христе,
Изишао, засјао из њега;
Ма да беху закључана врата,
Ипак за то ушао си, Боже,
Ти, који си ускрснуће свију —
И међ' своје ученике стао.
Преко њих си обновио прави
Дух у нашим срцима и недри'
По већој Ти милости, доброти.

На Спасов-дан.

У слави си узнео се моћно
На небеса, Господе и Боже!
Светога си обећао Духа
И тим радост учеником створи;
Уверени беху, да си прави
Син Божији, избавитељ света.

На Духове.

Да си свагда благословен Христе!
Ти си мудре показао ловце
И целу си васпону брзо
Преко истих задобио за Се,
Па и с тога нек је вечна слава
Теби, који човечанство љубиш!

На Преображење.

Преображен био си на гори,
Показавши учеником славу,
Колико су могли да је схвате
И поњају, о Христе и Боже!
Молимо 'Ге, да и нама грешним —
По топлима молитвама свете
Богомајке, јавне се, изиде
Свагдашњег Ти сијања сунашце.
Ти нам дајеш светлости и њом нас
Озараваш, нек је слава Теби!

На Велику Госпођину.

Рођењем си сачувала девство,
Умрла си, ипак свет ни тада,
Богомати, оставила неси
И у жиће, о живота мајко,
Одавде си пресељена била.
Сад својима молитвама горе
Избављај нам од смрти душе!

ЗНАЦИ ПРАВЕ ХРИСТОВЕ ЦРКВЕ.

(Против учења Вл. Соловјева.)

(Наставак.)

Као што сви уображени ревнитељи црквене истине одричу савр-мене им цркве због својих идеалних представа о цркви тако и г. Соловјев. Он није задовољан са садањом православном црквом и одбацује сву њену историју на рачун свог омиљеног идеала. Он жели да види на земљи једну црквену монархију, у коју би ушла сва царства и народи, као дијелови у једну цјелину, у којој би била једна видљива глава са божанственим авторитетом и узвишена над свију царства овога свијета, а све свјетске главе и владаоци царстваˊ и народаˊ били би њеним послушним оруђем ради очувања људске правичности и црквених интереса, и чији би живот био са свим проникнут хришћанским начелима; у кратко: он би желио да види што прије на земљи царство Божје. Оживотворење тога идеала види он у устројству и раду римске папинстанске цркве, те је с тога и пренио на њу своје симпатије, своју вјеру, своју наду и све очекивање њенше будућности.

Ми и сами, са своје стране, тврдимо, да је црква, једна по своме духу, ишла и још сад иде за спољним јединством, за јединством јерархичким, — о чему ће се говорити ниже, — но је ли истина, да се идеал васионске цркве остварава тобож'

у цркви латинској? и је ли праведно осуђивати источну цркву за то, што она својом спољашношћу не одговара идеалним захтјевима автора? Не мирише ли то на поступак древних расколника — новацијана и донатиста — који одступише од своје цркве само за то, што она није црква по њихову схваћању?

Ми се не ћемо упуштати у појединости књиге г. Соловјева, — то би нас одвело веома далеко, а осим тога није ни нужно, — јер је истина православља јасна сваком ко има очи да види, и може ју чути сваки, ко има уши да слуша; — овом приликом обратићемо своју пажњу на друге стране питања, а на име: потрудићемо се да опредијелимо и установимо она опћа начела, по којима би ми могли судити о достовјерности и истинитости овог или оног вјероисповиједања, па ћемо отуда извести закључак: у колико има право г. Соловјев, бранећи папиштанску систему. Питања те врсте јесу од опће и за све једнаке важности.

При тој ненормалној разлици хришћанских вјероисповиједи, која је постојала до сада, и постоји и сада, и при том присвајању чистоће вјере и истине од сваке вјероисповиједи, које се (присвајање) опажа код сваке, радознали ум хришћански свагда је тражио и тражи таква средства, помоћу којих би могао распознати истину од лажи, чисто исповиједање од нечистога, повријеђеног. Ако нам је дата истина, то су нам, без сумње, дата и средства да ју познамо, усвојимо и чувамо, и ми имамо сада само да разјаснимо та средства и примијенимо свакој новојављеној исповиједи: и лаж ће се одмах познати.

Таква средства дата су нам прво — у ријечима самога Господа о том, како људи примају истину и животворну благодат; друго — у ријечима апостолским о разлици Духа Божјег од духа антихристова; треће — у непрекидности апостолског предања у цркви; четврто — у самом карактеру и особинама јеретичког учења. Разјаснимо то.

I.

Прво средство, да се прими и усвоји истина, показано је било самим Спаситељем. Кад је Он почео проповиједати, да је Он прави Месија, Опај, о коме писаху Мојсије и пророци, — нашао је на отпор код јудејских вођа, који имађаху тјелесне и чувствене представе о царству Месијину. Те представе, достојне осуђења, саме по себи као лажне, добише још већу силу и значај у отпору према Христовој проповиједи, а то с тога, што те вође не само да не бијаху палик на нравствену дјецу старозавјетне цркве, већ су шта више огрезли у грубом егоизму и прикривали најгрубље страсти и пороке. Јудејске вође не само да су сами одбацивали проповијед Христову, већ су од ње одвраћали и народ, увјеравајући га, да не ће доћи пророк из Галилеје, да *нико од кнезова* т. ј. нико од интелигентних и првих људи не вјерује у Христа, — а они, који иду за Њим, то су незналице, осуђени на проклетство. (Јов. 7. 47—45) Народ, заведен и збуњен својим вођама, нашао се у неприлици: како да прими учење Христово: да ли као од човјека или као од Бога? Да би се ријешило ово пријепорно питање, Господ је показао два средства, којима се може познати Његово учење као божанственo: прво је — у човјеку самом — његово нравствено добро расположење, а друго — с поља — владање по Његовим дјелима. О првом средству говори Он овако: „**Моѥ оу҃ченїѥ нѣ҆сть моѥ, но послáвшаго мѧ. Аще кто҃ хо҆щетъ во҆лю ѥ҆гѡ твори҃ти, разумѣѥтъ ѿ оу҃ченїи, кои҃ ѿ Бг҃а ѥ҆сть, и҆лѝ а҆зъ ѿ себ҃е глаго́лю**“. (Јов. 7. 16—17.) „**Иже ѥ҆сть ѿ Бг҃а, глаго́лѡмъ Бж҃їѧ послы́шаетъ: сегѡ ра҆ди вы҃ не послы́шаете**, — окренуо се Он невјерујућим Јудејима, — **и҆жѕ ѿ Бг҃а нѣ҆сте**“. (Јов. 8. 47.) Из ових ријечи види се, да је ради увјерења о божанствености учења Христова нужно морално пристајање. Слично се по сличному позна, како говориште његда мудраци.

Друго средство показао је Господ у Својим дјелима, или боље — чудесима. Невјерни Јудеји питаху Га: „**Дондѣ́ дш҃ы на҆ша҆ взе́млеши; а҆ще ты҃ е҆сѝ Хр҃то́съ, рцы҃ на́мъ не ѡ҆кры́нѳ҆ася**“ Исус им одговори као

и прије: „Рѣхъ вамъ, й не вѣрꙋѣте. Дѣла, ѥ́же азъ творю̀ w и́менн бо́ѧ моегѡ̀, та свидѣтельствꙋютъ w мнѣ.“ (Јов. 24, 25; 5. 36.) А као на особито чудноватy свједоџбу свог божанственог посланства показао је он на Своје васкресење. Кад су Јудеји тражили од Њега знамење с неба, Он им је рекао: „Рѐдъ лѣка́вый й прелюбодѣ́й зна́менїа и́щетъ: й зна́менїе не да́стсѧ и́мꙋ то́кмw зна́менїе Ію́ны проро́ка. Ꙗкоже бо бѣ Ію́на во чре́вѣ ки́товѣ трй дни й трй нощи: та́кw бу́детъ й Сы́нъ человѣ́ческій въ се́рдцы земли́ трй дни й трй нощи.“ (Мат. 12. 39—40). Но сила предрасуда и грјеховно огорчење тако је било велико, да то највеће чудо — васкресење Христово — није дјеловало на њих благотворно, није породило код њих вјере, с тога су они сами навукли на себе осуђење. „Аще дѣлъ не бы́хъ сотвори́лъ въ ни́хъ, и́хже и́ны никто́же сотвори́, грѣха́ не бы́ша и́мѣли: нынѣ же й ви́дѣша, й возненави́дѣша мене́ й о́ц҃а моегѡ̀.“ (Јов. 15. 24.)

Та средства, која нам је показао Спаситељ, дјеловала су и још увијек дјелују у цркви православној. Моћ првога средства примијењена цркви источној састоји се у томе, да је у њој чистоћа нравственога учења била увијек у тијесној свези са чистоћом догматичког учења и, обратно, чистоћа догматичкога учења — са чистоћом нравственога. Ми знамо из њене историје, да је високо, савршено и чисто нравствено учење Христово остварено у животу великих подвижника, који живише на истоку, — да су они саставили праву психологију борбе подвижника са страстима и у оној са сваким грјеховним стањем, покретима и наклоностима; њихова је заслуга, што се је устројила духовна чистоћа, они су установили ону љествицу, по којој човјек идући постаје бестрастан, моли се чисто и постаје особито слободан пред Богом. Та нета историја свједочи, с друге стране, да је право подвижништво увијек подизало у св. цркве неустрашиве борце за истину, чуваре православнога учења, помоћнике и нравствену потпору за Архипастире, који се боришe за истину. Тако је било до Фотија, тако је било и јест и данас у цркви источној и послије Фотија до данашњега дана. Црква источна с тога и јест права црква, што чува чисто и неповријеђено нравствено учење, а нравствено учење с тога се чува тако, што се држи чистог догматичког учења; — једно без другог не може опстати. То доказују наши св. људи својим светим животом. А свима онима, који се желе увјерити о том, велимо: Освједочи се сам; ево ти наших догмата и наших воља у животу нравственом, врши вољу Оца Небеснога, па ћеш дознати, од куда наше учење!

Примијенимо ли то средство, као пробни камен, цркви папиштанској, мораћемо доћи до неповољног за њу закључка. Полупелагијанство са својим погледом на природу човјека, казуистика у истраживању људских поступака, превласт уображења и чувства у духовном људском животу — карактеришу цијелу нравственост римског папиште. Усљед тих особина духовног живота код паписта, стварају се тако ексцентричне личности, као што су: Катарина Сијенска, Бригита, Марија á la Kok и т. д., које не могу бити свједоџбом чистоће и светости латинског учења. Њихова разна виђења, која признају паписте за богодухновена, нису ништа друго до *обмана*, од које би их источне воље без сумње изљечили.

А особито осјетљивим и стварним знаком истинитости цркве источне јест дјејство благодати божје, која у њој пребива и која се показује у разним благодатним дјелима и чудесима. Господ Исус Христос рекао је, да је Он с нама до свршетка свијета, а кад је Он с нама, то се Он јавља исто онако, као што се јављао, док је видљиво пребивао на земљи. На свједоџбе о чудном јављању благодати Христове у цркви православној а никако у западној, позивали су се често православни хришћани. Тако у XVII в. један поборник православља писаше против језујита Скарге овако: „Иди Скарга, у велику Русију и прочитај животописе оних светих и великих чудотвораца, који су и по смрти својој мртвим тјелесима својим лијечили сваку страст, оздрављавали сваку болест и недуг простих људи, који су их се с вјером дотицали, који су лијечили бијесне и хроме, слијепима давали вид, а болешљивима од сваке руке здравље повраћали“ и т. д. —

Осврћући се сад на г. Соловјева и оцењујући с једне стране — његов оштри приговор источному аскетизму, — па и Атонскому монаштву,[26] и строго осуђивање источне цркве, коју он на једном мјесту представља као мртво море, од кога допиру до њега мијазми у виду полемике источних богослова,[27] а с друге — његову привржености папизму, као божанственој установи, као продужење боговаплоћења на земљи, — ми имамо право тврдити о таквој његовој неспособности за примање истине и благодати православља, какву је Христос осуђивао код невјерних Јудеја. — Нашавши оживотворење свог идеала у цркви папиштанској, Соловјев је већ тим изјавио своје духовно сродство с оним латинским особинама у схваћању духовног живота, које нам се тако грозе и које ми осуђујемо као духовну *обману*. Исмијевајући источну цркву као чуварицу чистоће православља и премазујући бијелом бојом цркву папиштанску, г. Соловјев примјењује и једној и другој цркви народну легенду о Касијану и Николи Чудотворцу,[28] у којој се тумачи, зашто се спомен Касијана слави кроз три године четири пут, а спомен св. Николаја два пут на годину. То је за то, — вели легенда, — што Касијан бринући се о чистоћи своје одјеће, није хтио помоћи мужику, да извуче воз из блата, а светитељ Никола, не бринући се о чистоћи одјеће, помогао му је и заблатио се. Првога упоређује Соловјев са источном црквом, а другога са латинском. „Нема сумње, да се може опростити св. Касијану, — пише он, — што није волио ручни рад и велика блатна путовања. Но он би био потпуно крив, кад би почео осуђивати свога друга за то, што он схваћа друкчије обавезе светих према човјештву. Ми врло волимо чисто и раскошно одијело св. Касијана, но почем је наш воз у сред блата, то ми више требамо св. Николу, тог неустрашивог светитеља, који је увијек спреман да нам помогне. Западна црква вјерна свом апостолском опредјељењу, није се бојала загазити у блато историчког живота Нилазећи се у течају многих вијекова као једини узрок правственог поретка и умне просвјете међу варварским народима Јевроне, она је узела на себе задаћу и материјалне управе, и духовног васпитања тих народа с њиховим независним духом и грубим инстинктима. Примајући се тог тешког посла папство, као и св. Никола у легенди, мање је помишљало на своју спољашњу чистоћу него на праве потребе човјештва. А источна црква, са своје стране, са својим аскетизмом и очигледним мистицизмом клонећи се политике и свију социјалних питања, која занимају цијело човјештво, желила је прије свега, као и св. Касијан, да се домогне раја без икакве ијере на својој одјећи. Тамо су тежили да управе божанствене и човјечије силе свесионој цијели; а овдје је ствар ишла за очувањем своје чистоће. Ето то је главна тачка и најдубљи узрок раздјељења цркве. Ствар у различним идеалима религиозног живота. Религиозни идеал одијељеног хришћанског истока није лажан. Код источног хришћанског свијета религија је постала истовјетна са личном побожношћу, а молитва се сматра *једином* дјелом вјере. Западна црква, не бринући се за личну побожност, као за праву клицу вјере, хоће, да се та клица развије и донесе плода у организованом социјалном раду, у славу божију и ради општег људског добра. Источни човјек *моли се*, западни *моли се и ради*. Ко је између њих прав?“ —

Ми смо нарочито привели цио одломак, да бисмо као што треба оцијенили топ и правац авторов. Прво, ми одлучно осуђујемо ону фељтонистичку лакоћу, коју автор наводи у легенди проста карактера; њој није мјесто овдје, у озбиљној књизи, у којој автор подиже свој глас у име стотине милиона људи, поводом питања врло важних; друго, само упоређење не може се прикладно примијенити ни западној цркви. Поправљајући автора и користећи се тим упоређењем, морамо рећи, да ми осуђујемо латинску цркву не за то, што је блатом замазала своју одјећу, — прљотина спољашња, која се у раду добије, не пребацује се никому, — већ за то, што

[26]) p. 58.
[27]) L. 3, ch. X. p. 308.
[28]) L. 1, ch. 1.

је користећи се положајем и нуждом му жика, извукла му воз и одвезла у своје двориште у корист своју. У самој ствари, зар није жеља, окористити се туђом несрећом, била узроком борбе Рима с грчким обредом и славенским богослужењем у славенским земљама? Зар није то исто било и у борби Рима с грчком црквом, — кад су крстоноше заузели Цариград, или кад су завојштили на Палестину? — У првом случају воз је био увежен у двор папски, а у последња два случаја — умијешаше се домаћини и ослободише воз од папе. Да, папство би било великом установом и указало би велику услугу човјечанству, да је радило на западу у име чисте идеје Христове, која није упрљана егоизмом и аспирацијом на земаљску власт. На највећу жалост цијелог човјечанства, то се није догодило!

(Наставиће се.)

ЈОШ НЕШТО У ПОГЛЕДУ ПОВРАТКА И ОЖИВОТВОРЕЊА „СРПСКОГ ПРАВОСЛАВНОГ ПАТРОНАТА“

за уређење свештеничке дотације.

Преч. г. Паја *Димић*, парох баша хидски, имао је љубав у 29. броју „Српског Сиона“ занимати се са моји *у погледу уређења свештеничке дотације* вис. слав. црк. сабору управљеним *меморандумом* — и тако упоредивши начела из овог са досадањим предлозима и покушајима наших Сабора и саборских одбора, дошао је на тај закључак: да од свију ових највећу гаранцију и сигурност нам даје: *„оживотворење православног патроната,“* због чега препоручује вис. слав. саборском одбору предлог меморандума на усвојење.

Даље пак налази, да би било целисходно, ако би славно уредништво исти меморандум у целој својој опширности у цењеном овом листу одштампати благоизволело.

На овај предлог г. П. Димића сл. уредништво имало је доброту приметити: будући да је исти меморандум у засебној књизи већ изашао, не налази за нужно, да се исти и у овом листу сада опет саопштава.

Видећи ту околност, да од дана на дан како свештенство, тако и интелигенција, особито пак народ наш све више се интересује и занима са идејом *„права православног патроната,“* држим за своју дужност, у погледу питања наново-штампања меморандума у званичном листу са следећим разјашњењем служити. Упитни *меморандум* се штампао само у 500 примерака; ми пак у нашој патријаршији имамо 627 општина, 708 пароха, 27 протопрезвитера, 80 сабор. посланика, преко 1000 учитеља, дакле да би могао сваки по 1 примерак имати, не само 500, него 2450 егземплара требало би да се штампало било само за ове, не рачунајући ту и осталу интелигенцију. Овде имам приметити и то, да је мој меморандум само у 90 општина разаслат, и тако 537 општина немају ни појма о праву православног патроната.

Из овог се види доста извесно, да је г. Димић оправдано захтевао, да се меморандум саопшти и у званичном листу, да би се тако сва заинтересована лица, свештеници, учитељи и црквене општине могле потпуно уверити о опој пробитачности, коју нам пружа оживотворење патроната, сигурности — егзистенције и будућности наше православне цркве, ако се она на основу патроната положила буде.*)

*) Жалимо, што и овом приликом не можемо испунити жељу преч. г. *Свет. Петровића* у погледу поштампавања поменутог *„Меморандума,“* и то с тога, што је, према ограниченом простору овога листа, његова књига *сувише обсежна*, јер захвата 55 штампаних страна средње осмине. Књига та управљена је као *представка* високославном српском Саборском Одбору у Карловцима ради подношења Сабору на решење; напише јој је: *„Меморандум Свет. Петровића*, протонаместника протопрезв. арадског и пароха срп. вел. сент-миклушког *у погледу потребе и оснивотворења српског православног патроната за уређење свештеничке и хатпор-учитељске дотације,“* а штампана је 1891. у Н. Саду у штампарији А. Пајевића и стоји 20 новчића. — О тој *представци*, односно *меморандуму* нама сада сачекати меродавну одлуку нашега сабора. — У осталом и сада одржавано оно мишље-

Из неколико чланака и преписка, које смо у овоме листу до сада читали, ни под који начин не може се расудити пробитачност или непробитачност „*патронатства*“, тим мање она околност: може ли се увести т. ј. оживотворити једно кардинално право из узрока, што су га паши преци од више десетина година занемарили. Није се дакле чудити, — ако са сваке стране од наших чујемо: право патроната само римска црква има, и да ово само тамо постоји, и тамо се може уважити, где је у грунтовници укњижено и т. д. — На ова мњења се позасе у мом меморандуму довољно званичних доказа, министарских наредаба, одлука. које нам јасно доказују, како се је јако варају сви они. који су горњег мњења.

Да би се пак и они, који нису имали прилике примити уништи меморандум, уверили и видили како суди о овој ствари торонталска жупанија, молим славно уредништво, да би доброту имало дати места оним наредбама, које је издао вблг. Евген Ронаји, поджупан наш, на моје последње записање у погледу потражињања парохијала од оних иноверача, који су земље од Кечанских православних као бивших мојих парохијана покуповали.

Ради оријентирања имам примешити, да ове наредбе нису узете у меморандум, и тако због тога узимам слободу на њих обратити пажњу свију интересованих лица. — Ове наредбе гласе овако:

Број $\frac{49.372}{\text{поџж. 1890.}}$ Преузвишеном кр. уг. министарству богочасти и јавне наставе у Будимпешти. Позивајући се на милостиву наредбу од 13. децембра 1890. г. бр. 55837. част ми је најмилостивије јавити, да у прошлој години 1890 бр. 43.315 мојим извештајем мољене наредбе потреба више не постоји, пошто је арадска консисторија прошле 1890. године под бр. 4896 међувремено послала клаузулу одобрења великоспбиньске митр. конзисторије као највише црквене власти у погледу овог исказа рештанције парохијала. У Вел. Бечкереку 7. јануара 1891., у одсуству поджупана: Данијел с. р. велики бедежник.

ње, што смо га пренели у 29. броју у *моти* на стр. 458. А нове податке, које г. писац у овом чланку сада износи, радо смо саопштавано. *Уредништво.*

(Свршиће се.)

МАНАСТИР ОСТРОГ У ЦРНОЈ ГОРИ.*)

I.

Једном од најлепших и најпитомијих крајева Црне Горе, у Бјелопавлићима, племену, које даје до 2000 убојних војника, северо-западно на самој граници ове, налазе, на грдно високом брду, добар сахат више бјелопавлићког поља бели се *доњи манастир Острог* у сред својих лепих и големих зграда на два боја. Цео манастир опасан је високим каменитим зидом, на којем при уласу више врата портанских стоји обележје часнога крста, и мало даље као на страни, уздиже се врло висока мотка, која те потсећа на конзулатске бандијере у великим европским варошима. Она и овде исту услугу чини, јер се на њој такође истиче и лепша црногорска застава четири пута на годину о великим празницима, на име: о Петрову дану, о вел. Госпођи, о Васкрсењу и о св. Тројици (Духовима).

У ове дане народ из свију крајева Црне Горе, Босне, Старе и Нове Србије, Херцеговине и бог те пита којих крајева још, многобројно слеже се овамо на скупове црквене о великим литурђијама горњих дана, а нарочито највише о св. Тројици, када је храм т. ј. слава овог знаменитог манастира у Црној Гори.

У манастирским зградама око саме цркве стоји 21 ћелија, у које се многи народ сместити може. и то су све лепе, чисте, већином светле одаје, у којима је по-

*) Овај опис манастира Острога саопштавамо нашим читаоцима из књиге г. *Арсе Пајовића* с натписом: „**Из Црне Горе и Херцеговине.** *Успомене војевања за народно ослобођење 1876*“. Под рубриком: „Нове књиге и листови“ приказали смо ту занимљиву књигу у 19. броју овога листа. *Уредништво.*

ду пуно спаваћих хаљина с јастуцима и другом нужном опремом за постеље, којих има и врло финих са политираним креветима у неколико одаја.

Осим тога на страни, мало даље од цркве у манастирској авлији, стоје подигнуте три велике зграде, свака на два боја, у којима су на горњим бојевима одаја до одаје, а уз сваку одаклија или кухиња, уз које се пружа дугачак ходник, колико су дуге саме зграде, а испод њих све су коњушнице и стаје за марву.

Црква доњег манастира зидана је од тесаног четвороугоног камена, у почетку

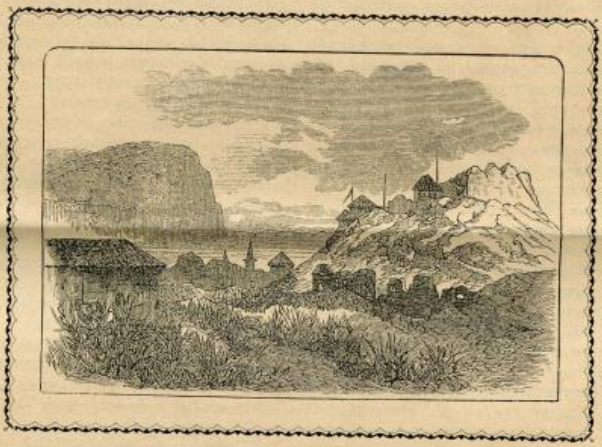

овог столећа, и може се рећи, да има леп спољашњи изглед.

Унутрашњи украс цркве беше до прошле године обичан, прост, као и у осталих црногорских цркава, али прошле 1875. године око тројичиног дана доби на дар ова црква из Русије тако сјајан и скупоцен иконостас са још неким другим црквеним утварима, с каквим се мало која српска црква и у најбогатијем крају српства подичити може.

Нарочито су скупоцене обе престоне иконе и двери, на којима су светитељи златом опточени, а на јужним и северним вратима, покрај двери, тако су дивно насликане слике, да их се довољно нагледати не можеш, дивне су као прави ремеци сликарства.

Више двери цео је иконостас пун красно насликаних малих иконица све на фином обељеном ораховом дрвету, што је опточено златним первазима, које све скупа живо гори и трепери од светлости, која пада са кандила и запаљених воштаница, те чини особит утисак на гледаоце.

Овај спољашњи блесак и сјајност црквена тим необичније и живље утиче на нас, који смо пуних седам недеља да-

на крстарили по пустим крајевима херцеговачким, где смо једва видели по коју живу душу, како се бојажљиво помаља из својих пећина, а камо ли да могосмо чути јеку звона, која позивају хришћанске душе у богомољу на смирену молитву.

Оно неколико пустих и немих храмова, што видесмо у сред дивље природе, жалосно утицаху на побожно чуство наше, које се тим силније развило и оживело у нама пред овако величанственом појавом, што се отвараше оку и души нашој овде, у малепом али сјајном и веледепном храму манастира Острога.

Тако изгледа доњи манастир и око њега; али као круну свега ваља напоменути живу, студену и врло здраву воду, која неколико корачаја испод саме манастирске цркве изобилно извире из остроших брда.

Али сада баците поглед свој северно на висину, где ћете угледати голо стење планине остроше, која је најузвишенија према доњем манастиру источно и западно по један сахат а изгледа као расечена јабука, једноставно, са свим стрмено и глатко, више оштро, те с тога се зар и зове „Острог“ од ове остриче јер по самом гребену ова планина није тако оштра и шиљаста.

Од доњег манастира до близу саме стене подиже се постепено узбрдица, обрасла сва густом шумом, поврх које води пресечан и лепо начињен пут, те својим кривудањем по најгушћој хладовини одводи путника до самих врата *горњег манастира*, што је овде у овој голој стени, у грдној пећини смештен.

На овом путу, који траје добро по сахата, има више дених места за одмор на природним седиштима од камена, од којих пека изгледају као наслоњаче, а има и више савијутака равних, са којих путник одмарајући се задовољно погледа висину, којом је прешао, слушајући уједно и милозвучне песме тица, што ту станују и прелетају ову гору.

Али најдивнији поглед доле, низ грдну стрмен, обраслу густом шумом, отвара ти се пред очима истом онда, кад се успнеш у саму *пећину у стени, где је манастир*, па кад кроз малене прозоре манастирске погледаш доле на китњасто бјелопављићко поље, на доњи манастир више њега, и на целу узбрдицу до највишег места, онда истом видиш, да у оној густој шуми, којом си прошао, има местимице и врло лепих усева манастирских, доста винограда, као и разноврсна воћа: смокава, крушака, јабука и т. д., а под самим манастирским прозорима малене баштице, засејане разним зељем — онда ти се и око и душа топи у необичној радости и напредном уживању, какво се човеку приказује зар само на овоме месту.

Али не чини само овај дивотан поглед на богату природу, да се човек и срцем и душом занесе у више светове.

Овде на овом месту близу себе осећаш неку тајанствену светињу, којој те силно уображење неком неодољивом снагом привлачи, просипајући пред тобом рајске мирисе, кроз које ти душа угледа божанствене мајке, какве се до јако нигде не лепршаху пред духовним очима твојим.

„У име оца, сина и светога духа, св. Василије, прости свеколике грехе моје“, рекох, пењући се уским степеницама у малену црквицу, у којој је *Живот и гродног светитеља* и у њему кости божјег испосника и калуђера *Василија*, над којим висаше много иконица у разним облицима, златних и сребрних новаца, медаља и других подобних ствари, које болесници на жртвеник свечу донесоше.

„У име оца, сина и светога духа св. Василије, прости свеколике грехе моје“, рекох по други пут, крстећи се пред њиховом свечевим и једна видовна рука подиже заклопац са свечевог ћивота, у којем лежаше целокупан костур свеца Василија, вас обмотан и увијен танким белим велом.

„У име оца, сина и светога духа св. Василије, прости свеколике грехе моје“, рекох по трећи пут, целивајући свечеву десницу кроз бели танки вео.

И ћивот се свечев заклопи, и ја у три корака бејах на пољу, на степенима, на којима чух, како се за мном затворише врата малене *црквице свечеве гробнице*, која је 20 стопа дуга, 10 широка и 8 висока.

После тога пођох дубље у пећину, која је на два боја, да разгледам остале манастирске одаје.

На том *првом боју*, где је *црквица*, има једна врло пространа оџаклија за кување и грејање зими, од које ватрени језик лиже тврдо теме пећине на којој се и с поља виде црни млазеви густога дима, а до ове оџаклије с леве стране са свим засебно, зидом преграђене, стоје две лепе одаје, обе с прозорима на светлост, од којих је једна калуђерска ћелија, а друга је двојице стражара, који овде чувају државну џебану. До ове има још две одаје за гостe или за оставу разних ствари.

На *други бој* кривудајући воде степенице са 44 степена од белог тесаног камена, врло лепо израђене, са гвозденим шипкама са стране, о које се човек у пењању ослањати може.

На том другом боју, баш више свечеве гробнице, стоји пространа магазија пуна цебане, а до овог други, више одаклије, такође напуњен цебаном. За ову другу магазу вели, да је некад била црквица Јакова св. Василија, и да је нети Јакон сахрањен у поду ове некадање црквице.

Осим тих одаја на овом боју има још једна калуђерска ћелија с одајом за оставу ствари до ње даље опет једна одаја за стражаре, све на светлост, а поврх свега један прилично дугачак ходник, такође с поља на степених, над којим се као и над целим манастиром као нека надстрешница надвило чело камените стене.

У истом ходнику у стени има један велик хладан *извор*, у којем вода нигда не усиње, него зими још тако набуја, долазећи кроз планину, да пада доле низ стену преко ходника као неки водопад, а пред овим извором у стени има још једна дубока пећина, напуњена камењем разне величине, које ту стоји као крајња одбрана манастирска од спољашњег нападача, као што ћете мало ниже видети.

Али ваља знати, да све то, с манастиром и свима стајама његовима, међу којима је и неколико зачкољица за држање ситне живади и оставу разног кућевног алата, лежи тако дубоко у пећини, да с поља, нарочито кад гледате од доњег манастира, не видите ништа осим што се види уста саме пећине и нешто мало закреченог крова, који је направљен од дрвета а наслоњен је на стену, те под овим кровом стоје степени доњег боја и звоник манастирски. Иначе вам погле одоздо горе не види ништа од свега онога, што напред споменух.

Овај манастир у страховитој пећини голе оштрошке стене, подигао је у почетку 18-тог века сам свештац и калуђер Василије, за којег црквено и народно предање казује, да се родио у Херцеговини у селу *Попову*, од куда је побегао у ове кршеве од зверских и крволочних Турака.

Између горњег и доњег манастира на брдашцу стоји једна *стародревна црквица*, храм св. Ђорђа, за коју народ држи, да је св. Василије сазидао још пре манастира у пећини.

Још ми ваља напоменути, да у доњем манастиру у једној најстаријој згради на два боја стоји смештена телеграфска станица и школа од три разреда, који ску на броје до 50 ђака с једном учитељем *Симом Мартиновићем*, осим којег у доњем манастиру живе још управитељ оба манастира *поп-Митајот Радуловић* и парох острошки *Петар Рајичевић*.

И кад вам приказжем још становнике горњег манастира у пећини на име неповенника и калуђера *Христифора (Ристу) Љешаву*, родом из Мостара у Херцеговини, двојицу стражара, што овде непрестано чувају цебану, и једног манастирског ђака — којима скупа срдачно захваљујем на пријатељском дочеку и разговору — онда имате пред собом потпуну слику овога правога и чудноватога самостана, који је јамачно јединствен у своме роду.

И тако сам испричао сву црквену историју овога манастира који, као што ћете ниже видети, спада и у световну историју Црне Горе због знаменитих догађаја, који се око њега збиваху.

II

О Васиљеву дне 1853. г. удари Омер паша, са 70.000 војске од херцеговачке стране прво преко Жупе, коју сву попали, па онда са западне стране преко Никшићког поља и Планиште на Бјелопавлићко поље, које је један сахат од црногорско-турске границе, а с друге, с источне стране ударе Арбанаси и Мирдити у исту нахију, те је сву попале и поробе. А како би што већма ујели за срце Црногорце, намисле да дарну највећу светињу овога народа, да попале оба манастира у *Острогу*, и да раскопају кости светог Василија.

Кад је књаз *Данило* чуо за турски намишљај, дозове к себи своја три брата: пок. војводу *Мирка* (оца књаза Николе) *Петра* и *Крцу Петровиће*, те им рече, нека што брже иду бранити Острог од Турака.

Тако се дигну три Петровића са још

22 друга, међу којима од познатијих Црногораца беху *Новица Церовић*, *Ђуро* и *Перо Мартиновић* и *Сава Мартиновић*, те се затворе у горњи манастир Острог.

Турци на мах за њима дођу и опседну оба манастира, улогоривши се са 25 хиљада војника у доњем манастиру и околини, од куда су излетали и нападали горњи манастир.

Пуних 15 дана и толико ноћи бранаху се очајнички оно 25 друга у горњем манастиру, који је турска војска у густим гомилама нападала, доспевајући чак до првих манастирских врата. Одатле су, држећи пред собом снопове прућа, као иза какве бусије, бацали у пећину манастирску потпаљене кумбаре, од којих једна паде у сред манастирске одбране, ових храбрих 25 друга. Али у једном трепућу ока, пре но што се кумбара распрштала, доченао је Крцо Петровић, те је бацио доле на главе турске, где се кумбара распрштала и побила многе војнике.

Ово тако распали турску војску, да је са највећим огорчењем поновила јуриш и разбила прва португеска врата, после којих остаје још само једна гвоздена манастирска врата, па да доспу у сам манастир, али овде их је касна ноћ ухватила.

Све до освојења ових врата Црногорци су се лавовски борили, просипајући са неописаном брзином пушчана зрна на Турке; али кад им ови дођоше под саме степене што воде ва гвоздена манастирска врата не могаху гађати из пушака, него се лате крајњег средства — огог силног камења што у пећини спремљено стајаше — те стану проспипати одозго камење, које је испрва нечујно падало доле, јер падаше на главе турској војсци. Тек после неколико часова чују Црногорци ломљаву камења, по чему знадијаху да су се Турци одбили од манастирских врата, те начну опет из пушака Турке бити.

Те ноћи побили су Црногорци каменьем под манастирским степенима толико много Турака, да је пред манастиром лежало небројно лешева турских, а доле узбрдицом тецијаше потоком турске крви.

Ово заустави Турке од нападаја за неколико дана.

Међу тим Црногорци навуку опет много бремење камења у пећину, коју беху скоро већ испразнили.

Тако једне ноћи спусте Црногорци доле на конопу мртво тело једног попа, који је међу њима умрьо у намери, да га сахране и укопају у маленој градини манастирској, а да изврше ово хришћанско дело, спусте се на конопу још тројица других.

Тек што ови укопаше мртваца, ноћу да се на конопу опет патраг узвуку горе, али их опази некако један део турске војске, и јуриш за њима, но ови беху већ двојицу успели, а трећи, Филип Матов *Мартиновић*, видећи да не може доспети горе, прикрије се негде у шуми, где му доће у главу спасоносна мисао.

Исти Филип знађаше врло добро говорити турски, па помисли, да се кроз турску војску као Турчин пробије.

Ова сретна мисао испаде му за руком, и он се исте ноћи, пробијајући непрестано голему турску војску око доњег манастира и његове околине, дочена села Церова у Цјешницима, где је пок. књаз Данило са црногорском војском стајао, те јави књазу, да горњи манастир Острог још никако нису Турци заузели, него да се у њему још и сада очајно боре оно 25 друга.

Кад је ово чуо књаз Данило, прикупи што више својих соколова, те их изашље да одбију Турке од Острога, који, после неколико дана боја црногорске војске са турском, са свим се ослободи од Турака.

Тако се Острог, после 21 дана опсаде, ослободио големе турске војске.

Црногорска војска гонила је источно преко Бјелопавлића Турке и Мирдите Латине, којих је на једном месту код цркве Текле на Даниловом граду 4000 заједно са њиховим капетаном *Бибом* заробила, али није хтела ни једног убити, него их је све опет живе у Арбанију пустила.

На том путу погинуло је много Турака, нарочито су се силни подавили бежећи преко реке Зете.

Међу тим су Црногорци из Острога преко Гарич-планине, пренели живот св.

Василија у Чевско племе, одакле су га однели на Цетиње у стари манастир, где је лежао св. Василије један месец дана, а после пренесу га опет, уз највећу свечаност народну, у горњи Острог, где и сада лежи.

Од ове крваве војне има у народу много прича, занимљивих ситница и појединости, међу којима је и та, да је од оних Турака, који су завојштили на св. Василија, много помахнитало доцније и да од то доба силни Турци долазе, да се поклоне ћивоту свечевом, стављајући на њега ретке ствари од веће вредности.

Тако причају за једног Турчина пиштољкоџију, који при опсади Острога гађаше из пушке баш онај крст, што стајаше више гробнице свечеве, кад се кући вратио, да је помахнитао, па тако махнит дође једном у горњи Острог, где на ћивот св. Василија положи ону исту пушку, којом је крст гађао, целива свеца и врати се здраво дома.

Међу разним напредним средствима, које Турци употребљаваху против опсађених 25 Црногораца у цетињи манастира Острога, вредно је напоменути и ово:

Турска војска цељаше се на сам гребен острошке планине па отуда до 600 стопа ниже према стени спушташе на конопима много запаљено бремење сламе, пијајући запаљен бремен, да падне у цетињу, али Црногорци у том тренућу косама сецијаху конопе, те се запаљена слама свађаваше и падаше на главу турске војске.

Од знатнијих Црногораца, што су међу оно 25 друга опсађени били, данас су још петорица у животу, на име: *Крцо Петровић* (стриц књажев), стари војвода *Новица Церовић*, војвода *Ђуро* и сердар *Перо Мајановићи*, као и познати песник црногорски *Сава Мартиновић*.

Осим манастира Острога, има у Црној Гори само још један овако знаменит манастир, а тај је на Цетињу, где је ћивот светога Петра

Ова два манастира Црногорцима су Мека и Медина, па деси ли се ујутром рано или вечером о заходу сунца, да се Црногорац или Црногорка на путу ближе староме цетињскоме манастиру нађе, стаће на узвишено место, лицем према манастиру, скинуће своју капицу, крстећи се најпобожније, па ће на глас говорити молитву своју клањајући се светоме Петру; а деси ли се ближе острошкој стени, окренуће се исто тако с молитвом својом ћивоту св. Василија, а често ћеш чути, како се Црногорац или Црногорка са ова два светитељска имена куну и заверавају.

Шест сахата далеко од Острога, на *Плочу Чевску*, долазе Црногорци да са овог места угледају острошке стене и да се поклоне св. Василију, а тако исто има и од цетињског манастира удаљених места, на која народ долази, те се клања св. Петру.

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

— (Саборски одбор) држао је пре неколико дана више седница *ради довршења јединственог организационог статута*. У тим седницама учествовали су под председништвом Његове Светости г. патријарха Георгија сви чланови: Епископ вршачки Нектарије Димитријевић, архимандрит Изаилов Рударац, прота Влаховић, др. Бранко Стефановић, др. Тоша Недељковић, адвокат Ј. Јагић, адв. Мих. Рогулић, Јустин Поповић и Паја пл. Јеремић; референсао је народни тајник Исидор Ђирић, а бележио је др. Лаза Секулић, подтајник. — Кад цео операт за уређење наше црквено-школске автономије буде готов, предаће се одбору петнаесторице, да га и он претресе и о њему своје мишљење поднесе.

— (Школски савет) држао је такође 19. сент. о. г. своју седницу под председништвом св. патријарха, а у присутности: проте Ј. Бороте, дра М. Полита-Десанчића, Стевана Лазића и Теофила Димића. Школски савет расправно је и довршио *школску уредбу*, која ће сачињавати саставни део јединственог устројственог статута.

— (Почињање продавања у богословском

училишту и нови професори богословије.) Пишу нам из *Карловаца*: „Довршивање нове зграде, слободно можемо казати палате, задржало је, те неће *предавања моћи отпочети* на време у *богословском училишту*, као што је у овом врло цењеном листу завршетком 1890-1. школ. године одовуд објављено, и као што је управа истог училишта на „прној табли“ слушаоцима у своје време дала на знање. — Но у стању сам поштовану читилачку публику „Српског Сиона“ из најдоставерније извора известити, да ће *предавања на богословском училишту отпочети 30. септембра (12. октобра) о. г. Уписивање је већ отпочело и трајаће до 28. септембра (10. октобра) о. г.* — Приватни и ванредни испити полагаће се исто тако до тог датума. — Познато је нашем свету, да је наш ванда брижни и неуморни св. патријарх Георгије, прибавио за професора богословије г. протојереја *Јована Вучковића*, а сад вам још уз то додајем, да је 21. сент. о. г. исто тако за професора примио студента московске духовне академије, *Владимира Јеремског*, родом из бачке *Турије*. Заиста две извресне снаге. Живили!“

— (**Стогодишњица српске журналистике.**) 14. (26.) марта 1791. године угледао је света први број првих српских новина и 14. (26.) марта о. г. навршило се пуно столеће, како је нови век дошао и на наша врата. Тога дана 1791. године почео је *Маркид Пуло* да издаје у Бечу српске политичке новине под насловом „Сербскія Новини“. На другом месту није се тада српски ништа ни штампати могло, до ли у Млетцима, Липсиси или у Бечу. Ове прве српске новине биле су са свим скромна облика; излазиле су на четвртини, у два ступца, на два листа, а два пута преко недеље. Штампане су црквеним словима. Докле су излазиле, не можемо казати, али већ 28. децембра 1792. (8. јануара 1793) почео је, опет у Бечу, *Стеван Новаковић* да издаје „Славено-Сербскія Вѣдомости.“

Политичке новине имају судбину ефимерида. Живе за један дан. За то су и поједини бројеви првих наших новина велика реткост. С тога ближих података немамо ни о њиховом издавачу, који ће свакако бити какав посрбљени македонски Грк или Цинцар; а не знамо ни за материјалне околности праоца свију наших новина. Свакако можемо по данашњим приликама наше журналистике судити, да са материјалне стране Пуло није учинио најсрећнију спекулацију, кад је почео за Србе да издаје политичке новине. Ни Новаковић као да није боље прошао, јер се један пут тужи, да нема ни 130 сигурних уписника, те је тако са листом морао да престане већ 1794. године.

Срби осташе без икаква листа пуних 12 година; тек 30. јуна (12. јула) 1806. почела је француска владавина да у Задру издаје политички лист на српском и талијанском језику под насловом: „*Краљски Далматин*“ (талијански наслов: Il Regio Dalmata). Лист овај излазио је у недељи један пут и српски део писао се латиницом. Престао је излазити 20. марта (1. априла) 1810. године.

И опет наста време, у коме Срби нису имали никаква листа. Али 1. (13.) августа 1813. покрену *Димитрије Давидовић* и *Димитрије Фрушић* „*Новине Сербске*“ у Бечу, које су излазиле до 14. (26.) фебр. 1822., дакле скоро 8 година. У оданшњим приликама нису се могли писати политички чланци, али су за то књижевни додатци „Новинама Сербским“ замењивали књижевне листове и у њима су се живо расправљала књижевна питања и писале критике пуне ватре. У тим додатцима особито се често сретамо са Мушицким и Вуком Караџићем. Али на „Новине Сербске“ нису имале особита одзива у народу; ако су и излазиле сваки дан (касније два пут недељно), једва су могле да добију нешто преко 400 уписника, као највећи број, до кога су могле да дотерају.

Кад је Давидовић престао са својим новинама, не имаше Срби опет никаква листа све до 1834 године, а те године 5. (17.) јануара изађе у Крагујевцу први број од „*Новина Сербских*,“ које је *Давидовић* такође уређивао. Ове „*Новине Сербске*“ излазиле су недељно један пут. Одржале су се до данас, благодарећи томе, што су биле службени орган српске владе. Године 1842. почеле су да излазе два пута недељно, и наслов су преокренуле на „*Сербске Новине*.“ Године 1850. почеле су да излазе три пута преко недеље. Године 1856. излазиле су сваки дан, али већ 1857. г. опет су издаване недељно три пута. Сад излазе сваки дан, а од 1869. зову се „*Српске Новине*“. Оне су данас најстарије међу српским новинама.

Међу тим је и међу Србима у Аустрији покренут 1835. године „Сербскій Народній Листъ“, књижеван недељни лист, али већ 1836. год. мораде бити обустављен из политич-

ких разлога и тек 1837. год. могао се наставити; а кад му је уредник *Тодор Павловић* покренуо „*Срп. Народне Новине*“, онда је „С. Н. Листъ“ додаван овима као прилог.

За тим је после излазио у Пешти „*Скоротеча*“, па Арнотов „Магазинъ“; после тога „*Подунавка*“ у Земуну, а за њом у Новом Саду „*Седмица*“, па „*Даница*“ итд. Све су то били књижевни листови.

А 1835 год. покренуо је Људевит Гај у Загребу „*Даницу Илирску*“ (латиницом), а идуће године „*Народне Новине*“, које и данас излазе, као службени лист хрватске владе.

Не толико под рубрику журналистике, колико под периодска издања имају се рачунати „Мјесечна и тромјесечна сочинења“, која је 1815 год. почео у Будиму да издаје за српску младеж Јован *Берић*; али је дошло до треће свеске и тиме је био и крај овом првом српском часопису за младеж.

Године 1825. почели су излазити „*Лѣтописи сербскіе*“, који часопис и данас излази као „*Лѣтопис Матице Српске*“.

К овим подацима треба споменути још „*Грлицу*“, која на Цетињу излази као годишњи забавник под уредништвом *Димитрија Миласовића* од год. 1835 до 1839, па „*Српско-далматински Магазин*“, који је покренуо у Задру др. *Тодор Петрановић* године 1836, те је до скора излазио.

Вредно би било и требало би да нам које вешто перо напише поводом ове стогодишње историју нашег стогодишњег журналистичког рада. —

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

— Летопис „Матице Српске“. Уређује *А. Хаџић*. *Књига 167.* (Свеска III. за годину 1891.) У Новоме Саду, срп. штампарија дра Свет. Милетића, 1891. — 8 на стр. 156. — Садржај је овој књизи: 1.) Прилози за историју Црне Горе. По „Крисовуљу цетињском“ од Марка Драговића; 2.) Цар Јован, хистеријска трагедија у пет чинова, од Мите Поповића; 3.) Успомене из Италије, од дра Ђорђа Дере (Наставак); 4.) Може ли школа бити без телесне казне? Педагошка расправа Миће Нешковића. (Наставак); 5.) Говор у спомен и славу Јовану пл. Наки Велико Сент-Миклушком о св. Сави 1890, од А. Хаџића; 6.) Књижевност: Оцена Стевана Миловановa на књигу Ср. Ј. Стојковића „Геометрија за више разреде гимназија и реалака“; 7.) Гласник из српских и словенских књижевности: Књижевност у Пољака, од дра Стевана Павловића. — Цена је овој књизи 70 новчића, а члановима матичиним разашиље се бесплатно.

ИСПРАВАК.

У 37. броју овога листа, у чланку „Обновљена црква у Митровици“, на страни 605. а у *шестом реду од озго* треба иза речи: *два чирака од „златног бронза“* додати ово: *поклонила гђа Ана Јанковић, шрг., за спомен свога мужа Ђорђа, у вредности од 800 фор.*

ОГЛАСИ.

Бр. III. О. 9. ех. 1891.

137 **СТЕЧАЈ.** 1—2

На српској вероисповедној четирразредној женској школи у Ст. Керу овим се отвара стечај за учитељицу.

Плата је учитељици у готовом: 400 фор. три хвата дрва, 1200 квадратни хвати земље у име баште и слободан стан.

Изабрана ће бити дужна све школском уредбом прописане предмете у школи предавати и децу у женском ручном раду обучавати.

Молитељке, које ово место добити желе, нека се до 20. октобра о. г. са добро провереном молбом обрате на местни школски одбор, а уз то имају доказати, да су оспособљене за предавање мађарског језика у српским основним школама.

Из седнице местног школског одбора српске православне црквене општине држане у Ст. Керу 22. септембра 1891.

Арк. Р. Павловић, перовођа. **Петар Куњић** председник.

135 **ЕДИКТ.** 2—3

Усљед молбе Димитрија Банца, кројача из Осека, да би од супруге своје Дамјанке сада непознатог боравишта коначно разведен био, настојећим позива се речена Дамјанка, да у року од 6 месеци од првог објављења едикта овог у новине, Конзисторији овој или сама лично предстане или место свога пребивања пријави, пошто ће иначе против ње поведена бракоразводна парница и без ње окончана бити.

Из седнице Архидијецезалне Конзисторије у *Карловцу* 27. августа (8. сент.) 1891. држане.

Архидијецезална Конзисторија.

Ек. 516.

к. 361. ех 1891. **СТЕЧАЈ** 131 3—3

На упражњено парохијско место VI. класе у *Мехалу*. — Компетенти имају своје довољно инструиране молбе до 18. (30.) октобра о. г. потписаној управи поднети.

Из конзист. седнице, држане у Темишвару 24. јула (5. авг.) 1891.

Конзисторија епархије темишварске.

Е. 1055.
I. 149.

ЕДИКТ.

132 2—3

На молбу Катарине Константиновић рођ. Стојадиновић из Панчева, да се од супруга свог Андрије Константиновића негда кројача у Панчеву, који је њу пре десет година оставио и у свет отумарио, коначно разведе, позива се речени Андрија, да се има у року од шест месеци овоме духовноме суду лично пријавити, или да место свог пребивања означи, јер ће се у противном случају поведена бракоразводна парница и без њега по постојећем пропису закона окончана бити.

Из седнице епарх. Конзисторије у Вршцу 26. Августа (7. Септемб.) 1891. држане.

133 **СТЕЧАЈ.** 2—3

На упражњено учитељско место у *Ловри* овим се расписује стечај.

Плата је учитељска: 340 ф., слободан стан од две собе са баштом, 12 ф. за перодство, 15 ланаца оране земље, на коју учитељ пореза плаћа (годишња је аренда 180—200 ф.); за там од укопа, парастоса и венчања по 50 нов. и у име огрева 500 шртли.

Приметити је, да ће изабрани учитељ дужан бити дати садањем привременом учитељу један део од дрва и од аренде, и то припадајући део од 1. сент. па све до оног дана, када ново-изабрани учитељ своје место заузме.

Дужности учитеља су осим свакидашње школе, држање поеторне школе и појање у цркви.

Молитељи нека своје молбенице до 6. (18.) окт. на подписаног поднесу.

Из седнице српске православне црквено-школске општине у *Ловри* (Lóré, u. p. Báczkeve) 12. (24.) сент. 1891. г.

Јован Бечеић
председник.

Ев. 473.
к 384. ех 1891.

СТЕЧАЈ

130 3—3

На упражњено парохијско место II класе у *Срп. Св. Петру*. Компетенти имају своје снабдевене молбенице до 18. (30.) октобра о. г. потписаној управи поднети.

Из конзист. седнице држане у Темишвару 24. јула (5. авг.) 1891.

Конзисторија епархије темишварске.

ЕДИКТ.

136 2—3

Усљед молбе Јефрема Несторовића из Карловаца, да би од супруге своје Драгиње, која је пре 14 година незнано куда у свет отишла, коначно разведен био, настојећим позива се речена Драгиња, да у року од 6 месеци од првог увршћења едикта овог у новине, Конзисторији овој или сама лично предстане или место пребивања свога пријави, поштo ће иначе против ње поведена бракоразводна парница и без ње окончана бити.

Из седнице Архид. Конзисторије у *Карловцу* 27. августа (8. септ.) 1891. држане.

Архидијецезална Конзисторија.

СТЕЧАЈ.

134 2—2

На упражњено учитељско место у *Пивници* расписује се стечај.

Плата је учитељу у новцу 100 фор., два фртаља оране земље са припадајућим јаропом од 4½ јутра (1200 □). Учитељ је дужан порезу, еквивалент, и све трошкове на земљу уплаћивати. Осим тога слободан стан од две собе с кујном, комором и шталом; једну башту у стану и једно гувно изван села. За перовођство 15 фор., од погреба где буде позван 50 нов.; огрева ни дрва нема.

Учитељу у дужност спада све прописане предмете предавати, једну певницу с цјеницем заступати, о парастосима бесплатно појати и деци у појању обучавати.

Молитељи који би ово место желели, имају своје молбенице до 1. Новембра по нашем на подписаног послати.

Из седнице црквб. школ. одбора, држане 15. септембра 1891.

Никола Милошев,
учитељ и перовођа.

Урош Керавица,
председник.

Ев. 392. 430. 499.
к 357 ех 1891.

СТЕЧАЈ.

129 3—3

Расписује се стечај на смрћу пок. јереја Душана Арновљевића упражњено парохију у *Мокрину*. Компетенти имају своје ваљано инструиране молбе до 18. (30.) октобра о. г. потписаној управи поднети.

Из конзист. седнице, држане у Темишвару 24. јула (5. авг.) 1891.

Конзисторија епархије темишварске.

„Српски Сион“ излази *сваке недеље* и. великом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За *стране земље* на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се накладној *штампарији А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи* уреднику *Сави Петровићу* у *Новм Сад*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ.

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 40. У НОВОМ САДУ 7. ОКТОБРА 1891. **Год. I.**

ИЛ' ТВОРИМО, ИЛ' НЕ ЗБОРИМО!

Боже мој, Боже мој, чудновати смо ти ми Срби! Кад нас слушаш, да нам се дивиш, а кад нас гледаш, да нам се чудом чудиш и од чуда крстиш! Кад нам слушаш речи — мислиш све сами лавови, а кад нас на делу гледаш, — а ти видиш — са малом изнимком — све сами трутови! Све ти ми знамо! Знамо ти ми рећи: шта треба и како треба; али то, што треба — створити, радити онако, како треба, поћи и ићи путем којим треба — ту некако запнеше, не за то ваљда, што не знамо, него за то, што не ћемо, и што хоћемо ваздан се скакуљемо. Мајде смо ти ми Срби неки готовани, лезилебовићи, само би нам требао још какав Мојсије, па да нам низводи мању с неба!

Или ћеш зар хтети рећи, драги читаоче, да није тако? Е па дај да видимо!

Узми 99. број „Браника“ од о. г., у њему ћеш наћи свршетак извешћа о раду „епархијске скупштине дијецезе Бачке, држане у Новом Саду 20. авг. (1. септ.) 1891.“; а у том извешћу тамо ближе крају наћи ћеш и прочитаћеш ово:

„Др. Илија Вучетић подноси овај предлог за одлуку:

Епархијска скупштина српске православне дијецезе бачке, осећајући живу потребу, да се наш народно црквени сабор што скорије састане, те да приступи раду око уређења наших, кроз дуги низ година забатаљених народно-црквених и просветних односаја, а нарочито увиђајући преку нужду, да се положај нашег свештенства и учитељства што боље уреди и материјално осигура и обезбеди:

одлучује, да се обрати у једној представци на Његову Светост г. митрополита патријарха српског и на саборски одбор с молбом, да учине све нужне кораке, како би се наш народно-црквени сабор који се 30. априла 1890. одгодио на време, док изаслани одбор петнаесторице предлоге за расправу саборску не припреми, што скорије, но свакојако још у течају ове године могао састати и обавити бар оне прешне послове, који без велика уштрба по цркву и народ никако одлагања не трпе.“

Шта видимо, шта чујемо из овог „предлога?“

„Жива је потреба, да се наши, кроз дуги низ година забатаљени народно-црквени и просветни односаји уреде“, али је и „пречи нужда, да се положај нашег свештенства и учитељства што боље уреди, и материјално осигура и обезбеди.“

Дакле „што боље уређење положаја свештенства и учитељства и материјално осигуравање и обезбеђење“ истог — то су ти „прешни послови, који без велика уштрба по цркву и народ никако одлагања не трпе,“ ту је — канда — догорело до но-

ката, ту се и даље овако издржати не да.

На до кога стоји да положај свештенства и учитељства што боље и могуће најбоље уреди, да свештенство и учитељство материјално осигура и обезбеди? До сабора свакако.

А ко најбоље зна мане и недостатке, коме су највише познате оскудице и потребе свештенства и учитељства? Да ли сабору, или саборском одбору, или зар одбору петнаесторице?

По мњењу потписаног — ни једноме. Јер и што је свештенства и учитељства (?) у сабору и саборском одбору и у одбору петнаесторице, то — без сваке сумње — не спада и не припада ономе делу свештенства и учитељства, које је материјално лоше осигурано и по готову ни како обезбеђено, онде су таки свештеници и учитељи, којих стање — све да и надаље овако остане — не би било тако теретно и несносно.

Не ћу да идем тако далеко, те да тврдим, да и овде у пуном смислу важи она српска мудра реч: „Сит гладном не верује,“ не ћу да кажем, да они свештеници и учитељи који су у једноме од три наведена управна тела, не верују осталој браћи својој, и да неће да им стање и положај њихов олакшају и поправе; али је свакако истина то: да између гладовати и знати, да се може гладовати, и слушати, како неко гладује — има велике разлике! Док нисам био у лошем стању не знам шта је лоше стање, не знам шта су нужде и какве су потребе тог стања.

Према томе рекли бисмо, мане и недостатке, нужде и потребе свештенства и учитељства познаје најбоље само свештенство и учитељство, и оно их зна понајбоље изнети и навести, изређати и побројати; као и то, свештенство и учитељство зна понајбоље како се те мане и недостатци, те нужде и потребе отклонити могу и како им се најлакше доскочити може. „Не питај учена, већ питај мучена“.

На доиста учитељство је на двема својим скупштинама, одржаним у Вел. Кикинди 1889. и у Ст. Бечеју 1890. године о манама и недостатцима свога стања говорило и расправљало, оно је своје нужде и потребе наређало и побројало и о њима и самом црквено народном сабору дојавило и до знања ставило казав уједно начин и пут, како да се мане и недостатци загладе и поправе, а нужди и потреби доскочи и помогне.

И свештенство би требало то и тако исто да ради, и чудити се, да до сад није то већ и учинило. Или зар свештенству није нужно то чинити, или је зар стање и положај свештенства повољан и осигуран?

Не, није! То нико тврдити неће и не може.

По мњењу писца ових редака свештеничко је стање доиста и неповољно не толико због тога, што је плата свештеничка мална — сразмерно свештеник је доста добро наплаћен — колико за то, што свештенство до своје законом одређене му плате врло тешко долази и веома је неуредно прима. Разуме се, да од ове „регуле“ има „изнимке“: али те општине, такове срећне свештенике — можеш, што 'но веле, на прсте избројати! А иначе, не знаш где је горе или где је боље, да ли код оних свештеника, који своју плату примају „по новом“, или код оних, који се наплаћују „по старом“.

Но питање је сад, како да се зајемчи и осигура свештенству уредно примање своје плате? Хтели не хтели признати морамо да нашем народу доста тешко пада издавање свештеничке плате, а то за то, што с дана на дан пада и пропада, што га је сваким даном све мање и што је све сиромашнији. Без сумње, да је доста томе и сам наш народ крив, али у многоме — истину рећи — не ћемо моћи сву кривицу бацити на сам народ, криве су томе доста и друге прилике или правије неприлике.

Свакако је истина да би свештенству уредно примање плате у великој мери осигурано било и тиме, када би се појединцима износ парохијала смањио; неко би лакше издавао, па и тачније и уредније плаћати хтео парохијал у износу од 3—4 фор., него ли од 5—6 фор годишње.

Да се свештенству — не мање и учитељству — уредно примање наплате на тај начин осигура и осигурати може —

на ту је мисао први дошао парох и намесник Вел. Сент-Миклошки, преч. г. *Светозар Петровић*, који је хтео и желео, да се свештеничка и „кантор-учитељска“ плата разреже на већи број сесија и кућа, него што то српски, односно православни народ у рукама има, а на име, да се иста плата разреже и на онај број сесија и кућа, које су пре српске, односно православне биле, али које данас — из ког му драго разлога — више то нису, а то да се учини на основу признатог и законом зајемченог „*православног патроната*“. (Види 8. и 9. број „*Срп. Сиона*“ од о. г.)

Да покаже и докаже, да у истини постоји „*православни патронат*“, те да би се на основу њега разрез парохијала и учитељске плате могао протегнути и на оне сесије и куће, које су некад православне биле, поменути преч. г. парох и намесник саставио је и написао је опширан „*меморандум*“, управљен и упућен на наш црквено-народни сабор. Пре него што би свој „меморандум“ самом сабору поднео, рекли преч. г. Светозар Петровић хтео је прво чути и видети, шта ће и друга браћа свештеници о његовом „меморандуму“ мислити, судити и рећи, с тога га је — ради прегледа и претреса — подастрло најпре најужем кругу свештенства, на име кругу свештенства протопресвитерата арадског приликом свештеничке исповеди.

Како је исти „меморандум“ од свештенства арадског примљен и прихваћен, то дознајемо из извештаја „*Са збора свештеничког у В. С. Миклошу*“, штампаном у 15. броју „*Срп. Сиона*“. На том збору је свештенство исти „меморандум“ у целини примило и усвојило, а саму ствар као своју рођену прихватило и потпомогло.

У преднаведеном извештају „Са збора свештеничког у В. С. Миклошу“ каже се, како се „свештенство протопресвитерата арадског изненадило“ тиме, што је свештеничка исповед већ за 1. (13.) април о. г. још „у зиму“ заказана и одређена; но када је дознало „е ће се том приликом уједно расправљати питање о васпостави „православног патроната“ . . . . . разумело је оправдану жрубу протопресвитерову: приближују се дани између Ускрса и Духова, дани одређени за држање наших редовних црквено-народних сабора; па како је — тако рећи — сабор на прагу и како би нужно било, да реч о „православном патронату“ и у сабор дође и уђе, а како ће опет нужно бити, да се ова ствар претходно рашчисти и расправи, прихвати и потпомогне не само од маленог броја свештенства протопресвитерата арадског, него и од већег броја и ширег круга свештенства — то се по себи разуме, да се са овогодишњом свештеничком исповеђу, односно са расправљањем питања о „православном патронату“ пожурити ваљало“.

Даље се наводи, како је — по предлогу пароха сиришког — досета и закључено: „да се тај меморандум на оњем збору свештенства ове епархије, који би се у Темишвару одржати имао, још једном проучи и претресе, а за тим прихвати и сабору с препоруком поднесе“.

Исти је „меморандум“ — по закључку збора — и штампан и одличницима свештеницима и појединим личностима на проучење разаслан; и ми видесмо и чусмо, како се један од најодличнијих свештеника српских о „меморандуму“ и његовој садржини лепо и похвално изражава, и то баш онај — рекли бисмо — свештеник, коме је пређе као члану саборском и члану одбора петнаесторице додељена била израда уредбе о свештеничкој напати. (Види 29. број „*Срп. Сиона*“).

Дакле „оправдана беше жрба протопресвитерова, ваљало се пожурити са расправљањем питања о „православном патронату“, јер се мислило и мислити могло, „да је сабор на прагу“ — али „дани између Ускрса и Духова“ дођоше и прођоше, а сабор не само да није одржан, него још није ни „на прагу“! Па што сабора нема, али ни „оњег збора свештенства ове епархије“ — још никако. а не зна се још, мисли ли се и одржати!

Сабор се није састао ни састати могао из разлога, што саборски одбор није спремио предлоге за саборску расправу. Сасвим природан узрок, оправдан разлог. Но сад се намеће питање: зашто саборски

*

одбор предлоге за саборску расправу спремио није, зашто спремити није хтео, односно могао? Е то већ не знамо, а биће да и томе има разлога и узрока; но то не ћемо да испитујемо.

Кад се већ сабор није састати могао из узрока, што саборски одбор предлоге за расправу није спремио, а овај опет из оправданих, нама непознатих разлога предлоге спремити није могао — али шта је сметало свештенству епархије темишварске, да свој „општи збор“ одржало није, односно, шта је стајало на путу, какви су разлози, односно сметње и препоне пречиле свештенству протопресвитерата арадског, да оно свој 1. (13.) априла о. г. донети закључак не изведе и оствари, или зашто бар покушало није, да свој закључак изведе и уделотвори?! Та ни 1. (13.) април није још прошао!

Потписани је чуо из поуздана извора, да се са најмеродавније стране тврди, да је ствар о васпостави „православног патроната“ неизведљива.

Можно, да је та тврдња и та вест дала повода мисли о излишности сазивања „општег епархијског збора свештенства“ дијецезе темишварске. Као мисли се и вели се, кад се ето са најмеродавније стране тврди, да је рад око васпоставе „православног патроната“ — труд у залуд, онда и на што нам је „општи збор свештенства“ епархије темишварске, на коме би се „меморандум“ — који о „православном патронату“ учи и разлаже — проучавати и претресати и црквеном нашем сабору с препоруком поднети имао.

Оно је истина, кад старешина нема воље, да неку ствар отпочне и предузме, јер сумња у успех; кад генералисим, кад заповедник и вођа не ће и не сме битку и бој да отпочне, јер се не нада победи — онда се даје замислити, с каквим маром млађи и потчињени могу раду и делу приступати; с каквом храброшћу и одважношћу могу војници у бој полазити!

Но овде морам и опет навести и споменути, како смо ми Срби чудновати

Ми видимо и тамо нешто, где нема ништа; ми се плашимо и сенке и призрака; ми правимо некога страшнијим, него што јесте; ми замишљамо некога горим него што јесте! Ми већ у напред знамо, да нам се неће отворити, па за то не ћемо ни да куцамо; ми смо већ у напред уверени, да не ћемо наћи, па за то не ћемо ни да тражимо; ми већ некако напред осећамо, да не ћемо добити, па за то не ћемо ни да иштемо! Вала нису таки други! Други боме куцају, траже и ишту, па за то им се и отвори, за то и нађу и добију; а ако не, они своје учиниште и виде ше, да су закуцали на вратима, која ни „лепа реч“ ни понизна молба не отвара да су тражили помоћи од закорелеле душе, да су искали милости од ледена срца.

Па шта је то тако страшно, какав је то грдни грех, што бисмо га ми хтели и желели? Иштемо ли, односно би ли ми Срби искали, да се ли за нас донесе какав нов закон, да се за нашу љубав а у нашу корист изда какво ново законско наређење?

Не, ништа ново не бисмо искали и тражили ми; искали бисмо старо, желели бисмо оно, што већ важи и постоји; молили бисмо, да се законска одредба и на нас Србе протегне и на нами врши: „Не плаћа иноверац свештенику, него то чини земљиште, које услед купо-продаје није постало протестантско, као ни пре што није било католичко, него је исто земљиште оптерећено за корист католичког свештеника,“ и даље: „Та начела не постављају се једино у корист католичанства, него . . . се без разлике конфесије уређују.“ (*Српски Сион*“ бр. 9.)

Па што је још најлепше и најчудноватије, ми то и тако што не смемо да молимо ни онда када нам се са највишег места овако благо и пријатељски са свим очински говори: „Познато Ми је, да ви сад много посла имате око уређивања многих важних ствари. Искрено желим, да тај ваш рад крстан буде, па да Ја добијем прилике одобрити га, те тим по ново дати доказа, како је Моја милост и благонаклоност према стварима Ваше цркве непромењива“. (Види царски одноздрав на поздрав српског патријарха у Печују. — „*Срп. Сион*“ бр. 24.) Ми не смемо да се

надамо, да ће нам наш Отац наш по цркву и народ „користан рад“ — уређење и осигурање положаја свештенства — одобрити; ми од нашег Оца не смемо ништа да молимо, па ни онда, кад из уста Његових слушамо благе речи, очиглено одобрење. Доста чудноват суд имамо ми о доброти Оца свога!

Но све да бацимо „Меморандум“ — „ad acta“; да ћутке прећемо преко питања о успостави „православног патроната“: па зар и опет не би имало смисла сазивати „општи збор свештенства“ епархије темишварске; зар не би имали о чему зборити и саветовати се? Та зар нам „општи збор свештенства“ не би дао јаснију, тачнију, верницу и потпунију слику о имовном стању и материјалним приликама општина епархије темишварске? Зар се о најмањем износу плате не би дало говорити; зар се о подели свештенства у класе не би могла која реч; зар се о томе како и на што да се свештеничка плата најправичније разреже, не би ваљало посаветовати? Или смо зар у свему томе задовољни са одредбама саборског одбора петнаесторице? Загледајмо само у наше листове и ми ћемо у њима наћи, како се Петар или Павле са одредбама саборског одбора петнаесторице односно свештеничке дотације не слаже; ми ћемо у њима наћи на више разних мњења и суђења о томе, како би свештеничку дотацију најбоље уредити и удесити ваљало. Па зар не би било добро и корисно сва та разна мњења и суђења на „општем збору свештенства“ претрести и проучити, па онда најбоље и најподесније прихватити и усвојити и црквено-народном сабору ради узакоњења с препоруком поднети и подастрти?

Не „општи збор свештенства“ епархије темишварске, него *„општи збор свештенства“ свеколике митрополије сремско-карловачке био би нуждан и користан*, пре него што би се положај свештенства и свештеничка дотација коначно уредила, јер би нам само такав збор дао потпуну и верну слику с једне стране о потребама свештенства, с друге пак стране о материјалној моћи народној. А то је не само корисно, но свакако и нужно знати.

Но одржати општи збор свештенства васколике митрополије српске — мало би теже ишло, особито још кад знамо ком се добу године ближимо. Но потписани мисли, да би се потребе свега свештенства, и материјалне околности укупног народа целе митрополије ове могле сазнати тачно и на овај начин: да свака појединa дијецеза у ту сврху одржи свој епархијски „општи збор свештенства“, и да том приликом из збора изабере неколико свештеника, који ће доћи за тим у Сремске Карловце, и ту под председништвом Његове Светости расмотрити и проучити потребе свештенства и стање народа појединих дијецеза, а тиме и свеколике митрополије па онда на основу прибављених података склопити и удесити најподеснији начин за уређење свештеничке дотације, и тај и такав начин саборy с препоруком поднети.

Можда ће ко год хтети рећи: „Е на имамо ми још за то времена, та сабор се не ће тек сутра састати“. Добро, добро, само немојмо заборавити ону старог Латинина: „Permultum — cras, cras, ellabitur aetas“! Да, са многим „сутра“ страћимо ми много драгоцено, па често пута и последње „данас“! Ето видимо, да су и браћа свештеници протопресвитерата арадског, држећи се тога лепог „сутра“ и „имамо каде“ — скокнули часком са 1. (13) априла на данашњи 20. септембар, а од „општег збора“ — још ни разговора!

Свештеника протопресвитерата арадског, поглавито оних, који су горе реченога дана на свештеничкој исповеди и тада одржаном збору присутни били — тичу се понајвише ови редци. Њима смо и ради данас, а овако јавно довикнути: Та за Бога, браћо свештеници, друга ваша браћа ако ће збор одржати, ако не ће — стоји им од воље; али ви збор уговористе на зашто не одржасте? Или вам не даје претпостављена ваша власт? То вам се не може веровати. Та ваши претпостављени се лепом и корисном само радовати и својски вас испомагати могу и хоће! Па онда: шта ћете на збору зборити, о чему ћете онде реч водити, о чему ћете се тада саветовати: да ли о „меморандуму“ преч.

г. Светозара Петровића и „православном патронату“, или о другој каквој важној и корисној ствари — то је ваша ствар, главно је само, да се скупите и да зборите, а не можете рећи, да немате о чему, као што и признати морате да: „више очију више види, више људи — више знају“.

На крају и опет велим:

Ил' творимо, ил' не зборимо!

20. септембра 1891.

Тертко Радовић.

ЗНАЦИ ПРАВЕ ХРИСТОВЕ ЦРКВЕ.

(Против учења Вл. Соловјева.)

(Наставак.)

II.

Друго средство за распознање истине и обличење лажи дао нам је св. апостол Јован Богослов. У вријеме његово појавиле се лажни учитељи, од којих једни тврдише, да је Исус Христос био прости човјек, а други, — да је он син божји, али је био на земљи само у привидном тијелу. Да сачува вјерне од тих јереси, апостол пише: „Возмо́вленнїи, не вса́кому ду́ху ве́рова́йте, не и́сково́йте ду́ху, ѣ́ще ѡ Бо́га сѫ́ть: я́ко мно́зи лжепроро́цы и́зыдо́ша въ мі́рь. Сѐмь познава́йте Ду́ха Бо́жїа, и́ ду́хъ ли́стна: вса́къ ду́хъ, и́же и́спове́дѣ́стъ И́са Хра́та во пло́ти прише́дша, ѡ Бо́га е́сть. И́ вса́къ ду́хъ, и́же не и́спове́дѣ́стъ И́са Хра́та во пло́ти прише́дша, ѡ Бо́га не́сть: и се́й е́сть а́нтїхрі́стовъ, е́гѡже слы́шасте, я́ко гра́дѣ́ть, и́ ны́нѣ въ мі́рѣ се́й е́сть уже́“. (I. Јов. 4. 1—4) У овој апостолској изјави важне су ријечи: „во пло́ти прише́дша“; у њима је сва суштина апостолског учења о спасењу нашем у Христу, Сину божјем, — учења, које нам је дато у јеванђељу и протумачено у посланицама апостолским. Ријечју прише́дша утврђује се превјечно биће Исуса Христа као јединородног Сина божјег, до васплоћења, а ријечју во пло́ти — Његово васплоћење, не привидно, већ стварно и савршено. Образац здравог учења о овоме предали су апостоли свима црквама, које су они основали, и неприкосновеност његову, непромјењљивост и сталност оградили су *анатемом*. „И́ѩцы сѫ́ть — пише апостол Павле — смѣ́шающїи ны́, и́ хотя́щїи превратити благовѣ́ствова́нїе Хр҃то́во. Но и́ а́ще мы, и́лй А́гг҃е́лъ съ нб҃е́съ благовѣ́ствитъ вамъ, па́че е́же благовѣ́стихомъ вамъ, ана́ѳема да бу́детъ. Я́коже предрекохомъ, и́ ны́нѣ па́ки глаго́лю, а́ще кто́ вамъ благовѣ́ститъ па́че е́же прїя́сте, ана́ѳема да бу́детъ“. (Гал. 1. 7—9).

Чувајући апостолско учење непроменљивим, ми имамо у тим ријечима утјешно увјерење, да ће нас обићи та пријетња, да је наше учење о Христу учење од Духа божјег. Али се не може то рећи за оне лажне пророке, који проповиједајући о Христу не признају да је он Бог, који је дошао у тијелу, или да је он васплоћени Бог. Такови су сви прећашњи лажни пророци, који одбацују божаство Исуса Христа; такви су и сви савремени лажни пророци, као на пр. Штраус у Немачкој, Репан — у Француској и гроф Толстој код нас, који је Господа нашег Исуса Христа прометнуо у неко митичко лице, које не постоји. Не можемо се довољно начудити и томе, како људи, који вјерују у Христа, поштују га и љубе, могу да читају богохулне измишљотине тих лажних пророка, и читајући то, бацати се у наручја духа антихристова!

Црква латинска исповиједа скупа с нама Христа во пло́ти прише́дша, но у схваћању тајне нашега спасења у Христу, она се битно разликује од нас. У њеном учењу дух лажи и обмане помрачио је и извратио ону страну у овој тајни, којом се она непосредно дотиче с радом пастирâ и животом пастве. Ми исповиједамо и учимо, да су сви пастири цркве, први и последњи — служитељи Христови; њихова служба односи се на то, да би Сам Христос Својом истином и благодаћу просвјетио душе и владао умом и срцем свјетовњака, да они због тога морају ступити у непосредни и живи одношај

према Њему, да би се подражавајући Христу, размишљајући о Христу, уподобили Христу и живили једним духом с Господем. У тој служби особа пастирâ као да нишчезава. Они су само воље и васпитачи дјеце, привремени надзорници. Они преподају истину, изводе благодат, али од Христа и Христову; они приводе вјерне Христу, но сами стоје као на страни, да не би собом као заграђивали и засјењавали лице Христово, да би погледи вјерних падали на Христа а не заустављали се на њима. „Кто̀ ѐсть Па̑велъ; кто̀ Аполло̀съ; — пише апостол Павле коринтским хришћанима, — ѡ҃ни то́чїю слу҃жи́тели, и҃миже вѣ́ровасте, и҆ комꙋ́ждо ꙗ҆коже гдⷭ҇ъ да́де. А҆зъ насади́хъ, Аполло̀съ напои́, Бг҃ъ же возрасти́: тѣ́мже ни насаждаю́й ѐсть что́, ни напоя́й, но возращаю́й Бг҃ъ.“ (I. Кор. 3. 5—7). Отуда се добива слобода вјерујућих у Христа, синовска смјелост према Богу и благодатно високо просвјећење и разумијевање; а тиме се одређују дужни односаји пастве према својим пастирима; прави хришћани покоравају се пастирима, поштују их и љубе ради Христа и у Христу; владају се по њиховоу ученьу, примају или одбацују њихову наставу у вјери опет ради Христа и у Христу, а не обратно, да по пастирима вјерују у Христа, ради пастира да се покоравају Христу, поштују Га и љубе, као што се то развило у латинској цркви. Тамо је римски епископ, — у коме ми видимо само високо јерархичко лице, но благодати свештенства раван свима епископима, а по саборским канонима најстарији и први у скупу виших јерарха, — стао између Христа и Цркве, као неко особито лице и као јединствено по благодати свештенства, по јединству Божанством и по пуноћи Христове власти. Он представља собом средиште за потчињење му пастире; њихова служба треба да се у том састоји, да приводе вернe к њему, упућујући их на безусловну послушност његову ученьу и на ревност за његову славу и власт на земљи. Папа стоји увијек као посредник између Христа и цркве; црква вјерује његовом вјером, живи и ради благодаћу, која из њега излази. Усљед тога налазимо код њих: мјесто слободе у Христу — безусловну покорност земаљскому пастирству, — мјесто благодатног схваћања — вјечно дјетињство вјерних, мјесто слободнога и разумнога убјеђења у истини — спољашњи мир на убраженом авторитету врховнога и непогрјешивога учитеља вјере. Да ми ништа не тумачимо нити шта мијењамо у тим односајима види се отуда што по ученју латинâ „папа суди свима, а њему не може нико судити“, што је „он лично непогрјешив и стоји над васељенским саборима“, а тим се руши, по православному схваћању, битни поредак односаја између пастира и паства. Ми, православни, признајемо за стално, да је васељенска православна истина, која постоји у свијести вјерујућих чланова цркве, објективна, за коју вјерни знају и која их проводи у дјелу спасења. Та истина налази се у св. Писму, у одредбама васељенских сабора, у списима богомудрих отаца и у живом ученьу и исповиједању цркве. Пастири и учитељи цркве проповиједају и тумаче само оно, што се налази у тој истини, а свјетовњаци примају само оно, што се слаже с том истином. На тај начин, у цркви православној — учитељи вјере не могу учити ништа што се не слаже с ученьем православне цркве, а свјетовњаци не примају ништа такова, што би протусловило том ученьу или се не би с њим слагало. Тако, на основу те васељенске истине, која лежи у свијести цркве, у међусобном односају свјетовњакâ и пастирâ цркве претпоставља се у првом реду неки извјестни дио духовне самосталности, а при том — слобода, а уз слободу, као што се само од себе разумије, повјерење и љубав. А на том темељу свјетовњаци имају морално право прекинути молитвено опћење с лажним пастирима — учитељима, али немају права на канонички суд и осуђење, које не припада свјетовњацима, већ пастирима, — немају права прекидати ни црквене свезе, док у најкрађем времену пастири-судије не нађу основа на то у ученьу цркве; (т. ј. ако се по суду пастирâ, онај пастир, који се окривљује због лажног ученја, не пронађе кривим онда паства постаје кривом због

тога, што је тврдокорна у свом црквеном отуђењу с њим). А на тој васељенској истини и оснива се суд васељенских сабора над вишим јерархијским особама, не искључујући ни папе, што су врло јасно и снажно изразили источни патријарси у окружној посланици, писаној свима источним православним хришћанима, поводом позива папе Пија IX. на ватикански сабор. Они писаху: „Они исти св. оци наши које нам са особитим уваженьем набраја блаженство његово као свјетила и учитеље самога за пада, позивајући нас да их слиједимо, уче нас, да ми не судимо о православљу по пријестолу, већ о самом пријестолу и ономе ко сједи на пријестолу — на основу божаственога писма, саборних правила и одређења, и на основу вјере, која се свима проповиједала, т. ј. на основу непрекидног православног учења (цркве). Тако су судили и осудили Сабором Оци наши Хонорија, папу римскога, и Диоскора, папу александријскога, и Македонија и Несторија, патријархе цариградске, и Петра Кнафеја, патријарха антиохијског и т. д. Јер ако је по св. писму, и сама „мѣрзость запустѣнїа стоѧла на мѣстѣ стѣмъ“ (Дан. 9. 27.; Мат. 24. 15.). то зашто новотарије и јереси не би могле бити на светом мјесту?“ (стр. 18.). А у римској су цркви ти здрави појмови изврашени, а одношаји промијењени: тамо папа, по казивању те исте окружне посланице, „не украшава свој пријестол апостолским исповиједањем, већ се труди, да апостолским пријестолом потврди своје достојанство, а достојанством — своје исповиједање“ (стр. 16.). Отуда је сасвим јасно, да би ми, примивши латински догмат о главенству папином, скроз извртули нормалне црквене одношаје свјетовњака према пастирима и према невидљивој Глави Христу Спаситељу, који управља црквом. Наши назори и латински тако су противни једни другима, да би она страна која би хтјела примити назоре противне стране, морала са стално измијењени цијело црквено устројство свог живота

(Наставиће се.)

ЈОШ НЕШТО У ПОГЛЕДУ ПОВРАТКА И ОЖИВОТВОРЕЊА „СРПСКОГ ПРАВОСЛАВНОГ ПАТРОНАТА“

за уређење свештеничке дотације.

(Свршетак.)

Број 2251. Славном солгабировату *у Ченеју.*

Светозар Петровић, бивши правосл. парох Кечански, поднео је звању молбеницу од 7. септембра 1888. године у погледу утеривања парохијала, који се налази код његових верних р. Кече. С тога сам 7. септем. 1888. год. под бр. 29.320 у мом писму дао то упутство славној титули, да са овом молбом према постојећим правилима у вашем делокругу поступи. Овим мојим писмом одређену егзекуцију усљед уметнуте молбе Викентија Микшића и другова од 1888. год. 10. окт. под бр. 32 538 одредио сам држати је ин суспензо до даљег наређења. Међу тим под бројевима 33.964. и 38.212. по ново одређену егзекуцију на основу брзојавне молбе управљене на кр. уг. министарство богочасти и јавне наставе од Викентија Микшића и другова, именовано министарство под бројевима 50.515 ех 1888. и 12.493. ех 1889. год одредило је држати ин суспензо. Пошто је пак Велико-Сибињска митрополитска конзисторија у својој потпуној седници од 24. августа 1890 год. под бројем 121. М. исказ рештанције са клаузулом одобрења снабдела, уз издавање комуниката, позивам сл. солгабироват. да у приложеном и са клаузулом највише црквене власти снабдевеном исказу налазећу се рештанцију од дужника по постојећим правилима утера. За одређење утерања потраживања по праву за доказ служи и то, што по . . . . . наших старих закона и наредаба испуњавање дације *не оптерећује лице него сесију.* И баш за то са оваком дацијом оптерећене сесије, повре

мени притежатељ, на сесијама дежеће поповске пристојбе, као терет дужан је сносити. Баш сљед тога не може чинити доказа и основе против испуњавања дужности „припадање другој вери“ Парохијал чини највећи део дотације православног свештенства. Пристојбе свештенства пак успостављене су се о црквеним посетама (canonica visitatio) између црквене власти, патрона и општине свагда уз присуство политичне власти. Код успостављења ове, свагда *био је меродаван број сесија*, и на ове — а не на лица посједника спадају они терети, који чине поповске пристојбе. Пошто пак погодбе о црквеним посетама о испостављању поповских пристојаба сачињавају двострани уговор, повремени притежатељи ових сесија дужни су на њој постојеће терете све дотле сносити, докле се двострани уговор заједничком одлуком не промени. О чему сл. солгабироват с' позивом извештујем, да о поступку своме мени таки извештај поднесе. У Вел. Бечкереку 24 јануара 1891. Ронаји с. р. краљ. саветник, поджупан

Број 3275. ех 1891. Преузвишеном кр. уг. Министарству богочасти и јавне наставе *у Будимпешти*.

С позивом на милостиву наредбу од 18. дец. 1890 г. бр. 55.837. част ми је у ствари парохијала Кечанског од Викентија Микшића и заинтересованих другова му поднесену молбеницу са прилозима у једно најпонизније подастрети. Уједно част ми је јавити, да је Велико-Сибињска митрополитска консисторија у својој потпуној седници држаној 24. августа 1890. год. под бр. 121. исказе реста са клаузулом одобрења снабдела, сљед тога узевши у обзир Ваше Преузвишености милостиву наредбу од 18. априла 1890. год. бр. 12.493 одредио сам 24 јануара т. г. бр 2251 утеране рестанције парохијала. Пошто су се данас Викентије Микшић и другови брзојавном молбом на ме обратили, да утеране рестанције ни суспензо држим дотле, док на сад Вашој Преузвишености поднесену молбеницу им односећа се милостива наредба не приспе, данашњим даном сам под бр. 3877. егзекуцију обуставио. У Вел. Бечкереку 5 фебруара 1891. г. Ронаји, с. р. кр. саветник, поджупан.

Славно уредништво! Ја мислим да саме те наредбе доказују нам доста извесно *наше право на православни патронат*, и да оживотворење овог сада зависи само од нас т. ј. од славног Сабора. Зависи даље од нас, хоћемо ли и на даље прекрштеним рукама гледати, како због наше немарљивости очевидно пропада света мајка црква православна, или ћемо јој у помоћ притећи у 12-том часу, да је избавимо да је подигнемо из гроба и да јој осигурамо вечни живот и егзистенцију *путем оживотворења патроната*. Треба ли нам поред небројених закона већи доказ од горе наведених наредаба онда, када на основу ових ниша политична власт — једна жупанија — признаје и изриче: да испуњавање дотације свештенства *не оптерећује лице него сесију* и тако са овом дацијом оптерећене сесије повремени притежатељ — на сесијама дежеће поповске пристојбе, *као терет дужан је сносити*. Дакле нам доказа сама жупанија, да нам постоји право православног патроната

Нема сумње, да једна жупанија пре него што би изрекла то за цело је темељно проучила све оне наредбе, одлуке и законе, на којима се оснива наше „*право патроната*,“ и тако сама жупанија нам даје повода и каже нам: „*пишите га ће вам се дати*; *куцните и отвориће вам се*.“

Даље пак, да видимо каквог је мњења о праву патроната *један од одмеренијих свештеника*, један од оних, који као правник за цело има потпуно знање правно, а као бивши конзисторијални бележник и административно:

„Пре свега морам Вам изјавити, да је „Ваше подузеће без сумње сваке похва„ле достојно, и цел заната племенита, јер „кад би се постигло да се уништи патро„нат оспује нема сумње, да би се тиме „не само свештенству нашем егзистенција „за сва времена осигурала, већ би се и „*народу нашем велика материјална олак„шица пружила*, јер — на жалост — при„знати морамо: да нам народ наш мате„ријално не напреду е, већ на против на

„многим местима у назад иде, и у неко„јим општинама још и прадедовска огњи„шта своја напушта и у бели свет сели „се, дочим његова места иноплемени на„роди заузимају. — Према предреченом „сматрам да је замисао Ваша срећна и „беришетна.“

Ово ми је писао у званичном одговору под $^4/_{16}$ марта т. г. бр. 19. пр. г. *Јован Новаковић*, протонамесник вел. кикиндски, као саборски посланик нашег среза онда, када сам му саопштио мој чланак, који је изашао на јавност у овом цењеном листу у бр. 8. и 9., дакле пре него што је имао у својим рукама цео меморандум, у којем сам опширније пертрактирао, и донео небројене законе, одлуке и наредбе, које нам гарантују наше право од више столећа. Када је г. Новаковић само из једног чланка био тако одушевљен за *„идеју права патроната“*, сада када има у рукама цео меморандум — даље пак значајући решење свештеничке конференције нашег протопресвитерата, којег је саборски посланик — без сваке сумње ће сада своју целу душевну снагу на то употребити: да проучавајући фундаментално све позиције које се налазе у меморандуму, не само на сабору борити се за ову идеју, него и довде — путем овог цењеног листа изнеће на јавност своје меродавно искуство о томе. То са потпуним правом можемо од њега не само као од стручног човека, него као и од нашег саборског посланика заискати у толико више, што смем предоставити да сада, осим оног што је нашао у меморандуму — видећи и читајући горе наведену жупанијску наредбу — могао је себи потпуно уверење стећи о томе: да је право православног патроната не само у опште изведљиво, него и од стране више политичне власти признато.

Уништни меморандум као једногласно примљен и усвојен од стране свештеничке конференције арадског протопресвитерата, није више мој него свештенства т. ј. целог среза, и као такови је био у име нашег протопресвитерата подастрт вис. сл. Сабору као меродавном и позваном фактору, као највишој црквеној власти. Ми свештеници овог среза на овом сабору имамо у лицу г. Новаковића званичног заступника, коме спада у дужност наш предлог својим суделовањем подпомагати и за усвојење његово борити се, у противном случају био би неконзеквентан, дошао би у колизију са нашим решењем и са бирачима. Из овог узрока узимам слободу у име конференције — ради оријентирања нашег — да га замолим: да би имао љубав *изнети нас јавности мњење своје* и пут који ће узети онда када ће ово питање у конгресу на дневни ред приспети.

Каже се — и то умесно — да се добри закони само онда стварати могу, кад има странака и „pro“ и „contra,“ и шта више, један чувени француски законодавац и то је рекао: „кад не би било противне странке, то би ју морали за скупе новце купити, јер само са оваком се могу мудри закони стварата.“ Док златну боју добијемо, мора златна руда кроз много процедура проћи, и тако је то и са свачим. Ако ћемо ми ћутати и мњења своја притајивати — тада ће се можда за нас држати, да у нама оскудева племенити метал

Ако ми план није уместан — то нека други ко нађе и каже бољи, ако ни овај није добар, нека рекне коју о ствари трећи, четврти; и мисли ће се разбистрити и на послетку ћемо добити *златну боју*. Истина да нисам од Бога пророчким духом, а ни геницијалним умом обдарен; — но шпак могу казати, да сам за минулих 28 година мога поповања то искусно, да и од обичног човека, који нема ништа друго до ли природан ум, често се можемо учити; зашто дакле не бих и ја могао исказати моје мњење који по својој способности и могућности од 28 година делам у винограду господњем, с' пажњом пратећи светске догађаје, кад и кад бринући се о светским невољама, а особито пак о нашим црквеним и народним

По мом схваћању, кад ко рекне А треба да каже и Б; тако се створила и моја идеја, као што сам то већ изрекао, да нам је наше стање — односно нижег клира — мањинско, народ нам с дана у дан сиромашни, немогући терете сносити, остав-

ља прадедовска огњишта и исељава се у бели свет, и тако ће нам црква приморана бити да се упропасти; те је поштована публика од мене и то очекивала: да покажем и начин, на који се може овој невољи доскочити. Овај осећај породио је у мени ону дужност, да се прихватим израде уништног меморандума.

Бољег, изведљивијег и сигурнијег начина од права православног патроната, ја нисам могао наћи; можда ће други срећнији бити од мене; но ипак нисам се могао доста начудити кад сам чуо, да је један мој г. колега, који држи сам себе не само за стручног, него и пуног са правним и административним знањем међу осталим јавно рекао: како би се *увађањем патроната крило* приватно право хиљаду и хиљаду сународника наших грунтовним укњиженьем неке врсте „сервитута“ на непокретно имање њихово. Ово изјашњење звучи врло смешно (?) од једног српског свештеника јер он у место да потпомаже интерес и опстанак своје сопствене цркве и народа од којег живи, милосрдно сажаљева и жали сународнике! За ову високу мисао за цело је стекао себи пред иноверцима лепе заслуге; али би себи још лепше стекао у својој цркви и народу, кад би знао навести таки случај, у ком би један *католички поп*, или *чивутски рабинер* изјашњавао се са таковим милосрђем. Тешко и жалосно би било за православну цркву, ако би од наших свештеника више њих тако осећали као овај брат!!

Ако би случајно били још и други оног мњења, те ако мисле да је питање права православног патроната неко питање, које не заслужује пажње, то тима и свима заинтересованим нека служи на знање следећи званични допис, ко ме управљен од стране велико сибињске митрополитске конзисторије, који гласи овако:

Бр. 230 ех 1890. Пречасни Г. Протонамесник!

Високославна митрополитска конзисторија, желећи узети у посебну расправу оно питање Преч. Ваше, које сте представили висок слав. епархијским скупштинама, да се констатира у колико се могу обвезати иноверци да плаћају парохијал (бир) православним паросима; — потребује све оне доказе, на које сте основали Вашу молбеницу у име парохијала (бира) према иноверцима из Кече, и на које сте се позивали под 1—9 у рекурсу Вашем подастртом торонталској жупанији.

У нади да ће Преч. Ваша имати при руци све ове податке, долазим Вас замолити да би доброту имали ове амо подастрети за потребу претресања; а они ће вам се у своје време повратити

По себи се разуме, да ће овде добро примљени бити у овом погледу и други докази, који су се доцније појавили, то јест после подношења горе поменутог Вам рекурса.

У *Сибињу* 11. (23.) августа 1891.

У одсуству Његове Ексцеленције:

Леонтин Симонеску с. р.
протосинђел, секретар митрополије.

Ја сам у том уверењу, да неће нико претпоставити, да не би у овом телу било опаковних људи, за које се може казати не само да су стручни — него и да су снабдевени и са потпуним знањем правним и административним, даље пак да су једним путем и меродавна лица. Дакле пре него што би били закључили да ишту од мене све податке, који се односе на питање православног патроната, за цело су пре промислили: да ли је вредно да се ово питање у претрес узме — или не. — И тако сад када видимо да је сама митрополитска конзисторија као највиши црквени форум, не само усвојила ову идеју, него узела у своје руке те иште и жели и у романском језику штампање и публиковање меморандума; — но себи се разуме: да ће се ово питање само тако моћи свестрано претрести, ако ће сваки свештеник и интелигенција имати при руци овај меморандум, да би га проучити — те на основу тога — и своје мњење исказати могао, с тога је баш и предлог г. П. Д. са свим уместан био, да се исти и у овом цењеном листу у целости одштампа.

У Срп. Вел. Сент-Миклошу 25. авг. 1891. године.

Светозар Петровић,
протонамесник.

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

— (**Архидијецезални Административни Одбор**) држао је своју редовну седницу дана 23. сент. (5. окт.) о. г. под председништвом високопречасног Господина *Илариона Руварца*, Архимандрита Грегетешког; у присутности г.г. чланова: Младена Ђирића, пароха Доњинског, Лазара Обреновића, великог бележника у Карловци, Шандора Радовановића, Николе Поповића и Германа Опачића, протођакона као референта и бележника. Од важнијих предмета предузето је и решено: Услед окружнице високог кр. угар. министарства богочасти и јавне наставе препоручује се црквеним општинама Шематизам свију места под угарском круном, с тим за исту књигу, која ће 4 фор. стајати, себи набаве, односно на исту се предплате. — У смислу наредбе Саборског Одбора позивају се подручни манастири, односно њихове управе, да суплике прихода манастирских у благајну срп. нар. црквено. фондова унесу. — Има се известити Саборски Одбор о резултату истраге вођене у предмету проневерења на штету црквене општине у Баноштру — Има се изаслати повереништво у црквену општину Обрешку ради извиђења манипулације са тамошњим црквеним иметком. — Има се изаслати повереник у црквену општину Попиначку ради правилног распореда парохијала — Замјењбени уговор склопљен између политичне и црквене општине у Дечу ради промене земљишта одобрава се — Издаје се строг налог председницима црквене општине у Путинци и Черевићу, да у будуће окружног протопресвитера приликом протопресвитерске визитације дочекати за строгу своју дужност сматрати имају — Позивају се многе црквене општине у протопресвитерату Вуковарском, да на обвезнице издани црквени новац безодлачно осигурати имају. — Има се известити пореска власт о резултату истраге вођене у црквено. општини Бачиначкој у погледу употребе земаљске припомоћи, која јој је год. 1888. на оправку цркве подељена. — Позива се црквено. општина у Илоку, да јеромонаху Варнави Ивановићу дужну своту у износу од 6 фор. исплатити има. — Позивају се црквено. општине, које своја здања још осигурале нису, да то неодложно учиње, пошто ће иначе као реинтегрне распуштене бити. —

— (**Архидијецезална Конзисторија**) држала је своју редовну седницу дана 24. септ. (6. окт.) о. г. под председништвом високопречасног Господина *Илариона Руварца*. Архимандрита Грегетешког, а у присутности г.г. чланова: Стевана Чобанића, протопресвитера Карловачког, Илије Перкаћанског. пароха Вуковарског, Павла Бошковића, пароха Попиначког, Јована Јеремића, пароха Бачиначког, Мише Рогулића, адвоката из Вуковара, Павла Новића, конзист. фискала и Германа Опачића, протођакона као референта и бележника — Од важнијих предмета предузето је и решено: Његова Светост Господин Патријарх Георгије саопштава, да је ђакона *Миливоја Поповића* дана 30 авг. о. г. за пресвитера, а свршеног богослова *Николу Поповића* из Ст. Бановаца истога дана за ђакона, а 31. авг о. г. за пресвитера рукоположити благоизволео; што се на знање узима с тим, да се речени Никола Поповић за личног помоћника оцу свом пароху Бановачком приставити има. — Високи отпис Његове Светости Господина Патријарха Георгија. гласом кога је обдолен игуман ман. Лепавине *Тихон Џебић* ради опоравка у мај. Хопово примљен, узима се на знање. — За пароха у *Ласку* изабрани ђакон, катихета на срп. гимназији у Карловцима, *Василије Лашњански*, потврђује се за пароха Лазачког — Позива се црквено. општина у *Пркову*, да се изјасни: да ли прима јединог компетента на тамошњу упражњену парохију *Павла Зековића* за пароха свога. — Ради попуњења места систематизованог катихете на основним школама у Руми поднеће се високој влади предлог, да се парох Марадички *Милан Поповић* на то место постави — *Јован Магарашевић*, администратор парохије у Брестачу, приступа се полагању стечајног испита. — Ради изравнања диференције између пароха Новокарловачког Максима Живковића и свештеничке удове Евице Димитријевићке у погледу поделе сесијоналних плодова и парохијала, одређује се повереник, који ће међу поменутим странкама обрачун учинити и у том предмету предлог конзисторији поднети. — Оболелом пароху Мањеч-

лошком Стефану Вукосављевићу подељује се допуст од 4 месеца с тим, да га у парохијским дужностима замењује један од Шишатовачких јеромонаха уз наплату од 20 фор. месечних, и уживање стана и штолярних прихода. — Оболелом пароху Негославачком подељује се допуст с тим, да се надлежни протопресвитер постара за заменика му у парохијским дужностима. — Брак између супруга Павла и Ане Јовановић из Ст. Бановаца разводи се са кривице оптужене стране. — За тим је предузето и решено и много других разних брачних предмета.

— (**Епархијска Конзисторија горњо-карловачка**) држала је 19. сент. о. г. своју редовну мјесечну сједницу под председништвом г. АЕМ. мандатара *Платона Телечког.* — Из те сједнице доносимо ово: Влада одговара, да нема извора, из кога би за ову годину могла предујмити плату свештенству околине Глиниске, где је туча све у земљу сабила, те је обустављено побирање сваког пореза, — него мисли, да би тај предујам могао дати срп. нар. фонд из оних 6—7000 фор., што би имао додавати сваке године за допуну дотације. — Ново-рукоположени свештеник Мих. *Кнежевић* одређен је за систимизованог капелана у Приниште, а Ђура *Орлић* за екс повираног капелана у Швицу; досадањи пак Швички капелан јеромонах Симеон *Пиличевић* за експон. капелана у Трновац. — На молбу проте Личког, да не може због старости и растрешености протопресвитерата сам у свима парохијама обавити каноничку визитацију, — одређен му је по његовој жељи парох Радучки *Исо Калинић*, да га замјени у оним парохијама, у које досићи није могао. — Опомињуће се прота петрињски *Рафаило Кукић*, да извештава о раду свом у земаљском школском Савјету, — што до сада никад није чинио. — Прота косињски (вилињски) *Петар Кокотовић*, који се одриче због старости и немоћи сваке службе. — препоручиће се саборском одбору ради пристојне мировине. — Избор капелана клокочког *Николе Мајсторовића* за пароха на Вељуну потврђен је, а капеланија клокочка оставља се за сад самом надлежном пароху Моји Мајсторовићу мл. — У раусовачкој парохији наређен је избор; а тако и у Средњој Гори. — Свршени богослов *Цејешићанин* по рукоположењу одређује се за администратора парохије у Мутилићу. — За Глиниску девојачку школу искаће се Српкиња учитељица. — Свршени богослови: Јован Решковић, Стојан Савић и Никола Ерцеговац препоручиће се за већиам aetatis. —

— (**Јубилеј професора А. Сандића.**) У недељу 6. (18.) октобра о. г. славиће професор **Александар Сандић** *двадесетшестогодишњу прославу* своје службе професорске на српској великој гимназији новосадској (почео служити месеца октобра 1866.) и *тридесетогодишњицу свога рада на књижевном пољу.* Г. Ал. Сандић родио се год. 1836. у В. Бечкереку. Почео је писати још као јурист у Бечу у листу *„Световиду“* и новосадском *„Српском Дневнику,“* који тада за неко време уређиваху Јован Бошковић и Стеван Павловић. Знаменитијим радом изишао је на књижевно поље својим преводом (и допунама историјским) знаменитога дела Ф. Каница: *„Византијски споменици по Србији,“* које је по изричној жељи Његовог Величанства цара и краља нашег *изашло и на српски* и по највишој наредби штампано у државној штампарији 1862. За тим је А. Сандић примио и, после одласка дра И. *Ткалца* у Рим, уређивао и издавао у Бечу на немачком језику знаменити лист за словенске интересе *„Ost und West“* од г. 1862—1865, на који је многе жртве принео и суда допадао. За тим га год. 1866 позове пок. владика Платон Атанацковић за бележника конзисторији бачкој, и буде уз то изабран и за професора на српској гимназији новосадској. Бележником у конзисторији био је до смрти владике Платона, и онда се захвали, хотевши отићи у Русију за професора. Архимандрит Герман Анђелић, тадашњи мандатар, одговори га од намере му и оснује године 1868. *крај* у овостраном Срштву *црквени лист* „Беседу.“ Проф. А. Сандић састави програм за тај лист: црквеног, школског и економског садржаја, са додатком књижевних старина српских, и прими се фактичнога уређивања тога листа и главнога сарадништва. Уз *„Беседу“* излазио је као додатак и *„Духовни Зборник“* за црквене беседе и проповеди. А. Сандић уређивао је те духовне листове пуну годину дана. Проф. Сандић радио је од тога времена и даље све до сада на књижевном пољу — у многим нашим листовима и часописима угледали су света његова радови. Он је сарадник и нашега листа. — По жељи патријарха Германа написао је А. Сандић и *три књиге за вероиауку* у основним школама: *Први наук вере хришћанске*; *Мали катихисис*; и *Средњи катихисис*, по Платоновом катихисису и по најбољим за то изворима. „Мали катихи-

сие“ признат је од највише црквене власти и допуштен одмах без замерке; а за ова друга два казане су неке примедбе, те ће их А. Сандић поднети у поправљеном облику св. Синоду на одобрење и на благослов. — Професор А. Сандић предаје на гимназији новосадској старогрчки и српски језик са историјом књижевности. Године 1870. покренуо је Србе занатлије на састављање занатлијских задруга; основао им је и лист занатлијски „*Глас Занатлија*“ г. 1872. и писао га и уређивао. Год. 1880. покренуо је оснивање женских добротворних задруга и саставио им правила, те су по тим правилима склапане у нас многе друге сличне задруге женске. — Честитамо усрдно г. А. Сандићу двоструку јубиларну прославу и желимо му крепка здравља, да још и даље узмогне делати на пољу наше народне просвете!

— (**Књижевни одбор „Матице српске“** држао је 30. сент. (12. окт.) о. г. свој састанак, на коме је све уређено и решено: Узет је на знање извештај о радњи одбора за издавање „Књига за народ“ из задужбине Петра Коњевића — За чланке, који су штампани у 167 свесци „*Летописа*,“ одређене су ове награде: др Ђорђу *Дери* 70 фор. за продужење путописа: „*Успомене из Италије*“; Стевану *Миловановом* 30 ф р. за *критику* на књигу „Геометрија“ од Ср. Ј. Стојковића; и др Стевану *Павловићу* 35 фор. за „*Историју књижевности у Полака.*“ — Примљен је за „Летопис“ чланак: „*Милица Стојадиновићева, Српкиња*“ од дра Милана *Савића* и награђен је са 40 фор. — Примљен је за „Летопис“ чланак: „*Нова тајна буквица*“ од Тихомира *Остојића* и одређена му награда од 20 фор. — По препоруци секретаревој примљен је за „Летопис“ чланак: „*Прте из угарских народних и књижевних прилика*“ од Љубомира *Ловића* и писцу је одређена награда од 30 фор. — На основу оцене дра Милана Савића примљена је за „Летопис“ приповетка у стиховима: „*Прче старога гуштера*“ од Драгутина Ј. *Илијића* и досуђена јој је награда од 40 фор. — Према оцени А. Сандића није примљена за „Летопис“ приповетка из народног живота: „*На клизавој стази*“ од непознатог писца; али је иста упућена одбору за издавање „Књига за народ“ из задужбине Петра Коњевића, јер би пристала у ту народну библиотеку; но за то је још нужно пристајање самог писца. — По оцени А. Сандића није примљен за „Летопис“ чланак: „*Славни људи у историји и биографији*“ од Марка *Цара*. — Издан је на оцену члану Милану А. *Јовановићу* чланак: „*Ислам и његов утицај на душевни живот и културни развој народâ му.*“ — Спис: „*Дуван је отров,*“ што га је извео и прерадио Владимир *Димитријевић*, издан је одбору за „Књиге за народ;“ — а тако исто и дело непознатог писца: „*Наследство у Аустро-Угарској и Србији.*“ — *Стари рукописни документи* (14 комада), које је поднео на откуп Милош *Савић* из Арада, — издани су на преглед и оцену *Сергију Шакраку-Нимићу*. — Одбијена је молба неких писаца, да им се врате рукописи њихових дела, која су на расписане награде анонимно поднели, пошто се према распису за награде рукописи не враћају, као што је то у своје време увек у новинама објављено. — Остали предмети били су од мање важности.

ЧИТУЉА.

(† **Јован Радић**) *јубиларни парох суботички и члан консисторије бачке* преминуо је у Суботици 24. септембра (6. окт.) о. г. после дугог и тешког боловања у 77-ој години живота свога. Покојник беше један од одличнијих свештеника српских. О Божићу године 1888. прославио је *50 годишњицу* своје свештеничке службе. Тај педесетогодишњи јубилеј покојников описан је у „*Гласу Истине*“ од године 1889. бр. 2. стр. 30. Покојник беше такођер на гласу са своје проповедничке вештине. Као парох провео је у Суботици близу четрдесет година; а служио је као свештеник и у В. Бечкереку и Црњи. Уживао је велико поштовање не само код својих парохијана и Срба, него и код осталих народности. Покојникови синови су: др. мед. Пера Радић и др. Ђорђе Радић, познати писац српски у струци економској и професор ратарске школе у Краљеву у Србији. — Нека је вечна успомена честитом пароху Јовану Радићу! (*У броју што долази саопштићемо о покојнику опширнији некролог, јер нам је за овај број доцкан стигао. — Уредништво.*)

РАСПИС НАГРАДА.

„*Матица Српска*“ расписује из фонда *Јована Наке В. С. Миклушког* за г. 1892. ове награде, и тражи, да се за њих напишу:

I. Ова дела:

1. Роман, драма или шаљива игра, приповетка или новела из српског живота. — Награда 50 до 500 фор. Рок Петров дан 1892.

2. Књига за народ о заразљивим болестима. — Награда од 100 до 300 фор. Рок Петров дан 1892.

II. За саставке за „Летопис“:

1. Студија, монографија или расправа из српске историје.

2. Студија или расправа из српске књижевности.

3. Студија или расправа о бројном, привредном и просветном кретању српског народа.

4. Земљописна или етнографска расправа или путописи о српским крајевима и земљама.

Награда је за сваку таку студију, расправу или монографију од 50 до 150 фор. према величини и вредности дела.

Дела на расписане награде не могу писци писати под својим именом, него вала да обележе дела своја натписом каквим или знаком. Име, презиме, карактер и место где станује писац, вала у особитом писму записати, писмо запечатити и метнути на њега онај исти натпис или знак, који је с поља на самом делу.

Само ће се она писма отворити, на којима је исти натпис или знак, који се налазе на делима, којима се награда досуди. Остала ће се писма спалити.

Рукописи се не враћају.

Награда се издаје тек онда, кад писац поднесе дело наштампано, осим ако с „Матицом“ о томе што друго не уговори.

Награда се губи, ако писац не изда дело своје на свет за годину дана, а међу тим није што друго уговорио.

Писац је дужан од свог награђеног дела, кад из штампе изађе, уступити „Матици“ 25 комада.

Чланци, расправе за „Летопис“ као и награђене новеле и приповетке штампају се најпре у „Летопису“, а после остаје право и писцу и „Матици“, да их могу прештампати посебице.

Према количини преосталога новца, „Матица“ је вољна примати и по вредности награђивати и друга поучна, популарно-научна и забавна дела, саставке и чланке, остављајући писцима на вољу, да могу слободно бирати предмете.

Нарочито се напомиње, да је главна скупштина овластила књижевно одељење и одбор, да могу издати из фонда Накиног награде и оним чланцима и делима, која дођу и мимо расписане награде, или која су већ стигла, па се налазе на оцени, и то у течају године и пре главне скупштине, ако књижевно одељење и одбор пронађе, да приподани саставци заслужују награде.

Из главне скупштине „Матице Српске“, у Новоме Саду 11. (23.) и 12. (24.) септембра 1891.

Председник „Матице Српске“:
Милош Димитријевић, с. р.
кр. саветник.

А. Хаџић, с. р.
секретар.

ЈАВНА БЛАГОДАРНОСТ.

Благородне *кћери пок. Терезије удове Стевана пл. Милиновића*, а наиме: гђа *Милинка* супруга г. Миле Милосављевића, гђа *Марија* супруга Дра Нике Максимовића и гђца *Босиљка*, у спомен врле Им матере, која се за живота свога, осим многих лепих својстава и врлина, побожношћу и строго религиозним животом одликовала, обдарише ме скупоценом и богато израђеном одећом, појасом, наруквицама и дарцима у вредности до 200 фор.

Дајући овим племенитим дариваницама на богатом дару том јавног израза моје највеће благодарности, уједно признати морам, да Им се начим другим служити не могу, сем усрдном и топлом молитвом свемогућем Богу, да им пок. врлу матер њихову прими у радост своју, а Њих и племениту породицу њихову здраве, срећне и задовољне још на дуго и много поживи!

У *Суботици* 30. септ. 1891.

Светозар Димитријевић,
парох. администратор.

ОГЛАСИ.

Бр. Е. 359 / К. 281 ех 1891. 138 1—3

ЕДИКТ.

У бракоразводној парници Јудите Ратковић, становнице новосадске против супруга јој Стевана Ратковића, непознатог места пребивања — овим се исти Стеван позива, да у року од 60 дана или лично потписаној конзисторији предстане, или место свога пребивања обзнани — пошто ће се у противном случају против њега поднгнута парница — и без његова учешћа — сходно постојећим законима довршити.

Из конзисторијске седнице, држане у Нов. Саду 9. (21.) септембра 1891.

Конзисторија епархије бачке.

136 3—3

ЕДИКТ.

Усљед молбе Јефрема Несторовића из Карловаца, да би од супруге своје Драгиње, која је пре 14 година незнано куда у свет отишла, коначно разведен био, настојећим позива се речена Драгиња, да у року од 6 месеци од првог уврштења едикта овог у новине, Конзисторији овој или сама лично предстане или место пребивања свога пријави, пошто ће иначе против ње поведена бракоразводна парница и без ње окончана бити.

Из седнице Архид. Конзисторије у *Карловцу* 27. августа (8. сепг.) 1891 држане.

Архидјецезална Конзисторија.

Е. 1055.
I. 149.

132 3—3

ЕДИКТ.

На молбу Катарине Константиновић рођ. Стојадиновић из Панчева, да се од супруга свог Андрије Константиновића негда кројача у Панчеву, који је њу пре десет година оставио и у свет отумарио, коначно разведе, позива се речени Андрија, да се има у року од шест месеци овоме духовноме суду лично пријавити, или да место свог пребивања означи, јер ће се у противном случају поведена бракоразводна парница и без њега по постојећем пропису закона окончана бити.

Из седнице епарх. Конзисторије у Вршцу 26. Августа (7. Септемб.) 1891. држане.

135 3—3

ЕДИКТ.

Усљед молбе Димитрија Банца, кројача из Осека, да би од супруге своје Дамјанке сада непознатог боравишта коначно разведен био, настојећим позива се речена Дамјанка, да у року од 6 месеци од првог уврштења едикта овог у новине, Конзисторији овој или сама лично предстане или место свога пребивања пријави, пошто ће иначе против ње поведена бракоразводна парница и без ње окончана бити.

Из седнице Архидијецезалне Конзисторије у *Карловцу* 27. августа (8. септ.) 1891. држане.

Архидјецезална Конзисторија.

Бр. Ш. О. 9. ех. 1891.

137 2—2

СТЕЧАЈ.

На српској вероисповедној четирразредној женској школи у Ст Керу овим се отвара стечај за учитељицу.

Плата је учитељици у готовом: 400 фор. три хвата дрва, 1200 квадратни хвати земље у име баште и слободан стан.

Изабрана ће бити дужна све школском уредбом прописане предмете у школи предавати и децу у женском ручном раду обучавати.

Молитељке, које ово место добити желе, нека се до 20. октобра о. г. са добро провиђеном молбом обрате на местни школски одбор, а уз то имају доказати, да су оспособљене за предавање мађарског језика у српским основним школама.

Из седнице местног школског одбора српске православне црквене општине држане у Ст. Керу 22. септембра 1891.

Арк Р. Павловић, перовођа.

Петар Куњић председник.

133 3—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено учитељско место у *Ловри* овим се расписује стечај.

Плата је учитељска: 340 ф, слободан стан од две собе са баштом, 12 ф. за перодводство, 15 ланаца орање земље, на коју учитељ порез плаћа (годишња је аренда 180—200 ф); за там од укопа, парастоса и венчања по 50 нов и у име огрева 500 пиртли.

Приметити је, да ће изабрани учитељ дужан бити дати садањем привременом учитељу један део од дрва и од аренде, и то припадајући део од 1. септ. па све до оног дана, када ново-изабрани учитељ своје место заузме.

Дужности учитеља су осим свакидашње школе, држање поћторне школе и појање у цркви.

Молитељи нека своје молбенице до 6. (18.) окт. на подписаног поднесу.

Из седнице српске православне црквено-школске општине у *Ловри* (Löré, u. p. Báczkeve) 12. (24.) септ. 1891. г.

Јоан Вечеић председник.

„Српски Сион“ излази сваке недеље и великом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За стране земље на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се накладној штампарији *А. Пајевића* у дунавској улици, а рукописи уреднику *Сави Петровићу* у *Новом Саду*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАЊЕ И ШТАМПА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 41. У НОВОМ САДУ 14. ОКТОБРА 1891. **Год. I.**

Службени део.

Ad 636 ex 1891.
бр. зап.

НАРЕДБА

саборског одбора, упућена свима епархијским административним одборима у предмету прикупљања остатака саборских трошкова за саборску периоду: год. 1885. и 1890.

У смислу одлуке саборског одбора овог од данашњега дана а под горњим бројем. — пошто је саборски одбор посао око установљења предлога у обзиру органичне уредбе за уређење народно-црквене автономије по готову свршио — сазваће се на скоро саборски одбор 15-орице, а најдаље до пролећа и православни српски народно-црквени сабор.

Пошто се пак дневнице и други трошкови не само будућега сабора, него и горе поменутога одбора 15-орице из своте „*саборских трошкова*“ имају подмирити; пошто је даље према одлуци саборског одбора од 19. јуна (1. јула) 1890 бр. С. О. 900/382. од распорезаних 24.000 ф. на рачун саборских трошкова врло мало уплаћено, и пошто је и то мало уплате на изравнање предујма за сабор од год. 1890. употребљено, те према том ни за подмирење трошкова будућега одбора 15 орице ни за подмирење трошкова будућега сабора средстава нема — то се са свега тога позива славни (Натпис) да подручне своје црквене општине најодлучније упути и свим законитим оруђем настоји, да прописане своте за саборски трошак неодложно уплате.

Из седнице саборског одбора, држане у Карловцима 17. (29.) Септембра 1891.

Георгије с. р.
Патријарх.

Неслужбени део.

ТРОПАРИ ЗАПОВЕДНИХ СВЕТИТЕЉСКИХ ПРАЗНИКА *)

На свету Петку.

Чистиньско си и тихано жиће
Заволела, стопама си Христа —
Свог женихa — следовала, пошла —
Да Његовим венчаш се ученьем —
И бла́го Му примила си иго,
Узевши га у младости на се,
А знамењем часнога си крста
Умноме се душманину мушки
Одупрла, оружала свагда;
Испоснички: молитвом, делањем
И капљама проливених суза
Страстима си угасила славна,
Преподобна Параскево, жаре!
Сад пред Христом у небесни' дворн'
С мудрим, врлим девама стојећи:
Моли Му се за нас грешне људе,
Који частан спомен Ти штујемо
И достојно, усрдно славимо!

На св. Димитрија.

Велику је одбрану у Тебн
Васиона, мученине, пашла;
Незнабошце побеђујеш, као
И Лијеву што си оно славно
Савладао, уништио гордост,
На борбу си учинио хра́брим
И слободним Нестора младића,
Тако, свети Димитрије, моли
За нас Христа Господа и Бога,
Да нам вељу Он милост подари!

На Арханђелов-дан.

Главне воће небеског војништва!
Ми — ка' удиљ недостојни људи —
Молимо Вас, да приносом топлих
Молитава ограде нам дате,
Да нас увек браните окрнљем
Неизмерне и свагдашње славе,
Чувајући тим свакога, који
Приљежно Вам припада и кличе:
Од сваке нас избавите беде
Као први од небеских сила!

На св. Николу.

Ка' правило вере и образац
У кротости, уздржању: пра́вог
Учитеља јавно је Тебе
И тим своме показао стаду
Онај, Оче, који над свим тварма
Највећа је истина и правда!
Тога ради смерношћу висока
И велика достојанства до́би,
А скромношћу богатство с небеса,
Свештеничка старешино! . . . Ти се
Моли за нас — за грешнике — Христу,
Да се спасу човечанске душе!

На св. Стевана.

Добрим си се делом и устанком
Истакнуо, подизао, први
Мученине, апостоле Христов!
Неваљалство варварских Јудеја —
Мучитеља обличио јеси,
А кад су Те побнле камењем
Безаконске и безбожне руке,
Примио си из десннце оне,
Што је горе на висини, венац.
Богу си се молио, кличући:
Опрости им, Господе и Боже.
Немој ово у грех им узети!

На св Василија.

По свој земљи на далеко Твоја
Проповед се распростпла широм,
А речи су примљене Ти свугде,
Јер си мудро научио људе,
Како треба да Господа љубе
Јестаство си разјаснио свему,
Свакој тварци на овоме свету,
Поред тог си обичаје саема
Улепшао, украсно редом,
О, побожни, преподобни Оче!
Моли, царско освећење, као
Што Ти име казује и значи,
За нас грешне Спаситеља Бога,
Да избави човечанске душе!

*) У 39. броју овога листа, на првој страни, у тропару „На малу Госпођину,“ у првом реду, треба у место речи *Мајко* да стоји *Богомајко*, што се овим исправља. Уреди.

На св. Јована и на Усековање.

Успомена праведника свагда
С похвалама православљана бива,
Али Теби, Протече, и само
Сведочанство Господње је доста.
Јер Ти си се показао збиља,
Да и од свих пророка си већи.
Кад, Јоване, достојан си био,
Да Онога крстиш у таласи',
Ког' су Они долазак предсказли.
За истину страдао си с тога —
И то Ти је радости донело:
Добре гласе да мртвима јавиш,
Да се Господ у телу показа,
Да узима грех васцелог света
И велике милости нам даје!

На св. Саву.

Наставниче православне вере,
Побожности, душевне чистоте,
Светилниче васелене, бајни
Владичански поносе и дико —
Задахнути од Божијег Духа
Преподобни и премудри Саво!
Све си красно просветио људе,
О, духовна свирало, учењем!
Моли за нас, моли Христа Бога,
Да се спасу од греха нам душе!

Пута, што нас уводи у живот,
Наставник си и учитељ био,
Уз то први престо̀ник а када
Први пут нам, светитељу, дођеш,
Свој завичај и земљу прòсвети,
Светим Духом породивши исти,
Као што су маслине у врту,
Тако своја у умном си рају
Освећена посадио чеда.
За то Тебе — поштујући као
Апостола, светитеља, Саво, —
Молимо Те, да се молиш Христу
Да нам веље милости подари!

На св. три Јерарха.

Као равни с апостоли' као
Учитељи свеколиког света,
Молите се Владаоцу свега,
Свију људи, да поклони мира
Васиони, а за наше душе
Да велике милости нам даде.

На Ђурђев дан.

Као сужних ослобађач, бедних,
Сиромашних бранилац, а слабих
И немоћних видару, лечниче,
Царски борче, победниче, свети
И велики мучениче Ђорђе!
Моли за нас Господа и Бога,
Да се спасу човечанске душе!

На цар-Константина и Јелену.

Твога крста кад ѝпази слику
Апостол Ти међ' цареви', Боже,
Када исту на небеси виде
И када је ка' Павао позив —
Не од људи — примио за свагда,
Престо̀ницу у руке Ти даде,
Да је чуваш у миру и браниш,
Молитвама Богомајке штити,
Јер се Она за нас грешне моли,
О, Једини, који људство љубиш!

На Иван дан.

Пророче нам и претечо славног
Христовога доласка овамо!
Ми, који Те љубављу штујемо,
Нисмо кадри одавати хвалу
И славу Ти, ка' што ваља, треба,
Јер мајчином нèродством се заједно
И очева разрешила нèмост
Твојим славним и часним рођењем,
А за тим си Божијега Сина
Ваплоћење казивао свету!

На Петров-дан.

Први међу апостоли, целе
Васионе учитељи, свега,
Свију људи Господару — Богу —
Молите се, да мир свуд по земљи
Милост нашим душама подари!

На св. Илију.

Анђео је у телу, а основ
И потпора пророцима, други
Претеча је доласка Господњег
Свети славни Илија. — пославши
Са небесне висине благодат;
Милост Божју Јелисију даде,
Да болести одгањати може
И чистити прокажене . . . с тога
И своје ће поштоваче крепко
Од болести увек да исцели!

Иван М. Поповић.

*

ЗНАЦИ ПРАВЕ ХРИСТОВЕ ЦРКВЕ.

(Против учења Вл. Соловјева.)

(Наставак.)

Г осп. Соловјев, као дилетант у богословским питањима, бранећи латинско учење о главенству папином, — или не схваћа, или намјерно не примјећује оног протусловља, које постоји међу назорима цркве православне — с једне стране, и назорима цркве латинске — с друге стране, у питању о међусобним односајима пастира и свјетовњака и о односајима и једних и других према Христу.

Разјашњујући у својој књизи потребу видљивог главенства за цркву васионску, г. Соловјев не пориче непосредног и правог дјејства Христа Спасителја на вјерујуће, но, спуштајући га до *минимума*, сву моћ цркве ставља у руке једног људског посредника између ње и Христа, т. ј. у руке римског Епископа. Он пише: „У колико се ствар не тиче свемогућства божјег, које би могло спољашним начином потчинити људе истини и правичности, већ се тиче божанствене љубави, у којој човјек суделује, покоривши јој се слободно, — то се *дирекшни уплив божанства* мора довести до *minimum-a*.“ Он, како се чини, готов би био сасвим га одстранити, — али му је немогуће само с тога, што је „сваки човјек нестална, те се сам по себи не може одржати у стално-прогресивном односају према божанству“.[29]) Он тврди одлучно, да „Богочовјек, узевши смјерни облик у свом оваплоћењу, није желио да управља директно и људским друштвом, својом божанственом силом, него је нашао за сходно употријебити, као обично посредништво свог социјалног уплива, облик јединства, које је већ постојало у роду људском — свјетску монархију, — а на име у Риму, замијенивши династију Јулија Цезара — врховног првосвештеника и Бога — династијом Симона Петра, врховног првосвештеника и *служитеља слугу божијих*.“[30])

„Христос, по учењу г. Соловјева, не управља Сам видљивом црквом, већ кроз апостола Петра; бесмртни дух овог блаженог апостола служи за невидљиво оруђе Господње у његовој управи видљивом црквом.“ „У Петру је скупно Господ сву суму (depôt) цијеле врховне васионске цркве. С тога као што Сам Христос остаје тајанственим каменом цркве, — исто је тако Петар у својим прејемницима други камен правог социјалног хришћанства.“[31]) Потреба тога камена види се отуда, „што као да је јединство вјерујућих немогуће, јер идеално начело непосредне добровољне и постојане једнодушности на несрећу (?!) стоји над данашњим човјечијим условима (опстанка),[32]) што је сагласност сабора, па била та и васионских, увијек сумњива,“[33]) и слично. С тога се он и смије православном положају, како га је дивно протумачио Хомјаков, да се „јединство цркве опредељује благодаћу, која, да би проникла људе и преобразила их у цркву божију, захтјева од њих вјерност оној предању, братској љубави и слободну сагласност њихових посебних изјава.“ — „Шта се може рећи проти таком идеалу?“ пита он иронички. — „Који би то римски католик, кад би му показали цијело чо вјештво, или већи дио његов, проникнуто божанственом љубави и братским милосрђем, и које има једну душу и једно срце, и које на тај начин стоји у слободном и сасвим унутрашњем јединству, — који би то римски католик, велим ја, хтио придавати таквом друштву спољни и обвезни авторитет оне религиозне власти? Постоје ли гдјегод паписте, која предпостављају, да је херувимима и серафимима нуждан папа ради управе?“ и т. д. (L. 1. ch. 5. 35—6.)

Све је то јако смјело, одлучно, оштро, али се не може рећи, да је и основано. Да би оцијенили измишљотине Соловјева како треба, доста је да наведемо учење светога апостола Павла о цркви у посла-

[28]) L. 2. Ch. VII. p. 141.

[30]) p. 143.

[31]) p. LXVI. p. 150. 106. 103.

[32]) p. 123.

[33]) p. 93.

ници Ефесцима. Апостол не спомињући ни једном ријечи о каквој год монархичној власти у цркви, говори врло јасно и одређено о духовном јединству вјерних, које се код људи цијени по врлини њиховој, као: вјерношћу хришћанском позиву, понизношћу, кротошћу, стрпљењем, трпећи један другога у љубави, стараћем да се одржи јединство духа у свези мира, — а код Бога у јединству Његова тијела и рада: један Господ, једна вјера, једно крштење, један Бог и Отац свију, који је над свима и кроза све и у свима нама (Еф. 4. 1—6). Апостол говори даље о лицима, којима је повјерена управа цркве, — па и у тој прилици не говори ни једном ријечи о монархији. „Господ је поставио једне апостолима, друге пророцима, друге јеванђелистима, неке пастирима и учитељима,“ — зашто? „Да се свети приправе за дјело службе на сазидање тијела Христова,“ — докле? „Докле достигнемо сви у јединство вјере и познање сина Божијега, у човјека савршена, у мјеру раста висине Христове: да не будемо више мала дјеца, коју љуља и заноси сваки вјетар науке, у лажи човјечијој, путем пријеваре; него владајући се по *истини у љубави* да у свему узрастемо у Ономе, који је глава, Христос, из којега је све тијело састављено и склопљено сваким зглавком, помажући један другом добро по мјери сваког уда, и чини да расте тијело на поправљање самога себе у љубави“ (ст. 11—16). И тако, љубав је — биће унутарњег живота цркве.

Одбацујући, или игноришући апостолско учење о слободи и љубави у цркви као неопходним условима њеног јединства и опстанка, автор пада с друге стране у нову погрјешку: он мисли о папи онако, како ми можемо мислити само о Христу, приписујући папи такве црте, које по нашој науци приличе само Христу. Он мисли, да је за васионску цркву нужна *особа*, која би била носиоцем *васионске објективне истине*, и кроз коју би ми могли упознавати истину. — особа која би собом представљала цијело човјечанство, и с којом би наша лична воља била сагласна, у којој би ми могли љубити цијело човјечанство (р. 114—116). По нашем православном учењу, таква особа може бити и јест само Христос, наш Спаситељ а по г. Соловјеву, — нико други, већ само *папа*. „Они, који премда желе да оснују цркву на љубави, ипак они, али виде васионско црквено јединство само у предању, кристализованом и већ у 11. вијеку лишеном свију средстава, да се стварно прикаже, — ти би морали сјетити се, да ипје могуће љубити живом и стварном љубављу археологичко сјећање, удаљени факат, који је, као и седам васионских сабора, непознат маси и има значаја само за учење. (Автор, као што се види, мијеша овдје живу вјеру у Христа са учењем о Њему, које се сачувало у цркви и писменом и живом предању, — на тој смјеси и оснива се његов чудни, — да не кажемо нешто горе — приговор!) Љубав према цркви има реални смисао само код оних, који признају да има у цркви живи представник, заједнички отац свију вјерујућих, кога је могуће љубити као оца у породици, као главу државе.“[34]) На тај начин, у мјесто да учи, да смо дужни и да можемо љубити човјечанство само у Христу и кроз Христа т. ј. силом Његове благодати, — као што ми учимо — г. Соловјев објављује ново учење, да смо ми дужни и да можемо љубити човјечанство само у папи и кроз папу. Таква проповиједјест отворено одрицање главенства Христова, живе вјере у Њега и спасителне љубави према Њему.[35])

[34]) p. 118.

[35]) Напедимо још једно мјесто, како учи г. Соловјев о Христу Спаситељу; он пише: Темељ цркве — говорећи у оном смислу, — то је сједињење Божанства и човјечанства. Тај темељ ми налазимо (није ли боље рећи: имамо?) у Исусу Христу у колико (?!) Он непостасно сједињава божанственост с непорочном човјечијом природом. Тај темељ налазимо ми исто тако и код сваког правог хришћанина, у колико се он сједињава с Христом — у тајнама, ријечи и добрим дјелима. Али зар ми не видимо, да су та два вида јединства међу Божанством и човјечанством још *непознута* (?!) ради устројења једнога тијела цркве, у најужем значењу те ријечи, — цркве, као друштва социјалнога, историчког. Васиљевље Сина божјег је *недовршени* факат и никако *социјално* принципи; и једнствени религиозни живот исто је тако непотпун, да би постао темељем хришћанскога друштва: може се живити свето, па ипак остати у пустињи (Не мисли ли автор, да хришћанин, живећи усамљен у пустињи, живи ван цркве?) И ако тим не мање постоји у цркви, осим живота тајанственог и индивидуалног, још и живот *социјални*, — то је, без сумње, неопходно, да тај социјални живот има одређени облик, основан на принципу јединства. Доста је навести ријечи ев. Ап. Павла о цркви, па да се опази ништавност ових и сличних измишљотина ауторових.

А да би објешњени читаоци могли лакше схватити и

Из цијелог умовања г. Соловјева, изнодимо ми слиједеће. У цркви су васпоиском два темеља, један — тајанствени, а други — реални, — два Христа — један на небу, а други — на земљи, — два управитеља — један невидљиви, а други — видљиви, први доводи до minimum-а своју моћ у животу вјерујућих, а други — наоружан је свом могућом пуномоћи и отворено показује своју нетемаљску моћ. Исто тако постоје у цркви и два Духа: један — Дух божији, — о ком се истина не спомиње ни једном ријечи у спису његову, али се присуство његово, без сумње, признаје у цркви, — а други — дух створени, о ком се говори врло много: један је Дух Христов, — други — дух Петров, — један је заједнички свима и који живи у свима, — а други — специјални, — дух, који живи само у Риму, у прејемницима Петровим, које је, по ријечима г. Соловјева оруђе Христово у управи црквеној.

Како ко воли да мисли, али тако учење може се назвати не иначе, него *прикривеним невјерјем*. Отуда се види да автор, премда, као што се чини и исповиједа *да је Христос у цијело доцао* али у самој ствари показује тако превратни правац мисли, који може имати за свој почетак само духа лажи и обмане.

III.

Треће средство, којим се може распознати истина од заблуде, јест непрекидност црквенога предања и сравњење с њим овог или оног вјероисповиједања. Под црквеним предањем разумијемо ми са спољашње стране, не какве год предањем сачуване мјестне бајке о чудесима светих и др., него оне основе вјероучења, управе и богослужења, које су положили још апостоли за темељ живота и напретка цркве, а с унутрашње стране. — јединство Духа Христова у цркви које се вјерним непрекидно саопћава у тајнама и које се чува њиховим светим животом.

Непрекидност предања тијесно је спојена са непрекидношћу јерархичке апостолске службе. Свети оци и учитељи цркве увијек су тумачили предање у вези са непрекидним прејемством апостолскога рукоположења. Св Иринеј пише: „Ако би се појавио спор о каквом год важном питању то зар се не би пристојало обратити се на најстарије цркве, којима се обраћаху апостоли, да од њих сазнамо, колико је истине и вјере у предлежећем спору. Шта би, да нам нису апостоли оставили списа? Не би ли требало пратити поредак предања, које је предано онима, којима су они повјерили цркве?“ — „Хоћете ли да задовољите своје љубопитство, — наше савременик Иринеја Тертулијан, — а ви посјетите апостолске цркве, гдје још и сад стоје на пређашњим мјестима катедре Апостолске, гдје би ви, слушајући читање подлиних њихових списа, помислили, да гледате њих саме, да слушате њихов глас. Налазећи се близу Ахаје, видили би Коринт; у Македонији видили би Филипи и Тесалоник; у Азији — Ефес. Приближујући се границама Италије сусрешћете Рим с његовом црквом, на које се и ми у нужним случајевима обраћамо. Срећна је црква, гдје су Апостоли пролили и науку своју, и крв своју, гдје је Петар био разапет, као и Господ његов, гдје је Павлу била глава одсјечена, као Јовану Крститељу, гдје је Јован Богослов, изишавши из бурета, наливена кипећим уљем, здрав и неповријеђен, осуђен био у прогонство на оток Патмос.“

Касније, кад се је црква раширила, и кад су апостолске катедре заузимали лажни пастири, показала се потреба, да се наведено средство, ради познавања истине од лажи, изрази мало друкчије, а то је и учинио Викентије Лерински који је живио у V. в. „У самој цркви, — пише он, — треба се сасвим држати онога, у што су вјеровали *свуда*, у што су вјеровали *свагда* у што су вјеровали *сви*; а то с тога, што је то у самој ствари и у правом смислу *васпонско* као што показује и значење те ријечи, пошто, у колико је могуће, све обухвата. А тога ћемо се, најпослије, правила држати под условом, ако се будемо држали *свеобћенштости, древности* и *сагласности*. Држати се *свеобћенштости* значи

општинити систему папизма и лажно мудровање Соловјева, препоручујемо им да прочитају у роману Достојевскога „Браћа Карамазови“ главу: „Велики инквизитор“; у њој се јасно карактерише суштина папизма.

признавати за праву само ону вјеру, коју исповиједа цијела црква на цијелом земном шару; држати се *древности* значи не одступати ни у ком случају од оног учења, кога су се без сумње држали наши свети оци и претци; држати се, најпослије *сагласности* значи примати у древности само она одређења вере, којих се држаху сви или у најгорем случају — сви пастири и учитељи“.

Кад би се појавила нова учења и образовала нова друштва, која се одвојише од васионске цркве онда би св. оци од мах употријебили изложени начин распознавања лажи и изобличили би ју; сваку новост, која би мирисала на одјељење називаху *јерес* а новоустројено друштво — *јеретичким* или *расколничким* показујући уједно, да је већ сами назив новог учења или друштва по њихову родоначелнику очита свједочба неистине и заблуде.

Примјенивши ову црту новости црквеним друштвима, која сад постоје изван свете православне источне цркве, лако ћемо познати њихову неправилност. Тако, наши расколници, који се одијелише од васионског свештенства ради обреда, не сачињавају цркве, јер су уништили непрекидност свештенства Не сачињавају цркве, ни друштва протестанска јер одбацују у принципу свештенство, као тајну, која води свој почетак од Апостола, одбацују и црквено предање које стоји у непрекидној свези са прејемством апостолскога руконоложења.

Исто се тако просто и очито открива неправилност и латинске цркве Премда она чува непрекидност апостолског руконоложења али је у својој дисциплини и црквеној пракси нарушила црквено предање и има неоспорни биљег *новшшше*, јер постоји као засебна црква послије раздјељења црквеног, а особито у тамном средњем вијеку наше историје. Тако учење о *главенству папе* почело је озбиљивати од оног доба, како је основана нова столица римске империје — Цариградска, проглашујући се, као *система црквеног апсолутизма*, у лицу паше Николе I., у другој половини IX. в. (што је и дало повода првому сукобу римске катедре са Цариградском, која остаде вјерна васионском предању), и најпослије у лицу Инокентија III. достиже врхунац свог развића. Учење *Филиоуе*, спојено са именом блаженог Августина, доби почетак свој у Шпанији у VI. веку, за тим у почетку IX. века прениоси се у Француску (Карлом Великим), а у почетку XI. века (год 1014 или 1015 г.) под притиском Германског императора, почиње се употребљавати у самом Риму и постаје догматом латинске цркве. Опријесници, које негда употријебљаваху јеретици Евијонити, а за тим Аполинаристе, почеше улазити у обичај на 100 година прије, него се породи спор због њих, и у XI. веку послужише коначном раздјељењу црквама; целибат, за који су се борили особито у с сверној Африци (гледај 4. прав. Картагенског сабора) постаје законитим при Григорију VII. на сврштетку тога вијека. Крштење свршавано је обливањем место погружавањем, причешће под једним видом хљеба и лишавање мирјана чаше, учење о о чистилишту о задовољштини и индулгенцијама — све ове и сличне особине латинске цркве јесу плод тамних вијекова. А у то вријеме у јужној Галији положен је био почетак догмата о непорочном зачећу који је тек у наше вријеме (г. 1854) коначно утврђен. А томе времену односи се и почетак учења о *непогрешивости папе*, које уз помоћ Језуита бива коначно утврђено на Ватиканском сабору. Најпослије, средњем вијеку односи се почетак и развитак саме богословске науке латинске цркве, с њеним схоластичким методом, с дијелектичким начином мишљења, с њеним полу пелагијанским погледом на природу човјека и с њеном казуистичком нравствености. Као што је познато, богословска се наука развила под утицајем философије, а посебице дијалектике Аристотелове, у кога су онда скоро исто тако вјеровали као и у св. писмо. На тај начин, све особине римске цркве, којима се она разликује од источне сложене су у средњем вијеку из помјестних предања а без икакве свезе са источном православном црквом.

(Настављће се.)

ЈОШ КОЈА РЕЧ У ХАТАР

ШТО СКОРИЈЕ ОСТВАРЕЊА ОПШТЕГ ЈЕРАРХИЈСКОГ ФОНДА

за свештеничке удовице и сирочад.*)

Било би нам било, кад би у овоме листу на скоро напши и из других крајева наше Митрополије, који глас у прилог овој нашој општој, живој жељи и потреби“.

Овако је завршио преч. г. *Ник. Косановић*, пишући у 6 бр. „Срп. Сиона“ о некој потреби и нужди *„општег јерархијског фонда за свештеничке удовице и сирочад“*; овако рече позивајући остало свештенство и све позване, да поради, како би се што пре доскочило овој неоспорној потреби, овој прекој нужди, која већ није више за одлагање; како би се колико толико помогло сиротама и удовицама свештеничким. Г. прота је увидео, да је већ крајње време наступило, да се оним свештеничким сиротама помогне, које су, оставши иза свога ранитеља и бранитеља, без крова и кућишта, без игде ичега, изложене свакојаким бедама и невољама, које се доста често а на срамогу нашу, пред очима нашим догађају; невољама, које над видимо морамо или да од срца жалалимо, или да се згрозимо, а у образ нам и нехотице удари румен: нисмо ли можда сами томе криви! С тога је врло уместан *„ваш“* г. проте, — и за то нека му је хвала!

Г. прота се дакле сетно наших сирота, нацртао је у неколико нужду и потребу „општег фонда,“ покренуо је дакле ово велеважно питање — па шта онда? На овоме не би требало, не би смело даље да остане! Јер ако допустимо и на даље, да нам сироте наше пропадају, да се после нас потуцају од немила до недрага, да траже милости можда у горих од себе, онда нисмо достојни да се супрузима, да се родитељима — старатељима називемо; црвенило стида треба да нам уђе у образе, кад нисмо кадри, да се побринемо за своју породицу још ни онда, кад то чине већ и они сталежи, који много ниже од нас стоје. Истина има и таквих свештеника, који ће своју породицу после себе оставити добро ситуирану, да јој неће бити потребе тражити туђе помоћи и припомоћи. Али рецте ми: колико их је таквих? Свакојако биће их мален број. Сваки данас већ зна, како је паше свештенство наплаћено: једва да се може — да речем — пристојно живети, готово животарити, и то док је још свештеник жив, а кад овај једном умре, онда ти је, мал' те не обично, јад и чемер.

Сваки тешко данас уштеди коју пару, па није то лако ни свештенику.

Према оваком стању ствари на срце треба метнути нашим посланицима на народно црквеном сабору у Карловцима ову ствар, јер нема ваљда данас ни једног нашег свештеника, који не би увидео преку потребу оснивања споменутог фонда.

Свештенство плашчанског протопресвитерата најживље ваљда осећа ту потребу, с тога и подижу ено свој глас у сасвим оправданој жељи; али немојмо мислити, да је то потреба само њихова; не, будимо искрени и отворени, па признајмо, да је то потреба *општа*, жива је то потреба како за свештеничку сирочад у Лици и Крбави, тако и у „богатој“ Бачкој и „плодном“ Банату; у истом облику потреба се та јавља, како у нашим најсиромашнијим, тако и најбогатијим крајевима; јер ништа не помаже свештеничком сирочету, ако је околина, у којој је отац његов живео, богата, кад оно нема нигде ничега; мало ће користити сиротој удовици која је уз то са ситном децом остала, сјај и богатство њених и њезиног мужа пријатељâ, јер мора ли у њих помоћи тражити, тешко да јој сваки, па још с презором и потсмехом, неће окренути леђа; и онда кукавна удовица шта ће и куда ће, већ или у — манастир, да буде куварица, или, што је још црње и горе, у — свет, па да буде туђа шивља и прања. Шта пак од деце у таким случајевима

*) О потреби оснивања *„општег фонда за свештеничке удовице и сирочад“* и о начину како да се исти установи — писано је већ у овоме листу. Но због велике важности овога питања сасвим[а]вано и овај чланак.
Уредништво.

бива, да и не говорим, појмићете сами. Или мислите, да није тако?

Онда хоћемо да сакријемо истину.

Та сваки од нас, ако се само мало хоће да сећа, знаће по неки пример, да је ова или она сирота попадија са 4—5 а и више деце отишла у ову или ону варош да држи ћаке и да на тај начин себе и своју сирочад захрани. Једна ли јој храна! Горак јој живот! Не, није то живот, већ робовање! Сам пак могао бих прстом показати на свештеничку удовицу, која је у манастирској кухињи уточишта нашла, могао бих именовати попадију, која се већ неколико година као обична послужитељка мучи, да истраје у борби живота. А о свештеничкој сирочади да и не спомињем, јер ту би, канда, нашли још на гору, црњу и жалоснију слику. Доста је кад кажем, да бих могао именовати неколико конкретних случајева, који би могли ваљда и у најтврђег човека изазвати осећај дубоког сажаљења.

Да нема више ни једног нашег свештеника, који не би увиђао и осећао потребу оснивања удовичког фонда и да је то ствар заиста важна и пречна за све крајеве наше Митрополије, показује већ и та околност, што се за њу заузимају и подижу свој праведан глас и они, којих се то највише тиче. Ено нам гласа једне честите попадије из Бачке, у 8. бр. овог цењеног листа, која онако енергично позива свештенике-посланике на нашем народно-црквеном сабору, да не пропусте заузети се за оснивање свештеничко удовичког фонда. И праведан јој је захтев, јер небројено разлога у корист тога захтева говоре. Начин, који она за постигнуће цељи предлаже, истина мало је општар, али може бити пробитачан.

Даље, да је овај захтев оправдан, између осталих сведочи још и та околност, што видимо и знамо, какве благодетне последице има овакав фонд у Архидијецези. Свештеници тамошњи могу у том погледу бити спокојни. Не са једном удовицом отуд разговарао сам о тој ствари, и свака од њих није могла довољно да се нахвали овакове институције; обично би завршивале: Верујте, да би зло било, кад неби „овога“ (из фонда припомоћи) било. За то признајмо, да је већ једном дошло време, да се у тој ствари нешто поради; крајње је време већ и за то, што видимо, да се сви сталежи брину и старају, како ће што боље да осигурају егзистенцију своје породице, дочим наше удовице остављене су на милост и немилост судби, упућене су, да понижењем свог угледа и сталежа зарађују себи кору хлеба; наша деца без потпоре, без помоћи, без хране и обране потуцају се по свих небелих вегетирају, животаре, а свршетак им је обично — жалостан — један.

С тога не треба, не сме, овако даље да буде, јер онда су нам слаба брига наше жене и деца, а њиховом бедном и жалосном стању само смо криви ми, наш немар и нехат! Прегнимо дакле сви својски око ове важне а корисне ствари, с тим чврстим уверењем, да ће „општи јерархијски фонд,“ та благодетна институција, ако се оствари, многој удовици горку сузу убрисати, и не једну сироту од пропасти избавити.

Особита одговорност у том погледу пада на наше свештенике саборије. Идуће саборске сезоне они треба да покажу, да им добро и опстанак свештеничких сирота на срцу лежи.

Као околност која је врло поспешна овој ствари од оваког замашног значаја, јесте то што сам са једне — могу рећи — поуздане стране извештен, да је Његова Светост Патријарх Георгије истој наклоњен, и да је вољан исту потпомоћи. Ово је један и то знатан корак ближе цељи. С тога баш треба и ми да прегнемо, јер намеће се питање: да ли ће св. Патријарх сам ту ствар хтети покретати, ако ми ако позвани, за њу будемо показали мало воље и мара?

Пречасни г. прота Косановић први је повео реч у овој ствари, а он је и посланик на нашем народно црквеном сабору; можемо се дакле надати, да ће он ово врло важно питање и пред сам сабор изнети. Не мање падати се је, да ће и сабор озбиљно схватити значај и важ-

ност оснивања „општег фонда за свештеничке удовице и сирочад“ и хтети и моћи наћи начина, како да се овој прекој и неоспорној потреби што пре задовољи. Сабор би тим актом својим показао, да дужност своју савесно врши али би уједно решењем и само тог једног питања великих заслуга стекао.

Много значи сироту утешити!

У *П.* (Бачка) 1891.

А. Т.
парох.

ШТА СМЕ — ШТА НЕ СМЕ БИТИ?

Пише **Марковић-Ердељан,**
свештенички кандидат.
(Наставак.)

У 38. броју овога листа рекао сам, да се и код нас много што-шта увукло, што црквено право најправедније осуђује.

Многи од наших свештеника који су на првом месту позвани, да поверено им стадо најсавесније образују у св. православљу — не врше како би требало своју дужност! Јер се код њих опажа толика равнодушност и немарност према светој нам цркви, да већ и обичном грађанину пада у очи, а камо ли заинтересованом човеку. — Споменућемо само, како многи ни своју рођену децу не изводе на прави пут, што је дужност и најобичнијег хришћанског родитеља, а камоли једног свештеника. Је ли могао и хтео загрејати младјано срце — своја сина или ћерке — љубављу према драгој нам вери такав немарни свештеник-отац, који свој очински благослов најравнодушније даје својој деци, да могу ступити у свети брак са иноверним? Могу ли имати такови младенци љубави, пожртвовања за своју св. веру? А шта тек да кажем о оцу-свештенику који за љубав ма какове околности или тричаве користи дозвољава православном члану, да се са којом иноверном или иноверним у туђој цркви по њиховим обредима венча? Питао се или не, осуђивао их или не — све једно, . . . јер што се збило, више се не поврати; а да се у будуће тако што не би понављало, ваља имати на уму картагенског сабора 21 во правило, које строго забрањује, да деца клирика ступају у брак са неправославнима!

Ма из какове околности и интереса потицао такав тужни појав не може га оправдати ништа и само је од штете друштву верних; с тога треба сваки свештеник добро да пази на то и да у будуће према таковој појави не буде више равнодушан —

Нами је добро позната историјска чињеница, да нашем народу никаква сила, никаква страна пошлава не може толико да шкоди — колико рђав пример његових првака. . . . Свима нам је добро познато, да се тим путем највише увлачи туђинштина и да је то најубитачније оружје по чистоту св. православља. . . По мом скромном мишљењу држим, да баш — данас слабо уважено — свештенство треба да је луч, који око себе у ваздуху све, што је по плућа шкодљиво, сагорева, а никако да са својим чистим пламеном кужи завек потребни ваздух. . . . Просто, свештеник треба да је јединица, који ће сваког — њему повереног — свагда и у свему на прави пут извести.

Да ли ће свештенство признати овоме какову вредност или не — не знам! Али толико могу тврдити, да им у будуће јаче ваља мотрити на овакове појаве и отклањати сваку штетну последицу о чему треба и сами да се увере из ниже наведеног мог сопственог искуства. . .

Једном приликом чујем, да ће се неки обичан човек световњак венчати са неком римљанком и то још у римској цркви. Пошто је исти био мој школски друг из основне школе, покушам срећу да га одвратим

и уједно приволом да се са истом у нашој светој цркви венча. . . Ма што сам употребио сву своју умну снагу ма што сам га одушевљавао са нечувеним самопрегорењем наших прадедова што су га поднели за љубав св. православља. . . ипак одговор беше увек један те један, и то онако преко пола усана: Ех. то је све лепо, ал` кад може попи син, и кад за њега није то никакав грех, та ваљда баш неће ни за мене бити!

Зар није то верна имитација равнодушног и немарног свештеника, који је приликом давања дозволе помишљао у себи: вера је вера?

Марљивом пастиру стада божјег жао ће бити и за једном изгубљеном овчицом; а савесном довољан ће бити и овај један разлог —

Од неког времена опажа се нова појава, а на име — да се православни богослови жене са члановима римске заједнице. . .

Тај поступак није забрањен, па услед тога не може се ни осудити, а нарочито ако се по прописима изврши. Но пре свега да видимо, шта се све тражи на да буде правилан

Прво и прво треба свештеник тврдо да се увери, да ли дотична женска из чисте љубави према православљу и њеном идеалу прелази у св. православље или пак ма из ког интереса: једном речју, мора најтачније испитати њене побуде. — За тим, ако су јој побуде искрене, — прима се она по одређеном пропису у православље, а у противном случају не. По примању православља сме јој се дозволити тек после дужег времена да ступи у брак, а никако одмах као што се ради, а то због тог, да се што већма утврди или боље рећи са свим увери о непобитности истина св. православља. — У оваком случају праведно се осуђује и строго забрањује свако брзање од стране свештеника.

Вршимо тачно наређења св. цркве, па се не бојмо рђавих последица!

(Наставиће се.)

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

— (**Освећење обновљене цркве у Митровици**) извршено је у недељу 6 (18.) октобра о. г. по напред утврђеном програму. Чин освећења обавио је врло свечано св. патријарх Георгије Бранковић који је од честитих Митровчана сјајно дочекан и угошћен. Чим добијемо опширнији извештај с тој свечаности, саопштићемо га у овоме листу. За сад само споменућемо, да је Његова Светост патријарх Георгије приликом освећења митровачке цркве на архијерејској служби произнео: протођакона, конзист. бележника и професора богословије г. *Германа Опачића* за патријаршијског *архиђакона*, а јеромонаха и подбележника бачке конзисторије г. *Лукијана Богдановића* за *протођакона*.

— (**Саборски одбор**) држао је у свом јесењем заседању кроз готово две недеље дана своје седнице, на је том приликом — као што смо у 39. броју јавили — довршио главни свој посао: *једнославни устројствени статут за уређење наше народно-црквене аутономије*. Но осим тога огромног задатка свога решио је саборски одбор још много других предмета, између којих саопштавамо ово: Обављени су избори *стипендиста* из разних завода. У стипендијско *заклади Ада Мовићевој* продужена и повишена је на 400 фор. стипендија: Душану Пелешу, свршеном правнику и Чедомиљу Павловићу, свршеном правнику, а само повишена Сави Путнику, правнику IV. године На упражњено место са 300 фор. изабран је Бура Грубор, слушалац филозофије у Загребу. — У *заклади* М. *Пушника* повишена је стипендија свој четворици досадањих питомаца, и то: Данилу Трбојевићу, филозофу у Загребу, Андрији Романићу, медику у Грацу, Душану Гершићу, свршеном гимназисти у Загребу и Душану Гајићу, гимназисти VIII. разреда у Карловцима. — У *заклади Сервијског* изабрани су са 105 фор. годишње: Тома Павловић из Панчева, Божидар

Ананијев из Вршца, и Петар Симоновић из Карловаца; промакнути су у виши стипендијски разред (са 157 фор. 50 н.) Бранислав Грчић, IV. године медик из Даља, и Милан Костић, гимназиста из Шида. У *Харишевој закладн* изабрани су: А. Митровић из Илока, слушалац дрво- и каменорезачке школе у Загребу, и М. Жупунски из Сивца, слушалац трговачке академије у Сомбору — сваки са стипендијом од 300 фор. — У седници саборског одбора од 27. септембра *изабран је* између пет компетената *једногласно за надзорника народно црквених добара* јеромонах *Гаврило Змејановић*, администратор манастира Крушедола, који је имао највећу квалификацију, јер је изучио аграрну академију у Алтенбургу. — Извештаји фискалови узети су на знање, и у смислу мњења фискалових донесене су односне одлуке. — Решене су многе молбе за *зајмове*, те је издато зајмова у износу до 50.000 фор. — Саборски одбор донео је одлуку и у погледу *зидања двора митрополита-патријарха*, на име: прихватио је за сад нацрт архитекта *Владе Николића*, по ком би нова зграда на спрат, 66—67 метара дугачка, стала 195.000 форин. Решено је, да се нацрт (т. ј. план) и предрачун изда на преглед и оцену стручној комисији, која ће се састојати из три члана: један члан из Будим-Пеште од стране кр. угар министарства, други из Загреба од стране кр. хрв. слав. земаљске владе, а трећи из Петроварадина од војничке управе. — Из јерархијског фонда одређене су *припомоћи*: Л. *Поњку*, протонамеснику у Т Кањижи 300 ф.; Ђорђу Вујићу, администратору парохије у Најфали јед. ред за свагда 200 фор; Александру *Грујићу*, док је на парохији у Рудни 100 фор. на годину; Димитрију *Малешићу*, пароху Буђановачком, годишње мировине 400 фор; Евгенију *Стефановићу* пароху ставромолдавском, 400 ф годишње мировине. — Одлучено је, да се позову *манастирске управе, које дугују манастирском фонду*, да плаћају камату. — *Представка монашког збора* о тражењу припомоћи за баршке школе и свештенство, поднеће се сабору. — На представку *стапарске општине* у погледу купо-продаје пустаре *Прекаје*, решено је, да се понуди 600.000 фор. — Дозначене су неколике плате и петогодишњи доплатци професорски; одобрено је неколико предујмова и до 20 закупних уговора о изданим *залишним сесијала парохијским* под закуп. Том приликом уверио се саборски одбор, да се на многим местима издају те залишне сесије тако рећи у бесцење под закуп; да неки протопресвитери трошкове и издатке око тога издавања доста високо рачунају; да плаћају неке писаре при испуњавању бланкета и т. д. На то је решено, да се такве пристојбе неће уважити, а дневнице ће се само до 3 фор. одобрити, подвоз пак по тарифи. — Седнице саборскога одбора трајале су у овом заседању 11 дана. — Осим организационог статута, око којег је трајало расправљање пуних осам дана, свршено је близу 240 предмета. — Решено је још, да се организациони статут штампа и пошље члановима одбора петнаесторице, који би се имао сазвати после седнице св. Синода.

— (**Избор двојице свештеника у Жабљу.**) У недељу 29. септембра о. г. изабрани су под руководством проте новосадског г. Милана *Јовића* као конзисторијалног изасланика, *за систематизованог помоћника* у Жабљу г. *Павле Алексијевић*, досадањи администратор; и за протопресвитерског *капелана* г. *Василије Јојкић*, свршени богослов.

— (**Избор пароха у Пирошу.**) Јављају нам, да је у *Пирошу* изабран једногласно за пароха г. *Петар Костић*, дојакошњи протопресвитерски капелан у Н. Саду. Избор овај руководио је конзисторијални повереник г. Милан Ђирић, прота новосадски.

— (**Георгије Видицки**) *привремени бележник епархије шемшварске*, ступио је 22. сент. о. г. у манастиру Бездину у *монашки чин*. „*Врмачки Гласник*“ јавља, да је исти 3. октобра о. г. рукоположен за ђакона и „да као такав одлази у Карловце да слуша богословске науке, које ће после као питомац Његове Светости продужити у иноземству. Видицки је свршио права и положио један строги државни испит. На место његово враћа се за конзисторијског бележника г. *Пера Милић*.“

— (**Душан Ружић**) *свршени богослов* из В. Бечкерека, послан је од Његове Светости патријарха Георгија, да се усаврши у богословској струци на богословском факултету у *Јени*, у Немачкој

— (**Георгије А. Николић**) *свршени богослов*, отишао је такођер у *Јену*, да изучава богословску науку.

— (**Српска учитељска школа у Сомбору**) започела је 2. септембра о. г. школску годину

1891—92. На малу Госпојину држано је свечано призивање св. Духа, а по том је другога дана отпочета редовна настава у свима разредима. У учитељску школу уписало се ове године: У I. разред 20 мушких, 44 женске, свега 64; у II. разред 24 мушка 41 женска, свега 65; у III. разред 26 мушких, 24 женске, свега 50. И тако има ове године у сва три разреда 70 приправника и 109 приправница, а укупан је број 179. — Прошле године било је уписаних 72 мушка и 87 женских, свега 159. — Из овога се види, да се број приправника са 2 умалио, а број приправница се 22 умножио. Ове године има на овом заводу највећи број ученика од како та учитељска школа постоји.

— (**Одбор за издавање „Књига за народ“ на задужбине Петра Коњовића**) *што стоји под управом „Матице Српске“*, држао је 20. септембра о. г. свој састанак, на коме је ово решено: Примљен је, на основу оцене А. Сандића, спис: *„Достојевске басне“*, које је одабрао и за народ уредио Тихомир *Остојић*, а писцу је одређено 12 фор награде по штампаном табаку. — Дело Симе *Матавуља*: *„Бока и Бокељи“* издано је на оцену др Ђорђу Дери. — На основу оцене дра Ђ. Дере није примљен спис: *„Жена“*, који је по Смајлсу за српски народ написао Јован *Добријевић*.

ЧИТУЉА.*)

(† **Јован Радић, јубиларни парох суботички.**) 24. септембра о. г. у $4^1/_2$ сахата у јутру издахнуо је у 77-ој години живота свога у кругу драге му породице јубиларни парох суботички *Јован Радић*. Покојник беше један од оних ретких старијих свештеника, који се интелигенцијом, темељном стручном спремом, светским образовањем и ревносним вршењем свештене своје службе одликују. Осим тога, покојник беше чувен са своје проповедничке способности и вештине, коју је он све до смрти своје марљиво неговао и усавршавао, тако, да је након њега остало у рукописима оригиналних и прерађених проповеди толико, да би једва стало и у четир новеће свеске, и које покојник ли из скромности своје није штампао и на јавност издао. У церемонијалном вршењу наших црквених обреда уживао је, те због тога свака служба његова беше свечана и импозантна. — Политичке покрете радо је пратио, али се јавно никада не хтеде истицати из начела, што је као свештеник хтео са свима у љубави да живи. Љубазно и учтиво његово понашање стекло му је општу љубав, поштовање и уважавање, што се најбоље могло видети при погребу његовом, на ком присуствоваше мноштво његових поштовалаца без разлике вере и народности, стања и сталежа. — Родио се у Суботици 23. фебр. 1815. год. Родитељи му беху угледни грађани и трговци Атанасија и Катарина рођ. Лудајићева. Основне школе и гимназију свршио је у месту, мађареко право у Кежмарку и Епер јешу, а богословију у Ср. Карловци. 1838. године оженио се са Јерн таданьег Вел. Бечкеречког проте Пере Цветковића. исте пак године лицем на Божић митрополит Ст. Станковић рукоположи га у Ср. Карловци за свештеника, и као такав оде тасту свом у В. Бечкерек за капелана, где је провео 9 година. По том га тадањи епископ темишварски, Пантелејмон Живковић — који га је, са ревносног вршења свештене своје службе и проповедничке вештине год. 1848. одликовао црвеним појасом у својству протопр. намесника, — пошље за администратора у Црњу, где је до 1853. год. био, када га је суботичка општина за пароха свога једногласно изабрала; и од то доба па све до смрти своје делао је у општини суботичкој на опште задовољство. Више од 30 година делао је и као катихета у просветним заводима овдашњим, где се као марљив поборник хришћанске науке и морала одликовао. — Пре седам година на сопствену жељу доделн му преч. консисторија личнога спомоћника. — Год. 1888. лицем на Божић као на дан, када му се навршило *50 година службовања*, држао је *свечан јубилеј*, којом приликом је од свију поштовалаца његових срдачно поздрављен био. — Након себе оставио је троје неутешене деце, два сина: *Дра Ђорђа Радића*, чувеног поборника пољопривреде, познатог српског књижевника и професора; даље доктора целокупне медицине Перу Радића, чувеног специјалисту у зубним болестима; једну кћер Катицу, и петоро унучади — Погреб покојников обављен је на нејсвечанији начин. У четвртак т. ј. 26 септембра у 9 сахата пре подне свештенство пренело је тело покојниково из дома његова у цркву. Пре онела свршена је св. литургија, на којој се о причастному овдашњи

*) Да бисмо могли у овој рубрици достојно испратити на онај свет сваког преминулог свештеника, молимо лепо пријатеље овога листа, да нам сложите смртне случајеве, који се догоде, и да напишу по коју реч из живота дотичног покојника. Уредн.

капелан Светозар *Димитријевић* опрости у неколико речи са покојником После свете литургије отпочело се тужно али свечано опело, на ком је одмах после другог евангелија високопречасни гос. *архим. Љубомир Кујунџић* изговорио дивно, пуно хришћанске утехе *надгробно слово*, изговорио га је тако осетљиво, с таким саучешћем, да је сваки, слушајући га, мелема у тузи за великим губитком нађи могао. По опелу, понесе тело покојниково вечној кући уз тужну песму великог канона свештенство, а за тим носише га на изменце одборници и трговци овдашњи. Спровод овај жалосни пратише: школска омладина са наставницима њиховима; православна местна општина са председником г Милом Милосављевићем на челу јој, разне корпорације и представници појединих местних власти и звања, и мноштво верних, покојникових пријатеља, познаника и поштовалаца. Овдашња срп. певачка дружина складним и умилним појањем, како о св. литургији и опелу тако и путем до гроба увеличаваше ову тужну свечаност. — Као врлом свештенику, искреном пријатељу, узоритом оцу, у вељој жалости нашој вапијемо ми: лака ти, оче, црна земља била и вечита успомена међу нама!

У *Суботици* 30. септ. 1891. год.

С.

РАСПИС НАГРАДА.

„Матица Српска“ расписује *из задужбине Јована Остојића и жене му Терезије роб. Зозукове* за годину 1892. награду од 50 дуката за дело: „Историја српске школе у аустро-угарској монархији.“

Уједно се напоминје, да су из ове задужбине с роком до 31. декембра 1891. расписане ове награде:

1. Историја српске књижевности, за школу. — Награда 100 дуката.

2. Историја Срба у Угарској од најстаријих времена до данас. — Награда 100 дуката.

3. Расправа о Буњевцима, за „Летопис.“ — Награда 100 дуката.

4. Популарна естетика за одраслије Српкиње. — Награда 50 дуката.

Дела на расписане награде не могу писци шиљати под својим именом, него ваља да метну на дела своја какав натпис или знак. Име, презиме, карактер и место, где станује писац, ваља у особитом писму написати, писмо запе чатити и обележити га оним истим натписом или знаком, који је с њиа на самом делу.

Само ће се она писма отворити, на којима је исти натпис или знак, који се налазе и на делима, којима се награда досуди Остала ће се писма спалити.

Рукописи се не враћају.

Награда се издаје тек онда, кад писац поднесе дело наштампано, осим ако с „Матицом“ о томе што друго не уговори.

Награда се губи, ако писац не изда дело своје на свет за годину дана а међу тим није што друго уговорио.

Писац је дужан од свог награђеног дела, кад из штампе изађе, уступити „Матици“ 25 комада.

Награђене расправе штампају се најпре у „Летопису,“ а после остаје право и писцу и „Матици“, да их могу прештампати и посебице.

Из главне скупштине „Матице Српске“, у Новоме Саду 11 (23) и 2. (24) септембра 1891.

Председник „Матице Српске“:
Милош Димитријевић, с. р.
кр. саветник.

А. Хаџић, с. р.
секретар.

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

(Молимо поштоване писце, уреднишшва српских листова и издаваче књига да нам своја издања *на приказ* достављају. Молимо тако исто славна уреднишшва, да нам своје листове *у замену* шаљу)

— **Драга, Даница, Реса Успомени својих давно преминулих, увијек драгих сестара: † *Јелене*, † *Христине* и † *Наталије*,** приказује три листка, три сува но врелом братском сузом орошена листића ова *драгац* ***Јован***, у иноштву наречени ***Иларион***. *Сарајево*, штампа земаљске штампарије 1891. — Стр. 16. — Ову занимљиву историјску расправу приопћио је г. архимандрит *Иларион Руварац* у „*Гласнику земаљског музеја у Босни и Херцеговини*,“ књига III. год. 1891, одакле је засебно одштампана.

— **„Банаћанин.“** Под тим натписом почео је од 1. октобра о. г. да излази у *В. Кикинди* нов српски лист, који је намењен просвети, привреди и забави. Излази сваке недеље. Цена му је 4 фор. на годину. Власник и издавалац је књижара Јована Радака. Уредник му је Ј. Радак.

Књижевне вести.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ

У намери, да родољубивом друштву св. Саве од своје стране допринесем колико ми је могуће, *рад сам да издам* ове године неколике своје *приповетке из народног живота*, као: „С ћошка мање трошка,“ „Умукоше,“ „Аз' смо насели,“ „Љубавно поручење“, посрбљену историјску причу „Котлокрпа Цигањин,“ а у место увода путопис „До мог села,“ од којих су неке већ угледале света у педагошко-забавном листу „*Посестрима*“.

Чист приход намењујем, као што напоменух, друштву св. Саве; с тога се обраћам на скупљаче, да овом приликом још предњији буду, како би друштво а посредством њега цело Српство веће користи имало.

Цена је књизи 30 новчића.

Претплата се шаље: славној управи друштва св. Саве у Београд (Србија), а имена претплатника на потписаног.

Опово (Банат). Марковић-Ердељан, свешт. кандидат.

(Умољавају се сви српски листови, да претштампају овај позив.)

ИЗАШАО ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ

„ОРАО“

ВЕЛИКИ ИЛУСТРОВАНИ КАЛЕНДАР

ЗА ГОДИНУ 1892.

уз сарадњу српских књижевника уређује СТЕВАН В. ПОПОВИЋ.

ГОДИНА ОСАМНАЕСТА.

Овај највећи, најбољи, најлепши, а по томе најјефтинији српски календар, који је за ово седамнаест година распростр у више од 245 000 комада по свима крајевима где год има Срба, штампан је и ове године на лепој, углађеној артији.

КАЛЕНДАРСКИ ДЕО „Орла“ уредио је професор Андрија М. Матић. Овај део доноси: стари и нови календар, прилично рачунање времена, покретне празнике, зодијак (шездесет јата) и шта значи, знамените године по Србе, знамените године опште, мухамедански календар, јеврејски календар, време по менама месеца и по петру, Четар годишња времена, сунце и наш сунчани систем, планету владарку, помрачење сунца и месеца, рађање и заласкење планета. — Сретан владарев дом у Аустро-Угарској монархији, Аустро-Угарска монархија, православна српски црквени великодостојници. У сваком поједином лепим знањима урешеном месецу стари и нови календарион, мене месеца, народне и земаљске светковине, предзнаке о година, радње месечне на дому и у пољу, гатање о времену, радне белешке о чувању здравља, уз то чисте, нарубричиране листове за белешке.

Забавно-поучни садржај „Орла“ за годину 1892. грана се на ове одељке:

1. **Народни добротвори**: а) Стефан Књежевић. б) Драго Памучина, од С В П. 2. **Забава**: а) Деда-Раја. Слика на српског живота, од С В П. б) Дигов посао. Новела из београдског живота, од Симе Матавуља. 3. **Пчеларске поуке**: О пчели и пчеларењу, од Јована Живановића. 4. **Из природе**: Аз' сејм земја и пенелз'! Од С. М. 5. **Ратарске поуке**: а) О поправљању земље кречом. б) Како се долази до ваљаног семена, од М. Петровића. 6. **Вртларске поуке**: Ружа, од Ст. Коњовића. 7. **Народно здравље**: Вежбајмо, јачајмо своје тело! Од Тих. Остојића. 8. **Животописи**: а) Александар I краљ Србије. б) Доситије Обрадовић. в) Иван Стефановић Јастребов. г) Др. Лаза Лазаревић. д) Др. Јован Туроман. ѓ) Владимир Јовановић. ж) Др Мајан Јовановић. з) Др. Владан Ђорђевић. и) Матија Бан. ј) Владимир Красић. к) Павле Чортановић. л) Пера Тошајлов. 9. **Уз наше илустрације**. Уз овај садржај иду **Вашари и Огласи**.

Илустрације за „Орла“ израђене су у првим уметничким заводима.

I. **Наслована слика**: 1. Доситије Обрадовић. II. **Ликови**: 2. † Стефан Књежевић. 3. Драго Памучина. 4. Александар I. краљ Србије. 5. Иван Стефановић Јастребов. 6. † Др. Лаза Лазаревић. 7. Јован Туроман. 8. Владимир Јовановић. 9. Др. Милан Јовановић. 10. Др. Владан Ђорђевић. 11. Матија Бан. 12. † Владимир Красић. 13. † Пера Тошајловић. 14. Павле Чортановић. III. **Слике из наших крајева**: 15. Српска православна црква у Српском Ковину. 16. Кућа у којој се родио српски песник др Јован Суботић у селу Добринци у Срему. 17. Арбанас ашикује. 18 Српкиња из Банаје. 19. Срби из Банаје. IV. **Из српског живота**: 20. Банатско коло. 21. Позивање додоле. V. **Из Србије**: 22. Споменик косовским јунацима. VI **Из Црне Горе**: 23. Тужбалице нарічу за погинулим јунацима.

„Орао“ за годину 1892. стоји само 50 новч. или 1 динар.

Наруџбине из Србије прима књижарница Велимира Валожића у Београду, која рабатује 20—25%. Из свију осталих крајева упућују се наруџбине на потписану књижарницу и штампарију. Растурачима и купцима за готово дајемо највеће уобичајени рабат.

На „Орлови“ крили узлетио је „ЦАРИЋ“ мали календар са сликама за год. 1892 Цена му је 20 новч или 2 гроша. Рабат и наруџбина као у „Орла“.

Издавачка књижарница и штампарија А. Пајевића у Н. Саду.

ОГЛАСИ.

Бр. $\frac{\text{Е. 359}}{\text{К. 281}}$ ех 1891. 138 2—3

ЕДИКТ.

У бракоразводној парници Јудите Ратковић, становнице новосадске против супруга јој Стевана Ратковића, непознатог места пребивања — овим се исти Стеван позива, да у року од 60 дана или лично потписаној конзисторији предстане, или место свога пребивања обзнани — пошто ће се у противном случају против њега подигнута парница — и без његова учешћа — сходно постојећим законима довршити.

Из конзисторијске седнице, држане у Нов. Саду 9. (21.) септембра 1891.

Конзисторија епархије бачке.

К броју 14. — ех 1891.

СТЕЧАЈ. 139 1—3

У српској прав. црквн. општини у Молу (Бачка жупанија) упражњено је место црквеног певца са годишњом платом од 300 фор., авр коју ће изабрати у месечним оброцима из благајне политичке општине примати. Даље од сваког мањег спровода где позван буде, од дотичног имаће 30 нов., а ако смртника у цркву носе имаће 40 нов. и од сваког парастоса по 40 нов.

У дужност црквн. певца спада: како при недељним и празничним, тако исто свакидашњем богослужењу појање и читање, по потреби ма на којој страни певнице обављати, на јектенија одговарати; смртника, где позван буде, уз свештеника опевати и на дечу пазити. Осим тога по потреби имаће помагати дотичном учитељу у обучавању ученика у појању, облачењу и читању апостола, а на то у цркви по потреби и пазити.

Овај избор није сталан; црквн. одбор задржава себи право у свако доба да може црквн. певца из службе отпустити, али свакако ће његово службовање зависити од тачног вршења дужности и моралног владања. Рок пријаве трајаће месец дана од првог увртења овог стечаја. Онај који жели ово место добити, дужан је поред писмене молбенице и сведоџбе његовог владања лично се пријавити и у цркви појати, јер без тога његова молба неће се уважити.

Из седнице црквн. школ. управног одбора, државне 6. окт. 1891. у Молу.

Арк. Вуковић, учитељ и перовођа. **Иван Тешић,** председник управног одбора.

А. Пајевића

КЊИЖАРНИЦА

и трговина са сликама,

музикалијама, хартијом и писаћим прибором

у Новоме Саду

у дунавској улици бр. 36.

препоручује своје добро сортирано стоваришше свију горепоменутих врста робе по најумеренијим ценама.

Продаја свију тих роба на велико и на мало.

Стоваришше разноврсних књига домаће и иностране књижевности, као класичних дела, у дивот-издању, са сликама и т. д. на разним језицима.

Сваки налог и наручбину извршава брзо, тачно и савесно, а све **најумеренијом ценом.** Прима наручбине на све музикалије, новине, часописе и повремене списе ма на ком језику, које сваком у кућу доставља, односно разашиље поштом уредно.

„Српски Сион“ излази *сваке недеље* и *великом* табаку. **Цена** му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За *страме земље* на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројеви стоје 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се *издавачкој књижарници и штампарији А. Пајевића у дунавској улици, а рукописи уреднику Сави Петровићу у Новом Саду.*

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА И ШТАМПАРИЈА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ.

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 42. У НОВОМ САДУ 21. ОКТОБРА 1891. **Год. I.**

ВОСКОМАСТІЇХЪ И ПЧЕЛА.

Воскомастіїхъ је пчелињи восак смешан са истученом смолом са различитих дрвета, која расту на истоку. Воскомастихом се обливају свете мошти, које долазе у антиминс и под или у свету трапезу при освећењу храма. О составленіи воскомастіїха стоји у требнику овако: ко устрій прежде пришествія архіерейскагw, воскомастіїхъ составлаетсz сице: воскъ, и мастіїхъ толченъ и ладонъ толченъ (аще нѣсть мастіїха, смѣсти же его бѣлой ладонъ доклѣетъ) и росной ладонъ толченъ же, и алиѳ толченъ же, аще же нѣсть алиѳа, смѣсти его сѣра бѣлаа: и полагаютъ прежде воскъ въ горнецъ новой, противѣ мѣры вещей. И егда растопитсz воскъ, полагаютъ и вышеписанныа вещы, и мѣшаютъ а въ горнецъ стрѣчемъ опасно, чтобы ѳ воскипѣніа не прелилосz во огнь: и по маломъ кипѣніи, ставлаютъ ѳ огня во странѣ. Аще же созможитсz примѣшати и иныа благовонныа приліічныа вещи, и сіе не возбранно естъ.

Дакле растопљен восак на ватри смеша се са смолом с различитих дрвета и то са смолом, која се зове *мастих* и која се добија са дрвета Pistacia Lentiscus, које расте на острву Кију (Chios), са смолом, која се руски зове росной ладонъ и коју иначе зову Benzoë са дрвета Styrax, које расте у Стражњој Индији и на Суматри, са смолом бѣлой ладонъ од Callitris quadrivalvis, са смолом од Aloja, који расте у Африци, Источној Индији, и са смолом, која се зове бѣлаа сѣра. Све те смоле с воском у једном суду скухане сачињавају *воскомастих*, којим се свете мошти заливају у светој трапези при освећењу храма или у антиминс.

Мене је побудила последња реченица у чланку о составленіи воскомастіїха да као пчелар напишем неколико речи о воскомастиху. Та последња реченица гласи: Аще же созможитсz примѣшати и иныа благовонныа приліічныа вещы, й сіе не возбранно естъ, а то ће рећи, да је слободно да се с воском могу и друге мирисаве ствари, које су налик на споменуте смоле, помешати при составленіи воскомастіїха. Ја те иныа благовонныа приліічныа вещы налазим већ петнаест шеснаест година у кошници. Те иныа благовонныа вещы сабирају пчеле из пупољака различитих дрвета и са дебла и коре разних дрвета. Ту смоласту материју, коју пчеле купе са различитих дрвета, зовемо ми пчелари *лемом* (Kitt. Propolis. Stopfwachs, Klebwachs). Лем је дакле смоласта материја, која се може отезати као восак и која се може растопити кад се загреје и има ароматски мирис. Пчеле га могу сабирати само кад сунце јако прижеже око подне, јер онда се може тек растезати. Оне га носе на

стражњим ногама као и цветни прах, али га не остављају у ћелице, као што остављају мед и цветни прах, него га одмах употребе на залепљивање рупа у кошници и учвршћење саћа. Кад пчеле тим лемом излепе кошницу или оквир, дешава се да пчелар искрха оквир не могавши га одлепити. Тако се тај лем згусне и скамени. Кад у кошницу велики лептир курјак забаса, пчеле га убију, али га не могу напоље извући, него га обдепе лемом, те га тим конзервишу да не може трухнути и окужити кошницу смрадом. Оне сам године нашао у једној кошници миша, којега су пчеле убиле и лемом обдепиле и конзервисале да се смрад не шири по кошници и да је не окужи. Лем у кошници ништа друго није него смола са различитих дрвета, као што је **мастиџ**, **росной ледењ**, **скра вѣлла** и т. д. Знаменито је и вредно знати и то, да пчеле восак са лемом помешају кад почињу саће одозго градити да саће чврше припоне горе за кошницу. Помешан дакле восак са лемом налик је и сродан са воскомастихом. Дакле **воскомастїҳ** налази се и у кошници. Разлика је само та, што у нашим кошницама не може бити баш оне смоле, која се налази на дрветима која расту на истоку, него са других разних дрвета, која се налазе код нас и тај наш лем је оно што стоји на крају **о составленїи вос-**

скомастїҳ, а то је: **инѣя благоцѣнныя, прилѣчныя вещы**.

Ето шта све има у кошници, ето шта све пчеле сабирају Пчела је врло интересантна животиња и највреднији створ божји. Наши су стари особито неговали пчеларство, јер црква је потребовала воска, који пчеле граде. Ја сам пре једанаест година писућн историју пчеларства у Срба казао: Црква је хришћанска подигла пчеларство и пчелу узвисила. која даје мед и восак, а восак даје свећу, која служи за увеличање славе Божје. Али данас горе свеће у црквама и од другог којечега. Ја сам пак негде читао, да се у хришћанским црквама оштро налаже, да се горе lumina ex pura cera et ex operibus apum. У Србији је пре неколико година, кад је „*Пчела*“ излазила, духовна власт наредила, да се горе свеће у нашим црквама само од пчелињега воска. Било би добро, кад би и овде црквена власт исту наредбу издала. То би одговарало црквеном правилу, а и пчеларство би добило већега полета код нас. Црква је подигла пчелу, црква и даље треба да је одржи, јер смо видели шта је пчела све давала цркви*) и шта још даје. Наш је народ узвисио пчелу над свима животињама, јер он вели само за човека и пчелу да *умиру*.

*) Види: *Годишница* III: Пчеларење у Срба.

Карловци. **Јован Живановић.**

КУЛТУРНО-ИСТОРИЧКЕ ЦРТЕ ИЗ СТАРОГ ХРИШЋАНСКОГ ДОБА.

По руском преводу:
Младен Јосић, свештеник.

У првом добу хришћанства, у том добу великог страдања хришћанске цркве, пут крста праћен је сузама и крвавим ранама и на основу тога исповедници Христови тога времена радо су називали живот свој војном, а себе саме војницима Христовим. Са тешким искуством су познали, да хришћанин бити значи: борити се и страдати Не обзирући се на то, што се слика гоњене старе цркве повија суморном борбом, бедом и страдањем, поглед се наш са задовољством зауставља на тој слици, која је собом донела радосно јутро светлог празника у ком се Јеванђеље приказало сна гом света. Данас када се свет представља хришћанству и цркви равнодушношћу, шта више и омразом, веома ће утешно и корисно бити забавити се са успоменом на време младости и борбе хришћанства и размислити о том невидљивом творчевом делу, којим је црква покорила себи цео свет.

Трудом и проналасцима у области испитивања црквених споменика добила је црква исторички материјал, који је у мно-

гоме одстрањно обичне представе и открио нам нов поглед на живот старе цркве. На основу испитивања споменика, а на име који су представљали стара погребна места хришћанска; на основу натписа и цртежа на пронађеним споменицима, може се створити успешан покушај за цртање старог хришћанског доба. Пре свега покушаћемо да представимо општи одношај према старој хришћанској општини и за ту циљ позивамо читаоца у I-ИМ у доба 200 те године.

1. Рим у 200-тој години.

Пођимо у град с јужне стране знаменитим Апијевим путем (via Apia) којим је некад ступио у Рим и апостол Павле и дуђи из Путеола. Са леве и десне стране пута пружају се неми споменици могила и то час у облику простих надгробних плоча, час у облику високих ботато украшених маузолеја. Између тих споменика стоје навизане стене, у којима се открива пролаз у тихе подземне некрополе хришћанске.

Капенска капија (Porta Capena), кроз коју пролазимо, одводи нас у најживљи део града — одводи нас огњишту и забављају чувене ирне империје, која је своје жеље исказала у двојакој потреби: „Хлеба и позоришта“ (panem et circenses). Хлеба, само хлеба и игре у циркусу! Идући даље нешто ниже у равници под Авентинском и Целском гором развијена је жива ситничарска трговина. Међу ту продавцима трговцима који громким гласом позиваху на пазар, наилазимо силесију људи источнога типа — Јевреје. Олуј прве Јудејске војне одвео их је у Рим. Помпеј при свом тријумфалном походу повео је и њих и за тим их предаде ропству, но ланац ропства они су пре свију на брзо раскинули, али не начином витешким, него нису хтели примити римске обичаје, њихов начин живота, па ни римску кујну, а при том сваки рад како у суботу тако и у друге дане одказаше својим римским господарима. Господарима је досадан и гнусан био слуга јеврејски, који га је и погледом дражио. Тим начином принуђени су били ослободити их ропства и из тих ослобођених робова поникла је у Риму колонија Јудеја, која се на брзо до 80.000 душа распростра имајући своју слободну синагогу.

Народ је презирао и дражио те дошљаке чудноватим начинима а на име неразумљивим и исквареним грчко-римским језиком, који су ти дошљаци говорили. Народ је свагда проклињао тог тибарског становника, који је још рано јутром нарушавао сан грађанима, својим громким узвицима по сокаци'. Но на све то Јевреји се нису обзирали, они учинише себе нужним фактором у области рада; али поред тога они играху значајну улогу и у свима одношајима живота Јевреј, који обилази куће и путеве купећи лубање (Марцијалијан I. 41, 3), Јеврејка, која тумачи сан Римљанки (Јувенал VI. 541), има саплеменика међу ученим песницима, који тај народ највише и подиграше тако, да је с правом могао географ Страбон рећи: „Тешко је наћи у свету место, у ком се не би настанио тај народ и што се не би налазило у његовим рукама“ (Јосиф, старине XIV. 7. 3.)

Ти Јевреји највиш: се устремиште против младе Христове цркве, клеветом и интригуама рушили су јој углед пред владом и народом, и постоји чак та претпоставка, да је та јудејска клика интригуом изазвала гоњење хришћана при Нерону. У време гоњења Христове цркве, хришћани су били принуђени мирно сносити те јеврејске нападаје, но када се при Константину великом променио положај, када је крст победно, Израиљ је био дужан платити за неправду, коју учини над хришћанством. И заиста тога часа силазе Јевреји на степен ограниченог права, сношај са нечистом општином јеврејском верним се забрањује; а и сами су сабори донели у том погледу одређење, као Апостолски (64 правило), Лаодикијски (37 и 38 прав.) и Халкидонски (14 пр.) и т. д. Карактеристично је навести, да су тада хришћани избегавали и деци давати старозаветна имена и тек у IV. веку почињу се на ново старо-заветна имена појављивати у хришћанству и то особито на истоку.

*

Но не само да се хришћанство борило са интригуама јеврејским, још је више хришћанство мучно унутарњи раздор. Унутарња борба почиње тиме, што је неки Карпофор отворио новчани завод и поверио управу своме љубимцу робу Калисту, који беше хришћанин. Завод беше на услузи свакоме без разлике, но не за дуго Калисту почне претити банкротство, а он да избегне то, скупи новац и побегне. Карпофор га ухвати, донесе у Рим и постави га на писпринум (воденица, на коју су мељали робове ради казне). На молбу пријатељâ а обећањем, да ће своју погрешку поправити, Карпофор ослободи Калиста; но Калист не одржа оно што је обећао, него оде у синагогу, наруши богослужење и проузрокује таки немир, да су га Јудеји напали, истукли и одвели на суд царском префекту Фусцијану, који га осуди на изгнанство у Сардинију. После десет година Калист се ослободи, дође у Рим и ту се узвиси истина не достојанством но делом до првог лица римске цркве епископа Зефирина, који ништа није свршавао без одобрења Калистовог. И кад је 217. године умр'о епископ Зефирин, Калист ступи на столицу епископску. Због тога се против тог моћног фаворита оснује опозиција, вођена Хиполитом, која је агитовала тајно по неким пределима.

Поред тога унутарњег раздора, још је већа опасност претила хришћанству у Риму од „сектанске школе“, која је са истока дошла у центрум тадањег хришћанског света пропагандом за своје начело, које је највише понижавало положај хришћанских пастира према пастви. И када им нису дали места за мртве у општем гробљу, они оснују на Апијевом путу за себе и своје привржснике засебно гробље, где су на споменицима исказивали учење своје науке.

Таким спољним и унутарњим тешкоћама ступа хришћанство са опасношћу у III. век.

Продужимо наш пут даље. Пут Апијев са леве стране сужава се огромним округом Максима а са десне пак југозападним горама Палатинским, а на врху истих узвишавају се императорски дворци, откривајући у блеску неограничену раскош цесаризма. Нико од становника није ни слутио, да ће то бити развалине разрушених зидина императорских, које ће подићи наследник истих, и који ће бити на челу сада презрене хришћанске општине.

Тима дворцима придружује се здање, у ком су се учили императорски питомци и официри. (Висконт вели, да је био стражарски дом, но без доказа.) Приближујући се томе здању примећујемо, да су зидови покривени силесијом цртежа, натписа и исписаним именима. Порекло тих цртежа приписује се веселој нарави младића, који су ту живели и који из дугог времена то радише. Један у радосном очекивању блиског му отпуста а на завист другима написа: Corinthus exit de paedagogio (Коринт оставља училиште); други из омразе према своме учитељу нацртао је од њега карикатуру; а трећи у нежним осећајима поверава зидовима имена срцу му блиска. Међу разним таким натписима и цртежима примећује се један чудноват цртеж, који се на први поглед чини загонетан. Израђен је на зиду оштрим инструментом и представља облик човечији приљубљен крсту, но место човечије главе стоји на њему магарећа, окренута лево са стране гледаоца. Пред крстом стоји младић у краткој доњој хаљини и војничкој обући шиљући левом руком пољубац лику приљубљеном крсту. Под целом пак сликом написано је великим словима: Алексамен клања се своме Богу.

Тај цртеж постоји и данас у Кирхеријанском музеју у Риму. Опширно га је описао Бекер у своме делу: Das Spottcrucifix der römischen Kaiserpaläste (Бреслава 1866 год.) и Краус у делу: Das Spottcrucifix vom Palatin (Фрајбург 1872. год.). Тај цртеж, о ком говоримо, води нас у област разних тумачења и клевета од стране незнабожаца, којима су подвргли веру и живот младе хришћанске цркве, која је све то мирно и трпељиво подносила, но тим је више на себе навлачила омразу, која се у разним поругама исказивала. Неуљудност и злоба незнабожаца према хришћанству исказује се спољ-

но заиста у жалосном но поред тога и смешном облику. Тако тих живот верних, на шпак му је дават најподлији прекор, на име: што хришћани представљаху себе углом цркве Христове, дало је повода клевети, да се хришћани боје света, да им је начело, које се не може произвести; што се хришћани називају између себе братом и сестром, и то је изазвало рафинирано и подло тумачење; а вера цркве, да Господ у тајни св. причешћа даје вер нима да једу његово тело и крв, изазвала је ту ужасну клевету, да хришћани за свршавање свога богослужења убијају и једу децу.

Међу тим чудним и разним престава ма незнабошким о хришћанству најрадије изнашаху, да се хришћани клањају крсту, на ком је прикован човек са магареће главом, кога они истицаше за Бога хришћанског. Један незнабожац о хришћанству овако говори: „Они по ма каквом убеђењу дају поштовање презреној скотини, која је код њих освећена глава.“ (Муноције Феликс.) У Картагини у то време један Јеврej, који се бавио са продукцијом зверова за поругу хришћанства прикује на зиду куће своје слику, која је представљала таког Бога. (Тертул. Апологетика 16. гл.) У каквој је неразумној основи лежала та језичничка представа о Богу хришћанском, данас се већ не може истраживати, али Тацит и други стари писци говоре, да су на против Јевреји одавали поштовање магарцу. (Тацит 5. гл., 4 ст.) И за то што су у старо доба мешали хришћанство са јеврејством, вероватно је, да је тај обичај из зависти приписиван хришћанству.

И васпитаници императорског завода слушали су о тако изнешеној вери хришћанској, и сто видесмо да је један од њих да би исмејао свога друга хришћанина Алексамена, нацртао га пред крстом, на ком је био прикован такав Бог. Но ту циљ, да досади Алексамену, није постигао, јер је Алексамен у својој соби на зиду дубоким урезом написао, да би сваки могао видети и прочитати: „Alexamenos fidelis“ т. ј. Алексамен не обзирући се на све то веран је своме Господу. Он беше тога мишљења као и један знаменити црквени писац, који је на изазивање једног језичника одговорио: Господ и Спаситељ наш И. Христос ћутао је, кад су против њега износили лажне сведоџбе и није се правдао кад га оптужише, јер је знао, да живот и дела му силније говоре за њега, него ли реч, коју би изустио за опровргење лажних сведока. Не обзирући се на грубу силу, на јавне и тајне нападаје — Јеванђеље шпак празнује и цвета у Риму, обухваћа лагано све слојеве, и палате и колебе, и ето као што видимо по Алексамену обухватила је и омладину римску, која се учи сред силе језичничке, сред раскоша римског цесаризма. Хришћанство тога времена са правом може довикнути језичницима: „Ми — од јучерашњег дана и данас већ напунисмо цео ваш свет.“ Hesterni sumus et vestra omnia implevi mus. (Тертулијанова Апол. 37. гл.)

Цртаћући живот младе хришћанске цркве, посмотримо из каквих је слојева римске општине нашло хришћанство себи привржснике. Многобројни натписи а с њима и разни цртежи нађени у катакомбама дају могућност, да се у том погледу изради веран закључак.

Најрадије се изражавају светски историци да је елеменат, у ком је проповед јеванђелска нашла одзива, био састављен из пролетеријата и робова и да се тек у III-ем веку хришћанство узвисило из те сфере у вишу класу. Но споменици у том питању представљају нам са свим друкчије ствар. Од њих дознајемо, да основ римске цркве не беше у пролетаријату ни у робовима, но у оним слојевима градских становника, који се растужише над моралним и религиозним падом старога света, и по нашем мишљењу први посиоци и представници хришћанства у Риму нису били истина религиозно и морално опала римска аристократија, но нису били ни пролетаријат, него здрав елеменат, сталеж нижег грађанства, који нису лишили себе „чути недостатке времена и примити средство за спасење.“ Са тим сталежом нижег грађанства, хришћанство је с успехом продрло у све сталеже тако, да у 200-тој години има већ тврд наслон животу свом.

Пиљарица, занатлија, презрени крчмар седи у црквеном скупу са знатним женама римске аристократције, са императорским чиновницима и официрима. Знатно лице, које у цирку из сенаторске ложе исказује своје меродавно одобрење рукопљеском приступа трапези Господњој са последњим слугом цирка, који дужност кочијаша врши. Имена славних правника, императорских курира, преторијанаца тибуртинских врата, која су и ап. Павла затворила, налазимо у званичним списима римске хришћанске цркве. То нам све сведоче и разни натписи на споменицима.

(Наставиће се.)

РАЗМИШЉАЊЕ НА ДОГЛЕДУ

НОВОСАГРАЂЕНЕ ЗГРАДЕ ГИМНАЗИЈСКЕ И БОГОСЛОВСКЕ.

Немам отпочину; зидар је уморан спустио чекић и мистрију, дуњерни брадву своју, па и сви остали радници и надничари не раде већ више — *готова је зграда, задужбина браће Анђелића*, највећа, што је још остави након себе народу свом српски Митрополит. Готова је, ето, та дивна зграда: *гимназија и богословија*, и са звоника већ се разлеже у своје време познати весели звук старога звонцета — аманета задужбине родољубивога неумрлога *Димитрија Анастасијевића-Сабова*. А над зградом том као да видљиво држи разбуктелу зубљу своју ћеније просвете! О, када би позвани мужеви увек брижно водили бригу светлости те, како би њене зраке све већма и већма и све даље и даље допирале у све крајеве, где се српски збори и дише, како би и Србин већ једном пошао упоредо са народима, који живу око њега! И, о када би сваки српски син, који ускочи кроз широке двери под окриље те светлости, под окриље науке просвете, напретка — добро појмио и имао увек на уму, е му у тим сферама ваља орно и вољно порадити не само за своју личну будућност, него уједно и за добро народа српског, народа свог! — Али добар је Бог, и Он се не ће на нас вечито гњевити — . . .

Гледајући ту нову зграду бавио сам се у мислима нарочито са богословским заводом. А размишљајући о лепој будућности тог драгог чеда наше крвавo стечене автономије, одведе ме некако и нехотице моје сећање у скору прошлост његову, а нарочито у оне дане, што сам их и ја провео као карловачки богословац. И пред мојим душевним очима пролажаху редом све поједине фазе, сви поједини моменти тог периода живота ми земаљског.

На жалост морам рећи, та ме успомена није могла да доведе у онаково расположење, у какову се налази онај, који може таком приликом да рекне: „да дивни ли беху ти моји данци, да много ли зарадих ја у њима!“ Јер то премлађе моја живота не беше исткано ни претканo чарима, на којима би ти око починуло са задовољством — та наша богословија све до скорих времена не беше какво вољно обрађиван и гајен врт, већ беше то немарно напуштен и запуштен парлог.

Та када се само сетим *у оне* устројства те, пре седамдесетшесте године онако жељно ишчекиване *„нове богословије“* дође ми увек на памет она мајсторија трговачка, када на стару, устојану какву робу прилепе нову, звучну „виљету“, те ју лаковерном свету намећу као какав ваљан производ. Јер та „нова богословија“ заиста не беше далеко умакла од саме оне „старе богословије“. И у њој беше богословцу, „као кад гладан сни да једе, а кад се пробуди, а душа му празна; или кад сни жедан да пије а кад се пробуди, а он изнемогао и душа му жедна“, као што стоји у пророку Исаији [1]) Она у самој ствари беше народија појма о новој богословији, и трошити оволики грдан новац на издржавање једног тако трухлог завода, једва ако није значило: „сејати пшеницу, а трње жети, мучити се, а користи не имати, и стидети се летине своје“,

[1]) Гл. 29., ст. 8.

као што то каже пророк Јеремија [2]) Над њом беше једном речју, небрижљивом, нехатном руком „с више“ разастрт суморан вео очајне тмине, под којим лено лебдијаше дух дремежљива немара; под којим беше — да се изразим са нашим митроносним Његошем —

Ка' кад зраке умру на планину,
Кад утоне сунце у пучину.

А ко зна, како ли је све до ланске године изгледао *распоред часова* тог нашег јединог *вишег* завода; ко је слушао, како се тада у том *вишем* заводу поједине струдије у главном нису *предавале*, него се тек *задавале појединe лекције*: ком су уз то знане још многе друге појединости (нешто ме уздржава да их овде све рећам) — тај ми свакако не ће рећи, е претерах у горњим својим речима. А и не кажем то ја усамљено. Та већина богословаца тога доба опажала је јасно и теретно је сносила недостатке тог училишта. Та многи се ту дух бунио, што га ни чим не задовољавају; многи је гледао са огорчењем на јадни одношај између својих способности и онога, што с њима зарађује; многи се мучно борио са својим индивидуалитетом, што га амбицијозно гоњаше да се међ првима нападa на изворима науке; многоме лежаше као сиси терет на срцу што тај занемарени завод, у ком угаснуше сви виши идеји, и свака агилност, не могаше да прошири наш богословски видокруг, не могаше да унапреди наш душевни живот нити моћно да уздигне ниво наших интелектуалних способности! Јер заиста ту се не могаше да задовољи ни дух, ни осећај, ни жежње.

Да, да; прне беху прилике тога доба у богословији карловачкој, *а све са немара тадањих меродавних личности*, које ју, као што то јасно беше, сматраху тек као неко худо пасторче народа нашег, и — док су око ње разноврсне пропаганде држале разјапљена своја прождрљива зјала — *од ње као да су хотимице изолирали све, што би ју било могло да унапреди.*

Тако беше некад. . .

А Боже мој, еда-ли се то на стогодишњем земљишту гимназијском, са фиником гимназијске зграде, рађа у новим просторијама богословског училишта и нов дух, нова ера и науке богословске у нашој цркви? Свиће-ли и њој зора? Је ли ту већ ора, која дођи мора?

Тако се питам. А на та питања као да ми одговара неки унутарњи тајанствени глас: „Да, у богословији карловачкој почиње нова ера; њојзи свиће зора; ора је, која дођи мора!“

И заиста, када узмемо у обзир — крај више других јаких сведочанстава — да за катедре тога завода ступа уз ланске нове снаге (Јакшић и Грујић) нами са богословским му радова добро познати протојереј *Вучковић* и свршени студента московске духовне академије, *Зеремски* — тада нема сумње, е то нека вољна рука пречу да родитељску води бригу око тога нашег јединог и тако важног вишег училишта, те, дакако, такав озбиљан рад и не може остати без својих битних приметних последица.

„Па је-ли то сада већ крај питању о тако нужној реформи наше богословије? Јесмо ли на том пољу већ једном на оном жељеном ступњу, на коме се налазе слични заводи наших иноверних суседа? Је-ли то већ доба, када ће се и на нашој богословији гајити *знање* и *наука*, те хоће ли већ једном то мило нам јединче слати народу нашем способне свећенике, врсне пастире бодре чуваре, који-но ће свагда и *хтети* и *умети* да нас узимају у заклриље своје обране, какову може пружити једино мудрост и умење?“ — тако ће ваљда премишљати многи после мојих горњих речи.

Нека ми је штов. г. уреднице, дозволено да на то одговорим у ступцима овога цењеног листа, ма и у кратко.

Нема сумње, да напредак наше богословије, као и сваког иног просветног завода, зависи у првом реду од професорских снага. Али што год је до данас на том заводу чињено у том погледу, то је — по мом немеродавном мишљењу — тек камен до камена *у темељу*, а сама грађевина, опака, какву је многи себи замишљамо, и каква нам у опће и треба —

[2]) Гл. 12., ст. 13.

још није подигнута. Ту треба још много радити, још много, врло много жртвовати.

Док не будемо за катедрама тога завода имали толико људи од науке, да ће сваки имати тек онолико посла пред собом колико људске силе свлађу, а не буде морао појединац да се бочи са три-четир разновр сна предмета; докле т ј. сва предавања не буду строго научна, што, све ће доћи, по мом мишљењу, биће осетљивих недостатака у богословији нашој.

Та задатак је нашега свећенства велик и његова је борба са ваљано спремљеним иновернім свећенством у многим крајевима тешка, а по гдегде и очајна, па шта ће онда наш свећеник, ако је научио да се тек диви резултатима науке, а није се учио уједно и окретности у вођењу знанственог оружја. што ју даје самосвојно истраживање — а на што одушевљава парочито пример учитељев? Та — као што рекох другом једном приликом — нами ће заиста тек тада гранути сунце. када наши свећеници буду свесни да они *морају* бити жељни „ѣкѡ новорождени младенцы словесныгѡ ѝ нелестнагѡ млека, ѣкѡ да ѡ нѣмь возрастѣтъ по спасенїе“, као што то вели св. ап. Петар у својој првој посланици.[3]) Ми ћемо имати тек онда ваљане, праве духовне вође, када наше свећенство буде добро имало на уму оне Осијине речи:[4]) „Када си ти одбацио *знање*, и ја ћу тебе одбацити, да ми не вршиш службе свећеничке.“ Наше ће свећенство тек онда моћи одговорити *своме позиву и дужности* својој, када буде моћно „ѝ оу҃тѣшати ко здравѣмь оу҃ченїи, ѝ противлѧющѧ ѡбличати“ као што се то вели у посланици к Титу,[5]) јер баш око нас, па богме и у самој нашој средини „сѣтъ мнози непокорныи, сѣслоѫцы, ѝ оу҃момь прелщени, ѝжѥ подобаетъ оу҃стa загражданти; ѝже цѣлы домы развращаютъ, оу҃чаще, ѩже не подобаетъ!“ Нами ће бити добро тек онда. када наше свећенство буде „пред Богом за народ и ствари његове јављало буде Богу, и учило га буде наредбама и законима његовима. *и показивало му буде путе. којима му ваља ићи и шта му ваља радити*“, као што то стоји на једном месту у Мојсију.[6]) Ми ћемо тек онда имати ваљано свећенство, када оно заиста буде имало „соль къ сѣдѣ!“, и буде тежило за тим, да *са разлогом* важи за „сѣтъ мірѣ.“

Да, да наше ће свећенство тек тада одговарати своме светом позиву и ми ћемо се тек тада моћи с њиме поносити, када оно буде у сваком погледу савршено, узорито — а таким ће га учинити једино виша наука, до које ће опет доћи, ако га томе буду и обучавали људи од науке.

И опет велим: ако смо озбиљно ради — а о том већ нема сумње — да наша богословија у Карловцих буде *школа знања*, онда нам ваља на њу још много жртвовати!

Огњеслав.

[3]) Гл. 2., ст. 2.
[4]) Гл. 4., ст. 6.
[5]) Гл. 1., ст. 9—12.
[6]) II., гл. 18., ст. 19—20.

ЗНАЦИ ПРАВЕ ХРИСТОВЕ ЦРКВЕ.

(Против учења Вл. Соловјева.)

(Наставак.)

Тврдоћа јеретичко утврђивање свију тих новотарија слиједило је тек после тога, како су случајно примљене и ушле у обичај, т. ј. с почетка су на њих привикивали а касније су тражили за њих теоретичког разјашњења и основа При томе, као што обично бива код раскольникâ и јеретика, изнимке пређашњег живота постајаху законом, а што је прије важило као закон, то се испуштало или са свим забрањивало. Тако на пр. крштење обливањем допуштало се у древној цркви као изнимка само за бо̀не, а крштење погружавањем било је законом, а у латинској цркви, обратно, погружавање постало је изнимком а касније је сасвим изашло из употребе, а крштење поливањем постало је законом. Причешће под једним видом било је изнимка а под оба вида закон а у латинској цркви —

под једним видом постаде законом, а под оба вида — бијаше с почетка изнимком, а касније бијаше законом сасвим забрањено.

Без обзира на то, да све те новотарије имају карактер мјестних предања, оне постадоше обвезнима за све, силом непобитне важности папескога пријестола, под чијом заштитом уђоше оне у живот и праксу латинске цркве. И ето баш то присвајање појединих предања римске цркве и сачињава *неосиорни* и *неотклониви знак* *мене заблуде*. Због чега се она, као црква посебна али неправедним присвајањем, и назива црквом *папистанском*, исто тако, као и исповиједање, које води порријекло своје од Лутера — *лутеранским* — а реформатско — *калвинским* и т. д.

Источни патријарси описују постанак латинских особина овако: назвавши учење латинско „*и од Сина*“ јереси, они пишу: „Јерес та, са многим новотаријама које стоје с њом у свези, појавивши се око половине VII. вијека, с почетка непозната и без имена, а под разним видовима, која се у току касних вијекова распростирала по епархијама јевропског запада, за тим, надвладавши православље у тим странама, због немарности тадашњих пастира и заштите власти, уведе у заблуду мало по мало не само шпанске, дотле православне цркве, већ и германске, и галиканске, па и саме италијанске, чије се православље негда разносило по цијелом свету и с којима стајаху у сазбрањају најсветији оци наши, као: Атанасије Велики и небојављени Василије, и чије је јединство и опћење с њима допринијело да се сачувала чистоћа учења саборне и апостолске цркве до седмога васионског сабора. А када су, завишћу непријатеља добра, новотарије у погледу здравог и православног учења о св. Духу (на кога *хула*, по ријечима Господњим *неће се опростити људима ни на овоме свијету ни на ономе* — Мат. 12. 31—32), за тим једне за другом новотарије у погледу божанствених тајана, особито спасоносне тајне крштења, св. причешћа и свештенства, — када су ове неподобштине, избијајући на површину једна за другом, овладале самим најстаријим Римом, онда су оне, добивши важност у цркви, заогрнуле се карактеристичним изнимком, *папизма*. Јер од епископа римских, називаним папама, премда су неки одмах у почетку устали саборно против новотарије, као што су били: Лав III., Јован VIII. и одбацили ју пред цијелим свијетом, — један помоћу сребрних дашчица, други у посланици блаженому Фотију у вријеме (тако званога) осмога васионскога сабора и у посланици Сфендопулху, због Методија, епископа Моравскога, али већи дио њихових пријемника, превариши се овом јереси, противном правилима саборским, и правом на господство над свима црквама, и нашавши у томе за себе многе свјетске угодности и користи измисливши монархичност у саборној цркви и самовластност у раздавању дарова Духа светога, не само да су измијенили древно своје богослужење, одијепивши себе таким новотаријама од осталог древног и истинитохришћанског друштва, него су се још постарали, не без срамног лукавства, као што свједочи права историја, да повуку за собом у одпадништво од православља и остале четири патријаршије и на тај начин покорити саборну цркву „вољи и заповиједи човјечијој.“ („Окружна Посланица“ стр. 9—11.)

Г. Соловјев, не гледећи на то, што пише с намјером да поведе за собом стотину милијона душа унији с Римом, тако је равнодушан према окривљивању латинске цркве у новотаријама, да морамо признати једно од двога: или он не појима силе и важности тог окривљивања, или се намјерно уклања од очитог осуђења. Да би се измириле двије стране, које се парбе и које скоро хиљаду година иду свака својим путем, неопходно је споразумјети се до најмање маленкости у свима спорним тачкама и, на тај начин, спремити подлогу за измирење. Међу тим он стоји искључиво на становишту паписта и хоће да нас православне убиједи, да је латинско тумачење Христова обећања Петру једино вјерно, да, ко вјерује Христу, тај мора признати, да је тај камен (*й на сёмъ камени созиждꙋ цѣркоу мою*) свети апостол Петар, који је одређен да

буде темељем социјалнога устројства цркве и да је он положен баш у Риму, у особи римскога епископа, јер изван Рима нема ничега, што би налик било на врховно главенство за васпонску цркву. — Но народ од сто милијона полазећи у свом суђењу о религиозним питањима, не од идеја, већ од устројства правог црквеног живота рећи ће, да премда је тумачење г. Соловјева врло оштроумно, али је — одвише философично, да, ако живи непрекидним предањем, онда и схваћање наведених ријечи мора имати своју непрекидност, а свако мудровање биће самовољно и неће нас моћи убиједити. А историја нам свједочи, да послије Апостола није остало ни најмањег трага ма какве самовласте у цркви; кад би она била божаствена установа она би се без сумње сачувала или у правилима, или у каквом год богослужбеном чину или свештенодјејству. Међу тим — ништа сличнога нема; ми видимо са свим противно. У апостолским правилима, којима се црква васпонска управљала за прва три вјека свога опстанка и која послужише за почетак каснијем развићу каноничкога права, питање о прејемству апостолскога рукоположења и управи црквеној рјешава се врло просто и јасно, без сваке двосмислице и неодређености. Мјесто једноличнога рукоположења узаконује се саборно, мјесто једноличне власти узаконује се управа исто тако саборна. Првим, као источним правилом, установљује се, да епископа рукополаже „сабор епископа“ два или три епископа, које се непрекидно продужава у цркви источној; правилом 34. и 37. узаконује се поредак саборне управе, при чему је правилом 34. положен био темељ развићу *каноничке* власти главних епископа у сваком народу и устројству јерархијског јединства у особи првога међу првима. Кад се тим правилом установило, да „епископи сваке поједине народности (предјела државе) морају познавати најпрвога међу њима и без његова знања ништа не предузимати; а тако исто и најпрви међу њима нек' не предузимље ништа без знања свију епископа, особито у питањима, која се тичу цијеле народне цркве,“ — то су се истим тим правилом узаконили односаји и међу најпрвима епископима, и „најпрви епископи морају знати првога међу њима и са савјетом њиховим, имају се рјешавати питања, која се тичу цијеле цркве“. У мојој књизи („О главенству папе“) било је већ доказано, да је црква васпонска доследно ишла за тим, да оствари то јединство, па ако је престала, то је једино кривицом римских епископа. Канони васпонских сабора признали су им првенство и старјешинство, али то каноничко преимућство није им давало никаквих искључивих благодатних преимућства свештенства. Свети Лав, премда је и био штован на IV. вас. сабору, као прејемник апостола Петра, но он није усљед тога постао по епископству над осталим епископима, већ се је сматрао исто онаквим епископом као и сви други.*)

А од времена папе Николе I. под каноничко преимућство стадоше подметати право божанствено; папа се поче сматрати првим и најстаријим епископом не по *саборном одређењу* већ по *божанственом праву*; а заједно с тим промијенила се битно и његова јурисдикција. Кад се он сматрао најстаријим по саборским канонима, он је потпадао под њихов суд; а кад се сматрао најстаријим по *божанственому праву*, то сама логика захтјева, да би он потпадао једному божанственому суду, као што је најпослије послије кратке борбе са саборима и признато папи: „папа је над саборима и не подлежи њихову суду.“ У томе је лежала прва и главна *узурпација* т. ј. самовољно присвојење римским епископом оне власти, која му не припада. Друга, као посљедица прве, састојала се у томе, што су папе присва-

*) Свеа источна црква, премда високо штује светога Лава, папу римскога, ипак се тропар, који је сутшина свију осталих славопоја, спјеваних дотичном светитељу, увина ни онђе Минеја, т. ј. тако је састављен, да се промијењени име, може појати исти тропар и њу га и у славу других светих, сличних св. Лаву, а на име: преподобному Теодору (епископу), преподобному Јов. Дамаскину (пресвитеру), преподоб. Стефану Савваиту, а и српском св. Сави и др. На пр. „*Православља наставниче*“ и т. д. (20. фебр.) Да је источна црква заиста сматрала светога Лава темељем и главом васпонске цркве по божанственој установи, она га не би упоредила са св. Јованом Дамаскином, простим пресвитером Јерусалимске цркве.

јале себи свјетску власт и независан положај. По нашему схваћању, положај првога епископа васионске цркве, кад се подигоше нове државе на развалинама римске империје, морале би биле обезбиједити свјетске власти, да би он могао безбрижно сазивати васионске саборе и настојати да се извршују њихови закључци, али паше не чекајући ни новог саборских одређења у погледу извршивања закључака васионских сабора и сазива на сабор епископа васионске цркве, ни међународних договора ради одређења његова положаја у државама, сами присвојише себи виша права у цркви и сами створише себи свјетску власт и међународни положај; и једно и друго бијаше *узурпација*, за коју сад почеше и плаћати римски епископи. Тако, узимајући присподобу г. Соловјева из посијанога жита поче се развијати храстово дрво, али на то дрво прикалампише многе, несродне му гранчице тако, да је из храста постало неко ново дрво, ни најмање налик на храст; положен је био темељ цркве и домаћин је предао градитељима да продуже градњу, и гле, једна је половина градитеља промјенила план, те је мјесто храма сазидала дворац, који је имао надилазити својом величином и раскоши све постојеће дворове земаљских царева: усљед те промјене плана друга половина не хтједе пристати с њима на ту градњу, већ продужи да гради по предложеном плану цркву Христову. Ево правог узрока раздвојбе западне и источне цркве — измјена божанственога плана од стране западних, а никако није сепаратизам источних хришћана, као што тумачи г. Соловјев у својој причи (Intr. pag LXI—VI.)

Ми смо увјерени, да ће с папизмом бити оно исто, што бива са сваким садом „*ѓгѡже не насади ѻц҃ъ небесный*,“ — т. ј. он ће се искоријенити у одређено вријеме. У својој „Окружној Посланици“ источни патријарси пишу: „Између јереси, које распространише Бог зна како по већем дијелу васионе, бијаше негда аријанство, а сад је — *папство* Али и ово последње (као и прво, кога је већ са свим нестало) премда је до данас још моћно, не ће се моћи одржати до краја, већ ће пасти и нестати *га и кѣтїй гласъ небесный возгласитъ въ нѣмъ: низложенъ.*“ (Апок. 12. 10.)

(Наставиће се.)

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

— (**Састанак св. Архијерејског Синода**). Св. архијерејски Синод отворен је у недељу 13. (25.) октобра о г. прописаним свечаним начином. Присутни су били сви архијереји наше православне срп. митрополије карловачке и то: Његова Светост Патријарх *Георгије Бранковић*, преузвишени и високопреосвећени епископ будимски *Арсеније Стојковић* високопреосвећени епископ вршачки *Нектарије Дмитријевић* и високопреосвећени епископ пакрачки *Мирон Николић*. Његова Преузвишеност г. *краљ. повереник барон Федор Николић*, допраћен двојицом епископа, дошао је са својим секретарем г. *Душаном Јорговићем*, у пуној гали у синодалну дворану, па је изјавио: да је Његово цар-ско и краљевско ап. Величанство благоволело узети на превишње знање, да ће епископски синод српске митрополије 13. октобра своја саветовања да продужи. Кр. повереник изразио је жељу, да синодална радња буде у сваком погледу успешна.

За тим је Његова Светост патријарх Георгије изговорио ову беседу:

„Ваша Преузвишеност! У поданичком страхопоштовању усуђујем се изјавити своје сабраће епископа најдубљу благодарност Његовом ц. и ап кр. Величанству за превишњу владарску милост, којом је Његово Величанство дозволити благоизволело, да се архијерејски синод православне српске митрополије на данашњи дан под мојим председништвом састати и

велеважни по цркву и државу *задатак попуњена упражњених православних српских епископских столица обавити, а уз то и неке текуће послове своје сервисати може*

„Свевишњи Господ нека награди Његово цар. и кр. апостолско Величанство својим најобилатијим благословом, нека Му продужи дане Његове до најкрајних граница човечијег живота и нека Му обвесели милостиво владарско срце најсјајнијим успехом у свима делима Богом Му дароване монархије, и овенча Му чело венцем неугасиве славе на утеху Његову а срећу и радост свеколиких народа под моћним скиптром Његовим.

„Задатак, који овај верно одани Архијерејски Синод решити има, врло је тежак, али по моћу Божијом и уз моћну заштиту и владарско-очинску благонаклоност Његовог ц. и ап. краљ. Величанства, овај најпонизнији Архијерејски Синод узда се, да ће га како на корист цркве и државе, тако и на највишње задовољство Његовог Величанства решити, тим више, што су оне тешкоће, које су до сад пречиле попуњење упражњених епископских столица, од части и уклоњене, и што је за време од једне године дана било прилике искусити у њиховом раду и владању лица, која би се за кандидате епископског достојанства истаћи могла.

„Но повољан успех у овом послу зависи и од високе благонаклоности Ваше Преузвишености као краљевског повереника, којој се и овом приликом препоручујемо са то већим поуздањем, што смо и до сад срећни били благохотну потпору Ваше Преузвишености, и као Њег. Величанства и високе Му земаљске владе повереника, и као верног сина наше св. цркве и нашег народа уживати.

„Завршујући кличемо из дубине душа наших: Да живи Његово ц. и ап. кр. Величанство, премилостиви краљ наш и господар Франц Јосиф први!

Живела висока краљевска влада!

Живела Ваша Преузвишеност!“ —

Овај говор св. патријарха пропраћен је бурним усклицима

Саветовања св. Синода беху тиме отворена, а кр. повереник отпраћен је у свој стан.

У почаст кр. повереника давао је св. патријарх свечан обед, на ком је било до 40 званица.

У понедељник 14. (26.) октобра на св. Парскеву било је призивање св. Духа, а при том богослужењу присуствовали су сви архијереји, а чиноналствовао је епископ пакрачки Мирон уз асистенцију тројице протосинђела и више свештеника. За тим је држао св. Синод своју прву седницу. *Седнице синодалне су тајне*, те ћемо у своје време, касније тек, саопштити одлуке св. Синода, које су за јавност. Први и главни је задатак св. Синода био, да изабере епископе за упражњене епископске столице. Св. Синод *изабрао је епископе* у седници од уторника 15. (27.) октобра и то *за шумадијску и горњокарловачку епархију*. Записник о избору тих епископа однео је кр. повереник Његовом Величанству на највишу потврду. У овај мах кад ово пишемо — т. ј. у четвртак — држи св. Синод још своја заседања.

— **(100-годишњица песника Симе Милутиновића Сарајлије.)** У суботу 5. (17.) октобра о. г. прослављена је у Сријему *стогодишњица од рођења* знаменитог српског песника *Симе Милутиновића Сарајлије* или, како је он сам себе звао, *Чубре Чојковића*. Стогодишња успомена тога песника-великана слављена је овога пута доста тихо и скромно, јер ће се главна прослава одржати доцније, кад одбор сарајевски прикупи довољно прилога да му подигне достојан споменик. — Сима Милутиновић Сарајлија родио се 5. октобра (неки наши књижевници веле 3. октобра) 1791. године у Сарајеву. У Земуну је најпре почео учити школу; за тим је у Карловцима започео гимназију, а довршио је у Сегедину. После тих свршених наука отишао је у Београд, где је био писар у „Правительствујушчем Совјету,“ а после Доситија Обрадовића постао је учитељ у лицеју. Живот његов био је доста буран, јер се он борио и у таковском устанку и био заробљен од Турака, те је 15 месеци провео у Видину као баштован и учитељ. За тим је отишао у Кишињев, где су му били родитељи; ту је почео на ново учити, понајвише историју. Год. 1825 оде у Липиску, да

штампа своје чувено дело „Србијанка“ Ту је походио университет, предао се студирању и познао се са многим немачким књижевницима, као: Гримом, Хердером, Уландом, Гете-ом, Талфи-јевом итд. Год. 1827. отишао је у Црну Гору, где је био учитељ владици Раду, потоњем славном књезу и песнику Петру Петровићу Његошу. Године 1730 вратио се у Србију, те је добио службу. Год. 1837 издао је у Липецки више дела својих. Год. 1838. оженио се Маријом Поповићевом, која је најбоље знала тумачити његове песме и коју је с тога назвао „пунктаторком.“ Сима Милутиновић писао је много, бавио се и лирским, епским и драмским песништвом; писао је и историју и скупљао народне песме. Главна су му дела: „Србијанка,“ „Зорица,“ „Дика Црногорска,“ „Историја Црне Горе,“ „Историја Србије,“ „Тројесестарство,“ „Тројебратство,“ трагедија „Обилић“ итд. — Сима Милутиновић био је генијалан песник, али му песнички створови у своје време нису нашли достојна уважења, јер му је песништво нагињало више тадашњем класицизму. Он се истина трудио да се приближи и народном песништву, али то није постигао. А и језик му је био чудноват и доста неразумљив због силних скованих речи. Његова радња носи на себи обележје неког прелазног стања у књижевности нашој. — Сима Милутиновић преминуо је у Београду 30. децембра 1847. — Нека је слава и вечна успомена дичном песнику Сими Милутиновићу Сарајлији!

— (**Споменик дру Божидару Петрановићу.**) Задарски „*Српски Глас*“ јавља ово: „*У Шибенику*, у онамошњем православном гробљу, подигнут је и потпуно довршен споменик покојном нашем родољубу и књижевнику Божидару Петрановићу, народњем прилозима. Ове прилоге, као што је познато, купио је нарочито одбор у Задру, и то за пренос костију покојног нашег Божидара из Млетака у место његова рођења, и за споменик Пренос је извршен и сад је готов такођер споменик, са новцем, што је од преноса претекао. Споменик је, према средствима, лијеп и врло укусан. На каменом подножју подиже се пирамида, наоколо изрезанијем шарама украшена и окићена. Над пирамидом је крст. У пирамиди утиснута је мермерна плоча и на њој се чита овај натпис: „Српском научењаку, жарком родољубу *Дру Божидару Петрановићу* — Народ. II. MDCCCLXXIV.“ — Тако је наш народ учинио достојну част своме књижевнику и себи самом. Покојни Божидар Петрановић заслужио је ово признање. Он је најприје „*Српско-Далматинским Алманахом*,“ па послије „*Магазином*“ први у Далмацији, почео писати српске књиге за народ, стао ширити просвјету и будити српску народну свијест. Он је расправом о „*Безумљалима*“ и другијем дјелима заузео лијепо мјесто у српској књижевности. Учинио је много у опће за народно препорођење и за напредак у Далмацији, јер је преводио законике, писао напутке за судбену струку у нашем народном језику, те тако уклонио прве препоне, које су увијек најтеже у судовима и управи, гдје је у оно доба искључиво владао талијански језик. За много година, па све до своје смрти, био је предсједник „Далматинске Матица,“ а за његова предсједниковања „Матице“ се подигла и онда је цвјетала, јер се радило и јер су се издавале књиге корисне за народ. Тако је име покојног Божидара скопчано са народнијем препородом у Далмацији. Али сав Србин у души, он је највише задужио српски народ. Народ му је указао своју благодарност и тијем себи самом учинио част, јер се именом „народ“ само онај народ може звати, који зна цијенити, који зна благодаран бити својијем добротворима.“ —

ЧИТУЉА.*)

(† **Архимандрит Јероћеј Ковачевић**). Добили смо ову *смртну објаву*: „Данас 26. септембра о. г. у 3 сата по подне, у 76-ој години живота, хришћански утјешена и с Богом измирена, позвао је Свевишњи вјернога слугу Својега пред суд вјечне правде, Своје *истојашега манастира Јероћеја Ковачевића, архимандрита-митрофора, егзарха за старчиске манастире, почаснога члана Епископске Конзисторије задарске*, члана утемељача сиротo-удовичке закладе, члана Матице Далматинске итд. Земни остатци опће љубљеногa и незаборављеногa покојника опојаће се у свето-арханђелском манастиру Крци у суботу 28. сент. у 9 сати прије подне, и предати по том мајци земљи у нарочитој гробници братскога гробља. *У Манастиру Крци* 26 сент. 1891. — *Братство свето-арханђелске Обитељи Крчке.*“ —

*) Да бисмо могли у овој рубрици достојно испратити на онај свет сваког преминулог свештеника, молимо лепо пријатеље овога листа, да нам саопште смртне случајеве, који се догоде, и да нашему по коју реч из живота дотичног покојника.

Задарски „*Српски Глас*“ пише о врлом покојнику ово:

„Родио се у Шибенику. У свом мјесту рођења учио је основне школе и богословију. У богословију ушао је без велике приправе, а богословија је уређена била на старинску. Али што у школи није могао стећи, допунио је он сам учењем, читањем. У његовој соби на његовом столу, увијек се налазила расклопљена књига. На другом столу нанизане су биле новине, поучне и политичне, што је он примао.

„За млађијех година служио је на парохији, обишао је неке манастире, док се стално уставио у манастиру Крци. Ту је на дуго био управитељ, док га године нијесу савладале. Али увијек до своје смрти био је он морална глава. био старјешина и домаћин, био „господин“, како су га сви звали у манастиру, и сви они, који су к манастиру приступали.

„Био је прави говорник, елаткорјечив, неисцрпан. Говорник на сваком мјесту. У манастиру Крци, кад се о св. Арханђелу или о св. Сави, српском просветитељу, хиљаде душа разнога сталежа слеже; у малој сеоској цркви, као и у градској Био је говорник на збору сеоском и на политичком састанку, као и у сабору. Свуда је он знао погодити прави тон, ударити у праву жицу; знао је подићи, занијети, укријепити.

„Био је и он по сред наше политичке борбе. Биран је у сабор два пута, а једном га је сабор бирао у царевинско вијеће.

„О његовом политичком програму немамо шта говорити, кад се сам каже. Син народни, на народни учитељ и свештеник, био је с народом и пред народом, како су захтијевале народне потребе и тежње.

„Има још толико лијепијех успомена из његова живота. Године 1867 ишао је на славенску етнографску изложбу у Москву. Међу осталијем из Далмације био је с њим покојни гроф Иле Јанковић и Хрват поп Данило.

„Али име архимандрита Ковачевића највише је скончано с манастиром Крком, и с њим ће у предању остати. Задужбина је то народна, свештена народна, уточиште сиромаху, отворена кућа путнику и намјернику. Народ врви даром и поклоном, народ и свијет опет односи. Гостољубље калуђереско познато је. Ко је к манастиру пријазио, свак се хвалио. Нико није питан, како се крсти и како мисли. Свак је примљен усрдно и угошћен. А дочек сваки и гозбу зачињала је љубазност архимандрита Ковачевића. Знао је дочекати и испратити, као нико други, и тежака, и трговца и наученьака, као што се знао држати у колиби, у господском двору и у најфинијем салону. Тако је и ријеч, и књига, и новина проније по свијету име ове српске задужбине и њезину значењност. О свештенику Ковачевићу можемо само поновити прву ријеч: био је углед правог свештеничког понашања у сваком погледу. С тога је био у свештенству морална снага. Под старост одликовао га је владика Милаш и именовао егзархом далматинскијех манастира.

„Није нам више старца архимандрита. Али име, успомена и дјела не умиру. Нека нам свијем и од сад буде узор!“

Најпосле саопштава „*Српски Глас*“ још и ово: „Из *Кистања* нам јављају, да је у суботу 28. септембра свечано тужним начином обављено опело и спровод пок. настојатеља свето-арханђелског манастира Крке, архимандрита Јеротеја Ковачевића, са једанаест свештеника, у присуству свих ц. кр. власти и представништва политичке општине вароши Кистања, свијех Срба Кистањаца и многобројнога народа из околине. На свршетку опела, у име братства, опростио се са незаборављеним покојником и духовним старешином, са узор-свештеником и народним родољубом, високопречасни архимандрит конзисторијални г. *Доситије Јовић*. Тужна ријеч његова дирнула је до дна срца све присутне слушаоце и у сваком је изазвала сузу на око. Земни остатци оне љубљеног покојника предани су били матери земљи у нарочитој гробници братског гробља. — Православна јепархија далматинска губи у покојнику једног од најодличнијих својих чланова, српски народ у кршној Буковици свога дичног наставника у вјери православној и народности српској, манастири наши једног од најпоузданијих својих ступова, а братство манастира Крке узор-старјешину, доброга оца, мудрога савјетника и искреног пријатеља. Буди праху драгог покојника црна земља лака и трајан његов спомен међу нами!“

Књижевне вести.

ИЗАШАО ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ

„ОРАО“

ВЕЛИКИ ИЛУСТРОВАНИ КАЛЕНДАР

ЗА ГОДИНУ 1892.

уз сарадњу српских књижевника уређује СТЕВАН В. ПОПОВИЋ.

ГОДИНА ОСАМНАЕСТА.

Овај највећи, најбољи, најлепши, а по томе најјефтинији српски календар, који је за ово седамнаест година распростро у више од 245 000 комада по свима крајевима где год има Срба, штампан је и ове године на лепој, углађеној артији.

КАЛЕНДАРСКИ ДЕО „Орла“ уредио је професор Андрија М. Матић. Овај део доноси: стари и нови календар, црквено рачунање времена, покретне празнике, зодијак (звездана јата) и шта значи, знамените године по Србе, знамените године опште, мухамедански календар, јеврејски календар, преме по менама месеца и по ветру четир годишња времена, сунце и наш сунчани систем, планету владарку, помрачење сунца и месеца, рађање и заласкање планета. — Светли владарев дом у Аустро-Угарској монархији, Аустро-Угарска монархија, православни српски црквени калакодостојници. У сваком поједином лепом знањима уређеном месецу стари и нови календарски мене месеца, народне и земаљске светковине, предањаке о години, радње месечне на дому и у пољу, гатање о времену, разне белешке о чувању здравља, уз то чисте, нарубрикиране листове за бележење.

Забавно-поучни садржај „Орла“ за годину 1892. грана се на ове одељке:

1. **Народни добротвори:** а) Стеван Книжевић. б) Драго Памучина, од С. В. П. 2. **Забава:** а) Деда-Рала. Слика из српског живота, од С. В. П. б) Дигов посао. Понела из београдског живота, од Симе Матавуља. 3. **Пчеларске поуке:** О пчели и пчеларењу, од Јована Живановића. 4. **Из природе:** Аз ѣсмъ земля и пепелъ! Од С. М. 5. **Ратарске поуке:** а) О поправљању земље кречом. б) Како се долази до ваљаног семена, од М. Петровића. 6. **Вртарске поуке:** Ружа, од Ст. Књежића. 7. **Народно здравље:** Вежбајмо, јачајмо своје тело! Од Тих. Остојића. 8. **Животописи:** а) Александар I. краљ Србије. б) Доситеје Обрадов.ћ. в) Иван Стефановић Јастребов. г) Др Лаза Лазаревић. д) Др. Јован Туроман. е) Владимир Јовановић. ж) Др Милан Јовановић. з) Др. Владан Ђорђевић. и) Матија Бан. ј) Владимир Красић. к) Павле Чортановић. л) Пера Топаловић. 9. **Уз наше илустрације.** Уз овај садржај иду **Вашари и Огласи.**

Илустрације за „Орла“ израђене су у првим уметничким заводима.

I. **Насловна слика:** 1. Доситеје Обрадовић. II. **Ликови:** 2. † Стеван Књежевић. 3. Драго Памучина. 4. Александар I. краљ Србије. 5. Иван Стефановић Јастребов. 6. † Др. Лаза Лазаревић. 7. Јован Туроман. 8. Владимир Јовановић. 9. Др. Милан Јовановић. 10. Др. Владан Ђорђевић. 11. Матија Бан. 12. † Владимир Красић. 13. † Пера Топаловић. 14. Павле Чортановић. III. **Слике из наших крајева:** 15. Српска православна црква у Српском Ковину. 16. Кућа у којој се родио српски песник др. Јован Суботић у селу Добрању у Срему. 17. Арбанас ашикује. 18. Сремци на Бањце. 19. Срби на Бањце. IV. **Из српског живота:** 20. Банатско коло. 21. Полазање додоле. V. **Из Србије:** 22. Споменик косовским јунацима. VI **Из Црне Горе:** 23. Тужбалице нарочу на погинулим јунацима.

„Орао“ за годину 1892. стоји само 50 новч. или 1 динар.

Наручбине из Србије прима књижарница Велимира Валожића у Београду, која рабатује 20—25% Из свију осталих крајева упућују се наручбине на потписану књижарницу и штампарију Растурачима и купцима за готово дајемо највећи уобичајени рабат.

На „Орлови“ крили узлетио је „ЦАРИЋ“ мали календар са сликама за год. 1892 Цена му је 20 новч или 2 гроша. Рабат и наручбина као у „Орла“.

Издавачка књижарница и штампарија А. Пајевића у Н. Саду.

ОГЛАСИ.

140

СТЕЧАЈ

1—3

Усљед оставке овомесног срп. учитеља, о ним се отвара стечај на четвороразредној срп. вероисп. школи са платом од 400 фор. и 1 јанаћ [à 1600□] и 1470□, на коју земљу учитељ порезу плаћа.

У име перовођства има 10 фор.

Слободан стан од 2 собе, кујну и шталу, и зимњи огреч за школу и учитеља колико треба. —

Изабрани учитељ дужан је у свим прописаним предметима децу обучавати, пошторну школу бесплатно држати, у цркви десну певницу држати и децу у црквеном појању обучавати. Од укопа, где позван буде, добија 50 нов. Првенство имају они, који докажу сведоџбом, да су испит из мађареског језика положили.

Пошто је овде основана књижница, изабрани учитељ дужан је бити бесплатно и књижничар.

Рок стечају је до 8. (20) Новембра 891 год.

Молиоци своје молбенице нека шаљу на шк. Одбор.

У Нов. Св. Ивану 8. (20) Окт. 1891 год. (р. р. Szőregh.)

А. Чиплић, перовођа.

Стеван Веселиновић, председник.

141

СТЕЧАЈ

1—3

Расписује се стечај на *учитељско место у српској школи у Жумберку.*

Плата је учитељска 340 фор. и два комада земље, и леп стан са баштом Новац се месечно издаје.

Учитељ има све школске дужности обављати, недељну школу држати и у цркви појати.

Молиоци са својим сведоџбама вала да се обрате председнику срп. црквено-школске општине жумберачке.

Рок овоме стечају траје четири недеље дана.

Срп. црквено-школска општина у *Жумберку* (Somberek, Baranya megye) 14. (26.) окт. 1891.

Богољуб Ристић, председник.

Бр. $\frac{\text{Е. 359}}{\text{К. 281}}$ ех 1891. 138 3—3

ЕДИКТ.

У бракоразводној парници Јудите Ратковић, становице новосадске против супруга јој Стевана Ратковића, непознатог места пребивања — овим се исти Стеван позива, да у року од 60 дана или лично потписаној конзисторији предстане, или месту свога пребивања обзнани — пошто ће се у противном случају против њега подигнута парница — и без његова учешћа — сходно постојећим законима довршити.

Из конзисторијске седнице, држане у Нов. Саду 9. (21.) септембра 1891.

Конзисторија епархије бачке.

К броју 14. — ех 1891.

СТЕЧАЈ.

139

2—3

У српској прав. црквеној општини у Молу (Бачка жупанија) упражњено је место црквеног певца са годишњом платом од 300 фор. авр., коју ће изабрати у месечним оброцима из благајне политичке општине примати. Даље од сваког мањег спровода где позван буде, од дотичног имаће 20 нов., а ако самртника у цркву носе, имаће 40 нов. и од сваког парастоса по 40 нов.

У дужност црквеног певца спада: како при недељним и празничним, тако исто свакидашњем богослужењу појање и читање, по потреби ма на којој страни певнице обављати, на јектенија одговарати; самртнике, где позван буде, уз свештеника оневати и на дечу пазити. Осим тога по потреби имаће помагати дотичном учитељу у обучавању ученика у појању, облачењу и читању апостола, а на то у цркви по потреби и пазити.

Овај избор није сталан; црквени одбор задржава себи право у свако доба да може црквеног певца из службе отпустити, али свакако ће његово службовање зависити од тачног вршења дужности и моралног владања. Рок пријаве трајаће месец дана од првог увртења овог стечаја. Онај који жели ово место добити, дужан је поред писмене молбенице и сведоџбе његовог владања лично се пријавити и у цркви појати, јер без тога његова молба неће се уважити.

Из седнице црквеног школског управног одбора, државне 6. окт. 1891. у Молу.

Арк. Вуковић, учитељ и перовођа.

Иван Тошић, председник управног одбора.

„Српски Сион“ излази сваке недеље по једном табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За страно земље на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се издавачкој књижарници и штампарији А. Пајевића у дунавској улици, а рукописи уреднику Сави Петровићу у Новом Саду.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА И ШТАМПАРИЈА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ.

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 43. У НОВОМ САДУ 28. ОКТОБРА 1891. **Год. I.**

О ДОТАЦИЈИ СВЕШТЕНСТВА.

(Глас из Горње Крајине.)

О дотацији свештенства у опште писало се и расправљало у овом поштованом листу већ прилично доста, ну, о дотацији свештенства горњокрајишкога чуо се је глас само једнога брата („Срп. Сион“ број 12. и 13.) те би према томе изгледало, као да је овостраном свештенству и добро и право, као да оно ничега пожелети нема. Куд' пусте среће, да је тако! Али није, јер ако је икоме тешко, а оно је горњокрајишком свештенику.

Ну, није нам циљ јадати се и описивати чемерно наше стање; јер прво: то у кратко није могуће учинити, а ко би хтео праву слику његову да добије, морао би безбројне опе молбе, тужбе, представке, пак и саме „Majestätsgesuche“ да прочита; морао би бар духом присуствовати оним жалосним и по свештенство недостојним призорима по општинским и колтарским уредима; морао би завирити у дом и породицу свештеника и т. д.; а друго: намера нам је изнети неколико скромних мисли о том, како да се овом злехудом стању помогне.

Рескриптом од год. 1868. уређена је дотација свештенства целе митрополије, пак наравно и горњокрајишкога. Сва остала митрополија добила је јединствену дотацију, само је горњокрајишка дијецеза у том неки „corpus separatum“ Наиме, свештеничка дотација подељена је у свој осталој митрополији према броју душа на 6 разреда, само у горњокарловачкој дијецези „обзиром на тамошње особите околности“ на 3 разреда и то:

I. разред преко 2000 душа са 700 ф.
II. „ „ 1600 „ „ 500 ф.
III. „ испод 1600 „ „ 400 ф.

годишње дотације. Осим тога добива сваки свештеник у име отштете за сесију по 200 фор годишње из државне благајне. Кад се у обзир узме, да у овој дијецези нема прихода оних, које добива доње свештенство (мислимо негдању Војводину), а на маљим парохијама апсолутно никаковних, него да је свештеник једино упућен на своју худу и несигурну плату, онда ће за цело свако из горњих цифара увидети и веровати, да нијлошије дотиран свештеник доњи боље излази, него најбољи овдашњи.

Сваки човек, који и трунка праведности у срцу осећа, мора признати, да је овакова дотација малена, управо неправедно малена. Од горњокрајишког свештеника тражи се иста спрема, дакле уложен једнак капитал; тражи се иста љубав према позиву, иста пожртвовност, исти

рад; тражи се десет пута више напора у вршењу позива, — пак што му је награда? Готово да кажемо просјачки штап. И да ли може свештеник, кога је Бог са породом благословио, у данашњем веку са 600 фор., који су што више врло проблематични, без игде чега само задоста хлеба да има, а камо ли да пристојно живи, децу васпита и људима начини?! Па тако и има доста случајева, да су свештеничка деца слуге, кочијаши, факини, а и горе. . . До душе могло би се одговорити, да не може друкчије да буде, кад ето сам рескрипт спомиње неке „особите околности“ и т. д. Истина, приличе, у којима овдашњи народ живи, донекле су криве, те не може свештенство бити награђено онако, како заслужује и како су му сретнија браћа доле по Војводини награђена; али зар је право, да оно буде награђено као нико на свету?

Ну, да видимо какове су то „особите околности“, са којих је дотација овдашњег свештенства рескриптом тако ниско одмерена. То је општа неплодност земљишта и с тим скопчана природна последица — опште сиромаштво овога народа. Сиромаштво је факат, који је овде од увек постојао, и сада постоји, а постојаће и на даље. Ма ко узео у своје руке, да реформише и регулише ово наше бедно стање, мораће пре свега овај факат у обзир узети и с њим рачунати. Околност ова руководила је оне рескрипта, те су парохије овдашње поделили само на три разреда и увели т. зв. солидарност у наплаћивању свештеничке дотације, т. ј. парохијал је распорезан свугде једнако, по јутру земље 20 новч., пак веће општине шишу мањима.

Подела парохијала на три разреда, како је горе више споменуто, одговара свакојако боље овдашњим околностима, где 200 или 300 душа не прави велике разлике, него она на 6 разреда, — али начин, којим је свештеничка дотација распорезана у народу, т. ј. без разлике 20 новч. по јутру земље, тако је примитиван, да не може примитивнији да буде. Јер, ма да је Горња Крајина у главном подједнако неплодна, опет има доста и такових предела, који су плодни, пак је ли право, да онај од својих гричева и буја дара плаћа исто, као и онај од својих плодних земаља и винограда? Што би се рекло за онога министра финанција, који би земљарину (порез на земљу) овако расписао? Начин таквог распорезивања осим тога је и неправедан. Кад се је рескрипт стварао, није у Горњој Крајини осим официра било никаквих чиновника, а врло мало трговаца и занатлија, разуме се, православних Срба. Данас ствари друкчије стоје: ми имамо данас у Гор Крајини велик број државних и општинских чиновника, а много већи трговаца и занатлија. Ти људи уживају сва права у цркви, која нам наша автономија зајамчује, а не плаћају, осим ако који случајно јутро-два земље има, ама ни новчића парохијала. Зар то није и жалосно и смешно? Кад се то зна, онда се тек може разумети, од куд дође, да неке варошке црквене општине у Гор. Крајини, које — као н. пр. петриньска — до 100.000 фор. иметка имају, опет свога свештенства не плаћају, него га плаћа сиромашна околина и народ.

Других „особитих околности“ и прилика нема, осим можда те, што овуда парохије нису груписане као доле, него су разбацане. Дакле, само сиромаштво и ништа друго него сиромаштво.

Овде нам сада пада на ум она, мало опора, али истинита народна реч, да не може бити „и вук сит и коза читава,“ дакле, некако би тешко било помоћи овдашњем свештенству, а да се не дира у и онако преоптерећени народ.

Помоћи се свештенству свакојако мора, јер му је збиља дошло до грла; али само како? Држим сагласно са братом Јустином, да је то могуће само онда, ако се у првом реду измени садањи начин распорезивања парохијала новим, који ће одговарати и захтевима једнакости и праведности, а тај је: плаћање парохијала по порезној форинти.

Морао би се, наиме, пронаћи кључ, којим би се парохијал распорезао по порезној форинти а према фактичној потреби; тим би се постигло двоје, прво: свако би тај терет сносио сразмерно својој

снази, а друго: не би био оптерећен само народ као данас, него сви верни, а тако би уништио у свој дијецези више парохијала, него до сада. Ова би последња околност особито добро дошла побољшању свештеничке дотације. Ну, како да се ова реформише? Да ли, понајпре, да се остане код садање поделе парохијала, или да се и она реформише?

Напред споменусмо, да нам се рескриптуална подела парохијала на три разреда у суштини својој целисходнијом и бољом чини за овдашње прилике него она на шест разреда. Узрок је, као што споменусмо, тај, што у Гор. Крајини 200 или 300 душа не чини велике разлике ни у порезној снази, па ни у самим дужностима свештеника. За то су много крупнији бројеви потребни, па с тога држимо, да ће Гор Крајина и опет, ако се свештеничка дотација збиља узрегулише, остати као и до сада: „corpus separatum.“ Изузетак, дакако, био би онда, кад би се изједначила свештеничка дотација у свој митрополији, те створио неки „status“ свештенички (ваљда, по примеру буковинске архидијецезе?) као што и брат Јустин спомиње, али и то су само пусте жеље, које у овим нашим данашњим приликама основа немају. Буковинском верозаконском закладом и свештеничком дотацијом рукује држава, а ми имамо нашу автономију, пак молим брата Јустина, да промисли како би стајало с нашом дотацијом и у опште са том централизацијом у оквиру наше автономије? Сетимо се само саборских трошкова!

Споменусмо напред и рескриптуалну поделу парохија са одпадајућом дотацијом, ну, не споменусмо једне установе, која овамо засеца и која је de facto још један засебни плаћевни разред мимо постојећа три створила. Наиме: парохије, које 3000 душа прећу имаду право на системизованог помоћника са 300 фор. годишње дотације, који ако и збиља постоји, осим тога, још и 200 фор. годишње сесионалне одштете из држ. благајне добива. Овакових системизованих помоћника има у рескрипту 27, а данас их има за цело десетак више, јер популација расте овде рапидно. Ну рецимо, да их само 30 има опет је то лен број парохија које су као најбоље доње са 1000 фор. (т. ј. 700 своје и 300 за помоћника) годишње дотиране. Половина ових парохија није помоћника никада ни имала, а ни сада их више од две трећине немају, а не верујемо, да ће их икада и имати, осим родбинских или особних интереса ради; јер, кад помислимо на живот сеоског капелана у Гор. Крајини, који не може, па да сву своју худу плату уложи ни стана добити, него се мора потезати по сељачким кодебама и стајама, — онда не знамо, шта да кажемо за творце ове установе.

(Свршиће се.)

ЗНАЦИ ПРАВЕ ХРИСТОВЕ ЦРКВЕ.

(Против учења Вл. Соловјева)

(Наставак.)

Као што сви заштитници папизма, тако и г. Соловјев назире особито моћно сведочанство божанствених права папе у историји IV. вас. сабора. Треба рећи и то, да се заштитници папизма позивају исто тако и на наше богослужбене књиге и налазе у њима изрази о високом достојанству стетог апостола Петра и његових прејемника, из којих као да се види, да је источна црква у древности т. ј. до патријарха Фотија исповједала главенство Рима, а послије Фотија да је престала исповједати. На те наводе ми смо одговорили и одговарамо, да је напиштанско тумачење рада IV. васионског сабора и садржаја богослужбених књига — неправедно и не одговара правом стању ствари; а да би наше порицање било ваљано, ми се позивамо на доказ, с којим се мора сложити сваки вјерујући здрава разуме и непредубјеђена мишљења. Ми говоримо, да похвалне узгласе отаца са-

*

борских и похвалне изразе богослужбених књига треба посматрати и судити по црквеним правилима, као црквеним законима по којима је црква живила и одређивали се међусобни одношаји архипастира, а никако не обратно. Ми и радимо тако, а латински богослови, као и у свему, раде проти том здравом правилу. Кад они не примају тога правила, то се ми не можемо нигда с њима договорити. Врло нам је жао, што је г. Соловјев пошао њиховим путем. Но код њега се још онаква више досљедности, него код самих паписта. У својим списима он јасно исказује своју сумњу у једномишље сабора, па и васионских, те с тога у свом уводу оштро осуђује рад сабора II., IV., и VI. и Трулског *шесто-шестога*. Кад је на тај начин осуђен сами принцип васионских сабора, онда, нема сумње, не може бити ни говора о нашем више наведеном принципу — да се суди о похвалним узгласима по саборским правилима. Но је ли то праведно?

А што се тиче IV вас сабора морамо рећи, да је историја овога сабора код нас изложена достојерно и његова свједоџба у корист највиших права римскога епископа оцијењена је што је могуће праведније. С наше стране додајемо само то, да је васионска црква увијек с највећим поштовањем гледала на пастире, кад год су они устајали проти јереси као чувари васионске истине и у својим списима бијаху израз васионског православља, носиоци васионске истине, уста васионске цркве. Тако је поштовала и поштује велике чуваре православља: светог Атанасија Александријског, светог Василија Кесарије Кападокијске, Григорија Назијанзина и Кирила Александријскога; тако је поштовала и поштује и св. Лава I., папу римског, који је пружио источној цркви велику помоћ у борби с Евтихијанима. У особи овога паше сретно се спојила и чистоћа православља и величина катедре. Врло је појмљиво, зашто су оци халкидонскога сабора врло похвално примили исповијед светога Лава, но та похвала тек је онда изречена, кад је посебна комисија, од 200 најмудријих отаца сабора, прегледала наведено исповедање, и по *слову* и по *смислу*, и дала *писмено увјерење* о томе, да је оно *православно*. Само послије *таквог увјерења*, а никако не за то, што је то била посланица папина оци кликнуше: „То је — вјера отаца! То је вјера апостолска! То говори Петар устима Лава“ и т. д. Источни патријарси у својој „Окружној Посланици“ оцијенише по достојанству позив паше Пија IX. на IV. вас. сабор и свом истраживању додадоше као закључак: „Ако његову блаженству буде угодно послати што таква, што 200 св. отаца испитавши и расудивши нађу да се слаже с пређашњим саборима, то и сад, велимо ми, може чути и од нас грјешних, не само ријечи: „Петар је рекао то,“ или што друго, што треба уважити, већ и такве ријечи: „нека се целује св. десница, која убриса сузе саборне цркве“ (стр. 31—32).

Од свију приговора против врховенства папе по *божанственому* а не по *каноничкому* праву, г. Соловјев не могаше пустити с ока један веома важан приговор, а на име: на који је начин власт апостола Петра прелазила и прелази на римске епископе. Ми велимо: кад би сваки папа, умирући, сам рукополагао своја прејемника — то би било појмљиво: слиједећи папа добио би своју власт од предходника; таквим прејемством ствар би се разјаснила са свим једноставно. Но то прејемство не постоји. Како да се разјасни успостава власти, која се гаси смрћу сваког папе? Која црквена власт може дати достојанство, које сама нема, нити има пунопћи од озго, да с њом располаже, а то за то, што то достојанство припада искључиво једној особи, док живи. Тај приговор, понављамо, врло је важан, што се њиме поткопава теорија умишљено-божанствене установе папства. У самој ствари, у цркви су установљене св. тајне, као видљива средства за саопћавање вјерника благодати Духа светога, установљена су и свештена лица, као извршитељи тајана; сва посвећења на разне степене свештенства свршавају се богоустановљеним поретком кроз рукоположење и молитве; па како се то догодило, да за јединствен, искључиви, основни и, како да кажемо,

изворни степен свештенства — за посвећење папе и ради саопћења необичних пуномоћи, не постоје никакве установе, никакве тајне, никакав спољашњи знак и никаква средства? Што паписте не виде неједнакости у самом крунисању папа, то се лако тумачи њиховом хиљадугодишњом навиком и слијепом ревности. Али се ми чудимо г. Соловјеву, како он као човјек у односају према папизму странац и, тако рећи, новајлија, може бити тако лакоуман према томе питању. Он пише да је задаћа историје да одговори на то питање, а историја не имајући докумената (?!) не може се ријешити научним начином (sic!) (pag. 158—159), и за тим багателишући важност самога питања — о начину предаје, приписује га *чисто човјечијој страни* цркве и придаје му значење *другостепено* (pag. 160—161). Тако просто и лако могу се ријешити сва могућа питања, али у таком случају не ћемо ми доћи никада до истине и ни у чем не ћемо се сложити с папистама. Међу тим ствар би се разјаснила са свим једноставно и не би требало чекати непзвесних докумената, кад би се г. Соловјев обратио источној цркви и проучио, како се у њој предаје виша власт патријарха. Патријарх је, по схваћању источних, слава своје помјестне цркве у смислу нравственом и каноничком, и као такав у заједници са својим св. синодом суди потчињене му епископе и митрополите. Пита се: ко му је дао такову власт? Одговарамо: виша од њега власт, а на име — сабор епископâ, као највиша инстанција црквене власти. Њега бира сабор, посвећује и за тим, у случају да падне у јерес или у какве антиканоничке ствари, суди и свргава (пр. 1. III. в. саб.). Тај древни и свеопћи поредак постојао је и у цркви римској; но од времена, како су се папе изванредно узвисиле, како се утврдило лажно мњење, да „пана суди свима, а њему не може нико су ити,“ да је „он и над васионским саборима,“ — римски бирачи остадоше само код једног права да бирају папу, а право — да му се суди у случају да погријеши, уништише. Тако се разви онај ненормални и незаконити поредак ствари: сабор највиших сановника римске цркве ствара власт, које сам не има, даје изабраному божанствене пуномоћи, којих сам не има, једном рећи — нижа власт ствара за себе вишу. — Са стране папа то нарушење корените и апостолске установе саборне власти, као врховне у цркви, јест присвајање власти, која му не припада, или иначе — *узурпација*. Таквим незаконитим поступком на ново се осуђује измјена *канонических права*, које сами сабори утврдише и предаше папи, *правом божанственим*, које као да је дато од самога Господа. Да је Господ сам установио највишу власт у једном лицу, он би без сумње установио и тајну за то.

Тако латинска црква сама себе изобличава својим новотаријама, што г. Соловјев пити је примјетио нити је хтио примјетити.

IV.

Четврто средство за изобличење заблуде, имамо ми у самим заблудама. Скоро двије хиљаде година устаје дух лажи против Христове истине и за то вријеме врло је јасно показао свој карактер у раду и своје начине обмане. Скупивши уједно све јереси и сваковрсна расколничка лажна учења, која су постојала и која још постоје, ми можемо са свим достојно показати слиједеће двије особине у сваком лажном учењу: прво — *искључивост*, а друго — *софизам*. Разјаснимо то.

1.) О искључивости пише св. Иринеј овако: „Јерес долази од грчке ријечи и значи *избор*, јер јеретик *бира* оно учење, које измисли или прими са стране. С тога и вели апостол, да је јеретик *само-осуђен*. Наши аутори, наши писци јесу апостоли Господњи, који нијесу сами од себе ништа измишљали нити изабрали, већ су предали вјерно цијелом свијету ону науку, коју примише од Исуса Христа. С тога, кад би и „ѧ҆гг҃лъ съ нб҃съ благов҃ѣстилъ друго јеванђеље *инѣдема да вѣдетъ*“ (Гал. 1—8). И баш то учење, које предаше апостоли, и јест православно; оно је потпуна истина, која се почиње са учењем о Пресветој Тројици и завршује последњом судбом свијета и човјека. Од те пот-

пуне истине не треба ништа ни одузети ни додавати. Такву важност има православни Никео-цариградски символ. Све истине, које се у њему садрже, подједнако су неопходне. Но јерес руши ту пуноћу и ту једнакост; она има скроз једну ма коју средишну тачку у своме вероучењу, на којој почива сва система и којом се опредељује њен карактер. Тако је било у древним јересима, а то се продужава и у најновијем лажном учењу. Тако, јерес Аријева састојала се у једној изреци: „Син је створен а није рођен. Господ Ме створи за почетак путова својих.“ Македоније је исто тако мудровао лажно о Духу Светом. Несторије је раздвајао природе у Христу, Евтихије — на против елио их је у једно. Таква искључивост јавља се и у најновијим лажним учењима. Тако, у учењу паписта с формалне стране искључивом тачком служи учење о главенству папину, а с материјалне стране — Filioque. Код протестаната — с формалне стране свето Писмо, као једини извор вјероучења, а с материјалне — оправдање само вјером. Слична искључивост опажа се и код мањих секташа и код расколника.

Та искључивост јест *болест* духа своје врсте Под упливом те болести, лажномудрујући имају уши да чују, па не чују, имају очи да виде, па не виде. Како из св. Писма, тако и из списа црквених писаца, они виде и изабиру само оно, што њиховој искључивости иде у прилог, што им годи, што им се допада. Тиме се разјашњује и појава, као што је распростирање Јеванђеља с подвученим текстовима, који иду у прилог лажном учењу. Код заштитника лажног учења та искључивост постаје *фанатизмом*, т. ј. слијепом ревношћу за лаж и неодољивом мржњом према туђим мњењима.

Г. Соловјев потпупо је усвојио искључивост папизма. Главенство папе у латинском смислу, то је за њега догмат, необоривши факт Латински догмат Filioque противачно ј: он шта више дијалектичким путем процеса, исто тако и догмат о Пресветој Дјеви. Усвојивши та лажна учења и бранећи их од православних полемиста, он се усуђује поновити језуитске измишљотине, које су раније пропаћене, као да се суштина нашег православља састоји само у одрицању. Он пише: „Лажно православље наше богословске школе — само су самовољна одрицања, која поникоше и подржавају се једном политиком: Син божји не судјелује у божанственом поретку исхођења Духа Светога. Света Дјева није била непорочна од првог момента свог бића. Примат јурисдикције не припада римскому престолу и папа не има догматичког авторитета пастира и учитеља васионске цркве. Таква су главна одрицања. Ту је довољно примјетити, да, прво, та одрицања не добише никакве санкције и не ослањају се ни на какав црквени авторитет, који би био признат за обвезан и непогријешив са стране свију православних. Никакав васионски сабор није судио нити осудио католичког учења, које анатемишу наши полемисте, и кад нам нуде ту нову врсту богословља као право учење васионске цркве, ми не можемо да не видимо у њему прекомјерног присвајања, које је последица незнања и одурне вјере. Друго, јасно је, да то лажно православље може исто тако као и прво послужити позитивном основу „руске идеје“... Све наше „православље“ — обраћа се он к нама — јест на тај начин у основи само народни протест против свјетске власти папине.“ (р. 18—20)

(Наставиће се.)

ШТА СМЕ — ШТА НЕ СМЕ БИТИ?

Пише **Мърковић-Ердељан**,
свештенички кандидат.

(Наставак.)

Св. православна црква даје браку духовни значај на основу његове етичке цељи и уврстила га је међу своје тајне.

Место, где се брак као тајна новог завета има обавити, јесте црква и само се у напредним случајевима дозвољава ван ње.

Почем православна наука сматра брак за свештени обред божанске установе т. ј. за тајну, — према том и свештеника држи за вршиоца ове тајне.

Наша св. прав. црква признаје као законит онај брак, који је — по извршивању свију захтеваних предуслова — у њеном загрљају, а по њеним св. обредима, јавно пред сведоцима — благословом православног свештеника обављен. Као што се види, за правилно склапање св. тајне брака захтева се, да су отклоњене све брачне сметње, да је у православној цркви — њеном установом — пред сведоцима и благословом православног пресвитера споведен; иначе сваки други брак сматра се као тајни (matrimonium claudestinum), који канони најодлучније осуђују и поричу му правоваљаност.

Запитаће се неко: па у чему греши данашње свештенство? Зар они ову свету тајну не обављају у цркви или ваљда не сматрају себе за вршиоце исте, или да нису одступили у ком погледу од светих обреда? Ни једно — ни друго, . . . тако далеко већ нису смели заћи; но нпак и ово, у чему су одступили, неправилно је и не би смело да буде; . . . а то је у погледу какноће сведока, који при венчању морају бити. Какове сведоке виђамо при венчању? Већином малу и неразумну децу. Ма да црквено право захтева да сведок мора бити пунољетан и мора имати сва она својства, која се у опште од сведока захтевају при сваком јавном уговору. Видимо, колико иде овом у прилог 131-во правило картагенског сабора, које гласи: Ради сведочења не треба припуштати као сведока у опште никог од оних, у погледу којих је установљено, да се ни као *тужиоци не примају* и т. д., а при крају: сведоџба пак једнога, који није до стигао четрнаесту годину живота, не може се примати.

То је у погледу малољетних сведока; а за тим:

Строго се забрањује, да жене сведоче при венчању. — По речима ап. Павла женама за време богослужења ваља ћутати и слушати — као што и сам закон каже, — а ако им је што потребно да науче, нека код куће мужеве своје питају. —

Без разлике сви греше против ових правила, а из узрока тог, што се то већ увукло као неки обичај; а нами је свима добро познато, како се обичај тешком муком искорењује из нашег народа и да он радо истоветује обичај са законом.

Кад узмемо потоње речи у обзир, те им још придодамо, да је тај обичај отео маха код њихових прејемника, . . . онда нам у први мах са свим оправдани изгледају; ал' им се ипак са правом може пребацити за њихову немарност, коју су и овом приликом засведочили према пареће њима св. васељенских сабора и св. отаца. Истина је и то, да би мало тугаљиво било, кад би сад један по један почео те непотребне обичаје са црквеним установама замењивати, али „слога и брда преваша“, па су тако и они требали потражити у братској љубави и споразуму сретнијег излаза. . . . Не би за ово потребан био сабор помесних цркава, а још мање васељенски, који и онако због запетог политичког одношаја тешко да би се могао састати, . . . већ би за то довољан био и скуп свештеника једне околине или боље рећи једног протопресвитерата, и то једино тога ради, да се не би само појединци заузимали, а остали злоупотребљавали њихово предузеће. Разуме се, да претпостављам, да би се на братском збору и договору споразумели, а за тим сви слошки у један мах почели се придржавати св. канона.

(Наставиће се.)

КУЛТУРНО-ИСТОРИЧКЕ ЦРТЕ ИЗ СТАРОГ ХРИШЋАНСКОГ ДОБА.

По руском преводу:
Младен Јосић, свештеник.

(Наставак.)

Мало-Азијати, Африканци, Гали и све у опште народности, које су у Риму имале своје представнике, имају у то доба већ и представнике у хришћанској цркви. Поред тих налазимо у римској цркви и такове, који су чланови цркве а занимају се оним занимањем, које не одговара духу хришћанском. Тако учитељ хришћанин даје часове по језичничким кућама из грчке митологије и разјашњује седмеричну таблицу; трговац протурује своју робу у храмове језичничке; најар реже богове, — па сви ти ипак припадају хришћанској цркви имајући непрестано односај за језичницима. Тежи је положај заузимала хришћанка удата за језичником, роб у дому језичничком и војник, који није могао отступити од обичаја и од идолопоклоничке логорске свечаности. (Тертулијан, De corona militis.) На при свим тим тешкоћама говори један црквени писац тога времена: „Вера је хришћанска ипак пловила једрима напереним духом Божијим без опасности, пажљиво, неустрашиво и опрезно.“

Не заборавимо, да смо на путу Апијевом пред дворима цесара, који се протежу до простора Максимовог. Пролазећи поред њих сетимо се, да је ноћу између 18. и 19. јула 64. године букнула велика ватра, која је опустошила цео Рим и дала повод првом крвавом гоњењу хришћанском у римској империји, јер је сумња пала да су хришћани запалили. У народу како незнабошком тако и у хришћанском остала је жива успомена о том ужасном гоњењу.

У путу том свратимо се на десно Капитолију на ком се узвишава сјајни мраморни храм Јупитера Капитолијског. Предање говори: Када је владао император Август и када се још није појавила звезда витлејемска, једна пророчица боље рекло врачара, одвела је остаредог императора у тај храм златном престолу Јупитера и показала му у духу обећаног Месију, на ком је месту император одмах подигао жртвеник. Ова легенда тим више може бити оправдана, што је тада пророчанство највећма развијено било, које се користило у кругу верујућих.

Идући даље тим путем на брзо долазимо до дивног Трајановог форума. На том месту, које је од чести мочарно а од чести брдовито било, подигао је император Трајан са невероватним трудим сјајна и величанствена здања, којима не беше равних Риму. За сад ћемо окренути наш поглед од тих дивних производа и отићи ћемо даље међу галерије Порфиревих колона. Тамо се налази један дом, дом знатног хришћанина Пасказија. Пођимо њему да добијемо појам о домаћем устројству и о унутарњем часном животу хришћанском тога времена.

Роб нам отвара врата. На врату му танак челичан ланчић на ком виси омалена од туча дашчица са натписом: „Tene me ne fugiam et revoca me in foro Trajani in purpuretica ad Pascasium dominum meum.“ (Држи ме да не побегнем и поврати ме на Трајанов форум Порфиревој галерији господару моме Пасказију.) Из тога дознајемо, да је роб учинио покушај за бег ство или се осећао са својим положајем незадовољан. У таком случају обично су мећали таку дашчицу са сличним горе наведеним натписом.

Чудно изгледа, да у хришћанском дому налазимо на роба, јер је по јеванђељу равноправност међу људима и по томе ропство отпада. Хришћанство је увидело, да напрасно укидање ропства не би било од успеха, будући је оно стара установа и као такова јако укорењена. Напрасно ишчупати тај јаки корен старог живота, не да би било целисходно него и опасно; за то је оно тај обичај укидало тихо и постепено, као што историја и сведочи. По римском закону ни један роб није могао одправљати опште дужности, црква је хришћанска дозволила и робовима изв-

шивати почетне духовне дужности. Стари закон сматрао је брак између роба и слободног као незаконит, црква је хришћанска и таки брак признавала Односај роба према господару у хришћанском дому јавља се са свим у другом виду. Један стари писац о том говори: „Будући ми меримо човека не мером тела, но мером духа, то наши робови ма да су спољно од нас друкчији, ипак нису наши робови, но их по духу прибрајамо међу браћу и саслужитеље религије и тако их и називамо.“ Тим начином је само могло хришћанство победити једну укорењену зазорну стару установу.

Улазећи у стари дом хришћански пролазимо прво кроз предњи део дома (atrium), који служи за обичну кућевну потребу, и уским ходником долазимо до тако званог престола кућевног. Као год што је предња страна дома у непосредном односају са спољним светом изложена уличном шуму и жагору, тако на против у престолу има породица мирно место, удаљено од сваког жагора и догледа.

Устројство старог хришћанског дома у главном не одступа од општег дотадањег устројства; но себи се разуме, да нема идола и жртвеника, но ипак налазимо вештином украшени хришћански дом. „Син Божији“ био је у дому хришћанском најважнији предмет, као у кућама језичничко римским Бог у кипу.

Претпоставка, да је стара хришћанска црква одстрањивала од себе вештину, тај лепи цвет духа човечијег, не одговара фактима. Као повод тој претпоставци послужила је прво та околност, што су држали да је хришћанство противно сваком старом обичају, те тако и вештини, која је доста негована у језичништву а особито у јудејском народу; а друго та околност, што су неки мужеви хришћанске цркве јавно ружили стару вештину и то због тога, што је на себи носила само митолошки и идолопоклонички карактер. Споменици хришћански доказују на против, да баш старо хришћанство карактерише љубав према вештини, која се могла огледати у хришћанским храмовима и домовима тако исто, као и у раскошним дворима римских мецената и љубитеља вештине само с том разликом, што је у хришћанској вештини провејавао дух вере хришћанске.

Да је у хришћанству заиста негована вештина, доказују разни вештачки предмети, сачувани у катакомбама. Истина да су у први мах незнабошки вештаци радили хришћанске ствари али мало по мало ширећи се хришћанство ширила се у њему и вештина тако да доцније налазимо и хришћанске вештаке равне помпејским, које доказује неаполитанска катакомба, галерија св. Домицила у Риму и тако звана crypta quadrata у катакомби св. претестата.

Хришћанска је вештина упоредо са начелом хришћанским напред корачала приближујући се своме савршенству. Тако је некад праведно Микел Анђело изјавио о сликарству Виктору Болону између осталог рекао: „Сликарство је благородно само по себи тиме, што тежећи савршенству напаја душу побожношћу, приближује Богу и спаја с њиме,“ а као такова, вештина у недрима хришћанским могла је заиста наћи најсвестрије пристаниште.

По једноставном устројству хришћанских домова, показује се и спољна одећа њихових становника. Хришћани се нису одликовали особеним оделом, шта више ни сама духовна лица нису носила одело, којим би се разликовали од других, које следочи декрет Целестина од 428. године (Discernendi a caeteris sumus doctrina, non veste, mentis puritate, non cultu), а тако исто барељевски нацрт потврђује, да за прва четир века нису била особена одела за духовна лица. Истина, да су нека лица хтела играти улогу хришћанских филозофа, па су се облачили у грубу дугачку хаљину, али то црква никако није одобравала. (Кипријан 1682. Тертулијан. De pallio.)

Раскош у хаљинама био је у старо доба врло уобичајен, па да се неби увукао и у хришћанство, црквени су учитељи свагда одлучно против раскоша устајали. Тако је у то време Тертулијан Картагенац издао свој састав под насловом: „De cultu feminarum“ (о одећи женскиња) у којем опширно разлаже како треба хри-

ћанка да се одева. Са прекором устаје против оних хришћанака које већу пажњу обраћају на украс лица, које су бојама дотеривали и који се обичај по старој преставши односно као на вештину за савршенство женске лепоте. Са прекором их је запитквао: „Зашто не дајете мира својим власима? Час их дижете као кулу, час их пак спуштате доле, данас их везивате а сутра их опет носите доле спуштене; сврх тога чините са њима чудне приказе.“

Тако исто Тертулијан осуђује ношњу скупоцених и пурпурних хаљина, јер вели: „Кћери Евиној, кроз коју је у свет ушао грех, приличи тужна црна хаљина.“ Строго осуђује сваки раскош и украс. „За малу корпу украса — жали се — дају повеће наследство дедовине своје. На нежном слабом врату виси читав спахилук и двор, у ушима годишњи приходи а лева се рука игра са грменима злата“

Те обичаје задржале су и неке жене хришћанке, које сведоче силне слике хришћанских жена, сачуване у катакомбама; с тога ти прекори и према хришћанским женама нису били неосновани. Лако је појмити Тертулијаново негодовање, када су се у хришћанству опажали чудновати навици, хаљине украшене богатим чипкама и дречним бојама, мноштво златних украса често необичне величине. Но већином хришћанске жене носиле су просту одећу римских матрона и не богати златни украс, који је био освећен каквом благочастивом изреком или религијозним символом.

Тако су обљубљени били медаљони од кристала, слонове кости и метала у облику рибе посећи натпис: „Сахрани ме“ (Бекер 1866.) Обраћање то односи се Христу, јер се он у старој хришћанској симболици означава под видом рибе. Тако су радо и на прстење урезивали натписе и симболичке нацрте. У катакомбама је нађена била чак и прибодача са словима: „Romula vivit in deo semper“. (Ромула живи свагда у Богу.)

У том виду украсити и домаће ствари био је обичај код старих хришћана. Чаше и стакла украшавали су нацртом доброг пастира носећи изгубљену овцу. Исто је тако обичај био даривати ствари са религијозним нацртима у спомен венчаништва или друге какве свечаности. До наших времена сачувано је мноштво примерака таких предмета.

Особито су се одликовале хришћанске лампе од суврмених незнабожких. Вредно је споменути једну такову лампу од бронза зготовљену, која се и данас у Флоренцији налази. Облик јој је као лађа. На крми стоји Христос, десном руком управља кормилом а левом држи Јеванђеље. На кљуну лађе стоји човек са раширеним рукама за молитву, са тврдом вером и надом на управитеља судбе, који броди мору живота вечном пристаништу.

Таки предмети свакидашње употребе узвисили су се на степен посилаца религијозних мисли и осећаја гоњеног и увређеног хришћанства. Тај начин поникао је из истините и дубоке вере, која је хришћанству у беди и невољи давала и даје утехе и уточишта поменом на Господа. И заиста колико нам поглед може да проникне у унутарњи живот старих хришћана, тај начин је пуно оправдан.

У погледу међусобног односаја старих хришћана, приказује нам се дивна слика тесне везе и искрене љубави међу члановима породице, за које имамо доста доказа и са надгробних споменика. Каква противност лежи између грчко-римске и хришћанске жене. Тамо потчињеност — ропство, — овде слобода, прва љубав мужа жени је посвећена. Она је исходна тачка и средиште породичног живота. Она зачињава и освештава породични живот тако, да се она може пуним правом назвати моралним и религијозним фактором. На надгробним споменицима приставља се жена читајући св писмо, или слушајући како јој муж чита, или Богу се молећи. Пристављену тако жену видимо, да је печат помазања који припада сваком хришћанину, нашао свога одлучног израза и у женскињу. Хришћанство је повратило женскињу њено достојанство и уважење, и тиме је извршило једну велику социјалну промену, која је за породице, за народе, за човечанство неоцењено благо.

Реч је Јеванђелска живо уплиивисала како у домаћем животу, тако и у свету,

рушећи прегради која пречи зближење срца. Реч Јеванђелска води верне из дома на улицу у онај део града, где је становала највећа телесна и духовна нужда, где је срце незнабожаца самрзњом и гоњењем предусретало тозшко чистих срдаца хришћанских. Хришћани су избављали у пороку огрезлу незнабожачку децу и прикривали их у хришћанске домове. Тај поступак је био од успеха, јер резотине на падгробним споменицима показују неказ признања, које су такови alumni одавали својим хришћанским васпитаоцима хвалећи ту љубав према деци, која је спасла многима и душу и тело. Alumno, quem semper vice, fili delexit . . . , plus amavit quamsi filium. Томе равних израза налазе се и данас у XIII-тој колони латеранског музеја.

При свем том што се тада црква није налазила у том положају, да би могла подићи болнице и куће за примање бедних и невољних, као што су биле у IV. и V. веку устројене, ипак је са својим великим и искреним стараљем о болнима и бедним створила себи јако средство за обилан плод.

Црква Христова поред тога, што је била изложена опасности, гоњењу и мржњи од стране језичника, ипак је на свима стазама живота успешно напредовала тим сигурније, што је извор из кога је снагу црпела било „слово Божије“. „У јутру рано кад сунце сијне, пека се види књига на коленима твојим“. Тој изреци су пот пуно одговарали стари хришћани. Псалме и друге црквене песме, које су појали при богослужењу, раздавали су верним, које је отац породице у кругу своме отпевао. Како богослужбени тако и домаћи живот тога времена био је скопчан најтешњом везом јединства.

Таки односаји и могли су створити оне велике проје, који неплашећи се гоњења и смрти, доведоше незнабошце у забуну и пораз а хришћанство на врхунац славе и величине.

Место у ком су се верни скупљали ради заједничке молитве, био је храм, који се на три дела делио. Некада се у тим здањима скупљало мноштво безбожника, који су у раскошу и блеску давали пред идолима верске наразе са музиком и разним преставама. Данас видимо тај дом напуњен људима побожних осећаја и то већином на нижег сталежа. Уђимо у стари хришћански храм. При улазу стоје два човека, примају оне који долазе и показују им места. Женске одлазе на десну северну, а мушки на леву јужну страну храма, а неки остају при вратима, ти се приправљају да приме хришћанство, обучени су у црну одећу — у одећу покајања и припреме за хришћанство. У један се мах појављује старац, познајемо у њему епископа Зефирина. На њему је свегла „тога“, римска хаљина подобна времену Августа. У таку хаљину су обучени и сви који за њим долазе. У пратњи епископа Зефирина упаше у очи један њему најближи човек са кратком брадом и дугуљастим лицем. То је моћни фаворит Зефирина — Калист. Пролазећи кроз храм заузимају места на седалиштима, која су смештена напред у дубини храма. Епископ се смешта у средину на узвишено место.

(Наставиће се.)

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

— (**Свети Архијерејски Синод**) завршио је и одгодио своје седнице 17. октобра о. г., пошто је у овај мах своје послове обавио. Како су седнице св. Синода тајне, то се за сада ни одлуке његове не могу поуздано знати нити на јавност износити.

— (**Високопречасни г. Никанор Поповић**) *протосинђел* и настојник манастира Беочина произведен је од Његове Светости патријарха Георгија Бранковића 20. октобра о. г. за *архимандрита* манастира Беочина.

— (**Високопречасни г. Михаило Грујић**) *професор богословије* карловачке, произведен је од Његове Светости за патријарашког *протосинђела*.

— (**Ретко одликовање српског свештеника.**)

Његова Светост патријарх српски Георгије Бранковић почаствовао је пречасног проту и пароха митровачког г. *Стевана Анђелића* ретким одликовањем — на име подарио му је *златан крст*, да га носи на прсима. Св. патријарх учинио је то по пређашњој одлуци св. Синода, који је хтео да одликује г. Ст. Анђелића за велико доброчинство, које је учинио српском народу сазидавши великолепну зграду за гимназију и богословију у Карловцима. Нека је на дику то заслужено одликовање овом српском меценату!

— (**Управа епархије бачке.**) Органи епархијске управе бачке држали су ових дана своје редовне месечне седнице под председништвом Његове Светости г. патријарха Георгија. Тако су имали седнице: *конзисторија* 21. октобра, *административни одбор* 22 окт., а *школски одбор* 23. октобра о. г. О раду тих одбора донећемо засебне извештаје.

— (**Освећење обновљене српске православне цркве у Митровици.**) У 37. броју овога листа саопштили смо чланак у ком је описана обновљена црква у Митровици, која је обнова стала преко тридесет хиљада фор. Према обећању у 41. броју доносимо овде извештај о свечаном освећењу исте цркве. Опширни допис, што смо га добили из *Митровице*, морали смо скратити због скученог простора нашега листа, те из тог дописа износимо о тој свечаности ово: „На позив српске црквене општине митровачке благоволела је Његова Светост патријарх српски Георгије Бранковић доћи у суботу 5. октобра о. г. у нашу средину ради освећења наше обновљене дивне цркве. Св. патријарх, пре него што је овамо стигао, дочекан је и поздрављен успут на жељезничким станицама у Бешки, Инђији, Путинци и Руми. Св. патријарх стигао је овамо у пратњи архимандрита Руварца, протосинђела Герасима Петровића, игумана бешеновачког Митрофана Павловића, проте карловачког Ст. Ч.банића, протођакона Германа Опачића, дворског капелана Сергија Полића и још много других свештеника. На жељезничкој станици дочекаше Његову Светост градско заступство, одбор срп. црквене општине и разне корпорације. Пошто је градоначелник Ћира пл. Милекић поздравно Његову Светост патријарха, допраћен је исти дугом поворком каруца и коњаника уз пуцњаву прангија у варош, која је била окићена славолуком и заставама. Св. патријарх отишао је најпре у обновљени храм, где га је дочекало свештенство и множина народа. Прота Авакум Стајић поздравио је св. патријарха у цркви лепим говором. Помоливши се Богу и благословив народ одвезао се св. патријарх кроз редове ученика свих завода митровачких у стан градоначелников. Ту су га поздравиле ученица Даница Пајићева и кћерка градоначелникова Зорка. За тим је примао св. патријарх разне депутације у своме стану, а после тога био је свечан обед, који је приређено домаћин у почаст патријарху. На обеду било је око четрдесет одличних Митровчана и патријархова пратња. У вече је била варош осветљена, а кроз варош је свирала музика. У 6 сахата било је бденије у обновљеној цркви, које је одслужио архимандрит Руварац, игуман кувеждински Генадије, игуман Митрофан, прота Лазар Поповић, парох иришки Васа Николајевић и т. д. Сутра дан у недељу 6. октобра одржано је свечано освећење, односно троношење обновљеног храма, које је извршио св. патријарх уз многобројну асистенцију свештенства обојега реда. Обављање св. моштију ово цркве и сам чин освећења трајао је више од два сахата. Света је било толико мноштво, да сав не могаше у цркву стати. И са стране бијаше много народа. На литургији произведени су: протођакон *Герман Опачић* у чин архиђакона и ђакон *Лукијан Богдановић* у чин протођакона; ђакон *Васа Латинчић*, катихета гимназије карловачке, рукоположен је за свештеника, те ће бити парох у Јаску; а монах гргетешки *Атанасије* рукоположен је за ђакона. Св. патријарх изговорио је на литургији поучну беседу, пуну лепих савета. Литургија се свршила у један сахат по подне. На служби певала је на кору срп. певачка дружина митровачка. — После службе божје био је свечан банкет, који су Митровчани приредили за 160 особа, на ком је између осталих знатних лица учествовао и Мирко *Хрват*, председник хрватског земаљског сабора. Св. патријарх наздравио је прву здравицу Његовом Величанству, па онда светлом бану и кр. хрв. зем. влади, а за тим срп. црквеној општини и председнику јој Ђ. Милекићу. Градоначелник Милекић наздравио је св. патријарху. По том је Његова Светост патријарх наздравио пароху и почасном проти *Стевану Анђелићу*, као великом српском добротвору и *подарио му златан крст* за заслуге, по закључку св. Синода, желећи му, да то одличје дуго још краси његове дарежљи-

ве груди. (О томе доносимо засебну белешку у овом броју. Ур.) Захваљујући се на одликова њу нагласио је г Ст. *Анђелић*, да је све, што је чинио, учинио за просвету свога милог народа, и додао је, *да то неће бити последњи дар његов*. Пало је ту још неколико лепих и одушевљених здравица. Банкет је трајао од 2 до 6 сахата. Истога дана у вече бијаше у српској грађанској читаоници концерат са играном, који је приредило срп. певачко друштво. На концерту присуствовао је и св. патријарх, кога је при уласку лепо поздравио Никола *Поповић*, председник пев. друштва. При повратку у Карловце 7. октобра отпраћена је Његова Светост опет свечаним начином “

— (**Предавања у богословији и гимназији карловачкој**) отпочета су 17. (29.) октобра о. г. у новој гимназијској згради. Тога дана било је најпре *призивање св. Духа* у саборној цркви, при коме је служио епископ пакрачки г. *Мирон Николић* са више свештеника. Предавања се до сад нису могла отпочети с тога, што нова зграда није још била довршена. — Свечано *освећење* нове гимназије карловачке *одгођено* је на неизвесно време због болести штедрог мецената исте гимназије, пречасног г. *Стевана Анђелића*, проте и пароха митровачког, који ваља при тој свечаности да буде присутан.

— (**Парастос књегињи српској Љубици.**) Преузвишени г. кр. комесар *барон Федор Николић* давао је 15. октобра о. г. у манастиру *Крушедолу* парастос пок. књегињи Љубици као њезин унук. На парастосу био је св. патријарх и дворско свештенство, а чинодејствовао је епископ вршачки г. *Нектарије Димитријевић*. — Пок. књегиња Љубица умрла је у Новом Саду године 1843, а сахрањена је у манастиру Крушедолу, где јој и данас земни остатци почивају.

— (**Српско академско друштво „Зора.“**) Познато српско ђачко друштво „Зора“ у Бечу имало је ове школске године своју прву главну скупштину, у којој је изабран управни одбор У тај годишњи одбор изабрани су: За председника Ђорђе Марић, медик; за подпредседника Коста Младеновић, медик; за I. тајника Стеван Ј. Стојковић, правник; за II. тајника Вл. Новаковић, техничар; за благајника Чеда Нешковић, медик; за књижничара Душан Петровић, медик.

СРПСКИМ НАРОДНИМ УЧИТЕЉИМА.

Пре две године основало се у Новоме Саду друштво под именом: „*Српски учитељски конвикт у Новоме Саду*“, чија су правила од више кр. уг. владе потврђена и којем је циљ, да узајамном потпором и народним прилозима оснује фонд, из којега би се издржавала деца срп. народних учитеља, која се буду учила у Новом Саду на вишим, средњим или стручним школама. Деца би та (мушка и женска) стајала под надзором стручних надзорника и имала би бесплатно или уз мали родитељски доплатак: стан, огрев, осветљење, храну и у случају потребе и лечење.

Завод овај има се по правилима друштвеним отворити 1895. године.

Као што се види, ово је тако племенита и за наше данашње учитељске и народне прилике тако благотворна установа, да би ваљало да потрчимо сви учитељи листом у ово коло, које нам даје материјалне олакшице и моралне пробитке тим, што ћемо се бар ту осећати своји и уједињени; а услови су врло повољни, кад се узме у обзир све оно, што нам пружа ово удружење.

Овде се прима сваки учитељ и учитељица српске народности и вере православне из округа карловачке архиепископије и митрополије српске, без обзира на којој и каквој школи служе: било основној, грађанској, средњој или стручној, вероисповедној из комуналној, који се обвеже, да ће поред 1 фор. уписнине уплаћивати за пет година по 3% приступне на своју редовну плату и доплатке, изузимајући станарину и огреварину, на било то у годишњим или четвртгодишњим ратама.

У друштво ово, с истом цели, примају се и други Срби и Српкиње из ове митрополије као чланови потпомагачи са најмањом уплатом од 50 ф., која се такође може уплатити у једанпут или у ратама за пет година. Но деца оваких чланова могу тек онда примљена бити, бар за прво доба, ако се са учитељском децом не би попунио скупштином одређени број. Ако пак средства допусте, примиће се одмах сва пријављена деца чланова оснивача (учитеља) и чланова потпомагача

За ово кратко време уписало се у друштво 86 учитеља и учитељица и 66 потпомагача и добило прилога од 150 прилагача, те је тако, са оставином покојног шурјанског учитеља,

блажене успомене Николе Кнежевића нарастао фонд друштвени за ово две године, до данас на 13.400 фор., те тако можемо с материјалним и моралним успехом код народа бити задовољни. Али кад се узме у обзир, да у свој митрополији има око 1000 Срба учитеља и учитељица, па видимо, да се из тог круга одлучило родољубљем и добрим смером само 86 чланова, онда ту појаву не можемо узети за повољан знак наше учитељске свести. С тога је последња скупштина друштвена у августу месецу о. г. решила, да се путем свију наших јавних гласила из ове митрополије позову и умоле још једном сва браћа учитељи и сестре учитељице, да се уписују у ово друштво, ако не себе и своје олакшице ради, а оно бар потпоре ради оној браћи својој, коју је Бог дечицом благословио; јер потпомажући тако брата свога помоћи ћемо, да нам се учитељски углед повиси у друштву и народу, а уједно и да нам школа и просвета народна одскочи на виши културни степен. Само ведро и безбрижно чело учитељево моћи ће брже недрити умни поглед подмлатку и разгонити народну бригу за будућност деце своје.

На основу тог закључка скупштинског обраћамо се овим, ми извршиоци њене жеље, на све наше поштовано учитељство из карловачке митрополије сво го други пут и најуљудније молимо, да се уписује у ово за нас Србе учитеље с ове стране једино и прво законом ујемчено друштво, које је прегло, да отвори нама и потомству нашем лепше дане, а ми смо уверени, да ће и народ још обилатијом мером притицати у помоћ и досипати све више уља у овај наш први светиљник, ако види, да смо ми одушевљени подстицаји овог жишка.

Смилујте се браћо и сестре на глас своје рођене деце, која нас моле, да и њима дате вида, кад толикој народној деци отварате очи; не презајте од жртава за вашу рођену децу, кад знате жртвовати свој живот за бољу срећу народног подмлатка!

Дођите, браћа вас чекају у своје коло раширеним рукама.*)

У Новом Саду на св. Петку 1891.

Ђорђе Милић, тајник. **Арк. Варађанин**, председник.

Александар Јорговић, благајник.

*) Ко се жели уписати за члана оснивача, нека пошље 1 ф. уписнине председништву друштвеном, које ће му по том послати прописане „мијаве“ да их поткаше.

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

(Молимо поштоване писце, уредништа српских листова и издаваче књига да нам своја издања *на приказ* достављају. Молимо тако исто славна уредништа, да нам своје листове *у замену* шаљу.)

— **Годишњак.** *Велики српски народни илустровани* календар за преступну годину 1892, која има 366 дана — *Година 43.* — Власник и уредник: *Александар Сандић.* Издање: српске књижаре *Браће М. Поповића.* — У Новом Саду, штампарија српске књижаре Браће М. Поповића, 1891. — *Цена* је са уметнутим листовима за приход и расход *50 новчића.* Уз овај календар иде као уздарје слика: *Свети Сава на коњу.* — I. део календарски саставио је проф *Андрија М. Машић.* — У календару овом има више лепих слика, а поучни и забавни садржај му занимљив је и добро уређен, те се тиме пред ручује српском општинству.

— **Весник.** *Недељни лист за просвету и привреду* Број 1. *Панчево* 10. октобра 1891. — *Година II.* — Издавалац и одговорни уредник *Јован Поповић.* — Излази *четвртком* на целом табаку. Годишња цена је за Аустро-Угарску 4 фор, за Србију 10 динара. До краја ове године стоји лист 1 фор. — Лист овај почео је од 12. марта 1889 излазити, па је 25. јуна 1889 престао, те је те године изишло само 14 бројева. По најави уредништва, „*Весник*“ је тада „с тога био престао, што га је кр. државно одветништво због програма за видовданску светковину и због објаве парастоса у истој ствари конфисковало, тумачећи то као ствари политичке природе. У исто је време „Веснику“ забрањено даље излажење, док се не би кауција за лист положила.“ На тужбу кр. држ. одветништва осуђен је био од кр. судбеног стола панчевачког 15. нов. 1890 уредник на глобу од 60 фор., а штампар на 50 фор. Но на призив уредников ослободила је и кр. табла и кр. курија и уредника и штампара од првостепене пресуде. Те тако пошто је ствар тек јула месеца ове године повољно решена, покренут је „Весник“ но исво са старим програмом и правцем, те ће и од сад бранити народне интересе, цркву и школу.

Књижевне вести.

ИЗАШАО ЈЕ ИЗ ШТАМПЕ

„ОРАО“

ВЕЛИКИ ИЛУСТРОВАНИ КАЛЕНДАР

ЗА ГОДИНУ 1892.

уз сарадњу српских књижевника уређује СТЕВАН В. ПОПОВИЋ.

ГОДИНА ОСАМНАЕСТА.

Овај највећи, најбољи, најлепши, а по томе најеефтинији српски календар, који је за ово седамнаест година распростр у више од 245 000 комада по свима крајевима где год има Срба, штампан је и ове године на лепој, углађеној артији.

КАЛЕНДАРСКИ ДЕО „Орла“ уредио је професор Андрија М. Матић. Овај део доноси: стари и нови календар, црквено рачунање времена, покретне празнике, зодијак (шездесна јата) и шта значи, знамените године по Србе, знамените године опште, мухамеданеки календар, јеврејски календар, време по мењама месеца и по ветру четир годишња времена, сунце и наш сунчани систем, планету владарку, помрачење сунца и месеца, рађање и залажење планета. — Светли владарев дом у Аустро-Угарској монархији, Аустро-Угарска монархија, православна српска црквени халкодостојници. У сваком поједином лепим пиацима урешеном месецу стари и нови календарион, мени месеца, народне и земљаске светковине, предвиђе о година, радње месечне на дому и у пољу, гатање о времену, разне белешке о чувању здравља, уз то чисте, нарубрикиране листове за бележење.

Забавно-поучни садржај „Орла“ за годину 1892. грана се на ове одељке:

1. **Народни добротвори:** а) Стеван Книжевић. б) Драго Памучина, од С. В. П. 2. **Забава:** а) Деда-Раја. Слика из српског живота, од С. В. П. б) Дигов посао. Новела из београдског живота, од Симе Матавуља. 3. **Пчеларске поуке:** О пчели и пчеларењу, од Јована Живановића. 4. **Из природе:** Аз ћемъ земля и пепелъ! Од С. М. 5. **Ратарске поуке:** а) О поправљању земље кречом. б) Како се долази до ваљаног семена, од М. Петровића. 6. **Вртарске поуке:** Ружа, од Ст. Књежевића. 7. **Народно здравље:** Вежбајмо, јачајмо своје тело! Од Тих. Остојића. 8. **Животописи:** а) Александар I. краљ Србије. б) Достанје Обрадовић. в) Иван Стеиановић Јастребов. г) Др. Лаза Лазаревић. д) Др. Јован Туроман. е) Владимир Јовановић. ж) Др Милан Јовановић. з) Др. Владан Ђорђевић. и) Матија Бан. ј) Владимир Красић. к) Павле Чортановић. л) Пера Тошаловић. 9. **Уз наше илустрације.** Уз овај садржај иду **Вашари и Огласи.**

Илустрације за „Орла“ израђене су у првим уметничким заводима.

I. **Насловна слика:** 1. Достанје Обрадовић. II. **Ликови:** 2. † Стеван Книжевић. 3. Драго Памучина. 4. Александар I. краљ Србије. 5. Иван Стеиановић Јастребов. 6. † Др. Лаза Лазаревић. 7. Јован Туроман. 8. Владимир Јовановић. 9. Др. Милан Јовановић. 10. Др. Владан Ђорђевић. 11. Матија Бан. 12. † Владимир Красић. 13. † Пера Тошаловић. 14. Павле Чортановић. III. **Слике из наших крајева:** 15. Српска православна црква у Српском Ковину. 16. Кућа у којој се родио српски песник др. Јован Суботић у селу Добринци у Срему. 17. Арбанас ашикује. 18. Српкиња из Баније. 19. Срби из Баније. IV. **Из српског живота:** 20. Банатско коло. 21. Полажење дедоле. V. **Из Србије:** 22. Споменик косовским јунацима. VI **Из Црне Горе:** 23. Тужбалице наричу за погинулим јунацима.

„Орао“ за годину 1892. стоји само 50 новч. или 1 динар.

Наруџбине из Србије прима књижарница Велимира Валожића у Београду, која рабатује 20—25%. Из свију осталих крајева упућују се наруџбине на потписану књижарницу и штампарију. Растурачима и купцима за готово дајемо највеће уобичајени рабат.

На „Орлови“ крили узлетио је „ЦАРИЋ“ мали календар са сликама за год. 1892. Цена му је 20 новч. или 2 гроша. Рабат и наруџбина као у „Орла“.

Издавачка књижарница и штампарија А. Пајевића у Н. Саду.

ОГЛАСИ.

140 1—3

СТЕЧАЈ

Усљед оставке овомесног срп. учитеља, о вим се отвара стечај на четвороразредној срп. вероисп. школи са платом од 400 фор. и 1 јанаш [à 1600□] и 1470□, на коју земљу учитељ порезу плаћа.

У име перовођства има 10 фор.

Слободан стан од 2 собе, кујну и шталу, и зимњи огрев за школу и учитеља колико треба. —

Изабрани учитељ дужан је у свима прописаним предметима децу обучавати, поред горну школу бесплатно држати, у цркви десну певницу држати и децу у црквеном појању обучавати. Од укопа, где позван буде, добија 50 нов. Првенство имају они, који докажу сведоџбом, да су испит из мађарског језика положили.

Пошто је овде основана књижница, изабрани учитељ дужан је бити бесплатно и књижничар.

Рок стечају је до 18. (30.) Новембра 1891 год.

Молиоци своје молбенице нека шаљу на шк. Одбор.

У Нов. Сѣ. Ивану 8. (20.) Окт. 1891 год. (р. р. Szőregh.)

А. Чиплић, перовођа.

Стеван Веселиновић, председник.

К броју 14. — ех 1891.

139 2—3

СТЕЧАЈ.

У српској прав. црквено-општини у Молу (Бачка жупанија) упражњено је место црквеног певца са годишњом платом од 300 фор. авр., коју ће изабрати у месечним оброцима из благајне политичке општине примати. Даље од сваког мањег спровода где позван буде, од дотичног имаће 20 нов., а ако смртника у цркву носе, имаће 40 нов. и од сваког парастоса по 40 нов.

У дужност црквеног певца спада: како при недељним и празничним, тако исто свакидашњем богослужењу појање и читање, по потреби ма на којој страни певнице обављати, на јектенија одговарати; смртника, где позван буде, уз свештеника опевати и на децу пазити. Осим тога по потреби имаће помагати дотичном учитељу у обучавању ученика у појању, облачењу и читању апостола, а на то у цркви по потреби и пазити.

Овај избор није сталан; црквено-школски одбор задржава себи право у свако доба да може црквеног певца из службе отпустити, али свакако ће његово службовање зависити од тачног вршења дужности и моралног владања. Рок пријаве трајаће месец дана од првог увршћења овог стечаја. Онај који жели ово место добити, дужан је поред писмене молбенице и сведоџбе његовог владања лично се пријавити и у цркви појати, јер без тога његова молба неће се уважити.

Из седнице црквено-школског управног одбора, држане 6. окт. 1891. у Молу.

Арк. Вуковић, учитељ и перовођа.

Иван Тешић, председник управног одбора.

А. Пајевића

КЊИЖАРНИЦА

и трговина са сликама,

музикалијама, хартијом и писаћим прибором

у Новоме Саду

у дунавској улици бр. 36.

препоручује своје добро сортирано стоваришће свију горепоменутих врста робе по најумеренијим ценама.

Продаја свију тих роба на велико и на мало.

Стоваришће разноврсних књига домаће и иностране књижевности, као класичних дела, у живот-издању, са сликама и т. д. на разним језицима.

Сваки налог и наручбину извршава брзо, тачно и савесно, а све **најумеренијом ценом.** Прима наручбине на све музикалије, новине, часописе и повремене списе ма на ком језику, које сваком у кућу доставља, односно разашиље поштом уредно.

„Српски Сион“ излази сваке недеље и великом табаку. **Цена** му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За *стране земље* на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се *издавачкој књижарници и штампарији А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи* уреднику *Сави Петровићу* у *Новом Саду.*

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА И ШТАМПАРИЈА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ.

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 44. У НОВОМ САДУ 4. НОВЕМБРА 1891. **Год. I.**

Службени део.

М. 131. ex 1891.
Син. 15.

НАРЕДБА

срп. прав архијерејског Синода у погледу назива протопресвитерских и парохијских звања и званичних печата истих звања.

Честњејша Архидијецезална Конзисторија Карловачка поводом тим, што је приметила, да се протопресвитерска и парохијска звања у њеном подручју именују разним називима и служе разним печатима, да се уручбени записници код истих звања не воде по једном облику, а и испитна и брачна известија не издају се по једнаком обрасцу, и најпосле, да је већем делу свештенства непознато, како се имају у матице крштених уводити прелази из стране у нашу вероисповест, замолила је архијерејски Синод, да ради уведења једнообразности у свему томе пзда нужне одредбе и упутства.

Поводом овим упућује се честњејша епархијска Конзисторија ради даљег расположења, да се делокруг протопресвитера и пароха, и место, где се отправљају дела протопресвитерска и парохијска, имају службено називати: протопресвитереско — односно епархијско *звање*, и да се назив: протопресвитерски односно парохијски „*уред*“ забрапити има, и даље, да на званичном *печату* протопресвитерског односно парохијског звања има бити *лик свештпика* оне цркве, којој парохија протопресвитерова односно парохова припада, са натписом около светитељског лика: *Печат православног српског протопресвитерског* односно: *парохијског звања у . . .* (име места); а ако у једном месту има више парохијалних цркви, и по том више парохија има натпис на печату гласити: *Печат правосл. срп. парох. звања при цркви св. . . .* (име светитеља) *у . . .* (име места).

Даље упућује се честњејша епархијска Конзисторија, да за подручна протопресвитереска и парохијска звања пошпше образац за уручбени (екскибитни) записник.

Обрасци за испитна и брачна извести ја и за вођење матрикула биће у своје време прописани.

Из седнице архијерејског Синода, држане у Карловцима 17. октобра 1891.

Георгије с. р.
Патрајарх.

Неслужбени део.

ЦРКВЕНЕ СЛАВЕ БЕЗ — ПРОПОВЕДИ.

Проповедање је узвишено право, величанствена дужност. Па да је још мила и слатка свештенику сваком, као што је потребна цркви и корисна народу целом!

Без проповеди — а она је облик учења — не може се ни претпоставити постизавање најузвишеније циљи, која је постављена цркви; не може црква ни вршити свој велики задатак.

И Христос је проповедао. Проповеђу, живом речи војевао је Он. Проповед је силно духовно оружје, она је небеска моћ, којом је Христос деловао: просвећавао, облагорођавао, кротио, убеђивао и освајао душе и срца. Њоме је створио хришћанство, „царство“ своје.

Проповед је сила. Њоме су деловали и св. Апостоли, њоме су се борили св. оци. Живом речи утврђивали су „царство“ Христово; настављали, што је Христос основао и почео. Јер су примили, послушали и вршили велику заповед: *„идите и проповедите.“*

Примили су силу и моћ живе речи Христове, и оживели су и утврдили су у тадањем свету највеће добродетељи: веру, љубав и наду.

Ал је заповед: *„идите и проповедите“* Христос изрекао, да се не порече, а да се врши, док траје црква Његове, док живе душе и куцају срца људска, док траје светлост идеала Јеванђелских, док је човештву потребно морално усавршавање. . . **„Нынѣ и присно и во вѣки вѣковъ.“** —

Па ту заповед нмају вршити и данашњи учитељи цркве, учитељи вере, љубави и морала. Њу мора вршити и данашње свештенство.

Не вршити ју значи: огрешити се о велику заповед божанског учитеља; огрешити се о еминентну дужност свештеничког позива.

Не проповедати, значи: пустити нравствени брод Христове цркве, да га бесни вали и разуздана бура порока и зала грешне природе човекове разбацује и сламa. Значи: напустити циљ хришћанства, одрећи се идеала Христовог царства, нравственог савршенства.

Док свештеник проповеда, док живом речи учи, буди, бодри, крепи, кори, теши, поправља, одушевљава и осваја срца и душе за Христове идеале, дотле је он Христов војник, апостол Христовог Јеванђеља, миснонар Христовог царства, будилник, чувар и бранич вере, љубави и наде.

А такви смо дужни бити, такви морамо бити, јер Христос нам каза: *„као што отац посла мене и ја шаљем вас.“*

Такви будимо, јер црква наша, јер народ наш треба таквих, таквих свештеника. Иначе престајемо бити војници Христови, одричемо се апостолства и миснонарства, а остаћемо само — служитељи, ма и свештенослужитељи. —

Колико се код нас проповеда, како наше свештенство врши узвишену, свету и највеличанственију апостолску дужност проповедања, не ћемо пресуђивати. Рекли бисмо шпак, да иде на боље. Особито се то примећава у млађем свештенству, — само нек истраје, а част и признање и старијој браћи, којој је амвон још мио и драг.

Али морамо указати прстом на једну немилу, ничим оправдану, а штетну појаву, о последицама које слабо разбирамо, а које, и ако невидовно, неприметно и тихо долазе, прете већ, или ће попретити својом опасношћу.

Та се појава зове: *„црквене славе без — проповеди.“* Зар их има?! Има. И кад год их се сетим, срце ми прошипти, душа ми процвили. Неоправдана појава, неопростива равнодушност, тешка — немарност.

Народ се жељно и радосно скупља око својих црквених *„слава,“* особито манастирских.

Све је украшено, нагиздано. И сама звона са звоника као да у те дане преливају свечаније звуке.

У цркви све трепери и сјаје. Певци се надмећу у певницама. Песма духовна чини своје, а свечано богослужење већег ил' мањег броја свештенства, достојанствено је.

Само — амвон ћути . . . ћути к'о спроче. . . .

Све је лепо, „торжаствено.“ Богослужење свечано, пјеније умилно; свеће трепере, измирна мири; одјејанције богато и сјајно, утвари красне . . . Све је то лепо, годи оку и уху. Привлачи, слади; шири груди . . . И народ је упрло очи своје у све то, па се *шоме* радује; па се поноси својим храмом, својом славом, — лепим богослужењем и слатким пјенијем. Ум му се забавља *шим* поносом, — душа *шом* радошћу *само*. Од те радости и поноса и груди му се надимају и шире, срце се само отвара, па чека само, кад ће на оном светом месту са амвона проговорити проповедник, па да му у то већ отворено, од радости и поноса, срце, улије миље Јеванђелске речи, које би га са сјаја и лепоте у храму подигло душом небу, умом Богу, срцем Христу и његовој науци . . . Али амвон је мртав, он ћути, јер — живи су без — живе речи.

И излази народ из храма, одлази са славе, ненапојен „водом живом,“ ненаранъен „хљебом животним.“

Око му се издовољило, ухо насладило; али . . . ум је његов остао неподигнут, душа жедна, а срце — празно.

Тако то бива често и дуго већ; и о славама и без слава. Па? Можда ће још дуго моћи тако бивати, али може доћи и време, кад ће тај ум, та душа и то срце народно почети резоновати, протестовати, па онда и запитати: а има ли храмова, у којима ће нам и ум и душа и срце наћи што требају, за чим жуде, а не *само* око лепоте и ухо уживања?

Дао би Бог, да више уочавамо него што постоји и што бити може. Ал' нам се никако замерити неће, што и помишљамо на ту страшну могућност.

У тој мисли, а у доброј намери, пишемо ово. Не да кога коримо и судимо, коме пребацујемо. У љубави нам је смер.

Па ћемо рећи: *црквена слава не сме проћи без — проповеди.*

Где год се у очи славе служи бденије, треба да буде проповед и на бденију. Особито у манастирима; јер ту је народа много и са разних страна, а то је доба тако погодно, тако приступачно тако бладарно за проповед.

На литургији мора бити проповед неизостављено.

Парохијално свештенство имало би надлежног протопресвитера, а овај консисторију извештавати, који је свештеник проповедао о дотичним црквеним славама. Тако исто и настојатељи манастира.

О манастирским славама, ако не би било кога од монашког свештенства да проповеда, дужан ће бити то учинити један или двојица од околног мирског свештенства, кога на то одреди надлежни протопресвитер. У парохијалним црквама мора проповедати парох дотичног храма, ако не би то учинио који од околних свештеника, што би и требало, из многих разлога, да бива.

У томе правцу да пречасне консисторије издаду наредбе. Али још нешто. Да осигурају контролу, како ће се те наредбе вршити и употребе средства, да се заиста и изврше. А средстава има.

Рекосмо, написасмо, — учинисмо своје.

Ј. Јеремић,
парох.

О ДОТАЦИЈИ СВЕШТЕНСТВА.

(Глас из Горње Крајине.)

(Свршетак.)

Али, кад у обзир узмемо, да су те парохије огромне, разбацане, да се тешко и крваво служе, онда држимо, да је оправдано променути им само наслов и име, које и онако само на папиру постоји, пак оставити им садању потпуну дотацију и изједначити их са првим плаћевним разредом осталих дјецеза. Овим се не би народ ништа оптеретио, јер они ту дотацију — додуше,

*

под другим именом — и онако уживају, а упразнило би се до 30 сесионалних одштета, које би се у другу сврху употребити могле; ну, о овом доцније. Дотација дакле, коју тај ванредни плаћевни разред, кога ми у I-ви увртисмо, већ сада ужива, равна је највећој осталих дијецеза, те он може и мора с њом задовољан бити; ну, другачије изгледа са дотацијом осталих наших плаћевних разреда, они су премало и неправедно дотирани, пак им треба помоћи. Али, да не околишимо. Подела парохија са отпадајућом дотацијом, како си ју у ту сврху ми замишљавамо, изгледала би овако:

I. разр. са преко	3000	душа	1000 ф.
II. „ „ „	2000	„	800 ф.
III. „ „ испод	„	„	600 ф.

годишње дотације.

Подела ова, бар што се броја душа тиче, одговара и општим и месним приликама дијецезе наше, те не мења, осим што рескрипт II. и III. разред спаја у један — садање или рескриптуалне поделе парохија, коју је већ и историја осветшала, готово ни у чем. Ну, друкчије стоји са новом том дотацијом, јер ова је садању за прилично знатну суму прекорачила, а као што већ споминьани брат Јустин право каже, лако је рећи: оволико овоме, онолико ономе, али где новце узети, а да се не оптерети народ? И хоће ли народ хтети и моћи поднети тај нови терет?

Ово је збиља тешко питање.

Потреба би била свакојако већа, ну она би се донекле умањила, кад би се неке садашње парохије III. разреда адфилирале околним парохијама. Овом би се могло, дакако, приговорити с разних разлога, ну, оно је оправдано; јер и веће и велике сеоске парохије у Горњој Крајини мучно оправљају и издржавају своје цркве и парохијалне домове, а мале никако, већ им стоје на ругло и срамоту. А не би ово било ни на какову штету и уштрб св. нашој вери и вршењу свештеничке службе; јер овде и онако нигде нема грушписаних парохија, а и народ не живи као у доњим крајевима измешан с другима народностима, већ мал не по свуда чист и непомешан. Друга је ствар, дакако, са таковима парохијама, које су измешане са туђицом, или које као оазе у туђинској пустињи постоје — ту је потреба, ма како незнатна и слаба парохија била, пастир, који ће стадо своје од туђинске најезде бранити и штитити. — Овакових малих парохија могло би се за цело десета адфилирати, а тим би се донекле умањио онај терет, те би се опет испразнио приличан број сесионалних одштета.

Ну, да присподобимо садашњу дотацију са дотацијом, о којој се овде говори, наравно, пошто немамо нужних службених података, само апроксимативно, па да се осведочимо, да ли су и колико су спомињане разлике знатне.

Према епархијском шематизму од г. 1883 — новијих службених података нема — било је у горњокарловачкој дијецези свега 138 парохија. Од тих је:

56	парохија	I. разр. по 700 ф	= 39,200 ф.
30	„	II. „ по 500 ф.	= 15,000 ф.
52	„	III. „ по 400 ф.	= 20,800 ф.
27	систем.	помоћника по 300 ф.	= 7,100 ф.
		Укупно . . .	82,100 ф.

Али од то доба прошло је 8 година, пак су сигурно многе парохије поступиле у виши плаћевни разред, пак протински доплатци и т. д рецимо, да тај вишак изнаша — — 13,000 ф.

Према томе свеукупна свештеничка дотација горњокарловачке дијецезе изнаша — — — — — — — 95,100 ф.

А то значи, пошто та дотација другог извора нема осим народа, да је наш народ при овако рђавом и неправедном распорезивању парохијала кадар огромну — за његове прилике — своту од 95,100 ф. за издржавање свога свештенства поднети — и да се та свота фактично сабира и исплаћује. Ну, зна се из искуства, да се ни један јавни терет, био он ма које врсте, не може целокупан утерати и сакупити у народу, тим више вреди ово за парохијал, који се, како је опште познато, врло немарно и онако тек од беде утерује. Дакле парохијал мора да је у већем износу распорезан у народу, него што се утерује или исплаћује, шта више он сваке године расте као природна по-

следица бројног умножавања нашег народа, који, наравно, и свој посед проширивати мора, а и проширује. (Да ли је и колико је комбинација ова на стварној подлози основана, најлакше би се осведочити могли из овогодишњих „тачних описа парохија“, из којих би се тачна сума свеукупнога распорезаног парохијала срачунати и с фактичном потребом сравнити дала.)

Према реченом држимо, да распорезани целокупни парохијал у горњокарловачкој дијецези далеко надмашује садашњу фактичну потребу, и даље, кад би се тај исти парохијал савесно и тачно сабирао, да би и већу потребу, пак можда и ову, која се у овом чланку износи, подмиривати могао и подмиривао.

Према подели, коју си ми замишљавамо, било би у горњокарловачкој дијецези:

35	парохија	I. разр. по 1000 ф.	=	35.000 ф.
65	„	II. „ по 800 „	=	52.000 ф.
30	„	III. „ по 600 „	=	18.000 ф.
8	протопр капеланија	по 500 „	=	4.000 ф.
		Укупна дотација		109.000 ф.

Ако од ње одбијемо садању дотацију како је горе означено у износу од — — — — — — — — 95.000 ф.
Показује се међу њима разлика од 14.000 ф.

Ма да је потписани уверен, да би се та разлика или вишак и сада распорезаним парохијалом сасвим покрити дао, — ипак би у противном случају нашао он своје покриће у новим начинном распорезаном парохијалу, који би за цело већи од досадањег био. Па кад ни тај — што сумњамо — не би доспевао, а оно би мањак морао неприкосновени фонд допунити, који би према §. 13. рескрипта и сада морао 6—7000 фор. годишње припомоћи „за подмирење недостатка“ приносити.

Дотацију овдашњега свештенства сачињава још и сесионална одштета од 200 фор. годишње, коју сваки свештеник из државне благајне прима, пошто у Гор. Крајини нигде сесије нема. Не маримо овде испитивати и расправљати питање, да ли је та сесионална одштета премалено одмерена; колико данас вреди згоднија економија и у Гор. Крајини и т. д., — али смо ради указати пут и начин, којим би се овде свештенству помогло.

Кад би се све садашње системизиране капеланије — осим протопресвитерских — укинуле, које, као што смо видели, и онако само на папиру постоје, а тако исто неке сувишне парохије редуцирале, испразнио би се леп број сесионалних одштета, које би се и боље и праведније употребити дале, но што се сада употребљавају. Из новца, наиме, који отуда потече, деле се свештенству, црквеним општинама, а и свештенству за полазак купатила (!), потпоре, — свакојако сврха, којој се не да приговорити, ну, кад се сетимо, каквих ту све не треба препорука и мољакања, онда ће нам за цело сваки брат одобрити, ако кажемо, да би боље било, да се никако и не деле, него овако. Најправедније би било, кад би се тај расположиви новац поделио једнако на све свештенство, или другима речима, кад би земља и њено претставништво верозаконском приносу паше цркве вотирала незнатну повишицу, која не би више од 5—6000 фор. годишње изнашала, пак изједначила сесионалну одштету горњо карловачког свештенства са угарским дијецезама, т. ј. повисила ју на 300 фор. годишње. Вишак тај не би интересно земаљски биџе, а побољшао би знатно оскудно стање нашег свештенства, које ту повишицу и обзиром на своју преважну, одговорну и општекорисну службу потпуно заслужује. Ако нигде, а оно би се овде са незнатним средствима много добра дало учинити!

Ну, на крају још неколико речи.

Ако се икада дотација овдашњега свештенства било ма којим начином преустрои и уреди, не би смеле руковати неплатом њеном политичке општине као до сада, иначе му ће ништа поможено, него је све остало на папиру. Ово је управо оно боно и вредовно место нашега опстанка! Шта зарад ове околности свештенство трпи, познато је на жалост по свуда, пак с тога не ћемо о том овде речи трошити.

Свештенство ово види и очекује спаса бедној својој егзистенцији једино у том,

да у будуће дотацијом његовом рукују државни порезни уреди као и римском свештеничком конгруом, т. ј. да политичке општине сабирају у народу парохијал, па га заједно са државним порезом — порезнима уредима шиљу, који би опет њим исплаћивали свештенство исто онако, као и чиновнике и римске свештенике. Али, чини нам се, да је од свих „пустих жеља“, које у ово неколико редака на свет изнесосмо, ова „понајпустија“. Узрока не ћемо навађати, ма да је готово „рукоипателан“, јер би се могао криво тумачити.

Из Шопља. —e—e—

ЗНАЦИ ПРАВЕ ХРИСТОВЕ ЦРКВЕ.

(Против учења Вл. Соловјева.)

(Настављак.)

Ми смо већ у суштини прегледали латинске разлике и просуђујући ове ријечи, које нам г. Соловјев пришива, ми можемо тек судити, до какве напетости доведе га занешеност латинском *искључивошћу*. У његовим ријечима већ се чује тон фанатизираног човјека. Да би увјерили не толико њега, колико читаоце, у томе, да су латинске разлике, као лажна наука, осуђене гласом највећег авторитета за све православне наводимо овде слиједећи одломак из „Окружне посланице источних патријараха“, која, поназваћемо, има за нас симболичко значење. „Ново учење, као да Дух свети исходи *од Оца и Сина*, измишљено је, усупрот јасним и нарочитим ријечима Господа о овом предмету: „ѩже ѳ ѻ҃ца и҃сх҃ѳ дитѧ“, и усупрот исповиједању цијеле саборне цркве, које засвједочише седам васпонских сабора, у ријечима: „ѩже ѳ ѻ҃ца и҃сх҃ѳдѧщаго“. (Символ вјере). . . Оно се својом грубом и нечувеном дрскошћу коснуло самог Символа и измијенило је овај свеопћи залог хришћанства, проузроковало је толико смутње у мирној цркви божијој и раздијелило је народе; кад се је први пут појавило, онда је у име цијелог народа одбачено било од двојице већ споменутих папа: Лава III. и Јована VIII., који је у својој посланици блаженому Фотију назвао другоминa Јудином оне, који га први унијеше у символ; — осуђено је многим светим саборима четворице источних патријараха; анатемисано је као новотарија и помножење Символа, на (тако званом) осмом васпонском сабору, сазваном у Цариграду ради умирења цркава источних и западних. Тек што се је појавило у западним црквама, оно је или само произвело друге изнимке, или је унијело мало по мало друге новости, — које већим дијелом протуслове јасним заповиједима Спаситељевим, изреченим у Јеванђељу, — које су брижљиво чуване и у оним црквама, гдје је уведено било, као: кропљење мјесто погружења, одузимање од свјетовњака божанствене чаше и причешћивање под једним видом хљеба, употребљавање опреснока мјесто квасног хљеба, искључење благослова из литургије т. ј. божанственог призива свесветог Духа, — који парушавају древне апостолске обреде саборне цркве, као: непуштање младенаца да приме св. миропомазање и причешће, женатих да приме свештенство, признавање папе за особу непогрјешиву и намјестника Христова и т. д. На тај начин изврнут је цио апостолски чин свршавања скоро свију тајана и свију црквених установа, — чин, кога се држала древна, света и православна римска црква, која је онда била најчаснијим чланом свете, саборне и апостолске цркве.“ (стр. 4—8).

Ево отворене и одлучне осуде, изречене у име цијеле васпонске православне цркве на латинске новости. Ми не схваћамо, како се, послије тако отвореног и одлучног приговора папизму са свима његовим новостима, усуђује г. Соловјев понављати језуитске хуле на православну цркву, као да нису латинске новотарије осуђене судом васпонске цркве, да се наше православље састоји само у одрицању, да је то одрицање ствар наше само богословске школе, а не народа? Нека зна,

да је учење православне цркве потпуна позитивна истина, и да је само у односају према папизму и према осталим заблудама одрицање, — одрицање свега онога, што нарушава ту пуноћу и чистоћу истине (и што сачињава искључивост оних исповиједања, која ми одбацујемо). Нека зна и то, да је код нас чувар истине не само духовенство, већ цијело тијело цркве, и свјетовњаци и духовенство; те с тога, када би ко од наших пастира или богослова нагињао папизму — народ би устао и викао проти измјени православља. У осталом, зашто да одуговлачимо разговор о том, — кад, ко не ће ни да види ни да чује, тога не можеш силом увјерити.

2. Друга особина јеретичког лажног учења је *софизам*. Том ријечи хоћемо да означимо *својства*, *начин* и *карактер* мишљења лажних учитеља. Лаж, у каквој му се драго количини додавала истини, не може бити доказана по законима нормалног здравог мишљења и на основу неоспорних дата; она се прикрива само привидном темељитошћу својих доказа, али се за то захтјева од разума особита превртљивост и вјештина у излагању доказа. Код свију лажних учитеља обично налазимо слиједеће црте: првотумачење св. Писма и списа св. отаца и учења цркве на свој начин, накаламљивање свог схваћања тексту ових списа, вјештачка збирка и обустава доказа, и при том намјерно уклањање од разумијевања оњега духа писма и контекста ријечи, од куда узима свједочанство; друго — збрка начина богословскога мишљења с начином мишљења философско-софистичког; тако, мјесто да право и здраво гледају на текст, да га приме у правом буквалном смислу, лажни учитељи лаћају се софизама: те онда или до највеће танчине разлажу и развлаче и најближе појмове разне врсте, од којих сваки има свој специјални садржај; или налазе условне (конкретне) појмове као: математичке, строго одређене формуле, те на тај начин, узимајући све то у своју корист, састављају закључке самовољне, какви су потребни главним тачкама овог или оног лажног учења. Примјера ради, да лажни учитељи самовољно тумаче св. писмо, можемо навести слиједећи разговор једног ушкопљеника с православним. Православни пита школца: „На чему ви оснивате ваше учење?“ Овај одговори: „на Писму.“ „А гдје је то мјесто?“ „Та у цијелој Библији, свуда.“ „А на примјер?“ „На примјер, узми прву главу Еванђеља Матејева и читај.“ „А шта је ту?“ „Та читај: Аврам роди Исака, Исак роди Јакова, Јаков роди Јуду и браћу његову; није речено: Сара роди, већ сам Аврам.“ „А што то, по вашему, значи?“ „А то значи, да је он њега родио духовно и обрезао га.“ Православни приговара такому оригиналному тумачу, говорећи, да се „у књизи Постања и другим свештеним књигама Исак јасно назива сином Сарипим.“ На то овај одговара: „да, то је по вашему тјелесному схваћању, а по *нашем духовном* — није то тако.“ Ето баш то духовно схваћање и јест стални и непзбјежни знак сваке заблуде, и обично — што је грубија заблуда, тим је гадније и само схваћање. Такво схваћање називамо ми *субјективизмом* или *самоволом*.

Паписте нису никакав изузетак из оњег правила. Све начине лажно-рационалистичког мишљења усвојише они сасвим и практикују у богословији врло вјешто и без околишења. И чудновато, најжешћи од њих више окривљују туђе елементе у хришћанској науци, а најлибералнији — мање (на пр. Фенелон и т. д.). Овдје треба примјетити и то, да они имају у питањима, која су општа са свима хришћанима, мање рационализма, а у питањима специјално-латинским — највише (симболика Мелерова). Да се што боље упознамо са латинским мишљењем, наводимо неколико примјера. Тако, доказујући своје учење о исхођењу св. Духа и од Сина ријечима св. Писма, они се не баве толико правим њиховим смислом, колико разним претпоставкама и комбинацијама о томе, какав је и какав треба да је смисао тих ријечи, читају не оно, што је написано, већ оно, што има ту сумњивога. На пр. ми се скупа с њима позивамо на ри-

јечи Спаситељеве: „Дх҃ъ и҃стинны, и҃же ѿ ѻ҃ц҃а и҃сх҃о́дитъ“, али их они не тумаче опако као ми, већ по свом *духовном* тумачењу. Ми велимо, да су те ријечи очити напрасито истине, а они тврде да нису: „Из ових ријечи — веле они — може се закључити, да Дух исходи само од оца, а о том нико не сумња; но зар се из тога, што Дух свети исходи од оца, може достовјерно закључивати, да Он *не исходи* и од Сина?! Овдје говори Христос о себи као човјеку, те је с тога искључио себе из судјеловања о извођењу Духа светога. Но пошто Син шаље Духа исто тако као и отац, то значи — да су они оба равни међу собом, а ако су равни — то значи, да Дух свети исходи од обојице — т. ј. од Оца и Сина.“ У опће, по њихову властиту признању, догмат „*и од Сина*,“ појмљив је само за оне, који добро знаду онтологију. На сличним закључцима оснива се и нови догмат о „непорочном зачећу Пресвете Дјеве Марије“. Тако они уче: „Ангел је назвао свету Дјеву — *благодатном*, што значи латински: пуна благодати, но она не би била пуна благодати, да је зачета као сви људи; дакле: она је непорочно зачета“. Још: ми велимо, да је Господ, установљујући на тајној вечери, тајну причешћа у ријечима — п҃і́йте ѿ нел҃ т. ј од чаше, всѣ, дао јасну заповијед да се крвљу причешћују и свјетовњаци, као што источна црква ради и дан данас. Но латини тврде, да се ријеч всѣ односи само на Апостоле, који учествоваху у тајној вечери, те с тога лишавају свјетовњаке крви, поступајући тиме против воље Господа. Тумачећи ријечи Спаситељеве, речене Апостолу Петру: „Ты є҃сѝ Пе́тръ, и҆ на се́мъ ка́мени созижд҃ѕ це́рковь Мою҃,“ — ми православни под ријечима: на се́мъ ка́мени — разумијемо исповијест Петрову о божанству Христову, као Сину Бога живог, на чему је заиста и основана црква, а латини умују, да, као што је за видљиву цркву нужна и видљива глава цркве, то се под ријечима: сѝмъ ка́менемъ мора разумјети особа апостола Петра т. ј. треба ријечи Христове овако читати: „Ти си Петар, и на том камену као на темељи, сазидаћу Ја цркву Моју.“ У ријечима — моли́хсѧ ѡ҃ тебѣ́, да не и҃скла́детъ вѣ́ра твоя́, и҆ ты́ и҃ногда ѡ҃вра́тисѧ, ѹ҆тверди́ бра́тїю твою҃“ — ми видимо предсказање о Петровом паденју и побуду да заглади гријех паденја нравственом потпором браће т. ј. Апостола; а латини виде даривање апостолу Петру и његовим прејемницама *дара непогријешивости*. У трипуташњем питању: лю́биши ли мѧ҃ — по нашем тумачењу Христос позива Петра да исповиједи своју смјерност и да се покаје за своје самопоуздање, а у трипуташњој изјави: па́си а҃гнцы, па́си ѻ҃вцы — повраћа му апостолско звање, које је изгубио одрекавши се Христа, а по тумачењу латина, — последњим ријечима Господ предаје Петру цијелу цркву, шта више скупа с њеним служитељима т. ј. св. Апостолима.

(Свршиће се.)

КУЛТУРНО-ИСТОРИЧКЕ ЦРТЕ ИЗ СТАРОГ ХРИШЋАНСКОГ ДОБА.

По руском преводу:
Младен Јосић, свештеник.

(Наставак.)

Сад смо на богослужењу старе хришћанске општине. У време гоњења, када црква није смела бити јавно у скупу, нити је смела подизати храмове, тада су се хришћани скупљали ради богослужења у куће. Ако је општина мала била, скупљали су се у једну кућу; ако је била већа као у Риму скупљали су се у једно исто време у више кућа. По томе апостол Павле у посланици Римљанима и поздравља цркву у дому Акиле и Прискиле; а Гаја у Коринту назива домаћином својим и целе цркве. Када је при Константину великом за цркву хришћанску наступило време мира, верни оставише пређашња места за скупове и

саградише нова величанствена здања за богослужење, тако зване — базилике, које су биле зготовљене по обрасцу оног дела домова, које су имали до тада за место богослужења.

Богослужење хришћанско и у старо доба већином се састојало из појања. По свршетку појања један из свите епископске прочитао је какав текст, после којег се дигао сам епископ и стојећи на свом месту разјаснио је прочитани текст. Међу тим док се верујући наслађују побожним осећајима и поучним речима, дотле се на улици међу језичницима разлеже шум светске сујете и усклици омражених странака. Овде мир и побожна утеха — тамо раздор и омраза. Каква противност између Јеванђеља и света!

Тим одношајима победило је старо хришћанство. узвисило крст на највише место. Побеђујемо ли и ми таким племенитим оружјем, чувамо ли и ми аманет предака својих достојно њихове борбе — о томе судиће и писаће историја.

II.

Занат и занатлије у старој цркви.

Из песама Омировних видимо, да још у најстарија времена прође, цареви па и сами богови не омаловажаваху ручни рад, те према томе он беше и у уважењу. Но то је уважење престало. У време када хришћанство ступа у свет, тада у свом незнабоштву, како у Јелади тако и у Риму влада презрење према занату. Један одличан писац старог доба Платон, назива га делом ропским и недостојним слободног човека. Такове назоре исказивао је често и Аристотел. „Занатом се, говори он, малаксава и тупи дух и тело; занат чини људе грубим, кржљавим и понижава слободног човека. Бољи човек и бољи грађанин није дужан њиме бавити се.“

Када такова два сјајна ума старога доба исказују такво мишљење, онда се није чудити што слушамо од других разна презорна мишљења о занату.

Томе повишеном стању ручнога рада одговарао је и политички положај занатлија. У аристократским државама као у Спарти не беху ни грађани, или им права беху сведена на најнижу меру, као у Тиви. У демократским државама политички одношаї према занатлији беше блажији, које је изазвао принцип једнакости. Но у суштини и овде занатлија наилази на презрење, јер су хтели да га по могућности одстране од учешћа у политичном животу.

Са тим неуважењем живи занат у то време и у Риму. (Цицерон, De officiis I, 42, 150.) Земљоделство напротив диже се и сачињава основу социјалног живота, занатлије и мањи трговци пак прибрајају се пролетаријату. И када је у време војне са Ханибалом, Теренције Варон син месарски, изабран био за претора и консула, изазвало је то велико незадовољство и негодовање. (Цицерон, Pro Flacco; Ливије XXII 25. 26.) По том неуважењу заната, грађани који нису имали непокретног имања, већма су волели пасти под тешки јарам зависности те бити вечити подкупљени изборници, и чаволизи, него изучити ма какав занат те се њиме бавити и поштено живити. (Бекер, Руководство к римским старинама.)

Основ презрења и понижења заната и у опште рада, лако је појмити. У старо доба држава је све и сва, појединa личност — ништа. Морал старог доба познаје само државу и према њој политичку обвезу. Достојанство појединe личности цени у толико, у колико она може служити и фактично служи цељи и користи државне целине. Према томе презрени су били они који поред тога посветише себе раду другом; такови или су били одстрањени од политичких обвеза, или су се у том погледу у извесним границама кретали.

Са таким назорима сукобило се хришћанство. Телесни рад подиже оно до великог поштовања. И стари Израиљ признавао је занат као поштен и солидан рад претпостављајући га и самој трговини, која се мање више колебала за опстанак и углед свој. Шта више богослови Јудејски и људи од науке нису се стидили издржавати се занатом.

Када је хришћанска мисија почела делати, тада је народ израиљски већ са неколико десетина година био расејан по целом свету и готово је у свима већим

градовима имао јаку централну тачку своје народности, на место да је својим распространењем раширио по свету и свој стари обичај „поштовати и уважавати занат.“ он се напротив отуђио од њега и нашао себи у трговини боље и угодније средство за живот.

У нашој старој цркви тога не видимо: од самог почетка свога на кроз цео живот продужује она свој рад око подизања угледа ручноме раду. Упућује на речи апостола: „радите својим сопственим рукама.“ (Посл. Варнави 19 гл.) И као што се у незнабоштву изучавање заната сматрало као понижење слободног човека, тако се напротив у хришћанству исказује, да рад призичи како за господара тако и за роба препоручујући родитељима: „Ви родитељи, васпитавајте своју децу у Господу и обучавајте их корисном занату, који се саглашава са речју Господа.“ (Апост. установе.) Као год што се код незнабожаца слава најзнаменитијих вештака помрачује за то, што своју вештину произвађају рукама, тако наша црква напротив препоручује занат, указујући на старозаветне мужеве и жене, који су се трудили рукама својим; а као најузвишенији пример изнаша самог Господа и Учитеља небеског који је произишао из дома занатлијског и који се по предању и сам занимао занатом дрводељским. За узвишеност заната црква радо спомиње апостола Павла: — „Ако би ручни рад био зазоран, говори знаменити проповедник старе цркве, Јован Златоуст, то у том случају не би се ап. Павле занимао са занатом, али ми видимо, да се он не стиди резати ножеве и шити коже.“ (Златоуст, беседа на речи: Целујте Приксилу и Акилу.) Том високом погледу на занат, црква је потпуно одговорила и у пракси тиме, што се свагда старала да занатлије не оскудевају у раду.

Узрок, због чега је црква тако енергично устајала за достојанство телесног рада и ставила се у одлучну опозицију према погледу старог света, био је тај, што је хтела да прво подигне у хришћанству моралну вредност рада. Занатлија старог доба радио је за себе или за корист свога господара, који га је у своју корист присиљавао на рад. То је рад егоистичан, који нема моралне цељи. Тако се не исказује рад у свету Јеванђелском. Овде је крајња цељ рада, не лични интерес онога који ради нити коме се ради. него се овде сматра рад с једне стране као средство за уздизање морала, а с друге пак — као средство за милосрђе према ближњима.

Са тога гледишта представио је ап. Павле Тесалоњанима вредност рада, када се појавише неки који су неуредно живили и ништа нису радили. (II Сол. 3 гл. 11 ст.) У почетку V. века тако је исто Августин подигао свој знатни глас у корист телесног рада када су у северној Африци монаси неких манастира на један пут престали занимати се са оним занатом, којим су се до тада занимали (Августин. De opere monachorum). У том смислу говоре и установе апостолске: „Не тумарај по улицама, него се придржавај свог заната и посла, старај се извршити богоугодно дело.“

Црква је највише препоручивала ручни рад као средство чинити другима добро. За то и говори: „Ко се не труди својим рукама, чиме би могао показати милосрђе према беднима, тај није прави ученик Господа.“ (Епифаније, Златоуст.) Свештенство је у том погледу примером претходило. У то време наплата свештенства била је регулисана тако, да оно није само од милостиње живило, него од доста великих прихода црквених, те за то није било ни у нужди материјалној али се свештеници ипак занимају са занатом — не за личну корист него за нужду бедних и невољних. (Епифаније.)

Египатски манастири издржавали су по читаве недеље бесплатно сваког посетиоца, је ли ак дуже остао, то су га провели кроз манастирску башту, кујну или пекарницу, те је једнако са другим монасима сам својим рукама прибављао себи што треба и служио захтевима и потребама манастирским.

Тим начином је црква створила за свој обилати рад једно ново средство, којим ће моћи успешно делати, а цео занатлијски сталеж подигла је из понижења и презрења

на степен моралног фактора и великог у важења. Хришћански појам о раду и његовој цељи био је стран целом старом добу. Хришћанством ниче у човештву нешто ново, савршено. Лако је појмити, да та нова мисао није могла бити без опозиције. Не страшећи се препрека, Јеванђеље је у тој области одржало победу тако, да већ у V. веку не напазимо више на оно презрење према занату, које је старо доба гајило.

(Свршиће се).

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

— (**Архимандрит Платон Телечки.**) Јављају нам накнадно из Карловаца, да је пређашњи протосинђел и мандатар горњо-карловачке епархије, високопречасни г *Платон Телечки*, 18. (30) октобра о. г. на архијерејској служби произведен од високопреосвећеног епископа вршачког г. Нектарија Димитријевића за *архимандрита* св. Ђурђевског (Сеи Ђурђа) манастира.

— (**Архимандрит Михаило Грујић.**) На празник св. Димитрија 26. октобра о. г. произвео је св. патријарх на архијерејској служби високопречасног г. *Михаила Грујића*, протосинђела и професора богословије у Карловцима, за *архимандрита* манастира Крушедола.

— (**Протосинђел Гаврило Змејановић.**) На св. Димитрија 26. октобра о. г. произвео је св. патријарх администратора манастира Крушедола и изабраног надзорника народно црквених добара, јеромонаха г. *Гаврила Змејановића*, за патријаршијског *протосинђела*.

— (**Дар српског краља Александра и уздарје манастира Раванице**). Познато је, да је *српски краљ Александар* на дан 500-годишњице косовске поклоњо *манастиру Раваници* у Фрушкој Гори дивно израђен скупоцен *златан крст* и своју слику у великом формату. Игуман раваничкн г. *Емилијан Бајић*, однео је 6. октобра о. г. за тај знатни дар српском краљу као уздарје *икону просвете Богомајере* (тако звану арапску Богородицу), која се икона ретко може добити. Г. Игуман поздравио је краља лично лепим говором, и изјавио је, да је по високом саизволењу Његове Светости патријарха српског Георгија предстао краљу, да му се захвали на високом дару, што га је краљ учинио светој обители и цркви раваничкој. Краљ је благоизволео на тај поздрав одговорити: „Захваљујем Његовој Светости, Вама и братству на вашем уздарју.“ Краљ Александар се разговарао са игуманом Емилијаном о стању манастира Раванице, и у свиште је весма љубазно предусрео г. игумана.

— (**Извештај о октобарским седницама епархијске управе бачке.**) Дана 21. октобра о. г. одржана је *седница епархијске конзисторије бачке у Новом Саду*. Председавао: Његова Светост г. патријарх српски Георгије. Присутни: Јован Борота, прота сентомешки, Милан Ђирић, прота новосадски (на место Александра Николића пароха сенћанског), Младен Јовановић, парох ст. сављански, Ђорђе Јеврић, парох сегедински — а од световних Др. Илија Вучетић, (на место дра Стевана Кронића), Павле Гостовић, адвокат из Н. Сада, Сергије Шакрак-Нинић, епар. бележник као известилац и протођакон Лукијан Богдановић, епарх. подбележник као перовођа. — Пре отварања седнице положили су свечану заклетву нови чланови конзисторије: Младен Јовановић, Ђорђе Јеврић и Павле Гостовић. Формулу заклетве читао је прота Јован Борота. — Прочитани су и публиковање се министарски отписи, којима се подељује држ. признош свештеницима: Душану Марковићу у Ст. Врбасу 50 ф., Милошу Бачлићу у Рац-Милетићу, Мајолу Грби у Парабућу, Данилу Перишићу у Обровцу, Тодору Поповићу у Дероњи, Милошу Теодоровићу у Кисачу, Васи Поповићу у Мошорину и Исидору Бастићу у Гложану сваком по 60 фор, даље свештеничким удовицама: Милици Прокосовац у Ст. Шовама, Тајсији Марковић у Г. Ковиљу, Н. Николић у Гложану, Љубици Стефановић у Каћу, Марији Грујић и Љубици Грујић у Молу, Катици и Јелени Брезовској у Д. Сг. Ивану по 40 фор; Павлу пл. Михајловићу у Новом Саду 80 фор. и бившем епархијском транслатору Дру Ђорђу Дера 200 фор. — Одобрен је избор стипендиста и стипен-

дисткиња платонесумске закладе у Сомбору, те су за ове стипендисте потврђени приправници: Лазар Димић, Григорије Јовановић, Димитрије Марјановић и приправница Љубица Филиповић са стипендијом од 50 фор., а повишена је стипендија Душану Ћириловом (80 ф.), Миливоју Толмачеву (60 ф.) и Дан. Јовановићевој (80 ф.) — Светозар Димитријевић, капелан суботички, постављен је за администратора суботичке парохије, која је смрћу Јована Радића недавно упражњеном постала. — Потврђен је избор Павла Алексијевића за сист. парох. помоћника у Жабљу и Василија Јојкића за протопресв. капелана у Жабљу. — Потврђен је избор Васе Теофановића за пароха I. разреда у Чуругу — а у Ђурђеву је потврђен за пароха III. разреда Симеон Николић. — Избор новосадског капелана Петра Костића за пароха пирошког остављен је нерешен, док се најпре реши спор о реорганизацији пирошке црквене општине. — Пошто је у неким црк. општинама бачке епархије уобичајено, да црквена звона звоне и онда, када верни без свештеника гробове својих мртвих посећују — конзисторија је издала окружницу, којом забрањује такову безразложну употребу црквених звона. — Наређена је истрага против М. П. администратора у III — Поводом смрти Јована Милића, пароха мартоношког, изведена је редукција парохија у Мартоношу, те ће једна парохијска сесија као залишна припасти јерархијском фонду. — Наређен је избор ђакона у Сомбору. — Осим тога решено је до 50 предмета, који се односе на бракоразводне парнице — а донесене су и 4 пресуде у таковим парницама, те су три брака коначно разведена, а један је у снази одржан.

— Сутра дан, 22. окт. држана је седница епарх. *административног одбора* под председништвом Њег. Светости г. Патријарха Георгија. Присутни су: Милан Ћирић, прота новосадски, Младен Јовановић, парох ст. сивачки, Стеван Кирић, парох фелдварски, Петар Вукићевић из Сомбора, Др. Павле Јанковић из Новог Сада, Лаза Гавански из Сентомаша и Стеван Јевтић из Новог Сада, (на место Јована Илића из Чуруга). — Услед тужбе поднесене вис. Министарству од скупштинара сомборског П. М. против управе црквене општине тамошње, наређен је извиђај, који ће спровести чланови Е. А. Одбора: Младен Јовановић из Ст. Сивца и Божидар Вујић из Суботице. — Прочитан је и публикован је отпис министарства, којим се дозвољава старобечејској црк општини, да на закладном земљишту пок. баронице Еуфимије Јовић може подићи економске зграде, ради што бољег фруктификирања земље што заклади припада. — Прочитана је поновљена наредба Саборског Одбора, којом се пожурује укупљање саборских трошкова за 1890., те ће се по ново најозбиљније позвати црквене општине на журну уплату тих саборских трошкова. — Потврђена је реорганизација црквене општине сивачке, но уништен је избор 9 скупштинара, који су кривично осуђени, те ће се на њихово место други бирати а уз то ће се црквена скупштина из нова конституисати. — Дозвољено је ст. бечејској црквеној општини, да медицинару Стевану Живковићу даде 100 фор. приномоћи ради довршења медицинарских му наука. — Узет је с одобрењем на знање досадањи рад црквеног одбора сомборске црквене општине. — Призив Шандора Радонића и другова против решења Е. А. Одбора, којим су осуђени на губитак активног и пасивног права избора за 6 година — спроведше се Саборском Одбору на више решење. — Осим тога решено је још до 30 разних предмета мање важности.

— Тога истог дана пре подне одржана је седница *патронатна новосадске срп. велике гимназије*, у којој је најважнији предмет био саветовање о дозиђивању односно проширењу гимназијске зграде. Члан патроната Милош Димитријевић, кр. саветник, приказао је патронату читав елаборат, а уз то план и трошковник о згради, које би се у свези са садашњом гимназијском зградом према улици „златне греде“ подићи имало. По томе плану и трошковнику стало би проширење гимназије на 25000 фор., а трошак тај имао би се, по добивеној дозволи од сабора, подмирити из срп. нар. црквене фондова. — Приказани елаборат са планом и трошковником патронат је у начелу усвојио — но с обзиром да таковим проширењем гимназијске зграде не би за свагда потребама гимназије одговорено било, пошто је то проширење скучено — у претпоставци, да ће се према закључку срп. скупштине, а по дозволи сабора, на земљишту бивше епископске резиденције нов епископски двор назидати, те да ће бачки епископ напустити гимназијску кућу, у којој је до сад становао, пошто би се у томе случају демолирањем споредних зграда досадашњег епископ-

ског двора отворило земљиште и простор, на коме би се, у проширењу гимназије такова зграда подићи могла, која би и по сразмеру и по положају потреби и достојанству гимназије новосадске стално и лепо одговорити могла — на предлог св. Патријарха као председника патроната решио је патронат, да се даде сачинити још један нов план и трошковник, по коме би се новосадска гимназија према улици „златне греде“ а на простору дворишта садашње гимназије и епископског двора у већим димензијама целисходније и импозантније проширити могла, но што је то до сад планирано, те да се оба плана и трошковници најпре саборском одбору, а преко истог и срп. нар. цркв сабору ради одобрења потребних трошкова спроведу. — Од других предмета који су у патронату решавани спомињемо ове: Кр. уг. министарство просвете забрањује у новосадској срп. вел. гимназији у потребу читанке Ј. Живановића, јер није у патриотском духу писана и нема у њој описа угарских повесничких догађаја — те ће се само још за ову годину употреба те читанке трпити. — Решено је, да се у погледу те читанке најпре изиште мишљење професорске колегије — па ће се онда вис. министарству одговорити. — Вис. министарство просвете известтава, да је на новосадску срп. вел. гимназију за свога повереника и опет испослало Дра Оскара Ажбота. — Прочитани су отписи вис. угар. министарства, којим се нормирају таксе за оцену и апробацију школских књига и уџбеника и којим се објављује нова подела средњо-школских округа. — Молба професора А. С. ради дозначења петог квинквенала стављена је in suspenso, док се исти професор не оправда од тужбе, која је против њега уложена. — Потврђен је избор питомаца из задужбине „Атанасеума“ — у лицима Лазара Марковића и Бориславa Увалића. — Одобрено је повишење награде гимн. лекару др Велимировићу са 200 на 400 фор. — Узети су с одобрењем на знање сви извештаји гимназијске управе, поднесени о раду професорске колегије и о важнијим моментима у гимназији

— У среду 23. октобра о. г. држана је у Н. Саду прва седница новога *епархијског школског одбора бачког*, којој су присуствовали сви нови чланови; председовао је Њ. Св. патријарх *Георгије*, референсао је С. В. *Поповић*, епархијски референт, а бележио је *Сергије Шакрак-Нинић*. Пошто се прво констатовало кога је све епархијска скупштина изабрала за за члана одборског, изабрао је одбор *Васу Пушибрка* једногласно за свога потпредседника а за чланове дисциплинарне комисије, уз дијецезана односно потпредседника и епарх. школ. референта, изабрао је још и Светозара *Совковића* и Владу *Стратимировића*. Још је решено да је за ваљаност закључака одборских нужно да у седници присуствује уз председника још четири, свега дакле пет чланова. У седнице ће бити позиван турнус од седам чланова. У седници овој решено је 60 предмета. Међу важнијим предметима помињемо: Вис. министарство просвете вратило је старо-паланачкој општини основно писмо св савске закладе због нејасног превода, који је оно само зготовило; Школски Савет подарио је декрете Ђорђу Јовандићу учитељу и Љубици Коњевићевој у Ст. Паланци, Аркадији Павловићу у Ст. Керу; одјако ће учит. декрети бити писани а не аутографисани; учитељи и учитељице полагаће заклетве истом кад им се уручи декрет; учитељица Д. Д осуђена је и Школским Саветом да врати општини у Т. С. Миклушу особине трошкове; Школски Савет досудио је учитељици Милеви Миловановој накнаду за стан и огрев од времена када је у Н. Саду у службу уведена па до краја године 1878. изразио је проти Јовану Бороти и потпредседнику Васи Пушибрку признање за рад њихов докле је епарх. школ. референт био суспендован и одредио је за уређење канцеларијских послова В. Пушибрку награду од 250 фор, одобрио је све предлоге истога потпредседника о даљем вођењу послова епарх. школ. одбора; „Методика и дидактика“ Петра Радуловића, управитеља учитељске школе горњо-карловачке, препоручиће се за школске књижнице; псалтир књижаре Јоцића у Н. Саду (цена 22 новч.) огласиће се школским уџбеником; захвалиће се поджупану бачкоме, што је утерао заосталу плату учитељу товаришкоме; одобрено је поравнање Тодора Ракића, учитеља старо-паланачкога са општином му у погледу на кнаде станарине а одбијена је тражбина учитељице А. Степићеве; избори учитеља: Ане Поповићеве у Мартоношу и Даринке Каракашевићеве у Фелдвару остављени су да се реше доцније, у прве, док се извиди је ли изборна скупштина законито сазвана и одржана, а у друге, док жупанијска власт стално установи плату српске учитељице фелдварске; одобрени су избори учитеља Јована

Борјановића у Ади и Александра Велимировића у Фелдварцу, Озрена Загорице у Сентомашу, и учитељице Јелисавете Павловићеве и Јованке Кондоровеве у Н. Саду; ради извиђења тужбе Пивничана на привременог им учитеља изасланих су епарх. школ. референт и прота Милан Ћирић; за привременог салашког учитеља петровоселског одобрен је Живојин Хорвачанин; одобрена је плата за ново учитељско место у Ади; оболелог учитеља туријског Чеду Бошњака прегледаће чланови одбора лекари др. М. Јојкић, др. Л Станојевић и др. И. Огњановић; одобрен је пременитај учитеља ст. палашачких ради успешнијег предавања мађарског језика; одобрено је општини Ст. керској да може на место умрлог учитеља С Томића отворити стечај од 4 недеље дана за бирање учитељице, с тим, да удовици умрлога учитеља изда посмртнину у износу од тромесечне плате; наложено је општини пиротској, да отвори још једну и то женску школу; учитељи који нису поднели специјалан наставни план кажњени су са 5 фор глобе, местни школски одбори који нису поднели табличне извазе о стању својих школа укорени су и напређено им је, ако за 15 дана то не учине, да ће се огласити за разрешење; изасланих су извештаји од мест. школских одбора о томе, колико се деце уписало почетком школ. године у школу, имају ли сва деца књиге и школске опреме, је ли састарано свуда за редован огреч школе — и наложено је одборима, да према заразним болестима које владају пазе да се школе редовно чисте, ветре и добро ложе, да деца имају добре нијаће воде, да сиромашија деца добијају одело и обућу, да учитељи двојином сиприје пазе на вратоболје.

— Дана 24. октобра о. г. држала је *дисциплинарна комисија епарх. школ. одбора бачког* под председништвом *Васе Пушибрка* и уз суделовање чланова: С. В. Поповића, Св. Савковића и Вл. Стратимировића своју седницу, у којој је предузето 26 предмета, старијих и новијих, поваљивше тужаба, које су по пропису дисциплинарних правила издате претходно туженима на изјашење и чим исто стигне и истраге спроведене буду, састаће се нета комисија по ново да поднесе епарх школ одбору своје мериторне предлоге о свакоме појединоме предлогу, који је њојзи на мњење упућен

— (**Архидијецезални Административни одбор.**) држао је своју редовну седницу дана 21. окт. (2. нов.) под председништвом високопречасног г. *Илариона Руварца*, архимандрита Гргетешког; у присутности г.г. чланова: Стевана Чобанића, протопресвитера Карловачког, Јована Блидовића, пароха Опатовачког, Лазара Обреновића, варошког великог бележника у Карловци, Јована Рогулића из Ирига, Уроша Вујића из Ирига и Германа Опачића, архиђакона, као референта и бележника. — Од важнијих предмета предузето је и решено: Има се од црквене општине у Суботишту путем политичке области укупити дати дуг у износу од 170 ф. у корист Петру Трифуновићу, пароху Михаљевачком — Управи ман. Фенека подељује се дозвола за подизање зајма од 1200 форинти — Црвеној општини у Крњешеви подељује се дозвола за оправку тамошње цркве и набаву црквеног сата. — Одређује се одбор од 6 лица, који ће избор црк. скупштине у Карловци спровести имати. — Има се известити сабориси одбор, из којих средстава намерава црк. општина у Белегишу купити парохијални дом. — Има се обавестити кр. судбени стол у Митровици о резултату истраге, вођене у предмету проневерења новца на штету црк. општине у Врдинку. — Одређује се поверенство, које има извидити рачунске и друге црквено-општинске односаје између Товарника и филијала Ст. Бановаца. —

— (**Архидијецезална Консисторија**) држала је своју редовну седницу дана 22. окт. (3. нов). о г. под председништвом високопречасног г. *Илариона Руварца*, архимандрита Гргетешког; у присутности г.г. чланова: Јефтимија Вукадиновића, протопресвитера Земунског, Стевана Чобанића, протопресвитера Карловачког, Генадија Поповића, игумана Кувеждинског, Василија Константиновића, пароха Карловачког, Дра Антонија Богдановића, адвоката из Руме, Николе Поповића из Митровице, Павла Новића, консисторијалног фискала и Германа Опачића, патријарашког архиђакона као референта и бележника. — Од важнијих предмета предузето је и решено: Отпис Његове Светости Г. Патријарха нашег Георгија, гласом кога је досадањи протођакон *Герман Опачић* за *архиђакона* а Беочински јеромонах *Лукијан Богдановић* за *протођакона* рукоположени, за тим ђакон *Василије Латинчић* за пресвитера, а монах *Атанасије Вујичић* за јеромонаха рукоположен — узет је на знање са сходним даљим одређењем.

— Протопресвитер Карловачки Стеван Чобанић препоручује се сабор. одбору ради подељења годишње приномоћи од 600 фор. — Упућује се парохијско свештенство на прљежније и ошотније вршење *проповедничке дужности*. — Свршени богослов, Доситеј *Гредељ*, определ ује се за протопресвитератскога капелана у Земун, у колико се накнадно о захтеваној квалификацији својој ваљано искаже. — Парох Јаковачки, Јован *Гомирац*, определује се за испомогача у парох. дужностима пароху Сурчинском Георгију Месаровићу. — Јеромонах Герман *Стајић* определује се за администратора парохије Петр вчић-Вечменске. —

— (Нови архијепископи римо-католички у Угарској.) Кр. угарски службени лист објелодани о је 1. новембра о. г. по рим. превишња ручна писма, којима се именују: надопат код св. Мартина, *Клаудио Васари*, *књезом-примасом Угарске* и надбискупом у Острогону; и сепешки (спишки) бискуп, *Ђорђе Часка*, надбискупом у Калочи. — Нови *примас* родио се 31. јан. 1832 од сиромашних родитеља у Кеетхељу. Он спада у ред Бенедиктинаца; врло је учен човек и познат као добар историк.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Још се може добити

„ОРАО“

велики илустровани календар за преступну 1892. годину

УЗ САРАДЊУ СРПСКИХ КЊИЖЕВНИКА УРЕЂУЈЕ

Стеван В. Поповић.

Година осамнаеста.

Цена 50 новч. или 1 динар.

Ко поручи најмање 25 ком. за готов новац, добија комад по 33 новч. Наручбине ваља упућивати

издавачкој књижарници и штампарији

А. Пајевића у Н. Сад.

Тако исто може се добити

„ЦАРИЋ“

мали календар са сликама за преступну 1892. годину.

Цена је 20 новч. или 40 пара динарских. Препродавци добију за готов новац комад по 12 новч.

ОГЛАСИ.

Број 103. **ШИВАЋЕ МАШИНЕ** Одел. IV.

не купују се ваше у Лондону, Паризу, Бечу и Пешти, а ни у другим варошима и варошицама, пак ни од путника покућара, кога никад ни видео нисам, и који нема трудну хасну узети док напрам путни трошак за подвозе, двораше, напојнице келнерима и собарицама —

данас сваки који хоће да купи сигурно 14?

најбољу и најновију шиваћу машину

тај просто нека уме на пошти једну упутницу, нека на њу пређена од 5 нов. једну пошт. биљегу, и напише латиницом овако: **Jovana Manojlovića „Sokol“ Szttamás**, пак онда нека упише на њу своју капаре коју упутницом шаље, која мање од 5 фор. не сме бити, пак ће добити **фор ниже** (т. ј. најлакши пут) са *високом моћношћу* шивању машину за 28 фор. а са *високом моћношћу* (Hocharbeitig) за 30 ф. у пашоч (Nachnahme) на ку станицу у Аустро-Угарској или Србији, без икакова друга трошка.

На странојемства може се послати капара ма у којој ћеди новаца, само нека је предност аустро-угарским 5 ф. рављена, и то где још упутница нема у коверту (завоју) са пет добијена печата уз пошт. признаницу (Рецепис).

За сваку шиваћу машину, коју Јована Манојловића „Сокол“ дисверује, даје се гаранција на три године.

Сваки онај коме се машина на станици кад дође неби допала, не мора ју узети, само мора путни трошак спосити, и то с тога да неби изузетобе било, иначе шиваће машине што их „Сокол“ дисверује продају се боље него ико, и од хиљаде пријажатеља и купаца *још ми једам се не нађе да се жалио на један или други одзер, све радо лако и живо као стрелс!*

Нека је купцима знано, да шиваће машине инаје „*Шнелер Бисекс*“, мађарски се пеле „*Véljegy*“, немачки „*Schutz-Marke*“, француски „*Marke Deposée*“, енглески „*Trade Mark*“, те се по том знаде које је какав производ — несме ни једна фабрика друге фабрике „*Шнелер Бисекс*“ правити, то је код свију просвећених и регистрованих држава законом строго под великом каштиром осигурано, — то је мерило вредности робе. Жалосна је истина, да се ни на једној роби народ тако не вара, као са шиваћим машинама то је отворено поље за варање, о томе нећемо на другом месту ваше рећи, нека знаде народ којих се чуда са назаром машина до данас правало, имајући формата је отпадне слепо народних новаца *још коме у руке*, пак и данас још народ плаћа машину коју „Сокол“ даје за 28 ф. по 50 ф. а често и по 70 фор., о томе сваки дан имамо праве уверити се.

Умољава се сваки добар човек, да у свакој прилици, где се поведе реч о шиваћој машини, да заговарање Манојловићева „Сокол“ препоручи, нема тога блага на свету коме ће Манојловићев „Сокол“ погазити реч и другу шта рећи но што је сушта истина; ово што буде обећо и рекао оно ће овако бити — сваки нека је сигуран као сам у себи, да ће најсолидније бити послужен.

Сваком овом ко нас у кругу својих познатих пријатеља, родбине и познаника препоручи, ни код „Сокола“ машина буде и ручена, нека зна да му обрао нећу пренити, нека зна да ће се поносити, а „Сокол“ ће сваком таком пријатељу било мушком било женском поред уредног признавања и захваљености — за знак поштовања и уважења за указано пријатељство — врло лепу успомену путем поште послати. —

Адреса је за доношење (кореспонденц карте) и просто писма скраћен на две речи и то просто овако: **„Сокол“ Szttamás**, — а за телеграме латиницом још простије **Sokol Szttamás**.

„Срп. Сион“ Нови Сад. 1891. Октобра.

СТЕЧАЈ

141 2—3

Расписује се стечај на *учитељско место у српској школи у Жумберку.*

Плата је учитељска 340 фор. и два комада земље, и леп стан са баштом. Новац се месечно издаје.

Учитељ има све школске дужности обављати, недељну школу држати и у цркви појати.

Молиоци са својим сведоџбама нека да се обрате председнику срп. црквено-школске општине жумберачке.

Рок овоме стечају траје четири недеље дана.

Срп. црквено-школска општина у *Жумберку* (Somberek, Baranya megye) 14 (26.) окт. 1891.

Богољуб Ристић,
председник.

СТЕЧАЈ

140 3—3

Усљед оставке овомесног срп. учитеља, овим се отвара стечај на четвороразредној срп. вероисп. школи са платом од 400 фор. и 1 ланац [à 1600□] и 1470□, на коју земљу учитељ порезу плаћа.

У име неровођства има 10 фор.

Слободан стан од 2 собе, кујну и шталу, и зимњи огрев за школу и учитеља колико треба. —

Изабрани учитељ дужан је у свима прописаним предметима децу обучавати, поуторну школу бесплатно држати, у цркви десну певницу држати и децу у црквеном појању обучавати. Од укопа, где позван буде, добија 50 нов. Првенство имају они, који докажу сведоџбом, да су испит из мађарског језика положили.

Пошто је овде основана књижница, изабрани учитељ дужан је бити бесплатно и књижничар.

Рок стечају је до 18. (30.) Новембра 1891 год.

Молиоци своје молбенице нека шаљу на пик. Одбор.

У Нов. Св. Ивану 8. (20.) Окт. 1891 год. (p. p. Szöregh.)

А. Чиплић,
неровођа.

Стеван Веселиновић,
председник.

А. Пајевића
КЊИЖАРНИЦА
и трговина са сликама,
музикалијама, хартијом и писаћим прибором
у Новоме Саду
у дунавској улици бр. 36.

препоручује своје добро сортирано стоваришше свију горепоменутих врста робе по најумеренијим ценама.

Продаја свију тих роба на велико и на мало.

Стоваришше разноврсних књига домаће и иностране књижевности, као класичних дела, у дивот-издању, са сликама и т. д. на разним језицима.

Сваки налог и наруџбину извршава брзо, тачно и савесно, а све **најумеренијом ценом**. Прима наруџбине на све музикалије, новине, часописе и повремене списе ма на ком језику, које сваком у кућу доставља, односно разашиље поштом уредно.

„Српски Сион“ излази *сваке недеље* на великом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За *стране земље* на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројови стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се *издавачкој књижарници и штампарији А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи* уреднику *Сави Петровићу* у *Новом Саду*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА И ШТАМПАРИЈА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ.

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 45. У НОВОМ САДУ 11. НОВЕМБРА 1891. **Год. I.**

Службени део.

ПРЕДЛОГ ЗА УРЕДБУ

о устројству православне српске народно-црквене автономије у области карловачке православне српске митрополије.

ОПШТЕ ОДРЕДБЕ.

Чл. I. Православна српска црква у Угарској, Хрватској и Славонији саставља једну и нераздељиву митрополитску област, која се зове: православна српска митрополија.

Чл. II. Православној српској митрополији стоји на челу карловачки архиепископ и митрополит и патријарх српски са столицом у Ср. Карловцима.

Чл. III. Саставни делови области православне српске митрополије јесу следеће епархије:

1. Сремско-карловачка архидијецеза, којом управља архиепископ карловачки, митрополит и патријарх српски, са столицом у Ср. Карловцима.

2. Пакрачка епархија, којом управља епископ пакрачки, са столицом у Пакрацу.

3. Горњо-карловачка епархија, којом управља епископ горњо-карловачки, са столицом у Плашком.

4. Бачка епархија, којом управља епископ бачки, са столицом у Н. Саду.

5. Будимска епархија, којом управља епископ будимски, са столицом у Св. Андреји.

6. Вршачка епархија, којом управља епископ вршачки, са столицом у Вршцу.

7. Темишварска епархија, којом управља епископ темишварски, са столицом у Темишвару.

Чл. IV. Поједине епархије, као црквене области, које се састоје из црквених општина и манастира, заокружавају се као што следује:

1. Архидијецеза карловачка обухвата следеће црквене општине. . . . .

2. Епархија пакрачка итд. 3. 4. 5. 6. 7.

Промена у погледу опсега епархија и столица епископија као и укинуће постојећих и установљење нових епархија може се у будуће само у смислу §. 18. последње алинеје ове уредбе извршити.

Чл. V. Црквена је општина основа у областном саставу епархије и састоји се из православних породица и појединих особа у опредељеном опсегу једног или више места или села на ту цел здружених, да своју цркву и школу, свеш тенство и учитељство издржавају и да се о свима потребама своје цркве и школе старају.

Садање границе црквених општина узаконьују се, а у будуће моћи ће се свака промена у погледу опсега црквених општина само према одредбама §. §. 169—176. ове уредбе извршити.

Чл. VI. Манастир је пребивалиште лица монашког реда на ту цел здружених, да по монашком, православном црквом освештаним правилима живе и помоћу манастирских добара своју кућу и цркву издржавају, и да црквене и просветне цели потпомажу.

По томе су манастири засебне црквене општине.

Укинуће постојећих и оснивање нових манастира и афилирање једних манастира другима моћи ће се у будуће само по смислу одредаба §. 18. последње алинеје ове уредбе извршити.

Чл. VII. Српска православна црква у области православне српске митрополије ужива сва права и преимућства автокефалне цркве, те по томе уређује и управља све своје црквене послове, овамо рачунајући и послове срп. вероисп. школа и завода искључиво по својим органима, а под највишим надзором Његов. Величанства.

Чл. VIII. Устројство православне српске цркве у области српске митрополије јесте канонично-јерархично и — народно-репрезентативно; а основа се е једне стране на св. писму и св. канонима православне цркве, а с друге стране на овом праву, које је српски православни народ у области српске митрополије на уређивање, управљање и решавање црквених, школских и закладних послова стекао, и које је и угарским законским чланком IX. од године 1868. и хрватско-славонским законом од 14. маја 1887. признато.

Чл. IX. Црквена власт у духовним, наиме догматичним, вероучевним, обредним и литургичним стварима, и у стварима црквене дисциплине припада јерархији, која ту власт врши преко епархијских Конзисторија, Митрополитско-Црквеног Савета (чл. XV. и XVII.) и у највишем степену преко Архијерејског Синода; а власт у погледу уређивања и управљања свих осталих црквених, школских и овамо спадајућих закладних послова припада српском православном народу, то јест: укупности верних свештеног и световног реда, који ту власт врше преко својих народно-црквених органа у смислу ове уредбе.

Чл. X. У уређивању послова, који засецају у црквену власт и срп. прав. црквене јерархије и срп. прав. народа суделују споразумно црквено-јерархични и народно-црквени органи у смислу ове уредбе.

Чл. XI. Верни, који припадају православној српској митрополији, власни су — уз одржање врховног права надзора Његовог Величанства — у границама земаљских закона — послове своје цркве, школе и на ове односећих се закада — с искључењем оних, којих је решавање по смислу чл. IX. ове уредбе придржано црквеној јерархији — у своме православном народно-црквеном сабору решавати, уређивати и преко својих органа руковати и управљати по смислу установа од сабора донесених и од Његовог Величанства потврђених.

Чл. XII. Законодавну власт у свим народно-црквеним автономним пословима врши православни српски народно-црквени сабор, као заступство верних православне српске митрополије у тим пословима.

Чл. XIII. Сваки од саставних делова митрополије има своје заступство преко којега уређује своје областне и односно местне црквене, школске и закладне послове у смислу ове уредбе.

Заступство епархије јесте епархијска скупштина, заступство црквене општине јесте црквена скупштина а заступство манастира јесте сабор манастирског братства.

Чл. XIV. За управљање и руковање црквених, школских и закладних послова постоји у митрополији и сваком од њених саставних делова народно-црквена управа, а наиме: митрополијска, епархијска и црквено-општинска (манастирска).

Послове управа тих врше овом уредбом установљени митрополијски, епархијски и црквено-општински (манастирски) органи као народно-црквене митрополијске, епархијске и црквено-општинске (манастирске) власти у оквиру ове уредбе.

Чл. XV. Органи народно-црквене митрополијске управе јесу:

а.) Саборски Одбор, који је највиша управна и контролна власт митрополије и врховно управитељство српских православних народно-црквених фондова, закада и добара,

б.) народно-црквени Школски Савет, који је врховна народно-црквена школска власт митрополије, и

в.) народно-црквени Митрополијски Савет, који је виша духовно-административна и призивна црквена судска власт митрополије.

Чл. XVI. Органи епархијске управе јесу:

а.) епархијски административни одбор, који је епархијска власт за управљање сполашних црквених, и црквено-имаовинских дела,

б.) епархијски школски одбор, који је епархијска власт у пословима школа, управе и надзора школског, и

в.) епархијска конзисторија, која је епархијска власт за решавање унутарњих црквених (духовних) послова и епархијски црквени суд.

Чл. XVII. Органи црквено-општинске управе јесу:

а.) црквени одбор, који је извршни и рукујући орган црквене скупштине,

б.) школски одбор, који је местна власт у пословима местних срп. прав. вероисповедних школа, школске управе и школског надзора, и

в.) парохијално свештенство, које врши послове душепопечења.

Чл. XVIII. Органи манастирске управе јесу:

а.) Настојательство манастира, које управља свим манастирским пословима,

б.) манастирски економат, који под надзором манастирског братства рукује са манастирским добрима.

ДЕО I.

О народно-црквеном уставу карловачке српске православне митрополије.

ОДСЕК I.

О уређењу сабора и митрополијских органа.

Глава I.

О срп. прав. нар. црквеном сабору.

А. Устројство сабора.

§. 1. Православни српски нар. црквени сабор састоји се из 75 заступника, од којих се

25 од свештеничког, а 50 од световног реда бирају на начин, као што је то овом уредбом одређено.

Архијепископ карловачки и митрополит и патријарх српски, и епархијски епископи чланови су сабора по своме достојанству.

§. 2. Саборски заступници бирају се на три године.

Мандат на међувремено упражњена места заступника престаје у једно и исто време као и првобитно изабраних.

§. 3. Напутци од стране бирача и односно изборника не вежу заступнике.

§. 4. Сабор пресуђује правоваљаност избора саборских заступника, и по том је властан повереника свог на лице места изаслати, да обележи (констатује) околности, које је сабору знати нужно за пресуђење ваљаности избора. — Повереник јавиће увек напред политичној власти о свом изасланству, а ова ће учинити нужна расположења за одржање поретка. Но суделовање политичне власти распростире се само на то, да се истражни повереник у поступку свом делом не пречи.

§. 5. Саборски заступници имају за време деловања свог дневнице и накнаду путних трошкова по мери и начину како то сабор одреди.

§. 6. Сабор се састаје редовно сваке треће године у време између Ускрса и Духова, а ванредно по потреби.

Саборске седнице завршују се редовно за шест недеља.

Потребу ванредног састанка пресуђује сам сабор, или саборски одбор, или председник овога.

Свако одступање од редовног времена састанка, даље продужење редовног као и сазив ванредног састанка има саборски председник предходно Његовом Величанству пријавити.

§. 7. У том случају ако Његово Величанство жели вршити право Свога највишег надзора преко кр. повереника, овај не утиче у расправу саборску и донашање закључака, нити може пречити закониту радњу његову.

§. 8. Сабор сазива митрополит-патријарх, или ако је упражњена столица му, саборски одбор уз предходно учињену пријаву Његовом Величанству и после добивеног одобрења Његовог Величанства.

Његово Величанство има право сабор одгодити, исто тако и распустити га; у овом последњем случају престаје и крепост мандата саборских заступника, али је митрополит-патријарх односно саборски одбор уједно дужан ради сазива новог сабора Његовом Величанству за три месеца пријаву учинити.

§. 9. Сабор одређује свој пословник и свој дневни ред.

§. 10. Сабор се проглашује за састављен — конституисан — чим се надполовична већина свих заступника оверови и саборски часници изберу.

Да сабор може доносити одлуке, мора бити у седници присутна надполовична већина саборских чланова, а одлуке доноси сабор надполовичном већином присутних чланова.

§. 11. Председник је сабору архиепископ карловачки и митрополит-патријарх српски, а ако је митрополитска и патријарска столица упражњена, најстарији по посвећењу епископ.

§. 12. Сабор бира за цело време саборске периоде из средине заступника световног реда подпредседника, који заступа председника и његове послове обавља, кад је овај препречен.

Исто тако бира сабор четир перовође за сваки појединн саборски састанак и то барједног свагда из заступника свештеничког реда.

§ 13. На захтевање владе подноси се записници саборских седница у доставерном препису председнику кр. уг. министарства.

Представке сабора потписује председник и један перовођа.

§. 14. Одлуке сабора обнародује и извршује председник сабора, односно саборски одбор.

§. 15. Сабор не прима никаквих изасланства. Свако општење сабора са особама, телима или властима иде преко саборског председника.

§. 16. Седнице су сабора јавне. Председник има право и дужност одржавати ред и мир; слушаоци имају се мирно понашати.

§. 17. Делокруг је сабору у опште, да уз највиши надзор Његовог Величанства расправља, уређује и преко својих органа управља и извршује послове цркве, школе и на ове односеће се заклада с искључењем оних, који су придржани црквеној јерархији (чл. IX.) а нарочито:

1. Старање око одржања православне српске народно-црквене автономије.

2. Избор православног српског митрополита-патријарха и чланова митрополијских органа.

§ 18. Особито спада у делокруг сабора, да уз највише одобрење Његовог Величанства доноси статуте:

1. О уређењу српског православног народно-црквеног сабора и органа митрополијске управе, епархија и органа епархијске управе, црквених општина и манастира и органа црквено-општинске и манастирске управе;

2. О уређењу парохија и протопресвитерата и установљењу броја и опсега епархија, као и о укидању постојећих и подизању нових епархија, и о укидању постојећих и подизању нових манастира;

3. О уређењу дотације парохијског свештенства, манастирског братства, епископа и митрополита-патријарха;

4. О уређењу и издржавању: вероисповедних нижих и виших школа и наставних завода, као и оснивању и издржавању богословских училишта и семеништа, и установљењу наставног суставa у границама земаљских закона — с изузетком богословских школа и њиховог наставног суставa;

5. О уређењу управе, контроле и употребљења народно-црквених добара, овамо рачунајући и манастирска добра, фондова и заклада с погледом на основне цели истих добара, фондова и заклада, као и о уређењу поступка при давању зајмова из срп. прав. народ. црквених фондова и заклада;

6. О уређењу надзора над оним народно-црквеним фондовима и закладама, којима рукују митрополит-патријарх и епископи;

7. О уређењу дисциплинарног реда за све органе управе митрополијске, епархијске и црквено-општинске (манастирске), као и за чиновничко особље тих управа, изузимајући дисциплинарна правила за свештенство оба реда односно његовог свештеничког делокруга;

8. О уређењу избора архиепископа карловачког, митрополита и патријарха српског.

Све предњаведене уредбе (статути) и одредбе сабора ступају у живот тек после потврђења Његовог Величанства.

Осим тога:

9. Сабор закључује о умножењу, оптерећењу или конвертирању, односно о промени сврхе народно-црквених добара, фондова и заклада.

10. Сабор установљује прорачун у погледу трошкова на потребе црквених и просветних цели и свих народно-црквених фондова и заклада, поверених митрополитској управи, и у случају потребе установљује нужне прирезе; и најпосле

11. Сабор финалише закључне рачуне свих народно-црквених фондова, заклада и завода, стојећих под руковођењем саборског одбора (§. 88.) изузимајући рачуне манастира и наставних завода.

Установљени прорачуни народно-црквених автономних потреба, фондова и заклада подносе се председнику кр. уг. министарства знања ради, а закључни рачуни подносе се пре отправка заглавног решења истом председнику ради вршења надзора о том, да ли су рачуни у складу са прорачуном сабора, и да ли је преглед у формалном погледу правилно обављен.

Одредбе у погледу уређења митрополијске и епархијске управе, парохија и протопресвитерата, даље у погледу промене броја и опсега епархија, укидања постојећих и оснивања нових епархија и манастира, богословских школа и семеништа доноси сабор споразумно с архијерејским синодом.

§. 19. Сабор бира архиепископа карловачког, митрополита и патријарха српског на начин како је то у §. §. 69—81. ове уредбе установљено.

§. 20. Сабор поставља органе народно-црквене митрополијске управе, а наиме: нар. црквени саборски одбор, народно црквени школски Савет и народно-црквени-митрополитски Савет, и бира чланове истих органа, у колико такови према овој уредби избору подлеже и њихове заменике надполовичном већином гласова и давањем листића.

§. 21. Место је сабору редовно у седишту православног архиепископа карловачког, митрополита и патријарха српског.

Б. Изборни ред за српски православни народно-црквени сабор.

§. 22. За српски православни народно-црквени сабор бирају оба реда свештеници области карловачке српске православне митрополије 25 заступника свештеничког, а световни бирачи 50 заступника световног реда.

§. 23. Од свештенства долазе на сабор:

Из карловачке архидијецезе	5
„ бачке дијецезе	3
„ будимске дијецезе	2
„ темишварске дијецезе	4
„ вршачке дијецезе	3
„ пакрачке дијецезе	3
„ горњо-карловачке дијецезе	5

§. 24. Од световног реда долазе на сабор:

Из карловачке архидијецезе	7
„ бачке дијецезе	7
„ будимске дијецезе	2
„ темишварске дијецезе	8
„ вршачке дијецезе	8
„ пакрачке дијецезе	5
„ горњо-карловачке дијецезе	12
Осим тога шаље пакрачка и горњо-карловачка заједно	1

§. 25. Ова појединa места бирају посебно заступнике световног реда:

Нови Сад	1
Сомбор	1
Панчево	1
Вршац	1
В. Бечкерек	1
В. Кикинда	1
Земун	1
Карловци	1

§. 26. Остали заступници световног реда бирају се у изборним срезовима, који више места обузимају. Која места коме изборном срезу припадају, означује се у списку изборних срезова, који се овој уредби придодаје, и који је саставни део исте.

Места пак, у којима ће се бирати, ова су:

У архидијецези: Рума, Шид, Вуковар, Ст. Пазово, Митровица.

У бачкој дијецези: Ст. Паланка, Ст. Бечеј, Стапар, Суботица, Жабаљ.

У будимској дијецези: Мохач, Св. Андреја.

У темишварској дијецези: Темишвар, Мокрин, Врањево, Модош, В. С. Миклуш и Ст. Арад.

У вршачкој дијецези: Вршац, Бела Црква, Уљма, Ковин, Пресада, Перлез.

У пакрачкој дијецези: Пакрац, Нова Градишка, Беловар за два среза, Слатина.

У горњо-карловачкој дијецези: Петриња, Костајница, Глина за два среза, Карловац за

два слуњска среза, Плашки за два среза, Оточац, Кореница, Госпић, Доњи Грачац. Осим тога заједнички срез: Карловац.

§. 27. Свештенички заступници бирају се у протопресвитерским округима као изборним срезовима тако, да један или два протопресвитерска округа са придељеним манастирима чине један изборни срез.

По томе бира

у архидијецези карловачкој

протопрезвитерски округ земунски и манастир Фенек са биралиштем у Земуну . . 1
протопрезвитерски округ карловачки и манастири В. Ремета, Крушедол, Гргетег, Хопово, Беочин, М. Ремета, Раковац и Врдник са биралиштем у Карловци 1
протопрезвитерски округ митровачки и манастири Ковеждин, Шишатовац, Бешеново и Јазак са биралиштем у Митровици . 1
протопрезвитерски округ осечко-даљски са биралиштем у Даљу 1
протопрезвитерски округ шидски и ман. Привина Глава са биралиштем у Шиду . 1

у епархији бачкој

протопрезвитерски округ новосадски са биралиштем у Н. Саду 1
протопрезвитерски округ сомборски и манастир Бођан са биралиштем у Сомбору 1
протопрезвитерски округи старо-бечејски и жабаљски и манастир Ковиљ са биралиштем у Ст. Бечеју 1

у епархији темишварској

протопрезвитерски округ вел. кикиндски са биралиштем у В. Кикинди. 1
протопрезвитерски округ вел. бечкеречки са биралиштем у В. Бечкереку 1
протопрезвитерски округ темишварски и ман св. Ђурђа са биралиштем у Темишвару 1
протопрезвитерски округи арадски и турско-канижки и ман. Бездин са биралиштем у В. С. Миклушу 1

у епархији вршачкој

протопрезвитерски округ вршачки и ман. Месић са биралиштем у Вршцу. 1
протопрезвитерски округ панчевачки и манастир Војловица са биралиштем у Панчеву 1
протопрезвитерски округ белоцрквански и манастири Златица и Базијаш са биралиштем у Белој Цркви 1

у епархији пакрачкој

протопрезвитерски округи пакрачки и ново-градишки и манастир Пакра са биралиштем у Пакрацу 1
протопрезвитерски округ вођински и манаст. Ораховица са биралиштем у Вођину 1
протопрезвитерски округ беловарски и манаст. Лепавина са биралиштем у Беловару 1

у епархији горњо-карловачкој

протопрезвитерски округи плашчански и будачки и манастир Гомирје са биралиштем у Плашком 1
протопрезвитерски округ лички са биралиштем у Госпићу. 1
протопрезвитерски округ коренички са биралиштем у Кореници. 1
протопрезвитерски округ глински са биралиштем у Глини. 1
протопрезвитерски округ костајнички са биралиштем у Петрињи 1

у епархији будимској

протопрезвитерски округ св. андрејски са биралиштем у Св. Андреји. 1
протопрезвитерски округ мохачки и ман. Грабовац са биралиштем у Мохачу. . . . 1
свештеничког заступника.

§. 28. Право бирача од свештеничког реда имају, изузимајући чланове сабора по достојанству, сви свештеници без разлике чина, реда и степена, који дотичном изборном срезу припадају, а не стоје под каноничном или грађанском запреком.

§. 29. Сваки окружни протопрезвитер односно његов заменик дужан је на биралиште својим потписом оверовљени попис свештеника својега округа и то како монашког тако и световног реда донети и изборном председнику предати.

Попис тај има се изборном записнику прикључити.

§. 30. Право бирача од световног реда имају сви исповедници православне вере у овој православној црквеној општини истог изборног места или среза, којој припадају, ако по овој уредби имају право, да бирају црквене скупштинаре.

§. 31. Попис бирача световног реда, који имају право да бирају скупштинаре црквене општине (§. 206.) служи за исказ бирача, који имају право, да бирају световног заступника.

§. 32. Редовни сабор сазива се најмање 6 недеља дана пре него што ће се отворити, а дан и час за избор заступника одредиће надлежни епархијски административни одбор расписом на световно свештенство, манастире и црквене општине епархије, и то најраније на 3 а најкасније на 2 недеље дана пре састанка сабора.

в.) Одредбе у погледу избора свештеничког заступника.

§. 33. Просторију, где ће се избор свештеничког заступника обавити, одређује надлежни окружни протопресвитер.

§. 34. Бирачи свештеничког реда на одређеном биралишту и опредељеној просторији сакупљени бирају под председништвом овог окружног протопресвитера, у чијем је округу би-

ралиште, и уз неповодство најмлађега бирача из своје средине изборног председника, два одборника и једног неповођу. Ови сачињавају изборни одбор, који руководи избор и коме окружни протопресвитери имају предати попис бирача, које су са собом донели.

§. 35. Избори свештеничких заступника су непосредни.

§. 36. Изборни председник прочитаће најпре предане му бирачке пописе, и увериће се о томе, који су бирачи присутни, и који нису, што се у записник има увести.

§. 37. За свештеничког заступника може — изузимајући чланове сабора по достојанству, — сваки свештеник без обзира на чин, степен и ред изабран бити, који је бирач. (§. 28.)

б.) Одредбе односно избора световних заступника.

§. 38. Избори су световних заступника непосредни и посредни.

§. 39. Непосредни су избори у местима, која сама за себе по једног заступника бирају и шиљу (§. 25.) У њима имају сви у бирачком попису уписани бирачи право, да заступника за сабор бирају.

§. 40. У другим изборним срезовима, у којима више општина једног заступника бирају, обавља се избор посредно; у њима бирају бирачи општине најпре изборнике у оном броју, који јој припада, да онда ови у извесни дан и на опредељеном месту са изборницима других општина заступника за сабор бирају.

§. 41. За посредне изборе бирају се у свакој општини на 200 душа по један изборник, а на надполовични сувишак тога броја такође један.

У општинама где нема 200 душа, бира се један изборник.

У општинама Карловцу, Загребу, Реци, Суботици, Баји, Сегедину, Јегри, Араду, Темишвару, Сентандреји, Будиму и Пешти са својим филијалима (подручјем) бирају бирачи на 50 душа по једног изборника, а на надполовични сувишак тог броја једног.

§. 42. Изборе ове руководи одбор местне црквене општине.

§. 43. Дан и час, у који ће се избор изборника обавити, објавиће свештеник после службе Божије, а црквени одбор писменим огласом, и то најмање 8 дана пре избора.

Избори ови обављају се у јавној седници устмено.

О бирању изборника води се записник а води га неповођа скупштински.

§. 44. Изборни записник саставља се у два примерка; један остаје у општинским списима, а други се шаље епархијском административном одбору (§. 32.).

Сваком пак изборнику издаје се засебни доставерни извод изборног записника, који важи за исказницу.

§. 45. За изборника у посредним изборима може изабран бити и члан ма које друге православне општине истога изборнога среза, ако изузимајући становање, остала бирачка својства има.

§ 46. Световни изборници једног изборног среза, на одређеном биралишту скупљени, бирају једног световног заступника на сабор.

§. 47. За заступника световног реда може сваки световни бирач изабран бити, који зна читати и писати.

§. 48. Избор у местима, која непосредно бирају, бива под руковођењем одбора местне црквене општине; у срезовима пак отвара изборну скупштину по годинама најстарији писмени изборник, за тим се под председништвом истога и неповођством најмлађега писменога члана састави (конститује) изборна скупштина тиме, што ће изабрати председника, довољан број неповођа и чланова за изборни одбор.

Одборних чланова ваља да буде најмање четворица осим председника и неповођа.

§. 49. Избор заступника предузима се у просторији, коју на то месни црквени одбор одреди.

§. 50. У изборним срезовима имају се пре свега изборници код изборних одбора пријавити и исказницама исказати. Где се породи сумња о истоветности изборника, та ће се сведоцима на чисто извести.

(Наставиће се.)

Неслужбени део.

ЗНАЦИ ПРАВЕ ХРИСТОВЕ ЦРКВЕ.

(Против ученја Вл. Соловјева.)

(Свршетак.)

Стари славенофили, које је тако недостојно и тако увредљиво исмијао г. Соловјев у својим чланцима у „Вјестнику Јевроне,“ давно су окарактерисали сву западну просвјету, проказавши у њој такова својства мишљења, где се мислилац брине не толико за истину знања, колико за логичност, — дознаје за истину не изучавањем самога предмета, већ путем дијалектичке игре

са појмовима, путем апстрактног мишљења. Такав мислилац, промишљајући о видљивом свијету, као што се види, исказује нешто ново и важно, али у самој ствари плете дијалектичку прећу из свој их појмова о свијету, те њом покрива прави свјетски живот. — *Својством здравог мишљења* (или боље лажног рационализма) запечаћена је сва богословска на ука латинске цркве, како стара тако и нова, која иде трагом оне. То својство — *здраво мишљене* наслиједила је римска црква од незаконитога Рима, али се оно с почетка умјерило и задржавало у границама опћег живота васионске цркве, а како се Рим на скоро са цијелим западом одијелио и изолирао од опћег црквеног живота, — поста оно господујућим и дало је западној просвјети у опће а богословској црквеној науци особити карактер. Хомјаков, корећи латинску цркву због рационализма праведно се изразио кад је рекао, да је први рационалиста — папа Никола I., иза њега Лутер, а иза Лутера — Хегел, који је завршио апстрактно западно мишљење.

Докле год латинско мишљење буде радило једнострано, дотле није могућ с папама никакав споразум, никакво сједињење. Они ће се увијек вртити у дијалектичким финоћама и остаће недоступни за здрави разум; они не траже истине већ самооправдања. С тога су све препирке с њима бескорисне. Свети подвижници, који су подвргавани искушењима од злих духова, свједоче, да су зли дуси тако неодољиви дијалектици, да се никакав оштри ум не може одржати с њима у препирци; свакога опога, који би се упустио да им одговори с таквим закључцима, заплету у мреже својих дијалектистичких финоћа. Њима треба одговорити онако, као што је одговорио Спаситељ ђаволу — искуситељу у пустињи, т. ј. ријечима св. Писма, без икаквог размишљања. С тога свака борба с лажним ученем на пољу дијалектике, бескорисна је и може бити штетна. *У препирци усмену труд је бескрајан*, рече неко, кад га је латин хтио увести у борбу о вјери.

Г. Соловјев је потпуно усвојио све једностраности и све начине латинског мишљења, и тако је обузет свима назорима папизма, тако га вјешто и окретно брани, као да се родио у латинству и прошао све школе језуита. *Субјективности* или *самовоља* у рјешавању спорних питања, *дијалектика* у начину мишљења, *самопоуздање* у тону, *смјелост*, по гдје-гдје *охоломудности* ријечи, *оштрина* у суђењу и приговорима, *пашетички* преокрети — све су то својства његова дјела, која свједоче не толико о мушкој зрелости и поштењу автора, колико о његовој младеначкој окретности и разиграности. С тим својствима ми смо се већ упознали у самом почетку нашег дјела. Ми смо већ чули, како увриједљиво-смјело суди он учени свјетовњак, васионске сабоpe, у којима признајемо ми дјејство св. Духа, — како се оштро изражава проти источному аскетизму, коме имамо да захвалимо развитак чистог нравственог учења, — како се ниско изражава проти нашем православљу, у које ми полажемо сву нашу наду, — и како неправедно пришива подругљива имена чуварима св. православља.*)

Основна мисао цијеле књиге г. Соловјева јест дефиниција језуита, коју они давно проповиједају, па и данас, особито о православним странама истока, да по што је *једна црква на земљи видљива*, то, *она мора имати и главу једну — видљиву*. Та мисао увртила се у главу г. Соловјева као искључива мисао. Седам година радио је он на тој мисли, и ево је тек сада сазрела и претворила се у ову форму, у којој се износи пред читаоце, који знаду француски. У првом дијелу автор критикује садашње стање православне цркве у опће а руске цркве посебице, у другом дијелу говори о установљењу видљивог главенства на земљи у лицу св. апостола Петра, разјашњује потребу таковог установљења и доказује, да је у лицу Лава, папе римскога, једнолична власт у васионској цркви дозрела и одређена, и да је IV. вас. сабор свечано признао и исповједио ту власт. У трећем дијелу,

*) Depuis quand les gardiens de l' orthodoxie sont-ils devenus des chiens lâches, qui ne savent aboyer que derrière le mur — т. ј. од ког времена стражари православља постадоше плашљивим псима, који лају иза угла? (р. 20).

он покушава, као што се сам изражава, спојити Тројицу Божанствену с тројицом социјалном, т. ј. развити ту мисао, да се једновластије у васионској цркви види како у поретку живота божанственога, тако и у поретку живота свјетског и човјечијег. Развијање те мисли у том дијелу иде путем искључиво дијалектичким. Почевши с појмом о јединству, автор доводи у ред својих мисли учење о св. Тројици, о створењу свијета, о спремању рода човјечијег да прими Месију, о самом Месији, о тројакој служби — свештеничкој, царској и пророчанској, о важности свештеничке службе и о тајнама: крштењу миропомазању, причешћу и јелеосвећењу. Овдје налазимо на многе чудноватe мисли, које нас сјећају на измишљотине гностика у првим вјековима хришћанства (такове су мисли о хаосу и о души свијета, о вишим силама, о одупирању адских сила Богу при стварању свијета); налазимо и добрих мисли, али будући да нису изложене систематично, то и немају никаквог значења (н. пр. о једнакости епископа). Некоја мјеста, н. пр. појам о људом јединству и о хаосу (под којим се мисли *потенцијални састав* апсолутне супстанције), сјећа нас на дијалектичке назоре Хегела, који су изводени из појма чистога бића свију (конкретних) појмова о овоме свијету. У дјелу превлађује назор, да не треба мислити о томе, како је сад, *већ како би морало да буде*,*) те нас то сјећа на филозофију схоластика и оњи назор латинских богослова. Автор је, као и схоластици, осмјелио се, да не кажемо обезобразио се, те је логички из појма о јединству извео богооткривено учење о пресветој Тројици, усљед чега је код њега изашло, да је Бог-Отац свемогућство, реално биће (биће у себи), Син је — радиност, Дух Свети је — самонаслађење божанства, а пошто самонаслађење проистиче из свемогућства и радиности, то значи, да Дух Свети исходи од Оца и Сина. Опредијеливши тројичност Божанства, автор за тим показује на тројичност у тварном бићу; н. пр. у хаосу — време, пространство, узрочност; у природном човјештву: муж, жена, друштво; у хришћанству — Христос, Пресвета Дјева и Црква; у служби у Христовој цркви — свештеничку, царску и пророчку; у благодатним даровима св. тајана — у крштењу liberté (слобода), у миропомазању egalité (једнакост), у причешћу fraternité (братство) и т. д., и т. д. Главни закључак, који се добива из ове књиге, састоји се у овим ријечима: „Религиозно оњење и нравствена солидарност трију врховних власти — свештеничке, царске и пророчке, под *апсолутним примаштвом* васионског првосвештенства — то је врховни закон, крајњи идеал социјалнога хришћанства“ (pag. 300). Основна мисао и дијалектички метод развића те мисли имају овдје искључиву важност, да би ствар, кад би стао на становиште грофа Толстоја и написао дјело о *покушатељу злу*, а оним методом, као и ово, — он би написао исто тако огромно, и за многе темељно на очи дјело, као што је и ово. Тврдим, да неће само народ од сто милијона поћи за г. Соловјевим, већ ни сами написте не ће се особито обрадовати таквој филозофији њихова адвоката.

*) pag. 225—226.

На завршетку, ради наше оње поуке, наводимо слиједеће ријечи Викентија Леринског: „Сви истинито православни морају знати, да је њихова дужност слиједећи цркву примати учитеље, а никако слиједећи учитеље напустити вјеру цркве... У ствари и истинито православан је онај, који је у цркви, који је одан тијелу Христову, истини божјој срцем и душом, који не ставља над божанственом религијом, над васионском вјером ни авторитета, ни љубави, ни талента, ни говорништва, *ни филозофије ма каква човјека*, но презирући све то и остајући у вјери чврстим, постојаним, непоколебивим, сматра за своју дужност чувати и вјеровати само оно, што је познато, да је то у древности сагласно чувала сва васионска црква, а оно, за што дозна, да је послије уведено једним, ма ко тај био, обилазећи све остале или усупрот свима светима као ново и нечувено, то да призна да се не односи на религију већ ви-

ше на искушење, пазећи уједно особито на ријечи апостола Павла, који у првој посланици Коринћанима пише: „Подоба́єтъ бо и ѳре́сємъ въ ва́съ бы́ти, да и́скы́сніи ꙗ́вле́ни бы́ваютъ въ ва́съ.“ (1. Кор 11. 19) Као да је апостол ово рекао: „зачетнике јереси не казни Бог одмах, „да и́скы́сніи ꙗ́вле́ни бы́ваютъ,“ т. ј. да се види како чврсто, како вјерно и непоколебиво сваки љуби вјеру васионску. И заиста, чим се само покаже каква год новотарија, одмах се опази *тежина зрна и лакоћа љуске...*

У *Загребу* 1891.

С руског превео:
Јован Петровић,
професор и катихета.

КУЛТУРНО-ИСТОРИЧКЕ ЦРТЕ ИЗ СТАРОГ ХРИШЋАНСКОГ ДОБА.

По руском превео:
Младен Јосић, свештеник.

(Свршетак.)

При таким одношајима појмљиво је, што су се занатлије ставиле у цркви као корисни чланови мисионарства Може се рећи, да су се занатлије до доба Константина великог, више свију сталежа показали као најбољи апостоли проповеди Јеванђелске. Већ у средини II-ог века видимо, како се један незнабошки философ руга кројачима и кожарима хришћанским, из чега се може закључити, да су још тада занатлије имале доста привржених у хришћанској општини. (Ориген, против Целса III. 55.) Но боље и верније доказују то стари хришћански надгробни споменици, који се врло често налазе са нацртима занатлија. Ти нацрти нам обично представљају занатлију у послу своме, као н. пр. ковача, који по наковњу чекићем бије; столара, који ужива у производу свом — у вешто направљеном столу. Поред тога нађено је споменика у катакомбама, на којима је нацртано како занатлија свршивши свој посао пије у здравље својих другова. (Les Catacombes de Rome, Париз 1851 г.) Све нам то даје јасан доказ, да се занатлије осећају сретнима у цркви хришћанској, при свем том, што их тешке околности прате. Да је у незнабоштву на против било презрења према занату, доказује и та околност, што се тамо занат не исказује на могилном споменику занатлије као израз земног живота, који је обичај био у старом свету, — дочим хришћанске занатлије то слободно и драговољно чине.

До Константина великог за суштину хришћанског заната немамо лепих приказа од натписа и цртежа. Тадањи занат дели се на мали и велики. Првом се прибрајаху оне занатлије, којих је занат од мање важности и ограничава се већином за ниже сталеже. Број таквих је у цркви био доста велик. То беху спремашне занатлије, који су се занимали и живили жалосно од свог заната. Куда се прибрајаху кројачи и опанчари, који после себе оставише надгробне натписе, не може се тачно одредити због нетачних доказа; но толико је извесно, да су они радили за вишу публику. Међу хришћанским занатлијама наилазимо многе такове, који су имали знатан број својих подзанатлија, као фабриканти посуђа, ковачи и т. д.; даље наилазимо и такове, којих рад у неколико прелази у област вештине, као: вајари, ковачи оружја, стаклари, чешљари. Занат се у хришћанству развија поред мушких још и рукама женскиња тако, да се налазе хришћанке: ткаље, везиље и шиваље. (Кипријан, писмо XLII.)

Док се у том виду с једне стране занатлије грчко-римског света показују корисним према раду хришћанске мисије, то с друге стране неке занатлије због свог заната туђиње се од цркве. Као што је бакроливац Димитрије у Ефесу сматрао проповед Јеванђелску као противност његовом занату, тако су исто појмали то и све оне занатлије, који су се занимали са прављењем идола и утварима безбожничких богомоља и у опште сви, који су се бавили са предметима идолопоклоничким, па су због тога ти сви са омразом предусретали проповед Јеванђелску, јер при-

мањем хришћанства требали би престати са својим дојакошњим радом. Било је много таквих занатлија, који су претпостављали хришћанство сваком егоизму. Тима је остало решити се: оставити занат којим су се до тада бавили или не. Већина од тих решила се у првом смислу т. ј. оставише свој дојакошњи занат, а у хришћанству наћоше други занат, или су се ограничили на какав скроман други рад. Тако неки вајари римски крајем III века продужују свој вајарски занат, али у правцу који није цркви противан, и сваки рад у духу незнабошком одказују. Многи пак од тих и прелазом у хришћанство продужили су свој дојакошњи рад декоришући незнабошке храмове, правећи кипове и утвари за жртвоприношење. (Тертулијан.) За своје оправдање позивали су се на ап. Павла, који говори: „Сваки нека остане у ономе звању, за које је позван.“ Други су се извињавали, што немају другог средства за живот а одказ тих радова позаваћао би их са незнабошцима, који би им у том случају одказали сваки рад, а о породици дужни су се старати.

Но овај начин оправдања није задовољио све у хришћанској општини, те су за то неки искали, да се тако занатлије одуче од хришћанске општине. Та опозиција била је нарочито наперена против оних лица, која су у цркви имали духовничко звање, а занимали су се са занатом идолопоклоничким.

По себи се разуме, да занат који је потпомагао дух идолопоклонички, млада црква Христова са своје стране није могла одобрити, но пак је мирно сносила те погрешке и слабости својих чланова и не хтеде их силом оделити од себе и Јеванђеља, него је оставила згодном времену да постепено одклони ту ненормалну сагласност. И тек у IV. веку устаје црква против идолопоклоничких заната, који би се у хришћанству радили. (Лаодикијски саб. 36 пр.)

Занатлије, о којима сада говоримо, престављали су најближу границу између хришћанства и незнабоштва. То су биле предстраже, којима је црква продрла у област нехришћанског света и посредством којих се хришћанство и незнабоштво сусреће и додирује међусобно непосредно и мирно.

Да би се у том погледу даље убедили, погледајмо прво на занатлије и њихова удружења у грчко-римском свету пре појаве хришћанства. У то време занат носи на себи универсални космополитски карактер. Силесија дошљака у римску државу, промена чиновника и страст за свим оним што је иноземно, довело је у Рим повећи број иноземних радењка а римске пак одвело у туђинштину. Као год што су четврти града Рима препуњене биле грчким вештацима, тако су исто и римски вештаци развили свој занат на обалама Нила, Ибра и Рајне. Галски обућари, Египатски ткачи, Шпански оружници, Коринтски лончари населише се у столици света, а тако исто у Александрији, Коринту и Ефесу, те се тако север и југ, запад и исток сретају и додирују у области заната.

Премда стари свет тим путем није могао учинити горостасног напретка као хришћанство, ипак је створио за себе напредак обилатији у занату, који је додиривао најудаљеније крајеве, из којих је пренашао и носно савршенство заната.

Такове занатлије доселивши се из других крајева ступише у ближи одношај са својим ту рођеним друговима по занату и тај сутицај створио је међународну занатлијску републику, којој је била циљ: опште интересе заната чувати и бранити. О том удружењу остали су силни списи. Ти одношаји створили су у занатлији наду на лепшу будућност, ти су га одношаји утишавали према оној неправедности, коју је он у свету уживао.

И хришћанске занатлије по примеру старозаветних занатлија радили су занат узајамним одношајем, који мора постојати међу занатлијама једнога рада. Они су долазили тиме у додир са незнабошцима, којима и служише занатом својим, јер су се многи хришћани занимали таким занатом, који није истина противан хришћанству, али врло мало или баш никако није био нуждан његовим једноверцима; тај одношај узајамни био је већ оправдан и ради савршенства заната, јер би у про-

тивном случају занат у рукама хришћанским остао на ниском ступњу.

У самој ствари видимо, да је тај одношај и хришћанске занатлије растурио по целом свету радећи и усавршујући се у свом занату. Тако видимо Акилу Ћилимара и жену му Прискилу како путују по свету. Указ императора Клавдија изгнао их је из Рима. (Дела ап. 18. 2.) Они тада прелазе у Коринт. После по године са ап. Павлом иду у малу Азију и Ефес (I. посл. Кор. 16. 19), за тим опет за неко време враћају се на запад у Рим (Рим. 16. 3.); доцније их опет налазимо по ново на Истоку. (II. Тимот. 4. 19.) Више доказа о томе имамо од старих цртежа и надгробних споменика, који јасно доказују, како су се хришћанске занатлије налазиле у живом узајамном одношају са истоком и западом. Њих се могло наћи на већим путевима, на сватиштима где су се састајали са незнабошцима Ми нисмо такови, говори Тертулијан, да се одричемо живота и да живимо по шумама, него с вама заједно пловимо по мору водећи трговину. Тај путнички живот хришћана представљао се боље, пријатније и лакше неголи незнабошки тиме, што је за њих земља и народност била од мање важности, дочим је незнабожац занатлија више полагао важност на своју народност и отаџбину него ли на занат. За хришћане се говори: „Свака туђа земља за њих је отаџбина, а свака отаџбина за њих је туђа земља.“ (Посл. Диогнету 5 гл. 5 ст.) По томе је Арије у песмама својим и опевао таке занатлије, који путују, и узвишавао је таки поступак хришћана као боље и угодније средство за распростирање и усавршавање заната.

Хришћанске занатлије не туђећи се а живећи у узајамном одношају са незнабожачким друговима по занату, имали су прилике откривати и ширити науку Христову тако, да се они могу с правом назвати миснонари цркве хришћанске.

Један раденик у рудокопњи носио је у срцу своме Бога хришћанског, који је непознат био другим раденицима. На брзо је он открио свога Бога и створио општину једноверних од тих раденика, који су се скупљали у једном запуштеном дому ради богослужења. (Les associations religieuses cher les Grecs, Париз 1873.)

То није могао произвести незнабожац, у чијем срцу није било слово Божије, то је могао учинити хришћанин, кога је крепила тврда вера и нада. Хришћански занатлија нашавши се у друштву, на путу или у раду са својим друговима по занату, није могао издржати а да не открије своје срце оним, чиме је препуњено било, и је ли се заиста састао ма где, то је он исповедно своју узвишену веру.

То нам јасно доказује та околност, што је у оним крајевима, где су хришћанске општине највише устројене биле, да је тамо и занат био у највећем свом развитку. Коринт Александрија, Рим цветају са занатом, али упоредо са занатом шири се и црква Христова миснонарством занатлија. Колико је са занатом распростањено царство Божије, указује јасно ап. Павле. Он је обишао свет са јеванђелском проповеди. пролазно од Сирије до границе запада непрестано радећи свој занат и као раденик занатлијски отишао је у Коринт у кућу Акиле и Приските и служећи им са радом руку својих открио им је уједно и тајну милосрђа Божија. (Дела апост. 18. гл. 3 ст.) У Солуну где је био изложен раду телесном и дању и ноћу, утврдио је друге у истини Јеванђелској. (I. посл. Сол. 2. гл. 9 ст.) Тако се исто и у Ефесу старао да придобије себи раденике али уједно и душу им за царство небесно.

Његовим примером пошли су и други. У време Диоклитијана на мраморној императорској палати у Панонији раде четир хришћанска вајара. Ревност њихова према вери била је тако велика, да су палату са хришћанским символима израдили. (Acta Quatuor Coronatrum.) Тим су побудили и друге и задобили су себи много једномишљеника. Незнабошци су пребацивали хришћанима, што су се као прости људи усуђивали размишљати о божанству, но хришћанство им је одговарало: да хришћански занатлија боље и праведније размишља о Богу неголи не-

знабошки најзнаменитији философи. (Терт. Аполог. 46 гл.)

Остаје нам још казати неколико речи о техничком знању старих хришћанских занатлија. Рад њихов, колико је допрео до нас, показује, да су занатлије старе цркве према вештини били на једном ступњу са занатлијама незнабошким, само с том разликом, што су незнабошци са раскошом блистали, дочим су хришћани вршили свој посао, да достојно одговори оном предмету којега раде. Но с друге стране имамо факат, да се занат хришћанским рукама у III. и IV. веку развио и да је довео до вештачког савршенства стари технички створ, као: производе златних стакала. То су биле флаше и чаше са сликама, које су израђене са златним жицама. Многе такове ствари остале су до данашњих времена.

Техника хришћанских занатлија огледа се највише у устројењу подземних гробница, у којима је било мноштво подземних галерија. У дубини земље и међу степама устројили су читав свет подземних галерија, које су кроз широке ходнике имале и своју вентилацију.

На послетку напоменућемо, да су хришћанске занатлије самосталним производима, као у предметима домаћих ствари свагда давали и у том спољњем облику израз духа Јеванђелског, које нам доказује, да је и хришћанство дало моћни импулс савршенству заната.

* * *

Када прелистамо и проучимо тај историјски поглед на старе хришћанске занатлије, видимо, да су они са занатом стекли признање и уважење. Презрење и ропски ланац они су раскинули без борбе и револуције, они су победили не утицајем у борби политичној, не оружјем, већ савршенством свога заната, који тражи и палата и колеба а поред тога су и проширили Јеванђелску реч дуж свију крајева овога света.

ЛИСТАК.

ВЕЛЕШКЕ.

— (**Осведшење манастира Ђипше.**) Пишу нам из околице манастира Кувеждина: „Штовани господине уреднице! — Држао сам да ће се вештије перо наћи, које ће осведшење храма филијалног манастира *Ђипше* описати; ал' пошто се до данас ни једно не нађе, то ћу ја, у колико сам у стању, исто у кратко описати — а то ћу учинити, тим више, што би грехота ѣбила, да се исто у заборав стави. Дана 22. септембра о. г. забрујаше на манастирском храму звона, дајући српском околном народу на знање, да се осведшује храм Св. Николе манастира Ђипше, који је толико дуго времена тако рећи у рушевини био. Храм тај опет се дигао у својој лепоти, да се побожни српски народ може у њему Богу помолити и сетити се своје старе славе. Сав околни народ знао и чуо је, да се нашла вредна, честита и достојна рука, која ће исти храм из пепела и рушевина опет на висину свога сјаја подићи, и којој ће околни српски народ вечито благодаран бити, — ал' није зацело знао, када ће осведшење храма бити.

„Честити и достојни, те општежубљени игуман манастира Кувеждина г *Генадије Поповић*, како је за настојатеља ман. Кувеждина именован и потврђен био, одмах је увидео, да храм св. Николе — у данашњем стању — служи на срамоту како бившим настојатељима, који се не заузеше за исти — тако и српском народу, те је игуман настојао да се исти из рушевина својих подигне и на дику целом свету буде. Што је мислио и желио, то је и учинио. — На дан осведшења скупио се је силан број нашег народа, а међу истим и многа интелигенција, које позвата, које из сопствене побуде дође, да се Богу за спас своје душе помоли и порадује, што се је вредна и честита душа нашла, која није могла допустити, да се овај храм на срамоту наше вероисповести руглу ода. Између многе интелигенције беше ту и кр. кот. предстојник илочког котара г. Плата Михајловић, који је исту славу својим присуством увеличао. — Прва здравица при ручку беше наздрављена од домаћина г. игумана Његовом Величанству нашему цару и краљу, као и узвишеном њего-

вом дому; друга пак опет од домаћина Његовој Светости српском патријарху Георгију; а трећа Његовој Преузвишености г. бану Кусен-Хедерварију. Бурно и дуго „многаја љета“ као и храмовски тропар одјекиваше међу зидинама св храма, а и прангије разлегаше се по ваздуху дајући знак, да се је опет један свети храм из пепела подигао, те да ће у њему сваки Србин својој души спаса и утехе наћи. — Тада се је подигао г. предстојник Михајловић, и својим умиљатим и звучним говором назравио г. домаћину, радујући се, што се је сетио и заузео да овај храм обнови и подигне — те му у име своје и целог околног српског народа изјави вечиту хвалу, ободравајући га да свету цркву и на даље свагда љуби а народ га никад за то забрањивати неће. Опет се захори „многаја љета“ и прангије одјекиваше на све стране Фрушке Горе. — Осим ових здравица, беху још и многе друге, како г. претстојнику тако и осталим гостима. Међу тим је српска младеж уз гајдаша и тамбураша — у дворишту храма — српско коло играла и песме певала, радујући се, да своје српске светиње подигнуте и обновљене види, а знујући, да ће га исте вазда потсећати на српску прошлост и давати му наде, да се за будућност крепи. Честитој и племенитој пак души, г. Генадију Поповићу, игуману и настојатељу ман. Ковиздина, клирке васколики српски народ на труду и заузимању његовом: Хвала! и нека ти творац небесни подари дуга и крепка здравља, да још многе српске храмове подизао будеш на понос православне вере и на дику српског народа! Живио!

Један побожник.“

— (**Освећење нове цркве у В. Пераговици и одликовани свештеник.**) „*Србо-дан*“ саопштава ово: „На св. Петку посвећена је у В. *Пераговици* (у котару грубишнопољском) црква, која је по други пут зидана. Пре три године била је сагорђена, али тако, да се је срушила. Освећење обавио је г. синђел *Анатолије Јанковић*. На свршетку службе изговорио нам је и красно слово. Црква је красна, да се општина може поносити. Његово Високопреосвештенство г. епископ *Мирон Николић* одликовао је истога дана местног пароха и најстаријега свештеника панчке дијецезе, г. *Илариона Кастановића, црвеним појасом*.“ Честити старина г. Кастановић славио је прошле године 50-годишњицу свога свештеничког службовања.

— (**Одликовање протопрезвитера у краљевини Србији.**) Архијерејски Сабор у Београду донео је не давно одлуку: да се сви *окружни протопрезвитери* одликују *напрсним протојерејским крстом*, с правом ношења креста за време богослужења на панталици народне тробоје, а ван богослужења ношењем на једноструком ланцу. — „*Весник Српске Цркве*“ с радошћу поздравља „овај новитет у нашој цркви и нада се, да ће српска црква имати од њега стварне користи.“

— (**Одликовање.**) *Конзисторија епархије темишварске* под председништвом високопреосвећеног г. *Нектарија Димитријевића*, епископа вршачког и администратора темишварске дијецезе, одликовала је ове свештенике: г. Пају *Јовановића*, пароха сарипког, именовала је за *почасног протоју*, а *црвеним појасом* обдарила је свештенике: Ристу *Трифунца*, пароха мокринског и Саву *Никифоровића*, пароха великобечкеречког.

— (Г. **Ђорђе Бота**) *протојерејски капелан, катихета* срп. више девојачке школе у *Панчеву* и сурадник овога листа, изабран је за *пароха у Јарковцу*. Пречасна конзисторија вршачка потврдила је тај избор у седници својој од 28. октобра о г. Честитамо општини јарковачкој, што је добила тако способна и ваљана свештеника!

— (**Избори пароха.**) Не давно изабрани су за парохе једногласно: у *Товаришеву* г. *М. Лазић*, парох бајски; а у *Кумановцима* досадашњи многогодишњи капелан г. *Петар Предраговић*.

— (**Велики Типик.**) Обраћамо пажњу наших читалаца на *књижевни оглас* у данашњем броју на књигу „*Велики Типик или Устав Црквени*“ од пароха иришког г. *Василија Николајевића*. Тај Типик благословио је свети Синод и дозволио је, да се исти као уџбеник заведе у Богословију. Препоручујемо ову велеважну књигу нашем свештенству и црквеним општинама.

— (**Одрекао се калуђерства.**) „*Србобрану*“ јављају из *Плашкога*, да се *Урош Пејић*, јеромонах и бележник горњо-карловачке епархије, одрекао монашког чина и дао оставку на звању конзисторијског бележника. За епархијског бележника исте епархије постављен је привремено *Сава Косановић*, капелан у Плашкоме.

— (**Управни одбор српског учитељског конвикта**) држао је 24. октобра у Новом Саду своју редовну седницу, у којој је узет на знање извештај председников о раду и успеху за про-

шла три месеца, као и о походу гроба добротвора друштвеног пок. Николе Кнежевића, учитеља у Шурјану, који је конвикту завештао 6000 фор. Прочитана су имена нових оснивача, потпомагача и добротвора друштвених, и одлучено је, да се о идућој годишњој скупштини приреди парастос добротвору Николи Кнежевићу и свима упокојеним добротворима и члановима друштвеним. Уједно је наређено, да се набаве слике добротвора живих и покојних, те да се чувају за пример и углед питомцима и потоњим члановима.

— (Српско академско друштво „Стрижилово“ у Грацу) конституисало се на скупштини својој 12. октобра о. г. овако: Председник је друштву Милан Јовановић, философ; подпредседник Томо Бирминша, правник; I. тајник Каменко Суботић, философ; II. тајник Душан Миљковић, медицинар; благајник Милан Јојкић, медицинар; књижничар Душан Николајевић, правник; одборници: Никола Пајић, медицинар, Арсен Видак, мед., и Ђура Петрановић, мед.; заменици: Ђорђе Дада и Милан Димитријевић, медицинари.

ЧИТУЉА.*)

— († **Платон, митрополит кијевски и галички**) преминуо је 1. октобра о. г. у *Кијеву* у 89-ој години живота свога. Он је био један од најпопуларнијих и најзаслужнијих архијереја у Русији. Родио се г. 1803. у селу Погорјелом, у тверској губернији, где му је отац био свештеник. У световном стању звао се Никола Ивановић *Городецки*. Духовну семинарију свршио је у Тверу г. 1823; а духовну академију у Петрограду г. 1827, из које је изишао са степеном магистра богословије. По свршеној дух. академији постао је одмах учитељем на орловској дух. семинарији, а г. 1829. премештен је за професора на петроградску духовну академију, где је први почео предавати богословске науке на руском језику. Год. 1830. примио је чин калуђерски у Александро-Невском манастиру, а идуће године произведен је за архимандрита и постао је инспектором петроградске духовне академије, главном одбора духовне цензуре и уредником „Христијанскога Чтенија.“ Те исте године поводом голере држао је проповед, која је учинила такав утисак у Петрограду, да је цар Никола хтео да је прочита, и кад ју је прочитао, рекао је тадашњем митрополиту: „треба обратити пажњу на младога проповедника“. Године 1837. постао је ректор костромске семинарије; одакле је прешао у Вилну, и то онда, кад се у том крају два милијона унијата вратило у крило православне цркве заједно са митрополитом Јосифом Симашком. Тај догађај био је знаменит у животу Платоновом. Ту он постаје епископом г. 1843. и као викар литавски био је десна рука митрополита Симашка. Год. 1848. постао је епископ у Риги, међу Немцима и лутеранима; а г. 1850. постављен је за архиепископа ришког. Ту је он постигао велика успеха и славе, јер је у том прибалтичком крају утврдио и раширио православље. Год. 1867. премештен је у Новочеркаск на катедру архиепископа донског, где је био до 1877. године; и ту је Платон стекао заслуга апостолским радом међу Калмуцима. Год. 1877. прешао је у Одесу на столицу архиепископа Херсонскога, одакле је год. 1882. дошао у Кијево за митрополита кијевског и галичког. У Кијеву славио је митрополит Платон год. 1887. шездесето-годишњицу свога благотворног јавног рада. Пок. Платон био је један од највернијих говорника. Заслуге су његове огромне по Русију и православље. Он је на све стране ширио просвету, дизао школе, цркве и манастире, водио борбу против руских „старовераца“ и других секстанта, а свуд заводио и одржавао ред и мир. — Кад је оно г. 1888. цела Русија прославила 900-годишњи јубилеј примања хришћанства, на тој великој слави заузимао је митрополит Платон прво место и био је душа те знамените свечаности; а свечану литургију служио је са два српска митрополита, с митрополитом београдским Михаилом и са митрополитом црногорским Митрофаном, које је он сам себи одабрао у ономе великом збору архијереја. — Митрополит Платон добио је многе награде и одличја за своје велике заслуге и врлине. Имао је готово све ордене, па и орден св. Андрије Првозваног.

Митрополит Платон издахнуо је лако, без муке и болова. На дан смрти своје присуствовао је на литургији и причестио се. После литургије одслужен је, по његовој жељи, молебан Матере Божје, а за тим је целивао крст и икону Богородице, окропивши себе освећеном водом,

*) Да бисмо могли у овој рубрици достојно испратити на онај свет сваког преминулог свештеника, молимо лепо пријатеље овога листа, да нам саопште смртне случајеве, који се догоде и да нашему по коју реч из живота дотичног покојника.

те је свима присутнима дао да љубе крст и свакога је окропио светом водом. За тим испросивши од присутних опроштаја, пошао је у своју собу. Од 2 до 4 сахата по подне спавао, је а око 7 сахата у вече испустио је своју честиту душу. На погребу му, који је био величанствен, служило је више архијереја, архимандрита, протојереја и много свештеника, на броју до 200 њих. Не само да је народ био испунио сву пространу цркву, него је и двориште око цркве било пуно света. Народ је плакао за својим добрим архијерејем. Многи су говорници држали надгробне беседе. Нека је вечна успомена митрополиту Платону!

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

(Молимо поштоване писце, уредништа српских листова и издаваче књига да нам своја издања *на приказ* достављају. Молимо тако исто славна уредништа, да нам своје листове *у замену* шаљу.)

— Извјештај српско-православног богословског сјеменишта за Босну и Херцеговину у Рељеву код Сарајева за школску годину 1890—91. — Уредио *протопресвитер Петар Петрановић*, ректор богословије. — Година IV. — Сарајево, земаљска штампарија, 1891. — 8-на, стр. 88. — *У првом делу* има расправа: „*Ручни рад у мушкој школи*“, приложак к допуни школске наставе (на 44 стране) од *Ђ. М. Ђ.* — *У другом делу* су вести о богословском заводу, и то: 1.) Непосредни надзорник (високопреосвећени г. *Ђорђе Николајевић*, архиепископ сарајевски, митрополит дабро-босански, екзарх Далмације и т. д.); — 2.) Наставничко особље; 3.) Преглед наставног градива; 4.) Заводска учила; 5.) главније наредбе више земаљске владе; 6.) летопис; 7.) заводни и екстерни ученици српско-православне богословије у Рељеву шк. године 1890—91; и 8.) статистички преглед ученика срп. православне богословије рељевске шк. године 1890—91. — У богословском заводу било је *свега 56 ученика* у сва *четири разреда*, а до краја године 54 ученика, и то: у I. разреду 8, у II. разр. 14, у III. разр. 11, и у IV. разреду 21. — На крају школске године добили су ап солуторну сведоџбу и оспособљено је из IV. разреда њих 20 редовних питомаца и 1 ванредни, и то: 5 са одличним успехом, 4 са врло добрим, 4 са похвалним, и 8 са добрим успехом.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

Познавалац нашег црквеног живота морао је давно учити ону нејединакост у извршивању црквених обреда, која се у нашим православним црквама на разним крајевима нашега народа појављује. Разлика та постала је временом отуда, што су поједини служитељи олтара господњег придржавали се стародавних обичаја, који су се у појединим црквама затекли, а негде је узроком била и та околност, што многе цркве не имађаху црквеног типика, који би их упутио реду, те послужио свештенству као закон, ког би се у извршивању светих црквених обреда придржавали. Но и оне цркве, које имађаху типика, штампаног у Русији, нису могле с њиме увек довољно да се користе, јер овај беше на многим местима нејасан и непотпун, те је отварао врата личном схватању појединих одредаба, што је проузрочило, да се правило црквено разно тумачило, а још различитије изводило. Та разноликост давала је често повода свештенству, да затражи, да се типик наше цркве темељно пречисти, нејасности протумаче и удари темељ строгом једнообразном вршењу црквених обреда у нашој св. цркви.

Да ту потребу нашега црквеног живота у колико је могуће поуним, ја сам се ето подухватио тешкога и мучнога посла, те написао и протумачио типик наше православне цркве. При овом послу прелистао сам старе и нове типике, проучио све важније списе, који о овом предмету говоре, а особито ми у овом послу беше од велике помоћи она црквена књижевна работа, што је с благословом св. Синода у Русији печатана, те сам по њима и другим ауторитативним изворима наш типик разјаснио и попунио.

Тај тако написани типик поднео сам нашем св. архијерејском Синоду на одобрење и благослов, а св. Синод благоизволео је дело ово дати на преглед, оцену и мњење меродавним стручњацима, а пошто је стручна оцена веома повољна била, то је **Свети Синод наш благоизволео донети закључак** у седници својој од 17. окт. о. г. М. 449 — Син. 19. ех 1891., **да се свој Типик у Богословији као уџебник заведе.** поделивши ми уједно благослов к дозволу, да га печатати могу.

С благословом дакле св. Синода штампаћу

ВЕЛИКИ ТИПИК
или
УСТАВ ЦРКВЕНИ.

Од какве ће користи бити ова књига свештенику, учитељу, богослову, приправнику и појцу, о томе држим да ми није нужно говорити; особито ће она добро доћи младом свештенику, кога ће она у цркви при служењу да руководи и упути шта, кад и како има да ради.

Овде ћу само у кратко навести садржај књиге. Доноси пре свега: Правила кад се звони и како? Кад се пале свеће и које? Кад се облачи свештеник и у које одјељење? Кад се кади и како? Кад се свлачи и навлачи завеса? Кад се отварају и затварају двери? Кад се скида камилавка и ѣелепуш?

Затим иде: Мала вечерња, свакадашња вечерња; вечерња кад се поје алилуја; вечерња недељна; мало и велико повечерије; свеноћно бдење у очи недеље и у седмичне дане; полуноћница свакидашња, суботна и недељна; јутрења свакидашња с Богъ Господь, и с ἈΔΑΝΑΣΙΑ, и јутрења недељна; гласови: први, трећи, шести и девети, и изобразителна; све три литургије, како се служе; правила кад свети, који има бдење, или полијељеј или стихире на шест, падне у суботу или недељу. Све службе непокретних празника и све покретних из Триода и Пентикостара. Како се поју на литургији тропари и кондаци у недељу и у седмичне дане? Како се поју одпуститељи тропари? Како се читају катизме преко целе године? Кад се и које входное поје? Кад се која катавасија поје? Кад се поје **Честнѣйшую**, и кад не? Кад се и која еванѣелија имају читати? Опште службе светих. О еванѣелским столповима; О храму цркве и пасхалија.

Ако би који од браће свештеника имао или знао за какво правило што га нема у овом нашем типику, учиниће ми велику љубав, ако ми пошље.

Књигу ћу печатати на лепој и доброј артији; изнеће до 25 штампаних табака и *стоји за претплатнике* 2 ф. а. вр. Дубанска цена повишиће се. Кад књига готова буде, послаћу је сваком поштанском унутницом о свом трошку.

Молим дакле сву браћу свештенике обојег реда, учитеље, богослове, приправнике и поје цркене, да ме у издавању овога дела ѣпотпомоћи изволе.

У *Ириѕу*, 1. новембра 1891.

Василије Николајевић,
Парох и члан архид. консисторије.

Из Администрације „Српског Сиона“.

— Од многих страна добијано *исплаћена писма* са ознаком на куверти: „*званично*“. Но како наша пошта неће да зна за та „званична“ писма, наплаћује од нас за свако *доостирку* таксу. Молимо дакле сваког, да на писмо марку прилепи, пре но што нам га пошље, јер нам иначе штету чини

ОГЛАСИ.

СТЕЧАЈ 141 3—3

Расписује се стечај на *учитељско место у српској школи у Жумберку.*

Плата је учитељска 340 фор. и два комада земље, и леп стан са баштом, Новац се месечно издаје.

Учитељ има све школске дужности обављати, недељну школу држати и у цркви појати.

Молиоци са својим сведоџбама ваља да се обрате председнику срп. црквено-школске општине жумберачке.

Рок овоме стечају траје четири недеље дана.

Срп. црквено-школска општина у *Жумберку* (Somberek, Baranya megye) 14. (26.) окт. 1891.

Богољуб Ристић,
председник.

А. Пајевића
КЊИЖАРНИЦА
и трговина са сликама,
музикалијама, хартијом и писаћим прибором
у Новоме Саду
у дунавској улици бр. 36.

препоручује своје добро сортирано стоваришше свију горепоменутих врста робе по најумеренијим ценама.

Продаја свију тих роба на велико и на мало.

Стоваришше разноврсних књига домаће и иностране књижевности, као класичних дела, у дивот-издању, са сликама и т. д. на разним језицима.

Сваки налог и наручбину извршава брзо, тачно и савесно, а све **најумеренијом ценом.** Прима наручбине на све музикалије, новине, часописе и повремене списе ма на ком језику, које сваком у кућу доставља, односно разашиље поштом уредно.

„**Српски Сион**“ излази *сваке недеље* по великом табаку. **Цена му је:** За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За *страме земље* на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се *издавачкој књижарници и штампарији А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи* уреднику *Сави Петровићу* у *Новом Саду.*

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА И ШТАМПАРИЈА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ.

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 46. У НОВОМ САДУ 18. НОВЕМБРА 1891. **Год. I.**

ХИМНА МАНАСТИРА СВ. АРХАНЂЕЛА МИХАИЛА И ГАВРИЛА, НАЗВАНОГ КОВИЉА.

За спомен свога учитељевања у Д. Ковиљу написао Иван М. Поповић.

(Пошла је као у: „Восканичем Хубовиђу.")

Бесмртни Господе непостижне силе!
Чуј молбе нам, што су се и у песму слиле:
Поживи нам краљ-владара —
Државнога господара —
Дуго и што већом
У кући му срећом!

Несравњива у Те је правда и доброта, —
Подај здравља, радосне године живота
У красноме, дугом склопу:
Патријарху, епископу,
Чувај од зла, туге
Те верне Ти слуге!

Буди, Боже, заштитник пустињско[м]

Подари му богато благодатних
Благосиљај и од сада
Наше радње, њиве, ста[до]
Од греха нас шти[ти]
На ће добро би[ти]

Старешину, братств[о] [и] беде,
Нек свак од њих с[е] [у] греде!
То нам сри[ће]
О, патрон[е]
Нек
Н[ек] [сва]ви!

Чувај, брани хришћане, пр[а]
Дај, да никад никакве н[е]
Нек обитељ одржава
Основалац: свети Сав[а]
Нек јој срећа цвет[а]
На премногa лета!

БОЛЕСНА ВЕРА.

Са свију страна чују се запомагања и вапаји: вера је клонула и оронула, вера је ослабила и пала. Да, вера је оболела! Добив клицу болести, вера полако вене и суши се, сваким даном бива све слабија и немоћнија — и на послетку би је ваљда са свим нестало. Да је вера доиста болесна, дознаје се и познаје се по спољашњим, видљивим знацима: по плодовима вере, којих је с времена на време све мање, и који ни мало не одговарају здравом стању вере.

Но као што се признаје и признати мора, да вера није посве здрава, тако се исто засведочити мора, па се доиста и засведочава, да вера још није толико оболела, да се на болесничку постељу спустила. Не, вера пати, али пати — што је веле — још онако „на ногама“, још бори са болештицом својом. И нема ме, да би какво јаче и погодно сред ој немилој болештици вере толико на и могло, да би вера с дана на ањати се, да би вера крепити и могла.

е почели су неки пријатељи брижљиво и марљиво пе болести вере и настоја ти према узроку и ка ство изнаћи, ко јим би спречити и зауста вити, ш се вера конач но излечит још год. 1887. у бившем „*Истини*“ вредни парох Лука Попо вић, у беседи с тако мало плода на њиви Г окушао изнаћи узрок боле ошлој, 1890 ој години двојиц тим послом. У бившем „ у броју 13. и 14 ом труди њиви парох у Марадику па дић, да разјасни: „За н народу похађање св. цр ње врло немарно?“ и ка ба да се ради, па да се — У „*Босанско-Херцеговачко* у свесци VII. и VIII. даје т. „свештенички сни“, „II. Х “

одговор на питање: „За што попина проповијед нема значајнога утиска на народ?“

Без сваке сумње, да је „мало плода на њиви Господњој“ — да је „у нашем народу похађање св. цркве и богослужења врло немарно“ — и да „попина проповијед нема значајнога утиска на народ“ за то, што вера у нашем народу није здрава, што је вера болесна.

А шта је узрок, што је вера у нашем народу клонула и попустила што је вера оболела?

На то питање налазимо одговора у поменуте три радње: у наведеној беседи и споменута два чланка. Ми ћемо те три радње редом једну по једну расматрати, у њима наведене узроке истаћи и на исте своје примедбе учинити. А после свега тога рећи ћемо и сами, где ми налазимо узрок тој болести и потрудићемо се речи и наводе своје и доказима поткрепити.

* * *

I. Госп. парох панчевачки Лука Поповић, наводи прво „тужбе и жалбе“ о томе: „да нам љубав према вери и цркви хладни, да нам побожност наша све то више и више пада и опада, да на њиви Господњој све то мање вољних радника има и да жетва не стоји у сразмјеру према сјетви.“ На тој немилој и жалосној појави тражи кривицу у томе, што ваљда „њиви оскудјева угодан сијач или угодно сјеме, или угодан положај, или на послетку угодно земљиште?“ И долази до ових закључака:

1.) У погледу „угодна сијача“: . . . „Ако данас и јесте мало плода на њиви Господњој, тешко да је кривице с тога баш, што нема угодна сијача! . . . А ко мисли, да данашњим сијачима науке Христове по где што замјери, не би ли му смјели рећи: не гледај на личност вјесника, само ако му је вијест добра; суд може мали и незнатан бити, ипак у њем красно и племенито!“

2.) У погледу „угодна сјемена“: „Није кривица до сјемена, добро бијаше онда (пре 18 стотина година), добро је и сада.“

3.) У погледу „угодна положаја“: „Често бива, да њива тако неугодно лежи, те или је сунце слабо дохвата или је слабо киша патапа; често усјев позобљу птице, или га погази нога човечија. Е тако је исто и са њивом срца човечијег. Многе опасности прије те човјековом срцу, под којима сјеме божје науке трпи и пропада. . . . . Било тих шкодљивих уплива колико му драго, долазили они ма са којих страна, свак од нас носи у срцу своме удес живота свога. Ма како свијет гадан и заводљив био, не може покварити оно срце, које је чврсто у вјери; ма како да нам је позив многоврстан и занат тежак нема ни једног међу нама, а да неби имао толико времена, да се повуче на часак из вреве и шума свијетског, те да отвори срце своје науци божјој, да се поразговори с Богом. Та све се може само кад се хоће.“

4.) У погледу „неугодног земљишта“: „Угодна и неугодна земљишта било је од како је, па има га и данас. И данас га можемо наћи и код млада и стара и велика и мала. Колико је и данас још окорјелих срдаца, код којих сјеме божје науке не може корена да ухвати, срдаца, која су отупила за све што је божанско, па ма им се ријеч божија с пуно збиље, јали с пуно љубави проповиједала, колико их има, што имају очи, а не виде, уши имају, а не чују.“

Но рекли бисмо:

1.) Да за то, што је „данас мало плода на њиви Господњој да је кривице“ — ако не *само* — „с тога баш, што нема угодна сијача“, али свакако *поглавито* с тога!

2.) Да је семе добро — о том нема сумње. Даље је и то истина, да ни један сијач нити може, нити сме, на доцета и не сије рђаво семе — узимајући сијање у строгом смислу.

3.) „Неугодан положај и шкодљиви уплив“ нису по плод и род врло опасни, јер „било тих шкодљивих уплива колико му драго, долазили они ма са којих страна . . . и ма како свијет гадан и заводљив био, *не може* покварити оно срце, које је *чврсто* у вјери.“

4.) А што на послетку са „неугодног земљишта“ не беремо никакова плода, што „сјеме божје науке у окорјела срца“ не може да продре, нити у њима „корена ухвати“, што код очију слепи „не виде“, што код ушију глуви „не чују“ — томе се чудити, о томе рачуна водити не треба. Та ми на камену жети, — „са трња грожђе или с чичка смокве брати“ (Мат. 17. 16) — никад нећемо! И мислимо, да се „тужбе и жалбе“ о томе, како је „мало плода на њиви Господњој“ не тичу неугодног и неплодног земљишта; него се задамо и жалимо на то, како је „мало плода“ и онде, где је земља „блага“ и добра, или бар на таковој земљи, која би се у добру и плодовиту лако обрадити могла.

Јеванђелска прича о „сијачу и сјемену“ говори о разлици земљишта, на које је „сјеме“ пало, али не окривљује сијача за то, што није имао плода на путу, или на земљишту каменитом и трновитом. Други јеванђелски сијач иде је „посијао добро сјеме у њиву својему“ — свакако није крив, што је онда „кад је усјев никао, и кукољ се показао“, јер „кад људи поспаше, дође његов непријатељ и посија кукољ по пшеници.“ (Мат. гл. 13. ст. 3—30.) Но свештеник није и не би смео бити само „сијач“, он треба да је и земље обделач, он треба најпре ону земљу, на којој ће сијати, да обради и спреми; а по сле — када је већ семе бацио — да пази и мотри, није ли на засијаној земљи тако што изникло, што би посијаном семену шкодити, што би плод задржати и и по томе жетву осујетити могло; па да то отклања и треби. За то и рекосмо, да „ако је мало плода на њиви Господњој“, да је томе *поглавито* крив свештеник.

II. Млади парох марадички, г. Милан Попадић, узрок томе „што је у нашем народу похађање св. цркве и богослужења врло немарно“ налази:

1.) У том „најглавнијем позитивном моменту: што меродавни фактори, наше духовне власти данас не поклањају никакве пажње томе, да се поред савесног и ревносног катихизирања школске деце ујемчи редовна обука у науци вере и од-

расле младежи и то у све недељне и празничне дане;“

2.) „После тог момента, као најглавнијег, долазе на ред и спољашње прилике, у којима наш народ живи и које на наш народ јако уплившу.“ Те су прилике: што „јавна политична звања и општинска поглаварства уредују у недељне и празничне дане, па и робију с кола у те дане наређују насупрот наредби високе владе од 3. (15.) маја 1858. год., да се у недељне и празничне дане, за време св. богослужења, свако уредовање у јавним политичним звањима прекида; а спољашњег ради светковања, да се сваки промет у исто време обуставља;“ даље, што званичници наредбу вис. владе, издану у новије време: да званичници у јавним политичним областима и уредима имају предходити примером народу, при похађању св. богослужења у све недељне и празничне дане“ — не испуњују.

3.) „За тим навике и зли обичаји, који у самом нашем народу владају.“ Те су навике и зли обичаји: „што многи у нашем народу и у заповедне дане теже послове раде, те тиме дане Богу посвећене обесвећују, а сами себе лишавају оног благодетног телесног одмора и кратког мира душевног, кога треба сваки хришћанин да на тај дан у пуној мери на св. богослужењу у свом храму ужива“ — Даље, што „младеж српска, та узданица народна“ за време кад се у цркви „разлежу звуци дивних молитава“ борави и забавља се „по оближњим воћњацима и виноградима сеоским“ уз изговор: „Нисмо ми стари, да у цркву идемо, код нас није обичај, да млад свет у цркву иде.“ А „пред општинском кућом читава гомила људи, где у живој дебати расправљају размирице своје као пред судом; у крчми и пред крчмом тако исто; пред својом кућом и један код другога скупили се људи на диван.“ На питање: „А зашто ви људи нисте данас на св. богослужењу у храму вашем; — данас је заповедни дан, данас је угодник божји?“ Један ће одговорити: „Е, ми се код куће Богу молимо.“ Други ће рећи: „Немамо лепих хаљина, па за то не можемо у цркву да идемо. а свет је знате наш такови, да хоће да се подсмеше са човеком.“ Трећи ће опет рећи: „Е баш да вам право кажем, рђаве су године, на човек нема кадгод ни новчића, да у тас даде.“

Та три узрока наводи г. Попадић.

Кад знамо да постоји узрочни ред и да узроци један из другог потичу, онда бисмо рекли, да је трећи наведени узрок у томе реду најдаљи и по томе најслабији, и да он као узрок има свој узрок: од куд, како и зашто су се те „навике и зли обичаји“ у народ увукли и утврдили.

Од остала два узрока не бисмо рекли, да је први најглавнији, шта више нами изгледа, да тај први узрок ни од другог наведеног узрока није претежнији.

Духовна власт може издати наредбу, да свештенство у недељне и празничне дане има поучавати одрасли младеж у науци вере, но питање је: хоће ли одрасла младеж ту обуку похађати. О „моранъу“ овде не може бити речи, јер духовна власт нема принудну силу. У том је погледу духовној власти нужна рука помоћи друге власти. На ову помоћ ваљда и мисли г. Попадић, кад вели: „да се . . . *уједини* редовна обука у науци вере и одрасле младежи.“

Па онда: деца или младеж од 12—15 година дужна је похађати повторну школу, где јој се између других предмета предаје и наука вере. тумаче јој се молитве и недељна јеванђеља. И она то — по закону државном — чини, јер чинити мора. Па шта је? Похађа ли та младеж св. цркву и богослужење? Не! А и то је тек ако не одрасла, али свакако одраслија младеж.

Мислимо, да много и много више доприноси „немарности нашег народа у похађању св. цркве и богослужења“ на другом месту наведени узрок. Свакако штетно уплившe на народ то, што „општинска поглаварства уредују у недељне и празничне дане и што у те дане робију наређују;“ а још штетније утиче та околност „што званичници у јавним политичним областима и уредима *не предходе* народу примером при похађању св. богослужења у недељне и празничне дане.“

Кад смо у чланку г. Попадића наи

шли некако одмах у почетку на ове речи: „Позвани фактори: учитељи, свештеници и сва интелигенција српска! Приионимо својски, још за времена, да улепшамо, проширимо и украсимо зграду дичног нашег православља. Приионимо да *радом* нашим, нашим *делима и добрим примером* омилимо народу нашем похађање св. цркве народне“ — помислисмо: е срећан је млади парох, погодио је прави пут! Но кад чланак до краја проучисмо, увидесмо — на нашу жалост — да млади парох Попадић тим срећно погођеним и изабраним путем — није до краја ишао! Пошао је њиме, ишао је до некле, и — застао на трећини пута! За то, „што је у нашем народу похађање св. цркве и богослужења врло немарно“ свалио је он — тако рећи — сву кривицу на — интелигенцију, и то још ни на сву интелигенцију, него од ње на ону, која је „у јавним политичним областима и уредима и која господује око погларства.“

С тога и мислимо, да му је одговор на стављено питање — једностран.

(Наставиће се.)

ЈОШ ЈЕДНА СТАРИНА ИЗ ТИТЕЛСКЕ ЦРКВЕ.

Уовдашњој српско-православној цркви нашао сам у једној књизи један стари лист од године 1746.

Лист тај морао је свакако бити онај празан лист, што је до корица, а писан је, као што ће се даље видети, руком *свештеника виловачког* неког *поп-Николаја*.

На једној страни, која је сва исписана, одмах горе стоје греси који вапију на небо: Грѣси вопіющіи на небо: Болное человѣкоубиство, блудъ содомски, злословленіе убогихъ и лишеніе мзды къ дѣлателемъ.

За тим испод тога долазе:

7: дѣлъ милости тѣлесныхъ

Алчбу напитати, жаждущаго напоити, нагаго одѣати, йскупляти пѣшенника, немощнаго посѣщати, странаго к домъ входйти, умершаго погребати

7: дѣлъ милости дховныхъ

Согрѣшающаго йсправити, недоумѣющаго ѹчити, совѣтовати, добрѣ совѣтовати, ѡ спасеніи ближняго бга молити печалнаго ѹтѣшати, непраѣди трпѣти ѹдобно, долги повинникъ прощати

9-ать блаженствъ Хртомъ рекомыхъ йли ко всякой книзѣ.

Овде је сад подвучено, а испод потеза долази: 5: чѣствъ телесныхъ

видѣніе, слышаніе, ѡбоняніе, вкушеніе, й ѡсязаніе.

4: послѣднїа

смертъ, сѣдъ, геенна, й цр҃ство нб҃ное

Доцније другом руком 1770. има испод овог написано две три ове последње речи.

На другој страни од горе долази:

Сѳ дѣлѣхъ хр҃тіа́нина человѣка.

Чинъ хр҃тіа́нинъ долженствуетъ имѣти бѳѕ всемогущемъ

1. любовь. возлю́бити гда́ бга твоего всѣмъ срцемъ твоимъ, й всею дшею твоею й вѣми силами твоими, й всею мыслію твоею й ближняго твоего я́ко са́мъ себе.

Попъ николае сиенникъ
вилокачки,
Писа Братіи моей сиенникомъ
года шанца тителя,
1746-го здра́вствуйте
міца Іюлїа й пропоните сіе

7-го дня по повелѣнію гдна епископа, вач: сег: у̑ виловѣ. й егарскагw — й прочаѧ

Осим тога и испод овог има неколико имена из доцније времена (1765) записано као: протокола парохии попа живана Арсенија Іwана 1765. міца Іюлиа 20-го.

У *Тителу* 4. октобра 1891.

Емил Степанов, свештеник.

ПРЕДЛОГ ЗА УРЕДБУ

о устројству православне српске народно-црквене автономије у области карловачке православне српске митрополије.

(Наставак.)

в.) Одредбе које се тичу избора и свештеничких и световних заступника.

§. 51. Изборни председник пре свега позива бираче, да пријаве своје кандидате, и прима изјаве, које се на изборни чин односе.

§ 52. Кандидата може сваки бирач, дотично изборник именовати, кад га нет других бирача (изборника) у том подупру.

§ 53. Ко кандидата означи, има право означити двојицу од бирача, да при уписивању гласова контролу воде.

§. 54. Изборне седнице јавне су.

§. 55. Кад се гласа, мора бити потпун мир и тишина. Ред и мир председник ће изборног одбора одржати. Њему је дужан свако покоравати се. У случају да се странке не би дале умирити, председник ће их из дворане удалити, и једног по једног унутра пуштати.

§. 56. Гласа се јавно или тајно без преки давања. Код јавног гласања бележе се имена свих гласача с означењем кандидата, на кога су гласали. Ако код свештеничког избора 5, а код избора световног заступника 20 бирача то зажели, гласа се тајно цедуљом

Цедуљу мора сваки лично изборном одбору предати.

§. 57. Политички чиновници не могу бити чланови изборног одбора.

§. 58. Председник изборног одбора не може бити кандидат тога среза, исто тако и кандидат среза не може бити чланом изборног одбора свог.

§ 59. Избор одлучује надполовична већина даних гласова.

§. 60. Присутни могу гласати само у своје име

§. 61. Председник изборног одбора брине се за то, да се при сваком гласању забележи тачно број гласајућих бирача и број гласова, који сваки кандидат за себе добије. По председниковом пизицању има то бележник изборног одбора забележити и чланови одбора пазе, да то право чини.

§. 62. Кад се гласање сврши, изборни одбор ће гласове пребројати, прегледати и успех огласити.

§. 63. Ако ни један кандидат нема надполовичне већине гласова, или ако су гласова на двојицу подједнако подељени, избор ће се обавити између двојице, који највише, дотично једнаки број гласова имају, и онда ће се успех новог гласања објавити.

§. 64. Ако се и сад једнак број гласова појави, онда председник коцком решава и проглашује, који је изабран.

§. 65 О изборном чину води се записник. У записнику овом означује се место, просторија, година, дан и час почетка и свршетка избора, имена чланова изборног одбора и повереника, кандидата и оних, који су кандидата предложили, број бирача, дотично изборника уписаних, број присутних бирача, и словима исписани број гласова, које је који кандидат добио, и најпосле успех избора. Записник потписује председник са члановима изборног одбора у јавној скупштини.

Записник се води у два примерка по обрасцу од сабореког одбора прописаном, један се примерак издаје избраном заступнику као веродајница, други заједно са свима исказницама изборника шаље се епархијском административном одбору.

§. 66. Нико не може ни изборника ни заступника на више од једног места изабрати.

§. 67. Ако се за трајања сабореке периоде покаже потреба, да се нов заступник бира, избор ће се по одредбама §. §. 35—66 по ново обавити.

§. 68. Протести против избора сабореких заступника по обављеном оверовљењу заступника сабору поднесени, не примају се.

В. О избору архиепископа карловачког, митрополита и патријарха српског.

§ 69 Кад се упразни архиепископска и митрополитско-патријарска столица, саопштана то Његовом Величанству српски православни народно-црквени сабор ако је на окупу, а ако сабор није на окупу, сабореки одбор, односно заменик патријарха у саборском одбору.

§. 70. За време док је архиепископска и митрополитско-патријарска столица упражњена, врши дужности архиепископа и митрополита-патријарха у свим народно-црквеним автономним пословима најстарији по посвећењу епископ, кога ће саборски одбор ради највишег одобрења Његовом Величанству пријавити.

§. 71. Српски народно-црквени сабор бира за три месеца, као у року каноним православне цркве прописаном, архиепископа карловачког и митрополита-патријарха српског из круга епархијалних епископа православне српске митрополије.

Ако сабор није на окупу, то ће се он ради избора сазвати; а ако је истекао мандат саборских заступника, одређује се нов избор заступника.

§. 72. Сабор бира архиепископа карловачког и митрополита-патријарха српског у тајној седници под председништвом свога подпредседника без сваке расправе о личности.

§ 73. Архиепископ карловачки и митрополит-патријарх српски бира се тајним гласањем давањем листића, на које подпредседник и сви чланови сабора уписују име онога, кога за архиепископа и митрополита-патријарха желе.

Пре гласања бира сабор одбор од 5 чланова, који ће листиће примати и по свршеном гласању пребројати.

Ако се нађе, да је више листића него гласатеља, то гласање не важи, и предузима се у истој седници ново гласање докле, док се не исправна број листића са бројем гласатеља. За тим ће одбор објавити сабору, да је број предатих листића раван броју гласатеља и предаће листиће подпредседнику сабора, да их овај уз контролу одбора јавно прочита и резултат гласања огласи.

Ако при том гласању један од епископа добије надполовичну већину гласова, то оглашује подпредседник изборни чин за свршен, а ако при том избору ни један епископ не добије надполовичну већину гласова, то ће се поступати овако:

а.) ако се гласови поделе међу двојицом на једнако, то ће се гласање сутра дан у новој седници предузети, и ако гласови опет међу двојицом на једнако подељени остану, то ће се трећи дан и треће гласање обавити; пак ако и овом приликом гласови међу двојицом на једнако подељени буду, решава избор подпредседник коцком.

б.) ако се пак гласови на више кандидата тако поделе, да ни један не добије надполовичну већину гласова, то ће се бирање у другој седници поновити по начину горе прописаном, и ако се и том приликом не постигне надполовична већина гласова за једног кандидата, него се гласови међу двојицом на једнако поделе, то ће се поступити, као што је за такав случај под а) установљено; ако се пак у другој седници гласови на три или више кандидата поделе, то ће се бирање предузети у трећој седници међу двојицом, који су у другој седници релативно највише гласова добили.

в.) ако се само за једног кандидата постигне релативна већина, то овај постаје првим кандидатом, а међу другом двојицом или више њих на које су гласови на једнако подељени, предузимају сви присутни чланови сабора ужи избор, и који овом приликом добије надполовичну или релативну већину гласова, постаје другим кандидатом. За тим се у истој седници обавља избор архиепископа и митрополита-патријарха између ова два гласањем постављена кандидата;

ако се горе наведеним начином други кандидат не добије, него се гласови и опет на једнако поделе, обавља се међу оном двојицом или више њих, на које су гласови на једнако подељени, бирање све дотле, док се други кандидат не добије, а за тим предузима се избор између тим начином постављеног првог и другог кандидата.

Ако ма у којем од тих случајева, један од кандидата добије надполовичну већину гласова, оглашује подпредседник избор за свршен, и саопштава сабору резултат гласања.

Поље сваког обављеног гласања уништују се гласачки листићи пред лицем сабора.

§ 74. Изборни записник потписују саборски подпредседник, перовођа и чланови одбора за прибирање гласова.

§. 75. Овај епископ, који при избору добије надполовичну већину гласова, сматра се за изабраног архиепископа карловачког и митрополита и патријарха српског.

Сабор представком, коју ће потписати подпредседник и перовођа саборски, и којој ће се приложити изборни записник, моли Његово Величанство за превишњу потврду изабраног архиепископа карловачког и митрополита и патријарха српског.

§. 76. У том случају, ако Његово Величанство изашље на сабор свога краљевског повереника, овај ни којим начином не утиче на избор, нити може пречити закониту радњу саборску. Он прима на Његово Величанство управљену представку сабора, ради превишње потврде изабраног архиепископа карловачког и митрополита и патријарха српског, да ју путем кр. уг. министра-председника Његовом Величанству поднесе, извештава сабор о превишњем решењу и учествује при свечаном уведењу од Његовог Величанства превишње потврђеног архиепископа карловачког и митрополита-патријарха српског у архиепископску и митрополитско-патријарску столицу.

§. 77. Сабор прима превишњу одлуку Његовог Величанства заједно са превишњом наредбом, кад ће новоизабрани и превишње потврђени архиепископ карловачки и митрополит-патријарх српски у звање и благодејање уведен бити.

§. 78. Српски православни народно-црквени сабор као заступништво целе митрополије присуствује при свечаном уведењу у звање новоизабраног и потврђеног архиепископа карловачког и митрополита-патријарха српског, који претходно полаже краљу присегу верности а уз то још, да ће чувати, бранити и заступати автономна права православног српског народа у погледу цркве, школе и на ове односеће се закладе.

Подпредседник сабора или у случају преспречености истог, нарочито за то изасланн члан сабора заједно са присутним епископима уводи архиепископа и митрополита-патријарха у архиепископски и митрополитско патријарски црквени престол.

§. 79 Заклетву, коју изабрани и превишње потврђени митрополит-патријарх полаже, има он у два равногласна примерка својеручно потписати, и један примерак кр. повереннику односно кр. уг. министру-председнику, а други инсталн-

рајућем члану сабора предати, који ће тај примерак у саборску архиву ради чувања положити.

§. 80. Ако изабрани за архиепископа карловачког, митрополита и патријарха српског епископ неби получио највишу потврду, има се нов избор са искључењем непотврђеног лица начином у §. 73. ове уредбе прописаним обавити и даље према одредбама у следећим §§-има изложенима поступити.

§. 81. Сваки други начин постављања архиепископа карловачког и митрополита-патријарха српског, који би био противан начину у §§. 71—80. ове уредбе опредељеном, искључен је.

Глава II.

О органима митрополијске управе.

§. 82. На челу свеколике народно-црквене митрополијске управе стоји архиепископ карловачки и митрополит патријарх српски, и по томе је он редовни председник свим митрополијским народно црквеним властима, а наиме саборском одбору, школском савету и црквеном савету.

§. 83. Све митрополијске власти држе своје седнице у седишту архиепископа карловачког, митрополита и патријарха српског.

§. 84. Чланови митрополијских власти добијају за време свога деловања дневнице и накнаду путних трошкова из срп. народно-црквених фондова, како то сабор одреди.

§. 85. Свака од митрополијских власти устаповљује свој пословни ред и подноси га сабору на одобрење.

А. Нар. црквени саборски одбор.

§. 86. Саборски одбор састоји се, осим митрополита-патријарха као председника — из 8 чланова и то: једног епископа, два члана свештеничког и пет чланова световног реда.

Члан-епископ је онај, који је по посвећењу најстарији епископ митрополије.

Остале чланове бира сабор из своје средине, и то једног свештеничког члана из Угарске, другог из хрватско-славонске краљевине, исто тако два световна члана из једне, а два из друге области, а петог световног члана без обзира на предео.

Члановима овим бира сабор такође из средине своје и заменике, и то: Епископу Епископа, свештеничким члановима једног свештеника, а световним члановима три световна.

Све ове заменике бира без обзира на предео.

Епископ односно заменик његов замењује председника одбора, кад је овај препречен, или кад је архиепископска и митрополитско-патријарска столица упражњена.

Одбор бира из средине својих световних чланова на време свога постојања подпредседника.

Овлашћење саборског одбора траје за цело време саборских периода, а у сваком случају дотле, док га нови сабор избором других чланова не замени.

Перовођа саборског одбора је народно-црквени тајник.

§. 87. За доношење одлуке нужно је осим председника, присуство четворице од уредно позваних свих чланова.

§. 88. *Делокруг је саборском одбору:*

1.) он припрема предлоге за расправу саборску и властан је тога ради стручњаке преслушати;

2.) он обнародује и извршује сабором донесене и највишом потврдом снабдевене и у делокруг саборског одбора спадајуће уредбе (статуте) и одлуке;

3.) он контролише органе, који су саборским уредбама постављени, у њиховом званичном деловању, и властан је ради сазнања стања ствари и извршења својих наредаба своје поверенике на лице места изаслати;

4.) он дозвољава сваку на подмирење ванредних и непредвиђених потреба у оквиру саборском одређеног прорачуна;

5.) он решава у другом односно трећем степену у оним стварима, које спадају у делокруг епархијских административних одбора;

6.) он именује путем стечаја и по исказаној нужној способности све чиновнике преводиоце, фискалатске, економске, рачуно-испитатељске и благајничке при фондовима, закладама и заводима, који се тичу целе митрополије, а одпушта их у смислу дисциплинарних правила;

Привремене чиновнике и послужитељско особље именује и отпушта председник; стално канцеларијско особље именује такође председник а у погледу отпуштања њиховог одређују дисциплинарна правила;

7.) он одређује службени делокруг својим чиновницима и издаје упутства за потчињена му звања;

8.) и донде, док се не постави засебна управа народно-црквених фондова, заклада и добара, саборски одбор управља српским православним народно-црквеним фондовима и закладама, поверењем митрополијског средишњој управи фондова и добара, и води надзор над свим осталим народно-црквеним добрима и закладама, овамо рачунајући и она, којима рукују митрополит-патријарх и епископи, и може ради тога периодично своје поверенике на лице места изаслати;

9.) он дозвољава зајмове из капитала оних фондова и закада, који стоје под његовом управом;

10.) он прегледа рачуноводством испитане рачуне свих фондова, закада и завода, који (рачуни) потпадају рачунском закључку сабора;

11.) он финалише рачуне манастира и наставних завода, као и интеркаларне рачуне, који се за време упражњености столице архиепископско-митрополитско-патријарске и епископских столица о приходима и расходима архиепископских и епископских добара воде.

§. 89. Од перовођа чиновника захтева се,

да су свршени правници и да су правничке испите положили; од фишкала, да је оспособљен за одветовање у Угарској или у Хрватској и Славонији, од књиговодних чиновника, да су из рачунарске струке, а од надзорничких, да су из економске струке испите положили.

§. 90. *Чиновници имају ове плате:*

1.)	Нар. црквн. секретар — —	2000 ф.
2.)	Подтајник — — — — —	1200 „
3.)	Актуар саборског одбора —	900 „
4.)	Одветник (фишкал) — — —	1200 „
5.)	Главни књиговођа — — —	1500 „
6.)	Књиговођа — — — — —	1000 „
7.)	Књигов. помоћник — — —	700 „
8.)	Благајник — — — — —	1000 „
9.)	Надзорник нар. црквн. добара и 600 фор. паушала у име дневнице и путних трошкова	1500 „
10.)	Надзорнички помоћник — —	800 „

Свима овим чиновницима, осим фишкала, припада десетогодишњи додатак од 10% на плату и мировина у смислу мировинске уредбе.

Плате писарничког и послужитељског особља одређује саборски одбор.

Све ове плате и други трошкови саборског одбора подмирују се сразмерно из прихода фондова и завода, којима управља саборски одбор.

§. 91. Чиновници и канцеларијско особље полажу у руке патријарха односно његовог местозаступника службену заклетву по обрасцу, који ће саборски одбор прописати.

§. 92 Уређење послова управе и надзора срп. прав. нар. црквн. фондова, завода и добара установљује се посебним одредбама садржаним у делу III. ове уредбе.

§. 93. Саборски одбор састаје се сваке године месеца Марта, Јуна, Септембра и Новембра, а ванредно по потреби на позив председника или заменика његовог.

Записници о седницама саборског одбора подносе се председнику кр. уг министарства у препису.

§. 94. Саборски одбор подноси сваког саборског течаја сабору извештај о своме раду.

§. 95. Председник и чланови сабор. одбора одговорни су за свој поступак сабору. Они су дужни накнадити сваку штету, коју су сами проузрочили или која је нанесена са њихове немарности.

Накнада се може тражити само редовним судским путем.

Б. Народно-црквени школски савет.

§. 96. Српски народно-црквени Школски Савет састоји се — осим митрополита-патријарха као председника — из 8 редовних чланова, и то: из најстаријега по посвећењу епископа и још једног члана свештеничког реда и шест чланова световног реда, од којих су најмање двојица од наставничког особља српских вероисповедних школа.

Редовним члановима бирају се чланови-заменици, и то један свештеник и два световна.

Како редовне чланове — осим епископског члана — тако и чланове заменике бира срп. нар. црквн. сабор и ван средине своје на три године; но исти за сваки случај послују дотле, док се не изберу други.

Члан епископ замењује председника, кад је овај спречен, или кад је архиепископско-митрополитско-патријарска столица упражњена.

§. 97. Подпредседника бира школски савет из средине својих чланова.

§. 98. Школски Савет бира свога известиоца и бележника путем стечаја, а одпушта их у смислу дисциплинарних правила.

Известилац мора имати стручну способност у настави и школској управи и мора становати у месту, где је седиште митрополита-патријарха.

Бележник ако има нужну способност може бити уједно и известилац школског савета.

Плата известиоца народно-црквеног Школског Савета износи 1200 фор. годишње, а уз то ужива станарину од 200 фор. годишње; мировина му припада према одредбама мировинске уредбе. — Плата бележника је 800 фор. годишње. — Плату и станарину добија известилац и бележник из клирикалног школског фонда.

§. 99. Чланови и чиновници школског савета полажу заклетву на своје звање.

§. 100. Школски савет састаје се у месту где је седиште митрополита-патријарха, редовно сваког трећег месеца у време, које сам одреди, а ванредно по потреби.

§. 101. За доношње одлуке нужно је осим председника присуство најмање четворице ма кога реда од уредно позваних свих чланова, а одлуке се доносе надполовичном већином гласова присутних чланова.

Кад се гласови наједнако поделе, одлучује она страна, са којом је гласао председник.

§. 102 Делокруг народно-црквеног школског Савета и врховни надзор српских народних школа у опсегу српске митрополије уређује се одредбама у делу II. ове уредбе садржаним.

§. 103. Школски савет одговоран је сабору за свој рад.

В. Народно-црквени митрополитски савет.

§. 104 Српски народно-црквени митрополитски савет састоји се, осим митрополита-патријарха као председника, из 8 чланова и то: два епископа, од којих је један најстарији по посвећењу епископ, и шест чланова свештеничког реда, од којих двојица морају бити чланови вишег монашког духовенства. Редовним члановима бирају се чланови-заменици, и то епископима један епископ; а свештеницима један из монашког а двојица из мирског свештенства.

Како редовне чланове тако и чланове-заменике бира српски народно-црквени сабор и ван средине своје, и подноси избор архијерејском синоду на одобрење.

Редовни чланови — и чланови-заменици бирају се на три године; за сваки случај по слују дотле, док се не изберу други.

Старији по посвећењу епископ замењује председника, кад је овај препречен, или кад је архиепископско-митрополитско-патријарешка столица упражњена.

§. 105. Подпредседник је митрополитском савету други члан-епископ.

§. 106. Известилац и бележник је митрополитском савету, српски народно-црквени тајник, а писарске послове обавља канцеларијско особље саборског одбора.

Одветник саборског одбора уједно је и одветник митрополитског савета.

§. 107. Чланови и чиновници митрополитског савета полажу у седници у руке председника заклетву на своје звање по обрасцу, који ће архијерејски синод прописати

§. 108. Митрополитски савет састаје се сваке године двапут редовно, а напредно по потреби.

§ 109. За донашање одлуке нужно је осем председника присуство најмање шесторице ма кога реда од уредно позваних чланова, а одлуке се доносе надполовичном већином гласова присутних чланова.

Кад се гласови подједнако поделе, одлучује она страна, са којом је гласао председник.

§. 110. Делокруг је митрополитском савету:

1.) решава и суди у другој инстанцији о догматичним, вероучевним, обредним, литургичним и дисциплинарним стварима свештенства, у којима је највиша и последња инстанција архијерејски синод;

2.) у највишој и последњој инстанцији о свима осталим стварима, што спадају у делокруг епархијских конзисторија;

3) пази, да епископи и конзисторије епархијске врше своје дужности, и издаје у том погледу наредбе, решења и одлуке;

4.) подноси сабору сваке треће године извештај о своме раду.

§. 111. Постојећи судски поступак важи дотле, док се нов не установи.

ОДСЕК II.

О уређењу епархија.

Глава I

О епархијској скупштини.

А. Устројство епархијске скупштине.

§. 112. Епархијска скупштина састоји се из

1.) епископа (архиепископа);

2) свеколиких окружних протопрезвитера епархије;

3.) четир заступника свештеничког и осам заступника световног реда из сваког протопрезвитерата;

4.) једног заступника монашког реда;

5) једног заступника сваке поједине српске вероисповедне средње или више школе у епархији;

6.) једног заступника српских народних учитеља из сваког протопрезвитерата.

§. 113. Редовни чланови и чланови заменици, известиоци и одветник епархијске управе као и школски надзорници, имају места и саветујућег гласа у епархијској скупштини.

§. 114. Заступници епархијске скупштине бирају се на три године.

§. 115. Епархијска скупштина састаје се редовно сваке треће године у време, које одреди епархијски административни одбор, а напредно по увиђењу епархијског епископа или усљед одлуке епарх. скупштине, по наредби саборског одбора или епарх. административног одбора, или на писмени захтев једне трећине чланова епарх. скупштине.

§. 116. Председник је епархијској скупштини епископ (архиепископ), или ако је упражњена столица му, његов местозаступник

Подпредседника бира епархијска скупштина из средине чланова својих световног реда на цело време свога постојања; он заступа председника и отправља послове му у епарх. скупштини, кад је овај препречен.

Потребни број поповођа бира епархијска скупштина из свештеничког и световног реда из средине своје за сваки састанак

§. 117 Епархијска скупштина проглашује се за састављену, чим се оверови надполовична већина изабраних заступника и изаберу скупштински чесници.

§. 118. Да може епархијска скупштина, која је већ састављена, доносити одлуке, нужна је присутност једне трећине свију њених чланова; а ако их не дође толико у седницу, сазива се епархијска скупштина по ново, и тако по други пут сазвана скупштина решава предмете, који јој у делокруг спадају, ма колико чланова да је присутно у седници.

§ 119 Епархијска скупштина доноси одлуке надполовичном већином присутних гласова.

§. 120. Епархијска скупштина одређује свој пословник и дневни ред.

§. 121. Седнице епархијске скупштине јавне су.

§. 122. Делокруг је епархијској скупштини:

1.) стара се, да се одржи слобода верозакона и српска народно-црквена автономија;

2) стара се о религиозном и моралном напретку народа;

3.) саветује се и доноси одлуке о црквено-просветним интересима епархије и појединих црквених општина;

4.) стара се о побољшању постојећих и оснивању нових српских народних и средњих школа и виших наставних завода;

5.) стара се о потпори сиромашним црквама и општинама;

6.) саветује се о начину и мери дотације свештенства и учитељства;

7.) даје потпору онима, који се спремају за свештеничку или учитељску службу;

8.) награђује дела и расправе ма које гране црквене и школске науке;

9.) закључује, да се купе прилози на црквене, школске, просветне и добротворне цељи;

10.) стара се, да се оснује и умножи епархијски фонд;

11.) установљује правила о управи, употребљењу и контроли епархијских добара, фондова и закалда уз одобрење саборског одбора;

12.) установљује годишњи епархијски прорачун у погледу трошкова ња потребе црквених, школских, просветних и добротворних цељи;

13.) закључује рачуне у погледу у свом прорачуну наведених добара, фондова и закалда и издаје коначно решење;

14) одређује уз највишу дозволу годишњи епархијски прирез на припаднике епархије, ради подмирења својих потреба и оснивања и умножења епархијског фонда;

15.) одређује особље, плату и упутства за епархијска звања;

16.) извештава се о свестраном стању епархије и о раду епархијске управе и доноси одлуке у том погледу у своме делокругу;

17.) расправља жалбе против епархијских власти и њихових чиновника и подноси своје предлоге највишим народно-црквеним властима и доставља своје одлуке епархијским властима на даљи сходни поступак;

18.) установљује свој статут у оквиру ове уредбе;

19.) подноси српском православном народно-црквеном сабору или највишим српским православним народно црквеним властима молбе, представке и предлоге о предметима, који се тичу епархије или целе митрополије;

20.) бира чланове епархијске управе у смислу ове уредбе.

§. 123. Записници епархијске скупштине подносе се у доставерном препису саборском одбору.

§. 124. Место је епархијској скупштини седиште епископа (архиепископа).

Б. О избору чланова епархијске скупштине.

§. 125. Свето вно свештенство једног протопрезвитерата бира у оном месту, од којега протопрезвитерат свој назив носи, из своје средине своје заступнике.

Изабран може бити сваки свештеник, који има својства означена у §. 28. ове уредбе.

§. 126. Изборници српских православних црквених општина једног протопрезвитерата бирају засебно своје заступнике на епархијску скупштину, а изабран може бити сваки бирач световнога реда из опсега епархије, који има својства означена у §. 30. ове уредбе.

Свака православна српска црквена општина бира у својој скупштини једног изборника из средине својих бирача, осим овога на сваку хиљаду душа по једног, а ако преко последње хиљаде душа претиче број 500, још једнога изборника.

§. 127. Монашко свештенство епархије бира засебно из своје средине свога заступника у седишту епархијалног епископа (архиепископа).

§. 12 . Професорско особље српских вероисповедних средњих или виших школа бира засебно из своје средине по једног заступника.

§ 129. Српски народни учитељи једног протопрезвитерата бирају засебно из своје средине свога заступника у месту, од кога протопрезвитерат свој назив носи.

§. 130. Избор заступника епархијске скупштине руководи изборни одбор, који се састоји из изборног председника, перовође и најмање два повереника.

Изборни председник је код световног свештенства окружни протопрезвитер или ако овог нема, његов местозаступник, код монашког свештенства присутни по чину најстарији члан, код професорског особља средњих или виших школа управитељ, а код изборника и српских народних учитеља, кога изборни скуп под председништвом по годинама најстаријег члана изабере.

Перовођу бира изборни скуп, а поверенике означује свака странка, која номинира кандидата за заступника на епарх скупштину.

§. 131. Изборници имају показати своје изказнице изборном одбору.

§. 132. Гласа се јавно, а на захтев десеторице тајно са листићима.

§. 133. Ко добије релативну већину гласова, проглашује се за изабраног заступника.

§. 134. О избору води се записник, који изборни одбор потписује и подноси епархијском административном одбору.

Извод изборног записника даје изборни одбор сваком изабраном заступнику као веровницу.

§. 135. Сваки изборник има право, док се избор не оверови, поднети епархијској скупштини приговор против избора.

Глава II.

О органима епархијске управе.

§. 136. На челу свеколике народно-црквене епархијске управе стоји епархијални епископ (архиепископ), и по томе је он редовни председник свима епархијским властима, наиме: епархијском административном одбору и епархијском школском одбору и епархијској конзисторији.

Ако је столица епископа (архиепископа) упражњена, председник је епархијским властима епископски местозаступник.

§. 137. Чланови епархијске управе бирају се на три године, а за сваки случај послужу дотле, док се не изберу други.

§. 138. Епархијске власти држе своје седнице редовно сваког месеца, напредно по потреби.

§. 139. Чланови-заменици позивају се у све седнице и имају саветујући глас; само кад замењују редовна члана, имају решавајући глас.

§. 140. За доношење одлуке нужно је осим председника присуство најмање четворице од уредно позваних свих чланова, а одлуке се доносе надполовичном већином присутних. Кад се гласови на једнако поделе, одлучује она страна са којом је гласао председник.

§. 141. Редовни чланови и чланови-заменици, ови последњи кад замењују редовне чланове, ако нису из места, добијају за време свога деловања дневницу и накнаду путних трошкова из епархијске благајне, како то одреди епархијска скупштина.

§. 142. Трошкови за управу епархије подмирују се из српских народно-црквених фондова у оквиру сабором установљеног прорачуна, уколико и док епархија не створи средства за подмирење ових потреба својих, о чему се има пре свега постарати, а за то време вршиће саборски одбор права означена у §. 122. тачки 15.) ове уредбе у погледу одређивања особља и плате за епархијска звања односно чиновнике.

§. 143 Свака епархијска власт установљује засебно свој пословни ред и подноси га својој предпостављеној највишој народно-црквеној власти на одобрење.

§. 144. Ако епархијска власт занемари своје дужности, или незаконито поступа, то ће ју предпостављена највиша народно-црквена власт разрешити уз наређење новог избора.

§. 145. Место је епархијским властима седиште епархијалног епископа (архиепископа).

§. 146. Епархијске власти, свака у свом делокругу, воде надзор над црквеним општинама и манастирима, парохијама, свештенством и учитељством и њиховим званичењем и објављују и извршују своје наредбе истима преко окружних протопрезвитера; али могу тога ради и друге поверенике на лице места изаслати.

§. 147. Протопрезвитерски окрузи опредељују се као што следује:

а.) *у архидијецези карловачкој:* карловачки, земунски, митровачки, шидски, и вуковарски;

б.) *у епархији бачкој:* новосадски, сомборски, жабаљски и ста-робечејски;

в.) *у епархији будимској:* будимски и мохачки;

г.) *у епархији вршачкој:* вршачки, бело црквански и панчевачки;

д.) *у епархији темишварској:* темишварски, велико-кикиндски, велико-бечкеречки, арадски и турско-канижки;

е.) *у епархији шакрачкој:* пакрачки, вођински, ново-градишки и беловарски;

ж.) *у епархији горњо-карловачкој:* госпићски, коренички, плашчански, горњо-карловачки, кирински и костајнички.

Које црквене општине и манастири у који протопрезвитерски округ спадају, означено је у додатку под а.)

§. 148. Окружни протопрезвитери врше своје дужности по смислу ове уредбе и по службеним упутствима, које ће им епархијске власти прописати.

§. 149. Начин постављања окружних протопрезвитера одређује §. 168. ове уредбе.

А. Епархијски административни одбор.

§. 150. Епархијски административни одбор састоји се осим епархијалног епископа (архиепископа) и односно епископског (архиепископског) местозаступника као председника, из 6 редовних чланова, и то два свештеничког и четири световног реда.

Редовним члановима бирају се чланови-заменици, и то свештенцима два свештенички, а световним четир из световног реда.

Како редовне чланове, тако и чланове-заменике бира епархијска скупштина и ван средине своје.

§. 151. Подпредседника свог бира епархијски административни одбор из средине својих редовних чланова световног реда.

§. 152. Епархијски административни одбор има свога известиоца и друге чиновнике, које систематизује епархијска скупштина (§. 122 тачка 15).

Све ове чиновнике бира епархијски административни одбор путем стечаја и по исказаној нужној способности, а отпушта их у смислу дисциплинарних правила.

§. 153. Делокруг је епархијском административном одбору:

1.) нази да црквене општине по закону и прописима обављају своје послове, и издаје у том погледу наредбе, упутства и решења;

2.) одобрава статуте, одлуке и решења црквених општина у смислу ове уредбе;

3.) одобрава између свештенства и црквених општина учињене уговоре у погледу дотације;

4.) настојава, да се воде уредни инвентари о црквено-општинском покретном и непокретном имању;

5.) води контролу о стању и руковању црквено-општинских или црквеним општинама поверених добара, фондова и заклада, а особито о томе, да се употребљују према цељи;

6.) одобрава годишње прорачуне црквено-општинске, а манастирске поднеси саборском одбору са својим мњењем;

7.) прегледа и закључује годишње рачуне црквених општина;

8.) решава о установљењу нових, и удру-

жењу и раздружењу постојећих црквених општина у смислу ове уредбе;

9.) суделује при избору епархијског конзисторијског одветника у смислу ове уредбе;

10.) суделује при избору окружних протопрезвитера у смислу ове уредбе;

11.) прописује упутства за службено деловање окружних протопрезвитера у свом делокругу;

12.) расправља и решава као прво-односно друго степена акт међусобне распре између свештенства, црквених општина, општинских одбора и чланова, ако се не односе на духовне ствари;

13.) врши послове око избора црквених скупштинара, изборника црквених општина, заступника епархијске скупштине и српског народно-црквеног сабора у смислу ове уредбе;

14.) поступа и суди у делима дисциплине својих органа у смислу дисциплинарних правила;

15.) рукује са имањем, фондовима и закладама епархије или епархији повереним;

16.) дозвољава своту на подмирење напредних и непредвиђених потреба у оквиру епархијском скупштином установљеног прорачуна;

17.) извршује наредбе, одлуке и решења саборског одбора;

18.) припрема предлоге за расправу епархијској скупштини, и властан је тога ради стручњаке преслушати;

19.) подноси епархијској скупштини годишњи извештај о своме раду;

20.) извршује у свој делокруг спадајућа наређења и одлуке епархијске скупштине.

§. 154. Епархијском административном одбору је највиша и последња призивна власт саборски одбор.

(Наставиће се.)

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

— (**Школски Савет**) држао је 6. (18.) новембра о. г. своју седницу у одсутности Његове Светости г. Патријарха под председништвом *Дра Ника Максимовића*, подпредседника народно-црквеног школског савета. Присутни су били: прота Јован Борота, директор Стеван Лазић, др. Мих. Полит-Десанчић, Теофило Димић, Никола Ђ. Вукићевић, заменик главног школског референта, И. Ђирић, нар. тајник и др. Лаза Секулић, нар. црквн. подтајник као перовођа. — У овој седници предузети су најпрешњији предмети. Утврђена је *тројна кандидација за два помоћничка професорска места у српској вишој девојачкој школи у Новом Саду*. На та два места пријавило се много молилаца, а кандидовани су *за мађарски и немачки језик*, а по потреби и природне науке сви компетенти: на прво место *Иван Поповић* (који сада заступа професуру), на друго *Пантa Јовановић*, а на треће *Милан Ђурчић*; а за *српски језик, земљопис* и *повесницу*: на прво место *Матa Косовац*, на друго *Иван Мартиновић* и на треће *Мита Ђорђевић*. Избор између ових кандидата обавиће српска црквена општина новосадска. — Узети су на знање извештаји о уписивању приправника и приправница у српским учитељским школама у Сомбору и Г. Карловцу. — Подељене су стипендије из клирикалног фонда *седморици* питомаца сомборске и *десеторици* питомаца горњо-карловачке срп. учитељске школе. Овом приликом упућена је срп. учитељска школа у Г. Карловцу, да у напредак подноси Школском Савету *све молбенице* стечених, а не само оних које управа предлаже, и да предложи такође и табеларни преглед о квалификацији свих молилаца. — За два стипендијска места из закладе Рајине предложиће се Његовом Величанству за питомце: Рацковић и Терзић, приправници сомборске учитељске школе. — Било је још неколико предмета од мање важности.

— („Проповједник српске народне цркве, од Теофана Живковића, православног епископа горњо-карловачког.“) То је нашње књиги, која се већ у велико штампа и која ће на скоро угледати света. У њој ће бити све проповеди, беседе и посланице блажено-покојног владике Теофана Живковића. Књигу ту „*Проповједник*“ приредио је за штампу сам владика Теофан још године 1882, па је написао за њу и предговор, који је датиран „у Плашком, о светом Сави 1882.“ Књига је посвећена од пок. владике Теофана блажено-покојном епископу *Никанору Грујићу*, епископу пакрачком. И посвета је написана топлим осећајем захвалног ученика према великом учитељу свом. У тој књизи биће око *сто беседа*, међу којима је много божићних поздрава. Књига ће изнети до 20 штампаних табака а издаје се о трошку брата владичиног

г. *барона Јована Живковића*. Око штампања књиге ове води бригу врени и вредни књижевник српски г. *Манојло Грбић*, професор и катихета српске учитељске школе у Горњем Карловцу. Чист приход од књиге те намењен је фонду за свештеничке удовице и сирочад у горњо-карловачкој епархији. — Познато је, да је блажено-покојни епископ Теофан био особито речит говорник од ванредна дара. Његове беседе, које су по каткад излазиле на јавност, примане су на све стране са особитим задовољством и признањем; оне су убедљиве, силовито утичу на слушаоца и задахнуте су кроз топлим српским православним осећајем. С радошћу саопштавамо ову књижевну вест, а уверени смо, да ће се и наши читаоци обрадовати овој важној књижевној појави.

— **(Освећење темеља српске цркве у личком Петровом-Селу)** обављено је 26. септембра о. г. На месту, где је била стара црква, подижу Срби Петровосељани у кршној Лици, нов храм божји својим трудом и пожртвовањем, а и потпором земаљске владе. Обред освећења места и темељног камена извршио је мандатар горњо-карловачке дијецезе г. *Платон Телечки*, уз асистенцију местног пароха Трбојевића и још неколицине свештеника. По свршеном чину изговорио је г. Телечки лепу и поучну беседу, како приличи овој свечаности. Слава ова завршена је банкетом, на ком је било више гостију из околице.

— **(Г. Лазар Богдановић)** *парох у Чешину* код Осека и сурадин нашега листа, саопштио је у руском илустрованом листу *„Руски Паломник“* (који излази недељно у Петрограду) леп *опис манастира Ораховице* у Славонији. Чланак тај посветио је писац високопреосвећеном г *Мирону Николићу*, епископу пакрачком. Исти лист доноси и две слике о том манастиру, и то: *Манастир Ораховицу* и *извор „Искрицу“* близу истог манастира. Желети би било, да поштовани г. писац обради опис тога српског манастира и за наш лист, што би свакако занимало наше читаоце

— **(Грчка православна црквена општина у Брашову.)** У Брашову, у Ердељу, основали су Грци пре више година своју црквену општину и сагранили своју цркву. Та је општина потпадала под романског митрополита у Сибињу. Грци су примили и Романе у своју општину; но ови се мало по мало осилише, те хтедоше да преотму Грцима и цркву и општину. То је стара навада Романа, јер они тако чине и са српском општинама и црквама по Банату. Но томе се вала мушки одупрети, као што су и Грци овога пута чинили. Парницу, коју су Романи против Грка подигли, изгубили су код суда. Но да би Грци у напредак били сигурни за своју цркву и општину, одказали су не давно романској митрополији врховну управу над њиховом црквом и управом, те се ставише под окриље српског православног епископа будимског г. *Арсенија Стојковића* у Сент-Андреји. Високопреосвећени г. епископ будимски Арсеније примио их је под своју управу, те тако сад брашовски Грци са својом црквом и општином спадају под будимску епархију и нашу митрополију.

— **(Стари српско-хрватски рукопис.)** Босанска земаљска влада публиковала је један *стари српско-хрватски рукопис из почетка XIV. столећа*, из времена *војводе Хрвоја*. То је рукопис на пергаменту, у којему има *минеј за целу годину заједно са службеником и молитвеником за све свештеничке потребе*. Писан је *глаголицом* и већ због тога је врло важан прилог за глагољашка истраживања. Али рукопис је још занимивији због мноштва различних слика и нацрта, којима је ова књига испуњена. Ту има 92 минијатуре и 415 већих иницијала, а о малима, којих има на стотине, да и не говоримо. Слике приказују различне догађаје из старог и новог завета, евангелисте, апостоле, светитеље и т. д. а у минеју имају чак и слике, које приказују занимања у појединим месецима. Поред осталих слика има у књизи и *слика Хрвојева са његовим грбом*. Књига је и написана по поруци овога тадашњег господара Босне. Слика Хрвојева приказује га на коњу у витешком оделу, са штитом на левом рамену и са копљем у десној руци. Одмах за сликом бановом напртан је на целом листу његов грб: сребрн штит, са двоструком врв-ном врпцом горе, а на среди лав са двоструким репом а поред тога црвена рука са мачем. На једној белој врпци чита се готским словима *„Хрвоја, жерцег од Сплета“*. Судећи по овом минеју, Хрвоја се у време кад је књига писана, већ било повратно у православље из богумилства. За језик вели неки стручњаци, да се у неколико удаља од старога црквено-словенског и нагиње тадањем дијалекту, који се по свој прилици тада говорио у горњој Далмацији, особина, која се опажа и код Срба-

ља. Као писац ове књиге потписује се неки *Бушко, калуђер из Олиша*. За слике и цртеже вели један немачки критичар (Др Цимерман), да су дело једног Талијанца; јер тај научник не зна, да су Срби у то време имали свој народни живопис. Слике су репродуков не врло лепо путем хромо-фототипије. Дело ово критички су обрадили признати авторитети, као што су: професор Јагић, Талоц“, мађарски историк и један историк аустриски. Дело то од особите је важности, како у палеографском и језикословном, тако и уметничко-историјском погледу. Оно је опет један нов прилог историји негдање српско-хрватске културе. Књига је нађена у Цариграду у султанској палати Ески-Сарају, Корвиновој библиотеци, која се ту још и данас чува. Дело ово, вели, издато је настојањем Венијамина Калаја, аустр.-уг. министра за Босну.

ЧИТУЉА.*)

— († **Јереј Спиридон Веселиновић**) *народњски помоћник у В. Кикинди* преминуо је 2. (14.) новембра о. г. у 57 ој години живота свога. — Недељни В. Кикиндски лист „*Банаћанин*“ пише у бр. 7. о покојнику ово: „Спиридон Паја *Веселиновић* рођен је 1835. године у В. Кикинди од честитих родитеља и грађана овдашњих, — свршио је основне школе овде у месту свога рођења, за тим гимназију у Сегедину а богословију у сремским Карловцима. Године 1861. ожењио се и одмах се за тим зађаконио. Као ињесао је овде у месту двадесет четири године, док са стечених заслуга на пољу човечности не буде 23. децембра 1885. од црквене сљуштине једногласно изабран за пароха. За пресвитера рукоположен је тек 13. (25.) новембра 1886. у Темишвару тадашњим епископом а садашњим патријархом г. Георгијем Бранковићем. Наш сиромах Паја, који се од постанка борио са материјалном оскудицом, док зарече: „Хвала Богу, сад ће се и материјалне околности побољшати“, али га сустиже друга беда и невоља. После нетогодишњег ревносног његовог свештениковања *побеле му очи* тако, да је већ био са свим обневидио и приморан био себи капелана узети. Година дана је, како му зет капелан свештеничке дужности врши, а он сиромах лишен очњега вида, одељен од света, живео је све до 2. (14.) новембра о. г., док му суђен данак не дође, да се са светом, породицом, родбином и пријатељима на веки растане, оставив једино за собом лепу успомену. — У понедељник 4. (16.) новембра о. г. беше ми погреб. И супрот кишовитом времену беше много народа, беше сва интелигенција на опроводу. Чиподејствовало је овдашње свештенство са протом на челу. Осим тога беху од страног свештенства г. г. Риста Трифунац, парох мокрински, и Стануловић, парох бочарски. При опелу говорио је надгробну беседу пречасни г. оњружни протопресвитер Ђорђе *Влаховић*, набрајајући покојникове заслуге за ову општину, као и душевне врлине, наглашујући, да је покојник након себе оставио леп спомен међу пријатељима и грађанством.“ — Нека му је вечна успомена!

*) Да бисмо могли у овој рубрици достојно испратити на онај свет сваког преминулог свештеника, молимо лепо пријатеље овога листа, да нам саопште смртне случајеве, који се догоде и да нашему по коју реч на живота дотичног покојника.

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

(Молимо поштоване писце, уреднишгва српских листова и издаваче књига да нам своја издања *на приказ* достављају. Молимо тако исто славна уреднишгва, да нам своје листове *у замену* шаљу)

— **Ручни рад у мушкој школи.** *Прилошак за доњу школске наставе*. Написао *Ђуро М. Бугарски*. (Прештампано из „Извештаја српско-православног богословског сјеменишгва за школску годину 1890—91.“) — *Сарајево*, земаљска штампарија 1891. — 8-на, стр. 44. — Садржај је овој књизи: 1.) Махне и недостатци у нашем јавном школовању; — 2.) Суштина ручног рада у мушкој школи; — 3.) Пштање мушког ручног рада у прошлости. летимичан преглед његовог развијања; — и 4.) Предлог, да се мушки ручни рад уведе, ма и покушаја ради, у некоје школе у Босни и Херцеговини.

— **Историја Срба за основне школе у краљевини Србије.** По новом наставном програму, написао *Милан С. Ђ.бавкић*. Накладом књижаре В. Валожића. Београд, штампано у штампарији „код просвете“ (С. Хоровица) 1891 — Стр. 100. — Цена 70 пара динарских. — Може се добити у књижарници В. Валожића у Београду и у свима књижарницама у Србији.

— „**Мирођија.**“ *Лист за забаву, поуку и шалу*. Излази у *Вршцу* од 1. новембра 1891. „Мирођија“ ће се појављивати три пут у месецу и то сваког 1., 10 и 20., а годишња јој је цена 3 фор, погодишња 1 ф. 50 н., а на три месеца 75 новч.; — за Србију и друге крајеве 8—4—2 динара; до краја године стаје 50 нов-

чића. — Одговорни уредник је *Паја Нечадовић-Црњак*, а главни сарадник: *Др. Казбулбуц*. — Издање и штампа Касановићеве штампарије у Вршцу.

ПОРУКЕ УРЕДНИШТВА.

— Г. *С. Г—чу у В—цу*. — Ваш чланак: „*Нешто о праисторији и његовим последицама*“ саопштићемо на скоро, док изиђу прво неки чланци, који су раније стигли.

— Г. *Ј. П. у З.* — Ваш подужи превод: „*Св Јован Златоуст као проповедник*“ изићи ће, чим то простор листа допусти.

— *Родољубу у Фочи*. — Песма Ваша: „*На гробу светога Саве*“ слаб је песнички производ и по форми и по садржају, те је с тога не можемо донети у листу.

— Г. *М. П. у М.* — Ваш опсежни чланак: „*О парохијама и парохијском свештенству*“ не можемо у овом облику саопштити. Писмом опширније.

— Г. *Марк*. — *Ерд. у О*. — Не можемо примити саставе: „*Јава у слици.*“ Очекујемо продужење пређашњег започетог чланка.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Још се може добити

„ОРАО“

велики илустровани календар за преступну 1892. годину

УЗ САРАДЊУ СРПСКИХ КЊИЖЕВНИКА УРЕЂУЈЕ

Стеван В. Поповић.

Година осамнаеста.

Цена 50 новч. или 1 динар.

Ко поручи најмање 25 ком. за готов новац, добија комад по 33 новч. Наруџбине ваља упућивати

издавачкој књижарници и штампарији

А. Пајевића у Н. Сад.

Тако исто може се добити

„ЦАРИЋ“

мали календар са сликама за преступну 1892. годину.

Цена је 20 новч. или 40 пара динарских. Препродавци добијају за готов новац комад по 12 новч.

ОГЛАСИ.

Бр. $\frac{\text{Е. } 402}{\text{К. } 340}$. ех 1891.

142

СТЕЧАЈ. 1—3

Расписује се стечај на парохијско место II. разреда у *Стапару*.

Компетенти имају своје добро устројене и прописно биљеговане молбенице потписаној конзисторији најдаље до 30. новембра о. г. поднети.

Из конзисторијске седнице у *Новом Саду*, држане 21. октобра 1891.

Конзисторија епархије бачке.

А. Пајевића

КЊИЖАРНИЦА

и трговина са сликама,

музикалијама, хартијом и писаћим прибором

у Новоме Саду

у дунавској улици бр. 36.

препоручује своје добро сортирано стовариште свију горепоменутих врста робе по најумеренијим ценама.

Продаја свију тих роба на велико и на мало.

Стовариште разноврсних књига домаће и иностране књижевности, као класичних дела, у дивот-издању, са сликама и т. д. на разним језицима.

Сваки налог и наруџбину извршава брзо, тачно и савесно, а све **најумеренијом ценом.** Прима наруџбине на све музикалије, новине, часописе и повремене списе ма на ком језику, које сваком у кућу доставља, односно разашиље поштом уредно.

„Српски Сион“ излази сваке недеље на великом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За странце земље на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се издавачкој књижарници и штампарији А. Пајевића у дунавској улици, а рукописи уреднику Сави Петровићу у Новом Саду.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА И ШТАМПАРИЈА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ.

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 47. У НОВОМ САДУ 25. НОВЕМБРА 1891. **Год. I.**

ОСНИВАЊЕ КЊИЖЕВНОГ ДРУШТВА У БОГОСЛОВИЈИ КАРЛОВАЧКОЈ.

30-ог октобра, у среду, би истакнут у богословији карловачкој овај позив:

„Браћо! Сви ми знамо, како нас све до најскорије прошлости наше посиле беху на матици немиле прилике, а ми не могосмо да се пробијемо кроз њих; како живи бесмо, а не дисасмо правим животом; како имадосмо очи, а не видесмо чисто. . . Но сада као да нам свиће зора лепших дана, и ми држимо, е је то ора, која нас позива, да већ једном стрессмо са себе дојакошње то наше полумртвило; да већ једном разгонимо ону суморну таму и очајну тмину, што нас све до скора онако злокобно обавијаше, па да већ једном дамо озбиљним прегалаштвом својим себи и народу нашем оно, што с једне стране ми од себе *желимо* створити, а што с друге стране народ српски од нас, будућих пастира својих духовних, са пуним правом очекује и тражи.

Па, браћо, потписани — црпући побуде своме поступку из општег правца мишљења у средини нашој — кретосмо да покушамо основати у нашем училишту једно *књижевно друштво*, те пријавивши тај наш смер високосл. проф. збору, и добивши отуда повољан одговор — *позивамо вас овим све на браћски збор и договор сутра, у четвртак, у 11 сахата, а у дворани, у којој гимназија држи екскорпорацију.*

За тај састанак бесмо слободни установити овај *дневни ред:*

а.) Извештај Б. Петровић извештава о појединостима нашега смера и подноси наше предлоге о корацима, које ми држимо за нужне да се до тога удружења дође;

б.) Избор привременог управног одбира, и

в.) Ини предлози, који би се пријавили на самом збору.

Молимо вас дакле, браћо, одазовите се свесрдно овом позиву! Не пропуштајмо ове згоде! Жеља та наша не остала пуста — остваримо ју! Изаберимо већ једном и ми светлу стазу науке, а до које ћемо најлакше доћи *удружених сила!* Та ваља већ једном да је и у овом заводу — *наука* геслo, па да под тим геслом порадимо орно и вољно, док смо још у пуној снази младићској јер знамо, да: „Ко збира у лето, син је разуман; ко спава о жетви, син је срамотан!“ (Приче, 10 5.)

У то име помогао нам Бог!

Ваши другови: *Владимир Димитријевић, Бранко Турчић* (IV. год.), *Милета Јакшић* (III. год.), *Илија Белеслијин, Велимир Грегоровић, Иван Машировић, Бошко Петровић, Жарко Радоњић* (II. год.).“

Историја тога позива, која је у крат-

ко наведена и у самом њему, ни иначе није дугачка: Потписани другови дошли су у једном подужем разговору до уверења, да је већ крајње време, да се што-год поради и у богословији карловачкој на књижевном пољу. Истина они су живо претресли и све оне превелике тешкоће, које у том заводу и данданашњи стоје на путу такову подузећу; али — „сваки је почетак тежак, па покушајмо, да за сада ударимо макар само темељ тој згради! Нека се за сада оснује у нашој богословији ма и нешто тек палик на оно, што бисмо ми желели — па шат доћу времена друга!“ — то беше последња ложинка те одушевљене дружине и они поверe В. Димитријевићу, да о том њихову смеру писмено извести професорску колегију; да је умоли за дозволу једног оваквог састанка ради договора у ту сврху; а у случају повољног одговора да напише и позив на збор.

Сл. проф. колегија једним конференцијалним решењем одобри тај смер и одреди време састанку том — као што стоји у позиву — за 31. окт. од 11 до 12 сахата.

На збору том — коме је на молбу покретача председавао повереник проф. колегије, високопреч. г. проф. *Ј. Вучковић* — саслушан је извештај Б. Петровића; прочитана су имена одборника;*)

решило се, да делање будућег удружења не буде ограничено једино на струку чисто богословску него да ће добро доћи и ини саставци, који би у суштини својој приличили перу једног богослова;

одбацио се предлог С. Аранђицког, да се не оснује *књижевно удружење* него само *читаоница*; а примљен је предлог покретача већ и с тога, што исти инволвира у себи и књижницу и читаоницу;

одредило се најзад, да се изабрани привр. одбор што пре прихвати свога најпрешнијег а и најважнијег посла — *састављања правила* за то будуће удружење, и то с тим додатком, да исти одбор вала тај свој рад прво да предложи на претрес једном новом општем збору, па тек онда да се поднесе на потврду професорској колегији.

Привремени управни одбор састао се први пут у суботу, 2. новембра, па пре свега изабере са једним гласом већине С. Аранђицког за председника; даље буде на преноруку В. Димитријевића и Н. Мајсторовића једнодушно изабран за подпредседника Милета Јакшића, а за извештача — када се В. Димитријевић не хтеде примити кандидатуре — буде, такође једнодушно, изабран И. Белеслијин. За тим се саветовало око неколико основних начела, на којима ће се базирати правила;

решило се, да се будуће удружење зове: „**Слога**. *богословско друштво за књижевности и умешности слушалаца срп. прав. богословије у Карловцима*“;

и би изабран ужи одбор за грађење статута, у који уђоше: Аранђицки, Димитријевић Живковић и Белеслијин.

Та правила прегл дао је привр. упр. одбор у својој другој и трећој седници, 8. и 9. нов., на трећој крај тога рада примио је оставку председника Аранђицког и одредио је да свој нацрт правила предложи на претрес општем скупу већ сутрадан у недељу после по дне, овластивши И. Комадину, богослова III године, да тај нацрт може литографисати, како би се на збору што стварније могло утецати на поправљање.

И тај је збор одржан под руководством високопреч. г. *проф. Вучковића* (коме између осталих великих заслуга за тај племенити покрет припада и та, што се тај збор већ пакон зборисања од три часа могао разићи доконана посла).

На збору том примљена су за специјалну дебату само она правила, која се односила на строго књижевно удружење, а одбачена су она два одељка, са којима хтеде привр. упр. одбор покушати да се у том књижевном друштву оснује и певачки збор који би — негујући песму црквену и световну — крај усавршавања

*) На предлог покретача изабрала је свака година богословије по 5 одборника, још пре тог збора, да се на збору не би забављало око тог избора. Држим, да неће бити излишно, ако бар на овом месту наведем имена тих одборника. IV. година изабрала је: Аранђицког, Богдановића, Димитријевића, Живковића и Протића; III. година: Јакшића, Миљковића, Радошевића, Свилара и Стојића; II година: Белеслијина, Војводића, Н. Мајсторовића, Мишића и Прекајског; I. година: Јанковића, Летића, Панића, Стављанићевића и Чолектића.

својих, за то способних, чланова и на пољу песме — приређивањем друштвених беседа допринео удружењу том крај моралних и материјалне користи; а за коју се мисао одушевљавао угледан број слушалаца.

Још Вам могу, штовани г. уреднице, јавити, да је привр. упр. одбор у својој четвртој седници, 17. нов., сравнио преписе *ставутца* и одаслао их славном проф. збору уз молбеницу за потврду. Када буду та наша правила потврђена, гледаћу да Вам их пошљем за лист.

—вић.

БОЛЕСНА ВЕРА.

(Наставак.)

III. У „Босанско-Херцеговачком Источнику“ неки брат „Н. Н. Херцеговац“ одговара на питање: „За што попина проповиједи нема значајнога утиска на народ?“

Одмах у почетку напоменути морамо да је „уредништво“ истог листа испод тог одговора ставило своју примедбу: „Писац овога чланка јесте свештенички син, но ипак се не слажемо у неким мислима и назорима његовим, израженим у овом чланку.“

Не знамо, које су то „мисли и назори у којима се не слаже“ уредништво споменутог листа са братом „Херцеговцем“, али ћемо приметити да и по нашем мњењу не стоји све оно, што је нети брат у свом одговору навео.

По брату Херцеговцу „попина проповиједи нема значајнога утиска на народ“, осим:

1.) Попине *гролзљивости*: „што је попу мало парохије, па макар му и цијели округ дали, негледајући на то, *колико куће може посјећивати и обслуживати*“;

2.) Попине *неправичности*: „што попо и на силу Бога оспорава своје материјално стање и гледа да харачи своје парохијане“;

3.) Попине *напраситости* и *лутине*: „што попо пошав из куће нешто срдит, клепне свога парохијанина штапом по глави, па му још и што опсује!!“

4.) Попиних *прошивника*: „што духовнике код народа омаловажавају доктори, који доказују народу, да за болест тјелесну и душевну треба народ да приступа доктору и апотеци“; и

5.) Осим оскудице живога примјера: „што код попа нема онога живога примјера, да води своје парохијане и дјелом стазом побожности; и што попо пије и словом и дјелом живи примјер својијем парохијанима и титорима у владању по науци Христовој;“

што свакако стоји и што бесумњиво одузима „значајан утисак попиној проповиједи“; —

још је томе узрок и:

1.) Попина *ученост*: „што је попо свршио каноничко право, што попо зна преводити с латинског језика“;

2.) Попино *одело и попиво*: „што је попо бацио опанке, а обуо чизме и сјајне ципеле, па још двоструке; кад је попо бацио кошуљу, коју му бијаше његова попадија изаткала, а обукао колану (пеглану) кошуљу из фабрике; када попо баци сукнену хаљину, коју му је од вуне са својијех оваца његова попадија изаткала, а обукао салте и ћурчиће, од којих има и безпослешијех рукава, те низ њега висе“;

3.) Попин начин живота: „што је попо бацио плуг и рало, а у руке прихватио „баштун“;“

што опет — по нашем мњењу — не стоји и што ни најмање не одузима попиној проповеди од њеногa значајнога утиска; јер:

Поп без сваке сумње треба да је *учен*: „да је вриједан друге научити“ (II Тим. 2., 2.) и да у нужди и потреби: „буде кадар и свјетовати са здравом науком и покарати оне, који се противе,“ као и да може „уста затворити“ онима, који „уче што не треба поганога добитка ради.“ (Тит. 1., 9. и 11.)

Без сумње је похвално, ако је свеште-

ник у свом одељу скроман; при свем том ако баш и не би било такав он ипак од своје важности и свога угледа не губи не само много, него ни мало, ако се само труди, да су му дела така, да му се не може довикнути: „лекару, излечи се сам.“

Не бисмо рекли, да је „необично парохијанима, кад њихов попо није с њима срођен и у начину живота“ и да попина проповијед губи од свога значајнога утиска за то: „што је попо бацио плуг и рало“

На још преостала два узрока, која наводи брат Херцеговац, на име:

1.) „кад попо врло лако назебе па му се хоће мало говеђе супе и у среједу и у петак, да поправи свој нахлађени сто мак под свиленом мантијом“;

2.) „кад је св црква веома много прописала светаца, те се не може толико дана до подне пропуштати без биљеле аве за ради служења у цркви“;

примећујемо: последњи узрок изостављамо, јер је невероватан, тек не можемо веровати, а још мање допустити да ће се један свештеник тако заборавити, толико избезумити, да суштину своје узвишене службе — приношење бескрвне жртве — и најглавнију тајну новозавету — тајну тела и крви Спаситељеве — бешчасти и скрнави!! А ако је — по несрећи — то истина или ако би то била истина, тада — без сваке сумње — овај узрок долази на прво место, а за таког и такове свештенике важи у пуном смислу опомена Христова: „Не дајте светиње псима; нити мећите бисера својега пред свиње, да га не погазе ногама својима.“ (Мат. 7, 6.)

Нема сумње, да свештеник треба да се — угледајући на пример Спаситеља Христа — у извесне и црквом одређене дане уздржава од неких јела, — да пости Но ако баш не чини то, не пада у грех, који се противи основима вере Христове, а да је тако, ево доказа: Темишварски епископ Ђорђе Поповић — по казивању Доситијевом — вели: „Мене многи осуђују, што ја публично месо једем; но ја волијем, да ме људи за своју простоту осуђавају, него да ме моја савест обличава и осуђава, кад би потајно и крадом јео Христос и апостоли јели су месо, за што дакле епископи да не једу? Или зар се хоће, да смо ми бољи од апостола?“ („Живот и приключења.“) — У „Сѵнаѯарѕ“ месопусне недеље каже се: „Вѣдомо же, ѥѥко не поста тогда (т. ј. кад буде „второе пришествіе“) взыдетъ, и наготы, и чѣдесѣ, Христосъ, добра во и сѣа: но множицю сицѣ абѵчшаѧ матыню ѥѥѣ и простыню (состраданіе)“. Сам Бог устима старозаветног пророка Исаије на питање „народа својега“: „Зашто постимо, а ти не погледа, мучимо душе своје, а ти не хтје знати?“ одговара: „Где, кад постите, чините своју вољу и изгоните све, што вам је ко дужан. Ето постите, да се прете и свађате и да бијете песницом безбожно. Немојте постити тако, као данас, да би се чуо глас ваш. Такви ли је пост, који избрах, да човјек *мучи* душу своју један дан? да савија главу своју као сита и да стере пода се костријет и пепео? *То ли Ја кем звати и сте и дан угодан Господу?* А није ли *ово пости што избрах*: да развежеш све безбожности, да раздријешиш ремење од бремена, да отпустиш потлачене и да изломите сваки јарам? Није ли да преламаш хљеб твој гладноме и сиромахе прогнане да уведеш у кућу? кад видиш гола да га одјенеш и да се не кријеш од својега тијела?“ (Гл. 58. 3—7.) У новом завету пак чујемо ми из уста само гваплоћеног Сина Божјег: „Слушајте и разумијте: Не погани човјека, што улази у уста него што излази из уста оно погани човјека. Зар још не знате, да све што улази у уста, у трбух иде и избацује се на поље? А што излази из уста, од срца излази и оно погани човјека Јер од срца излазе зле мисли, убиства прељубе, краће, лажна свједочанства, хуле на Бога.“ (Мат. 15., 10 —11. и 17—19)

Ставив кривицу до самога свештеника рекли бисмо, да је брат Херцеговац погодио и навео први и најглавнији узрок: „Зашто попина проповијед нема значајнога утиска на народ?“ а по томе и узрок болести вере. Али како је с једне стране узрок тај увеличао — као што смо напред навели; с друге пак стране, како је заборчиво, да — по споменутој причи

јеванђелској — не мора бити, па и није крив једино свештеник, што је по њиви засијаној „добрим семеном посијао кукољ“; и како је од тих „непријатеља људи“ навсо само „доктора“ — то мислимо, да је одговор брата Херцеговца прво претеран, а за тим крњ и једностран.

(Наставиће се.)

ШТА СМЕ — ШТА НЕ СМЕ БИТИ?

Пише **Марковић-Ердељан**,
свештенички кандидат.
(Наставак.)

Приметили смо, да многи свештеник у једно исто време, а над више заручних парова обављ чин тајне брака. Та крајња ленјост немило нас је дирнула, те смо услед тога једва дочекали, да се дома вратимо и да се о дозвољености ил' недозвољености таког поступка уверимо. Но што смо држали да ћемо за цело наћи у „Црквеном праву“ ил' „Зборнику правила,“ — не нађосмо! — Да није лепо и да такав поступак мора имати својих штетних последица, то нам је да се о том нигде не спомиње. По дужем премишљању — како то да се св. црква није побринула, да и тај обичај укине — дођосмо на ту мисао, да се у оно доба, када су бивали сви васељенски сабори није тако што догађало, . . . дакле није било узрока на за то не постоји ни правило. . Или да се још јасније изразимо: свештенство је сматрало своју дужност за светињу, а није ју обављало само да је се што пре отресе.

Љубопитни смо били, да ли је ова немарност већ имала својих штетних последица и да ли је виша црквена власт извештена о томе и какву је наредбу издала.

Услед тога обратимо се савесној старини П . . . пароху са молбом да нам прича, је ли се тако што у току његова службовања догодило. . . . Исти нам је учинио по жељи и исприча следећи немило догађај, који се у Н . . . селу збио; даље је у кратко споменуо и мудру пресуду нашег покојног дијецезана. . . . Прича његова гласи:

У селу Н . . дуго се говорило о младожењи К . . и удавачи С . . . Неки веле: Узеће се, а други опет порицаше. . . Такав разговор више је пута и сам свештеник слушао, те су му услед тога та два имена јако спојена била.

Родитељи младенаца беху у крвном непријатељству, па из узрока тог спрече њихову намеру. . . Догодило се, да младожења К. . испроси себи другу за верну љубу, а удавача С . . вери се са другим.

Почем је свештеник села Н. . . већ уобичајио да по више парова — у једно исто време — венчава, то је и овог дана стојао пред њим младожења К. . са својом невестом, а и невеста С. . са својим младоженом.

Свештеник у најглавнијем моменту кад је захтевао спољашњи израз њихове слободне воље — збуни се и запита младожењу К. . да ли он од своје слободне воље узима себи за верна друга С. . девојку, или је пак приморан, а за тим се обрати невести С. . да ли и она од своје слободне воље полази за К . ., — на што обоје смело и јасно одговоре: само из слободне воље и ничијим приморањем.

Присутни су стојали као нем, а свештеник — ком су та два имена у памети тако јако спојена била — још ни сад није приметно своју погрешку, већ је мирно и даље вршо своју дужност.

По свршетку чина К. . младожења одгурне ону, што је пре венчавању до њега стојала и придружи се својој љубљеној С. . . У самој порти дошло би до љутог окршаја између сватова, но срећом наиђе коњичка полиција и спречи страшну последицу свештеникове немарности.

Ствар је решио покојни дијецезан у корист К. . и С. . , а пресуда је на основу црквеног права овако гласила:

„Почем се брак сматра склопљеним у ономе часу, кад воља тог човека и те жене добије спољашњи израз, те постане заједничком приволом . . . на основу тог брак између К. . и С. . сматра се правоваљаним.“ —

Још нам рече добри старац, да је покојни дијецезан и писмену наредбу издао, у којој најстрожије забрањује, да се у будуће више парова — у једно исто време — од једног пастира венчава. —

Наредба тако, а немарни другојаче!

Пре него што ћемо завршити своје примедбе о неправилности, које се приме ћују при склапању тајне брака, каза нам још споменути, да сви без разлике грешe и о саму правилност оглашења (proclamationes).

По црквеном праву оглашење је установљено, да се тим присутнима на знање доставе они, који желе ступити у брак; па ако ови или пак њихови домаћи знају за какову брачну сметњу — могу у своје време свештеника о истој известити . . .; даље се говори, да се оглашење мора поновити у три следећа један за другим празнична дана; . . . а све из узрока, да ако би постојала каква брачна сметња — да се може још у своје време јавити.

А како се данас ради? . . Чим се трећи оглас сврши — одмах се парови припуштају венчању. Рецимо искрено има ли овај трећи оглас какове важности, и зар није могуће да у цркви присутни незнајући ни за какову брачну сметњу припусте исте венчању и тек код своје куће или где било — на вест да се тај и та данас венчава — дознаду за какову брачну сметњу?

По мом скромном мњењу овај трећи оглас нема никакове вредности — када му се одузме потребно време, а услед тог код нас постоје само два пуноважна огласа, а трећи је само „назови оглас“

Ето зашто сматрамо оглашење за неправилно . . . а правилно ће бити само онда, ако се тајна брака не обави истог дана, када се и трећи оглас изврши. —

У броју што долази пећи ћемо на неправилности, које се појављују при спроваљању тајне крштења.

(Наставиће се.)

ПРЕДЛОГ ЗА УРЕДБУ

о устројству православне српске народно-црквене автономије у области карловачке православне српске митрополије.

(Наставак.)

Б. Епархијски школски одбор.

§. 155. Епархијски школски одбор састоји се — осим епархијалног епископа (архиепископа) односно његовог местозаступника као председника — из шест редовних чланова, и то два свештеничког и четири световног реда, од којих је један професор српских вероисповедних средњих или виших школа, ако такови у епархији има, и један српски народни учитељ.

Редовним члановима бирају се чланови-заменици, и то свештеницима један из свештеничког, а световнима два из световног реда.

Како редовне, тако и чланове-замснике бира епархијска скупштина и ван средине своје.

§ 156. Подпредседника бира епарх. школски одбор из средине својих чланова.

§ 157. Епархијски школски одбор бира свога известиоца и друге своје чиновнике, које системизује епархијска скупштина, путем стечаја и по исказаној стручној способности у настави и школској управи, а отпушта их у смислу дисциплинарних правила.

§ 158. Делокруг епархијског школског одбора и надзор православних српских народних школа у епархијама, уређује се одредбама у делу II. ове уредбе садржаним.

§ 159. Епархијском школском одбору је најнижа и последња призивна власт српски народно-црквени Школски Савет.

В. Епархијска конзисторија.

§. 160. Епархијска конзисторија састоји се — осим епископа (архиепископа) односно његовог местозаступника као председника — из шест редовних чланова, и то: два протопрезвитера, једног манастирског настојатеља и три световна свештеника.

Редовним члановима бирају се чланови-за-

меници и то: чланови монашког реда један свештеник монашког реда, а осталим пет мирских свештеника.

Како редовне чланове тако и чланове замернике кандидује тројно епархијални епископ (архиепископ) односно његов местозаступник а бира их епархијска скупштина.

§. 161. Подпредседника епархијској конзисторији поставља епархијални епископ (архиепископ) између чланова исте.

Епископ (архиепископ) именује и бележника конзисторијалног и канцеларијско особље, а отпушта их у смислу дисциплинарних правила.

§. 162. Епархијска конзисторија има свога одветника, који је уједно бранилац брака.

Конзисторијални одветник мора имати одветничко оспособљење и овласт, да може одветовати у Угарској односно у Хрватској и Славонији.

Начин постављања конзисторијалног одветника одређује §. 167. ове уредбе.

§. 163. Чланови и чиновници епархијске конзисторије полажу заклетву на своје звање у седници, у руке председника, по обрасцу који ће прописати архијерејски синод.

§ 164. Делокруг је епархијској конзисторији:

1.) пази, да се одржава веропчење у чистоти својој;

2.) пази, да се одржавају црквени обреди у целости својој;

3.) стара се, да световно и монашко свештенство врши своје дужности у цркви и ван цркве;

4.) пази на црквено морални живот свештенства и верних;

5.) стара се за поуку у вероиауци, предлаже односно именује катихете и обавештује се путем својих органа о религиозно-моралном стању школа;

6.) расправља и решава међусобне распре манастирских настојатеља и братстава, протопрезвитера, пароха, капелана и ђакона у колико се тичу духовне службе и службених односаја, и решава у свима споровима, који се тичу реда у светим храмовима, а тако исто и црквених ствари и утвари, столова и звона и њихова употребљења;

7.) суди у свима дисциплинарним предметима, који се односе на црквени ћаст и ред;

8.) дисциплинарно поступа и суди против својих чиновника у смислу дисциплинарних правила;

9.) суди у стварима, које се односе на стројење светих тајана;

10.) суди у брачним парницама;

11.) расписује стечај за попуњење парохија и чини предлог за избор;

12.) потврђује, односно поставља пароке и ђаконе у смислу ове уредбе;

13.) поставља протопрезвитерске, парохијске и личне помоћнике;

14.) суделује при избору конзисторијског фишкала у смислу ове уредбе;

15.) судеђује при избору окружних протопрезвитера у смислу ове уредбе;

16.) прописује упутства за службено деловање окружних протопрезвитера у свом делокругу;

17.) манастирском братству чини предлог за избор игумана и манастирског настојатеља и потврђује избор;

18.) поставља комисију за стечајни испит пароха и протопрезвитера;

19.) одређује седиште пароху, ако парохија обухвата више места, по саслушању црквене скупштине;

20.) стара се, да се нове цркве и капеле зидају у смислу канона и да су уредно снабдевене са црквеним књигама, стварима и утварима;

21.) води бригу, да су цркве и капеле посвећене, а гробља освећена;

22.) настојава, да се воде уредни инвентари о црквеним стварима и утварима;

23.) пази, да се црквене матице воде по постојећим прописима;

24.) наређује годишњи попис цркви и капела, парохијског и монашког свештенства и подручних душа и домова;

25.) води надзор да црквене општине врше своје дужности у предметима, што су означени у овом делокругу;

26.) извршује наредбе, одлуке и решења архијерејског синода и решења српског народно-црквеног митрополитског савета;

27.) подноси архијерејском синоду и епархијској скупштини извештај о своме раду, и

28.) извршује у свој делокруг спадајућа наређења и одлуке епархијске скупштине.

§. 165. Постојећи судски поступак важи дотле, док се нов не установи, а она одређења конзисторијске системе од 5. априла 1782., која се не слажу са одређењима ове уредбе, стављају се ван крепости.

§. 166. Епархијској конзисторији је призивна власт српски народно-црквени митрополитски савет.

Глава III.

О избору конзисторијалног одветника и окружних протопрезвитера.

§ 167. Конзисторијалног одветника, који је уједно одветник и епархијског административног и епархијског школског одбора, бирају сва три органа епархијске управе у заједничкој седници својој на тројни предлог епархијалног епископа (архиепископа) и односно његовог местозаступника надполовичном већином гласова.

Конзисторијални одветник одпушта се у смислу дисциплинарних правила.

§. 168. Окружне протопрезвитере бирају сва три органа епархијске управе у заједничкој седници својој, надполовичном већином гласова из-

међу пароха дотичног протопресвитерског округа, који су положили протопрезвитерски стечајни испит, и имају за обављање протопрезвитерског звања нужна својства.

Упражњено протопрезвитерско звање има се најдаље за годину дана попунити.

Изабрани окружни протопрезвитер има своје седиште у месту, у ком му је парохија.

Епархијални епископ (архиепископ) односно његов местозаступник именује привремене заменике окружних протопрезвитера.

ОДСЕК III.

О уређењу црквених општина.

Глава I

О образовању, здружењу и раздружењу црквених општина.

§. 169. Да се у једном месту православна српска црквена општина образовати може, нужно је, да православно српско становништво тога места епархијском административном одбору искаже, да има потребна материјална средства за издржавање свога пароха, своје цркве и своје народне школе и учитеља

§. 170. У једном месту може постојати само једна православна српска црквена општина, ма и више цркава и парохија било; а више места у једну парохију здружених сачињавају само једну црквену општину.

§. 171. Више места или села могу се у једну црквену општину здружити. Она места или села, која се у једну црквену општину здружити желе, имају дотични закључак, односно жељу своју надлежном епархијском административном одбору на одобрење поднети.

§. 172. Више места у једну црквену општину здружених могу се разделити и самосталне општине образовати, али само под тим условом, ако се докаже, да свака страна после деобе може захтеву у §. 169. одговорити.

§. 173. Ако се скупштина постојеће црквене општине у том сложи, да се један део општине као нова самостална општина одели, она ће најпре доказати, да постоји увет у предидућем § у прописани, па ће онда деобу закључком изрећи. Овај закључак има се поднети епархијском административном одбору и може се тек онда извести, ако епарх. админ. одбор скупштински закључак одобри.

§ 174. Ако пак једна страна у општини потражи, да се постојећа црквена општина у две или више самосталних општина подели, или ако једна црквена општина потражи, да се с другом здружи, а друга на то искаље не пристане, онда ће на пријаву оне стране, која деобу односно здружење тражи, епарх. админ. одбор стање ствари извидети и решење донети.

§. 175. Против решења епарх. админ. одбора у случајевима споменутим у §§. 171—174. ове уредбе припада странкама право призива на саборски одбор, а до решења саборског одбора остаје стање ствари непромењено.

§. 176. Општина, која се оцепљењем од већ постојеће образује, дели са другом странком заједнички стечено црквено и школско имање по размеру броја душа једне и друге стране, а осим тога добија оно имање и закладе, што је буди с које стране искључиво њој намењено било.

Глава II

О члановима црквене општине.

§ 177. Сваки православне вере Србин мора бити члан једне православне српске црквене општине и то општине оног места, у коме он стално пре бивалиште има, а ако у томе месту нема православне српске црквене општине, онда друге које српске црквене општине, и нема о томе, којој православној српској црквеној општини припада, епархијском админ. одбору пријавити.

§. 178 Сваки посљедователь источно-православне вере, који са стране дође с намером да се настани у општини, у којој није рођен, има се дотичном пароху и црквеном одбору пријавити и исказати, да је православне вере.

§. 179. Сваки члан општине има право на уживање општинске цркве, школе и других општинских користи, које су члановима општине намењене.

Али уједно је дужан сваки члан црквене општине од црквене општине на њега разрезане терете сносити.

Ко у више општина има поседа, сноси у свакој општини свеколике црквено општинске терете, али тако исто ужива у свакој и сва права члана црквене општине, осим права избора изборника и заступника саборског (§. 66.), које може вршити само у оној општини, где станује. (§. 177.)

§. 180. Свештеници и вероисповедни учитељи основних школа сносе општинске терете само од свог приватног поседа.

Глава III.

Црквена скупштина.

А Устројство црквене скупштине.

§ 181. Црквену скупштину сачињава опредељени овом наредбом број скупштинара, рачунато на то изабраних и у смислу ове наредбе одређених.

§. 182. Број скупштинара установљава се:

1.) у општини до 1000 душа и мање има највише 20,

2.) у општини од 1000—2000 душа 30,

3. у општини преко 2000—4000 душа 40,

4.) у општини преко 4000—6000 душа 50,

5.) у општини преко 6000 душа 60 скупштинара.

Где нема више бирача од 20, онде су сви бирачи скупштинари.

§. 183. Свештеници су чланови црквене скупштине већ по самом свом звању

§. 184. Мандат скупштинара траје три године.

§. 185. Сваки ваљан изабрани члан скупштине остаје скупштинаром све дотле, док или сам добивени мандат не положи, или се народитом правоваљаном решидбом скупштине или црквене управе власти не искључи.

§. 186. Мандат на скупштинарство може се само скупштини положити, која је сама власна, да о полагању решење донесе.

§. 187. Искључити се може члан скупштине само у оном случају, кад изгуби својство, што се по овој уредби за скупштинара иште, и то правомоћним закључком скупштине.

§. 188. Скупштинари, као свештеници, тако и изабрани, састају се на позив пароха, а где ових више има, на позив најстаријега, а ако ови спречени буду, најстаријега по годинама скупштинара у конституисању седници.

Председник скупштине јесте местни парох, а где ових више има, најстарији по руко-положењу парох.

Пошто је овај своје председничко место заузео, бира скупштина из своје средине подпредседника световног реда и одборнике

За подпредседника и одборнике могу бити изабрани само они, који знају српски ћирилицом писати и читати.

У одбор не могу бити изабрани отац и син, дед и унук, рођена браћа, таст и зет.

Скупштина бира и неровоћу свога из средине своје или изван ове.

Председник подпредседник и одборници задају реч да ће своје дужности тачно и савесно обављати, дајући руку председавајућем пароху или општинару.

§. 189. У делокруг црквене скупштине спада:

а.) Избор световног подпредседника, неровоће и других општинских чиновника и чланова црквеног и школског одбора и школског управитеља.

б) Избор ђакона, пароха, учитеља и учитељица у смислу ове уредбе.

в.) Скупштина установљава плате црквено-школских званичника и служитеља.

г) Решава у случајевима, кад се супстанција општинског непокретног добра мења, кад се таково из капитала набавља или продаје, као и то, да се збрињу потраживања сумњива и која се истерати не могу, све пак са одобрењем епарх. административног одбора.

Продаја добара бива редовно путем јавне лицитације или оферта.

д.) Закључује, да се парница каква води или да се од ње одустане; решава о умесности и условима поравнања у парницама; поставља сталног правобранитеља и разрешује у кругу свом појединг уговоре.

За закључак о поравнању у парницама и о разрешењу постојећих уговора нужно је одобрење епархијског административног одбора.

е.) Саветује се о средствима за подмирење црквених и школских потреба, одређује по нужди у ту циљ прирез и опредељује кључ, по коме ће се прирез расположити или чини зајам.

Зајам зависи од одобрења епархијског административног одбора, а за прирез има се путем исте власти дозвољење владе измолити.

ж.) Установљава годишњи прорачун, који се мора поднети епарх. административ. одбору на одобрење, расположе са приходима у границама установљеног и епархијским административним одбором одобреног предрачуна.

За све издатке, што нису предвиђени у годишњем предрачуну, мора се предходно изискати одобрење епарх. админ. одбора.

з.) Рачуне црквеног одбора прегледа и решава, и епархијском административном одбору са исправама, ради даљег прегледања рачуна доставља.

и.) Доноси у границама закона и све уредбе местни статут за себе, који одговара местним околностима и потребама и у томе поставља ближа правила о пословима, који су појединим њеним органима поверени.

Статути ови имају се предходно на одобрење поднети епарх. админ. одбору.

ј.) Контролише дедовање црквеног и школског одбора и прима од њих извештаје о њиховом дедовању.

§. 190. Скупштина се држи редовно сваке године месеца марта и октобра; но председник може и дужан је по потреби и ванредну скупштину сазвати услед закључка местног црквеног одбора или на захтевање једне петине свију скупштинара. Ови су дужни уједно означити предмете, ради којих желе, да се скупштина сазове.

У редовној скупштини месеца октобра има се предрачун за идућу годину установити, а у редовној скупштини месеца марта закључни рачун од прошле године прегледати и решити.

Обе све скупштине имају се 8 дана у напред у смислу ал. 4. §. 205. ове уредбе обнародовати.

§. 191. Дан ванредне седнице скупштинске заједно се предметима, који ће у скупштини на претрес доћи, има се објавити начином у §. 43. прописаном и то по правилу на 8 дана раније.

§. 192. Сваки скупштинар може у седници чинити предлоге и они се имају у претрес узети, ако га у томе потпомогне најмање 6 скупштинара.

§. 193 Да скупштина може правоваљану одлуку донети, нужно је, да је у скупштинској седници присутна једна трећина скупштинара осим одборника.

§. 194. У скупштинама се гласа јавно, изузимајући случај, где је тајно гласање овом уредбом нарочито прописано и кад се о користи или штети каквога скупштинара рада.

У том случају има такав скупштинар на седнице не ступити.

§. 195. Јавно гласање бива или сугласном

изјавом скупштинара или устајањем или поименце.

Поименце гласа се:

а.) ако то пет присутних скупштинара иште;

б.) ако председник изјави, да другим начином није кадар већину гласова о предложеном питању да разабере;

в.) о свим оним предметима, који се епарх. администр. одбору или влади на одобрење подносе.

При гласању поименце одговара се: „прима се“ или „не прима се“.

Тајно гласање бива давањем листића.

§ 196. У сваког црквеној скупштини води се записник, у који ући имају:

а) дан и време обдржавање скупштине;

б.) имена присутних скупштинара;

в.) предлози од речи до речи;

г.) питања, о којима се гласало;

д.) при гласању поименце, име сваког, који је гласао и како је гласао;

е.) закључци уједно са разлозима.

Одељена мњења и огради сваког скупштинара морају се на његово захтевање у записник увести, ако их је тачно формулисане председнику предао

§. 197. Записник скупштине одостоверава сама скупштина, ако се у течају исте за одоставерење приреди

Иначе одређује скупштина чланове и то пре но што се приступа дневном реду, осим председника и перовође још два, који ће записник са председником и перовођом одоставерити и потписати. Записник скупштине мора бити најдаље за 8 дана од дана скупштине састављен и одоставерен.

§. 198. Извод из записника скупштинских издаје председник с потписом својим и са потписом перовође под печатом црквено-општинским.

§ 200. Записник скупштине подноси се и то најдаље за 14 дана од дана седнице скупштинске у препису, потписима председника и перовође одоставереном, дотичном епарх. админ. одбору.

Где се иште одобрење закључка, подноси се тај закључак са засебним образложеним извештајем.

§. 201. Ако би црквена скупштина очевидно занемарила своје дужности или би испуњење законитих, правоваљаних и правоснажних наредаба хотимице спречила, или би ради не прекидне међусобне распре и метежа у то стање дошла, да више пута до никаквог закључка не би дошла, то ће дужан бити епарх. админ. одбор, чим о томе дозна, да поведе истрагу и према резултату истраге да скупштину разреши.

Против оваког решења припада сваком скупштинару право призива на саборски одбор, али овај призив нема обуставне сна е.

У оваком случају дужан је епарх. админ. одбор поставити орган, који ће привремено о бављати скупштинске послове.

§ 202. Председник црквене скупштине представник је дотичне црквене општине према властима и према страним телима;

1.) он прима све списе, који на општину гласе и долазе;

2.) сазива законито скупштинске седнице, изузимајући случај у овом § у под бројем 9.) означен;

3.) руководи саветовања и износи закључење;

4) означава ред, којим да дођу предмети у претрес, но скупштина може тај ред и преиначити;

5.) може опоменути говорника, који се од ствари удали, да се држи ствари;

6.) може говорника, који проузрокује неред, на ред опоменути;

7.) може говорнику, који се и по склу опомене ствари не држи, или ред и даље квари, са привољењем скупштине, реч одузети;

8.) он је дужан старати се, да се у саветовању ред и мир одржи, и за то му припада право, да седницу на неко време, али најдуже на по сахата прекине, ако се ради немира и нереда не може саветовање уредно водити.

На ако се и по истечењу тога времена мир и ред не поврати онда је властан председник седницу закључити, али мора најдуже за 15 дана другу сазвати;

9.) Председник је дужан у §. 190 означену ванредну скупштину сазвати

Ако председник не би хтео учинити, онда ће епархијски административни одбор уследа дотичне пријаве именовати повереника, који ће по прописаном начину скупштану сазвати и у скупштини председавати.

У овом случају дужан је повереник уједно и истрагу против председника повести, и истражне списе епархијском административном одбору поднети;

10.) Ако председник дужности своје у опште неће да врши, дужан је епарх. адми. одбор, чим о томе дозна, наредити истрагу и према успеху исте решење донети.

203. Подпредседник има сва права и дужности председника, кад овога нема, или кад је овај препречен.

§ 204. Перовођа ако није члан скупштине, нема решавајућег гласа у скупштини.

Б. О избору скупштинара.

§ 205 На шест недеља пре него што истече периода, за коју је постојећа скупштина изабрана, има црквена скупштина одредити дан и место новог избора скупштинара. Дан избора има бити, ако је могуће, дан први, што за оним долази, у који је избор постојеће црквене скупштине обављен, иначе један од првих за њим долазећих дана, што се за избор употребити може. У одређени дан мора се избор у 8 часова пре подне одпочети, не сме се прекидати и мора се у 6 часова после подне довршити,

У општинама, где има много бирача, да се избор не би могао за један дан обавити, дужна је скупштина установити више изборних срезова.

У свима срезовима мора се избор у исти дан и у исти час започети и довршити.

Дан и место бирања за сваки изборни срез објављује на 8 дана напред свештеник у цркви после свршене службе, а осим тога мора се то према околностима места још и другим за јавно обнародовање уобичајеним начином објавити.

§. 206. У свакој срп. прав. црк. општини мора постојати стални списак општинских бирача.

Списак тај има црквени одбор у сутицају местног парохијалног свештенства сачинити и за тим у општинској писарници или где такове нема, на другом ком сходном месту изложити и бираче о томе сходним начином известити и позвати, да сваки који мисли, да је против закона из списка изостављен, или да је други против закона у списак уведен, има свој приговор у једном и другом случају за 8 дана после оног дана, кад је списак изложен, постојећем црквеном одбору поднети, а овај је дужан све те приговоре за три дана решити.

Странка, која је са решењем црквеног одбора незадовољна, може за 15 дана рекурирати на епарх. админ. одбор

Против решења епарх. админ. одбора нема призива.

Тако установљени списак бирача има црквени одбор сваке године месеца октобра исправити и исправљени списак изложити и у осталом, као што је напред наређено, поступати.

Ако у општини више изборних срезова има, има се списак бирача за сваки изборни срез засебно сачинити.

§. 207. Скупштинаре бирају они мушки чланови црквене општине, који су пунолетни и самостални, нису због простог злочина осуђени и кажњени, не стоје под стецштитем и који није у заостатку са општинским прилозима, где се такови плаћају, више од једне године дана.

§. 208. За скупштинара може бити изабран сваки бирач, који је доброг моралног владања, у цркву иде и причешћује се, у предходном §-у означена својства има, а под стецштитем или старатељством не стоји

§. 209. За сваки изборни срез изаиље црквена скупштина из своје средине изборног председника и два повереника, који ће као изборно повереништво изборе руководити.

§ 210. Председник изборног повереништва објављује гласно, да се избор отпочиње и позива бираче по списку да приступе избору.

Гласање бива писмено на тај начин, да бирач листић, на коме су забележена имена оних чланова општине, које бирач за скупштинаре имати жели, изборном председнику преда.

Ако би се у погледу кога, који листић предаје, појавила сумња, да ли је бирач, онда ће изборно повереништво о томе решење донети и према томе листић или примити или одбити. Приговори против тих решења имају се у смислу §. 211. поднети. Кад наступи 6 сати по подне, изјављује изборни председник да је избор свршен. За тим обавља се изборним повереништвом прегледање предани листића, саставља списак имена оних, који су гласове за скупштинаре добили и објављује их по реду, како је који добио највише, односно више гласова. Између двојице, који једнаки број гласова добију, решава коцка, ко ће да буде скупштинар у оном случају, ако обојица не могу бити скупштинари. У општинама са више изборних срезова одређује скупштина изборни срез, где ће се скрутинијум обављати.

По свршеном избору имају сви изборни председници осим онога, где ће се скрутинијум обавити, примљене листиће запечатити и одмах их изборном председнику онога среза, где ће се скрутинијум обавити, предати.

Кад листићи из свију изборних срезова приспу, онда ће се на начин горе означен, прегледање листића обавити и имена оних објавити, који су за скупштинаре изабрани

Ако се скрутинијум не би могао одмах обавити, онда ће се на други дан одгодити, али се морају сви листићи запечатити

§. 211. Ко је добио односну (релативну) већину гласова, постаје скупштинаром, и услед тога проглашује председник, код којег је скрутинијум обављен, по реду добивене већине гласова, све оне за изабране скупштинаре, који спадају у опредељени за ту скупштину скупштинарски број.

По овом његовом проглашењу исписује се списак имена изабраних скупштинара, потписује се целим изборним повереништвом и доставља се пароху, а где више пароха има, старешини.

§. 212 О изборном чину саставља се записник и потписује га изборно повереништво.

§ 213. Кад се изборни записник потпише, изјављује председник одбора, код којега је скрутинијум обављен, да је избор свршен.

§. 214. Приговори против начина избора или изабраних лица, могу се у течају од 8 дана од дана из ора председнику изборног повереништва дати, који их епархијском административном одбору подноси, а изабрану скупштину о том извештава.

Приговори они не пречe конституисање и деловање изабране скупштине.

§. 215. Против решења епархијског административног одбора нема призива.

Глава IV.

О органима црквено-општинске управе.

А. Црквени одбор.

§ 216. Црквени одбор састоји се осим председника и подпредседника скупштине у општинама

до 2000 душа из 6 чланова: у општинама до 4000 душа из 9 чланова; у општинама од преко 4000 душа из 12 чланова.

Чланове црквеног одбора бира црквена скупштина из средине своје.

§ 217. Председник је овом одбору председник, дотично подпредседник скупштине, а перовођа му је перовођа скупштине.

Пароси су чланови местног црквеног одбора по звању.

§. 218. Одборници се бирају на три године

§ 219. Ако се које место одборника у течају године смрћу или добровољним иступањем или правомоћним искључењем упразни, попуниће га прва скупштина.

§ 220. Седнице одборске држе се прве недеље сваког месеца, а по потреби, или ако то најмање трећина одборника узиште, има председник и ванредну седницу заказати.

§. 221. Председник опредељује ред предмета за саветовање и руководи расправе

§ 222. Сваки одборник може предлог чинити.

§. 223. Да може одлука важна бити, иште се половица уредно сазваних свију одборника; већина одлучује, а где су гласови наједнако расположени, ту одлучује она страна, са којом је председник гласао.

При претресању предмета има бити присутан онај члан одбора, коме је дотична струка поверена.

§. 224. Сви чланови одбора одговорни су за своју радњу у одбору и за сваку штету, која је њиховом кривицом проузрокована, како црквеној скупштини, тако и предпостављеној епархијској власти Накнада штете може се само судским путем тражити.

§. 225. Записник се води о свакој седници, а има у себи садржавати дан и време одржане седнице, имена председника и подпредседника и присутних одборника, даље предмете знања или претресања ради предложене, стављена питања и донесене закључке.

Осим тога могу доћи у записник и одељени гласови и ограде, но само онда, ако се то у седници искало и садржај њихов тачно означено буде, иначе не.

Овако одељена мњења и ограде не прече извршење донесених закључака, али ослобођавају дотичнога члана одбора од сваке одговорности за штету, која из таких закључака настане.

§ 226. Записник одборски одоставерава се у истој, или најдаље у првој идућој седници одборској, а потписује га председник, перовођа и чланови, који су били у седници присутни.

Изводе из одборскога записника издаје председник са перовођом под печатом црквено општинским са својим потписима.

§. 227. У делокруг црквеног одбора спадају следећи предмети:

а.) он извршује закључке црквене скупштине као и наредбе предпостављених епархијских власти.

б.) настојава око зграда црквених, парохијалних и школских и пази, да су све чисте и у добром стању, и против штете од пожара осигуране.

в.) поставља, надзирава и одпушта службенике црквене и школске осим црквењака, кога парох поставља.

г.) поставља, у колико црквена општина нема стална правобранитеља, за поједине парнице прав заступнике.

д.) бригу води, да се тачно издају плате и пристојбине свештеницима, учитељима и учитељицама и другим званичницима и послужитељима црквено-школским.

е.) води бригу за сироте удовице и убоге.

ж.) чува, умножава и управља имањем црквеним, црквено-општинским, убошким и има инвентар свега тога имања сачинити и сваке године попис тај понављати, у њега по ново на бављене ствари уводити, а покварене и неупотребиве брисати, и на крају сваке године фактично стање сравњивати.

Даље има се одбор старати, да се све непокретно имање општинско у српским православним општинама као властитост српске православне општине укњижи.

з.) он издаје асигнације епитропима и старатељима убогих ради подмирења већих трошкова.

и.) у смислу наредаба од највише административне власти донесених, издаје он капитале под интерес, а непокретна добра под закуп или најам Сваки закуп или најам, који прелази три године, записи од одобрења епархијског административног одбора

ј.) закључује у смислу скупштинског решења уговоре сваке врсте за зидање или обнављање и украшивање цркве, школе и других здања, као и уговоре за друге црквено-школске потребе и плаћа, да епитропи и старатељи сирота и убогих, приходе приступиће из капитала и других добара тачно побирају.

За све овде наведене послове мора црквени одбор испекати одобрење епарх административног одбора.

к.) црквени одбор пази, да се са особеним фондовима и закладама особено рукује и особено о њима рачуни воде и полажу.

Он прегледа све рачуне, који му се свака три месеца поднети имају, и саставља при концу године свеколики рачун за црквену скупштину и предрачун за будућу годину према одређењима §-а

Свака три месеца редовно, а по околностима и ванредно, касе прегледа.

л.) стара се, да се рђави и раскошни, народу морално и материјално штетљиви обичаји на свадбама, свечарима дањама и другим подобним приликама, као и раскош у ношњи искорењује.

м.) црквени одбор спрема основане пред-

логе за местну црквену скупштину, а заказује дан држава исте.

и) црквени одбор бира из средине своје и ван ове, на годину дана епитропе и старатеље сирота и убогих.

Ови су одбору за радњу своју одговорни. Они су чланови одбора и то, ако су и по себи одборници са решавајућим гласом, иначе са објашњавајућим.

о) на начин од епархијске конзисторије прописани, расположе црквени одбор још и са столовима у цркви.

§. 228. Призивна власт је црквеном одбору епархијски административни одбор: с мо против одлука донесених у делокругу његовом, означеном у § 227. lit. o) иде призив на епархијску конзисторију.

§. 229. Дужности епитропа у главном састоје се у овом, и то:

а.) они примају приходе и подмирују трошкове по упутству одбора;

б.) полажу одбору свака три месеца рачун;

в.) воде нарочито надзирање над дотичном покретном и непокретном својином, подносе годишње извештаје о стању речене својине, чине предлоге како би непокретна својина могла веће користи донети, а и о том ако би се обнављања или грађевине какве предузимати имале.

§. 230. Дужности старатеља сирота и убогих у главном јесу ове:

а.) они воде бригу о сиротама и убозима општинским;

б.) воде рачун о приходима и расходима; тј. оне на сироте и убоге по упутству одбора; полажу свака три месеца рачун одбору; подлеже одбору у обзиру прегледања касе и чине предлоге одбору, како би се имање то умножило;

в.) они скупљају добровољне прилоге за сироте и уботе.

§. 231. Готовина, обвигације и правни документи имају се чувати у сигурној каси на сигурном месту.

Каса ће имати три кључа, од којих један држи парох као председник одбора, други под председник, трећи главни епитроп.

§. 232. Ако би црквени одбор у обављању својих дужности поступао небрижљиво, или ако би више пута хотимице прекорачио границе свога делокруга, то ће епарх. одмин. одбор на дотичну ма с које стране долазећу пријаву, стање ствари испитати и према исходу истраге одбор распустити и наредити да скупштина нов одбор изабере.

Против решења епарх. одмин. одбора припада одбору право призива на саборски одбор.

Призив овај не обуставља извршење решења епархијског одмин. одбора.

Б Црквено општински школски одбор.

§. 233. Школски одбор састоји се од најмање 6, а највише 12 чланова.

У општинама, где је само један учитељ, ту је овај по себи члан школског одбора.

У општинама пак, где је више пароха и учитеља, бира црквена скупштина између пароха једног, а између учитеља једног за члана школског одбора на три године.

Осим ових лица има у местни школски одбор да уђу управитељи местних средњих школа и један од професора кога професорско тело на то изабере.

Остале чланове бира црквена скупштина из или ван средине своје, такође на три године.

Председник је школском одбору председник црквене скупштине; перовођу свога бира сам одбор.

§ 234 Делокруг црквено-општинског школског одбора и општински надзор школа уређује се у делу III ове уредбе.

§. 235. Црквено општински школски одбор састаје се редовно најмање једанпут у месецу.

Председник може по потреби сазвати и ванредне седнице.

У седници решава надполовична већина гласова.

При једнакој подели гласова одлучује она страна, с којом је гласао председник.

У седници морају бити — осим преде дника присутна бар 4 члана.

§. 236. Ако црквена општина не би хтела да бира школски одбор, то ће епархијска власт наименовати чланове на годину дана а ако ни после године дана не услуте да бира епархијска власт ће чланове и опет наименовати.

§ 237. Призивна власт је црквено-општинском школском одбору епархијски школски одбор.

§. 238. Ако би школски одбор у обављању својих дужности поступао небрижљиво или ако би више пута хотимице прекорачио границе свога делокруга, то ће епархијски школски одбор на дотичну ма с које стране долазећу пријаву, стање ствари испитати и наредити, да према исходу истраге одбор распустити и наредити, да скупштина нов одбор изабере.

Против решења епарх. школског одбора припада одбору право призива на Школски Савет.

Призив овај не обуставља извршење решења епарх. школског одбора.

О призивима.

§. 239. Сви призиви против одлука црквено-општинских управних органа имају се у року од 15 дана, — ако за поједине случаје у овој уредби није други рок одређен, — не рачунајући онај дан, кад је дотично решење објављено или странци достављено, овом црквено-општинском органу поднети, против чије се одлуке призив улаже.

Овај је орган дужан најдаље у року од 15 дана призив са свима дотичним списима и својим извештајем надлежној призивној власти поднети.

(Наставиће се.)

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

— (**Распис награде за књигу о ст пенима сродства.**) *Архијерејски сабор у Београду* под 17. септ. о. г. бр. 55 расписао је овај *статут*: „За потребу архијереја и свештенства потребно је да се изради што потпунија и што прегледнија *књига о степенима сродства*. С тога је архијерејски сабор одлучио: да се из новаца црквеног фонда *награди са 600 динара* писац, који *у року од године дана* изради најбоље дело о овоме, с тим, да израђено дело остане својина његова. На основу ове одлуке позивају се она лица, која се овог посла подухвате, да своје списе поднесу председнику саборском на оцену.“ —

— (**† Јован Русић, народни добротвор из Америке.**) Као што нам саопштавају из *Баје*, преминуо је још у почетку ове године, месеца јануара, у 75-ој години живота свога, у *Њу-Јорку у Америци*, богати ћурчијски фабричар Србин *Јован Русић*, родом из Баје. Он је у свом родном месту изучио ћурчијски занат, па је после радио у Пешти као занатлијски помоћник. Одатле је као сиромах отишао у Америку, где је вредноћом и способношћу својом постао ћурчијски фабрикант и дотерао дотле, да је стекао имање од преко три милијона долара т. ј. око 7 милијона форинта. То своје огромно имање оставио је већином у Америци: просветним заводима, добротворним и хуманитарним задругама, својој супрузи и тамо етеченој родбини својој. Овде у овој држави Угарској, где се родио, оставио је: 10.000 фор. своме брату Лази Русићу, односно његовим наследницима; толико исто свом рођаку проти Ј. М.; 5000 долара *српском књижевном друштву у Пешти*; *српској верској поводној школи у Баји* 5000 долара, и бајској варошкој болници 5000 долара. — Неки наши листови јавили су, да је оних 5000 долара, што су намењени „српском књижевном друштву у Пешти,“ добило друштво „Коло младих Срба“ у Будим-Пешти; но свакако је покојник ту имао на уму „*Матицу Српску*,“ која се у оно доба као књижевно друштво налазила у Пешти, кад је тај народни добротвор тамо живио. „Матица“ би дакле требала да се распита и извести како је и коме је управо тај завештај учињен, па да га рекламује за себе. — Покојник је још за живота чинио добра бајској општини. Године 1887 подигао је велики мраморни крст на варошишту у Баји, у вредности од 1200 фор. А завештајем од 5000 долара (т. ј. преко 12.000 фор.) осигурао је опстанак бајској српској нерасноведној школи. Власт америчка из Њу-Јорка позвала је путем кр судбеног стола српску црквену општину бајску, да изабере своја пуномоћника, који ће у тој ствари општину заступати и новац у име општине подићи. Општина бајска изабрала је своја председника г Симу пл. Добри-ја за своја пуномоћника, и он се већ суду пријавио и у том погледу судски записник потписао. Задужбина Јована Русића од велике је вредности за бајске Србе. Нека је слава и вечна успомена добротвору Јовану Русићу!

ЧИТУЉА.*)

— (**Лазар Црнобарић**) *парох у Лазама*, преминуо је 11. новембра о. г. у 66-ој години живота свога. Свештенство Архидијецезе Карловачке претрпело је осетан губитак смрћу одличног служитеља олтара Божјег, свештеника Лазара Црнобарића из Лазах. Овај узор-свештеник одликовао се личним и свештеничким врлинама, које су га кроз цео његов живот од 66 година красиле. Он је љубио свој народ, учио га је живом еванђеоском речи, а највише примером и угледним животом; живио је за своју милу породицу и свој узвишени позив. Мудри савети и благотворни утицај његов доприли су свуда; за то је он знао до гроба сачувати свој углед свештенички а освојити љубав народа по читавом овом крају, као ретко који од његове браће свештеника. Кућа му је могла служити за образац српске, побожне куће. Једном речи, покојник је био идеалан и узорит свештеник, обљубљен на далеко и на широко, што се најбоље очитовало при његовом тужном, али свечаном погребу. — Покојник је изданую у Винковцима, где је тражио лека својој тешкој болести код свог зета, професора Симе Ђелапа. Све околно свеш-

*) Да бисмо могли у овој рубрици достојно исправити на овај свој сваког преминулог свештеника, молимо лепо рођаке овога листа, да нам саопште смртне случајеве, који се догоде и да нам кажу по коју реч из живота дотичног покојника.

штенство, силни број грађана Винковачких слегао се на укоп незаборављеног пастира; шта више, овдашња црквена општина даде му, у знак признања његова узорита рада, најлепше место почивка у гробљу, на чему јој се и на овом месту изриче најдубља захвалност. Народ из његове парохије чувши за смрт свог љубљеног свештеника, дошао је скоро сав, да га одпесу до хладна гроба, пролију топле сузе и ожале свог доброг учитеља тако свечано да се не памти тако лен спровод на овој страни. При опелу држао је лепу надгробну реч г. Мићо *Жегарац*, вредни учитељ лазански — кратко и дирљиво у име свијух његових парохијана и школе Лазанске опростио се са покојником. Узор-свештеник овај оставио је за собом уцвељену сапутницу свог живота, која није жалила ни труда ни трошка, да што лепше испрати својега мила створа на овоме свету, јер су се узајамно искрено љубили и поштовали — оставио је пет кћери и једног сина, данас већ свијух удомљених и осигураних, који на глас смрти очеве, дођоше да испрате свог хранитеља и оца до црног гроба. — Лазар Цвиобарић, парох Лазански, родио се 1. априла 1825. год. у Бешенову, где је и основне школе свршио. Прва три њемачка разреда свршио је у Ср. Каловцима; 4. и 5. разред у Новом Саду, 6. у Врбасу; философију у Кечкемету и Ђуру а богословију у Карловцима По довршеној богословији заћаконио се 20. јула 1864 год., те је три године служио у Лађарку као ђакон и као учитељ. Године 1857. рукоположио га је епископ Арсеније Стојковић за пресвитера за место Допсин, где је вршио душестарателске дужности 9 година; одакле је премештен у Лазе, коју је парохију опслуживао 26 година као ревни служитељ цркве, учитељ вере и управитељ спада. — Покојниче, лака ти била црна земља и вечан спомен међу нама!

+

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

— *У спомен блаженопокојном настојатељу св. арх. обитељи крчке архимандриту-митрофору Јеротеју Ковачевићу, у знак љубави и поштовања, на дан манастирске славе 8 новембра 1891, посвећује братство.* — Задар 1891. Стр. 38.

Овакав је натпис на књижици, коју сам јутрос примио и одмах прочитао. Необичан утисак оставило је у души мојој читање те књижице. Вјешто перо, сигурно кога брата крчкога, написало је странице ове књиге и с пуно топле љубави похватало је све главније из живота и рада покојнога архимандрита *Јеротеја Ковачевића*. Књижица ова лијеп је коментар врло симпатичнога чланка, којим је задарски „Српски Глас“ огласио свијету смрт заслужнога архимандрита крчкога. Рекох свијету, јер сам видио, да су по томе чланку и врло распострањени руски листови забиљежили смрт архимандрита *Јеротеја*.

Књижица ова сигурно није намијењена за продају, али сам увјерен, да ће је радо прочитати свако коме до руке дође. *Лијепи примјери доброга живота* нијесу нам на одмет. А у овој књижици описан нам је један лијепи примјер поштена човјека, челичка родољуба, честита свештеника. Братство крчкога манастира прослављало је своја „господина“, а и себи је освјетљало образ. Од њега се могло то и очекивати, јер крчко братство је цвијет далматинског калуђерства. И они нијесу ни могли ни смјели пропустити тужну згоду без поуке млађим покољењима. И поука је красна. Како се љуби старјешина, како се уважава труд, како се поштују заслуге, како се одужује дуг заслужноме човјеку, лијепо су они показали својим примјером; а какав треба да је добар свештеник, искрен родољуб и карактеран човјек, то су показали лијепом овом еликом свог покојног „господина“.

Видио сам споменик, који ће означити гроб архимандрита *Јеротеја*, на калуђерском гробљу уз манастирску цркву. Лијеп је, дивно је састављен и красно је изведен. Али споменик, који му млађа браћа подигоше у књижици овој, љепши је, топлији је, величанственији је, дуготрајнији је.

Душа покојникова утјешиће ће бити, кости његове задовољније ће у раци почивати. Посјетиоци познији манастира Крке, тог „раја усред браћа“, с више разумијевања и с више саучешћа моћи ће изаћи на гроб архимандрита *Јеротеја*, да се помоле Богу за душу његову. Њему за душу, а живој браћи за здравље.

J. B

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

! НАЈНОВИЈЕ МУЗИКАЛИЈЕ !

Издањем издавачке књижарнице и штампарије А Пајевића у Новоме Саду сад су баш угледали света:

I.

СРПСКИ ЗВУЦИ

НАРОДНЕ ПЕСМЕ И ИГРЕ

ЗА КЛАВИР УДЕСИО

Проф. **Тихомир Остојић.**

ЦЕНА 80 НОВЧ.

II.

Још се довршава у штампи и на скоро ће изићи

ВЕСЕЛА ЈЕ СРБАДИЈА

ПАРАФРАЗА ЗА ГЛАСОВИР

од **Х. Доубека,**

која је свирана већ у народном позоришту прво и на вечерњој забави српског новосадског певачког друштва

ЦЕНА **80** НОВЧ.

Обе музикалије могу се наручити у ИЗДАВАЧКОЈ КЊИЖАРНИЦИ И ШТАМПАРИЈИ А. Пајевића у Н. Саду.

ОГЛАСИ.

Бр. Е. 402. К. 340. ех 1891.

142 **СТЕЧАЈ.** 2—3

Расписује се стечај на парохијско место II. разреда у *Станару*

Компетенти имају своје добро устројене и прописно биљеговане молбенице потписаној конзисторији најдаље до 30 новембра о. г. поднети.

Из конзисторијске седнице у *Новом Саду*, држане 21. октобра 1891.

Конзисторија епархије бачке.

Е. 1309. — 1. 245.

145 **СТЕЧАЈ** 1—3

Ради попуњења упражњеног *протопрезвитерског места у Панчеву*, са којим је и парохија панчевачка скопчана.

Конкуренти имају своје ваљано инструјране пролбе најдуже до 18. (30.) Децембра 1891. овој епарх. Конзисторији путем својих власти послати.

Из седнице епарх. Конзисторије у Вршцу 28. Октобра (9. Новембра) 1891. држане.

Епарх. Конзисторија Вршачка.

143 **СТЈЕЧАЈ.** 1—3

На основу Највише Одлуке од 5. јуна 1869. овијем се расписује *стјечај на мјесто професора за пастирско богословље, омилитику, литургику и за педагогику и методику у православном богословском заводу у Задру.*

С овијем мјестом скопчана је годишња плата од 1000 фор. и 250 фор. у име прибавке службовања, и послије свако пет година службе 200 фор. повишице, а послије тридесет година службе мировина у износу достигнуте плате.

Који желе добити ово мјесто, имају да докажу, да су, послије положеногa испита зрелости у једној великој гимназији, свршили богословске науке у једном потпуно уређеном православном богословском заводу, да су аустријски поданици и да су непрекорног моралног и политичког владања.

Молитељи имају се подврћи писменом стјечајном испиту и усменом пробном предавању. Од полагања стјечајног испита и пробнога предавања могу бити ослобођени само они, који су своје научне способности засвједочили као учитељи или списатељи по богословским наукама.

Молбенице, поткријепљене нужним исправама, имају се поднијети *православном Епископу далматинском у Задру* кроз шест недјеља послије прве објаве стјечаја у овоме листу.

У *Задру*, 22. новембра 1891.

Управа православног богословског завода

Бр. 1414. и 1441. ех 1891
Е. К. 472.

144 **СТЕЧАЈ.** 1—3

На ново устројено мјесто самосталнога српско-православнога катихете за нижу и вишу пучку дјечачку, па шегртску школу; онда за нижу дјевојачку школу и њезину опеготовницу, у Глини, овијем се расписује стечај.

Темељна плаћа је за то мјесто 400 фор. на годину и у име станарине годишње 100 фор. с правом на суставне петогодишње доплатке; осим тога у име више пучке и шегртске школе стална, у мировину неурачунљива, награда од 200 фор. на годину.

Компетенти имају своје инструиране молбенице овој Власти поднијети најдаље до посљедњег децембра ове године.

Из сједнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком 7. (19.) новембра 1891.

Епархијска Конзисторија Горњо Карловачка

„Српски Сион“ излази сваке недеље и великом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За *стране земље* на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се *издавачкој књижарници и штампарији А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи уреднику Сави Петровићу* у *Новом Саду*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА И ШТАМПАРИЈА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ.

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 48. У НОВОМ САДУ 2. ДЕЦЕМБРА 1891. **Год. I.**

Службени део.

Превишња потврда.

Његово цес. и апостолско кр. Величанство благоизволело је Превишњом Одлуком Својом, даном у Бечу 29. новембра 1891., српским православним епископским синодом у Карловцима обављени избор протосинђела Никанора Поповића за српског православног епископа темишварскога најмилостивије одобрити односно потврдити.

Неслужбени део.

СТИХИРЕ ПРИ ОСВЕЋЕЊУ БОГОЈАВЉЕНСКЕ ВОДИЦЕ.

I.

Глас Господњи на водама виче,
Говорећи: приступите амо
И примите свиколици духа
Премудрости разума и страха
Божијега Спаситеља Христа,
Који — ето — јавио се сада!

II.

Данас водâ свети се јестаство
И Јордан се раздељује, враћа
У жубору токове и струје,
Гледајући Господара свега,
Где њиховим валима се крсти.

III.

Ка' човек си пришао на реку,
Христе Царе, паштећи се, Благи,
Служитељско и људско крштење
Да од руку Претече за наша
Преступљења и грехове приниш,
Љубитељу човечанског рода!

Слава и нине.

К' речи, гласу Онога си, који
У пустињи вапије и учи:
Приправљајте пут Господњи!...
к Њему —

Ка Јовану — дошао си био,
Облик слуге узевши на Себе,
О, Господе, просећи крштења.
Ма да немаш, не познајеш греха!
Када су Те видели таласи,
Од Тебе се убојаше, тад је
И Претеча дрхтао, те кликну,
Зборећи ти: како ће светиљник
Праву светлост моћи да осветли,
Како слуга да положи своју
На оштега Господара руку?!
И менека и воде освети
Христе Спасе! Ти узимаш грехе
Васцелога човештва и света!

Ив. М. Поповић,
учитељ.

ЕПАРХИЈСКИ ПРОПОВЕДНИЦИ.

Покрећемо мисао и питање, за нас ново. Ако се коме и не свиди, заслужује, да ју надлежни не оставе без своје љубави и студије. Пустићемо тој мисли лет на груди нашег високопреосвештеног Епископата, да му буде што ближе срцу очинскоме; упутићемо је на колена нашег црквено-народног сабора, да му окуша љубав према вери и српскоме православљу.

Мисао је та: *установа епархијских проповедника;* питање је: је ли потребна таква институција?

По нашем суђењу та је мисао не само сувремена, него и пресна, а потреба установе епархијских проповедника неопходна, корист несумњива.

Ко хоће да се увери, да је тако, пре свега мора бити убеђен, да је проповедништво у опште потребно и неопходно, дакле и корисно.

Наука свака крчи себи пута данас штампом и књигом. То су њени проповедници. Штампа јој пијонир књиге њени мисијонари. На крај крајева и наука, чим хоће да сиђе у ниже слојеве и освоји што већи део друштва, и она позива у помоћ — живу реч.

А идеја, идеја ни једна није још освојила себи свет само штампом и књигом, а без живе речи. Јер идеји није довољно да ју схвати ум него она тежи, она мора да прожма душу, да запали срце. И док год буде тако и док год буде „малих“ и „нишчих“, жива ће реч имати своју несумњиву редност, она ће бити пијонир и мисијонар идеја и наука, које треба да озаре и те „мале“, за које треба да се усхићују душе, да пламте срца народа.

Таква наука са својим божанским идејама јест par excellence Христова наука, хришћанство. И треба запамтити и увек имати на уму, да Христос није ни јоте записао. Он је само говорио.

Жива реч Његова крчила је пута идејама божанским; *проповед* Његова сејала је науку Јеванђелску. Јер те идеје и та наука имале су препородити свет, спасти човештво цело а не бити привилегија и благо једне касте; јер су те идеје и наука *не само проповедавале ум,* него и облагороћавале душу, препорађале срце човештва целог.

За то је била жива реч, за то ће и бити проповедништво у целовању хришћанства увек од еминентног значаја, од лучне важности, неопходне потребе, несумњиве користи.

С тих разлога је проповедништво и за нашу цркву од такве цене и вредности. О томе дакле и не може бити дискусије.

Али може бити питања: да ли у нашој овостраној цркви (а дало би се питати и за оностране) и кад би сваки свештеник на својој позицији вршио, према својим силама дужност проповедања, да ли не би требало то проповедништво организовати студијом неких специјалних прилика и потреба наше цркве и народа? То питање не само да се може, него га треба поставити. Оно је пресно. Тим више јер не стоји ни горња претпоставка, да сваки свештеник врши данас и да је вршио до данас дужност проповедања према својим силама; а и за то, што ни тих „сила“ свагде нема, да се дужност проповедања вршити може пуне са успехом, шта више без — рђавих последица.

Наредбе наших конзисторија, којима се вршење дужности проповедања подручном свештенству „у памет призивало“, нису никад покретале наше проповедништво у напред. Већином су остајале у цир куларним протоколима, као једини, — једини, велимо — доказ, да су се наше конзисторије кад и кад сећале да је свештенство дужно и проповедати. И — ништа више. За то те наредбе и нису резултирале успехом. Јер који је наиме свештеник опоменут, укорен ил' иначе кажњен ради неизвршивања проповедничке дужности? А који је похваљен, одликован, унапређен ради извршивања? Којем се свештенику то извршивање убројало у мерита у опште или бар при потражи вању бољих парохија, протопресвитерата и т. д.?

Најновијом наредбом пречасне архи дијецезалне конзисторије од 22. октобра о. г упућено је опет архидијецезално свештенство „на прилежније и охотније вршење проповедничке дужности“. Ми смо се тој наредби обрадовали. Не за то што је она у опште изишла, него за то, што имамо разлога надати се и вероваги, да ће се Његова Светост побринути да се та наредба не сакрије у циркуларни протокол, него да ју подручно свештенство непрестано има на уму и на срцу.

Но и кад би и по свима дијецезама тако било, и опет је потребна установа епархијских проповедника.

Претпоставићемо и ту сретну могућност, да ће баш сваки свештеник вршити дужност проповедања. Дало би се питати: али како? Узмимо „прилежно и охотно“ Али не треба губити из вида, да ће и та прилежност на и охотност остајати већином без мањег или већег успеха.

Проповедање је вештина. За вештину није свако рођен. Ни за проповедништво. За то многи и крај воље и крај труда, не постизава својом проповеђу успеха На даље, материјал проповедништва је огроман многостручан и разноврстан, а у свакој врсти једнако важан, а особито према приликама, у којима се паства налази. Али један свештеник може бити врло вешт, пријатан и успешан у историјском, други у литургичком, трећи у догматичком ал' незгодан у полемичком или моралистичком материјалу.

Проповедање дакле једног свештеника може да резултира и једностраним само, делимичним успехом.

Пођимо и даље. У некој се парохији појави јерес или раскол, индиферентизам религијозни, па и сам атеизам. Дотични свештеник проповеда, али не постизава успех и циљ. Сеје семе, ал' једно пада крај пута, друго пада на камен, треће у трње. . . . Паства има уши, ал не чује. Ударила странпутицом, потегла у пропаст. Свештеника пуца срце, ал' не може својом речи да то спречи. Проповеда, а паства избегава и прилику да чује његову реч. Не долази ни у цркву. Свештеник ју тражи изван цркве, па опет не помаже. Постао је већ сасвим „обичан“, паства се већ и навикла слушати а непослушати. И ту је онда опасност, религијозно морална разваљина. На где је помоћ?

Хајд'мо и даље. Бива, а то не смемо заборавити, да свештеник дође у процеп са паством. Прилике створе јаз између свештеника и народа. Они се разиђу.

Нема вере, љубави, одапости у пастве према свештенику. Свештеник проповеда, ал' успеха није у таквим односима и приликама. Али и не проповеда; а паства треба поуке и савета. Опасност је, да ће без овога поћи у вртлог разних порока, потрешака па и зала. Где је ту онда помоћ?

Пођимо и даље. Посмотримо људе онакве какви су са свима њиховим мањама, укусима жељама и расположењем. Уочићемо и ову манију: *свет жуди промене, новости.* Радује се више и сунцу које излази него оном које залази. Цео га је дан гледао, па на заходу га већ заборавља, издовољно га се. После поћне *паузе*, после поћне *промене* већ му се радује на освитку. То радовање лежи у природи човековој — *човек се издовољава.* Кад се издовољи сунца за пеколико сахати, а баш га воли, и баш га треба, и баш га је на уранку радосно поздравио, — а да се не издовољи једног проповедника!

Јест, човек се издовољи. С том цртом

*

његовог духовног бића морамо рачунати као са важном цифром у дневнику и главној књизи нашег рачуна о деловању и успеху проповедништва.

Студијом и праксом уверили смо се, да та црта човекове природе спречава и онемогућава код многих успех и најбољег проповедника. Јер постаје слушаоцима, једним те истим, сувише познат, тривијалан, обичан, неинтересантан, кад га се слушаоци издовоље.

А како то издовољавање наступи код проповедника, који не распоређује проповеднички материјал и не погађа време и прилике *кад*, и начин *како* га треба изнети пред слушаоце! На замислите још проповедника по шаблону, коме се не проповеда „од избитка срца“ . . , којега правила омилитике стежу као џанџ. којем душа не полеће, срце не гори а ум . . . Хајде, даље да не говоримо.

И опет онда неуспех, и опет зла последица. И опет равнодушност и апатија, празна црква, незадовољан проповедник. А шта то све значи, врло добро зна онај, који о томе мисли и рачуна води. . .

Не ћемо даље да набрајамо разлоге, који су нас покренули на мисао о установи епархијских проповедника. И ови набројани утврђују нас у уверењу, да је та установа потребна целисходна, сасвим сувр мена, ако не и задоцњена, свакако пречна.

А како да се оствари? На који начин и каквим средствима? То је истина питање, код којег ми Срби по некад застајемо.

Ево да одговоримо на то питање.

За сваку дијецезу односно епархију да се установи једно. ако средства дозволе, и више места епархијских проповедника. Ови би били дворски калуђери, неожењен и мирски свештеници, а кад ових не би било, и ожењени, за службу проповедника спремани.

Епархијски проповедници да буду дотирани из средстава непрекосновеног, клирикалног, манастирског и јерархијског фонда, док не би епархијски фондови, које треба у свима дијецезама основати, могли притицати у ту циљ и својим средствима.

Дотација би та морала бити таква, да дотичног ослобађа сваке обичне бриге за материјални опстанак његов, евентуално и породице му.

Дужност епархијских проповедника била би једино и искључиво проповедање и у опште пастирска. Ту дужност имали би ти проповедници вршити по целој епархији, а према упутству и одредби епископа дијецезана и епархијске конзисторије где год. кад год и док год би то потреба захтевала и религијозно верска и нарав ствена циљ.

Док се та места не би попунила горе означеним кандидатима, да се попуне из парохијског свештенства а и придворног монаштва особама, које би епископ дијецезан са подручном конзисторијом пронашао за ту службу и мисију способнима и сходнима, ма на извесно време, и пр. на једну годину или више. Свештеници би у томе случају задржали своју парохију као пароси, али би дужни били узети себи јачног помоћника.

Да се пак прибаве потребни за епархијске проповеднике спремљени кандидати, имале би се стипендије, које до сад постоје за образовање професора на богословији, умножити, а дотичне питомце валало би слати на разне теолошке факултете, где ће имати прилике, а особиту дужност, слушати славне стране проповеднике.

Епархијски проповедници имали би бити одликовани одличијама, како би се и тиме послужило успеху њиховог великог задатка

Стипендијама школовани епархијски проповедници имали би се искључити од права потраживати парохије и протопресвитерате бар пре 12 година проповедничке службе, а калуђери пре постигнућа епископског достојанства. Наше је уверење, да је установа епархијских проповедника изведива. Она ће бити корисна, као што је и потребна. Многа ће добра учинити. Ми ћемо се у своје време дичити том установом. Само покажимо, да је можемо остварити. И остариће се, ако св. Синод пригрли ту мисао, а Сабор јој вотира повчана средства.

Јован Јеремић,
парох бачиначки.

БОЛЕСНА ВЕРА.

(Наставак.)

* * *

Навели смо све три радње, приметили смо на сваку, што смо приметити имали; преостаје сада, да и сами наведемо и искажемо, где ми налазимо узрок „болести вере“ и да своје мњење разлозима поткрепимо, односно наведене узроке доказима утврдимо.

Већ из наших примедаба, учињених на предизложене три радње, поштовани читаоци овог цењеног листа могли су од прилике дознати, па свакако и знају, где и у чему ми узрок „болести вере“ видимо и налазимо Приступамо дакле наводу и побрајању узрока и то почињући од првих па до последњих, од најјачих и јачих па до слабих и најслабијих

По нашем мњењу вера је код „народа“ оболела т. ј попустила и ослабила:

I. Због тога, што доиста „оскудјева њиви угодан сијач“ што је код самих служитеља и чувара вере — вера клонула и оронула

„Слушајте учитеље своје и покоравајте им се, јер се они старају за душе ваше, као који ће дати одговор да то с радошћу чине, а не уздишући.“ (Јевр. 13. 17.) „Пастири, чујте ријеч Господњу; овако вели Господ: ево ме на те пастире, и искаћу стадо своје из њиховијех руку.“ (Језек. 34., 9—10.)

Како је — по приведеним местима свијема — свештеник дужан старати се за душе верних и како ће Господ из његових руку искати стадо своје: то се по себи разуме, да је свештеник у првом реду позван, да „пасе стадо Божије“ (I. Петр. 5., 2) да верне учи и упућује, како ће до душевног спасења доћи, и не само то, него и да отклања све оно, што би спасу душа верних штетно и противно бити могло; јер буде ли у томе какве кривице залута ли која овца, погине ли „безбожник или праведник“, крив је једино свештеник, јер „Сине човечији, поставих те стражарем дому Израиљеву, да слушаш ријечи из мојих уста и опомињеш их од мене Кад речем безбожнику: погинућеш а ти га не опоменеш и не проговориш му да би одвратио безбожника од безбожнога пута његова, да би га сачувао у животу, онај ће безбожник погинути са својега безакоња; али ћу крв његову искати из твојих руку. Ако ли се праведник одврати од правде своје и стане чинити безакоње, и ја му подметнем на што ће се спотаћи, те погине, а ти га не опомену, он ће погинути са свога гријеха и не ће се помењути праведна дјела његова, што је чинио, али ћу крв његову искати из твоје руке.“ (Језек. 3., 17—18. и 20.)

Као што видимо, свештеник је баш и онда — кад није непосредно узрок „безакоњу безбожника и гријеху праведника“, кад дакле није на својој њиви посијао кукољ — ипак одговоран за смрт безбожника и погибао праведника, крив је, ако и што му је њива обрасла кукољем, а то због тога, што није учинио све што може, и што је чинити био дужан да спасе безбожника, да одврати праведника од греха, што није својски и марљиво требио и плевио кукољ. Није доста да свештеник само „добро сјеме“ сије, он мора још и „кукољ“ да плеви: није доста вернима само показати пут спасења, него их ваља од пута, који води к пропасти, одвраћати. Учини ли свештеник од своје стране све, само да спасе душе верних, буде ли он сваки дан од зоре до вечера радио и делао на њиви чупао и требио кукољ: одвраћао од зла, пред очи стављао опасност — он је тиме већ „спасао душу своју“, било да му је труд узалудан остао, било да му је рад плодом уродио: „А кад ти опомењеш безбожника, а он се не врати од безбожности своје и са злога пута својега, он ће погинути с безакоња својега, а ти ћеш сачувати душу своју. Ако ли ти опомењеш праведника, да не греши праведник и он престане грешити, он ће живети, јер је примио опомену и ти ћеш сачувати душу своју.“ (Језек. 3., 19. и 21.)

(Наставиће се.)

ПРЕДЛОГ ЗА УРЕДБУ

о устројству православне српске народно-црквене автономије у области карловачке православне српске митрополије.

(Наставак.)

В. О уређењу православног српског парохијалног свештенства.

а) О пароху и парохији.

§. 240. Парох је таково свештено лице, које је ради вршења душепопечења у опсегу једне парохије, законитим путем и начином стално постављено и од надлежног му епископа на то синђелијом овлашћено.

§. 241. Парохија је скуп верних православног вероисповедања, који су у опсегу једне црквене општине и при једној цркви, а у духовном подручју једнога пароха.

§. 242. Свака општина, која најмање 600 православних душа броји и има парохијалну цркву и сесију, има сачињавати опсег једне парохије и издржавати засебног пароха.

Исто тако имају и оне општине, које мање од 600 душа броје, али су своје парохе до сада из црквених или других којих извесних извора и прихода издржавале, и у напредак своје парохе издржавати.

§. 243. Места испод 600 душа имају се по правилу адфилирати оближњим парохијама.

Ако така места испод 600 душа желе засебну парохију сачињавати, морају пре свега исказати, да могу пароха издржавати и правовазно обвезати се, да ће пароху дати баремнајмању уредбом о дотацији парохијалног свештенства установљену дотацију.

§. 244. У колико би се у појединим местима испод 600 душа показала потреба, да се парохија обдржи, и становништво и општина не би никако могли минимум дотације подмирити, има им се својим путем испословати од српског народно-црквеног сабора потребна на то помоћ.

§. 245. Ако једна парохија више места обухвата, определиће епархијска конзисторија место седишта парохова по саслушању црквене скупштине.

§. 246. Код једне парохијалне цркве има бити само једна парохија.

Где у једној црквеној општини има више парохијалних цркви, може код сваке бити парохија, ако је општина у стању по уредби о дотацији парохијалног свештенства толико пароха издржавати, колико је у њој парохијалних цркви; иначе се своде на филијалне цркве.

Ради адфилирања једне цркве парохијалне другој цркви, чини предлог дотична општинска конзисторији, која споразумно с епархијским административним одбором решава. Против неповољног решења ове остаје општини отворен пут призива на народ. црк. митрополитски савет.

§. 247. У општинама, где је више парохија, има епархијска конзисторија по преслушању црквене општине, парохије са обзиром на породице, које су којој цркви од старине припадале, на које и на даље при истој остати жеље, у колико је могуће подједнако и по крајевима дотичне цркве поделити.

б.) О парохијским помоћницима и Ђаконима.

§. 248. Оним парохама, који се налазе на већим и пространијим парохијама, те по томе њиову у стању сами душепопечитељске дужности тачно извршивати, придодаје се потребан број помоћника.

За основ размера, колико таквих помоћника у једној парохији сходно при једној парохијској цркви може бити, служиће:

I. Број православних душа и то тако, да:

а.) у архидијецези карловачкој и у дијецезама бачкој, будимској, вршачкој и темишварској онде, где је преко 2000—3000 душа може, а где је 3000—4000 душа има се придодати један помоћник, где је 4000—5000 душа може, а где је 5000 до 6000 душа има се придодати два; где је 6000—7000 душа може, а где је 7000 до 8000 душа има се придодати три; где је 8000 - 9000 може, а где је 9000—10.000 душа има се придодати четири и т. д.

б.) у дијецезама горњо-карловачкој и пакрачкој пак тако, да где има преко 2000—4000 душа, има се придодати један помоћник, где има 4000 до 6000 душа два, где има 6000—8000 душа три и т. д.

II. Особите пределне и местне околности појединих парохија и без обзира на број душа.

III. Поред сваког пароха, који је окружни протопрезвитер и који је сам на парохији без парохијских помоћника, има се поставити лични помоћник, који ће га испомагати у душепопечитељским дужностима и писареским пословима протопрезвитерског звања.

Где поред протопрезвитера-пароха, има парохијских помоћника, то ће писарничке послове протопрезвитерског звања вршити они по упутству протопрезвитера.

По томе се број пароха и помоћника опредељује као што је назначено у додатку под б.)

§. 249. Конзисторија може на предлог општине у границама ове уредбе, број пароха и помоћника смањити или повисити.

§. 250. Старим и немоћним парохама, који су сами на парохији, има се поставити лични помоћник, који ће вршити парохијалне дужности под одговорношћу пароха, коме је пристављен.

§. 251. Ђакона може имати свака општина,

која га је вољна и кадра о сопственом трошку издржавати и уредбом о дотацији парохијалног свештенства одређену дотацију издавати.

§. 252. Ако који од пароха не може својом парохијом под својом личном одговорношћу управљати, или ако је место пароха упражњено, има се управа парохије поверити парохијском помоћнику као администратору парохије, који ће парохијом привремено под сопственом одговорношћу управљати дотле, док се о парохији стално промотрење не учини.

§ 253. За службу неспособне парохе, ако им се ма из ког узрока не могу приставити лични помоћници или администратори, има конзисторија ставити у стање мира.

Исто тако имају се умировити за службу неспособни помоћници и ђакони.

§. 254. Пароси (овамо рачунајући и протопрезвитере), парохијски администратори, помоћници и ђакони, сачињавају парохијално свештенство.

в.) О парохијалном звању.

§. 255. Колико је у месту парохија, толико има бити и парохијских звања.

По томе ће свака парохија, односно парохијска црква имати своје засебне матрикуле и свој засебни званични печат.

Руковођење парохијског звања припада пароху, који као предстојник парохије и звања свештенство местно овој парохији припадајуће, заступа у ваљским односајима и одговара за тачан рад у звању.

У обављању горњих званичних послова, дужне су пароха придодати му помоћници помагати и поверене им званичне послове тачно и савесно извршивати.

Поближи службени односај између пароха и помоћника одредиће архијерејски синод.

г.) О начину пост ваља пароха, парохијских администратора, помоћника и ђакона.

§. 256. Места парохијалног свештенства бивају упражњена:

а.) смрћу,

б.) оставком на звање,

в.) умировљењем,

г.) премештењем,

д.) губитком звања.

§. 257. Упражњена места пароха имају се попунити најдаље за три месеца; међутим стара се епархијска конзисторија, да до тога попуњења душепопечење уштрба не трпи.

Места пак она, у којима су по смрти пароха остале удовице или малолетна несхабдевена деца њихова, попуњавају се за годину дана.

§. 258. На упражњене парохије испеује стечај епархијска конзисторија у митрополијском службеном и другим јавним листовима, а по својој епархији још и циркуларно.

§. 259. Конкурирати могу из целе српске митрополије сви православни свештеници, који се искажу, да су овом уредбом прописани стечајни испит положили, у колико нису од истог ослобођени.

Осим тога има сваки конкуренат својој молби приложити сведочанство о свршеним предходним и богословским наукама и моралном владању од своје надлежне епархијске конзисторије.

§. 260. Епархијска конзисторија по истеку прописаног рока, у првој редовној седници својој испитује молбеније стицатеља и од оних, који сва прописана својства имају, бира тројицу, који су најболе квалификовани и предлаже их путем надлежног окружног протопрезвитера црквеној општини на избор.

Првенство при кандидацији имају при једнакој квалификацији стицатељи оне епархије, у којој се парохија попуњава.

Ако би од стицатеља само један имао прописана својства, то се стечај има поновити; па у случају, да и по други пут не буде више о способљених кандидата, до ли један, то ће се исти општини предложити зарад избора, а у колико га општина не би хтела за сталног изабрати, то ће конзисторија за годину дана поставити администратора.

§. 261. Општина односно црквена скупштина, предузима избор у седници на ту цељ законито сазваној тајним гласањем од предложених јој кандидата у присутности свога окружног протопрезвитера, а по околностима и другог којег на ту сврху изасланог члана конзисторијалног.

Који кандидат добије надполовичну већину гласова, тај се сматра за изабраног и избор се подноси епархијској конзисторији на потврду.

У случају томе, да ни један од предложених кандидата не добије надполовичну већину при првом гласању, понавља се у истој седници гласање, пак ако и том приликом ни један од кандидата не добије надполовичну већину гласова, конзисторија ће једног од кандидата именовати за пароха.

§ 262. О целом течају води се записник, који у себи садржавати има:

а.) дан и време одржане седнице,

б.) попис присутних и у бирању учествујућих скупштинара и одборника,

в.) имена предложених лица на избор;

г.) течај и резултат гласања.

Записник тај има се одмах у истој седници сачинити, прочитати, од црквеног одбора и присутног конзисторијалног изасланика потписати, који ће конзисторијални изасланик са собом понети и епархијској конзисторији са извештајем својим неодложно поднети.

§. 263. Рекламације противу течаја избора, као и изабраног лица, подносе се епархијској конзисторији у року од 15 дана, рачунајући од дана избора.

По истеку тога рока неће се у обзир узети никакве пријаве.

§. 264. Епархијска конзисторија у првој редовној седници својој узима изборни чин у расправу, па пронађе ли, да је избор редовно текао и да рекламација уложена није, или да јој места нема, то потврђује за изабранога онога, који је надполовичну већину гласова добио, иначе поступа по §. 261.

Уверили се пак конзисторија из записника или другим којим начином, о неправилности избора или злоупотреби при избору од стране појединих кандидата, рукујући одбора, па и самих бирачи учињених, то ће исти избор уништити и други наредити, којом приликом може ове кандидате, који су при избору какве зло употребе чинили, потпуно искључити па и дисциплинарној истрази и казни подврћи.

§. 265 Администраторе парохија и помоћнике поставља епархијска конзисторија у првом реду од постојећих парох. помоћника, а парохијске помоћнике од расположивих личних помоћника, ђакона и свршених богослова.

§. 266. Ђакони постављају се из свршених богослова на исти начин као и пароси

д.) О стечајном испиту за пароха и протопрезвитера.

§. 267 Парох може бити само онај, који је стечајни испит пред надлежном комисијом положио.

§. 268. Ради полагања стечајног испита за пароха постоји за сву митрополију у Карловцима испитно повереништво, које ће поставити архијерејски синод.

§. 269. На стечајни испит за пароха приступају се само они свештеници, који су као парох. администратори и помоћници најмање годину дана душепопечитељске дужности одправљали, или који су као свештеници-вероучитељи на задовољство предпостављене им власти службовали, и могу сведочбе својих предпостављених власти о успешном деловању показати.

§. 270. Молбеније зарад приступања на стечајни испит за пароха, подносе се председнику испитног повереништва са сведочбама оригиналним о свршеним предходним и богословским наукама, о деловању у душепопечитељским дужностима и о религијозно-моралном владању.

§. 271. Стечајни испит за пароха полаже се усмено и писмено.

Усмени испит састоји се из ових предмета: Пасторалке, литургике, катихетике, правила и обреда црквених, проповедања, црквеног права и познавања на парохијско звање односећих се уредаба и наредаба

Писмени испит састоји се из састављања проповеди, званичних извештаја и уредовних исправа, из тачног вођења матрикуларних и других прописаних записника.

Писмене задаће израђују се у присуству и под строгим надзором једнога члана испитног повереништва који има бодро пазити. да се који кандидат не послужи недозвољеним средствима.

§. 272. При стечајном за пароха испиту има се поглавито исказати, да приступљени кандидати знају, не само теоретично, него више практично све оно, што им је за вођење и одправљање парох. званија нужно и потребно

§. 273. Усмени стечајни испити су јавни.

§. 274. По довршеном испиту издају се дотичним кандидатима сведочбе о успеху положеног испита.

§. 275. Који стечајни испит једном положи, не мора се више истом подвргавати, већ ако то од своје добре воље учинити жели ради полученја боље оцене

§. 276 Ради полагања протопрезвитерских стечајних испита постоји у свакој дијецези једна испитна комисија

У ову бира конзисторија, епархијски административни и епархијски-школски одбор засебице по два члана из своје средине за време свога трајања.

Председник је протопрезвитерске испитне комисије: епископ-дијецезан, односно његов местозаступник.

При сваком испиту морају бити осим председника још три члана испитне комисије, из сваког одсека по један.

Протопрезвитерском стечајном испиту приступају се само пароси из дотичне епархије.

§. 277. Предмети протопрезвитерског стечајног испита следећи су: уредбе Архијерејског Синода и српско народно црквених Сабора, нормативне наредбе саборског одбора, народно-црквеног митрополитског и школског Савета, нормативне наредбе епархијских скупштина и епархијских власти дотичне дијецезе, земаљски закони, који се односе на цркву и школу у опсегу српске митрополије. наредбе највиших државних власти, које се тичу цркве и школе у опсегу српске митрополије, и напослетку административна пракса.

Протопрезвитерски стечајни испит расписаће епископ-дијецезан односно његов местозаступник по потреби.

§ 278. Молбеније зарад приступања на стечајни испит подносе се дотичноме епископу, односно његовом местозаступнику са оригиналним сведочбама о свршеним предходним и богословским наукама, о деловању у душепопечитељским дужностима, о положеном стечајном испиту за пароха и о религијозно-моралном владању.

§. 279. Протопрезвитерски стечајни испити су јавни

§. 280. По довршеном испиту издају се сведочбе о успеху положеног испита.

§ 281. Који једном положи протопрезвитерски стечајни испит, не мора га на ново полагати.

ДОДАТАК.

О уређењу манастира.

Глава I.

О сабору манастирског братства.

§ 282. Сабор манастирског братства састоји се из манастирског настојатеља или његовог местозаступника као председника и чланова манастирског свештенства (јеромонаха и јеромонаха) као чланова сабора

Игуменију свога бира сабор из или ван средине своје, но свагда из чланова манастирске куће на три године дана.

Сваки члан сабора манастирског братства учествује при решавању предмета, који му по овој уредби у делокруг спадају, одлучујућим гласом.

§ 284. Председник одређује дневни ред руководи расправу и пази, да се расправа у реду и миру води.

§. 285 Делокруг сабора манастирског братства — осим оног, који му по одређењима монашких правила у чисто духовним и дисциплинарним црквеним стварима припада, јесте следећи:

1) Сабор бира на основу предлога епархијске конзисторије манастирског игумана настојатеља и подноси избор епарх. конзисторији на потврду.

2) он бира манастирског намесника између својих чланова на једну годину дана.

3.) он одређује оног јеромонаха. који ће у манастирској парохији обављати душепопечитељске дужности.

4.) он контролира управу манастира, у свим економским пословима, и одређује, што је нужно ради унапређења господарства по смислу уредбе о управи и надзору народ. црк. добара (Део III).

5.) он установљује годишњи прорачун прихода и расхода манастира и односно манастирских добара, и то свагда у месецу октобру, и подноси га преко надлежног епарх. одбора саборском одбору као главној управи нар. црк. добара на одобрење.

6.) он закључује закупне уговоре и подноси их надлежним предпостављеним народно црквеним властима на одобрење у смислу ове уредбе.

7.) он испитује о манастирском намеснику састављене годишње рачуне о манастирским приходима и расходима и то свагда у месецу марту и подноси их, потписане од свих чланова сабора, епарх. одбору на преглед

8.) он чини предлоге у погледу отуђења, оптерећења или конвертирања манастирских добара преко надлежног епарх. административног одбора саборском одбору, као главној управи срп. нар. црк. добара.

9.) он поставља стручно господарско особље по одобрењу саборског одбора.

10) он води бригу о вероисповедној српској народној школи у подручју манастира, бира учитеља и подноси избор епархијском школском одбору на потврду, и у опште врши послове месног школског одбора

§. 286. О седницама саборским води се записник, који потписује председник, перовођа, и сви чланови сабора.

Изводе из записника потписује председник и перовођа.

Глава II.

О управи манастирској.

А. О манастирском настојатељу.

§. 287. На челу манастирске управе стоји манастирски настојатељ (архимандрит, игуман) односно његов место-заступник

§. 288. Делокруг настојатеља манастирског као управитеља манастирских добара, одређен је уредбом о управи и надзору народно црквених добара. (Део III)

Б. О манастирском економату.

§. 289. Манастирски економат сачињава манастирски намесник као начелник економата са манастирским економским особљем.

§ 290 Делокруг економата манастирског одређује се у делу III ове уредбе.

§ 291. Чланови управе манастирске одговорни су за све поверене им послове у смислу дисциплинарних правила.

ОДСЕК IV.

Пособне одредбе.

§. 292. Пословни је језик код свих српских православних народно-црквених орг ана српски са ћирилицом.

§. 293. Свака српска православна народно-црквена власт има свој званични печат и то:

1.) народно-црквене митрополијске власти печат са грбом митрополије и одговарајућим натписом.

2) народно-црквене епархијске власти печат са грбом односне епископије и одговарајућим натписом.

3.) црквене општине и њихови органи са натписом: „печат православне српске црквене општине“ (име) и односно „печат православне парохије црквене св.“ (име у средини са ликом светитеља).

4) манастири са натписом: „печат срп. прав. манастира“ (име) и у средини са ликом светитеља, „којему је црква манастирска посвећена.

§. 294. Уредба о народно-црквеном уставу српске православне митрополије карловачке може се на српском православном народно-црквеном сабору само приволом две трећине свих саборских чланова изменити.

§. 295. Све досадање уредбе и наредбе, које се овој уредби противе, стављају се ван крепости.

ДЕО II.

О православним српским школама.

ОДСЕК I.

О вероисповедним српским народним основним и вишим дечјачким и о учитељским школама.

Глава I

Опште установе.

§. 296. Задатак народне школе је, да децу религиозно и морално васпитава; да им душевне и телесне снаге развија, и да их учи основним знањима и вештинама, што су сваком човеку у животу потребне.

§. 297. Наставни је језик у свима српским народним школама српски, а писменица ћирилица.

§. 298. Све српске народне вероисповедне школе уживају право јавности.

Глава II.

Права и дужности црквених општина у погледу школе.

§. 299. Свака православна српска црквена општина дужна је сама и у сваком свом месту (филијалу), чим у њему има 30 за школу способне деце, да подигне школу и држи учитеља.

§ 300. Места, која немају довољан број за школу способне деце, имају се придружити најближем таком месту, ако оно није даље од 5 километара, па за оба устројити заједничку школу. Ако су така места раздаље од 5 километара једно од другога, има се за њих држати заједнички учитељ, ком дотична места дају подвоз, а у сваком од њих има се наместити школа, која ће се устројити као полудневна.

Овакве полудневне школе имају се поставити и за салаше и места где су куће расејане.

За све друге случајеве издаће наредбу православни српски народно-црквени Школски Савет.

§ 301. За све у §. 300 наведене школе има се осим учитеља узети способно женско лице, које ће уз сразмерну награду учити женску децу у прописаном ручном раду.

§ 302. Један учитељ обучава највише 80 деце. Пређе ли број 80, дужна је црквена општина узети учитељицу; пређе ли број школске деце 160, дужна је црквена општина узети и другог учитеља и по томе размеру умножавати и даље број учитеља и учитељица у толико исто одељитих соба.

Учитељи уче старије, а учитељице млађе разреде.

У повторној школи уче се мушка и женска деца одељено.

§. 303. Учитељска је плата најмање 400 фор а вр., урачунавши овамо и годишњи просечни приход од пољске земље, коју учитељ ужива. Уз то припада сваком учитељу стан најмање са две собе, кујном, успремом за смок, подрумом, шупом и шталом и зимњи огрев.

За наставу у повторној школи примају учитељи по 10% на своју редовну учитељску плату.

Где нема учитељскога стана, припада учитељу станарина од 100 ф а вр.

Плата је учитељице најмања 360 ф а вр. а остало јој све припада као и учитељу.

Сеоским учитељима припада и врт од најмање по јанца земље.

§. 304. Плате учитељске и дохотци већи од ових не могу се смањити, а у колико су мањи, имају се допунити.

§. 305. Редовним учитељима и учитељицама припада после сваких пет година непрекидне службе у једном месту додатак на плату од 10% и то само у три пута, па после остаје на том.

Учитељи, који до времена, кад ова уредба ступи у живот, буду навршили пет или више година службе у једној општини, имају права одмах на први квинквенал.

§. 306. Док народно-црквени сабор не донесе сам уредбу и не оснује фонд за мировину српских народних учитеља и учитељица, њихових удовица и сирочади, има се побринути, да учитељи из краљевина Хрватске и Славоније добију као и они из Угарске законите мировине из земаљских мировинских фондова.

§. 307. Плата учитељска иде од дана примљене службе. Плата у готовом новцу издаје се месечно у напред, а накнада за стан и огрев тромесечно у напред.

§. 308. Учитељима и учитељицама, кад их позивају ивван места на зборове овом уредбом прописане, припада бесплатан подвоз и дневница од 3 фор. за сваки дан на збору пробављени, урачунавајући овамо и дане путовања.

§. 309 Изабраног учитеља и учитељицу као и заменика и заменицу, дужна је црквена општина о свом трошку доселити или им дати сразмерну накнаду особних трошкова у новцу.

§. 310. Тешко оболелом учитељу или учитељици поставља епархијски школски одбор заменика и односно заменицу за годину дана на половину нетекућине учитељске односно учитељичине плате.

Ако учитељ односно учитељица за годину дана не оздрави, ставља се у закониту мировину, а кад оздрави, може се опет у службу вратити.

§. 311. У случају мобилизације ако учитељ оде у војску, добива и на даље половину своје плате.

§. 312. Свака општина мора имати за своје школе уредне зграде собе, намештаје, прописана учила и врт, и има наместиће и учила попуњавати, а зграде и врт у добром стању држати.

§. 313. Школске куће морају бити у здравој и мирној околини, школске собе суве, даскама патосане — што видније, уђешене за ветрење и довољно простране тако, да на свако де-

те дође 1 □ м. пространа и најмање 4 м висине.

Школе, које немају овољико простора, имају се одмах по овом пропису поправити. Ово важи и за ине собе, које се под најам узимају за школе.

§ 314. Свака црквена општина дужна је основати школску књижницу и набављање по предлогу учитељског збора, или где овога нема, по предлогу црквено општинског школског одбора, књиге и стручне листове, које служе за даље образовање учитеља и школске деце.

§. 315. Свака сеоска црквена општина дужна је набавити из своје благајне за сву школску децу потребне књиге, таблице, артију и другу учевну опрему, коју учитељски збор, односно учитељ или учитељица препоручи а одобрене су од народно-црквеног школског Савета, и да ово разда деци по потреби првих школских дана.

Сасвим сиромашној деци имају се ове ствари давати бесплатно, али само на послугу с обвезом, да их у своје време као општинску своју врате.

§. 316. За сваку школу има црквена општина издати уредно написану фасију (основно писмо) са изложеном дотацијом за школу и учитеља у три примерка, од којих ће један по одобрењу највише народно-црквене школске власти остати општини, а друга два код епархијско-школског одбора и код народно-црквеног Школског Савета.

§ 317. Општина не може једном систематизовану школу и дотацију укинути без одобрења народно црквеног школског Савета; у случају пак, да се школа укине, има општина учитељу дати отправнину у износу годишње му плате.

§. 318. Све трошкове око подизања и издржавања школа и учитеља, где ово већ не спада у дужност политичне општине или другог лица, ил. ако за овог нема основног фонда, или у колико овај не би могао испуњати, дужна је да подмирује православна српска црквена општина из својих прихода. Ако ови приходи не би били довољни за издржавање школе у смислу ове уредбе, имаће црквени одбор да пореже по потреби прирез на општинске чланове.

Овај прирез утврђује по одобрењу црквене скупштине местна политична власт.

§. 319. У општинама, где учитељи уживају плате и остале користи из касе или других извора политичких општина, уживаће то и од сад.

§ 320. Свака православна српска црквена општина има да оснује фонд за издржавање својих школа, и да тај свој вероисповедни фонд по могућству умножава и њиме рукује.

§. 321. У школски фонд утичу приходи осим од школских земаља, добара и капитала, још и редовни и ванредни прирез за школу и друге приноиоћи за исту, долазиле оне ма с које стране; даље сва завештања на школу, обвезни принесења од појединих лица или корпорација, остатци од плата редовних учитеља и учитељица, принесени од цркве с школског таса, од погреба и од школских барјака, све новчане казне, које се овом уредбом прописују у корист местне школске благајне, сви добровољни принесени о свето-савској или којој другој школској слави и свечаности, од забава приређених у корист школе, принесени или перципати уплављени у општини приликом већих куповања или продавања, прилози вепитни од деце, која се приватно уче, и прилози од 1 фор. од сваког, ко се у општину досели, и прилози од 1 фор. од сваке новодоведене младе и од сваког венчања у месту, — и ако још који извор за то постоји или се усганови.

§ 322. Општине, које издржавају школе из својих школских фондова, не могу трошити главно, а оне, које их издржавају прирезом, не могу наметати већег прореза од 10% на директни државни порез.

Само оне општине, које нису у стању са осталим својим приходима, на ни са школским прирезом подмирити трошак око школе, могу тражити од прихода намењених школском фонду.

Оним сиромашним општинама, које ни с овим не могу по прописима издржавати школу, даваће епархијска или главна школска управа приноиоћи из средстава, којима располаже док се за то не установи посебан фонд. Ове приноиоћи не могу крњити права општинског у самоуправи школској.

§ 323. Црквена општина бира учитеља и учитељицу у смислу ове уредбе, а учитељског заменика поставља на извесно време епархијски школски одбор.

§. 324. Чим се које учитељско место упразни, дужан је црквено-школски одбор то одмах званично јавити епархијском школском одбору, који ће путем српских новина расписати стечај са роком од најмање 4 недеље дана и у истоме тачно означити све приходе и дужности с управљењем учитељским местом скопчане.

Пошто рок стечају истече, доставиће епархијски школски одбор молбенице свих пријављача црквено-општинском школском одбору, који ће за тим те молбенице са својим образложеним предлогом црквеној скупштини ради избора поднети.

У том предлогу, као и код избора, има се обзир узети на најбоље квалификоване просиоце.

§. 325. Црквена скупштина по саслушању образложеног предлога црквено-општинског школског одбора, бира учитеља или учитељицу од предложених лица тајним гласањем надполовичном већином гласова, и подноси изборни акт са свима надлежним списима и инструј равним молбеницама свих просилаца епархијском школском одбору.

Ако изабрани учитељ нема прописане квалификације, или ако избор није правилно обављен, има га епархијски школски одбор одбацити

и црквену општину упутити, да нов избор предузме у року, што ће га уједно одредити.

Ако ли је при избору без оправданог узрока слабије квалификован и проспиац претпостављен боље квалификованоме, то ће епархијски школски одбор са темељним разлозима упутити општину на нов избор.

Не изабере ли по том црквена скупштина за два месеца учитеља, који има законом и уредбом овом прописану квалификацију, онда ће епархијски школски одбор именовати учитеља на то место.

§. 326. Црквена општина не може по вољи учитељу службу отказати, него мора своју тужбу поднети епархијском школском одбору, који ће на основу учињене истраге заменика сам а сталног учитеља само са одобрењем главне школске управе отпустити.

(Наставиће се.)

ЛИСТАК.

ВЕЛЕШКЕ.

— **(Српском православном свештенству на знање и равнање)** Његова Светост господин патријарх српски *Георгије Бранковић* разаслао је *свима епархијалним епископима и мандатарју удове епархије горњокарловачке* ову *окружницу*:

М. 495. ех 1891. — През. — *Крсто М. Гончевић*, члан одбора „*Грчко славенског православног друштва*“ у *Чикагу* (Chicago, Америка) поднео Нам је у име истог одбора молбеницу, којом моли да се тамошњем православном житељству, које се састоји из *три хиљаде православних душа* и то: *Срба, Руса и Грка*, пошље *православан свештеник*, који савршено зна служити св. литургију на језику црквено славенском и грчком; уз то да зна говорити сем славенског и грчки језик, што му је све потребно при исповести и св. причешћу, а по могућности да зна нешто и арапски, јер међу молитељима има доста Спрјана са својим породицама.

Месечна плата свештенику одређена је *за сад са 50 долара* ам вр. или 125 фор. а. вр., сувише (сем тога) и други свештенички приходи по могућности дотичне особе; на божићње и ускршње празнике пак засебно уздарје.

Молба цртa жалосно стање тамошњих православних верних, а по именце: да народ умире без исповести, без св. причешћа, без св. крста, а телеса се полажу у гроб без опела, деца се крсте у туђе вере, а венчање се врши попут судова; па завршује са понижношћу, да се избави забачени и за православље скоро изгубљени народ.

Умољавамо (позивамо) *наш*иис, да изволи (да не пропусти) ову околност свештенству подручне епархије сходним начином до знања ставити, с том обавести, да се такав свештеник, који се за то место способан осећа и који би желео исто место позучити, само са молбом и препоруком *нашиис* што пре пријави, како би се по напред изнетој молби православним хришћанима у Чикагу неодложно згодан душепопечитељ послати могао.

О чему се *нашиис* знања и сходног поступања и расположења ради извештава. И т. д.

У *Карловцима* 22. новембра (4. децембра) 1891. **Георгије** с. р.
Патријарх.

— **(Цариградски патријарх Неофит.)** За новог васељенског патријарха цариградског изабран је не давно *Неофит*, архиепископ и митрополит никопољски. Он је родом из Маћедоније, а рођен је 1832. године. Науке богословске свршио је у Халки, а учио се касније и у Монакову у Немачкој, где је провео три године дана. Епископом постао је 1868 године. За време русго турскога рата био је митрополит у Пловдиву у Бугарској. Он се тада јако излагао и заузимао за своју паству. Године 1880 премештен је за митрополита у Једрене. Због неке распре са пређашњим патријархом Јоакимом дао је био оставку и провео четири године дана у Светој Гори Атонској, одакле је после г. 1887 отишао у Битољ, а прошле године премештен је у Никопољ Патријарх Неофит јако је одан православној цркви; а како је ревностан и мудар архијереј, то се у опште надају од њега, да ће се под њим уредити и унапредити црквени односаји у патријаршији цариградској.

— **(Г др. Лиивје Радивојевић)** *председник*

стола седморице — највишега суда — у Загребу умировљен је по сопственој својој молби, и уједно му је изражено превишње признање за многогодишње верно и одлично службовање.

— (**Именовање у Троједној краљевини.**) Његово Величанство благоизволело је превишњим решењем од 14. (26.) нов. о. г. премилостиво именовати предстојника кр. хрв.-слав. далм. земаљске владе, одељења за богоштовље и наставу, *дра Стјепана Саввића*, председником стола седморице; а тако исто благоизволело је премилостиво именовати свеучилишног професора и заступника на хрватско-славонском сабору и на угарском државном сабору, *дра Исидора Кршњавија*, предстојником кр. земаљске владе, одељења за богоштовље и наставу.

— (**Протосинђел Анатолије Јанковић.**) Јављају нам, да је високопреосвећени епископ пакрачки г. *Мирон Николић* на празник Ваведенија произнео *за протосинђела* г. *Анатолија Јанковића*, синђела и спартијског бележника.

— (**Прота ријечки Јован Шорак**) прослављо је 8. новембра о. г. на празник св. Арханђела Михаила *двадесетшестогодишњицу свога службовања као пароха на Ријеци* (Фијуми). Прота Шорак подигао је и унапредно ријечку српску православну општину од како је у њу дошао тако, да она спада међу прве српске општине. Честитом је проти сада већ седамдесет година, али је он још крепак и пун добре воље и родољубља да ради за свој народ. Нека му Бог подари још дуга века!

— (**Избор ђакона у Сомбору.**) Како „Бачванин“ јавља, одржана је у Сомбору у недељу 17 (29.) новембра о. г. после св. литургије седница црквеног одбора као привременог заступства општинског, у којој је биран ђакон. За *ђакона* изабран је једини пријављени компетенат г. *Сава Поповић*, свршени богослов из *Рибнице*.

— (**Сима Мајстор вић**) свршени правник, изаслан је као народни питомац у *Черновце* (у Буковину) да се тамо на православном богословском факултету спреми за професора богословље.

— (**„Српски учитељски конвикт у Новом Саду“**) примио је од госпође *Рахиле удове Княжевићке* 6000 фор., што их је њезин пок. муж *Никола Княжевић*, бивши умировљени учитељ у *Шурјану*, оставио овом учитељском друштву. — Даље је друштво ово примило 208 фор. од учитељског збора срп. више дев. школе и српских нар. основних школа у *Панчеву*, које је то учитељство добило као чист приход од забаве, која је не давно заједнички на ту цел приређена. На истој забави приложио је панчевачки грађанин и књижар г. *Каленко Ј. Јовановић* 50 фор. као члан потпомагач. — Петар Ракић, трговац из Бечмена скупио је у својој околици 5 фор. на горњи завод. — Имовна општина у Митровици вотирала је 200 фор. на овај конвикт. — Према томе достигао је фонд овај до сад своту од 14.000 фор. — Осим тога бележимо као радосну вест, да се за време новембра месеца уписало 8 чланова оснивача и 4 потпомагача, те се и с те стране показује напредак друштвени. Дај Боже, да овај корисни завод што већма напредује и успева, не би ли што скорије могао постићи своју племениту цел!

— (**Нов добротвор српски.**) У *Госпићу* преминуо је 17. (29.) окт. о. г. родољубиви Србин *Иса Вујновић*, који је завештао на оснивање *фонда за издржавање српске вероисповедне школе* у Госпићу кућу са баштом у вредности од 12.000 фор. и сав овај новац, који преостане, кад се исплате легати. Осим тога оставио је 2000 фор. као закладу за стипендије православним Србима ђацима, који уче гимназију. Слава му!

ЧИТУЉА.*)

(† **Јефтимије Секулић**) *парох кумански*, један од најстаријих овоепархијских свештеника а рекли бисмо и најстаријих српски свештеник у митрополији цел ј, преминуо је 18. (30.) новембра о. г. у Куманима у 95 ој години живота свога, о жаљен од синова својих и од многобројне своје родбине.

Покојник врли рођен је од родитеља Јосифа и Софије дана 21. јуна 1797. године у Кумани, дичном селу још дичнијег негда диштрикта вел. кикиндског. Породица покојникова једна је од највећих и најстаријих овде у месту и свагда у њој беше по један па и два свештеника. Са покојником као да је и наслеђе у свештенству изумрло. Деда покојников био је грли и у околици овој тада добро познати поп-Стева, који је за заслуге и ревностан рад у винограду Господњем од таданџег епископа темишварског основних школа у *Панчеву*, које је то учитељство добило као чист приход од забаве, која је не давно заједнички на ту цел приређена. На истој забави приложио је панчевачки грађанин и књижар г. *Каленко Ј. Јовановић* 50 фор. као члан потпомагач. — Петар Ракић, трговац из Бечмена скупио је у својој околици 5 фор. на горњи завод. — Имовна општина у Митровици вотирала је 200 фор. на овај конвикт. — Према томе достигао је фонд овај до сад своту од 14.000 фор. — Осим тога бележимо као радосну вест, да се за време новембра месеца уписало 8 чланова оснивача и 4 потпомагача, те се и с те стране показује напредак друштвени. Дај Боже, да овај корисни завод што већма напредује и успева, не би ли што скорије могао постићи своју племениту цел!

— (**Нов добротвор српски.**) У *Госпићу* преминуо је 17. (29.) окт. о. г. родољубиви Србин *Иса Вујновић*, који је завештао на оснивање *фонда за издржавање српске вероисповедне школе* у Госпићу кућу са баштом у вредности од 12.000 фор. и сав овај новац, који преостане, кад се исплате легати. Осим тога оставио је 2000 фор. као закладу за стипендије православним Србима ђацима, који уче гимназију. Слава му!

*) Да бисмо могли у овој рубрици достојно испратити за овај свет сваког преминулог свештеника, молимо лепо рођаче овога лица, да нам саопште смртне случајеве, који се догоде и да кажемо по коју реч на живота дотичног покојника.

ског блаженопочившег Стефана Авакумића под 3. октобром 1807. год. именован намесником протопрезвитерата вел. кикиндског. Седам година по томе 9. фебруара 1814. год умре овај ревносни слуга божији и би сахрањен од тадањега сапароха свога Стефана Веселиновића, како је у протоколу умрлих забележено „но гробље обще“, докле се за овога Стефана Веселиновића који је умрьо 12. децембра 1832. год. вели у протоколу умрлих, да је сахрањен „ванъ церкве съ десне стране певнице“. Иза покојног поп Стеве остаде двоје мушке деце: Јосиф и Јаков од којих је први као што већ споменусмо родитель драгог нам покојника, чије име горе с' тугом написасмо.

Покојник је у месту рођења изучио основне школе, те га за тим родитељи пошьу у немачко место Хаџфелд, где је слушао две године немачке основне школе, па спремив се тако довољно за гимназију оде у Сегедин, где заточе а у Ср. Карловцима довршн гимназијске науке Родитељи су му ради били, да им син свештеником постане, као што му је и деда био — јер отац му Јосиф беше трговац — те дадоше Јефту свога у богословију. Свршив богословију дође кући, где је одмах постављен за учитеља. Као такав ожени се год 1828. Анастасијом нем. Емануел, с' којом је у срећном браку проживио до год 1886., кад покојница мораде оставити свога доброга поп Јефту а отићи Богу на истину. На св. Јована год. 1830. би произведен од блаженопочившег епископа Путника за Ђакона, те је Ђаконисао у своме месту до год. 1831. кад би рукоположен за презвитера и постављен за личнога капелана тадањем пароху куманском Василију Николићу. Кратко је време код овога капеланом био, кад постављен буде за пароха у срп. Арадац. Срце га је вукло у своје родно место, те га видимо 28. октобра 1835. и опет у Кумани као капелана уз пароха тадање Атанасија Веселиновића и Василија Николића. По смрти Василија Николића постане он прави парох кумански, на што му је и синђелија издата под 30. децембром 1842. од блаженопочившег Пантелејимона Живковића „епископа темишварског, вел. бечкеречког, вел. кикиндског, липовског и панчевачког,“ у коме је својству све до смрти свеје ревно и савесно дело уживајући опште поверење, љубав и одличност пастве своје и благонаклоност својих претпостављених власти. Од ликован је био пређним појасом од бившег епископа нашег а садањег св. патријарха Георгија. Тих и благ по нарави није се истицао нигде, нити је тражио спољне славе и блеска, но је ревно делајући у месту своме, у парохији својој налазио душевне насладе и задовољства. Са благе питоме и снисходљиве нарави своје био је покојник обљубљен у пастви својој, код другова својих, код свакога који је с' њиме у додир долазио, с њиме општио. А да је и од сабраће своје свештеника у свој околици поштован био, јасан је доказ онај број свештеника, што дођоше да спроведу мртво тело свога најстаријег брата гробу хладну. Стекло их се наиме три проте, осам свештеника-пароха са два Ђакона, те чинодејствовањем својим увеличаше тужну свечаност ову. Народа беше дупком пуна црква, многи и не добише места, већ у порти одетојаше опело, топло се молећи Богу за душу доброг им старине поп-Јевте. У цркви се опростио од покојника у красно изведеној речи окружни прота Ђорђе *Влаховић*. Познатом својом речитошћу умео је утицати на срца присутних те и је суза у оку измамити знао. Покојник је то и заслужио, заслужио је да од свију оплакан буде. А у име општине ове изговорно је сходну и добро изведену реч на гробу овдашњи учитељ г. Душан *Мирковић*.

На завршетку овога тужнога приказа остаје ми још, да топлу молитву Богу управим, да би поштењу душу поп-Јевтину наградио вечним блаженством, да ју прими у „мѣста свѣтла“, где сви праведни дуси почивају; остаје ми још да ти последње с' богом речем. Збогом, добри деда! Лака ти прна земља, часна старино! Вечан ти спомен!

У Кумани 23. новембра 1891.

Ст. А. М., свештеник.

ПОРУКЕ УРЕДНИШТВА.

— Прочасном г. Димњану Доброти, *протопресвитеру Скрадинскоме у Братишковцима, у Далмацији*. — „Неколико ријечи“ *поводом чланка: „Нелојалан и несолидан посао“* (у 29. броју овога листа), које достависте у препису и потписасте Ви у име 14-торице што прота, што протопресвитерских намесника, консист чланова и професора богословије, — не можемо штампати, и то из разлога тога, што ми сматрамо ту ствар исправаном и завршеном после *изјаве* високопреосвећеног господина епископа *Никодима*

ма у 32 броју „Српског Сиона.“ Та и сами ве лите, да „сва ваша разлагања падају пред том свечаном *изјавом.*“ па на што вам узалуд узбуњивати оно што је умирено и исправљано! По вашем мишљењу није више потребна никаква даља обрана ни објашњење у тој ствари. Осим тога не можемо Ваших „*Неколико ријечи*“ ни с тога саопштити, што би оне, по своме облику и тону, могле лако изазвати полемику, којој нема места у овоме листу.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Још се може добити

„ОРАО“

велики илустровани календар за преступну 1892. годину

УЗ САРАДЊУ СРПСКИХ КЊИЖЕВНИКА УРЕЂУЈЕ

Стеван В. Поповић.

Година осамнаеста.

Цена 50 новч. или 1 динар.

Ко поручи најмање 25 ком. за готов новац, добија комад по 33 новч. Наручбине ваља упућивати

издавачкој књижарници и штампарији

А. Пајевића у Н. Сад.

Тако исто може се добити

„ЦАРИЋ“

мали календар са сликама за преступну 1892. годину.

Цена је 20 новч. или 40 пара динарских. Препродавци добијају за готов новац комад по 12 новч.

ОГЛАСИ.

Бр. $\frac{\text{Е. 402.}}{\text{К. 340.}}$ ех 1891.

142 **СТЕЧАЈ.** 3—3

Расписује се стечај на парохијско место II. разреда у *Стапару*

Компетенти имају своје добро устројене и прописно биљеговане молбенице потписаној конзисторији најдаље до 30 новембра о. г. поднети.

Из конзисторијске седнице у *Новом Саду*, држане 21. октобра 1891.

Конзисторија епархије бачке.

147 **ЕДИКТ.** 1—3

Усљед молбе Радована Томића из Нових Бановаца, да би од супруге своје Анке, која је незнано куда у свет отишла, коначно разведен био, овим се позива речена Анка, да у року од 6 месеци, рачунајући од првог увршћења едикта овог у новине, подписаној Конзисторији или сама лично предстане, или место пребивања свога обзнани, пошто ће иначе против ње поведена бракоразводна парница и без ње окончана бити.

Из седнице Конзисторије у *Карловцу* 22. окт. (3. нов.) 1891. држане.

Архидијецезална Конзисторија.

148 **ЕДИКТ.** 1—3

Усљед молбе Светолика Сујића из Гргуреваца, да би од супруге своје Анђелије, која је незнано куда у свет отишла, коначно разведен био, овим се позива речена Анђелија, да у року од 6 месеци, рачунајући од првог увршћења едикта овог у новине, подписаној Конзисторији или сама лично предстане, или место пребивања свога обзнани, пошто ће иначе против ње поведена бракоразводна парница и без ње окончана бити.

Из седнице Конзисторије у *Карловци* 22. октобра (3. новембра) 1891. држане.

Архидијецезална Конзисторија.

149 **ЕДИКТ.** 1—3

Усљед молбе Живана Гајића из Голубинаца, да би од супруге своје Марије, која је незнано куда у свет отишла, коначно разведен био, овим се позива речена Марија, да у року од 6 месеци, рачунајући од првог увршћења едикта овог у новине, подписаној Конзисторији или сама лично предстане, или место пребивања свога обзнани, пошто ће иначе против ње поведена бракоразводна парница и без ње окончана бити.

Из седнице Конзисторијалне у *Карловцу* 22. окт. (3. нов.) 1891. држане.

Архидијецезална Конзисторија.

Е. 1309. — I. 245.

145 **СТЕЧАЈ** 2—3

Ради попуњења управљеног *протопрезвитерског места у Панчеву*, са којим је и парохија панчевачка скопчана.

Конкуренти имају своје ваљано инструиране пропбе најдуже до 18. (30.) Децембра 1891. овој епарх. Конзисторији путем својих власти послати.

Из седнице епарх. Конзисторије у Вршцу 28. Октобра (9. Новембра) 1891. држане.

Епарх. Конзисторија Вршачка.

143 2—3

СТЈЕЧАЈ.

На основу Највише Одлуке од 5. јуна 1869. овијем се расписује *стјечај на мјесто професора за пастирско богословље, омилитику, литургику и за педагогику и методику у православном богословском заводу у Задру.*

С овијем мјестом скопчана је годишња плата од 1000 фор. и 250 фор. у име прибавке службовања, и послије свако пет година службе 200 фор. повишице, а послије тридесет година службе мировина у износу достигнуте плате.

Који желе добити ово мјесто, имају да докажу, да су, послије положеногa испита зрелости у једној великој гимназији, свршили богословске науке у једном потпуно уређеном православном богословском заводу, да су аустријски поданици и да су непрекорног моралног и политичког владања.

Молитељи имају се подврћи писменом стјечајном испиту и усменом пробном предавању. Од полагања стјечајног испита и пробнога предавања могу бити ослобођени само они, који су своје научне способности засвједочили као учитељи или списатељи по богословским наукама.

Молбенице, поткријепљене нужним исправама, имају се поднијети *православном Епископу далматинском у Задру* кроз шест недјеља послије прве објаве стјечаја у овоме листу.

У *Задру*, 22. новембра 1891.

Управа православног богословског завода

Бр. 1414. и 1441. ex 1891
Е. К. 472.

144 2—3

СТЕЧАЈ.

На ново устројено мјесто самосталнога српско-православнога катихете за нижу и вишу пучку дјечачку, па шегртску школу; онда за нижу дјевојачку школу и њезину опетовницу у Глини, овијем се расписује стечај.

Темељна плаћа је за то мјесто 400 фор. на годину и у име станарине годишње 100 фор. с правом на суставне петогодишње доплатке; осим тога у име више пучке и шегртске школе стална, у мировину неурачунљива, награда од 200 фор. на годину.

Компетенти имају своје инструиране молбенице овој Власти поднијети најдаље до посљедњег децембра ове године.

Из сједнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком 7. (19.) новембра 1891.

Епархијска Конзисторија Горњо-Карловачка.

Бр. 1347. ex 1891.
Е. К. 543.

146 1—3

ЕДИКТ.

Овим се позива Сава Растовац, супруга Петра Растовца, из Љесковца, општине Раковица, котара Слуњ, жупаније Модрушко-ријечке, која је свој завичај и свога законитога супруга оставила и у свијет отишла, да се, у року од 90 (деведесет) дана, или писмено, или лично овој конзисторији пријави, пошто ће се иначе у бракоразводној парници, коју је против ње супруг њезин Петар подигао, и без ње, а против ње, даље по закону поступати.

Из сједнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком 7. (19.) новембра 1891.

Епархијска Конзисторија Горњо-Карловачка.

А. Пајевића

КЊИЖАРНИЦА

и трговина са сликама,

музикалијама, хартијом и писаћим прибором

у Новоме Саду

у дунавској улици бр. 36.

препоручује своје добро сортирано стоваришће свију горенаведених врста робе по најумеренијим ценама.

Продаја свију тих роба на велико и на мало.

Стоваришће разноврсних књига домаће и иностране књижевности, као класичних дела, у дивот-изданју, са сликама и т. д. на разним језицима.

Сваки налог и наручбину извршава брзо, тачно и савесно, а све **најумеренијом ценом.** Прима наручбине на све музикалије, новине, часописе и повремене списе ма на ком језику, које сваком у кућу достављa, односно разашиље поштом уредно.

„Српски Сион“ излази *сваке недеље* и великом табаку. **Цена му је:** За Аустро Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор. а на четврт године 1 фор. За *странске земље* на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединя бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се *издавачкој књижарници и штампарији А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи уреднику Сави Петровићу у Новом Саду.*

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА И ШТАМПАРИЈА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ.

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 49. У НОВОМ САДУ 9. ДЕЦЕМБРА 1891. **Год. I.**

Службени део.

Превишња потврда.

Његово цес. и апостолско кр. Величанство благоизволело је Превишњом Одлуком Својом, даном у Бечу 20. новембра (2. децембра) 1891. српским православним епископским синодом у Карловцима обављени избор јеромонаха и професора богословије Михаила Грујића за српског православног епископа горњо-карловачке епархије најмилостивије одобрити односно потврдити.

Неслужбени део.

НИКАНОР ПОПОВИЋ,

синодално изабрани и превишње потврђени епископ темишварске епархије.

Свети Архијерејски Синод српске православне митрополије и патријаршије карловачке, под председништвом Његове Светости г. патријарха *Георгија*, изабрао је у седници својој од 15. октобра о. г. *за епископа темишварске епархије* високопречасног г. *Никанора Поповића*, протосинђела и настојатеља манастира Беочина.

Кад је још пре месец дана та вест путем новина продрла у јавност, овладала је на све стране општа радост, што је св. Синод, руковођен надахнућем Духа Светога, учинио тако срећан избор. И нас је у тај мах обузео осећај те опште радости, али му не могосмо и не смедосмо тада израза дати. „Српски Сион," као званично гласило св. Синода, морао је по дужности својој чувати светињу тајне, која осењава узвишену радњу св. Синода.

Но сад, пошто је тај избор и важни

чин светог Синода обавештан највишом санкцијом премилостивог Владаоца нашег од 17. (29.) новембра о. г. — као што је то саопштено у прошлом броју овога листа на првом месту — придружујемо се ево и ми тој општој радости, те честитамо веледостојном изабранику на том великом и ретком одликовању.

Сад, кад смо решени од дужности — ћутања, приказаћемо ево новога епископа нашим читаоцима и саопштићемо им у кратким потезима живот и делање његово.

Никанор Поповић родио се 1831. године у *Кишфалуби* близу Липове у будимској дијецези. На крштењу добио је име *Светозар*. Отац Никаноров био је учитељ у Кишфалуби, но још за рана детињства Никанорова преселио се као учитељ у Мол, у бачкој дијецези. Пошто му је отац рано остао удовац, ступио је у монашки чин, те је доцније био игуман и настојатељ манастира Привине Главе у Фрушкој Гори. Син му Светозар, садашњи епископ Никанор, почео је гимназијске науке учити у Ст. Врбасу, где је био саученик Његове Светости патријарха српског Георгија, с којим је све до данас остао у најинтимнијем пријатељству. Горњу гимназију и филозофију учио је епископ Никанор у Пешти, где је и правне науке свршио. За тим је изучио богословију у Карловцима.

После свршених наука својих буде позван од патријарха Јосифа Рајачића године 1860 за професора у карловачку гимназију, у којој је кроз две године дана предавао латински, немачки и српски језик. Године 1862. прими је на себе свештенички чин и отпшао за пароха у Бачинце, у Срему, где је више година задовољно провео с породицом својом. Год. 1872. умре му супруга, оставив му у аманет троје малолетне деце.

Као парох вршио је Поповић савесно и ревносно своје свештеничке дужности. Са своје марљивости, говорничког дара и угледног живота задобио је на брзо не само признање својих предпостављених власти, но и љубав и поштовање својих парохијана и читаве околице. Још године 1865. одликовао га је патријарх Самуило Маширевић црвеним појасом. Год. 1871 изабран је за члана епархијске архидијецезалне скупштине и за члана консисторије. У год. 1874 и 1879 заступао је сремски срез на нашем народно-црквеном сабору. Сабор од год. 1879 изабрао га је за члана саборског одбора. Као члан саборског одбора израдио је основу уредбе о редукцији епархија и конзисторија, а године 1881 поднео је саборском одбору описиран и образложен извештај о стању манастирâ у архидијецези, који је с осталим извештајима о прегледању манастирâ штампан у засебној књизи.

Године 1880. изабран је за пароха у Чуругу, у бачкој епархији, а пре две три године постављен је за администратора жабаљског протопресвитерата, те је живео неко време у Жабљу. Пошто је за време свога службовања у Чуругу и Жабљу сретно поудавао своје три кћери за свештенике, одлучио се да по давнашњој жељи својој и по наклоности срца свога ступи у монашки чин — те се 25. септембра 1890 покалуђери у манастиру Гргетегу. Духовни отац био му је високопречасни архимандрит гргетешки Иларион Руварац, који му је дао име Никанор, те је тада приписљен братству манастира Гргетега. Св. патријарх поверио му је одмах управу манастира Шишатовца. Пошто је кратко време пробавио у ман. Шишатовцу, постављен га је св. патријарх у име одликовања за настојатеља манастира Беочина и произвео га је уједно на Цвети о. г.

за прошосинђела. Епархијска скупштина архидијецезе карловачке изабрала га је за члана консисторије.

Пошто је синодално већ изабран за епископа, произвео га је св. патријарх 20. октобра о. г. за *архимандрита* манастира Беочина.

Новоизабрани и потврђени епископ темишварски, *Никанор Поповић*, искрен је и одан пријатељ цркви и народу. Он је тихе и смерне нарави, љубазан и пријатан у опхођењу, бистра ума и разборита мишљења, племенита срца и поштене душе, а осим тога добар и речит проповедник. Све те лепе особине, које га красе, дају нам поуздана јемства, да ће он у новом, узвишеном положају своме, потпомогнут љубављу и поверењем народним, много користити православној цркви, држави нашој и народу српском. Као високом достојанственику желимо му, да га у животу му прати срећа и здравље, а у делању му поспешан успех! Живео нови владика Никанор!

МИХАИЛО ГРУЈИЋ,

синодално изабрани и превишње потврђени епископ горњо-карловачке епархије.

У синодалној сједници архијерејâ карловачке митрополије и патријаршије српске, која је сједница одржана 15. октобра о. г. *под председништвом* Његове Светости патријарха *Георгија*, изабран је за епископа горњо-карловачке епархије преподобни отац јеромонах *Михаило Грујић*, професор у карловачком богословском заводу.

Глас о томе избору пријатно је изненадно православне Србе у митрополији карловачкој, а нан граница њених одјекнуо је одзивом задовољства. „Српски Сион“ имао је пуно разлога да не заостане за другим нашим и страним листовима честитајући и избранику и светом синоду, али о ономе што је синодска тајна, није он смио говорити. Но сад нема више тајне. Милост пређасногa владара цара и краља нашег, потврдила је Највишом Одлуком од 20. новембра (2. децембра) о. г. изабраника синодалног *Михаила Грујића* за епископа горњокарловачког, а дуго неће трајати па ће архијерејском молитвом и архијерејским рукоположењем у премилостивога Оца небеског измољена и на главу новога епископа сведена бити свеосвећујућа благодат светога Духа. Сад смије и „Српски Сион“ проговорити.

И прва наша ријеч јесте синовља благодарност светоме патријарху и светоме архијерејском синоду који *Грујића* изабраше, светлој круни која тај избор потврди. Друга је намијењена избранику. Поживио га Бог дуго и сретно!

Читаоце наше занимаће да дознаду што о досадањем животу новога епископа. Ево о томе тачних података.

Михаило Грујић рођен је 11. августа 1861 у *Крајачанима*, у глинском котару. Родитељи су му Петар и Милка. Сретни отац његов бијаше тада учитељ ц. кр. тривијалне школе краљевчанске. На крштењу доби млади Грујић име *Милош*. Само годину дана проживио је млади Милош у мјесту свога рођења. Отац му пређе у *Петрињу* за учитеља главне школе. Ту изучи Милош основне школе од 1868—1872, а од 1872—1880 био је ђаком у гимназији загребачкој. Са гимназије пређе он у универзитет загребачки, посветивши се изучавању правних наука. Године 1882 положи први државни испит, а са почетком

нове школске године, по жељи ујака и великога добротвора свога Милоша Милошевића дође он у Карловце, где је од 1882—1886 изучавао богословске науке.

Свршивши богословске науке хтједе *Грујић* да ступи у монашки чин. Но прилике у нашој цркви биле су тада тако неповољне, да *Грујића* са његовим жељама одбише. И млади човјек овај ваљда би био изгубљен за црквену службу, да се покојни епископ Теофан не одважи, да га рукоположи за свештеника, без претходне женидбе. Било је то 23. априла 1887. Као свештеник администрирао је *Грујић* парохију у *Меченчанима*.

Фебруара мјесеца 1889. изгледало је да ће судбина младога свештеника окренути на боље. Епископ Теофан позове га у Плашки и додијели му референду административног одбора Но Грујић не дочека ту ни прве сједнице. Ваљало је да се уклони из епископске резиденције Натраг у Меченчане није хтио од срамоте да иде Епископ га упути у Гомирје да се покалуђери и *Милош Грујић* положи априла мјесеца исте године монашки објет, те доби име *Михаило*.

Из Гомирја одмах мораде о. *Михаило* отићи на администрацију манастирске парохије Мариндол-Бојанци. У тој спромашној парохији и за службу врло тешкој, без уредна стана а готово и без икакве плате, пјешачећи по 15 километара у дальину и толико натраг, вјерући се кроз гудуре крањске, тражећи који пут кроз сметове снијежне у густим шумама пута и пролаза, при том слабуњав и болешљив, ипак се овај млади калуђер радо одзивао сваком позиву на дужност. Али њега је одушевљавала нека виша идеја, а љубав спрам светога позива дала му је снаге. Да напор још већи буде, спаде му на бригу и школа Мариндолска. Остаде школа без учитеља. Отац *Михаило* мораде бити и намјесним учитељем. А кад влада крањска с пролећа 1890. и у Бојанцима основа школу, онда је ваљало два пут седмично и у Бојанце одлазити, те дјецу учити закону божјем и материнском језику. И он је све то савјесно радио. Но није било суђено да се сва снага његова истроши у тим напорима. Новембра 1890. постаде он *професором богословије у Карловцима*. Са кршева мариндолско-бојаначких на катедру професорску! Ошет бијаше посла доста. Али млади професор није малаксавао. Као најсавјеснији ђак спремао се он за своја предавања. И мишљаше да ће ове године на тенани поправљати и допуњавати своје лањске лекције, ове године мишљаше да ће бар колико толико душом дахнути.

*

Баш смо изашли на сусрет краљевском комесару, преузвишеном г. барону Федору Николићу, који је дозвано да отвори синодске сједнице, у којима ће се бирати епископи за упражњене епархије. Рекох младоме професору *Грујићу*: „Сад ће и Ваша епархија добити епископа,“ а он ми одговори: „И треба; но *жао би ми било да добије за епископа човјека који нема срца ни љубави за овај народ.*“ И трећи дан послије тога пронесе се кроз Карловце глас, да је *Михаило Грујић* изабран за епископа горњо-карловачког!

*

Већ као изабрани епископ произведен је 20. октобра за *протосинђела*, а 26. октобра о. г. за *архимандрита*.

Млади епископе, уздајмо се у Бога, сачуваће својој епархији *љубав*, коју јој је желио. Очеличен у школи патње и рада, поси он својој епархији сриће пуно плодотворне љубави. Само, Боже, дај му здравља. А ти љубљено стадо његово, прими га љубављу, с којом ти он долази!

В.

СТЕЧАЈНИ ИСПИТИ.

§. 268. „Предлога за уредбу о устројству прав. српске народно црквене автономије“ и т. д. предлаже саборски одбор ради полагања стечајног испита за пароха једно испитно повереиство за сву митрополију у — Карловцима

Хоћемо ли погодити мотиве тој измени рескриптуалне (§. 5. VI.) установе о стечајном испиту за парохе — не знамо. Али држимо, да су саборски одбор при овој измени руководила поглавито два мотива. Један формалне, други стварне природе. Први би био: да се установом једнога повереиства већ формално подигне значај и цена стечајног испита; а други: да се предложеним повереиством, какво би се *у Карловцима* могло саставити, осигура стварна вредност и строгост тога испита.

Мотиви су хвале вредни али из разлога, који ћемо навести не можемо се сложити са установом *једнога* повереиства за сву митрополију. Тај разлог је у томе: што би она отештавала, а делом и онемогућавала полагање стечајних испита многим кандидатима за парохије из финанцијалних обзира. Јер замислимо удаљеност Карловаца од накрачке и горњо-карловачке дијецезе, па и будимске и вршачке, и биће нам одмах појмљиве и уочљиве оне жртве које би грдна већина кандидата имала да поднесе, ради полагања стечајног испита. А питање је: би ли их сви могли поднети, или и кад би их и поднели, са каквим би то последицама за њих било скопчано.

Ми страхујемо са разлогом, да би установа само *једног* испитног повереиства особито оне прве две дијецезе препунила администраторима, па и доживотним администраторима парохије.

За првих година не би кандидатима дозвољавала материјална средства, да испит положе, а с' године у годину чекајући да се средства побољшају, прошла би и воља и морални услови за — испит.

Ако ово стоји, онда је сигурно, да би установа *једног* испитног повереиства промашила своју цел и крај лепих и племенитих мотива, који су је саборском одбору диктирали.

Зато бисмо ми били мишљења — с' обзиром на те мотиве — да се установе *бар два* повереиства и то: једно у Карловцима, а за накрачку и горњо-карловачку дијецезу у најзгоднијем тамо месту. На је и тиме формалном мотиву задовољено. А да се иначе задовољи и стварном, могао би св. синод, односно митрополит-патријарх изаишљати к' испитима тога другог повереиства свога повереника, који би тамо имао право надзора испитивања и решавања, па ако је потребе и председавања. Трошак не би био баш тако велик, па још можда једаред само у години!

Кад се са тим стечајним испитом за парохе упореде стечајни испити протопрезвитерски (§. 276.), па кад за ове може постојати у свакој дијецези испитна комисија, онда је сасвим могуће, да постоје ако не у свакој дијецези, а оно бар два повереиства ради полагања стечајног испита за парохе у целој митрополији. То је наше мишљење —

У §. 271. набројани су предмети, из којих би се по предлогу саборског одбора имао полагати стечајни испит за парохе, а у §. 277. за протопресвитере.

Сасвим је оправдано, да су из предмета за онај први искључени: догматика, ексегетика и морално богословље. Али не знамо, зашто није саборски одбор, истим разлогом, којим је искључио ове предмете, искључио и црквено право, а зашто је завео литургику? И ово су два предмета школска, више теоретичка, из којих богослови полажу испит пред професорским збором, који га и класификује из њих.

Зашто онда и на стечајном испиту?

Пасторалка, не са својом теоријом, него са доказивањем практичне вештине кандидата питањима пасторалним, има своје место на стечајном испиту као и проповедање.

А кад је у ред предмета за стечајни испит увршћено полагање испита из правила и обреда црквених, онда је литурги-

ка већ тиме са својом практичном цељу заступљена на томе испиту. Тако исто и црквено право са познавањем уредаба и наредаба, које се на парохијско звање односе, *а треби додати још и — закона.*

И онда би и литургика и црквено право требало да се искључе из предмета за стечајни испит, из разлога истих, који су искључили догматику и т. д.

Установу протопресвитерских стечајних испита поздрављамо с радошћу и добродошлицом и можемо само захвални би ти саб. одбору, што ју у своме „предлогу“ — предлаже. А од сабора очекујемо, да ју и прихвати. Јер та је установа потребна, а биће и корисна и само од добрих и повољних последица.

Имали бисмо само један додатак у §. 277. после речи „власти дотичне дијецезе,“ да дође: „црквени закони“, па онда „земаљски“ и т. д. Јер осим свију набројаних у §-у уредаба и наредаба, и о сим земаљских закона који се односе на цркву и школу, потребно је и знање закона строго црквених т. ј. канона.

Да се пак уредбе и наредбе, које се односе на парохијско звање (271. §.), и све уредбе и наредбе набројане у §. 277., могу поставити као предмети за стечајне испите морало би се најпре свештенство поставити у могућност и положај, да те предмете може упознати и учити. Уредбе н. пр. Архијерејског Синода, нормативне наредбе разне и т. д., то су махом реткости, које се не могу ни упознати.

Ми бисмо дакле били мишљења, *да се све ове наредбе*, које стоје у крепости, *штампају у једну књигу.* Овај, који би се примио њене редакције, знао би у њу унети и на згодан начин истаћи и све установе земаљских закона, које се односе на цркву и школе а стоје у крепости.

Са штампањем те књиге, које је потреба и важност очигледна и несумњива, ваљало би причекати дотле, док уредбе, које би будући сабор донео, не би постигле највишу санкцију и ступиле у живот.

Трошак би око штампања исплатила сама књига, а уредник те књиге свакако би имао бити хонориран од саборског одбора.

Јован Јеремић,
парох бачиначки.

РАЗЪНОУЪТЕНИЕ НѢКОТОРЪІХЪ ѢСТЪ КЪ СЛОВѢНЬСКЪІХЪ ЕВАНГЕЛІЙХЪ

VII.*)

Сѣ нѣми же и ѣдый повелѣ имъ ѡ Іерусалима не ѿлѣчатися но ждати ѡбѣтованіа ѻца. Гл. 1 ст. 4 дѣян апост.

Кога сам год запитао да ми преведе ово место, сваки ми је превео овако: *А с нима и једући заповеди им да не иду из Јерусалима* и т. д. Овај партицип ѣдый изгледа као да је од ѣсти што значи *јести*, али тому се противи матица и сви преводи. У матици стоји: *καὶ συναλιζόμενος παρήγγειλεν αὐτοῖς ἀπὸ Ἱεροσολύμων μὴ χωρίζεσθαι. Συναλίζω* не значи *јести* него *скупити сабрати*, зато у латинском преводу гласи то место овако: Et cum illis conveniens mandavit eis, ne abscederent Hierosolymis, sed ut expectarent promissionem Patris, па зато је и *Лутер* то место овако превео: Und als er sie versammelt hatte, befahl er ihnen, dass sie nicht von Jerusalem wichen, зато је и чешки преведено овако: A shromaždiv je přikazal jim, aby z Jeruzalema neodchazeli, зато руски превод гласи овако: И собравъ ихъ, сказалъ имъ: не отлучайтесь изъ Іерусалима, но ждите обѣщаннаго отъ отца; па зато је и наш Вук држећи се оригинала и свих других превода превео ово место тако исто: *И собравши их заповједи им да не иду из Јерусалима него да чекају обећање очино.* Па тако је и у словеначком и бугарском преводу. Сви се слажу са матицом. Само је дакле црквенословенски превод одступио од матице те има *јести* место *сабрати*. То би заиста чудновато било, да се сви преводи слажу са матицом а само црквенословенски превод да нешто друго каже, што није у матици. Ја ћу покушати да ово протумачим и покажем, да је могуће да и црквенословенски превод одговара матици, јер ѣдый не мора значи-

*) Ово је наставак сличних чланака из бр. 8., стр. 123. овога листа. Ур.

ти оно што бисмо хтели на први поглед да значи, него може значати то исто што и грчко *συναθίζω* т. ј. скупити, сабрати. Има глагол у старословенском језику, који нема инфинитива, и којему је основа **ид**, што значи vehi и *ити*. Од тога глагола сложен аорист гласи **идохъ**, прост аорист **идъ**, пресенат **идѫ**, имперфекат **идяхъ**, part. praes. act. **идѫ**: **идѩштѣ** part. praet. act. I. **идъ**. У зографском јеванђелију у VI. гл. 33. ст. од Марка долази тај глагол: **и видѣша ѩ идѫща (идѫщѣ) и познаша ѩ мнози**. И у нашем Никољском јеванђелију долази тај исти глагол на том истом месту: **и видѣше є идоуште и познаше є мнози**. То место у црквенословенском гласи овако: **И видѣша ѩхъ идѧщихъ народы и познаша ѩхъ мнози**. То гласи српски: *и видеше их где иду*. Тај се глагол **ид** што значи *ити* употребљавао у врло старим старословенским споменицима па је доцније замењен глаголом **ити** = *ићи*, као што се види из гл. VI. ст. 33. од Марка. Тај се старински глагол могао задржати и у црквенословенском језику у облику **идый** и то само у 1. гл. 4 ст. у делима апостолским. Кад то знамо, онда нам може бити јасно место: **съ ними же и идый** и онда то место и у црквенословенском преводу одговара потпуно оригиналу. **Съ ними же и идый повелѣ имъ ѳ Іерѹсалимѣ не ѳѧсчатися** треба дакле превести: *а и дошавши с њима*, а то је скупивши, сабравши их, *заповеди им да не иду из Јерусалима*. **Идый** дакле не мора значити овде *једући* него *идући* или као што се овде може превести са *дошавши*. Овом тумачењу противи се тумачење епископа Михаила, који у својој књизи „Толковый апостолъ Дѣянія святыхъ апостоловъ“ (Москва 1886) преводи: съ нимиже и ядый — собравъ ихъ (по другому толкованію греческаго слова, которому слѣдуетъ и славенскій переводъ: съ ними вкушая пищу — ядый). Ја сам пак покушао само да доведем црквенословенски превод са оригиналом и другим преводима у склад а је ли баш ово добро, то остављам свештенству на промишљање.

Јован Живановић.

ПРЕДЛОГ ЗА УРЕДБУ

о устројству православне српске народно-црквене автономије у области карловачке православне српске митрополије.

(Наставак.)

Глава III

Дужности дечије и родитељске.

§. 327. Свако српско дете православне вере обвезано је да иде у своју школу, од навршене шесте до навршене дванајесте године у редовну свакидашњу, а од навршене дванајесте до навршене петнајесте у повторну школу, а родитељи или њихови заступници дужни су да децу своју у школу шаљу.

Само су она деца од ове обвезе о лобођена, која после свршеног IV. разреда основне школе пређу у више или средње школе.

§. 328. Пре навршене шесте године не прима се дете у основну школу.

§. 329. Деца телесно и душевно неразвијеној или болешљивој, и деце, која немају школе у своме месту, те морају далеко да иду, особито по бреговитим пределима, може дозволити местни школски одбор, да пођу у школу за годину дана доцније. Болешљивост у сумњивим случајевима има се лечничком сведоџбом потврдити.

§. 330. Привремено и стално разрешава и ослућује децу од школе црквено-општински школски одбор и води о томе тачан попис.

§. 331. Родитељи и њихови заступници могу своју децу и код куће школовати, но морају их на крају сваке школске године доводити у српску вероисповедну школу, да ту пред испитном комисијом полажу испит из свих предмета, прописаних за српску вероисповедну народну школу.

За полагање сваког испита имају дотични родитељи или заступници претходно положити најмање 5 фор. у црквено-општински правоелавни српски школски фонд, а осим тога по 2 фор учитељу и управитељу школском.

Деца, која полазе друге основне, а не српске вероисповедне школе, дужна су у српској вероисповедној школи положити на крају сваке школске године испит из науке вере и српског и црквено-словенског језика и из црквеног појања, а родитељи или дечији старатељи дужни су за тај испит горе прописане таксе платити.

§. 332. На месец дана пре почетка школске

године има црквено-општински школски одбор с паросима да попише сву децу за школу обвезну, подразумевајући ту и ону децу, што се у чеде ван местне српске вероисповедне школе, и која су телесно и душевно неспособна за наставу.

Ко оваку децу украде или криво што искаже, казниће се у корист местне српске вероисповедне школске благајне са 1—20 фор.

§. 333. Редовно се примају у школу деца само првих 7 дана у почетку школске године, а доцније се може примити само оно дете, које је било болешћу спречено, или којима су ес родитељи доцније доселили.

У оба случаја има се то и сведоџбама доказати.

Сва деца, која су уписана за редовне ученике, дужна су уредно и у прописано време у школу и у цркву долазити.

Само у време већих пољских радова расуђа црквено-општински школски одбор, где је потреба, из старијих разреда децу на недељу дана, и то једанпут у години.

§. 334. Изостајање деце од школе правда се само случајем болести детиње или његових родитеља, кад би их та деца морала болне послуживати, или у случају чије смрти или друге несреће у кући, као и на дане свечарства и свадбе; само се такови случајеви имају претходно учитељу пријавити. Исто се тако правда и у случају елементарне или ма које друге неприлике, које пут до школе спречавају.

Случајеви изостајања деце од школе без знања родитељског не извињују родитеље. О изостајању деце воде се тачне белешке и подносе се сваких 14 дана црквено-општинском школском одбору на расправљање.

§. 335. Родитеље или заступнике дечије, који не буду редовно слали своју децу у школу, има учитељ сваких 14 дана пријавити црквено-општинском школском одбору, који ће их казнити први пут са 50 нов. а сваки даљи пут са по 1 фор. глобе у корист местног српског вероисповедног школског фонда.

§. 336. Све казни прибираће политичка власт на пријаву црквено-општинског школског одбора.

§. 337. Деца, која положе прописани разредни испит са довољним успехом, долазе у старији разред, а која не положе, понављаће разред.

Глава IV.

О настави.

§. 338. Настава је у основној школи бесплатна и за сву српску православну децу од 6—12, односно до 15 година обавезна.

§. 339. Настава траје у Угарској девет, а у Хрватској и Славонији осам година, и то шест односно пет година у свакидашњој, а три у повторној школи.

Свакидашња школа у Угарској има 6, а у Хрватској и Славонији 4 разреда, од којих четврти разред понављају она деца, која у вишу какву свакидашњу школу не иду.

Повторна настава траје три године.

§. 340. Наставни су предмети у српској вероисповедној основној школи ови:

а.) наука хришћанска;

б.) српски језик, и то: вежбање у правилном говору, читање и писање ћирилицом, основи граматике и писмени састављи;

в.) црквено славенско читање, с разумевањем и црквено појање;

г.) мађарски језик са вежбањем у говору, читањем и писањем — само у школама у Угарској;

д.) читање и писање латиницом у школама у Хрватској и Славонији;

ѓ.) рачун и геометријски облици;

ж.) земљопис са сликама из српске и отачествене повеснице, и наука и дужности грађана;

з.) најважније из природописа, физике с поукама о чувању здравља и о разумном газдовању (господарству) на темељу читанака, и практична настава у свиларству, вртларству, а за мушку децу и у пчеларству;

и.) краснопис и цртање;

ј.) певање и гимнастика;

к.) женски ручни рад са поуком о кућарству за девојчице.

§ 341. Обим наставе, начин и средства за наставу одређује се наставним планом.

Наставни план, поделу предмета на разреде и часове, школске књиге и друга учила прописује народно-црквени Школски Савет у властитом делокругу, а верозаконску наставу, књиге и учила за исту са одобрењем православног српског архијерејског синода.

§ 342 Настава почиње редовно сваке године о Великој Госпојини, а свршује се о Видову дне у редовној — а од Митрова-дне до Ђурђева-дне у повторној школи.

§. 343. Настава траје у првом и другом основном разреду 20 часова седмично, а у вишим разредима чини 24, а лети 25 часова преко седмице, не рачунајући овамо каталог, часове црквеног појања, певања, гимнастике, ручног рада и вртларства. У повторној школи траје настава недељно по 4 часа

Где је у једном месту више учитеља, одређује црквено-општински школски одбор споразумно са учитељским збором, којим ће редом и који учитељи држати наставу у повторној школи.

У том случају деле учитељи награду одређену за држање повторне школе у §. ове уредбе сразмерно часовима држане наставе.

§. 344. На крају сваке школске године држе се испити у дневној и повторној школи. Дане испита одређује црквено-општински учитељски збор, а где овога нема, црквено-општински школски одбор саслушавши учитеља и местног школског управитеља, и објављује то у општини уобичајеним начином најмање три дана раније.

§ 345 За школски одмор служи, осим не-

дељних и празничних дана, четвртак сваке седмице.

Одмори о великим празницима јесу: о Божићу 4, о Ускрсу 8, и о Духовима 3 дана.

Глава V.

О учитељима.

§. 246. У српској народној основној школи могу само они православни Срби и Српкиње бити учитељи и учитељице, који су угарскохрватски држављани и држављанке и који су свршили српску учитељску школу и онде оспособљени за учитеље односно учитељице.

За учитеље и учитељице могу се поставити и они православни Срби и Српкиње, који су свршили државну (земаљску) учитељску школу, али кад допуне испит за српске народне учитеље односно учитељице у српској учитељској школи.

§. 47. Који од свршених приправника и приправница, који су положили теоретични учитељски испит, остану после овог испита пет година без учитељске службе, дужни су тај испит по ново пред учитељским збором српске учитељске школе положити.

§. 348. Свршени приправници и приправнице, који су положили само теоретични учитељски испит, могу се само за привремене учитеље односно учитељице поставити.

Сваки такви учитељ односно учитељица служи прве две године по постављању свом у привременом својству и припушта се тек за тим полагању практичног учитељског испита, па ако га положи, поставља се за сталног учитеља односно учитељицу.

У том случају имају се године привременог учитељског службовања урачунати.

§. 349. У свакој православној српској црквеној општини, где су два или више учитеља, чине они учитељски збор, коме је председник: местни школски управитељ.

Сви учитељи једне епархије сачињавају епархијски учитељски збор, коме председава епархијални епископ или кога на то епархијски школски одбор одреди, а сви учитељи у области православне српске митрополије чине митрополијски учитељски збор, коме председава архиепископ карловачки, митрополит и патријарх српски или онај, кога народно црквени Школски Савет на то изабере.

§. 350. У зборовима учитељским претресају учитељи дидактичко-педагошка, дисциплинарна и материјална питања, која се тичу српских народних школа и учитеља, прате народну књижевност и усавршавају се у леним вештинама.

§ 351. Учитељи и учитељице дужни су ићи на местне и епархијске учитељске зборове.

Ближе наредбе о држању како тих, тако и митрополијског учитељског збора донеће народно-црквени Школски Савет.

§. 352. Учитељи и учитељице не могу се занимати пословима, који се не слажу са учитељским звањем и достојанством.

§. 353. За успех и напредовање деце у васпитању и науци, учитељи и учитељице су одговорни, но имају у том да их потпомажу и родитељи и школски одбори.

§. 354. Учитељи и учитељице односно заменици њихови дужни су сваке недеље и празника на јутрење и литургију, а у очи недеље и празника на вечерње ићи.

Учитељи и заменици учитељски дужни су држати у цркви једну певницу уз годишњу награду од 60 фор. — Где је један учитељ, има држати десну певницу, а где их је више, одређује парох, који ће и којим редом певнице држати.

§. 355. Учитељ или учитељица може отказати општини своје место на 6 недеља дана, међу тим, ако се нађе заменик пре, може он оставити своје место и пре.

§. 356. Учитељи и учитељице, који не врше по прописима своје дужности, казне се по прописима дисциплинарних правила и дижу се са звања, и то заменици и заменице и привремени учитељи по пресуди епархијског школског одбора, а остали само са одобрењем народно-црквеног Школског Савета.

Искључење учитеља и учитељица од звања због преступа, пријављује се свима дотичним властима. —

Глава VI.

Српске више девојачке школе.

§. 357. За више образоване српске женске деце, као и за припрему стручног образовања њиног, оснивају се у православној српској митрополији српске више девојачке школе.

§. 358. Српске више девојачке школе имају подизати и о свом трошку издржавати православне српске црквене општине по градовима, који имају преко 8000 душа српског становништва.

§. 359. Мања црквена општина може такође подићи српску вишу девојачку школу, ако има довољну закладу и потребне школске просторије.

Све то има црквена општина народно-црквеном Школском Савету исказати и о оснивању своје више девојачке школе заветно писмо издати.

§ 360. Желети је, да најмање по једну такову школу оснује и издржава и свака епархија о свом трошку, ако у општу свом нема овакве школе.

§. 361. Течај на српској вишој девојачкој школи траје 4 године, а школа ова мора имати 4 одељена разреда.

§. 362. Обвезни предмети у вишој девојачкој школи јесу:

а.) наука хришћанска са вежбањем у читању и разумевању црквено-славенских књига, и са учењем црквеног појања;

б.) српски језик, и то читање и писање ћирилицом и латиницом, и граматика са стилистиком и књижевношћу српском;

в.) мађарски језик (само за више девојачке школе у Угарској);

г.) немачки језик;

д.) рачун и облици из геометрије и просто књиговодство;

е) земљопис отачаствени и општи;

ж.) повесница српска, отачаствена и општа;

з) природопис, физика и хемија;

и.) наука о чувању здравља и неговању болесника, и о васпитању деце у породици и на дому родитељском;

ј) поука о држању куће (кућарство);

к) краснопис и цртање;

л.) певање и гимнастика;

љ.) женски ручни рад.

Као необвезни предмети: музика и страни језици.

§. 363. Школе ове имају имати библиотеку, збирку од прописаних физикалних апарата, збирку природопису, економске и кућарске справе, које се по процењу имају попуњавати, и уз то врт за практичну школску обуку.

§. 364. Наставни план одређује народно-црквени Школски Савет по саслушању учитељског тела.

§. 365. У ову школу примају се деца по свршеном 4 разреду основне школе или са једнаком спремом.

§. 366. У једном разреду не може се без дозволе народно црквеног Школског Савета учити више од 50 ученица, ни у више од 26 недељних сата.

§. 367. За српске више девојачке школе може се увести школарина с дозволом народно-црквеног Школског Савета, која не сме бити већа од 3 фор. годишње.

§. 368. Испити на српској вишој девојачкој школи држе се само на крају школске године по процењу народно-црквеног Школског Савета.

§. 369. На српској вишој девојачкој школи делују три редовна учитеља, једна редовна учитељица, вероучитељ и потребан број помоћника и помоћница.

§. 370. Учитеље, учитељице и помоћничко особље бира — ако школа нема потпоре из српског народно-црквеног клирикалног школског фонда — православна српска црквена општина у својој црквеној скупштини, по што претходно саслуша мњење учитељског тела своје више девојачке школе, а потврђује их народно-црквени Школски Савет; ако пак виша девојачка школа ужива потпору из поменутог фонда, бира све учитељско и помоћничко особље народно-црквени Школски Савет.

Издржава ли се школа о трошку целе епархије, онда бира учитеље, учитељице и помоћничко особље епархијски школски одбор, а потврђује народно-црквени Школски Савет.

Катихету поставља епархијска конзисторија.

§ 371. Редовни учитељи, учитељице на српској вишој девојачкој школи могу бити они православни Срби и Српкиње, који су положили испит за учитеље за више разреде средњих или за учитеље грађанских школа, или који су свршили учитељску школу, па положили осим практичног учитељског испита још даљи испит за учитеље виших девојачких школа.

За ове последње испите издаће народно-црквени Школски Савет засебну наредбу и поставиће испитну комисију.

§. 372. Учитеља на српској вишој девојачкој школи могу имати највише 20 а управитељ 14 седмичних наставних часова.

§ 373. Плата учитеља и учитељице на српској вишој девојачкој школи најмања је 800 фор.; а уз то 150 фор станарине, квинквенали по 10% на плату у три пута, и после 30 година службе мировина по мировинској уредби за учитеље тих школа.

Учитељима, који би са друге које српске школе дошли за учитеље више девојачке школе, урачунавају се у питању мировине и ове године као служба на вишој девојачкој школи.

Где постоји за ове учитеље већа од овде означене плате, не може се иста смањити, а у колико је мања, има се допунити.

Вероучитељ има 300 фор годишње плате, а помоћници по 40 фор. годишње од недељног сата.

§ 374. Једног од редовних учитеља више девојачке школе именује народно црквени Школски Савет за управитеља ове школе.

§ 375. Управитељ српске више девојачке школе одговоран је за рад учитеља на овој школи, као и за научни и морални успех ученица и има да чини народно-црквеном Школском Савету предлоге о свему, што може цељ ове школе да унапреди.

§. 376. Управитељ има награду у име управе најмање 100 фор. годишње.

§. 377. Делокруг управитеља као и дужности учитеља и помоћника и остали ред и рад на српској вишој девојачкој школи одредиће народно-црквени Школски Савет засебном наредбом.

§. 378. Уз вишу девојачку школу има се са дозволом народно-црквеног Школског Савета по потреби места додати још по један једногодишњи течај за који стручни индустријски рад.

§. 379. О раду и стању више девојачке школе дужна је управа ове школе издавати сваке године штампане извештаје.

§ 380. Црквене општине и епархије, које су дужне подићи српске више девојачке школе а којима сретства за то не дотичу, дужне су одмах основати за подизање и издржавање таке школе засебан фонд, и чим овај њиховим властитим сретствима или потпором из клирикалног школског фонда довољно нарасте, имају школу подићи.

§. 381. За постојеће српске више девојачке школе у Н. Саду, Панчеву и Сомбору дужне су тамошње православне српске црквене општине најдаље за пет година основати такав фонд, из којега би се бар половина учитеља и помоћника тамошњих српских виших девојачких школа могла плаћати тако, да после тога само друга половина трошка на плату учитељску спадне на терет клирикалном школском фонду

Црквена општина је дужна побринути се, да по истеченьу следећих даљих десет година фонд за издржаване њене српске више девојачке школе порасте так, да има капитал од најмање 80.000 фор., те да јој не буде више нужна потпора из клирикалног школског фонда.

Не буду ли горе поменуте три општине после пет година односно после петнаест година услове у овом §-у изложене испуниле, то ће им се свака даља припомоћ за издржаване њихових виших девојачких школа из клирикалног школског фонда закратити.

(Наставиће се.)

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

— (**Срп. прав. народно-црквени Митрополитски Савет**) сазван је у овогодишње заседање за 10. (22.) децембар и следеће дане.

— (**Срп. прав. нар. црк. Саборски Одбор**) сазван је у овогодишње зимско заседање за 18. (30.) децембар и следеће дане.

— (**У пр дмету градње патријаршијског двора у Карловцима.**) *Стручна комисија за прегледање и оцену* саборским одбором условно прихваћеног *нацрта новог архиепископско-митрополијских и патријарших двора* у Карловцима (од немара г. *Владимира Николића* из Београда) — сазвана је у одређену сврху за 9. (21.) децембар о. г.

— (**Извештај о децембарским седницама епарх. управе бачке у Новом Саду.**) — Дана 2. (14.) децембра о. г. држана је у Нов. Саду седница административног одбора епархије бачке, под председништвом Његове Светости преуз. г. Патријарха српског *Георгија Бранковића*. При сутни су били: Милан Ћирић, прота новосадски, Мирон Ђорђевић, игуман ковиљски, Др. Павле Јанковић и Душан М. Јовановић адвокати новосадски, Др. Стеван Малешевић, адвокат сенћански, Др. Сима Павловић, лекар сомборски и Др Михаило Полит, конс. фискал. Извештава и записник бележи: Сергије Шакрак-Нинић, епарх. бележник. — 1. Прочитани су отписи вис. кр. уг. Министарства богочасти и јавне наставе, по којима се подељује држ. припомоћ: црквеној општини у Бајши 300 фор. и црквеној општини ст. врбашкој 100 фор. — 2. Разрешена црквене општинска управа у Молу поднела је вис. Министарству просвете брзојавну тужбу против решења епарх. власти, којим се бивша црквена општинска управа од даље дужности разрешава — а затим је поднела вис. Министарству унутрашњих дела односно министру-председнику општирну тужбу против бачке епарх. управе, због разрешења црквене општинске управе, именовања привр управног одбора и осуде неких чланова на губитак активног и пасивног изборног права. Министарство је обе те тужбе доставило епарх. управи, да их у своме делокругу реши — а епарх управа — пошто је предмет тих тужаба већ раније у оквиру закона решен — прешла је преко њих на дневни ред — 3. Ђура Николић, скупштинар сомборски, поднео је на Саборски Одбор призив, а на вис. Министарство жалбу против разрешења црквене скупштине сомборске. Жалбу је вис. Министарство доставило епарх власти, да ју у своме делокругу реши — а призив ће епар. власт спровести Сабореском Одбору на више надлежно поступање. — 4. Црквеним општинама епархије бачке тачно је саопштено колико дугују у име саборских трошкова и верозаконског приноса — те су црквене општине последњи пут и најозбиљније позване, да те дугове своје исплате, или на њих правилне обвезнице исплате — јер ако то до краја ов. г. не учине, дугови ће се путем ексекуције од њих утерати. — 5. Одобрен је даровни уговор, по коме *су Јован Шаламал и супруга му Пелагија из Тишеља поклонили све своје имање (у вредности до 10.000 фор.) тишељској срп. прав. црквеној општини.* — 6. Призив новосадске црквене општине против решења Еп. Одбора у предмету поделе стипендије из закладе Стевана Николића — спровешће се Саборском Одбору — као и призив Др. Ивана Рлаховића против решења ЕА. Одбора донесеног у погледу поделења болнич-

ког кревета из закладе пок. баронице Јовићке. — Призив фелдварске црквене општине у предмету парнице против Раде Козаревог као задужбен — одбијен је. — 7. На пригоноре ст. бечејске и сентомашке општине да неће или не могу своје јавне црквено-општинске зграде код „франко-угарског“ друштва од пожара осигурати, уступљене су исте црквене општине, да на темељу обавезног закључка епарх. скупштине бачке морају своје зграде код тога друштва осигурати већ и за то, што то друштво фактично најјевтиније осигурава и што од уплаћених премија даје 40% у корист епарх. фонда бачког — а уз то је поменуто друштво потпуно сигурно и солидно. — 8 Допуна и конституисање црквене општине ст. сивачке одобрено је и потврђено — а тако исто потврђен је и избор $^1/_3$ скупштинара у Ст. Врбасу. — 9. Члан др. Стеван Малешевић изаслан је у Мартоношу, да изиђи узроке раздору и неслози између председништва и већине црквене одбора. — 10. Кажњен је укором Г. Д. одборник фелдварски, што је у јавној седници у напитом стању омаловажавао и вређао епарх власт. — 11. Одобрена је генерална оправка надаљске цркве. — 12. Одобрен је куп 60 ланаца земље у корист црквене општине турјеске за цену од 24.000 фор. — 13. Узето је с одобрењем на знање президијално расположење, којим је старо-бечејској црквеној општини забрањено, да у јавној скупштинској седници расправља о т. зв. „једноставном статуту“ — и тим поводом решено је, да се опомену и посаветују све подручне црквене општине, да о том предмету — који је искључен из делокруга црквене скупштина — у јавним седницама не већају. — 14 Позвана је црквена општина новосадска, да — по дужности и законском наређењу — поднесе на преглед и надлежно одобрење записник своје последње скупштинске седнице. — 15. 32 црквене општине бачке епархије поднеле су на ревизију своје предрачуне за 1892. год., који су издати на преглед и мишљење епарх. рачуно-ревизору — а општине, које предрачуна својих још нису поднеле — позваће се да их што скорије поднесу. Наређено је, да епарх власт прошине обрасце за предрачуне, те да све црквене општине по једном обрасцу своје предрачуне устројавају и епарх. власти подносе. — 16 Наређена је ревизија рачуна црквене општине: тителске, сомборске и петровоселске — издани су на ректификацију рачуни моштонишки, сенћански и ман. Ковиља. — 17. Одобрен је рачун привр. управног одбора црквене општине молске за III. четврт 1891. године.

— Дана 3. (15.) децембра о. г. држана је седница *епарх. конзисторије бачке* у Нов. Саду, под председништвом Његове Светости преуз. г. Патријарха Српског, Георгија Бранковића. — Присутни су били: Милан Ћирић, прота новосадски, Љубомир Купусаревић, прота сомборски, Александар Поповић, парох ст. бечејски, Ђура Страјић, парох сентомашки — Ђорђе Радовановић, адвокат новосадски, Др. Иван Влаховић, адвокат ст. бечејски и Др. Михајло Полит, конфисал — Извештава и записник бележи: Сергије Шакрак Нинић, конс. бележник. — У почетку седнице положили су свечану заклетву на звање конс. председника нови конс. чланови: Ђура Страјић и Др. Иван Влаховић. Формулу заклетве читао је: прота Купусаревић. — 1. Прочитана је објава вис. кр. уг. Министарства финанција, издана у погледу биљежења породичних извештаја — и наређено је, да се та објава подручном свештенству окружницом публикује и у званичном делу овога листа штампа. — 2. Прочитан је отпис вис. кр. уг. Министарства просвете, којим се одобрава конс. решење донесено у погледу уништења избора Ивана Берића за стипендисту закладе пок. баронице Јовићке. — 3. Прочитани су министарски отписи, којима се дозначује држ. приномоћ свешт. удовицама Ани Марковић из Пивница и Милеви Димитријевић рођ. Мандић из Нов. Сада. — 4. Прочитана је и публиковаће се наредба св. архијерејског Синода у Карловци, издана у погледу званичног назива и званичних печата парохијских и протопресвитерских звања — и у погледу једноликог уважања уруџбених записника. — 5. Прочитано је и публиковаће се решење св. архијерејског Синода, којим се чурушкој црк. општини дозвољава, да по приказаном нацрту може сградити иконостас у својој цркви. — 6 Да би се свршио богослов Тимотије Димитријевић могао приставити за личног капелана суботичком пароху Јовану Јовановићу, потражена је привола црквене скупштине суботичке срп. прав. црквене општине. — 7. Избор ђакона у Сомбору са сад је остао — in suspenso. — 8. Бранислав Поштић, протопресв. капелан у Сомбору пристављен је за личног помоћника пароху ст. сталарском, Мојсију Поповићу. — 9. Димитрије Лазић, досадашњи парох бајски — на основу једногласног избора — потврђен је за

пароха I. разреда у Товаришеву — а за привр. администратора у Бају именован је Јован Трифуновић, досадашњи привр. администратор то варошевске парохије. — 10. Бегечка парохија III. разреда, пошто се становништво у тој парохији за 600 душа умножило, подигнута је на парохију II. разреда — а у погледу подизања *ков. св. иванске* парохије из III. у II. разред — потражиће се најпре мишљење ков. св. иванске црк. општине. — 11. С. С. парох из С. И. ослобођен је од оптужбе, подигнуте од некојих његових парохијана — и проглашен је невиним. — 12. Расправљени су неки спорови у погледу издавања црквених столова — 13. Окр протопресвитерима бачке епархије издаће се упутства за спровађање годишње протопресвитерске визитације — а уједно и нови формулари за све потребне статистичне исказе. — 14. Осим тога решено је до 50 предмета, који се односе на бракоразводне парнице, а уз то је донесено у таковим парницама 5 пресуда — од којих три гласе на коначни развод брака, а две на одржање брака у снази. — 15. На завршетку седнице одликована је Њег. Светост новог конс. приседника *Ђуру Страјића*, пароха сентомашког, *чрезвичајем*.

С. Ш. Н.

— (**Саборски одбор петнаесторице**) састао се у седнице своје 2. (14.) децембра о. г. у Карловцима ради претреса „предлога за уредбу о устројству прав. срп. нар. црквене автономије“ итд. Чланови су тога одбора ови саборски посланици: Др. Бранко Стефановић, Александар Стојачковић, др. Ника Максимовић, др. Илија Вучетић, Стеван В. Поповић, Мита Петровић, прота Јефта Вукадиновић, прота Јеремија Мађаревић, Јосиф Јагић, прота Јован Штековић, прота Никола Косановић, парох Јован Новаковић, др. Тоша Недељковић, др. Живко Богдан и Ђорђе Бекић. — Председник је томе одбору др. Бранко Стефановић, а перовођа Стеван В. Поповић. — Одбор петнаесторице држи своје седнице непрекидно и пре и после подне.

— (**Из темишварске консисторије.**) Решењем конзисторијалним од 27. новембра о. г. именован је *протојереј Павле Јовановић*, парох сирмијски, *за привременог администратора арадског протопресвитерата* на место пок. администратора Лазара Нонића. Исти парох Павле Јовановић — на основу конзист. решења од 24. октобра — произведен је *за протојереја* 28. новембра у дворској капели темишварској од високопреосвећеног епископа г. Нектарија. — За администратора парохије турско-кањишке, на место упокојеног пароха Лазара Нонића, постављен је капелан умрлог великокикиндског пароха Спиридона (Паје) Веселиновића г. *Милан Димитријевић*. — Администрација удове парохије великокикиндске предата је г. *Мити Матејићу*, протином капелану. — На смрћу пароха Јефтимија Секулића упражњену парохију у *Кумани* постављен је *за администратора* г. *Стеван Л. Мирковић*, суградин овога листа и вредни капелан кумански.

— (**Дар српској школи у Варцар-Вакуфу у Босни.**) Високопреосвећени митрополит добробосански у Сарајеву г. *Ђорђе Николајевић* даровао је не давно 10.00 фор. српској општини *у Варцар-Вакуфу* за обезбеђење тамошње *српске школе*. Овај врли архијереј осигурао је тиме опстанак српској школи у поменутом месту — а прошле године обезбедио је исто тако и српску школу у Блажују знаменитом новчаном закладом. Но осим тих доброчинстава установио је митрополит Николајевић још многе добротворне задужбине и принео знатне дарове на олтар српске просвете. Нека је слава митрополитском добротвору српском!

— (**Књига школска „Кратки Типик“.**) У данашњем броју овога листа доносимо *књижевни огласак*, да је ушла у штампу и да ће на скоро бити готова нова школска књига: *„Кратки Типик или црквено правило.“* Ову школску књигу, коју је саставио суградин нашега листа и вредни књижевник *Јован Петровић*, кр. професор и катихета средњих школа у Загребу, — одобрио је св. Синод, а Школски Савет прописао као школску књигу у учитељским школама и препоручио учитељима као ручну књигу при вршењу њихове појачке дужности. Књига та моћи ће послужити као школска књига и нашим ученицима на свима средњим заводима, а добро ће доћи и осталим православним Србима, љубитељима црквеног пјенија. Нека је што топлије препоручена српском свету ова корисна књига.

— (**Положили професорске испите.**) Професорски испит положили су у Загребу ови суплент српске велике гимназије карловачке: г. *Славко Коларовић* из физике и математике и г. *Ридвој Врховац* из словенистике, грчког и латинског језика; — и осим ових још и суплент осечке гимназије г. *Урош Поповић* из класичне филологије.

— (Постављени за суплент-професоре.) Г. *Глиша Лазић* свршени философ, постављен је за суплента велике *гимназије карловачке*, пошто се због великог броја ђака — има их свега 353 — за први разред морала завести паралелна школа, те је била потребна још једна учитељска снага. — Г. *Стеван Јовић*, свршени философ и кандидат професуре из Карловаца, постављен је за заменика оболелом професору Мити Петровићу у српској учитељској школи у Сомбору.

— (Г. Душан Радуловић) *парох панчевачки*, постављен је за привременог катихету у српској вишој девојачкој школи у Панчеву, пошто је дојакошњи катихета г. Ђорђе пл. Бота отишао на парохију јарковачку.

ЧИТУЉА.*)

(† **Протојереј Лазар Новић**) *парох турекошњички и администратор протопрезвитерата арадског*. Неумитна смрт покоси живот опет једном добром пастиру, лични општину правог духовног оца, а протопрезвитерат доброг старешине свога; не остави нам ништа друго, до тугу на срцу и лепи спомен на покојника. Покојник се родио у Т. С. Миклошу од сиротих родитеља; за време свога школовања борио се са оскудицом, гладовао је и жеднео за љубав духовне ране и пиће. Савладав невоље и издржавши оскудице дође до жељеног циља, би рукоположен за свештеника, за која чан га срце вуцијаше и способности највише осећаше. Колико је савестан био у своме давно жељеном положају, види се по томе, што је од своје надлежне духовне власти био одликован црвеним појасом и почасним протојерејством, а фебруара 1890 би му поверена и привремена управа над арадским протопрезвитератом. Болан оде у храм божији на Аранђелов-дан да се последњи пут своме небеском оцу помоли, последњи пут да му послужи, јер после литургије леже у постељу, у којој је 24. новембра и своју поштожну душу испустио.

Колико је поштован био од својих парохијана, колико цењен од својих сугрђана иновераца, показало је многобројно присуство народа при погребу његовом; колико је љубљен био од своје у Христу браће, сведочи то, што је 14 свештеника при погребу било, од којих чинодејствоваху: протопресвитер кикиндски Ђ. Влаховић, протојереј Паја Јовановић, парох сиришки, пароси: Трифун Влашић, сенћански, Паја Ковачевић, м. кањишки, Пера Маринковић, ђалински, Јован Новаковић, в. кикиндски, Светозар Дражић, крстурски, Светозар Павловић јосифовачки, Југ Станикић, н. с. иванки, Миливој Милошевић, оросламошки, Велимир Недељковић, деспанки, Велимир Белеслијин, санадски и Јован Гавриловић, црнобарски и у име којих се парох сиришки *П. Јовановић* дирљивим говором опростио, у коме је говорник верно нацртао врлине и заслуге покојникове. Оставио је за собом двоје деце: сина, професора у Србији и неудомљену кћер. Вечан му спомен!

Сирић 3. децембра 1891. **С. П. Ј.**

*) Да бисмо могли у овој рубрици достојно исправити на овај свет сваког преминулог свештеника, молимо лепо рођаке овога листа, да нам саопште смртне случајеве, који се догоде и да нашему по коју реч из живота дотичног покојника.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

НОВА ШКОЛСКА КЊИГА.

Св. Архијерејски Синод овопредеоне православне српске цркве изволио је у једници својој дне 17. окт. бр. М. 443. Син. 19. ех 1891. *одобрити* моје дјело:

КРАТКИ

ТИПИК или ЦРКВЕНО ПРАВИЛО,

и *благословити*, да се исто дјело штампати може и смије. На основу тог високог одобрења изволио је и срп. нар. цр. шк. Савет под 6. нов. бр 269 ех 1891. донијети одлуку, којом се исти 185 „*Типик*“ прописује као школска књига у учитељским школама и препоручује Србима учитељима као ручна књига за обављање њихове појачке дужности.

Радећи ево већ неколико година као катихета и учитељ појања на учитељској школи осведочио сам се, да је ученицима као будућим учитељима и појцима од пријеке потребе књига, која би им служила као упутство у црквеном правилу, и из које би се могли научити, кад и како треба у цркви да поју недјељом и празником, особито, кад се покретни празници стеку са непокретнима, кад је пред — и попразаство Христових и богородичних празника и т. д. — С тога сам ево саставио књижицу и ставио у њу сва најнужнија правила из великог Типика, за која из искуства знам да су појцу од пријеке потребе, да својој дужности што боље одговори. А ево шта сам у књигу метнуо, да испишем само нешто: како се има појати на

вечерњи, јутрењи и литургији у обичне недјеље преко године са редовним светим; то исто — са два редовна света; кад свети, који има бдење или полијелеј или стихире на 6, падне у суботу или недјељу; кад пред — или попразнство Христових или богородичних празника падне у недјељу; кад оданије ових празника падне у недјељу; кад сами ови празници падну у недјељу. Седмично богослужење. Празнично богослужење. Сва правила о Божићу, Сретењу Благовијестима. Служба пређосвећена. Кад се и ко'а катавасија поје? Кад се и које входноје пое? Правило св. Оцима октобарским и јулским Правило како се наће редовни васкрени глас и пасхалија,—

Као што се види, књига је по садржају обилата; при том ће се на лијепој артији штампати и изнијеће нам штампаних табака, а стајаће 45 нов., те ју и најспромашнији пјевчика набавити може.

Штампа се у штампарији А. Пајевића у Н. Саду, а кад књига готова буде — што ће држим о Божићу бити, — онда ће се опет објавати: гдје ће се и како добити моћи. Ово само у напријед јављам свима љубитељима прквеног правила и реда да знаду, па да ову књигу — прву ове врсте у богословској литератури код нас Срба с ове стране Саве — у своје вријеме својски прихвате.

У Загребу дне 26. новембра 1891.

Јован Петровић,
кр. катихета и професор.

ОГЛАСИ.

Бр. 1414. и 1441. ех 1891
Е. К. 472.

144 **СТЕЧАЈ.** 3—3

На ново устројено мјесто самосталнога српско-православнога катихете за нижу и вишу пучку дјечачку, па шегртску школу; онда за нижу дјевојачку школу и њезину опеготовницу, у Глини, овијем се расписује стечај.

Темељна плаћа је за то мјесто 400 фор. на годину и у име станарине годишње 100 фор. с правом на суставне петогодишње доплатке; осим тога у име више пучке и шегртске школе сталана, у мировину неурачунљива, награда од 200 фор. на годину.

Компетенти имају своје инструиране молбе нице овој Власти поднијети најдаље до посљедњег децембра ове године.

Из сједнице Епархијске К ипеторије, држане у Плашком 7. (19.) новембра 1891.

Епархијска Консисторија Горњо-Карловачка.

147 **ЕДИКТ.** 2—3

Уљед молбе Радована Томића из Нових Бановаца, да би од супруге своје Анке, која је незнано куда у свет отишла, коначно разведен био, овим се позива речена Анка, да у року од 6 месеци, рачунајући од првог увртења едикта овог у новине, подписаној Конзисторији или сама лично предстане, или место пребивања свога обзнани, пошто ће иначе против ње поведена бракоразводна парница и без ње окончана бити.

Из седнице Конзисторије у *Карловцу* 22. окт. (3 нов.) 1891. држане.

Архидијецезална Конзисторија.

148 **ЕДИКТ.** 2—3

Уљед молбе Светолика Сујића из Гргуреваца, да би од супруге своје Анђелије, која је незнано куда у свет отишла, коначно разведен био, овим се позива речена Анђелија, да у року од 6 месеци, рачунајући од првог увртења едикта овог у новине, подписаној Конзисторији или сама лично предстане, или место пребивања свога обзнани, пошто ће иначе против ње поведена бракоразводна парница и без ње окончана бити.

Из седнице Конзисторије у *Карловцу* 22. октобра (3. новембра) 1891. држане.

Архидијецезална Конзисторија.

149 **ЕДИКТ.** 2—3

Уљед молбе Живана Гајића из Голубинаца, да би од супруге своје Марије, која је незнано куда у свет отишла, коначно разведен био, овим се позива речена Марија, да у року од 6 месеци, рачунајући од првог увршћења едикта овог у новине, подписаној Конзисторији или сама лично предстане, или место пребивања свога обзнани, пошто ће иначе против ње поведена бракоразводна парница и без ње окончана бити.

Из седнице Конзисторијалне у *Карловцу* 22. окт. (3. нов.) 1891. држане.

Архидијецезал а Конзисторија.

Е. 1309. — I. 245.

145 **СТЕЧАЈ** 3—3

Ради попуњења упражњеног *протопрезвитерског места у Панчеву*, са којим је и парохија панчевачка скопчана.

Конкуренти имају своје ваљано инструјиране прозбе најдуже до 18. (30.) Децембра 1891. овој епарх. Конзисторији путем својих власти послати.

Из седнице епарх. Конзисторије у Вршцу 28. Октобра (9. Новембра) 1891. држане.

Епарх. Конзисторија Вршачка.

143 3—3

СТЈЕЧАЈ.

На основу Највише Одлуке од 5. јуна 1869. овијем се расписује *стјечај на мјесто професора за пастирско богословље, омилитику, литургику и за педагогику и методику у православном богословском заводу у Задру.*

С овијем мјестом скопчана је годишња плата од 1000 фор. и 250 фор. у име прибавке служ-бовања, и послије свако пет година службе 200 фор. повишице, а послије тридесет година служ-бе мировина у износу достигнуте плате.

Који желе добити ово мјесто, имају да до-кажу, да су, послије положеног испита зрелости у једној великој гимназији, свршили богословске науке у једном потпуно уређеном православном богословском заводу, да су аустријски поданици и да су непрекорног моралног и политичког владања.

Молитељи имају се подврћи писменом стје-чајном испиту и усменом пробном предавању. Од полагања стјечајног испита и пробног пре-давања могу бити ослобођени само они, који су своје научне способности засвједочили као учи-тељи или списатељи по богословским наукама.

Молбенице, поткријепљене нужним испра-вама, имају се поднијети *православном Епископу далматинском у Задру* кроз шест недјеља по-слије прве објаве стјечаја у овоме листу.

У *Задру*, 22. новембра 1891.

Управа православног богословског завода

Бр. 1347. ех 1891.
Е. К. 543.

ЕДИКТ.

146 2—3

Овим се позива Сава Растовац, супруга Пе-тра Растовца, из Љесковца, општине Раковица, котара Слуњ, жупаније Модрушко-ријечке, која је свој завичај и свога законитога супруга о-ставила и у свијет отишла, да се, у року од 90 (деведесет) дана, или писмено, или лично овој конзисторији пријави, пошто ће се иначе у бра-коразводној парници, коју је против ње супруг њезин Петар подигао, и без ње, а против ње, даље по закону поступати.

Из једнице Епархијске Конзисторије, др-жане у Плашком 7. (19.) новембра 1891.

Епархијска Конзисторија Горњо-Карловачка.

ЈОВАНА РЕХНИЦЕРА
АТЕЉЕ ЗА ВЕШТАЧКО СЛИКАЊЕ
У НОВОМ САДУ,
добарска улица бр. 6.

Прима налоге који у ову струку спадају, из-ваја прецизно **портрете** по фотографији и природном оригиналу. Израђује црквена сликања као **св. икона за темпло**, тако и икона за црквене бар-јаке и извршује бојадисање црквених **плаштева** по најбољем укусу. У истој радња постоји одељење за **израду: фирми, шилтова и грбова.**

Поште сам за оне послове прикупио **академски изображење сваге прве врсте**, то сам у стању све налоге на највеће задовољство извршити. Умереном, на најјевтинијом цијеном обављам послове, те моје ће подузеће бити свима круговима приступачно. С веледувањем

150 1— Јован Рехницер.

А. Пајевића
КЊИЖАРНИЦА
и трговина са сликама,
музикалијама, хартијом и писаћим прибором
у Новоме Саду
у дунавској улици бр. 36.

препоручује своје добро сортирано стоваришће свију горепоменутих вр-ста робе по најумеренијим ценама.

Продаја свију тих роба на вели-ко и на мало.

Стоваришће разноврсних књига домаће и иностране књижевности, као класичних дела, у дивот-издању, са сликама и т. д. на разним језицима.

Сваки налог и наручбину изврша-ва брзо, тачно и савесно, а све **најумеренијем ценом.** Прима наручби-не на све музикалије, новине, часо-писе и повремене списе ма на ком језику, које сваком у кућу достав-ља, односно разашиље поштом уредно.

„Српски Сион“ излази сваке недеље и великом табаку. **Цена му је:** За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., и на четврт године 1 фор. За *стране земље* на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се *издавачкој књижарници и штампарији А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи* уреднику *Сави Петровићу* у *Новом Саду*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а на жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА И ШТАМПАРИЈА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ.

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТКОВИЋ.

Број 50. У НОВОМ САДУ 16. ДЕЦЕМБРА 1891. **Год. I.**

Службени део.

Бр. $\frac{\text{Е. 477.}}{\text{К. 391.}}$ ex 1891.

ОБЈАВА

високог кр. уг. министарства финансије од 8. октобра 1891. год. бр. 52889. издана у предмету биљеговања породичних извештаја *(Достављена свим епарх. властима отписом висок. кр. уг. Министарства богочастија и јавне наставе од 4. новембра 1891. бр. 46808 — а објављена народњачком свештенству епархије бачке окружницом од 3. (15.) децембра 1891. бр. Е. 477. К. 391. ex 1891.)*

Објава издана 4. децембра 1875. бр. 50.711. штампана у 2. броју „Budapesti Közlöny“ а од 1876. године овим се ставља ван крепости и на место ње сагласно са наређењима садашњега закона за земаљску обрану (VI. зак. чл. од 1890. год.) ради једноличнога поступка уваља се ово:

На породичне извештаје као сумарне матрикуларне изводе имају се — у смислу односне 1885. к пристојбеном закону приложене и званично утврђене пристојбене тарифе — стављати биљеге толико пута по 50 новч., колико се год случајева крштења, венчања или смрти, на основу матрикуларних протокола, истим породичним извештајима засведочава.

Од овога се правила изузимају:

I. Они породични извештаји, који се прилажу молбеницама, које су ослобођене од биљеговине, као:

а.) молбеница, у којима војно-обвезна лица на основу законитих разлога (31. 32. 33. 34. §. VI. зак. чл. из 1889. год.) моле, да се опросте од обвезе војничке (домобранске) службе.

б.) када војници (домобранци) који су на допусту, моле женидбену дозволу.

На те цељи издани породични извештаји не подлеже биљеговани — јер су и саме поменуте молбенице ослобођене од биљеге.

Међу тим неизоставно се захтева, да онај свештеник који такове небиљеговане породичне извештаје издаје, прибележи на породичном извештају цељ, ради које га је издао, и име оне странке, којој је извештај издао — јер ако се пропусти то прибележити, поступак сачињава мали изгред, који се квалификује у смислу 3. тачке 117. §. и казни казном опредељеном у 118. §. пристојбених правила.

II. Изузимају се даље од уводно поменутог правила они породични извештаји, који се прилажу биљегованим молбеницама:

а.) када који војник — на основу

предпоследње алинеје 34. §-а VI. зак. чл. из 1889. год. — моли допуст или привремено ослобођење од војничке службе.

б.) када који војно обвезник, који још није наступио доба асентације, или ако је у томе добу, али још није уврштен у војништво — тражи изнимну женидбену дозволу, или

в.) када војник, који је у активној служби, тражи допуст или ослобођење од војничке службе. — Најпосле изузимају се

III. такови породични извештаји, које потражи суд у предмету оставинске расправе војно-обвезних лица ради расветљења породичних им односаја

Под II и III. споменути породични извештаји — без обзира колико се случајева рођења (крштења), венчања или смрти њима засведочава — имају се снабдети са биљегом од 50 новч. по табаку.

Ad III. С. $\frac{182.}{199.}$ ex 1891.

НАРЕДБА

српског прав. народно-црквеног Школског Савета, упућена свим епархијским школским одборима у обзиру накнаде попутнине и дневница оним срп. народним учитељима, који иду на скупштине и зборове „комуналних“ учитеља.

Поводом конкретног случаја једног како да се у обзиру накнаде попутнине и дневница владају оне срп. прав. црквопштине, чији учитељи иду на зборове комуналних учитеља, одлучно је Школски Савет овај одлуком од данашњега потписаног дана и под горњим бројем, установити и односно наредити, да срп. прав. црквене општине имају својим учитељима, кад ови учествују на скупштинама и зборовима комуналних учитеља, *само онда накнадити подвоз и дати им односне уобичајене или нарочито за ту прилику одређене дневнице, кад их саме црквене општине на такве зборове пошиљу; иначе*, ако је општина својем учитељу дала допуштење, да иде на такав збор, — што учитељ у свакој такој прилици молити мора — али га она не шаље — не може учитељ тражити никакве накнаде путнога трошка нити дневница, односно *општина није дужна* у тој прилици ни у којем горњем обзиру да одговори тражбинама такога учитеља.

О том се (натпис) знања и равнања ради као и с тим позивом извештава, да подручне црквене општине, односно местне школске одборе о овденњој горњој одлуци њихова знања и равнања ради извести.

Из седнице срп. прав. нар црквеног *Школског Савета*, држане у *Карловцима* 6. (18.) новембра 1891.

Георгије с. р.
Патријарх.

Неслужбени део.

БОЛЕСНА ВЕРА.

(Наставак.)

Тако је, кад свештеник није злу и греху крив; тако је, кад је свештеник само „стражар дома“; тако је, кад је свештеник само — земље обделавач, засејане њиве чувар.

А да каква је и колика је тек кривица свештеникова онда, кад је баш он сам — тако рећи — свему злу крив; кад је и он сам грешник и безаконик; кад он сам не „добро сјеме“ него — „кукољ“ сеје?!

Пропраћајући свој им примедбама беседу пароха панчевачког, г. Луке Поповића, рекао сам: „Да је семе добро — о том нема сумње. Не мање је и то истина, да ни један сејач нити може, нити сме, па доиста и не сеје рђаво семе — узимајући

сејање у строгом смислу“: јер може ли сме ли, па је ли и стао који свештеник на амвон, те проповедао безбожност, учио пороку и греху, хвалио недела и безакоња?! Не, — није!

А да ли се ре може куколь сејати и друкче? Може, дакако! „Јер нема онога живога примјера, да води своје парохијане и дјелом стазом побожности;“ „ако ко рече да има вјеру, а *дјела нема*“ (Јак. 2, 14.) — ето то вам је сејање куколя, ето то вам је сејање „кад људи поспаше.“

По науци св. ап Павла свештеник треба да буде „углед вјерним у ријечи, у живљењу, у љубави, у духу, у вјери, у чистоти“ (I Тим. 4., 12.) Може свештеник поучавати Бог зна како лепо; може проповедати врло узвишено и истинито, може му поука предисати скроз побожношћу и љубављу, може му проповед одговарати у свему духу вере Христове — све ће то остати на празно, све ће то бити „глас вапијућег у пустињи“, све то неће уродити плодом: ако нема „образа“, нема „угледа“, нема „живог примјера“; јако да кле свештеник не буде лепе и узвишене речи своје утврђивао и засведочавао лепим и добрим делима; јер слушати му речи, а не видети и не гледати му дела — није му могуће веровати: „Покажи ми вјеру твоју из дјела твојијех.“ (Јак. 2., 18) Чини ли свештеник речи својој противно, тада реч своју својим делом тера — у лаж: „Ако ко рече: ја љубим Бога, а мрзи на брата својега лажа је“ (I. Јов. 4., 20.) Кад су већ и сами верни дужни бити „творци ријечи а не само слушачи“ (Јак. 1., 22.) да колико су више дужни свештеници бити не само *учитељи* „ријечи“ него и „*творци*“ њени.

Држимо, да није само један свештеник, коме се с пуним правом може довикнути онако, као што то св. ап. Павле у посланици својој Римљанима „јеврејину“ довикује: „Гле, ти се зовеш свештеник, а ослањаш се на закон, и хвалиш се Богом, и познајеш вољу и избираш што је боље, јер си научен од закона; и мислиш да си вођ слијепима, видјело онима који су у мраку, наказатель безумнима, учитељ дјеци, који имаш углед разума и истине у закону. Учећи дакле другога себе не учиш; проповиједајући да се не краде, крадеш; говорећи: не чини прељубе, чиниш прељубу; гадећи се на идоле, крадеш светињу; који се хвалиш законом, а пријеступом закона срамотиш Бога.“ (2., 17.—23)

Или зар није тако?

„Углед буди вјерним у љубави.“ Колико веру трује како вери тешке ударце и смртне ране задаје та заиста немила и жалосна појава: што — где је више, или где су баш и само два свештеника — ни двојица, тако рећи у љубави не живе! Па може ли бити „плода на њиви Господњој“, кад тај и такви свештеник „љубав“ сеје?! Може ли тог и таког „попе проповијед имати значајнога утиска на народ“ — кад о слози и братском живљењу проповеда? Нема сумње, да је тај и тај брат чудан, да овај или онај брат има на себи какову ману, која отештава љубавно живљење и чини сметње слози и братској љубави: али ако је ико, то су свакако свештеници, и то у првом реду позвани: „Носити бремена један другога“, јер ће само „тако испунити закон Христов.“ (Гал. 6., 2.)

„Буди углед у живљењу.“ Познато је и сувише, да да(ашњи свет, па и наш свет пати од „материјалне болести.“ да је и Србину „зинуло срце на новац,“ и српски син грамзи и жуди за благом и богатством, да и за нашинца важе песникове речи:

„Звека злата, то му жеље,
То му санци, то му снови,
То му срећа и весеље,
То му вера и богови.“

(*Јов. Храниловић* „Твардица.“)

На да се до остварења тих жеља и снова, да се до тог весеља и те среће дође, у томе се не пази на пут и начин: је ли пут прав, а начин поштен. Не! „Данас важи лаж за мудрост, превара за вештину, непоштење за слабост, отимање и подвала за тецино.“ („Орао“ за год. 1888. „Тешка времена.“) Та тежња и то грамжење за новцем и богатством потиче отуда, што сваки данас хоће „лепо да живи и све и сва да уживa.“

Неко је рекао: „Где себичност завлада, ту је свештеник лекар.“ Да, тој бо-

*

лести свештеник може дати лека: одвраћајући људе од тежње за слашћу и уживањем, новцем и богатством, а учећи их смирености, скромности, штедљивости и задовољству.

Али како ће свештеник друге одвраћати, кад и сам у сласти плива и ужива, како ће од сребролубља друге одвраћати, кад и сам „сребролюбіемъ недостойнаго ѡмрачается“, „кад попо на силу Бога осигурава своје материјално стање;“ и како ће свештеник учити друге смирености, скромности, штедљивости и задовољству, кад се и сам горди и узноси; кад се и сам облачи „въ порфиръ и кассокъ,“ кад му за попадијом шушти свила и кадифа и кад на њима и деци им сија сребро, злато и камење драго; кад и сам немилице троши и расипа; кад и сам није „доколенъ оброки сконми;“ „кад је попу мало парохије, па макар му и цијели округ дали“?!

Да, бадава је реч и поука, него „углед буди вјерним у живљењу.“

По правилу имао би свештеник сваку своју дужност обављати вољно, тачно и савесно читајући молитве „косно“ — лагано, јасно и разумљиво и сваку црквену песму „со сладкопѣніемъ“ — лепо и умилно певајући; по себи се разуме, да по превасходству црквена богослужења: вечерње, јутрење и службу божју побожно свршавати ваља; јер сме ли се и може ли се друкче вршити „дело Господње?“ може ли се и сме ли се друкче приносити молитва Богу Творцу? може ли се и сме ли се друкче служити служба Божја?

(Наставиће се.)

ШТА СМЕ — ШТА НЕ СМЕ БИТИ?

Пише **Марковић-Ердељан**,
свештенички кандидат.
(Наставак.)

Православно црквено право отворено српски вели: Крштење се има обављати у цркви и само у изнимним случајевима у кући.

Ми, на жалост, познајемо једног духовног пастира, који ове јасне речи тумачи по свом ћефу или боље рећи у корист свог комодитета. Исти јавно доказује, да се под речима: „у изнимним случајевима дозвољава се крштење и у кући,“ може разумевати не само умор од званичних већ и од приватних дужности. На како мисли, тако и ради. Лепо вам тај особењак без икаквог страха од самопреговарања и без икаква стида обавља св. тајну крштења у својој спаваћој соби, где пребива и пуши.

На сваку нашу братску опомену и основана доказивања, — да тако што просто не сме да буде — увек је остао при свом првом одговору: „Тешко православљу, док јаја какоћу.“ Он се није дао усаветовати, него је и даље погрешно поступао.

Ово се износи на јавност из двојаког разлога: прво, да докажемо, да је наше тврђење здраво и основано, а друго, да тим уверимо неке, — који су до данас тог уверења били, да је само оно добро и истина, што старији тврде — да и млађи могу имати право!

Наше тврђење је ово: да се под речима „у изнимним случајевима у кући“ разумева слабост, болест, јака дављина, а уз то још и напредне природне непогоде или друго што овоме слично; даље, у кући детета, а никако у свештеничком стану . . . Не можемо никако веровати, да се дозвољава обављање св. тајне крштења у соби свештениковој ни због умора услед званичних дужности, а још мање због приватних послова.

Рекли смо, да је такав поступак за осуду, па нек' нам је дозвољено и доказати.

Правило 31 во трулског сабора вели: Клирици, који свршавају службу, или крсте у молитвеним одајама, што се по кућама налазе, наређујемо, да то имају чинити са приволом месног епископа; и за то, који клирик не буде на овај начин то чувао, нека буде свргнут.

Као што се види, може се св. тајна крштења обавити и ван цркве; али не у својој кући, на још без дозволе месног епископа. — Тако 31-во, а 59. правило истог сабора вели ово:

Никако нека се не обавља крштење у молитвеној одаји, што се у кући налази; него, нека се приступа католичанским (православним) црквама и ту да се прими тај дар. — Не буде ли се клирик овога придржавао, . . . има се свргнути.

Са свим јасно — ни у молитвеној одаји, а камоли у спаваћој соби!

Но оволика несавесност не само да је за осуду, већ ствара и големе неприлике. Ради уверења узећемо догађај, који се истом свештенику десио.

Кум и бабица сврну код реченог, да га позову у св. храм ради крштења, — а он по својој навици хтеде и ово дете крстити ту у соби . . ., а разуме се већ да би у место трократног погружавања било преливање и то над лавором . . . Не претерујемо ништа!

На његов захтев бабица му са свим одлучно рече, да то не може допустити и да јој је деда детињи таково крштење најстрожије забранио.

Запитајмо се, шта би исти свештеник радио, да је нешто одпочео св. тајну крштења, а споменути деда тога ради дошао и са свим праведно истргао своје унуче из руку тога несавесна човека?

Боме би било којешта, а не треба се ни чудити, . . . јер којекакав рад може имати само којекакве последице. —

По прописима цркве духовни отац — кум не може бити иноверац.

Познато нам је, да је црква увела духовног оца — кума при крштењу једино ради тога, да одговара како за православно учење свог кумчета, тако и за духовно и друштвено васпитање његово.

А то је са свим уместан захтев; јер каквом се настојавању и образовању можемо надати од иноверна кума?

Не заборављајмо да свако себи вуче!

Ма да се ово изрично забрањује, ипак смо на толико примера наишли, да је овог или оног духовни отац — кум иноверан био.

Једном нам неки свештеник рече, да је тако што дозволио једино из призрења према куму, (ваљда да му се не замери?) јер је исти виши чиновник био.

Но ми смо тога мишења — а тако и треба да буде — да тамо где је реч о дужности и закону, да ту не сме бити замерке и преговора. За нас је једно главно, а то је, да нам савест буде мирна!

(Наставиће се.)

ОСВЕЋЕЊЕ КОЛАШИНСКЕ ЦРКВЕ У ЦРНОЈ ГОРИ.

Многе задужбине владалачке, подигнуте по унутрашности Црне Горе, живи су споменици витешкога нашега Господара *Књаза Николе I.*, међу којима се броји и *Колашинска* новоподигнута црква, са којом је показао своје побожно владалачко благоволење према витешкоме народу од двије Мораче и Роваца, који се неустрашимо борише према турској навали, те је исту о своме трошку 1888. године подигао, у славу светога великомученика Димитрија, а за здравље Његове Свјетлости књаза Димитрија, великога војводе Зетскога.

Кад је већ ова црква довршена била, главари Колашински позову за освећење Митрополита *Митрофана*, те је исти 5. новембра са Цетиња одпутовао, и 7. новембра у четвртак у Колашин приспио, гдје је најсвечаније од тамошњега војничкога и грађанскога поглаварства дочекан.

На Михољдан није се могло обавити свечано освећење, почем црква потребоваше неке исправке и допуне, па се морало освећење назначити у нељељу 10. новембра.

У очи освећења у $3^1/_2$ сата по подне у суботу г. митрополит са главарима и многобројним свештенством пошли су да присуствују вечерњи и свеноћноме бдјењу, које је обавио преподобни отац игуман Морачки *Михаило Дожић* са протођаконом, те се побожни народ у скромној молитви Богу молио, које је трајало до дубоке ноћи.

Истога дана пред ноћ, стигли су на ову сјајну свечаност и гости града Колашина из Васојевића: управник Васојевићке нахије г. Томаш

Вукотић са дивном китом Андријевичких грађана и капетана. Били су ту капетани: Захарија Бакић, Захарија Протић, Јефрем Бакић и Михајило Протић, са г. доктором Новицом Ковачевићем и са 20 одличнијех грађана Андријевичкијех, који су одмах после одмора дошли да се представе митрополиту и да му честитају срећни долазак.

Исте вечери била је варош окићена са тробојницама и најсјајније осветљена са околним брдима Владошем и Башњаним брдом, те су Колашински грађани водили српско коло уз свирку и попијевку, пуцајући из револвера и веселећи се до пола ноћи.

Г. окружни капетан, *Богдан Дробњак*, дао је гостима свечану вечеру у великој дворани према главноме плацу.

Сјутра дан у недељу војничке трубе дале су знак освећења, те су се неколике чете убојних тојника око цркве сакупиле, и у војничке редове поставиле, са командирима и официрима, те је испред истих г. митрополит Митрофан са свештенством и главарима прошао, те су све чете војничке почасти указале; по том се много-бројно свештенство са митрополитом у свештеничке ризе обукло и свети обред освећења извршило, и за тим је одпочета свечана архијерејска служба, на којој је говорено „*многолетствије*“ Његовоме Височанству књазу и књагињи и свему владајућему Дому. После причана г. митрополит говорио је врло значајну бесједу о свечаности и подигнућу овога светога храма, и о очинскоме старању Његовога Височанства за град Колашин и за витешка племена Морачане и Ровчане, који су ваздa остали ијерни аманету својих предака, и који су очували знатну задужбину царске куће Немањића у валовитој и кршној Морачи, која свједочи велику прошлост нашега народа.

После службе окружни капетан г. Богдан Дробњак давао је војницима и народу пиће, гдје се лијепих здравица изговорило и хорило: живио Господар!

У подне давао је свечани објед г. митрополиту, свештенству и главарима Васојевићкијема, на коме је напио прву здравицу г. митрополит Његовоме Височанству Господару књазу Николи и Његовоме владајућему Дому, а после је напио здравицу г. Томаш Вукотић г. митрополиту као глави цркве, а игуман Морачки г. Михајило Дожић напио је војницима и Српству, са жељом, да се ослободе Високи Дечани, да не чаме под мраком турскога насиља. Овој здравици пљескало се рукама од радости у неколико пута, и одушевљењу присутнијех краја није било.

У понеђељак 11. нов. држао је г. митрополит архијерејску службу са парастосом погинулим јунацима из двије Мораче и Ровца; а у уторак 12. нов. одпутовао је преко Горње Мораче, Јаворја, Ускока и Кривоа у Никшић, да тамо више Растовца на Орах освешта другу новоподигнуту цркву. —

У *Колашину* 1891. **Филип Радичевић**, протојакон.

ПРЕДЛОГ ЗА УРЕДБУ

о устројству православне српске народно-црквене автономије у области карловачке православне српске митрополије.

(Наставак.)

Глава VII.

Учитељске школе.

§. 382. За образовање српских народних учитеља и учитељица постоје у опсегу православне српске митрополије српске учитељске школе.

§. 383. Свака српска учитељска школа има два засебна одељења, једно за образовање учитеља, а друго за образовање учитељица.

§. 384. Учитељске школе издржавају се из српског народно-црквеног клирикалног школског фонда и осталих за издржавање једне или друге учитељске школе нарочито намењених закалда и завештања.

§. 385. Наставни течај у оба одељења учитељске школе траје по четир године.

§. 386. У учитељску школу примају се телесно и душевно потпуно здрави младићи после навршене 14. године живота, који су бар с довољним успехом свршили четир разреда гимназије, реалке или грађанске школе, — и оне душевно и телесно потпуно здраве ученице, које су навршале 14. годину живота свог и свршиле четир разреда српске више девојачке или грађанске школе.

При уписивању у први разред полажу како ученици тако и ученице пријамни испит из српског језика, из црквено-словенског читања и ма-

лог црквеног појања и молитава, што се у народним школама уче.

Ученици, који су свршили шести разред гимназије, реалке или грађанске школе, примају се у II. разред учитељске школе, ако положе бар с „довољним“ успехом испит из свих оних предмета, што се у I. разреду учитељске школе предају.

Ученици који су положили испит зрелости у гимназији или реалци, могу се примити у четврти разред учитељске школе тако, да у њој за годину дана само оне предмете слушају, које дотле у дотичним заводима нису учили, и после тога припуштају се полагању теоретичког учитељског испита.

Ученицима и ученицама дозвољен је прелаз са једне учитељске школе у другу, но само тако, ако на пријамном испиту докажу потпуно знање српског језика и оних наставних предмета, из којих немају оцене у својим сведоџбама.

§. 387. Учитељских приправника и приправница у појединим разредима не сме бити више од 50.

§. 388. За приправнике обвезни су ови предмети:

1.) наука хришћанска, црквено-славенски језик; читање с разумевањем и граматичном анализом;

2.) психологија и логика, педагогика, дидактика и методика са историјом подагогије, практична вежбања у основној настави;

3.) српски језик са историјом српске и хрватске књижевности;

4.) мађарски језик са историјом мађарске књижевности у препарандијама у Угарској;

5.) немачки језик;

6.) земљопис и повесница са особитим обзиром на отачаство и на отачаствени устав;

7.) аритметика и геометрија;

8.) физична антропологија и наука о чувању здравља;

9.) природопис, физика и хемија;

10.) наука о пољској привреди са особитим обзиром на вртарство, воћарство, виноградарство, пчеларство и свиларство;

11.) осмогласно-литургијско и велико црквено појање са теоретичним и практичним учењем црквеног правила (типика);

12.) хармонично црквено појање, световно певање са теоријом музике, као напредан предмет свирка;

13.) красноспис и цртање;

14.) гимнастика.

За приправнице обвезни су ови предмети:

а) наука хришћанска, црквено-славенски језик, читање с разумевањем и граматичном анализом;

б.) психологија и логика, педагогика, дидактика и методика са историјом педагогије;

в.) српски језик са историјом српске и хрватске књижевности;

г.) мађарски језик са историјом мађарске књижевности у препарандијама у Угарској;

д.) немачки језик;

е.) земљопис и повесница са особитим обзиром на отачаство и на отачаствени устав;

ж) аритметика и геометрија;

з.) физична антропологија и наука о чувању здравља;

и.) природопис, физика и хемија;

ј.) наука у кућарству, воћарству, вртарству и свиларству;

к.) литургија и мало црквено појање;

л.) хармонично црквено појање, световно певање са теоријом музике;

љ.) свирка на гласовиру;

м.) красноспис и цртање;

н.) женски ручни рад;

о.) гимнастика.

§. 389. Обим предавања и распоред предмета по разредима одређује се наставним планом, који прописује народно-црквени Школски Савет, саслушавши мњење професорског тела учитељске школе.

§. 390. Свако одељење учитељске школе скопчано је са вежбаоницама.

За вежбаонице служе местне православне српске основне школе.

Приправнице полазе такође и местно српско забавиште.

§. 391. Учитељи и учитељице забавишта и учитељице за женски ручни рад образују се теоретично и практично у учитељској школи и полажу обавезна дотичне испите, које ће народно-црквени Школски Савет наредбом одредити.

§. 392. На испитима при крају појединих година приправници и приправнице доказују способност за прелазак у виши разред, односно после испита на крају четврте године полажу приправници и приправнице теоретични учитељски испит, који је усмен и писмен, и добијају о положеном испиту сведоџбу.

§ 393. Сведоџба о положеном теоретичном учитељском испиту оспособљује учитељског кандидата за привременo обављање учитељског звања у српским народним школама.

За стално получење учитељске службе потребна је сведоџба о учитељском оспособљењу, која се добија полагањем практичног учитељског испита.

§. 394. Практичном учитељском испиту припуштају се они учитељски и односно учитељички кандидати, који су положили теоретични учитељски испит и провели за тим две године у привременој учитељској служби.

Од кандидата захтева се, да поднесу сведочанство од надлежног епархијског школског одбора о свом успешном практичном учитељевању и моралном владању, и да докажу, да су се бавили бар једном струком газдинства.

§. 395. Практични учитељски испит полаже се из методике, дидактике и историје педагогије

са обзиром на познавање свих наставних предмета основних школа и на употребу истих, и најпосле из газдинства.

Код полагања практичног учитељског испита има се поглавито исказати, да кандидати теоретички и практички знају све оно, што је за отправљање учитељског звања нужно и потребно.

Обим знања, које кандидати на практичном учитељском испиту имају показати, прописаће народно-црквени Школски Савет наредбом.

§. 396. Кандидати, који на практичном учитељском испиту задовоље прописаним захтевима, добијају сведочанство, којим се проглашују да су способни за стално обављање учитељског звања у српским народним основним школама.

Они кандидати, који не одговоре прописаним захтевима, могу овај испит после године дана поновити.

Понављање испита по други пут бива само дозволом народно-црквеног Школског Савета.

§. 397. Српске учитељске школе стоје под непосредном управом и надзором православног српског народно-црквеног Школског Савета.

§. 398. На српској учитељској школи делују 7 редовних наставника, један катихета, стручни учитељ хармоничког појања и свирке, три стручна помоћна учитеља и учитеља ручног рада.

Редовним наставницима припада наслов професора.

§. 399. Професоре, катихету, помоћнике и учитељицу ручног рада, поставља народно-црквени Школски Савет на основу расписаног стечаја и по саслушању професорског тела учитељске школе.

За професоре могу се поставити само они православни Срби, који сведоџбом докажу, да су се за оне струке, које ће да предају, спремили на свеучилишту, техничкој школи или којем вишем педагогијском заводу, а за катихету само свештеник.

За помоћнике постављају се они, који поднесу сведоџбу, да су вешти оној струци, за коју се траже.

§. 400. Управитеља српске учитељске школе именује народно-црквени Школски Савет из средине професора те школе на неопредељено време.

Управитељ учитељске школе управља и вежбаоницом.

§. 401. Плата сваког професора на српској учитељској школи износи 1200 фор. а вр. и 200 фор. а. вр. у име станарине.

Уз ово придолази после сваких пуних пет година годишња повишица од 100 фор. а. вр. а после 30-годишњег службовања мировина у износу постигнуте целокупне плате.

Удовице и сирочад умрлих професора примају мировину према одредбама дотичне мировинске уредбе.

Управитељ има 300 фор. награде за отправљање управитељских дужности у оба одељења.

Спомоћни наставници уживају 60 фор. а вр. награде за сваки седмични час на годину.

Учитељица женског ручног рада и кућарства, ако је самостално намештена, има плату од годишњих 500 фор. а. вр., ако ли има какво друго звање, награђује се по пропису за помоћне наставнике.

Плата послужитеља износи годишњих 200 фор., а уз то му припада и стан.

§. 402. Српска учитељска школа може се само у оном месту отворити, где се постојећа православна српска црквена општина обвеже, да ће дати учитељској школи за свако одељење по четир простране и видне школске дворане, осим тога дворану за управитељску писарницу, дворану за професорски збор, дворану за књижницу, једну дворану за физикални кабинет и хемијски лабораторијум, једну собу за покућаје у свиларству, једну просторију за зимњу и летњу гимнастику, једну башту за вежбање у вртларству и стан за послужитеља учитељске школе.

Школске просторије за приправнике морају бити у једном, а за приправнице у другом одељеном здању.

§. 403. Српска учитељска школа има библиотеку за професоре и ученике и потребне збирке и апарате, који се имају редовно попуњавати.

§. 404. Српски народно црквени Школски Савет издаће статут за оба одељења учитељске школе, у ком ће бити тачно означен делокруг наставничког збора српске учитељске школе, права и дужности управитеља, професора и учитеља учитељске школе и вежбаонице и сви остали дисциплинарни унутрашњи и спољашњи одношаји учитељске школе.

§. 405. Српска учитељска школа у вези је са интернатом одељеним за свако одељење.

У случају, да се не би установио интернат, даваће се приправницима и приправницама стипендије, или ће се устројити конвикти из средстава клирикалног школског фонда.

Број и количину стипендија и прилога одређује народно-црквени Школски Савет и ставља трошак у просветни прорачун.

Глава VIII

Управа и надзор.

§. 406. Управа српских народних школа дели се на црквено општинску, епархијску и митрополијску (главну).

Све српске народне школе у једној црквеној општини стоје под непосредном управом и надзором црквено-општинског одбора.

Све српске народне школе у једној епархији стоје под вишом управом и надзором епархијског школског одбора као више школске власти.

Све српске народне школе у српској митрополији стоје под врховном управом и надзором народно-црквеног Школског Савета као највише школске власти.

Устројство свих православних народно црквених школских власти садржано је у делу I. ове уредбе.

А. Црквено-општинска школска управа и надзор.

§. 407 Црквено општински школски одбор позван је, да буди и одржава у општини љубав и ревност према српској народној школи, а делокруг његов распростире се поглавито на ова три старања: о деци и настави њиховој, о учитељима, и најпосле о школама и њиховом имању, и по томе има он ове дужности:

1.) он с пароснима попише сву православну децу у општини, која су у школским годинама, а тако исто и шегрте и слушчад, и стара се, да уредно на наставу долазе, и да се тачно воде и уредно подносе белешке о онима, који небрижљиво долазе, на казни за ово родитеље и старешине; он се стара, да сва деца имају потребну школску опрему и раздаје сиромашној деци ову бесплатно; он одређује распусте у време већих пољских радова или болештине; он води бригу о моралном, здравственом и научном напредовању школске деце; пази да учитељи држи строг занат над децом, и стара се, да настава не трпи никаква уштрба; преко свога повереника обилази и прегледа сваког месеца школе и уверава се о спољном и унутрашњем стању и напредовању; присутан је испитима, и изашиле чланове своје, да буду присутни на испитима у другим јавним и приватним заводима у месту, ако има у тим заводима православне српске деце; он даје потребне извештаје о стању школа својих, црквеној скупштини и властима и подноси потребне статистичке податке; он је одговоран претпостављеном епархијском школском одбору за све, што се у погледу деце и наставе овом уредбом наређује;

2.) надзирава, да учитељи врше све овом уредбом прописане дужности у школи и цркви и ван њих, и потпомаже учитеље у вршењу дужности њихових; стара се, да се учитељима уредно и потпуно на време плата издаје; спрема све што је нужно за избор учитеља и учитељице и препоручује црквеној скупштини најспособније стеченике ради избора за учитеља односно учитељицу; он подељује учитељима и учитељицама одсуство до 8 дана; он је као црквено-општинска школска власт прва инстанција за мање дисциплинарне преступке учитеља и учитељица; а за веће прима и чини тужбе и подноси епархијском одбору; он мири и суди између учитеља и родитеља или старешина дечијих;

3.) стара се за школске зграде и намештаје, за учила, библиотеку и школски врт; он одређује школарину у вишој девојачкој школи, ако ту црквена општина надржава; он пази на руковање са школским имањем и стара се за очување и умножење истог, и да се све непокретно школско имање као властитост црквене општине укњижи; он чини предлог црквеној скупштини ради зидања и оправака школских зграда и ради закључења школског прореза и подноси црквеној скупштини прорачун свих школских потреба.

§. 408. црквено-општински школски одбор бира из своје средине школског старатеља, који води бригу о свима спољним школским потребама, о школским зградама и учитељским становима, о школским собама, намештајима, о учитељској плати и осталим пристојбама, и стара се уједно, да сви приходи црквено-општинског школског фонда установљени овом уредбом тачно утичу.

§. 409 Црквена скупштина бира школског управитеља, којега је дужност, да води стручни педагошко дидактични надзор над српским народним основним школама у црквеној општини.

Школски управитељ је непосредни школски надзорник, у педагогијско дидактичној струци, он пази да се школски часови тачно држе, да се прописана настава уредно и у наређеном опсегу предаје и свршује, и прописане књиге и учила употребљују; да учитељи врше све дужности своје у смислу ове уредбе; он држи са учитељима сваје црквене општине седнице црквено општинског учитељског збора, председава им и саветује се с њима о свима потребама за наставу и напредовање деце у својим и туђим јавним и приватним заводима; препоручује даровиту децу ради вишег школовања; он одговара црквено-општинском школском одбору за све наредбе, које се тичу наставе; он председава испитима и подноси црквено школском одбору и црквеној скупштини извештаје о стању, радњи и успеху школа и чини нужне предлоге; стара се за учила и књижице; дозвољава учитељима одсуство од 48 сати, посредује и расправља између учитеља и родитеља у колико га црквено-школски одбор на то овласти.

§. 410. Местни школски одбор подноси црквеној скупштини и епарх школском одбору на концу сваке године извештај о своме раду.

Б. Епархијска школска управа и надзор.

§. 411 Делокруг је епархијском школском одбору следећи:

1.) он се саветује о свима одношајима народне наставе у подручју епархије и издаје наредбе у своме делокругу а у делима ван свога делокруга обраћа се на претпостављену највишу народно-црквену школску власт;

2.) настојава да се изведу опредељења ове уредбе у погледу српских народних школа, даље одредбе земаљских закона, у колико се односе на вероисповедне школе.

3.) пази, да црквено-општински школски одбори, управитељи и учитељи врше дужности своје у делима школе и наставе;

4.) одређује време, у које надзорници школа имају обићи и прегледати школе;

5.) настојава, да се извршују наређења школских надзорника;

6.) стара се, да црквено-општински школски одбори редовно поднашају своје извештаје о стању својих школа, а школски надзорници о свагдањем прегледању школа, школских срезова односно школског округа, већа о њима и доносе нужне одлуке;

7.) подноси српском народно-црквеном Школском Савету и епархијској скупштини извештај о свом раду и о спољњем и унутарњем стању школа свога школског округа сваке године, или кадгод је нужно, или кад се нареди;

8.) одобрава одлуке црквених општина о укидању и подизању нових и преуређењу постојећих школа, и потврђује основна писма (фасије, школске статуте и уговоре;

9.) стара се, да се школске зграде зидају по постојећим школским прописима;

10.) настојава, да се воде уредни инвентари о црквено општинском покретном и непокретном имању;

11.) води контролу о стању и руковању школског имања, школских фондова и закада, а особито о томе, да се према својој цељи употребљују;

12.) потврђује избор учитеља и учитељица односно поставља учитеље и учитељице и учитељске заменике и заменице српских народних и повторних школа у смислу ове уредбе;

13.) учествује при избору епархијског конзисторијског одветника у смислу ове уредбе;

14.) учествује при избору окружних протопрезвитера у смислу ове уредбе;

15.) прописује упутства за службено деловање окружних протопрезвитера у своме делокругу;

16.) расправља и решава међусобне распре између учитеља, управитеља, школских надзорника, свештенства и црквено-школских власти, у колико се тичу школских и наставних односаја;

17.) поступа и суди у делима дисциплине против својих органа и црквено-општинске школске власти и учитеља у смислу дисциплинарних правила;

18.) извршује наредбе, одлуке и решења православног српског народно-црквеног Школског Савета;

19.) извршује у делокругу му спадајуће одлуке епархијске скупштине.

§. 412. Епархијални епископ (архиепископ) је главни надзорник школа у својој епархији као школском округу.

Епархијски школски одбор одређује своја известиоца или другог стручњака из или ван средине своје, особито оног, који се одликовао и практично у настави и школској управи, да као надзорник школа школског округа прегледа школе и контролише надзорнике школских срезова.

§ 413. Сваки протопрезвитерски округ јесте уједно школски срез.

Надзорници појединих школских срезова су дотични окружни протопрезвитери, који су дужни годишње двапут обићи и прегледати школе свога среза.

Ако који протопрезвитер не може обављати дужности надзорника, именује епархијски школски одбор за таковог у делима наставе и школске управе некуског свештеника из дотичног школског среза.

§. 114. Надзорници школског округа и срески школски надзорници стоје у непосредном додиру са црквено-општинским школским властима.

§. 415. Надзорник школског округа добија за време обилажења школа дневнице и накнаду путних трошкова из епархијске — а надзорници школских срезова дневнице и накнаду за подвоз из црквено-општинске благајне, како то епархијска скупштина одреди.

В. Митрополијска (главна) школска управа и надзор.

§. 416. Делокруг је православном српском народно-црквеном Школском Савету, да

1.) води главни надзор над свима српским вероисповедним нижим и вишим народним и учитељским школама и пази особито на то, да се изведу опредељења ове уредбе;

2.) води главни надзор о стању и руковању школских фондова и закада, а особито о томе, да се употребљују према цели њиховој;

3.) стара се, да ниже школске власти редовно, или кад год се нареди, подношају статистичке податке и исказе о свима односајима школским;

4.) води главни надзор, да епархијски школски одбори врше своје дужности, и надаје у том погледу наредбе, решења и одлуке;

5.) коначно решава у свима призивима у свима споровима, који се тичу школских односаја, као највиша и последња инстанција;

6.) поступа и суди у делима дисциплине у смислу дисциплинарне уредбе;

7.) прописује и стара се да се напишу потребне школске књиге;

8.) коначно одобрава школске фасије;

9.) коначно решава у погледу укидања постојеће школе;

10.) прописује наставни план, поделу предмета на разреде и часове за све српске вероисповедне основне, више девојачке и учитељске школе у смислу ове уредбе;

11.) одобрава школарину за српске више девојачке школе;

12.) издаје прописе о испитима на српским вишим девојачким и учитељским школама;

13.) установљује статуте за српске више девојачке и учитељске школе;

14.) стално намешта учитеље и учитељице

српских народних основних школа, кандидује и односно именује учитеље српских виших девојачких и учительских школа у смислу ове уредбе; а отпушта и умировљује их у смислу дисциплинарних и односно моровинских уредаба;

15.) именује управитеље српских виших девојачких и учительских школа;

16.) издаје наредбе о држању учительских зборова;

17.) устаповљује прорачун о просветним потребама које се подмирују из православних српских народно-црквених фондова, и подноси га сабору путем саборског одбора;

18.) издаје сваке године штампан извештај о своме раду и стању свих српских народних школа и подручних му завода;

19.) подноси православном српском народно-црквеном сабору овакав извештај сваке треће године.

§. 417. Митрополит-патријарх је врховни надзорник школа у опсегу православне српске митрополије.

Народно-црквени Школски Савет одређује свога извештача или чланове своје, особито оне, који су се одликовали и практично у настави и школској управи, да у име главне школске управе све школе у опсегу српске митрополије повремено обилазе и прегледају и о стању њиховом извештаје подносе.

Изасланицима нар. црквеног Школског Савета припада за време, док школе прегледају, дневница од 5 фор. и накнада путног трошка из клирикалног школског фонда.

(Наставиће се.)

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

— (**Посвећење нових епископа.**) Пишу нам из *Карловаца*: „Нови епископи: темишварски, г. *Никанор Поповић*, и горњо карловачки, г. *Михаило Грујић*, 2. (14.) децембра положили су заклетву верности у руке Његовог Величанства у Бечу. Посвећење епископа *Никанора* извршиће се у четвртак 12 (24.) децембра, а епископа *Михаила* у недељу 15. (27.) децембра о. г.“ — Ми ћемо о том посвећењу њиховом донети засебне извештаје у броју што долази.

— (**Професор богословије Митрофан Шевић.**) На место дојакошњег професора богословије карловачке, г. епископа Михаила *Грујића*, именован је за професора исте богословије г. *Митрофан Шевић*, синђел епископски и профе богословије у Задру. Богословија карловачка добија у г. Митрофану ревносну снагу професорску. Г. професор Митрофан је иначе узорит калуђер, те се радујемо, што се опет враћа у свој завичај. Г. синђел Митрофан Шевић родом је из Новога Сада, где су му родитељи били угледни и уважени грађани

— (**Духовни концерат у Панчеву**) У недељу 1. (13.) децембра о. г. одржан је у Панчеву *духовни концерат*, који је испао врло лепо и свечано. Концерат је даван у красној светосавској дворани црквене општине панчевачке. Концерат био је јако посећен, као и сви дојакошњи духовни концерти, које од две три године амо приређује честито срп. црквено певачко друштво панчевачко. На концерту су певане одабране црквене побожно-религиозне песме, које је опробано певачко друштво панчевачко под својим коровођом *М. Тополовићем* особито дивно отпевало. Певале су се композиције црквених песама од Бортњанског, Чајковског, Љвова, Давидова и Тополовића. На молбу певачког друштва говорио је на том концерту г. *А. Хаџић* секретар „Матице Српске.“ Говор његов *о васпитању женске деце у нас* примљен је са особитим задовољством.

— (**Патронат српске велике гимназије новосадске**) држао је у уторак 3. (15.) децембра своју редовну седницу под председништвом Његове Светости г. патријарха Георгија, а у присутности чланова: проте М. Ћирића, дра Ст. Павловића, Ђ. Вукићевића и бележника Сергија Шакрака-Нинића Од расправљених предмета помињемо: Досадашњи привр. катихета гимназијски Младен Миловановић постављен је за сталног гимн. катихету. Патронат ће умолити Његову Светост, да именује комисију за полагање стручног катихетског испита, те ће се поменути гимн. катихета упутити, да пред том комисијом стручан катихетски испит полаже — па ако га с успехом положи, изједначиће му се положај и плата са положајем и платом осталих редовних гимн. професора. — У погледу читанке Јована Живановића за средње школе, коју је министарство забранило, на основу стручног мишљења професорске колегије патронат ће се обратити министарству представком: да те читанке не забацује, јер нема ничега у њој, што би било у непатриотичном духу писано. — До-

звољено је гимн. ученицима, да у два часа недељно под руководством проф. Тихомира Остојића уче осмогласно црквено појање као необлигатан предмет. — Патронат је приметио, да професорска колегија и гимн. управа доста олако поступа при закључивању: којима ће се ученицима опростити школарина, јер предлаже, да се опрости школарина онима, који би ју врло лако могли платити. За то је поверено једном члану патроната, да подробније испита и оцени: којима ће се ученицима школарина опростити. — Професорска колегија поднела је гимн. патронату на Саборски Одбор управљену представку ради исплате задржане професорске плате. Пошто је Саборски Одбор у томе предмету већ једном мериторно решавао, представка ће се повратити колегији, са упутством, да ју боље састрои — и са саветом: да ју на сам Сабор управи.

— (**Нови крижевачки бискуп Јулије Дрохобецки.**) Његово Величанство благоизволело је превишњим решењем од 19. новембра с. г. свештеника грчко-католичке (унијатске) бискупије мункачке, пресједника духовног стола и управитеља препарандије у Ужгороду, *Јулија Дрохобецкога*, премилостиво именовати *бискупом* грчко-католичке бискупије крижевачке. Овај новоименовани владика унијатски рођен је године 1853. у месту Гања у марамарошкој жупанији, где му је отац био унијатски парох. Дрохобецки је рођени Русин (Рушњак) и врло образован човек. Радио је и на књижевном пољу.

— (**Добротвору Илији Коларцу**) *и жени му Синђелији* одржан је у Београду 6. октобра о. г. *годишњи помен*. Велики добротвор српски пок. Илија Коларац, осим што је за живота свога 17 година издавао годишње по 100 дуката награде за добра књижевна дела, још је након смрти своје оставио 10.000 дуката за потпомагање књижевности и 50 000 дуката за српско свеучилиште. Коларац је умро 1878 г. у Београду. Он је сам 1861 г. саставио одбор од седам лица, који ће руковати књижевним му фондом. На тај одбор држи му увек годишњи помен 6. октобра као на дан кад је преминуо. На томе помену износи се извештај књижевног одбора као и извештај о стању фонда књижевног и свеучилишног. Нека је вечна успомена великом добротвору народном!

— (†) **Јулијана Јове Д. Јовановића**) народна добротворка, преминула је у *Земуну* почетком месеца октобра о. г. Она је више пута давала за живота свога велике дарове (који износе преко 4000 фор.) српској православној *црквеној општини* земунској, па је и на смрти завештала истој општини 2000 фор. *на цркву* а 1500 фор. да се земунској сиротињи даје зимњи огрев. Осим других доброчинстава завештала је и 100 фор. српском учитељском конвикту у Н. Саду. На погребу јој говорили су надгробну реч г. прота земунски Јефта Вукадиновић и учитељ тамошњи г. Вељко Петровић. Нека је покој души врлој добротворци!

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

(Молимо поштоване писце, уреднишшва српских листова и издаваче књига да нам своја издања *на приказ* достављају. Молимо тако исто славна уреднишшва, да нам своје листове *у замену* шаљу.)

— **Зборник црквених духовних песама на Божић са тропарима Христових, Богородичних и заповедних св титељских празника.** За ученике свечаре и свакога. Српски у стихове сложио *Иван М. Поповић*. У Новоме Саду, издање и штампа А. Пајевића 1892. — 8 на, стр. 32. — Цена 10 новчића. — Млади и вредни наш песник посветио је ово дело своје успомени својих покојних родитеља и сестара. — Књижица ова лен јо *божићни дар* деци и одраслима, те ће многима разјаснита лепе стихире божићне и тропаре наше, а то је потребно нашој младежи, особито у данашње време, где се црквенословенски тако мало учи и разумева. Црквене песме и тропари у овој књижици преведене су са црквено-словенског у народном десетерцу стиху лепим и чистим језиком српским, те се лако читају и разумевају. Божићне песме биле су већ од чести штампане у „Школском Листу,“ а тропари у „Српском Сиону.“ Ова књижица црквених песама на српском језику, нека је топло препоручена православним Србима.

ПОЗИВ НА ПРИЛАГАЊЕ ЗА ПОДИЗАЊЕ СПОМЕНИКА ИСИДОРУ СТОЈКОВИЋУ.

Жива успомена на врлог покојника *Исидора Стојковића*, по Српство заслуге пуног бившег професора на учитељској школи у Сомбору; љубави пуна одданост и позив са свих страна, где његови благодарни ученици, прожмати од покојника у аманет наслеђеним духом чиста родољубља, делају на пољу народне просвете: побудило је његове бивше ученике и поштова-

теље у Сомбору, да образују одбор у сврху купљења прилога за подизање споменика, као видљивог знака оне одлности, поштовања и благодарности, које према неуморном раденику, врлом родољубу а сада упокојеном свом бившем наставнику, односно поштованоју осећа до двадесет учитељских и учитељичких нараштаја.

Да би споменик што достојнији био великих заслуга милог учитеља и да би престављао вернију слику оног поштовања, које осећамо и којим дугујемо незаборављеној успомени драгог нам покојника, то потписани у име одбора позивамо све бивше његове ученике — учитеље и учитељице, да по могућству свом приложе на ову одлста племенити циљ, давши тиме видљиви знак оних нежнијих осећаја, који их везују за успомену свог некадашњег духовног оца, но још не умољавају, да позову на прилагање и остале поштоватеље покојникове. Одбор ће путем јавних гласила издати признанице прилагачима о приложеним свотама.

Да би се пак споменик могао подићи на годишњи дан преселења у вечност милог покојника, то одбор моли све штоване прилагаче, да се пожуре са прилозима и исте најдуже до половине месеца фебруара године 1892 пошљу, како би се почетком месеца марта исте године споменик могао ставити на кућу вечног борављења његовог.

Прилози се шаљу на председника одбора.

Из седнице одбора држане у Сомбору 24. новембра 1891. г.

Перовођа:
Жарко Поповић с. р.,
катихета на в. д. школи.

Председник:
Милан Стојић с. р.,
професор учит. школе.

Благајник:
Милош Ковсић с. р.
учитељ основ. школе.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ.

„ЗБИРКА ПЕДАГОШКИХ РАДОВА“

ПРВА КЊИГА.

У овој књизи биће прештампане три моје педагошке расправе, на име: *I. Змај-Јован Јовановић, као педагог; II. О управи и надзору школском; III. Може ли школа бити без телесне казне?* Ово су управо три покушаја, намењена, да буду као прилози за што успешније решење питања, о којима ваља озбиљно промишљати.

I. Историја васпитања представља код нас још веома необрађено земљиште. Поред осталога, колико је красна и драгоцена градива за педагошко проучавање наших одношаја у списима оних врсних књижевника, који се не баве специјално педагогијом. А да се све ово испита, прибере и како ваља оцени, од великог је значаја по успешни развој педагошке знаности у нас. У ту сврху покушао сам првим чланком да приказем у педагошкој светлости наше најгенијалнијег данашњег песника. — II. Питање, ко да управља и надзирава народне школе, од великог је замашаја по интензивни напредак оне просветне установе. На жалост, можда се само још код нас сумња у ту несобразну истину, да зналачки и са правим успехом могу надзирати народну школу само они људи, који су радили *у школи за школу*. У другом чланку покушао сам дакле да докажем, како народна школа може повољно да напредује искључиво под управом и надзором *теоријски* и *практичким* стручно образованих људи. — III. На стару, па и нову школу често се диже повика, да се при настави служи окрутним сред твима. Будимо искрени, па признајмо, да су по некад овакови приговори оправдани. Ако је истина, да су народни учитељи најонири хуманости, онда доследност захтева, да се у своме племенитом раду и служе само хуманим средствима. А да се батина, шиба, фиргаз и т д. не могу конзеквентно уврстити међу хумана средства, то је — бар моје најдубље осведочење. Сврха је дакле треће моје расправе та, да докаже, како је телесна казна недостојна данашње школе, тим пре, што се уз добру вољу и озбиљну студију збиља може бити без ње.

Ја рекох, да су ово само тек покушаји. Но да су ми ови покушаји пошли за руком, верујем зато, што је књижевно друштво „Матица Српска“, наградом увенчала и у своме „Летопису“ штампала све ове три расправе. Пријатељи, који ме од дуже времена подстичу да издам у засебној књизи ове радове, наводе за разлог, како је „Летопис“ у учитељским круговима сразмерно доста слабо распрострањен А за једну од ових расправа изражена је жеља и у јавној штампи, да би ваљало засебно штампати. Имајући на уму наше књижевне прилике, дуго сам се ломио, премишљајући, да ли да се на овакав посао одважим, или не. У мени је превладало то уверење, да ћу помоћу учитељства и пријатеља народног образовања ипак моћи савладати трошкове око овог подузећа. У ово верујем тим пре, што су сви ови радови намењени лепшем угледу оних поборника, који се с пожртвовањем боре за умни и душевни препород свога народа.

Књига ће изћи око 10 штампаних табака на финој хартији у формату „Новог Васпитача“. Цена по комаду је 80 нов. За Србију комад стаје 2 динара. Ко скупи *осам* претплатника, добија једну књигу бесплатно. Књига је у штампи, а биће разаслана до божића, најдаље до нове године. И стплату ваља што пре послати на адресу:

Мита Нешковић,
кр. жуп. школски надзорник.

Беловар. (Хрватска)

НАЈНОВИЈА ИЗДАЊА КАО БОЖИЋНИ ДАРОВИ

ИЗДАВАЧКЕ КЊИЖАРНИЦЕ И ШТАМПАРИЈЕ А. ПАЈЕВИЋА

У НОВОМЕ САДУ

сад су баш угледала света, и нека су што топлије препоручена срп. читалачкој публици.

КУЋАРСТВО.

ЗА ШКОЛУ И НАРОД

НАПИСАЛА **МИЛЕВА СИМИЋА.**

учитељица више девојачке школе.

Одобрено од народног црквено школског савета.

Цена 30 новчића.

ШТО ТИ ЈЕ МАТИ!

ПРИПОВЕТКА ЗА ДЕЦУ

написао **ФРАЊА ХОФМАН**

превео

Јован Грчић.

(Са сликама.)

ЦЕНА 40 НОВЧИЋА.

МУВА. — СЛАВУЈ. — РУМЕНЕ И БЕЛЕ РУЖЕ.

ТРИ ПРИПОВЕТКЕ

ХР. ШМИДА

За српски превео **Јован Грчић.**

Цена 30 новч.

ПЕТКО ЦИГАНИН

ПРИЧА Ф. ХОФМАНА

Превео **Светозар Влашкалић**, гимназиста.

Цена 50 новч.

ЗБИРКА СРП. НАРОД. УМОТВОРИНА

ИЗ ГОРЊЕ КРАЈИНЕ

КЊИГА I.

СРПСКЕ НАРОДНЕ ПЈЕСМЕ

СЛИЈЕПЦА **РАДЕ РАПАЈИЋА**

вјерно побиљежио и за штампу приредио

Манојло Кордуњаш.

Цена 80 новчића.

ЗБОРНИК

ЦРКВЕНИХ ДУХОВНИХ ПЕСАМА НА БОЖИЋ

СА ТРОПАРИМА

ХРИСТОВИХ, БОГОРОДИЧИНИХ И ЗАПОВЕДНИХ СВЕТИТЕЉСКИХ ПРАЗНИКА

ЗА УЧЕНИКЕ, СВЕЋАЊЕ И СВАКОГА

српски у стихове сложио

Иван М. Поповић.

Цена 10 новч.

НАУКА

О ЧУВАЊУ ЗДРАВЉА И СПАСАВАЊУ ЖИВОТА

ЗА УПОТРЕБУ НАРОДНИХ ШКОЛА

написао **ДР Л. СЕЛ**

превео **Стеван В Поповић**,

епарх. школ. референт

Ово је дело наградило краљ. угар. министарство богочашћа и просвете.

Цена 20 новч.

ДВЕ НОВЕ МУЗИКАЛИЈЕ.

СРПСКИ ЗВУЦИ

НАРОДНЕ ПЕСМЕ И ИГРЕ

ЗА КЛАВИР УДЕСИО

Проф. **Тихомир Остојић.**

ЦЕНА 80 НОВЧ.

ВЕСЕЛА ЈЕ СРБАДИЈА

ПАРАФРАЗА ЗА ГЛАСОВИР

од **Х. Доубека,**

ЦЕНА 90 НОВЧ.

Ко на више поручи ових књига дајемо 20—25% рабат према количини наручбине, а дајемо и у комисију ове књиге познатим нашим растуривачима књига.

Наручбине ваља упућивати

Издавачкој књижарници и штампарији А. ПАЈЕВИЋА у Н. Сад.

Још се може добити

„ОРАО“

велики илустрован календар за преступну 1892. годину

УЗ САРАДЊУ СРПСКИХ КЊИЖЕВНИКА УРЕЂУЈЕ

Стеван В. Поповић.

Година осамнаеста.

Цена 50 новч. или 1 динар.

Ко поручи најмање 25 ком. за готов новац, добија комад по 33 новч. Наручбине ваља упућивати

издавачкој књижарници и штампарији

А. Пајевића у Н. Сад.

Тако исто може се добити

„ЦАРИЋ“

мали календар са сликама за преступну 1892. годину.

Цена је 20 новч. или 40 пара динарских. Препродавци добијају за готов новац комад по 12 новч.

ОГЛАСИ.

148

ЕДИКТ. 3—3

Усљед молбе Светолика Сујића из Гргуреваца, да би од супруге своје Анђелије, која је незнано куда у свет отишла, коначно разведен био, овим се позива речена Анђелија, да у року од 6 месеци, рачунајући од првог уврштења едикта овог у новине, поднесеној Конзисторији или сама лично предстане, или место пребивања свога обзнани, пошто ће иначе против ње поведена бракоразводна парница и без ње окончана бити.

Из седнице Конзисторије у *Карловцима* 22. октобра (3. новембра) 1891. држане.

Архидијецезална Конзисторија.

Бр. 1570. ех. 1891.
Е. К. 584.

СТЕЧАЈ. 1—3 153

На парохију војничку, протопопију Будачку, овијем се расписује стечај.

Интеркалара нема.

Рок пријавама до половице Јануара 1892

Из сједнице Епархијске конзисторије, држане у Плашком 28 Новембра (10. Дец.) 1891.

Епархијска Конзисторија Горњо-Карловачка.

Бр. 1576. ех. 1891.
Е. К. 598.

ЕДИКТ. 154 1—3

Стамена, жена Петра Вукелића, к. бр. 40 из Јање Горе, пар хије и општине Плашчанске, котара огулинског, жупаније Модрушко-Рјечке, која је свој завичај и свога законитога супруга оставила, и у свијет отишла, позивље се овијем, да се, у року од три мјесеца, или писмено, или главом овој Конзисторији пријави; иначе ће се и без ње у бракоразводној парници, коју је, против ње, супруг јој Петар подигао, по закону даље поступати.

Из сједнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком 28. Новембра (10. Децембра) 1891.

Епархијска Конзисторија Горњо-Карловачка.

Е. бр. 749 ех 1891.
К. 572.

СТЕЧАЈ. 152 1—3

Расписује се стечај на парох. место II. класе у Вел. Кикинди с тим, да има изабрани до 2. (14.) нов. 1892. год. удовици пок. јереја Спиридона Веселиновића половину свију парох. прихода издавати.

Компетенти имају своје уредно инштруиране молбенице до 20. јануара 1892. год. потписаној конзисторији поднети.

Из конз. седнице држане у Темишвару 27. нов. 1891 г.

Епарх. конзисторија Темишварска.

Е. бр. 770 ех 1891.
К. 588.

СТЕЧАЈ 151 1—3

Ради попуњења парох. места у Наљфали.

Компетенти имају своје добро инштруиране молбенице до 20. јануара 1892. год. подписаној конзисторији поднети.

Из конз. седнице држане у Темишвару 27. нов. 1891. год.

Епарх. конзисторија Темишварска.

Е. бр. 794 ех 1891.
К. 575.

СТЕЧАЈ. 150 1—3

Ради попуњења парох. места у Кумани овим се стечај расписује, с том примедбом, да се у месту налази капелан, који као такав 11 година служи.

Компетенти имају своје уредно инштруиране молбенице до 20. јануара 1892. године подписаној конзисторији поднети.

Из конз. седнице држане у Темишвару 27. нов. 1891. год.

Епарх. конзисторија Темишварска.

149 3—3

ЕДИКТ.

Усљед молбе Живана Гајића из Голубинаца, да би од супруге своје Марије, која је незнано куда у свет отишла, коначно разведен био, овим се позива речена Марија, да у року од 6 месеци, рачунајући од првог увршћења едикта овог у новине, подписаној Конзисторији или сама лично предстане, или место пребивања свога обзнани, пошто ће иначе против ње поведена бракоразводна парница и без ње окончана бити.

Из седнице Конзисторијалне у *Карловци* 22. окт. (3. нов.) 1891. држане.

Архидјецезална Конзисторија.

Бр. 1347. ex 1891.
Е. К. 543.

146 3—3

ЕДИКТ.

Овим се позива Сава Растовац, супруга Петра Растовца, из Јесковца, општине Раковица, котара Слуњ, жупаније Модрушко-ријечке, која је свој завичај и свога законитога супруга оставила и у свијет отишла, да се, у року од 90 (деведесет) дана, или писмено, или лично овој конзисторији пријави, пошто ће се иначе у бракоразводној парници, коју је против ње супруг њезин Петар подигао, и без ње, а против ње, даље по закону поступати.

Из сједнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком 7. (19.) новембра 1891.

Епархијска Конзисторија Горњо-Карловачка.

147 3—3

ЕДИКТ.

Усљед молбе Радована Томића из Нових Бановаца, да би од супруге своје Аяке, која је незнано куда у свет отишла, коначно разведен био, овим се позива речена Анка, да у року од 6 месеци, рачунајући од првог увртења едикта овог у новине, подписаној Конзисторији или сама лично предстане, или место пребивања свога обзнани, пошто ће иначе против ње поведена бракоразводна парница и без ње окончана бити.

Из седнице Конзисторије у *Карловци* 22. окт. (3. нов.) 1891. држане.

Архидјецезална Конзисторија.

ЈОВАНА РЕХНИЦЕРА
АТЕЉЕ ЗА ВЕШТАЧКО СЛИКАЊЕ
У НОВОМ САДУ,
лебарска улица бр. 6.

Прима налоге који у ову струку спадају, као: прецизно **портрета** по фотографији и природном оригиналу. Израђује црквена сликања као: **св. икона за темпло**, тако и икона за црквене **барјаке** и извршује бојадисање црквених **платна** по најбољем укусу. У истој радња постоји одељење за **паради: фирми, шилтова и грбова.**

Поштом сам за ове послове прикупио **академски изображене сиаге прве врсте**, то сам у стању све налоге на највеће задовољство извршити. Умереном, на најевтинијом ценом обављам послове, те моје ће подузеће бити свима круговима приступачно.

С поштовањем

150 2— Јован Рехницер.

А. Пајевића
КЊИЖАРНИЦА
и трговина са сликама,
музикалијама, хартијом и писаћим прибором
у Новоме Саду
у дунавској улици бр. 36.

препоручује своје добро сортирано стоваришше свију горепомснутих врста робе по најумеренијим ценама.

Продаја свију тих роба на велико и на мало.

Стоваришше разноврсних књига домаће и иностране књижевности, као класичних дела, у дивот-издању, са сликама и т. д. на разним језицима.

Сваки налог и наручбину извршава брзо, тачно и савесно, а све **најумеренијом ценом**. Прима наручбине на све музикалије, новине, часописе и повремене списе ма на ком језику, које сваком у кућу доставља, односно разашиље поштом уредно.

„Српски Сион“ излази сваке недеље и празника великог. **Цена му је:** За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За *страно земље* на годину 5 фор. Из Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се *издавачкој књижарници и штампарији А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи уреднику Сави Петровићу* у *Новом Саду*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА И ШТАМПАРИЈА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ.

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 51. У НОВОМ САДУ 23. ДЕЦЕМБРА 1891. **Год. I.**

БОЖИЋНА ПОСЛАНИЦА

Њ. СВ. СРПСКОГ ПАТРИЈАРХА ГЕОРГИЈА БРАНКОВИЋА.

ГЕОРГИЈЕ

по божијој милости и вољи народа, православни Архиепископ Карловачки, Митрополит и Патријарх српски, Његовог Цар. и Ап. Краљ. Величанства ФРАНЦА ЈОСИФА I. прави тајни саветник, као и краљевско-српског ордена св. Саве првога степена велико-крстник и т. д.

Пречасном свештенству обојега реда и побожном народу богохраниме **архидијецезе карловачке, дијецезе бачке и горњо-карловачке**, прељубезној пастви својој у духу апостолскоме, шаље срдачни поздрав и патријаршески благослов.

„Царство твое Христе Боже, царство всѣхъ вѣковъ, и владычество твое во всякомъ родѣ и родѣ.“ —

Чудна су дела Твоја, Боже, и непенитани су путеви Твоји, којима Ти стварaш и одржаваш, подижеш и оживљаваш, владаш и управљаш у овом неизмерном свету Твоме, и приводиш све к својој цељи, коју промисао Твој свему положи. У јаслима се рађаш Ти, кога небесни анђели поздрављају, кога обасјава светлост славе божанствене, коме се клања небо и земља; у сиромаштву повијен лежиш Ти, коме служе цареви и народи, који владаш над животом и над силом сваком, који земљу са небом спајаш. Да, у вертепу витлејемском родио се на данашњи дан онај, кога очајно људство изодавна тако жељно очекиваше, кога „егда прїиде кончина лѣта“ посла Бог у смирености и тишини, да оснује царство, не земаљскога сјаја ни величине, него царство мира, љубави и тихе скромности, и у томе царству духовнога богатства да царује до века, не да му служе, него да послужи; да подигне пониженога у греху човека, да утеши и укрепи раслабљена срца људска, да отуђенога од Бога к Богу опет приведе и са Богом за увек га

измири ради царства, у које га уводи Христос се роди, Син Божији, Цар и Господ!

Протекоше већ стотине и стотине година, како Анђео Господњи навести људима ту радост велику, која ће да буде свима људима, како радошћу том обузети људи похитаху тамо, где лежаше божанствени младенац повијен у јаслима, да му се поклоне и да му као Спаситељу своме принесу дарове своје; и од онога времена до данашњега, не престаје радост та, са којом се поздравља рођење Спаситеља света, не престаје из срца људског истицати одушевљени глас песама, у којима се прелијевају љубав и премудрост божија, и прославља Син Божији, који се нас ради чудним начином у телу нашем јавља. Тако ево и данас пуни су храмови поклоника Христових, пуна су срца радости најчистије, пуне су песме осећаја светих, јер и нама Христос се роди! „Христосъ раждается, славите: Христосъ съ небесъ срящите.“ Радујте се, који сте понижени и остављени, јер данас се роди онај, који ће вас подићи и прихватити; радујте се, који сте бедни и невољни, несретни и ожалошћени, јер данас вам доће помоћ пада и утеха; радујте се, који сте гоњени и презрени, слаби и изнемогли, јер ето доће Син Божији, који ће вас узети за руку; радујте се сви, јер вас све Спаситељ к себи зове: „*дођите к мени сви, који сте уморујени и обремењени и ја ћу вас упокојити*“. (Мат. 11, 28.)

Вертеп, из кога нас обасјава светлост разума, из кога нам сија сунце правде, које својим благотворним зрацима оживљује срца људска животом новим, ведри лица суморна надом на живот будући; вертеп, у коме се Спаситељ наш Господ Исус Христос тајно рађа, међу нама је и с нама је, да нас све у себе прими, да нас све са Христом здружи; јер Бог је учинио са човеком завет нови, завет љубави која има да спаја човека с Богом вечно, и на том завету подигао је Бог цркву своју, у којој пребива Христос, Син Божији, да сваки, који у њој пребуде, пребива с Богом вечно; и Бог је сместио у цркви својој сва блага и добра од живота вечног, да их изобилно ужива свако, ко се нарече сином њезиним, који слуша глас њезин, који се одушевљава духом њезиним и науком њезином.

Глас цркве, глас је Христов, који непрестано зове људе у тихо пристаниште сретнога живота; дух цркве, дух је Христов, који загрева хладна срца људска и оживљава све силе душевне; наука цркве, наука је Христова, која храни и напаја, снажи и челичи живот људски за живот бесмртни. У цркви је живот, у цркви Спас наш! Блажен је, који пребива у том вертепу спасења, који познаје Спаситеља свога и с њиме се дружи. Тај „*кад посрне да падне, неће пасти, јер га Господ држи за руку*“. (Пс. 39, 24.) О, кад би сви они, који су позвани од цркве, потражили оно благо, које им она на ужитак пружа, колико би рана залечено, болова утољено и живота спасено било! Но многи не слушају гласа Пастира великог, отуђују се од цркве и залазе опасним путем у животу своме, „*јер су пространа врата и широк је пут, који води у пропаст, и многи њиме иду*“. (Мат. 7. 13.)

Сладост греха и сујета овога света лако заноси ум и осваја срце човека, који није с Богом и не познаје закона божијег. Она је већ првог човека обманула и навела, да окуси од забрањеног плода; али каква горчина и колика несрећа потече отуда за несретног човека! Није редак случај, да се човек уклања од лица божија, и да се предаје необузданим по-

хлепама и мислима својим, одбијајући од себе ону руку, која к добру и срећи руководи; *„али му се Господ смеје, јер види, да се примиче дан његов“*. (Пс. 37. 13.) Страх и очајање, немир и незадовољство, јаук и уздисај, срамота и понижење — то је плод, који обично бере одступништво од Бога и закона његовог. А зар друкчије и може бити? Зар човечија рука да брише вечно слово закона, које је рука божија за сва времена уписала на лице целога света, и унела у савест сваког човека? Не, — *„јер престо је Твој, Боже, вечан и непоколебљив, скиптар је царства Твојега скиптар правде“*. (Пс. 45, 6.)

Узалудно ће дакле човек судити о себи и о својим делима друкчије, него што је изречено у закону божијем; узалудно ће човек тражити за се бољег пута и путоводу, него што је реч божија, која даје животу човека најправичнији смер, и доводи потребе душе и тела у најприкладнији склад. Снага речи божије никада не усиње; она је данас као и пре пас. данас, као и увек, у пуној свежини својој, и као баш да са временом постаје све то јаснија истина, све то милији глас божанственога слова — светога Евангелија. А и како да се радујемо своме животу, ако не познајемо опредељења свога, које нам показује реч божија; како да подносимо тешкоће овога живота, ако не знамо за живот будући, који нам обећава реч божија; како да љубимо ближњега свога, ако не осећамо љубави божије, коју нам открива реч божија; како да се трудимо и старамо, ако не очекујемо благослова божија, који нам подељује реч божија; у кратко — како као људи да живимо на овоме свету, ако не познајемо оца нашег небесног, кога проповеда слово божије. Ето баш с тога се данас и радујемо Спасителју нашем Исусу Христу, који као Син божији сиђе с неба, да нам објави милост божију, која ће човека избавити од трулежа и пиштавила, и поставити у здраво стање, у коме ће познавати једног, истинитог Бога, и делима својима прослављати име Његово; с тога је ради живота нашег и било нужно, да нам Господ пружи руку своју, и дарује Сина Свога, који ће божанственим својим духом оживити дух наш, и божанственом науком својом препородити живот наш, у коме ћемо мирно и спокојно, радосно и задовољно, стрпљиво и издржљиво снажно и поуздано, делотворно и плодоносно пребивати. И тако, ко је са Христом, ко слуша глас Његов, томе није лебац горак, ни живот тежак, ни срце празно, ни дух мрачан; јер што год има — радује га, што год тражи — налази, што год мисли — разумно је, што год чини — добро је.

Једно је дакле човеку на потребу: да буде у вези са извором живота, као лоза са чокотом, као грана са стаблом, да буде у нераздвојној заједници са данас рођеним богочовеком Исусом Христом, који, као што рекосмо, тајно у цркви пребива. А та света веза — љубав је; *„јер ко пребива у љубави, у Богу пребива, и Бог пребива у њему“* (I Јов 4, 16) *„а који нема љубави, не позна Бога, јер је Бог љубав“*. (I Јов. 4, 8)

Па зато, љубезни моји, као што сте данас светкујући празник „Рождества Христова“ уједињени једним осећајем хришћанске радости, једним духом православне вере, једним гласом прослављања Бога; тако нека вас уједињава и са Богом спаја и љубав хришћанска, која живот сладошћу испуњава, која ствара и подиже, оживљује и одржава, оплемењује и усавршава, која човека Богу уподобљава, и узноси га на престо достојанства његова. Па у то име, као духовни Отац и по

главица ваша, радујући се срећи вашој овога и онога света, поздрављам вам празнике: „Рождества Христова“ и „св. Богојављења“ — као и ступање у нову грађанску годину. — Мир божији нека је са свима вама! А Ти Господе Исусе Христе, Сине Божији, који си дошао да грешне спасеш — *„спаси народ свој, благослови достојање своје, спаси их и уздижи их до века“* (Пс. 28, 9). јер је царство Твоје — царство свију векова, и јер Теби припада сила и слава, част и поклоњење са Оцем Твојим и пресветим Твојим Духом на све векове. Амин!

У Карловци, 1891. године од рођења Христова, а патријаршествовања нашег друге.

Горе поменути смирени Патријарх

Георгије Бранковић.

БОЛЕСНА ВЕРА.

(Наставак.)

Па кад народ слуша и гледа, како се врши најузвишенија служба — служба Богу; како се обавља најсветије дело — дело Господње; како се подноси молитва највишем бићу, вечном суштаству — „царю царствујющихъ и Господь господствујющихъ“ — шта мора мислити? Не ће ли зар — не само изгубити свако уважење и поштовање према тој служби и према таком раду — него посумњати чак и у биће тога „царя и Господа,“ чију службу саме слуге његове тако нехатно и небрижљиво обављају и обављати смеду?!

Врло бисмо далеко отишли, кад бисмо хтели и надаље у појединостима говорити; али не могосмо, а да напред речено не наведемо и не споменемо.

Могао би ко год приметити: па овде је реч све о свештенству и то ваљда обичном, нижем; да шта је са вишим свештенством, вишим духовенством?

Народ саблажњава, народ развраћа својим делима, односно неделима онај, који је њему најближи, који је у његовој околини чија дела он сваки дан види и посматра — а то је без сваке сумње свештеник — парох, који са народом — тако рећи — у једној кући живи. (Да ме не би ко криво разумео, напоменути ми је: да се ово не односи на све свештенство, него на изузетке, недостојне свештенике.) Више пак духовенство у тој кривици има удела у толико, у колико би оно — по познатом правилу: „виша воља ограничава нижу“ — могло стати на пут неделима, које парохијско свештенство чини. А ако то не ће, онда више духовенство пада под сумњу, е је и само таково, и да зар парохијско свештенство ради и дела оно и онако, што и како види од вишег духовенства и чини недела — може се готово рећи — по овлашћењу овога И разуме се, да је у томе случају кривица вишег духовенства виша и већа, него што је кривица парохијског свештенства Ако је пак више духовенство наложило тачно и савесно вршење дужности парохијском свештенству и строго забранило сваки изглед, па свештенство крај свега тога дужност као што треба не испуњава и делима греши: онда је више духовенство криво, што не настоји, да се његова наредба као изабрана најстрожије држи и испуњава, и што не ће, да „неключимаго раба“ подвргне заслуженој казни, или да га у крајњем случају из свештенства уклони.

II. „Тешко вама књижевници и фарисеји, лицемјери, што преходите море и земљу, да би присвојили једнога, а када га присвојите, чините га сином покленијем у двоје већијем од себе.“ (Мат. 23., 15.) Што је у народу израиљском било „наклепијех синова:“ људи покварених, залуталих и заведених, томе не беху криви само свештеници и левити, него и „књижевници и фарисеји,“ јер је у неколико била дужност и ових, да народ упућују на праву стазу и пут живота и да се ста-

рају и воде бригу о томе, да народ закон врши и да наређења божја испуњава.

Па као што је то било код „изабраног народа,“ тако је исто и код нашег. За то: „што је мало плода на њиви Господњој;“ за то: „што је у нашем народу похађање св. цркве и богослужења врло немарно;“ за то: „што поучна проповијед нема значајнога утиска на народ“ — за то су криви, томе су узрок и наши „књижевници,“ или као што их ми данас обично зовемо: наша интелегенција без разлике сва, а на првом месту — учитељство. Јер је наша, као и интелигенција сваког народа — позвана, да са свештенством заједно дела на њиви Господњој. Радити на бољитку и срећи народној утврђивати у народу вријину и нравственост, приводити народ Богу и вери — дужан је, без сваке сумње, не само свештеник, него и сваки виђенији, угледнији, разумнији и интелигентнији син народни. С тога ако у народу није све здраво, ако је у народу што труло, што болесно — то је том нездравом, том трулом и болесном стању узрок и интелигенција.

Интелигенција је у другом реду позвана да „буде углед“ и живи пример народу у свему, што је лепо и добро, племенито и узвишено, корисно и спасоносно; и да свештеника у његовом по народ корисном раду својски потпомаже, никако пак да је према племенитом, родољубивом и богоугодном делању свештениковом нехатна и равнодушна, или чак и противна.

Рекосмо мало горе, да је болести вере узрок „и наша интелигенција, без разлике сва а на првом месту — учитељи.“ Учитељи за то, што би ови нарочито у делима вере и побожности требали да иду руку под руку, раме уз раме са свештенством, што они после свештенства за то највише прилике имају, и на послетку, што и они имају свој „мали народ,“ коме — као и свештеник своме народу — ваља да претходе добрим примером. Знамо, да се греси, учињени против вере и побожности, ни којем другом сталежу тако јако не урачунавају и строго не пресуђују као свештенству и учитељству, особито код нашег народа.

III. „Поштуј оца твога и матер твоју, да срећан будеш и дуго пожививши на земљи.“ Заповед божија о љубави према својим родитељима, или у опште према ближњима јест друга највећа заповед науке хришћанске; и управо о овој и о првој највећој заповеди — о љубави к Богу — „виси сав закон и пророци.“ (Мат. 22., 40.) Под именом оца и матере разуму се не само наши родитељи, него и сви ближњи наши, а међу првима сви од нас старији, које смо дужни љубити и поштовати. Љубав и поштовање према старијима исказује се између другога уступањем места старијем и пропуштањем старијега испред себе: „Кад те ко позове на свадбу, не сједај у зачеље, да не буде међу гостима ко старији од тебе; и да не би дошао онај, који је позвао тебе и њега и рекао ти: подај мјесто овоме; и онда ћеш са стидом сјести на ниже мјесто.“ (Лука 14., 8—9.)

Али верни, та „црква Бога живога“ (II. Кор. 6., 16.) из неке „шпекулације:“ зар да дођу до већег богатства црквеног, да цркви више повода прибаве — погазише ову највећу заповед божију тиме, што установише и заведоше, да се за новац „старешинство“ купити може, да онај, који има новаца, не мора се баш тако на ову заповед освртати!! Или зар није?

Присуствовати св. богослужењу — дужни су сви верни без разлике сталежа на и доба: дакле и стари и млади. Бити у цркви за све време богослужења — исто су тако дужни сви. Али знајући да старијим људма са њихове телесне немоћи тешко пада стајање за цело то време, св. црква — снисходећи немоћи људској — постарала се и за то: да и старији људи тој дужности својој одговорити могу, и у ту сврху унела је и сместила је у дом молитвени „и столове, да нам за часак предрже грешно тело наше,“ па је одредила и извесне часове у св богослужењу, када стари и немоћни „грешно тело“ своје у столовима одморити могу.

(Свршиће се).

ПАРОХИЈСКЕ СЕСИЈЕ И ЊИХОВИ ДЕЛОВИ НА ОПШТИНСКИМ ПАШЊАЦИМА.

Где год је спроведена деоба властелинства са општином, ту је припао и парохијској сесији дотични део на општинском пашњаку као компетенција пароха.

Где је учињена комасација пашњака, ту парох и ужива ту компетенцију. А врло је редак случај, можда га код нас и нема, да ју ужива и онде, где комасација није спроведена. Зашто? За то, јер се сваки свештеник клоњо одијума и беде, коју би могло изазвати извучивање компетенције парохове из општинског пашњака изазвати *кад би што излучивање тражио сам парох*. Клоњо се, јер се бојао. Тој бојазни сваки ће наћи разлога, ко год познаје расположење и назоре нашег сеоског ратара о пашњацима, о комасацији ових, па још о излучивању једног дела из општег пашњака, и још кад тај део има да припадне пароху!

Неуживање пак тих компетенција, које припадају парохијским сесијама на општинским пашњацима, на штету је пароха, који тако губе редован и известан годишњи приход од 100—300 фор.

Пошто свештенство не сме до тога са свим легалног и праведног прихода да дође, јер се боји опасних последица за себе; пошто би излучивање компетенције парохијских сесија из општинског пашњака *по самим свештеницима* било од рђавих последица за добар одношај свештеника према пастви, који је неопходан за врше ње позива и мисије свештеничке у тој пастви, — то смо ми мишљења: да би ваљало у дотичном §-у будуће уредбе о дотацији парохијског свештенства увртити паро хијску сесију као дотацију пароха овако:

Дотација пароха састоји се у овоме:

а.) годишња плата у готовом новцу,

б.) сесија земље, где је има, са припадајућим јој делом на општинском пашњаку, који се делови имају, чим ова уредба ступи у живот, својим путем и начином излучити из општинских пашњака и предати у посед и уживање пароха и т. д.

Ову одредбу уредбе о дотацији парохијског свештенства имао би извршити саборски одбор, путем земаљске владе, односно политичких области *без имања и без суплицаја пароха*.

Саборски одбор односно конференције имале би још издати наредбу паросима, по којој би ови били дужни, под личном одговорношћу, примити и задржати у посеју излучене делове пашњака, кад им политичке области ове буду предале у посед и уживање.

То је начин да пароси дођу до свога легалног и праведног прихода и дотације, коју им пружају парохијске сесије, *а да не дођу у сукоб са парохијанима*.

А кад се узме у обзир, да наш сеоски народ више пута баш чека заповед и налог па да нешто учини, онда тим пре треба овако учинити, као што предложисмо. Јер *баш у овом случају — чека заповед, чека да му се каже: мораш!*

Бошко.

ПРЕДЛОГ ЗА УРЕДБУ

о устројству православне српске народно-црквене автономије у области карловачке православне српске митрополије.

(Наставак.)

ДОДАТАК.

О српским вероисповедним забавиштима.

Глава I.

Циљ и сретства забавишта.

§. 418. Циљ забавишта је: да помаже дечије васпитање пре школског доба, да дечије тело, чула и дух развија и за наставу у основној школи спрема.

§. 419. Сретства забавишта су: игра, рад, посматрање појединих предмета и слика и разговор о истима, причање, певање и радови у врту.

§. 420. Свако учење, слично оном по школама, искључено је из забавишта.

§. 421. Дружење и сви разговори у српским вероисповедним забавиштима бива само на српском језику.

§. 422. План за забавишта издаће народно-црквени Школски Савет по преслушању митрополијског учитељског збора.

Глава II.

Уређење забавишта.

§. 423. Здање забавишта мора бити на здравом, сувом и мирном месту, а поред тога у средини оних породица, из којих ће деца забавиште походити.

§. 424. Зграда за забавиште мора бити:

1.) од једног боја, да се деца не пењу по силним степеницама;

2.) тако окренута, да деци долази светлост с леве стране;

3.) подељена на две дворане, које треба да су четвороуголници или правоуголници и да на једно дете долази 0.7 до 1 □ м. простора;

4.) снабдевена са довољно прозора, који морају одговарати величини зграде, и поред којих мора бити удесна вентилација;

5.) у дворанама да су добре пећи, које гориву дотичног краја одговарају;

6.) поред горњих дворана да има једну мању за чување одела и остављање непотребних ствари;

7.) поред здања да има довољно нужњака за децу од $2^1/_2$—6 година, који морају бити за здање сувим ходником везани.

§. 425. Забавиште мора имати све опреме и справе:

1.) довољни број клупа са наслонима и столова, а једно и друго мора бити у сразмери са дечијим узрастом;

2.) више столица за одрасле, сто, рипзницу и сахат;

3.) све сандуке по Фребловом систему за забаву и рад, довољан број њихових предмета, слика и књига;

4.) на прозорима завесе угасите боје;

5.) у одаји за одело нужни број вешаљака.

§. 426. Уз зграду забавишта долази врт за игру и рад, који мора бити:

1.) према броју деце довољно простран;

2.) општи део засађен дрвећем и засејан травом, где ће се деца играти, засебни део подељен на лехе, које ће деца посепце обрађивати.

§. 427. У свима деловима забавишта и врта мора бити највећа чистота, те да увек буде свугде свеж ваздух.

Глава III.

Права и дужности општина, родитеља и деце.

§. 428. Забавишта могу подизати општине, задруге, породице и поједине особе.

§. 429. Свака православна српска црквена општина, у којој има 30 деце за забавиште, има исто о своме трошку подићи и издржавати.

Једно забавиште могу полазити највише до 80 деце; чим тај број пређе, има се установити паралелка или и друго забавиште.

§. 430. Ако црквена општина нема довољно сретстава, то може на чланове своје ударити прирез, који не сме прећи 3%.

§. 431. Забавиште полазе деца од $2^1/_2$ до 6 година без разлике пола и сталежа бесплатно.

§. 432. Полажење забавишта подједнако је обавезно за сву децу без разлике спола.

Родитељи, који не буду слали своју децу у забавиште, потпадају под казну, као што је то прописано за српску вероисповедну основну школу.

§. 433. Забавиште се дели на млађи и старији разред, први полазе деца од $2^1/_2$ до 4, а други деца од 4 до 6 година.

§. 434. Забавиште је отворено целе године, и деца се у њему забављају дневно изузимајући недељне и празничне дане, зими од 9—12 часова пре — и од 2—4 сахата после подне, лети од 9—12 часова пре — и од 3—5 часова после подне.

Одморни дан је субота после подне; преко године је 1 месец дана велики одмор, кад црквено-општински школски одбор за најзгодније нађе.

§. 435. Уписана су деца дужна забавиште уредно полазити, а ако које дете мора изостати, то се мора забавиљи благовремено јавити.

§. 436. При примању у забавиште мора се за свако дете доказати лечничком сведоџбом, да је са успехом каламљено или да је имало богиње, и да не пати ни од какве болести, што би могло на штету друге деце бити.

§. 437. При пријему као и распусту деције приређују се прописане забаве.

§. 438. Црквене општине бирају забавиље као што бирају учитеље и учитељице на основним школама и подносе их истим путем вишим народно-црквеним школским властима на потврду и одобрење ради издавања декрета.

§. 439. Више народно-црквене школске власти могу одбацити избор, ако изабрана забавиља нема прописане квалификације, или ако је при избору било формалних погрешака.

§. 440. Задруге, породице и поједине особе, које хоће да подигну српско вероисповедно забавиште, дужне су то учинити по прописима ове уредбе, те с тога оснивање забавишта морају пријавити надлежном епархијском школском одбору ради одобрења.

§. 441. Ако задруге, породице и поједине личности при подизању забавишта не би могле или хтеле испунити прописе ове уредбе, то им народно-црквене више школске власти могу оснивање српског вероисповедног забавишта забранити.

Глава IV.

Образоване забавиља.

§. 442. Ради образована забавиља основа се помоћу народних новчаних средстава стручан наставни завод, у којем ће течај трајати две године.

§. 443. У том заводу ће делати један управитељ-професор, оспособљен за учитељске школе; један катихета-професор и једна учитељица; даље један помоћник за музику и један за гимнастику.

Сви ови имаће плату и друга берива у износу плате и берива професора и помоћника учитељске школе, а примаће плату и остала берива из народно-црквеног клирикалног школског фонда.

Мировину уживаће према одредбама мировинске уредбе.

§. 444. У завод ће се примити питомице, које су свршиле српску вишу девојачку школу или који други виши српски или други отачаствени наставни завод, које су поред тога доброг моралног владања и које су навршиле 16, а нису прешле 40 година живота.

§. 445. Дипломиране учитељице могу бити забавиље, ако бар по године походе редовно које угледно забавиште и по том у заводу за образоване забавиља положе испит из оних предмета, које у учитељској школи нису училе.

§. 446. Поред завода за образоване забавиља мора постојати угледно забавиште, у коме ће се питомице практично вежбати.

§. 447. У заводу за образоване забавиља ово су наставни предмети:

1.) наука вере,
2.) српски и словенски језик,
3.) мађарски језик,
4.) педагогија и методика,
5.) слике из историје опште, српске и отачаствене,
6.) земљопис са уставом,
7.) основи из физике,
8.) певање, појање и свирање на виолини,
9.) основи из рачуна и геометрије,
10.) гимнастика.

§. 448. Наставни план овога завода издаће православни српски народно-црквени Школски Савет по саслушању митрополијског учитељског збора и професорских зборова српских учитељских школа.

§. 449. Заводе за образоване српских вероисповедних забавиља могу подизати и поједине задруге, породице и особе, али су дужни то учинити по прописима ове уредбе те поступати према уредби § ове уредбе.

Ако оне не би могле или не би хтеле прописе ове уредбе испунити, то ће им више школске власти подизање таког завода моћи забранити.

Глава V.

Права и дужности забавиља.

§. 450. Свака српска вероисповедна забавиља мора имати овом уредбом прописану квалификацију и мора бити Српкиња православне вере.

§. 451. Забавиља је дужна прописане часове у забавишту с децом проводити и исту прописаним начином забављати и васпитати, најбрижљивије пазећи, да сву децу без икаквог разликовања по сталежу или пореклу једнаком љубављу предусрета

§ 452. Забавиља је дужна прописане записнике водити и прописане извештаје православним српским народно-црквеним школским властима давати.

§. 453. Забавиља има плату најмање 300 фор. а. вр. годишње, слободан стан од две собе, кухињу, комору, огрев и право на закониту мировину.

§. 454. Забавиље се постављају стално и могу се отпустити само према одредбама дисциплинарних правила.

§. 455. Свака забавиља има помоћницу, која јој помаже, кад деца долазе и одлазе, пази на дечије нужде и води бригу о чистоћи.

§. 456. Награду помоћници одређује црквено-општински школски одбор по међусобном уговору.

§. 457. Црквено-општински школски одбор може помоћнице по својој увиђавности постављати и отпуштати.

Глава VI.

Управа забавишта.

§. 458. Надзор и управу над српским вероисповедним забавиштима воде православне српске народно-црквене школске власти, и то у првом степену црквено-школски одбор, у вишем епархијски школски одбор, а у највишем степену народно-црквени Школски Савет.

Глава VII.

Прелазна опредељења.

§. 459. Српска вероисповедна забавишта, која већ постоје, а прописима ове уредбе не одговарају, имају се у току од једне године дана према истим прописима преуетројити.

§. 460. У колико то православне српске црквене општине, задруге, породице и поједине особе не би могле или хтеле учинити, то им народно-црквене школске власти могу забавиште затворити.

§. 461. Забавиље, које су пре ове уредбе на своја места постављене, а немају прописане квалификације, имају у току од једне године дана забавињски испит положити.

§. 462. У колико таква забавиља не би могла или не би хтела по прописима ове уредбе забавињски испит положити, то ће их претпостављена народно-црквена школска власт по отказу од три месеца отпустити.

ОДСЕК II.

О православним српским великим гимназијама у Карловцима и Новом Саду и богословском училиштима и семеништима.

Глава I.

О православним српским великим гимназијама у Карловцима и Новом Саду.

§. 463. И донде, докле се православне српске велике гимназије у Карловцима и у Новом Саду не буду могле потпуно на својих закладa издржавати, уживаће оне потпору из православног српског народно-црквеног клирикалног школског фонда у смислу ове уредбе.

§. 464. Потпора из клирикалног школског фонда издаваће се православним српским великим гимназијама у Карловцима и Новом Саду само под условом:

1.) да професори, који су на њима намештени, имају земаљским законима прописану квалификацију;

2) да ти наставни заводи уживају право јавности; и

3.) да стоје под врховном управом својих, у смислу постојећих превишње одобрених статута установљених патроната.

§. 465. Плате и остале приступе професора и професорских заменика изједначују се са сада постојећим платама професора и суплената на угарским односно хрватско-славонским државним (земаљским) гимназијама изван Будимпеште и Загреба.

У напредак не могу се плате и берива без одобрења православног српског народно-црквеног сабора повишти.

§. 466. Професори православних српских великих гимназија у Карловцима и Новом Саду дужни су бити чланови мировинског фонда народно-црквених чиновника, и уживају како они, тако и њихове удовице и сирочад у смислу дотичне мировинске уредбе правилну мировину и односно потпору.

§. 467. Све наставничко и послужничко особље на обе српске велике гимназије именују надлежни патронати.

§. 468. За образовање гимназијалних професора установљује се једна стипендија од 500 ф. годишње из клирикалног школског фонда.

§. 469. Патронати обе гимназије дужни су сваке године најдаље месеца октобра православном српском народно црквеном саборском одбору уз исказ имања својих гимназијских фондова, прорачун прихода и расхода тих фондова за идућу годину поднести и тим начином исказати мањак својих фондова, који би се потпором из клирикалног школског фонда подмирити имао, а саборски одбор по довољном испитању предложених прорачуна, ставља потребне своте потпора у прорачун народно-црквених автономних потреба, који се нар. црквени сабору ради коначног установљења подноси.

§. 470. Саборским прорачуном дозвољену своту годишњих потпора исплаћује благајница српских православних народно црквених фондова гимназијским патронатима на уредовне потврде њихове у четир једнака оброка, и то 1. Јануара, 1. Априла 1 Јула и 1. Октобра.

§. 471. Патронати су дужни закључне годишње рачуне врху прихода и расхода својих гимназијских фондова православном српском народно-црквеном саборском одбору најдаље за два месеца по завршетку сваке рачунске године на више развијење и финалисање поднести.

§. 472. Патронати обе православне српске велике гимназије подносе по истечају сваке године саборском одбору своје извештаје о целокупном стању својих гимназија и њихових заклада за прошлу годину, а саборски је одбор властан патронате на отклоњење опажених мана и недостатака позвати.

Глава II.

О богословским училиштима и семеништима.

§ 473. За образовање православног српског свештенства постоји у српској митрополији богословско училиште у Карловцима.

§. 474. Православни српски народно-црквени сабор властан је у споразумљењу са архијерејским синодом српске митрополије по потреби и више богословских училишта основати.

§. 475. Унутарње уређење богословских училишта, одређење наставног сустава и наставне основе, именовање учитељског и послужничког особља и врховна управа богословских училишта спада у делокруг архијерејског синода.

§. 476. Плату наставничког и послужничког особља одређује сабор споразумно с архијерејским синодом.

За сада се одређује редовним професорима плата од годишњих 1800 фор. а. вр., а уз то сваких пет година повишица од 150 фор., к томе још станарина од 300 ф. годишње

Ректор богословског училишта ужива додатак од годишњих 400 фор

Плата доцента је 800 фор., а уз то 200 фор. станарине.

Плата помоћника је 400 ф. годишње.

§. 477. Професори српских православних богословских училишта дужни су бити чланови мировинског фонда за народно црквене чиновнике и уживају мировину у смислу мировинске уредбе.

§. 478. За образовање професора богословије установљава се стална стипендија из клирикалног школског фонда од годишњих 600 фор.

§. 479. Уз богословска училишта имају се основати семеништа с интернатом.

§. 480. Богословска семеништа оснива православни српски народно црквени сабор споразумно с архијерејским синодом српске митрополије.

§. 481. Унутрње устројство богословских семинарија прописује архијерејски синод; овај поставља и потребно наставничко и послужничко особље.

§ 482. И докле, док се богословска семеништа не оснују и не устроје, одређује се годишња свота од 4000 фор. на ручне стипендије за слушаоце богословије из накрачке и горњо карловачке — а 2000 фор. на исту цел за слушаоце богословије из осталих православних српских епархија.

Определење броја стипендија у оквиру горњих свота и избор стипендиста спада у делокруг архијерејског синода.

§. 483. Кад се богословска семеништа оснују и устроје, престаје издавање ручних стипендија богословских.

§. 484. Трошак за оснивање и издржавање богословских училишта и семеништа и набавку и допуну књижнице и потреба у име стипендија и канцеларијских трошкова подмирује се из клирикалног школског фонда.

§. 485. Архијерејски синод има сваке године најдаље у месецу Октобру поднети православном српском народно црквеном сaборском одбору прорачун потреба богословских училишта и семеништа за идућу годину, а сaборски одбор уврштује тај трошак у прорачун народно-црквених автономних потреба, који се народно-црквеном сабору на установљење подноси.

ОДСЕК III.

Заклучне одредбе.

§. 486. Уредбе за српске народне школе и о вањим девојачким школама, потврђене превишњим решењима од 6. Априла и 2. Јула 1872. и одредбе закључака православног српског народно-црквеног сабора од године 1864/5. садржане у одсеку III §. §. 92—110. стављају се ван крепости.

ДЕО III.

О православним српским народно-црквеним фондовима, закладама и добрима и управи и надзору тих фондова, заклада и добара.

ОДСЕК I.

О православним српским народно-црквеним фондовима, закладама и добрима.

А. Народно-црквени фондови и закладе.

Глава I.

О народно-црквеним фондовима и закладама у опште.

§. 487. Под именом „српски православни народно-црквени фондови“ разумевају се они фондови, који су од православне српске јерархије, српског православног народа целе митрополије, или појединих епархија или појединих црквених општина основани и потребама црквених и школских цели митрополитске области, појединих епархија и црквених општина намењени, а под именом „српске православне народно-црквене закладе“ разумевају се оне закладе, које су од појединих добротвора основане, посебним црквеним и просветним целима српског православног народа у области карловачке српске православне митрополије намењене, и којих је руковање митрополиту патријарху и епископима и односно митрополијским епархијским и црквено-општинским управним органима поверено.

У ред тих фондова и заклада доћи ће и они фондови и закладе, које буду у напредак на горе изложени начин и са горе обележеном наменом основане и српским православним народно-црквеним автономним органима поверене.

§ 488. Сви православни српски народно-црквени фондови и закладе служе искључиво оним целима, којима су овом уредбом односно расположењем оснивача намењене, и не могу се на ине цели употребити.

§. 489 За све српске православне народно-црквене фондове и закладе имају постојати основна писма (закладнице), у којима се поближе опредељује цел, којој су намењене и начин руковања и употребљења њихова; у колико основних писама не има, сачиниће их за народно-црквене фондове, који су поверени управи народно-црквених митрополијских органа, српски православни народно-црквени сабор а за закладе истим органима поверене, сaборски одбор; и најпосле за оне, који су поверени народно-црквеним епархијским управама, епархијске скупштине, и најпосле за оне, који су поверени црквеним општинама, црквене скупштине, и поднеће их — и то епархијске и црквено-општинске скупштине преко сaборског одбора — високој кр. уг. влади на одобрење.

§. 490. О оним закладама, којима рукују митрополит патријарх и епископи, имају руководители основна писма сачинити и преко сaборског одбора кр. уг. влади на одобрење поднети.

§. 491. За сваки српски православни народни црквени фонд и закладу, којима не управља сaборски одбор као главно управитељство српских народно црквених фондова и заклада, него који други народно-црквени управни орган, има се један примерак основног писма у писмохрану сaборског одбора положити.

§ 492. Све потребе, којима су фондови и закладе намењене, подмирују се из њихових годишњих прихода према одредбама дотичних основних писама у оквиру српским православним народно црквеним сабором, односно епархијским и црквено-општинским скупштинама установљених и правилно одобрених прорачуна.

У потребе те спадају и трошкови управе и руковања фондова и заклада.

Трошкови ти имају се на фондове и закладе у постотку главничној снази њиховој примереном разрезати.

(Свршиће се.)

ЊЕГОВОМ ВИСОКОПРЕОСВЕШТЕНСТВУ, ПРЕСВЕТЛОМ ГОСПОДИНУ

МИХАИЛУ ГРУЈИЋУ

ПРАВОСЛАВНОМ СРПСКОМ ВЛАДИЦИ ГОРЊЕ-КАРЛОВАЧКОМ

НА ДАН ЊЕГОВА ВИСОКОГ ПРЕОСВЕЋЕЊА ЕПИСКОПСКОГ, ДВЕ 15. ДЕЦЕМБРА 1891. У ПАТРИЈАРШЕСКОЈ САБОРНОЈ ЦРКВИ СВЕТО НИКОЛАЈЕВСКОЈ, У СРЕМ КАРЛОВИЦИ.

Изабранче Светога Синода
Узорниче монашкога лика:
Од Дунава па до Велебита
Ти си свима *понос* нам и дика!

* * *

Твоје груди сплет врлинâ краси,
Срце Ти је струк мирис-босиља;
За истину полагô си душу —
Света црква *Тебе* благосиља:

* * *

Круном сјајном увенча *Ти* главу —
Умом, трудом шај си венац сплео:
С наградом је срећа поранила . . .
Но милости *Вишња* тако хтео!

Дуга века сјај-митра *Ти* била,
Дични спне поносне Крајине!
Над колевком рођења ти *Твога*
Сјајно *сунце* данас ће да сијне!

* * *

Сретно пошô на дела велика —
И срећа *Те* вечито пратила;
Бог нека *Ти* благослови мајку.
Која *Те* је Српству поклонила.

* * *

Твоја паства радује се *Теби* —
Са *Клека Ти* кличе сво вила.
Плашни Тебе с радошћу поздравља,
Прејемниче *Јакшића Данила:*

* * *

Да закриљиш веру православну
Са столице после *Теофана* —
И наставиш *дела* благословна
Митроносца славног *Лукијана!*

У *Сремским Карловцима*, 14. дек. 1891.

Сергије Попић
јеромонах.*)

*) Овом красном песмом, *засебно* штампаним, поздравио је изади песник овај пријатеља свога, високопреосв. господина епископа тај дан. Песма је ова раздавана после посвећења истог и службе божје; како је стекла *општег одобрења и хвале*, и ми је ево у листу нашем препштампасмо, да се свима за њу и ми *мире* и *мо* даље.

Уредн.

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

— (**Посвећење нових епископа**.) Прошле седмице извршено је и свећење нових епископа за темишвареску и горњо-карловачку епархију. У четвртак 12. (24.) децембра о. г посвећен је за епископа темишварског г *Никанор Поповић*, досадашњи архимандрит манастира Беочина, а у недељу 15. (27.) децембра о. г. посвећен је за епископа горњо-карловачког г. *Никанор Грујић*, досадашњи професор карловачког богословског училишта и кратковремени архимандрит манастира Крушедола.

Оба посвећења изведена су по прошлу светлих и свечаних црквених обреда, а по општењу помпи, која доликује акту посвећења епископа двеју наших највећих и најугледнијих епархија.

Да свечаност приликом посвећења нових епископа што лепше и величанственије испадне, томе је много и то допринело, што су том приликом у Карловци на окупу били чланови Митрополитског Савета, сабореског одбора 15-торице, а делимице и чланови Школског Савета, који су у седнице дошли, те својим присуством и учешћем увеличали свечаност и славу при посвећењу нових епископа.

Посвећење оба епископа извршила је Његова Светост, преузв. г. Патријарх Српски *Георгије*, у заједници са високопреосв. г. г епископима: Нектаријем — вршачким и Мироном — пакрачким, уз асистенцију и присуство многобројног свештенства калуђеског и световног реда из ближе и даље околине.

Сам чин и обред посвећења нових епископа — не ћемо описивати, јер ко то није својим очима гледао, тај се не би нашим описом много користио. Тако узвишен и свечан — по спољашњим депотама раскошан — а по унутрашњем смислу и значају дубоко тајанствен обред, треба сваки, коме је можно, бар једанпут у веку својим очима да види, па онда да ускликне: „О, да красно ли ти ти је и дивно то наше мило православље!“

И збиља, на дан посвећења нових епископа поврвео је из околине многи свет у Карловце да види тај доста ретки чин епископског посвећења. Но дошло је том приликом доста гостију и из даљих крајева. При посвећењу г. епископа *Никанора* биле су некоје депутације и многе угледне приватне личности из темишварске епархије, који су дошли да присуствују посвећењу свога будућег епископа. При посвећењу г. епископа *Михаила*, већ из техничких и материјалних разлога није могло бити депутација из далеке горњо-карловачке епархије, али ипак је и из тих крајева дошло неколико свештеника и других одличних лица, да буду при посвећењу свога омиљеног епископа, те да га у напред уверe, да га епархија са радошћу и задовољством ишчекује.

Оба нова епископа при посвећењу своме, пошто им је св. Патријарх предао „жезаљ правленија,“ као символ епископске власти и архипастирства, изговорили су значајне и врло лепе пригодне беседе — које ћемо обе накнадно у овоме листу саопштити.

Преосвећени епископ темишварски г. *Никанор* изговорио је красну беседу, која се одликује искреним и топлим осећајима, дирљивим тоном, одрешеним и лепим мислима — а уз то ју је нови г. епископ изговорио са пријатним нервом и правом говорничком вештином. Из такових уста ће паства темишварске епархије у медену сласт слушати мудре поуке свога речитог архипастира.

Беседа младога епископа горњо-карловачког, преосвећеног г. *Михаила* одликује се дубљином богословских мисли и песничким полетом, а нарочито: класично идеалним схватањем важности епископског достојанства и свести о превеликој одговорности за тачно испуњавање великих и тешких епископских дужности — најзад: нежном смерношћу према св. Патријарху и старијим друговима му епископима, који су га млада изабрали за епископа највећој епархији и које је — у беседи својој — са гласом искрене синовље оданости молио, да га својим мудрим саветима и упутствима потпомогну у новом светлом му, али и тешком звању.

И тако две наше највеће и најугледније епархије добиле су своје посвећене епископе, који ће на скоро отићи у круг своје духовне паствe, да јој буду искрени и брижљиви пастири и да својим епископским деловањем буду: цркви — поборници и чувари, свештенству — добри очеви и старатељи, а народу и просвети народној одани заштитници и најбољи пријатељи Нека им је срећно! Дао Бог, да им рад, по цркву и народ, благодетан, успешан и беспријекатан буде! С. Ш. Н.

— **(Административни одбор епархије горњо-карловачке)** држао је 3. (15.) децембра о. г. у *Плашком* своју редовну седницу, под председништвом високопречасног г. Архимандрита и патр. мандатара *Платона Телечког*. — Између многих предмета, који су овом приликом решени, навешћемо само оне: Узети су на знање одлуке високе кр. земаљске владе: о распорезу срп. црквене општине у Војићу за парохијални дом, о обустављању сесије пароху Михаилу Опачићу у Дубици за црквени дуг — и о уписаном расположењу, по предлогу епарх. адм. одбора, да парох у Оточићу са 1. јануаром 1892. добија плату I. разреда. — На ургенцију саборског одбора, да се сакупе саборски трошкови — одлучено је, да се позову црквене општине у Сењу, Рујеци и Карловцу на забирање саб. трошкова, дочим у свима осталим општинама политичке власти побирају саборске трошкове и верозаконски приносе, те с тога горњо карловачка дијецеза није у том погледу у заостатку као остале дијецезе. — Узети су на знање извештаји св. патријарха Георгија: да је срп. црквену општину кирипску препоручио за потпору, и да је молба срп. црквене општине у Мазину ради потпоре закаснила. — Привремени црквени одбор у Врелу известио је, да је на Рудановцу купио стан за пароха, а висока кр. зем. влада поднела је дотични купо-продајни уговор на мишљење. Одлучено: да се висока влада извести, да је у Врелу крејирана парохија, те да тај купопродајни уговор потврди. А за заокружење нове парохије у Врелу одређен је члан одбора парох И. Машић, о чем да се извести вис. влада, с молбом, да једног свог политичког чиновника

одреди у мешовато поверенство. — Парохија у Тобољу подигнута је из III. у II. разред, пошто има прописани број душа. — Одобрен је закључак српске црквене општине у Обљају, да свака душа има црквеном појачки дати по једну литру кукуруза. — Одобрен је прорачун за год. 1892. срп. црквене општине у Малом Граду. — Парох огулински јавио је, да је обављо избор новог црквеног заступства у Јасенку. Пошто је исти одређен био, да извиди нереде у тој општини, није се избор могао потврдити, него он има изабрати привремени одбор, с којим ће уклонити нереде, па кад се успостави законити ред, онда се тек има избор новог црк. заступства обавити. — Члан одбора парох И. Машић изасланје у Залужницу, да извиди нереде у тамошњој општини и цркви. — Молба срп. црквене општине у Доњем Будачком, да се село Козлинац од скрадске парохије придружи доњо-будачкој општини, не одобрава се, док се не направи црква у Скраду. — Потврђена је дјелимична обнова црквеног заступства у Уштици, коју је спровео парох Павле Пајић. — Известиће се српска црквена општина у Сењу, да ће јој кр. земаљска влада још за годину дана давати потпору за издржавање њеног пароха, а у будуће нека се сама општина побрине, како ће свога пароха издржавати. — Одобрен је трошковник српске црквене општине у Перни за поправак цркве. — Члан одбора, парох оточки Илија Машић, ставио је овај предлог: „Поводом тијем, што је ово закључна сједница овога одбора у овој 1891. години, то ми је част ставити предлог: да славни епархијски адм. одбор својим закључком изволи изрећи топлу хвалу и признање високопречасном г. архимандриту и мандатару *Платону Телечком* на мудром и ревносном, праведном и родољубивом руковођењу како одборских савјетовања тако и свију осталих послова епархијске управе дијецезе горњо-карловачке, уз срдачно клицање: живио високопречасни г. мандатар Платон Телечки на многа лета!“ Овај је предлог поздрављен бурним усклицима „Живио!“ и примљен је једнодушно.

М.

— (**Духовни концерат у Панчеву.**) У недељу 1. децембра приредило је срп. црквено. пев. друштво панчевачко духовни концерат у дворани св. савског црквено. општинског дома. Ово је нећ *нети* пут како панчевачка публика ужива у забави те врсте, — и како је то код нас нешто јединствено, држим, да нећу погрешити, ако о тој забави у овоме духовном часопису напишем коју.

Црквено појање у опште омиљело је у нашега народа, па и ако данас мање има правих апостола тога појања, јер их је мало који знају оно право наше карловачко црквено појање, него га сваки по своме неправља и дотерује, то ипак, и овакво какво је данас, одушевљава сваког православнога Србина и још није равнодушност према црквено. појању отела маха, те се још може оно што оскудева добром вољом и настојавањем меродавних надокнадити и црквено. појање повратити на стари ниво.

Црквено. певачко друштво панчевачко и доселе је неговало вештачку црквено. песму, али од најновијег времена бацило се тако рећи искључиво на то поље, па како је вештим изваљањем тешких пијеса руских композитора привикло наше уво и на производе руских музичких коифеја, добили су код нас право грађанства један Малашкин, Бортњански, Чајковски, Давидов и др.

Изваљајући са необичном издржљивошћу те тешке а величанствене, тако зване концертне црквене песме, које се поју од на далеко чувених корова по пространим руским катедралама, није ово црквено. пев. друштво заборавило ни на наше црквено. народно појање. Коровођа његов Мита Топаловић, још од више година бави се са нашим црквено. народним појањем, које је ставио на папир из уста покојног славног црквено. појца Атанасија Поповића, проте карловачког. Па поред вештачких мелодија руских композитора налази се у програмима духовних концерата црквено. пев. друштва и по који пут или друга црквено. песма удешена за кор према нашем црквено. народном појању од г. Мите Топаловића, — те дивећи се лепим производима руских вештака, обузима нас миле, дивећи, како и наше црквено. народно појање може лепо да стане у ред тих композиција.

Својим духовним концертима црквено. пев. друштво панчевачко баш је освојило публику не само месну него и са стране, а најбољи доказ томе је, што овога пута иначе пространа св. савска дворана, једва је задовољила простором. Први духовни концерат давао је приликом хиљадугодишњице св. Ћирила и Методија; други на дан освећења св. савске дворане 1888. године, и од тада ето сваке године у божићњем посту пружа нам по један пут лепа уживања.

Поред песме, држе се и говори прикладни тој врсти забаве. До сад су то чинили месни свештеници, а овога пута умољен је био г. А. Хаџић, секретар „Матице Српске,“ и он је својим лепим предавањем и тој страни забаве достојно задовољио.

Програм шестог духовног концерта био је овај:

1. Бортнянскій Дм. Концерт IX. „Сей день, егоже сотвори Господь“ из 117., 84. и 60 псалма.

2. Чайковскій П. а.) „Отче наш;“ б.) „Тебе поемъ.“

3. Говори г. А. Хаџић.

4. Львовъ А. Концерт „Возлюблю тя Господи“ из 17. псалма.

5. Тополовић М. „Ирмосъ на сошествіе святаго Духа,“ глас 4.

6. Давыдовъ Ст. Концерт „Обновляйся новый Іерусалиме.“

Све су пијесе изведене са највећом прецизношћу и по свима правилима вокалне музике, а нарочито се допала тачка 2, 5 и 6.

Што ово певачко друштво постизава тако лепе успехе, поред других одличних својстава, узрок је и то, што има и таких мушких чланова, који су већ давно могли славити двадесетпетогодишњицу свога делотворног рада у друштву, те би могли за себе рећи „пою Богу моему дондеже есмь.“

Г. А. *Хаџић* захваливши се у почетку говора Панчевцима на новој манифестацији њихова родољубља прилажући лепу своту зарад одржања срп. нар. позоришта, — говорио је *о васпитању женске младежи*, цртајући врло вешто погрешке у васпитању а наглашујући потребу образовања срца. Саслушан је са највећом пажњом, да не кажем недахнимице, и својим значајним говором изазвао је опште допадање.

Ето тако је испао пети духовни концерат црквеног певачког друштва панчевачког, које достојно врши своју народно-културну мисију.

(Ма да смо у прошлом броју донели кратку белешку о овом духовном концерту, то ипак ради важности саме ствари дајемо места и овом опширнијем извештају, који нам је мало доцније стигао. — Ур.) —д—

ЧИТУЉА.

— († **Протојереј Лазар Новић**) *Администратор Протопресвитерата Арадско-великосентмиклушког.* — У допуну *некролога* у броју 49. овога листа саопштавамо још и ово о врлом покојнику:

Ретки су људи, који су са тако тешком борбом, трудом и напоном долазили својој мети, као што је покојни прота Лаза. Он је могао с пуним правом и чистом савешћу рећи: само *својом* заслугом и божијом помоћи, постао сам оно, што јесам!

Лазар Новић се родио 1831. у Тиса-Сент-Миклошу од надничарских родитеља. Основну је школу свршио у месту, а гимназију у Сегедину и Темишвару, давајући часове другим ученицима уз незнатну награду, од које је једва могао и хлеба доста имати. Године 1848. био је бележник у Црној Бари, но после рата настави философију у Темишвару, а издржавао се од врло малене и несталне награде, што му је црквена општина давала за појање у цркви. Богословију је свршио помоћу благодјејанија у Ср. Карловцима.

За све време ђаковања, поред све пажње и борбе за живот, био је увек први и најодличнији ученик и надалеко чувени појац. Једини му је такмац у појању био садашњи прота темишварски преч. г. Кузман Станић. 1854 г. на бадњи дан рукоположио се за свештеника и дошао у Т. Кањижу за капелана своме тасту; капеланисао је неколико месеци, јер му таст на брзо умре, а он постане парохом у истом месту. Од 1878. — по редукцији — остане сам на кањишкој парохији. Св. патријарх Георгије особито је љубио и одликовао свога друга из детињства и пријатеља из младих дана, те га је — као Епископ темишварски — најпре одликовао црвеним појасом, а кад је постао чланом консисторије, поставио га је протонамесником; напослетку га је — по оставци Арадског протопресвитера Андрије Петровића — произвео за протојереја, одликовао га надбедреником и поставио за Администратора протопресвитерата Арадско-великосентмиклушког. — Достигао је дакле највиши степен, до кога може свештеник поред живе супруге доћи!

Из његове куће, коју је од свога таста наследио, излазили су годинама кањишки свештеници, па хтеде и свога јединца сина Јоцу свештеничком чину посветити, но Јоца изабра своју омиљену студију математику и физику, које предмете данас предаје као редовни професор на шабачкој великој гимназији. Још је само једну жељу имао: да види удомљену своју мезимицу

Милеву, која его са својом остарелом мајком оплакује свога доброга бабу, који јој никоју радост није ускратио.

Покојник је био врло скроман човек и никад се није истицао знањем; био је искрен: ако што није знао, — наравно што не спада у његову струку -- он је просто и на кратко одговорио: „Ја то не знам!“ Но ако је било питање о богословским, особито догматичким стварима, ту је мало коме уступао. У појању био је прави мајстор. Своју свештеничку дужност вршио 37 година најсавесније и с младићким жаром и одушевљењем. Претпостављеној духовној власти био је одан и понизан, а према потчињенима љубазан, снисходљив и колегијалан. Но најлепше му је својство било: *чврстоћа карактера* и доследност. Као супруг и родитељ био је до крајности нежан, а познат као гостољубив домаћин.

Са тих лепих својстава сви су га подручни свештеници љубили, а црквене општине, особито оне из околине каљинске, толико поштовале, да су га сваком приликом за савет питале и његову жељу, као најстрожију заповест испуњавале.

Дуго се опирао, док је примио управу над овим *најпространијим протопресвитератом*, јер је осећао, да је већ тежак за тај посао. Како је у протопресвитерату мало гвоздених путева, то је путовао већином с кола. Тако је и пред Арханђелов дан дошао на коли с пута уморан и озебао. На Арханђелов-дан је последњи пут одслужио св. литургију!

На опело се слегло мноштво света из места и околине. Чинодејствовао је преч. г. Георгије Влаховић, прота великокикиндски, уз суделовање дванаест свештеника.

Са покојником се опростио у цркви друг му и пријатељ преч. г. протојереј Павле Јовановић из Сирига у врло лепом говору, као што смо навикли слушати из уста родољубивога поп-Паје.

Због драги покојниче! Лака ти црна земља! Успомена на твоју доброту и честитост живеће дуго код свију оних, који су те *добро* познавали!

Ц—ћ.

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

Пример честите браће Радишића, који обдарише ове године свету цркву нашу лепим небом, уродио је плодом, те нашао последователа у лицу две овдашње врле српске и хришћанске душе и то: *Аце Чолића* и *Миде, удове Лазе Секулића*, од којих први поклони леп *крст престони* а баба-Мида лепо нарађену *плаштаницу и целивачу икону св. Игнатија Богоносца*, те на оваком красном дару заслужују јавну хвалу и признање.

Потписано свештенство слаће свагда топле молитве престолу божијем за повољно здравље и дуг живот предпоменутих врлих приложника и њихове обитељи а за спас и покој душе њихових умрлих; а овим путем кличе им: живили ктитори светог храма нашег Аџа Чолић и Мида Секулићка!

Хиљадили се овакови Срби и Српкиње, овакова чеда свете нам матере цркве!

У *Куману*, на поју тарје св. оца Николаја 1891.

Петар Предраговић, и Стеван А. Мирковић, парох. администратори

Све дужнике наше, који нам дугују за овај лист што су добијали, и оне, који нам што дугују за своје званичне стечајеве изишле у овом листу, молимо да у најкраћем року изволе своје дугове подмирити, како би до краја о. г. све у ред довести могли

Администрација „Српског Сиона“.

ОГЛАСИ.

Бр. 1570. ех. 1891.

Е. К. 584.

СТЕЧАЈ. 2—3 153

На парохију војничку, протопопију Будачку, овијем се расписује стечај.

Интеркалара нема.

Рок пријавама до половице Јануара 1892.

Из сједнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком 28. Новембра (10. Дец.) 1891.

Епархијска Конзисторија Горњо-Карловачка.

Бр. 1576. ех 1891.

Е. К. 598.

ЕДИКТ. 154 2—3

Стамена, жена Петра Вукелића, к. бр. 40. из Јање Горе, парохије и општине Плашчанске, котара огулинскога, жупаније Модрушко-Рјечке, која је свој завичај и свога законитога супруга оставила, и у свијет отишла, позивље се овијем, да се, у року од три мјесеца, или писмено, или главом овој Конзисторији пријави; иначе ће се и без ње у бракоразводној парници, коју је, против ње, супруг јој Петар подигао, по закону даље поступати.

Из сједнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком 28. Новембра (10. Децембра) 1891.

Епархијска Конзисторија Горњо-Карловачка.

155 **СТЕЧАЈ.** 1—2

На упражњено место пароха у *Бингули* са платом VI. разреда, овим се стечај отвара.

Који желе место то получити, имају своје ваљано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им Протопресвитера до конца Јануара 1892 овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у *Карловцима* 19. Новембра (1. Децембра) 891. држане.

Архидијецезална конзисторија.

156 **СТЕЧАЈ.** 1—2

На упражњено место пароха у *Кленку* са платом V. разреда, овим се стечај отвара.

Који желе место то получити, имају своје ваљано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им Протопресвитера до конца Јануара 1892. овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у *Карловци* 19. Новембра (1. Децембра) 1891 држане.

Архидијецезална конзисторија.

157 **СТЕЧАЈ.** 1—2

На упражњено место пароха у *Визићу* са платом VI. разреда овим се стечај отвара.

Који желе место то получити, имају своје ваљано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им Протопресвитера до конца Јануара 1892. г. овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у *Карловци* 19. Новембра (1. Децембра) 1891. држане.

Архидијецезална конзисторија.

Е. бр. 749 ех 1891.
К. 572.

СТЕЧАЈ. 152 2—3

Расписује се стечај на парох. место II. класе у Вел. Кикинди с тим, да има изабрани до 2. (14.) нов. 1892. год. удовици пок. јереја Спиридова Веселиновића половину свију парох. прихода издавати.

Компетенти имају своје уредно инструиране молбенице до 20. јануара 1892. год. потписаној конзисторији поднети.

Из конз. седнице држане у Темишвару 27. нов. 1891. г.

Епарх. конзисторија Темишварска

Е. бр. 770 ех 1891.
К. 588

СТЕЧАЈ 151 2—3

Ради попуњења парох. места у *Најфалу* Компетенти имају своје добро инструиране молбенице до 20. јануара 1892. год. подписаној конзисторији поднети.

Из конз. седнице држане у Темишвару 27. нов. 1891. год.

Епарх. конзисторија Темишварска.

Е. бр. 794 ех 1891.
К. 575.

СТЕЧАЈ. 150 2—3

Ради попуњења парох. места у *Кумани* овим се стечај расписује, с том примедбом, да се у месту налази капелан, који као такав 11 година служи.

Компетенти имају своје уредно инструиране молбенице до 20. јануара 1892. године подписаној конзисторији поднети.

Из конз. седнице држане у Темишвару 27. нов. 1891. год.

Епарх. конзисторија Темишварска.

ЈОВАНА РЕХНИЦЕРА

АТЕЉЕ ЗА ВЕШТАЧКО СЛИКАЊЕ

У НОВОМ САДУ,

лобарска улица бр. 6.

Прима налоге који у ову струку спадају, као: израђивање **портрета** по фотографији и природном оригиналу. Израђује црквена сликања као: **св. икона за темпло**, тако и икона за прење **барјаке** и израђује бојадисање црквених **платна** по најбољем укусу. У истој радњи постоји одељење за израду: **фирми, шилтова и гробова.**

Пошто сам за све послове прикупио **академски изображене счаге пре врсте**, то сам у стању све налоге на највеће задовољство извршити. Умерено, на најјевтинијем целом обавлам послове, те моје ће подузеће бити свима крутовима пристуначно. С поштовањем

150 3— Јован Рехницер.

„Српски Сион“ излази сваке недеље и. великом табаку. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., а на четврт године 1 фор. За *стране земље* на годину 5 фор. На Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се *надлежној књижарници и штампарији А. Пајевића* у дунавској улици, а *рукописи* уреднику *Сави Петровићу* у *Новом Саду.*

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА И ШТАМПАРИЈА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ.

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

Власник: СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ. — Уредник: САВА ПЕТРОВИЋ.

Број 52. У НОВОМ САДУ 30. ДЕЦЕМБРА 1891. **Год. I.**

БОЛЕСНА ВЕРА.*)

(Свршетак.)

Столови не би смели, ни могли бити својина појединаца, и ми мислимо, да у почетку нису ни били. Али кад је по времену црква дошла дотле, да је морала свој живот водити и издржавати из својих прихода — тада је она допустила и одобрила, да се и столови појединима у властитост уз извесну награду предати могу, претпостављајући наравно, да ће се при томе важда на уму имати пета божија заповед, и да ће се према томе само старима и немоћнима столови издавати; црква није могла ни помишљати на то, да ће зар и онај хтети и желити сто узети и имати, коме је сто — са његове младости и јачине телесне — најмање нуждан, а још је мање могла у то веровати, да ће власт црквена и управитељи црквени то дозволити хтети и моћи!

Па инак шта видимо данас? У столовима — ваистину „грешно тело“ своје — одмарају, или правије не одмарају — пошто им одмор није ни нуждан — него само столове запремају млади људи и тако рећи младићи, а стари, слаби и немоћни стоје крај њих и муче и кињење старачко тело своје само да би у св. цркви до свршетка богомоље остали! Да, кињење и муче, или — из св. цркве иступају, богослужење напуштају! На ако баш и видимо у столу које старо лице, коју седу главу, то је за цело не видимо онде, где би јој — по Богу и закону — место било, него са свим натраг, и свакако иза леђа имућних и богатих! А зашто? За то, што је „младом гази“ — „од света зазор и срамота“ да стоји за леђима старца: свога или туђега слуге и радника, за леђима зар пастира и надничара а свакако сирота човека! А што је то „од Бога велика грехота“, што у цркви нема, не треба и не сме да буде: „Грка ни Јеврејина, обрезања ни необрезања, дивљака ни Скита, роба ни слободњака“ (Колош. 3.. 11.) — једном речи: никакове разлике, а најмање по имању — то га се не тиче, на то не ће ни да помишља!

Па што је још више: црквена власт то мирно гледа, црквена власт то допушта и одобрава — а овамо учи и доказује нужност и потребу извршења пете божије заповеди, захтева поштовање старијих!

IV. „Свака душа да се покорава властима, које владају, јер нема власти да

*) У овоме чланку изостало је случајно у прошлом 51. броју, на страни 820, у почетку последњега ово место: „А шта данас видимо? Да се ова или она дужност свештеничка сврши — што по веле — „на двоје на троје“; да се молитве читају тако, да „ни речице разабрати и разумети не можеш“; да се песме поју само „што брже“; и да се служба божија служи — „као од беде!“ — За тим долази: „На кад народ слуша и гледа“ итд.

није од Бога, а што су власти, од Бога су постављене. Тако који се супроти власти, супроти се наредби Божијој; а који се супроти примиће гријех на себе. Јер кнезови нијесу страх добријем дјелима, него злијем. Хоћеш ли пак да се не бојиш власти, чини добро и имаћеш хвалу од ње; јер је слуга Божиј теби за добро. Ако ли зло чиниш, бој се; јер узалуд не носи мача, јер је Божиј слуга осветник на гњев ономе који зло чини.“ (Рим. 13., 1—4.) Из ових речи св. ап. Павла дознаје се тачно и јасно не само одношај верних према властима, него и одношај власти према Богу. И „кнез“, дакле и власт је „слуга Божиј.“ Па као што сам Бог устима Јединца свога палаже и захтева: „Подајте ћесарово ћесару“, тако је исто дужан и „ћесар“ као „слуга Божиј“ налагати и заповедати, да се и „Божије Богу“ даје. (Мат. 22. 21.) И власт је дакле дужна од своје стране чинити све што је нужно ради утврђења вере и прославе имена Божијег и да у извесним случајевима буде „осветник на гњев ономе који зло чини.“

„Тако који се супроти власти супроти се наредби Божијој; а који се супроти примиће гријех на себе“. Противљење власти и неизвршење њених наредаба — црква узима као противљење самоме Богу и неизвршење наредбе божије; према томе би власт, на противљење Богу и неизвршивање божијих заповеди требала да гледа као на противљење њој самој и неизвршивање њених заповеди, јер је власт — као „слуга Божиј“ — дужна издати забрану против противљења Богу и неизвршивања Божијих заповеди.

Увреду и погрду било какове власти, а особито више — власт је најстрожије забранила и прекршаје те забране она и казни строго А против роштања и хуљења на Бога и погрде имена божијег — је ли издала власт какову наредбу и забрану? Ако није, зар то учинити не би дужна била, као „слуга Божиј и осветник на гњев ономе, који зло чини“? Ако је о томе наредбу издала, ако је хуљење Бога и погрду имена Божијег забранила — онда од куда је то, да данас не само одрасли, него и момчад, па и сама деца на Бога отворено хуле и име Божије јавно погрђују, па за све то остају — некажњени?!

По томе, за то, што је вера попустила, ослабила и оболела, томе је крива, томе је узрок и сама „власт;“ крива је пак у толико, у колико је допустила својим потчињенима, да у недељне и празничне дане, у дане посвећене Богу, прослави имена Божијег и спасењу душа верних, да у те дане своје обичне послове свршавати могу, и што не настоји, да њени потчињени предходе народу примером, како у похађању св. цркве и богослужења, тако и у другим добрим и богоугодним делима. Ако је својим подручнима рад у недељне и празничне дане забранила и похађање св. цркве и богослужења у дужност им ставила, па ако то не бива — онда је крива, што трпи и допушта, да се њена забрана и наредба гази и не извршује.

С радошћу и одушевљењем морамо поздравити ту свакако лепу појаву, што је наша угарска влада донела „закон о светковању недеље“, који је пустила у живот 20. јула (1. августа) ове године. Тим поступком својим доказала је влада да схваћа свој одношај према Богу и да је као „слуга Божиј“ вољна од своје стране приномоћи величању и прослави Бога. Желити је само, да влада поради и настоји, да тај закон не остане само „на папиру“, као и то, да се тај закон у свој опшир пости својој изводи и да га је дужан чувати и извршивати сваки: почев од првог па до последњег и од најмањег па до највећег.

Наведосмо — по свом мњењу и уверењу, по свом знању и схваћању — узроке „болести вере“; исказасмо, шта мислимо о томе: „зашто је тако мало плода на њиви Господњој?“, као и о томе: „зашто је у нашем народу похађање св. цркве и богослужења врло немарно?“ и „зашто попина проповиједи нема значајнога утиска на народ?“ Трудисмо се да доказима, разлозима и наводима из св. писма све оно, што рекосмо, засведочимо и утврдимо. И сад остављамо поштованим читаоцима овог уваженог листа, да оцене

и пресуде: да ли није који узрок више наведен или да није ваљда који превиђен и изостављен, и да није како год о чему и сувише оштро и строго суђено.

На питање: „како ће попина пропови једа моћи имати значајнога утиска на народ?“ — „како ће се нашем народу похађање св. цркве и богослужење омилити?“ — „како ћемо доћи до већега плода на њиви Господњој?“ — једном речи: како ћемо веру излечити и опоравити, на то питање сво наше кратког одговора: „cessante causa cessat effectus“ — отклонимо узроке болести, и ми ћемо тиме већ и саму болест отклонити; отклонимо ли болест, тада ћемо већ и оболела места мало по мало залечити моћи.

1891.

Доброрад.

ГЛАГОЛ: ѥ҃ДА.

У 49. броју (на стр. 790 и 791.) овога цијењенога листа показао је мој бивши и свагда поштовани професор, господин *Јован Живановић*, на начин, који је познатој ерудицији његовој својствен. како споменути глагол не мора на сваком мјесту и у свакој прилици да значи оно, што обично мислимо да значи, т. ј. *јести* (ѥсти). већ да може каткад значити *ићи*. Наглашујући, да се је овај глагол употребљавао у врло старим старословенским споменицима и да је касније замијењен глаголом ити — *ићи*, закључује, да се овај старински глагол, којему је основа ѧд, могао задржати и у црквенословенском језику у облику ѧдый, и то само у 1. гл. 4. ст. апостолскијех дјела, гдје је употребљен као словенски превод грчкога партицина συναλιζόμενος, који значи српски: *скупивши, сабравши*, а и: *дошавши на састанак* или *састављи се*.

Мислим, да неће бити излишно, ако напоменем овдје, да је по свој прилици од основе ѧд постао именични облик ѥжденіѥ, који сам опазио приликом прегледања *Рељева*, код Сарајева 1891. *Осмогласника*, у једноме *тропару* првога гласа у пјесми четвртој канона, који се поје четвртком на јутрењој. Тај тропар гласи овако: „**Море вєзбожїа и невѣрствка козмѹтившє, ѫждєнїємъ вашимъ**, коимъ богоизбранніи Хрїстовы апостоли, крага потопистє мысленаго, и потопленыя человѣкы изкланкостє ко спасенїю.“

Нијесам могао одмах разумјети оно ѫждєнїємъ вашимъ, док нијесам погледао у грчки текст тога тропара, који гласи: „Θαλάσσης αὐτὸν ἀπιστίας ταράξαντες, ταῖς ἐπιβάσεσιν ὑμῶν, Ἅγιοι Θεόλεκτοι Χριστοῦ, ἐχθρὸν ἐνεδίασατε τὸν νοητὸν, καὶ βυθισθέντας εἱλκύσατε, πρὸς σωτηρίαν ἀνθρώπους Ἀπόστολοι.“

Но прије него што сам разумно овај текст, ваљало ми је знати, што значи ἐπιβάσεσιν; потегнем Шенкла, а он: ἐπίβασις, εως, ἡ (ἐπιβαίνω) das Hinaufsteigen, der Zugang, Weg zu etw. и т. д., из чега закључих, да ταῖς ἐπιβάσεσιν ὑμῶν или црквенословенско ѫждєнїємъ вашимъ, ваља да значи српски: *доласком* (појавом) *вашим*.

Т. А.

НЕПРАВОСЛАВНЕ ИКОНЕ У ПРАВОСЛАВНИМ СРПСКИМ КУЋАМА.

(Један апел на све, који љубе своје св. православље)

Држим, да ће наслов овом чланчићу, као што га горе ставих пробудити најозбиљнију пажњу свију, којих се тиче, на појаву која се показује од године до године све јаче и јаче у нашим српским кућама, а која је кадра, ма је посматрао са најневиније стране, да баци у бригу све пријатеље светог нам православља, а нарочито оне, који су „**въ первыхъ**“ позвани, да га штите и утврђују.

Опазио сам, не само у својој парохији, већ и другде на страни, да наш српски православни свет врло радо купује

*

иконе, јер их све више по нашим кућама има; но како се у довољној мери не разбира у томе, која је икона православна, која одговара духу св. православља, и како поред тога још већина нашег српског православног света не зна ни читати — то по својој горе споменутој љубави према иконама, купује све више и више *неправославних* икона, које му несавесни и спекулативни (да не кажем још и можда у чијој служби?!) продавци као право славне престављају и продају!

А што је још жалосније, много се налази икона у нашим кућама — да бог-ме неправославних — са натписом и потписом латиницом а изопаченим црквено словенским језиком, или баш и називом римокатоличким!

Сваком приликом, обилазећи домове својих парохијана, чинио сам их пажљивима на ту немилу и жалосну па и опасну појаву, и увек ми одговор беше, да других икона и друкчијих по мали новац нема нигде на продају, а ових и оваких, као што их имају, може се добити на тако рећи свима и недељним и годишњим сајмовима.

Срби продавци и растуривачи икона у православном духу изведених, поред тога што би задовољили душевну потребу своје једнокрвне и једноверне браће, а тиме св. нашем православљу много користили, не би никако имали материјалних жртава да принесу, кад би довољно продуцирали православних икона по изради (а не по духу) оваких, као што се може видети римокатоличких икона по споменутим сајмовима!

Браћо свештеници, „пастири добри“ свога народа, чувари и браничи св. нам православља, пуну своју пажњу обраћајмо тој немилој и жалосној појави, што се у јагњећој кожи тако „невино“ увлачи у домове нам српске!

Обраћајмо пажњу и браните своје стадо!

Чувајмо сви који год знамо и можемо свето православље и у оних, који не знају па не могу, јер и онако разне пропаганде силно раде против њега!

У *Тителу* пред рођење Спаса Христа 1891.

Емил Степанов,
парох.

ПРЕДЛОГ ЗА УРЕДБУ

о устројству православне српске народно-црквене автономије у области карловачке православне српске митрополије.

(Свршетак.)

Глава II.

О православним српским народ.-црквеним фондовима, повереним митрополијској управи и њиховој цељи.

§. 493. Под митрополијском управом стоје следећи српски православни народно-црквени фондови:

1.) Неприкосновени фонд,

2.) клирикални школски фонд, спојени са досадањим школским фондом,

3.) фонд за основне српске школе,

4.) јерархијски фонд,

5.) манастирски фонд,

6.) мировински фонд за свештеничке удовице и сирочад,

7.) мировински фонд за српске вероисповедне народне учитеље и њихове удовице и сирочад, и

8.) мировински фонд за српске народно-црквене чиновнике и професоре средњих и виших школа и препарандија и њихове удовице и сирочад.

§. 491. Неприкосновени фонд служи на подмирење потреба епископских дотација и резиденција и на подмирење управних трошкова срп. прав. народ. црк. митрополитског Савета, епархијских управа, но на ово последње донде, докле се не створе на ту цел епархијски фондови.

§. 495. Клирикални школски фонд служи на подмирење потреба срп. прав. народно-црквеног Школског Савета, српских православних богословских и учитељских школа и семинарија и средњих училишта.

§. 496. Садањи школски фонд претвара се у фонд за српске основне школе и служи на испомагање српских вероисповедних основних школа.

§. 497. Јерархијском фонду је цел, да се из њега подмирују — у колико то не би могле поједине српске православне црквене општине — потребе дотације потпора и мировина оскудно снабдевеног и душевно и телесно немоћног, те

за службу неспособног српског православног парохијалног свештенства.

§. 498. Манастирском је фонду цех, да потпомаже и обдржава православне српске манастире у области православне српске митрополије и овима принадлежеће манастирско свештенство према дотичним уредбама

§. 499. Мировинским фондовима је цех, да се из њих издају мировине и отправнине члановима истих фондова према дотичним уредбама.

Б. Народно-црквена добра.

а.) *О народно-црквеним добрима у опште.*

Глава III.

§. 500. Под именом „православна српска народно-црквена добра“ разумевају се добра карловачке српске православне архиепископије и митрополије, у састав њен спадајућих епархија и епископија, црквених општина и манастира, појединих цркава, школа, фондова и заклада.

§. 501. За сва православна српска народно-црквена добра морају постојати тачни инвентари, које ће саставити руководитељи тих добара у толико примерака, колико одреди саборски одбор.

Један примерак инвентара има се положити у писмохрану саборског одбора.

Инвентари се морају по свршетку сваке године исправити и допунити према фактичном стању нар. црк. добара.

§. 502. Православна српска народно-црквена добра и односно њихови приходи служе искључиво оним целима, којима су по природи и првобитној намени својој и по одредбама ове уредбе намењени, и не смеду се на ине сврхе употребити.

§. 503. Непокретни иметак народних црквених добара има бити у земљишнику (грунтовници) уписан на име оне црквене области, црквеног тела и завода, ко им је властник, и односно на име оне цели или фонда, коме су намењена, исто тако имају и папири од вредности и књижице врху главница код новчаних завода плодоносно уложених бити законито прописаним начином привезани (виникулирани) за име народно-црквеног добра, коме припадају.

§. 504 Куће и зграде припадајуће народно-црквеним добрима имају се код сигурних осигуравајућих друштава против штете од пожара осигурати.

§ 505. Сва православна српска народно-црквена добра имају уживатељи и односно руководитељи тих добара свагда у добром и употребљивом стању држати, и одговорни су за сваку штету, која са њихове непажње или немара настане.

б) *О православним српским народно-црквеним добрима по-на-особ.*

Глава IV.

О добрима архиепископије и митрополије.

§. 506. Добра архиепископије карловачке и митрополије српске јесу:

1.) резиденције у Карловцима и Даљу,

2.) митрополитске баште, виногради и воћњаци у Карловцима.

3.) добра властелинства дањског у Даљу, у Борову, Беломрбду и Осеку са свима припадцима.

4) острво Жива у бачкој жупанији са свима припадцима.

5.) архиепископска и митрополитски посед у Ковиљу.

6.) покретни и непокретни прибор (fundus instructus) служећи на обрађивање митрополитских добара, и кућевни намештај.

7.) папири од вредности добивени откупом непокретности и регалних и других права, која су скопчана била са појединима од тих добара.

Овамо се рачуна и право архиепископије и митрополије карловачке на уживање тако званог еквивалента за добро Нерадин и пустару Банковце и „кнежевских дуката,“ које је држава откупила годишњом рентом од 5880 фор. а. вр.

§. 507. Сва у предњаведеном §-у изложена добра служе на цел дотације архиепископа карловачког, митрополита и патријарха српског, у смислу уредбе о дотацији архиепископа карловачког, митрополита и патријарха српског и српских православних епископа

§. 508. За време, док је архиепископско-митрополитско-патријарска столица упражњена, иду приходи митрополитских добара, који претеку трошкове управе и обрађивања тих добара, и издржавања архиепископско-митрополитских и патријарских домова у Карловцима и Даљу, као и јавне и општинске дање, у српски православни народно-црквени неприкосновени фонд.

§. 509. Осим у §. 506. ове уредбе изложених добара спадају такође у митрополитска добра драгоцености, украси и црквено одело митрополије и односно митрополитске саборне цркве и митрополитска књижница.

Ова добра служе свагдањем архиепископу, митрополиту и патријарху само на употребу, и не смеду се такође отуђити.

Глава V.

О добрима српских православних епископија.

§. 510. Добра српских православних епископија јесу следећа:

1.) Епископске резиденције са кућевним намештајем,

2.) оранице, ливаде, баште, виногради и воћњаци појединих епископија.

3.) пустара „Сириг“ са свима њеним здањима у бачкој жупанији,

4.) пустара „Цера“ у темишварској жупанији,

5.) господарски покретни и непокретни прибор, и

6.) државни и други папири од вредности, добивени откупом непокретности и регалних и

других права, која су са појединим епископским добрима скопчана била.

§. 511. Сва у предходном § у изложена добра служе на цел дотације српских православних епископа у смислу уредбе о дотацији архиепископа карловачког, митрополита и патријарха српског и српских православних епископа.

§. 512. Осим добара у § 510. ове уредбе изложених, спадају такође у епископска добра драгоцености, украси и црквено одело епископија и епископске књижнице.

Ова добра служе свагдашњим епископима само на употребу и не смеду се такође отуђити.

Глава VI.

О манастирским добрима.

§ 513. Манастирска добра јесу добра појединих српских православних манастира у округу карловачке српске православне митрополије, у која спадају:

1.) куће, цркве и остале зграде,
2.) орања земља, ливаде, виногради и шуме,
3.) Камени и кречни мајдани,
4.) ритови и риболови,
5.) воденице и млинови,
6.) државни и други папири од вредности, добивени за откупљена земљишта или права, која су с тим добрима скопчана била.

§. 514. Цел је сваком манастирском добру у првом реду, да се приходима његовим издржава манастирско братство, куће и цркве, а у другом реду, да се потпомажу црквене, просветне и хуманитарне цели српског православног народа у области карловачке српске православне митрополије.

§. 515. Ради потпомагања црквених и просветних цели дужан је сваки манастир сваке године 10% свога укупног бруто-прихода уносити у благајну срп. народ. црк. фондова; од тих 10% иде половина манастирском а половина клирикалном школском фонду.

§. 516. У колико би који манастир — с одобрењем својих продпостављених народно-црквених власти — из својих прихода основао и издржавао какав срп. прав. просветни или хуманитарни завод, решен је од дужности, да плаћа у §. 515. одређени постотак.

§. 517. Манастирском добру припадају и црквене и друге драгоцености, украси и црквено одело, и најпосле манастирска књижница, што све служи на употребу манастира и манастирског братства и завода, и не еме се отуђити.

Глава VII.

О црквено-општинским добрима.

§. 518. Црквено-општинска добра јесу добра појединих срп. прав. црк. општина, која је дотична црквена општина помоћу својих материјалних извора набавила.

§. 519. Црквено-општинска добра служе на црквене, школске и хуманитарне цели српских православних црквених општина, а именито на зидање, издржавање и украшавање местних, Божјих храмова, парохијалних домова, на зидање и издржавање местних школа, човекољубивих завода и гробља, на снабдевање местне цркве и завода потребним стварима, на дотацију местног парохијалног свештенства и учитељства, и плату црквено општинских чиновника према цели, на коју је односно црквено општинско добро законитим путем и начином одређено.

ОДСЕК II.

О управи и надзору православних српских народно-црквених фондова, заклада и добара.

Глава I.

Управитељства православних српских народно-црквених фондова и добара.

§. 520. У области православне српске митрополије постоје следећа управитељства православних српских народно-црквених фондова, заклада и добара:

1.) Митрополијско главно управитељство,
2.) епархијска и
3.) црквено општинска управитељства православних српских народно црквених фондова, заклада и добара; к томе
4.) управитељства православних српских нар. црквн. манастирских добара.
5.) 521. Митрополијско главно управитељство православних српских народно-црквених фондова, заклада и добара јесте саборски одбор (§. 86.)

§. 522. Епархијско управитељство православних српских народно-црквених фондова, заклада и добара јесте епархијски административни одбор (§ 150.)

У колико је управа које закладе поверена особно архиепископу и епископима, сматрају се они сами за управитеље тих заклада

§. 523. Црквено општинско управитељство православних народно црквених фондова, заклада и добара јесте црк. одбор. (§ 216)

§ 524. Управитељство православних српских манастирских добара јесте настојатељство манастирско (§§ 287. и 289.)

Глава II.

Митрополијско главно управитељство православних српских народно-црквених фондова и добара.

А. Делокруг главног управитељства.

§. 525. Саборски одбор као митрополијско главно управитељство православних српских народно-црквених фондова, заклада и добара има следећи делокруг:

I. У погледу православних српских народно-црквених фондова и заклада:

1.) он непосредно управља православним српским народно-црквеним фондовима означеним у §. 493. ове уредбе, и свим православним српским народно црквеним закладама повереним митрополијској управи народно-црквених фондова и заклада; и по томе

а.) стара се, да се капитали управи његовој поверених фондова и заклада на најпробитачнији начин плодоносно смештају, а нарочито дозвољава зајмове из тих фондова и заклада у смислу одредаба ове уредбе (§§. 535—549.), купује и продаје непокретности и папире од вредности за рачун фондова и заклада;

б.) одређује камати постотак, који се од дужника за позајмљене капитале плаћати има и установљује остале услове зајмодавања;

в.) побира на време доспеле камате и чини нужна расположења, да се заостале камате а у случају опасности и позајмљени капитали од немарних дужника истерају;

г.) располаже приходима фондова и заклада на одређене им цели у оквиру сабором установљеног прорачуна;

д.) стара се, да се о свима фондовима и закладама, стојећим под његовом управом, уредне рачунске књиге воде и по истечају сваке године уредни рачуни о приходима и расходима за сваки поједини фонд засебно саставе, и прегледа подручним му рачуноводством пештане рачуне свих фондова, заклада и завода, који по смислу §. 18. тачке 11. ове уредбе подлазају рачунском закључењу сабора.

2.) Он води непосредни надзор над православним српским народно-црквеним епархијским фондовима и оним закладама, којих је руковање архиепископу и епископима и епархијским управама поверено, као и над фондовима српских православних великих гимназија и других школа, које добивају потпору из клирикалног школског фонда, и по томе

а.) он прима годишње рачунске извештаје о стању епархијских фондова и властан је на њих своје примедбе чинити и од епарх. управе разјашњења тражити;

б.) он одобрава годишње прорачуне о приходима фондова, којима рукују митрополит-патријарх и епископи, и оних фондова који служе на издржавање срп. прав. вел. гимназија и других школа, које уживају потпору из клирикалног школског фонда;

в.) он финалише рачуне фондова под предаведеним писменом б.) споменутих.

II. У погледу православних српских народно-црквених добара:

3.) Он непосредно управља епископским добрима, која служе на цел дотације српских православних епископа, с изузетком оних, која су у смислу уредбе о дотацији архиепископа карловачког и митрополита-патријарха српског и српских православних епископа, поверена руковању епископа, а за време, док је архиепископско митрополитско патријарска или која епископска столица упражњена, и добрима архиепископије и митрополије и епископским добром, које је епископском руковању остављено, и по томе:

а.) поставља по потреби управитеље за појединa добра, одређује им плату, и даје им службена упутства,

б.) стара се да се напоменута добра разборито обделавају и да приход доносе,

в.) издаје добра под закуп,

г.) побира на време доспеле приходе и располаже с њима према цели њиховој,

д.) одобрава прорачуне врху прихода и расхода тих добара,

е.) стара се, да се за појединa добра уредне господарске и рачунске књиге воде, и интеркаларни рачуни по истечају рачунске године или по престанку интеркалара сачине и њему поднесу,

ж.) финалише интеркаларне рачуне вођене врху прихода и расхода тих добара.

4.) Води непосредни надзор над свим митрополитским добрима за време, док иста стоје у уживању митрополита-патријарха, а тако исто и над оним епископским, која стоје под руковањем епископа, и напослед над свим црквено-општинским и манастирским добрима у смислу ове уредбе.

§. 526. Митрополијско главно управитељство православних српских народно-црквених фондова, заклада и добара, дужно је сваке године извештај о стању свих нар. црк. фондова, заклада и добара, што стоје под његовом управом односно надзором, за прошлу годину на темељу закључних рачуна сачинити и путем штампе обнародовати.

§. 527. Све послове, који се тичу управе и надзора православних српских народно-црквених фондова, обавља саборски одбор у својим уредно сазваним редовним и ванредним седницама.

Б. О звањима код главног управитељства православних српских народно-црквених фондова, заклада и добара.

§. 528. Ради обављања послова који спадају у делокруг саборског одбора као главног управитељства православних српских народно-црквених фондова, заклада и добара постоје при истом ова звања:

1.) секретаријат,

2.) фискалат,

3.) књиговодство и благајница,

4.) надзорништво народно црквених добара.

§. 529. Секретаријат врши све перводне послове главне управе српских православних народно-црквених фондова и добара и састоји се:

а.) из народно-црквеног секретара, као предстојника звања;

б) из једног подсекретара;

в.) из једног актуара.

§. 530. Финкалат врши све правне послове код главног управитељства народно-црквених фондова, заклада и добар., заступа управу у свима правним, парничним и ванпарничним пословима и даје мњење у свима правним питањима.

Звање ово отправља финкал православних српских народно-црквених фондова.

§. 531. Књиговодство води и чува све рачунске књиге, и врши све рачунске послове, а благајница храни готовину, државне и друге папире од вредности, приватне обвезнице, поверене јој драгоцености и рачунске исправе и врши примања и издавања по добивеном упутству.

Књиговодство и благајница састоји се из

а.) главног књиговође као предстојника звања,

б.) два помоћника, и

в.) благајника.

§. 532. Надзорништво народно-црквених добара води надзор над свима народно-црквеним добрима. било да стоје под непосредном управом, било само под надзором саборског одбора, и састоји се из:

а.) надзорника, као предстојника звања, и

б.) помоћника.

§. 533. Писариначке послове за сва ова звања врши писарница саборског одбора.

§. 534. Поблизка упутства за појединa звања установљује саборски одбор, и подноси их сабору на одобрење.

В. О поступку при давању зајмова из православних српских народ.-црквених фондова и заклада, поверених митрополијском главном управитељству фондова и заклада.

§. 535. Зајмови из православних српских народно-црквених фондова и заклада издају се на неизвесно време, ил уз амортизацију на извесно време, и то први (на неизвесно време) издају се из свих фондова и заклада, којима управља митрополијско главно управитељство фондова и заклада у најмањој своти од 300 форината, а други (зајмови на амортизацију) издају се само из клирикалног школског, и неприкосновеног фонда опет у најмањој своти од 1000 форината.

§. 536. Саборски одбор на једну и другу врсту зајмова (§. 535) опредељује годишњу камату, односно код зајмова изданих на амортизацију установљује годишњи износ камате и отплате главнице у опредељеном постотку.

§. 537. Садржај задужнице и амортизациони план установљује саборски одбор.

§. 538. Зајмови се дозвољавају на непокретна добра, и то на земљу у износу до половине, а на куће и друге зграде у износу до трећине вредности земље, односно куће и зграде.

§ 539. При одређењу вредности земље служи за основу катастарским поседовним листом доставерно исказани чисти доходак и годишња земљарина.

Двадесетоструки износ годишњег чистог дохотка односно стоструки износ годишње земљарине представља вредност земље.

Онде, где катастарских поседовних књига нема, замењује катастарски поседовни лист судска процена земље.

Вредност кућа представља онде, где се плаћа разредна кућарина, двестоструки износ годишње кућарине, а где се плаћа најмовинска кућарина, стоструки износ годишњег пореза од куће.

Другим зградама одређује се вредност по судској процени.

§. 540. Куће и зграде у залогу дате, имају се од пет до пет година на трошак дужника против штете од пожара бар до трећине вредности њихове осигурати, код осигуравајућег друштва или завода, ком зајмопроситељ од стране саборског одбора упућен буде.

§. 541 Зајмови се морају у корист православних српских народно-црквених фондова у баштинским књигама (грунтовница) уњижити, и то на првом месту дотичне хипотеке.

§ 542. Зајмотражиоци имају саборском одбору поднети следеће исправе, и то:

1.) ако се у хипотеку нуди земља, за коју постоје катастарски поседовни записници (валовнице):

а.) извод из грунтовнице.

б.) катастарски поседовни лист (извод из валовнице),

в) доставерни исказ годишње земљарине;

2.) ако се у хипотеку нуде земље, за које још не постоје катастарске поседовне књиге, или куће и друге зграде:

а.) извод из грунтовнице.

б.) доставерни исказ годишње разредне. односно најмовинске кућарине,

в.) потанки опис куће и зграда и градива њихова са судском проценом њихове вредности.

§. 543. Молбеница зајмотражилаца расправља саборски одбор у првој седници, која долази иза поднеска њихова и има их решити све, које су до седнице пр спеле.

Ако која молбеница не би била у смислу предходног §-а обложена, има се зајмотражиоцу уз означење недостатака председничким путем вратити најдаље три дана по пријему њеном у уручбени записник.

§. 544. Дозвољени зајам издаје се зајмопросиоцу или његовом правоваљано исказаном пуномоћнику, под следећим условима, наиме,

кад зајмопримац уручи благајни српских народно-црквених фондова

1.) Задужницу сврху дозвољене зајмовне своте и по прописаном од саборског одбора обрасцу издану и уквиженом клаузулом снабдевену,

2.) најновији извод из грунтовнице,

3.) судску уквижбену одлуку,

4.) свеочбу о плаћеној уквижбеној пристојби,

5.) полицу о обезбеђењу зграда против штете од пожара;

6.) сведочбу општинског уреда о истоветности лица зајмотражиоца односно пуномоћника му са предатељем ових исправа, даље

7.) кад фискал српских народно-црквених фондова по прегледу свих под тачком 1—5 набројаних исправа на обвезницу стави својим власторучним потписом утврђену изјаву, да се зајам исплатити може, и напосле

8.) кад зајмотражилац писмено потврди пријем своте у присутности два сведока.

§. 545. Камата и односно амортизациони оброци плаћају се погодишње у напред, и то 1. Јануара и 1. Јула сваке године.

§. 546. Ако који дужник не плати доспелу камату односно амортизациони оброк на време, има платити затезну камату у постотку, који ће определити саборски одбор.

§. 547. Ако се дужник са плаћањем камате преко истека половине године за коју се камата, односно амортизациони оброк у напред платити има, одоџи, властно је управитељство фондова како главницу, тако и доспелу камату и затезну камату судским путем без отказа утерати.

§. 548. Дужник је властан добивени зајам уз предходни тромесечни отказ вратити, и то у једанпут или делимично; али је дужан и сваки део, који ће отп атити жели, такође на три месеца у напред отказати.

Амортизациони зајмови могу се само у одређеном року вратити.

§. 549. Главно управитељство фондова отказује дужнику зајам шест месеци у напред.

Г. О вршењу надзора над православним српским народно-црквеним добрима.

§. 550. Надзор над свим српским православним народно црквеним добрима води митрополијско главно управитељство фондова и добара редовно преко надзорништва народно-црквених добара, а над добрима митрополијским и епископијским осим тога и преко својих сталних повереника (епитропа) а напредно по потреби преко својих нарочитих изасланика.

а) Надзор над митрополијским и епископским добрима.

§. 551. Ради вођења сталног надзора над народно-црквеним добрима, којима рукују митрополит-патријарх и епископи, поставља саборски одбор за сваку епархију осим архидијецезе — два стална епитропа по предходном преслушању дотичнога епископа.

За архидијецезу одређује саборски одбор два члана из своје средине, који ће вршити послове епархијских епитропа.

§. 552. Под надзор епитропа спадају сва она црквена добра, којима патријарх и епископи непосредно рукују, и који су им при ступању у звање на уживање употребљене и чуване предане; а наиме

1.) све покретне патријаршије односно епископије принадлежеће ствари, понаособ: сви драгоцени предмети, којима се патријарх и епископи у цркви и изван оне служе, одежде, књиге и друге утвари црквене, библиотека са свима принадлежностима и предмети сачињавајући fundus instructus патријаршије односно епископије, како црквени и кућевни тако и економски;

2) све непокретности као: резиденције и друге овима принадлеж ће зграде, ораће земље, ливаде, шу е, виногради, воћњаци, баште и све што у ову струку спада.

§. 553. О свима у предходном § у означеним стварима имају постојати инвентари у два равногласна примерка, од којих ће један бити код патријарха односно епископа, а други код саборског одбора.

У инвентарима тима имају бити набројани сви предмети по именце по своме својству и по стању, у каквом се налазе, са означењем процене и вредности њихове.

§. 554. Епитр пи су дужни у опште бринути се о сачувању свију у §. 552 изложених предмета, а поглавито коренитог имања, од којега патријарху и односно епископима само уживање припада.

§. 555. Сваком епитропу има саборски одбор приликом именовања његовога, уручити доставерал препис инвентара, односитког, епитропском надзору предлежећег имања митрополије, односно дотичне епис кпије на употребу

Чим епитроп препис инвентара добије, дужан је са патријархом односно епископом, или опуномоћеним од ових л цем а за време, док је митрополитска односно епископска столица упражњена, са митрополитским односно епископским место заступником, и са другим епитропом састати и уверити се, да ли уведени у инвентар предмети заиста постоје, у каквом се стању, т. ј. добром, средњем или лошем налазе, и које су вредности.

Овом приликом имају се и новонабављене ствари тачно у инвентар увести.

§. 556 Епитропи су дужни сваке године бар једанпут стање коренитог имања патријаршије, односно епископије по инвентару по робно прегледати и о наласку тога уверити се.

§. 557. Ако би се овом приликом какав недостатак нашао, има се сврху овога записник

сачинити, и у овај изјашњење патријарха односно епископа, односно место-заступника о узроку недостатка заједно са изјавом, да ће се тај што скорије на надити, увести.

Ако патријарх односно епископ или место-заступник не би вољан био, или не би могао најдаље за месец дана недостатак накнадити, дужни су то епитропи саборском одбору ради нужног расположења пријавити.

Ако би се недостатак какав пронашао у предметима као одеждама, црквеном и другом посуђу, који се употребљењем истрошити или по природи својој покварити могу, а то се не би злоупотребом или немарношћу догодило, то патријарх односно епископ није дужан таки недостатак накнадити, но предмет се тај као неупотребљив има по могућству продати, из инвентара избрисати и утржак у нар. црквени неприкосновени фонд унети.

§. 558. Што патријарх или који епископ из свога имања или један и други из својих прихода купи, или на други начин набави, то сачињава његову властиту имовину, са којом они по вољи својој за живота располагати могу.

Случи ли се пак, да патријарх или који од епископа са властитим имањем својим расположење у корист патријаршије односно епископије учини, или од кога трећег расположењем за живота или на случај смрти, патријаршији или епископији што припадне, или се ма на који други начин предмети у инвентару наведени умноже, то се овај прираст под односном рубриком у инвентар увести и предпоменутим начином руковати има.

§. 559. Епитропи имају своју пажњу управити и на утвари патријаршије или епископије, које су за богослужење опредељене, као што је црквена сребрнина, црквено оџејање и овим подобна, и о том бдити, да се утвари ове брижљиво чувају чисто држе, и на њима нужне оправке чине, те да се тако свака промена на горе, на овима одклони.

§. 560 Епитропи су дужни пазити, да се патријаршији или епископији припадлежећа здања како споља тако и изнутра у добром стању одржавају, и како се на овима знатан какав недостатак покаже, имају епитропи овај прегледати, сврху нађеног недостатка по прослушању вештака записник сачинити и исти заједно са предрачуном трошкова и планом оправке, саборском одбору ради дозначења нужног на оправку новца поднети.

Измена на постојећим патријаршеским и епископским здањима особито резиденцијама, ма ове патријарх односно епископ властитим својим трошком извршити хтели, без доказане нужде и добивене од стране саборског одбора дозволе, предузимати се не могу.

§. 561. Кад се патријарху или коме епископу смрт догоди, дужни су епитропи смртни случај неодложно суду и саборском одбору пријавити, и дотле, докле судска комисија ради попечаћења заоставших ствари не дође, о том бринути се, да се од целокупне заоставштине ништа не отуђи, или развуче, и да се о погребним трошковима, који умерени бити, и из заоставштине патријархове односно епископове подмирити се имају, тачно рачун даде.

§. 562. Како одређења ради запечаћења и инвентарања судска комисија дође, имају епитропи о стању заоставштине нуждан извештај дати и свима наредбама ове повиновати се, а при том и на то пазити, да економско руковање патријаршеског односно епископског имања с највећом штедњом бива.

§. 563. Приликом инвентуре заоставштине преминулог патријарха односно епископа, имају епитропи на основу налазећег се у њиховим рукама инвентара посредовати, да се епископија принадлежеће имање од приватног имања патријарха односно епископа одвоји, и оно на темељу инвентара митрополитском односно епископском место заступнику преда, уједно су дужни и документован рачун сврху руковања са заоставштином од дана смрти патријархове односно епископа, до сад поменуте предаје положити.

§. 564. Докле је митрополитска односно епископска столица упражњена, имају епитропи према митрополитском односно епископском место-заступнику у погледу руковања патријаршеског и епископског имања оне исте дужности, које им према митрополиту патријарху односно епископу пристоје.

§. 565 Ако би епитропи односно поступка свога ма у чему посумњали се, то су дужни потребна упутства од саборског одбора искати.

§. 566. Немарне и неуредне епитропе властан је саборски одбор са звања дигнути, и место њих друге поставити

§. 567. Ако би се кривицом или немарношћу епитропа дотичном добру каква штета нанела, дужни су епитропи штету накнадити.

Накнада штете може се само судским путем тражити.

б.) Надзор и контрола над манастирским добрима.

§. 568. Саборски одбор, као митрополијско главно управитељство српских народно-црквених фондова, заклада и добара, пази на то:

1.) да се коренито имање манастира, а наиме непокретни и покретни господарски прибор (fundus instructus) у целости и добром стању одржава и без више дозволе не отуђи;

2.) да на сваком манастирском добру разложно господарство и она врста господарства постоји, која каквоћи манастирског земљишта одговара;

3.) да се манастирска добра уредно обделавају, и шуме не пустоше;

4.) да се онде, где се које манастирско доб-

ро под закуп издаје, по манастир користи закупни услови установљавају;

5.) да се свака могућа штета од манастирских добара отклони;

6.) да сваки манастир располаже потребним господарским особљем;

7.) да се прописане господарске управне и рачунске књиге и записници уредно воде и манастирски годишњи рачуни на време састављају и на преглед подносе;

8.) да се годишњи прорачуни манастирских прихода и расхода од манастирских управа на време и уредно састављају и саборском одбору подносе, и

9) да се плодови манастира у бесцење не продају.

§. 569. По томе саборски одбор као главно управитељство срп. нар. црквених добара:

а.) сваке године прегледа најновије инвентаре манастирских добара и сравњује их са инвентарима предходне године и наређује што је нужно за допуну манастирског господарског прибора;

б.) прописује господарске основице за сваки поједини манастир и одређује, која ће се врста господарства на ком манастирском добру завести, и која укинути;

в.) даје упутства у предмету начина обделавања манастирских добара;

г.) одобрава закупне уговоре, који гласе на више од три године;

д) издаје нужне наредбе за осигурање манастирског имања и одређује мере, које сметају да се повиси приход манастирског добра;

е.) одређује какво се господарско особље има за свако манастирско добро и у ком броју наместити, и потврђује наименоване стручне господарске чиновнике;

ж.) прописује начин манастирског економског и рачунског књиговодства;

з.) супер-ревидира и финалише епархијским административним одборима прегледане манастирске рачуне;

и.) прегледа и одобрава прорачуне о приходима и расходима манастирских добара;

ј.) прегледа и коначно одобрава прорачуне врху оправака манастирских зграда.

§. 570. Ако би се која од управа манастирских немарном, неуредном или неисправном показала, властан је саборски одбор преко својих изасланика истрагу на лицу места спровести и према исходу наредити, да се против криваца дисциплинарним путем поступи.

§ 571. Сваки економски чиновник има при ступању у звање положити новчану кауцију у износу, који одреди главно управитељство нар. црквених фондова и добара, у благајну манастирског фонда.

§. 572. Закупници манастирских добара дужни су положити кауцију у благајну манастирског фонда у износу опредељеном у закупном уговору.

§. 573 Уштеђени манастирски новац има се плодоносно смештити.

в.) Надзор над црквено-општинским добрима.

§ 574. Надзор над црквено-општинским добрима води митрополијско главно управитељство фондова и добара преко надлежних епархијских административних одбора.

§. 575. У случају потребе властно је главно управитељство срп. нар. црквених фондова и добара ради извиђења стања црквено-општинских добара на лице места своје повереднике изаслати.

§. 576. Митрополијско главно управитељство православних српских народно-црквених фондова и добара властно је на темељу учињеног испита о стању црквено-општинских добара ради уведења целисходне управе и успешне контроле у управи тих добара, путем епархијских административних одбора сходне наредбе издавати.

Глава III.

Епархијско управитељство православних српских народно-црквених фондова и добара.

§ 577 Епархијско управитељство српских народно-црквених фондова, завлада и добара рукује са имањем, фондовима и фундацијама епархије, или епархији повереним и води контролу о стању и руковању црквено-општинских или црквеним општинама поверених добара фондова, завлада и употреби њиховој, у смислу правила донесених од епархијске скупштине у оквиру ове уредбе и наредаба митрополијског главног управитељства православних српских народно-црквених фондова и добара.

§ 578 Одредбе садржане у §. §. 535—549. ове уредбе служе за равнање и епархијском управитељству фондова и добара при давању зајмова из фондова и завлада, којима оно рукује.

§.579. Епархијско управитељство фондова, завлада и добара дужно је по завршетку сваке године митрополијском главном управитељству православних српских народно-црквених фондова и добара извештај о стању својих фондова, завлада и добара у прошлој години поднети.

Глава IV.

О црквено-општинској управи народно-црквених фондова, завлада и добара.

§. 580 Црквени одбор као црквено-општинско управитељство народно црквених завлада и добара, управља завладама и добрима у смислу ове уредбе (§. 2-7), наредаба митрополијског главног и епархијског управитељства народно-црквених фондова и добара, изданих у оквиру ове уредбе.

§ 581. При давању зајмова из фондова и заклада, које стоје под руковањем црквено-општинског управитељства фондова, важе установе садржане у §§ 535—549. ове уредбе.

§. 582. Црквено-општинска управитељства фондова, заклада и добара дужна су по истеку сваке године епархијској управи фондова своје извештаје о стању фондова, заклада и добара, којима рукују, поднети

Глава V.

О управи православних српских манастирских народно-црквених добара.

§. 583. Манастирски настојатељ као управитељ манастирских добара има следећи делокруг:

1) он в ди бригу о свима манастирским добрима и непосредно надгледа исте;

2.) чини манастирском братству предлоге о унапређењу манастирске економије;

3) намешта и отпушта ниже економско особље;

4.) пази на то да манастирски економат послове своје уредно и на време обавља;

5) предлаже преко епархијског административног одбора главном управитељству фондова и добара, господарску основу за сваку годину на одобрење;

6) издаје наредбе економату у погледу економских радова према господарској основи, одобреној од главног управитељства нар. црк фондова и добара;

7) чува манастирску имовину од сваке штете и пази особито на то, да се господарски прибор (fundus instructus) у целости и добром стању налази;

8) настојава око тога, да манастирска братија и чиновничко и послужничко особље своје дневнице, плате и друге пристојбе уредно добија;

9.) настојава да се манастирске рачуноске и друге књиге уредно воде, прегледа их у свако доба и чини расположења, да се манастирски рачуни на време саставе и манастирском братству на испитање, и предпостављеној власти на преглед поднесе;

10.) настојава да се годишњи прорачуни манастирских прихода и расхода уредно и на време сачине, братству на установљење и предпостављеном епархијском административном одбору на даљи поступак поднесе;

11.) склапа купопродајне и закупне уговоре и подноси их манастирском братству на усвојење;

12) чини мање продаје, којих цена 300 фор. не прелази, споразумно с братством а преко те цене споразумно с надзорником народно-црквених добара;

13.) отпушта уз одобрење главног управитељства народно црквених фондова и добара економске чиновнике;

14.) пази, да се разни приходи манастира на време побирају, а порез и друге јавне даће и дуговина на време исплаћују;

15) представља манастирско добро према црквеним и другим властима;

16) чува један кључ од манастирске благајне;

17) преко надлежног епархијског административног одбора подноси сваке године главном управитељству нар. црк. фондова и добара извештај о стању манастирског добра и резултатима економије за прошлу годину.

§ 584. Манастирско управитељство добара дужно је у економији држати се у свему упутстава саборског одбора као главног управитељства српских народно-црквених фондова и добара, а налоге надзорника тих добара, у погледу економског руковања са манастирским добрима, извршивати.

§. 585. У делокруг економата манастирског спада економско руковање манастирског добра по упутствима, која ће издати саборски одбор.

§. 586. Нарочито спада у делокруг манастирског намесника:

1.) да непосредно руководи господарске послове на манастирским добрима;

2.) да води рачун о приходима и расходима манастира и такови на завршетку године сабору манастирског братства на испит поднеси;

3.) да састављ прорачун годишњих прихода и расхода манастирских и такови сабору манастирског братства на установљење поднеси.

Манастирски намесник као начелник манастирског економата чува други кључ манастирске благајне.

Глава VI.

Разне одредбе.

§. 587. Врховни старатељ свих српских православних народно-црквених фондова, заклада и добара јесте митрополит-патријарх.

Као таковоме имају му сва управитељства православних српских народно-црквених фондова, заклада и добара извештаје, које од њих захте, поднсити.

Он има право на темељу добивених извештаја чинити главном управитељству српских народно-црквених фондова и добара предлоге, да се учине нужне мере у интересу осигурања и бољег и уносинијег руковања нар. црк. фондова и заклада и унапређења економије нар. црк. добара.

§. 588. Старатељ епархијских нар. црк. фондова и добара јесте дијецезални епископ, коме у погледу ових добара према епархијској и црквено-општинској управи фондова, заклада и добара припадају иста права као и митрополиту-патријарху.

§. 589. Где год опредељеног старатељства каковој заклади не би било или би постојећа

старательства захтевала, или саизволевала на то, ту ће се такове закладе ставити под митрополијско главно управитељство православних српских народно црквених фондова и заклада.

§. 590. Право врховног надзора над свим православним српским народно-црквеним фондовима, закладама и добрима, припада Његовом Величанству, и врши се уставним путем преко кр. уг. владе.

Из седнице саборског одбора држане у Карловцима 26. Септембра 8. Октобра) 1891.

Георгије с. р.
патријарх.

ЛИСТАК.

БЕЛЕШКЕ.

— (**Митрополијско-црквени савет**) започео је 10. (22.) децембра о. г. своје редовне седнице под председништвом Његове Светости г. патријарха српског Георгија. Присутни су били чланови: високопресвећени епископи Нектарије Димитријевић и Мирон Николић, прота Јован Борота, прота Лазар Поповић, др. Стеван Павловић, Лаза Обреновић и као заменик прота Стеван Чобанић. Члан др Ника Максимовић бавио се у одбору петнаесторице. Известилац је био секретар Исидор Ћирић, а перовођа др. Лаза Секулић, подсекретар. У првој седници известио је архијерејски Синод, да је на место блаженопокојних епископа Теофана Живковића и Василијана Петровића изабрао за чланове митр. црквеног Савета г. г. епископе: Нектарија Димитријевића и Мирона Николића. Пошто су предмети били раздељени међу чланове ради проучавања и реферовања, одговорили су се седнице на неколико дана; за тим су седнице 16. дек. продужене а довршене су 17. децембра. Расправљено је свега 58 предмета, међу којима 39 брачноразводних парница. Остали предмети били су рекурси против решења епархијских власти.

— (**Патријарх цариградски Неофит VIII.**) Не давно изабрани васељенски цариградски патријарх Неофит јавио је *посланицом* свима автокефалним православним црквама, да је ступио на престо патријаршије и заузео управу над православном црквом цариградском.

— (**Нови митрополити у Кијеву и Москви.**) На место упокојеног митрополита Платона именован је за *кијевског митрополита* досадашњи митрополит московски *Јоаникије*, а за *московског митрополита* дојакошњи варшавски *Леонтије*.

— (**Саборски одбор 15-торице.**) Као што смо јавили у 49 броју, започео је саборски одбор 15-торице 2. (14.) децембра о. г. своју рад-њу. Одбор држао је седнице испрва под председништвом дра Бранка Стефановића; а кад је овај запречен био, изабрао је себи другог председника у особи Александра Стојачковића. Записнике су водили на изменце чланови Стеван В. Поповић и Ђорђе Ст. Бекић. Одбор 15-торице одгодио је 18. децембра своје седнице до почетка марта 1892, и поверио је члановима: дру Ники Максимовићу, дру Илији Вучетићу и Стевану В. Поповићу, да према закључцима оборским све уредбе редигују и у склад доведу.

— (**Накнада српском свештенству за сесије у Тројединци.**) Како дознајемо, уврстио је сабор троједне краљевине у земаљски прорачун за годину 1892. своту од близу 10.000 фор. за накнаду паросима оних српских православних парохија, које немају парохијалне сесије, а које спадају у некадашњу беловарску, градишчанску, бродску и петроварадинску пуковнију. До сад су паросима дотичне општине плаћале новчану накнаду за парохијалне сесије, а сада ће се то подмиривати из граничарског фонда односно из земаљског буџета.

— (**Српска црквена општина у Панчеву**) држала је 8. (20.) децембра о. г. своју редовну скупштину, у којој је између осталих предмета обављен и *избор председника* на место покојног проте Васе Живковића. Скупштина, на којој је било присутних преко 90 чланова, изабрала је — по предлогу дра Светислава Касапиновића — једногласно *за председника* дојакошњег заслужног подпредседника г. *Каменка Ј. Јовановића*, књижара панчевачког.

— (**Бугарско.**) По конзуларном извештају износи *површина* целокупне *бугарске кнежевине* 99.276 кв. км., од ког простора долази на Бугарску 64.593, а на Источну Румелију 34 783 кв. км. — По попису од год. 1888 износи *број становништва* 3,154.375 душа (1,605.389 мушких

и 1,548.896 женских). На један квадратни километар долази просечно по 31 становник Од тог броја становника у Бугарској долази 67% на Бугаре. 26·26% на Турке, 2·44% на Влахе итд; а у Источној Румелији долази 69·95% на Бугаре, 20·54% на Турке, 5·43% на Грке итд. По вероисповести већина је становништва источно-православна, и то 69·94%; исламске вере има 23.03% итд. — По административној подели Бугарска се дели на *23 округа*, од којих 17 долазе на северну Бугарску, а 6 на Источну Румелију. Окрузи се деле на 84 озолије (срезови). На челу округа стоји окружни управитељ, а срески се старешина зове „околијски начелник.“ У целој земљи има свега *1795 општина*. — У Бугарској има 40 варошн са преко 5.000 становника. Престоница је у Бугарској варош Софија (Средац), а у Источној Румелији главна је варош Филипопоъ (Пловдив); свака од тих варошн броји преко тридесет хиљада душа. Становника, који знају читати и писати, има 337.773, а неписмених има 2,816.602; дакле само 1/9 становништва уме читати и писати.

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

— **(Извештај о православном богословском заводу у Задру за школску годину 1890—91)** Година XIII. — Задар, печатња Ивана Водника 1891. — *Садржај* је овој књизи: *Први део*: „*О зборницима каноничкога права у римо-католичкој цркви.*“ (Из старијих биљежака по црквеном праву проф. М.) Овај чланак износи 34 стране. За тим долазе: *Поздрави* приликом устоличења новоименованог епископа преосвештеног господина др *Никодима Милаша* 7. (1 .) октобра 1890. Ту је најпре *поздрав професорског збора богословског завода задарског*, јер је епископ Никодим пуних 20 година био професор богословије; па онда поздрав *свештенства*, православног општества и т. д. — *Други део*: Православни богословски завод у Задру: А. Управитељ. Б. Наставничко особље. В. Преглед предавања Г. Библиотека. Д. Главније наредбе ц. кр. намесништва Ђ. Летопис. Е. Слушаоци Богословије. Ж. Приправници Богословије. З. Штатистични преглед за шк. годину 1890—91. — По том „статистичком прегледу“ било је *слушалаца богословије*: у IV години 4, у III. г. 4, у II. г. 4, у I години 13, свега 25; — од тих су 19 редовних, 6 напредних; 12 са испитом зрелости, 13 без испита зрелости; 17 у сјеменишту, 8 ван сјеменишта; 17 стипендијати, 8 о своме трошку; издржали су испит 23; из далматинске епархије 9, из боко-которске 10, из осталих 6. — Приправника за Богословију било је: при задарској гимназији 16, а при которској и дубровачкој гимназији 8, — свега 24.

— **Кућарство.** *За школу и народ* написала *Милева Симића*, учитељица српске више девојачке школе. Одобрено од народног црквено-школског савета. — У Новоме Саду, издање и штампа издавачке књижарнице и штампарије А. Пајевића 1892. — 8-на у стр. 188. — Цена 70 новчића. — Корисну књигу ову посветила је вредна књижевница наша врлој домаћици, а својој тетци *Нани, удовици др Ђорђа Натошевића*.

— **Наука о чувању здравља и спасавању живота.** *За употребу народних школа* написао *Др. Л Сел*, превео *Стеван В. Поповић*, епарх. школ. референт. — Ово је дело наградило кр. угар. министарство богочасти и просвете. — У Новоме Саду, издање и штампа А. Пајевића, 1892. — 8-на, стр 68. — Цена 20 новчића.

— **Збирка српских народних умотворина из Горње Крајине.** — *Књига II.* Српске народне пјесме *слијепца Раде Рашајића*. Вјерно побиљежио и за штампу приредио *Манојло Кордушаш* (Приказ скупљачима српског народног блага.) У Новоме Саду, издање и штампа А. Пајевића, 1892 — 8-на стр. XVI. и 248. — Цена 80 новчића — У овој збирци има 40 народних песама.

— **Мува. — Славуј. — Румене и беле руже.** Три приповетке *Хр. Шмида. За Срнчад* превео *Јован Грчић*. — У Новоме Саду, издање и штампа А. Пајевића, 1892. — Стр. 118. — Цена 30 новчића.

— **Што ти је мата!** *Приповешка за децу.* Написао *Фрања Хофман*. Превео *Јован Грчић*. Са сликама. У Новоме Саду, издање и штампа А. Пајевића. — Стр. 143. — Цена 40 новчића.

— **Петко Циг. нин.** Прича *Ф. Хофмана*. Превео *Светозар Влашкалић*, гимназиста. У Новоме Саду, издање и штампа издавачке књижарнице и штампарије А Пајевића, 1892. — Стр. 152. — Цена 50 новчића.

Позив.

Пошто сам спремио *„Учевну Основу“ за четири разреда* односно са једном учитељском силом да штампати дадем ћирилицом и латиницом и то на једном табаку тако, да се може у оквир метнути; то овим позивам п. н. г.г. учитеље (учитељице) да ми изволе најдуже до 1. фебруара 1892. пријавити се, тко такову жели имати, да могу знати колико ћу штампати дати.

Цена ће бити једном табаку по свој прилици 20 новчића.

С поштовањем

Светозар Бата Топаловић,
учитељ у *Винику*.

Пошта: *Илок.*

ЧИТАОЦИМА НА ЗНАЊЕ.

Са овим бројем завршен је, Божјом помоћу, први годишњи течај „Српског Сиона“.

У колико је лист овај одговорио своме задатку, нека пресуде читаоци. Приметити нам је само, да се од новог подузећа овог није могло ни очекивати, да ће у самом почетку своме — у потпуном смислу постићи своју цел. Учињено је, колико се у први мах учинити могло, те држимо, да не ћемо бити постидни. Но констатовати ваља: да је учињен почетак — да је ударен темељ опстанку овога црквеног гласила, које смо толико желели и које је тако нужно за нашу цркву и наше автономне потребе.

Да би се пак лист овај — по жељи Његове Светости г. патријарха српског Георгија — што већма подигао и унапредио, те да би што боље одговорио својој цели, попуниће се и појачаће се уредништво још једним чланом. На име, уз дојакошњег уредника ступиће у уредништво од нове године и јеромонах г. Сергије Шакрак-Нинић, консисторијски бележник епархије бачке, који је радио у овоме листу и који је српском читалачком свету већ довољно познат са свога рада на пољу наше духовне књижевности. А постарано је такођер, да се умножи и број сурадника.

Позивајући велештовано свештенство наше, српске црквене општине и остало читалачку публику, да се и за годину 1892. претплатом одазову, захваљујемо најтоплије свима честитим сурадницима нашим на дојакошњој моралној потпори њиховој и молимо их, да овај орган за нашу духовну књижевност и на даље својим радом потпомажу.

У Новом Саду 26. децембра 1891.

УРЕДНИШТВО „СРПСКОГ СИОНА.“

ОГЛАСИ.

Бр. 1576. ех. 1891.
Е. К. 584.

СТЕЧАЈ. 3—3

153

На парохију воћњачку, протопопију Будачку, овиђем се расписује стечај.

Интеркалара нема.

Рок пријавама до половице Јануара 1892

Из сједнице Епархијске конзисторије, држане у Плашком 28. Новембра (10. Дец.) 1891.

Епархијска Конзисторија Горњо-Карловачка.

Бр. 1576. ех 1891.
Е. К. 598.

ЕДИКТ. 154 3—3

Стамена, жена Петра Вукелића, к. бр. 40 из Јање Горе, пар хиђе и опћине Плашчанске, котара огулинскога, жупаније Модрушко-Ријечке, која је свој завичај и свога законитога супруга оставила, и у свијет отишла, позивље се овијем да се, у року од три мјесеца, или писмено, или главом овој Конзисторији пријави; иначе ће се и без ње у бракоразводној парници, коју је, против ње, супруг јој Петар подигао, по закону даље поступати.

Из сједнице Епархијске Конзисторије, држане у Плашком 28. Новембра (10. Децембра) 1891.

Епархијска Конзисторија Горњо-Карловачка.

155 2—2

СТЕЧАЈ.

На упражњено место пароха у *Бингули* са платом VI. разреда, овим се стечај отвара.

Који желе место то получити, имају своје ваљано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им Протопресвитера до конца Јануара 1892 овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у *Карловцима* 19. Новембра (1. Децембра) 891. године.

Архидијецезална конзисторија.

156 2—2

СТЕЧАЈ.

На упражњено место пароха у *Кленку* са платом V. разреда, овим се стечај отвара.

Који желе место то получити, имају своје ваљано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им Протопресвитера до конца Јануара 1892. овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у *Карловци* 19. Новембра (1 Децембра) 1891 године.

Архидијецезална конзисторија.

157 2—2

СТЕЧАЈ.

На упражњено место пароха у *Визићу* са платом VI. разреда овим се стечај отвара.

Који желе место то получити, имају своје ваљано устројене молбенице, ако су из стране епархије путем своје надлежне конзисторије, иначе путем надлежног им Протопресвитера до конца Јануара 1892. г. овамо поднети.

Из седнице конзисторијалне у *Карловци* 9 Новембра (1. Децембра) 1891. године.

Архидијецезална конзисторија.

Е. бр. 749 ех 1891.
К. 572.

СТЕЧАЈ.

Расписује се стечај на парох. место [illegible] **у Вел. Кикинди с тим, да има изабрани до 2. (14.) нов. 1892. год. удовици пок. јереја Спиридона Веселиновића половину свију парох. прихода издавати.**

Компетенти имају своје уредно инструиране молбенице до 20. јануара 1892. год. потписаној конзисторији поднети.

Из конз. седнице држане у Темишвару 27. нов. 1891 г.

Епарх. конзисторија Темишварска

Е. бр. 770 ех 1891.
К. 588

СТЕЧАЈ 151 3—3

Ради попуњења парох. места у **Ђафалији** Компетенти имају своје добро инструиране молбенице до 20. јануара 1892. год. подписаној конзисторији поднети.

Из конз. седнице држане у Темишвару 27. нов. 1891. год.

Епарх. конзисторија Темишварска.

Е. бр. 794 ех 1891.
К. 575.

СТЕЧАЈ. 150 3—3

Ради попуњења парох. места у **Кумани** овим се стечај расписује, с том примедбом, да се у месту налази капелан, који као такав 11 година служи.

Компетенти имају своје уредно инструиране молбенице до 20. јануара 1892. године подписаној конзисторији поднети.

Из конз. седнице држане у Темишвару 27. нов. 1891. год.

Епарх. конзисторија Темишварска.

ЈОВАНА РЕХНИЦЕРА

АТЕЉЕ ЗА ВЕШТАЧКО СЛИКАЊЕ

У НОВОМ САДУ,

дебарска улица бр. 6

Прима налоге који у ову струку спадају, изврш. прецизно **портрета** по фотографији и природном оригиналу. Израђује цркена сликања како **ов. икона за темпло**, тако и икона за цркене **барјаке** и извршује бојадисање цркених **плаштаја** по најбољем укусу. У истој радња постоји одељење за **израду: фирми, шилтова и трбоха.**

Поште сам за оне послове прикупио **академски** изображење очаре пре вроте, то сам у стању све налоге на највеће задовољство извршити. Умерене, на најјевтинијом ценом обавлам послове, те моје ће подузеће бити свима крутовима инстручиво.

С велештовањем

150 4— **Јован Рехницер.**

„Српски Сион“ излази **сваке недеље** и **великом табаку**. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 4 фор., на по године 2 фор., и на четврт године 1 фор. За **страно земље** на годину 5 фор. На Србије прима претплату књижара В. Валожића у Београду.

Појединн бројеви стају 10 новчића.

Претплата и огласи шаљу се **издавачкој књижарници и штампарији А. Пајевића** у дунавској улици, а **рукописи уреднику Сиви Петровићу** у *Новом Саду*.

За огласе и објаве плаћа се по 6 новч. од једног реда ситних слова, а за жиг сваки пут по 30 новч.

Рукописи се не враћају.

ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА И ШТАМПАРИЈА А. ПАЈЕВИЋА У НОВОМЕ САДУ.

Г XI
РБТ I/122
УНИВ. БИБЛИОТЕКА
15.636

СРПСКИ СИОН

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ

СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ГОДИНА I.

1891.

ВЛАСНИК

СРПСКИ ПАТРИЈАРХ ГЕОРГИЈЕ БРАНКОВИЋ.

УРЕДНИК

САВА ПЕТРОВИЋ.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

У НОВОМ САДУ.
Издање и штампа А. Пајевића
1891.

Садржај.

I. СЛУЖБЕНИ ДЕО.

Наредба Његове Светости г. патријарха срп. *Георгија* у предмету оснивања периодичног листа „*Српског Сиона*“ као званичног органа карловачке митрополије. Стр. 17.

Наредба саб. одбора у предмету прикупљања заостатака саборских трошкова и верозаконског прииоса. Стр. 49.

Привремено упутство за благајну и књиговодство српских нар. црквених фондова и завода. Стр. 50.

Наредба Његове Светости патријарха *Георгија* у погледу привремене управе епархије бачке за време упражњености епископске столице Стр 65.

Окружница школског савета у погледу дневница и путних трошкова учитеља, који су били на општој учитељској скупштини Стр. 129.

Наредба школског савета, којом се уважа у срп. нар. школама „Књига опажених мана.“ Стр. 130

Окружница школског савета о одобреним школским књигама Стр. 130.

Наредба митр. црквн. савета о уписивању оца новокрштеног детета у црквене матрикуле рођених. Стр. 145.

Окружница у погледу женидбе војно-обвезних лица и оних особа, које пре војно-обвезног доба изнимну женидбену дозволу траже. Стр. 146 и 161.

Окружница Његове Светости патријарха *Георгија* у погледу обучавања парохијске младежи у молитвама. Стр 193.

Окружница Његове Светости патријарха *Георгија*, издана на архидијецезално свештенство у погледу решавања мање важнијих предмета у свом делокругу. Стр. 209.

Наредба саборског одбора, којом се тумачи шта се под „прилозима опредељеним на подмирење црквено-општинских потреба“ разумева. Стр. 257.

Објава саборског одбора о смањивању постотка код хипотекарних зајмова срп. нар. црквених фондова и завода. Стр. 321.

Наредба саборског одбора у истој ствари. Стр. 322.

Допуна наредби саборског одбора у предмету прикупљања заостатака саборских трошкова и верозаконског прииоса Стр. 469.

Наредба саборског одбора у предмету прикупљања остатака саборских трошкова за саб. период: год. 1885 и 1890. Стр. 657.

Наредба архијерејског Синода у погледу назива протопресвитерских и парохијских звања и званичних печата истих звања. Стр. 705.

Предлог за уредбу о устројству прав. срп. нар. црквене автономије у области карловачке прав српске митрополије. Стр. 7 1, 742, 758, 774, 791, 806, 822 и 836.

Превишња потврда епископа темишварског *Никанора Поповића*. Стр. 769.

Превишња потврда епископа горњо-карловачког *Михаила Грујића*. Стр. 785

Објава високог кр. уг. министарства финансије у предмету биљеговања породичних извештаја. Стр. 801.

Наредба школског савета у обзиру накнаде попутнине и дневница оним срп. нар. учитељима, који иду на скупштине и зборове „комуналних“ учитеља. Стр. 802.

II. ДУХОВНЕ ПЕСМЕ.

Васкрсни тропари. У стихове сложио Иван М. Поповић. Стр. 598.

Тропари Христових и богородичних празника. У стихове сложио Иван М. Поповић. Стр. 625.

Тропари заповедних светитељских празника. Од Ивана М. Поповића Стр. 658.

Химна манастира св. арханђела Михаила и Гаврила, назвичног *Ковиља*. Написао Иван М. Поповић. Стр. 737.

Стихире при освећењу богојављенске водице. Од Ивана М. Поповића. Стр. 769.

Његовом Високопреосвештенству Михаилу Грујићу, православном српском владици горњо-карловачком. Од Сергија Попића, јеромонаха. Стр. 827.

III. ПОСЛАНИЦЕ, ЦРКВЕНЕ ПРОПОВЕДИ И БЕСЕДЕ.

Божићна посланица Њ. Св српског патријарха *Георгија Бранковића* 1890 године. Стр 1.

Опроштајна реч Милоша М. Папића, пароха старо футошког. Стр. 5.

Божићна посланица Њ. Високопр. *Нектарија Димитријевића*, епископа вршачког. Стр. 19.

Прво пастирско писмо епископа далматинско-истријског *Никодима Милаша*. Стр. 22, 34, 52 и 68.

Реч на св. Саву. Говорио у Сентомашу Ђура Страјић, парох. Стр. 37.

Беседа, коју је на св. Саву 18-9 у арад ској срп. школи говорио јеромонах Сергије Шакрак-Нинић. Стр. 54.

Проповед на св. Богојављење. Од Јована Јеремића, пароха бачиначког. Стр. 69.

Говор Милоша М. Папића при уведењу свом у протопресвитерско звање у Жабљу Стр 70.

Беседа на Сретење. Говорио у старо бечејској цркви Младен Јосић, свештеник. Стр. 150.

Реч приченицима Од Св. Дујановића пароx. адм. Стр. 170.

Опроштајна посланица Њ. Св. срп. патријарха *Георгија*, као пређашњег епископа и администратора епархије темишварске, пастви својој у темишв. епархији Стр. 241.

Проповед на Цвети Говорио Ј—г. Стр. 266.

Беседа на васкрсење Христово Говорио Ђорђе Стајић, парох у Иланчи. Стр. 277.

Реч на ускрс. Од Јов. Марковића, пароха у Грубишном Пољу. Стр. 315.

Проповед на Томину недељу. Од Јована Јеремића, пароха бачиначког. Стр. 376.

Одпоздрав в. кикиндске срп. прав. црквене општине на опроштајну посланицу Њ. Св. патријарха срп. Георгија као пређашњег епископа и адм. епархије темишварске. Стр 470.

Ријеч приликом освећења нове цркве на Машвини. Говорио Никола Косановић, прота плашчански. Стр. 497.

Славска реч на дан мајке Ангелине. Говорио у цркви ман. Крушедола јеромонах Сергије Попић. Стр. 519.

Проповед на преображење. Говорио Јован Малушев, парох у Новом Селу Стр. 538

Беседа на Петров-дан. Говорио Данe Кнежевић, парох неблушки. Стр. 554.

Вера у Бога. Беседа Ј. Даналовца. Стр. 609.

Божићна посланица Њ. Светости патријарха српског *Георгија Бранковића* 1891 године. Стр. 817.

IV. ЧЛАНЦИ И РАСПРАВЕ.

Свети Јован Кретитељ. С руског превео Лука Поповић, парох. Стр 3 и 25.

Мисли и чувства хришћанина при наступању нове године. Превео Ј. Б. Стр. 7.

У очи расправног црквено-народног сабора. (Мисли о уређењу свештеничке дотације.) Од ½ ½ ића. Стр. 8.

Разночитије њекоторих мјест в словенских јеванђелиих. I.—VII. Од Јована Живановић. Стр 27, 38, 59, 72. 85, 122 и 190.

Погребни обреди у њекојих народа. С руског превео Ђ. Бота, свештеник. Стр. 28 и 44

Свештеник као чувар народног здравља. Од др И. О. Стр. 66.

Неке примедбе на чланак: „У очи расправног црк. народног сабора.“ Од Јустина у Банату. Стр. 74.

Један ванај за што скорије остварење општег јерархијског фонда за свештеничке удовице и сирочад. Од Николе Косановића, проте плашчанског. Стр. 81.

Негујмо црквено појање. Од Јована II Јовановића, свештеника. Стр. 83

Храм Соломонов. С руског превео Лазар Богдановић, парох у Чепину. Стр. 86.

Поглед на данашње наше свештенство. Од Огњеслава. Стр 90 и 105.

Богојављенско водоосвећење пред римском контрегацијом за обреде Саопћено прота Јован Вучковић. Стр. 97.

Апостол Павo у својим посланицама. Од Милутина Думића пароха меленчког. Стр. 101.

Зависност нравствености (морала) од религије. С руског превео Ђорђе пл. Бота, свештеник. Стр. 103, 119, 135, 152, 183, 200, 214, 227, 268, 275, 296 и 311

Две три на чланак: „У очи расправног црк. нар. сабора.“ Од Ст М — Стр. 108.

„Славено-сербске“ наказе у црквеној словенштини. Од Симсона у Ваљеву. Стр. 113 и 131.

Јерархијски фонд за свештеничке удовице и сирочад. Од Милоје П. Поповић, пароховице. Стр 122.

Озбиљна реч браћи свештеницима и меродавним личностима. Од Светозара Петровића, протонамесника Стр. 124 и 138.

Придворни калуђери и мирско свештенство. Од и. П. Стр. 133

Фотије, патријарх цариградски. Од М. Стр. 163 и 181.

Шта је четрдесетница и која за службу правила владају преко четрдесетнице. По руском од М. Г. професора. Стр 167, 179, 196 и 211.

Семинар за образовање манастирско-монашког свештенства. Од јеромонаха Сергија Шакрака Нинића. Стр. 177, 194, 210, 225, 243, 260.

Још некоје примједбе на чланак: „У очи расправног црк. нар. сабора.“ Од Јустина у Банији Стр. 186 и 204.

Надзорник општинских добара. Од п. П. Стр. 197

Нешто о будућем „уређењу епархија.“ Од проте Николе Косановића Стр. 215 и 256

Како се свршава литурђија пређеосвећених дарова. Од Лазара Богдановића, пароха у Чепину. Стр. 229.

Мање збори, више твори. Од X + ? Стр. 235.

Приложак историји владичанства вршачког. Вршачки владика Тодор Несторовић. Од Александра Сандића Стр. 245 и 288.

О постовима и посним данима. Написао Конст. Миљевић, свештеник дијецезе пакрачке. Стр. 249.

Одјек на апај за што скорије остварење општег јерархијског фонда за свештеничке удовице и сирочад. Од Василија Поповића, пароха моштаничког. Стр. 252.

О прештампавању нашијех црквенијех књига у Сарајеву. Од проте Томе Алагића, професора богословије у Рељеву. Стр. 258, 273 и 289.

Карактер васкрсења Христова у делу искупљења рода човечијега. Од Г—ча. Стр. 2.3

Сетимо се и парохијалних домова. Од К. Стр. 283.

Нешто о неправилности неких икона. Написао Г—ч. Стр. 292.

Наше народно-црквено појање. Од Драгутина Ближека. Стр. 298.

Још једна реч о фонду за свештеничке удовице. Од пароха Илије Машића. Стр. 300.

Личност Господа Исуса Христа. С руског превео Лука Поповић, парох панчевачки. Стр. 305, 322, 338, 356 и 372.

Свештенство треба савесно да врши катихетичку дужност. Од Ј. П. Ј., свештеника у слав. Брестовцу. Стр 309.

Црквено проповедништво у IV. веку. С руског превео Јован Петровић, катихета у Загребу. Стр. 314. 331 и 345.

Околности цркве за време апостола Павла. Од Милутина Думића, пароха меленачког. Стр. 326, 341 и 359.

Начела за суђење о ђеронсповедањима хришћанским. Написао Конст. Миљевић, свештеник. Стр. 328 и 339.

Иконе у цркви старо-бечејској. Од Младена Јосића, свештеника. Стр. 343 и 361.

Свештенички и монашки чин погледом на епископске кандидате. Од В. Стр. 353 и 369.

Кратки критички поглед на Соломунову „песму над песмама." С руског превео Григорије А. Николић, богослов Стр. 374, 392 и 409.

О општем фонду за свештеничке удовице и сирочад. Написао Радмио Љубибратић, Банаћанин. Стр. 378, 394, 411, 423 и 443.

О наплати свештенства у гор. карловачкој дијецези. Стр. 380

Пред иконом крштења Христовог, или крстица из иконографије. Написао прота Јован Вучковић, професор богословије. Стр. 385, 401 и 417.

„Славено-сербске" наказе у српском говору и писму. Од Симеона у Ваљеву. Стр. 390, 407, 421, 436, 476, 492, 512.

О старозаветној пасци. Написао Д. Ружић, богослов. Стр. 422 и 441.

Зашто се Господ наш вазнесао на небо? С руског од Лазара Богдановића. Стр. 425.

(Манастир Ковиљ — споменик Јовану Рајићу. (Са сликом.) Од Александра Сандића. Стр. 433.

Четиристогодишњица прве ћирилицом штампане цркв. словенске књиге. Превео Л. Б. — Стр. 440.

Нелојалан и несолидан посао. Написао Млади Саборијац. Стр. 455.

О дотацији срп. прав парохијског свештенства. Од П. Д. Стр. 458.

Сјетимо се и ми парохијалних домова. Од С Стр. 460.

Крај гроба — архимандрита Јована Рајића. (Са сликом.) Говорио Александар Сандић. Стр. 471.

Православне автокефалне цркве. Израдио Лазар Богдановић, парох у Чешину. Стр. 489, 509, 529 и 545.

Св Атанасије велики као проповедник. С руског превео Јов. Петровић, катихета и професор. Стр. 494 и 514.

Изјава преосв. г. епископа далматинског Никодима Милаша на чланак: „Нелојалан и несолидан посао". Стр. 512.

О значењу и древности дјејстава при освећењу храмова С руског превео Григорије А. Николић, богослов. Стр. 516, 535, 552, 566, 585 и 601.

Света Григорије Назијанзин, Григорије Нискн и Василије велики као проповједници. С руског превео Јов. Петровић, катихета у Загребу. Стр 531, 549, 568, 583 и 599.

(Некадашњи манастири Бршљанац, Св. Ана и Дреновац. Од Јована П. Јовановића, пароха. Стр. 547.

Две три речи после изјаве преосв. г. епископа Никодима. Од Младог Саборије. Стр. 565.

Знаци праве Христове цркве. (Против учења Вл. Соловјева.) С руског превео Јован Петровић, катихета. Стр. 6 1, 627, 646, 660, 680, 691, 710 и 726.

Шта сме — шта не сме бити? Од Марковића-Ердељана, свештеничког кандидата. Стр. 615, 666, 695, 757, 804.

Још нешто у погледу повратка и оживотворења „срп. прав. патроната" за уређење свешт. дотације. Од Светозара Петровића, протонамесника. Стр. 631 и 648.

Ил' творимо, ил' не зборимо! Од Твртка Радовића. Стр. 641.

Још која реч у хатар остварења општег јерарх. фонда за свешт. удовице и сирочад. Од А. Т., пароха. Стр. 664.

О дотацији свештенства (Глас из Горње Крајине.) Од —е—е—. Стр. 689 и 707.

Црквене славе без — проповеди. Од Ј. Јеремића, пароха. Стр. 706.

Болесна вера. Од Доброрада Стр. 738, 755, 773, 802, 820 и 833.

Епархијски проповедници. Од Јована Јеремића, пароха бачиначког. Стр. 770.

Стечајни испити. Од Јована Јеремића, пароха бачиначког. Стр. 789.

Парохијске сесије и њихови делови на општинским пашњацима. Од Бошка. Стр. 822.

Глагол вд. Од Т. А. Стр. 835.

Неправославне иконе у прав. срп. кућама. Од Емила Степанова, пароха тителског. Стр. 835.

V. ЖИВОТОПИСИ.

Василијан Петровић, православан епископ бачке епархије. Стр. 33 и 61.

Никанор, архиепископ херсонски и одески. Од проте Јована Вучковића. Стр 41.

Иларион Рогановић, црногорско-брдски митрополит. Написао Дионисије Миковић, управитељ манастира Бање. Стр. 116, 137, 148, 168, 184 и 202.

Василије Живковић, окружни протопресвитер и парох панчевачки. 1919 † 1891. Од Л. П. Стр. 449.

Јован Милић, парох мартоношки. Од Младена Јосића, свештеника. Стр. 616.

Платон, митрополит кијевски и галички. Стр. 734.

Никанор Поповић, епископ темишварске епархије. Стр. 785.

Михаило Грујић, епископ горњо-карловачке епархије. Написао В. Стр. 787.

VI. РАЗЛИЧНИ ЧЛАНЦИ.

Позив на претплату на духовни часопис „Српски Сион". Стр. 15 и 31.

Пространи катихизис православне верс. I. и II. део. Написао Н. Ђ. Вукићевић — Изјашњење св. литургије од Н. Ђ. Вукићевића. — Оцена Луке Поповића, пароха и катихете у Панчеву. Стр. 39 и 59.

Изјава Гавре Бољарића у Сарајеву. Стр. 47.

„Толеранција" у школском питању. Стр. 73.

Карловачко владичанство. Написао Манојло Грбић. Књига I. Оцена Ј. Вучковића. Стр. 154.

Са збора свештеничког у В. С. Миклошу. Написао Један од збора. Стр. 232.

Ради обавештења Од Архим. Фирмилијана. Стр. 272.

Прилози из збирке Максима Лудајића. I Јектенија за владавине императора Карла VI. — II Меморандум пок. Теофана Живковића као архимандрита бездинског приликом деобе с Романима. Стр. 280.

Распис награде за композицију химне за 25-годишњицу владања српског патријарха Георгија. — Стр. 318.

Исправак и објашњење. Од В. Јовановића, гл. књиговођа срп. нар. црквн. фондова Стр. 334.

На адресу 2×2=4 о двојном књиговодству у срп. нар фондовима. Од 3×3=9. Стр. 334.

Рачун о приходу и расходу свешт. удовичког фонда у архидијецези. Стр. 347.

Слава у ман. Ораховици. Од Н. В. Стр. 348.

Исповед и збор свештенства протопопијата буковарског. Од Л. Б. Стр. 363.

Именик чланова епархијске скупштине бачке. Стр. 478.

У своју обрану. Од богословске омладине. Стр. 479.

Химна Ковиљска. Песан духовна арх. Јована Рајића. Од А. Савдића. Стр. 498.

Преглед слушалаца срп. прав. богословског училишта у Карловцима. Од △. Стр. 499.

Неки податци о богословском училишту. Од △. Стр. 540.

Епархијска скупштина дијецезе бачке. Од С. Ш. Н Стр. 561, 577 и 593

Јован крститељ и пророк божји Илија. С руског од Ђорђа Боте, свештеника. Стр. 570.

Изјава Доситеја Јовића, архимандрита у Задру. Стр. 589.

Прелиставање овогодишњих школских програма Од Ј. Теофанова. Стр. 602.

Обновљена црква у Митровици. Од Б. П. Н. Стр. 604 и 639.

Манастир Острог у Црној Гори. Од А. Пајевића. (Са сликом) Стр. 632.

Распис награда из фонда Јована Наке. — Стр. 654.

Распис награда из фонда Остојићева, 670.

Восковастихъ и пчела. Од Јована Живановића. Стр. 673.

Културно историчке црте из старог хришћанског доба. По руском превео Младен Јосић, свештеник. Стр. 674, 696, 712 и 729.

Разминљавање на догледу новосаграђене зграде гимназијске и богословске. Од Огњеслава. Стр. 678.

Још једна старина из тителске цркве. Од Емила Степанова, свештеника. Стр. 741.

Оснивање књижевног друштва у богословији карловачкој. Написао —вић. Стр. 753.

Освећење колашинске цркве у Црној Гори. Од Филипа Радичевића, протођакона Стр. 805.

VII. ЧИТУЉА.

Макса Нешковић, парох у Самошу, 30.

Стеван Светозар Давидовић, парох у Сентешу, 30.

Василијан Петровић, епископ бачке епархије, 33 и 61.

Стеван Прокопић, прота у Сарајеву, 63.

Ђорђе Иковић, парох у Санади, 64.

Ђорђе Марковић, парох у Каменској, 95.

Ђорђе Татаровић, свештеник у Сент-Петру, 111.

Урош Зорић, парох у Товарнику, 127.

Исидор Стојковић, професор срп. уч. школе у Сомбору, 173.

Филип Николић, парох у Бингули, 207.

Марко Опачић, прота горњо-будачки, 207.

Петар Чолић, парох туријски, 223.

Стеван Поповић, парох у Молу, 287.

Рафаило Петровић, архимандрит Дечански, 303.
Светозар Пантелић, парох у Јаску, 318.
Максим Рајић, парох у Ст. Сивцу, 335.
Ђорђе Поповић, свештеник залужнички, 383.
Радослав Маћаревић, парох у Рац-Титошу. Од М. Д., 397.
Герасим Лалић, прота сарајевски, 397.
Протојереј Матеј Предраговић, парох Кумански. Од Ст. А. М., 413.
Аврам Борђошки, парох силбашки, 428.
Василије Живковић, прота панчевачки, 449.
Симеон Бастајић, парох свињички, 482.
Васа Поповић, свештеник чоканички, 482
Александар Павловић, парох самошки, 523.
Филип Лемајић, парох у Славском Пољу, 589.
Јован Милић, парох мартоношки, 616.
Јован Радић, парох суботички, 654 и 669.
Јеротеј Ковачевић, архимандрит, 685.
Платон, митрополит кијевски, 734.
Спиридон Веселиновић, свештеник у В. Кикинди, 751.
Лазар Црнобарић, парох у Лазама, 766.
Јефтимије Секулић, парох куманси. Од Ст. А. М., 781.
Лазар Нонић, парох турско-кањишки и адм. протопресвитерата арадског. Стр. 798 и 830.

VIII. ЛИСТАК: БЕЛЕШКЕ.

Сабориски одбор. Стр. 12, 92, 206, 254, 426, 637, 667, 795; О светој Гори Атонској, 13; Митрополит сарајевски Ђорђе Николајевић, 13; Колико речи и слогова има у библији, 14; мандатар горњо карловачке епархије Платон Телечки, 14; Дар срп. краља Александра манастиру Раванци, 14; Протин капелан у Н. Саду Петар Костић, 14 и 30; Духовни часопис „Хришћански Весник," 14; Манастири и калуђери у Русији, 14; „Katolički List", 14; Епископ Нектарије Димитријевић, 29; Освећење цркве у Оцињу, 29; Административни одбор бачке епархије, 30, 172, 221, 317, 462, 541, 618, 716, 795; Конзисторија епархије бачке, 30, 172, 221, 302, 461, 541, 617, 715, 796; † Др. Лаза К. Лазаревић, 30; † Моја Гавриловић, 30; Архидијецезална конзисторија, 45, 171, 206, 365, 502, 588, 652, 718; Архидијецезални админ. одбор, 46, 172, 206, 365, 501, 588, 652, 718; Прослава св. Саве, 47; Патронат срп. велике гимназије новосадске, 47, 221, 463, 716 и 811; † Епископ Василијан Петровић, 61; Извештај о јануарским седницама епархијске управе темишварске, од С. Ш. Н., 61; Из епархије вршачке, 63; Књижевни одбор „Матице српске," 63, 286, 541, 654; Вести из пакрачке епархије, 78; Стипендија за образовање професора богословије, 78; умножење монашког чина (проф Герасим Петровић) 78; Задужбина Јосифа Куртовића, 78; Велики добротвор школе митрополит сарајевски Ђорђе Николајевић, 79; Српске вероисповедне школе у архидијецези карловачкој, 79; Кнез-примас Угарске кардинал Јован Шимор, 79; Расписе књижевних награда из фонда Остојићева, 79; Владика Георгије Хранислав, од дра И. О., 93; Српска православна општина у Бечу, 94; Из горњо-карловачке епархије, 109; Стање фонда епархије вршачке, 110; Конзисторија епархије вршачке 110; Епарх. конзисторија горњо-карловачка, 110, 220, 221; Епарх. адм. одбор г. карловачки, 110; Прав. виша дев. школа у Сарајеву, 111; Прав. срп. богословија у Призрену, 126; Избор пароха у Крушедолу, 126; † Кардинал Јосиф Михаловић, 126; Фаника пл. Чех рођ Адамовић, 127; Пастрос епископу Василијану, 142; Фебруарске седнице епарх. управе темишварске, од С. Ш. Н., 142; „Српски учитељски конвикт" у Н. Саду, 143, 502, 701, 733 и 781; Завођење срп. патријарха у Н. Саду, 156; Збор мохачког протопресвитерата, 157; Рукоположење, 157; Избор гим. патрона, 157; Вероисповест на земљи, 157; † Фрања Миклошић, 157; Неколико речи о кардиналима у римској цркви, од Ст. А. М., 158; Царски дар срп. бечкој цркви, 171; Испити у богословији карловачкој, 173; Нар. Школски Савет, 188, 572, 637, 749; Један час на појању у карловачкој богословији, 189; Из вршачке епархије, 189; Архимандрит Кирил Јовичић, 189; Народни добротвор, 190; Добротворка, 190; Резултат пописа у аустро-угарској монархији, 190; Нови добротвори, 207; Добротвор срп. школе Драго Памучина, 207; Администратор темишв. епархије, 220; Учитељски збор будимске дијецезе, 222; Певачка дружина „Станковић" у Београду, 222; Јакови наших срп. православних архијереја, 237; Администрација епархије темишварске, 238; Одликовање, 238; Марковске седнице епарх. управе темишварске, од С. Ш. Н., 238; бачки епарх школски одбор, 239, 462, 557, 717; Протосинђел Никанор Поповић, 254; Дар срп. цркви у Бечу, 254; Расход папе Лава XIII., 255; Број свештено-служитеља у Русији, 255; О прослави стогодишњице Симе Милутиновића, 255, 620 и 684; Ускршњи празник, 270; Задужбина свештеника Петра Шљивића, 70; Црквено пјење, 270; Прешла у православну веру, 287; Избор чланова патроната срп. гимназије новосадске, 287; † Ђорђе пл. Н вић, 287; Епископ вршачки Нектарије, 302; У ствари предавања хигијене у богословијама, 302; Забавишта у Нов. Саду и Панчеву 302; Православна црква у Румунији 317; † Милица Поповићка рођ. Тапавица, 317; † Ђорђе Камбер. 318; Храмовна слава у ман. Ораховици, од Л Б, 333; Епископ далматински Никодим Милаш 333; Српска црквена општина у Загребу, 333; Свештеничка исповед, 349; Др. Станимир Поповић, 349; Учитељски збор у Мохачу, 349; Десетогодишњица „добротворне задруге Српкиња Новосаткиња," 350; Папина енциклика о социјалном питању, 366; Поздрав срп. патријарха и одпоздрав цара и

краља, 381; † Анђелија Ружићка рођ. Бранковићева, 382; Из Свете Горе, 382; Поздрав Њег. Величанству од свештенства гор. карловачке епархије, 396; Нов конзисторијални бележник Ђ Видицки, 396; Прелаз у православље, 396 и 481; Сергије Шакрак-Нинић, бележник епарх. бачке, 412; За пароха у Кобању изабран Јован П. Јовановић, 412; Спојење кр срп. академије са „срп. ученим друштвом," 412; Нова чешка учена академија у Прагу, 413; Друштво за распростирање св. писма у Русији, 427; Срп. добротвор Данило Бањанин, 427; Седнице конзисторије и админ. одбора епархије темишварске од В, 445; О чувању наших црквених старина, од М., 463; Лука Поповић, адм. протопресв. панчевачког, 463; Спиридон Илић, игуман, 463; Одликовање Сергија Шакрака. 463; Слава у ман. Ковиљу. 481; Урош Предић, ак. сликар, 481; Стојан Новаковић, 482; Добротвор М. Гушић, 482; О светковању недеље, 502; Епархијска скупштина бачке дијецезе, 521 и 556; О владици Лукијану Мушицком, 521; Прослава 25-годишњице вршачког срп. црк. певачког друштва, 522; Освећење црк. у Лазама, 557; Стање фондова, којима рукује архијерејски сабор у Београду, 557; Препорука шк књиге: „Приповиједтке из старог завјета", 557; Школа за наставу у вери, 558; Свештеници бачке дијецезе у погледу свешт. удовичког фонда, 573; Народне школе у Бачкој, 573; 50-годишњица калуђерства г. игумана Амфилохија пл. Јеремића, 587; Поздрав, којим је Њ. Светост срп. патријарх поздравио Његово Величанство краља, и отпоздрав Његовог Величанства, 605; † Дионисије V. патријарх цариградски, 606; Герасим Петровић, 606; Књижевно одељење „Матице српске", 606 и 620; Нова срп. књижара у Н. Саду, 607; Пацрт за нову цркву у Никшићу, 619; Главна скупштина „Матице Српске" 619; Фонд савести, 620; Почињање предавања у богословији и нови професори, 637; Стогодишњица српске журналистике, 638; Епарх. конзисторија горњо-карловачка, 653; Јубилеј професора А. Сандића, 653; Освећење обновљене цркве у Митровици, 667 и 700; Избор двојице свештеника у Жабљу, 668; Избор пароха у Пирошу, 668; Георгије Видицки 668; Душан Ружић 668; Георгије А. Николић, 668; Српска учитељска школа у Сомбору 668; Одбор за „Књиге за народ", 669; Св. Архијерејски Синод, 683 и 699; Споменик дру Божидару Петрановићу, 685; Никанор Поповић — архимандрит, 699; Михаило Грујић — протосинђел 699; Ретко одликовање прота и пароха Стевана Анђелића, 699; Парастос кнегињи Љубици, 701; Срп. акад. друштво „Зора", 701; Архимандрит Платон Телечки, 715; Архим. Михаило Грујић, 715; Протосинђел Гаврило Змејановић, 715; Дар српског краља Александра и уздарје ман. Раванице, 715; Нови архиепископи римокатолички у Угарској, 719; Освећење манастира Ђипше, 731; Освећење нове цркве у В. Ператовици и одликован свештеник, 733; Одликовање протопресвитера у Србији. 733; Одликовања, 733; Ђорђе Бота, 733; Избори пароха, 733; Велики Тишик, 733; Одрекао се калуђерства, 733; Српско акад. друштво „Сграждлово" у Грацу, 734; „Проповједник српске нар. цркве, од Теофана Живковића, епископа г. карловачког." 749; Освећење темеља срп. цркве у личком Петровом Селу, 750; Лазар Богдановић, парох у Чепљу, 750; Грчка православ. црквена општина у Брашови, 750; Стари српско-хрватски рукопис, 750; Распис награде за књигу о степенима сродства, 766; † Јован Русић, народни добротвор из Америке, 766; Срп. прав. свештенству — у погледу свештеника у Чикагу, 780; Цариградски патријарх Неофит, 780 и 845; Именовање у Тројединци, 781; Протосинђел Анатолије Јанковић, 781; Прота Јован Шорак, 781; Избор ђакона у Сомбору, 781; Сима Мајсторовић, 781; Нов добротвор Иса Вујиновић, 781; Саборски одбор петнаесторице, 797 и 845; Из темишварске конзисторије, 797; Дар срп. школи у Варцар-Вакуфу од митрополита Ђорђа Николајевића, 797; Књига школска „Кратки Тишик" 797; Положили професорске испите, 797; Постављени за суплент-професоре, 798; Душан Радуловић, 798; Посвећење нових епископа, 811 и 827; Професор богословије Митрофан Шевић, 811; Духовни концерат у Панчеву, 811 и 829; Нови крижевачки бискуп Јулије Дрохобецки, 812; Помен добротвору Илији Коларцу, 812; † Јулијана Јове Д. Јовановића, 812; Административни одбор епархије горњо карловачке, 828; Митрополитско-црквени савет, 845; Нови митрополити у Кијеву и Москви, 845; Накнада срп. свештенству за сесије у Тројединци, 845; Српска црквена општина у Панчеву, 845; и Бугарска, 845.

Осим тога: У сваком броју: Разни огласи и стечајеви; — скоро у сваком броју: Нове књиге и листови, прикази њихови и препоруке; — у неким бројевима: Књижевне вести и огласи, исправци, изјаве, јавне захвалности, поруке уредништа, објаве администрације и т. д.